(12

BENEDICTI XIV.
PONT. OPT. MAX.
OLIM
PROSPERI CARDINALIS
DE LAMBERTINIS
OPERA OMNIA
IN UNUM CORPUS COLLECTA,

ET NUNC PRIMUM IN QUINDECIM TOMOS DISTRIBUTA.

EDITIO NOVISSIMA

ANTEACTIS OMNIBUS AUCTIOR, CASTIGATIOR, ET MELIORI ORDINE DISPOSITA:

ADDITIS PRÆTEREA TRIBUS INTEGRIS VOLUMINIBUS, QUÆ NUNC PRIMUM PRODEUNT,

Pluribusque aliis luculentissimis Accessionibus, quas Præfatio Tomo primo præfixa melius docebit.

TOMUS QUARTUS
CONTINENS

DE SERVORUM DEI BEATIFICATIONE, ET BEATORUM CANONIZATIONE

LIBRI QUARTI PARTEM PRIMAM, ET SECUNDAM, NECNON APPENDICES AD UTRAMQUE PERTINENTES.

VENETIIS

MDCCLXXXVIII.

Sumptibus { JOSEPHI REMONDINI, ANTONII ZATTÆ, } & Filiorum.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

INDEX CAPITUM
PRIMÆ PARTIS LIBRI QUARTI.

INDEX CAPITUM
SECUNDÆ PARTIS LIBRI QUARTI.

PARS SECUNDA.

DE

D E

SERVORUM DEI BEATIFICATIONE, ET BEATORUM CANONIZATIONE

LIBER QUARTUS, ET ULTIMUS.

PARS PRIMA,

In qua agitur de Miraculis.

UAMVIS in præcedentibus libris hujus Operis plurima dicta sint de necessitate miraculorum in causis Beatificationis & Canonizationis sive Confessorum sive Martyrum, de rationibus, propter quas in his causis miracula sunt necessaria, de numero & qualitate miraculorum; num videlicet sufficiant miracula patrata in vita, an necessaria sint miracula post obitum; num pro Beatificatione & Canonizatione sufficiant tertii generis miracula, an aliqua sit differentia inter signa & miracula, uti colligi potest ex *lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 10. *cap.* 26. *num.* 1. *cap.* 28. *& seqq. cap.* 30. *num.* 10. *cap.* 32. *n.* 2. *& seqq. cap.* 33. *n.* 15. *& seqq.* & rursus *lib.* 3. de dono miraculorum aliqua adnotata sint, cum sermo esset de Gratiis gratis datis: operæ nihilominus pretium esse Nobis visum est hic peculiariter de miraculis agere, de quibus sedulum instituitur examen in sacrorum rituum Congregatione non modo pro Beatificatione, sed etiam pro Canonizatione obtinenda, juxta ea quæ in citato primo libro dicta sunt: arreptaque occasione, latius aliqua explicabuntur, quæ obiter & in transitu locis indicatis attigimus.

CAPUT PRIMUM.

De Miraculis, & Miraculorum gradibus.

1. DUPLEX est ordo totius naturæ creatæ, a Deo institutus; alter naturalis, quo visibilis hic mundus regitur & gubernatur; alter supernaturalis (si licet hac voce uti), qui pertinet ad Gratiam, & gloriam Sanctorum: & quamvis quæcumque ad hunc ordinem supernaturalem pertinent, miraculo adscribenda sint, si comparentur ad ordinem naturalem, cum eum longissime excedant, quemadmodum sunt Incarnatio Filii Dei, Virginis Conceptus & Partus, Resurrectio Christi, Missio Spiritus Sancti, Sacramentorum operatio, corporum *glorificatio*; hæc tamen non sunt ea miracula, de quibus in præsenti agendum est, cum ad alium ordinem rerum a Deo institutarum, & nobis notum per Fidem, revocentur. Ad hunc ordinem pertinet impii *justificatio*, de qua aliqua infra, & licet hæc, spectato ordine supernaturali a Deo statuto, miraculum ne in eo quidem ordine ut plurimum dici possit, inter miracula tamen hujus ordinis recenseri potest, si contingat modo extraordinario, uti contingit S. Paulo Apostolo, luce videlicet de cælo emissa, voce Christi audita, corporis prostratione, oculorum excæcatione.

2. Sermo ergo noster ad ordinis naturalis, & sic inferioris miracula restringitur, de quibus *Exodi* 11. *v.* 4. hæc habentur: *Hæc dicit Dominus: Media nocte egrediar in Ægyptum: & morietur omne primogenitum in terra Ægyptiorum &c. Eritque clamor magnus in universa terra Ægypti, qualis nec ante fuit, nec postea futurus est. Apud omnes autem filios Israel non muttiet canis ab homine usque ad pecus; ut sciatis, quanto miraculo di-*

vidat Dominus Ægyptios, & Israel. Et rursus *Numer.* 26. *v.* 10. *Et factum est grande miraculum, ut, Core pereunte, filii illius non perirent.*

3. Divus Thomas 1. *part. quæst.* 110. *art.* 4. *in corpore* docet, miraculum est illud, quo fit præter ordinem naturæ: *Miraculum proprie dicitur, cum aliquid fit præter ordinem naturæ:* quod didicisse videtur a S. Augustino. Ita enim *eadem* 1. *part. quæst.* 105. *art.* 7. scribit: *Augustinus dicit* 26. *contra Faustum, quod cum Deus aliquid facit contra cognitum nobis cursum solitumque naturæ, magnalia, vel mirabilia nominantur.* Advertit tamen idem S. Doctor 1. 2. *quæst.* 113. *art.* 10. *ad secundum*, non statim ac aliqua res naturalis movetur contra suam inclinationem, opus adscribendum esse miraculo, alioqnin aquam calefieri, & lapidem sursum projici miraculum esset; sed miraculum contingere, *quandoque hoc fit præter ordinem propriæ causæ, quæ nata est facere hoc.* Naturæ ordo est, ut saxum, utpote corpus grave, tendat deorsum & non sursum; & ut aqua, utpote corpus frigidum, quantum ex se est, sit semper frigida & non calida. Duobus autem modis ordo hic perverti potest. Primus est, si agens a natura institutum, puta manus, admoveatur saxo, illudque in altum projiciat, aut si ignis applicetur aquæ, ut eam calefaciat: nec hic profecto modus prodigiosus aut supernaturalis censeri potest; quin immo prodigiosum & supernaturale esset, si manu apta ad impellendum & impellente, saxum sursum non tenderet, aut si aqua non calefieret, etiamsi ei ignis ad calefaciendum sufficiens applicaretur. Alter modus est, si Deus, qui in se eminenter continet virtutem manus, & ignis, & cujuscumque alterius agentis creati, habentis virtutem ab illo, quique sine illis operari potest nedum quantum ipsi operarentur, sed plusquam ipsi operarentur, alicujus ex. gr. Sancti intercessione, sine manu, sine igne, eosdem produceret effectus, quos manus & ignis efficerent, imperando simpliciter saxo, ut sursum tenderet, & aquæ ut calefieret. Ut enim ait Theodoretus, *quod ceteris Artificibus est materia, & instrumenta, necnon tempus, & labor, & diligentia, hoc universorum Deo voluntas est.* Modusque hic profecto esset prodigiosus, & recte dici potest operatio *præter ordinem propriæ causæ quæ nata est facere hoc.*

4. Admisso, quod miraculum sit quod fit præter ordinem naturæ, non solum infertur, illud esse supra ejus conditionem, & ut loquuntur, exigentiam, nihil enim est in natura, quod exigat, ut saxum sursum tendat, aut aqua ex se calida sit; sed etiam vires naturæ excedere, cum vis nulla in natura sit, quæ nullo impellente, saxum sursum valeat projicere, vel quæ sine alterius agentis ope aquam calefaciat. Nonnulli ita definiunt miraculum, *ut sit opus excedens naturæ vires.* At licet dari non possit miraculum, quod vires naturæ non excedat, non tamen dici potest, quidquid excedit vires naturæ, miraculum esse; cum ad miraculum requiratur, nedum ut excedat vires naturæ, sed præterea ut sit præter ordinem naturæ: licet enim quidquid est extra ordinem naturæ, sit supra vires naturæ, cum natura operari non possit extra ordinem ipsi a Deo præscriptum; non omnis tamen res, quæ est supra vires naturæ, est extra ordinem naturæ a Deo præscriptum. Exemplum est in creatione animarum rationalium: earum quippe creatio absque dubio naturæ vires excedit, cum potentiam infinitam exposcat, ea vero non est præter ordinem naturæ, cum fiat a Deo juxta rerum conditionem, corporum videlicet sufficientibus organis instructorum ad animam rationalem recipiendam; licet contra creatio & infusio animæ in corpus Adami inter miracula sit recensenda, utpote infusa in corpus ex terra compactum, & nullatenus dispositum ad animam recipiendam, juxta D. Thomam *in* 2. *sent. dist.* 18. *quæst.* 1. *art.* 3. *ad secundum*: *Quamvis sint præter rationes seminales agentes ad perfectionem effectus, non tamen est præter eas disponentes; dispositio enim corporis ad receptionem animæ &c. est per virtutem creaturæ collatam. Si tamen sine tali præcedente præparatione vel anima infunderetur &c. miraculum dici posset, ut patet in formatione primi hominis.*

5. Ex hoc quod miraculum sit illud, quod fit præter ordinem naturæ, miraculum dicitur insolitum: non quia paucitas & infrequentia necessariæ sint ad miraculum constituendum, alioquin miracula non fuissent, quæ fecit Christus, vel quando, ne comprimeretur a turba in eum irruente, ut a plagis liberaretur, coactus est navim ascendere; vel quando iter faciens per Galilæam, sanavit omnem languorem & omnem infirmitatem in populo, vel quando ad eum accesserunt turbæ multæ habentes secum mutos, claudos, debiles, quos ad ejus pedes projiciebant, ut eos curaret, prout curavit, ita ut turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: sed miraculum dicitur insolitum & rarum, quia fit præter ordinem naturæ, veluti explicat S. Thomas *in* 2. *dist.* 18. *qu.* 1. *art.* 3. *ad secundum: Insolitum, quod in definitione miraculi ponitur, non dicit raritatem facti, sed excludit solitum cursum naturæ: unde si quotidie cæci illuminarentur, nihilominus miraculum esset, quia præter cursum naturalem, qui nobis est consuetus, contingeret.* Repetit hoc ipsum *quæstion. disputat. quæst.* 6. *art.* 2. *ad secundum*, ubi hæc habet: *Insolitum dicitur miraculum, quia est contra consuetum cursum naturæ, etiamsi quotidie iteraretur: sicut transubstantiatio panis in Corpus Christi frequentatur quotidie, nec tamen desinit esse miraculum.* Et ante D. Thomam hoc ipsum traditum fuerat ab ejus Magistro B. Alberto M. *in* 2. *sent. dist.* 18. *art.* 3. *Etiamsi tota die fieret miraculum, adhuc esset insolitum: quia non fit solito cursu apud causas inferiores:* & *in* 4. *dist.* 17. *art.* 12. *Insolitum dicitur dupliciter, scilicet in causa & in effectu: & quando insolitum ponitur in definitione miraculi, dicitur insolitum in causa, scilicet quod non habet stantem causam & ordinatam, ex qua proveniat: Quod patet ex hoc, quod si omni die sæpius resurgerent mortui, nihilominus tamen resurrectio mortuorum esset miraculosa propter causam nobis insolitam & supernaturalem.* Fuit descensus mannæ e cælo circa castra Hebræorum, fuit aqua zelotypiæ putrescere faciens femur adulteræ, fuit sanguis qui in sacrificiis antiquæ Legis effundebatur, & Templum non inquinabat. Recensentur hæc omnia inter miracula antiquæ Legis a Petro Galatino *lib.* 4. *cap.* 8. & 9. Et ex prædictis comprobatur, insolitum in re, de qua nunc agitur, non esse sumendum pro raro, sed pro excessu supra modum naturæ innatum, ut recte docent Salmanticenses *tom.* 6. *cursus Theologici tract.* 15. *disp.* 3. *dub.* 4. Præterea miraculum dicitur quasi admiratione plenum: nec admirationi locus esse potest, nisi effectus sit manifestus, & causa sit occulta, & occulta quidem, non aliquibus, sed omnibus; & nisi in re aliquid sit, per quod, non juxta aliquorum opinionem, sed juxta rei veritatem, aliter res eadem contingere deberet juxta sæpe citatum Divum Thomam 1. *part. quæst.* 105. *art.* 7. *quæst.* 6. *de potentia Dei art.* 2. & *in* 2. *lib. sent. dist.* 18. *quæst.* 2. *art* 3.

6. Dictum est in præcedentibus, miraculum excedere vires naturæ. Nunc de eodem excessu sermo habendus est. Excessus autem pluribus modis contingere potest; & sic esse potest major, vel minor, non si comparetur ad Divinam potentiam, cum quodcumque factum Divinæ potentiæ comparatum minimum sit, sed si comparetur ad facultatem naturæ, quam excedit. Hinc ortum habuit consideratio D. Thomæ *in* 2. *lib. sent. dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 3. *in corpore*, & *in quæstion. disputat. de potentia Dei quæst.* 2. *art.* 2. ubi ait, quædam miracula esse supra naturam, quædam contra naturam, & quædam præter naturam, quam doctrinam amplectuntur Ægidius Columna *lib.* 2. *sent. distinct.* 18. *dub.* 13. Viguer *in institut. tit. de Gratia Divina cap.* 2. §. 2. *vers.* 2. & inter Scribentes de Canonizatione Sanctorum Rocca *de Canoniz. SS. cap.* 20. Garzias de Caraiaps *cod. tract. in digressione de miraculis* §. 7. & *plurib. seqq.* Zacchias *quæst. Medico-Legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 2. *num.* 1. & *plurib. seqq.* Pignatell. *consult.* 173. *tom.* 10. insuper autem unum miraculum dici majus alio, si excedit facultates naturæ quoad substantiam facti; minus, si excedit; non quantum ad id quod fit, sed quantum ad id quo fit; & inferius, seu ultimum, si excedit facultates naturæ quantum ad modum & ordinem faciendi; juxta doctrinam ejusdem Sancti Thomæ 1. *part. quæst.* 105. *artic.* 8. quam fuse etiam exponit *lib.* 3. *contra Gentiles cap.* 101.

7. Archidiaconus *in can. Nec mirum, num.* 26. *quæst.* 5. & ibi Bellamera *num.* 3. non admittunt nisi duos gradus miraculorum, unum quoad factum, alterum quoad modum faciendi: sed D. Thomæ doctrina, tres gradus statuens miraculorum, communi calculo recepta est. Abulensis *in tertiam partem Matthæi cap.* 9. *quæst.* 28. *Distinguuntur tres gradus miraculorum: primus est, quando ipsum quod fit, miraculum est, ita quod natura nullo modo potest illud facere nec in ullo subjecto, nec in alio, & nec illo modo faciendi, nec alio &c. Secundus gradus est respectu subjecti in quo fit res &c. Tertius gradus est ex parte modi, vel ordinis, & hoc est, quando illa res quæ fit miraculose, poterat fieri naturaliter.* Et *in quintam partem Matthæi tom.* 5. *quæst.* 129. *Scien-*

Sciendum, quod miracula secundum istos tres gradus sunt inæqualia; quia miracula primi gradus sunt majora, quam secundi, & tertii gradus; & miracula secundi gradus sunt majora, quam tertii gradus, quia quanto magis elongantur a facultate naturæ, tanto sunt majora: sed prima penitus elongantur, cum numquam illa natura possit quantum ad substantiam facti efficere; secunda minus elongantur, quia licet non possit illa facere natura quantum ad subjectum facti, potest tamen quantum ad substantiam, scilicet quia eamdem rem in alio subjecto efficit; tertia minus elongantur a naturali facultate, quia tam quantum ad substantiam, quam etiam quantum ad subjectum facti, potest idem natura, & miraculum, sed solum quantum ad ordinem distant & modum. Et sequuntur Bartolus *in tract. Testium §. Qualitas autem, num.* 57. Martinus de Laude *super Canonizat. S. Bernardini Senensis §. De miraculis videamus, vers. Hæc autem tribus modis*, Castellinus *de certitud. glor. SS. tit. de generibus miraculorum cap. 8. punct.* 10. Petrasancta *in thaumasia vera religionis lib. 1. in proleg. num. 5. & plurib. seqq.* Rocca *de Canonizat. SS. cap. 23. & seqq.* Matta *in eod. tract. part. 3. cap. 8. num. 15. & seqq.* Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 20. de miraculis art. 5. num. 79. & plurib. seqq.* Sebastianus Badus *in opere de Chinæ China defensione lib. 1. cap. 14. §. 1.* & in alio *opere* ab eodem edito, cui titulus *Decora Cardinalis Bellarmini, sect. 2. §. 1. §. Tripliciter*, Bagatta *de admirandis orbis Christiani tom. 1. prolegom. 2. per totum*, Magnanus *in dissertat. Theolog. de lacrymis S. Mariæ de Gratiis Pinna Billorum disser. 1. part. in præfat. num. 3. & plurib. seqq.* Castaldus *de potestate Angelica tom. 1. disput. 2. quæst. 1. artic. 5. dub. 1. §. Gradum autem*, Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 2. num. 5. & §. 1. & plurib. seqq.* triplicemque hunc gradum miraculorum admiserunt Rotæ Auditores in relationibus causarum, quas exarabant, uti videri potest in relatione Pavini in causa S. Bonaventuræ *part. 2. art. 4.* in relatione Jacobi Simonettæ in causa S. Francisci de Paula *post vitam hujus Sancti editam* ab Episcopo Perimezio, in relatione S. Hyacinthi *tit. de miraculis*, in relatione S. Raymundi *art. 4. & art. 6.* in relatione S. Caroli Borromæi *3. part. de miraculis artic. 26.* in relatione S. Andreæ Corsini apud Lezanam *consult. 1. a n. 184. usque ad num. 200.* in relatione causæ S. Thomæ de Villanova *tit. de miraculis post mortem* apud Contelor. *de Canonizat. Sanctorum*, in relatione causæ S. Pii V. *tomo posthumo annalium* Bzovii *par. 4. tit. de miraculis*, in relatione causarum SS. Isidori, Cajetani, & Paschalis de Byalon *tit. de miraculis*: quod ipsum deducitur ex ceteris relationibus causarum SS. Joannis de Deo, Ignatii, Francisci Borgiæ, Francisci Xaverii, Petri de Alcantara, Teresiæ *ad tit. de miraculis*; ubi ad evitandam repetitionem, quod attinet ad gradus miraculorum, iidem Auditores retulerunt se ad ea, quæ tradiderant in modo memoratis relationibus: quo etiam respicit bulla Canonizationis S. Leopoldi Austriæ edita a summo Pontifice Innocentio VIII. *pag. 197. cod. Canoniz.* ubi leguntur hæc verba: *Hujus Sancti Leopoldi sanctimoniam Deus omnipotens innumerabilibus miraculis ad ejus invocationem editis comprobavit, miraculis profecto, quæ tum in facti substantia, tum in eo quod factum fuit, tum in modo faciendi, & ordine vim & potestatem naturæ excesserunt.*

8. Nonnulli Theologi quartum gradum addunt miraculorum, quando videlicet aliquid contingit, quod nec excedit facultates naturæ, quantum attinet ad substantiam facti, nec quantum ad id in quo fit, nec quantum ad modum & ordinem faciendi, sed ex circumstantiis clare desumitur, factum a Deo processisse, & ad eum esse referendum, uti specialem auctorem, qui rem ipse disposuit, & consulto voluit. Quarta hæc classis miraculorum admittitur a Gretsero *in panegir. Misenica, cap. 7. pag. 266.* ubi de hujusmodi factis ait, ea *merito miraculis annumerari*, hoc est illis, quæ licet alia etiam, quam Divina, virtute contingere queant, in hoc tamen vel illo casu, nonnisi Divina virtute eveniunt. Concordant Malderus *de Fide quæst. 2. art. 5. ad quartam sect. 3.* Petrasancta *in prolegomenis in thaumasiam veræ religionis pag. 11.* Segnerius *in opere de Incredulo absque excusatione par. 2. c. 6. n. 4. & 13.* & Pinamonti *in Synagoga illuminata c. 15. n. 1.* Fundamentum habet additio hæc novæ classi miraculorum in doctrina Aristotelis *Poetic. cap. 8.* ubi docet, etiam inter fortuita nonnulla esse magis mirabilia, quæ non videntur casu contigisse, sed consulto: *In iis etiam, quæ a fortuna proveniunt, illa quidem maximam admirationem præseferunt, quæ veluti suopte impulsu provenire videntur.* Exemplum affert statuæ cujusdam Mityi, quæ cecidit super ejus occisorem, dum eam aspiciebat, ipsumque oppressit & occidit: *Ut in Argo Mityi statua, quæ super inspectantem collapsa auctorem Mityi necis interfecit.* Concluditque, similia non esse ad casum fortuitum referenda, sed ad peculiarem providentiam: *Ejusmodi enim hæc sunt, ut non temere facta esse opinemur.* Majus fundamentum ea assertio habere potest in doctrina D. Thomæ, qui *in 2. sent. dist. 18. quæst. 1. art. 3. in corpore* de miraculis, non supra, sed præter naturam docet, ea tribus modis accidere, quorum unus est *propter hoc, quod hora determinata contingunt ad invocationem Divini nominis, sicut quod manus Jeroboam extensa contra Prophetam arefacta fuit, & ara ejus divisa:* quibus addi potest id quod legitur *Exodi 8. v. 9.* ubi ut Moyses evidens ranarum prodigium efficeret, petiit a Pharaone, ut sibi tempus præfiniret, quo Deum orare deberet, ut eas expelleret, confidens, ut si Pharaon eas expulsas videret hora præscripta cogniturus esset, eas a Deo fuisse immissas flagelli & punitionis gratia, ipsasque deinde expulsas Dei misericordia: *Constitue mihi quando deprecer pro te... ut abigantur ranæ a te &c. ut scias, quoniam non est sicut Dominus Deus noster.* Non excedit enim ullo modo vires naturæ, si ara dividatur, vel si manus arefiat; sed si hæc fiant, dum homo Dei contra altare prophetat, & dum manus incensum idolo adolet, tum vero digitum Dei ostendunt. Similia sunt quæ nunc superaddimus. Eliseo maledicente pueris qui eum offendebant, duo ursi e silva egressi eos devoraverunt: *Maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros*, uti habetur *4. Regum 2. v. 24.* Prædicente Moyse, terra aperta est, & devoravit Datan & Abiron: *Confestim igitur ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum devoravit illos. Numer. 16. v. 31.* Sine miraculo quippe contingere potest, ut homines ursis devorentur, vel ut terra sub pedibus hominum aperiatur, eosque vivos sepeliat; sed ecquis erit, qui hæc in eo rerum eventu in quo contigerunt, non obstupescat, aut ea non referat ad ultionem Divinam? Demum copiosa piscatio, inventio stateris in ventre piscis, res naturales sunt, sed ratione circumstantiarum, inter miracula Christi referuntur a D. Thoma *3. part. quæst. 43. ar. 4. ad primum: Miraculum Christus fecit in copiosa piscium captura ... & etiam in pisce, quem Petrus cepit, & in eo invenit staterem.* De hac eadem re a Nobis tractatum est *in primo hujus Operis libro c. 28.* ubi diximus, commode similes eventus referri posse ad tertiam classem miraculorum, cum vis stet in modo. Sed quatenus alicui placeat quartam hanc novam classem miraculorum constituere, libenter annuemus; cum in eo quod attinet ad praxim, & ad judicium ferendum in causis Beatificationis & Canonizationis, quo universum hoc nostrum Opus collineat, nihil referat, utrum similes eventus, qui sunt revera prodigiosi, in tertia, an quarta classe constituantur.

9. Post hæc resumentes quæ superius dicta sunt, videlicet juxta D. Thomam quædam miracula esse supra naturam, quædam contra naturam, & quædam præter naturam, id modo exemplis illustremus. Supra naturam ea dicuntur esse miracula juxta Divum Thomam, in quibus vel forma inducitur a Deo, quæ a natura induci non posset, vel, si induci posset a natura, in eo tamen statu induci non posset. Natura quippe potest vitam producere, sed in mortuo non potest. *Lib. 3. Regum cap. 17. vers. 21.* Elias a Deo impetravit, ut filius Viduæ a mortuis revocaretur: *Et expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, & clamavit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus, revertatur, obsecro, anima pueri hujus in viscera ejus. Et exaudivit Dominus vocem Eliæ; & reversa est anima pueri intra eum, & revixit. Tulitque Elias puerum, & deposuit eum de cœnaculo in inferiorem domum, & tradidit matri suæ, & ait illi: En vivit filius tuus. Dixitque mulier ad Eliam: Nunc in isto cognovi, quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est.* De Eliseo legitur *lib. 4. Reg. cap. 4. vers. 32. & Ingressus est ergo Eliseus domum, & ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus: ingressusque clausit ostium super se, & super puerum; & oravit ad Dominum, & ascendit, & incubuit super puerum, posuitque os suum super os ejus, & oculos suos super oculos ejus, & manus suas super manus ejus, & incurvavit se super eum, & calefacta est caro pueri. At ille reversus, deambulavit in domo, semel huc atque illuc; & ascendit, & incubuit super eum; & oscitavit puer septies, aperuitque oculos.* Franciscus Vallesius *de sacra Philosophia cap. 35.* ait, si per sanctam Ecclesiam Romanam li-

ceret dicere, non fuisse puerum prædictum mortuum, sed syncope correptum, omnia facillime revocari posse ad causas naturales; sed si ita opinari non liceret, & dicendum esset, puerum vere mortuum fuisse, de miraculo non esse dubitandum. Sententiam de morte pueri idem Vallesius fatetur esse magis communem & veriorem; & Cornelius a Lapide *in cit. cap.* 4. *lib.* 4. *Regum vers.* 34. ex narratione sacræ Scripturæ colligit, puerum vere fuisse mortuum, non syncope tantum correptum. Miraculo adscribit pueri hujus resurrectionem, & ait adumbrasse vocationem Gentium ad Ecclesiam Christi S. Cæsarius Arelatensis Episcopus *serm.* qui olim erat 206. *de tempore inter sermones* S. Augustini, & nunc est 42. *in append. tom.* 5. *oper.* S. Augustini *col.* 83. *Filius mulieris illius, dum Eliseus absens esset, mortuus est, sic & filius Ecclesiæ, hoc est populus Gentium, antequam Christus veniret, peccatis mortuus erat. Descendente de monte Eliseo, filius Viduæ huic vitæ redditur. Descendente de cælo Christo, filius Ecclesiæ, id est populus Gentium, suscitatus.*

10. Contra naturam ea sunt miracula, cum in natura remanet contraria dispositio effectibus, quos Deus facit. Cum Josue, ut *lib. Josue cap.* 10. legitur, laturus suppetias Gabaonitis, exercitu prope reducto, venisset, & multa hostium milia occidisset, prævidens tamen, noctem victis præsidio esse futuram, fusis ad Deum precibus, & incredibili fiducia animatus, Soli jam ad occasum vergenti imperavit, ut staret; ejusque verbo, Deo volente, Sol obediens in medio cæli stetit immotus unius diei spatio. En verba sacri Textus *v.* 12. *Tunc locutus est Josue Domino, in die qua tradidit Amorrhæum in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra Vallem Ajalon. Steteruntque Sol & Luna donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro Justorum? Stetit itaque Sol in medio cæli, & non festinavit occumbere spatio unius diei. Non fuit antea nec postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Israel.* De hoc miraculo legitur S. Augustinus *lib.* 21. *de civit. Dei* (*c.* 8. *n.* 2. *col.* 628. *oper. tom.* 7.): *Nos autem in Divinis libris legimus, etiam solem ipsum, & Lunam stetisse, cum hoc a Domino Deo petivisset vir sanctus Jesus Nave, donec cœptum prælium victoria terminaret; & retrorsum redisse, ut Regi Ezechiæ quindecim anni ad vivendum additi, hoc etiam prodigio promissioni Dei significarentur adjuncto.* Postremis his verbis S. Augustinus ea respicit, quæ leguntur *lib.* 4. *Reg. cap.* 20. & *Isaiæ* 38. & *in* 2. *Paral.* 32. Cum Rex enim Ezechias gravissimo morbo laboraret, & Isaias jussu Domini ad ægrotum veniens incolumitatem intra triduum annuntiasset, petiit Ezechias, ut certo quodam signo fidem dictis adderet, proponente autem Isaia, num mallet, Solis umbram decem lineis procedere, an tantumdem spatii recedere, & Rege hoc postremum præferente, converso ad preces Propheta, umbra decursas jam decem lineas in horologio Achaz iterum reverso cursu repetiit. Tostatus *in cap.* 10. *Josue quæst.* 88. *& duabus sequentibus* in quæstionem vocat, quænam major fuerit dies, num qua stetit Sol, pugnante Josue, an vero qua retrocessit, ægrotante Ezechia. At, utcumque sit de hac disputatione, miracula hæc contra naturam facta dicenda sunt, cum Dei jussu steterit Sol, remanente in eo virtute naturali, quæ exigebat, ut progrederetur & cursum conficeret. Ad hanc eamdem classem referendum est prodigium illud, quod Deus in mirabili Israelitarum liberatione per Moysen patravit: cum enim Hebræi in conspectu maris venissent, & se hinc obsideri a Pharaonis castris e regione locatis, & inde inaccessis montibus vidissent, & animo defecissent, elata jussu Dei a Moyse virga, pelagus in duas partes divisum est, & stantibus utrinque aquis, trajicientibus Israelitis via per alveum patuit: *Tu autem eleva virgam tuam* (ait Deus Moysi *cap.* 14. *v.* 16. *lib. Exodi*) *& extende manum tuam super mare, & divide illud, ut gradiantur filii Israel in medio mari per siccum:* & *lib. Sapientiæ cap.* 10. *v.* 18. *Transtulit illos per mare rubrum, & transvexit illos per aquam nimiam; inimicos autem illorum demersit in mare;* & *cap.* 5. *lib. Judit. v.* 12. *Fugientibus his Deus cæli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ, quasi murus solidarentur, & isti pede sicco fundum maris perambulando transirent:* & *Psal.* 135. *v.* 13. *Qui divisit mare rubrum in divisiones, & eduxit Israel per medium ejus, & excussit Pharaonem, & virtutem ejus in mari rubro, quoniam in æternum misericordia ejus.* Natalis Alexander *in hist. Eccl. vet. & nov. Testam. tom.* 2. *edit. Parisien. anni* 1714. *disser.* 13. *pag.* 43. *disser.* 8. *pag.* 189. Calmet *in disser. de Transfretatione Erythræi per Hebræos*, & rursus in alia *disser. de Mandato Josue, quo Solem & Lunam moratus est*, & item in alia *disser. de Retrogradatione Solis in horologio Achaz*, Graveson. *in hist. vet. Testam. tom.* 2. *pag.* 130. *& plurib. seqq.* late ostendunt, Solem & Lunam re ipsa stetisse, Deo ad votum Josue miraculum operante, nec audiendos eos, qui Solis & Lunæ motum interruptum aut impeditum negant; & non solares tantum umbras in horologio Achaz, sed Solis ipsius retrocessionem Ezechiæ datam in signum fuisse, eoque miraculo omnes cælestes orbes una cum Sole retroactos, & horas plurimas nocti detractas, & diei additas fuisse; item prorsus abjiciendum, quod Sacerdotes Ægyptii commenti sunt, explorata videlicet a Moyse natura fluentium & refluentium aquarum, capta recedentium aquarum opportunitate, vadum transeuntibus ita eum monstrasse, ut deinde eamdem viam tentantes Ægyptios aquæ defluentes demergerent.

11. Præter naturam illa sunt, quæ natura producere posset, sed non illo modo, quo a Deo effectus producuntur. Orante Abrahamo, sanavit Deus Abimelech, & uxorem ejus, ut *cap.* 20. *Genes. v.* 17. *Orante autem Abraham, sanavit Deus Abimelech, & uxorem, ancillasque ejus, & pepererunt.* Naaman Princeps militiæ Syriæ a lepra mundatus est, postquam jussu Elisei septies in Jordane se lavit, quemadmodum habetur *lib.* 4. *Regum cap.* 5. *v.* 14. *Descendit & lavit in Jordane septies juxta sermonem viri Dei, & restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli.* Licet enim forte Naaman a morbis, quibus laborabat, per naturæ vires aptis medicaminibus adjutus potuisset sanari, non eo tamen modo naturaliter sanari potuit, sicuti sanatus est lepra quippe & gravissima & ex multo tempore fuerat respersus, nec ulla corporis præcesserat purgatio, & idcirco sola natatio pluries repetita sanationi sufficere non poterat; neque vim tantam habere poterat, ut qui gravissime ægrotabat, extemplo perfecte sanus evaderet; veluti late ostendit Vallesius *de sacra Philosophia cap.* 38. Simile est, quod habetur *lib.* 4. *Regum cap.* 1. *versic.* 10. *Respondensque Elias dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de cælo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de cælo, & devoravit eum, & quinquaginta qui erant cum eo:* item quod legitur *lib. Josue cap.* 10. ubi, post initum a Josue prælium cum quinque Regibus Chananæis, Gabaonem obsidione prementibus, & actos in fugam hostes, cum descenderent Chananæi versus civitatem Bethoron sacer Textus hæc narrat *v.* 11. *Cumque fugerent* (videlicet Chananæi) *filios Israel, & essent in descensu Bethoron, Dominus misit super eos lapides magnos de cælo usque ad Azeca: & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii Israel.* Juxta veriorem sententiam, in Textu Josue non agitur de vulgari grandine, sed de pluvia lapidea: *Dominus misit super eos lapides magnos de cælo:* & lapidum nomine grando proprie non continetur, juxta illud D. Augustini *lib.* 3. *de civit. Dei* (*cap.* 31. *col.* 87. *tom.* 7.): *Cum pluit terra, cum pluit creta, cum pluit lapidibus, non ut grando appellari solet hoc nomine, sed omnino lapidibus.* Utcumque autem sit, ignisne, an lapides ministerio Angelorum confecti fuerint, an vero ignis & lapides naturaliter fuerint producti, de miraculo præter naturam dubitari non potest; cum Divinæ providentiæ virtute factum sit, ut in producendo effectu, causæ secundæ certum temporis articulum & opportunitatem servarent, & disposita Dei jussu, & Angelorum ministratione contingerent; ut ad vocem Eliæ, ignis e cælo descendens virum quinquagenarium, & alios quinquaginta devoraverit; & lapides multo plures absumpserint ex Chananæis, quam quos Israelitarum gladius abstulerat, juxta ea quæ plene habentur apud Calmet *in disser. de pluvia lapidum in Chananæos*, ubi utitur exemplo coturnicum, quos in Hebræorum castra Deus induxit, & muscarum, quas in Ægyptios immisit: novas etenim in orbe creaturas non invexit, sed dispersas per orbem congregavit, novaque indita dispositione, suis implendis consiliis destinavit. Aliorum similium miraculorum præter naturam exempla habentur apud Viguer *cap.* 9. *de gratia divina* §. 2. *vers.* 2. *Tertio operatur Deus in miraculis præter naturam, quando scilicet producit effectum, quem natura producere potest, non tamen illo modo, quo Deus producit, scilicet subito; vel quando deficiunt instrumenta, quibus natura operatur, sicut cum Christus convertit aquam in vinum, quod natura aliquo modo facere potest, dum aqua in nutrimentum vitis assumpta suo tempore in succum uvæ perdigesta in vinum convertitur; vel quando Deus majora facit, quam natura consueverit, ut*

cum

cum fecit tantam multitudinem ranarum; vel quantum ad tempus, sicut cum aliquis statim curatur, quem natura processu temporis curare posset, ut accidit in socru Simonis Petri. Ceterum quod attinet ad lapides, qui absumserunt Chananæos, Abulensis *in comment. ad* 1. *partem Josue cap.* 10. *quæst.* 8. scite inquit: *Et si aliquis de Gentilibus non assentiens sacræ Scripturæ diceret, lapides istos non fuisse missos a Deo, sed naturaliter evenisse, non staret rationabiliter, quia solum dirigebantur isti lapides in Chananæos; & cum Judæi Chananæis fugientibus propinqui essent, lapides plurimos de Chananæis occidentes neminem de Judæis tetigerunt. Hoc ergo non videtur factum naturaliter, sed ab aliquo agente secundum rationem & intentionem; & iste est Deus, vel Angeli qui ministrant ei*.

12. Spinosa *in tract. Theologo-polit. cap.* 6. miracula quæcumque explodit: negat enim cursum naturæ unquam præverti posse, cum naturæ leges sint ipsissima Dei volentis decreta, quæ si mutari unquam contingeret, ipse immutabilis Deus mutaretur. At impii Scriptoris systema plusibus impugnatur a sæpe memorato Calmet *in disser. de veris, fictisque prodigiis*, ubi scite animadvertit, Spinosam, ut Dei ideam sibi semper constantis exponat, destruere ideam summi illius liberi sapientissimi & potentissimi. Licet enim, quando novi aliquid in mundo accidit, sciamus, Deum tunc primo non cognoscere rem aliquam sibi antea occultam, neque novum de illa decretum edere, & præterea admittamus, connexionem secundarum causarum, earum subordinationem, & partium Universi inter se dispositionem esse adeo inter se nexas & constantes, ut ab uno summe libero, cui omnia comperta sunt, dirigantur: hinc tamen exclusio cujuscumque miraculi inferri non potest; multoque minus dici potest, fore, si ea contingat, ut immutabilis Deus mutetur, cum miracula & prodigia liberæ voluntatis Dei sint opus, non voluntatis quidem, generales atque consuetas naturæ leges dirigentis, sed peculiaris, quæ sibi pro sua libertate agenda quædam insueta reservavit, & quæ cum recedit a consuetis & sibi præscriptis in rerum gubernatione legibus, tunc potissimum exequitur libere illa suæ peculiaris voluntatis decreta ab æterno fixa & rata. Ceterum nec Spinosæ oppositio, nec Calmet responsio novæ sunt. Legi potest Divus Thomas *in quæstion. disputat. quæst.* 6. *de miraculis artic.* 1. ubi, proposita quæstione, *Utrum Deus possit in rebus creatis aliquid operari præter causas naturales, vel contra naturam, vel contra cursum naturæ*, sibi sexto loco opponit Spinosæ argumentum: *Quædam Glossa dicit Ephes.* 3. *quod Deus contra causas, quas voluntate instituit, mutabili voluntate nihil facit: sed causas naturales Deus voluntate sua instituit: ergo contra eas nihil facit, nec facere potest, sicut non potest esse mutabilis; mutabilitas enim voluntatis videtur, cum aliquis facit contra id, quod prius voluntate instituit*. Huic autem oppositioni respondet iisdem rationibus, quibus utitur Calmet respondens argumento Spinosæ. En verba Sancti Doctoris: *Ad sextum dicendum, quod Deus non facit contra rationes naturales mutabili voluntate: nam Deus ab æterno providit, & voluit se facturum, quod in tempore facit. Sic ergo instituit naturæ cursum, ut tamen præordinaretur in æterna sua voluntate, quod præter cursum istum quandoque facturus erat*. Dicitur hoc ipsum a S. Doctore *lib.* 3. *contra Gentiles cap.* 99. *Divina virtus quandoque aliquid facere potest sine providentiæ suæ præter ordinem naturalibus inditum rebus a Deo*: ubi Ferrariensis *in comment.* ita subjicit: *Sicut ab æterno Deus per sui providentiam ordinavit, ut talis ordo, & talis cursus in rebus naturalibus esset, ita ab æterno ordinavit, se quandoque facturum præter hunc ordinem rebus inditum; & ideo absque mutatione suæ providentiæ est, quod quandoque præter hunc ordinem institutum operetur*. Ut res exemplo satis obvio firmetur, Princeps eo temporis momento, quo legem aliquam statuit, simul statuit, se in talibus circumstantiis velle ejus vinculum solvere; & quando id facit, nemo est qui ipsum inconstantiæ aut mutationis redarguere possit. Præter Calmet, Auctores licet extra nostram Communionem, impium Spinosæ de miraculis systema strenue confutarunt: Regnerus videlicet a Mansuelt in suo opere posthumo Amstelodami impresso anno 1674. *cap.* 11. *pag.* 154. *& plurib. seqq.* Franciscus Cuperus in suo opere, cui titulus, *Arcana Atheismi revelata*, Roterodami edito anno 1676. *lib.* 1. *cap.* 6. *de miraculis*.

13. In sacra Scriptura mentio fit non tantum miraculorum, sed etiam prodigiorum atque signorum, juxta illud *Deuteron.* 6. *v.* 22. *Fecitque* (Dominus) *signa atque prodigia magna*; & illud *Joann.* 4. *v.* 48. *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis*; item portentorum, monstrorum, & ostentorum, juxta illud *Deuteron.* 4. 34. *Tolleret sibi gentem de medio nationum, per tentationes, signa, atque portenta, &c.* & juxta illud 2. *Machabæor.* 5. *v.* 4. *Quapropter omnes rogabant, in bonum monstra converti*: & juxta illud *Exodi* 4. *v.* 21. *Vide, ut omnia ostenta, quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone*; necnon virtutum, juxta illud *Matth. cap.* 7. *v.* 22. *Virtutes multas fecimus*; & alterum 2. *ad Corinth.* 12. *v.* 11. *Tametsi nihil sum, signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus*. Mirabilium quoque, & gratiarum fit mentio sæpissime apud Scriptores. S. Thomas *in* 2. *ad Thessalonicenses lect.* 2. scribit, ea, quæ habent causam, occultam alicui, & non simpliciter, dici mira & mirabilia, sed non miracula; & sequitur Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect.* 8. *cap.* 1. *pag.* 567. Idem S. Doctor *in comment. ad epistolam D. Pauli ad Hæbræos* ad illud *Contestante Deo signis, & portentis*, ait, signa esse minora miracula, puta sanationem claudi, vel febris, & portenta esse majora miracula, puta suscitationem mortui; & 2. 2. *qu.* 178. *art.* 1. *ad tertium* addit, duo in miraculis attendi posse, id videlicet, quod fit, & juxta hoc miracula posse dici virtutes; item illud, propter quod miracula fiunt, puta ad manifestandum aliquid supernaturale, & juxta hoc dici signa, & propter excellentiam portenta vel prodigia, quasi procul aliquid ostendentia. Plura quoad horum nominum explicationem legi possunt apud Cardinalem de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disp.* 20. *de miraculis ar.* 3. *&* 4. Viguerius *in institut. ad sacram Theologiam loc. cit. vers.* 3. ita scribit: *Miracula in sacris Litteris dicuntur virtutes, signa, prodigia, & portenta, &c. Quæ sic differunt, quia in quantum excedunt facultatem naturæ, dicuntur virtutes; in quantum vero sunt ordinata ad manifestationem Gratiæ, dicuntur signa; & propter excellentiam dicuntur portenta atque prodigia, quasi procul aliquid ostendentia &c. Signum refertur ad minus miraculum, prodigium ad maximum. Deinde dicit, quod portentum dicitur, in quantum sunt contra naturam*. Et in eo, quod attinet ad gratias, adnotandum est, quod illæ non habent veram miraculi rationem, sed ex aliqua temporis, loci, vel personæ circumstantia, miraculi speciem præseferunt; puta, cum aliquis infirmus alicui Sancto se commendans, adhibitis medicamentis necessariis, convalescit, & fortasse citius, quam sperabatur, vel ex medicamentorum efficacia, vel ex dispositione temperamenti, quemadmodum bene explicant Scacchus *loc. cit. pag.* 568. Pignatellus *consult.* 103. *n.* 28. *tom.* 9. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canonizat. tract.* 3. *cap.* 1. §. 9. *n.* 64. *& seqq.* Bordon. *in medit.* 1. *de miraculis quæst.* 7. *n.* 32. *& seqq.* Castaldus *de potest. Angel. loc. cit.* §. *Sed error*. Quod dictum est de gratiis, dicendum est etiam de mirabilibus, ea videlicet non habere rationem miraculi. Ad hanc classem referri possunt varia automata, Dædali videlicet apud Aristotelem, Archimedis, Archytæ, ac Boethii, item caput æneum B. Alberti Magni (si verum est) locutum fuisse humano artificio, ut perhibent Medina, & Guillelmus Parisiensis; licet id negetur a Martino del Rio *lib.* 1. *disquisit. magic. cap.* 4. & *lib.* 1. *ejusdem operis quæst.* 27. *sect.* 1. At nec gratiarum, nec mirabilium ulla habetur ratio in causis Beatificationis & Canonizationis: si quis autem alia scire cupit de mirabilibus, legere potest opus posthumum Joannis Hieronymi Sbaragli celebris Medici Bononiesis *de anima brutorum disp.* 1. *cap.* 2. *sect.* 3. *pag.* 105. *& seqq.*

14. Quæres, an ad constituendum miraculum necesse sit, ut aliquid excedat vires & facultatem naturæ tum invisibilis & incorporeæ, tum visibilibis & corporeæ, quod est idem ac quærere, an si aliquid excedat tantum vires naturæ visibilis & corporeæ, & sit arduum, insolitum, & admirandum, miraculum dici possit, etiamsi non excedat vires naturæ invisibilis & incorporeæ, hoc est Angeli. Juxta doctrinam S. Thomæ *par.* 1. *quæst.* 110. *ar.* 4. videtur negandum: ibi enim docet, miraculum esse, quando aliquid fit præter ordinem totius naturæ creatæ, & sic tum visibilis & corporeæ, tum invisibilis & incorporeæ: quod ipsum repetit *eadem par.* 1. *quæst.* 114. *art.* 4. *in corpore*. Idem autem S. Doctor *in cit. quæst.* 110. *art.* 4. *ad secundum*, docet, non omnem virtutem naturæ creatæ esse nobis notam, & sic miraculum esse quoad nos, cum aliquid fit præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ per virtutem creatam nobis ignotam: quod ipsum docuerat *lib.* 3. *contra Gentes cap.* 103. *in fine*, ubi, utentibus Angelis nonnullis rebus natura-

naturalibus tanquam instrumentis, ait sic effecta, quamvis miracula simpliciter dici non possint, reddi tamen nobis dupliciter mirabilia; *Uno modo ex hoc, quod per spirituales substantias tales causæ modo nobis inconsueto ad proprios effectus apponuntur &c. alio modo ex hoc, quod causæ naturales, appositæ ad effectus aliquos producendos, aliquid virtutis sortiuntur ex hoc, quod sunt instrumenta spiritualium substantiarum, & hoc magis accedit ad rationem miraculi*. Ex his autem inferri posse videtur, effecta insolita & admiranda, quæ excedunt vires & facultatem naturæ creatæ visibilis & corporeæ nobis notæ, miracula esse; etsi non excedant vires & facultatem naturæ creatæ invisibilis & incorporeæ; miracula, inquam, minora miraculis, quæ excedunt vires & facultatem naturæ non modo visibilis & corporeæ, sed invisibilis & incorporeæ. Ferrariensis *in comment. ad idem cap. 103. pariter in fine*, docet, duplici modo substantias spirituales operari aliquos effectus, qui nobis mirabiles sunt; cum videlicet activa passivis applicantur modo nobis occulto, uti, si videremus secari lignum, & serram occulte appositam non videremus, quo exemplo utitur idem S. Thomas *in eo cap. 103.* & cum effectus, qui producuntur, a virtute corporea per se produci non possunt, sed eatenus ab ea producuntur, quatenus virtus incorporea utitur ea virtute corporea tanquam instrumento; & hos quidem pronuntiat magis accedere ad rationem miraculi: *Hæc autem ad rationem miraculi magis dicuntur accedere, quia tales effectus sunt magis supra naturam virtutis creatæ nobis cognitæ, quæ est virtus corporea; quanto enim magis aliquid est supra facultatem naturæ nobis cognitæ, tanto magis de ratione miraculi participat, cum de ratione miraculi sit, quod sit supra facultatem naturæ aliquo modo.*

15. Miracula hæc agnovisse videtur S. Augustinus quoque *lib. 6. contra Faustum (cap. 3. col. 435. tom. 8.): Dici autem humano more contra naturam esse, quod est contra naturæ usum mortalibus notum, nec nos negamus, sicut illud est, quod Apostolus ait:* Si tu ex naturali incisus oleastro, & contra naturam insertus es in bonam olivam. *Id esse contra naturam dixit, quod est contra consuetudinem naturæ, quam notitia humana comprehendit &c. Deus autem creator & conditor omnium naturarum, nihil contra naturam facit; id enim erit cuique rei naturale, quod ille fecerit, a quo est omnis modus, numerus, ordo naturæ &c. Sed contra naturam, non incongrue dicimus, aliquid Deum facere, quod facit contra id, quod novimus in natura. Hanc enim appellamus naturam, cognitum nobis cursum solitumque naturæ, contra quem Deus cum aliquid facit, magnalia vel mirabilia nominantur.*

16. Sed, ut redeamus ad doctrinam S. Thomæ, cum ipse *in cit. par. 1. quæst. 110. art. 3.* probet, corpora Angelis obedire ad motum localem, ecquis erit, qui nonnulla ardua, insolita, & admiranda, quæ proveniunt ab ea corporum obedientia ad motum localem, miraculo non adscribat, licet vires & facultatem naturalem Angeli, & sic naturæ invisibilis & incorporeæ non excedat? Huc referri potest illud Danielis *cap. 3.* ubi, cum jussu Regis Nabuchodonosor, Sidrach, Misach, & Abdenago missi fuissent in medium fornacis ignis ardentis, Angelus Domini descendit cum Azaria & sociis ejus in furnacem, excussitque flammam ignis de fornace, ita ut eos omnino ignis non tangeret, aut aliqua molestia afficeret, obstupente Rege Nabuchodonosore, ac fatente signum & mirabile. Huc referri potest aliud Danielis *cap. 14.* ubi, cum Angelus Domini dixisset Habacuc, ut prandium quod paraverat, deferret ad Danielem, qui erat in Babylone, & in medio lacu leonum, Habacuc autem respondente, se numquam vidisse Babylonem, & lacum nescire, Angelus eum apprehendit in vertice, ipsumque posuit in Babylone supra lacum, & postea loco suo restituit. Huc, ut sexcenta alia omittamus, referri potest id, quod habetur *lib. 4. Regum cap. 19.* ubi una nocte Angelus Domini percussit in castris Assyriorum, & occidit centum octoginta millia hominum, sive id factum sit igne cælitus delapso, qui Assyriorum corpora in cineres & favillas redegerit, sive Assyrii intimo ulcere fuerint percussi, absque eo quod in extima cute aliquid apparuerit, juxta varias Interpretum sententias apud Calmet *in dissert. de dissipato exercitu Sennacherib*. Huc denique referri possunt apparitiones Angelorum corpore assumpto, de quibus *Genes. cap.* 18. 28. 32. de quibus *Actuum* 5. 7. 8. Lucæ 1. & 2. quæ utique vera miracula fuerunt, ut infra demonstrabitur, cum de apparitionibus agetur, quamvis non excedant vim & facultatem Angeli, quemadmodum post relatas prædictas apparitiones bene adnotavit Thyræus *de Spirituum apparitione cap. 6. n. 8. Res hæ vires Angelorum non excedit, ut qui in corpora vim habent summam.*

17. Abbas Huttevillus *Tractatum* edidit Gallico idiomate Parisiis impressum anno 1722. *de Religione per facta probata*. Christianus Hollmannus extraordinarius Professor Philosophiæ in Accademia Vittembergensi *Commentationem philosophicam de miraculis, & genuinis eorum criteriis Francofurti, & Lipsiæ anno* 1727. edidit, cujus compendium exponitur in *Actis Eruditorum Lipsiæ* editis anno 1728. *pag.* 28. *& seqq.* ubi idem Christianus, licet Auctor heterodoxus, ad examen revocatis quibusdam assertionibus Abbatis Huttevilli, contendit, nonnulla dari vera miracula, quæ vires totius naturæ creatæ non superant. Fuit id quoque animadversum a Suarez *in tract. de Angelis lib. 4. cap. 39. num. 10. In quo etiam considerandum est, in præsenti sermonem esse de operibus sensibilibus, quæ hominibus miraculosa apparent, de quibus concedi potest & debet, ut sint vera miracula, necessarium & sufficiens esse, ut superent omnem naturalem virtutem causarum naturalium visibilium, & corporalium.* Subscribit Petrasancta *in Thaumasia veræ religionis, in proleg. §. 19.* ubi ait, in quibusdam effectis neque rem ipsam, neque modum superare vim & potestatem naturæ invisibilis & incorporeæ, sed, hoc minime obstante, inter miracula recenseri ratione adjunctorum, sive circumstantiarum: & Matthæus Magnanus in dissertatione *de lacrymis Imaginis S. Mariæ de Gratiis Pinnæ Billorum, in præfat. n. 4. & seqq.* divisionem constituit miraculorum, in miracula videlicet, quæ superant omnem vim & efficaciam totius naturæ creatæ, & miracula, quæ vim & efficaciam superant tantum naturæ corporalis. Nonnulli primi generis miracula appellant *Miracula stricte sumpta*, & miracula secundi generis appellant *Miracula large accepta*. Ferrariensis *in notis ad cap. 102. lib. 3. S. Thomæ contra Gentiles* ait, primi generis miracula esse simpliciter miracula: *Simpliciter autem miraculum dicitur, quod fit præter ordinem totius naturæ creatæ, per virtutem secundum se a quocumque intellectu creato incomprehensibilem*; & secundi generis miracula vocat miracula quoad nos: *Quoad nos dicitur miraculum, cum aliquid fit præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem creatam nobis ignotam, licet in se cognoscibilis & comprehensibilis sit ab intellectu creato.* At Nos, majoris claritatis gratia, dicimus, miracula majora excedere vires totius naturæ creatæ, & miracula minora excedere vires naturæ tantum corporeæ & visibilis: sed de hoc iterum infra tractabitur.

C A P U T   S E C U N D U M.

De causa efficiente Miraculorum.

1. SOLUS Deus causa est efficiens principalis miraculorum, juxta doctrinam S. Thomæ 1. *par. quæst. 110. ar. 4. in corpore: Respondeo, dicendum, quod miraculum proprie dicitur, cum aliquid fit præter ordinem naturæ: sed non sufficit ad rationem miraculi, si aliquid fiat præter ordinem naturæ alicujus particularis, quia sic, cum aliquis projicit lapidem sursum, miraculum faceret, cum hoc sit præter ordinem naturæ lapidis. Ex hoc ergo aliquid dicitur esse miraculum, quod fit præter ordinem totius naturæ creatæ; hoc autem non potest facere, nisi Deus*. Hoc ipsum late prosequitur S. Doctor 3. *lib. contra Gentes cap.* 102. ubi post plura concludit: *Solius igitur Dei est miracula facere: ipse enim est superior ordine, sub quo universa continentur, sicut a cujus providentia totus hic ordo fluit: ejus etiam virtus, cum sit omnino infinita, non determinatur ad aliquem specialem effectum, neque ad hoc, quod effectus illius producatur aliquo determinato modo, vel ordine*. Ante S. Thomam illud idem traditum fuerat a S. Augustino *lib. 10. de civit. Dei (cap. 12. Col. 249. tom. 7.) Porro autem quæcumque miracula sive per Angelos, sive quocumque modo ita divinitus fiunt, ut Dei unius, in quo solo beata vita est, cultum religionemque commendent; ea vero ab eis, vel per*

eos,

eos, qui nos secundum veritatem pietatemque diligunt, fieri, ipso Deo in illis operante, credendum est.

2. Apertis Scripturæ testimoniis, quæ dicta sunt, innituntur, *Psalm.* quippe 71. 18. legitur: *Qui facis mirabilia solus*; & sacer Textus miracula, quæ per Moysen, & Aaron in Ægypto patrata sunt, Deo auctori adscribit. *Exodi* quoque *c.* 3. *v.* 20. ait Deus: *Extendam enim manum meam, & percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum*, & *cap.* 15. post transitum Populi per mare sicco pede, & demersionem exercitus Pharaonis in eodem Moyses cecinit *v.* 11. *Quis similis tui in fortibus, Domine, quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis, atque laudabilis faciens mirabilia? Extendisti manum tuam, & devoravit eos terra*: & Psalm. 105. 21. *Obliti sunt Deum, qui fecit magnalia in Ægypto, mirabilia in terra Cham, terribilia in Mari rubro.* Confirmantur hæc ex miraculis, quæ a sanctis viris eduntur. *Actorum* quippe *cap.* 3. *v.* 6. cum Petrus claudum ex matris utero sanavit, ita locutus est: *In nomine Jesu Christi Nazareni surge, & ambula*; & *Actorum cap.* 9. *v.* 34. cum Petrus sanavit Æneam, ait: *Ænea, sanat te Dominus Jesus Christus: surge, & sterne tibi. Et continuo resurrexit*; præmissaque oratione ad Deum, vitam Tabithæ mortuæ reddidit *v.* 40. *Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit & conversus ad corpus dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos, & viso Petro, resedit.*

3. Decentissimum & maximopere conveniens fuisse, ut a Christo Domino miracula fierent, late probat D. Thomas 3. *part. quæst.* 43. *art.* 1. Cum enim hominibus manifestari deberet, Deum esse in eo per gratiam unionis, & non adoptionis, ejusque supernaturalem doctrinam esse a Deo, omnino decebat, & quodammodo oportebat, ut insignissima miracula, ab eo ederentur. Dictum est autem, decentissimum & conveniens fuisse, non necessarium, ut a Christo miracula ederentur, cum homines etiam sine miraculis ad ei credendum essent obligati, tum per interiorem vocationem, tum per doctrinam & prædicationem exteriorem, ut idem Sanctus Doctor prosequitur *quodlibet.* 2. *quæst.* 3. *art.* 6. Edita autem fuisse ab eo miracula, colligitur ex Evangeliis Matthæi, Marci, Lucæ, & Joannis; miracula autem quæ sunt in Evangeliis Matthæi, & Lucæ, versibus elegiacis, & ea quæ sunt in Evangeliis Marci, & Joannis, versibus heroicis S. Gregorius Nazianzenus elegantissime expressit. Josephus quoque inter Judæos magni nominis, *lib.* 18. *Antiquit. cap.* 3. *num.* 3. disertis verbis asserit, Christum mirabilium operum fuisse editorem: *Eo etiam tempore fuit Jesus, vir sapiens, si tamen virum eum appellare fas est. Fuit enim mirabilium operum effector, magister hominum qui verum cum voluptate accipiunt: multosque Judæos, multos item Gentiles ad se pellexit. Hic erat Christus, quem cum Pilatus, ab hominum nostrorum primis delatum, crucis supplicio addixisset, eum tamen amare non destiterunt, qui primum amaverant. Apparuit enim eis tertia die redivivus, divinis vatibus & hæc & mille alia de eo miranda effatis: atque ab eo denominata Christianorum natio, durat usque ad hunc diem.* Hoc Josephi testimonium, in dubium præpostere a nonnullis vocatum, vindicavimus *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 9. Præclara sunt, quæ pro isto Josephi testimonio cumulavit Huetius *in demonstrat. Evang. proposit.* 3. *num.* 11. *Facit constans & perpetuus codicum omnium Josephi sive exaratorum calamo, sive typis impressorum, in eo retinendo consensus. Facit & Eusebii auctoritas, qui illud & in libris Demonstrationis Evangelicæ, & in Ecclesiastica historia, tamquam legitimum & genuinum repræsentavit. Expressit id quoque latine Hieronymus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis &c. Suadet idem præterea & ratio: nec enim probabile est, Josephum Scriptorem non indiligentem, cum res Judæorum persequeretur, de eo viro tacuisse, qui maximos in ea gente, ac per universum fere orbem excitavit motus &c. Quis enim putet elogio dignos censuisse Joannem Baptistam & Jacobum, indignum vero mentione Christum Jesum existimasse, cujus longe clarius nomen fuit? Cum præsertim Jacobum laudans, ut notum hunc faceret, fratrem esse scripserit Jesu, qui Messias dictus est, quem videlicet longe notiorem esse sciebat &c. Consentit ad hæc orationis filum, & dictionis color, talis nimirum qualis Helenistarum esse solet. Locutiones etiam quasdam observare licet Josepho familiares.* Julianus etiam Apostata & Christi infensissimus hostis fassus est ab eo edita fuisse miracula, uti videri potest apud S. Cyrillum *lib.* 6. Thomas Woolstonius olim in Collegio Sidnæo Academiæ Cantabrigensis Socius *Londini anno* 1727. *discursum* edidit *de miraculis Salvatoris nostri*, quæ non minus stulte, quam impie contendit ab Evangelistis fuisse conscripta tamquam emblemata repræsentantia vitam spiritalem in hominum animabus, sed a Christo vere edita non fuisse. Porro prava hæc, perversa, & a nullo excogitata doctrina eum merito in suspicionem infidelitatis adduxit: qua de causa, auctoritate Edmundi Archiepiscopi Londinensis appellati, a Collegio expulsus est; & Senatus Regni Anglicani, libri perversitate motus, eum igni damnavit; Auctor autem impius, ut pœnam effugeret, ad Judæorum cœtum nefarie transivit uti legitur *tom.* 9. *Actorum Eruditorum*, quæ Lipsiæ publicantur, *in supplementis anni* 1729. *pag.* 449. & *seqq.*

4. Initium signorum Christi contigit in nuptiis in Cana Galilææ factis tunc, cum aquam convertit in vinum. Joannis quippe *cap.* 2. *v.* 11. legitur; *Hoc fecit initium signorum Jesus*. Hanc ad rem scribit Tertullianus *lib. de Baptismo cap.* 9. *pag.* 390. *Prima rudimenta potestatis suæ, vocatus ad nuptias, aqua auspicatur*: & concordat S. Epiphanius *hæres.* 51. §. 16. *tom.* 1. *Tertio postea die nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ post biduum illud, idque primum prodigiorum omnium extitit.* Atque hinc fit, ut merito inter apocrypha recenseantur in can. *Sancta Romana dist.* 15. liber ille *de infantia Salvatoris*, & alii similes, in quibus plura narrantur miracula ab eo facta, dum erat infans, de quibus S. Joannes Chrysostomus *homil.* 17. *al.* 16. *in Evangelium Joannis* hæc habet (*n.* 3. *pag.* 99. *tom.* 8.): *Hinc palam est signa illa, quæ a Christo in pueritia facta feruntur, falsa, & a quibusdam conficta esse. Nam si a puero miracula edidisset, Joannes non illum ignorasset, nec reliqua multitudo opus habuisset Doctore, qui illum indicaret.* Quod & confirmat *homil.* 23. *alias* 22. (*pag.* 132. *tom. cit.*): *Post Baptisma* (Christum) *signa edere cœpisse: ante Baptisma vero nullum fecisse*; & ad rem D. Thomas *cit. quæst.* 43. *art.* 3. postquam iterum statuit, miracula a Christo facta fuisse in confirmationem suæ doctrinæ, & ad ostendendam in se virtutem Divinam, subjicit: *Et ideo quantum ad primum, non debuit ante miracula facere, quam docere inciperet; non autem debuit incipere docere ante perfectam ætatem, ut supra habitum est, cum de Baptismo ejus ageretur; quantum autem ad secundum, sic debuit per miracula Deitatem ostendere, ut crederetur veritas Humanitatis ipsius, & ideo, sicut dicit Chrysostomus super Joannem, decenter non incepit signa facere in prima ætate; existimassent enim, phantasma esse Incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidissent*: & *in responsione ad tertium* addit, ad laudem Discipulorum pertinuisse, quod Christum secuti fuerint, cum nulla eum miracula facere vidissent: unde Joannis *cit. cap.* 2. post relatum miraculum conversionis aquæ in vinum dicitur: *Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ, & manifestavit gloriam suam, & crediderunt in eum Discipuli ejus.* Legi potest *tomus quartus* Cardinalis Gotti *de veritate Christianæ religionis cap.* 15. §. 1. ubi referuntur, & confutantur, quæ fabulator narrat in memorato libro *de infantia Christi*.

5. Ipse quoque S. Joannes, post relata nonnulla alia Christi miracula, ait *cap.* 20. *Multa quidem & alia signa fecit Jesus in conspectu Discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc*; & *cap.* 21. innuens multitudinem operum Christi hæc habet: *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.* Sanctus Augustinus *tract.* 124. *in Joannem num.* 8. *col.* 826. *tom.* 3. *part.* 2. prædictum loquendi modum putat hyperbolicum: *Hunc loquendi modum græco nomine non solum græcarum, verum etiam latinarum litterarum Magistri Hyperbolen vocant, qui modus, sicut hoc loco, ita in nonnullis aliis Divinis litteris invenitur, ut est*, Posuerunt in cælum os suum: & Verticem capilli perambulantium in delictis suis: *& multa hujusmodi, quæ Scripturis sanctis non desunt, sicut alii tropi, hoc est locutionum modi.* Sed ex eo loquendi modo maxima miraculorum multitudo colligitur, teste S. Cyrillo Alexandrino *in comment. in Joan.* (*lib.* 12. *tom.* 4. *pag.* 1123.) *Ingens*, *inquit*, *miraculorum multitudo, & innumerabilis est præclarorum operum series, & ea multis millibus desumpta hæc sunt, quæ cumulatissimam auditoribus utilitatem afferre abunde queunt. Neque vero libri hujus Scriptorem quisquam reprehendat*, *inquit*, *æquus ac studiosus auditor, si non aliorum quoque meminerit. Nam si quæ facta sunt, sigillatim scripta essent nullo prætermisso, mundum quidem ipsum implesset innumera librorum multitudo. Atque hæc hyper-*

hyperbolice quidem dici, putamus. Multa quippe miraculorum millia virtute Servatoris nostri facta esse cogitandum est; veruntamen illustriora tantum ab Evangeliorum præconibus, ut videtur, scripta fuere, & per quæ maxime possent Auditores ad incorruptam fidem firmari, & doctrina tam morum quam dogmatum instirui.

6. S. Thomas 3. *part. cit. quæst.* 43. *art.* 2. probat, Christum fecisse miracula virtute Divina; & Cardinalis Bellarminus *tom.* 1. *controv. lib.* 5. *cap.* 7. scite distinguit tria genera operum Christi; quædam pure Divina, ut creare & conservare omnes creaturas; quædam pure humana, ut comedere & bibere; quædam partim Divina, partim humana, quæ appellantur *theandrica*, hoc est divina humana; ad quam classem pertinent omnia miracula ab eo patrata, licet etiam omnis Christi actio ratione Suppositi operantis theandrica dici possit, cum semper Deus homo operatus sit, non nudus Deus, aut nudus homo: & quamvis in patrandis miraculis aliquando orationem præmiserit, ex quo inferri posse videretur, eum virtute Divina miracula non edidisse, animadvertendum nihilominus est, ab eo præmissam fuisse orationem, non propter necessitatem suffragii, sed propter exemplum, ut confunderet Judæos, qui falso asserebant, eum in Beelzebub principe Dæmoniorum Dæmones expellere. Additur ab eo edita fuisse quandoque miracula, nulla præmissa oratione, cum Leproso dicenti, *Domine, si vis, potes me mundare*; statim responderit; *Volo, mundare*; unde S. Chrysostomus *homil.* 25. *al.* 26. *in Matthæum pag.* 307. *tom.* 7. bene animadvertit, leprosum Christo non dixisse: *Si Deum precatus fueris, neque si oraveris; sed, Si vis, potes me mundare. Neque dixit, Domine munda me, sed ipsi cuncta committit, atque curandi dominum illum esse, & potestatem ejus summam testificatur. Quid igitur, inquies, si falsa erat leprosi opinio? illam confutare oportuit, ipsumque increpare, ac corrigere. Num igitur illud fecit? Nequaquam: imo dictum confirmat & roborat. Ideoque non dixit, Mundare; sed, volo, mundare.* S. Irenæus *lib.* 5. *advers. hæres. cap.* 13. notat, a Christo Domino tres mortuos fuisse ad vitam revocatos, filiam videlicet Archisynagogi, filium Viduæ, & Lazarum quatriduanum; & Sanctus Augustinus *serm.* 98. *al.* 44. *de verbis Domini cap.* 3. *col.* 517. *tom.* 5. scite notat tres mortuos ad vitam temporalem fuisse a Christo revocatos; sed innumerabiles ad vitam æternam: *Tres autem mortuos invenimus a Domino resuscitatos visibiliter, millia invisibiliter.* Sanctus Thomas 3. *par. quæst.* 44. *art.* 3. proposito dubio, *Utrum convenienter Christus circa homines miracula fecit*, & facta sibi oppositione, quod non oporteret hominibus corporum curationem quærentibus peccata dimittere, uti fecisse legitur circa Paralyticum *Matth.* 9. respondet, cum Christus miracula faceret virtute Divina, & Dei perfecta sint opera; & aliquid perfectum non sit, si finem non consequatur, finisque exterioris curationis per Christum factæ esset animæ curatio, Christo idcirco convenisse, ut corpus curando, animam etiam curaret; & *ead.* 3. *par. qu. ead.* 44. *art.* 1. *& seqq.* idem S. Doctor late agit de miraculis Christi, quomodo videlicet conveniens fuerit, ut miracula patraret tam circa homines, quam circa creaturas rationis expertes, necnon circa corpora cælestia. Quomodo autem Christi miracula, eum esse Deum, demonstrarent, late etiam ostendit Cornelius a Lapide *in cap.* 5. *in Joann.* §. *Igitur duobus maxime modis*; & supra citatus Cardinalis Bellarminus *controvers. tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 23. *num.* 23. hæc ad rem de Christi miraculis adnotat: *Dominus enim aliquando sola voluntate operabatur miracula, ut cum aquam in vinum convertit; aliquando voluntate & verbo, ut cum Lazarum excitavit: aliquando voluntate, verbo, & contactu, ut cum excitavit puellam mortuam; aliquando voluntate, verbo, contactu, & alio instrumento, ut sputo, ut cum cæcum illuminavit, & alibi surdum & mutum curavit. In his omnibus nihil erat inutile & superfluum, quia omnia operabantur, & tamen non erant omnia necessaria, neque majorem effectum producebant omnia simul, quam unum, aut duo tantum: non enim melius revixit puella, quam Lazarus, etiamsi illam & voce appellavit, & manu apprehendit: Lazarum autem solum vocavit.*

7. Ad Angelos quod attinet, S. Thomas *part.* 1. *qu.* 110. *art.* 4. quæstionem proponit, *Utrum Angeli possint facere miracula*, & negando respondet; miraculum quippe illud est, quod fit præter ordinem totius naturæ creatæ, & quidquid ab Angelo fit propria virtute, fit secundum ordinem totius naturæ; quibus præmissis, infert S. Doctor, ab Angelo propria virtute miraculum fieri non posse: & excitata oppositione, quod Virtutes vocentur illi Spiritus, per quos signa & miracula frequentius fiunt, Virtus autem superior non subdatur ordini causæ inferioris, proindeque Angelus operari valeat præter ordinem corporalium agentium, propriaque idcirco virtute miraculum facere possit; respondet primum, Angelos dici aliquando miracula facere, vel quia ad eorum desiderium Deus miracula facit; vel quia aliquod ministerium exhibent in miraculis, quæ fiunt, sicut colligendo pulveres in resurrectione communi; deinde, licet Angeli aliquid possint facere præter ordinem naturæ corporalis, non tamen posse aliquid facere præter ordinem totius naturæ, quod exigitur ad rationem miraculi: & *in quæst.* 6. *inter quæstiones disputatas de miraculis ar.* 4. docet, ad miracula facienda Angelos tripliciter operari; uno modo, precibus impetrando; alio modo, materiam suam naturali virtute disponendo, ut in exemplo supra recensito; alio demum modo, aliquid simul agendo, tamquam instrumenta videlicet Divinæ virtutis, ad miraculi perfectionem. Doctrina hæc D. Thomæ procedit quoad miracula, quæ superant vires & facultatem cujuscumque naturæ creatæ, sive invisibilis & incorporeæ, sive visibilis atque corporeæ; sed æque applicari potest miraculis excedentibus tantum vires & facultatem naturæ visibilis atque corporeæ, cum (ut infra demonstrabitur) ea fiant ab Angelis bonis virtute propria, sed jussu Dei, ut patet in exemplis supra recensitis; juxta ea quæ habentur apud Castaldum *de potestate Angelica tom.* 1. *disput.* 2. *quæst.* 1. *ar.* 4. *in solutione argumentorum*, ubi ita loquitur: *Occisio autem militum Sennacherib a Patribus æstimatur naturali virtute secuta ab Angelo jussu Dei &c. Habacuc etiam potuit, præcipiente Domino, naturaliter ab Angelis deferri citissime, non tamen motu discreto, quo quandoque moventur Angeli ipsi, aut in instantibus duobus . . . sed motu continuo & proportionato corpori; velocissime tamen, juxta virtutem & voluntatem Angeli deferentis.* Et sequitur Sweits Doctor Lovaniensis *in Synopsi quæst. Theologic. tom.* 1. *pag.* 478. *Quin etiam Angeli, tam boni, quam mali, ex naturali facultate, quam supra diximus in utrisque integram perdurare, corpoream aliquam substantiam ex Dei jussu, aut permissu alio transferre possint, dubitari non potest. Etenim sacræ hoc ipsum testantur Paginæ de Habacuc Propheta, Angelo assumente (Danielis ultimo) qui ex Judæa illum in Chaldæam in lacum leonum transportavit, in quem demissus Propheta Daniel fuerat ab ipsis devorandus.*

8. Etsi Theologi & Philosophi, tum Christiani, tum Hebræi, hucusque tradiderint, Angelos posse agere super corpora sublunaria, & ea movere, sed id ab eis non fieri, nisi ad nutum Dei, qui eis utitur tamquam ministris suæ providentiæ, uti passim colligitur ex Divinis Scripturis, quæ nobis repræsentant Angelos exequentes Dei voluntatem, non autem Deum obsecundantem voluntati Angelorum; non multis tamen ab hinc annis nova & periculosa prodiit doctrina Mallebranchii, qui editis libris probare conatus est, in quocumque miraculo, quod in veteri Lege factum est, Angelos non fuisse Divinæ voluntatis executores, sed Deum, qui Angelis sui populi custodiam commiserat, fuisse potius Angelicæ voluntatis executorem, ita ut non particulari voluntate ullum ex dictis miraculis voluisse dici potuerit, sed tantum voluntate generali, voluntate videlicet faciendi quidquid Angeli voluissent. Doctrina hæc merito fuit confutata, & funditus eversa in dissertatione typis Coloniensibus edita anno 1685. ubi docte ostenditur, in Divinis Scripturis haberi quidem, Legem per Angelos datam fuisse, Angelos custodiam habuisse Israelitarum, Israelitas obedientes Legi per Angelos fuisse præmiis affectos, & contemptores per Angelos sæpe punitos, Mannam fuisse panem formatum manu Angelorum, cladem copiarum Sennacherib ab Angelo factam fuisse; sed hic tantum inferri, Deum usum esse Angelis tamquam ministris suis, ut hæc mirabilia operaretur.

9. Ab hominibus quoque sanctis, sive dum viverent, sive post obitum, miracula edita fuisse, plane exploratum est; hoc autem intercedit discrimen inter Sanctos antiqui & novi Testamenti, quod Deus, intercessione Sanctorum veteris Testamenti, miracula operari dignatus est sæpius in vita, & rarius post obitum eorum, & quoad Sanctos novi Testamenti, sæpius post obitum, & rarius in vita ipsorum; cum Sancti veteris Testamenti, utpote a Deo ipso canonizati, miraculis post obitum non indigerent; Sancti autem novi Testamenti, ab Ecclesia canonizandi, miraculis post obitum indigeant. S. Joannes Baptista dicitur a D. Thoma 2. 2. *quæst.* 174. *ar.* 4. *ad tertium* medius inter antiquum, & novum Testamentum;

tum; sed stricte loquendo, pertinet ad novum: cumque nulla in vita miracula fecisset, putavit Herodes eum post suam in Christo resurrectionem miracula fuisse editurum: *Ait pueris suis: Hic est Joannes Baptista, ipse surrexit a mortuis, & ideo virtutes operantur in eo*, uti legitur Matthæi 14. v. 2. super quo textu ita scribit B. Albertus Magnus: *Herodes autem, licet infidelis esset, tamen credidit resurrectionem, & quod post resurrectionem Sancti majoris virtutis essent, quam ante: & ideo Joannem facere resurgentem dixit, quod ante resurrectionem eum non posse facere putavit*: Additque una cum Rabano Abulensis *quæst.* 8. *In hoc non errabat Herodes; quia multo fortiores erunt Sancti susceptis dotibus gloriæ tam animæ, quam corporis, quam hic fuerunt. Sic dicit Rabanus. Bene autem de resurrectionis virtute omnes senserunt; quod majoris potentiæ sunt Sancti futuri, cum a mortuis resurrexerint, quam fuerunt, cum adhuc carnis infirmitate gravarentur*. At præter hæc, miraculorum a Sanctis patratorum non desunt sancti Patres testes oculati, Irenæus videlicet *lib.* 2. *advers. hæres. cap.* 66. Chrysostomus *tom.* 5. *serm.* 67. *vet. edit.* Hilarius *in lib. adversus Constantium Imp.* Gregorius Nazianzenus *orat.* 18. Augustinus *lib.* 22. *de civit. Dei cap.* 8. Hieronymus *in lib. contra Vigilantium*, Theodoretus *orat.* 8. *adversus Græcos*. Apostolis a Christo data est potestas curandi infirmos, suscitandi mortuos, & ejiciendi Dæmonia: *Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, Dæmones ejicite*, uti habetur Matthæi 10. 8. Hæc eadem potestas septuaginta Discipulis data est, uti habetur Lucæ 10. v. 9. & 19. *Curate infirmos &c. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem Inimici, & nihil vobis nocebit*. Unde ipsi dixerunt v. 17. *Domine, etiam Dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo*. Gratia enim miraculorum patrandorum data est animæ Christi modo adeo excellenti, ut non solum ipse miracula facere, sed aliis etiam facultatem faciendi dare posset, juxta doctrinam D. Thomæ 3. *par. qu.* 13. *art.* 2. *ad tertium: Hæc quidem gratia excellentissime data est animæ Christi, ut scilicet non solum ipse miracula faceret, sed etiam ut hanc gratiam in alios transfunderet. Unde dicitur Matth.* 10. *quod, convocatis duodecim Discipulis, dedit eis potestatem Spirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem*. Pollicitus est Christus *cap. ult. Marci* v. 17. donum miraculorum in Ecclesia sua esse perseveraturum: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo Dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & bene habebunt*. Frequentiora fuisse tempore, quo Tyranni Ecclesiam persequebantur, miracula, testatur S. Gregorius *in cap.* 37. *Job* (*lib.* 27. *cap.* 18. *n.* 36. *col.* 869. *tom.* 1.) *Tunc quippe sancta Ecclesia miraculorum adjutoriis indiguit, cum ea tribulatio persecutionis pressit. Nam, postquam superbiam Infidelitatis edomuit, non jam virtutum signa, sed sola merita operum requirit; quamvis & illa per multos, cum opportunitas exigit, ostendat*. Et *n.* 37. *Quid est ergo mirum, si, propagata Fide, crebro miracula non fiunt?* Apud S. Augustinum *in lib. de vera religione cap.* 25. *n.* 47. *col.* 763. *tom.* 1. hæc scripta sunt: *Nec miracula illa* (loquitur de miraculis primorum temporum) *in nostra tempora durare permissa sunt, ne animus semper visibilia quæreret*. Ab his autem inferri nequit, temporibus subsequentibus cessasse Gratiam miraculorum; tum quia idem S. Augustinus *in lib. de civit. Dei* multa suorum temporum miracula refert, & *lib.* 1. *retract. cap.* 13. *col.* 20. *tom.* 1. explicat, quæ dixerat *in lib. de vera relig. Sed non sic accipiendum est, quod dixi, ut nunc in Christi nomine fieri miracula nulla credantur; nam ego ipse, quando istum ipsum librum scripsi, ad Mediolanensium corpora Martyrum in eadem civitate cæcum illuminatum fuisse jam noveram, & alia nonnulla, qualia tam multa etiam istis temporibus fiunt, ut nec omnia cognoscere, nec ea quæ cognoscimus, enumerare possimus*; tum quia in *dialog. lib.* sanctus ipse Gregorius multa & insignia miracula suo etiam tempore patrata late exponit, quemadmodum ex eorum lectione dignoscitur, & ipse testatur *lib.* 3. *epist.* 51. *alias* 50. *indict.* 11. *Fratres mei, qui mecum familiariter vivunt, omni modo me compellunt aliqua de miraculis Patrum, quæ in Italia facta audivimus, sub brevitate scribere*: spreta illorum oppositione, qui autumant, dialogorum libros non esse opus S. Gregorii; plura quippe miracula, quæ in eis referuntur, referuntur etiam in aliis ejusdem S. Gregorii operibus; uti ostendit Natalis Alexander *in hist. Eccles. sæc.* VI. *cap.* 4. *art.* 16. & dialogorum libros uti genuinos S. Gregorii fœtus vindicat Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrolog. Rom. ad d.* 23. *Decembris*, quod ipsum pluribus ostenditur *in libro* Cardinalis Bellarmini *de Scriptor. Eccles. Veneta edit. anni* 1728. *pag.* 225. perseverantia demum miraculorum in Ecclesia Dei, & continuata successio ponitur in aperto ab Horantio *lib.* 4. *loc. Catholic. sacr. Script. cap.* 6. *& seqq.* a Thoma Bozio *de signis Ecclesiæ*, a Bagatta *in admirandis orbis Christiani*, a Cardinali Bellarmino *lib.* 4. *de notis Ecclesiæ cap.* 14. §. *Veniamus nunc ad alteram partem*, & rursus a Cardinali de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disput.* 20. *de miraculis ar.* 9. quod ipsum evincunt frequentes Sanctorum Canonizationes, ad quas non proceditur, nisi excussis approbatisque miraculis: & quod attinet ad miracula, quæ fiunt, & facta sunt a sanctis hominibus, nemo est qui non videat, ea soli Deo tanquam causæ principali adscribenda esse, cum quodcumque miraculorum naturalem hominis facultatem & vires excedat.

10. Fiunt ergo a creaturis, ab Angelis videlicet bonis & ab hominibus, tanquam Divinæ omnipotentiæ instrumentis, miracula; & sic Angeli, & homines sancti, dici possunt causa miraculorum. Inter Theologos autem disputatio est, utrum Christus ut homo, sanctique homines, sive vivi, sive mortui, sint causa physica, an moralis miraculorum, quæ ab ipsis eduntur. Causam *physicam* vocant illam, quæ ex se, prævia operatione, attingit effectum, suas vires non excedentem, sibique congruum. *Moralem* appellant illam, ex cujus naturali operatione sequitur effectus, quem ipsa producere non potest, quique producitur a causa principali, quæ movetur ad operandum ad causæ moralis instantiam & petitionem: & hanc causam moralem afferunt movere causam principalem, sed tanquam illi inferiorem & famulantem. His præmissis, nonnulli docent, creaturam rationalem, Christum scilicet ut hominem, & Sanctos ejus, fuisse & esse non causas physicas, sed morales ad miracula facienda. Id porro afferunt, quia causa moralis illa est, quæ per suam operationem non excedentem proprias vires, movet agens principale ad operandum aliquid, quod ejus vires excedit: cumque creatura Deum moveat ad facienda miracula, orando, rogando, benedicendo, & actiones istæ non sint naturaliter aptæ ad miraculi productionem; hinc deducunt non posse creaturas rationales esse causas physicas, sed tantum morales miraculorum. Addunt, causam meritoriam non esse causam physicam, sed moralem, & Sanctos ex propriis meritis miracula a Deo impetrare. Aliis autem placet, Christum ut hominem, & homines ipsos causam esse physicam miraculorum. Quod Christus causa fuerit physica miraculorum, probant auctoritate sacri Textus *Lucæ* 6. 19. *Virtus de illo exibat, & sanabat omnes*, & rursus *cap.* 8. 46. *Ego novi, virtutem de me exisse*: quæ significare omnino videntur causam physicam, & non moralem. Rursus, cum tam Christus, quam Sancti plura ediderint miracula imperando, uti quoad Christum comprobatur ex illo *Matth.* 8. 26. *Imperavit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna*: & quoad Sanctos ex illo *Josue* 10. 12. *Sol contra Gabaon ne movearis*; & imperare sit proprium non causæ moralis, sed physicæ, nil clarius sibi suadent afferri posse ad demonstrandum, Christum ut hominem, & Sanctos, non moralem tantum, sed causam esse physicam miraculorum. Pro prima sententia pugnant Scotus *in* 4. *dist.* 1. *quæst.* 1. 4. *&* 5. Aversa *de Incarnat. qu.* 13. *sect.* 3. *vers. Opposita sententia*, Vasquez *ad par.* 3. *D. Thomæ disp.* 57. *cap.* 5. & inter eos, qui de Canonizatione scripserunt, Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disp.* 20. *de miraculis ar.* 13. *& ar.* 14. Bordon. *de miraculis meditat.* 2. *qu.* 12. *n.* 25. *& plurib. seqq.* Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canoniz. tit.* 3. *cap.* 1. §. 1. *num.* 14. *& seqq.* Secundam autem sententiam probat D. Thomas *quæst.* 6. *de miraculis art.* 4. *& art.* 9. *utrobique in corpore*, ubi docet, solum Deum miracula facere per auctoritatem, sed potestatem faciendi miracula communicare creaturæ juxta creaturæ capacitatem, & suæ Divinæ sapientiæ ordinem, & sic creaturam per gratiam miracula ministerio operari, juxta illud S. Gregorii *in* 2. *dialogor. cap.* 30. ubi ait, sanctos homines etiam in carne viventes, non solum orando & impetrando, sed etiam potestatem exercendo, & simul operando, miracula facere; quod utique ad causam physicam referendum esse videtur. Suarez *in* 3. *par. D. Thomæ tom.* 1. *disp.* 31. late ostendit, Christum

Dominum per actiones suæ humanitatis non solum morali modo, sed etiam naturali & physico miracula esse operatum: *& in tract. de Angelis lib. 4. cap. 39.* admittit, posse Deum uti Angelo, tamquam instrumento physico, ad aliquod miraculum operandum. Cajetanus, Valentia, & alii stant pro hac ultima opinione, uti videri potest apud Bonacinam *disput. 2. de Incarnat. quæst. 9. par. 3.* & inter eos, qui de Canonizatione scripserunt, Auctor *Tractatus de Canonizat. SS. ad Cardinalem Montis Regalis 5. par. cap. 4.* Hæc autem innuisse satis sit, cum nostri non sit instituti quæstiones pure scholasticas pertractare; & monere sufficiet, Deum solum esse veram causam efficientem miraculorum, creaturas autem in operatione miraculorum esse Divinæ potentiæ instrumenta, sive id referatur ad causam moralem, sive ad physicam: etenim, etiamsi sententia admittatur, quæ creaturam agnoscit tamquam causam physicam miraculorum, quæ simul operetur, id supremæ Divinæ Majestati nullum affert præjudicium, eo modo, quo vera remanet idea Dei uti auctoris Gratiæ in Sacramentis, licet dicatur, Sacramenta esse causas physicas Gratiæ: quare D. Thomas 2. 2. *quæst. 178. art. 1. in respons. ad primum*, post allatam S. Gregorii auctoritatem dicentis, Sanctos aliquando ex potestate miracula exhibere, aliquando ex postulatione, subjicit: *Utrolibet tamen modo Deus principaliter operatur, qui utitur instrumentaliter vel interiori motu hominis, vel ejus locutione, vel etiam aliquo exteriori actu, seu etiam aliquo contactu corporali corporis etiam mortui. Unde Josue 10. cum Josue dixisset quasi ex potestate*, Sol contra Gabon non movearis, *subditur postea: Non fuit ante, & postea tam longa dies, obediente Deo voci hominis.* Miraculorum autem potentia puræ creaturæ a Deo non communicatur per modum habitus, sed per modum actus & qualitatis transeuntis. Dictum est puræ creaturæ, cum in Christo Domino potentia miraculorum fuerit quasi proprietas unionem consequens, quæ unio est perpetua & permanens: unde Viguer *in instit. Theolog. de Gratia Divina cap. 9. §. 2. ad tit. de Gratia miraculorum* ait: *Gratia miraculorum non est aliquis habitus, neque aliqua qualitas permanens in anima, cum aliquando sit in corpore mortuo, sicut legimus, quod quidam projecerunt cadaver in sepulcrum Elisei, cujus cum tetigisset ossa, revixit homo, & stetit super pedes suos, quia tunc instinctu Divino mota sunt ossa. Sic plerumque contingit in Reliquiis Sanctorum, quæ a Deo ut instrumenta moventur. Ideo illa motio non est qualitas permanens, sed fluens; & sic mens Prophetæ movetur instinctu Divino ad aliquid supernaturale cognoscendum: ita etiam qui miracula facit, movetur instinctu Divino ad aliquid supernaturale faciendum, scilicet miraculum, quod Deus sua virtute facit.*

CAPUT TERTIUM.

De malis Angelis, Infidelibus, Hæreticis, & Antichristo, & demum de Peccatoribus quoad miraculorum patrationem.

1. POSTQUAM visum fuit, Deum esse causam unicam principalem effectricem miraculorum, & sanctos Angelos, & homines sanctos ejus esse instrumenta in patratione miraculorum; rectus ordo poscit, ut verba habeamus de malis Angelis, Infidelibus, Hæreticis, & Antichristo; an Angeli, scilicet mali, virtute propria miracula facere possint, an ut Dei instrumenta assumantur in miraculis edendis; & an hoc dicendum sit de Infidelibus, Hæreticis, & Antichristo, & malis hominibus, sive peccatoribus.

De malis Angelis.

2. Omnis virtus & potestas operandi *ad extra*, actione transeunte & corporali, quæ Angelis est naturalis, mansit integra in Dæmonibus post peccatum; cum per peccatum non fuerint in Angelis naturalia diminuta, nedum amissa, ut est axioma Theologorum cum D. Thoma 1. *par. quæst. 63. ar. 4.* Licet autem virtus ipsa in se non fuerit diminuta; propter ordinem nihilominus Gratiæ, & supplicium culpæ, subjectio illius aliquo modo est immutata. Potest Angelus superior naturaliter in naturali perfectione cogere inferiorem, aut resistere, ne sua virtute exterius operatrice utatur, quia sicut est natura superior, ita etiam agendi vi & facultate. Ordo hic autem non est mutatus in Dæmonibus inter se, sed respectu sanctorum Angelorum est immutatus; quia licet Angelus bonus sæpe sit inferior in natura, minimus nihilominus sanctus Angelus potest cogere summum Dæmonem, & ei efficaciter præcipere, cum tunc non operetur sola virtute naturali, sed ut minister Dei, sine cujus nutu & voluntate nihil intentat. Communis hæc est Theologorum sententia, qua præmissa, ad institutum nostrum venimus. Quærit S. Thomas 1. *par. quæst. 114. art. 4.* utrum Dæmones possint homines seducere per aliqua miracula: & respondet ab eis propria virtute edi miracula non posse, cum miraculum proprie sit illud, quod fit præter ordinem totius naturæ creatæ, sub quo ordine omnis natura creata continetur; posse tamen a malis Angelis aliqua fieri, quæ humanam facultatem, & considerationem excedunt, & sic quæ large & improprie miracula dici possunt. Idem S. Doctor *in quæst. disputat. quæst. 6. de miraculis ar. 5.* docet, sicuti Angeli boni per Gratiam aliquid possunt ultra naturalem virtutem, ita Angelos malos minus posse ex Divina providentia eos reprimente, quam possent secundum virtutem naturalem; & eos quædam non posse, etiamsi agere permittantur, quia naturæ modus eis a Deo præstitus hoc non permittit; & concludit, idcirco ipsos vera miracula facere non posse, quod nulla detur eis potestas quoad illa, quæ sunt supra facultatem naturæ. En verba S. Doctoris ad propositam quæstionem: *Utrum etiam Dæmones operentur ad miracula facienda.* Sic etenim ei respondet, videlicet id fieri non posse, *quia cum operatio miraculosa sit quoddam Divinum testimonium indicativum Divinæ virtutis & veritatis, si Dæmonibus, quorum est tota voluntas ad malum, aliqua potestas daretur faciendi miracula, Deus falsitatis eorum testis existeret, quod Divinam bonitatem non decet*: cumque statim S. Doctor nonnullas referat operationes a Dæmone factas, quæ miraculo adscribi possent, tandem concludit: *Neutra tamen operatio est miraculosa, sed est per modum artis, ut supra diximus: & ideo simpliciter dicitur, quod per Dæmones vera miracula fieri non possunt.*

3. Quæcumque ergo Dæmones insolita & admiranda in rebus corporeis operantur, triplici modo operantur, juxta doctrinam D. Thomæ 1. *par. qu. 114. ar. 4. in corpore, & in responsione ad primum*; vel per illusionem sensuum tam interiorum, quam exteriorum, quibus objiciunt, vel immittunt species & phantasmata earum rerum, quæ nusquam sunt, vel non sunt præsentes; vel per summam atque imperceptam celeritatem, sublato aliquo corpore, & alio in ejus locum substituto, ut subito generatum videatur; aut applicando activa passivis, ut vel generetur aliquid novum & insolitum, vel aliquid solitum quidem & vulgare, sed novo & inusitato, atque hominibus incognito generationis modo. Per illusionem sensuum tamen interiorum, quam exteriorum facta sunt ea, de quibus *in can. Nec mirum 26. quæst. 5. Fertur etiam in Gentilium libris, quod quædam Maga famosissima Circe socios Ulyssis mutaverit in bestias. Legitur & de sacrificio, quod Arcades deo suo Lycæo immolabant, ex quo quicumque sumerent, in bestiarum formas convertebantur. Sed hæc omnia magicis præstigiis potius fingebantur, quam rerum veritate complerentur.* Ad hanc eadem classem referri posse videntur ea, quæ de Strigibus narrantur ad conventicula a Dæmone deportatis, juxta alium textum *in can. Episcopi 26. quæstion. 5.* ubi hæc habentur: *Illud etiam non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres, retro post Satanam conversæ, Dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt & profitentur, se nocturnis horis cum Diana dea Paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, ejusque jussionibus, velut Dominæ, obedire, & certis noctibus ad ejus servitium evocari &c. Quapropter Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas populo Dei omni instantia prædicare debent, ut noverit, hæc omnino falsa esse, & non a Divino, sed a maligno spiritu talia phantasmata mentibus Fidelium irrogari:* Quamvis non desint Catholici Scriptores, qui hasce deportationes aliquando vere factas fuisse, & fieri Dæmonum

pote-

poteſtate putant, Paulus Grillandus *in tract. de ſortilegiis num.* 26. Del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 2. *quæſt.* 16. Laurentius Anianus *de natura Dæmonum lib.* 4. *cap.* 4. Alfonſus a Caſtro *lib. de impia ſortilegarum hæreſi cap.* 4. & noviſſime Fraſſen *in ſuo Scoto Academico tom.* 4. *Rom. edit. anni* 1721. *tr.* 1. *diſp.* 3. *art.* 3. *in append. de Strigibus* §. 3. Notiſſima ſunt, quæ referuntur de Iphigenia filia Agamemnonis, & Clytemneſtræ in cervam converſa, quod S. Auguſtinus *lib.* 18. *de civit. Dei cap.* 18. *num.* 3. *col.* 502. *tom.* 7. contigiſſe ait per ſubtractionem Iphigeniæ, & ſubſtitutam ejus loco cervam per ſummam & imperceptam Dæmonis celeritatem: *Diomedeas autem volucres, quandoquidem genus earum per ſucceſſionem propaginis durare perhibetur, non mutatis hominibus factas, ſed ſubtractis credo fuiſſe ſuppoſitas; ſicut cerva pro Iphigenia Regis Agamemnonis filia. Neque enim Dæmonis judicio Dei permiſſu hujuſmodi præſtigia difficiles eſſe potuerunt; ſed, quia illa Virgo poſtea viva reperta eſt, ſuppoſitam pro illa cervam eſſe, facile cognitum eſt.* Similis hiſtoria extat apud Euſebium *lib.* 7. *hiſtor. Eccleſ. cap.* 17. *Apud Cæſaream Philippi, quam Phœnices Paneada nominant, ad pedes Panii montis fontes viſuntur, ex quibus profluit Jordanes. In hos feſto quodam die victimam conjici ſolitam eſſe ajunt, quæ mirabili quadam Dæmonis operatione nuſquam poſtea comparerer; eamque rem a ſpectatoribus pro illuſtri miraculo haberi conſuevisse. Quodam igitur tempore cum Arturius his forte cæremoniis intereſſet, cunctoſque admiratione rei perculſos videret; primum quidem cæcitatem vulgi miſeratus eſt. Deinde oculis in cælum ſublatis, ſupremum omnium Deum per Jeſum Chriſtum obteſtatus eſt, ut Dæmonem illum populi ſeductorem conſtringeret, & a decipiendis poſthac mortalibus abſtinere eum juberet. Peracta precatione, repente victimam fontibus ſupernataſſe ajunt, atque ita miraculum ipſi prorſus intercidiſſe, nullo deinceps circa hunc locum prodigio viſo.* Optime de his, & ſimilibus ita loquitur Vives *ad cap.* 16. *S. Auguſtini de civitate Dei lib.* 10. ad ea verba: *Quarum pleraque* (loquitur S. Doctor de prodigiis Gentilium) *ſpecie tenus mortalium ſenſus imaginaria ludificatione decipiunt.* En verba Vives *col.* 1693. *Multa ſibi homines cogitatione fingunt, quæ ſibi viſi ſunt videre, cum nihil viderint; idque, phantaſmato aliquo oblato, tam fit facile, ut nihil crebrius contingat. Unde maxima pars eorum, quæ de ſpectris, & viſione Dæmonum narrantur, eſt orta: tum etiam Dæmones oculis noſtris aciem, cum a Circulatoribus nobis ſic imponatur, oſtendaturque, quæ, niſi a tali hominum genere agerentur, pro miraculis quæ caperent, non deeſſent &c. Ita, qui edit panem, ſpuere cernitur farinam ſiccam; qui bibit vinum per frontem id, aut etiam per jugulum remittit. Magno ſpectatorum metu ac horrore, gladii vorantur, & ingens vis evomitur acuum zonularum, nummorum. Tranſeo, quæ ex magia naturali fiunt, ſubito apparere convivas omnes truncos, aut aſininis capitibus, extendi per triclinium vitem, quorum rationem plurimi norunt; nam libri bis de rebus ſunt conſcripti, & facta facilia ſunt. Quanto magis Dæmones, qui nobis & agilitate præſtant, & peritia rerum naturæ?* Et quoad applicanda activa paſſivis, ut vel generetur aliquid novum & inſolitum, vel aliquid ſolitum quidem & vulgare, ſed novo & inuſitato, atque hominibus incognito generationis modo, animadverti poſſunt, quæ Auctor *Teſtamenti duodecim Patriarcharum* refert de aſſumpta a perduellibus Angelis virorum nonnullarum mulierum gigantea ſpecie, furtivoque cum eis habito concubitu, ex quo Gigantes nati ſunt, effecta mulierum phantaſia ludibrio forma giganteæ (niſi hoc inter fabulas ſit recenſendum, quemadmodum oſtendit Calmet *in diſſertatione de Gigantibus*) vel quæ leguntur de Dæmonibus incubis, & ſuccubis, de quibus plura habentur apud Del Rio *lib.* 2. *diſquiſit. magic. quæſt.* 15. apud Sixtum Senenſem *in Biblioth. lib.* 5. *annotat.* 73. apud Raynaldum *ad ann.* 1317. *num.* 53. apud S. Bonaventuram *in* 4. *ſent. diſt.* 44. *dub.* 5. apud S. Thomam 1. *part. quæſt.* 51. *art.* 3. *ad ſextum*, & *in* 2. *ſent. diſt.* 8. *art.* 4. *quæſt.* 1. & *de potentia quæſt.* 6. *art.* 8. *ad quintum.* Quamvis enim prædicti concubitus communiter admittantur, ſed generatio a nonnullis excludatur, quos congerit & ſequitur Fraſſen *cit. tom.* 4. *tract.* 1. *diſp.* 2. *art.* 3. *ſect.* 3. *quæſt.* 2. *concl.* 2. & *quæſit.* 1. & ſolidiſſime oſtendit Calmet *in diſſertatione de Antichriſto art.* 5. §. *Facile quidem*; alii tamen, tum concubitum, tum generationem fieri poſſe, & factam fuiſſe exiſtimaverunt, modo quodam novo & inuſitato, & hominibus incognito; uti ſcribit Valleſius *de ſacra Philoſophia c.* 8. *pag.* 112. ubi admiſſo concubitu cum Dæmonibus juxta explicationem ab eo probatam *capitis ſexti Geneſeos*, *Poſtquam enim ingreſſi ſunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes a ſæculo viri famoſi*" quærit, *Quo pacto generent*; & reſpondet *pag.* 118. *Certe non generant; neque id dicitur in ſacris eloquiis, ſed* ingreſſi ſunt filii Dei ad filias hominum, & illæ genuerunt. *Itaque, illis ad eas ingreſſis, ipſæ genuerunt, & ex proprio ſemine, & ex ſeminibus hominum, quæ, cum petulanter in illa totius carnis corruptione effunderentur, recipiebantur a ſuccubis, & in uteros earum, quæ ſeſe illis ſubdebant, immittebantur ea celeritate, ut genitivus non diſſiparetur.* Hunc ſequitur Suarez *tom.* 1. *de relig. lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 16. §. *Quarto ſtatuendum eſt*; & adhæret Abulenſis *in Exodum cap.* 7. in quæſtione ab ipſo propoſita, & examinata, *An Angeli de ſe generare poſſint.*

4. Aaron *Exod. c.* 7. virgam projecit coram Pharaone, quæ verſa eſt in colubrum. Malefici quoque virgas ſuas projecerunt, quæ verſæ ſunt in dracones: ſed virga Aaron devoravit virgas eorum. Moyſes & Aaron virga percuſſerunt aquam fluminis, quæ verſa eſt in ſanguinem: & ſimiliter fecerunt Malefici incantationibus ſuis. Item *Exod. cap.* 8. idem Aaron extendit manum ſuper fluvios & paludes, & eduxit ranas ſuper terram Ægypti: & ſimiliter fecerunt Malefici per incantationes ſuas. Extendit denique Aaron virgam, & pulverem percuſſit terræ, & facti ſunt ciniſes in hominibus & jumentis: cum Malefici ciniſes educere tentaſſent, id præſtare non potuerunt. De hiſce magorum operationibus quæritur, an fuerint illuſiones; hoc eſt num veræ quidem ranæ, verique ſerpentes a Magis procreati fuerint, an loco virgarum Magis ſubſtituerint ſerpentes & ranas aliunde allatas; ea quippe verba Exodi 7. 12. *Projeceruntque ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones*, eam pati poſſunt interpretationem, ut nomine converſionis, ſucceſſio vel ſuppoſitio unius in locum alterius intelligatur, eo modo, quo 2. *Regum* 19. 2. dicitur, *Verſa eſt victoria in luctum*; quia victoriæ ſucceſſit luctus; & Job 30. 31. *Verſa eſt in luctum cithara mea*; & Joannis 16. 20. *Triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* S. Thomas *cit. quæſt.* 6. *de potentia, ſeu de miraculis artic.* 5. *ad octavum*, rejicit illorum ſententiam, qui exiſtimarunt, converſionem virgarum in ſerpentes fuiſſe tantum apparentem per aliquam præſtigioſam illuſionem, & adhæret ſententiæ S. Auguſtini, qui vult, veram fuiſſe virgarum converſionem in ſerpentes; additque, Dæmones id feciſſe per aliqua ſemina collecta, quæ vim habeant putrefaciendi virgas, & in ſerpentes convertendi. Repetit hoc ipſum 1. *part. quæſt.* 114. *art.* 4. *in corpore*, ubi ſic loquitur: *Sciendum eſt tamen, quod, quamvis hujuſmodi opera Dæmonum, quæ nobis miracula videntur, ad veram rationem miraculi non pertingant; ſunt tamen quandoque veræ res, ſicut Magi Pharaonis per virtutem Dæmonum veros ſerpentes, & ranas fecerunt.* Legi poteſt Didacus de Quadro *palæſtra Biblica tom.* 2. *decad.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 7. ubi poſt allatam prædictam auctoritatem S. Thomæ ait: *Quæ verba cum expreſſiſſima ſint, & a Doctore, qui in punct. ſcholaſtico princeps eſt, dicta ſint, reliquarum auctoritatum vices ſunt habitura.* Alii cenſent, prædictas operationes fuiſſe præſtigioſas. Quæſtio docte pertractatur a Calmet *in diſſertat. de veris fictiſque prodigiis*, ubi poſt plura tandem concludit, patrandorum miraculorum auctoritatem penes Deum unice manere, & prodigia de Magis Pharaonis relata, eſſe reputanda mera Dæmonis præſtigia.

5. Dices, ſuperius a Nobis admiſſum fuiſſe, nonnulla dari vera miracula, quæ non excedunt vires & facultatem naturæ viſibilis atque corporeæ; item admiſſum fuiſſe, virtutem omnem & poteſtatem operandi *ad extra*, ſive actione tranſeunte & corporali, quæ Angelis eſt naturalis, integram manſiſſe in Dæmonibus; & idcirco admittendum etiam eſſe, poſſe a Dæmone fieri vera miracula, non excedentia quidem vires & facultatem naturæ inviſibilis & incorporeæ, ſed tantum viſibilis & corporeæ: & eo magis, cum *Geneſ. cap.* 3. Dæmon, aſſumpta ſerpentis ſpecie, Hevam allocutus ſit; *Geneſ. cap.* 19. uxor Lot converſa fuerit in ſtatuam ſalis; *lib.* 3. *Reg. cap.* 22. Dæmon deceperit Achab Regem Iſrael, & Prophetas ejus; *in lib. Job. cap.* 1. Dæmonis opera ignis e cælo ceciderit, oves & pueros Job conſumpſerit; *Daniel. cap.* 4. Nabuchodonoſor ex hominibus abjectus ſit, & fœnum ut bos, comederit, Dæmon per aera detulerit Chriſtum Dominum in pinnaculum Templi, ut eſt apud Matthæum & Lucam: hæc quippe, & alia facile cumulanda ſuadere poſſe videntur, Dæmonem ſua virtute naturali poſſe miracula facere, ſi miracula ſunt, quæ excedunt vires & facultatem naturæ viſibilis & corporeæ.

6. Respondemus ea resumentes, quæ modo dicta sunt; Divinam videlicet providentiam Angelos malos reprimere, ne ea faciant, quæ virtute sua naturali facere possent: ex quo sequitur, non posse ab eis fieri vera miracula, non solum si loquamur de miraculis excedentibus vires totius naturæ, sed excedentibus tantum vires naturæ visibilis atque corporeæ; cum unum, idemque fere sit non habere virtutem naturalem, & eam habere impeditam, ne, nisi alio volente, exeat in actum, & effectum producat, quem producere posset. S. Thomas 1. 2. *quæst.* 80. *art.* 2. *in corpore* hæc habet: *Dictum est enim in* 1. *libro, quod natura corporalis spiritali naturaliter obedit ad motum localem, unde & Diabolus omnia causare potest, quæ ex motu locali corporum inferiorum provenire possunt, nisi virtute Divina reprimatur.* Ante S. Thomam fuerat hoc scriptum a S. Augustino *de civit. Dei* (*lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 2. *col.* 52. *tom.* 7.): *Et, si aliquid in his rebus Dæmones possunt, tantum possunt, quantum secreta Omnipotentis arbitria permittuntur . . . . Sicut ipsi mali homines in terra, sic etiam illi non omnia quæ volunt, facere possunt, nisi quantum illius ordinatione sinuntur; cujus plene judicia nemo comprehendit, juste nemo reprehendit.* Repetit hoc ipsum idem S. Augustinus *lib.* 18. *cap.* 18. (*num.* 2. *col.* 501. *tom. cit.*) *Firmissime tamen credendum est, omnipotentem Deum omnia posse facere quæ voluerit, sive vindicando, sive præstando, nec Dæmones aliquid operari secundum naturæ suæ potentiam, (quia & ipsa Angelica creatura est, licet proprio sit vitio maligna), nisi quod ille permiserit, cujus judicia occulta sunt multa, injusta nulla.* Adhæret Pererius *ad cap.* 7. *Exod. disp.* 4. *in fine*, ubi hæc habet de Dæmonibus: *Non quæcumque possunt facere, licet eis, & quando volunt, & quantum volunt facere, sed tantum, quantum eis per Dei providentiam concessum est; habent enim naturalem suam potestatem restrictam, & quasi ligatam a Deo.... vel ad exercendos probandosque bonos, ut adversus Job, vel ad castigandos & puniendos improbos, ut adversus Regem Achab & Prophetas ejus.*

7. Et quamvis ex allatis exemplis deduci posse videatur, Deum sæpius relaxasse interdictum Dæmoni factum, eumque usum fuisse sua naturali potestate, aliqua efficienda, quæ excedunt vires & facultatem naturæ visibilis & corporeæ; si ea tamen demantur, in quibus nihil mirabile contigit, item si demantur ea, in quibus nihil a Dæmone actum est, si ea quoque demantur, de quibus tutum judicium ferri non potest, nonnulli quidem supererunt casus, in quibus, Deo volente, & præsertim ad impiorum perditionem, a Dæmone quædam patrata sunt excedentia vires & facultates naturæ creatæ visibilis atque corporeæ; sed quæ, ex infra dicendis, non obstante prædicto excessu, veri miraculi rationem habere non possunt.

8. Initio autem ducto ab iis, in quibus nihil mirabile contigit, tale est illud, de quo *lib.* 3. *Regum* 22. 20. Ibi etenim cum dixisset Dominus, *Quis decipiet Achab Regem Israel? &c. Et dixit unus verba hujuscemodi, & alius aliter. Egressus est autem Spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus: In quo, inquit, decipies? At ille respondit: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus. Dixitque Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.* Quid enim, quæso, hac in re miraculi continetur? Repræsentatur Deus uti Monarcha, qui universum Mundum gubernat suprema auctoritate. Angeli sunt velut ipsius Ministri, & divinæ voluntatis executores, cum agitur de manifestanda ejus potentia & bonitate. Dæmones nihil aliud quærunt, quam hominem perdere, & peccatis obruere, sed qui nihil agere possunt absque expressa permissione Dei omnipotentis. Legi potest Calmet *ad cap.* 1. *Job*, ubi etiam loquitur de facto Achab: cumque ex toto contextu nihil aliud desumatur, nisi in pœnam præcedentium peccatorum Deum permisisse, ut Achab a Dæmone deciperetur, nihil est in tota hac rerum serie, quod miraculo adscribi possit.

9. Jam ut veniamus ad alia, in quibus nihil a Dæmone actum est, talis est conversio Regis Nabuchodonosor in bestiam: omnia quippe virtute Divina facta sunt, nec ulla in sacro Texto de malis Spiritibus mentio habetur. Cornelius a Lapide *ad cit. cap.* 4. *Danielis* post Sanctos Hieronymum, Gregorium, & alios, ait, a Rege animam rationalem non recessisse; & dici, conversum fuisse in bestiam, quod habitus ejus magis ferinus fuerit, quam humanus, semper nudus, curvus, & pronus, manibus & pedibus reptans, uti bestia & quadrupes incessit, herbas & radices comederit, & mentis usum & linguæ amiserit: & Calmet *in dissert. de metamorphosi Nabuchodonosoris* totam Regis metamorphosim refert vitio errantis phantasiæ, & miraculum constituit tum in expositione somnii facta a Propheta, tum in subitanea morbi aggressione, & demum in definitione momenti, quo post septennium morbus desinere debebat, ut sane desiit.

10. Subsequitur, ut aliqua innuamus de his, quæ incerta sunt. Talis est conversio uxoris Lot in statuam salis. Licet enim (posthabitis explicationibus, quod videlicet sulphuris odore præfocata exanimis corruerit, & ejus cadaver sensim duritiem induerit, aut quod flammis fumoque præfocata, rigida & immota perstiterit) recepta sit, & vera sententia, ut ea vere in saxum, sive in lapideum salem conversa fuerit & immutata, qui non modo pluviis liquefactus non sit, verum etiam æmulans duritiem cujuslibet durissimi lapidis adhuc perstet, testantibus nonnullis, qui Palæstinam peragrarunt, se vidisse uxorem Lot, seu lapidem, in quem conversa est (Natalis Alexander *in hist. Eccl. vet. Testam. tom.* 1. *edit. Paris. an.* 1714. *pag.* 181. Graveson *in hist. Eccles. vet. Testam. tom.* 1. *pag.* 363.) incertum tamen est, num id factum sit a Deo utente bonis, an malis Angelis, ut innuit D. Thomas *quæst.* 16. *de malo artic.* 9. *ad tertium*. Tale est illud, de quo *Matth.* 4. 5. *Tunc assumpsit eum* (videlicet Christum Dominum) *Diabolus in sanctam civitatem, & statuit eum super pinnaculum Templi:* licet enim translatio hæc fuerit localis, & non imaginaria, juxta veriorem sententiam, pro qua stant S. Thomas 3. *part. quæst.* 41. *art.* 4. *ad septimum*, Cardinalis Baronius *ad an.* 31. *num.* 20. Cornelius a Lapide *ad cap.* 4. *Lucæ*, Natalis Alexander *ad cap.* 4. *Matth.* & *ad eum. cap.* 4. *Lucæ*; incertum nihilominus est, num Christus Dominus fuerit per aera translatus, an ductus ad pinnaculum Templi, uti bene adnotavit Calmet *ad idem cap.* 4. *Lucæ*. Nec enim ad excludendam ambiguitatem prosunt ea verba: *Assumpsit eum Diabolus in sanctam civitatem*, cum *Matth.* 17. 1. legatur de Christo: *Assumit Jesus Petrum, Jacobum, & Joannem;* quod certe de deportatione intelligi non potest, & statim subjiciatur: *Et ducit illos in montem excelsum seorsum*, uti adnotarunt Graveson *de myster. & ann. Christi differ.* 12. §. *Utrique dubia*, Eminentiss. Gottus *in veritate religionis Christianæ tom.* 4. *part.* 1. *cap.* 18. §. 3. *num.* 27. & similibus verbis S. Lucas utatur narrans *cap.* 4. *vers.* 5. quæ inter Christum, & Dæmonem contigerunt in Jerusalem: *Et duxit illum Diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis &c. & duxit illum in Jerusalem, & statuit eum super pinnam Templi*. Legi potest Didacus de Quadros *in palæstra Biblica tom.* 3. *decad.* 2. *quæst.* 8.

11. Serpens callidior cunctis animantibus terræ Hevam tentavit, quæ tentationi consensit, & Dei præceptum transgressa est, uti habetur *Genes. cap.* 3. Absit, ut quis incidat in errorem Origenistarum dicentium, Adæ formationem de limo terræ, & Hevæ de costa ejus, ac Serpentis tentationem, allegorice & figurate, non historice esse intelligendam: error enim hic damnatus est in Synodo sexta, *act.* 18. Verus fuit Serpens, sive Vipera, sive Cerasta, sive Aspis, juxta varias Interpretum sententias apud Cornelium a Lapide *in id. cap.* 3. *Genes.* Erat ille Serpens in paradiso terrestri, & vere Hevam allocutus est, veluti docet S. Augustinus *de civ. Dei l.* 14. *c.* 11. *n.* 2. *col.* 363. *t.* 7. ubi hæc habet: *Cui* (loquitur de homine) *utique stanti, quoniam ipse*, (loquitur de Diabolo) *ceciderat, invidebat, colubrum in paradiso corporali, ubi cum duobus illis hominibus masculo & femina, animalia etiam terrestria cætera subdita & innoxia versabantur, animal scilicet lubricum, & tortuosis anfractibus mobile, operi suo congruum, per quem loqueretur, elegit, eoque per Angelicam præsentiam præstantioremque naturam spiritali nequitia sibi subjecto, & tamquam instrumento abutens, fallacia sermocinatus est feminæ.* Idem S. Doctor *lib.* 11. *de Genesi ad litteram cap.* 3. *col.* 277. *tom.* 3. *part.* 1. docet, Dei permissione factum esse, ut Diabolus tentare volens Hevam, uteretur potius Serpentis opera, quam alius animalis: *Nec sane debemus opinari, quod Serpentem sibi, per quem tentaret, persuaderetque peccatum, Diabolus elegerit, sed cum esset in illo propter perversam & invidam voluntatem decipiendi cupiditas, nonnisi per illud animal potuit, per quod posse permissus est. Nocendi enim voluntas potest esse a suo quoque animo prava; non est autem potestas nisi a Deo.* Misericors etenim Dominus, volente Dæmone hominem tentare & eum seducere, noluit, ut id faceret per columbam, aut ovem, quæ sunt naturæ simplicis & innocentis, sed per Serpentem, ut sicuti Diabolo permittebat tentare, ita hominem admoneret ex ipsa etiam forma Ser-

Serpentis, quem callidum animal esse non ignorabat, ut caveret insidias: veluti prosequitur Abulensis *in cap. 3. Gen. quæst. 1.* & adhæret Cardinalis Bellarminus *de amissione Gratiæ, & statu peccati lib. 3. cap. 3.* Quærunt Interpretes, quomodo Heva non horruerit Serpentem loquentem: & Magister sententiarum *lib. 2. dist. 21. quæst. 2.* respondet, id contigisse, quia putavit, eum a Deo accepisse officium loquendi; quem sequitur S. Thomas *1. part. quæst. 94. ar. 4. ad secundam: Mulier putavit, serpentem hoc accepisse loquendi officium, non per naturam, sed aliqua supernaturali operatione.* At quomodo Serpens, animal videlicet organis ad sermonem formandum haud instructum, loqui potuerit, non ita facile explicari potest, quemadmodum etiam innuit Joannes Jacobus Schevchzeri *in Physica sacra tom. 1. pag. 29.* Quapropter non videtur denegari posse, in hac locutione, operante Dæmone aliquid contigisse excedens vires ac facultatem naturæ corporeæ & sensibilis.

12. S. Augustinus *in exposit. Psalmi 77. n. 28.* ad illud, *Immissiones per Angelos malos*, innuit, Deum mirabilibus quibusdam modis, ideoque excedentibus vires & facultatem naturæ visibilis & corporeæ, uti opera Dæmonum in punitione impiorum. Hoc ipsum expresse docet Joannes Gerson in sermone quodam super Evangelium Dominicæ XIX. post Pentecosten. Idemque admittitur ab Estio *ad Mag. sent. l. 2. dist. 7. §. 20. Per Dæmones facere potest Deus* (vera miracula) *velut si per eos hominem aliquem insigniter sceleratum extraordinario modo punire velit, ad ostendendum hominibus, quantopere ipsi peccata displiceant: & hoc modo facta intelligi possunt quædam punitiones impiorum, quas Scriptura commemorat.* Et concordat Silvius *in 2. 2. D. Thomæ quæst. 178. ar. 2. conclus. 3.* ubi sic loquitur: *Absoluto loquendo fieri potest, ut Deus ministerio Dæmonum utatur in miraculis patrandis, præsertim circa punitiones improborum: quo modo quidam existimant, plagas Ægypti fuisse a Dæmonibus illatas: etsi non improbabile sit, fuisse inflictas per bonum Angelum.* Pro hac doctrina illustranda, plura suppetere possunt exempla e Divinis Scripturis desumpta. Occisionem primogenitorum tum hominum, tum bestiarum, una nocte factam, miraculo adscribi posse, certum esse videtur; & in ea patranda Deum usum esse opera Dæmoniorum, docuerunt nedum Abulensis *in Exod. cap. 12.* & Rupertus, sed etiam S. Hieronymus *in Isaiam cap. 24.* & S. Augustinus *in Psalm. 77.* & ex eodem Psalmo infertur *v. 49. Misit in eos iram indignationis suæ &c. immissiones per Angelos malos &c. & percussit omne primogenitum in terra Ægypti.* Herodis mors, quæ medios inter hominum plausus contigit, prodigiosa censeri potest: *Confestim percussit eum Angelus Domini, & consumptus a vermibus expiravit*; uti legitur *Actor. 12. v. 23.* Et Lorinus *ad eum textum* hæc habet: *Cum alias demonstraverim, nomen* Angeli Domini *dici etiam de mala, quod voluit quoque Hieronymus, & pessimum hominem .... magis conveniat vexari ab Angelo malo; proclivior jam ut existimem, Angelum malum fuisse, qui Herodem percusserit.* Ignis, e cælo delapsus ad preces Eliæ, quinquagenarios, & alios quosdam consumpsit, uti habetur 4. *Regum cap.* 1. & ignis a Domino egressus contumaces Sacerdotes Nadab, & Abiu incendit & occidit. Et Dionysius Carthusianus *in 4. Regum cap.* 1. docet, incertum esse, num in hisce patrandis Deus usus sit opera Angeli boni, an Angeli mali. Ostendunt autem hæc omnia, Deum aliquando per Angelos malos miracula operari, ut extraordinario quodam modo scelestorum hominum crimina puniat; non autem eorum opera uti, ut hominibus bene faciat. Quapropter quando Christus cæcum natum illuminavit, nonnulli ex Judæis dixerunt: *Dæmonium habet:* alii contra: *Hæc verba non sunt Dæmonium habentis. Numquid Dæmonium potest cæcorum oculos aperire?* uti habetur Joannis 10. 21. quasi dicerent, veluti notat Glossa: *Dæmonium non solet bona operari.* Et optime ad rem Origenes *homil. 13. in lib. Numer. num. 4. pag. 319. tom. 2.* advertit, loquendo de prodigiis Magorum in Ægypto, ne ipsos quidem potuisse muscas producere, uti præstitum fuit a Moyse, nec facere potuisse, ut virga Moysis a suis virgis devoraretur; sed licet virgas in serpentes convertere potuerint, & aquam in sanguinem, nullatenus tamen efficere potuisse, ut serpens in virgas, & sanguis in aquam converterentur: *Non enim potuit virtus Dæmoniaca malum, quod ex bono fecerat, restituere in bonum. Potuit ex virga facere serpentem, virgam vero reddere ex serpente non potuit .... Postea vero per Divinam virtutem naturæ suæ redditur, ut naturæ Dominum fateretur. Fecerunt Incantatores Ægyptiorum, ut & aquæ verterentur in sanguinem: sed non potuerunt iterum sanguinem vertere in aquam, Dei autem virtus non aquam, sed totum fluvium vertit in sanguinem; & rursum, orante Moyse, limpidis eum ac naturalibus reddidit fluentis.*

13. Quod si quis ex hucusque adductis inferre vellet, a Dæmone sua naturali virtute miracula fieri posse excedentia vires & facultatem naturæ visibilis & corporeæ, aperte falleretur: cum aliud profecto sit, Deum opera Dæmonis aliquando usum esse, & uti posse in patratione miraculorum; aliud, Dæmonem facere miracula; cum juxta nostrum loquendi modum, & communem intelligentiam ille dicatur facere miraculum, qui opus aliquod extraordinarium efficit pro confirmatione veritatis, quam prædicat, aut ille, ad cujus intercessionem aliquid mirandum a Deo fit, ut de ejus sanctitate apud homines constet, veluti bene prosequitur Estius *loc. cit. Unde licet concedatur, Deum per Dæmones interdum facere miraculum, non tamen conceditur ipsos Dæmones facere miracula; quia nec ipsi Dæmones prædicant veritatem, quam cupiant miraculo confirmari; nec ad declarandam eorum sanctitatem, quæ nulla est, ulla miracula vel ab ipsis fiunt, vel ab aliis. Horum autem alterutrum requiri videtur ad hoc, ut quis, secundum modum loquendi fidelibus usitatum, dicatur facere miraculum.* Abulensis *in Matth. cap. 24. quæst. 139.* negat in Dæmone potestatem faciendi miracula altioris ordinis, ea videlicet quæ superant vires & facultatem cujuscumque naturæ creatæ; sed admittere videtur in Dæmone facultatem faciendi miracula, quæ superant vim & facultatem naturæ visibilis & corporeæ: *Aliqua miranda in veritate faciunt Dæmones vel Magi, sed non sunt miracula, quia non accedunt illa adhuc ad operationem miraculi, cum miraculum sit de illis solis, quæ infinitam potestatem exigunt, & non sufficit ad illa minor, quam infinita virtus; sed Dæmones non habent infinitam virtutem, sed solus Deus. Ideo illi numquam miracula faciunt, sed alia minora, sicut movere homines volantes quasi per aera, eradicare arbores, diruere ædificia, & movere partes montium; & multo plura facerent, si permitterentur, sed Angeli ministri Divinæ providentiæ coercent eos.* Eamdem quæstionem Abulensis tractaverat *in Exod. cap. 7. qu. 10. & 11.* cumque *q. 10.* dixisset, Dæmones facere aliqua signa, sive mirabilia saltem in aspectu nostro, quæ & nos homines faceremus, si scientiam haberemus rerum naturalium, quam ipsi habent; *quæst. 11.* ait, signa facta a Deo multipliciter differre a signis factis a Dæmone, & signanter ob finem, ad quem sunt directa. De hoc a Nobis agetur *capite sequenti*: & interea adnotare fas sit, quod si quæcumque miracula, sive altioris, sive inferioris ordinis, sive excedentia vires & facultatem cujuscumque naturæ, sive tantum naturæ visibilis & corporeæ, habent pro objecto Divinam laudem & gloriam, bene dici poterit ab Angelis bonis fieri miracula, si Deus ipsorum opera utatur in rebus excedentibus vires & facultates naturæ, cum voluntati Divinæ obsequentes agendo, gloriam & laudem Dei quærant & intendant: sed nunquam dici poterit, ab Angelis malis miracula fieri, etiamsi Deus agens præter & supra ordinem naturæ, eorum opera utatur, & interdictum ipsis factum relaxet, ita ut ea utantur facultate, quam in se habent, etsi ligatam, multa peragendi, quæ superant vires & facultatem naturæ visibilis & corporeæ, & uti, ut plurimum accidit, in punitione impiorum, juxta ea quæ in superioribus dicta sunt: quamvis enim in punitione impiorum gloria Divina reluceat, & ipsi sint ejus ministri, sunt tamen ministri reluctantes, & in malo obstinati, qui gloriæ Dei inviti serviunt, sed eam nec exoptant, nec quærunt.

14. Hæc eadem quæstio, de potestate videlicet Dæmonum quoad miracula, non multo ab hinc tempore magnis animorum motibus inter Heterodoxos etiam pertractata fuit. Samuel Clarkius *in lib. de existentia & attributis Dei tom. 2. cap. 19.* scribit, miraculum esse effectum consueto naturæ ordini contrarium, a natura quadam intelligente, quæ viribus hominem superat, extra ordinem productum: & quamvis admittat, quædam esse quæ omnem Dæmonis potestatem excedunt, qualia sunt animatio mortuorum cadaverum, & creatio ex nihilo, fatetur tamen, etiam a Dæmone miracula fieri posse, cum sit natura hominem potentior, & propterea facere quædam valeat, quæ consueto ordini naturæ repugnare videntur: & deinde transitum facit ad examinandas notas, quarum ope discerni possit, utrum Deus, an Dæmon prodigii effector sit. Jacobus Serces integro tractatu

doctri-

doctrinam prædictam impugnavit; & mordicus sustinuit, Dæmonem miracula facere non posse. Non omnibus id placuit, eo præcipue sub obtentu, quod si Dæmones hominem sustinerent, ne aquis mergeretur, sed rectus in mari ambularet, id absque dubio spectatoribus appareret naturæ legibus repugnans, & inter prodigia & miracula recenseretur, etsi vim & facultatem Dæmonis non excedat. Cudworthus *in systemate intellectuali* medium secutus est sententiam. Quippe relinquit Dæmoni potestatem talia faciendi opera, quæ summam hominum admirationem excitant, speciemque ac formam miraculorum habent; sed negat, hac potestate uti posse eos ad consilia Divina evertenda, & veram religionem oppugnandam. Moshemius *in comment. ad systema Cudworthi tom. 2. pag. 866. & seqq.* totus est in hac media sententia roboranda, & ait Deum in regno Gratiæ nunquam permittere Cacodæmonem suis viribus uti, nisi cum explorationem suorum ducit esse necessariam, aut cum homines, qui diu vocem veritatis aspernati sunt, justissimo judicio in potestatem tradere decrevit eorum, qui perniciosis erroribus & ipsi sunt imbuti, & alios imbuere cupiunt: quæ si forte fiant, addit Deum cavere, ne suis, qui malis permixti vivunt, miracula noceant, quæ patrantur a veritatis inimicis; electosque roborat & confirmat, ut immoti persistant in Fide, quam receperunt. Communis itaque (ut ita dicamus) apud Heterodoxos est sententia de potestate Dæmonis quoad multa, quæ superant vires & facultatem naturæ, præsertim visibilis & corporalis, & sic quoad miracula inferioris notæ. Apud eos illud quoque receptum est, Dæmonem, cujus potestas ligata est, ea nunc uti non posse, nisi ad libitum Dei, nec a Deo relaxari interdictum, nisi in casibus recensitis, & præsertim ut malos puniat. Quod ab ipsis omissum est, consistit in perpendendo, an Dæmon facultate utens, sic volente Deo, aliquid faciendi excedens vires naturæ visibilis & corporeæ, vere dici possit effector miraculi: quod a Nobis supra negatum est, iterumque negatur; cum miraculum tunc referri debeat ad Deum in similibus peragendis utentem opera Dæmonis, & non ad Dæmonem, qui invitus & reluctaos, gloriæ Divinæ, quæ est finis miraculorum, servit atque ministrat.

De Infidelibus, & Hæreticis.

15. Hæc innuisse satis sit pro eo, quod attinet ad malos Angelos; licet ultro fateamur cum S. Augustino *lib. 3. de Trinitate cap. 9. n. 18. col.* 802. *tom.* 8. difficile admodum esse, quin & impossibile scire, quid Dæmones per naturam facere, & quid per Dei interdictum facere non possint: *Quid autem possint per naturam, nec possint per prohibitionem, & quid per ipsius naturæ sua conditionem facere non sinantur, homini explorare difficile est, immo vero impossibile, nisi per illud donum Dei, quod Apostolus commemorat dicens: Alii dijudicatio spirituum.* Nunc transeamus ad Infideles, & Hæreticos. Auctor *tractatus de Canoniz. Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis 5. par. cap.* 5. strenue contendit, omnia, quæ referuntur miracula ab Hæreticis & Infidelibus patrata, fuisse mera Dæmonem ludibria, & apparentes præstigias; quod ipsum late prosequuntur Malvenda *de Antichristo lib. 7. cap.* 15. & Theophilus Raynaudus *in Theologia naturali, oper. tom. 5. disp. 4. quæst. 4. art. 6.* Res theologice pertractatur a Cardinali de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 20. ar. 18. de miraculis*, ubi multa affert ad suadendum, Infideles & Hæreticos non habere gratiam miraculorum, nec ullum eorum juxta ordinariam Dei legem miraculum aliquod facere; tum quia gratia miraculorum, sicut & aliæ gratis datæ, fere semper conferuntur membris Christi; tum quia ad facienda miracula, necessaria est Fides supernaturalis, qua ipsi carent. Estius *loc. cit. §. 19.* admittit, Deum uti posse Paganis, Hæreticis & Schismaticis, tanquam instrumentis in patratione miraculorum, ut per ea aliqua veritas ad Fidem, aut mores pertinens approbetur: *Non solum a malis, verum etiam ab Hæreticis, & Schismaticis, imo & a Paganis fieri possunt vera miracula, Deo per ea veritatem aliquam ad Fidem aut mores pertinentem approbante.* Huc referri possunt, quæ a Nobis 3. *lib.* dicta sunt de oraculis Sibyllarum Christum venturum annuntiantibus. Huc etiam, quæ leguntur *Marc. 9. 37. Respondit illi* (hoc est, Joannes Christo) *dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem Dæmonia, qui non sequitur nos, & prohibuimus eum. Jesus autem ait: Nolite prohibere eum; nemo est enim, qui faciat virtutem in nomine meo, & possit cito male loqui de me:* quod ipsum habetur *Luc. 9. 49. Respondens autem Joannes dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem Dæmonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum: & ait ad illum Jesus: Nolite prohibere: qui enim non est adversum vos pro vobis est.* Ubi Glossa ordinaria docet, tunc Dominum voluisse, ut alii etiam non discipuli miracula facerent, ut nomen Jesu exaltaretur. Castaldus *de potestate Angelica tom. 1. dist. 2. ar. 3. quæstiunc. 1. pag.* 165. ait: *Possibile est, Deum supernaturaliter concurrere ad miracula patrata ab Hæretico, vel Idololatra ad justam defensionem, vel ad comprobandam veritatem Catholicam.*

16. Oppones, navim, qua simulacrum Matris Phrygiæ vehebatur, cum moveri nullis viribus posset, unam mulierculam, zona alligata, ad suæ pudicitiæ testimonium movisse, & traxisse. Historia est apud Livium *lib.* 39. apud Herodianum *lib.* 1. apud Aurelium Victorem *de viris illustribus cap.* 46. apud Fenestellam *cap. 12. de Sacerd.* apud Ciceronem *in orat. de Haruspicum responsis*: item Tucciam virginem Vestalem, de cujus corruptione quærebatur, aqua impleto cribro neque perfluente, abstulisse controversiam: *Vesta, inquit, si sacris tuis castas semper admovi manus, effice, ut hoc* (cribro) *hauriam e Tiberi aquam, & in ædem tuam perferam. Audacter & temere jactis votis Sacerdotis, rerum ipsa natura cessit:* uti legitur apud Valerium *lib. 8. cap. 1. n.* 5. apud Plinium *lib. 8. cap.* 2. apud Dionysium Halicarnasseum *lib.* 2. & tum Tertullianus *in apolog. cap.* 22. tum Minutius *in Octavio* meminerunt aquæ cribro gestatæ, & navis cingulo permotæ. Sanctus Thomas *de potentia, seu de miraculis quæst. 6. ar.* 5. opposito sibi Tucciæ exemplo, *Legitur in historiis, quod quædam Virgo Vestalis, in signum pudicitiæ conservatæ, aquam in vase perforata de Tiberi portavit, nec tamen aqua effusa est; quod fieri non potuit, nisi per hoc, quod retinebatur aqua ne flueret aliqua non naturali virtute: quod patet esse miraculum in Jordanis divisione, & ejus statione;* respondet, id per bonos Angelos a Deo fieri potuisse in castitatis commendationem, & etiam dici posse, contigisse Dæmonum virtute: *Ad quintum dicendum, quod non est remotum, quin sit in commendatione castitatis, quod Deus verus per suos Angelos bonos hujusmodi miraculum per retentionem aquæ fecisset: quia, siqua bona in Gentilibus fuerunt, a Deo fuerunt: Si autem per Dæmones factum est, nec hoc repugnat prædictis; nam quiescere, & moveri localiter ab eodem principio secundum genus sunt: quia, per quam naturam aliquid movetur ad locum, quiescit in loco. Unde, sicut Dæmones possunt movere corpora localiter, ita possunt & a motu retinere; nec tamen est miraculum, sicut quando fit divinitus, quia hoc secundum naturalem virtutem Dæmonis contingit ad hujusmodi effectum determinatum:* & sequitur Coquæus *in notis ad cit. cap. 16. col. 600. lib. 10. S. Augustini de civitate Dei* his verbis: *Volunt aliqui, id factum esse a bono Angelo ad virginitatem probandam, & in illius commendationem. Sed a Dæmonibus absque ulla difficultate fieri potuit, quia, ut est in eorum potestate corpora secundum locum movere, ita etiam in eorum potestate est efficere, ne a locis, in quibus sunt, amoveantur.*

17. Quamcumque autem ex his sententiis sequamur, nihil valide oppositum dici poterit adversus ea quæ a Nobis dicta sunt, posse videlicet Paganos a Deo assumi tamquam instrumenta in patratione miraculorum, ut per ea aliqua veritas, ad Fidem aut mores pertinens, approbetur, non posse eosdem a Deo assumi tanquam instrumenta in patratione miraculorum pro confirmando errore, vel peccatu; nec esse vera miracula quæ a Dæmone propria fiunt virtute, etiamsi excedant vires & facultatem naturæ visibilis & corporeæ. Patet id, si primam sententiam sequamur, a bono Angelo videlicet factum fuisse, ut navis ab una muliere moveretur, aut ut aqua e cribro non difflueret, in commendationem videlicet castitatis. Patet hoc ipsum, si secundam sententiam sequamur, ea scilicet facta fuisse virtute Dæmonum naturali: licet enim excesserint vires naturæ visibilis & corporeæ, & quodammodo dici miracula potuerint, ut innuit D. Thomas *loc. cit.* vera tamen miracula non fuerunt, deficientibus circumstantiis, quæ verum a falso miraculo secernunt, & signanter fine; veluti adnotavit S. Augustinus *cit. cap. 16. lib. 10. de civit. Dei n. 2. col.* 253. *tom.* 7. ubi post exposita citata exempla ait: *Quædam vero etsi nonnullis piorum factis videantur opere coæquari, finis ipse, quo discernuntur, incomparabiliter hæc nostra ostendit excellere.* In universum facit huc doctrina Michaelis Medinæ *de recta in Deum Fide lib.* 2. *cap.*

2. *cap.* 7. *pag.* 53. ubi, quæcumque prodigia apud Gentiles contigerunt, ait ad Deum uti eorum auctorem referenda. En ejus verba: *Sed ubi humano imperio & invocatione in ejus superstitionis, quæ tunc a Gentibus colebatur, comprobationem facta esse legisti? Fierent illa, si ita credere libet: at qua virtute? An voto, & humano imperio? Nequaquam; sed in virtute religionis, quam utcumque Divinam providentiam conservare decebat commendationem, qao nimirum mortales in Numinis timore contenti, paulatim veræ religioni assuescerent, & ne, quod est summum malum, procuciter dicerent,* Non est Deus; *unde corrupti & abominabiles fierent. Minus enim a salute abest, qui a vero Deo falsorum deorum superstitione recedit, quam qui Numinis penitus exuit notitiam, & quem nulla saltem superstitio coercet. Sunt & alia inter ea, quæ recensuimus prodigia, quæ ad quorumdam ostendendam innocentiam Divinitas vera edidit, quale illud de Claudia Romana, quod cingulo aavim arena Tiberis hærentem attraxit; aut illud, quod de altera Vestali Virgine, quæ aquam in signum item pudicitiæ ab eodem flumine cribro hausisse refertur. Interest enim Divinæ providentiæ, potissime apud eas, qui potius ignorantia, quam malitia a vera religione recedebant, quales erant hæ feminæ, innocentiam fovere. Non itaque in illius, quæ tunc apud Gentes vigebat, superstitionis attestationem hæc prodigia fiebant, sed tantum in Divinitatis & providentiæ testimonium, nimirum, ut scirent Gentes, esse Deum, cui essent curæ mortalium actiones, quique sanctos mores & justitiam probaret contra vero pro delictis supplicia rependeret. Hoc enim etiam apud Gentes ostendere, studuisse Deum, Sibyllarum vaticinia, quæ in medio profanarum nationum edidit, apertissime demonstrant &c. Sicut itaque per falsæ religionis cultores Deus plerumque futura prænuntiabat mysteria, ita per falsam religionem vera nonnumquam proferebat miracula, non in ejus quidem attestationem, sed quo mortales in religionis officio contineret, & Divinitatis quamdam notitiam paulatim infunderet.* Concordat Melchior Corneus Societatis Jesu Theologus in suo opere *de miraculis Ecclesiæ Catholicæ defensis* Moguntiæ impresso anno 1652. *pag.* 12. En ejus verba: *Unde licet pleraque alia, quæ ab Infidelibus supra naturæ potestatem gesta narrari solent, merito e numero verorum miraculorum repellantur; non videtur tamen dubitari posse, quia aliquando & turenter Numen immortale ad thauma aliquod cum illis concurrerit, quando illud aut veritatis, aut alterius virtutis, aut auctoritatis Divinæ asserendæ causa publica requirebat. Quid vetet credere, Claudiam Romanam, ut impositum impudicitiæ crimen amoliretur, Divino nutu actam, navim in vado hærentem solo suo cingulo inde dimovisse? Quid mali, si statuamus, alteram illam Vestalem, in testimonium integritatis suæ, quæ per injuriam impetebatur, supernaturali Dei ope aquam cribro haustam detulisse? Eccar negemus miraculum esse, quod Amurathes Turcarum Imperator cum prælio succumberet, explicata fæderum ab Hungaris Christianis sancte juratorum forma, elata voce, vibratisque in cælum oculis, exclamaret:* Si tu Christe Deus, & si quod tibi Numen inest, ulciscere hanc tuorum perfidiam: *& hoc velut fulmine totas Christianorum acies a cœpto victoriæ indubiæ cursu averterit, & internecione deleverit?*

18. Urgebis, alia plura, & fere innumera per Ethnicos, Gentiles, & Hæreticos edita fuisse miracula, quibus difficile admodum est recensitas aptare responsiones. Philostratus enim vitam, & res gestas Apollonii Tianei octo libris celebravit, & tot ac tanta ab illo edita miracula memoravit, ut Hierocles Ægypti Præfectus occasionem assumpserit comparationem instituendi inter Christum, & Apollonium. Tacitus, & Suetonius narrant, ab Imperatore Vespasiano quemdam oculis & manu captum fuisse illico sanitati restitutum; & de Hæreticis antiquorum, & etiam nostrorum temporum prodigiosa gesta narrantur, & scriptis mandata sunt. Verum, Philostrati libros mendaciis & fabulis scatere a capite ad calcem, late demonstrant Eusebius Cæsariensis *in lib. adversus Hieroclem*, Photius *in Biblioth. cod.* 44. Scaliger *in Eusebianis a.* 278. Cardinalis Baronius *tom.* 1. *annal. ad an.* 78. Daniel Huetius Episcopus Abrincensis *in Demonstratione Evangel. proposit.* 9. *pag.* 163. *& seqq.* quorum validas rationes & invicta fundamenta collecta legi possunt apud Graveson *de mysteriis, & annis Christi disser.* 24. *pag.* 280. Quod attinet ad Vespasianum, verba Taciti *lib.* 4. *histor. cap.* 81. sunt hæc: *Ex plebe Alexandrina quidam, oculorum tabe notus, genua ejus advolvitur, remedium cæcitatis exposcens gemitu, monitu Serapidis dei, quem dedita superstitionibus gens ante alios colit; precabaturque Principem, ut genas, & oculorum orbes dignaretur respergere oris excremento. Alius manu æger, eodem deo auctore, ut pede ac vestigio Cæsaris calcaretur, orabat. Vespasianus primo irridere, aspernari; atque illis instantibus, modo famam vanitatis metuere, modo obsecratione ipsorum & vocibus adulantium in spem induci; postremo æstimari a Medicis jubet, an talis cæcitas ac debilitas ope humana superabiles forent. Medici vario disserere. Huic non exesam vim luminis, & redituram, si pelleretur obstantia: illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari. Id fortasse cordi deis, & divino ministerio Principem electum. Denique patrati remedii gloriam penes Cæsarem, irriti ludibrium penes miseros fore. Igitur Vespesianus cuncta fortunæ suæ patere ratus, nec quidquam ultra incredibile, læto ipse vultu, erecta quæ astabat multitudine, jussa exequitur. Statim conversa ad usum manus, ac cæco reluxit dies. Utrumque qui interfuere nunc quoque memorant, postquam nullum mendacio pretium.* Concordat Suetonius *in vita Vespasiani cap.* 7. *E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudinis demonstratam a Serapide per quietem: restituturum oculos, si inspuisset: confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere. Cum vix fides esset, rem ulla modo successuram, ideoque ne experiri quidem auderet; extremo, hortantibus amicis, palam pro concione utrumque tentavit, nec eventus defuit.* Notat Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ tom.* 3. *quæst.* 178. *art.* 2. *concl.* 3. verisimile admodum esse, morbos istos fuisse a Dæmone illatos, qui in gratiam Vespasiani tunc desiit lædere, quando Vespasianus visus est curare, juxta illud Tertulliani *cap.* 22. *apolog.* ubi describens astutiam Dæmonum, ait: *Lædunt enim primo; dehinc remedia præcipiunt ad miraculum nova sive contraria, post quæ desinunt lædere, & curasse creduntur.* Daniel autem Huetius *in demonstrat. Evangel. propos.* 9. *num.* 6. invictis probat argumentis, memoratas sanationes a subdolis Ægyptiorum artibus, inter quos res acta est, fuisse profectas. Cum etenim Joseph in sua historia sacra quædam oracula, quæ in Judæorum Messiam conveniebant, Vespasiano accommodasset, Ægyptii, ne in adulatione quidquam Judæis concederent, cum audissent, Jesum sputo oculis illito cæcum sanasse, & claudos ac debiles morbo liberasse, duos subornarunt, ut alter manu, alter oculis se captos simulent. Alia plura collecta legi possunt apud Cardinalem Baronium *ad an.* 71. *n.* 6. de asserti hujus miraculi falsitate; & apud eumdem *ad an.* 139. *num.* 2. de falsitate miraculorum Hadriani Imperatoris, & Gentilium, tum etiam apud Cardinalem Bellarminum *lib.* 4. *de notis Ecclesiæ cap.* 14. §. *Ad quartum respondeo.* Uno verbo, morbi fuerunt simulati; & sanationes non inter miracula, sed inter mendacia sunt recensendæ. Concordant etiam Scriptores a nostra communione alieni, qui accuratissime fallaciæ notas exponunt, quibus affecta sunt ea, quæ patrata dicuntur miracula a Vespasiano, & Hadriano. Heumanus in singulari dissertatione *de miraculis Vespasiani tom.* 2. *lib.* 2. *pag.* 427. Joannes Clericus *in historia Ecclesiæ primorum duorum sæculorum sæcul.* 2. *ad an.* 138. *pag.* 610. *& seqq.* Jacobus Serces *in tract. de miraculis pag.* 276. Et quod spectat ad Hæreticos sive antiquorum, sive nostrorum temporum, solemne fere semper Hæresiarchis fuit gloriari de potestate miracula patrandi, ut novis suis erroribus fidem conciliarent, sed infelici prorsus eventu, uti late ostendit Joseph Binghamus, licet heterodoxus, *tom.* 7. *orig. Antiquit. Eccles. cap.* 5. §. 7. Cyrola Episcopus Arianorum, dum ad suæ religionis veritatem asserendam, quemdam, qui se simulabat cæcum, vellet illuminare, revera excæcavit, apud Gregorium Turonensem *lib.* 2. *hist. Francor. cap.* 3. Polychronius coram populo suscitare volens mortuum pro confirmatione suæ Fidei, nihil facere potuit in sexta Synodo *act.* 15. Apud Stapletum *in absoluta responsione contra Jacobum Smidelinum* exemplum exstat ejectionis Dæmonis frustra a Luthero tentatæ. Apud Joannem Coclæum frustra quoque ob eodem tentatæ restitutionis vitæ mortuo. Bolsecus similia narrat de Calvino, & Alanus Copus *lib.* 6. *de dialogis* de quodam prædicti Calvini Ministro: quorum omnium narrationes, utpote veritati innixas, ab Hæreticorum fraudibus & mendaciis strenue vindicat Cardinalis Gottus *tom.* 1. *de vera Ecclesia Christi cap.* a. §. 6 Calvinistæ novum quoddam sidus, cui non aliud simile a mundi creatione ad natum usque Christum; quodque omnium oculis tres totos annos objectum fuit, efferunt apud Mornæum tanquam prodigium a Deo editum

tum in approbationem extraordinariæ, quam jactant, suæ vocationis. Verum Hadrianus, & Petrus de Walenburch *in tractatibus generalibus de Fidei controversiis 1. 1. in tract. 8. de Missione Protestantium cap. 49.* ostendunt, nec sidus illud fuisse prodigiosum; nec ulla probabili ratione, aut signo aliquo assertam Reformationem ita respexisse, ut in illius approbationem editum fuisse, verisimiliter saltem credi posset. Addunt, tardius visum fuisse, quam erat necessarium, cum Lutherus suam apostasiam, quæ novi Evangelicj natalis erat, inceperit anno 1517. & stella non apparuerit ante annum 1572. nimirum quinquaginta & quinque annis post Lutheri ab Ecclesia discessum; cum tamen necesse sit, signa præfigurantia alicujus rei, illam præcedere. Curiosum est quod legitur de Mahumete: poscentibus enim Arabibus ab eo miracula in suæ sectæ confirmationem, respondit, non esse sibi necessaria miracula, cum nihil aliud eis proponeret, quam id quod natura docet, uti habetur apud Boulainvilliers *in ejus vita lib. 3. pag. 309.*

De Antichristo.

19. Modo loquendum est de Antichristo. Non est autem hic animus plura de Antichristi characteribus, tempore adventus ejus, origine, nativitate, imperio, bellis, morte referre. Integrum de his rebus *tractatum* Malvenda ex Dominicana Familia conscripsit. Calmet *Dissertationem* satis de more eruditam, & jam supra citatam *de Antichristo* exaravit. Suarez *in 3. part. D. Thomæ tom. 2. dispus. 54. & pluribus ejus disputationis sectionibus*, quidquid ad Antichristum pertinet, prosecutus est: & multa de eo curiosa & ingeniosa legi possunt *disc. 8. inter discursus Theologicos de Judicio universali* Philippi Medæ Episcopi Conversanis, Nobis, dum viveret, singulari amicitia juncti. De mirabilibus ab Antichristo edendis dicitur *Matth. cap. 24. vers. 24.* ea talis momenti esse futura, *ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam Electi*. Tria Antichristi prodigia in *Apocalypsi* refert S. Joannes: nam ignem faciet de cælo descendere in terram, dabit spiritum imagini bestiæ, ut loquatur, quippe Oracula instituet, ut ad simplicium seductionem verba proferant; & imaginem bestiæ, gladio interfectæ, vitæ restituet. S. Hippolitus *de Antichristo* addit, quod lepra infectos deterget, paralyticis gressum restituet, Dæmones fugabit, futura prænuntiabit, mortuos revocabit, montes transferet, per mare sicco pede gradietur, Soli & elementis omnibus imperabit: quæ tamen solis conjecturis innituntur. De gerendis ab Antichristo hæc habentur *in 2. epist. Thessalonic. 2. 8. Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione adventus sui eum, cujus est adventus secundum operationem Satanæ, in omni virtute, & signis & prodigiis mendacibus*. De horum Apostoli verborum intelligentia quæstio movetur, sed non resolvitur a S. Augustino *lib. 20. de civit. Dei cap. 19. num. 4. col. 598. tom. 7.* qua videlicet ratione *signa* dicantur *mendacia*, num quia Antichristus illusurus sit tantummodo sensibus mortalium, nec vere ea facturus, quæ facere videbitur; an illa prodigia & mira vere editurus sit, sed eo mendacia dicantur, quod vera miracula credentur, & facta virtute Divina, quæ tamen non nisi virtute & operatione Satanæ fient: ait enim: *Propter quid horum ergo dicta sint prodigia, & signa mendacii, tunc potius apparebit*. Estius *in comment. ad cap. 2. epist. 2. ad Thessalonic.* postquam præmisit, nullum verum miraculum a quoquam fieri posse pro erroris confirmatione, docet Apostolum prodigia Antichristi *mendacia* appellasse, non in genere rerum, sed in genere signorum, id est miraculorum. Malvenda *in cit. tract. de Antichristo lib. 7. cap. 19.* post plura concludit: *Dicimus, Antichristum tanta magia & potentia dæmonum vel effecturum, vel ad efficiendum illi vires abunde haud defuturas quoscumque veros & reales admirandos effectus, qui vel dæmonum, vel hominum vel naturalium agentium vi re ipsa effici possunt in natura rerum. Quæcumque vero naturæ totum ordinem superant, revera patrare nequibit: Quod si videbitur operari, erunt haud dubie meræ præstigiæ, & sensuum ludificationes, non veri & subsistentes effectus*. Suarez *in cit. disput. 54. sect. 4.* ait, quod si Antichristus videbitur mortuum suscitare, aut hic non erit prius vere mortuus, aut postea non vivet: quod si interdum veræ erunt res, quæ apparebunt, non erunt tales, quæ modo fiant prodigioso, sed per applicationem occultam causarum naturalium. Eodem modo loquitur Cardinalis Gottus *Theolog. tom. 16. quæst. 1. de Antichristo dub. 4. §. 3. num. 11.* Theophilus Raynaudus *oper. tom. 15. in Theologia naturali dist. 4. quæst. 4. artic. 6. num. 334.* scribit, Antichristi prodigia tam mira in speciem, ut videantur inductura in errorem, si fieri potest, etiam Electos, indigna fore nomine miraculi, nec esse futura, nisi seductionem iniquitatis, & mendacia prodigia. Calmet *in cit. dissert. de Antichristo art. 6. §. An prodigia*, putat, quia ab improbis vera signa edi possunt, edi etiam posse ab Antichristo multa vera miracula, quæ tamen, nequissimo sibi fine proposito, perditissimus ille præstabit. At egregie de more S. Thomas *quæst. 6. de potentia artic. 5. ad ultimum: Dicendum, quod tempore Antichristi Diaboli potestas solvenda dicitur, in quantum ei multa facere permittentur, quæ modo non permittuntur. Unde & operabitur multa ad eorum seductionem, qui hoc meruerunt non acquiescendo veritati. Operabitur autem quædam præstigiose, in quibus nec erit verus effectus, nec miracula. Operabitur etiam quædam per veram corporum immutationem, in quibus si erunt veri effectus, non tamen vera miracula, quia erunt per causas naturales operata. Quæ etiam mendacia dicuntur quantum ad intentionem facientis, qui per hujusmodi mirabilia opera inducet homines ad credendum mendaciis*. Suarez *cit. disp. 54. sect. 4.* quærit, an sit contra suavem gubernationem Divinæ providentiæ, ut fieri permittat tam stupenda signa, licet mendacia, in confirmationem falsitatis: videtur enim hoc nihil esse aliud, quam permittere, ut homines tententur ultra id quod possunt; & hinc videtur posse labefactari fides Divinorum miraculorum, cum semper formidari possit, an falsa sint? Idemque respondet, id non esse contra ordinem Divinæ prudentiæ; tum quia hæc permissio erit effectus Divinæ justitiæ in vindictam incredulitatis Judæorum, & aliorum Peccatorum; tum quia erit effectus Divinæ misericordiæ, ut Sanctorum fides & constantia magis eluceat, & demum quia, Divina Gratia adjuvante, tentatio non erit supra vires humanas.

De malis Hominibus, seu Peccatoribus.

20. Per malos homines, & peccatores vera miracula fieri possunt. Ad rem hanc facit illud Christi Domini in Evangelio Matthæi 7. 22. *Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? ... Nunquam novi vos.* Ad quæ Evangelii verba S. Augustinus *lib. 2. de sermone Domini in monte cap. 25. n. 84. col. 235. tom. 3. par. 2.* hæc habet: *Ne decipiamur tendentes ad contemplationem veritatis, non solum nomine Christi, per eos qui nomen habent, & facta non habent, sed etiam quibusdam factis atque miraculis: qualia propter Infideles cum fecerit Dominus, monuit tamen, ne talibus decipiamur, arbitrantes, ibi esse invisibilem sapientiam, ubi miraculum visibile viderimus .... Non ergo cognoscet nisi eum qui operatur æquitatem. Nam & ipsos Discipulos suos prohibuit gaudere de talibus, id est quod Dæmonia illis subjecta fuerint: Sed gaudete, inquit, quia nomina vestra scripta sunt in cælis*; & rursus ad ea verba, *Non novi vos*, subjicit *serm. 93. al. 23. de verbis Domini (num. 16. col. 506. tom. 5.): Improbo vos, reprobo vos. In arte mea non vos agnosco, ars mea nescit vitia: Hoc est autem magnum, & nescit vitia, & judicat vitia. Nescit faciendo, judicat arguendo.* Facit & illud Apostoli *1. ad Corinth. cap. 13. Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens; &, si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia, & omnem scientiam, & habuero omnem Fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil sum.* Ostendunt enim hæc verba, nihil repugnare, quominus aliquis Charitatem non habeat, & montes transferat: quemadmodum docet Estius *in comment. ad dict. loc. Nam sane, sicut Apostolo nulla repugnantia est, aliquem linguarum aut Prophetiæ dono, aut notitia mysteriorum atque scientia excellere; quæ superius numerata sunt: aut in egenos esse profusum, aut corpus suum flammis tradere pro Christi nomine; quæ postea nominantur; & Charitatem non habere: ita nihil repugnat ex ejusdem Apostoli mente, ut quis habeat Fidem, qua montes transferat, & Charitatem non habeat.* Beatus Petrus Damiani *serm. 65.* qui est *de S. Barbatiano*, colligit, eum fuisse insignem Sanctum, cum miraculis claruerit eo tempore, quo, plantata jam Fide, miraculis ultra opus non erat. At idem *in vita S. Dominici Loricati cap. 11. oper. tom. 2.* sibi objiciens, quod in illius Sancti vitæ ratione tradenda totus fuisset, & miracula nulla recensuisset, sic objectionem elidit: *Breviter hoc respondere sufficiat: quoniam & Maria, & Joan-*

Joannes Baptista miraculum fecisse non leguntur, cum tamen eorum vita non qualibet Scriptura, sed Evangelio testante narretur: opusc. 6. cap. 18. variis sui temporis exemplis ostendit, quosdam nullius meriti apud Deum miraculis claruisse. Plura ad rem, de qua agitur, collecta legi possunt apud Gonzalez *in cap. Audivimus, num. 9. de Relig. & vener. Sanctorum*, apud Majolum *in diebus Canicularibus ad tit. Vaticinia pag. 534.* apud Theophilum Raynaudum *oper. tom. 15. in heteroclit. spiritualib. n. 12. & seqq. pag. 265.* apud Contelor. *de Canonizat. Sanctor. cap. 20. num. 5. & seqq.* & apud Rocam *eod. tract. cap. 9.* Gratia enim miraculorum est Gratia gratis data, quæ indignis quandoque confertur ob Fidei ædificationem, & aliorum salutem. Optime Suarez *de relig. tom. 2. lib. 1. de oratione cap. 25. num. 4. Licet enim Deus interdum faciat miracula per hominem peccatorem ad confirmandam veram Fidem, magis tamen id facit ob bonum ipsius Fidei, & Ecclesiæ, quam ob vim talis orationis. E contrario nunquam exaudivit orantem prava intentione ad confirmandum mendacium per miraculum, quia se ipsum faceret auctorem, vel confirmatorem mendacii*: quod ipsum repetit *in tract. de Fide disp. 4. sect. 3. n. 10.*

21. Ad aliud quoddam genus referendum est illud, quod modo a Nobis subnectitur, ad privilegium videlicet Regum Galliæ strumas sanandi: illud quippe non hereditario jure, aut innata virtute obtinetur, sed Gratia ipsis gratis data, aut cum Clodoveus Clotildis uxoris precibus permotus, Christo nomen dedit, aut cum Sanctus Marculphus ipsam pro Regibus omnibus Galliarum a Deo impetravit, juxta ea quæ habentur apud Gasparum a Rejes *in jucundar. quæstionum elysio campo quæst. 24.* meminitque Thiers *in tract. de superstitione tom. 1. lib. 6. cap. 4. num. 12.* Guibertus *de Pigneribus Sanctorum lib. 1. cap. 1.* sermonem faciens de Rege Galliarum Ludovico Crasso, hæc ad rem scribit *pag. 331. Quid quod Dominum nostrum Ludovicum Regem consuetudinario uti videmus prodigio? Hos plane, qui scrophas circa jugulum, aut uspiam in corpore patiuntur, ad tactum ejus, superaddito Crucis signo, vidi catervatim, me ei cohærente, & etiam prohibente, concurrere. Quos tamen ille ingenita liberalitate, serena ad se manu obuncans humillime consignabat. Cujus gloriam miraculi cum Philippus pater ejus alacriter exerceret, nescio quibus incidentibus culpis, amisit. Super aliis Regibus, qualiter se gerant in hac re, supersedeo: Regem tamen Anglicum neutiquam in talibus audere scio.* Si fides Guiberto præstanda est, Reges Angliæ anno 1100. non putabant, se potiri Gratia gratis data scrophas curandi. At utcunque sit de hoc Willelmus Malmesburiensis Auctor XII. sæculi *lib. 2. de gestis Regis Anglorum cap. 13. pag. 91.* narrat miraculum patratum a S. Eduardo Angliæ Rege in curandis scrophis, & ait, eodem intercessore, hanc eamdem facultatem in suos posteros esse derivatam: *Adolescentula, juxta parilitatem natalium, virum habens, sed fructu conjugii carens, luxuriantibus circa collum humoribus turpem valetudinem contraxerat, glandulis protuberantibus horrenda. Jussa somnio lavaturam Regis exquirere, curiam ingreditur. Rex ipse per se opus pietatis adimplens, digitis aqua intinctis collum pertractans muliebris, medicam dexteram sanitas festina prosequitur, lethalis crusta dissolvitur, ita ut vermibus cum sanie profluentibus, omnis ille noxius tumor recederet &c. Multoties eum in Normannia hanc pestem sedasse ferunt . . . . unde nostro tempore quidam falsam insumunt operam qui asseverant, istius morbi curationem non ex sanctitate, sed ex Regalis prosapiæ hereditate fluxisse.* Et Joannes Bromton, *in Chronic. col. 950. collect. Scriptor. antiq. hist. Anglic.* fatetur hoc privilegium in Reges Angliæ a Sancto Rege Eduardo manasse: *Ex isto Rege Edwardo quasi jure hereditario Reges Angliæ dicuntur habere, ut ipsi quoddam genus morbi, quem vernum, sive modo morbum Regium vulgariter dicunt, solo tactu curent; hanc gratiam illum Edwardum primo dicitur habuisse.*

C A P U T Q U A R T U M.

De fine Miraculorum, & de differentiis inter vera, & falsa Miracula.

1. ACTUM est superius de causa efficiente miraculorum, nunc aliqua dicenda sunt de eorum causa quæ *finalis* vocatur. Hanc porro ex sacra Scriptura desumemus. Finis generalis primarius miraculorum est gloria Dei, cum hic sit finis omnium operum ipsius: quapropter *Proverb. 16. 4.* legitur: *Universa propter semetipsum operatus est Dominus*; & *Joan. 11. 4.* Christus loquens de Lazaro infirmo a se resuscitando ait: *Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam*; Marthæ autem subjicienti *vers. 39. Domine, jam fœtet quatriduanus* in monumento; Salvator respondit: *Nonne dixi tibi, quoniam, si credideris, videbis gloriam Dei?* Inter fines miraculorum secundarios, qui tamen ad primarium ordinantur, recensentur tum confirmatio pro ostendenda veritate doctrinæ Fidei & morum, tum attestatio veræ sanctitatis alicujus. Cum Deus Moysen misisset ad populum, & ad Pharaonem in Ægypto, Moyses ait: *Non credent mihi, nec audient vocem meam*, uti habetur *Exodi 4. 1.* Deus autem ostendit ei omnia signa seu miracula, quæ facturus erat coram populo & Pharaone; *lib. 3. Regum 18. 38.* in illa concertatione Eliæ cum Sacerdotibus Baal, in qua de vero Deo contendebatur, inito pacto, ut qui ex duobus diis ignem e cælo emitteret, & sacrificium consumeret, ille pro vero Deo haberetur; postquam Sacerdotes Baal deum suum sæpius, sed frustra invocaverant, invocante Elia Deum Abraham, Isaac &c. *cecidit ignis Domini, & voravit holocaustum & ligna & lapides, pulverem quoque, & aquam, quæ erat in aquæductu lambens: quod cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus*; & in Evangelio Joannis post miraculum conversionis aquæ in vinum dicitur *cap. 2. 11. Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ, & manifestavit gloriam suam, & crediderunt in eum Discipuli ejus*; & *cap. 6. 2. Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his qui infirmabantur*; & in Evangelio Matthæi *cap. 10. 7.* cum Salvator mitteret Apostolos ad prædicandum, *Euntes* (inquit) *prædicate, dicentes, quia appropinquavit regnum cælorum*; addiditque: *Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, Dæmones ejicite.* Hæc pertinent ad ostensionem veritatis doctrinæ Fidei & morum per miracula: nunc transeamus ad attestationem bonitatis & sanctitatis alicujus. Licet miraculorum Gratia, utpote gratis data, peccatoribus etiam, dum vivunt, a Deo indulgeri possit, & aliquando fuerit concessa, juxta ea quæ superius dicta sunt; certum tamen est, eam in commendationem bonitatis & sanctitatis alicujus a Deo sæpissime fuisse datam, & dari, ut alibi quoque a Nobis significatum est. *In lib. 4. Regum*, cum Ochozias Eliam, a quo correctus fuerat, persequeretur, & quinquaginta milites ad eum capiendum misisset, ignis de cælo descendit, militesque voravit; & *in lib. Numer. cap. 12. 2.* cum Aaron, & Maria soror contra Moysen locuti essent, *Num per solum Moysen locutus est Dominus? nonne & nobis similiter est locutus?* indignatus Deus præcepit Moysi, ut cum Aaron & Maria iret ad Tabernaculum, descendensque Dominus in nube stetit in medio Tabernaculi, & inter alia dixit *v. 7. & seqq. Servus meus Moyses in omni domo mea fidelissimus est: ore enim ad os loquor ei; & palam, & non per ænigmata & figuras Dominum videt. Quare ergo non timuistis detrahere servo meo Moysi? Iratusque contra eos, abiit &c. Et ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix.* Utque exemplis, quæ Dei Servos respiciunt, & Sanctos, dum viverent, alia addantur edita ad eorum sanctitatem post obitum patefaciendam, *eod. lib. 4. Reg. cap. 13.* hæc habentur: *Quidam sepelientes hominem projecerunt cadaver in sepulcro Elisei. Quod cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, & stetit super pedes suos*; & *Ecclesiast. cap. 48.* subjicitur: *In Eliseo completus est spiritus ejus* (Eliæ videlicet), *in diebus suis non pertimuit Principem, & potentia nemo vicit illum, nec superavit illum verbum aliquod, & mortuum prophetavit corpus ejus, in vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est.* Inter fines miraculorum secundarios memorari quoque debent beneficia corpori vel animæ præstita, necnon ultio Divina: Beneficia vero quædam communia sunt toti generi hominum, ut Incarnatio, Resurrectio Filii, Nativitas de Virgine; quædam communia sunt alicui populo & genti, ut Israelitis exsiccatio maris rubei,

manna de cælo, aqua de petra; quædam alicui familiæ, ut liberatio Noe cum suis a diluvio, Lot de Sodomis, Abrahæ de Ægypto; alia personæ, ut conversio Pauli, suscitatio Tabithæ: & similia sunt, quæ Divinam ultionem respiciunt, cum ultio aliquando fuerit in gentem aliquam, ut ignis & sulphur de cælo super quinque civitates; aliquando in civitatem unam, ut, cum ruerunt muri Jericho; aliquando in familiam unam, ut, cum Core, Dathan, & Abiron absorpti fuerunt a terra; aliquando in certos quosdam homines, ut, cum Ananiam & Saphiram Petrus morti tradidit, & Paulus Elymam Magum excæcavit, & Corinthium incestuosum Diabolo tradidit ad salutem animæ.

2. Inter Theologos quæritur, an sub alia providentia Deus posset cum aliquo operari & concurrere ad vera miracula, quibus ipse uti vellet ad persuadendum & confirmandum aliquid falsum. Legi possunt Durandus *quæst. 1. prologi*, Albertinus *tom. 1. quæst. 3. Theol. coroll. 3. ex 3. princip. Philosoph. dub. 2.* Ripalda *de ente supernaturali disp. 11. sect. 6. num. 33.* Nonnulli id fieri posse existimant: dicunt enim, non repugnare, quin Deus in aliquo casu præstet se alicui ad miraculum, quod petitur in confirmationem alicujus falsitatis. Exemplum sumunt ab eodem Deo, qui ut auctor naturæ, potest offerre vim suam, & (ut vocant) concursum naturalem causæ secundæ, licet prævideat, causam secundam non recte usuram illa virtute & concursu ad malum. Alii non audent id absolute admittere; sed ad summum, si ex aliquibus circumstantiis constare posset, miraculum, prout procedit a Deo, non fieri ad confirmandum aliquid falsum, sed ad alium finem bonum. Ita Suarez 2. *tom. in 3. part. disp. 31. sect. 2. §. Hæc argumenta*, Cardinalis de Lugo *de virtute Fidei Divina disp. 2. art. 1. num. 15. & seqq.* At, omissis hisce quæstionibus Scholasticis, Nobis satis esse debet, ut nunc est atque in præsenti providentia nec a Deo fieri, nec de potentia, uti dicunt, ordinaria fieri posse vera miracula pro confirmatione falsæ doctrinæ aut non veræ sanctitatis.

3. Doctrina hæc est D. Thomæ 2. 2. *qu. 178. art. 2. in corpore*, ubi hæc habet: *Vera miracula non possunt fieri, nisi virtute Divina; operatur enim ea Deus ad hominum utilitatem, & hoc dupliciter. Uno quidem modo ad veritatis prædicatæ confirmationem; alio modo ad demonstrationem sanctitatis alicujus, quam Deus hominibus vult proponere in exemplum virtutis. Primo autem modo miracula possunt fieri per quemcumque, qui veram Fidem prædicat, & nomen Christi invocat, quod etiam interdum per malos fit &c. Secundo autem modo non fiunt miracula, nisi a Sanctis, ad quorum sanctitatem denuntiandam miracula fiunt vel in vita eorum, vel etiam post mortem, sive per eos, sive per alios.* Confirmat hoc ipsum *in respons. ad tertium. Ad tertium dicendum, quod semper miracula sunt vera testimonia ejus, ad quod inducuntur. Unde a malis, qui falsam doctrinam enuntiant, numquam fiunt vera miracula ad confirmationem suæ doctrinæ, quamvis quandoque fieri possint ad commendationem nominis Christi, quod invocant, & virtute Sacramentorum, quæ exhibent. Ab his autem, qui veram doctrinam enuntiant, fiunt quandoque vera miracula ad confirmationem doctrinæ, non autem ad testificationem sanctitatis:* quod ipsum docuerat *lect. 2. in fine in 2. ad Thessalonicenses: Nullus contra Fidem facit vera miracula, quia Deus non est testis falsitatis; unde aliquis prædicans falsam doctrinam non potest facere miracula, licet aliquis habens malam vitam posset.* Hoc ipsum firmat *quodlib. 2. quæst. 4. art. 6. ad quartum: Ad quartum dicendum, quod miracula visibilia fiunt virtute Divina ad confirmationem virtutis Fidei; unde dicitur Marci ult. de Apostolis, quod* prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. *Non autem fiunt miracula semper ad demonstrandam Gratiam ejus, per quem miracula fiunt; & ideo potest contingere, quod aliquis Gratiam gratum facientem non habens, miracula faciat. Sed hoc contingere non potest, quod aliquis falsam doctrinam annuntians, vera miracula faciat, quæ nisi virtute Divina fieri non possunt. Sic enim Deus esset falsitatis testis, quod est impossibile.* Optime Porrecta *in 3. part. quæst. 43. art. 4. Quis enim idiota, vel protervus concipiat umquam, quod Deus possit esse testis falsitatis, cum natura etiam dictet contrarium?* Sequitur Viguer *in institut. cap. 9. de Gratia Divina §. 2. vers. 1. Operatio autem miraculorum, quæ attribuitur Gratiæ gratis datæ, fit sola virtute Divina ad hominum utilitatem dupliciter: uno modo ad veritatis prædicatæ confirmationem. Ex quo sequitur, quod ab his, qui falsam doctrinam annunciant, numquam fiunt miracula: quia miracula sunt vera testimonia, & a solo Deo, qui non potest esse testis falsitatis, cum sit Veritas per essentiam &c. Alio modo facit Deus miracula ad ostensionem sanctitatis alicujus, quem Deus vult proponere in exemplum virtutis.* Egregie Estius *in lib. 2. sent. dist. 7. §. 19. ad quartum* ait: *Non solum a malis, verum etiam ab Hæreticis, & Schismaticis, immo & a Paganis fieri possunt vera miracula, Deo per ea veritatem aliquam ad Fidem aut mores pertinentem approbante;* Et ad septimum: *Neque dæmones, neque homines ulla virtute possunt facere miraculum verum pro confirmatione erroris, id est, aliis verbis: Deus statuit numquam exaudire petitionem dæmonis, vel hominis volentis ad confirmandum errorem miraculum adhibere; immo nec potest hujusmodi petitionem exaudire, si loquamur de potentia ordinaria. Cujus ratio est, quia Deus instituit miracula tamquam signa quædam & testimonia ejus rei, ad quam verificandam, ab eo, qui illa coram hominibus exhibet inducuntur.* Et mirabiliter concordat Silvius *in 2. 2. D. Thomæ quæst. 178. art. 2. concl. 2. Miracula quæ ordinantur ad declarandam sanctitatem facientis, non possunt fieri per malos: sicut nec per eos fieri possunt miracula in confirmationem falsæ doctrinæ, quam forte prædicant; quia Deus non potest esse testis, vel approbator falsitatis: esset autem, si vel unum miraculum fieret in confirmationem aut falsæ doctrinæ, aut falsæ sanctitatis; quoniam illa testificatio esset falsa, & esset Dei, quandoquidem solius ipsius Dei Virtute miracula fieri possunt.* Cum igitur verum miraculum non possit fieri, nisi per virtutem Dei, patet, miraculum non posse fieri in attestationem falsitatis, & quod consequitur, impossibile esse, rem illam non esse veram, in cujus veritatis attestationem fit verum miraculum, id est; ad quam demonstrandam esse veram, fit miraculum verum. Et quamvis Sanctus Joannes Chrysostomus *homilia 5. contra Judæos* dicat, falsis Doctoribus, etiamsi mortuos excitarent, non esse credendum, quoniam, inquit, Deus tentans te permisit, ut illi hoc possint; & urgeat illud Apostoli *ad Galatas 1. 9. Licet Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus, anathema sit:* ambo nihilominus loquuntur sub conditione impossibili, qua posita, negant deinde vel Angelo, vel miraculis esse credendum; cum tali in casu nec Angelus esset in veritate confirmatus nec miraculum esset ex ordinatione Divina certum & invictum veritatis testimonium; & proinde, sepositis miraculis, in eo rerum impossibili eventu Catholicæ veritatis confirmatio esset aliunde petenda, ex doctrina videlicet Prophetarum, & Apostolorum, & ex perpetua Traditione Ecclesiæ, quam Traditionem ibi & alibi sæpe urget Apostolus, juxta ea quæ habentur apud Estium *in 2. lib. sent. dist. 7. §. 20. ad decimum.* S. Pacianus Barcinonensis Episcopus Novatianos refellens insolescentes in Scripturarum intelligentia, & dicentes, *Novatianus hoc præcepit, Novatianus hoc docuit*, sic loquitur *epist. 3. (Bibliotheca Patrum tom. 4. pag. 309.): At vel quando, Frater, quibusve temporibus? Statim post Domini Passionem? Post Decii Principatum, id est post trecentos prope annos Dominicæ Passionis? Quid ergo tunc? Prophetas secutus est, ut Cataphryges; an Philomenem aliquam, ut Apelles; an ipse tantum auctoritatis accepit? linguis locutus est? prophetavit? suscitare mortuum potuit? Horum enim aliquid habere debuerat, ut Evangelium novi juris induceret. Etsi contra clamet Apostolus:* Licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. *Novatianus sic intellexit, inquies; sed Christus hoc docuit. Ergo a Christo usque Decii Principatum nullus intelligens?* His verbis S. Pacianus docuit, adhærendum esse illi Ecclesiæ, illi Scripturarum sensui, cui ab Evangelii exordiis Traditio suffragabatur; &, qui novos se faciebant novæ doctrinæ Magistros, eum jubebantur approbare miraculis, vel prophetiarum suarum certis eventibus: quamquam id ne tum quidem illis fuit concedendum, ut aliquid novarent, cum vetuerit Apostolus, Angelo novum Evangelium obtrudenti fidem adhiberi; in hypothesi videlicet conditionis impossibilis, ut Angelus aliter evangelizaret, aut fierent nova miracula in confirmationem falsæ doctrinæ. Quare citatus Estius *ad cap. 1. epist. ad Galat.* addidit; *Quod autem ait*, aut Angelus de cælo, *hypothesis est rei impossibilis. Nam fieri non potest, ut Angelus e cælo veniens, atque a Deo missus evangelizet præter id, quod Paulus evangelizaverat: sive quia Angeli boni confirmati sunt in justitia & veritate, sive quia Deus falsum nuncium mittere non potest;* & prosequitur Cor-

tur Cornelius a Lapide ad recitata Apostoli verba: *Supple, si id fieri posset, nam de facto hoc est impossibile; Angeli enim uti in beatitudine, ita & in omni veritate confirmati sunt. Est hyperbole similis illi 1. Corinth. 13.* Si linguis hominum loquar, & Angelorum.

4. Mirifice profunt Divina eloquia tum veteris, tum novi Testamenti. Deus enim *Exod.* 4. facultatem dedit Moysi faciendi miracula, ut per illa ostenderet, se ab eo missum *vers.* 5. *Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus*. Discipulis Joannis Christum interrogantibus, an esset verus Messias, *Tu es, qui venturus es, an aliam exspectamus?* Christus non aliam suæ missionis attulit probationem, quam miracula: *Euntes* (veluti legitur *Matthæi* 11. 4.) *renuntiate Joanni quæ audistis, & vidistis: Cæci vident &c.* Idem *Joannis* 10. 37. ut Judæos induceret ad fidem præstandam suæ doctrinæ, cum cæco a nativitate potestatem videndi fecisset, ait: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite*: & *Joannis* 15. 24. *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum.* Rursus *Marci* 16. 17. Christus Dominus miracula exhibuit uti signa veræ Fidei: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo Dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent*, ibique Evangelista ait; Deum miraculis confirmasse veritatem rerum, quæ ab Apostolis prædicabantur: *Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis*: & Sanctus Paulus miracula recenset inter signa sui Apostolatus 2. *ad Corinth.* 12. *vers.* 12. *Signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus.*

5. Utuntur Theologi exemplo Principis, qui, si sigillum alicui traderet in aliqua circumstantia, in qua prævideret ejus abusum, particeps esset abusus; & hinc inferunt, quia Deus verax est, eum miracula operari non posse in eo rerum statu, in quo usurpari possent ad confirmandam, vel falsam doctrinam, vel falsam viri sanctitatem; quod atique accideret, si ad ejus invocationem miracula patraret, qui sibi carus non esset & acceptus. Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 11. *quæst.* 1. *dub.* 6. §. 6. *n.* 29. dubium proponit: *An scilicet præsciens Deus, quod si tali hora, vel loco, puta juxta sepulcrum falsi Martyris, faciat miraculum, homines prudenter credituros esse, tale miraculum fieri in attestationem sanctitatis illius viri, possit Deus illud facere*; & huic quæsito ita respondet *num.* 30. Non *potest Deus facere miraculum; nam alias Deus fieret illo miraculo testis falsitatis, & quodammodo ceu sigillo obsignaret falsum, eo modo, quo Rex sigillum suum traderet in ea circumstantia, in qua sciret, adhibendum fore ad obsignandum falsum diploma.* Eodem Principis exemplo utitur Cardinalis de Lugo *de Fide disp.* 2. *sect.* 1. *num.* 24. *& seqq.* & ante prædictos bene scripserat Suarez *de Gratia prolegom.* 3. *cap.* 4. *num.* 12. *Sæpe miraculum fit ad confirmandam sanctitatem operantis; & tunc non fiet ab homine peccatore, quia Deus non præbet testimonium falsitati: aliquando vero fit ad confirmationem Fidei & doctrinæ; & tunc nunquam quidem fiet in confirmationem falsæ doctrinæ: fieri tamen poterit ab homine peccatore, quia tunc non operatur ad ostensionem suæ justitiæ, sed ut minister verbi ad confirmationem ejus.* Ad hanc rem conferunt ea, quæ habentur apud duos S. R. E. Cardinales, Baronium videlicet, & Bellarminum. Baronius *ad an.* 34. *num.* 210. ita scribit: *Cum enim, quod ad eam rem pertinet, nihil aliud sit miraculum, quam a Deo omnipotente patenter editum testimonium, secundum quod ipse Dominus aliquando ad eam confirmandam veritatem ait*: Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico: surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam; *vel cum inculcat de testimonio Patris, quod & Sancti sæpissime fecisse noscuntur. Certe penes quos veritas doctrinæ non est (quoniam Deus verax est, nec fallere, nec falli potest) nec per miracula facta Divina attestatio unquam accedet: repugnat enim, & omnino contraria sunt inter se; ut veritas mendacio adstipuletur, ac Deus consentiat falsitati.* Cardinalis autem Bellarminus *de notis Ecclesiæ lib.* 4. *cap.* 14. *n.* 5. *tom.* 2. *controv.* hæc habet: *Vera miracula non possunt fieri, nisi Dei virtute; dicitur enim miraculum, quod superat vires omnium creaturarum, & ideo omnibus creaturis est mirabile, & propterea etiam in Scripturis dicuntur testimonia Dei, ut supra vidimus: Quare quod miraculo confirmatur, Dei testimonio confirmatur. Deus autem non potest esse testis mendacii; sequitur quod miraculo confirmatur, verum sit, necesse est. Neque repugnat, quod vera miracula non semper fiant ad confirmandam Fidem, sed interdum ad illustrandam Sanctorum vitam: Nam, cum miracula fiunt ad gloriam alicujus Sancti demonstrandam, illa miracula ostendunt, eum hominem vere esse sanctum. Cum autem nemo sit vere sanctus sine vera Fide;* Justus autem meus ex Fide vivit, *Hebr.* 10. *v.* 38. *eadem miracula ostendunt, & confirmant veram Fidem.*

6. Subtiliter Martinus del Rio *disquisit. magicar. lib.* 2. *qu.* 7. docet distinguendum esse inter has duas illationes, quarum prima est, *Fecit miraculum, ergo Fides ejus est vera*: altera est: *Fecit miraculum verum in confirmationem Fidei, quam profitebatur ipse, ergo hæc Fides ipsius erat vera.* Ait enim, primam posse esse falsam, quia per Infidelem Deus potest miraculum operari; posteriorem autem semper esse veram, quia non potest Deus ad falsæ Fidei confirmationem per ullum operari miraculum. Subscribit Silvester Petrasancta *in thaumasia veræ religionis in prolegom. n.* 43. *& seqq.* & prosequitur Cardinalis Gottus *de vera Ecclesia Christi tom.* 1. *cap.* 2. §. 1. *num.* 6. *Sicchè non è buona illazione: Fa miracoli; dunque è santo; dunque ha, dunque insegna la vera Fede. Può Iddio valersi di un uomo di mala vita, e di Fede falsa, per operare un miracolo, quando egli così giudichi al fine da lui preteso. La virtù de' miracoli è una Grazia gratis data, che Dio dà a chi vuole,* dividens singulis prout vult, *come dice S. Paolo* 1. *Corinth.* 12. 11. *senza attendervi da noi la disposizione.* Et *n.* 7. *Io non m'oppongo, che i Gentili, o per meglio dire, il Demonio operasse prodigj o segni in conferma dell' Idolatria. Questo però non toglie, che i miracoli siano contrassegni della vera dottrina: altrimenti avrebbe Iddio dato a Mosè un contrassegno mal sicuro, quando gli diede la facoltà di far miracoli in attestato della sua missione, sapendosi, ch' eziandio i Maghi d' Egitto erano per far alla sua presenza prodigj, in apparenza consimili. Bisogna provare, che i miracoli de' Gentili, e degli Eretici, come pure quelli dell' Anticristo, fatti, o da farsi in conferma della falsa dottrina, siano veri miracoli, e non piuttosto illusioni &c. o di più, che quand' anche fossero stati veri miracoli, siano stati operati in conferma della falsa dottrina, e non piuttosto in attestato di qualche verità, che Dio siasi compiaciuto d' accreditare con miracoli anche ne' Gentili.* Atque quod supra ex Estio dictum est, posse Deum pro confirmanda aliqua veritate Catholica miraculum operari etiam per Hæreticos, & Schismaticos, videtur confirmari posse ex iis quæ habentur apud Socratem *lib.* 7. *cap.* 17. ubi refert quemdam Judæum veteratorem, & Christianam Fidem simulantem, post receptum Baptismum ab Arianis & Macedonianis, accessisse ad Paulum Novatianum Episcopum, ut ab eo Baptismum reciperet, aquam autem universam semel atque iterum immissam Divina quadam virtute evanuisse. Cardinalis Baronius *ad an.* 419. *num.* 109. super facto hoc scribit: *Nihil est tamen, quod ipse* (loquitur de Socrate) *tribuere jure possit Episcopo Novatiano miraculum, quod potius tribuendum fuerat Sacramento, sicut nec prophetia Caiphæ, sed cum Pontifex esset anni illius*: additque irritum fuisse Baptisma, quod Judæus receperat ab Arianis & Macedonianis, utpote collatum nulla facta assertione Sanctissimæ Trinitatis; validumque fuisse Baptismum a Novatianis collatum Sanctissimæ Trinitatis assertoribus, & sic cessisse miraculum in confirmationem Catholicæ veritatis. Cujus rei gratia scire opus est, teste Socrate, eumdem Judæum, post receptum Baptismum ab Arianis & Macedonianis, & antequam accederet ad Baptismum a Paulo recipiendum, fuisse ab Attico Episcopo Constantinopolitano Novatiano baptizatum. Stetit enim aqua in Attici Baptismo, quod tunc nulla fieret iterando injuria Sacramento: evanuit autem in Pauli Baptismo, quod in prioris injuriam Paulus secundum Baptismum ignarus præparasset.

7. Satis dictum est de fine miraculorum: nunc operæ pretium est aliqua innuere de differentiis inter vera, & falsa miracula. Canonistæ quatuor requirunt in miraculis; primum, ut a Deo, non ex arte procedant; secundum, ut sint supra naturam, seu præter ordinem totius naturæ creatæ; tertium, ut non fiant ex vi verborum, uti fit transsubstantiatio in sacramento Eucharistiæ, sed hominis alicujus sancti precibus & intercessione; quartum, ut fiant ad Fidei Catholicæ confirmationem, vel ad enuntiandam alicujus sanctitatem, quam Deus velit hominibus patefacere; Glossa *in cap. unic. in verb. Sedis Apostolicæ, de Reliq. & venerat. Sanctorum, in sexto*, Ostiensis *in Summa tit. de Reliq. & venerat. Sanctorum num.* 3. Fagnanus *in cap. Venerabili num.* 2. *&*

seqq. de testib. Mascardus *de probationib. concl.* 262. *num.* 25. *& seqq.* Chassanus *in catalogo gloriæ mundi* 3. *part. considerat.* 49. §. *Secundo, ut dixi, cum paragraphis sequentibus*, Frances *variar. juris resolut. cap.* 25. *num.* 19. *& seqq.* Molphesius *consil.* 49. *num.* 44. *& seqq.* Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 3. Malvetius *de Canonizat. Sanctor. dub.* 3. *num.* 38. *& seqq.* Contelorius *de Canonizat. Sanctorum cap.* 17. *num.* 1. *& seqq.* Matta *de Canonizat. Sanctorum part.* 3. *cap.* 8. *sub num.* 12. Pavinus in relatione super Canonizatione S. Bonaventuræ *par.* 2. *art.* 1. *vers. Quantum vero ad propositum*, Auditores Rotæ in relatione Sancti Andreæ Corsini *part.* 2. *num.* 190. *post primam Consultationem Lezana*, & in relatione Sanctæ Franciscæ Romanæ *part.* 3. *art.* 1. *de miraculis in genere* §. *Secundo præmittendum est*.

8. Utcunque autem sit, an exposita doctrina in omnibus admittenda sit, cum Eucharistiæ sacramentum sit memoriale omnium miraculorum, & quasi compendium vitæ, Passionis, & Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi, juxta illud *Psalm.* 110. 4. *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Dominus, escam dedit timentibus se*; & cum debuerit Eucharistia esse res plena miraculo; non autem simplex aliquod symbolum, ne esset inferior, sed superior Manna Judæorum, quæ fuit memoriale mirabilium, quæ in deserto Hebræis contigerunt, juxta ea quæ habentur apud Cardinalem Bellarminum *controv. tom.* 3. *lib.* 3. *de sacram. Eucharist. cap.* 9. §. *Adde*; rursus, utcunque sit, an ex his satis apte colligi possit differentia inter vera & falsa miracula, ita ut vera sint ea, in quibus prædictæ adsunt qualitates, falsa vero in quibus desunt: manus admovenda est ad Theologorum libros, ut tutum de veritate & falsitate miraculorum, seu de differentia inter vera & falsa miracula feratur judicium. Agunt ipsi de veritate miraculorum a Christo Domino editorum, & ponderant primo ipsam speciem operum, quæ omnino omnem excedebant creatæ virtutis potestatam; unde cæcus illuminatus dicebat *Joan.* 9. 32. *A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati. Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quidquam*: ponderant secundo modum faciendi, cum solo nutu miracula operaretur; quare *Luc.* 6. 19. dicitur: *Virtus de illo exibat, & sanabat omnes*: ponderant tertio doctrinam, qua Christus se Deum dicebat, & virtutem Divinam miraculis comprobabat, quod soli Christo singulare fuit; licet enim Apostoli, & multi alii Sancti potestatem habuerint faciendi miracula similia iis, quæ fecit Christus, & majora, juxta illud *Joan.* 14. 12. *Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet*, Apostoli tamen, aliique Sancti nunquam miracula fecerunt, ut probarent, se Divina virtute pollere, sed potius, ut ostenderent, se esse servos Christi, sine quo nihil boni agere poterant, & in cujus nomine miracula patrabant ad gloriam Dei promovendam. Quocirca, postquam Christus protulit laudata verba, *Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet* addidit *v.* 14. *Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam*, ut ostenderet, se unum esse cum Pater Deum, unam utriusque operationem, essentiam, & omnipotentiam; quapropter S. Augustinus *in exposit. Ps.* 130. *n.* 6. *col.* 1464. *t.* 4. ait: *In Christo enim majora videntur fecisse Apostoli, quam ipse Dominus. Sed unde fieri potest, ut plus valeant sarmenta, quam radix? Quomodo autem quasi majora videntur fecisse illi quam ille? Ad vocem Domini surrexerunt mortui, ad umbram transeuntis Petri surrexit mortuus. Majus hoc videtur, quam illud. Sed Christus sauare sine Petro poterat, Petrus, nisi in Christo, non poterat; quia sine me, inquit, nihil potestis facere.*

9. Addunt evidentiam ipsam naturalem de veritate rerum, quæ agebantur, diuturnitatem effectuum, & perseverantiam, multitudinem & frequentiam, finem talium operum, cum nihil temporale & humanum, nihilque pravum in illis intenderetur, sed potius rectitudo & honestas morum, & veri Dei cognitio, & Dæmonis expugnatio. Legi potest Suarez *de Fide, Spe, & Charitate disp.* 4. *sect.* 3. *num.* 9. & eruditissime prosequitur Huetius *in demonstrat. Evangel. proposit.* 9. Fusius hoc ipsum argumentum prosequitur Pater Graveson *in tract. de sacra Scriptura par.* 1. *cap.* 1. §. *Verum hæc Infidelium*, ubi agendo de veritate miraculorum Moysis, & Christi, considerat, Moysen, non clanculum, sed in propatulo edidisse miracula, & testes appellasse ipsos Israelitas, qui ea suis oculis inspexerant; & percipi nullo modo posse, quomodo ille sexcentis & amplius Israelitarum millibus suadere potuerit, ipsos vidisse quæ non viderant. Rursus, ipsos Judæos ultro confessos fuisse miracula a Christo patrata fuisse, quamvis per odium & invidiam ea ad magicas artes referrent; ejus miracula narrari ab Apostolis & Evangelistis, quorum fidem & sinceritatem commendant vitæ probitas, simplex oratio, mors constanter oppetita pro defensione doctrinæ Christi; denique indubitatum testimonium sumi posse ex ipsorum Judæorum facto, qui nunquam reclamarunt, ut certe reclamassent ad propalandam fraudem, si quam esse putavissent, Evangelistarum, sed bene multi ex aliis, qui fuerant testes oculati prodigiorum, Christianæ Religioni nomen dederunt, narrante Eusebio *lib.* 3. *histor. Eccles. cap.* 31. universam Ecclesiam Hierosolymitanam tunc temporis ex solis Hebræis, qui ad Fidem Christianam conversi erant, fuisse conflatam usque ad tempora Hadriani Imperatoris, qui Judæos, & Christianos Hierosolymis expulit.

10. S. Augustinus inter miracula Magorum & sanctorum hominum discrimen *in octoginta trium quæstionum libro quæst.* 80. *num.* 4. *col.* 71. *tom.* 6. in medium affert his verbis: *Cum ergo talia faciunt Magi, qualia nonnumquam Sancti faciunt, talia quidem visibiliter esse apparent, sed & diverso fine, & diverso jure fiunt: illi enim faciunt quærentes gloriam suam, isti quærentes gloriam Dei; & illi faciunt per quædam potestatibus concessa in ordine suo quasi privata commercia, vel veneficia, isti autem publica administratione jussu ejus, cui cuncta creatura subjecta est.* S. Thomas 1. *part. qu.* 110. *art.* 4. *ad secundum*, prædictam S. Augustini auctoritatem explicat; sed clarius *in* 2. *lib. sent. dist.* 7. *quæst.* 3. *art.* 1. docet, miracula bonorum hominum, & Magorum differre *efficacia*, *duratione*, *utilitate*, *modo*, ac *fine*; *efficacia* quidem & *duratione*, cum miracula a bonis hominibus facta, non nisi virtute Divina facta sint, cujusmodi est suscitatio mortui, & id genus alia, virtutem naturæ activam excedentia, quæ Dæmones re vera facere non possunt, nisi præstigiis quibusdam, quæ diu durare non possunt; *utilitate*, cum bonorum miracula non nisi utilitatem afferant, cujusmodi sunt admirabiles morborum curationes, Magorum autem signa sint noxia & vana; *modo*, cum boni miracula faciant nomen Dei pie & reverenter invocantes, & Magi quibusdam utantur deliramentis; *fine*, cum bonorum miracula efficientur ad catholicæ Fidei ædificationem, & rectos mores propagandos, Magorum autem signa afferre soleant manifestum Fidei & honestati detrimentum, uti, doctrinam Divi Thomæ explicando, recte prosequitur Angelus Rocca *de Canonizatione Sanctorum cap.* 21.

11. Concordant, quæ fuse habentur apud Auctorem *tractatus de Canoniz. Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis* 5. *part. cap.* 9. Dicit enim, miracula vera a falsis differre primo efficacia, nam vera miracula id efficiunt, quod demonstrant, ut illuminationem cæci, suscitationem mortui: falsorum vero miraculorum patratores vel nihil omnino efficiunt, vel speciem quamdam inchoatam exhibent ejus facti, quod promittunt, vere tamen nihil efficiunt, & aliquando voluntate Divina ad retundendam audaciam contrarium efficiunt; secundo duratione, nam quæ ficta sunt, diu durare non possunt: quapropter Joannes Andreas *in cap. audivimus* & ibi, ceteri Canonistæ de *Reliq. & Venerat. Sanctorum* referunt, falsa miracula non durare ultra dies quadraginta, licet hoc non sit certum; tertio, quia miracula vera fiunt vel ob Dei gloriam, vel propter charitatem proximi, & falsa vel ob vanitatem, vel ob ruinam animarum; quarto, quia vera fiunt oratione, & falsa incantationibus, verbis, vel signis inusitatis; quinto, quia falsa vel vana sunt, ut motus & locutio Statuarum, vel noxia, ut morbi immissi, dolores, Dæmonum vexationes; vera autem sunt, utilia, cum manifestatio spiritus detur ad utilitatem; sexto victoria, quocirca supra jam visum est, Magos Pharaonis cinifes facere non potuisse, & Simonem Magum per aerem volantem, orante S. Petro, confractum cecidisse. Justus Lipsius *in tract. de D. Virgine Hallensi cap.* 5. ita eleganter ad rem subdit: *Triplex nota est, qua vera a vanis miracula differunt, magnitudo, finis, & fides. Magnitudo, quod non exigua aliqua, aut levia sunt in opere, sed quæ opinionem, sensum, naturam omnem vincant, & quæ ipsa illa natura non nisi Domino suo possit indulgere. Legistine, a Moyse, Pharaone Rege arbitro, victos varie ejus Præstigiatores, aut Magos? Tale universe in veris, vanisque scito; vim illic veram & Divinam eminere, ideoque & majestatem; hic fallax aliquid, lusorium & illusorium, & in exploratione leve reperiendum &c. Jam discrimen alterum a fine est. Ut demus, magna quædam a profanis pravisque hominibus patrari, finis dissidet. Illi in ludibrium aut noxam faciunt, nostri in serium fructum aut salutem. Præstigiatores, Calcula-*

latores, & id genus, quid, nisi vana specie objecta, oculos sensusque fallunt? & fallendo delectatiuncula aliqua fortasse permulcent. Magi, Incantatores, Venefici nocendi palam finem habent, & ad Dæmonum cultum adducendi, quorum ope consilioque hæc patrant. Itaque non fallax & iste character, quod vera miracula ad verum & unum Deum ducunt, falsa ad falsos & multos. Tertium denique discrimen fides, atque id dupliciter. Primum, quia vana multa ejusmodi fama, aut scriptis prodita ... Sensu etiam altero vana, quia speciem sæpe, non rem habent: non certe perfectionem, aut diuturnitatem &c. Non sic in veris; absit: omnia fidem habent, sive Libris sacris tradita, qui non magis, quam eorum Auctor (is Deus est) mentiuntur, sive bonis testibus arbitrisque affirmata: denique fidi etiam perfectique operis, nec retractantur ex facili, aut mutant. Estius *in lib. 2. sent. dist. 7.* §. 19. ait, falsa miracula aut solam habere admirationem & humanæ curiositati servire; aut talia esse, quibus tantum nocetur hominibus; aut, si prodesse videntur, hactenus tantum id facere, quia Dæmones eorum auctores a nocumento desistunt; vel, si afferant aliquod beneficium corporale, non deesse causas naturales, quæ a sagacioribus inveniri possunt, uti supra visum est. Calmet *in cit. dissertat. de veris fictisque prodigiis* sic differentiam inter ea exponit; ut videlicet verum prodigium illud sit, quod, juxta insitam nobis ideam, regulas consuetas naturæ transcendit, fictum autem illud, quod naturæ leges specie tantummodo superat. Addit, prodigia nonnulla adeo aperta esse & explorata, ut imperitissimi quique de populo de illis judicare possint, puta, cum Moyses elata virga mare pro arbitrio diffidit, & restituit, cum Christus Lazarum defunctum quatriduanum vivum stare jussit: &, postquam statuit, Deum fallere non posse, neque deceptores & mendacia eorum auctoritate confirmare, nec semel promissam Ecclesiæ suæ infallibilitatem negare, concludit, inter varia & opposita prodigia confugiendum esse ad Ecclesiæ auctoritatem: quod ipsum late traditur ab Arauxo *decis. moral. tr. 3. quæst.* 23. §. 5. *num.* 87. Paschalis *in suis cogitationibus art. de miraculis* characteres veri miraculi exponit, quorum primus est, ut excedat vires omnes agentis naturalis notas & ignotas; secundus, ut ad Deum, & Jesum Christum dirigat; tertius, ne quid in veram doctrinam, pietatem, & Ecclesiam labis inferat: & characteres veri miraculi, prout a falso secernitur, deductos ex supra relatis circumstantiis efficaciæ, durationis, utilitatis, modi, & finis late prosequuntur Bidermannus *in Agonistico lib. 3. cap. 3. & seqq.* Emmanuel Sanz *in Scholiaste armato contra Fidei inimicos, seu tract. Theologico de Fide part. 1. disput. 6.* §. Ignatius Albertus Sweerts Doctor Lovaniensis *in synopsi quæstion. Theologicar. par. 1. tit. de creatione artic. 6.* §. 1. *pag.* 509. *& seqq.* & præsertim *pag.* 513. Practici autem addunt, non esse de falsitate miraculorum dubitandum, si aliqua vi edantur, vel per Dæmonis invocationem, vel per pactum cum eo factum, vel per modum aliquem superstitiosum, aut per abusum Sacramentorum, vel Sacramentalium, veluti late exponit Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 20. de miraculis art. 19.*

12. Origenes in celebri tractatu, quem contra Celsum Philosophum Gentilem composuit circa ann. Christi 249. ut ejus calumniis responderet, qui miraculis Christi & Moysis improborum præstigias opposuerat, agit de miraculis veris ac falsis, & discrimen inter vera & falsa miracula ad quatuor capita reducit, ad sanctitatem videlicet & integritatem vitæ ejus, qui miracula patravit; ad qualitatem eorumdem miraculorum, quæ permanentia sunt & diuturna; ad fidem iis præstitam, non a paucis, sed ab integris populis & nationibus; ad finem denique, ad quem miracula tendunt, correctionem videlicet morum, virtutem adipiscendam, vitæque sanctitatem servandam. En verba Origenis *lib. 1.* (*num.* 68. *pag.* 383. *tom. 1.*): *Hinc perspicis, Celsum ab admittenda Magia non alienum esse admodum. Nescio tamen, an illo ipse sit qui multos contra Magiam libros conscripserit. Verumtamen quia hoc ejus proposito commodum erat, quæ de Jesu narrantur, comparat cum iis quæ Magia efficit. Et essent similia, si Jesus, ut qui magicas artes profitentur, nihil præter vanam speciem ostendisset. Nunc vero nullus præstigiator per ea quæ facit, spectatores ad morum emendationem excitat, aut Dei timorem docet, qui spectaculis stupent, aut studet persuadere ut vivant, quasi Deo rationem reddituri. Nihil horum præstigiatores faciant, qui non possunt, aut non consilium habent, aut nolunt corrigendis hominibus operam dare, quippe qui ipsi turpissimis infamisque vitiis referti sunt. Hic vero, qui miraculis suis spectatores eorum, quæ bene facerbat, ad morum correctionem adducebat, quomodo non e-is existimandus se præbuisse non solum illis, qui proprie Discipuli ejus vocati sunt, sed etiam reliquis omnibus exemplum optimæ vitæ? Discipulis quidem, ut excitarentur ab homines docendos, quæ sit voluntas Dei; reliquis vero hominibus, ut ejus verbis & moribus potius, quam miraculis edocti, quomodo vivere oporteat, eo spectarent, ut quæcumque facerent, Deo placerent omnia. Si autem Jesu vita fuit ejusmodi, quo jure quis eum cum præstigiatoribus conferat, & non potius crediderit eum, cum Deus esset, ut promissum fuerat, visum fuisse in humano corpore, ut nostro generi prodesset?* En verba Origenis *lib. 2.* (*num.* 50. *pag.* 425.): *Nam quemadmodum Ægyptiorum Incantatorum par non erat potestas mirifice illi, quæ in Moyse erat, gratiæ; & eorum opera meras esse præstigias, quæ vero Moyses facit, a Divina virtute proficisci comprobavit exitus; ita quæ mira faciunt Antichristi, iique qui se patrandis miraculis pares Jesu Discipulis esse venditant, vocantur signa & prodigia mendacia, quæ in omni seductione iniquitatis vim habent in eos qui pereunt: miraculorum autem Christi, & ejus Discipulorum fructus est, non deceptio, sed animarum salus. Quis enim dixerit deceptione effici, ut emendaretur vita, & malitia quotidie magis ac magis minuatur?* En verba Origenis *lib. 2.* (*num.* 51. *pag.* 426.): *Quod si quia Magorum & Præstigiatorum artes aliquid efficiunt ope malorum dæmonum, qui curiosis incantationibus deliniti hominibus illas artes profitentibus morem gerunt, idcirco Divinam virtutem inter homines aliquid operari confitendum est: cur non eorum, qui miracula pollicentur, vitam, mores, aliaque ex miraculis consequentia, accurate pensitabimus, afferant ne perniciem hominibus, an ad corrigendos mores conferant; quis, dæmonibus operam navans, per incantationes arcanaque magica patret miracula, quis contra sanctiori in loco ac puro consistens, animaque & spiritu, &, opinor, corpore, Divinum accipiens Spiritum ejusmodi edat prodigia & utilitatis hominum causa, & ut ad credendum vero Deo animos inflammet? Jam si, posita omni de miraculis præjudicata opinione, quæri oportet, bonone, an malo consilio quis illa fecerit, ut ne aut omnia vituperemus, aut omnia tamquam Divina admiremur & admittamus: an non perspicuum est ex Moysis Jesuque miraculis, quibus integræ gentes constitutæ sunt, eos Divina potestate fecisse, quæ ab illis facta fuisse Scripturæ narrant? Neque enim malis artibus magicisque præstigiis constituta fuisset gens tota, quæ despectis non solum simulacris falsisque numinibus, quæ reliqui homines colebant, sed etiam rebus omnibus creatis, ad Deum rerum omnium principium, principio carentem ipsum assurgit.* En verba Origenis *lib. 2.* (*num.* 52. *pag.* 427.) *Quemadmodum igitur Moyses, ut sibi apud Senatum plebemque faceret fidem, opus habuit miraculis, quæ Scripturæ commemorant; cur non Jesu miraculis opus fuit, ut illi fidem adjungeret populus, qui signa & prodigia postulare consueverat? Immo majoribus Divinioribusque, quam quæ Moyses fecerat, opus fuit, ut adverterent ab inanibus fabulis humanisque traditionibus, quæ apud Judæos vigebant; & persuaderent, hujus doctrinæ Magistrum, horumque miraculorum effectorem longe Prophetis antecellere.* En tandem verba Origenis *lib. 8.* (*num.* 47. *pag.* 776.): *Quod si quis, ne nulla causa probare sua, & aliena respuere videatur, rem propius contemplatus dicat, quæ Græci narrant, ea a quibusdam Dæmonibus; quæ Judæi referunt, ea a Deo per Prophetas, aut ab Angelis, aut a Deo per Angelos; Christianorum vero miracula a Jesu, & potestate ab ipso Apostolis data facta esse, age omnia invicem conferamus. Videamus, quodnam eorum consilium fuit, qui prodigiorum illorum auctores fuerunt; an quorum causa prodigia hæc facta sunt, utilitatem illis, an detrimentum attulerint, neutrum. Certe antiqua Judæorum gens videbitur fuisse gens Philosophorum, antequam peccarent in Divinitatem, a qua ob summam nequitiam derelicti sunt: & Christiani qui modo quodam incredibili in societatem coaluerunt, initio prodigiis potius, quam exhortationibus videbuntur ad relinquenda patria instituta adducti, & ad amplectenda aliena traducti. Et sane, si de prima Christianorum constitutione verisimilis habendus est sermo, dicemus, probabile non esse, Apostolos, plebejos, & sine litteris viros, ad religionem Christianam hominibus annunciandam, alia re confisos esse, quam collata sibi potestate & gratia, quæ eorum prædicationis comes erat, ut annunciata ab ipsis doctrina reciperetur, aut eorum auditores a patriis institutis, iisque vetustate*

con-

confirmatis abduci, & ad dogmata tam insolita, tam aliena ab iis, quibus innutriti fuerant, suscipienda induci potuisse, nisi mirifica quadam potentia, rebusque prodigiosis moti fuissent.

13. Hæc autem retulisse fatis sit. Nunc enim reliquum est, ut aliqua subjiciantur, quæ ad praxim pertinent: neque id recto ordine fiat, prænoscere opus est, ex variis capitibus & causis dubitationem oriri posse de miraculorum falsitate. Primum dubitandi caput constitui potest in testibus, qui miraculum referunt; quibus fides præstari nequeat, aut quia suspicio sit simulationis, fictionis, mendacii, ut in casu exposito a Natali Alexandro *in hist. Eccles. Sæc. ix. cap. 3. artic. 13.* ubi narrat, vulgata novarum Reliquiarum fama, populos quadragesimali tempore ad basilicam S. Benigni confluxisse, & post Pascha viles & nequam homunculos, & mulierculas, accepta occasione, morbos & subitaneas sanationes fingere atque ostentare cœpisse; vel quia dicta testium, licet, proborum, non ita inter se consentiant, ut plenam fidem facere possint. Secundum dubitandi caput desumi potest ex ipsa facti natura, de cujus veritate licet quæstio moveri non possit, controversia tamen rationabilis excitatur, an ea excedat vires naturæ seu quoad factum, seu quoad modum faciendi. Tertium dubitandi caput sumi potest ex hoc, quod, positis tum facti veritate, tum ejus excessu supra vires & facultatem naturæ, non deest rationabilis suspicio, ut ad Dæmonum præstigias & illusiones referendum sit. Ultimum denique dubitandi caput ex eo sumi potest, quod, licet factum excedat vires naturæ creatæ visibilis & corporeæ, non videtur tamen excedere vires naturæ invisibilis & incorporeæ, hoc est Angeli boni. De primo & secundo capite sæpe se offert occasio disputandi in sacrorum rituum Congregatione, dum agitur de causis Beatificationis & Canonizationis; & quod attinet ad primum caput, resumenda sunt, quæ a Nobis dicta fuerunt in secundo & tertio hujus Operis libro de legitimo examine testium, ipsorum qualitate & dictis, quæ omnia eruendæ prosunt veritati. Ad secundum autem caput faciunt ea, quæ infra dicentur in hujus quarti libri decursu, in quo sedulo inquirendum est de iis, quæ excedunt, vel non excedunt vires & facultatem naturæ; in qua profecto inquisitione necessarium non est, veluti quidam male feriati autumant, ut nobis cognitæ sint omnes naturæ leges; sufficit enim exploratum esse, omnia corpora ejusdem naturæ secundum easdem moveri leges, & easdem causas ordinatas eosdem producere effectus: miraculum autem esse, quando corpus movetur alia lege, quam reliqua omnia ejusdem naturæ, & quando eadem causa in iisdem circumstantiis alium, quam suapte natura solet, producit effectum; uti ingenue admittit Femina quoque Anonyma, licet heterodoxa, in opere *de veritate Christianæ religionis* typis Londinensibus edito an. 1731. ubi de veris miraculis Christi agit, cujus operis compendium refertur *in Actis Eruditorum Lipsiæ editis ann. 1734. pag. 557. & seqq.* Tertium caput nihil habet commune cum judicio Beatificationis & Canonizationis, & cum sacrorum rituum Congregatione: cum enim (uti sæpe dictum est) non deveniatur ad inquisitionem super miraculis, nisi præcesserit approbatio virtutum aut martyrii, nec de fama miraculorum tractetur, nisi una simul agatur de fama virtutum in gradu heroico, hæc certe stare non possunt cum suspicione, quæ ex supradicto tertio capite oritur. Pro complemento nihil aliud remaneret, quam ut agamus de ultimo dubitandi capite: sed de hoc sermo erit in sexto hujus quarti libri capite, ubi etiam alia quædam innuentur, quæ tertium dubitandi caput respiciunt. In secunda editione Logicæ, seu Artis cogitandi, quæ typis Parisiensibus edita est anno *1724. par. 4. cap. 14.* optime innuitur, nonnullos putare, se omnibus miraculis, quæ referuntur, fidem præstare debere; quia, si de aliquibus dubitarent, oporteret, eos de omnibus dubitare: alios contra promptos esse & paratos ad dubitandum de omnibus miraculis, quandoquidem miracula quædam falsa reperta sunt. Utrumque extremum Auctor satis accurate refellit. Nonnullas sanationes subitaneas refert a S. Augustino desumptas in libris *de civitate Dei*, quæ nedum ipsi, sed ceteris etiam cordatis viris visæ sunt excedere vires & facultatem naturæ, vel quoad substantiam, vel quoad modum. Ponderat tanti Doctoris judicium, ejusque veracitatem; concluditque, impudentis insaniæ esse, de veritate miraculi dubitare, si ex narratione desumatur, factum excedere vires naturæ, & si narratio testibus fide dignis innitatur.

CAPUT QUINTUM.

De Miraculorum necessitate in causis Beatificationis & Canonizationis.

1. QUÆ in præcedentibus capitibus dicta sunt, pertinent ut plurimum ad miracula in genere. Ea tamen visum est præmittere, ut via sterneretur ad examen tum necessitatis miraculorum, tum ipsorum miraculorum in Beatificationis & Canonizationis causis, quas labor hic noster præcipue respicit.

2. Solas pro sanctitate virtutes exposcere videtur S. Joannes Chrysostomus *in inscript. actorum (pag. 64. oper. tom. 3.): Actio quidem bona etiam sine signis eos, a quibus peracta fuerit, introducit in cælum. Miraculum autem & signum absque conversatione deducere ad vestibula illa non possunt*: quod ipsum latius prosequitur Anastasius Episcopus Nicænus, qui vixit post Concilium Trullanum (teste Cardinali Bellarmino *de Scriptoribus Ecclesiasticis*) in opere cui titulus, *De quæstionibus in sacram Scripturam, qu. 23. to. 1. Biblioth. Patrum*, ubi ait: *Non oportet autem aut virum Orthodoxum ex signis, aut Prophetam dijudicare, quod sit sanctus; sed ex eo quod vitam recte instituit &c. Quoniam ergo, ut ostensum est, a peccatoribus, & incredulis sæpe fiunt signa & prophetiæ per quamdam dispensationem, non oportet de cetero ex rebus ejusmodi dijudicare quempiam, ut sit sanctus; sed ex eorum fructibus, ut dicit Dominus*, cognoscetis eos, *Fructus veri & spiritalis viri ostendit etiam Apostolus dicens: Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, Fides, mansuetudo, continentia.* Supra vidimus, B. Petrum Damiani nulla in historia vitæ S. Dominici Loricati miracula narrasse, & respondisse, id mirum esse non debere, cum nec legatur, ullum factum fuisse miraculum a Beatissima Virgine Maria, nec a S. Joanne Baptista. Callisto II. summo Pontifici miracula sequitenti pro Canonizatione S. Conradi Episcopi Constantiensis Ulricus ejusdem Ecclesiæ Episcopus ita respondit (*apud Pistorium Script. rer. Germ. tom. 3. p. 638.*): *Operam dedi, ex Patrum schedulis hujus Viri dignissima Deo conversationem potius, quam miracula, quæ nonnumquam Reprobis cum Sanctis communia sunt, continentibus sequens opusculum colligere, vestræque sublimitati examinandum dirigere.* Supra laudatus B. Petrus Damiani *epist. 19. ad Alexandrum Papam II. (oper. tom. 1.)* miracula quærentem ad S. Rodulphi Eugubini Episcopi sanctitatem statuendam, hoc dedit responsum: *Qui miraculum quæris, nonne tibi videtur esse mirabile, Hominem fragili adhuc carne circumdatum (ut ita loquar) angelitus vivere, adeo ut inter quamplurima hominum millia vix unum ejus similem valeas reperire?* De Malcolino adolescente adhuc Scotorum Rege per formosissimas ab ipsa etiam matre inductas puellas frequenter tentato, ac semper invicto scribit Gulielmus Neubrigensis *lib. 1. cap. 25. Dicant, quod voluerint, venatores signorum, & ex miris meritis metientes, & ex sola signorum claritate sanctitatis titulum tribuentes; plane ego illud in Rege juvenculo sic impugnatæ, sed inexpugnatæ integritatis miraculum præferendum censeo non solum illuminationi cæcorum, sed etiam suscitationi mortuorum.* Inter celebria dicta S. Fulgentii Episcopi Ruspensis *cap. 26.* apud Bollandum *ad 1. diem Januarii tom. 1. pag. 42.* hæc de miraculis recensetur sententia: *Mirabilia, ajebat, non conferunt homini justitiam, sed notitiam hominum. Quisquis autem fuerit hominibus notus, nisi fuerit justus, ad æterna perveniet supplicia condemnatus. Ille vero, qui misericordiæ cælestis opera justificatus in conspectu Dei solius vixerit justus, etiamsi parum sit hominibus notus, beata Sanctorum gaudia percipiet coronatus.* In primo hujus Operis libro, dum agebatur de necessitate miraculorum in causis Martyrum, allata fuit auctoritas S. Eulogii Martyris *in memoriali Sanctorum lib. 1. pag. 247. tom. 15. Biblioth. PP.* ita dicentis: *Signa vero atque prodigia & Sancti & Reprobi faciunt; quæ nihil aliud, quam notitiam, vanam etiam aliquando, hominum conferunt. Hinc provenit, ut qui fuerit hominibus notus,*

nisi

nisi fuerit justus, ad æternas supplicia perveniat condemnandus. Ille autem, qui cælesti gratia illustratus, sub notitia sui Creatoris vixerit sanctus, etsi mortalibus sit ignotus, in futuris tamen Sanctorum gaudiis erit annumerandus. Nec nos ita prosequentes miraculorum penitus abdicamus insignia cælestis dono quibusdam collata, & congruenti tempore Dei per dispensationem nationibus ordinata, sed latrantibus rabidorum canum obviam venimus, qui Martyrum mortuorum intentionem exinanire attentat, dum eos de miraculis redarguere sperant. Facit huc responsum Alexandri III. *in cap. Audivimus de Reliq. & venerat. Sanctorum*, in quo (ut alias visum est) prohibetur cultus publicus absque Sedis Apostolicæ auctoritate erga defunctum, *etiamsi per eum miracula fierent*. Ex his enim colligi posse videtur inutilitas miraculorum in causis Beatificationis & Canonizationis. Demum Baillet *in discurs. histor. prælimin. ad vitas SS.* §. 82. *& duobus seqq.* late hoc argumentum prosequitur, & ostendere conatur, fere totam vim esse in virtutibus, & in heroicis gestis constituendam, & vel nullum, vel modicum momentum pro sanctitate demonstranda, esse in miraculis statuendum.

3. Alii contra, neglectis quodammodo probationibus virtutum, seu martyrii, præcipuam vim, & fere unicam in Sanctorum Canonizationibus constituendam esse censuerunt in miraculis a Deo patratis intercessione Servi Dei, sive Beati, de cujus agitur Beatificatione & Canonizatione. Joannes Saresberiensis nonnihil commotus in Alexandrum III. summum Pontificem, qui ipsi videbatur moras nectere, & nimis differre Canonizationem S. Thomæ Cantuariensis, quamvis ille id rationabiliter faceret, exspectabat enim reditum Cardinalium Legatorum, ex quorum relatione cuncta exacte certoque disceret, *in ep. ad Guillelmum Archiep. Senonensem, & Sedis Apostolicæ Legatum* ait *pag.* 499. ejus Canonizationem a Deo factam fuisse, nec ullam hominum auctoritatem esse necessariam, cum Deus illius sanctitatem miraculis illustrem reddiderit. *Profecto, ubi Deus auctor est, frustra superior desideratur auctoritas*. Itaque Cardin. Baronius *in annal. ad an.* 1173. *num.* 4. sic interpretatur dictum Saresberiensis: *Ita qui dilatam animi dolens Martyris Canonizationem, quam Deus desuper tot tantisque miraculorum facibus e cælo lucentibus jam divinitus factam ostenderit, putavit, eam humana non indigere auctoritate, secundum illud Apostoli*: Quis accusabit adversus electos Dei? Deus est, qui justificat, quis est, qui condemnet?

4. At, his minime obstantibus, de necessitate tum virtutum, aut martyrii, tum miraculorum in causis Beatificationis & Canonizationis nulla rationabilis dubitatio esse potest, uti sæpe in hujus Operis decursu a Nobis dictum est. Virtutes, & miracula exposcit Honorius III. *in cap. Venerabili de testib. & attestat.* ubi sic loquitur: *Super vita, & miraculis*; & Gregorius IX. in bulla Canonizationis Sancti Antonii Patavini, Ecclesiam triumphantem ab Ecclesia militante distinguit, & pro sanctitate in Ecclesia triumphante solam ait sufficere perseverantiam usque ad finem, pro Ecclesia vero militante duo statui necessaria, virtutem videlicet morum, & veritatem signorum, uti videri potest *lib.* 3. *hujus Operis cap.* 42. *num.* 11. Resumi quoque possunt, quæ in primo hujus ipsius Operis libro fuse a Nobis adducta sunt de necessitate miraculorum etiam in causis Martyrum. Ad persuadendam miraculorum necessitatem in causis Beatificationis & Canonizationis satis superque esset asserere, inconcussam semper fuisse, & esse Apostolicæ Sedis praxim miracula in his causis requirendi, quam praxim exornant Contelorius *de Canoniz. SS. cap.* 19. *n.* 2. Baldellus *Theolog. moral. tom.* 2. *lib.* 3. *disp.* 14. *num.* 1. Pater Mabillon *in epistola edita sub nomine* Eusebii Romani *ad Theophilum Gallum num.* 12. Rotæ Auditores in relatione causarum S. Franciscæ Romanæ *par.* 3. *art.* 1. *de miraculis in genere*, S. Ignatii *tit. de miraculis*, S. Francisci Xaverii 3. *par. de miraculis*, S. Petri de Alcantara 3. *part. de miraculis*, S. Felicis de Cantalicio, *eod. tit. de miraculis*, S. Paschalis de Baylon *tit. de miraculis*, S. Ludovici Bertrandi *eod. tit.* S. Andreæ Avellini 3. *par. de miraculis*, S. Pii V. 4. *par. tit. de miraculis*, S. Jacobi de Marchia *ad tit. de ornatu sepulcri* §. *Reliquum est*.

5. Nihil porro obstant, quæ superius dicta sunt vel pro exclusione miraculorum in causis Beatificationis & Canonizationis, vel pro eorum sufficientia, etiamsi non constaret de virtutibus aut martyrio. Si enim serio animadvertantur, quæ adducta fuerunt pro exclusione miraculorum, unusquisque facili negotio deprehendere poterit, ea sibi vindicare locum quoad Ecclesiam triumphantem, pro qua sola perseverantia, quæ dicitur *finalis*, satis est, uti supra significavimus. Quare *in historia miraculorum S. Petri Archiepiscopi Tarentasiensis* post ejus obitum collecta, & oblata summis Pontificibus Alexandro III. & Lucio III. apud Bollandianos *ad diem* 8. *Maji* (*cap.* 2. *num.* 29. *pag.* 344.) ita legitur: *Porro nos aliud etiam majus his, & firmius judicium sanctitatis illius habentes, laudabilem scilicet conversationem ejus in vera multaque humilitate & charitate, quibus mirabiliter resplenduit, radicatam & fundatam; firmissime tenemus, & nullo modo dubitamus, etiamsi numquam miracula fecisset, ipsum supernorum civium cætibus aggregatum, gloria & honore a Deo coronatum esse*. Locum autem non habent quoad Ecclesiam militantem; aut excludunt miracula vitæ dumtaxat, non autem illa, quæ post Sanctorum obitum eorum meritis & intercessione a Deo fiunt. Quod ut clare percipiatur resumenda sunt ea quæ *lib.* 3. *cap.* 44. a Nobis dicta sunt de Gratia gratis data miraculorum. Ibi quippe ostendimus, posse etiam peccatores, dum vivunt, miracula operari in nomine Christi, nec a miraculis in vita patratis certum duci posse argumentum pro statuenda sanctitate ejus, qui vivens miracula fecit: *& lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 14. *& seqq.* dictum est, sola miracula post mortem pro Canonizatione admitti, & in Beatificatione formali admitti posse miracula in vita patrata, dummodo conjungantur cum miraculis obitum consecutis; miracula siquidem post obitum facta a Deo intercessione defuncti, ejus sanctitatem demonstrant, & apertum, & Divinum sanctitatis signum præseferunt, uti præter Auctores allatos *lib.* 1. *cap.* 33. *n.* 15. *&* 16. ostendit Gravina *de notis, seu signis Ecclesiæ* (*in Biblioth. Max. Pontif. art.* 3. *tom.* 8. *pag.* 737.): *Sanctitas perfecte probatur, cum confessio Fidei, & operum justitia tesseram miraculorum habet adjunctam. Hinc est, quod Canonizandi primo de Fidei excellentia, vitæ sanctitate, mox de miraculis inquiruntur, & maxime post mortem: nam & si quis calumniaretur miracula eorumdem in vita, quod non attestentur bonitatem, & sanctitatem; ab omni calumnia est alienum, quod post mortem fecerint miracula ad eorumdem sanctitatem illustrandam: Si enim invisi Deo decessissent, & non essent Deo cari; ad eorum invocationem nequaquam Deus faceret miracula in testificationem sanctitatis eorumdem*; ut scripsit Ceparius *in director. Canoniz. lib.* 1. *cap.* 9. *Sine miraculis non solum in vita, sed saltem specialiter post mortem operatis, Ecclesia nullam Sanctorum catalogo adscribit*. Philippus a Sancto Paulo *in suo opere de sacris Apparitionibus par.* 2. *cap.* 1. §. *Licet autem*, ait: *Ut procedatur ad Beatificationem, aut Canonizationem alicujus Servi Dei, Sedes Apostolica requirit miracula a Deo per eum, vel ejus invocationem patrata, & præcipue post mortem*: & concordant Pignatell. *consult.* 26. *num.* 24. *tom.* 5. & Ricciul. *in tract. de immunitate ab errore in Canonizatione lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 57. En hujus verba: *Summi Pontifices ad canonizandum aliquem prærequirere soliti sunt non solum vitæ sanctimoniam, nec sola miracula ab ipsis patrata, sed utrumque, & potissimum miracula post mortem, a Deo ipso ad eorum honorem & invocationem edita*. Ex veris ergo miraculis ad patefaciendam alicujus sanctitatem a Deo editis, & sic ex miraculis alicujus intercessione post obitum præcipue a Deo patratis, sanctitas apertissime comprobatur: nullatenus obstante responso Alexandri III. *in cap. Audivimus de Reliq. & venerat. Sanctor.* ubi cultus publicus prohibetur absque Sedis Apostolicæ auctoritate erga defunctum, *etiamsi per eum miracula fierent*; cum ibi Pontifex non de veris miraculis loquatur, sed de miraculis fallacibus, quæ aliquando per Dæmones fiunt ad invocationem malorum. In *Decretali* quippe allata agebatur de homine in ebrietate mortuo, quem nonnulli tanquam Sanctum venerabantur, ut ad rem recte notat Castellinus *de certit. glor. Sanctor. cap.* 8. *punct.* 28. *pag.* 403. Pignatellus autem *consul.* 176. *num.* 1. *tom.* 10. monuit, admiranda Magorum opera ab Ecclesiasticis Scriptoribus aliquando miracula appellari, quia sunt similia veris miraculis, & quia juxta vulgarem, sed falsam, hominum opinionem pro miraculis habentur. Quod si sermo ad alios transferatur, qui pondus Canonizationum in solis miraculis post obitum patratis constituere videntur, seclusa etiam probatione virtutum aut martyrii, respondetur, Saresberiensem nimiu mentis fervore erga Canonizationem S. Thomæ Cantuariensis abreptum fuisse, dum scripsit, superiorem auctoritatem non desiderari, ubi Deus auctor est. Miracula quippe etiam obitum consecuta, ut Beatificationi vel Canonizationi prosint, debent es-

bent esse a summo Pontifice approbata, uti, dictum Saresberiensis refellendo, bene adnotavit Cardinalis Baronius *ad an. 1173. num. 4.* ubi hæc habet: *At nihilominus necessario auctoritas est Ecclesiæ requirenda ad cognoscenda ipsa miracula, ne fraus aliqua irrepserit, vel impostura &c. quod judicium Ecclesiæ, in ejus visibili capite in primis residet, cujus in ejusmodi examinatione prævia sit exspectanda sententia:* & prosequitur Scacchus *de not. & sign. sanctis. sect. 8. cap. 5. pag. 575. Perspicuum est igitur, nec mirabilibus, nec miraculis, (utcumque hæc populus accipiat) post mortem alicujus hominis, sanctitatem ejus valido comprobari argumento: sed ex miraculis solummodo ab Ecclesia Romana probatis post juridicam illorum inquisitionem, & diligentem testium examinationem, ac circumstantiarum, aliorumque, quæ ad miraculorum exactam comprobationem requiruntur.* Nec vero ad sententiam super veris miraculis a Romano Pontifice proceditur, nisi præcesserit approbatio virtutum, aut martyrii, veluti sæpe dictum est; & quotquot dixerunt, posse summum Pontificem ad Canonizationem procedere ex sola miraculorum evidentia, inter quos Augustinus Triumphus *de potest. Ecclesiæ qu. 15. ar. 4.* explicari debent, ut loquantur in ea hypothesi, in qua nulla res vitæ Sancti adversetur, veluti docet Rocca *de Canoniz. SS. cap. 2. in fine*, quod est idem, ac dicere, postquam præcessit virtutum approbatio. Pater a Panormo olim Consultor sacræ Congregationis rituum *in scrutinio doctrinarum cap. 3. art. 14. num. 58.* refert nonnullorum opinionem asserentium, posse Romanum Pontificem ad Canonizationem procedere, prævia sola virtutum approbatione. Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 20. art. 25. de miraculis §. 4. num. 1119.* dicit, ex solis miraculis posse ad Canonizationem procedi, etiamsi de virtutibus non constet: *Quamvis pro Canonizatione sit necessarium probare virtutes in vita, & miracula post mortem, ut sæpe probatum est ex Constitutionibus diversorum Pontificum; si tamen daretur casus, quod de virtutibus alicujus non haberetur notitia, quia antiquus, & nullus scripsit ejus gesta, tamen post mortem miracula patrarentur in ejus sepulcro, vel ad invocationem, aut contactum Reliquiarum illius, hæc sufficerent ad canonizandum.* At (ut alibi quoque dictum est) si hæc admitti possunt, ad summum admitti possunt *speculative*, ut Scholæ loquuntur, non autem *practice*, & juxta inconcussam Sedis Apostolicæ disciplinam. Optime Suarez *tom. 1. de Gratia proleg. 3. cap. 6. num. 11. Neque Ecclesia sola miracula considerat ad sanctitatem alicujus probandam, sed proprie vitam & mores, quibus si miracula conjungantur, sunt magnum signum probitatis vitæ*, quod late prosequuntur Arauxo *tract. 3. quæst. 33. num. 24.* per hæc verba: *Igitur præcipue ex virtutibus heroicis, concomitanter vero & secundario ex privatis visionibus & miraculis ad nominis invocationem patratis sumitur efficax testimonium illius, qui albo Canonizatorum est adscribendus: ut hic locum habeat tritum axioma: Singula, quæ non prosunt, simul collecta juvant:* Philippus a Sancto Paulo in opusculo *de sacris Apparitionibus part. 2. cap. 1. paragrapho Licet autem;* Cardinalis Petra *ad Constitutiones Apostolicas tomo 2. in notis ad Constitutionem secundam Innocentii III. num. 8.* Pignatellus *consult. 58. num. 26. tom. 4.*

6. Alibi a Nobis relata sunt verba summorum Pontificum, & signanter Gregorii IX. in bulla Canonizationis SS. Francisci de Assisio, & Antonii Patavini, in quibus pro Canonizatione requirunt virtutem morum, & veritatem signorum, merita videlicet, & miracula, ut hæc & illa sibi invicem fidem faciant, cum nec merita sine miraculis, nec miracula sine meritis plane sufficiant ad perhibendum inter homines testimonium sanctitatis. Ne vero ex his verbis aliquis incaute, aut fraudulenter ansam assumat dicendi, virtutes ex miraculis, & miracula ex virtutibus comprobari, & sic circulum (ut ajunt Philosophi) vitiosum committi; opus est animadvertere, in Canonizationis judicio ante omnia præcedere debere exactissimam virtutum aut martyrii discussionem, & post eam feliciter absolutam transitum fieri ad discussionem miraculorum, hoc est ad perpendendum, an ad invocationem Canonizandi Deus dignatus sit vera miracula operari, quæ certius reddunt judicium jam prolatum de virtutibus & martyrio: *Sed, cum merita sana præcedunt, & clara succedunt miracula, certum præbent judicium sanctitatis, ut nos ad ipsius venerationem inducant, quem Deus ex meritis præcedentibus & signis subsequentibus exhibet venerandum*, quemadmodum prosequitur memoratus Gregorius IX. in bulla Canonizationis Sancti Antonii Patavini. In quo rerum articulo nemo est qui non videat, quemcumque circulum vitiosum abesse, uti recte explicat Annatus *in apparatu ad Theologiam positivam lib. 1. art. 01. num. 3. Nullus vitiosus fit circulus, quod duo testes in ferendis coram Judice testimoniis se mutuo juvent & confirment, ita ut priori credatur propter posteriorem, & vicissim posteriori propter priorem; sicut pariter nullum est circulationis vitium, quod duo Prophetæ a Deo missi se mutuo commendent, & uni credamus propter alterum, sicut Christus commendat Joannem, & Joannes vicissim commendat Christum.* Huc faciunt verba S. Marci *cap. ult. Illi autem profecti prædicaverunt, ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis:* & Apostoli *ad Hebr. 2. 4. Contestante Deo signis & portentis;* & ad rem bene subjicit S. Gregorius (*lib. 2. homil. 3. super Ezechielem num. 23. col. 1340. tom. 1.*) *In sacro eloquio, Patrum præcedentium & miracula legimus, & virtutes bonorum operum audimus. Ibi namque cognoscimus, quod alius potuit mare dividere, alius solem figere, alius mortuum suscitare, alius paralyticum verbo erigere, alius umbra ægrotos curare, alius per sua semicinctia febribus obviare: qui tamen omnes & patientiæ longanimitate mites, & zelo rectitudinis ferventes fuerunt; verbi prædicatione divites, simul & misericordiæ largitate. Hi itaque quam vera de Deo dixerint, testantur miracula, quia talia per illum non facerent, nisi de illo vera narrarent: & quam pii, quam humiles, quam benigni extiterint, eorum testantur operationes.*

7. Quæres, quomodo ostendi possit, a Deo fuisse patratum miraculum ad patefaciendam alicujus sanctitatem. Facilis autem est responsio, probationem potissimum ab invocatione esse desumendam. Dico, probationem potissimum esse desumendam ab invocatione: Nam miracula a Deo fiunt vel nemine petente, puta, cum transtulit Henoch, cum diluvium, & linguarum confusionem induxit, cum uxorem Lot in salis statuam convertit. Cum igitur aliquis ad Dei omnipotentiam confugit, Deique Servum, vel Beatum, aut Sanctum rogat, ut sibi a Deo miraculum impetret, si miraculum sequatur, factum dici debet intercessione Dei Servi, Beati, aut Sancti invocati, & sic ad ejus sanctitatem patefaciendam; nec intercessionis probatio ab ulla alia re commodius sumi potest, quam ab invocatione, ut advertit Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disput. 20. de miraculis art. 25. §. 5. num. 1063. En quibus habes, quod, cum miraculum accidere possit vel a Deo non invocato, aut per alios pro patiente invocato, nisi constet de invocatione Sancti alicujus vel a patiente, vel ab alio pro eo secuta, non potest alicui Sancto determinate tribui:* cui adhæret Pignatellus *consult. 109. tom. 4.* Sæculo Ecclesiæ quarto in S. Laurentii basilica multa miracula facta sunt, exortaque quæstione, num Beati Laurentii Martyris, an Beati Damasi intercessione patrata dici deberent, Auctor codicis manuscripti apud Cardinalem Baronium *ad an. 384. num. 19.* eam reliquit sub judice: *Hæc autem miracula alii Beato Laurentio Martyri, alii Beato Damaso deputant Confessori: Nos autem in miraculis non dividimus, quos una Patria genuit, una Ecclesia* (nempe Romana) *promovit, una basilica colit in terris, unus Dominus honorat in cælis.* At citatus Cardinalis annalium Parens Beato Damaso, qui fuerat invocatus, censet ea adscribenda: *Superefuerunt adhuc aliqui addicti Ursicino*, (qui schisma adversus Sanctum Damasum excitaverat) *qui Damaso licet defuncto, tantam gloriam invidentes dicerent, non meritis Damasi, sed intercessione S. Laurentii ea patrari miracula. At, ejus intercessione miracula facta esse, qui reperitur ab ægrotantibus invocatus, quis dubitat? sæpeque Deum per Confessorem impertiri complura, quæ a Martyre accipi minime valuerunt, idque ob illustrandam memoriam Confessoris fieri, plurima exempla declarant.* Quid autem dicendum erit, si plures invocentur, cujusnam videlicet intercessioni miraculum, quod sequitur, erit adscribendum? Porro vel invocatio fit unius Sancti canonizati, & Servi Dei adhuc non canonizati, & in eo rerum eventu miraculum intercessioni Canonizati est adscribendum, uti bene respondet Matta *de Canoniz. SS. par. 3. c. 20. num. 7. Quæres tertio, si aliquis ægrotus cum invocatione alicujus Servi Dei invocaret etiam opem Beatæ Virginis, vel alterius Sancti, & miraculose sanaretur, utrum tale miraculum attribuendum esset invocationi dicti Servi Dei. Respondeo negative, propter incertitudinem &c. quinimmo attribuendum esset miraculum intercessioni alterius Sancti jam canonizati:* Vel invocatio fit plurium Servorum Dei adhuc non beatificatorum, nec canonizatorum, vel plurium Beatorum, aut plurium Sanctorum,

& tunc,

& tunc, si miraculum sequatur, incertum est, cujus impetrationi & intercessioni sit adscribendum, veluti citatus Matta prosequitur *part. 3. cap. 24. num. 27. Quod si miraculosum effectum præcesserit plurium Servorum Dei, vel Sanctorum invocatio, non per hoc perdit rationem miraculi, sed non magis uni, quam alteri tribuenda est impetratio.* Nec illud pro beatificatione Servi Dei, aut pro Beati Canonizatione prodesse potest, uti ad rem adnotavit Matthæuccius *loco infra citando: Hoc unum est certum, assertum miraculum non posse deservire pro Beatificatione, vel Canonizatione, ad quas oportet, ut de miraculis in individuo constet, a quo sint, ut sint illius certa sanctitatis signa.* Necessaria foret cælestis revelatio, ut tuto sciri posset, cui ex invocatis miraculum tribuendum esset; ut contigisse refertur in eo surdo & muto, qui, ut auditum, & loquendi facultatem obtineret, S. Hilarium Pictavorum Episcopum deprecatus est. Inter ejus enim miracula a Joanne Boucheto scripta, & ex Gallico in Latinum idioma translata a Bollando *ad diem 13. Januarii n. 11. pag. 797.* legitur S. Hilarium Pontificio cultu indutum oranti apparuisse, & ei dixisse, ut se etiam commendaret intercessioni S. Martini; factoque ab ægroto ad ejus sepulcrum accessu, fusisque precibus ad S. Martinum, sanitatem illico perfecte recuperavit. *Neque enim inter Sanctos Martyres, & Spiritus, atque animas Justorum cum Domino jam regnantium illic invidia suspicanda est, sed plena charitatis unitas, & pietatis societas; & ideo simul sibi oblatos ægros, si vitandæ tentationis gratia fideliter ad aliorum Sanctorum limina deducantur, nequaquam indignari, sed potius favere, & congaudere, atque congratulari credendi sunt;* verba sunt Amulonis Archiepiscopi Lugdunensis ad Theodboldum Episcopum Lingonensem apud Natalem Alexandrum *in hist. Eccles. sæc. ix. & x. cap. 3. art. 13.* Si autem ex circumstantiis desumeretur, invocantem potius ad unum Dei Servum, aut Beatum, aut Sanctum respexisse, & ferventiores preces direxisse, tunc miraculum ejus intercessioni, & non aliorum, licet invocatorum, esset adscribendum. Auctores de re hac tractantes afferunt exemplum ejus, qui ad sepulcrum alicujus Servi Dei, Beati, aut Sancti accedit, vel qui ejus Reliquias reverenter osculatur recitat, aut recitari facit litanias Sanctorum, celebrare facit Missam de Sancto, vel de Sanctissima Trinitate, si agatur de Beato, in cujus honorem & cultum adhuc Missa propria concessa non sit: de aliorum quippe Sanctorum invocatione dubitari non potest, sed quia ex circumstantiis desumitur, ferventiorem mentis affectum ad talem Dei Servum, vel Beatum, vel Sanctum fuisse directum, & omnia ad ejus patrocinium & intercessionem respexisse; si miraculum sequatur, colligitur ex prædictis circumstantiis, illud soli ejus intercessioni esse adscribendum, uti rem prosequitur Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 20. de miraculis art. 25. §. 1. num. 1063.* & Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad causas Beatificat. & Canoniz. tit. 3. cap. 4. num. 23. & seqq.* Sed de hoc iterum infra.

8. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, & agebatur de miraculis pro Beatificatione tunc Servi Dei Joannis Francisci Regis opposui, sanationem Joannis Mariæ Peret Moliensis Monialis ab inveterata paralysi, & hydrope tympanite, in instanti consecutam, intercessioni Servi Dei neutiquam adscribendam, licet enim invocasset, & novendiales preces in ejus honorem instituisset, & aquam bibisset, in qua erat admixtus pulvis sepulcri prædicti Servi Dei; quia verisimile admodum erat, opem Sanctissimi Eucharistiæ sacramenti ab ea imploratam; sanitatem enim obtinuit eo temporis momento, quo Eucharistiam recepit. Responderunt causæ Postulatores, Sacramenta habere effectus duplicis generis; effectum primarium, qui est certus, & semper cum Sacramento conjunctus, quando qui illud suscipit, est bene dispositus, puta collationem Gratiæ; & alios effectus secundarios, qui non sunt certi, nec necessario & semper cum Sacramento conjuncti, licet suscipiens sit bene dispositus, corporalem ex. gr. sanitatis restitutionem: hisque præmissis, dixerunt, posse Servo Dei invocato miraculum attribui, & etiam Sacramento, si ægrotus sanitatem in receptione Sacramenti assequatur; Sacramento quidem, ut operanti sanitatem, Servo autem Dei, ut illam impetranti, & Deum moventi, ut virtus Sacramenti, quæ non est determinata ad sanitatem hic & nunc operandam, ad eam hic & nunc operandam determinetur: & quia fortasse providerunt, responsionem hanc non satis sibi esse profuturam, contenderunt & validissime probarunt, Monialem totam suam fiduciam reposuisse in Servi Dei Joannis Francisci intercessione, ad eum solum preces fudisse, sacramque Eucharistiam sumpsisse tamquam dispositionem, quæ redderet eam Deo gratiorem, & consequenter per Dei Servi intercessionem ad impetrandum aptiorem. Placuit responsum sacræ Congregationi; cumque cetera non deessent requisita pro vero miraculo constituendo, miraculum approbatum est, & ejus habita fuit ratio in Beatificatione prædicti Servi Dei. Similia quoque contigerant in Beatificatione S. Andreæ Avellini, uti constat ex septimo miraculo, de quo in relatione Rotæ Auditorum: *Sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum sumpsit detentus a famulis, quia genu flectere non poterat, & diem anniversariam cum solemni Missa celebravit: quibus peractis, sanus repertus est:* & in Beatificatione S. Petri de Alcantara, uti colligitur ex decimo miraculo in relatione Rotæ Auditorum: *Tuncque Confessionem suorum peccatorum fecit, & sacramentum Eucharistiæ sumpsit, posteaque audivit repente & inopinate, ossa pedis commoveri, ac si aliquid durum rumperetur, & absque dolore statim illum movit, & surrexit libera & sana, & rediit in suam domum.*

9. Antequam ad officium Fidei Promotoris assumptus fuissem, & munere tantum sacræ Consistorialis Aulæ Advocati fungerer, actum fuit in sacrorum rituum Congregatione de miraculis S. Pii V. ut ad ejus solemnem Canonizationem deveniri posset, & Joannes Baptista Bottinius Fisci & Cameræ Apostolicæ Advocatus & specialiter a Clemente Papa XI. deputatus ad supplendas vices Prosperi Bottinii Archiepiscopi Myrensis Fidei Promotoris ætate & laboribus attriti, inter ceteras, quas docte proposuit, animadversiones hanc quoad nonnulla miracula proposuit, eorum videlicet non esse habendam rationem, cum facta fuissent per applicationem cerearum Formarum (*vulgo Agnus Dei*) quæ ab eodem S. Pio V. fuerant benedictæ, ostendendo, prodigiosos effectus non ejus intercessioni, sed virtuti sacrarum cerearum Formarum esse adscribendos; & ipse postea Promotor hac eadem animadversione usus sum in causa Ven. Servi Dei Innocentii XI. dum ageretur de eadem introducenda; opposui quippe, famam miraculorum non esse comprobatam, cum miracula facta essent, applicatis sacris cereis Formis ab eodem Dei Servo benedictis.

10. Postulatores causæ Ven. Innocentii XI. facili negotio a proposita animadversione evaserunt: dixerunt etenim, famam miraculorum esse probatam, eamque cum fama virtutum in gradu heroico sufficere pro causa introducenda; utrum autem ea forent Dei Servo, an virtuti sacrarum cerearum Formarum adscribenda, id esse discutiendum, cum de approbatione miraculorum legitima quæstio institueretur. Sed cum hæc responsio locum sibi vindicare non posset in causa Sancti Pii V. in qua de miraculorum approbatione (uti dictum est) agebatur, mihi tunc more Advocati scribenti necesse fuit aliis inniti fundamentis, & alias rationes & argumenta afferre.

11. De antiquitate ritus benedicendi, seu consecrandi cereos Agnos nonnulla a Nobis innuentur *lib. hujus 4. part. 2. cap. 20. num. 12.* Hic operæ pretium esse videtur dumtaxat referre, in eorum consecratione adhiberi aquam benedictam, aquæ balsamum misceri, Chrisma superinfundi, preces a summo Pontifice recitari, &, qui eos deferunt, si devote deferant, a variis periculis & morbis liberari; veluti late exposuit summus Pontifex Sixtus V. *in litteris Apostolicis in forma Brevis scriptis anno 1586. Paschali Ciconia Duci Venetiarum*, ad quem de more sacras cereas Formas a se benedictas mittebat: *At, quam eximio cultu, quantaque veneratione digna sit hæc sacra res, quicumque illius materiam, formam, consecrationis modum, preces, ac mysteria, quæ in ea continentur, noverit, & attente consideraverit, facile intelliget. Hi enim Agnus Dei ex cera alba, pura, virginea conficiuntur ad denotandam Christi humanitatem ex sanctissimo Virginis utero absque ulla contagione, & sola Dei virtute sumptam. Imago Agni, quæ in illis est, Agnum illum immaculatum repræsentat, qui pro humani generis reparatione in ligno Crucis est immolatus. Adhibetur aqua benedicta, cujus substantia ad maxima quæque Sacramenta in veteri & novo Testamento usus est Deus. Aquæ miscetur balsamum unguentorum omnium præstantissimum, ad designandam famam optimam, quam Christianus veluti suavissimi odoris fragrantiam in sua conversatione debet redolere. Postremo superinfunditur Chrisma, quo Charitas virtutum omnium maxima figuratur, & quo eadem templa, altaria, vasa, & ipsi homines Dei cultui præparantur & consecrantur. In hac vero aqua benedicta, balsamo & Chrismate mista, hi Agnus Dei ab ipsomet Pontifice merguntur & baptizantur, & tam ante, quam post mersionem sanctissimis precibus & orationibus idem Pontifex*

Deum obsecrat, ut easdem illas Formas cereas imagine Agni impressas benedicere, sanctificare, consecrare, eisque virtutem cælestem infundere dignetur, ita ut qui illas pie & devote, & cum fide habuerint & detulerint, eorum crimina deleantur, maculæ peccatorum abstergantur, veniæ impetrentur, gratiæ conferantur; præterea, ut fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum, ventorum rabies, & infesta tonitrua temperentur; fugiant & contremiscant maligni spiritus, nulla hic adversitas dominetur, nulla aeris corruptio, nullus morbus caducus, nulla maris tempestas, nullum incendium, nullave iniquitas noceat; parturientes cum partu incolumes conserventur; omnes denique ab aquarum inundatione, a morte subitanea, & a cunctis adversis liberentur. Hæc sane propitiationis & gratiarum dona a Deo misericordiarum Patre & bonorum omnium Largitore vere tribui atque concedi his cereis Formulis sic benedictis & baptizatis, præsertim summo Sacerdote ipsius Christi in terris Vicario tam pie orante ac supplicante, firmiter credendum est, sicuti id ipsum sæpissime magnis & variis miraculis, quæ diversis temporibus Divina bonitas per hæc sacra operari dignata est, fuit sæpius comprobatum. Nec mirum esse debet, si non semper idem contingat effectus, quoniam id ex infirma atentis fide, vel ex alia occulta causa, non ex defectu virtutis rei sacræ, accidere certum est. De hujus sacri præstantia atque virtutibus exstat inter cetera luculentissimum testimonium Urbani Papæ V. qui magni muneris loco tres Agnus Dei ad Græcorum Imperatorem cum his verbis misit:

Balsamus, & munda Cera cum Chrismatis unda
Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum,
Fonte velut natum, per mystica sanctificatum:
Fulgura desursum depellit, omne malignum
Peccatum frangit, ceu Christi sanguis, & angit.
Prægnans servatur, simul & partus liberatur.
Munera fert dignis, virtutem destruit ignis,
Portatus munde, de fluctibus eripit undæ.

12. Onuphrius Panvinius in libro *de Baptismate Paschali, & origine ac ritu consecrandi Agnos Dei*, hæc habet *pag.* 38. *Processu temporis hominum pia credulitas, & jacta religio multa his Agnis Dei consecratis, & miranda attribuit, quæ postea comperta, & re ipsa comprobata majorem ipsis venerationem attulere.* Joseph Maria Suaresius Episcopus Vasionensis in simili tractatu *cap.* 13. *pag.* 157. ita loquitur: *Ludovicus Foez (narrat) Militem Agno munitum, quantumvis scloporum, seu bombardarum appeteretur ictibus, evasisse illæsum. Zachias Boverius in annalibus Capuccinorum similia refere de Agno, qui macrocollone contectus a viro nobili gerebatur. B. Gomesius Miedes Archidiaconus Sagnotinus & Canonicus Valentinus in epistola ad Gregorium XIII. edita Valentiæ anno 1576. de arcula, in qua Cerei Agnino Insigni impressi & consecrati, servati cum aliis piis rebus in mare dejecta haud procul Barcinone, salvaque ac integra provecta Valentiam usque mirabiliter post triginta dies. Asserunt, & illos Agnos inundationem fluminum repressisse, extinxisse incendia, juvisse prægnantes ad partus feliciter edendos. Pontifex equidem, cum illis benedicit, precari Deum solet, ut virtutem accipiant hæ cereæ Formæ sanctificatæ, ne ulla pestilens aura, nec aeris corruptio, nullusque morbus devote illas ferentibus dominentur.* Exstat & *epistola* Augustini Valerii Cardinalis, & Episcopi Veronensis *de benedictione Agnorum Dei ad Gregorium XIV.* in qua *ap. cit. Suaresium* ita legitur *pag.* 178. *Exercet hic ipso ritus Fidem, cum Agnus ille immaculatus cernitur, cum admirabile Redemptionis mysterium in Agni formis consideratur, cum vim maximam, quam habuerunt hi Agni Dei ad expellendas incursiones Dæmonum, & ad calamitates varias avertendas, pii homines considerant.* De virtutibus Agnorum Dei latissime agit Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 10. *a pag.* 273. *ad pag.* 400. celebreque est carmen Andreæ Fulsi, quod circumfertur nomine Urbani V. & de quo in supra relato Brevi Sixti V. quodque cultius reddidit Guillelmus Estius.

Hoc aconita fugat, subitaque pericula mortis,
Hoc & ab insidiis vindice tutus eris.
Fulmina ne feriant, ne sæpe tonitrua lædant,
Ne mala tempestas obruat, istud habe.
Undarum discrimen idem propulsat, & ignis;
Undaque ne noceat, vis inimica, valet.
Hoc facilem partum tribuente, puerpera fœtum
Incolumem mundo proferet, atque Deo.
Unde rogas tam magna potentia signo?
Ex Agni meritis, haud aliunde, fluit.

13. In sacrificio Missæ distinguitur opus operantis ab opere operato; quocirca admittitur, fructuosiorem esse Missam boni Sacerdotis, quam mali, juxta doctrinam D. Thomæ 3. *part. qu.* 82. *art.* 6. Hoc ipsum procedit etiam quoad sacratos Agnos cereos, cum plus inesse virtutis dicatur in illis, si ab optimo, quam si a bono Pontifice benedicantur. Res hoc modo explicatur a Theophilo Raynaudo *oper. tom.* 10. *tract. de Agno cereo cap.* 12. *sub num.* 4. *pag.* 373. ubi, loquendo de Agnis cereis benedictis a S. Pio V. ex Gabutio hæc habet: *Additque alibi eodem opere* (sermo est de Gabutio) *Sanctissimi illius, vereque Pii Pontificis exemplo increbuisse mirum in modum religionem harum sacrarum Plagunculaurum, quarum incensissima ubique erat aviditas, earum præsertim, quas ipse consecrasset: quod, tametsi omnium æque sacrorum Agnorum, a quocumque demum consecrati fuerint, insignis debeat esse religio; tamen, ut pii Sacerdotis Sacrificium ex opere operantis fructuosius est, quam quod offertur a minus pio Sacerdote; ita accessu personalium precum tanti tamque sancti Pontificis ad communes Ecclesiæ preces omnibus æque sacris Agnis conclusas, accessionem fieri efficacitatis ad fructuum speratorum assecutionem, persuasum esset Fidelibus.*

14. Quamobrem admiranda illa, quæ virtute Agnorum cereorum a S. Pio V. benedictorum contigisse narrantur (cujusmodi est, quod refertur a Cardinali Augustino Valerio *cit. oper. pag.* 187. qui, cum Athesis in totam Veronensem urbem exundaret, eum coercuit immisso uno ex Agnis a Pio benedictis) non modo virtuti Agni, sed intercessioni ejusdem S. Pontificis communi calculo a Fidelibus adscripta sunt; uti animadvertit Augustinus Oldoinus *in addit. ad Ciacconium in vita B. Pii V. tom.* 3. *col.* 1005. *At, ut omnium mentes ad Deum colendum excitaret, cunctisque salutis remedia & adminicula suggereret, precatorios globulos, æreas aut argenteas Cruces, Sanctorumque imagines, ac cælestis Agni cereas effigies rite consecravit. Nec defuit istis religionis instrumentis, ac Pii benedicentis sanctitati virtutis Divinæ testimonium; Nam ex Agno sacro, quem ille consecraverat, munitus miles Catholicus igneis globis non modo non penetrari, aut transfodi, sed nec lædi unquam potuit; eo vero destitutus, primo ictu transverberatus est. Cumque intumescentem Tiberim, atque ex alveo, summo populi Romani, & incolarum Urbis terrore exundantem, unus ex cereis illis orbiculis a se benedictis, ipso jubente, fuisset projectus, confestim impetus aquæ resedit:* quod ipsum fuerat etiam antea notatum a Gabutio *in vita S. Pii V. lib.* 6. *cap.* 1. *in fine*, ubi hæc narrat: *Tum Sanctorum Imagines, ac cereas Agni cælestis effigies, res ad augendam piorum religionem imprimis accommodatas, plurimas variis temporibus rite consecravit. Quæ res tanta pietate ac veneratione excipiebantur ab omnibus, quantam ex omni memoria recordari nemo potest. Nam, etsi salutarem illam vim rebus ejusmodi divinitus adjunctam a Pontificia potestate proficisci non ignorabant, tamen propter singularem hujus Pontificis sanctitatem, nescio quo modo, ad hasce res ab ipso potius, quam a ceteris Pontificibus consecratas in dies magis ac magis affici, iisque munitos se in periculis tutiores fore existimare, jam per annos fermo quadraginta cum foris, tum in Urbe conspicimus...... Verum neque iis religionis instrumentis, sive etiam Pontificis sanctitati Divinæ virtutis defuit testimonium. Nam, cum tumescentem in Tiberim, ex alveoque, summo populi Romani cum terrore, parique periculo defluentem, unus ex cereis illis orbiculis, jubente Pio, projectus fuisset, confestim impetus aquæ resedit.*

15. His itaque fundamentis innixus ostendere conatus sum, non virtuti cerei Agni, sed intercessioni S. Pii V. adscribendum esse miraculum, de quo quæstio erat, cum de ejus Canonizatione ageretur. Absolutum enim fuerat & conclusum judicium de ejus heroicis virtutibus; alia miracula ejus intercessione patrata ante formalem Beatificationem jam fuerant admissa; in eo, de quo disputabatur, invocatio non deerat; Fidelium consensus ex supra relatis historiis desumebatur, miracula adscribens, non virtuti cereorum Agnorum, sed precibus S. Pontificis. Illud super insinuavi, mira quædam, utilia multa, & gratias, non autem vera miracula, inter virtutes cereorum Agnorum enumerari; cum ceteroquin credentibus in Christum, & Sanctis ejus pro temporum opportunitate a Christo promissa fuerit miraculorum patratio, majorum etiam illis, quæ ipse patraverat, juxta illud *Joan.* 14. 12. *Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet.* Ad quæ verba S. Augustinus *tract.* 72. *in Joan. col.* 687. *tom.* 3. *par.* 2. postquam adnotavit, Christum post recitata

ver-

verba, *Majora horum faciet*, subjecisse: *Quacumque petieritis in nomine meo, hac fuciam* ita prosequitur: *Qui dixerat faciet, post ait faciam, tamquam diceret: Non vobis impossibile hoc videatur: non enim poterit esse major me, qui credit in me, sed ego facturus sum & tunc majora, quam nunc; majora per eum, qui credit in me, quam præter eum per me: ego tamen ipse præter eum, ego ipse per eum*. Quod & reperit *enarrat. in Psalm.* 130. *num. 6. col.* 1464. *tom.* 4. *Ad vocem Domini surrexerunt mortui, ad umbram transeuntis Petri surrexerit mortuus. Majus hoc videtur, quam illud: sed Christus facere sine Petro poterat; Petrus, nisi in Christo, non poterat*. Omnia hæc simul juncta pro re, de qua agebatur, fuerunt a sacra Congregatione admissa, quæ, Clemente XI. approbante, pro Canonizatione S. Pii V. miraculum recensuit & admisit, licet sanatio subitanea facta fuisset, applicato mulieri ægrotanti cereo Agno ab eodem S. Pontifice benedicto: & eo magis, quod novum hoc non erat, sed aliud simile præcesserat exemplum de quo in relatione Rotæ Auditorum exarata in causa S. Cajetani, *miraculo septimo*, ubi sic legitur: *Francisca Borta Veneta, linea veste in oculum impacta, magnis per aliquot dies doloribus divexata, sanguine suffusu, lacrymisque exundantibus, ac nebula lumen offuscante. Allatus est a matre, ut vocant, Agnus Dei, in quo Beati Cajetani Reliquiæ contineri dicebantur. Invocavit ergo Cajetani opem, cumque oculum ter prædicto signo signasset, dolore statim depulso, ac lacrymarum sanguinisque fluxu cessante, pristinæ sanitati restituta est*. In codice bibliothecæ Vaticanæ *n.* 3932. *fol.* 218. *a tergo* extant nonnullæ epistolæ Julii Poggiani Novariensis scriptæ tempore Pontificatus S. Pii V. ubi post multa exposita de ejus laudabilibus & Heroicis gestis, hæc de Agnis cereis ab ipso benedictis habentur: *Nulla hic ætas, nullus ordo, nullus sexus non gestat cereas Divini Agni Imagines ab hoc Pontifice consecratas. Nam etsi vim illam salutarem cereis Imaginibus divinitus adjunctam a Pontificia potestate proficisci intelligunt, tamen propter singularem Pii V. Pontificis Maximi integritatem ac religionem, nescio quomodo his Divini Agni simulacris ab hoc, quam a ceteris Pontificibus confectis se in periculis tutiores fore arbitrantur*.

16. Post dimissum a me Promotoris Fidei munus, illudque delatum ad Archiepiscopum Philippensem Carolum Albertum Cavalchinum, nunc S. R. E. Cardinalem, magna exorta est in sacrorum rituum Congregatione controversia occasione petitæ Canonizationis septem Beatorum Fundatorum Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis, quorum cultus immemorabilis jam fuerat approbatus, an videlicet miracula, quæ, prævia invocatione omnium prædictorum Beatorum, facta dicebantur, ita omnium intercessioni essent adscribenda, ut in eorum gratiam ad omnium prædictorum septem Beatorum Canonizationem esset deveniendum. Porro Archiepiscopus Philippensis strenue fungens munere suo, novam dixit, inauditam, periculosam, & idcirco cavendam methodum sic procedendi ad Canonizationem. Novam autem & inauditam dixit, quod simile nunquam præcesserit exemplum in causis Confessorum; & scite dixit *in causis Confessorum*, quandoquidem in causis Martyrum eadem morte, eodem tempore, ex eadem causa, sub eodem Tyranno defunctorum exemplum præcesserat, in causa videlicet Martyrum Gorcomiensium, quorum Beatificatio post approbatum martyrium, & causam martyrii obtenta fuit, positis miraculis Martyrum simul omnium invocationem consecutis: sed addidit, a causis Martyrum fieri non posse illationem ad causas Confessorum, cum in causis Martyrum sola mors spectetur, & sola causa mortis inspiciatur, quæ mors una cum causa, sicuti fuit una & eadem in omnibus, ita suppeditare potest argumentum, ut miracula consecuta omnium invocationem omnibus adscribenda sint, & sic omnium Beatificationi & Canonizationi prodesse possint; in causis vero Confessorum, in quibus tota vitæ series perpenditur & sedulo examinatur, & quorum vitæ exitus non unus idemque fuit, cum alius alio tempore & in aliis contigerit circumstantiis, probabile non est, miracula omnium invocationem consecuta omnibus adscribi debere; timerique cum ratione potest, ne non omnium, sed unius aut alterius invocatione patrata sint. Dixit idem Archiepiscopus Philippensis, methodum hanc periculosam esse exemplo allato Principis, cui a pluribus preces offerantur pro aliqua re impetranda, quorum alii ei sint accepti, alii non item; potest enim gratiam elargiri intuitu eorum, qui sibi accepti sunt, & non aliorum, nec ex gratiæ concessione infertur, omnes, qui rogarunt, ei esse acceptos; Nec vero audiendi sunt qui dicunt, si qui inter invocatos Deo cari non essent, miraculum nullum fore, quod miraculum a Deo patrari non possit pro falsa doctrina, aut falsa sanctitate statuenda; Deus siquidem miraculum operaretur pro vera sanctitate statuenda, quoties aliqui inter invocatos invenirentur, qui coram se sancti essent, licet alii coram eo sancti non essent.

17. Mirum est, qua ingenii subtilitate fuerit huic Animadversioni responsum a Joanne Ascevolino sacræ Consistorialis Aulæ celeberrimo Advocato. Probare conatus est, casum novum non esse: novus etenim esset, (ut ipse ait,) si in sacrorum rituum Congregatione alia causa proposita fuisset plurium Confessorum, & miracula requisita fuisset ad uniuscujusque Confessoris intercessionem facta, rejecta autem, quæ communem consecuta fuissent; secus vero, quando causa istorum septem Confessorum prima est, quæ in sacrorum rituum Congregatione proponitur. Admisit, alias fuisse causam propositam plurimorum Martyrum, & satis fuisse pro Beatificatione miracula ad commune eorum invocationem patrata: addiditque, nullum in re, de qua agitur discrimen statuendum esse inter causas Martyrum, & Confessorum; sicut enim in causis Martyrum miracula ad omnium Martyrum, quorum causa proponebatur, invocationem facta ostendunt, eorum omnium mortem fuisse Deo acceptam; ita miracula ad plurium Confessorum, quorum causa proponitur, communem invocationem patrata patefaciunt, eos coram Deo sanctos esse; cum miracula certum præbeant indicium sanctitatis, & quæstio sit, non de uno Dei Servo non beatificato, & alio beatificato, qui invocati sint, sed de pluribus Dei Servis Confessoribus æqualiter Beatificatione *æquipollenti* beatificatis. Alia multa erudite collecta in ejus *scriptura typis impressa* legi possunt; sed, cum nullum usque adhuc a sacra Congregatione super hac controversia prodierit responsum, satis erit retulisse, quæ utrinque adducta sunt, nullo prolato judicio, quod a sacra Congregatione erit exspectandum, & a summi Pontificis approbatione.

18. Post nostram ad summum Pontificatum assumptionem coram nobis die 13. Januarii 1742. in Congregatione ordinaria sacrorum rituum proposita fuit causa dictorum septem Fundatorum Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis sub hoc dubio, *An miracula a Deo patrata ad collectivam invocationem Septem Beatorum Fundatorum Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis suffragari possint ad effectum eorumdem solemnis Canonizationis, & ad effectum, de quo agitur*. Cardinales acciti & Congregationem componentes in varias abierunt sententias. Sed cum, rimatis causæ momentis, fuerit a Nobis animadversum, virtutes dictorum Beatorum non fuisse sufficienter discussas & examinatas, nec posse juxta inconcussum Sedis Apostolicæ institutum, a nobis alibi comprobatum, haberi sermonem de miraculis, nisi præcesserit approbatio virtutum, etiamsi sermo sit de Beatis Beatificatione *æquipollenti*, quibus indulta veneratio est, nulla præcedente virtutum discussione, sed tantum prævia ipsarum fama, consentientibus omnibus, hoc editum est Decretum: *Fiat relatio juridica virtutum in gradu heroico singulorum Beatorum, & communicetur Fidei Promotori, & instantia proponatur in sacrorum rituum Congregatione Ordinaria; & quatenus favorabilis edatur resolutio, a summo Pontifice approbanda, proponatur dubium super miraculis cum iisdem Scripturis coram Sanctissimo, & Cardinalibus Sacræ Congregationis*. Itaque causa Septem Beatorum Fundatorum usque ad hanc diem remanet in statu jam superius exposito.

19. Nobis vero ea occasione serio cogitantibus de dubii propositi resolutione, quæ uti dictum est, dilata fuit, quia non præcesserat, prout opus erat, virtutum discussio, nonnulla in mente venerunt hic inserenda tum explicationis gratia eorum quæ supra *num.* 7. a Nobis dicta sunt, ut eorum possit haberi ratio, quoties, obtenta virtutum approbatione septem Beatorum Fundatorum, rursus proponatur dubium, quod fuit ante propositum, & non resolutum. Primum est, in more positum esse, ut insimul celebrentur festa nedum plurimorum Martyrum, sed etiam Confessorum, uti patet ex Martyrologio Romano: item ut recitetur Officium, & Missa celebretur nedum in honorem plurium Martyrum, sed etiam Confessorum, uti patet ex rubrica Breviarii Romani: *Si occurrat celebrari Festum plurium Pontificum & Confessorum &c.* item *plurium Confessorum non Pontificum*: & sic non improbandam, sed maximopere commendandam plurium simul Sanctorum invocationem, quinimmo omnium, quemadmodum desumitur ex institutione festi Omnium Sanctorum, de qua Durandus in *rational.*

Divin. Offic. lib. 7. cap. 34. ubi referens institutionem prædicti festi, ait, factam fuisse *propter faciliorem orationum nostrarum impetrationem: facilius enim quod petimus obtinebimus, si simul omnes intercedant pro nobis; quia impossibile est, multitudinem non exaudiri: unde in Oratione hodierna dicitur:* Multiplicatis intercessionibus largiaris.

20. Secundum, si sermo coerceatur ad Sanctos jam canonizatos, posita nonnullorum ex eis conjuncta invocatione, non esse curiosius disputandum, cui ex eis subsequens miraculum sit adscribendum: nisi enim concurrant circumstantiæ, quæ ostendant, potius uni quam alteri esse adscribendum, omnibus adscribitur; & hoc prorsus a Cardinali de Lauræa *loc. supra cit. num.* 1063. dictum est: *Item, si plures invocentur, & sequatur miraculum* (loquitur de pluribus Sanctis invocatis) *non potest uni potius, quam alteri tribui, nisi aliquid speciale adsit determinativum ad unum potius, quam ad alium:* asserere etenim, miraculum non posse uni potius, quam alteri tribui, non est asserere, quod neutri tribuatur, sed potius quod omnibus Sanctis invocatis adscribatur. Gocelinus Monachus historiam scripsit translationis Reliquiarum S. Augustini primi Archiepiscopi Cantuariensis: narratque, claudum a quindecim annis ad eam celebritatem accessisse, fusisque orationibus prope sepulcrum & altare S. Hadriani Abbatis, ibique somno correptum, & *Matutinalibus* Horis decantatis, a Sacrista ecclesiæ expergefactum, sanum omnino surrexisse. Addit, exortam esse controversiam, utrum miraculum esset adscribendum S. Augustino, ad cujus festum celebrandum claudus accesserat, an vero S. Hadriano, ad cujus sepulcrum oraverat, & super quo somno correptus jacuerat, & a quo recuperata ambulandi facultate surrexerat; controversiam autem sic Monachus resolvit (*cap. 6. num. 40. pag. 423. apud Bolland. ad diem 26. Maji tom. 6.*): *Miraculum alii almo Hadriano, ad cujus Corpus & Altare, alii Beato Augustino, in cujus Festi aurora patratum est, attribuant. Ego hoc utrique consecraverim, sive iste illius solemnio id administraverit, sive ille hujus dilectioni hoc pignore arriserit.* Eodemque modo *cap. 2. n. 19. pag. 417. loc. cit.* resolvit similem quæstionem propositam de miraculo visus recuperati in oculo dextro a quodam Equite, qui, invocato prædicto S. Augustino, & admota manu ad feretrum, super quo ferebantur ossa S. Melliti ejusdem socii, illico sanus factus est: *Ne quis autem dubitet, utrum Augustino, an Mellito hæc adscribatur curatio, tertiori fide adscribatur utrique, Augustino, quia eum in altero quærebat, Mellito quia hujus feretrum pro altero tangebat.*

21. Tertium est, regulam prædictam suos habere fines. Quando videlicet plures Sancti invocantur, sed circumstantiæ non desunt, ob quas uni, & non alteri miraculum videatur adscribendum, tunc huic, & non aliis miraculum debet adscribi, uti bene Cardinalis de Lauræa supra allegatus autumavit. Nonnulla ibi affert circumstantiarum prædictarum exempla: sed alia addi possunt, puta si aliquis invocatione successiva plures Sanctos roget, nec consequatur id quod optat, quod postea consequitur, postquam certi cujusdam Sancti patrocinio se commendavit. Huic quippe miraculum necesse est ut adscribatur. In historia S. Petri Episcopi Tarantasiæ, quæ, pro ejus Canonizatione impetranda, exhibita fuit Pontifici Lucio III. (& impressa a Bollandianis *tom. 2. Maji*) adscribitur S. Petro miraculum repentinæ sanationis a paralysi, & S. Thomæ Cantuariensi, ad cujus opem æger cum antea confugisset, sanitatem non receperat: *Gloriosus Martyr* (verba sunt Historici *num. 14. pag. 342.*) *glorioso Confessori Petro sanandum servaverat.* Marbodus Archidiaconus Andevagensis, & postea Rhedonensis Episcopus, *in vita S. Roberti Abb. Casædei in Gallia* (*ap. eos. Bolland. ad diem 23. Aprilis num. 4. pag. 323.*) prædicti Sancti Roberti intercessioni adscribit sanationem ægroti ab insanabili morbo: *Beati Roberti meritis, ut postmodum claruit divinitus servabatur.* Antea autem retulerat, eum per aliorum Sanctorum invocationem non convaluisse; *Cum implorandæ sanitatis desiderio multas diu Sanctorum memorias ac sepulcra circuitus peverrasset; consumpto frustra studio, periculosam ægritudinem intempestivus laboris molestia cumularat.* In Actis S. Erconwaldi Episcopi Londinensis scriptis sæculo undecimo hæc habentur *ad diem 30. Aprilis tom. 3. Bolland. num. 22. pag.* 785. de quodam homine prodigiose sanato: *Pro sanitate recipienda fere extremas hominum nationes, ubi Christiana religio pervenerat, pede lasso lustraverat. O quam ineffabilis secretorum Dei profunditas! Quam universus mundus cum suis Reliquiis abdicavit, Divina providentia reservat Erkonwaldo, ut mirabiliorem in Sanctis suis Deum Britannia recognoscat.* Et post hæc Auctor exclamat: *O Beate Erkonwalde, Apostolorum Principes Petrus & Paulus tibi deferunt, alumnam suam tibi mittunt, ut gloriosior appareas, & Londonia te melius veneretur & colat.*

22. Quartum est, invocatis duobus, puta uno Sancto jam canonizato, & alio Servo Dei nec beatificato nec canonizato; si miraculum fiat, non videtur utrique posse adscribi, sicut utrique esset adscribendum, si uterque esset canonizatus, nisi forte circumstantiæ aliquæ suaderent, miraculum Servo Dei nec beatificato nec canonizato esse attribuendum: inter quas profecto ea adnumeranda esset, si sanatus separatim eosdem invocasset, & sanitatem obtinuisset post invocationem ejus, qui adhuc Sanctus declaratus non est. Pro qua re facit exemplum supra relatum S. Petri Episcopi Tarantasiæ, & frequenter admissum est in sacrorum rituum Congregatione tempore, quo Nos officio Promotoris Fidei fungebamur.

23. Quintum tandem est, ex supra dictis dici posse materiam aliquo modo esse explicatam, sed revera dici non posse, dubium propositum de miraculis Septem Fundatorum esse sufficienter discussum, & multo minus resolutum. Agitur de Beatis Beatificatione *æquipollenti*. Agitur de Beatis simul invocatis. Nulla est circumstantia, ob quam ad unum potius, quam ad alterum ex iis, miraculum sit referendum. Sunt omnes intercessores apud Deum. Miraculum non potest uni potius, quam alteri adscribi; cumque durum profecto videatur, nulli ex eis adscribere, id facit, ut omnibus sit adscribendum. Pro hac assumptione facit exemplum Martyrum, quibus omnibus, si plures sint, & simul fuerint invocati, miraculum juxta Sedis Apostolicæ praxim adscribitur. Et qui dicunt, miracula in causis Martyrum non ex necessitate, sed pro majori securitate requiri, in causis autem Confessorum esse necessaria, nihil videntur dicere; cum ratio, ob quam miraculum omnibus Martyribus adscribitur, stet in conjuncta eorum invocatione, quæ conjuncta invocatio ponitur adesse etiam in Confessoribus. Rursus asserere, pluribus Beatis invocatis, tuto sciri non posse, quis sit ex eis, cujus meritis Deus moveatur ad patrandum miraculum, ex duplici capite non obest: primo quia hoc ipsum esset etiam dicendum, quando plures Sancti simul invocantur, quod tamen ex supra relatis non admittitur: secundo quia hoc ipsum etiam dici posset, quando unus tantum Sanctus, vel unus tantum Beatus invocatur, nemo enim est qui tuto asserere possit, miraculum, quod a Deo patratur, ob merita invocati patrari. Pie id credi potest, & credendum est in utroque ex prædictis casibus, hoc est pluribus Sanctis, aut Beatis invocatis, miraculum omnibus adscribi, & uno tantum invocato, miraculum ad ejus intercessionem referri. Quare Carthusianus *in Isaiam 37. v. 35. pag.* 169. ad ea verba: *Propter David servum meum,* sic ait: *Merito ejus &c. In quo patet eximia sanctitas beatissimi Patriarchæ atque Prophetæ David. Excitantur quoque audientes, ut fidem & justitiam ejus imitentur, considerantes quod veraciter scriptum est: In memoria æterna erit justus.* Sed tamen tuto id asseri posse, non ita facile est admittendum.

24. Incomprehensibilia sunt Dei judicia. Aliquando a nullo rogatus miracula facit uti etiam supra dictum est. Aliquando ob peccata eorum, pro quibus oratur, non vult indulgere quod petitur, etiamsi petatur a Sanctis, & Viris sibi gratissimis: unde Jeremiæ 15. 1. legitur: *Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum:* & Ezechielis 14. 14. *Si fuerint tres viri isti in medio ejus Noë, Daniel, & Job &c. nec filios, nec filias liberabunt.* Aliquando unius tantum viri probi orationibus indulget: hinc Jeremiæ 5. 1. legitur: *Circuite vias Jerusalem, & aspicite, & considerate, & quærite in plateis ejus, an inveniatis virum facientem judicium, & quærentem fidem, & propitius ero ei,* hoc est habitatoribus Jerusalem: & 3. *Regum* 11. 11. Salomonem alloquens jam factum idololatram, ait: *Disrumpens scindam regnum tuum, & dabo illud servo tuo. Verumtamen in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum.* Aliquando duorum servorum insimul orantium preces benignus exaudit, & aliquando trium. *Tobiæ* 3. 24. Tobias a cæcitate, Sara ab Asmodeo liberati sunt, cum insimul orassent: *In illo tempore exauditæ sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei, & missus est Angelus Domini sanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.* Orantibus Paulo & Sila, disrupta sunt vincula, quibus tenebantur in carcere, *Actor.* 16. 25. *Orantes laudabant Deum &c. & statim aperta sunt omnia ostia, & universorum vincula soluta sunt.*

Azarias

Azarias Deum oravit per merita Abrahami, Isaaci, & Jacob, nec ignis tetigit, aut quemquam adussit, *Daniel.* 3. 25. *& seqq. Stans autem Azarias, oravit sic &c. Neque auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israel sanctum tuum &c. & erue nos in mirabilibus tuis &c. non tetigit eos omnino ignis.*

25. Hæc omnia, & singula præ oculis habenda sunt, antequam consilium præstetur super dubio proposito in causa Beatorum septem Fundatorum Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis. Et quatenus miracula approbata omnibus prædictis simul invocatis censeantur adscribenda, magni momenti indago superest examinanda, an, habita ratione prædictorum quoad Canonizationem, opus sit, ut augeatur numerus pro Canonizatione impetranda. In causa Beatorum septem Fundatorum si virtutes approbentur, id fiet per Historicos, & testes de auditu, & sic per probationes subsidiarias. Cumque juxta præsentem praxim, non obstante præcedenti Beatificatione *per æquipollens* obtenta, quatuor miracula requirantur, ut ad Canonizationem procedatur, numerus hic sufficiens videri potest. Ex alia vero parte, cum in causis Confessorum nullum adsit exemplum miraculi pluribus ex eis simul invocatis adscripti, quoad Beatificationem & Canonizationem obtinendam; & exempla quæ contigerunt in causis Martyrum, non ita facile extendi possint ad causas Confessorum; quodque præcipue notatu dignum est, cum piæ fraudes tractu temporis ob novam hanc praxim in causis Confessorum timeri possent, quibus avertendis sacrorum rituum Congregatio prospicit & prospicere tenetur; & diligentia, quæ in rebus istis adhibetur, numquam nimia dici possit; examinandum idcirco superest, an facilitas nova consistens in hoc, ut quatuor miracula ad plurium Confessorum invocationem facta prosint omnium invocatorum Canonizationi, minui debeat aucto numero miraculorum, per quem tutius feratur judicium.

26. Quæres, an citra Servi Dei, aut Beati invocationem probari possit, aliqua miracula a Deo facta esse pro Servi Dei, sive Beati sanctitate ostendenda, & quorum proinde ratio habere debeat in judicio Beatificationis & Canonizationis: &, affirmando respondetur. Exemplum esse potest in cadaverum incorruptione, in odore a cadaveribus Dei Servorum, vel Beatorum manante, si omnia adsint alibi memoranda, quæ probant, incorruptionem & odorem esse inter miracula recensenda. In his quippe miraculis deest invocatio; sed, cum a Deo facta sint super corporibus talium Dei Servorum, signum hoc est plane ostendens, patrata fuisse ad ostendendam eorum sanctitatem. Sulpicius Severus *in vita S. Martini dialog.* 2. n. 2. *pag.* 100. *oper. tom.* 1. hæc de S. Martino refert: *Cum hoc igitur oblaturus Sacrificium Deo veste procedit. Qua quidem die (mira dicturus sum) cum jam altarium, sicut est solemne, benediceret; globum ignis de capite illius vidimus emicare, ita ut in sublime conscendens longum admodum crinem flamma produceret. Hoc licet celeberrimo factum die in magna populi multitudine viderimus, una tantum de Virginibus, & unus de Presbyteris, tres tantum videre de Monachis: ceteri cur non viderint, non potest nostri esse judicii.* Porro de miraculo hic non videtur esse dubitandum. Nulla in eo excogitari potest invocatio: & tamen nemo erit qui afferat, illud a Deo patratum non fuisse pro S. Martini sanctitate patefacienda. S. Hieronymus *in vita S. Pauli Eremitæ* narrat, S. Antonium ad eum in extremis constitutum invisendum accessisse, & mortuum invenisse, & dum de condendo corpore cogitaret, nec sarculum, quo terram foderet, haberet, duos leones ex interioris eremi parte currentes ad cadaver Beati Senis substitisse fremitu ingenti rugientes, ut intelligeret, eos plangere, quomodo poterant; cumque cœpissent humum pedibus scalpere, & unius hominis capacem locum effodissent, cervice dejecta, ad Antonium perrexisse, manus ejus pedesque lingentes, qui manu annuens eis imperavit, ut abirent, prout fecerunt. De miraculo dubitandum esse non videtur, & quidem a Deo patrato in testimonium sanctitatis tum Pauli, tum Antonii; nec ulla quidem hujus accessit invocatio, seu oratio, cum, teste eodem S. Hieronymo, S. Antonius ad primum leonum aspectum exhorruerit, & post ea, quæ modo narrata sunt, in laudationem Christi effusus, quod muta quoque animalia Deum esse sentirent, eos dimittens dixerit, ut *num.* 16. *col.* 12. *tom.* 2. *Domine, sine cujus nutu nec folium arboris defluit, nec unus passerum ad terram cadit, da illis, sicut tu scis.* Ad hanc eamdem classem pertinent tot alia miracula, quæ in sacris historiis leguntur de pœnis, quibus affecti fuerunt, qui beatos viros contempserunt, aut injuria affecerunt, cum multa ex eis secuta sint, nulla prævia ipsorum oratio, aut deprecatione. *In lib. Numer. cap.* 12. uti supra dictum est, Maria contra Moysen locuta est propter uxorem ejus Æthiopissam. Moyses nihil commotus est; *erat enim vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra*, uti loquitur sacer Textus *v.* 3. At iratus Dominus cum descendisset in columna nubis, & stetisset in introitu Tabernaculi, & Mariam vocasset, nube recedente, apparuit Maria candens lepra, quasi nix, quæ medium carnis ejus devoravit, & a qua, nisi ad preces Moysis, sanata non est. Ad intercessionem ergo Moysis contingit miraculum sanationis; sed citra quamcumque invocationem Deus ut ostenderet, quam sibi Moyses carus esset, prodigium lepræ operatus est. Quæ omnia suadent, non solum ex invocatione desumi, miracula fieri a Deo ad patefaciendam servorum suorum sanctitatem, sed etiam hoc ipsum ex aliis erui circumstantiis, quæ id ipsum ostendere possunt.

27. Nec omittendum esse videtur, quod aliquando Dei Servi, & Beati, & Sancti miracula operantur ex potestate, aliquando ex oratione; & quamvis, dum operantur ex potestate, nulla præcedat oratio, si nihilominus miraculum operantur, fatendum erit, illud a Deo patratum esse pro eorum sanctitate ostendenda. Res satis exponitur in antiquissima vita Latino-Græca S. Benedicti Venetiis edita anno 1723. per dialogum inter Petrum, & S. Gregorium Magnum: ibi enim *cap.* 30. post narrata nonnulla miracula, orante S. Benedicto patrata; Petrus hoc modo interrogat: *Velim nosse, hæc tanta miracula virtute semper orationis impetrabat, an aliquando ex potestate etiam solo voluntatis exhibebat nutu? Gregorius autem hoc modo respondet: *Qui devota mente Deo adhærent, cum rerum necessitas exposcit, exhibere signa modo utroque solent, ut mira quæque aliquando e prece faciant, aliquando ex potestate. Cum enim Joannes dicat:* Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, *qui filii Dei ex potestate sunt, quid mirum, si signa facere ex potestate valent? Quia enim utroque modo miracula exhibeant, testatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando suscitavit. Ananiam vero & Saphiram mentientes morti increpando tradidit; neque enim, orasse in eorum extinctione legitur, sed solummodo culpam, quam perpetraverant, increpasse. Constat ergo, quia aliquando hæc potestate, aliquando vero exhibent expostulatione, dum & istis vitam increpando abstulit, & illi reddidit orando. Nam duo quoque fidelis famuli Dei Benedicti facta nunc replico, in quibus aperte clareat, aliud hunc ex accepta divinitus potestate, aliud ex oratione potuisse.* Philippus a Sancto Paulo in suo opere *de sacris apparitionibus in carne tunc Venerabilis, nunc Sancti Joannis a Cruce part.* 2. *cap.* 5. cum sibi opposuisset, earum non esse habendam rationem in causa Beatificationis & Canonizationis, etiamsi essent supernaturales, cum prævia ejus invocatione, non contigissent (*Tunc autem censentur miracula a Deo facta ad exaltationem nominis alicujus Sancti, cum ad ejusdem invocationem ponuntur*) respondet, satis esse, ut factæ fuerint a Deo supra vires naturæ in honorem Servi sui, etiamsi hujus nulla præcesserit invocatio: *ad hoc ut censeatur miraculum sufficiens pro Canonizatione Servorum Dei, satis est, ut eorumdem honorificativum appareat; jam etenim habemus Divinum & infallibile testimonium, Deum honorare, & suo exemplo velle, ut nos honoremus Heroes.*

28. Joannes le Clerc Auctor heterodoxus Amstelodami tractatum edidit anno 1696. *de incredulitate*, & ad calcem ejus alium tractatum *de veritate religionis christiana* in duas epistolas distinctum: In secunda agit de miraculis, & postquam *num.* 2. statuit, miraculum esse illud quod excedit hominum potentiam, quod est ultra cursum ordinarium naturæ, quod est supra vires naturæ, addit, ad miraculi rationem requiri, ut fuerit præcognitum ab eo, pro cujus commodo a Deo fit, vel ut saltem contingat eo temporis momento, quo indiget ipso. *Num.* deinde 5. ut id comprobet, utitur exemplo transitus Alexandri Magni, qui feliciter una cum suo exercitu pugnaturus adversus Darium transivit prope montem eo momento quo ventus cessaverat, quo flante marini fluctus viam impedivissent; aliusque ventus flare cœperat, cujus ope maris æstus nedum cessaverat, sed iter siccum & plane tutum apparuerat. Refert etiam cadaver Alexandri Magni septem diebus, antequam fuisset aromatibus & balsamis conditum, permansisse incorruptum, & ejus faciem a circumstantibus visam vividiori colore circumfusam,

fusam, quum esset tempore quo Alexander vivus erat & sanus. Hæc autem duo facta, quatenus vera sint, & vires naturæ excedant, inquit, miraculo adscribi non posse, cum neutrum fuerit ab Alexandro prævisum, & alterum eidem non profuerit. Demum *num. 6.* pugnans pro veritate miraculorum Christi, docet, ea nedum fuisse supra vires naturæ, sed etiam fuisse prædicta: stultumque & prorsus insanum ait futurum esse, qui ejus Resurrectionem crederet naturæ viribus adscribendam, cum ipse eam pluries prædixisset, & die tertio ab obitu sequi debere prænuntiasset.

29. In hoc Joannis le Clerc sermone sunt bona mixta malis, sunt mala mixta bonis, uti dici consuevit. Inter bona recensenda sunt quæ ab ipso scripta fuerunt de natura miraculi, de excessu videlicet facti supra vires naturæ, & extra aut contra cursum ordinarium naturæ. Inter bona recensendum etiam est, quod ab ipso traditur de Christi Resurrectione, utique admiranda, cum ab ipso fuerit prædicta etiam quoad tempus. Ad classem autem malorum referri debent quæ ab ipso dicta sunt de Alexandro Magno. Libenter admittimus, nec ejus transitum, nec cadaveris incorruptionem miraculo adscribi posse; cum in transitu nihil supra naturam contigerit, nec ex alibi dicendis simplex cadaveris incorruptio pro miraculosa habenda sit. Admitti vero nullatenus potest, iccirco ea non fuisse miracula, quia non fuerunt prædicta, nec alterum illorum quidquam ei profuit. Ad classem quoque malorum referendum est, quod ipse dicit de Christi Resurrectione, quam icirco videtur miraculo adscribere, quod fuerit ab eodem prædicta. Ejusmodi quippe fuisset, etiamsi ab eo non fuisset prædicta, cum prædictio reddat miraculum illustrius, sed, si deficit, non utique deficiat ratio & natura ejus, quæ consistit in facto superante vires naturæ, & præter aut contra ordinarium cursum ipsius. Ex quibus omnibus concludendum est (uti supra innuimus) pro miraculis habenda esse ea omnia quæ superant naturæ vires, etiamsi non fuerint prædicta, & insuper admittenda in judicio Beatificationis & Canonizationis alicujus Servi Dei, sive Beati, etsi ejus invocatio non præcesserit, dummodo ex circumstantiis prudenter deprehendi possit, a Deo facta fuisse pro ejus sanctitate manifestanda, uti apparet in exemplis supra relatis.

C A P U T S E X T U M.

De Miraculorum numero, & qualitate in causis Beatificationis, & Canonizationis requisita.

1. INUTILE hic est aliqua exponere de numero miraculorum, quæ requiruntur in causis Beatificationis & Canonizationis; de hoc enim fuse in præcedentibus tomis hujus Operis actum est, & confirmatur etiam ex Decreto a Nobis, dum hæc addimus, edito, quod respicit aliud nostrum Decretum generale alibi relatum.

G E B E N N E N.

Beatificationis & Canonizationis Ven. Servæ Dei Joannæ Franciscæ Fremiot de Chantal Ordinis Monialium a Visitatione Sanctæ Mariæ nuncupatarum Fundatricis.

Proposita jam sub die 5. currentis Martii in Congregatione generali coram Sanctissimo Domino nostro Benedicto Papa XIV. causa Ven. Servæ Dei Joannæ Franciscæ Fremiot de Chantal Ordinis Monialium a Visitatione Sanctæ Mariæ nuncupatarum Fundatricis, super Dubio: An constet de virtutibus Theologalibus Fide, Spe, & Charitate, ac Cardinalibus Prudentia, Justitia, Fortitudine, ac Temperantia, earumque annexis in gradu heroico, in casu & ad effectum &c. Sanctitas sua, perlectis relatisque omnium Consultorum, & auditis Reverendissimorum Cardinalium suffragiis, tunc quidem responsum censuit differendum, ut in tam gravi re Dei etiam consilium suis & aliorum precibus exquireret. Nunc autem celebrato hanc etiam ob causam sacrosancto Missæ sacrificio, accitisque coram se R. P. D. Promotore Fidei, meque infrascripto Congregationis Secretario, ejusdem sacræ Congregationis sententiam approbando, declaravit: Virtutes prædictas ita probari, ut tuto deveniri possit ad ulteriora, nimirum ad discussionem miraculorum in casu & ad effectum &c. Sed cum ex testibus de auditu, multiformiter licet adminiculatis, fuerint probatæ; ut quod virtutum probationi deest miraculorum eas confirmantium probatione suppleatur, ad Servæ Dei Beatificationem non ante deveniendum esse censuit, quam miracula omnino quatuor probentur ex testibus de visu, atque approbentur, juxta formam Decreti generalis hac de re die 23. Aprilis 1741. editi. Atque ita censuit, declaravit, ac decrevit. Hac die Dominica de Passione 31. Martii 1743.

Adduntur tamen nonnulla, quæ aliqua indigent explicatione.

2. Ceparius *in director. Canoniz. lib. 1. cap. 9.* multa narrat in præteritis Canonizationibus miracula fuisse discussa & approbata: *De Sanctis Dominico, & Francisco Fundatoribus sanctissimorum Ordinum Prædicatorum, & Fratrum Minorum ingentia miracula habentur in chronicis, & historiis de eis conscriptis; & sic de aliis. Legendi sunt etiam de hac re Sanctus Basilius orat. in Mametem Martyrem & in Julittam Martyrem; Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. in Sanctum Cyprianum; Sanctus Chrysostomus in lib. contra Gentiles de Reliq. Sancti Babylæ Martyris; Sanctus Ambrosius serm. de Sanctis Gervasio & Protasio, & in epist. ad Sororem de iisdem Martyribus, ubi narrat, universum populum vidisse quemdam cæcum ad contactum feretri, quo Reliquiæ transferebantur, fuisse illuminatum; Sanctus Hieronymus lib. 9. contra Vigilantium, epist. ad Eusebium, de vita Sanctæ Paulæ, & in vita Sancti Hilarionis; Sanctus Augustinus lib. 22. de civitate Dei cap. ult. Palladius in historia Lausiaca cap. 62. Sulpicius in vita Sancti Martini. Utque aliquid dicam etiam de Sanctis recenter canonizatis, & canonizandis, missis miraculis, quæ operati sunt, dum ipsi viverent, quæ fere innumera sunt, quamplurima etiam a testibus fide dignis fuere deposita in Pontificiis processibus patrata post mortem ipsorum: &, ut de uno Beato Aloysio Gonzaga dicam, ducenta & sex miracula in quatuor processibus auctoritate Apostolica confectis reperiuntur deposita, quæ fuerunt ab illo & per illum post mortem variis in locis patrata, aliaque quamplurima ad meam notitiam pervenerunt, quæ licet probari possent, tamen, quia satis erant quæ in processibus jam formatis habebantur, litteras remissoriales expedire non curavi ad ea authenticanda. Quoniam vero, etiamsi permulta sint miracula, quæ Auditoribus Rotæ Romanæ examinanda proponuntur, illi tamen ob angustias temporis, & multitudinem causarum, pauca admodum discutienda recipiunt; cum præsertim eadem virtus Divina requiratur ad pauca, ac ad multa; ponam tantum numerum eorum miraculorum a Sanctis post mortem patratorum, quæ pro unaquaque Canonizatione facta & pro faciendis Rotæ Auditores hactenus, quod sciam, approbaverunt. Et primo tempore Sixti V. Pontificis Max. qui Sanctum Didacum ex Ordine Seraphico Sancti Francisci canonizavit, sex numero miracula post ejus mortem fuerunt a Rotæ Auditoribus Commissariis discussa & approbata. A Clemente VIII. fuerunt canonizati duo ex Dominicanorum familia, Sanctus scilicet Raymundus Hispanus, & Sanctus Hyacinthus Polonus: de primo Auditores Commissarii septem miracula, de secundo quatuor post mortem approbaverunt. Paulus V. qui, dum hæc scribo, sedet in Cathedra Petri, & feliciter regnat, canonizavit Sanctam Franciscam Romanam, pro qua miracula tredecim post mortem fuerunt examinata & probata. Idem canonizavit Sanctum Carolum Cardinalem Borromæum Archiepiscopum Mediolanensem, de Ecclesia Catholica optime meritum, Episcoporum ac Cardinalium omnium lumen & exemplar ad imitandum, & pro ejus Canonizatione septemdecim miracula post ejus mortem patrata iidem Auditores comprobaverunt. Quod si velimus hic attexere eos, quorum causa Canonizationis nunc in Curia Romana agitatur, dicam, quod de Beato Andrea ex nobilissima familia Corsinorum novem post mortem miracula firmaverunt: de Beato Patre Ignatio meæ Religionis Parente ac Fundatore decem aut duodecim: duodecim pariter de Beata Teresia jam approbata fuerunt: duodecim etiam de Beato Aloysio Gonzaga: & de aliis habentur in diplomatibus & relationibus pro eis factis.*

3. Philippus Maria a Sancto Paulo Carmelita Discalceatus, & olim Consultor Congregationis sacrorum rituum in citato opere *de sacris apparitionibus part. 2. disputationis cap. 1.* in aliis causis plura, in aliis pauciora exposcit miracula. Ecce ipsius verba: *An autem in Canonizatione seu Beatificatione cujuscumque Servi Dei æqualiter habenda sit ratio, & miraculorum examen, difficultas est, cujus solutionem potius audirem, quam darem. Debita tamen melioris, & Ecclesiæ ipsius judicii reveren-*

rentia ut promam quod sentio, arbitror non æqualiter habendum esse respectum ad miracula, sed aliquando evidentiora & plura desiderari, aliquando pauciora & minus evidentia. Ratio est satis, meo videri, plausibilis saltem, si non evidens: nam miracula ex dictis assumuntur, vel in testimonium sanctitatis Beatificandi vel Canonizandi, vel in signum Divinæ voluntatis decernentis Servo suo adhuc in Ecclesia militante cultum & honorem, vel ad excitandam devotionem & existimationem Fidelium, vel tandem ad confundendos Heterodoxos, & religionis Catholicæ inimicos: sed hæc omnia non exigunt in omnibus & singulis æquale & idem miraculorum examen: ergo &c. Probatur minor: nam duplici, ut ita dicam, via Christiani Heroes ad tantam gloriam promerendam duci a Deo possunt, videlicet, vel per vitam heroicam privati hominis propriæ perfectioni intendentis, vel per vitam hominis ad publicum & universale Christianitatis bonum ordinati, ac opera arduissima, magnifica, & in summum Dei honorem, ac Proximorum bonum vergentia exequentis, quales sunt Fundatores Ordinum Regularium, aliique a Deo pro conversione Infidelium, Christianorum profectu, pace, concordia, & similibus mirabiliter elevati, sivi etiam non pauci per mores extraordinarios & totaliter admiratione plenos insignes. Hinc forte Alexander III. in bulla Canonizationis Sancti Bernardi Abbatis Claravallis nullam habuit miraculorum, nec in genere, mentionem; arbitratus est enim sanctissimus & sapientissimus Pontifex, satis populis Christianis commendabilem & admirabilem reddi Divum Bernardum ex operum magnitudine, quæ in Dei honorem, atque Catholicæ Ecclesiæ profectum non minus fortiter, quam usque ad miraculum feliciter patrant, dignusque proinde censeretur, cui publicus Christianorum Heroum deferretur cultus. Licet igitur Sancti prioris generis indigeant rigoroso examine, & plurimis miraculis, ut orbi Catholico venerandi proponantur, secus autem Sancti secundi generis: nam excellentia extraordinaria suorum operum apertissime reddit testimonium heroicæ virtutis ad ea efficienda pernecessariæ, & Divinæ voluntatis complacentis sibi in illis; nam eo ipso, quod eis usus est ut instrumentis pro mirabilibus suæ sapientiæ, & tanta sui nominis exaltatione, satis ostendit, velle eos honorari ab omnibus, quos Rex taliter honoravit; satis etiam ex novitate & magnitudine prædictorum operum excitantur Fideles, & Heretici confunduntur. Quare, dum constat, hujusmodi viros usque ad finem vitæ in imposito sibi munere sancte ac fideliter perseverasse, vitamque justorum morte clausisse, cum opera magnifice de ipsis perhibeant testimonium, sufficiens erit pro eorum Beatificatione & Canonizatione, beneficia aliqua ipsorum intercessione impetrata fuisse, & pauculas gratias a Deo concessas, duoque miracula, cujuscumque generis sint, ad eorundem gloriam augendam patrata.

4. At, prætermisso hic examine, an omnia miracula, quæ Ceparius refert fuisse in causis ab eo allatis approbata a Rotæ Auditoribus, fuerint etiam a sacrorum rituum Congregatione approbata, & a summo Pontifice, (etenim, uti sæpe in hujus Operis decursu dictum est, judicium Rotæ Auditorum in his causis, quod in suis relationibus exponebant, novo subjiciebatur examini in sacrorum rituum Congregatione, quæ etiam aliquando aliqua miracula reprobabat, quæ fuerant a dictis Auditoribus approbata) vis præsentis controversiæ non stat in numero miraculorum approbatorum, sed in eo vertitur, ut quæramus, quot miracula requirantur necessario ad obtinendam Beatificationem & Canonizationem: cumque ex alibi fuse relatis constet, jam statutum esse numerum hunc miraculorum, eumque inniti tum praxi sacræ Congregationis, tum Pontificiis Decretis, nemo est qui non videat, praxi & Apostolicæ disciplinæ esse adhærendum, nec aliquid ex Ceparii dictis inferri posse adversus ea, quæ a Nobis jam dicta sunt. Assertio quoque Philippi Mariæ a Sancto Paulo non videtur ullo modo admittenda. In omnibus enim causis Beatificationis & Canonizationis proponitur Dubium, *An constet de virtutibus heroicis, seu de martyrio, & causa martyrii; & an constet de miraculis*; & pro approbatione tum virtutum, aut martyrii, tum miraculorum clarissimæ & validissimæ ex alibi dictis probationes requiruntur; quibus proinde positis, nemo est qui non videat, nullatenus stare posse, ut in una causa plura & evidentiora, in alia vero minora & minus evidentia miracula requirantur. Et, quamvis illustriores potuerint esse virtutes alicujus Servi Dei, quam alterius, omnes tamen, ut approbentur quoad Canonizationem, oportet, ut ad gradum heroicum pervenerint: ex quo proinde fit, ut æqualia miracula quoad excessum virium naturæ creatæ, quoad numerum, & quoad pondus probationum in omnibus causis requirantur. Exemplum autem S. Bernardi, quo Auctor utitur in re, de qua nunc agitur, ipsi suffragari non potest; cum aliud sit, miracula in bulla Canonizationis juxta morem eorum temporum non fuisse relata, aliud non fuisse patrata, & eorum habitam non esse rationem in Canonizationis judicio. Extat adhuc *in appendice oper. S. Bernardi Abb. vol.* 2. vita ejusdem Sancti scripta a Gaufrido Monacho Claravallensi, quæ *part.* 2. & 3. ingentibus miraculis referta est. Extat quoque *in cit. append.* ingens miraculorum series excerpta ex libro, cui titulus, *Exordium magnum Cisterciense*, *in cujus cap.* 28. legitur evolutis pluribus annis post Sancti obitum, cum cuidam energumenæ, ut a Dæmone liberaretur, applicatæ essent ab Abbate Reliquiæ de capillis & barba ejusdem S. Bernardi, Diabolo dicente, *Servus Bernardum tuum, nec enim proficies quicquam*, Abbate autem, qui Reliquiam applicaverat, respondente, *Per Domini gratiam, & hujus sanctissimi Viri merita, modo egredieris*, Dæmonem subjecisse: *Quid? An excidit tibi, quod prohibitum est ei signa facere? Hoc ergo sciens, securus in hoc meo domicilio requiesco*; mirantibus Abbate & Fratribus, qui cum eo erant, quod Spiritus nequam interdictum illud olim Sancto factum, dum viveret, ne ob miraculorum frequentiam, hominumque nimium ad monasterium accessum monastica quies perturbaretur, in scutum suæ defensionis tam celeriter invenisset. Nullam autem tam insignium miraculorum habitam fuisse rationem, cum de S. Bernardi Canonizatione agebatur, inverisimile admodum est, cum tunc disciplina vigeret virtutes & miracula requirendi in causis Canonizationis.

5. Succedit qualitas miraculorum. Alibi a Nobis dictum est, & exemplis comprobatum, sufficere miracula tertii generis, & Castellinum deceptum fuisse, qui *in tract. de delatione Canonizationis pag. 57. & pag. 63.* asserit, juxta consuetudinem sanctæ Sedis non decerni Canonizationem, nisi inter miracula, quæ approbantur, aliquod reperiatur, quod sit primi vel secundi generis; quod etiam post Castellinum asseruit Pignatellus *consult. 26. num. 7. tom.* 5. Miracula quippe tertii generis excedunt vires naturæ quoad modum, & sunt vera miracula; ex quo proinde sequitur, ea sufficere debere pro Beatificatione & Canonizatione, uti videri potest *cit. lib. 1. cap. 26. num. 1. & cap. 32. num. 3. hujus Operis*: & bene prosequitur Philippus Maria a Sancto Paulo *in cit. tract. part. 2. cap. 2. §. 1.* ubi, cum sibi opposuisset, omnimodam evidentiam in Canonizationis judicio requiri, & hanc haberi non posse, nisi inter miracula aliquod reperiatur secundi generis, cum in miraculis tertii generis sit aliquid ambiguitatis, ita respondet: *Eadem omnino infallibilitas Divini testimonii reperitur in omnibus veris miraculis; unde quodlibet ipsorum plenissime probat id, pro cujus veritate patratur &c. Et licet concedatur, quoad nos esse faciliores probationis miracula secundæ classis, quam tertiæ, hinc tamen ab his non tollitur vera & insita infallibilitas testificandi veritates Fidei, vel sanctitatem Servorum Dei, & ad summum convincetur, necessarium esse diligentius examen, ut videatur, utrum natura suis viribus valuerit ad tantum opus.*

6. Major difficultas est, an in judicio Beatificationis & Canonizationis admitti possint miracula, quæ excedunt tantum virtutem naturæ visibilis & corporeæ, sed non excedunt virtutem naturalem naturæ invisibilis & incorporeæ, puta Angeli, præsertim boni. Ex una etenim parte necessarium esse videretur, ut in judicio adeo gravi non admitterentur nisi miracula, quæ excedunt vires & facultatem totius naturæ creatæ; ex alia vero parte difficile admodum est, scire posse, & posse dignoscere, an miraculum, quod proponitur in hoc judicio examinandum, vires excedat naturæ invisibilis & incorporeæ Angeli boni. Dictum est autem *Angeli boni*; quod enim attinet ad Angelum malum, signa supra recensita, per quæ miracula falsa a veris discernuntur, Efficacia videlicet, utilitas, modus, finis, persona, occasio, satis aperte ostendere possunt, quamcumque virtutem naturalem Angeli mali abesse. Quemadmodum etenim ad Divinam providentiam huic mundo præsidentem pertinet, ne ille sua potestate abutatur in iis, in quibus naturalis ordo universi inverteretur; vel etiam politica humani generis gubernatio plurimum turbaretur, ita ad eamdem potiori jure spectat, ne permittat, ut eadem sua virtute naturali abutatur ad falsam aliquam religionem, aut sanctitatem per signa & miracula confirmandam; uti recte notat Auctor *tractatus de Canonizat. SS. ad Cardinalem Montis Regalis 5. part. cap.* 11. Resumi etiam possunt ea, quæ superius dicta sunt de

pote-

potestate Dæmonis naturali a Deo coercita; & ea, quibus ostendimus, vera miracula fieri non posse in confirmationem falsæ doctrinæ, aut falsæ sanctitatis. Quocirca demus, Dæmones posse simulare, se esse animas mortuorum, juxta ea quæ habentur apud D. Thomam 1. *part. quæst.* 117. *art.* 4. *ad secundum*; demus, eos, melius cognoscere virtutes activas & passivas in corporibus hominum, quam homines, & facilius & celerius applicare posse quæ opportuna sunt ad morbos removendos, cum imperio suo corpora loco moveant, juxta ea quæ habentur apud eumdem D. Thomam *quæst.* d. *de miraculis, seu de potentia art.* 3. *in corpore*: demus præterea, plura alia a Dæmone fieri posse juxta suam naturalem virtutem, de quibus aliqua habentur apud Cardinalem de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *de miraculis disput.* 20. *art.* 17. §. 2. & apud Pignatellum *consult.* 168. *&* 169. *tom.* 10. tuti sumus ab ejus insidiis in re, de qua nunc agitur, non solum ex his quæ modo dicta sunt, sed etiam ex aliis quæ in primo libro fuse deducta fuerunt, dum agebatur de immunitate ab errore in causis Beatificationis & Canonizationis; & nobis suppetunt regulæ, quarum ope cognoscere possumus, an fraus, an opus Dæmonis in mirabilia, quæ examinantur, irrepserit. Joannes Dominicus Putignanus *in* 1. *part. sui tractatus de redivivo sanguine S. Januarii cap.* 10. *num.* 10. animadvertit ebullitionem sanguinis dicti Sancti non excedere vires naturales Angelorum malorum, sed eos his verbis excludit: *Quamvis enim concedamus, posse eos naturalium rerum subtiliori indagine exornatos supra ceteros omnes homines insensibili quadam peragendi œconomia substantiam aliquam elicere in subtilissimum pollinem redactam, aptamque ad hujusmodi excitamentum, nullatenus tamen summus rerum Auctor pateretur, ut quod ad augustiorem cultus sui propagationem, ad Ecclesiæ universæ ornamentum, ad augendam Christifidelium pietatem, ad uberiores sanioris disciplinæ proventus, ad abusus quotidie irrepentes amputandos, ad vitia quæcumque ex animis evellenda conferre maxime potest, referri par sit ad Dæmonum imposturas.*

7. Ideoque, redacta controversia ad Angelos bonos, non modica profecto urget difficultas: atque res fiat clarior exemplis, ponamus, agi de magna febri, de inveterata paralysi cum subsecuta subitanea sanatione post Servi Dei invocationem; item, ad ejus invocationem ignem de cælo descendisse, quæ tertii generis miracula dicuntur. Item ponamus, agi de conversione unius substantiæ in aliam, puta aquæ in vinum, de panis ex. gr. aut hordei multiplicatione. Si hæc contingant ad invocationem Servi Dei, vel Beati, miracula sunt altioris generis. Hæc autem duplici modo contingere possunt; vel per excessum virtutis totius naturæ creatæ tum invisibilis & incorporeæ, tum visibilis & corporeæ; vel per excessum naturæ tantum visibilis & corporeæ. Per excessum totius naturæ tum invisibilis & incorporeæ, tum visibilis & corporeæ, si sanatio a febri aut a paralysi fiat, frustra obtinentibus pravis naturæ humoribus, si aer in ignem convertatur absque dispositionibus juxta naturæ ordinem necessario requisitis; uti explicat Suarez *de Angelis lib.* 4. *cap.* 39. *num.* 11. *Unde subita sanitas .... si fiat per solam efficaciam superioris causæ, vel per solum imperium, vel si sanatio tam subita sit, ut causæ naturales, etiam sufficienter applicatæ, non sufficiant virtute naturali tam subito materiam disponere, tunc sanitas erit vere miraculosa; idemque dicendum est de subita pluvia, & aliis similibus operibus*; si nova materia producatur, aut quæ jam præerat, convertatur & addatur rei multiplicandæ, ut alibi exponetur; si una substantia in aliam mutetur; modus enim hic agendi excedit vires cujuscumque naturæ creatæ: quocirca Porrecta *in* 3. *part. D. Thomæ quæst.* 43. *art.* 4. ad illud Matthæi, *Si Filius Dei es dic, ut lapides isti panes fiant*: animadvertit, Diabolum a conjecturali notitia, qua putabat, Christum esse Filium Dei, ascendere volentem ad certissimam, petiisse ab eo miraculum transmutationis substantiæ, quam sciebat excedere vires totius naturæ creatæ: *Satan, ut de vero Deo inquisitionem formaret, non inquit: Dic, ut lapides isti fiant nigri, rubei, vel quod moveantur localiter: sed ait*: Dic ut lapides isti panes fiant: *quoniam mutatio qualitatum, locorum, & similium est accidentalis, mutatio autem lapidum in formam panum comestibilium est substantialis*. Concordat Cardinalis Toletus *in Joan. cap.* 13. *notabil.* 2. *Noverat Dæmon hanc doctrinam, qui miraculum unum, & non admodum magnum sufficiens sibi existimavit, ut eum esse Filium Dei cognosceret, si tamen in hujus rei probationem esset factum*, *Matth.* 4. Si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant, *certus futurus, si ederetur tale miraculum, Divina virtute factum iri; Dæmon enim omnino certus erat, sua virtute id fieri non potuisse*. Per excessum vero naturæ tantum visibilis & corporeæ, si uno velut instanti, & occulte, & celerrime e corporibus febricitantium, & eorum venis per motum localem peccans materia subtrahatur, & canaliculi, per quos spiritus animales ad motum membrorum necessarii debent decurrere, uno velut momento a crassioribus ac viscosis, quibus obstructi erant, corpusculis liberentur; si hinc atque illinc per aerem ignis particulæ, etiam de longinquo, advectæ, & summa celeritate in unum collectæ vi magna in terras dejiciantur; si post invisibilem subtractionem, & in alium locum translationem unius substantiæ, substantia alia invisibili item modo aliunde deportata substituatur: hæc omnia quippe vires naturales Angeli excedere non videntur. Quocirca, si in judicio Beatificationis & Canonizationis miracula tantum supra vires cujuscumque naturæ creatæ admitti debent, ab eo excludenda erunt quæ supra recensuimus, & illis similia, cum scire non possimus, utrum uno, an alio modo acciderint; & tantum locus erit miraculis penetrationis corporum, multiplicationis ipsorum, revelationis secretorum cordium humanorum, prædictionis futurorum eventuum ab humana libertate pendentium, & suscitationis mortuorum: fere autem nullæ sanationes a morbis poterunt in judicio Canonizationis admitti tamquam miracula. Utcumque enim sit, utrum Angeli vim habeant movendi corpora a loco, re ipsa ab intellectu & voluntate distinctam, an intelligendo actu mobile, locum a quo, locum ad quem, & spatium, & deinde voluntatis imperium adhibendo, ut tale corpus a tali loco ad talem locum per tale spatium, tali motu, & tali tempore feratur, corpora moveant: hoc unum certum est, quamvis momento corpora movere non possint, quia motus localis momentaneus corporibus repugnat, eos posse tamen magna & mira celeritate, & quasi tempore incomprehensibili corpora movere; quod satis est pro morali, ut vocant, *instantaneitate*, quæ ex infra dicendis sufficit in sanationibus prodigiosis, quæ in judicio Canonizationis admittuntur, quamvis in eis desit *instantaneitas* mathematica, ut infra videbitur.

8. Dices, hanc urgere difficultatem, etiam loquendo de miraculis Christi, de conversione videlicet aquæ in vinum in nuptiis Canæ Galilææ, & de multiplicatione panis & piscium. At respondetur id nullatenus subsistere, cum Christus miracula faceret, ut Judæis suaderet, se esse Dei Filium, juxta illud *Joan.* 5. 36. *Opera, quæ dedit mihi Pater ut faciam, ipsa testimonium perhibent de me*. A miraculis ergo Sanctorum fieri non potest illatio ad miracula Christi, uti recte monet Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect.* 8. *cap.* 1. §. *Ut autem*. Cumque ejus Divinitas sufficienter ex miraculis demonstrata sit, uti late probat D. Thomas 3. *par. qu.* 43. *ar.* 4. hinc recte inferri potest, recensita miracula facta fuisse virtute Divina excedente quascumque vires cujuscumque naturæ creatæ. Additur, ab eo edita fuisse alia miracula, quæ oculis etiam hominum vires excedebant totius naturæ creatæ, puta penetrationes cordium, mortuorum suscitationes, sui ipsius suscitationem, & tot alia, quæ evidentiam apud intuentes sibi conciliabant, & apud audientes fidem tam certam, ut in dubium revocari non possent, juxta ea quæ plene explicantur apud Suarez *in* 3. *par. D. Thomæ tom.* 1. *quæst.* 13. *disp.* 31. *sect.* 2. Itaque sicuti ab eo miracula facta sunt, quæ excedebant vires totius naturæ creatæ, ita dicendum est, quæ fieri poterunt tam uno, quam alio modo, ab eo facta fuisse modo sublimiori, non tantum excedente virtutem naturæ visibilis & corporeæ, sed etiam invisibilis & incorporeæ: quod utique rei nostræ applicari non potest, in qua ut plurimum agitur de solis miraculis, quæ vel uno, vel altero modo fieri potuerunt: quare optime Horantius *de locis Catholicis sacræ Scripturæ, & antiquorum Patrum lib.* 4. *cap.* 2. post enarrata Christi miracula ait: *Omnis generis acta sunt a Christo prodigia; & si cui unum illorum (ut sunt hominum mentes diversissimæ) vel suspectum esset, vel non plane satisfaceret, addita sunt tam multa & varia, ut omnis jam dubitandi materia & occasio sublata sit.*

9. Arauxo *in decis. moralib. loc. cit. tract.* 3. *quæst.* 23. §. 5. postquam cum communi Theologorum, & Canonistarum doctrina triplicem præmisit gradum miraculorum, de quo supra etiam actum est (ut primus videlicet gradus, seu classis sit eorum, quæ superant totius naturæ facultatem ex parte rei factæ, cujusmodi sunt Incarnatio Divini Verbi, Unio hypostatica, Virginis Partus,

tus,

tus, & productio substantiæ supernaturalis, si possibilis esset: secundus gradus, seu secunda classis sit eorum, quæ, licet ex parte rei factæ non excedant facultatem naturæ, tamen illam excedunt ex parte actionis, per quam fiunt, uti sunt mortui suscitatio, & cæci illuminatio; licet enim vita mortuo, & facultas videndi cæco restituta, sint ejusdem naturæ & rationis atque illa, quam agens naturale dare potest, actio tamen ipsa recuperandæ vitæ, ac visus recipiendi excedit totius naturæ facultatem, cum a privatione ad habitum non detur regressus per naturam: tertius demum gradus, seu tertia classis sit eorum, quæ sunt supra facultatem naturæ tantum ex parte modi, cujus generis est sanitas, ægro subito restituta, aut sine ulla medicaminum applicatione) subjicit, præter hæc, quæ vocat classica miracula, alia quædam prodigiosa opera, & beneficia inveniri, quæ vulgus hominum miracula vocat, quod humanam industriam & facultatem excedant. In hanc classem Arauxo rejicit Dæmonum expulsionem a corporibus obsessis, odorem suavissimum, quem corpus in sepulcro jacens emittit, serenitatem tempestatum in mari, sanationem infirmorum simul cum apparitione ejusdem personæ, quæ ab infirmis invocatur, longum jejunium per menses continuatum absque cibo & potu, conversionem ad meliorem frugem eorum, qui peccatis sunt irretiti, ad contactum Reliquiarum: & non solum quia in his omnibus contingere potest deceptio, sed etiam quia non excedunt vires & naturales facultates Angeli boni, vel mali, contendit, nullam eorum habendam esse rationem in judicio Beatificationis & Canonizationis; in quo tantum, inquit, agendum de primis tribus generibus, seu classibus miraculorum, quæ vult esse probata testibus aptis, & patrata post mortem Servi Dei, aut ad ejus invocationem, vel per ejus preces, & potissimum in testimonium virtutis ipsius.

10. Multa in hac Arauxi doctrina continentur. De aliquibus infra agetur: de nonnullis autem hic agendum est. Infra agetur de expulsione Dæmonum a corporibus obsessis, de odore, quem corpora in sepulcro jacentia emittunt, de serenitate tempestatum, de sanationibus infirmorum cum apparitionibus personarum invocatarum, de longis jejuniis; & sedulo examinabitur, in quibus circumstantiis prædicta omnia aut rejicienda sint, aut admittenda tanquam vera miracula. Nec enim quod aliquando ex hominum malitia, vel ignorantia aliquis error, aut aliqua deceptio in ea facta irrepserit, statim concludi debet, ea omnia esse rejicienda; quemadmodum optime argumentatur Horantius *cit. oper. lib. 4. cap. 9. Num omnia miracula omni ætate edita in universum damnabimus, quod a turpissimis nonnullis hominibus turpis lucri causa aliquot adulterina immista sunt? Num vera prodigia, quæ Sancti magna certitudine narrant, quorum tota communitas Fidelium testis est, omnina ab Ecclesia exulabunt, quod fucata quædam & adumbrata miracula specie verorum, & sub eorum imagine multos deceperunt? Si sic est Calvine, pereant Scripturæ Divinæ necesse est, quod eis pro Catholicis peregrinas ac profanos nonnulli admiscere tentarunt.* Irrepserunt absque dubio errores, & deceptiones etiam quoad tres gradus, seu classes miraculorum, quas Arauxo dicit admittendas: quapropter sicuti errorem & deceptionem quoad eas opponenti responderet Arauxo, non omnia miracula ad prædictas classes pertinentia rejici debere, sed secernendum esse casum a casu, qualitates & circumstantias esse ponderandas, ut hoc rejiciatur, & illud admittatur; ita oportet, ut ipse sibi opponenti errorem & deceptionem in expulsione Dæmonum a corporibus obsessis, in odore, in serenitate tempestatum, & aliis ab eo relatis responderi patiatur, non ea semper esse rejicienda, sed sedulum criterium esse instituendum, ut de qualitatibus & circumstantiis videatur, quarum ope admittenda admittantur, & rejicienda rejiciantur. Adde, quod, positis debitis circumstantiis, expulsiones Dæmonum a corporibus obsessis, serenitates tempestatum, longa jejunia referri possunt & debent ad unam ex primis tribus classibus, seu gradibus miraculorum: quapropter, si primos tres gradus Arauxo admittit, admittere quoque debet quartam classem miraculorum, de qua ipse loquitur, & quam censet rejiciendam. De his autem alibi. Nunc vero stricte videndum est, an a judicio Beatificationis & Canonizationis ea arcenda sint, uti contendit Arauxo, quæ possunt fieri etiam ab Angelo bono sua naturali facultate, quod est idem ac dicere, an in judicio Beatificationis & Canonizationis admittenda sint tantum miracula stricte sumpta, & rejicienda sint miracula large accepta. Dictum est autem, an arcenda sint, quæ possunt fieri etiam ab Angelo bono sua naturali facultate, cum ex supra dictis virtutum heroicarum approbatio, seu martyrii Angeli mali operam excludat; & absonum sit putare, Deum Opt. Max. inhibitam Dæmoni facultatem relaxare, dum agitur de re, ex qua judicium pendet veræ sanctitatis.

11. Ad supradictum ergo punctum difficultate reducta, Arauxi assertio non videtur admittenda, argumento ducto a *priori* & *posteriori*. A *posteriori* quidem, quia pleraque in sacra Scriptura facta videmus non excedentia vim & facultatem Angeli boni, quæ tamen inter miracula recensentur; & quia in judicio Beatificationis & Canonizationis passim admissa sunt miracula tertii generis, & quæ non excedunt vires naturales Angeli, licet excedant vires naturales naturæ visibilis; idque non modo loquendo de Beatificationibus & Canonizationibus factis a Romano Pontifice extra Concilium, sed etiam de Canonizationibus ab eo factis in generali Concilio. Consuetudo autem, & Ecclesiæ disciplina argumentum *a posteriori* suppeditat, quod maximopere favet assumptioni.

12. Succedit argumentum *a priori*: etenim, si testimonium Angeli boni de sanctitate alicujus hominis est firmissimum & certissimum (Angelus enim bonus, licet ex sua natura non sit impeccabilis, ob confirmationem tamen in Gratia, & qua ratione Beatus est, sive ab *extrinseco*, ut vult Scotus, sive *ab intrinseco*, ut docet D. Thomas, peccare non potest; at peccaret, si, testando de sanctitate alicujus hominis, non haberet certam ejus & evidentem notitiam) & si idem Angelus bonus aliquod insolitum, & ultra consuetum ordinem naturæ visibilis faciens ad honorem alicujus Servi Dei, cujus virtutes jam sunt approbatæ, vel qui decessit cum vera sanctitatis fama, approbat & confirmat aut judicium latum de virtutibus, aut famam quæ increbuit sanctitatis, nemo est, qui non videat, hujusmodi operationes esse in judicio Beatificationis & Canonizationis admittendas; cum in eo miracula requirantur & examinentur, ut certum de sanctitate ejus, de quo quæritur, testimonium habeatur. Rursus natura Angelica dignior est & sublimior, atque altioris ordinis, ac humanæ supereminet; nec in servitio, obsequio, & cultu hominum inferioris gradus & dignitatis occupatur, nisi ex imperio Dei. Et quamvis Angeli boni multa præstent hominibus beneficia, cum tamen hic ordo in hujusmodi beneficiis præstandis jam sit constitutus, nec variari aut immutari debeat vel possit nisi Deus, qui illum condidit, aliter disponat, hinc fit, ut quando variatur per operationes extraordinarias, variatio haberi non possit, nisi a Deo laxante leges & ordinem a se inter homines & Angelos decretum & constitutum: cumque operationes prædictæ extraordinariæ sint arduæ, difficiles, insolitæ, & præter ordinarias providentiæ Divinæ leges, & a Deo procedant tanquam causa principali, & ab Angelis tanquam Spiritibus administratoriis; omnia hæc ostendunt, eas operationes, licet in se, & *in abstracto*, ut loquuntur, naturales vires & facultatem Angeli non excederent, *in concreto* tamen admittendas esse in judicio Beatificationis & Canonizationis; quemadmodum, his aliisque rationibus allatis, late prosequitur Philippus Maria a Sancto Paulo Carmelita Discalceatus olim Consultor Congregationis sacrorum rituum *de sacris apparitionibus cap. 2. §. 2.* adnotavitque Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canoniz. tit. 3. cap. 3. in additamenta a num. 33. ad num. 40.* & docte explicant Rotæ Auditores in relatione causæ S. Francisci Xaverii *in 3. par. de miraculis §. 4.* agentes de elevatione prædicti Sancti amplius cubito a terra, dum Missam celebrabat: *Dum Xaverius Jevonapatano in Portu Oræ Coromandillis, & aliis etiam in locis Indiæ Orientalis Missæ sacrificium celebraret, visus est ab universo populo, qui aderat Missæ, amplius cubito sustineri Divina vi sublimis a terra: quam rem omnes habuerunt pro miraculo, & dono particulari Xaverio concessa, & eum deinceps ut virum sanctum venerati sunt, credideruntque famæ, quæ de illius sanctitate & miraculis vulgabatur. Factum istud probatur ex depositione Emmanuelis Fernandez testis remissorialis Coccinensis, qui deponit de visu & certa scientia, & ex depositione testium remissorialium Coccinensium deponentium de auditu ab his, qui præsentes fuerunt, & de publica voce & fama. Quæ probatio judicata est sufficiens per Glossam, & reliquos in primo miraculo allegatos, præsertim quod accedunt depositiones aliorum quatuor testium remissorialium ejusdem processus deponentium de auditu ab his, qui viderunt. Hoc factum fuisse miraculosum & Divino mi-*

racula tribuendum, probatur evidenter rationibus theologicis & philosophicis. Nam quod fit a Deo præter ordinem naturalem, est miraculum, ut docet S. Thomas 1. par. quæst. 101. art. 7. in fine corporis, & par. 2. quæst. 113. artic. 30. in corpore: prædicta autem elevatio facta fuit a Deo præter ordinem naturæ: ergo est miraculosa. Quod facta sit a Deo, probatur manifeste; nam debuit fieri vel a Deo, vel ab Angelis bonis, aut malis, vel ab ipsa anima elevante corpus, vel ab ipso corpore elevante se ipsum. Non potuit autem fieri a corpore virtute sua naturali, quia, cum illo prædominetur terra & aqua, necessario, dum sumus in hac vita, est valde grave, & fertur sub aerem; unde talis elevatio est contra naturam, & inclinationem corporis, ut notat Sanctus Thomas 3. part. quæst. 57. art. 3. ad secundum, de Ascensione Christi. Nec ab anima virtute propria elevari potuit corpus illud, quia alioquin non fuisset recurrendum ad virtutem Divinam in Ascensione Christi, quod Patres & Doctores faciunt, si hoc naturaliter competeret animæ: & omnes experimur, quod anima non potest movere corpus, nisi movendo unam partem per aliam, ita ut una pars immota semper innitatur alicui solido, & illa sustentet reliquum corpus; quod in tali elevatione esse non potuit, quia totum erat in aere. Neque fieri potuit ab Angelis malis; nam, etsi habeant virtutem, qua possent elevare & sustentare tale corpus in aere, tamen ex circumstantiis aperte constat, quod non potuerint se immiscere huic facto. Nam sanctitas personæ non patitur suspicionem ullam conventionis tacitæ, vel expressæ cum Dæmone, neque potest esse suspicio, quod Diabolus hoc voluerit facere ad illudendum Xaverium, aut alium finem similem, non solum propter circumstantiam loci & temporis, sed multo magis, quia hæc illusio cessisset in destructionem regni ejus; reddit enim illum venerabilem apud eos, quorum salutem procurabat: quo argumento utitur Dominus, ut probet, se non in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicere Dæmonia, quia alioqui Diabolus cooperatus fuisset in destructionem regni sui, conciliando fidem personæ & prædicationi ejus. Angeli autem boni potuerunt quidem viribus naturalibus hoc facere non minus, quam Dæmones, sed illi non se immiscent rebus humanis & invisibilibus extra ordinem naturæ, nisi specialiter mittantur a Deo; & propterea ea, quæ faciunt præter ordinem naturæ rerum visibilium, sunt miraculosa, & pro miraculis semper sunt habita, quia illa Deus facit per illos, tamquam per ministros suos. Ita nemini dubium est, quin apparitio & cantus Angelorum in nocte Natalis Domini potuerint ab eis fieri viribus naturæ suæ; similiter translatio Habacuc a Judæa in Babylonem, & rursus a Babylone in Judæam: & tamen sine controversia habentur pro miraculis, quia facta sunt ab Angelis bonis de mandato & commissione Dei præter ordinem naturæ rerum visibilium. Quocirca etiam Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 175. art. 1. in corpore distinguens causas rapens, sive ecstasis, tres causas ponit, unam corporalem, secundam virtutem Dæmonum, tertiam virtutem Divinam, prout scilicet aliquis Divino Spiritu elevatur ad supernaturalia: ubi manifeste confundit raptum, qui fit virtute boni Angeli, cum eo, qui fit virtute Divina, quia nimirum bonus Angelus nequaquam utitur virtute sua ad faciendum raptum in anima, nisi instinctu Divino. Nam si Deus immediate per se ipsum eum operatus est, cum sit effectus præter ordinem naturalem a Deo factus, sine dubio miraculum est: si autem eum fecit per Angelos bonos, hoc quoque miraculum erit, quia præter ordinem naturalium rerum usus est instrumentis ad faciendum hunc effectum. Et ideo videmus, quod similes effectus, qui potuerunt immediate fieri virtute Angeli naturaliter, quando non est suspicio, quod immiscuerit se malus Angelus, semper in Ecclesia habiti sunt pro miraculis, non quærendo, utrum mediate per Angelos, an immediate facti sint a Deo; ut constat de ambulatione Sancti Petri, & Sancti Mauri super aquas, de qua Sanctus Gregorius lib. 2. dialogorum in vita Sancti Benedicti: Res nova (inquit) & post Petrum inaudita, pedibus super aquas incedens &c. & similiter tamquam celebre miraculum S. Francisci de Paula refertur in Breviario, quod a nautis rejectus, strato super fluctibus pallio, cum socio transmisit: quæ sine dubio, naturali virtute, ab Angelis fieri potuerunt. Eadem ratione, quod ab Elia, & Eliseo Jordanis pallii percussione sit apertus, ut transire possent, tamquam miracula narrantur in Scripturis: quæ per manus Angeli fieri potuerunt, & fortasse facta sunt. Ex quibus omnibus concluditur, hoc fuisse verum Servi Dei miraculum, sicut etiam censuerunt tres Doctores Theologi, & Philosophi, quibus ut peritis, in hac materia credendum est. Adhæret Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 1. disp. 31. sect. 9. §. Sed hæc verba, ubi signanter ait, loquendo de Deo utente naturali virtute creaturæ in patratione miraculi: Nulla alia limitatio, vel determinatio Divinæ virtutis ad hoc est necessaria, nisi quod nolit agere se sola, sed per creaturam, id, quod per se solam agere posset. Et in hoc sola sese accommodat creaturæ, quam assumit ut instrumentum, nimirum quod non vult actionem fieri sine illa, nec nisi dependenter ab illa.

CAPUT SEPTIMUM.

In quo dicta in capitibus præcedentibus confirmantur doctorum virorum scriptis a Gallis ad nos delatis.

1. NONNULLA in Galliis Scripta prodierunt theologica eruditione plena, in quibus agitur de miraculis occasione cujusdam controversiæ, de qua obiter aliquid in hoc eodem capite innuetur. Operæ itaque pretium esse censemus in hoc capite inserere, quæ in dictis Scriptis continentur, quorum ope confirmantur, quæ a Nobis in antecedentibus capitibus dicta sunt.

2. Diximus, de ratione miraculi esse, ut sit aliquid arduum, insolitum, admirandum, excedens vires naturæ; nec Dei immutabilitati repugnare, si aliquando aliquid agat contra, vel præter, aut supra naturam.

3. Fusius hoc ipsum traditur a Theologo Gallo in quodam *discursu super miraculis*, cujus verba ex Gallico in Latinum idioma convertimus.

4. *Quæcumque sensibus nostris objicit stupenda hæc rerum universitas, omnipotentis Dei sapientiæ tot miracula totque portenta dici possunt. Sidera jam a tot sæculis, servatis jugiter legibus a Creatore constitutis, cursum suum perficientia, plantæ & arbores singulis se annis in folia, flores, & fructus induentia, diversorum animalium diversa structura & instinctus, quæ speciem suam perpetuant, tumentes maris irati fluctus positos a Deo terminos reverentes nonne totidem miracula sunt, licet illa, utpote communia, mirari desinamus? Ita sane. Verum intra naturæ limites sistunt: naturaliter quippe procedunt tamquam effectus ex universali illo ordine, quem in natura Creator instituit: hinc proprie miracula non sunt; vox enim illa, prout significat, causæ naturalis effectui, quantumvis mirifico, minime convenire potest. Igitur miraculum proprie dictum eventus est, effectus contra leges naturæ productus, & a virtute creaturarum vires superante. Est opus peculiare omnipotentiæ Dei, leges a se libere statutas, cum ei libuerit invertentis. Sic Josue, sæviente pugna, Soli præcipit stare, & Sol stat. Sic Christus Lazaro mortuo & quatriduano imperat e monumento venire foras, & confestim Lazarus a sinu mortis vivus egreditur. Nemo est rationis compos, qui in his eventibus miraculum non agnoscat, cum lumine naturali pateat, illos communibus naturæ legibus omnino repugnare, quas solus Deus cohibere potest & impedire. Quis vero reconditas abstrusasque naturæ leges tam probe novit, ut hoc illudve factum istis adversari legibus, atque adeo prodigiosum esse, certo definiat? Ad hoc definiendum, rationem consulere sufficit. Evidentia lux est: omnibus perspicuam se præbet. Non desunt eventus, in quibus tam clare omnipotentia Divina elucet, ut nullum errori locum relinquere videantur. Nemo rationem consulens in controversiam vertet, miracula hæc sint, an non, si cæcus in instanti lucem videat, & mortuus, ad vitam revocetur: utrumque enim naturæ vires excedere, si ratio consulatur, compertum est. Cum omnes homines sapientia & intelligentia conspicui, aliquem eventum supernaturalem, esse communi quadam conspiratione judicaverint, pro certo arbitreris, illos in hoc judicio non hallucinati: talis quippe consensus a præoccupationibus & insitis opinionibus in singulis hominibus ita diversis oriri non potest, sed a sola ratione, quæ omnibus communis est. Cum scio, viros omnes doctos & sapientes in eo convenire, quod ex. gr. resur-*

rectio mortui miraculi plenum opus sit sola Divina virtute possibili, mihi quoque compertum sit. Quod si etiam cupias, naturæ viribus, aut arte magica id fieri posse, Deus utique non sinet, illum eventum in hisce contingere circumstantiis, in quibus erroris argumentum & probatio foret: secus, ipse nos falleret, & merito dicere possemus Domine, si decipimur, a te decipimur. Hoc principium sufficit ad demonstrandam veritatem miraculorum, quæ ad religionem stabiliendam contulerunt. Reperitur in aliquibus eventibus talis circumstantiarum concursus, qui nullam in animis de miraculi veritate dubitationem relinquit. En, gr. video ægrotum insanabili morbo laborantem, nec ullum humanum adhibentem remedium. Orat, & subito perfectæ sanitati restituitur. Tales circumstantiæ veritatis miraculi me convincunt. Insanabilis quippe morbi perfectam momento sanationem non nisi miraculum esse, sapientes cuncti fatebuntur. At (inquiunt illi) qui se fortes animo jactitant, unde scitis, in rerum natura non adesse quosdam extraordinarios effectus legum generalium virtute, raro quidem, verum indubitate procreandos, adeo ut, qui creduntur hæc edere miracula, nihil aliud præstent, quam causarum naturalium complexione perspicacius tempus, quo futuri sunt illi effectus, prævidere? Sane deductum ex miraculis argumentum incredulos acerrime torquere censendum est, qui ad illud declinandum tam absurdas ineptasque suppositiones non verentur adhibere. Quidni Lazarus a mortuis suscitatus fuisset, quamvis, e monumento surgere Christus ipsi non imperasset? Cæcus a nativitate sua fuisset eo instanti illuminatus, quo videre petiit, etiamsi nec visum petiisset, nec impetrasset? Nec in hisce stupendis eventibus Christus aliam partem habuit, quam instans, quo, prout naturæ leges exposcunt, eventuri erant cognoscere? Quidni Apostoli, qui tot edidere miracula, rudes illi & imperiti homines id cognovere, quod præstantiores Philosophos latuit, & adeo ipsis explorata fuerunt occultiora naturæ, ut ipsi tum effectus illos præciperent, cum nossent ab eo sponte edendos? Hominesne sunt, qui tali modo ratiocinantur? Impii sunt, quos, ne miracula credant, tot absurda non pudet excogitare. Horum sententia vetat immutabilitas Dei, ne aliquando leges olim ab ipso statutæ invertantur. Iis si credimus, quæcumque tametsi levis, auctio vel diminutio motus in natura totam universitatem labefactabis. Tum vero Deum suis legibus parere coactum simulant, juxta Philosophi Gentilis effatum, Semel jussit, semper paret; quod dictum in suæ sententiæ patrocinium adducere non erubescunt. Verum quid aliud esset talis Deus præter falsum Gentilium deorum, & hominum Dominum? Esset, si places, Stoicorum Deus, non Christianorum Deus liberrimus & omnipotens. Dum in hujus universi conservationem & ordinem leges generales condidit, in bonitate sua titulos se reperturum prævidit, ob quos servorum suorum intuitu cursum earum interdum aut suspenderet, aut immutaret, & in sua sapientia modos, quibus ea vitaret incommoda, quæ ex ea opinione vel immutatione derivarentur.

5. Diximus, miraculorum donum non fuisse restrictum ad tempora Apostolorum, sed post ea permansisse, & adhuc permanere in Ecclesia; Hæreticus in sui erroris comprobationem sæpe tentasse edere miracula, numquam tamen eos vera miracula edere potuisse.

6. Fuit hoc sapienter & pie insinuatum in *Edicto* Archiepiscopi Parisiensis, in quo condemnat tria volumina, in quibus vita cujusdam Diaconi Parisii, de quo infra, describitur; & in alio ejusdem *Edicto* edito occasione assertorum miraculorum, quæ patrata dicebantur ad ejus tumulum necnon in *Admonitionibus* Episcopi Massiliensis ad Clerum Sæcularem & Regularem, & reliquum suæ dioecesis populum: quod ipsum latius prosecutus est Theologus *in discursu edito super miraculis*.

7. Si perrata forent adeo miracula, ut singulis sæculis unum duntaxat contingeret, invenire posset incredulus, quomodo nonnulla facta singularia falsi argueret: at tanta factorum copia multitudineque premitur, ut ad cuncta pernegancia non modo totum auctoritati pondus demere, sed & animi sensum omnem & rationem exuere necesse sit. Ast, quod impio dolorem atque confusionem parit, in gloriam vertitur & consolationem hominis Fidelis, qui Ecclesiam & ab ipsis exordiis jugiter miraculis videt coruscare. Hoc donum miraculorum veritatis nostræ religionis constans est argumentum. Est illud donum majestatis Divinæ veluti radius, & derivatio quædam ejus omnipotentiæ, cujus jam in hac vita Fideles suos quandoque facit participes: quod jam promisit Salvator hæc locutus: Joannis 14. 12. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet, *quia*

Lambertini de Canoniz. Lib. IV.

promissio maximum ac perspicuum statim in Apostolis eventum habuit; ipsorum namque miracula mundi conversionem operata sunt, & mundi conversio vicissim eorumdem miracula comprobavit. Sicuti enim toties post Divum Augustinum repetitum est, credere mundum sine miraculis conversum, hoc ipsum est miraculum ceteris, quæ negarentur, incredibilius admittere. Porro donum illud miraculorum cum Apostolis non desiit: illud simul cum missione sua suis transmisere successoribus. De eo tanquam dono communi, labente secundo sæculo, Sanctus Irenæus loquitur lib. 2. cap. 56. editionis antiquæ, & 32. novæ editionis Venetæ. Quod aliqui Sancti Doctores de suo pariter asserunt. Cujus quidem rei indubitatum habes argumentum in Actis plurimorum illustrium Martyrum, qui tertio, quartoque sæculo Martyrii palmam adepti sunt. Sancti Cyprianus, Hilarius, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus miracula, quæ ad memorias sanctorum Martyrum suis oculis fiebant eloquenter diserteque descripsere. Pro sequentibus sæculis omnium Historicorum testimonium habemus. Totam illorum seriem possem hic in medium afferre: at satis est, si animadvertam, miracula, quæ ad monumenta Sanctorum Martini, Hilarii, Remigii, Germani, plurimorumque aliorum Ecclesiæ Gallicanæ Sanctorum fiebant, omnibus adeo nota, compertaque fuisse, ut illa Sanctus Nicetius Trevirensis tamquam firmissimam Catholicæ Fidei probationem Alboino Longobardorum Regi proposuerit. En quomodo Sanctus ille Præsul de illis ad Closdosvindam Principem Gallam memorato Regi Ariano matrimonio conjunctam scripserit, uti habetur tom. 1. Conciliorum Galliæ pag. 312. Rex Alboinus (*inquit*) si jubet, ad Dominum Martinum per festivitatem suam, quam undecima die facit November, mittat, ubi cæcos illuminari conspicimus, ubi surdos auditum, & mutos sanitatem recipere: nam quid dicam de leprosis, aut de aliis quampluribus, qui quantacumque debilitate percussi sunt, ibidem per singulos alii, & alii sanantur? Quid dicam de Domino Germano (*Autissiodorensi*) Hilario (*Pictaviensi*) vel Lupo (*Trecensi*) Episcopis, ubi tanta mirabilia hodie apparent, quantum nec dicere verbis valeo? Numquid in ecclesiis eorum (*scilicet Arianorum*) sic faciunt? Quid de Domino Remigio, & Domino Menardo Episcopis, quos tu, credo vidisti? Non possumus tanta exponere, quanta mirabilia per illos Deum videmus facere. Quod ad posteriora sæcula attinet, eritne, qui Sanctorum Bernardi, Vincentii Ferrerii, Francisci Xaverii coæquanda primorum sæculorum prodigiis miracula in controversiam revocet? At, ut longiorem enumerationem prætereamus; ad demonstrandam doni miraculorum in Ecclesia perpetuitatem, satis est brevis hæc animadversio. Nullum prætetiit sæculum, in quo aliquem Sanctum Ecclesia non canonizet: neminem vero tali honore afficit, nisi prius de quibusdam miraculis ejus intercessione editis palam, & summa fide constiterit. Miracula splendidissimum sunt testimonium, quod Deus omnibus tribuit, fidei & sanctitatis illorum, quorum meritis & intercessione illa operatur. Sunt veluti sigillum veritatum, quas crediderunt & exercuerunt. Facile namque quisquis intelligit, doctrinam, cæli comprobatam auctoritate, nonnisi puram, non nisi sanam esse doctrinam. Hanc, ut vidimus naturalem dicam, conclusionem ex miraculis in Ecclesia Catholica editis inferebat Sanctus Nicetius. Hanc pariter Theudemirus Suevorum, & Reccaredus Gothorum Reges évaluere, quorum conversioni maximum incitamentum extitere miracula. Theudemirus, quem Gregorius Turonensis lib. 1. de mirac. Sancti Martini cap. 11. Chararicum nominat, filio graviter ægrotante, Præsules Arianos de Sancti Martini Turonensis miraculis disserentes audivit, qui & ipsi auctores erant, ut ad sanctissimum virum oblata mitteret, si filii sanitatem vellet, impetrare. Tunc Rex quæsivit, quam professus fuisset religionem Martinus ille, cujus miraculorum fama tam longe lateque diffundebatur. Ipsi respondere coacti sunt, Catholicum illum fuisse, necnon Patris, Filii, & Spiritus Sancti consubstantialitatem credidisse palamque docuisse. Rex inde conclusit, hanc esse veram Fidem, cujus nimirum defensores adeo gratos & acceptos Deus habebat: sanatoque filio, a perversis Arianorum opinionibus ipse & populus ejus discesserunt. Hanc ob rationem Reccaredus Rex Visigothorum Hispaniæ, Fidem Catholicam amplexus est, uti refert Gregorius Turonensis lib. 9. cap. 15. Hic Princeps, cujus salutem Sancti fratris Hermenegildi Martyris sanguis efflagitabat, cum errorem suum palam ejurare firmiter decrevisset, coactis Sectæ suæ Episcopis aperte significavit, se ad id maxime permotum fuisse dono miraculorum, quo jugiter Ecclesia Catholica fulgebat, dum nullum prorsus apud Arianos mira-

miraculum fieri conspiceret. Omnium sæculorum Hæretici vim istius probationis agnoverunt, quæ sicut Ecclesiam Catholicam gloria cumulat, ita Sectis ab illa divisis quam maximam inurit infamiam. Ad hanc occultandam quamplurima miracula divulgare, & cum fraude fingere curarunt. Dæmones in auxilium suum advocavere, qui pravis istis hominibus dominatum suum propagari cupientes, ut minus cautis illuderent, omnes, quas potuere, fallacias & dolos adhibuere. Testatur Irenæus primos Hæreticos Simonis Magi Carpocratisque Sectarios commentandis, quæ a Discipulis Salvatoris edebantur, miraculis operam studiumque navasse. Nec ipsimet Donatistæ, furentes homines, & sanguine pleni, faciendorum miraculorum cupiditate caruerunt, qui plebem innumeram levi negotio illudendam suis præstigiis in suum errorem induxere. Sanctus Augustinus tract. 13. in Joannem in improbam hanc agendi rationem tum in concionibus, tum in scriptis vehementer invehi coactus est. Nemo (*inquit*) vobis fabulas vendat. Et Pontius fecit miraculum; & Donatus oravit; & respondit ei Deus de cælo. Aut falluntur, aut fallunt. *Sic cum sancto Doctore refellendi sunt Sectarii, ementita miracula in erroris sui patrocinium jugiter jactitantes. Si fallere non intendunt qui illa publicant, certo falluntur. Ariani versutissimi hæretici dolum omnem & machinam commoliti sunt, ut ex miraculis existimationem sibi conciliarent. Unum afferatur exemplum, ex quo pateat, quo tandem deveniat fraudulentus Hæreticorum animus. Narrat Gregorius Turonensis libro de gloria Confessorum cap. 13. quod Leovigildus Visigothorum Arianorum Rex cum forte cuidam ex suis Episcopis dixisset :* Cur & vos miracula non facitis, uti faciunt qui se Catholicos profitentur? *Episcopus, ut communi famæ consuleret, respondit, se jam multa fecisse atque faciendis aliis paratum esse. Promisso stare volens, mendicum Arianum advocavit, & pacta pecunia nummorum aureorum quadraginta, ut cæcum se simularet, adduxit. Deinde præcepit, ut in loco, per quem cum Rege transiturus erat, se collocaret. Paruit infelix homo, cernensque Præsulem in comitatu Regis, antequam propior fieret, qua poterat voce exclamabat, vehementer rogans, ut visum sibi restituere dignaretur. Episcopus de miraculo, quod tanti emerat, minime dubius, magnifica & gloriosa ostentatione manus ei imposuit, dicens :* Fiat tibi secundum fidem meam. *Sed illico longe diversum, repentinum, ac minime provisum Deus miraculum operatus est : cæcus namque effectus est qui se cæcum fingebat, acerbissimisque doloribus cruciatus ad detegendam fallaciam compulsus fuit. Ceterum factum istud adeo manifestum & omnibus compertum fuit, ut illud Reccaredus Leovigildi filius & successor in Episcoporum Arianorum cœtu conversionis suæ præcipuum motivum in id retulerit. Nimirum peculiaris error est, tam iniquis ac nefandis fraudibus veluti præsidio se munire. Id vero sapientem quemlibet movere potest, ut Sectam hujusmodi nequitiæ consciam abominetur. Affine quid de Cirola Africano Ariano Episcopo narratur. Fidem omnem exsuperant fallaciarum deceptionumque numerus & multitudo, quas molitur ardens sectionum studium. Infamem Priscillianum, & furiosum Dioscorum, tamquam Sanctos, illorum consectatores post mortem venerati sunt, & ipsis attribuere miracula non sunt veriti. Hussitæ Joannem Hus, generalis Concilii sententia damnatum, paribus honoribus affecerunt. Ecclesiæ damnationes videntur discipulos Hæreticorum enixius movere, ut magistros colant. Præclara veritatis hujus omnium temporum hæreses suppeditant argumenta. Neminem latent fraudes ac doli mali, quibus suarum partium pertinacissimis fautoribus gloriam sanctitatis adscribere conati sunt Hæretici. Miraculum eventus est, & effectus contra leges communes naturæ productus, quas cum solus Deus immutare possit, solus etiam Deus miraculorum auctor dicendus est. Porro Deus sibimet adversari nequit, fidelis permanet, se ipsum negare non potest, uti habetur 2. ad Timoth. 2. 13. Nequit igitur Sectam, & hæresim, quam infallibili Ecclesiæ judicio jam damnavisset, miraculo comprobare. Brevis illa, sed, invictissima ratio, quidquid in suorum miraculorum confirmationem afferunt Hæretici, copiosissime diluit ac refellit. Quoties igitur miraculum in hæreseos favorem perpetratum narratur, omnis Catholicus illico, remota quacumque dubitatione, miraculum illud falsum debet asserere. Fides argumentum subministrat : cum enim vox Ecclesiæ, quæ proscripsit errorem, sit ipsamet vox Dei, nequit Deus hunc errorem, quin sibimet ipse obsisteret, miraculo comprobare. Cave vero, ne tam perverse de Deo summe veraci sentias. Possunt quidem Hæretici præstigiis incantos decipere; possunt ementitis miraculis, aut temere vulgatis plebem ignaram credulamque pervertere. Nihil eorum malitiæ magis consentaneum. At vera miracula patrare soli Deo convenit, & suis Fidelibus, quos omnipotentiæ suæ participes facit. Nihil in medium profero, quod non Sanctorum Patrum auctoritate fulciatur:*

8. Diximus, duplicem esse naturam, alteram invisibilem & incorpoream, alteram visibilem & corpoream; & miraculum excedens vires totius naturæ creatæ esse majus miraculum, & miraculum minus esse, sed verum, quod est arduum, insolitum, excedens tantum vires naturæ visibilis & corporeæ; hujus autem generis miracula esse admittenda in judicio Beatificationis & Canonizationis, cum insolita sint & admiranda, & a Deo procedant, qui, sicuti cohibet naturalem malorum Angelorum virtutem, ne in hominis & Universi perniciem abutantur, ita Angelis bonis mandat, ut in sui gloriam, hominumque utilitatem aliqua faciant, quæ ipsorum naturalem virtutem non excedunt, licet excedant vires naturæ corporeæ atque sensibilis.

9. Duplicis generis miraculorum, ejus videlicet, quod excedit vires & facultatem cujuscumque naturæ creatæ, & sic tum invisibilis, tum visibilis & corporeæ, & ejus, quod excedit vires tantum naturæ visibilis & corporeæ, mentio habetur *in Instructione Pastorali* Archiepiscopi Senonensis *Parisiis edita anno* 1734. *pag.* 22. & Auctor epistolarum Theologicarum *in epist.* 8. multa erudite prosequitur de potestate naturali bonorum Angelorum aliqua patrandi, quæ excedunt vires & facultatem naturæ visibilis, & quæ vera miracula sunt, utentibus ea Angelis bonis, Deo jubente & ad ejus nutum.

10. *Errorem dico maximum, in sanctis Angelis potestatem amplissimam inficiari, quam in sacris Litteris adeo clare expressam invenimus.* Omnes Angeli ejus potentes virtute; *ait Regius Vates Psalm.* 102. 20. *& Sanctus Petrus in secunda epistola* 2. 11. Angeli fortitudine, & virtute majores. *His adde naturæ nobilitatem, quam decuit omnino consentanea potestas. Adde magnificos illos Dominationum, Virtutum, Potestatumque titulos, quos ipsis in sacra Scriptura Deus ipse tribuit ; tituli tamen inanes & ridiculi, nisi spectanda potestate pollerent Angeli. Adde intelligentiæ perspicaciam, quæ ad ea, quæ facere possunt, exequenda viam facillimam patefacit, mediaque, sine quibus forent impossibilia, suppeditat; haud secus ac Artifices, Mathematici, Medici multa per artem suam efficiunt, quæ aliorum vires superant, qui minori scientia vel sollertia sunt præditi. Adde tandem, quod, cum spiritus sint omni corpore destituti, non solum nihil est impedimenti, quominus corpora penetrent, & in iis invisibili modo operentur, sed etiam quidquid in ipsis agunt sensibile, mirificum nobis, licet in se minimum, hac ratione videri debet. Quibus perspicuum fit, virtutem naturalem Angelorum multis edendis prodigiis haud imparem esse. Nonnulla particulatim expendamus. Quoties cælestes illæ Mentes sub corporis humani figura se videndas præbuere? Angelus, ait Textus sacer, invenit Agar in deserto, filiorumque multitudinem non numerandam ei promisit. Duo Angeli Sodomam venerunt ; Lot allocuti sunt ; ipsum, uxorem, ac duas filias ejus per manus apprehenderunt, eduxeruntque, & posuerunt extra civitatem. Alii pariter Angeli apparuerunt Josue, Gedeoni, patri & matri Samsonis, Davidi, Tobiæ, Isaiæ, Danieli, Zachariæ Prophetæ, Judæ Machabæo & militibus, Zachariæ patri Sancti Joannis Baptistæ, Mariæ Deiparæ, Salvatori tum in deserto, tum in monte olivarum, militibus corpus ejus in monumento custodientibus, mulieribus eum in hoc monumento quærentibus, Mariæ Magdalenæ ibidem ploranti, Apostolis Jesum euntem in cælum intuentibus, aliis denique quamplurimis. En prodigia sane multa. Quid vobis videtur? Numquid, hæc ita fuisse, negabitis? Numquid commenta fabulasque dicetis? Vix credam, opinionem tam erroneam absurdamque in mentes vestras, etsi cujuslibet erroris in hoc genere capaces, irrepsisse. Numquid hæc totidem fuisse miracula defendetis? Hæc opinio vobis omnino peculiaris foret : neminem quippe sciam ex sanctis Patribus, aut Interpretibus id arbitratum fuisse, bene multos vero contrarium sensisse. Consulite Sanctum Ambrosium, Sanctum Augustinum, & Sanctum Thomam in margine citatos. An dicetis, formare sibi corpus, quod ambulet, loquatur, & alias corporum nostrorum functiones exerceat, non aliud esse, quam causas naturales, prout postulant, disponere? Verum id a recta ratione prorsus alienum esset, non secus ac declamare, Dæmonem, si causarum naturalium cursum tantisper immutat, vera miracula modoque Divino operari.*

ti.

vi. Quod si velata prodigia paulo diligentius introspiciamus, quot alia in illis prodigiosa deprehendemus? Sodomitas cæcitate percussos; & ignem ascendentem de petra, supra quam posita fuerat oblatio Gedeonis, eamque consumentem; septuaginta mille viros peste mortuos; Tobiam visum recipientem; centum octoginta quinque millia hominum percussorum nocte una in castris Sennacherib; Azariam & Socios in medio ignis ardentis illæsos ambulantes; ora leonum conclusa Danieli nihil nocentium; Habacuc per capillos ab Angelo Babylonem usque portatum; catenas de manibus Petri cadentes, & portam ferream ultro ei apertam; Herodem a vermibus consumptum expirantem. Hæc autem prodigia, quantumvis admiranda quantumvis splendida, tamen a sanctis Angelis patrata fuisse, diserte sacra testatur Scriptura. Erantne nihilominus inter vera miracula connumeranda? Si audiantur Adversarii, nefandum dubitare: si vero sanctis Patribus, & Interpretibus fides adhibeatur, hæc Angeli præstitere sua naturali virtute, qua congruenter tamen ad Dei præceptum usi sunt. Hanc vero doctrinam tirones, & imperitos, ut vos in materia miraculorum percellere valentem quibusdam argumentis comprobare, operæ pretium erit, majoribus postea, si opus sit, confirmandam. Sanctus Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 6. & Sanctus Thomas 1. par. quæst. 111. art. 4. agnoscunt, Angelos mirabili naturalique sua potestate Sodomitas cæcitate percussisse, cujus etiam modum exponit Divus Thomas. Pererius in comment. ad cap. 19. Genesis idem affirmat. Videatur itidem super locum illum Dionysius Carthusianus. Quod attinet ad ignem, Gedeonis oblationes consumentem consulatur Cornelius a Lapide in v. 21. cap. 6. & in vers. 18. cap. 13. Judicum. Hic quoque tribui virtuti Angelorum naturali pestem, qua septuaginta quinque mille homines consumpti sunt, conservationem trium Puerorum in fornace, cujus explicat media, Sancti Petri liberationem &c. Super hoc ultimum vide Tirinum. Idem de verbis ab asina Balaam pronuntiatis Num. 22. vers. 28. Angelus (*ait in hunc locum Cardinalis Hugo*) per asinam locutus est, & non asina. Sicut enim Diabolus locutus est per serpentem, & non serpens locutus est, sic per asinam locutus est Angelus, & non asina; unde nullum miraculum fuit ibi, sicut nec in serpente seducente Hevam. *Consulatur itidem Cornelius a Lapide super hunc locum libri Numerorum, & Lorinus in cap. 2. epist. 2. Sancti Petri &c. Antequam tamen ulterius progrediamur, admonendus est lector, non sine magna religionis injuria multa tum antiquæ tum novæ Legis miracula sanctis Angelis adscribi posse: cuncta quippe, jubente Deo, cælestes illæ Mentes in ipsius gloriam & honorem operantur. Id non obscure declarant tum Regius Vates in Psalm.* 102. 20. Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus: *tum Apostolus ad Hebræos* 1. Nonne omnes (*Angeli*) sunt Administratorii spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis? *Quapropter homines Divino afflati Spiritu, mirabilium, quæ ab Angelis fieri videbant, gloriam omnem in Deum vivum retulere:* Nunc vere scio (*ait Petrus Actor.* 12.) quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis & de omni expectatione plebis Judæorum. *Daniel pariter Regi Dario respondens*, Deus meus, *ait*, misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi. *Angelus ad Tobiam missus.* Misit me, *inquit*, Dominus ut curarem te, & Saram uxorem filii tui Dæmonio liberarem. *Dum vero constat, aliquod miraculum Dei jussu, licet Angelorum ministerio, patratum fuisse, nihil ad religionem, utrum vel supernaturali potestate, vel naturali, quam acceperunt, virtute illud ediderint. Si de hac materia, quam in transitu tractaturus sum, longiorem cupiatis disputationem, Doctorem consulite, quem fortassis majori, quam Patres Ecclesiæ, veneratione coletis, Arnaldum dico in dissertatione, quam adversus Patrem Malebranchium edidit circa modum, quo Deus in antiqua Lege, Angelorum ministerio, plurima fecit miracula. Ibi multis tum rationum tum auctoritatum momentis probatum invenietis, miracula, sive supernaturali potestate, sive naturali virtute fuerint a sanctis Angelis edita, religionis ad gloriam ex æquo concurrere. Quamobrem nec Arnaldus, nec alii Theologi curant inquirere, quo modo perpetrata fuerint, cum uterque modus religionem pari cumulet gloria.*

11. Diximus, ex hac miraculorum distinctione, quod videlicet aliqua excedant vires totius naturæ creatæ, & alia excedant vires naturæ tantum visibilis & corporeæ, nullum inferri præjudicium miraculis a Christo Domino patratis, cum plura patraverit absque dubio excedentia vires totius naturæ creatæ.

12. Amplissime doctrinam hanc exornat Theologus in *epistola* 13. his verbis:

13. *Simili ratione facile expugnaretur, quicumque miracula Christi Domini Spiritui creato velles adscribere, quod verbi gratia Spiritus sive boni, sive maligni ea polleans industria, qua ægros sanare valeant, & re vera sanent. Fateor, dicerem, Spiritus creatos sanandi potestatem habere, necnon ea sæpe sæpius usos fuisse: fateor, quamplurimos infirmos a Christo sanatos, Angelorum ope sanari potuisse: nec ullum, etiam fatebor, Christi miraculum in hoc genere afferri posse, quod incredulitatem vincat. Num propterea de miraculis Christi desperandum est? Ut expugnabilia fiant, quod Christus conjunxit, non separemus. Apud Matthæum* 11. 5. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, *ut omittamus*, mortui resurgunt: *ibidem* 9. 35. *curat* omnem languorem, & omnem infirmitatem: *ibidem* 14. 36. *quicumque eum tangunt, salvi fiunt. Apud Lucam* 4. 40. *singulis manus imponens, curat eos. Hæc omnia momento fiunt. En quod unsquam fecit creatura. En quod omnis intelligentiæ creatæ potestatem, ut ostendimus, excedit. Hinc creatarum mentium industria nullum incredulo firmum & stabile fundamentum suppeditat, quominus in miraculis etiam sanationum a Christo Domino patratis digitum Dei agnoscat & adoret. Quid? si tot etiam majora miracula vel ad annuntiandum Salvatorem, vel a Salvatore ipso edita palam afferamus; novam stellam in ipsius ortu lucentem; claras ac certas rerum futurarum ab ipso factas prædictiones; prodigiosam panum & piscium in deserto multiplicationem; tenebras, Passionis ejus tempore, terram operientes; mortuos, quos in vita, & mortis instanti ad vitam revocavit; Christum ipsum, tribus jam diebus sepultum, vivum inter vivos regnantem: quis in talibus prodigiis Divinitatem agnoscere recuset? Post hæc, quid magis absurdum, quam ex miraculis Christi minus decretoriis Divinitatem in aliis ejus miraculis elucentem inficiari? Num, ut quis Divina virtute demonstretur operari, requiritur, ut in omnibus ejus operibus æqualiter virtus illa fulgeat? Nonne sufficit, ut in aliquibus clare appareat? Ergo videte, quam facili negotio cogatur humana ratio digitum Dei in Christi miraculis revereri, quidquid in oppositum ad obscuranda quædam ejus miracula possit adducere. Haud difficilius in Apostolis Dei virtus demonstratur: frustra quippe, ut eorum miraculis pondus dematur & auctoritas, objicit quis sanationes prodigiosas, quas finiti Spiritus operati sunt. Absurdum medium. Numquid enim aliqua finita virtus omnes sine ulla exceptione vales infirmitates curare? Nonne Deus solus omnes illico perfecteque potest sanare? Cum igitur eos omnes sanaverint Apostoli, qui vel fimbriam vestimenti tetigerunt, vel quos umbra corporis operuit, constat, illos Divina virtute operatos esse, nullaque comparatio eot stupendarum sanationum pondus & auctoritatem minuere valebit. Mortuos etiam suscitant, linguis loquuntur omnium, cum patriam solam didicerint, qua nonnumquam eos differentes unusquisque audit lingua sua loquentes. En miracula sine dubio Divina. Ergo Deus in eis operatus est. Absurdum post hæc aliqua minus conspicua miracula ad trutinam revocare. Neges igitur quisquis velit, aliqua Christi, Moysis, Apostolorum, & Prophetarum miracula vires cujuscumque naturæ creatæ superasse, quid inde contra nos? Ut probemus, eos Divina virtute egisse, satis est, ut quædam eorum miracula, immo unum ostendamus indubitanter Divinum.*

14. Diximus, miracula falsa a veris discerni, efficacia, utilitate, modo, fine, persona, & occasione, & ex his recte conjici posse, num quædam miracula a bono, an a malo Angelo patrata sint.

15. Auctor Theologus *in epist.* 15. §. 42. *& seqq.* late explicat nonnulla ex signis, ob quæ vera a falsis miraculis discernuntur: ait enim primo loco, Deum miracula non operari vilia, ridicula, & inutilia, juxta doctrinam Sancti Bonaventuræ, Gersonis, & Medinæ; quod ipsum late ostenderat *in* 2. *epistola theologica:* ait secundo, a Deo procedere non posse prodigia indecentia, obscœna vel in se, vel in suis effectibus; de quo etiam a Nobis alibi dictum est: ait denique tertio, nunquam Deum usum fuisse hominibus delirantibus, ut ederet miracula. En ejus verba:

16. *En aliam ejusdem rei persuasibilem probationem, qua in dijudicationis regula ceteris adductis haud minus certa nititur. Scilicet a Divina sapientia prorsus alienum est, Deum ad significandam voluntatem, aut ad patranda miracula, delirantes homines adhibere. Tanto magis Deus indignum se quid faceret, si rationis usu privaret, quos & consiliorum suorum participes, & omnipotentiæ suæ ministros vellet efficere. Cautiores estis sane, quam*

ut

ut istud dogma probetis; nec sine ratione, fateor; actum quippe de vobis esset. Nonne enim mentes abalienationem patiebantur vestræ, convulsionum motibus agitatæ, dum sublimes illos toties a vobis jactitatos sermones habuere? Res occultas detexere, futura prædixere, morbos curavere, ceteraque miracula tam audacter a vobis publicata patravere? Centies id testati estis: mirum quod hæc totidem Divinæ virtutis in illis agentis argumenta dixeritis! Insania vere digna, quæ superbiæ vestræ rebellionique coronidem imponeret. Audite, & operiat confusio faciem vestram. Quandonam, rogo, Deus miraculum operans, voce manuve hominis corporis motibus agitati, animumque turbatum habentis, usus est? Quandonam insanos fecit, per quos voluntatem suam & potentiam declaravit? Moyses, ex quo divinitus vocatus est, ad mortem usque mille vicibus nomine Dei loquitur, & operatur: num aliquando mentis impos? Josue, Dei minister est & vates: num semel saltem spiritum habuit alienatum? Elias, Eliseus, Isaias mandata Dei annuntians, ipsiusque virtute miracula faciunt: quandonam, amabo, furentes & insani fuere? Quis alius in antiqua Lege dum Divino concitaretur Spiritu, mentem perturbatam habuit? Quis Apostolus in nova Lege, dum ægros sanabat, fideles edocebat, futura prædicabat, mentis corporisve perturbatione fuit inquietatus? Quis tandem a promulgato Evangelio, si, dum fureret, eventura vaticinatus, aut stupendum aliquod simile operatus est, ab Ecclesia tamquam Dei minister, veritatisque nuntius habitus est? Asinam Balaam objicitis, quam Angeli Dei virtute locutam dicitis. Ita sane: verum in hoc facto quid ad nostram thesim? Qui apud vos convulsionibus agitantur, num ii bruta sunt? Equidem scimus, posse Deum, ut voluntates suas patefaciat, miraculo creaturam supra naturam suam extollere: quod vero, si per os hominis nos velit edocere, illa momenta seligat, in quibus homines sui compotes non sunt, aut etiam ad hoc eos rationis usu privet, aliquando factum pro viribus pernegamus. Hinc exemplum bruti loquentis sine stupiditate nobis opponi nequit. Nec magis ad præsentem quæstionem faciunt somnia Pharaonis, & Nabuchodonosoris: naturaliter quippe somni tempore sensus alienantur, & hominis dormientis ratio perficitur, dum ad magna cogitanda applicatur. Siccine de vestris convulsionibus agitatis? Num naturalis est illorum, sicuti Pharaonis, & Nabuchodonosoris, alienatio? Num eorum recordantur, quæ dixere, fecereve, dum apud se non erant, ut memorati Principes, qui visum in somnis objectum expergefacti memoria tenuere? Immo, nullam talium rerum in eis, cum ad se redeunt, exstare memoriam, narratis. En igitur inter eos, & memoratos Principes duplex insigneque discrimen. Illud etiam advertendum est, nos istorum somnia venerari, quod eorum somniorum mysticam significationem Joseph, & Daniel, quos & sui compotes, & Divino Spiritu afflatos certo cognovimus, explanaverint: secus, ea tamquam mera somnia etiam nunc haberemus. Ast quis apud vos Propheta lumine Divinæ claritatis indubitanter illustratus est, qui vestrorum vestrarumque delirantium sermones interpretetur? Vos fortassis? Libenter audiremus. Recreari quandoque gratum est. Nec minus absurdum Saulis exemplum 1. *Regum* cap. 19. 25. *in medium proferre, prophetantis scilicet, cum super eum factus est Spiritus Domini. Præterquamquod enim prophetare non aliud hoc in loco significat, quam in honorem Dei cantica canere, Saul tunc temporis a mente sua non discessit; quin potius furor ejus in Davidem ad momentum consedit. Nullo igitur exemplo probatis, Deum aliquando, ad manifestandam voluntatem suam, hominibus sui non compotibus usum fuisse, vel ad hoc, quod magis est, sanos homines insanos fecisse. Illudque non solum Deum non fecisse, verum nec potuisse, contendimus. Litem nostram diriment viri, me vobisque doctiores, sancti Patres. Quomodo enim textum illud Apostoli* 1. *ad Corinthios* 14. 32. Spiritus Prophetarum Prophetis subjecti sunt *explicavere? Plures eo sensu dictis intellexisse, quod Prophetarum sit spiritum, quo alii Prophetæ afflantur, dijudicare. Licet quidem sic interpretari. Verum nonne etiam asserunt Origenes, Sanctus Hieronymus, Theophilactus, Œcumenius, Magister sententiarum, Sanctus Thomas, aliique plures, Apostoli mentem fuisse, spiritum Prophetarum eo Prophetis subjectum esse, quod eos ad loquendum non cogat, liberosque relinquat? Hoc vobis sæpe sæpius objectum est: quid hactenus respondistis?*

17. Diximus, sanctitatis argumentum desumi ex miraculis, post obitum potissimum a Deo patratis, intercessione Dei Servi, cujus nomen invocatur.

18. De hac re agitur *in decima quinta epistola theologica* §. 35. & 36. ubi auctor ostendere conatur, miracula ad impiorum sepulcra sæpe patrata fuisse juxta illud Tertulliani *in apologetico cap. 22. pag. 54. Delitescunt sub nominibus & imaginibus mortuorum, quibusdam signis, & miraculis, & oraculis Fidem Divinitatis operantur*, & alia exempla ab eo relata. At, utcumque sit, num ea fuerint vera miracula, an potius falsa, & Dæmonum præstigia, Auctoris assertiones nostris non obstant. Nunquam enim diximus, ex solis miraculis post obitum patratis sanctitatem inferri, sed huic probationi tantum locum esse posse, postquam fuerunt discussæ virtutes, & approbatæ in gradu heroico: si etenim post prædictam approbationem miracula superveniant post obitum patrata intercessione ejus, cujus virtutes fuerunt discussæ & comprobatæ Apostolico judicio, eodemque judicio fuerunt discussa & approbata miracula, firmum ex eis ducitur argumentum pro sanctitate ostendenda, uti sapienter animadvertit alius Auctor Theologus *in discursu super miraculis* §. 5. cujus verba sunt hæc:

19. *Qui religionem ex animo vereque diligunt, iis omnibus libenter assentiuntur, quæ ipsi vel auctoritatem vel decorem consiliare valent. At non continuo cupio, pro certis habeas omnia miracula, quæ Sanctis adscripta circumferuntur, sed iis solummodo fidem adhibeas, quæ post diligentem prudentemque investigationem vera esse constiterit. Sunt namque argumenta quædam generalia, quæ si exstent, de veritate miraculi certiores effecti, ad illud credendum sponte feramur. Primum argumentum. Christus miracula fore prædixit; eaque non solum possibilia, sed etiam actu fieri Fide Divina constat. Hinc, si credimus Evangelio, generaliter quoque debemus credere nonnulla miracula Fide Discipulorum Christi, & Sanctorum intercessione perpetrari. Hac in re incredulitate gloriari idem est, ac falsitatis promissa Salvatoris arguere sic Apostolos suos alloquentis, Marci 16. 17. & 18.* Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo Dæmonia ejicient; linguis loquentur novis; serpentes tollent; &, si mortiferum quid biberint, non eis nocebit; super ægros manus imponent, & bene habebunt. *Secundum argumentum. Pura Fides, & sanctitas eorum, quibus adscribuntur miracula nova, sunt ad ea credenda rationes & incitamenta.* Scimus (*legitur Joannis 9. 31.*) quoniam peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit. *Hisce verbis, quæ per os Cæci, quem sanavit Christus, Evangelium protulit, Deum ex ordinaria providentia signorum donum peccatoribus minime concedere liquido constat. Solis vera Fide præditis, sine qua nulla sanctitas, operatio virtutum promittitur. Quamobrem, dum novi Sancti canonizantur, tum demum ad inquirenda miracula devenit Ecclesia, cum per diligentissimam inquisitionem eorum & Fidei puritas, & morum probitas indubitate constet. Si nondum probata foret talis Fidei, morumque probitas, omnia miracula merito suspecta fierent, vel saltem alicujus Sancti Canonizationi minime prodessent; ait enim Gregorius Magnus lib. 20. moral. cap. 9. Probatio sanctitatis non est signa facere.* Auctor hic, ut suadeat, gratiam miraculorum lege ordinaria peccatoribus non dari, peccatoribus, inquam, adhuc in hac vita degentibus; (de illis enim, qui vita functi sunt, certum est, eorum intercessione nulla fieri a Deo miracula, juxta ea quæ alibi dicta sunt) utitur eo, quod legitur in Evangelio Joannis *cap. 9. Scimus, quia peccatores Deus non audit.* Verba autem hæc, sunt verba Cæci nati a Christo Domino sanati, de quibus ita loquitur S. Thomas *quæst. 6. de miraculis art. 9. Ad quintum dicendum, quod, sicut Glossa ibidem dicit, verbum illud est Cæci, qui nondum erat totaliter sapientia illuminatus, unde sententiam falsam continet: nam interdum Deus peccatores audit ex sua liberalitate, licet non ex eorum merito: & sic oratio eorum impetrat, licet non sit meritoria.* Nisi forte dicere velimus, Cæcum natum asseruisse, Christum non esse peccatorem, cum ipsum solo imperio & voluntate sua sanasset: peccator enim nitens miracula impetrare, ut sanctitatem suam demonstret, vel solam suæ orationis virtutem, nihil impetrare potest, cum Deus testis falsitatis non sit, nec peccatoris oratio virtutem miracula faciendi habere possit, ut explicat Cardinalis Bellarminus *lib. 1. de bonis operibus in particulari cap. 9. §. Si quis autem.*

20. Ad hujus capitis absolutionem nihil restat aliud, quam ut aliquam exponantur de occasione, qua Scriptura modo allata prodierunt. Notum est, annis præteritis ex hac vita decessisse quemdam Diaconum nomine *Parisium*, & ejus corpus traditum fuisse sepulturæ in cœmeterio S. Medardi civitatis Parisiensis. Prodiit ejus vita, & in va-

in variis locis edita typis est. Quam infensus fuerat ille Constitutioni *Unigenitus*, ab Auctore non dissimulatur. Appellationes ad generale Concilium pluries interpositæ, & nova in ultimo vitæ agone appellatio excogitata tamquam veræ Fidei signa extolluntur. Non modo ab Auctore vitæ populi frequentia ad ejus funus, & innumera propemodum concurrentium multitudo ad ejus sepulcrum describuntur, sed multa præterea edita sunt volumina miraculorum & prodigiorum, quæ ejus invocatione patrata dicebantur. Faventes appellantibus a Constitutione *Unigenitus* ad generale Concilium, supplices libellos exhibuerunt Archiepiscopo Parisiensi, ut juridicam cognitionem caperet de prædictis miraculis, eaque referri in Acta juberet. Non modo in libellis exhibitis, sed etiam in aliis Scriptis late demonstratum est, cultum privatum impediri non posse, & talem esse eum, qui exhibebatur erga Diaconum Parisium, licet in publico exhiberetur. Præterea non destiterunt multa afferre pro statuenda veritate assertorum miraculorum, & ut demonstraretur, sanationes excessisse vires naturæ. At plures in Galliis Præsules doctrina & zelo Fidei Catholicæ præclarissimi hisce conatibus obstiterunt, inter quos principem locum obtinuerunt Archiepiscopi Parisiensis, & Senonensis. Medici scripserunt, & ficta prorsus afferta miracula demonstrarunt; & quatenus sanationes veræ fuissent, nihil in eis interfuisse, quod vires naturæ superaret. Theologi, quorum verba in hoc eodem capite retulimus invictis hoc ipsum præstiterunt argumentis. Christianissimus Rex ex avita pietate ac religione suum non destitit potentissimum suppeditare auxilium Archiepiscopo Parisiensi, & claudi jussit cœmeterium S. Medardi, cum ex Medicorum attestationibus recte novisset, ratione & veritate carere, quæ de Diacono Parisio prædicabantur; uti apparet ex ejus Edictis die 27. Januarii 1732. & die 17. Februarii 1733. Sanctissimus quoque Pontifex Clemens Papa XII. prævio consilio Congregationis sanctissimæ Inquisitionis, vitam Diaconi Parisii proscripsit tamquam continentem propositiones & assertiones falsas, piarum aurium, ut est formula, offensivas, scandalosas auctoritati tum sanctæ Sedis Apostolicæ, summique Pontificis, tum Ecclesiæ, & Episcoporum præsertim Gallicanorum, injuriosas, temerarias, impias, Hæreticis faventes, erroneas, atque etiam schismaticas, & hæreticas, & hæretico spiritu plenas; uti colligitur ex Decreto edito die 22. Augusti 1731. & die 29. dicti mensis affixo & publicato, & per literas Apostolicas in forma Brevis die 19. Junii 1734. Consimili censura proscripsit Edictum Episcopi Antisiodorensis referens & approbans quodam assertum miraculum, quod in sua diœcesi patratum dicebat intercessione supra memorati Diaconi Parisii.

21. Totus & universus rerum gestarum contextus eo unice collineabat, ut homo Apostolicæ Sedi refragans, schismaticus, hæreticus, acerrimus impugnator Constitutionis, quæ incipit *Unigenitus*, pertinax Jansenistarum asseela, falsis ipsi attributis miraculis, imaginem solidæ virtutis & sanctitatis præseferret. Sancte ergo & prudentissime supra memorati Episcopi Gallicani abstinuerunt ab inquisitionibus juridicis, & sancte ac prudentissime insano & temerario cultui obstiterunt. Licet enim ex alibi dictis publicus tantum cultus prohibeatur erga non Beatificatos aut Canonizatos, nec publicus sit cultus, qui exhibetur in publico, sed qui exhibetur auctoritate Ecclesiæ, & fama aut insignis virtutis, aut miraculi viam aperiat inquisitioni juridicæ ab Ordinario assumendæ; hæc tamen, & similia sibi vindicant locum, cum agitur de Dei Servo, qui pie in Domino obiit, qui, dum viveret, non populari nec fictitio rumore, sed solida virtutum fama præfulsit. Quod si res sit de homine, de cujus fide & religione suspicio sit, tantum abest, ut cultus privatus erga eum permitti possit, vel ut de assertis ejus miraculis instituenda sit inquisitio, ut contra debeant Episcopi omnem cultum, licet privatum, amovere, & ab omnibus abstinere, quæ indebito cultui proxime aut remote favere possint, juxta exempla a Nobis allata *lib. 2. cap. 8.*

22. Post primam hujus Operis editionem, quidam Montgeronus, qui gloriatus est, se a Deistarum insania ad Jansenistarum disciplinam prodigiose fuisse conversum, idest a Carybdi (ut ajunt) in Scyllam incidisse, pugnans pro Jansenistarum doctrina, veritatem miraculorum a Diacono Parisio perpetratorum magna jactantia & facundia conatur vindicare in opere a se vulgato. Quidam alius ex Protestantium secta de Vorux Amstelodami anno 1740. typis edidit Criticam generalem librorum dicti Montgeroni super miraculis Diaconi de Paris. Opus in epistolas divisum est, & *epist. 8. & 9.* satis apte & solide ostendit, miracula a Montgerono narrata, tamquam facta intercessione prædicti Diaconi, aut esse mendaciorum & falsitatis plena, aut, si quid veri habent, id omne non divinitus, sed naturaliter contigisse. Ceterum præfationem operis, & alias epistolas si percurras, plura occurrunt hæretica dogmata, ob quæ jure ac merito liber fuit a sacra Indicis Congregatione proscriptus. Intolerabilis autem mendacii, impiæque falsitatis nota inurendum est id quod legitur *ep. 7. pag. 223. Regulæ omnes, quæ ad examinanda miracula a Pontificibus præscribuntur, & cum veritate ad amussim consentire prædicantur, hujusmodi sunt, ut falsis etiam miraculis (quemadmodum probari facile posset, si locus hic esset eas excutiendi) mirum in modum possent accomodari.* Si enim forte quæ in hoc nostro Opere adducta sunt, Auctor perlegisset, profecto non scripsisset, regulas a Romana Sede præscriptas pro discernendis miraculis posse falsis accommodari, idque probari facile posse.

CAPUT OCTAVUM.

De Divina mirabili sanatione a morbis & infirmitatibus.

1. ROCCA *in tract. de Canonizat. Sanctorum*, utpote qui Apostolici sacrarii Præfectus, ideoque Consultor Congregationis sacrorum rituum, satis versatus erat in caussis Beatificationis & Canonizationis, testatur *cap. 25. tom. 1.* in earum discussione afferri sæpissime miracula, quæ versantur circa sanationes a morbis & infirmitatibus: *Miracula omnia, & ea præsertim, quæ circa ægritudinum curationes versantur, in medium semper afferri solent, dum alicujus Canonizationis navatur opera:* idque confirmat Garzia de Caraſaps in alio tractatu *de Canonizat. Sanctorum*, ubi agens de Canonizatione Beati Ollegarii, in digressione *de miraculis* §. 17. ait: *Inter miracula, quæ operatur Dominus per intercessionem Sancti Ollegarii, & aliorum Sanctorum, non minorem locum tenent illa, quæ sunt circa salutem & valetudinem temporalem.* De sanationum miraculis loquitur Christus Dominus apud Matthæum 10. 8. ubi mittens Apostolos ad prædicandum, ait: *Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, Dæmones ejicite: gratis accepistis, gratis date*; & Marci 16. 17. *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo Dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit; super ægros manus imponent, & bene habebunt.*

2. Porro, ut sanatio a morbis & infirmitatibus inter miracula recenseatur, plura debent concurrere: primum est, ut morbus sit gravis, & vel impossibilis, vel curatu difficilis: secundum, ut morbus, qui depellitur, non sit in ultima parte status, ita ut non multo post declinare debeat: tertium, ut nulla fuerint adhibita medicamenta, vel, si fuerint adhibita, certum sit, ea non profuisse: quartum, ut sanatio sit subita & momentanea: quintum, ut sanatio sit perfecta, non manca, aut concisa: sextum, ut nulla notatu digna evacuatio, seu crisis præcedat temporibus debitis, & cum causa; si enim ita accidat, tunc vero prodigiosa sanatio dicenda non erit, sed vel ex toto, vel ex parte naturalis: ultimum, ut sublatus morbus non redeat. Addit Gaspar Rejes *quæst. 24. num. 1.* aliud requisitum, & est, ut potissimum ægrotorum sanitas non in corpore tantum, sed etiam in anima appareat: sed hoc proprium fuisse videtur miraculorum a Christo patratorum, juxta doctrinam D. Thomæ *3. par. quæst. 44. art. 3. ad tertiam.*

3. Jam vero requisita hæc singillatim explicemus. Dictum est, morbum debere esse gravem, & vel impossibilem, vel curatu difficilem, ut sanatio miraculo sit adscribenda: si enim ad naturam & essentiam miraculi pertinet, ut sit aliquid arduum & insolitum & admirandum, juxta ea quæ diximus *in superiori cap. 1. num. 3.* talis profecto non erit sanatio, si morbus non fuerit gravis, aut vel impossibilis, vel curatu difficilis. Fuit hoc quoque sapienter animadversum a Joanne Maria Lan-

cisio

cisio Archiatro duorum summorum Pontificum, Innocentii videlicet XI. & Clementis XI. Porro quantum ille in physicis & medicis excelluerit, tum opera ab eo edita, tum ceterorum non solum Italorum, sed etiam ultra montes degentium Litteratorum elogia plane demonstrant, quæ collegit Joannes Marius Crescimbenius in ejus Vita typis Romanis edita an. 1721. *pag. 18. & plurib. seqq.* Singulari eum amicitia colui, & ille me tunc aulæ Romanæ Præsulem executorem scripsit testamentarium una cum duobus Cardinalibus Hannibale Albano, & Curtio Origo iis tabulis, quibus præter insignem bibliothecam medicam sufficienti dote instructam pro alendo custode, & libris, qui ederentur, emendis ad publicam studentium utilitatem, quam dono dederat archihospitali S. Spiritus Urbis; de reliquo satis amplo patrimonio, laboribus suis comparato, ad pias causas testatus est, ad ægros videlicet io hospitali curandos. Agebatur de miraculis tunc Servi Dei, nunc Sancti Joannis Francisci Regis. Nonnulla ex iis quæ proponebantur, censuit Lancisius esse admittenda miracula, quæ admissa sunt; alia rejicienda, quæ rejecta fuerunt. Ac secundum quidem, quod proponebatur, rejiciendum dixit, prout rejectum est, ob morbi levitatem. *Sed ne hanc hypothesim* (inquit) *nudis ac fallacibus conjecturis proferre tuerique videar, humiliter Sanctitatem vestram exoro, partem aliquam magnarum suarum cogitationum referre velis primo in morbi ab initio levitatem, deinde in dubiam quoque existentiam levissimi morbi, qui immediate sanationem præcessit &c. Ad cognoscendam vero ægritudinis levitatem, ob quam superstructa miracula omnium Scriptorum consensu facile corruunt, e re maxime erit observare, quod morbus non fuit ab initio vulnus nervi, ut Postulatores existimare videntur &c.*

4. Ut vero constet, morbum fuisse gravem, & curatu difficilem vel impossibilem, exquirendum est Medicorum judicium, qui morbi magnitudinem desumere consueverunt vel ex læsæ partis dignitate, vel ex vehementia morbi, vel ex læsione facultatis nostrum corpus gubernantis, quemadmodum ex Galeno adnotarunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Ignatii *in sexto miraculo §. Cum autem*. Medici quoque non gravem, sed levem reputant morbum, qui in se gravis est, sed quo æger affici consuevit, & a quo sæpe, licet cum difficultate, sese recollegit, ut ad rem, loquendo de prodigiosis sanationibus, notat Zacchias *quæst. medica-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 8. num. 17. & 18.* Cumque nonnulli Medicorum ad ægrotantis curam advocentur, quorum examen io processum inseritur, nonnulli a Postulatoribus eligantur, ut in causa Beatificationis & Canonizationis patrocinium præstent, & scriptis exponant, quæ miraculo proficiunt; alii vero ex alibi dictis, a sacra Congregatione deputentur, qui, interposito juramento, scriptis exponant, quid pro veritate sentiant; ad hos præcipue spectat rationes ab aliis allatas sedulo ponderare, earum momenta sedulo examini subjicere, & causas & symptomata morbi ab ægroti Medicis relata ad trutinam revocare; sine quarum rerum notitia tutum ferri non potest judicium de morbi gravitate, & utrum impossibilis, ao difficilis fuerit ejus curatio cognosci. Quare Lancisius, modo allegatus, io alio suffragio pro veritate exarato in causa ejusdem Sancti Joannis Francisci Regis super septimo asserto miraculo, quod proponebatur, & quod ipse censuit rejiciendum prout rejectum fuit, ait: *Cum Medici certum judicium ferre non possint de natura, deque exitu morborum, nisi perspectas habeant tum occasiones tum causas unde cœperint, tum omnia symptomata quibus stipati fuerint, qui fieri poteris, ut ipse ego tuto possim judicare de vera morbi indole, ejusque fine, cum potissimum lateant principia? Altum apud testes silentium est de causis & origine tumoris mamillæ. Silent omnes, quomodo malum sibi consciverit infelix mulier, nimirum an ex causis externis, contusione videlicet, vel casu, an ex internis, scilicet ex humorum refluxu ab utero, ut in puerperis semper, & in iis quæ mensium fluxu rite non donantur, plerumque contrahitur. Et tamen hæc causarum expositio facti caput erat, quia quod ignoratur in facto, Medicus non assequitur.*

5. Dictum est autem, onus præcipuum esse Medicorum, qui a sacra Congregatione eliguntur ut suum pro veritate proferrent judicium, supra recensita sedulo ponderare: apud sacram quippe Congregationem, ipsorum judicium pluris æstimatur, quam aliorum qui pro causæ opportunitate scribunt, necnon ceterorum qui curationi ægrotantis operam præstiterant, cum hi aliquando fallantur, putantes, uti constat experientia, aliquem morbum esse levem qui gravis est, & aliquando eum, qui gravis est, esse grauvem, & curatu difficilem vel impossibilem, teste Valleriola *observat. medicar. lib. 1. observ. 4. pag. 33. Frustratur spes Medicorum, & moritur is, de quo securus primo fuit; uti contra, servari eum non raro videmus, de quo Medicus desperarat. Ea causa est, cur sæpe deserti a Medicis convalescant, quod arcani naturæ motus, quibus ipsa in servando fovendoque corpore utitur, & a mortis injuria vindicando, non satis nobis perspecti sint: unde merito fit, ut quod notarum indicio eventurum speres, non eveniat. Cur? Quod conjecturalis sit ars medica; rationemque conjecturæ talem esse, ut, cum sæpius aliquando responderit, interdum tamen fallat nos.*

6. Hactenus quoad primum requisitum. Quod attinet ad secundum, ut videlicet morbus non sit io ultima parte status, ita ut non multo post declinare debeat, de eo sic loquitur Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 8. num. 6. Requiritur principaliter, quod morbus non sit in ultima parte sui status, ita ut non multo post naturaliter declinare debeat, vel ut morbus non sit prope judicium: in hoc enim tempore, ut ex Hippocratis sententia patet aphor. sect. 2. aphor. 30. symptomata omnia fortiora sunt, ita ut ægri aliquando de vita periclitentur; succedente autem crisi, subita ac repentina mutatio fit, ad salutem, quæ miraculosa ob id plerisque videtur ob sævitiem enim symptomatum judicans absque dubio ægrum de proximo moriturum, qui tamen brevi sanitati restituitur. Cum ergo ægri in tali statu sunt, ad supernaturalia remedia promptissime recurrunt, mille ac plura vota Deo Sanctisque concipiunt, & remittente morbo miraculosum id putant, præcipue cum tam brevi temporis spatio insperata salus successerit; cum tamen naturaliter morbus remittere debuit, & declinare:* quod ipsum repetit *lib. 10. consil. 9. sub num. 7. Videtur necessarium, quod morbus sit adhuc crudus & in augmento, quando accidentia adhuc augentur, & morbus vires acquirit eundo; aut saltem necesse est, ut sit in principio status, quia cum est vere in statu, & appropinquat declinatio, aliquando fit repentina ac momentanea mutatio, etiam præter spem & cum summa admiratione astantium, ad salutem, quæ a natura quidem est, quæ, morbifica causa in eo agone superata, & validior reddita, corporis actiones suo libito exercet, concoctosque humores, quocumque libet, expellit, unde bonæ ac salutares crises emergunt, in quibus subito & de repente integra sanitas restituitur .... & hæc, morbo crudo existente, naturaliter succedere non possunt... cum indicationes evenientes in morbis crudis a natura esse non possint, nec bona idcirco sint; & sic sanatio subitanea facta eo tempore potius ex vi supernaturalis, quam naturalis causa successa existimatur.*

7. Judicium Medicorum necessarium est in hoc secundo requisito, idemque judicium necessarium est io tertio, de quo nunc acturi sumus, ut videlicet nulla fuerint adhibita medicamenta; vel, si fuerint adhibita, certum sit, ea non profuisse. Si contendatur, nulla fuisse adhibita medicamenta, poterit id comprobari tum assertione testium, tum Medici, tum Pharmacopæi, qui curationi ægri operam suam navarunt. Si vero contendatur, inutilia fuisse, nec ullo modo proficua medicamenta, quæ fuerunt ægroto adhibita, oportet, ut sciamus, quænam fuerint illa medicamenta. Si enim de illis non constet, & Medicus ea in suo examine non retulerit, inutilis omnino futurus erit labor Medicorum pro miraculo scribentium, necnon labor ceterorum Medicorum, qui a sacra Congregatione eliguntur, ut suum pro veritate ferant judicium. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, & agebatur de causa Beatificationis sæpe memorati Sancti Joannis Francisci Regis, inter cetera quæ opposui adversus quoddam assertum miraculum quod Postulatores examini subjiciebant, dixi, constare de applicatione remediorum, sed ignorari quænam fuerint adhibita, idque satis esse ne miraculum approbetur, prout revera approbatum non fuit. Adhæsit huic oppositioni supra extatus Joannes Maria Lancisius io suo suffragio pro veritate exarato super eodem, quod proponebatur, miraculo. En ejus verba: *Nos quoque cum Reverendissimo Promotore libenter scire optaremus, quænam remedia fuerint adhibita, non solum ut nosceretur, num meritis Servi Dei quem mulier invocavit, an medicamentorum vi quibus usus est Chirurgus, tribuenda esset sanatio, sed etiam ad perspiciendam, fuerintne rite admota, vel aliquid ex necessariis prætermissum, unde, cognita Chirurgi industria vel incuria, inferre possem, talem fuisse morbum, qualem ipse perhibebat. Sed impleri non possunt vota, cum Chirurgus examini subjectus non fuerit, & testes verbo*

verbo rem absolvant asserentes, multa conatum fuisse Chirurgum, sed irrito successu.

8. Posita applicatione medicamentorum, pro regula statui potest, in judicio ferendo sanationem non miraculo, sed viribus medicamentorum esse adscribendam; dummodo tamen medicamenta fuerint apta & potuerint proficere, quemadmodum advertit & monet Cardinalis de Laurea *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disp.* 20. *art.* 19. *de miraculis n.* 857. *Numquam potest asseri, ut miraculosus eventus ille, pro quo obtinendo applicatur aliquod naturale medium seu remedium, quod putatur efficax ad illud obtinendum .....; etsi enim Deus, vel Sanctus aliquis invocetur ad eum effectum obtinendum, cum tamen medium illud putatum sufficiens ad eum applicatur, si effectus obtinetur, dubium remanet, an a Deo, an ab illo medio effectus ille processerit.* Quando autem res est dubia, cum non sint multiplicanda miracula, sanatio in eo rerum eventu naturalis erit censenda. Rem confirmat Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 8. *n.* 12. *Sanatio miraculosa diverso ac interdum contrario modo, & per alia media procedit, quam naturaliter fiat. Ita enim notandum venit in cunctis miraculis a Christo Domino, ejusque Apostolis, ac Servis patratis; quicumque namque ab illis sanati sunt, solo contactu manuum, immo & vestimentorum, quinimmo ipsius umbræ, vel solo verbo & jussu ipsorum sanati sunt. Si ergo post longum remediorum usum, quæ quidem pateat maxime proportionata morbo fuisse, vel in aliquo novo præsidio etiam proportionato in usum convocato, etiam longe ab ejus administratione, quis sanetur, & effectus remediis correspondeat, ad eorumque virtutem referri sanitas possit, hoc absque dubio, quantum ex hoc est, miraculum non erit.* Et si pro regula statuitur, in judicio ferendo sanationem non miraculo, sed viribus medicamentorum esse adscribendam; dummodo medicamenta fuerint apta, & potuerint proficere; pro regulæ explicatione, vel etiam limitatione statuendum erit, sanationem esse miraculo, & non viribus medicamentorum adscribendam, si constet, medicamenta adhibita non fuisse apta, sed aut nocua, aut inutilia; uti bene prosequuntur Contelorius *de Canoniz. SS. c.* 17. *n.* 20. Frances *variar. juris resol. c.* 29. *n.* 48. Bordon *in opere posthumo de miraculis medit.* 7. *n.* 29. Pignatellus *consult.* 177. *n.* 8. *& consul.* 191. *n.* 3. *t.* 10. Auditores Rotæ in relatione causæ S. Andreæ Corsini *par.* 2. *n.* 195. impressa *post primam Consultationem Lezanæ*. In bulla Canonizationis S. Philippi Nerii habetur, nonnullos ægrotantes remediis omnino contrariis ab eo fuisse sanatos. Cæsari quippe Cardinali Baronio stomachi & capitis debilitate ita laboranti, ut retinere vix cibum, atque orare nulla ratione posset, imperavit, ut coram se panem integrum cum malo citreo comederet: qui statim atque ejus mandatum executus est, stomachi ac capitis molestiis sensit se liberatum. In antiquissima vita SS. MM. Cyri & Joannis legitur, eos cuidam Theodoro, cui venenum fuerat propinatum, sese spectandos præbuisse, & ei, ut aspidem comederet, imperasse, asserentes, eo cibo tam grave periculum averti posse. Quod cum ab eo præstitum esset, sanitatem illico recuperavit: ut enim subjicit Historicus *apud Bolland. ad diem* 31. *Januarii tom.* 2. *pag.* 1092. *Neque enim* (Sancti) *Medicorum legibus adstricti suorum supplicum morbos levant, verum cælesti decreto pollentes, curationem adhibent miram pleneque Divinam.* Et teste B. Petro Damiani, quando Sanctus Presbyter Barbatianus, Deo opitulante, sanitatem alicui conferebat, ut plurimum superponebat aliquod velut emplastrum, & sæpe comedendum aliquid quasi medicinale antidotum conferebat eo studio, ut potius Medicus, quam Sanctus esse videretur.

9. Dicendum est etiam, non obstare miraculo, si in aliquo cujuscumque generis miraculo, aut sanatione interveniat aliqua naturalis actio, vel motus, qui non habeat ex se vim efficiendi eventus expectati; uti bene prosequuntur Cardinalis de Laurea *loc. cit. disput.* 20. *art.* 21. *num.* 887. *& seqq.* Pavinus *in relatione causæ S. Bonaventuræ part.* 2. *art.* 6. Castellinus *de certit. glor. SS. c.* 8. *punct.* 31. Jusserat Dominus Josue expugnaturo Hiericuntem, ut per sex dies, & semel in singulos, cum toto exercitu eam urbem circumiret, & ut septimo die septem Sacerdotes arcam Fœderis præcedentes buccinis obstreperent, prædicens, tunc funditus civitatem esse ruituram *Jos.* 6. 5. *Cumque insonuerit vox tubæ longior atque concisior, & in auribus vestris increpuerit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, & muri funditus corruent civitatis, ingredieturque singuli per locum, contra quem steterint.* Nonnullæ hac in re actiones naturales intercesserunt; sed, quia juxta suas vires naturales, ruinosum lapsum mœnium civitatis efficere non poterant, miraculo non obfuerunt. Elias revocavit ad vitam filium mortuum Viduæ Sareptanæ, & expandit se super eum, Deumque invocavit. Christus Dominus curans Cæcum natum (de quo infra) fecit lutum ex sputo, & linivit luto oculos ejus, mandavitque, ut iret ad se lavandum in natatoria Siloe. Expansio Eliæ super puerum fuit actio naturalis; naturalis quoque fuit actio Christi Domini componendi lutum ex sputo, & naturalis fuit ablutio Cæci nati in natatoria Siloe: sed, cum naturalis actio Eliæ non potuerit efficere eventum exspectatum, suscitare videlicet mortuum; nec ablutio in natatoria Siloe potuerit restituere visum Cæco nato; & applicatio luti ex sputo super oculos, si non detrimentum, leve tamen adjutorium afferre potuerit, nemo est qui asserere possit, actiones eas naturales miraculo obstare potuisse. Dictum est, applicationem luti ex sputo debuisse Cæco, si non detrimentum, levem tamen utilitatem afferre, quia, etsi non ignoramus, hominis salivam magna vi pollere in nonnullis morbis curandis, uti fuse habetur apud Lævinum Lemnium *de miraculis occultis naturæ lib.* 2. *cap.* 44. tamen nec ipsa sola, nec una cum luto rem tantam efficere poterat in curatione Cæci nati: cumque De Vert in sanatione Cæci nati a Christo Domino facta ausus sit integram & naturalem sanandi virtutem in sputum & lutum referre, merito improbatur & redarguitur ab Episcopo Augustæ Suessionum in erudito tractatu *de vero spiritu Ecclesiæ in usu Cæremoniarum* §. 39. Quid autem dicendum erit, si remedia adhibeantur apta ad morbum depellendum, si actio naturalis intercedat, quæ ipsa per se efficere possit eventum speratum, quæ tamen divinitus revelata sint: obstabuntne hæc miraculo? Huic autem quæsito, negando videtur esse respondendum. Angelus enim Tobiæ juveni fellem piscis indicavit, quo cæcitatem Tobiæ senioris curaret. Plinius, Galenus, Ælianus, & alii putant, fellem piscis esse remedium istiusmodi morbo omnino aptum. De sanationis autem miraculo dubitandum non est; cum remedii cognitio divinitus Tobiæ juniori immissa fuerit, veluti optime docet Serrarius *in Tobiam cap.* 11. *quæstiunc.* 2. *Ut igitur fel hoc Raphael monstraret, supernaturale fuit; sed ut ex eo monstrato, sicque oculis apposito cæcitas curaretur, naturale opinor.* Unde Archangelus loquens cum Tobia seniore, uti habetur *Tobiæ* 12. *vers.* 14. ait: *Misit me Dominus, ut curarem te.* A S. Augustino *lib.* 22. *de civit. Dei cap.* 8. *num.* 14. *col.* 669. *tom.* 7. referuntur miracula a Deo patrata intercessione S. Protomartyris Stephani, & inter cetera hoc: *Sanati sunt illic per eumdem Martyrem etiam podagri duo, unus civis, peregrinus unus: sed civis omni modo, peregrinus autem per revelationem quid adhiberet, quando doleret, audivit: & cum hoc fecerit, dolor continuo conquiescit.* Similia miraculorum exempla extant in vita S. Dominici scripta a Theodorico de Apoldia *num.* 339. *num.* 340.

10. Ad absolvendum examen hujus tertii requisiti, duo superaddenda esse videntur. Alterum, non esse statim pronuntiandum pro inutilitate medicamentorum applicatorum, quod aliquod tempus intercessit inter eorum applicationem, & sanationem, uti colligitur ex verbis Zacchiæ supra relatis; prudentia enim Medici est aliquando quiescere, & ab applicatione medicamentorum cessare, juxta illud Hippocratis *lib.* 6. *epid. sect.* 2. *text.* 19. *Per adjectionem contraria adhibere, & aliquando quiescere.* Ubi Vallesius *in comment.* ait: *Censeo enim periculosius incidere in Medicum, qui nesciat quiescere, quam qui nesciat contraria adhibere: nam qui nescit quiescere, nescit occasiones contraria adhibendi; qui nescit contraria adhibere, tamen, si prudens est, scit quiescere, atque si prodesse non potest, tamen non obesse.* Nec vero ex quiete hac inferri potest inutilitas medicamentorum, quæ ante adhibita fuerant. Quapropter Aetius *tetrab.* 2. *serm.* 2. *cap.* 10. *in fine*, ait: *Proinde operæ pretium est nosse, quod multi sic ægrotantes in tempore curationis nihil commodi perceperunt; demissa vero curatione restituti sunt, natura ante curationem prævalente contra morbos debiles ex medelæ factos: quapropter naturæ remissionem dare oportet; videtur enim una cum curationibus affligi, in quiete vero invalescere, & superare morbos jam antea attenuatos.*

11. Alterum est, non esse contra miraculum pronuntiandum, statim ac constat, Medicos fuisse ad curationem vocatos, & ab eis adhibita fuisse medicamenta. Hæmorrhoissa, mulier videlicet sanguinis profluvio laborans (alii S. Martham, alii Veronicam, alii vero probabilius putant, Mulierem fuisse ex urbe Paneadis ad Jordanis fontem sitæ) accessit retro ad Christum, & ad ejus

fimbriæ conctatum sanitati illico restituta est, inhibito sanguinis fluxu, quo duodecim annorum spatio laboraverat. Eusebius *lib. 7. histor. Eccles. cap. 18.* refert, eam in urbe Paneade Statuas æneas duas, Christo unam, sibi alteram erexisse, quæ rem posteris iodicarent: *Mansit porro ad nostra usque tempora* (verba sunt Eusebii): *nosque adeo urbem illam ingressi, ipsam conspeximus.* Loquitur de Statua Christi de qua etiam multa habentur *tom. 2. par. 2.* dissertationum *de cultu Sanctorum* editarum a Patre Abbate Trombelli *disser. 9. cap. 42. & seqq.* Insignissimum ergo fuit Christi miraculum, licet Hæmorrhoissa Medicos advocasset, eorumque adjutorio usa fuisset, non nisi quia medicamenta, a Medicis adhibita, fuerant omnino inutilia. Quapropter *Marci 5. v. 25.* legitur: *Et mulier, quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim, & fuerat multa perpessa a compluribus Medicis, & erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat:* & Lucæ 8. 43. *Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in Medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari; accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti ejus & confestim stetit fluxus sanguinis ejus.* Prudentia itaque una cum medica experientia necessaria est, ut tutum de hoc tertio requisito proferatur judicium, nosse enim oportet non solum vim & efficaciam medicamentorum, sed etiam tempus, intra quod proficere potuerunt, ut ex supradictis colligitur.

12. Succedit quartum requisitum, ut sanatio videlicet subita sit, & fiat in instanti. Abulensis *in Matth. tom. 4. cap. 14. quæst. 176.* docet, quædam miracula fieri in instanti, alia vero tempore, & ut Scholæ loquuntur, *successive:* primorum affert exemplum in suscitatione mortuorum, & sanatione cæcorum; aliorum autem in victoria ex. gr. belli miraculo relata, quæ non obtinetur in instanti. Alterum hoc non facit ad rem, de qua nunc agitur: cum modo sermo sit de sanatione, de qua quarto loco quæritur, an debeat esse subita & in instanti, ut miraculo adscribi possit. De hoc quarto requisito multa legi possunt apud antiquiores Canonistas, Archidiaconum videlicet *in can. Nec mirum, 26. quæst. 5.* Martinum Laudensem in tractatu *de Canonizat. Sanctorum* edito occasione Canonizationis S. Bernardini Senensis, quem dicavit S. Joanni de Capistrano tunc viventi, *in §. Rursus quæris Archidiaconus*, apud Troilum Malvetium *in tract. de Canonizat. Sanctorum*, apud Castellanum de Fara *in eod. tractat. §. Quæro, an sit necesse, miraculum fieri in instanti*, apud Pavinum Rotæ Auditorem in relatione causæ B. Bonaventuræ *part. 2. art. 5.* Ponderant isti Auditores nonnulla miracula veteris & novi Testamenti, quæ non fuerunt facta subito & in instanti, & alia rursus ponderant veteris & novi Testamenti miracula, quæ subito & in instanti facta sint; & licet obscure satis loqui videantur, satis tamen aperte colligi potest, eos amplecti sententiam, quæ in miraculo non exposcit subitam sanationem, quemadmodum etiam colligitur ex relatione Jacobi Simonetæ Rotæ Auditoris, & deinde S. R. E. Cardinalis, in causa S. Francisci de Paula, ubi sic loquitur: *Dubitant forsan etiam nonnulli, an illa miraculis jure adscribantur, quæ non statim facta fuisse, testes perhibent, cum secundum eos alii non sine naturæ auxilio, & diebus non paucis intervenientibus sanitatem demum obtinuerint: sed profecto in his nequaquam dubitandum est, cum spatium temporis miraculorum virtutem non impediat; nam, ut dicit Glossa Matthæi 8. loquens de Christo, quem verbis tantum statim curare poterat, paulatim sanat, humanæ cæcitatis magnitudinem ostendens, quæ vix, & quasi per gradus ad lucem redit. Multis quoque citatis Divinarum Litterarum testimoniis idem attestantur Archidiaconus in can. Nec mirum, 26. quæst. 5. quem Joannes Andreas, & alii referunt & sequuntur in cap. unic. de Reliquiis & veneratione Sanctorum, in sexto.* Antiquiorum Canonistarum dicta tanquam excludentia necessitatem subitæ sanationis pro miraculo constituendo explicat & sequitur Molphesius *consil. 46. num. 53. & seqq.*

13. Adhæsit huic sententiæ Angelus Victorius Medicus in suis consultationibus *consul. 92.* ubi loquens de puella a paralysi per miraculum liberata hæc habet *pag. 405.* *Cum igitur curatio prædictæ mulieris, si dicenda sit miraculosa, non possit pertinere nisi ad hoc tertium genus, ad ipsum vero requiri videatur, ut sanatio fiat in instanti, illa autem septem aut plurimum dierum spatio fuerit sanata, non videtur illius sanitas tribuenda miraculo. Sed his non obstantibus, dicendum omnino censeo, illam miraculose esse sanatam; non enim semper est necessarium ad miraculum, ut quis subito sanetur: quod facile ostendi potest exemplis; primo, quidem exemplo pueri ab Eliseo Propheta resuscitati, cui primo calefacta est caro ejus, deinde Eliseo super ipsum iterum incurvato, revixit: & Naaman fuit a lepra mundatus post septimam ablutionem in Jordane; & Cæcus Bathsaidæ a Domino illuminatus, non perfecte vidit, donec oculi iterum atque iterum a Domino tacti essent: & Macarius, ut refert Surius, puellam multis annis simili paralysi laborante propriis manibus oleo sancto perunxit per viginti dies, ac pro ea Domino fundens preces incolumem reddidit.* Hunc secutus est alius Medicus Sebastianus Babus *in opere, cui titulus*, Decora Roberti Cardinalis Bellarmini *pag. 88.* *Attamen non derogat miraculi quidditati, si in tempore fiat, dummodo alia concurrant.*

14. Contrariam vero sententiam, hoc est necessarium esse, sanationem fieri subito & in instanti, ut inter miracula recenseri possit sequitur Angelus Rocca *de Canoniz. Sanctorum tom. 1. cap. 26.* ubi post plura ita concludit: *Si autem quis morbo aliquo ad invocationem Dei & Sanctorum, a Medicis non destitutus, paulatim liberaretur, tunc illud re vera miraculum dici non videtur: curationem tamen, sive sanitatem illam, Divina opitulante Gratia, Sanctisque intercedentibus paulatim recuperatam fuisse, omnino credendum est: morborum namque curatio miraculosa judicatur, si repentina sit, vel a Medicis jam desperata, temporisque momento perfecte præstetur.* Pro eadem sententia pugnant Matta in eodem tractatu *de Canoniz. SS. par. 3. cap. 8. num. 8. & seqq.* Rosa *in addic. ad tract. de Executor. litter. Apostolic. sub num. 175.* Pignatellus *consul. 54. n. 1. tom. 4.* Zacchias *lib. 10. consil. 9. num. 16.* *Tertia conditio est, ut sanatio fiat subito & in instanti, ac præter spem.... & hoc, quia natura operatur per alterationem, & idcirco operatur in tempore, quia alteratio in instanti fieri non potest, cum motus in instanti non fiat.* Fieri debere in instanti, admiserunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Caroli Borromæi *par. 2. art. 26. §. Tertio præmittimus*, in relatione causæ S. Franciscæ Romanæ *3. par. art. 1. de miraculis in genere*, in relatione causæ S. Raymundi *art. 5.*

15. Verum hodie cessare videtur quæcumque difficultas, & posse conciliari opiniones utrinque pugnantes, asserendo, *instantaneitatem* non requiri necessario in miraculis primi & secundi generis, sed omnino esse necessariam in miraculis tertii generis, & sic ut plurimum in sanationibus ab infirmitatibus, cum ut plurimum miraculum in his contingens consistat tantum in modo: Contelorius *de Canoniz. Sanctor. cap. 17. sub num. 9. §. Sed ego distinguebam*, Pasqualigus ad Lauretum de Franchis *in controv. inter Episcopos, & Regulares num. 1174.* Castellinus *de certit. glor. Sanctor. cap. 8. punct. 30. n. 37. §. 1. & seqq.* Bordon. *in opere posthumo de miraculis medit. 1. quæst. 4.* Pignatellus *consul. 54. per tot. tom. 4. & consul. 20. tom. 5.* Auditores Rotæ in relatione causæ S. Andreæ Corsini impressa post primam consultationem Lezanæ *par. 2. n. 192. & seqq.* & in relatione causæ S. Isidori *tit. de miraculis in genere*, quæ refertur ad ipsam relationem editam in causa S. Andreæ Corsini. Distinctionem hanc late propugnant duo Consultores Congregationis sacrorum rituum, Cardinalis videlicet de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 20. art. 20. num. 867. & seqq. & n. 875. & sequentib.* & Matthæuccius *in pract. Theologo-Can. ad caus. Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 2. §. 1. & tribus seqq.* Dictum est, sanationes ut plurimum ad tertium genus miraculorum referri, cum aliquæ dari possint & dentur, ad secundum genus pertinentes, de quibus infra. Deuteronomii *cap. 28. vers. 7.* legitur: *Percutiat te Dominus ulcere Ægypti &c. ita ut curari nequeas:* & rursus *cap. 32. v. 33.* *Venenum aspidum insanabile.* Pertinent sanationes ab hisce morbis non ad tertiam, sed ad secundam classem miraculorum; & idcirco quoad eas pro constituendo miraculo non est necessarium, ut fiant in instanti. Sanatio filii Reguli, qui mori incipiebat, absque dubio inter miracula fuit. Dixit enim Jesus patri *Joan. cap. 4. v. 48.* *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.* Ea porro non contigit in instanti, cum Christus tantum dixerit: *Vade, filius tuus vivit.* Servi nuntium non detulerunt sanitatis, sed vitæ, *dicentes, quia filius ejus viveret.* Regulus eos non interrogavit, an filius perfectam sanitatem consecutus esset, sed qua hora melius se habuisset: *In qua hora melius habuerit.* Et comperto eum melius se habere incepisse ea ipsa hora, qua Christus illi dixerat, filium adhuc vivere, id adeo habitum est pro miraculo, ut tam Regulus, quam tota ejus domus crediderint. De hac sanatione ita loquitur Cardinalis de Lauræa *loc. cit. disp. 20. ar. 5. num. 85.* *Potest*

tamen

tamen contingere, quod morbi isti, alias per naturam curabiles, tantum processerint, ut sint incurabiles quovis apposito remedio, & quavis concessa temporis dilatione. Et tunc sanationes eorum essent secundi generis, sicut censeo fuisse sanationem filii Reguli nuper allatam: ait enim Textus: Incipiebat enim mori. *Igitur defecerat jam virtus naturæ. Et hoc est quod discutitur, cum de miraculorum probatione agitur, ad discernendum cujus generis sint. Subtiliter enim consideratur, an remanserit aliqua spes in natura ad superandam morbi vim: si enim remansit, semper dicitur miraculum quoad modum: si desperatum erat pro natura, dicitur quoad rem.*

16. Relatam distinctionem amplexa est, & amplectitur sacrorum rituum Congregatio, cum in ea agitur de miraculis, præcipue sanationum, in causis Beatificationis & Canonizationis Servorum Dei, & Beatorum, & quidem tanta cum religione, ut aliquando abstinuerit a recensendo inter miracula nonnullas sanationes, in quibus Medici, aut testes asserebant, ægrum post invocationem Servi Dei, aut Beati cœpisse melius se habere, & perfectam deinde sanitatem consecutum fuisse: modus enim hic loquendi subitam excludit sanationem, & sic gratiam potius significare videtur. Summi Pontifices in bullis Canonizationum usi quidem sunt iisdem verbis, dum miracula quædam recensebant, ut in bulla Canonizationis S. Thomæ de Aquino *pag. 139. cod. Canonizat. Cœpit ex tunc linguam ducere, meliorari, & convalere, ac brevi temporis intervallo curatus perfecte fuit.* Et in bulla Canonizationis S. Ignatii *pag. 335. loc. cit. Statim melius se habuit, depulsusque est morbus obstructionis, & hydropisis, ita prorsus ut intra tres vel quatuor dies detumuerit venter, & exinde illa se bene habuerit*; & pag. 336. *Melius se habere cœpit, & toto illo die, ac nocte insequenti inchoata valetudo ita est aucta, ut, illucescente mane, sana omnino ad ecclesiam Collegii dictæ Societatis accurrerit expeditissime.* Omissa autem indagine, utrum sanationes in prædictis bullis relatæ, fuerint miracula tertii, an secundi generis, & an illis innixum vere fuerit Decretum Canonizationis; vis in hoc consistit, quod si Medicus ægroti, & testes iis verbis usi sint, & sanationes ita sint expositæ a Postulatoribus ad Beatificationem & Canonizationem obtinendam, non possunt ex defectu *instantaneitatis* miraculis adscribi; nisi probetur, miraculum esse secundi, non tertii generis; vel nisi ostendatur ex toto contextu, *meliorationis* verbum fuisse a Medico, & testibus usurpatum pro perfecta & subita sanitate, uti strenue præstitum fuit a Postulatoribus causæ tunc Beati, nunc Sancti Francisci Solani tempore, quo fungebar munere Fidei Promotoris.

17. Multa alia de hoc subitæ sanationis requisito essent dicenda, cum a Doctoribus inquiratur, an, ut sanatio miraculo tribuatur, debeat esse non solum subita, sed etiam cum recuperatione virium; an, si aliquæ morbi reliquiæ remanserint, id obstet miraculo: sed, cum hæ similesque quæstiones potius pertineant ad perfectionem sanitatis, quam ad subitam sanationem, de illis mox agetur, cum de requisito perfectæ, & non concisæ sanitatis habebitur sermo. Interim autem adnotare fas sit in sacra Scriptura sæpe conjungi cum iis quæ miraculo fiunt, verba *illico, subito, continuo, confestim, statim*, quæ æquivalent verbis *in continenti*, & *in instanti*, de quorum sensu quæstio est inter Doctores. Troilus Malvetius *de Canonizatione Sanctorum dub. 3. num. 34. inter tractatus magnos tom. 14. pag. 100. a tergo col. 1. in fine*, docet, interdum *instantaneitatem* significare factum aliquod post triduum, aliquando post decem dies; duplex instans esse, alterum mathematicum, alterum morale; & in re, de qua nunc agitur, interpretationem & explicationem *instantaneitatis* arbitrio Judicis esse remittendam. Adhæret Cardinalis de Laurea *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 20. ar. 20. num. 866.* Nos autem credimus, moralem *instantaneitatem* in sanationibus, quæ miraculo tribuuntur, sufficere; Judicis arbitrio rem esse relinquendam, dummodo tamen arbitrium a ratione regatur. Judex ergo tunc tantum pronuntiare poterit pro subita sanatione, cum, adhibito Peritorum consilio, viderit, tanto temporis spatio sanationem contigisse, quanto juxta naturæ vires contingere nunquam potuisset, ut statuunt citati Auctores. In causa B. Hieronymi Æmiliani actum fuit de sanatione cujusdam Francisci Manzoni qui spatio duorum annorum hernia admodum molesta laboraverat, quique post visitationem sepulcri hujus Beati continuatam spatio octo dierum, in quorum primo cœpit melius se habere, octavo tandem die perfecte sanatus est: & instituta quæstione, an sanatio miraculo foret adscribenda, Auditores Rotæ in sua relatione eam miraculo adscripserunt hac allata ratione: *Quia non est necesse, miraculum fieri in instanti, sed sufficit fieri etiam successive, dummodo, ut in casu isto, eo præcipue tempore licet longiusculo contingat, quod ex natura rei contingere non potuisset, ut ex Bellamera in can. Nec mirum. n. 5. vers. Sed quæro, 26. quæst. 6. & ex sententia Rotæ in aliis relationibus.* Hoc ipsum habetur in relatione eorumdem Rotæ Auditorum in causa S. Hyacinthi *pag. 23. Verum potest dici & esse miraculum, quamvis tractu temporis fiat, dummodo per naturam illud eodem temporis intervallo fieri non possit, ut in allegatione pro Canonizatione Sancti Didaci copiose fuit deductum, & multis sacrarum Litterarum exemplis confirmatum.* In relationem S. Andreæ Corsini agitur de sanatione Sororis Angelicæ, quæ per triginta annos continuos manibus lepra obductis laboraverat, remedus omnibus incassum adhibitis, & implorata intercessione Beati, statim convalescere cœpit, intraque dies octo penitus mundata est. *Licet autem intercesserint octo dies, attamen attento subito initio meliorationis, & quod octo dies non erant tempus sufficiens ad curationem tanti morbi* (protracti videlicet ad annos triginta) *visum fuit, non cessare vim miraculi.* Huc respexisse videtur S. Thomas *in quæstionibus disputatis quæst. 6. art. 2. ad tertium*, ubi loquens de miraculis tertii generis, quæ vocat præter naturam, exemplum ponit sanationis quantum ad tempus: *Sicut cum statim ad invocationem alicujus Sancti aliquis curatur, quem natura non statim, sed successive & in alio tempore, non in isto curare posset.* Huc quoque respexisse videtur Gabriel Vasquez in 1. *par. quæst. 57. disp. 214. cap. 2. num. 9. tom. 2.* ubi scribit: *Sanatio ægritudinis est opus supernaturale ex parte morbi, quando aut subito, aut paulatim ita fit, ut nulla creata causa illius esse posset.* Hæc autem innuisse satis sit. Monemus tamen, cautos, prudentes, & severos esse debere Judices in proferendo de *instantaneitate* judicio; cum sæpe intra modicum tempus viribus naturæ morbus expelli possit & profligari.

18. Illud quoque addere volumus quæri posse, utrum pro constituenda subita sanatione necesse sit, ut ea statim post invocationem Beati, vel Sancti sequatur; an satis sit, ut sequatur post aliquod ab invocatione tempus, dummodo, quando contingit, ita contingat, ut æger illico & in momento a morbo transeat ad sanitatem. Utque res fiat clarior exemplo, ponamus aliquem preces exhibere alicui Servo Dei, aut Beato, ut sanitatem obtineat; ejus preces nec prima, nec secunda, nec tertia vice exaudiri, sed post aliquam temporis moram & exaudiri, & ægrum momento sanari. Porro, si subita sanatio sequi debet statim post preces, non videtur hæc sanatio inter miracula recensenda: sin autem satis est, ut fiat in momento, etiamsi non sequatur statim post invocationem, sanatio hæc, dummodo cetera non desint requisita, erit miraculo adscribenda. Ne vero aliqua irrepat ambiguitas, secernendus esse videtur casus a casu: vel enim post primas preces non exauditas aliæ continenter adducuntur, nec ulla interim remedia naturalia exhibentur, nec ullum sanitatis initium apparet, sed sanitas tota momento consurgit; vel post primas non exauditas preces æger ab invocatione desistit, se ad remedia naturalia convertit, & aliquod sanitatis initium apparet, cui tandem succedit perfecta sanatio. Si primo modo res se habeat, non poterit excludi sanatio a classe miraculorum ob defectum *instantaneitatis*: sin autem res secundo modo se habeat, sanatio non erit inter miracula recensenda, ut observat Cardinalis de Laurea *cit. art. 20. num. 864. Dupliciter accidere potest, ut miraculum non sequatur statim, seu illico ad invocationem. Primo quia facta invocatione, seu applicatione, non sequitur, sed fit aliquod remedium, vel accidit crisis, vel morbi periodus advenit; & tunc nullatenus eventus ille censendus est miraculosus, sed naturalis, vel saltem dubius. Secundo accidere potest, ut post invocationem in una hora aut die non obtineatur eventus, sed post invocationem in alia die, vel hebdomada, vel mense obtineatur eventus; at medio illo tempore neque fuit applicatum remedium, neque accidit crisis, neque constat de periodo morbi; & tunc eventus ille erit miraculosus. Neque officit, quod non in prima invocatione, sed in postrema accidit eventus; quia* (*ut dicemus*) *id ex duplici capite poterit provenire, vel ex defectu fidei seu fiduciæ in patiente, aut invocante, vel ex Dei providentia exigente majorem dispositionem in patiente, vel probante illius patientiam.* Huc faciunt adducta per Garziam de Caralaps *de Canoniz. Sanctor. in digressione de miraculis* §. 23. ubi notat, miracula quæ fiunt per intercessionem Sanctorum ad recuperandam sani-

tatem corporalem, saepe differri per aliqua temporum intervalla, ut eorum decursu infirmus majori fide, spe, & devotione inflammetur. Non loquitur Cardinalis de Lauraea de hypothesi, in qua, continuatis post primas preces subsequentibus precibus, nullisque adhibitis naturalibus remediis, initia sanitatis apparent, aegri incipiunt melius se habere, & perfecte tandem convalescunt: nihilominus asserimus, similes sanationes non esse miraculis adscribendas (loquendo semper de sanationibus, quae viribus naturae obtineri potuissent, sed non in momento) non quia ex natura sua tales esse non possint, Deo videlicet eas, sed paulatim efficiente, sed quia tales nobis non apparent ex defectu *instantaneitatis*. Cohaerenter ad haec, dum fungebar munere Fidei Promotoris, licet sine ulla dubitatione miraculo adscripserim sanationes, quas aegri momento temporis consecuti sunt post novendiales preces in honorem alicujus Beati institutas; saepe tamen dubitavi de sanationibus, quae tempore novendialium precum paulatim acciderunt, ita ut aeger primum bene, postea melius, & tandem ultima die novendialium precum, vel die proxime sequenti perfecte se habuerit: hujusmodi quippe sanationes autumavi inter gratias potius, quam inter miracula esse numerandas; Matta *de Canoniz. Sanctor. par. 4. cap. 8. num. 7. & seqq.*

19. Explicatis primo, secundo, & tertio requisitis, succedit quartum; videlicet, ut sanatio miraculo adscribatur, debet etiam esse perfecta, non manca, aut concisa. Conveniunt omnes in hoc requisito: Genuen. *in praxi Archiepiscopali Neapolitana cap.* 57. Ricc. *in praxi Episcopali resolut.* 487. *num.* 7. & ex Medicis Fortun. Licetus *lib.* 2. *de his, qui diu sine alimento vivunt, cap.* 172. *in fine*, Gaspar a Rejes *jucundar. quaestion. elysio campo quaest.* 24. *sub num.* 1. Zacchias *quaest. medico legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quaest.* 8. *num.* 9. & alii passim. Difficultas ergo in eo est, ut videatur, quando sanatio dicenda sit perfecta, & non concisa. Passim apud Auctores legitur, perfectam, & non concisam dici sanationem, si, juxta antecedens requisitum, vis morbi illico & in momento fuerit depulsa; licet per aliquod tempus remanserint morbi consectaria quaedam, puta lassitudo virium, imbecillitas, cicatrix, si agatur de vulnere; & quamvis haec ipsa deinde cessent vel ope naturae, vel ope medicamentorum: Contelorius *de Canonizat. Sanctor. cap.* 17. *num.* 14. Gravina *de Catholic. praescript.* 2. *par. tom.* 4. *pag.* 350. Frances *variar. resolut. cap.* 29. *num.* 45. Rosa *in addit. ad tract. de Executorib. litterar. Apostolicar. num.* 156. Bordon. *in opere posthumo de miraculis medit.* 7. *num.* 24. Castellinus *de certitud. glor. Sanctor. cap.* 8. *punct.* 30. §. 3. Zacchias *qu. medico-legal. lib.* 10. *consil.* 6. *num.* 7. ubi sic loquitur: *Nihil denique obstare videtur, si post principalis morbi curationem remanserint aliqua consequentia morbum, nec aeger tam subito ab iis levata sit; satis enim est, si morbi malitia & acerbitas ad Servi Dei invocationem, & immediate post applicationem mensurae ejus beatissimi corporis, atque in instanti remiserit.* Sebastianus Badus *in decoribus Roberti Cardinalis Bellarmini pag.* 88. *Respondeo secundo, satis esse, morbi malitiam sublatam esse in instanti, quae naturaliter tolli non poterat, licet effectus perfectae sanationis successu alicujus temporis sequi videatur.*

20. Doctrina haec passim usurpatur a Postulatoribus, & etiam a Medicis pro opportunitate scribentibus, ut respondeant animadversionibus Fidei Promotoris miraculum excludentibus vel ex defectu *instantaneitatis*; vel perfectae sanationis. Ea quoque passim usi sunt Rotae Auditores in relationibus causarum Canonizationis, in relatione videlicet causae S. Raymundi de Pennafort *art.* 5. ubi postquam dixerunt, & comprobarunt, in sanationibus miraculo adscriptis necessariam esse *instantaneitatem* subjecerunt: *Quod si quandoque successio quaedam temporis in miraculis esse videatur, non facit cessare rationem veri miraculi, quia semper illud, in quo consistit natura veri miraculi, fit in instanti, licet quaedam miraculum ipsum subsequentia fiant in tempore, ut verbi gratia in vulneribus, & aliis infirmitatibus lethalibus, ex quibus moriendum est, miraculum consistit in tollenda malitia morbi, quae naturaliter auferri non poterat, aut medicamentis superari: quod autem postea successu temporis claudantur labia vulnerum, obducantur cicatrices, & imbecillitas depellatur, non facit cessare miraculum:* quod ipsum legitur in relatione causae S. Caroli Borromaei 3. *par. de miraculis argum.* 26. §. *Tertio praenotavimus* in relatione causae S. Franciscae Romanae 3. *par. art.* 1. §. *Et licet quandoque*, in relatione causae B. Juliani a S. Augustino *cap.* 19. §. *Et quamvis*, in relatione causae S. Isidori Agricolae *miracul.* 7. §. *Non obstare videtur*, & passim in aliis.

21. Verum, ut eo, quo decet, ordine, & ea, quae necessaria est, distinctione procedatur, vel agitur de aegro variis morbis laborante, vel de aegro unico tantum morbo affecto: si de aegro variis morbis laborante, oculi ex. gr. caecitate, cancro in pectore, & hydrope ventris, oculi autem caecitas momento depellatur, nonnullis adhibitis medicamentis, sed ceteri morbi permaneant, sanatio a caecitate oculi nunquam dici poterit manca & concisa. S. Augustinus *de civit. Dei lib.* 22. *cap.* 8. narrat, quemdam adolescentem miraculo fuisse a Daemonis obsidione liberatum ad Memoriam SS. Martyrum Gervasii, & Protasii; narrat, eum habuisse oculum in maxillam fusum, tenui venula ab interiore quasi radice pendentem, & totum oculi medium, quod nigrum fuerat, quasi album factum; narrat adstantes exclamasse, Medicum esse quaerendum; at maritum sororis dixisse, Deum, qui Sanctorum orationibus Daemonem fugaverat, posse lumen reddere, oculumque lapsum atque pendentem, loco suo revocatum, orario ligasse, & non nisi post septem dies solvisse, quod cum fecisset, sanissimum esse inventum. Agebatur in re hac de aegro duplici morbo laborante, truculenta videlicet Daemonis obsessione, & magna oculi laesione. Alia similia prostant exempla in libris S. Gregorii Turonensis, ubi loquitur de miraculis S. Martini, narratque *lib.* 2. *cap.* 3. feminam quamdam retortos ad crura pedes habuisse, & oculorum lumine caruisse; ipsaque delata ad pedes S. Martini, statim laxata fuisse fila nervorum arentium, oculorum lumine non recepto; at post duos annos accedentem ad S. Martini sepulcrum oculorum lumen recepisse. *Et lib.* 4. *cap.* 19. refert hominem paralyticum ad celebrandum Sancti festum accedentem discessisse directis membris, sed lumine adhuc adempto; at ad idem festum redeuntem ipsum quoque visum recuperasse. Cumque S. Augustinus liberationem a Daemonis obsessione inter miracula recenseat, etsi per aliquod tempus remanserit oculi morbus, oculi autem sanationem adscribat novo & separato miraculo, eodemque modo procedant narrationes S. Gregorii Turonensis, signum evidentissimum hoc est, in laborante duplici morbo, quorum alter sit separatus ab alio, permansionem unius, vel etiam subsecutam hujus curationem per media naturalia, non inficere miraculum, quod contigit in sanatione alterius; nec sanationem ipsam, ob alterius morbi permansionem, dici posse imperfectam, mancam, aut concisam, quod si alterius quoque morbi sanatio citra naturae opem contingat, non pro uno, sed pro duplici miraculo pronunciandum est.

22. Aut agitur de eo, qui laborat unico morbo, quique ab eo dicitur miraculo liberatus, licet consequentia eumdem morbum permanserint, & solum tractu temporis, vel ope naturae, aut medicamentorum recesserint & tunc subdistinguendum esse videtur inter consequentia & consequentia inter morbum & morbum. Cicatrix ex vulnere est quoddam morbi consectarium: sed hoc non crederem obstare miraculo sanationis vulneris rite & recte probatae. Frequentior morborum consequentia est virium lassitudo: & hanc crederem absque dubio obstare approbationi miraculi, cum res est de morbo, qui naturaliter sanari potuisset, licet non eo modo, quo sanatus est, temporis videlicet momento, & sine medicamentis; secus autem, cum res est de morbo, qui naturaliter sanari non poterat. Uno verbo, debilitas virium, quae, depulso morbo, superest, obstat approbationi miraculi, cum miraculum est tertii generis, & non obstat approbationi miraculi, cum miraculum est secundi generis, & hoc modo conciliantur sententiae, quae inter se pugnare videntur, licet revera non pugnent; cum illi, qui morbi consequentia, & praecipue lassitudinem virium dicunt non obstare miraculo, loquantur de miraculis secundi generis, & illi, qui dicunt obstare miraculo, loquantur de miraculis tertii generis; in morbis enim, qui naturaliter pelli poterant, ut sanatio inter miracula recenseatur, oportet, ut qui momento sanitatem recepit, possit ea immediate facere, quae ante morbum facere poterat, juxta Textum *in l. Quod ita, ff. de aedilit. Quod ita sanatum est, ut in pristinum statum restitueretur, perinde habendum est, quasi nunquam morbosum fuisset.*

23. Paulo ante adducti Consultores Congregationis sacrorum rituum supra expositas distinctiones apte tradiderunt, Cardinalis videlicet de Lauraea in 3. *lib. sent. tom.* 4. *disp.* 20. *art.* 21. *de miraculis a num.* 901. *usque ad finem*, Matthaeucius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatific. & Canoniz. tit.* 3. *c.* 1. §. 7. & *cap.* 2. §. 3. *n.* 32. Dum fungebar munere Fidei Promotoris, & agebatur de signis & miraculis in causa Beatificationis tunc Servi Dei, nunc Beati Joannis de Prado Martyris, postquam probavi, quamdam sanationem, quae a Postulatoribus

loco

loco miraculi proponebatur, esse referendam, quatenus hujusmodi esset inter tertii generis miracula, ad ulteriora progrediens ostendere conatus sum, eam esse a classa miraculorum rejiciendam ex defectu momentaneæ virium recuperationis. Super eodem miraculo bini Medici scripserunt, Emanuel Lopez a Postulatoribus requisitus, & supra memoratus Joannes Maria Lancisius jussus pro veritate sensam suum aperire. Vis meæ oppositionis fuit ab eis bene perspecta, omnique idcirco conatu demonstrarunt, virium debilitatem fuisse una cum morbo illico depulsam. Legi possunt eorum suffragia Typis impressa in Positione ejusdem causæ. Verba Lancisii sunt hæc: *Neque vero necesse est, ut quærere instituam, an omnes morbi reliquiæ, quæ ab ægritudinibus superesse solent, fuerint hic momento temporis abstersæ: sufficit enim ad veram miraculi rationem, quod malum præcipuum, & graviora symptomata, cujusmodi in hoc casu fuerunt hæmoptysis, inappetentia, languor, ac debilitas, illico excesserint.* Postquam autem sacræ Congregationi virium certa & explorata fuit momentaria recuperatio, non dubitavit miraculum approbare; uti colligitur ex Decreto edito die 17. Februarii 1728. & a Benedicto XIII. confirmato die 5. Martii ejusdem anni, in quo Decreto mentio fit expressa recuperationis virium: *Constare de repentina sanatione Melchioris de Loaissa a copioso & immoderato sanguinis effluxu, cum instantanea deperditarum virium recuperatione in tertio genere.* Addi possent alia quamplura similia exempla, sed cum vulgatissima sint, ab eis recensendis abstinemus. Præterire tamen non possumus sententiam Beati Raymundi de Capua *in secunda parte Vitæ Sanctæ Catharinæ Senensis a Bernardo Pecci Italice conscripta cap. 8. num. 9.* ubi post expositum miraculum liberationis a morbo hæc habet: *Diranno forse costoro, de' quali Iddio non ha toccato i cuori: Che gran cosa egli è, se da un' infermità, quanto si voglia gravissima, è stato curato un uomo? tutto giorno ciò naturalmente addiviene. A questi io per contrario rispondo, dimandandogli: qual maraviglia, se curò il Signore la suocera di Simone, la quale, testimonio l' Evangelista da gran febbri era oppressa? Tutto giorno queste cose naturalmente accadono, che gli uomini da febbri quanto si voglia gravissime son liberati: Perchè dunque l' Evangelista a noi per miracolo ciò racconta? Ma attendi, o miscredente, che nulla capisci oltra 'l senso, attendi ciò, ch' ha voluto dinotare l' Evangelista:* Stans (*disse egli 4. 39.*) super illam, imperavit febri, & dimisit illam, & continuo surgens ministrabat illis. *Questo fu il segno del miracolo, che al comando del Signore, senza dilazione a natural rimedio partì la febbre, e colei, che dalla febbre era sì gravemente oppressa ed abbattuta, senz' altro conforto incontanente s' alzò in piedi, e ricuperò la forza corporale, come se mai dalla febbre non fosse stata molestata. Così parimente nel nostro proposito chiaramente vedi, se da cecità di mente ingombrato non sei. Si prescatò questa S. Vergine, nel cui petto abitava il Signore, e quel Signore, che curò allora la suocera di Simone, stette non da vicino, ma da lontano, e comandò alla febbre insieme ed alla peste, e senz' alcun remedio corporale, lasciarono senza indugio il paziente Matteo, il qual subito levandosi, mangiò con noi i legumi e la cipolla senza nocumento, come da tale infermità non fosse mai stato aggravato. Apri dunque gli occhi della mente, e non volere essere incredulo, ma fedele.*

24. Troilus Malvetius in allato tractatu *de Canonizat. Sanctor. inter tract. magn. tom. 14. pag. 101. num. 52.* quærit, an manca & imperfecta sit sanatio, si cum dolore contingat, & an idcirco sit a classe miraculorum arcenda, affirmando respondet; licet enim aliqua cum dolore contigerint miracula, id tamen raro contigit; & cum frequentiora sint exempla miraculorum absque ullo dolore, concludit, argumentum esse ab his quæ sæpe, & non ab his quæ raro contingunt, & sequuntur Matta *de Canoniz. SS. par. 4. cap. 10. num. 2.* Sebast. Medic. *de mirabilibus operibus Dei lib. 1. quæst. 22.* At ceteri omnes adversantur, putantes perfectam esse posse, miraculo tribuendam sanationem, etiamsi accidat cum dolore; Pavinus in relatione causæ S. Bonaventuræ *part. 2. art. 6.* Contelorius *de Canoniz. SS. cap. 17. num. 18.* Castellanus *de Canonizat. SS. quæst. 6. principali, vers. Quæro, an sit contra rationem, num.* 102. Mulphesius *consil. 46. num. 57.* Simonetta in relatione causæ S. Francisci de Paula §. *Quod autem contra rationem,* Pignatellus *consult. 27. num. 23. tom. 5.* Rosa *in addit. ad tr. de Executorib. litterar. Apostol. num.* 181. Cardinalis de Laurea *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 20. a. 21. n. 896.* Matthæuccius *in cit. oper. tit. 3. cap. 1. §. 6.* afferunt exemplum Dæmoniaci a Salvatore curati: Dæmone enim exeunte & clamante, & obsessum discerpente, ipse factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent, eum mortuum esse, uti legitur *Marci 9.* item impressionis vulnerum Salvatoris in manibus, pedibus, & latere S. Francisci non sine magno ejus dolore, & impressionis stigmatum in corpore S. Catharinæ Senensis, qua deprecante, ne vulnera externa apparerent, radii continuo colorem sanguineum mutaverunt in splendidum, tanto cum ejus dolore, ut, nisi Deus minuisset, ipsa brevi se crederet morituram. Addi potest, quod legitur in citatis libris S. Gregorii Turonensis *de miraculis S. Martini*, cum *lib. 2. cap. 8.* referat, cæcum ad ejus sepulcrum visum recepisse, sed postquam correptus oculorum dolore spumam ab oculis emiserat; & *lib. 3. cap. 16.* infantem cæcitate laborantem, & ad ejus tumulum prostratum vidisse statim super se cereum elucere, sed postquam sensit dolorem, qualem sensisset, si aliquis statim pupugisset spiculo oculos ejus, & postquam sanguis ab oculis erumpens coepit diffluere per genas ejus. Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 3. num. 9.* ita ad rem scribit: *At profecto etiam ipsi Philosopho satis fuerit ad miraculi essentiam, ut opus non sit naturæ factibile, neque curabit ille cum dolore, vel aliter fiat.* Nec in examine miraculorum ab hac sententia recesserunt Rotæ Auditores, quemadmodum desumitur ex ipsorum relationibus in causa S. Caroli Borromæi *3. par. tit. de miraculis post mortem*, in examine miraculi Paulæ Justinæ Casatæ a gravi paralysi liberatæ: *Nec refert, quod, paulo antequam miraculum fieret, Paula gravissimum in brachio dextero senserat dolorem cum adeo sensibili strepitu, ut brachium ruptum videretur; quia licet communis natura miraculi sit, ut fiat sine dolore illius in quo fit, ut apparet in multis Christi miraculis, tamen non est contra rationem miraculi, si in liberatione alicujus contingat dolor;* in causa S. Teresiæ in undecimo miraculo post mortem: *Nec aliquid ob hoc miraculo detrahere nobis visum fuit, quod, apposita Reliquia ad collum patientis, dolores creverint, & maximam anxietatem illi causaverint, ut notat Archidiaconus, quidquid velit Troilus Malvetius;* & in causa S. Andreæ Corsini *par. 2. num. 196. post primam consultationem Lazanæ.* Fidei Promotores sæpe opposuerunt istiusmodi sanationes, quæ proponebantur a Postulatoribus, inter miracula recenseri non posse, quod cum dolore contigissent. Petrus Franciscus de Rubeis in causa Canonizationis tunc Beati, nunc Sancti Joannis de Cruce, id late prosecutus est. Sæpius & ipse hoc eodem argumento usus sum: sed sacra Congregatio contrariæ adhæsit sententiæ tamquam magis receptæ, in quo eodem sensu ego ipse sæpe fui pro veritate suffragium ferens, & tamquam sacræ Congregationis Consultor, dummodo tamen dolor interveniens judicio Medicorum non haberetur tamquam medium naturale aptum ad morbum depellendum. Et cohærenter ad hæc, me in causa Beatæ Julianæ de Falconeriis opponente, sanationem dolore non caruisse, ideoque fuisse naturalem, Petrus Assaltus alibi a Nobis cum laude commemorandus in suis physicis responsionibus comprobavit, dolorem non obstare miraculo, nec potuisse ullam naturalem spem sanationis suppeditare: quibus omnibus mature ponderatis, sacra Congregatio miraculum quarto loco propositum, in cujus examine memoratam proposueram animadversionem, approbavit, & Benedictus Papa XIII. confirmavit uti colligitur ex decreto edito die 5. Octobris 1729.

25. Zacchias quoque *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 8. num. 9. & seqq.* quærit, an manca & concisa, & sic a classe miraculorum arcenda sit ea sanatio, quæ ita contingit, ut morbo uno recedente, alius succedat, puta, si febri longæ quartana, si febri acutissimæ lenta & diuturna, si malignæ febri abscessus, si apoplexiæ paralysis, si epilepsiæ melancholia succedant; & respondet, sanationem non esse miraculo tribuendam, cum miraculum, utpote opus a Divina & perfectissima causa emanans, perfectum debeat esse & absolutum. Sequitur Pignatellus *Consult. 26. num. 10. tom. 5.* ubi exponens requisita miraculi, ait: *Sextum ut ipsa sanatio sit perfecta & absoluta, non manca & concisa, adeo ut metastasis de uno morbo ad alium, etsi leviorem, minime sit habenda pro miraculosa.* Addit tamen Zacchias, metastasim ab uno in alium morbum miraculo obstare non debere, si contingat post invocationem alicujus Servi Dei, vel Beati, in qua aliquis peteret, ut morbus, quo affligitur, recedat, & alius succedat; quod tamen crederem sic esse intelligendum, si morbus, qui recedit, modo non naturali recedat. Affert exemplum Servæ Dei Arsiliæ Altissimæ, de qua in præcedenti libro sæpius habitus

est ser-

est sermo. Pia hæc mulier acerbissimo hæmorrhoidum dolore vexabatur, & eas tumidas & exulceratas insimul habebat, nec ullis servabatur remediis. Zacchias, qui eam curabat, consilium dedit, ut se Chirurgis invisendum sequenti die exponeret: sed ipsa, nocte præcedente diem anniversariam obitus Ven. Servi Dei Cardinalis Bellarmini, ab eo enixe petente, ut dolorem illum in aliam sui corporis partem transmitteret, ut se ab honesto illo pudore vindicaret, eadem nocte dolores articulares eam corripuerunt, & a dolore hæmorrhoidum, & a tumore, & ulceribus dicto citius libera evasit. Zacchias miraculum constituit in subita sanatione. De eodem facto loquens Badus in suo opere, cui titulus, *Decora Roberti Cardinalis Bellarmini*, addit, ulcera momento sanata fuisse, quæ desiderabant ferruminationem, & carnis deperditæ reparationem, quæ momento naturaliter fieri non poterant; & tam Zacchias, quam Badus miraculo obesse non putant metastasim in alium morbum ob limitatam petitionem a pia femina factam: *O sancte Cardinalis, tu, qui tam pie affectus fuisti erga vulnera Sancti Francisci, & qui hac die cælum petiisti; quæso, ut hinc facessant mea vulnera, impetra mihi a Deo in alias partes, nam rem mihi gratissimam facies:* uti legitur in vita prædicti Servi Dei scripta a Patre Fuligatto, & latius in alia ipsius vita scripta a Patre Bartolo *lib.* 4. *fol.* 521. Alia infra addentur, cum de ultimo requisito tractabitur.

26. Supersunt alia duo requisita, ut sanatio inter miracula recenseri possit. Sextum itaque requisitum est, ut nulla notatu digna evacuatio, seu crisis præcedat cum causa; & ultimum, ne sublatus morbus fiat recidivus. De prædicto sexto requisito citatus Zacchias pluribus *cit. oper. lib.* etenim 4. *tit.* 1. *quæst.* 8. *num.* 13. ait, sanationes naturales esse censendas, si fiant per insignem aliquam evacuationem, per hæmorrhagiam, per alvi fluorem, per sudorem, per urinam, aut aliam quamcumque evacuationem, etiamsi sanatio illico, & quasi in instanti fiat; & *lib.* 9. *consil.* 5. *n.* 3. ait, subitas sanationes & in instanti factas esse miraculo adscribendas, si nulla intercessit crisis; secus autem si crisis præcesserit: quæ tamen dicta, juxta communem aliorum Medicorum sententiam, sibi debent ut plurimum locum vindicare in morbis acutis, & non in chronicis, & semper in bonis crisibus, & non in malis, ut ex sequentibus plane inferri potest.

27. Juxta Galenum *in* 3. *de crisibus*, triplici modo potest natura sanitatem inducere, per decubitum, per crisim, & per simplicem morbi solutionem, sive coctionem. Decubitus est depositio humoris peccantis a parte nobili ad ignobilem: quapropter idem *cit. lib.* ait: *Sed etiam parotides non paucos in tempore opportuno liberarunt, & ad genua, & ad pedes, & ad aliud quidpiam ignobile decubitus.* Crisis ab eodem definitur 3. *aphor.* 13. *Subita ac repentina in morbo mutatio*; & *in* 3. *de crisibus c.* 7. meminit evacuationis, quæ in crisi contingere debet: *Si quis enim subito morbo liberatus, omnino huic aliqua evacuatio effatu digna contigit vel per vomitum, vel per ventris exonerationem, vel sudores, vel urinas, vel sanguinis e naribus effluvium, aut ex sede per hæmorrhoides, aut in mulieribus per purgationem menstruorum.* Et loquens de simplici morbi solutione, sive coctione, docet, solutionem longiori tempore, & paulatim fieri, cum morbi omnes, qui per coctionem solvuntur, percurrere debeant illa quatuor tempora, principium scilicet, augmentum, statum, & declinationem: chronici autem morbi ii sunt, qui ut plurimum cessant per coctionem, & non per crisim, quemadmodum adnotavit idem Zacchias *cit. consil.* 9. *n.* 14. & *seqq.*

28. Docent Medici, nonnullas crises bonas esse, nonnullas malas, plures imperfectas, nonnullas perfectas; & perfectam dicunt, si sit cum omni allevatione morborum: si enim per evacuationem materiæ morbus crescat, aut symptomata non cessent, extra naturæ leges crisis appellatur, nec materiam morbosam satis coctam & præparatam educit. Iidem Medici notant nonnullos pro salutari & bona crisi dies, quos dicunt decretorios, & alios indices appellant, utpote qui indicant dies criticos, de quibus Sennertus *tom.* 1. *lib.* 3. *par.* 3. *c.* 11. *de diebus criticis*: quamvis hæc perpetua non sint, cum non ita morbis sint hisce legibus adstricti, ut etiam aliis diebus per veras crises non desinant; uti videri potest in ephemeris, quæ die una, aut altera judicantur, & in anginis aliquibus, quæ quarta die suum habent terminum, uti etiam notavit Hippocrates 2. *epidem. sect.* 3. 1. *epid. sect.* 2. 5. *epid. sect.* 2. Quare Celsus *lib.* 4. *c.* 9. statuit, Medicum non debere numerare dies, sed morbi accessiones intueri. Illud quoque monendum, quando crisis futura est, aliquid novi fieri vel circa respirationem, vel circa mentem, vel circa auditum, vel circa visum, vel aliquod eorum contingere, quæ uno nomine critica accidentia a Medicis nominantur.

29. Hactenus de sexto requisito. Quod attinet ad ultimum, ne scilicet morbus sublatus redeat, &, ut loquuntur *recidivus* contingat, de eo inter Scribentes disputatur. Pavinus in relatione causæ S. Bonaventuræ *par.* 2. *artic.* 6. putat, recidivum morbum non obstare miraculo etiamsi redeat paulo post sanationem: *Item etiam non est contra rationem miraculi, quod sanatus de proximo recidavit* (sunt verba ipsius). *Sufficit ergo, quod sanitas fuerit verisimiliter duratura, licet causa sit momentanea, aut recidivat &c. per aliquod accidens culpabile, & inordinatum.* Sequitur Simoneta in relatione causæ S. Francisci de Paula: *Illud postremo prætereundum non est, quod ad hoc, ut miraculi virtus subsistat, satis est, si restituta sanitas verisimiliter videbatur duratura, licet ex sanati culpa superveniente, aut Divina dispositione momentanea fuerit.* Et Jacobus Castellanus in suo tractatu ms. *de Canoniz. Sanct. Non est contra rationem miraculi, quod sanatus de proximo recidat, quia sufficit, quod sanitas fuerit verisimiliter duratura, licet casu fiat momentanea.* Adhærent Castellinus *de certitud. glor. Sanctorum cap.* 8. *punct.* 32. Gravina *Catholic. præscript.* 2. *part. tom.* 4. *pag.* 350. Molphesius *consil.* 46. *num.* 58. Contelorius *de Canonizat. Sanctor. cap.* 17. *num.* 22. Burdon. *de miraculis meditat.* 7. *quæst.* 11. Zipæus *consult. canon. lib.* 3. *pag.* 363. Gaspar autem Rejes *quæst.* 24. *sub num.* 1. absolute profert, ad essentiam ejus sanationis pertinere, quæ miraculo fit, ut sublatus morbus non revertatur. Concordare videtur Zacchias *lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 3. *num.* 10. ubi testatur, se plures ægrotos vidisse, qui ad adventum Religiosi, vel applicationem Reliquiarum alicujus Beati, vel Sancti sese a morbo liberarunt; sed mox ex eodem morbo deterius molestatos fuisse, & aliquando etiam vitam cum morte commutasse. Matta *de Canoniz. Sanctor. part.* 4. *cap.* 10. ait, cetteris concurrentibus requisitis, sanationem miraculo accenseri debere, etiamsi sit momentanea, si constet de nova causa morbi, sive noxia, sive innoxia; secus autem, si de ea non constet: hunc sequitur Rosa *in addit. ad tr. de Executor. litt. Apost. num.* 187. & *seqq.* Cardinalis autem de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disput.* 20. *de miraculis art.* 21. *num.* 906. & *seqq.* docet, quamvis Deo volente, possit quis aliquando per miraculum ab uno morbo liberari, & statim in eumdem relabi, eam tamen sanationem non debere ab Ecclesia inter miracula recenseri, nisi constet de limitata petitione, aut de aliis circumstantiis, ex quibus suaderi possit, rem divinitus sic se habuisse: & post plura concludit *num.* 908. *Regulariter enim totaliter & perfecte fiunt a Deo sanationes, nec scio in Scriptura invenire ejus generis miracula, ut ex uno morbo sanatus inciderit in pejorem, aut similem, aut statim in eumdem*; ideo, *nisi, ut dixi, ex præfatis circumstantiis appareat a Deo procedere, miraculum non censebitur*; & sequitur Matthæuccius *pract. Theologo-Canon. tit.* 3. *cap.* 2. §. 3. *num.* 37. & *seqq.*

30. Cum infra tractabitur de mortuorum resuscitatione aliqua afferemus exempla eorum, qui mortui cum essent, ad vitam per miraculum revocati, paulo post mortui sunt, absque eo quod ex morte paulo post novam vitam subsecuta inferri possit, mortuum non fuisse per miraculum ad vitam revocatum, nonnisi quia ex circumstantiis optime deprehensum est, sic rem divinitus se habuisse. Interim autem pro re, de qua nunc agitur, facit exemplum S. Basilii Magni, quo præsente Filius Valentis Imperatoris infirmus convaluit; eoque recedente, vocatisque Hæreticis ad eum visendum, ægrotavit, & paulo post mortuus est. Ecquis enim est, qui pueri sanationem a classe miraculorum excludere possit sub obtentu, quod puer in eamdem iterum incidit ægritudinem, cum ex circumstantiis clarissime dignoscatur, tam primam sanationem, quam recidivum morbum divinitus contigisse in testimonium veritatis Fidei Catholicæ? Omnia fere Martyrologia, & etiam Romanum, quo utimur *ad diem* 31. *Maji* recolunt S. Petronillam Virginem filiam S. Petri, ita dictam, vel quia eam procreavit, antequam esset Apostolus, vel quia non natura, sed spiritali adoptione eam habuit tamquam filiam, vel quia ipsa eum præcipua coluit devotione, juxta ea quæ plene habentur apud Florentinum *in notis ad Martyrologium Occidentalis Ecclesiæ ad dictam diem* 31. *Maji*. In Actis martyrii SS. Nerei & Achillei Marcellus Marci Præfecti Urbis filius narrat, Petrum Apostolum interrogatum fuisse a Tito cur Petronillam paralyticam jacere permitteret, cum cæteros sanaret, ipsumque respondisse, sic ei expedire; & ne impossi-

bilis

bilis ejus sanatio existimaretur, deinde jussisse, ut Petronilla surgeret, & accumbentibus ministraret: cumque Petronilla sana surrexisset, & sana ministrasset, ministerio expleto, Apostolum jussisse, ut ad grabatum rediret, nec sanitatem ei iterum impetrasse, nisi postquam cœpit esse perfecta in timore Dei, ut est apud Bollandianos *in vita dictæ Sanctæ Petronillæ ad cit. diem 31. Maji*. Factum hoc, si apud Cardinalem Baronium *ad an. 69. num. 33.* notatu digna fundamenta non exponerentur dubitandi de fide citatæ epistolæ Marcelli, propositæ assumptioni prodesse posset: ab eo enim clare desumeretur, pro ratione circumstantiarum morbum, qui redit paulo post sanationem, miraculo non obstare. Sed, cum tot alia in historiis Ecclesiasticis extent exempla, operæ pretium non est super hoc diutius immorari.

31. At, ut quæstio proposita resolvatur, oportet, ut ante omnia explicetur, quid sit *recidiva*, & quid de illa scribant tum Medici, tum Jurisconsulti. *Recidiva* dicitur morbus factus ex reliquiis præcedentibus morbi jam prætergressi, juxta Hippocratem *aphor. 12. Quæ enim relinquuntur in morbis, post judicationem recidivas facere consuevere*. Galenus ad hoc aphorisma Hippocratis *lib.* 2. scribit: *Per ea quæ relinquuntur in morbis, malorum humorum reliquias intelligens, quas necessarium est tempore putrescentes febres accendere:* morbus autem regrediens magis, quam ab initio, urget juxta Avicennam 2. 4. *tract. 1. cap. 95.* Hinc Cicero 5. *lib. 12. famil. ep. 30. Gravius*, inquit, *ægrotant ii, qui, cum levati morbo viderentur, in eum de integro inciderunt*. *Recidivæ* cognitio ex quatuor potissimum rebus juxta Medicos habetur, ex modo scilicet solutionis prioris morbi, & ægrotantis statu inter unum & alium morbum, ex tempore, quod intercedit inter priorem & posteriorem ægritudinem, & ex specie ipsarum ægritudinum, uti docet Zacchias *lib. 1. tit. 4. quæst. 7. num. 17. & seqq.* Ex modo solutionis prioris morbi ait conjici, posteriorem esse ejus *recidivam*, si prior morbus absque ulla crisi, & evacuatione solutus sit; ex statu ægrotantis inter unum & alium morbum, si tempore intermedio aliqua remaneant non naturalis caloris vestigia, si nausea, vel vomitu æger molestetur; ex tempore, quod est inter unum & alium morbum, hoc est si tempus intermedium sit breve; ex specie tandem ægritudinum, si posterior videlicet morbus sit ejusdem speciei cum primo: quod tamen intelligi debet, si nova causa novi morbi, non accesserit; in hoc siquidem rerum eventu, etiamsi secundus morbus sit ejusdem speciei cum primo, non poterit tuto pronuntiari pro *recidiva*; & contra poterit pro *recidiva* pronuntiari, si secundus morbus non sit ejusdem speciei cum primo, dummodo ab eadem causa procedat. Addit idem Zacchias *lib. 2. tit. 3. quæst. 14. num. 19. maximam esse differentiam inter recidivam, & exacerbationes, seu accessiones quorumdam morborum*: nec enim *recidiva*, stricte loquendo, dicitur contingere tertiana, & quartana laboranti, quotiescumque de tertio in tertium, aut de quarto in quartum diem accessum morbi experitur; quemadmodum nec *recidiva* recte dicitur de Epileptico, qui per lunæ circuitus ægrotat, neque de Podagrico, qui in solstitiis, vel æquinoctiis podagra detinetur; est enim unus idemque morbus, qui suam seriem ac typum servat.

32. Juris Periti judicium *recidivæ* deferunt ad Judicis arbitrium, circumstantiis tamen adstrictum (Abbas *in cap. 2. num. 1. de Clerico percussore*, Soccinus *in cap. Presbyterum, num. 8. de homicidio*) & circumstantias explicantes dicunt, si æger a primo morbo perfecte non convaluit, morbum, qui supervenit, constituere recidivam; item, si inter unum & alium morbum modicum tempus intercessit, recidivam præsumi; & demum, si post primum morbum nova morbi causa succedat, recidivam non excludi, nisi nova causa superveniens prævaleat primæ morbi causæ, juxta Baldum *in cap. 1. n. 9. Quibus modis Feud. amitt.* & late adducta *in decis. 71. part. 1. divers.* Cohærenter ad hæc, proposita quæstione ægri, qui cum Chirugo, vel Medico pactus fuerat certam pecuniæ summam, si sanus fieret, excitatoque dubio, an pecunia debeatur, si sanatus in eumdem morbum recidat, distinguere consueverunt inter *recidivam* quæ sequitur statim, & eam quæ sequitur ex intervallo, asserentes, in primo casu mercedem non deberi, secus in secundo: Tiraquellus *in l. Si unquam, verb. Susceperit, num. 146.* Antonius Gabriel *de Legib. & Constitutionib. concl. 1. num. 11.* Sebastianus Medices *de regulis juris part. 1. regul. 4. num. 64.* addentes, mercedem quoque deberi, si morbus superveniat ex culpa ipsius ægri; Bartolus *in l. Marius ff. Locati*, Summa Angelica *verb. Medicus n. 14. de locato & conducto part. 2. quæst. 9. num. 9.* & concordat Codronchus *de Christiana & tutam edendi ratione lib. 1. cap. 31.* ubi hæc habet: *Medicus itaque, qui certam mercedem pactus fuerit cum ægroto, postquam restitutus sanitati sat commode convaluerit, quotidiana & frequenti visitatione missa jam facta, si paulo post in morbum relabatur, denuo curare sine mercede non tenetur, si hoc ei sua culpa accidit, vel nova aliqua causa aliunde emanata præter spem atque expectationem successerit. Quod si Medici culpa, vel eadem morbi causa non admodum bene curata vel sublata, æger in morbum recidat, rursus curationem ejus mercede suscipere tenetur: videntur enim inter se pepigisse, ut usque ad exitum morbi æger curaretur.*

33. His præmissis, sermone coacto ad veras recidivas stricte sumptas, & prout distinguuntur ab iis, quas Medici vocant exacerbationes seu accessiones morbi, de quibus infra agetur, cum tractabitur de epilepsia, & aliis consimilibus morbis recurrentibus, qui certum ordinem & typum servant, & habita ratione dumtaxat causatum Beatificationis & Canonizationis & approbationis miraculorum in illis, omitti debent, quæ supra ex Medicis allata sunt, de morbis videlicet sanatis sine crisi & evacuatione, de signis ægritudinis adhuc remanentis post sanationem, appetentiæ videlicet languidæ, nauseæ, & vomitus. Nec enim in miraculi approbatione quæstio de recidiva, num obstet, an non obstet miraculo, sibi potest locum vindicare, nisi ponatur, primam sanationem sine crisi contigisse, & nisi ponatur in prima sanatione de omnibus signis constare momentariæ, perfectæ, & absolutæ sanationis; tota autem indago restringi posse videtur ad modicum tempus, quod intercessit inter primam & secundam sanationem una cum accessu novæ causæ. In re igitur hac retinendam censemus relatam opinionem eorum, qui (uti supra vidimus) docuerunt, stricte admodum procedendum esse in recensendis similibus sanationibus inter miracula: licet enim tales in se, & coram Deo esse possint, tales tamen non apparent coram Ecclesia, quæ judicat de externis; & saltem locus est dubitationi, an fuerint naturales, quod satis est ad excludendam miraculi approbationem. Addimus, magna quoque cum cautela esse procedendum, etiamsi pro astruendo miraculo in medium afferatur novi morbi causa, cum ea semper in promptu esse possit: offensio enim aeris crassioris, aut frigidioris, aut calidioris superveniens post primam sanationem, vel etiam levis animi affectio accedens, & prava aliqua victus ratio juxta Medicos esse possunt causa *recidivæ*. Quapropter, si stricte probatis extremis primæ sanationis, Fidei Promotor opponat recidivam, & Postulatores, ut satisfaciant animadversioni, novæ causæ morbi innitantur, solertissima diligentia opus est, ut cognoscatur de veritate & viribus novæ causæ, & an morbus superveniens sit potius novæ causæ attribuendus, quam causæ veteri: seu insensibilibus primi morbi reliquiis, quæ adhuc permanserint. Ceterum quæcumque difficultas cessabit, si ad majorem Dei gloriam constare poterit morbum revertisse, ut in exemplis supra recensitis; & si æger ad Servi Dei, vel Beati intercessionem confugiens expresse deprecatus sit, ut sanitas sibi ad aliquod tempus concederetur, & paulo post morbo affligeretur; tunc quippe sanitas in instanti restituta miraculo adscribi poterit, neque recidiva obstabit miraculo. His adhibitis cautionibus, sacra rituum Congregatio processit ad approbationem primi miraculi propositi in causa Canonizationis tunc Beati, nunc Sancti Joannis a Cruce die 30. Januarii 1725. in quo ipse scribens uti Fidei Promotor recidivam opposueram.

34. Quæ in hoc capite a Nobis fuse adducta sunt concordant cum iis quæ habentur in commentariis seu instructionibus, quæ trasmittuntur a Procuratoribus causarum Beatificationis & Canonizationis ad absentes, ad earumdem causarum Procuratores, aut Postulatores, qui extra Urbem ad confectionem processuum incumbunt. In illis admonentur, in sanationibus, quæ ut plurimum pertinent ad miracula tertii generis, probandam esse gravitatem morbi una cum difficultate sanationis per media naturalia; probandam esse subitam & momentariam sanationem; docendum esse de statu morbi tempore sanationis, an ea contigerit, dum declinabat, de defectu crisis, de omissione medicamentorum & cujuslibet humani remedii, de perfectione sanitatis, ita ut simul & morbus omnis abierit, ac vires, vox, alacritas, & quæcumque sanitatem vel faciunt vel indicant, redierint, de ejusdem sanitatis permansione, excluso lapsu de uno morbo in alium, exclusoque iterato lapsu in eumdem morbum, utpote qui miraculum vel tollit vel obscurat: illud quo-

que

que additur, si res sit de miraculis secundi generis, non esse absolute necessarium quærere de *instantaneitate*, de crisi, & medicamentis adhibitis. Concordant, quæ in hoc capite a Nobis fusa adducta sunt, cum iis, quæ leguntur in Scriptia virorum doctorum ex Gallia ad nos transmissis in controversia magnis animorum motibus agitata de falsis miraculis Diaconi alias memorati. Archiepiscopus Parisiensis in suo Edicto edito occasione differtationis exaratæ super assertia prædictis miraculis *pag.* 9. probat, necessa esse, ut sanatio inter miracula recenseatur, vel ut morbus sit insanabilis, vel ut sanatio sit perfecta & subira; & in alio Mandato, quod edidit ad petitionem Promotoria Generalis sui Archiepiscopatus *pag.* 21. non solum jam relata confirmat, sed addit, miraculo non esse tribuendam sanationem, si non sit perfecta, & recidiva contingat. Archiepiscopus Senonensis in sua Pastorali Instructione Parisiis edita an. 1734. *pag.* 25. late ostendit, sanationem inter miracula recenseri non posse, si apta præcesserint medicamenta, quibus adscribi possit.

35. Ante modo memorata Scripta, quæ e Galliis prodierunt, confectus fuerat auctoritate ordinaria in civitate Parisiensi processus super miranda quæ contigerat sanatione die festo sanctissimi Corporis Christi 31. *Maji* 1725. quo miraculo voluit Deus omnibus patefacere veritatem dogmatis Catholici de *reali* præsentia Corporis Christi sub speciebus panis; & ab Archiepiscopo, qui tunc erat, sententia prolata fuerat de miraculi veritate. Dum itaque per urbem Parisiensem circumferretur de more sanctissimum Sacramentum, quædam mulier, quæ spatio septem annorum, ob amissum magna ex parte sanguinem, nec ullo modo ambulare, nec lumen poterat sustinere, sed in lecto assidue decumbebat, in viam aliorum auxilio descendit; cumque transeunte prope suam domum *Processione*, alta voce auxilium a Sacramento postulasset, genibus & pedibus sequi contendit. Et quidem primo pedibus stetit, deinde ambulavit usque in templum non sine magna sanguinis effusione. Ibi vero ante Eucharistiam cum ferventer orasset, sanguis cessavit. Genibus flexis, Missæ, & psalmodiæ horæ Tertiæ interfuit. Postea nullo auxiliante surrexit, Chorumque ingressa tempore Sextæ, iterum oravit genibus flexis; lumen, quod sustinere non poterat, sustinuit, lætaque & sana domum rediit. Sententia Ordinarii Parisiensis typis edita fuit eodem anno 1725. ubi *pag.* 16. magna vis pro miraculo recte constituitur in gravitate & longitudine morbi, & in subitanea virium recuperatione, quæ citra miraculum haberi non potest. Alia super eodem miraculo typis Parisiensibus relatio prodiit anno sequenti 1726. ubi *pag.* 24. resumitur quod dictum fuit in sententia Archiepiscopi de subitanea & perfecta virium recuperatione, & strenue *recidivæ* calumnia diluitur, a male feriatis hominibus vulgata; ostenditurque, eam, post sanitatem recuperatam, in eodem statu feliciter permansisse, quæ omnia profunt doctrinæ a Nobis jam expositæ de requisitis necessariis, ut sanitas miraculo adscribatur.

36. Jacobus Serces in suo tractatu *de miraculis* Amstelodami edito an. 1729. *pag.* 343. per extensum, uti dicitur, refert dissertationem quamdam Werenfels de differentiis inter vera & falsa miracula, quam summopere commendat. Scribit Werenfelsius, miraculum esse illud, quo omnium consensu excedit vires naturæ, & talem esse pronuntiat sanationem ægritudinis, quæ unanimi Peritorum consensu superari nequit. Quod si expugnetur nullo adhibito pharmaco, ait, id inter miracula recensendum; si perpauco tempore, inter majora; si temporis momento, inter maxima, & plus quam inter maxima, si dici potest, quoties ob morbi gravitatem & diuturnitatem æger viribus fractus, statim perfecte convalescit. Auctores hi sunt heterodoxi, & contra facilitatem Ecclesiæ Romanæ debacchantur in miraculis approbandis. Conferantur, quæ a Nobis in hoc capite scripta sunt, cum his, quæ ex ipsis modo retulimus: & nemo profecto erit qui non fateatur, severiorem esse Sedis Apostolicæ & nostrorum Episcoporum indaginem ea, quam ipsi proponunt faciendam in examine miraculorum.

C A P U T N O N U M.

De Cæcorum illuminatione quæ miraculo fit.

1. POSTQUAM generatim dictum est de sanationibus, quæ miraculo fiunt, rectus ordo exposcere videtur, ut de illis singulatim differamus.

2. Animus autem non est in præsenti de omnibus & singulis morbis & infirmitatibus agere, de quibus se offert differendi occasio in caussis Beatificationis & Canonizationis, cum Dubium de miraculis proponitur: neque pariter animus est de morbis & infirmitatibus Tractatum instituere, omnia colligendo, quæ in libris extant Medicorum ad infirmitates & morbos, de quibus loquimur, pertinentia. Animus est sermonem habere de morbis illis & infirmitatibus, de quibus, cum disputatur de miraculis frequentius agitur in sacrorum rituum Congregatione de animadversionibus a Nobis factis, dum fungebamur munere Fidei Promotoris, de his, quæ Medici a sacra Congregatione consulti, vel a Postulatoribus acciti, scriptis exposuerunt: per quæ evidenter constabit, quam falso & impudenter a Petro du Moulin in tractatu *de novitate Papatus adversus librum Cardinalis du Perron c.* 4. *de miraculis pag.* 157. scriptum sit, hodierna miracula Ecclesiæ Romanæ reduci ad expulsionem Dæmonum a corporibus, nec ullam proponi mortuorum resuscitationem, aut visus restitutionem cæco nato. Ex infirmitatibus cæcitas prima est, de qua agimus, quærentes, an & quando ejus sanatio sit accensenda miraculo.

3. In Evangelio Matthæi *c.* 9. Christus Jesus tetigit oculos duorum cæcorum, & aperti sunt; & in eodem Evangelio *c.* 20. duo cæci sedentes secus viam audierunt, Jesum transire, & rogarunt ut misereretur, ipsisque oculos aperiret: Jesus tetigit oculos eorum, & confestim viderunt. In Evangelio Marci *c.* 8. adductus est ad Jesum in Bethsaida Cæcus, qui vidit, statim ac super ejus oculos manus imposuit: & *c.* 10. filius Timæi Bartimæus cæcus sedebat juxta viam mendicans, & clamare cœpit, & rogare, ut suam cæcitatem pelleret; cumque Jesus respondisset, sua Fide eum salvum esse factum, Bartimæus confestim vidit, & eum secutus est in via. In Evangelio Lucæ *c.* 18. Cæcus sedens secus viam & mendicans clamavit, ut Jesus sui misereretur, & respondente Jesu, Fide sua eum salvum esse factum, confestim vidit, & secutus est eum: & in Evangelio Joannis *c.* 9. præteriens Jesus vidit hominem cæcum a nativitate, expuit in terram, fecit lutum ex sputo, & posuit lutum super oculos ejus dicens, ut iret ad Natatoria Siloe; ille autem abiens lavit: & venit videns, & ait, a sæculo non esse auditum, ut quis aperiret oculos cæci nati. Maldonatus cum Theophylacto dicit, unam & eamdem esse historiam, quæ a tribus Evangelistis Matthæo, Marco *c.* 10. & Luca narratur, sed Lucam, & Marcum nominasse Bartimæum filium Timæi, utpote famosiorem, licet esset mendicans. Adhæret Natalis Alexander *in eodem c.* 20. *Matthæi num.* 18. Alii apud Cornelium a Lapide *ad hunc eumdem locum v.* 30. putant, Cæcum, de quo S. Lucas, non esse eum, de quo loquuntur SS. Matthæus, & Marcus: sed cum consentiant omnia, quæ a tribus hisce Evangelistis narrantur, infert Cornelius, unam & eamdem esse personam, de qua tres Evangelistæ loquuntur. At Calmet *in commen. ad c.* 20. *S. Matthæi* accurate animadvertit, differre historiam relatam a S. Marco *c.* 10. ab ea quæ refertur a S. Luca, & a S. Matthæo; prima enim contigit, cum Jesus de Jerico proficiscebatur, *proficiscente eo de Jericho*; secunda contigit, cum Jerichum appropinquaret, *cum appropinquaret Jerico*; Matthæus loquitur de duobus cæcis, alii de uno tantum. Nefas autem esset dubitare de his operationibus, an debeant miraculo tribui, ut notat Mercurialis in suo libro *de morbis puerorum lib.* 2. *c.* 5. *Soleo ego dicere, morbos omnes, qui Christo curandi fuerunt propositi, difficillimos sua natura curatu esse*: quæ verba ex ipso Mercuriali repetit etiam Hieronymus Jordanus *in sua disp. inaugural. de Paralysi thesi* 75. & de Hydropico quidem, cui Dominus sanitatem largitus est, uti habetur *Lucæ c.* 14. apud Zacchiam *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 5. *n.* 66. hæc habentur; sanitatem videlicet miraculo esse adscribendam, quia Christo semper sanandi oblati fuerunt, qui sanari non poterant. Sequitur Paulus Vecchi *observ. medic. in sacram Scripturam, observ.* 88. & Guilhelmus Ader in suo opere *de morbis Evangelicis tractatuum Biblicorum tom.* 9. *in epistola ad Episcopum Lumbariensem* ait, se tractatum hunc scripsisse ut ostenderet, omnes a Christo sanatos arte medicina fuisse insanabiles.

4. In bullis Canonizationum multa miracula referuntur illuminationis Cæcorum; in bullis videlicet Canoniza-

nizationum SS. Osmundi, Francisci de Paula, Franciscæ Romanæ, Caroli Borromæi, Ignatii Lojolæ, Francisci Xaverii, Thomæ de Villanova, Francisci Salesii, Petri de Alcantara, Mariæ Magdalenæ de Pazzis, Ludovici Bertrandi, Paschalis de Baylon, Isidori Agricolæ: & Rotæ Auditores in relationibus causarum illuminationes Cæcorum inter miracula retulerunt, in relatione videlicet causæ S. Ignatii *in octavo miraculo*, in relatione causæ S. Joannis de Deo *in quarto miraculo*, in relatione causæ S. Thomæ de Villanova, post Contelorium *de Canonizatione Sanctor. pag.* 684. & demum in relationibus causarum Servi Dei Juliani a S. Augustino, S. Ludovici Bertrandi, & S. Petri de Alcantara.

5. Scribentes de Canonizatione Sanctorum docent, Cæcum sive natum, sive factum, qui vere talis probetur ex temporis diuturnitate, si visum recipiat absque remediis, vel inutilibus remediis, præsertim in instanti, juxta ea quæ infra dicentur, per miraculum recipere, dummodo tamen illuminatio probetur per actus visionis ipsius illuminati, cujusmodi sunt ambulare sine duce, scribere, discernere unam rem ab alia, præsertim vero legere; uti habetur apud Bordon *medit.* 8. *de miraculis*. Matthæuccius *cit. oper. tit.* 3. *cap.* 2. §. 2. notat miraculum potissimum apparere in illuminatione Cæci nati, & concludit, si etiam ex alia causa amissa sit, facultas videndi, Cæci illuminationem esse referendam inter miracula tertii generis, si ad Sancti invocationem visus subito restituatur. Matta *de Canoniz. Sanctor. par.* 3. *cap.* 11. *num.* 5. *& seqq.* notat, aliquando impeditum esse organum, sed non esse destructam facultatem ipsam videndi; tunc autem fieri posse, ut naturaliter recuperetur. Pignatellus *consult.* 20. *tom.* 5. totus est in probando, recuperationem visus, quæ paulatim succedit, ope alicujus Servi Dei implorata, non esse inter miracula recensendam; & *tom.* 10. *consf.* 177. *n.* 11. admittit, subitam sanationem morbi ex inspissatis & confusis oculorum humoribus intra, & ante pupillam, non esse naturæ adscribendam, sed Deo intercessione Beati ab ægro invocati. Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *de miraculis num.* 43. *& seqq.* ingenue admittit, Medicos parum proficere in curandis affectibus oculorum, cum altas egerunt radices, & confirmati sunt, & cæcitatem ortam ex aliis oculorum affectibus difficilibus & contumacibus, pannis, maculis, & similibus, accedente temporis longitudine, esse insanabilem; admittit, nonnullos a multo tempore obcæcatos ex aliquo accidenti repente convaluisse; & demum concludit, esse præter & supra naturæ vires, si Cæcus ab ipso ortu visum recuperet, uti fuse apud ipsum legi potest.

6. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, præter ea, quæ adnotavi, dum agebatur de illuminatione Cæcorum, ad probationes facti pertinentia, hoc est ad probationes præcedentis cæcitatis, & subsecutæ momentaneæ restitutionis visus, miraculo ut plurimum, & seclusis nonnullis circumstantiis (de quibus infra) censui adscribendam Cæci nati illuminationem. Historia Cæci nati a Christo sanati, quem Cedonium, sive Celidonium nonnulli appellant, & de qua supra ex Evangelio Joannis *cap.* 9. assertionis constituit probationem: in eo quippe capite legimus, ad infringendam miraculi veritatem aliquos Pharisæos contendisse, sanatum fuisse non quidem mendicum illum, qui erat cæcus natus, sed alium; fuisse autem vocatum a Judæis, ut exponeret, quomodo oculos aperuisset, & ipsum respondisse, se a Christo fuisse sanatum, & addidisse: *A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos Cæci nati*. Quare Sanctus Ambrosius *in Comment.* apud Cornelium a Lapide *ad cit. cap.* 9. *Joannis vers.* 1. ait: *Quod vero Cæcus a nativitate curaretur, non artis est, sed potestatis; donavit enim Dominus sanitatem, non medicinam exercuit; eos enim sanavit Dominus, quos nemo curaret*. Et Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 8. *num.* 48. ad rem subjicit: *At vero Cæcum a nativitate visum recuperare, hoc quidem toto genere præter & supra naturæ vires est; unde vides in sacra historia, quod hoc factum ab ipso Cæco sanato tantopere extollitur:* A sæculo, *inquit*, non est auditum, quia quis aperuit oculos Cæci nati, *& addit:* Nisi esset hic a Deo, non poterat facere quidquam, *innuens, in ea curatione requiri omnino supernaturalem ac Divinam virtutem*. Quapropter Thomas Bartholinus in tractatu *de Paralyticis novi Testamenti pag.* 403. *num.* 4. ait, Cæcos, Claudos, Aridos jacuisse in porticibus Piscinæ Probaticæ expectantes salutarem aquæ motum, sed a Christo fuisse sanatum Paralyticum, ne de miraculo dubitari posset; cum Cæci tantum ibi astarent laborantes levioribus defectibus oculorum, qui via naturali sanari poterant, non Cæci orti, qui per miraculum tantum sanitatem recipere potuissent: *Miraculo non careret, si confirmata, & a primis incunabulis producta cæcitas eo fonte illuminaretur. Non de his, sed levioribus oculorum visusque defectibus & vitiis sermo est medicata unda abstergendis &c. Apud Piscinam hujusmodi Cæcos, non a nativitate lumine privatos, curatos credere cogimur, ne Christi potentiæ injurii Cæcos curandi rationem illi propriam aliis communicemus. Ideo non Cæcum, sed Paralyticum ex porticibus sumpsit sibi curandum Christus, quia illi per Piscinam curabiles. Difficilius quippe, & miraculo vicinius fuisset cæcitatem innatam extersisse, quam paralysin acquisitam*.

7. Dictum est autem, Cæci nati illuminationem, ut plurimum, seclusis nonnullis circumstantiis, miraculo fuisse adscriptam, quod est intelligendum, si cæcitas proveniat ab læso prorsus organo videndi; secus autem, si proveniat ex palpebrarum adhæsu, vel ex cataracta, aut ex aliis impedimentis, quæ per medicamenta removeri possunt; de quibus sermo infra habebitur, cum tractabitur de Cæcis, non natis, sed factis. Postquam Zacchias *loc. cit.* statuit, illuminationem Cæci nati esse miraculo adscribendam, ita suam explicat assertionem: *Loquor tamen hic de vera cæcitate, non de ea, quæ interdum fieri potest ex palpebrarum coalitu, & adhæsu; hæc enim vel manu chirurgica juvari potest, dummodo oculus ipse, qui videndi est instrumentum, purus sit, & nihil impedimenti patiatur: affectus autem oculorum proprius, qui a natura sit, & qui dicitur cæcitas, arte medica numquam sanari potest, cum oblæsum sit ipsum videndi organum in sua ipsius plasmatione. Solus ergo is, qui illud plasmavit, ad rectum, & sibi debitum munus revocare potest*. Hieronymus Marinus Professor Chirurgiæ & Lithotomus archihospitalis Sancti Spiritus in Saxia, in sua practica chirurgica *cap.* 2. *num.* 6. hæc habet: *Non so però, se sia da seguitarsi l'opinione di quelli, che non ammettono alcuna sorta di cura alli Ciechi a nativitate, perchè in tal malattia direbbono male; conciossiachè, essendo cateratte, si possono facilmente guarire, come riuscì a me in persona di una zitella di anni 12. in Rignano, luogo posto nel celebre Monte Gargano, che nacque cieca d'ambi gli occhi per causa di cateratte, che io poi gliele deposi nel mese di Ottobre 1692. e ricuperò la vista. Per lo che bisogna distinguere, da che proceda una tal cecità ne' fanciulli; imperciocchè, se (come ho detto) viene da cateratte, riesce curabile, ed anche ne ho veduto degli altri guariti*. Similis curatio refertur in opere, cui titulus, *Saggio delle transazioni Filosofiche, to.* 4. *editionis Neapolitanæ an.* 1734. *pag.* 129.

8. Quando autem res fuit de Cæcis, non natis, sed factis, examinandum proposui, an visus defectus ab aquei humoris effusione provenerit; aqueus enim humor qui effusus est, citra ullum miraculum, sed sponte & naturaliter, licet raro, in hominibus potest regigni, uti testatur Sennertus *oper. tom.* 2. *lib.* 1. *par.* 9. *sect.* 2. *cap.* 34. ubi addit, *Atque ipse etiam tale exemplum vidi*; & sequitur Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 8. *tit.* 1. *quæst.* 7. *num.* 20. ubi hæc habet: *Hic humor, etiamsi deperdatur, solet de novo regenerari, ac visus recuperari, ut experimento proprio docet Galenus... & attestari proprio quoque experimento ipse possum*. Legi potest Bernardus Verzasche *observat. medic. observ.* 14. ubi ita scribit: *Ego in nobilissimi viri filiola similem casum observavi. Hæc dum levibus de causis cum fratre altercaret, iste iracundia percitus, cultellum scriptorium apprehendit, & sororis oculo vulnus infligit, unde humor aqueus effluxit. Vocatus præsentem Chirurgum jussi sequens collyrium tepide sæpius admovere &c. Hoc collyrium inflammationem compescuit, vulnus siccavit & sanavit. Hinc post aliquot menses humor aqueus succrevit. Nam visus, sed debilior, cum summo parentum gaudio rediit*. Alia legi possunt apud Guilielmum Derham *in demonstratione de essentia & attributis Dei lib.* 4. *cap.* 2. *in notis num.* 33. Sed de hoc iterum infra. Item, si cæcitas a simplici compressione nervorum opticorum, aut a retina vel nimis laxata, vel plusquam par est, intensa producatur, novum non est, eam aliquando curari repentina alvi profusione, uti videri potest apud Hildanum *centur.* 5. *observat.* 19. & apud Alexandrum de Benedictis *lib.* 2. *cap.* 28. & in ophthalmia lacrymarum fluxum maximopere prodesse, post Aetium, & Avicennam scribit Sennert. *in prognost. de ophthalmia lib.* 1. *praxis cap.* 3. *sect.* 2. *cap.* 12.

9. Inter ceteros morbos, qui oculos affligunt, Amaurosis, sive Gutta Serena reperitur, quam Plempius *ophthalmograph. lib.* 5. *cap.* 30. *pag.* 240. ita describit: *Signa obstructionis opticorum nervorum, seu Guttæ Serenæ dant*

Medici omnes omnino hæc, quod visus abolitus sit nulla apparente in oculis noxa; & inductam e vestigio Amaurosim, seu Guttam Serenam ex alapa impacta, testantue duo clarissimi Lusitani Zacutus, & Amatus, hic *centur. 7. observ. med.* 44. ille *lib. 1. praxim admir. observ.* 52. Si cæcitas absoluta sit, & æger, qui Gutta Serena laborat, nihil videat, testantur Medici, morbum esse fere insanabilem (Sennert. *pract. lib. 1. par. 3. sect. 2. cap.* 37. Scultet. *in append. var. instrum. chirurg. tabula* 15. Scholiograph. Scrochii *in ephem. decis. 2. annot. 5. observ.* 247.) Quare Guillhelmus Ader Medicus in suo tractatu *de morbis Evangelicis enarrat. 6. tom. 9. tractatuum Biblicorum*, contendit, Cæcos a Christo curatos in Jericho, & in Galilæa laborasse Gutta Serena, qua (uti dictum est) limpidissimi de foris enitent oculi, sed intus nullam lucem capiunt, & prorsus versantur in tenebris; additque, eos non simplicem visus debilitatem passos, sed integra lucis usura privatos fuisse, cum non viderint, sed audierint Jesum transeuntem. His tamen minime obstantibus, quoties de liberatione cæcitatis a Gutta Serena provenientis agitue, animadvertendum proposui, cum ea nihil aliud sit, quam interceptio spirituum animalium per nervos opticos ad oculum descendentium, non esse ita facile pronunciandum pro miraculo, sed perpendendum esse, num interceptio sit a spiritibus nervos intus non irradiantibus, an ab humoribus & lympha in ventriculis cerebri nimium collecta, & nervos extra premente, cum in primo casu morbus sit ut plurimum insanabilis, in secundo vero sanari possit.

10. Doctrinam hanc hausi ex suffragio Jacobi Simibaldi celeberrimi olim Medici Collegiati, & publici Professoris Sapientiæ Romanæ in dissertatione super miraculis S. Jacobi de Marchia, Eidem adhæsit Joannes Maria Lancisius suo, quod edidit, suffragio in causa S. Joannis Francisci Regis, ubi ita locutus est: *Si Gutta Serena oriatur a pertinaciter impedito excursu spirituum a cerebro in nervos opticos, quam Paralysim dicimus, tunc utique, at cetera Paralyses, arduæ, ac pene desperatæ est curationis. Ubi autem impedimentum leve est, atque in organorum fibris ac membranis, cum plerumque facile depelli possit, nec anceps nec difficilis erit curatio morbi, cui ut plurimum præsentissima sunt a natura vel ab arte sunt remedia*. Et Archiepiscopo Philippensi Carolo Alberto Cavalchino tunc Fidei Promotori scribenti supee miraculis Septem Beatorum Fundatorum Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis, & opponenti eamdem Sinibaldi doctrinam, Alexander Pascolus celebris Medicus in sua dissertatione super primo ex dictis miraculis fassus est, se theoriam Sinibaldi libenter amplecti. Atque ad secundam speciem Amaurosis, seu Guttæ Serenæ referri possunt exempla relata a Stalpartio Vander Wiel Medico Hagiensi *in rarioribus observationibus observ. 5. pag.* 44. ubi narrat, feminam Gutta Serena excæcatam post febrem vehementem visum recuperasse; & aliam Gutta Serena per annum laborantem, & in desperationem adducta, denique visum recepisse ope pertinacis inædiæ, quæ ipsam ad extremam maciem adduxit, absumptisque corporis humorbos, ipsam quoque materiam, quæ Guttam Serenam effecerat, consumpsit.

11. Et, quia a Postulatoribus magna vis aliquando constituebatur in longa, quæ præcesserat, cæcitate opponere consuevi, quæ leguntur in libro Tobiæ. Notum enim est, eum (uti habetur *cap. 2. & cap. 11.*) cæcum factum esse ex calido stercore hirundinum, quod super oculos ejus cecidit; Angelo autem admonente, ejus filium secum tulisse ex felle piscis, & linivisse oculos patris; cumque dolorem pater sustinuisset per horam dimidiam, albugineum egredi cœpisse ex oculis ejus, visumque recepisse, postquam cæcitate laboraverat ab anno quinquagesimo sexto usque ad sexagesimum, uti habetur *cap. 14.* Nonnulli inter miracula hanc Tobiæ sanationem retulerunt, miraculi rationem constituentes in revelatione remedii ab Angelo facta, quod tunc a Medicis ignorabatur. Alii, postquam docuerunt, fellem piscis Callionymi ad extergendas albugines inveteratas maximopere prodesse, dixerunt, a Deo auctas esse vires medicamenti, ita ut, statim ac applicitum fuit, cæcitatem depulerit, nulla præcedente corporis evacuatione, nulloque adhibito victu convenienti, uti late ostendit Vallesius *de sacra Philosophia cap.* 42. & sequitur Zacchias *loc. cit. num. 49. & seqq.* Nec vero desunt qui rationem miraculi ab hac sanatione excludant, quod oculi Tobiæ non essent intrinsecus corrupti, nec retina, nec nervi optici, nec humores detrimenti aliquid passi essent, sed totus morbus consistere in quodam humore extraneo, & abscessu inter albuginis lamellas concreto, qui paulatim inter corneam & uveam expansus ita radiorum cursum impediverat, ut ad interiora oculi penetrare non possent; quæ omnia naturaliter de medio tolli potuerunt per fellem piscis prædicti, juxta sensum Phisicorum, & Medicorum. Calmet has omnes refert opiniones ad *cap. 6. Tobiæ* concludens, unumquemque posse in suo sensu abundare.

12. Denique sæpe in meis animadversionibus opposui relata a Schenkio *in suis observationibus tit. de oculis*, casu videlicet sæpe contigisse, ut quidam a multo tempore obcæcati, repente fuerint a cæcitate liberati; ut illi evenit, qui vulnere in fronte accepto, visum jam a multo tempore amissum recuperavit; & alteri ex morbo Gallico oculis capto, qui, cum ad morbum depellendum sese linimento ex mercurio inunxisset, deperditum visum denuo adeptus est. Marcellus Donatus *in historia naturali cap. 11. lib.* 2. narrat, quemdam vulneratum in occipitio statim visum amisisse, quod ex ictu vehementi & plaga nervi optici aut divulsi, aut e thalamis opticis fuissent disjuncti; *& lib. ultimo cap.* 5. refert, Germanum octogenarium visu hebetiore laborantem, in terram adactum ab eoque velocitee currente, fere exanimem in lapidem conjectum fuisse, fronte confracta; in vulneris autem curatione visum recepisse, vel obstructis meatibus, e quibus secernebatur humor visum obtundens, vel reseratis nervorum canaliculis, quos animales spiritus ante difficulter permeabant. Risum movet Bartholino *centur. 3. epist.* 67. casus Monachi, qui, barba promissa, acute videbat, barba rasa, cæcus fiebat. Matta *de Canoniz. SS. par. 3. cap. 11. n.* 7. narrat sua ætate contigisse, ut quidam nobilis juvenis, qui spatio quatuordecim annorum omnimoda cæcitate laboraverat, absque ullo remedio ex improviso visum recuperaret: Alibi sermo habitus est de Æsculapio. Græcum fragmentum tabulæ marmoreæ, quæ Romæ in insula Tiberina ad ejus templum creditur appensa fuisse, extat in Jani Gruteri Inscriptionibus *tom. 1. pag.* 71. in qua eefertur, cæcum hominem jussum fuisse ab Oraculo in genua ante altare procumbere, tum a dextra ejus parte ad lævam transire, quinque digitos super altare ponere, sublata postea manu, oculos suos tangere; quod, cum fecisset, videndi facultatem subito recuperasse, vidente & gratulante omni populo. Et hujus quidem tabulæ meminerunt etiam hodierni Scriptores heterodoxi, Daniel Clericus *in historia Medicinæ par. 1. lib. 1. cap.* 20. Radulphus Cudworthus, inter Anglos magni nominis, *in suo systemate intellectuali* ex Anglico in Latinum sermonem converso a Moshemio *tom. 2. pag.* 861.

13. Juris Periti a Postulatoribus acciti pro miraculo firmando animadversionibus sui generis satisfacere conati sunt: quod ipsum præstiterunt Physici, & Medici quoad animadversiones a Physica & Medicina petitas, qui cæcitatis causam & symptomata apprime consideraruut. Pascolus in citata dissertatione agens de Gutta Serena probavit, opticos nervos in ea affici, aut saltem tunicam retiformem (quæ nihil aliud est, quam opticorum substantiæ interioris explicatio) nervosque compressos, dummodo compressior firmior fuerit, vix temporis diuturnitate, & ope medicamentorum ad suum statum redigi posse, & firmiorem compressionem colligi posse ex præcedentibus corporis ægritudinibus, ex pravis defluxionibus humorum, quas Græci *catharros* vocant, ex febri præcedenti, ex diuturno capitis dolore: & quamvis levior sit Amaurosis, quæ sensim oboritur, quam quæ repente fit, hanc tamen magna cum difficultate in senibus curari, juxta illud Sennerti *practic. lib. 1. par. 3. sect. 2. cap. 44. tom. 2. Quæ paulatim fit visus obscuratio, non admodum difficulter curationem recipit, nisi senibus accidat*; & juxta illud Forest. *observ. medic. lib. 11. observ. 35. in scholiis: Si enim paulatim hebetudo, aut obscuratio fiat, non admodum difficulter curari poterit, nisi senioribus accidat*; & demum cæcitatem, quæ in Amaurosi provenit ex opticis leviter aut compressis aut contractis, quemadmodum citissime inducitur; ita facillime & brevi temporis intervallo tolli; hujusque generis fuisse cæcitates illas, quas vel a natura, vel ab arte penes Scriptores curatas legimus, quas etiam aliquando aut præcessit, aut comitata est evacuatio. Et quatenus opus fuisset respondere cæcitati ab Æsculapio depulsæ, facile id fieri potuisset, ostendendo, & prædictam sanationem, & ceteras alias Æsculapio attributas, aut remediis naturalibus aut dolis fuisse peractas; apud Aristophanem servus, cui nomen Carion, inducitur, qui luculenta satis oratione fabulam explicat, quam olim ad incautos fallendos cæremoniarum Æsculapii Antistites egerunt. Conducebantur enim interdum nummis aliquot egeni homines, qui morbos simulabant, & se deinceps miraculo sanatos ab Æsculapio audacter mentiebantur. Addique, ex tabula non colligi, unde cæcitas, etiamsi vera fuisset,

causam

causam habuisset, quanto tempore durasset, & suspiciosum est illud, quod sanandus digitos in aram ponere ab Oraculo jubebatur, & illis deinde oculos tangere: unguento quippe quodam oculorum morbis depellendi apto vasti Sacerdotes haud dubie altare imbuere potuerunt, quo cum oculos perfricuisset homo lumine captus, visum subito recepit. Alia plura ad rem collecta extant apud citatum Moshemium *in notis ad Rodulphum Cudworthum allegat. tom. 2. pag. 862.*

14. Januarius Jannellius Medicus Urbis famigeratus scripsit ad rem in causa Beati Vincentii de Paulo super primo, quod proponebatur, miraculo subitæ sanationis ab omnimoda cæcitate, super quo fuerant a me tunc Fidei Promotore animadversiones exaratæ. Gravitatem illa Amaurosis, seu Guttæ Serenæ extulit tum propter adhæsum palpebrarum ad corneam, juxta illud Boneti *lib. 2. de morbis capitis cap. 33. de palp. affectibus: Curatur difficulter, si tota coaluit; nunquam fere, si cum cornea simul concrevit*; tum propter atrophiam, &, ut vocant, exsiccationem humorum, secundum illud Hippocratis *lib. 1. de loc. in homin. text.* 14. ubi juxta suum systema sanguinis circuitionem non cognoscens, postquam venas descripsit, quæ a cerebro venientes, ut ipse ait, fovent oculum, ait: *Eædem venæ etiam oculum extinguunt, ubi fuerunt exsiccatæ*. Advertendum est, nomine venarum juxta Prosperum Martianum, Hippocratem intelligere nervos opticos, cum venarum instar perforati sint (etsi ex anatomicis juniorum doctrinis non id constet de homine, sed tantum de simiis, & de xyphia pisce) aut juxta Cornelium Celsum intelligere tendines musculorum, qui oculorum motorii dicuntur: itemque advertendum, nomine *exsiccationis*, juxta eumdem Martianum non intelligi, omnino exarescere humores, sed humorum spirituumque transitum perinde obstrui atque impediri, ac si exsiccatio vera esset.

15. Cum de hujus generis miraculis disputaretur, actum aliquando fuit de Ophthalmia, quæ nihil aliud est, nisi inflammatio oculi, vel potius tunicæ adnatæ in oculo, cum tumore & dolore, juxta unanimem consensum Practicorum apud Pancratium Brunonem *in lexico medico*. De dolore hæc habentur apud Carolum Musitanum *in trutina medico-chimica lib. 5. cap. 18. pag. 260. Dolor diu perseverans in Ophthalmia pessimum est indicium; materiam enim aut corrodentem, aut vehementer distendentem, aut suppurantem arguit. Periculum igitur est, ne vel tussis, vel ruptis tunicis, atque cornea in primis exulcerata, cæcitas sequatur, aut, quod mitius malum est, suffusio exspectanda erit, crasso humore circa pupillam crescente*. Aliquando in Ophthalmia pannus in tunica adnata efficitur, qui a Zuinghero *in theatr. prax. med.* creditur eadem tunica adnata *incrassata*. De Ophthalmia bina extant suffragia ad opportunitatem (uti dicitur) exarata, in causa S. Agnetis de Monte Politiano a Joanne Thomasio Medicinæ & Philosophiæ Doctore, viro sane docto, cujus medica opera ipse quoque, in Urbe cum essem, feliciter usus sum, & in causa Beati Petri Forerii a Francisco Soldato. Thomasius pro demonstrando miraculo vim statuit in recuperatione visus subita, & in consolidatione tenuium membranarum & pupillæ jam exulceratæ. Soldatus Ophthalmiam cum panno vix sanabilem censuit. Sed cum ipse in meis animadversionibus subitam exclusserim visus recuperationem, eamdemque probaverim mancam & mutilam, cum femina sanata visum in uno tantum oculo recuperaverit, & in hoc ipso admodum imperfecte, Joannes Maria Lancisius jussus suum pro veritate exponere sensum, dissertationem exaravit super nonnullis, quæ proponebantur, B. Forerii miraculis, sed aliqua silentio præteriit, inter quæ & illud, de quo nunc agitur, quod tacite reprobavit, uti mihi per familiarem epistolam significavit; idemque Lancisius suum proferens pro veritate suffragium in causa S. Jacobi de Marchia, in qua agebatur de liberatione a cæcitate, postquam præmisit, cæcitatis causam non fuisse invincibilem (cum hæc vel simul cum homine nascatur, vel superveniat ob defectum aut distractionem partium oculorum, quæ visioni sunt omnino necessariæ) sed membranas, quamquam pravis succis infractas, integras tamen cum internis humoribus servatas fuisse; causas morbi examinavit, conclusitque, sanatum Ophthalmia laborasse, addito panno seu suffusione externa, a quibus morbis non potuit momento nisi per miraculum sanari; præsertim nulla critica naturæ motione interveniente in ipsa sanatione, vel ante illam, nulloque a præcedentibus medicamentis habito subsidio.

16. In causa S. Andreæ Avellini Paulus Manfredus celebris, dum viveret, Romæ Medicus scribens super septimum, quod proponebatur, miraculo sanationis instantaneæ oculi corrosi, & consumpti a variolis, plura ex Sennerto, ex Hieronymo Mercuriali, & Avicenna deduxit, ut ostenderet læsionem oculorum, & cæcitatem ex variolis provenientem. Addidit, in casu de quo agebatur, non modo aqueum, sed etiam crystallinum & vitreum humores effluxisse; & licet aqueus (uti supra dictum est) beneficio temporis generari possit, id tamen contingere non posse in ceteris humoribus, nisi per absolutam Dei potentiam; ut innuit Thomas Bartholinus *lib. 3. Anatom. reform. cap.* 8. qui loquens de humore aqueo hæc protulit: *Hic humor non est pars animata, sed tantum excrementum esse videtur ex nutritione crystallini, nam & in morbis absumitur, & in vulneribus oculorum deperditus restituitur. Reliqui duo humores partes sunt animatæ, cum habeant propriam circumscriptionem, nutriantur sanguine per proprias venas adducto, perditi non resarciuntur*. Sequitur Stalpartius *in observationibus pag.* 75. ubi, postquam ostendit, aqueum humorem regenerari posse, & etiam forte crystallinum, experimento ducto e gallina, in cujus oculo cum totus humor crystallinus expressus esset, post octo hebdomadas capite eidem amputato, sanatus inventus est, concludit id in homine fieri non posse. Legi potest eruditissima epistola Josephi Pozzi Jacobi filii, egregii Professoris Bononiensis, & Academiæ Scientiarum Instituti sodalis, cui me multum debere profiteor, cum multa ex ejus colloquiis familiaribus ad hanc illustrandam miraculorum materiam hauserim, epistola, inquam, Bononiæ edita anno 1732. post duas eloquentissimas, quas omnibus admirantibus, habuit orationes in publico Archigymnasio, in quo iterum Anatomen publice explicavit. Inscripta est epistola Petro Paulo Mulinelli egregio Bononiæ Professori tunc Parisiis degenti, in qua adversus Thomam Bartholinum docentem, in animalibus volatilibus omnibus aqueum, crystallinum, & vitreum oculorum humorem per vim extractum facile reparari, experimentis a se præmissis ostendit, id non omnibus animalibus volatilibus esse commune. Sed, ut ad rem nostram redeamus, Angelus Victorius, Bernardinus Castellanus, Thomas Grossius, aliique Medici antiqui in causa S. Aloysii Gonzagæ uti miraculum maximum approbarunt visus recuperationem intercessione B. Aloysii Gonzagæ concessam cuidam Bernardino Philetto cæcitate ex morbo variolarum post annum cum dimidio laboranti.

17. Plura autem ex his, quæ hucusque dicta sunt, colligi possunt: primum, quando agitur de liberatione a cæcitate, cæcitatem ipsam evidentibus probationibus esse confirmandam, & ostendendum, utrum ab ipso ortu, an post supervenerit: secundum, esse curandum, ne desint probationes temporis, quo cæcitas duravit: tertium, evidentibus etiam probationibus recuperationem visus ponendam esse in aperto cum continuatione, & ceteris qualitatibus perfectæ recuperationis: quartum, a Physicis & Peritis statuendam esse causam cæcitatis sive a nativitate, sive postmodum subsecutæ: quintum, demonstrandum esse, an aliqua adfuerit causa naturalis, hoc est an apta medicamenta fuerint exhibita, an opportune crisis intercesserit, quibus citra miraculum recuperatio visus adscribi possit: ultimum, illud quoque esse videndum, an visus recuperatus sit in instanti: quod tamen intelligendum est, non in casu in quo agatur de Cæco nato, qui habeat impedimentum in visus organo, aut de aliis Cæcis factis, quibus superveniat defectus, aut distractio in partibus oculorum visioni omnino necessariis; sed in casu, in quo agatur de cæcitate sive a nativitate, sive postmodum subsecuta, quæ tamen ope medicamentorum, aut alius causæ naturalis removeri potuisset, prima quippe sanatio ad miraculum secundi generis, & reliquæ ad miraculum tertii generis pertinent; ex alibi autem dictis subita sanatio requiritur, non in miraculi secundi, sed tertii generis. Sacrorum rituum Congregatio hac via processit in causa S. Jacobi de Marchia, in qua sanationem momentariam Nicolai Gambacurtæ admisit tanquam miraculum tertii generis, juxta suffragium Sinibaldi, & Lancisii; uti colligitur ex Decreto edito die 29. Januarii anno 1726. quod fuit confirmatum a Benedicto XIII. die 2. Februarii ejusdem anni; & in causa S. Vincentii a Paulo, in qua pariter inter miracula tertii generis recensuit subitam sanationem Claudii Josephi Compoin a cæcitate, juxta suffragium Januarii Janellii, quemadmodum desumitur ex Decreto edito die 12. Julii anno 1729. confirmato a Benedicto XIII. die 14. ejusdem mensis & anni. Hæ sunt sanationes a cæcitate, quæ fuerunt tanquam miracula tertii generis approbatæ in causis, in quibus scripsi uti Fidei Promotor. Aliæ, quæ fuerunt propositæ in causa S. Agnetis, & B. Petri Forerii, qui-

bus addi potest alia etiam proposita in causa B. Hyacinthæ de Marescottis, & alia in causa S. Joannis Francisci Regis, in quibus etiam scripsi uti Fidei Promotor, fuerunt rejectæ ut plurimum ex defectu probationum quoad *instantaneitatem* & quoad perfectam visus recuperationem; de quarum pondere probationem Medici, qui scripserunt, ferre suffragium non poterant: posito quippe facto a Postulatoribus, judicare Medici debent, num sanatio fuerit naturæ, an miraculo tribuenda. Ipsorum tamen Postulatorum esse debet sedulo animadvertere, an ex testibus, & præsertim ex peritis, qui infirmum curarunt, causa cæcitatis deprehendi possit: si enim deprehendi non potest, inutilis futurus erit Medicorum labor, quem scribendo pro miraculo assumunt. Quocirca Joannes Maria Lancisius scribens pro veritate super nonnullis cæcitatibus, quarum sanationes tamquam miracula proponebantur, in causa S. Joannis Francisci Regis, ait; *Referant igitur Postulatores, quibus ex causis profectæ fuerint in his feminis cæcitates, ut Medicum agere possim, non vatem.*

18. Adversus ea, quæ superius dicta sunt de subita visus restitutione, opponi posse videtur exemplum Cæci a Christo sanati, de quo in Evangelio S. Marci *cap.* 8. ubi, cum Cæcum ad eum adduxissent, ipse exspuit in oculos ejus, & interrogavit, an videret, qui respondens ait: *v.* 24. *Video homines velut arbores ambulantes*; imposuitque iterum manus super oculos ejus, *cæpit videre, & restitutus est, ita ut clare videret omnia.* Præterquamquod autem Christus Dominus e loco non discessit, antequam uno quasi actu perfectum conferret Cæco sanitatem, actio ejus fuit plena mysterio, ita ut ab ea illatio desumi non possit ad excludendam *instantaneitatem* a ceteris, quæ proponuntur, hujus generis miraculis. Mysterium exponit Euthymius (*in commens. ad caput* 8. *Marci*): *Primo vero Cæcum hunc imperfecte curavit, utpote imperfecte credentem . . . . ut, qui parum adhuc respiciebat, per modicum aspectum crederet perfectius, ac sanaretur perfectius; sapiens enim erat Medicus.* Et mox: *Augmentum Fidei augmentum promeruit sanitatis.* Multa scribunt ad idem *c.* 8. *Marci* Cornelius a Lapide, Natalis Alexander, Calmet.

C A P U T   D E C I M U M.

De concessis, aut restitutis loquela Mutis, & auditu Surdis per miraculum.

1. POST visum Cæcis a Christo Jesu concessum S. Matthæus *in Evangelio cap.* 9. *vers.* 32. narrat, ei oblatum fuisse hominem mutum, habentem Dæmonium, &, ejecto Dæmonio, Mutum locutum esse, stupentibus omnibus: *Ecce obtulerunt ei hominem mutum, Dæmonium habentem; &, ejecto Dæmonio, locutus est Mutus, & miratæ sunt turbæ dicentes: Numquam apparuit sic in Israel*, & *cap.* 12. *vers.* 22. refert, Cæcum & Mutum, qui pariter Dæmonium habebat, fuisse a Christo sanatum, & vidisse, & locutum fuisse: *Tunc oblatus est ei Dæmonium habens Cæcus & Mutus, & curavit eum, ita ut loqueretur & videret: & stupebant omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic est Filius David?* Sanctus Marcus in Evangelio *cap.* 7. *vers.* 32. hæc habet: *Et adducunt ei Surdum & Mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.* Post hæc subjicit, Christum Dominum misisse digitos suos in auriculas ejus & exspuendo tetigisse linguam ejus *vers.* 35. *Et statim apertæ sunt aures ejus & solutum est vinculum linguæ ejus, & loquebatur recte; & præcepit illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur dicentes: Bene omnia fecit, & Surdos fecit audire, & Mutos loqui.* S. Lucas *in Evangelio cap.* 1. *vers.* 20. exponit, Angelum Zachariæ verbis suis fidem non præstanti dixisse: *Et ecce eris tacens, & non poteris loqui usque in diem quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur tempore suo.* Et, dum quæreretur, quomodo vocandus esset puer postmodum natus ex ipso & ex Elisabeth, Zacharias, accepto pugillari, scripsit, *vers.* 63. *Joannes est nomen ejus:* statim autem stupentibus omnibus usus loquendi fuit illi restitutus *vers.* 64. *Apertum est autem illico os ejus & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum; & factus est timor super omnes vicinos eorum, & super omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc.* In eodem Evangelio *cap.* 11. *vers.* 14. hæc habentur: *Et erat ejiciens Dæmonium, & illud erat mutum; &, cum ejecisset Dæmonium, locutus est Mutus, & admiratæ sunt turbæ:* atque ideo tam per ea quæ in *præcedenti capite* dicta sunt, quam per ea quæ in hoc exponuntur, impletum est oraculum Isaiæ dicentis *cap.* 35. *vers.* 5. de Christo: *Tunc aperientur oculi Cæcorum, & aures Surdorum patebunt . . . ., & aperta erit lingua Mutorum.*

2. De Muto a Christo Domino sanato, de quo *Matthæi cap.* 9. quæritur an etiam esset surdus, & an esset mutus & surdus a nativitate, & an hic idem sit ille, de quo in Evangelio Lucæ *cap.* 11. *vers.* 14. *Et erat ejiciens Dæmonium, & illud erat mutum; &, cum ejecisset Dæmonium, locutus est Mutus, & admiratæ sunt turbæ.* Mutum autem & surdum fuisse, non tamen ab ipso ortu, receptior opinio est, & magis consona textui Evangelico, cum Dæmon eum fecisset surdum & mutum, impediendo usum linguæ & aurium, & quemadmodum observat Cornelius a Lapide *ad idem c.* 9. *v.* 33. Addit Natalis Alexander *num.* 23. Græcam vocem significare mutum & surdum; & Calmet *num.* 32. testatur, receptiorem esse inter sacros Interpretes sententiam, ut Mutus, de quo hic loquitur S. Matthæus, non sit ille, de quo loquitur S. Lucas. De altero sanato, de quo S. Matthæus *cap.* 12. recte ait S. Hieronymus (*ad cap. lib.* 2. *commentar. col.* 48. *tom.* 4.) *Tria signa simul in uno homine perpetrata sunt: cæcus videt, mutus loquitur, possessus a Dæmone liberatur.* Abulensis, & Baeradius volunt, hunc non fuisse oculorum & aurium usu privatum. De sanato a Christo Domino, de quo Marci *cap.* 7. Interpretes adnotarunt, eum non fuisse mutum & surdum a nativitate; si enim natura surdus fuisset ac mutus, ne sublato quidem linguæ impedimento loqui potuisset, nisi prius didicisset. Addunt eum non fuisse mutum & surdum ex Dæmonis obsessione, cum Evangelista de ea non loquatur, & sic ex naturæ infirmitate in surditatem & linguæ impedimentum incidisse. Disputatur quoque, num esset mutus, an balbutiens: cum enim Evangelista dicat: *Et loquebatur recte*, id est expedite, hinc inferri posse videtur, eum antea aliquem usum loquendi habuisse, uti videri potest apud Cornelium a Lapide *ad idem cap.* 17. *S. Marci vers.* 23. Adhærendum autem esse videtur asserentibus, ipsum vere fuisse mutum & surdum, cum id congruat verbis Evangelii, quemadmodum etiam bene adnotavit Calmet ad citatum locum *vers.* 32. & subscribit Schevchzerus *in Physica sacra ad cap.* 7. *Marci pag.* 1416. Zacharias de quo *in Evangelio* S. Lucæ *cap.* 1. nascentem incredulitatis & diffidentiæ motum non statim repressit, uti fecit Abraham, cujus mentem cogitatio non absimilis subiit, cum Deus illi filium promisit: *Putasne centenario nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet? Genes.* 17. 17. Zacharias enim signum petiit, & ad suam, uxorisque provectam ætatem oculos mentis intendens, potentiam Dei promittentis non respexit. Non sic autem se gessit Abraham, qui contra spem credidit, & in promissione Dei non hæsitavit diffidentia, quod ei reputatum est ad justitiam, uti legitur *ad Romanos* 4. Idemque Zacharias in pœnam diffidentiæ ad tempus mutus factus est, nec tantum vocis, sed etiam auditus usum amisit, ut scribit Theophilactus (*in comment. ad cap.* 1. *Lucæ pag.* 302.) *Merito autem duo hæc passus est, & quod non audiret, & non loqueretur: quia enim non obedivit, condemnatur, ut surdus sit; & quia contradixerat, ut sileat.* Nec aliter res esse potuit, cum amici, & cognati ejus ipsum nutibus alloquerentur, *Innuebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum*; ad quæ verba S. Ambrosius *lib.* 2. *in Lucam num.* 32. subjicit: *Zacharias nutu interrogatur, quia incredulitas ei affatum eripuerat & auditum.* De Muto autem, de quo idem S. Lucas *in Evangelio cap.* 11. nihil est, quod adnotetur.

3. Similia miracula, liberationis Mutorum & Surdorum, vel aut Mutorum, aut Surdorum, & Mutorum & Surdorum a nativitate, vel etiam ex infortunio, casu, aut infirmitate, leguntur in bullis Canonizationum SS. Cunegundis, Vulfani Episcopi, Willhelmi Congregationis S. Victoris Parisiensis Canonici, Laurentii Dublinensis Archiepiscopi, Dominici, Eadmundi, Willelmi Briocensis Episcopi, Petri Martyris, Stanislai Cracoviensis Episcopi, Claræ de Assisio, Ludovici Francorum Regis, Ludovici Tolosa-

Ipsatis Episcopi, Thomæ de Aquino, Birgittæ, Francisci de Paula, Didaci, Petri de Alcantara, Isidori, Joannis de Capistrano; & in relationibus Rotæ Auditorum, in relationibus videlicet causæ tunc Servi Dei nunc Beati Hieronymi Æmiliani, Beati Gregorii X. SS. Petri de Alcantara, Andreæ Corsini, Paschalis a Baylon, Jacobi de Marchia.

4. Ut reliqua prætereamus, quæ facile cumulari possent, apud Bollandum *ad diem* 13. *Januarii in Actis S. Potiti Martyris* legitur Imperatorem jussisse, ut ei lingua amputaretur, & oculi eruerentur, ipsumque, incisa lingua, Psalmos cecinisse, & Imperatorem confusum nil amplius invenisse, quod ei inferret mali. Apud Eusebium Cæsariensem *lib. 1. de Resurrectione, edit. Sirmundi, opusc. 12. pag.* 96. Judex præcepit, linguam incidi S. Romano, qua Deum confessus fuerat; lingua incisa est, sine qua Martyr rectius locutus est, quam prius. *Dicitur, quia Beatus iste Romanus, dum adhuc carneam habebat linguam, similia Moysi loquebatur, hoc est balbutiens, & non composite loquens. Dum adhuc haberet totam linguam, & non posset composite loqui, erat balbus. Qui autem carcerem ingrediebatur, custos carceris interrogavit eum, quod ei esset nomen; & certe litteræ jam bis, qui valde compositi recte loquuntur, impedit ad loquendum. Nunc autem Romanus & incisa lingua, quam cum haberet & recte loqui non poterat, spiritus linguæ loquitur, & valde rectissime, & dicit: Romanus dicor. Iterum nuntiatur hoc Judici & Tyranno præsenti. Iterum, qui inciderat, Medicus constituitur in timore. Etiam (inquit) iste adhuc Christianus est, ut Fratri parcens contempsit præceptum. Forte autem ille cupiens post incisionem linguæ non superesse Martyrem, & majori mensura incidit ad interfectionem potius, quam ad præcisionem. Tamen comprehensus Medicus ducebatur ad Judicem, & negotium habebat, cur loqueretur is, cui incisa fuerat lingua. Non enim semel locutus tacuit, sed conserebat cum aliis de cruce & victoria Christi, & hoc multis mensibus in carcere constitutus.* De hoc miraculo tota est *oratio* 43. S. Joannis Chrysostomi, & memorarunt etiam *in oratione* 48. Victor Vitensis *lib. 3. de persecutione Vandalica num. 6. ex recens. Ruinart* Scriptor coætaneus testis est, nonnullos SS. Martyres, quibus lingua in ea persecutione fuerat excisa, prompte locutos esse: *Si quis incredulus esse voluerit, pergat nunc Constantinopolim, & ibi reperiet unum de illis, Subdiaconum Reparatum, sermones politos sine ulla offensione loquentem. Ob quam causam venerabilis nimium in palatio Zenonis Imperatoris habetur, & præcipue Regina mira cum reverentia veneratur.* Justinianus Imperator *in Cod. tit. de offic. Præf. Prat. Afric.* ait, se vidisse venerabiles viros, qui, abscissis radicitus linguis, pœnas suas miserabiliter loquebantur. Alii quidam, quibus Honoricus Vandalorum Rex linguas radicitus præciderat, loquelam tamen integram habuerunt, præter duos, qui, cum se scortis commiscuissent, loqui amplius non potuerunt. Alia exempla habentur apud Reges *quæst. 55. num.* 22. apud Petrum a Castro *de loquela Mutis, & auditu Surdis reddito observat. 35. pag.* 103. *inter miscellanea curiosa medico-physic. Germanic. Academiæ decur. 1. anni* 1670. apud Jacobum Rolandum de Belebad *in descriptione oris sine lingua loquentis pag.* 507. *inter eadem miscellanea anni* 1672. Apud Anastasium, sive alius sit Auctor, *de vitis Romanorum Pontificum* describitur ingens facinus adversus S. Pontificem Leonem III. Paschalis enim Primicerius, & Campulus Sacellarius Ecclesiæ Romanæ aggressi S. Leonem solemni ritu litanias majores cum universo Clero & populo celebrantem, nefariis hominibus stipati, multis plagis affecerunt, oculos ei eruerunt, linguam præciderunt, & semivivum in custodiam detruserunt: sed, cum inde noctu ad arctiorem custodiam ductus esset, eadem nocte per intercessionem SS. Appostolorum Petri & Pauli visum recepit, & lingua ei restituta est: cumque quorumdam suorum industria clam in Vaticanum abductus esset, a Spoletino Duce, qui repente cum exercitu advenit, ductus Spoletum, post paucos dies ad Carolum Magnum Francorum Regem properavit. S. Leonis III. & miraculi fit commemoratio in Martyrologio Romano ad diem 12. Junii: *Romæ in basilica Vaticana S. Leonis Papæ III. cui erutos ab impiis oculos, & præcisam linguam Deus mirabiliter restituit.* Nonnulli recentiores de hujus miraculi veritate dubitant. Fleury *in histor. Eccles. lib.* 45. *ad an.* 799. scribit, tamquam miraculum habitum fuisse, quod multis conatibus ad linguam ipsi præcidendam, & oculos eruendos frustra adhibitis, usum retinuerit linguæ & oculorum. At Pagi junior *in brev. Rom. Pontif. tom.* 2. *in vita Leonis III.* validissimis ostendit argumentis, rem ita se habuisse, uti ab Anastasio narratur: & certe Alcuinus Caroli Magni Præceptor *in carmine de Leonis profectione ad Carolum, apud Duchesne in hist. Scriptor. Francor. pag.* 196. *tom.* 2. apertissime suffragatur;

Verbera commemorans, extinctum lumine vultum
Narrat, & abscissam liquido de gutture linguam;
Nunc, medicante Deo, sanatum & ab omnibus istis
Esse malis &c.

& infra:

Exquirit Carolus casus, auditque laborum
Diversos; sceleris populi impia facta stupescit;
Miratur geminas jamdudum luce fenestras
Extinctas: & nunc reparatum lumine vultum,
Truncatamque loqui miratur forcipe linguam.
Alter in alterius configunt lumina vultus.

5. Post hæc superest, ut aliqua referantur ex Physicis & Medicis desumpta. *In scholiis ad cit. observ.* 35. Petri a Castro *de loquela mutis, & auditu surdis reddito pag. 99. operis citati*, Scholiastes notat, plerumque surdos a nativitate mutos etiam esse, vel ob conjunctionem nervi septimæ conjugationis, cujus surculus major ad aurem, minor ad linguam, & laryngem excurrere solet; vel quia, licet surdi voce non careant, nec oris linguæque motu, defectus tamen articulati sermonis exinde oritur, quod ob offensa auditus organa, quemadmodum alios loquentes non audiunt, ita nec ordinariam sonorum humanorum vim & rationem, juxta normam loquendi consuetam, linguæ vocisque suæ motibus exprimere possunt. Subscribunt Conimbricenses *de anima in problemate de auditu sect. 2. num.* 6. & adhæret Rejes *quæst. 55. num.* 25. Adamus quidem sine magistro perfecte locutus est; sed ille perfectus est creatus, ceteri imperfecti nascuntur, ætate perficiendi. Putarunt nonnulli, sermonem quemdam hominibus innatum esse, & hunc esse Hebraicum, ita ut, si quis ab infantia nullum omnino doceretur sermonem, hebraice loqueretur; quos redarguit Vallesius *de sacra Philosophia cap. 3. pag.* 76. & adhæret Jacobus Rolandus *in cit. descriptione oris sine lingua loquentis pag. 509. operis citati.* Psammeticum, vel (ut alii volunt) Bocchorim Ægypti Regem Herodotus *lib. 2. cap.* 2. testatur, duos recens natos infantes alendos commisisse pastori; & mandavisse, ut alterum ab altero seorsum haberet, nec unquam coram illis loqueretur, & ab hominum consortio teneret segregatos; eos autem, cum loqui pro ætate valuerunt, ingeminasse identidem *Beccos*, quæ vox apud Phrygas panem significat, Regemque ex hoc deduxisse, naturalem linguam hominum esse Phrygiam. Experientia hæc a plerisque irridetur, qui advertunt, ex caprarum mutitione, cum nihil aliud pueri audivissent, vocem prædictam didicisse; quod etiam plus experientiis confirmant, cum pueri similiter educati articulate locuti non sint; & alii parentum incuria derelicti in infantia, interque pecudes enutriti, venatoribus postea capti, nihil nisi balare noverint: quemadmodum videri potest apud Rejes *cit. quæst. 55. num.* 25. & apud Calmet *in dissert. de Lingua primitiva*.

6. Contra vero qui ab ipso ortu muti sunt, non statim etiam surdi sunt, teste Scholastice Petri a Castro *in loc. cit.* qui ex Dominico Panarola observat, puerum quemdam fuisse agentem duodecimum annum a nativitate mutum, non surdum, ita ut a tergo interrogatus faciem volveret; quod contigisse dicitur ob solam læsionem nervorum vocalium, vel ob fatuitatem, ob quam nihil didicit. Alia mirabiliora ab iisdem Physicis & Medicis traduntur, de loquentibus videlicet naturaliter sine lingua. Allatus enim Scholiastes Petri a Castro *in oper. cit. pag.* 103. refert, Salmurii in Gallia quemdam ex variolis expuisse linguam totam, nec tamen loquendi facultatem amisisse, & exacte quidem aliqua litterarum elementa proferre nescivisse, sed melius illas litteras protulisse, quæ sine linguæ allisione enuntiantur, vel e gutturis motu componuntur, vel a labiis educuntur, propter quem casum Jacobus Rolandus integrum supra citatum edidit Tractatum *de descriptione oris sine lingua loquentis*, ubi, postquam scripsit, a prædicto puero amissam fuisse linguam totam corruptam & putrefactam, addit, eum omnes obiisse functiones, quæ huic parti tribuuntur, ut sunt loqui, screare, gustare cibos bene mansos volutare, & eosdem denique deglutire. Meminit hujus ejusdem casus Guillhelmus Derham *in demonstratione de essentia & attributis Dei cap. 7. pag.* 131. Huc referri possent, quæ narrantur de ventriloquis, hoc est de iis, qui loqui e ventre videntur. De Petro quodam Brabantio narratur, eum, quoties volebat, toties ex ima corporis parte, ore quidem aperto, sed labiis immotis, loqui solitum fuisse. At misso Dæmone, qui, uti impurum & impudicum Spiritum decet, per loca impura & pudenda aliquando in hominibus

locutus

locutus est, de quo apud Nieremberg. *in historia naturæ lib. 8. cap. 26.* Scholiastes Petri a Castro *in oper. cit. pag.* 104. docet, eos, qui sic loquuntur, peculiari quadam arte spiritum intus attrahere, quo fit, ut voces videantur non ab ipsis edi, sed ab alio intra ipsos latente: & Jacobus Rolandus *in opere quoque citato pag.* 58. testatur, se a celebri Anatomico audivisse, dum de duplicatione mediastini ageret, membranam istam duplicem naturaliter unitam in duas partes dividi, & tunc loquelam quasi ex pectore procedere, & circumstantes credere, eum non ore loqui, sed pectore; cujus explicationis ratio non tanti facienda est, ut ei omnino standum esse judicemus.

7. Antonius Maria Valsalva Imolensis, Philosophiæ & Medicinæ Doctor in Bononiensi Universitate, *in tractatu de aure humana cap. 1. num.* 13. observat, in foetu, atque etiam in infante recens nato meatus auditorii parietes, maxime circa concham, ad se invicem ita accedere, ut meatus principium fere ex toto claudatur, & tunc hujus parietes a substantia crassa & subalbida tectos conspici, quæ ulterius ad tympani membranam extensa aliam ibidem membranam componere videtur; ac, si talis membrana non decidat, immo firmior evadat, surditatis a nativitate speciem induci, quæ difficulter quidem, sed e perito Chirurgo & Anatomico sanari poterit. De mutis a nativitate hoc ipsum testatur Petrus a Castro *in allat. observ. 35. oper. cit. pag. 97. Modus; cum quo possunt a nativitate Muti curari, miraculosus est, non impossibilis tamen ingenio humano*; & *pag.* 98. testatur, se industria, dexteritate, & patientia in oppido Verganæ Cantabriæ puero a nativitate muto & surdo intra duos menses usum dedisse. Remedia explicat a se adhibita: & Mercurialis quidem contendit, arte fieri posse, ut Mutus & Surdus discant loqui, & audire, uti videri potest apud Scholiasten prædicti Petri a Castro *pag.* 100: Vallesius *in Philosophia sacra cap. 3. pag.* 78. testatur, se fuisse amicum cujusdam Petri Pontii Monachi S. Benedicti, qui natos surdos docebat loqui: quod Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 8. num.* 52. contendit admitti non posse in Mutis & Surdis, qui hisce morbis laborant ob naturale vitium nervorum.

8. Demum exempla non deficiunt ab iisdem Physicis & Medicis relata de Mutis & Surdis loquelam & auditum naturaliter recipientibus. Schenkius *observ. medicinal. lib. 1. de lingua tit. de sermone & voce pag.* 207. narrat, Maximilianum Friderici III. Imperatoris filium usque ad nonum ætatis suæ annum prorsus elinguem & mutum fuisse, sed tamen beneficio naturæ non solum sermonem obtinuisse, verum etiam fuisse eloquentissimum, consumpta progressu ætatis nimia humiditate, quæ hujusmodi ediderat defectum; item, puerum Ragusæum, qui usque ad duodecimum annum habitus fuerat mutus, indito laqueo ad occipitium, quo capitis humiditates superfluæ apprime extinctæ sunt, loqui cœpisse; & *pag.* 210. ex Herodoto affert illud filii Crœsi, qui, cum laboraret impedimento linguæ ac vocis proferendæ, repente vocalis evasit, & per omne vitæ tempus expedite locutus est, adeptus scilicet loquelam, cum vidisset Persam in Crœsum patrem irruentem. Stalpartius *in observationibus observat.* 5. casum exponit cujusdam rustici per biennium surdi, & per quatuordecim annos muti, qui non sine auxilio Dei auditum & vocem recuperavit; & *in notis ad eam observationem pag.* 41. casus cumulat aliorum, qui ex improviso & vehementi animi motu ex mutis loquentes facti sunt, cum forsasse sanguis, vel pituita concreta, atque aut radici linguæ, aut musculis, aut tracheæ impacta, & vicinos nervos comprimens, in motum libertatemque animi impetu propulsa, impeditam restituerit loquelam & vocem; necnon quorumdam, qui infantes muti fuerunt, & ætate ipsa postea sanati clare locuti sunt. *Inter miscellanea curiosa medico-physic. Germanic. decur. 2. anni* 1684. *pag.* 117. extat *observatio* 41. Michaelis Bernardi Valentini narrantis, mulierem Giessensem per aliquot annos mutam, ut ne verbum quidem proferre posset, dum in æde sacra patrata erat Exomologesis gratia chartam tradere Confessario, in qua ejus peccata scripta erant, Confessionem ore tenus & ad verbum articulatim recitasse, & aliquo temporis spatio perfecte loqui potuisse; ad instar ejus Muti, cujus occasione Auctor scripsit, qui hora tantum prima pomeridiana loqui poterat; idemque Auctor super casu exposito mulieris hæc habet: *Divini quid subesse, credidere plures: quod si tamen naturaliter id evenerit, desiderio ejusmodi devoto & ferventi tribuere mallem, quod spiritus animales vi quadam ea determinare valet, ut, diffractis silentii repagulis, qua data porta, ruant, partesque loquelæ destinatas ad tempus movere possint.* In *eisdem curiosis miscellaneis decur. 3. anno septimo, & octavo pag.* 337. *observ.* 203. Textor quidam septuagenarius ab antiqua surditate auris sinistræ liberatus est, subsecuta paralysi lateris dextri, translata videlicet ad aliam partem materia, quæ nervum obstruebat, & Guillhelmus Ader *in enarrationibus Evangelicis enarrat.* 7. notat, aliquem mutum interdum fieri ex cicatrice a male curato *frenuli* ulcere sub lingua; & hanc ægritudinem in pueris, utpote recentem, excisorio adhibito scalpello a chirurgiæ peritis curari; secus autem in viris, aut ætate confectis, cum membranæ & ligamenta, quæ linguam deviciunt & alligant, duriora facta & exsiccata curationem respuant, & graves inde hæmorrhagiæ ob inevitabilem *raninarum* sectionem subsequantur, quæ sisti nequeunt; & in opere, cui titulus, *Saggio delle transazioni filosofiche dall' anno 1700. al 1720. tom. 3. edit. Neapolis. an.* 1731. *fol.* 94. exponitur sanatio mulieris mutæ & surdæ a nativitate, quæ anno decimo septimo ætatis suæ loqui cœpit, & audire post febrem, qua laboravit.

9. Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. qu. 8. num,* 52. mutorum & surdorum sanationem æquiparat sanationi cæcorum. En ejus verba: *Porro non minorem admirationem continet mutorum & surdorum sanatio, præsertim, si a natura tales existant, & multo magis, si muti simul & surdi fuerunt, quam cæcorum, qui a nativitate non videant: unde ob miraculi paritatem in Sacris hæc simul conjunguntur, & futura prædicantur ab Isa. cap.* 35. Deus ipse (*inquit*) veniet, & salvabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt; tunc saliet, sicut cervus, claudus, & aperta erit lingua mutorum &c. *Ubi enim impedimentum tam loquendi, quam audiendi in naturali nervorum defectu consistat, nullo modo fieri potest, ut quis humana arte adjutus vel loqui, vel audire ullo tempore possit, sed hoc requirit absolute potentiam Divinam, ut sentit etiam Mercur. lib. 2. de morbis puerorum cap. 8. qui id ipsum latius patere vult, & locum habere in quibuscumque, qui muti simul & surdi a nativitate existant.* Quocirca, cum res est de recuperantibus usum loquelæ & auditus, observanda sunt, proportione servata, omnia quæ superius dicta sunt, cum agebatur de liberatione a cæcitate. Afferri ergo debent evidentes probationes præcedentis infirmitatis, & perfectæ firmæque ac diuturnæ recuperationis sanitatis. Rursus perpendendum est, an Sanatus fuerit tantum surdus, & non mutus; vel mutus, & non surdus; atque utrum hi defectus fuerint a nativitate, an postea supervenerint. Physici quoque causam infirmitatis aut infirmitatum investigabunt, & an aliqua causa naturalis (uti supra dictum est) adfuerit, ad quam sanitas referri possit, sive sermo sit de infirmitate a nativitate, sive de infirmitate seu defectu, qui supervenerit: &, quod attinet ad subitam sanationem, id erit maxime investigandum, an infirmitas provenerit a mala organorum conformatione; si enim ex hac causa processerit, miraculum erit secundi generis, in quo ex alibi dictis non est de subita sanatione laborandum; secus autem, si morbus ex aliis impedimentis originem habuerit; tunc enim sanatio ad tertium genus miraculorum erit referenda. Addit Zacchias *loc. cit.* morbum debere esse gravem, ut liberatio ab eo sit adscribenda miraculo; atque hinc infert, quod, si aliquis laboraret hæsitantia quadam loquendo, & deinde expedite loqueretur, id tamquam miraculum haberi non posset. Addit Guillhelmus Ader *in enarrationibus de morbis Evangelicis enarrat.* 7. in his infirmitatibus sanatio, ut sanatio miraculo statuatur, videndum esse, an post sanationem alii morbi supervenerint, cum aliquando paralysis, aut convulsio, aut metastasis possint contingere. In causa S. Stanislai Novitii Societatis Jesu, cujus miracula fuerunt discussa & approbata tempore, quo fungebar munere Fidei Promotoris, inter cetera miraculum propositum fuit subitæ sanationis cujusdam feminæ a surditate, quam contraxerat, dum esset ætate trium annorum, lapillo ex levitate puerili in sinistram auriculam ingesto, & quem post lapsum annorum viginti septem ejecit, invocato B. Stanislao; cum antea numquam ejicere potuisset, licet Medici & Chirurgi peritissimi miris ad eam rem factis instrumentis ejicere tentassent. At hoc non fuit approbatum tamquam miraculum, opponente videlicet suo tempore Prospero Bottinio Archiepiscopo Mirensi, olim Fidei Promotore, quod miraculum constitui non posset in restitutione auditus, cum surditas orta esset ex impedimento prorsus casuali organum lædente, quo sublato, perfecta sanatio fieri naturaliter debuit; & quod pariter ratio miraculi constitui non posset

in

in remotione impedimenti per expulsionem lapilli, cum per instrumenta chirurgica recte adhibita, vel beneficio ætatis, auriculæ forameo forte dilatatum fuerit, ut naturaliter lapis exiret. Dum eodem fungebar muoere, inter cetera pro Beatificatione tunc Servi Dei Vincentii a Paulo propositum fuit miraculum subitæ largitionis loquelæ & virium cuidam puellæ octenni, a nativitate mutæ, & ad motum artuum inferiorum omnino impotenti. Opposui exempla eorum, qui naturaliter ab impedimento loquelæ liberati fuerunt, & facti sunt vocales. A Postulatoribus autem responsum fuit, multa miranda scripta esse, quæ tamen ad credendum nullius fidem astringunt, atque Historicos non deesse, qui asserunt, Maximilianum Friderici filium supra memoratum, tamquam mutum a nativitate naturaliter sanatum, nunquam tali morbo laborasse, sed lingua tantum balbutiisse, nullamque in proposito casu præcessisse iram, timorem, incendii metum, & similia, ad quæ aliquando loquelæ receptio refertur, ut observat Zacut. *lib. 1. medic. princ. historic. histor. 34. in paraphrasi*, & sic nullo modo subito sanationem puellæ, invocato Beati auxilio, a miraculorum serie esse excludendam, deficiente potissimum applicatione utilium medicamentorum, & cujuscumque criss interventu. Super hoc eodem miraculo scripsit Januarius Jannellius Medicus paulo ante memoratus, qui in sua dissertatione ostendit, loquelæ impedimentum manasse a vitio nervorum paris septimi, qui motum linguæ impartiuntur, & recurrentis, qui fandi facultatem tribuit, & quorumcumque, qui ad laryngis musculos, diaphragma, & pulmonaceam substantiam, præsertim vesiculosam, pertinent, quod multis conjecturis confirmavit. Quocirca id tanquam miraculum tertii generis fuit a sacra Congregatione approbatum die 12. Julii anno 1729. & confirmatum die 14. ejusdem mensis, & eodem anno a Benedicto XIII.

CAPUT UNDECIMUM.

De divina admirabili sanatione Claudorum, & aliquorum impotentium ad ambulandum, itemque Gibborum.

1. UTI supra visum est, de Christo, & de Apostolis ab Isaia *cap. 35. v. 6.* dictum est: *Tunc saliet, sicut cervus, claudus*. In Actis Apostolorum *cap. 3.* fuse narratur miraculum sanationis Claudi. Cum enim Petrus & Joannes ascenderent in Templum, & quidam vir claudus ex utero matris suæ, qui jacebat ad portam Speciosam Templi, ut ab intrueuntibus peteret eleemosynam, ab ipsis Apostolis eleemosynam petiisset, ipsique respondissent, se argentum & aurum non habere, sed in nomine Jesu Christi surgeret & ambularet; protinus consolidatæ sunt bases ejus & plantæ, & exiliens stetit, & ambulavit, intravitque cum illis in templum, laudans Deum, videntibus omnibus eum ambulantem, & recte agnoscentibus, illum esse, qui sedebat ad Templi portam, ideoque maximopere stupentibus de eo, quod illi contigerat; Petroque tunc fatente, se id propria virtute, aut potestate non fecisse, sed in Fide nominis Christi. Multa quoad historiam hujus miraculi habentur apud Cardinalem Baronium *ad an. 34. num. 256. & seqq.* Alia plura ab Apostolis patrata fuisse miracula, certum est, uti colligitur *ex cap. 5. v. 12. Actor. Per manus autem Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe*: sed Claudi curatio a S. Luca exacte descripta est, tum quia ceteris fuit illustrior, tum quia facta est juxta Templum, ubi erat turba populi, & demum quia ea occasione Petrus ad turbam concionem habuit, qua quinque millia hominum ad Christum convertit, uti subjicitur *cap. 4. v. 4. Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt, & factus est numerus virorum quinque millia*.

2. Claudus hic miraculo sanatus claudus erat ab utero matris. Cum sanitatem recepit, erat annos natus supra quadraginta, ut est *Actor. cap. 4. v. 21. At illi comminantes dimiserunt eos* (Petrum videlicet & Joannem) *non invenientes, quomodo punirent eos propter populum, quia omnes clarificabant id, quod factum fuerat in eo, quod acciderat. Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat signum istud sanitatis*. Manaverat ergo claudicatio ex natura, & quodammodo in naturam versa fuerat, & sic per medicinam & naturam quodammodo insanabilis. Dicitur in sacro Textu, consolidatas fuisse bases & plantas, & sic crura & tibias quibus moles corporis fulcitur, & pedes quibus totum corpus insistit, qui in Claudis contracti sunt, debiles, & manci. Additur, Sanatum statim ambulasse, & exsiliisse, per quod apparet, Claudo restitutam illico fuisse pedum rectitudinem & firmitatem. Aliud simile miraculum intercessione S. Pauli a Deo patratum habetur *Actor. cap. 14.* Cum enim Paulus & Barnabas Iconii multos ad Fidem Christi convertissent, expulsique a Judæis Lystram devenissent, ibi quidam vir sedebat claudus ex utero matris suæ: cumque Paulus eum vidisset habentem fidem, ut salvus fieret, ipsique magna voce dixisset, ut surgeret, & ambularet, Claudus in pedes suos rectus surrexit, exilivit, & ambulavit, tollentibus turbis voces suas, & dicentibus, Deos similes hominibus factos ad se descendisse, & vocantibus Barnabam Jovem, & Paulum Mercurium: ad quæ Barnabas & Paulus, conscissis tunicis suis, clamantes responderunt, se esse mortales, sed annuntiare conversionem ad Deum vivum, qui fecit cælum & terram & mare & omnia, quæ in eis sunt.

3. In bulla Canonizationis S. Elisabethæ Thuringiæ in Saxonia Landgraviæ & Sanctimonialis Tertii Ordinis Minorum habetur, ejus intercessione vitam mortuis, lumen cæcis, auditum surdis, verbum mutis, & gressum claudis collata fuisse; quod ipsum legitur in bulla Canonizationis S. Willhelmi Briocensis in Armorica seu Britannia minori Episcopi, & in bulla Canonizationis S. Stanislai Cracoviensis in Polonia Episcopi: &, ut cetera prætereantur, in bulla Canonizationis S. Francisci Salesii narratur subita sanatio cujusdam contracti, & plane ab ipso ortu ad gressum impotentis; & in bulla Canonizationis S. Francisci Xaverii inter cetera quæ referuntur, miraculum exponitur pueri Goæ nati, qui utrumque pedem a nativitate adeo aridum, & crura adeo sicca habebat, ut illis insistere non posset, sed manibus reptare cogeretur. Hic ad Sancti sepulcrum ab educatrice perductus, tertia die, qua sepulcrum visitabat (statuerat enim educatrix novem diebus visitare) suis stetit pedibus, & ambulare cœpit, & statim omnino sanus evasit & intra novem dies crura carne oppleta fuerunt, & sic deinde semper valens & sanus vixit.

4. Dum causæ Canonizationum ab Auditoribus Rotæ examinabantur, antequam judicium subirent Congregationis sacrorum rituum, juxta ea quæ non semel alibi dicta sunt, actum sæpe fuit de ea, quæ miraculo fit, sanatione Claudorum; in relatione videlicet causæ S. Petri Regalati *miracul. 5. post mortem*, in relatione causæ Servi Dei Juliani a S. Augustino *cap. 15.* in relatione causæ S. Ludovici Bertrandi *ad tit. Miraculum sanationis Claudi*, in relatione causæ B. Hieronymi Æmiliani *in miracul. 1. post obitum*, in relatione causæ S. Teresiæ *miracul. 4. post mortem*, ubi referunt, quemdam puerum ætatis annorum quatuor a nativitate ita contractum & contortum fuisse, ut figura corporis litteram S repræsentare videretur: nec pedibus subsistere, nec jacens se movere posset, quamvis ex ejusmodi contractione corporis nullo dolore afficeretur, ipsum autem delatum ad cellam monasterii, in qua S. Teresia habitaverat, ultimo die supplicationis novendialis fuisse subito sanatum, liberumque a contractione evasisse, & suis pedibus expedite ambulasse. Factum hoc Rotæ Auditores miraculo tribuerunt, & quidem secundi generis: observata videlicet gravitate morbi, præcedenti oratione, & sanitate repente perfecteque restituta; posuerunt autem in secundo miraculi genere, quod natura possit quidem dare rectitudinem aptamque membrorum compositionem, non tamen homini contorto & contracto a nativitate. Plura alia legi possunt *in tertia parte* relationis eorumdem Auditorum, quam ediderunt in causa S. Caroli Borromæi, agentes de quadam Margarita Monta utroque pede capta, & subito restituta sanitati, S. Caroli intercessione.

5. Docent Physici & Medici, si hominis corpus solidis non firmaretur ossibus, iisque per articulos junctis atque aptis, eum nec agere, nec motus exercere posse, ad vitæ commodum necessarios. Fant. *prælect. anatom. pag. 3.* Cumque inter motus, ad vitæ commodum necessarios, motus progressionis præcipuum sibi vindicet locum,

cum, hic, ut perfecte fiat, præter ossium soliditatem, continuitatem, & articulationem, requirit præterea ligamenta & fascias, quibus os jungatur & firmetur, & musculos cruris & pedis stricte dictos. Ita Verheyen *anatom. tract. x. cas. 5. de motu progressivo pag.* 163. Exposcit etiam debitam proportionem in articulorum cavitatibus, in ossium consistentia, in eorum longitudine, in *elasticitate* fibrarum, robore tendinum, tensione nervorum, *humectatione ex fluido mucilaginoso*, ut apud Mang. *tom.* 5. *pag.* 126.

6. Explicant Physici modum, quo fit motus hic progressionis. Homo quippe pedibus, sive pavimento innixus transfert lineam propensionis modo super plantam pedis dexteri, modo sinistri, quæ pedum plantæ transferuntur, non per unam lineam rectam, sed per duas inter se parallelas; quocirca, elongato crure postico per extensionem pedis, impulsoque retrorsum pavimento, machina erigitur, quæ per anticum alterum pedem firmum impulsa motu transverso cietur, & hinc statim post pes posticus elongatus a terra suspenditur flexis tribus articulis coxendicis, genu, & pedis externi per suos musculos; quo facto, secunda statio celebratur, & postea eadem perindo pes posticus operando gressus continuat; uti late explicant Borell. *anat. de œconom. anim. p.* 5. *pag.* 168. *de gressu bipedum pag.* 961. Verheyen *tract.* 2. *de motu progressivo cap.* 5. *pag.* 163.

7. Ex his autem facile desumi poterunt causæ claudicationis; quarum prima erit impedimentum influxus vel spirituum, vel sanguinis, vel utrorumque ad articulos coxendicis, genu, tibiæ, pedum; juxta ea quæ habentur apud Etmuller. *tom.* 2. *pag.* 734. non quidem & sinistrorsum & dextrorsum, nam tunc impeditus omnino erit incessus, sed ad unum, vel ad alterum eorumdem articulorum.

8. Secunda ea erit, quæ potest articulos e sinu suo detorquere, & quoquo modo actionem impedire, vel abbreviando articulum e sede sua dimotum, vel eumdem nimis, quam par est, extendendo. Abbreviatur autem articulus, quoties tendines disrumpuntur, ligamenta solvuntur, musculi convelluntur; & ex opposito articulus extenditur, quoties laxantur tendines, musculi resolvuntur, & præsertim inter os, & os articulatum concrescit materia gypsea, ossea, alteriusve naturæ, quæ sensim dimovet articulum e sinu, & illum extendit; de quibus Aquapenden. *chirurg. lib.* 5. *cap.* 1. *pag.* 167.

9. Tertia causa erit in osse, vel cum circa articulum fractum apparet, vel cum multa tenetur carie, vel cum ossium cartilagines circa capita sunt arefactæ & induratæ, vel denique cum os ipsum exesum, divisum, vel fractum est; de quibus omnibus plure habentur apud Munik *chirurg. tract. de fract. pag.* 329.

10. Quarta denique causa erit, quæ ab ipso ortu os, aut articulum, aut tendinem, aut musculos depravat, ut, cum quis *rhachiticus* nascitur, cum musculi breviores sunt, aut longiores consueto, & cum os brevius est, quam ferat natura: & quamvis plures aliæ innumerabiles causæ claudicationum haberi possint, omnes tamen ad has referri possunt.

11. Ardua profecto res est, non tamen impossibilis, ut nonnullæ ex prædictis claudicationibus subito naturaliter sanentur; & tales esse possunt illæ, quæ ab impedito spirituum & sanguinis influxu pendent, dummodo tamen res consistat in obstructione vasorum, nec partes solidæ vitium antiquum contrexerint: & ad hanc classem pertinent relata a Zacut. *lib.* 1. *medic. princip. histor. hist.* 34. *in paraphasi*, ubi hæc habet: *Mirabiles sunt effectus, quos unio nativi caloris præstare solet: sic plures diu claudos resolutos, & contractos, ira, timore, vel incendii metu percitos, repente sanos factos fuisse, eleganti exemplo refert Valeriola lib. 2. observ. 4. quorum eventuum causa statuenda est aggressus naturæ ad expellendum humorem noxium*. Hunc sequitur Gaspar a Rejes *quæst.* 79. *num.* 20. & ad hanc eamdem classem pertinent relata a Joanne Francisco Loy ab Erisfeld *in append. medica de morbis infantium impressa Norimbergæ anno* 1699. *pag.* 469. *Pueri sæpe in ætate annorum duorum, cum gradi incipiunt, inepti & ad eumdum vari esse consueverunt: de quo matres sollicitæ auxilium quærunt a Chirurgis, qui plerumque variis machinis crura & tibias erigere conantur; sed frustra, quia sponte a natura ut plurimum circa ætatem trium aut quatuor annorum tibiæ & musculi firmantur, & partes ad statum naturaliter redeunt: & certo natura firmandorum articulorum optima est architectrix*. Subscribit Marcus Aurelius Severinus *cap.* 9. de Gibbis, Valgis, Varis: *Affectus hic puerorum valgorum interdum ope naturæ solvitur ...... Solvitur, inquam, ubi vigor accedens ætatis, morbo, qui præoccupaverat, fit superior &c. Ad hunc modum apparet sane, quod naturæ vis, & humoris habitudo momenti plurimum habet ad solvendas ac dirigendas hujus generis distortiones &c. Interim naturæ sponte curatos equidem refferre possum hos. Unus ante memoratus puer de Pompeis, qui valgus utrisque cruribus, & secundum infimas spinæ vertebras languens ac dolens ab ineunte propemodum ætate, subalaribus fulcris innixus, hæc undecimo jam anno vacua & inutilia, repente se sentiens integrum, abjecit. Puer prætenuis, & strigosus, atque etiam propter catarrhos edentulus, qui quinque jam annis arthreacen in lævo brachio perpessus, ut Joannes Dominicus Malliocus Medicus Neapoli percelebris testari potest: id quod ad Pædarthracaces, & valgorum communitates advertenda dictum esto. Alter Josephi Jordani vitrearum constannatoris filius, quem omnino motionibus corporis inertem ex improviso restituendum non fallenti judicio prædixeram. Item alii non pauci, quos eadem sorte potitos observavi junior apud Præceptorem Julium Jasolinum*. Schenkius *observat. lib.* 5. *de affectu pedum* narrat, quemdam Architectum, qui de eminenti turre præceps ruerat, cum antea altero claudicaret pede, recte deinceps ambulasse; & virum grandævum utroque pede claudum, nec ambulantem nisi per sustentacula lignea, repente de uno loco in alium totum corpus traxisse: *& in observat. ad tit. de femore* subjicit ex Petro Mesia, quemdam ex vulnere in femore claudicantem, in eadem parte rursus sauciatum, & sanatum, rectum in posterum incessisse. Ex quibus proinde nemo est qui non videat, ad eamdem classem claudicationum, quæ naturaliter sanari, & fortasse subito recedere possunt, vitia illa pertinere articulorum, quæ a simplici luxatura pendent, etiamsi aliquando ad aliquod non breve tempus extra situm os permaneat; cum per motum subitaneum contrarium motui lapsus ossis sanitas haberi possit, & aliquando habita sit.

12. At profecto aut per solas naturæ vires, aut per medicam artem sanabiles, saltem momento temporis, dici & haberi non possunt claudicationes, quæ proveniunt ex tendinibus, vel nervis ruptis, juxta illud Hippocratis *aphor.* 19. *sect.* 6. *Si dissectum fuerit os, vel cartilago, nervusque, neque augetur, neque coalescit*. Idem dicendum est, si adsint excrescentiæ osseæ, vel tophi, si solidum in intima sui structura læsum sit; sub quo censu veniunt claudicationes omnes a vitio ante nativitatem contracto, ex ossibus videlicet distortis, & male in utero materno conformatis articulis. Ex quibus proinde efficitur, ut si in sacrorum rituum Congregatione aliquod factum proponatur tanquam miraculum, sanationis videlicet Claudi, non solum oporteat, ut duo extrema evidentibus probationibus demonstrentur, veræ videlicet claudicationis præcedentis, & veri, perfecti, & continuati subsequentis incessus, sed etiam temporis, quo duravit claudicatio, & ætatis ipsius sanati. Physici autem ad consilium acciti, causam & qualitatem claudicationis investigare debebunt; & an aliqua causa naturalis adfuerit, cui possit sanatio adscribi; & num claudicatio sit ex illis, quæ ope naturæ etiam momento temporis sanari possunt, ao sit ex illis, ad quarum sanationem vires naturæ non extenduntur; si etenim sit ex his, celeberrimum erit miraculum, si sanatio subito contingat, sed erit etiam miraculum, quamvis subito non accidat, in classe secundi generis reponendum.

13. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, in causa S. Peregrini Latiosi super miraculis, sextum, quod proponebatur, miraculum erat sanationis cujusdam pueri quinquennis a nativitate vitiati, & impotentis ad ambulandum; & septimo loco proponebatur sanatio alterius pueri pariter quinquennis a contractione nervorum, unde ortum habuerat impotentia ad usum manuum & pedum. In meis animadversionibus opposui, naturam esse optimam magistram firmandorum articulorum, & præsertim in pueris. Alexander Pasculus Medicus alibi memoratus scribens pro confirmando miraculo respondit, hæc vera esse, sed momento temporis naturaliter contingere non posse. Sed prædictæ duæ sanationes non fuerunt a sacra Congregatione approbatæ tamquam miracula. In causa Sancti Vincentii de Paulo cum inter cetera miracula pro ejus Canonizatione obtinenda quinto loco proponeretur subire sanatio cujusdam pueri ab omnimoda pedum brachiorumque inversione, contendente Ludovico de Valentibus, qui nunc officium Fidei Promotoris laudabiliter exercet, similes sanationes in pueris naturaliter contingere, & Marco Angelo de Marcangelis in Romano Archigymnasio publico Medicinæ Professore

fessore pro miraculo scribente, hæc sibi vindicare locum, quando aberant artuum contorsiones, quando contorsiones erant recentes, & quando, crassis succis superatis, bonus humor potuit in sanguinem, & cum sanguine ad partes advehi, & illis succosam, volatilem, & veluti de novo compositam communicare substantiam; secus autem, quando, prout ipse in casu proposito, ex mala corporis nutritione, strumis & ceteris pessimis symptomatibus ostendebatur, fluida adhuc fuisse corrupta, viscida, atque tenacia; sacra Congregatio abstinuit ab eo facto inter miracula recensendo, uti colligitur ex Decreto edito die 10. Augusti anno 1736. Prudentissimi siquidem Consultores sacræ Congregationis crediderunt, prædictas claudicationes manasse ab impedito spirituum & sanguinis influxu, non autem a nervis & tendinibus ruptis, aut solidis læsis. Antequam ad munus Fidei Promotoris fuissem evectus, uti sacræ Consistorialis aulæ Advocatus patrocinium præstiti in causa S. Catharinæ de Bononia. Inter cetera autem, quæ discutienda proponebantur pro ejus Canonizatione, tertio loco miraculum erat repentinæ sanationis pedis luxati, turgidi, & lividi, & judicio Medicorum dissecandi. Monialis enim monasterii Bononiensis, in quo S. Catharinæ corpus publicæ exponitur venerationi, Candida Diana Fabri appellata, lubrico e vestigio luxatum retulit pedem, qui a Chirurgo (uti dicebatur) in locum inepte repositus, ac tristius curatus, tumens, lividum, & inutile pondus evasit; cumque per tres menses ægra in lecto irrequieta, & acerbissimis doloribus discruciata jacuisset, invocata S. Catharina, tumor & nigredo a pede recesserunt, nulloque innixa adjutorio ad ecclesiam progressa est. Angelus Modius Urbis Medicus scribens pro veritate super hoc miraculo, & non ad causæ opportunitatem, consideravit, os luxatum fuisse egregie a Medico Chirurgo repositum, pedis tumorem non fuisse impeditum, sed sumpto paulatim augmento in ingentem molem excrevisse cum magno doloris sensu, manifesto superficiali livore, & extenuatione colli pedis: cumque juxta experientiam, & Medicorum asserta dixerit, materiam fermentatam potuisse naturaliter resumi, & insensibili modo tumores evanescere, sacra Congregatio sanationem istam non approbavit tanquam excedentem vires naturæ. Antiqui Medici Vincentius Temonius, & Jacobus Minutulus ab Auditoribus Rotæ consulti, dum agebatur de miraculis S. Aloysii Gonzagæ, & præcipue de quodam, quod contigit in homine a nativitate curvo, & per annos jam octodecim manibus pedibusque ranarum more humi reptante, quique, voto ad Beatum a matre facto, assurrexit in pedes, & gradi cœpit more ceterorum hominum, dixerunt, inter miracula esse recensendum; quia, licet hoc vitium fortasse medicamentis adhibitis amoveri potuisset ætate infantili, id tamen naturaliter fieri non poterat, postquam nervi per octodecim annos a nativitate contracti & indurati permanserunt; & eo magis cum sanatio momento temporis facta fuerit, nullis præcedentibus medicamentis, & prævia tantum Beati invocatione. Iidem Rotæ Auditores in relatione causæ S. Francisci Xaverii *miracul. 5. post obitum*, inter miracula recensuerunt subitaneam sanationem pueri, de quo supra, quique per quinquennium humi reptaverat, & cujus morbus ullo medicamento tolli non potuerat, qui etiam utrumque crus & pedem siccum & aridum semper habuerat, recuperata etiam crurum crassitie intra spatium novem dierum, quibus mater, voto nuncupato promisit, se ecclesiam visitaturum esse, in qua Sancti corpus requiescit.

14. *In Evangelio* S. Lucæ narratur, oblatam fuisse Christo Domino mulierem, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, ita ut sursum omnino aspicere non posset: cum Jesus dixisset, eam liberam esse a sua infirmitate, & illi manum imposuisset, confestim erecta est, & Deum glorificavit. Ader *de morbis Evangelicis enarrat.* 3. putat, eam mulierem fuisse vel convulsam, vel gibbosam simplici illa vulgarique gibba, quæ fit ex luxatione vertebrarum dorsi, cum utrumque vitium spinam dorsi inflectere, & inclinare valeat; & postquam probare conatus est, mulierem fuisse convulsam, & sanationem esse miraculo tribuendam, cum convulsio non in fieri, uti dicunt, sed in facto jam esset constituta, & vel necessaria nutritioni materia orbata in hecticam incidisset, vel saltem gibba multos eam occupasset annos, pro magnitudine miraculi concludit.

15. Apud Sennertum *lib. 2. practicar. par. 2. cap. 21.* plures gibbæ species enumerantur: sed tres præcipuæ sunt: prima, cum vertebræ luxantur ad exteriora, ex quarum luxatione tumor in dorso apparet; & hæc proprio nomine vocatur Gibba, eaque deformati dicuntur Gibbi: secunda, cum vertebræ luxantur versus anteriora, & in dorso cavitas apparet, tumor autem sese prodit in pectore circa *sternum*; & hæc dicitur *repanditas*, *recurvitas*, & ægri repandi, & recurvi: tertia est, cum in alterutrum latus vertebræ luxantur; & hæc dicitur obliquatio, & tortuositas, & ægri, obliqui & tortuosi; uti late prosequitur Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 8. tit. 1. quæst. 15. num. 6.*

16. In causa Canonizationis S. Joannis a S. Facundo discussum fuit, & approbatum miraculum ejus intercessione a Deo patratum, de quo hæc habentur in bulla Canonizationis *cod. Canoniz. pag. 465. Et quartum Emmanuelis de Castello gibbosi per triennium ex ruptura spinæ dorsi ob lapsum e scala, dum erat novennis; qui cum propterea cogeretur curvatus medio corpore, manibus super genua appositis, & cum adjutorio sustentaculi sic incedere, ut se erigere volens cum impetu procideret, ductus a matre ad sepulcrum Beati, ut novendialibus precibus incumberet, illius ingressus ab ingentibus, quos patiebatur doloribus, & ab incurvatione sanus evasit, consolidatis nimirum vertebris disruptis, cruribusque sic corroboratis, ut domum maternam veloci gressu redierit, sustentaculum in altum gerens, ac demum etiam a gibbositate convaluit, postquam denuo a matre in Capellam Beati ductus, Evangelium in fine Missæ lectum audivit, permanente tamen osse elevato, ubi prius erat gibbosus.* Petrus Franciscus de Rubeis tunc celebris Fidei Promotor opposuit, gibbum ex sola vertebrarum luxatione ortam fuisse, & sic fuisse sanabilem; item impotentiam ad motum cessasse, perseverante gibba; & demum remansisse ossis elevationem, quæ omnia dixit obstare miraculo. At Joannes Baptista Bottinius inter sacræ Consistorialis aulæ Advocatus, vir magni nominis, &, dum viveret, singulari mihi amicitia conjunctus, pro miraculo scribens primo demonstravit, gibbam natam ex spina & vertebris fractis, juxta Medici & testium dicta: secundo animadvertit gibbam non recentem, sed antiquam fuisse; in quo rerum eventu vix sanabilis dici potest, quemadmodum scripsit Valasius de Taranta *lib. 1. §. Prognostica: Antiqua gibbositas non recipit curationem*: cum quo concordat Severinus *in lib. de gibbis, valgis & varis cap. 6.* ubi instituens curationem gibbosum ait: *Proponitur curatio gibbosi recentis: porro vetus & confirmata, sanabilis non est*: tertio, ad ulteriora progrediens, probavit, etiamsi vitium ex spinæ luxatione ortum fuisset, tanto temporis intervallo insanabile quodammodo evasisse, juxta ea quæ habentur apud Paulum Æginetam *lib. 6. cap. 109. & cap. 118. circa medium*, & apud Sennertum *lib. 5. practicarum par. 6. cap. 1. tit. Prognostica §. 7.* demum conclusit, miraculi magnitudinem desumendam etiam esse ex hoc, quod sublata fuerit impotentia ad motum, perseverante ad modicum tempus gibba, cum tamen impotentia a gibba penderet, & sic remanente causa, sublatus fuerit effectus; nec ossis elevationem obstare miraculo, cum vis ejus staret in perfecta reductione ossium spinæ in propriam sedem, deformi gibba sublata, & perseverante ossis elevatione ad miraculum manifestandum. In causa S. Philippi Benitii approbatum fuit septimum, quod pro ejus Canonizatione proponebatur, miraculum, subitæ videlicet sanationis pueri aridi in artubus inferioribus, & gibbi ex utraque parte a nativitate, cruribus sine vitali spiritu, ita ut ad instar funis ad omnes corporis partes tam in caput, quam in scapulas reflecti possent, nec aliter, quam sedendo, consistere valeret, in quo statu sexennium permanserat; quemadmodum colligitur ex Decreto edito die 14. Novembris 1670. Ex quibus, ubi opus erit, Consultores Congregationis sacrorum rituum plura pro formando judicio super sanatione Gibborum haurire poterunt.

CAPUT DUODECIMUM.

De sanatione Paralyticorum, quæ miraculo fit.

1. CUM Jesus ut narrat S. Matthæus in suo Evangelio *cap.* 8. ingressus esset Capharnaum, accessit ad eum Centurio rogans eum, & dicens, puerum suum jacere in domo paralyticum, & male torqueri; Christo autem respondente se ad illum statim venturum, eumque curaturum; Centurio subjecit, se dignum non esse, ut Christus in suam domum ingrederetur, sed tantum diceret verbo, quo uno recte sciret puerum suum sanari posse. Dominus noster tantam Centurionis Fidem admirans, ei dixit *v.* 13. *Vade, & sicut credidisti, fiat tibi; & sanatus est puer in illa hora.* Eadem historia refertur a S. Luca in suo Evangelio *cap.* 7. ubi narrat, Centurionem misisse Seniores Judæorum ad Christum Dominum, qui rogarent, ut ad se veniret, & servum suum sanaret male se habentem, & moriturum: Sed, ut est ibidem, cum Dominus a domo longe non esset, Centurio misit ad eum Amicos, qui ei dicerent, se non esse dignum, ut sub tectum suum intraret, & propterea se ad eum non venisse; proinde diceret verbo; ita enim fore, ut puer sanaretur. Mirante Domino, & dicente, se tantam Fidem nec in Israel invenisse, qui missi fuerant reversi domum, servum qui languerat, sanum invenerunt. Centurio erat ex militia Romana, & centum hominibus imperabat. De sanato quæstio est, num filius, an servus Centurionis, an miles esset, de que Thomas Bartholinus in hujus Paralytici historia. Centurionem fuisse Gentilem, cum Romani Centurionis officium solis Romanis civibus conferrent, communiori calculo Interpretes asserunt; licet alii quidam fieri posse putent, ut esset Proselytus, uti era Cornelius ille Centurio, de quo *in Actis Apostolorum*. Videri potest Calmet *ad cap.* 8. *Matthæi*, ubi etiam scite animadvertit, hujus Paralytici historiam quodammodo per compendium ab eo narrari, quæ magis distincte a Sancto Luca refertur: quæ enim Sanctus Lucas facta dicit a Centurione per Seniores Judæorum, & per Amicos, Sanctus Matthæus tamquam facta exponit ab ipso Centurione, juxta consuetum sacræ Scripturæ morem, que tanquam facta ab ipso mandante narrat ea, quæ ejus mandato & imperio facta sunt; sic enim dicitur, ab Herode capite truncatum fuisse S. Joannem Baptistam, & Christum ab Herode vapulasse.

2. Major de qualitate morbi, quo servus Centurionis laborabat, quæstio superest ab eisdem sacris Interpretibus pertractata, Guillhelmus Ader *de morbis Evangelicis enarrat.* 2. inclinare videtur in eam sententiam, ut æger non paralysi, quæ affectio est sine sensu & motu, sed convulsione laboraret, in qua motum & sensum non tolli, sed depravari (saltem quoad motum) certum est; Centurio autem eum paralyticum appellarit, quod vulgus quoslibet motu captos paralyticos vocet. Cornelius a Lapide *cap.* 8. *Matthæi* morbum ait fuisse acutam paralysim cum cruciatu, & periculo vitæ, & cruciatum manasse a convulsione & contractione nervorum, qui a cerebro oriuntur: cum etenim hi præter naturam distorquentur, aut distenduntur, gravissimos excitant dolores. At Thomas Batholinus in hujus Paralytici historia eum fuisse paralyticum probat, succedente convulsioni paralysi, vel utroque affectu invicem complicato, quod aliquando contingere ostendit. Resumit Joannes Jacobus Schevchzerus *in Physica sacra ad cap.* 8. *Matthæi pag.* 1330. quæ de hoc Paralytico dicta sunt a Thoma Bartholino; concluditque, morbum hujus Paralytici fuisse gravissimum, & neminem cordatum virum, qui historiam attente perlegerit, posse de magnitudine miraculi dubitare, cum nullum remedium fuerit adhibitum, & ad Christi Domini imperium, licet absentis, perfecta sanatio contigerit.

3. Sanatio secundi Paralytici refertur ab eodem S. Matthæo in suo Evangelio *cap.* 9. Cum enim oblatus fuisset Christo Paralyticus jacens in lecto, eique dixisset, ut confideret, sua sibi peccata esse remissa, objicientibus Scribis blasphemiam, Jesus eorum cogitationes videns, ut ostenderet se habere potestatem peccata dimittendi, jussit Paralyticum surgere & ambulare, qui stupentibus omnibus surrexit, & tollens lectum abiit in domum suam. Eadem historia refertur a S. Marco in suo Evangelio *cap.* 2. ubi addit, cum multi convenissent, & quatuor viri qui Paralyticum ferebant, non possent eum præ turba Christo offerre, tectum nudavisse & patefecisse, demittentes grabatum, in quo Paralyticus jacebat. Thomas Bartholinus in historia hujus Paralytici late modum describit, quo fuit ille demissus una cum grabato in cubiculum, in quo Christus erat. Schevchzerus *cit. oper. cap.* 9. *pag.* 1337. tecta Judæorum ait plana fuisse: deambulabat enim David super tectum domus regiæ, quando de tecto vidit mulierem lavantem se; & hinc infert, tectum, per quod æger demissus fuit, fuisse planum, ægrumque fuisse translatum ex vicino atque contiguo tecto, cum per turbam hominum domum obsidentium impossibile videatur, ut e terra potuerit ad tectum tolli. Icones lectorum vel grabatorum, quibus Paralytici gestari solebant, videri possunt in Roma subterranea Bosii *lib.* 2. *pag.* 105. & *lib.* 3. *pag.* 159. & *pag.* 233. Ader *loc. cit.* exponens morbum, quo hic æger affligebatur, ait fuisse paralysim gravem & universalem, cui periculum vicinæ apoplexiæ imminebat. Thomas Batholinus *in annotat. ad historiam hujus Paralytici* strenue redarguit quemdam asserentem, eum fuisse apoplecticum sine intellectu aut sensu, cum lecto affixus deberet portari, & in sella sedere non posset: cum enim Fidem certam in Christum habuerit, & in apoplexia tollantur sensus omnes externi & interni, qui in paralysi ex parte remanent, evidenter apparet, eum non apoplexia, sed paralysi laborasse.

4. Tertii Paralytici sanatio refertur a S. Joanne in Evangelio *cap.* 5. Cum Jesus Hierosolymam ascendisset & Hierosolymis esset Probatica Piscina habens quinque porticus, in quibus jacebat multitudo languentium exspectantium, ut Angelus Domini descenderet in Piscinam & aqua moveretur (qui enim prior in Piscinam post aquæ motionem descendebat, sanus fiebat) ibique esset homo per triginta & octo annos infirmus. Jesus eum interrogavit, an vellet sanus fieri, ipsoque respondente, se hominem non habere qui eum mitteret in Piscinam, cum aqua turbabatur, Jesus imperavit, ut surgeret & tolleret grabatum suum, & ambularet; & ille statim factus est sanus, & sustulit grabatum suum, & ambulavit. Si quis quæstiones sacrorum Interpretum de hac Piscina noscere velit, accedere potest *ad commentaria* Calmet *ad cap.* 5. *Joan.* Quoad genus vero infirmitatis, illud a Scriptura non explicatur, sed Interpretes communi calculo asserunt, fuisse paralyticum, apud Cornelium a Lapide *ad cap.* 5. *vers.* 5. Ader *in cit. enarrat.* 2. advertens eum omnibus partibus infra caput resolutum esse, ait eum universali totius corporis paralysi & jam inveterata laborasse, quam si Medicus curaret, ut ipse subjicit, dealbaret corvum, aut Æthiopem. Junctam quoque autumat atrophiam paralysi, marcorem nempe ac maciem insignem carnium; & pie ait, Deum voluisse, ut tot annos hic paralyticus viveret, ut in curatione tam difficili, impossibili, & inaudita Infideles omnes, licet cor induratum habentes, de Christi Divinitate amplius dubitare non possent. Subscribit huic sententiæ Thomas Bartholinus *in historia hujus Paralytici*. Ait enim eum atrophia laborasse, quæ est ultimus inveteratæ paralyseos gradus: quod & probat; cum enim in porticibus Piscinæ jaceret, ut in aquam projiceretur, Aurelianus, Silvius, Mercurialis, Mercatus, Sennertus, Zacutus vehementer commendant curationem in paralysi ab atrophia per balneum: idemque Bartholinus extollens magnitudinem miraculi hæc habet: *Quo triplicis nobis miraculi fecit fidem: quod statim dictum factum convaluerit; tantasque momento receperit vires, ut & ambulare, & grabatum ferre potuerit, cum ordines suos alioquin servet natura medendi artifex, parique temporis intervallo resurgat æger, quo laborare cœpit, statu neutro intercedente; & tandem, quod verbo solo modum restrinxerit, ut phrasi Tertulliana utar.* Matthæi *cap.* 12. *v.* 10. legitur: *Et ecce homo manum habens aridam;* & *vers.* 13. *Tunc ait homini: Extende manum tuam, & extendit, & restituta est sanitati sicut altera.* De hoc eodem Christi miraculo loquuntur S. Marcus in Evangelio *cap.* 3. & S. Lucas in Evangelio *cap.* 6. Schevchzerus in *Physica sacra in Matthæum cap.* 12. *pag.* 1350. in eo est sensu, ut morbus fuerit paralysis manus, vel brachii, orta ab obstructis, vel contractis, vel relaxatis nimium nervis; notat, quamdiu membrum quodcumque corporis animatur libero spirituum influxu, & quam-

quamdiu musculi, & horum tendines sunt in statu sano, tamdiu adesse & sensum & motum & vitam & nutrimentum. Quod si spiritus animales deficiant, ait, progredi quidem sanguinis circuitum, sed relaxari fibras nervorum & musculorum, minus rite procedere secretionem cutaneam; deficere nutritionem, atque ita membrum fieri aridum; hujusmodi autem morbos esse ejus indolis, ut vel eludant omnes Medicorum conatus, vel longæ moræ exposcant curam. Quapropter si ad imperium Christi manus arida statim extensa est, & sanitati restituta, concludit, magnitudinem miraculi satis apparere.

5. Demum in *Act. Apostol. cap. 9.* Petrus veniens ad Sanctos, qui habitabant Lyddæ, cum invenisset hominem quemdam nomine Æneam ab annis octo jacentem, qui erat paralyticus, & ei dixisset, ut surgeret, quia Dominus Jesus Christus eum sanabat, ille continuo surrexit, videntibus omnibus, qui Lyddæ & Saronæ habitabant, quique ad Dominum conversi sunt.

6. Tum in bullis Canonizationum, tum in relationibus Rotæ Auditorum passim referuntur inter miracula liberationes a paralysi; uti quoad bullas Canonizationum desumitur ex illis SS. Udalrici, Dominici, Richardi Episcopi in Anglia, Hedwigis Ducissæ Poloniæ, Ludovici Regis Franciæ, Petri de Morono Summi Pontificis Romani, *Cælestini V.* nuncupati, Nicolai de Tolentino, Ignatii de Loyola; & quoad relationes Rotæ Auditorum ex illis SS. Thomæ de Villanova, Francisci Xaverii, Felicis a Cantalicio, & ex aliis.

7. Paralysis nihil aliud est, quam motus abolitio ex nervorum, ac spirituum animalium vitio, quemadmodum docet Galenus *de hoc affectu lib. 3. cap. 10. Itaque nervorum resolutio potissimum dicitur, ubi motus deperditus est.* Potest paralysis esse vehemens *intensive*, & *extensive*, ut loquuntur: *intensive*, si amissioni motus conjuncta sit amissio sensus; quocirca Scribentes dicunt, paralysim esse fortiorem & graviorem, in qua tam sensus, quam motus amittitur, & leviorem, in qua amittitur tantummodo motus, aut sensus: Bellinus *in tract. de urinis, & pulsibus, ubi de paralysi, pag.* 469. Theophilus Bonnet. *in thesauro medico practico lib. 2. cap. 26. de paralysi pagin. 751. num. 17.* Massar. *in pract. medic. lib. 1. cap. 16.* Scheneider *de paralysi cap. 4.* Marcellus autem Donatus *in medica historia mirabili lib. 2. cap. 5.* recte explicat, quomodo, licet nervi munus sit sensum & motum partibus corporis impertiri, interdum fiat, ut motus duntaxat, vel solus sensus deperdatur, altero integro permanente, nonnumquam vero ambo aboleantur. *Extensive* autem vehemens esse potest paralysis, si magnam corporis partem afficiat; & inter vehementes vehementior habetur illa quæ occupat crura, præ illa quæ occupat brachia, juxta ea quæ habentur apud Gasparum a Rejes *quæst. 81. num. 8.* ubi hoc proponit problema: *Dubitari merito potest, qui fiat, quod Paralytici, qui corporis medietatis, brachii, & cruris sensu omni & motu privantur, adhibitis remediis, quibus aliquando utilitatem consequuntur, hanc potissimum in crure experiantur, ita ut, laboriose licet, eos incedere plerumque videamus; brachii vero resolutio rarissime, aut numquam emendetur, sed immobile & paralyticum prorsus maneat.* Cui sic *num. 9.* respondet: *Ego triplicem invenio* (causam): *prima nervorum est rectitudo, cujus ratione facultas promptius ad pedes, quam ab brachia fertur, cum in brachio nervi obliquam magis conformationem obtineant: secunda est ipsius morbi causa materialis, quæ cum nervorum principium occupet, brachii nervos magis offendit, tamquam viciniores, unde in majori quantitate in illis imbibitur, & ad illos diffunditur: tertio, quia ex naturæ ordine factum est, ut sensus tactus prope cerebrum imbecillior sit, ad extrema vero perfectior & validior reperiatur.* Quod si totum corpus, excepto capite, sensu motuque destituitur, *Paraplegia*, & *Paraplexia* dicitur; & si solum pars dextera, vel sinistra afficitur adhuc cum capitis medietate, nuncupatur *Hemiplegia*, ac *Hemiplexia*.

8. At, quod magis auget paralysis vehementiam, est si convulsio conjungatur paralysi, juxta illud Hippocratis *1. epidem. sect. 3. agrot. 13.* ubi Prosper Martianus *in commentariis* ait: *Non est ergo inconveniens, quod ex hac historia colligimus, unam & eamdem partem & convulsione simul & resolutione tentari: idque observavimus & nos in Domino Hieronymo de Coquis ad Scalas Aræ Cæli, qui media æstate ex insolatu in paralysim partis dexteræ incidit, cui, superveniente die undecima febre, factæ sunt convulsiones in omnibus partibus resolutis, & tandem circa decimum septimum diem mortuus est.* Prosequuntur Duret. *in Coac. Hippocratis pag. 193. num. 50.* Bartholinus *in tract. de Paralyticis novi Testamenti histor. 2.* Mercat. *consult. medic. 7. de Paralytico convulso, & tabescente tom. 5.* Bonnet. *anatom. pract. lib. 4. sect. 3. observ. 5. §. 8. tom. 2.* Scheneider *de spasmis tract. 2. cap. 5.* Vel si partes affectæ fuerint extenuatæ, quæ extenuatio dicitur a Græcis *Atrophia*, juxta illud Hippocratis *lib. 2. prædiction. §. 42. num. 8. Reliqui vero siderati fiunt, quibus una cum hoc, quod movere non possunt, morbosa corporis pars attenuatur, ii in sanitatem restitui non possunt.* Subscribunt Riverius *lib. 1. cap. 5. pag. 156.* ubi insanabilem censet paralysim, in qua insignis attenuatio affectæ parti advenit, Jungken *in praxi medica pag. 779.* ubi ait: *Pessimum signum in paralysi est atrophia*; Scheneider *de paralysi cap. 8.* ubi hæc habet: *Ea paralysis, in qua præter sensus & motus privationem refrigeratio membri, & atrophia percipitur, fere desperata est, eo quod privetur suo calore nativo propter obstructionem non tantum nervorum, sed etiam venarum & arteriarum*; Bellinus *de morbis capitis, ubi de paralysi, pag. 468. Paralysis omnis cum atrophia lethalis plus, minus, citius, serius, pro diversitate partis affectæ, similiterque cum frigore periculosa; erit enim frigus perseverans & contumax proximus ad atrophiam gradus*; Etmullerus *tom. 1. cap. 10. pag.* 459. *Quo magis calor membrorum resolvitur, eo minus spei pro saluse recuperanda affulget*; & Manget. *Biblioth. medic. practic. tom. 3. in verb. Paralysis fol.* 770. ubi describit historiam mirandæ sanationis mulieris paralysi laborantis, & refert, eamdem paralysi & atrophia laborasse, impotentia a genubus usque ad extremos pedes, sensu partium illarum prorsus sublato, quæ ligni instar exiccatæ erant. Nec inter ea, quæ vehementiorem efficiunt paralysim, omitti possunt vel ætas ejus, qui ipsa afficitur (facilius enim curatur in pueris, quam in senibus, teste Sennerto *operum medic. tom. 2. lib. 1. part. 2. cap. 27. de paralysi, in prognosticis pag. 182. num. 10.* ubi ita scriptum reliquit: *In senibus difficulter curatur paralysis ob caloris nativi imbecillitatem*; & adhæret Angelus Victorius *consultat. medic. consult. 21. Verum, quia juvenis est, & sumus in tempore calido, quod ad hujusmodi affectiones submovendas magnam exhibet commoditatem, posset fortasse hujusmodi superare difficultatem*) vel diuturnitas ipsius paralysis, qua enim diuturnior est, eo difficilius curatur, teste Silvio *in praxi medica lib. 2. cap. 21. num. 56. pag.* 330.

9. Hæc sunt præcipua, quæ dum Fidei Promotoris munere fungebar, in meis animadversionibus considerandæ proposui, cum in sacrorum rituum Congregatione aliqua sanatio a paralysi tamquam miraculum proponebatur; ex alibi enim dictis morbus debet esse gravis, ut sanatio inter miracula recenseri possit. In iisdem quoque animadversionibus, si ex Actis desumebatur, ægrum ante sanationem tremore aut febri fuisse affectum, & multo magis sudorem emisisse, hæc censui signa naturalis sanationis. Quocirca Sennertus *loc. citat. num. 6.* ita scribit: *Tremor paralysi superveniens, bonum, quoniam meatus nervorum aliquo modo aperiri significat, per quos aliquid spiritus animalis ad aliqualem motum sufficiens transire potest:* quod ipsum docet Etmullerus *tom. 2. part. 1. collect. practic. cap. 3. art. 3. de paralysi*: & pro febre facit illud Hippocratis *lib. 2. aphor. 26. & lib. 4. aphor. 57. Qui a convulsione, aut distensione membrorum tenentur febre superveniente, liberantur:* & quod attinet ad sudorem, præter regulam generalem, si crises fiant per insignem evacuationem cum levamine, sanationem naturæ non miraculo attribuendam esse, quemadmodum habetur apud Zacchiam *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 8. n. 13.* recte scribit Sennertus *oper. medic. tom. 2. lib. 1. part. 2. cap. 27. quæst. 3.* falli Ludovicum Septalium, qui quæ sudorem cient, in paralysi rejicit, & præfert urinam cientia, cum in paralysi causa morbi circa nervos hæreat; ex quo fit, ut per ambitum corporis facilior sit evacuatio, quam per vias urinæ.

10. Addidi, investigandam esse causam paralysis: cum enim manare possit a flatibus, hæc durat, quoadusque durant flatus; & cessat, cessantibus flatibus juxta illud Hippocratis *in libro de flatibus num. 180. Cum ergo flatus frigidi multi penetrent ac inslent carnes, partes corporis stupidæ fiunt; &, si quidem plurimi flatus per universum corpus discurrant, totus homo sideratur; atque, ubi abierint flatus, cessat & morbus; quamdiu autem permanserint, consistit & morbus; idque sic se habere indicat perpetuus sideratorum hiatus. A scorbutica* quoque affectione paralysis sæpe contingit: & hæc a ceteris paralysibus differt, quod in his permanens & continuus effectus est, nec intervallum habet, in paralysi

vero *scorbutica*, qui pridie pedem vix loco movere poterat, postea cruribus insistit, & levi adminiculo nixus ambulat, uti observat Eugalenus *in observationibus pag.* 98. Item paralysis non semper ab humore frigido & viscido oritur, verum etiam a vaporosa materia ad principium nervorum transmissa, ut inquit Petrus Salius afferens exemplum cujusdam Tonsoris, qui post crapulam nocte media cum timore suffocationis expergefactus incidit subito in paralysim omnium corporis partium, sensuque & motu adeo privatus est, ut nec acu profunde perforatus, nec gladiolo scarificatus quidquam sentiret, nullamque partem, nisi caput, movere posset, qui soluta crapula, ac frictionibus tantummodo, & inunctionibus quibusdam ad spinam, intra tertiam diem omnino sanatus est.

11. Denique attuli exempla eorum, quorum paralysis omnino soluta est ex quodam improviso timore, aut ira concepta. Schenkius *in observationibus lib.* 1. *de paralysi, tit. de curatione fortuita, observ.* 2. ita scribit: *Joannes Berla civis Arelatensis alterius partis resolutione affectus complures annos (quantum fide proborum virorum, & rei veritate affirmatum est) misere degebat omni ope humana destitutus .... Casus vero tum mirificus intervenit. Flagrat igne domus, in qua degebat .... Incendio omnia complentur: cum ecce æger, & metu & ira fremens, gravique timore perculsus, derepente sese erigit, seque summo nixu attollere conatur; mox vero incitatis corporis viribus, atque in unum collectis, se e summo ædium præcipitem dat; a suis tamen adjutus, morbo confestim liberatur, restituiturque illi in parte sensus ac motus, ita ut qui multos annos immotus constitisset, libere deinceps absque ullo molestiæ sensu progredi cœperit, obfirmata etiam in reliquum temporis, quoad vixit, valetudine*. Concordat Valeriola *lib.* 2. *observ.* 4. celebreque est factum relatum a Gregorio Horstio *lib.* 3. *consil. & epist. sect.* 12. de quodam cive, qui expugnationor urbis Niort, cum nocte quadam concursum ex strepitu armorum præsensisset, & hostem in urbem ingredi intellexisset, licet esset a tribus annis paralyticus, & lecto affixus, e vestigio e lecto prosilit, & cum reliquis se in hostes projecit, & ab eo tempore perfecte sanus in posterum vixit. Marcellus Donatus *de medica historia mirabili lib.* 5. *cap.* 5. refert quemdam civem Avenionensem ira percitum in quemdam famulum, quem plagis cædere nitebatur, ita corpus exagitasse, ut confestim, distentis crurum nervis, poplitibus emollitis, sine ullo doloris sensu incedere, & erectus postmodum stare potuerit, cum antea incurvo corpore per sex annos perstitisset. Stephanus Blankard. *collect. med. physic. centur.* 3. *cap.* 49. testatur, Amstelodami 1676. mulierem quemdam annorum quadraginta subito a paralysi liberatam fuisse, qua spatio decem & quatuor annorum laboraverat, & Diemerbroeck *anatom. lib.* 8. *cap.* 2. *de nervis* testatur, mulierem, per triginta annos adeo paralyticam, ut neque brachia, neque cruris sinistri ullum articulum loco movere posset, paralysi repente liberatam fuisse, & sanam perstitisse, expulsa obstruente materia e nervis ob immensum, quem passa fuerat, terrorem ex maximo horrendoque nocturno cum fulmine tonitru, quo illa mundum periturum putabat. Ideoque ad rem subjicit Gaspar a Rejes *quæst.* 79. *num.* 20. *Constat siquidem, per animi affectus ita corpus totum affici, ut repentina illa alteratione humores etiam impacti & crassi a sua sede moveantur: quod licet omnes animi passiones efficere valeant, in metu & ira multo promptius contingit; ut in illo, qui ignis metu paralysim, & artuum torporem excussit*.

12. Medici vel a Postulatoribus causarum pro miraculo firmando acciti, vel a sacra Congregatione consulti, ut suum pro veritate sensum exponerent, ab his, quæ supra dicta sunt, non recesserunt. Gravitatem quippe paralysis admiserunt, si motus & sensus in ea sint amissi, si magna corporis pars sit affecta, si convulsio sit conjuncta paralysi, si atrophia non desit, si paralysis diuturna sit, & si senem afficiat, uti videri potest in dissertationibus Simbaldi, & Lancisii super nono, quod proponebatur, miraculo in causa S. Jacobi de Marchia; in dissertatione ejusdem Lancisii in primo, & duodecimo miraculis, quæ proponebantur in causa S. Stanislai Kostkæ; in dissertatione ejusdem Lancisii super primo, quod proponebatur, miraculo in causa S. Francisci Regis; in dissertatione Alexandri Pascoli super miraculo primo S. Peregrini Latiosi; in dissertatione Petri Assalti super quarto, quod proponebatur, miraculo in causa S. Joannis Nepomuceni, ubi gravitatem paralysis demonstravit etiam ex partis affectæ contractione, juxta Ettmullerum *prax. lib.* 2. *sect.* 3. *cap.* 3. *ar.* 3. ex temporis diuturnitate, juxta illud Amati Lusitani *curat. medic. centur.* 4. ubi loquens de acuta & diuturna paralysi ait: *Nisi infra decem dies resolvatur, evadit morbus consuetudinarius, & habitualis; nec amplius curari potest;* ex vigore & vehementia, quæ in dies augeatur, & ex eo, quod paralysis a luxatione manarit, ut explicat Dolæus *encyclop. chir. lib.* 6. *cap.* 6. Aliqua fuit inter eosdem discrepantia super puncto, an vehementior sit paralysis quæ occupat crura, præ illa quæ occupat brachia: id enim admissum fuit a Lancisio in dissertatione super septimo miraculo in causa S. Turribii; sed de eo dubitavit Pascolus in citata dissertatione super primo miraculo S. Peregrini Latiosi: *Quid itaque refert, utrum paralysis fuerit in brachiis, utrum in cruribus? Præterea, quidquid de hac re opinetur citatus Rejes, ipse tamen & anatome corporis humani, & legibus motus physicis æque ac mechanicis instructus dissentire ab ipso non dubito. Crura longe magis distant a cerebro æque, ac a corde, quam brachia, ab organis videlicet impellentibus. Motus ergo sanguinis, item & influxus spirituum animalium longe validior, ceteris paribus, esse debet in brachiis, quam in cruribus. Facilius ergo reserare potuisset obstructiones in nervis, & musculis brachiorum, quam crurum*. Quod dictum est de febri & de sudore, Medici cum distinctione statuendum asseruerunt dicentes, non quamlibet febrim utilem esse paralyticis, sed illam dumtaxat, quæ materiam, a qua paralysis orta fuit, denuo exagitat, eliminat, vel absumit; quam potestatem febris vix obtinere potest, ubi materia in spinalis medullæ latibulis fuerit reposita: nec utilem præterea esse febrim, quæ lenta est, & longo tempore durat, cum per hanc febrim non levia ac blanda excitetur fermentatio, aut moderata humorum commotio, quæ requiritur, ut hærentes in nervorum *filamentis* succi dissolvantur, extenuentur, & per convenientia corporis emissaria extrudantur; sed ex repetito atque ad multum tempus continuato lentæ febris accessu tanta inducatur fluidorum dissolutio, ut, quanto magis particulæ oleosæ volatiles pereunt, ac a sanguine excutiuntur, uberior excrescat fomes paralysia, & obstinata ejus duratio persistat; uti videri potest in dissertatione Joannis Antonii Vulpii Medici & Philosophi & in Archigymnasio Romano Botanicæ Professoris super miraculis S. Joannis a Cruce, & in dissertatione Marci Angeli de Marcangelis in Romano Archigymnasio publici Medicinæ Professoris super secundo, quod proponebatur, miraculo in causa Canonizationis S. Vincentii de Paulo.

13. Ad sudorem quod attinet, Matthæucc. *de Official. Cur. Eccles. cap.* 47. *n.* 23. ait, si sudor post invocationem Servi Dei, vel Beati subsequatur, non esse crisim, sed initium miraculi: at quia, quando aliquid ad naturam referri potest, non est confugiendum ad supernaturalia; Lancisius in sua dissertatione allata super nono miraculo S. Jacobi de Marchia recte adnotavit ex Hippocrate *in Coacis prænotionibus sect.* 2. *n.* 270. inter modos sanationis paralysis, & convulsionis sudorem enumerari, sed addidit ex Sennerto, sudorem naturaliter proficere, cum paulatim suboritur, & per integras hebdomadas continuatur; secus autem, si unica vice profluat, cum materia chronicas paralyses, & convulsiones producens sit alte musculis impacta, & propter angustiam & profunditatem viarum tota unico ictu solvi & excludi non possit.

14. Demum quæ de variis causis paralysis ortis aut a flatibus, aut ab affectione *scorbutica*, aut a vaporosa materia ad principium nervorum transmissa superius dicta sunt, fuerunt confirmata a Simbaldo in sua dissertatione super primo, quod propositum fuit, miraculo in causa Canonizationis S. Pii V. in qua totus fuit, ut ostenderet, paralysim, de cujus miranda liberatione agebatur, a nulla ex dictis causis manasse; per quæ etiam vestigia processit Lancisius in sua dissertatione super eodem miraculo. Uno verbo, quotquot Medici ad favorem, vel pro veritate in his causis scripserunt, vim miraculi constituerunt in morbi gravitate, & diuturnitate, in symptomatibus eum concomitantibus, convulsione videlicet, & atrophia, ceterisque supra relatis, causam morbi investigarunt: si enim a sanguinis redundantia paralysis exorta fuisset, aut a vaporosa materia, libenter dixerunt, eam solvi potuisse naturæ, aut artis beneficio. Scripserunt, paralysim in principio potuisse originem habere a denegato duntaxat spirituum animalium, sive succi nervei ex glandulis aut corticosis cerebri, aut medullaribus medullæ spinalis influxu per nervos ac musculos; sed tractu temporis, ob texturam mollem atque implicatissi-

tiffimam ejufdem medullæ fpinalis, obftructione impediri & tolli potuiffe, ita ut paralyfis ex *humorali* tranfierit in *organicam*, quæ ceteris eft fortior. Confiderarunt quoque, an remedia, & quæ, & quanto, & quo tempore fuerint adhibita an profuerint, vel proficere potuerint, an ulla alia caufa naturalis acceflerit, ad quam fanatio referri poffet: & quoties gravitas & diuturnitas paralyfis acceflerunt, quoties probatum eft, paralyfim non proveniffe ab illis caufis, quæ aliquando fponte recedunt, remedia non fuiffe adhibita, aut nullum levamen præftitiffe, caufam quamcumque naturalem abfuiffe fanationi faventem, & perfectam & conftantem & fubitam fanationem implorato auxilio Divino fuperveniffe, non dubitarunt pro miraculo pronuntiare.

15. Cohærenter ad hæc, me uti facræ Confiftorialis aulæ Advocato patrocinium præftante, antequam ad officium Fidei Promotoris effem affumptus, primum inter miracula S. Pii V. ad ejus Canonizationem propofita approbatum fuit miraculum fubitæ fanationis puellæ a paralyfi, qua in coxis & cruribus laboraverat; paralyfis autem octo menfium fpatio duraverat, coxas, crura, & pedes affecerat, fuerat amiffus fenfus & motus, nec ulla fuerant adhibita medicamenta. Poft ad me delatum munus Fidei Promotoris in caufa S. Stanislai Koftkæ, inter cetera miracula pro ejus Canonizatione approbata duo fuerunt fanationis a paralyfi, quemadmodum apparet ex Decreto edito die 12. Novembris 1713. fed in primo paralyfis quatuordecim menfium fpatio duraverat, frequentibus & graviffimis convulfionibus fuerat comitata, brachia & tibias occupaverat, quæ macie confectæ & exficcatæ nihil præter cutem & offa præferebant, amiffus fuerat motus omnis, ita ut æger nec pedibus fe fuftinere, nec articulos movere poffet, & morbum effe infanabile jam Medici judicaverant: in fecundo agebatur de forti & fæviffima paralyfi, quæ totam occupaverat corporis dexteram partem, in qua caro languida & fere demortua ab humero ad pedes nullum præbebat indicium; ita ut, licet ferrea acu pluries puncta & perforata fuerit, infirmus nil penitus fenferit doloris, adhibitis fruftra medicamentis, & fubitanea perfectaque fanatione in utroque cafu poft invocationem fuperveniente. In caufa S. Joannis de Cruce binæ fanationes a paralyfi inter cetera miracula fuerunt a facra Congregatione approbatæ, quemadmodum habetur ex Decreto edito die 5. Februarii 1725. & eodem anno inter cetera miracula pro Canonizatione S. Peregrini Latiofi relata fuit fanatio a paralyfi: prima ex iis fanata detinebatur vera & perfecta paralyfi dexteri lateris, quæ *Hemiplegia* appellatur, nedum motus, fed etiam fenfus erat amiffus, cum primum per afperos & moleftos contactus inftitutos per digitos, deinde per acieulæ immiffionem nullum doloris fenfum ediderit; in fecunda agebatur de ægritudine ad duodecim annos protracta, membris & inferius artubus atrophia affectis; & in tertia de diuturno morbo confirmato cum tabe partium affectarum, & cum convulfione. Demum in caufis S. Turribii, S. Jacobi de Marchia, S. Joannis Nepomuceni, S. Vincentii a Paulo, & S. Julianæ de Falconeriis quædam fanationes a paralyfi fuerunt miraculo adfcriptæ, ut in caufa Sancti Turribii defumitur ex Decreto edito die 11. Januarii 1726. in caufa S. Jacobi de Marchia ex Decreto edito die 2. Februarii 1726. in caufa S. Joannis Nepomuceni ex Decreto edito die 16. Februarii anno 1729. in caufa S. Vincentii a Paulo ex Decreto edito die 14. Julii 1729. in caufa S. Julianæ de Falconeriis ex Decreto edito die 5. Octobris ejufdem anni 1729. At in prima agebatur de paralyfi, in qua licet motus, & non fenfus fuiffet amiffus, fpatio tamen trium annorum duraverat, & quamvis adhibita fuiffent medicamenta, ante fanationem tamen fpatio trium menfium nulla fuerant adhibita, & ea, quæ ante fuerant adhibita, nullum præftiterunt levamen, cum paralyfis a lue venerea proceffiffet, & hæc non expellatur, & nifi medicamentis mercurialibus; uti bene adnotavit Lancifius in fuffragio fuper dicto miraculo; in fecunda fanatione agebatur de perfecta paralyfi cum privatione fenfus & motus in brachio, & manu finiftra una cum convulfione, quæ fpatio fex menfium duraverat; in tertia agebatur de graviffima paralyfi fpatio quoque fex menfium inveterata in toto brachio dextero cum ftupore, marcore, atrophia, articulifque valde contractis; in quarta res erat de paralyfi conjuncta cum convulfione; & in ultima agebatur de paralyfi, quæ poft apoplexiam fupervenerat, de fanato annos nato quinquaginta fex, de morbo qui duraverat fpatio fex menfium, de brachio & crure finiftri lateris affectis cum privatione motus & convulfione.

16. Ideoque, omnia in unum colligendo, cum in facrorum rituum Congregatione aliqua fanatio a paralyfi proponitur recenfenda inter miracula, non modo ftatus præcedens morbi, & ftatus fubfequens perfectæ fanationis, & momentaria fanatio funt advertenda; & quando afferitur, in morbo non tantum motum, fed etiam fenfum fuiffe deperditum, videndum eft, quomodo fenfus amiffio, quibus experimentis, quo tempore, num longe a fanatione, an prope, probata fit, verum & Phyficorum auxilio caufa morbi ponenda eft in aperto, fymptomata, medicamenta, fi fuerint exhibita, & quæ fuerint, fi exhibita funt, ponderari debent: omnia demum advertenda, ne fufpicandi locus fuperfit, paralyfim ex illis effe, quæ natura vel arte momento expelli poffunt, de quibus fupra, & num fanatio inter gratias, an inter miracula fit recenfenda. Valeriola *lib. 4. obferv. 4.* inter miracula pie recenfuit fanationem Sacerdotis Galli fenis a paralyfi, quam ipfe feliciter curaverat adhibitis medicamentis tum internis, tum externis, quæque evanuit, morbo in dies paulatim & fenfim decrefcente: *Quod ego profecto pro miraculo habeo, & Dei potentia magis, quam medicamentorum viribus factum arbitrari oportet, quod & ægritudo ipfa fuapte natura incurabilis ferme fit, præfertim in fenibus, & quod in tanta ætate convaluerit a tanto morbo æger, id Dei immenfæ potentiæ adfcribendum.* Si enim de hac fanatione actum fuiffet in facrorum rituum Congregatione, ea certe non fuiffet relata inter miracula tum propter apta exhibita medicamenta, tum propter fanationem non momento, fed tempore receptam. Quæftio confiftit in perfecta & momentaria fanatione, & in gravitate paralyfis, quam Willifius *cap. 9. de parul. pag.* 383. explicat fimilitudine a plantis deducta: *Enimvero paralyfis hominibus non fecus, ac fyriafis, five uredo arboribus accidit: quippe venti nonnulli halitibus plus quam frigidis, fpiritu nitrofo aut vitriolico præditi, cum virentes tenerofque arborum frutices fufflant, eos repente emarcefcere faciunt, in quantum fcilicet ftamina tenella nervorum inftar foliis & fruticibus paffim intertexta, maligni aeris afflatu ita penitus conftringuntur, ut fuccum e trunco aut radice fuppeditatum non amplius fufcipiant, ob cujus defectum exarefcunt. Non abfimili ritu particulæ extraneæ, & quafi vitriolicæ intra fenfus & motus organa admiffæ quatenus una poros conftipant, & fpiritus animales dejiciunt, vel a motu fupprimunt, partibus refpectivis quafi urediaem inducunt.*

17. Dum agebatur de paralyfi, aliqua dicta funt de atrophia, & aliqua idcirco in præfenti remanent obfervanda de membrorum ariditate. Oblatus eft Chrifto Domino homo habens manum aridam, quem ipfe momento fanavit, uti habetur *Matth. cap.* 12. *v.* 10. & 13. *Et ecce homo manum habens aridam &c. Tunc ait homini: Extende manum tuam; & extendit, & reftituta eft fanitati ficut altera.* S. Lucas in Evangelio *cap. 6.* hanc ipfam refert fanationem, additque, manum aridam fuiffe manum dexteram: & *in lib. 3. Regum cap.* 13. Jeroboam ftante fupra altare, & thus adolente, orante Propheta, altare fciffum eft, & manus, quam Jeroboam extenderat, exaruit; ipfoque Prophetam orante, ut fibi manus reftitueretur, Propheta Dominum oravit, & reftituta eft manus, & facta eft, ficut prius fuerat. Sanctus Hieronymus *in Matth. cap.* XII. teftatur, fanatum a Chrifto fuiffe cæmentarium: *Homo ifte, qui aridam habet manum, cæmentarius fcribitur, iftiufmodi vocibus auxilium precans. Cæmentarius eram, manibus victum quæritans, precor te, Jefu, ut mihi reftituas fanitatem, ne turpiter cibos mendicem.* Ader *de morbis Evangelicis enarrat.* 11. contendit, totam manum cum brachio aridam fuiffe. S. Bernardus *in vita S. Malachiæ cap.* 31. *num.* 75. *oper. vol.* 1. miraculum in ejus funere factum his verbis exponit: *Interim parantur exequiæ: offertur pro eo Sacrificium; confummantur ex more omnia cum fumma devotione. Stabat eminus puer, cui emortuum pendebat a latere brachium, magis illi impedimento, quam ufui. Quo comperto, innui ut accederet; & apprehenfam aridam manum applicui ad manum Epifcopi, & vivificavit eam; nempe vivebat in mortuo gratia fanitatum, & manus ejus fuit mortuæ manui, quod mortuo homini Elifeus.* Miracula liberationis ab ariditate membrorum memorantur in bullis Canonizationum S. Claræ de Affifio, S. Ludovici Regis Franciæ, S. Elzearii de Sabrano, & paffim in aliis Zacchias *quæft. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæft. 8. num.* 41. notat, atrophiam effe partis alicujus confumptionem, & ariditatem, in quo morbo corpus, feu corporis pars aliqua non amplius fruitur nutrimento, & naturaliter femper particulis aliquibus decedentibus, nullis vero in eorum locum

idoneis

idoneis subeuntibus, summa macies oritur, ita ut pars arida dici possit vita carere, cum vita sine nutritione nulla sit. Ariditas est ultimus gradus morbi, ut ait Ludovicus Mercat. *de intern. morb. curat. tom. 3. lib. 1. cap. 15. pag. 70. litt.* G. & *pag. 72. litt.* E. & *pag. 74. litt.* F. & quamvis pars corporis arida, quoadusque cruciatur, curari possit, quemadmodum respondit Joannes Fort. *tom. 2. centur. 5. consul. 32.* magna tamen cum difficultate curationem admittit, si ariditas longo tempore perseveret, uti concludit Donat. Anton. ab Altomari *de medend. human. corpor. cap. 14.* Quocirca, si ariditas sit inveterata, & perfecta sanitas momento succedat post Servi Dei invocationem, non adhibitis, aut frustra adhibitis medicamentis, de miraculo non erit dubitandum; uti ad rem notavit Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatific. & Canoniz. tit. 3. cap. 3. §. 4. num. 11. & seqq.* De apoplexia aliquid fortasse dicendum esset, antequam finis imponatur sermoni de paralysi, cum apoplexia sæpius desinat in paralysim; sed infra sermo peculiaris instituetur de apoplexia.

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

De admirabili divina sanatione Epilepticorum, & passione histerica laborantium.

1. IN Evangelio S. Matthæi *cap. 17.* narratur, fuisse allatum ad Christum Dominum a quodam homine filium, quem habebat, lunaticum, cum sæpe caderet in ignem, crebro in aquam, & male pateretur, quem, ejecto Dæmonio, statim sanavit. Idem factum exponitur in Evangelio S. Marci *cap. 9.* Æger, ut est ibidem, allatus ad Christum, allisus in terram spumavit; cum autem Christus patrem interrogasset, quam dudum morbus incepisset, ipso respondente, incepisse ab infantia, Spiritui immundo imperavit, ut exiret, qui eum discerpens exiit, & ægrum reliquit tamquam mortuum, quem deinde Jesus elevavit & sanavit. Concordat S. Lucas in Evangelio *cap. 9.* Origenes, S. Joannes Chrysostomus, & S. Hieronymus nullam in hoc ægrotante naturalem morbi causam agnoscunt, autumantes, Dæmonem, ut homines deciperet, eosque tentaret ad blasphemandum adversus Creatorem lunæ & astrorum, certo tempore, juxta lunæ augmentum, aut declinationem, ægrotantem tormentis affecisse. Putant alii, morbum in humoribus fuisse, & Dæmonem prava affectione corporis utentem, tormenta ingeminasse, & sic ægrum hunc fuisse epilepticum, qui tempore crescentis lunæ fortioribus paroxysmis afficeretur, quemadmodum videri potest apud Calmet *in comment. ad idem cap. 17. Matthæi*, quod ipsum late prosequitur Adet *de morbis Evangelicis enarrat. 4. Epilepsia autem laborasse, verba ipsissima patris, & Evangelistarum testimonia fidem faciunt. Convellebatur, dentibus stridebat, cadebat frequenter, & interim spumabat ore. Quæ symptomata epilepsiam consequi, ut signa certa, pathognomonica & concomitantia, Medicis est in confesso. Lunaticus deinde factus, & ad lunæ motum compositus morbus est: solet enim epilepsia per lunæ quadras eadem sevitie statis recurrere periodis. Surda tandem & muta spiritu correptus, arrepsitius lunaticus factus est, ut loquitur Abulensis. Hæc igitur est summa morbi.* Concordat Vallesius *de sacra Philosophia cap. 71.* ubi post allata recitata verba Evangelii S. Matthæi *cap. 17. vers. 14. Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & male patitur; nam sæpe cadit in ignem, & crebro in aquam*; & alia *ejusdem Evangelii cap. 4. vers. 24. Obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus, & tormentis comprehensos, & qui Dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos*: subjicit: *Ex his Evangelii verbis constat haud dubio, Epilepticos dici Lunaticos.* Id late prosequitur Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 2. tit. 1. quæst. 14. num. 25. & seqq.* quod ipsum resumit *lib. 4. tit. 1. quæst. 8. de miraculis num. 20.* ubi hæc habet: *Lunaticus enim morbus, propriissime loquendo, epilepsia est molesta & confirmata, & quæ secundum lunæ motus exacerbatur & invalescit, fortioresque patitur accessiones ... Aliqui interdum Dæmoniaci, opera ipsius Dæmonis, lunatici efficiuntur, qualis erat ille, de quo Matthæi cap. 17.*

2. De miranda liberatione a morbo comitiali, sive epileptico sermo fit in bullis Canonizationum S. Stanislai Episcopi, S. Ludovici Tolosatis Episcopi, S. Franciscæ Romanæ, & passim in aliis; & a Rotæ Auditoribus in relatione causæ modo memoratæ, S. Franciscæ *pars. 3. in sexta miraculo*, in relatione causæ S. Andreæ Corsini apud Lezanam *tom. 4. consil. 1. num. 271.* & in relatione causæ S. Cajetani *in octavo miraculo*, & passim in aliis.

3. Epilepsia apud Græcos *Morbus sacer* appellabatur, vel quia putabant, illum hominibus proxime a Deo fuisse immissum, uti voluit Hippocrates, vel quia nobilissimam & maxime sacram corporis partem, cujus regimine partes reliquæ gubernantur, occupat, uti scribit Plato *de natura fol. 759.* vel quia in illa parte sedem habet ratio, quod voluit Aristoteles *sect. 33. problem. quæst. 7.* de quibus apud Stalpartium *observ. 6. pag. 51.* Epilepsia nihil aliud est, quam universalis convulsio, teste Galeno *lib. 1. de sympt. caus. cap. 8.* Præter humoris copiam qualitas venenata, & graviter infensa atque inimica substantiæ cerebri statuenda est causa epilepsiæ, quæ quoties exagitatur & prorepit in cerebrum, cerebrum in seipsum sese contrahit, ut quod noxium est, expellat, & ex hac colluctatione & dimicatione epilepsia oritur, uti late explicat Schenckius *lib. 1. de epilepsia in suis observationibus medicinalibus*, ubi late agit de causis ejusdem. Huc referri possunt quæ habentur in observationibus anatomicis, cum in Epilepticorum capitibus aliquando serum fœtidum ac putre, aliquando acre ac tenue in cerebri substantia, & extra repertum sit: Bonett. *anatom. pract. lib. 1. sect. 12.* Scheneiderus *de catarrh. lib. 2.* subjicitque Willisius *in Pat. celeb. de mot. convulf.* se in prædictorum Epilepticorum capitibus animadvertisse laticem intra cavitatem cerebelli subjectam congestum, qui membranam, qua medulla, quæ dicitur *oblongata*, investitur, distendebat, & nervorum origines invadebat.

4. At, his omissis, quæ proprie spectant ad Medicos, signa evidentia & pathognomonica veræ epilepsiæ sunt, si æger in quibusdam temporum mutationibus paroxysmo correptus ex improviso cadat, extra mentem rapiatur, membris distorqueatur, spumam ex ore emittat; uti, collectis Medicorum auctoritatibus, late docet Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 9. consil. 17. num. 1.* & bene adnotarunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Franciscæ Romanæ *part. 3. in sexto miraculo*, ubi ita scribunt: *Morbus erat comitialis, sive caducus, qui a Græcis appellatur Epilepsia, ut indicant circumstantiæ, quibus describitur; est enim convulsio quædam omnium corporis partium, non perpetua, sed quæ ex temporum accidit intervallis, cum mentis, sensuum, ac motus læsione.* Citatus Zacchias *lib. 8. tit. 5. quæst. 5.* late explicat, quomodo epilepsia dicatur gravis, & quomodo levis: docet enim, epilepsiam dici gravem ex gravitate symptomatum, & eorum multitudine, frequentia accessionum, earumdem duratione, & ex iis tandem, quæ ab accessione relinquuntur; quapropter, si magna sit contorsio membrorum, gravis erit epilepsia; si modica sit, eadem levis erit; si frequentia accessionum aderit, puta, si contigerit singulis noviluniis & pleniluniis, & in lunæ quadratis, gravis, atque adeo gravissima erit epilepsia; secus autem, si rarius accessiones contingant. Rursus gravis erit epilepsia, si paroxysmus multum duret; levissima est, in qua homines cito ad sese redeunt, & post paroxysmum sese habent periode, ac si nihil mali passi essent. Demum gravis erit epilepsia, si Epilepticus a paroxysmo liberatus, nulla verecundia afficiatur, tanquam si nihil passus fuisset, si fatuitas adsit, aut stultitia, aut mentis inconstantia, aut memoriæ defectus, aut impotentia ad motum, aut membrorum torpor, aut oculorum obfuscatio, & id genus alia. De Epilepticorum affectionibus, quibus fit ut ululent, aut obmutescant, & earum causis ita scribit Lævinus Lemnius *de occultis naturæ miraculis lib. 2. cap. 3. pag. 105. edit. Antuerp. Pro habitu siquidem, & constitutione corporis, pro organorum ac meatuum amplitudine, vel angustia, proque humoris viscosi redundantia varias diversasque differentias percipiunt, ac mutationes subeunt: hinc alii ululant, canumque more latrant; alii sibilant, ac dentibus strident; nonnulli clamores edunt horrendos, atque intentius vociferantur: non desunt, qui prorsus obmutescant, cerebro præsertim oppleto densis humoribus, oppressoque diaphragmate, atque occlusis respirandi fistulis, qua fit, ut spiritus inoffense commeare nequeat, atque ultro citroque reciprocare, qui omnium acerbissime mihi torqueri videntur.* Faventque dictis quæ leguntur apud Joannem Baccanellum *de consensu Medicorum in curandis morbis pag. 241.* ubi ex

au-

auctoritate Aetii, & Avicennæ ita ſcribit: *Si acutiſſimus fueris affectus, tum ob crebras acceſſiones, tum ob ſymptomatum vehementiam ſtatim jugulat*; & quæ habentur apud Ludovicum Mercatum *lib. 2. de interner. morbor. curatione cap. 16. pag. 73. Præterea ſcito, omnem epilepſiam, acutiſſimorum morborum more, acceſſiones habere breves, & periculo plenas, eoque perículoſiores, quo frequentius acciderint, aut longius perorabantur.* Ex mentis porro læſione, & oris ſpuma epilepticus morbus ſecernitur & diſtinguitur a convulſione, ut ait Donat. Anton. ab Alteomari *cap. 18. pag. 99. Inſuper in vero convulſione nullum fit principibus functionibus nocumentum: in morbo autem comitiali non modo functiones principes, verum & ſenſibiles operationes ſuſcipiunt detrimentum.*

5. Præter ea quæ modo dicta ſunt, alia non deſunt, quæ gravem conſtituunt epilepſiam. Si enim poſt vigeſimum quintum annum ſupervenerit, vel ſi ſit hereditaria, hoc eſt a parentibus traducta, hæc inſtant in morbi gravitatem, & difficiliorem efficiunt, ne dicam impoſſibilem, ſanationem. Huc facit illud Hippocratis *aphor. 7. ſect. 5. Epilepſia, quibus ante pubertatem fiunt, mutationem accipiunt, quibus autem vigeſimo quinto anno fiunt, fere commoriuntur.* In cujus *commentario* Lucas Tozzius celebris ejus Scholiaſtes, & quem Romæ agnovimus, dum erat Archiater ſummi Pontificis Innocentii XII. ita loquitur: *Præpotens mali cauſa arguitur, cui ætas juvenilis abſiſtere non potuit, tum quod juvenes nullam in melius mutationem ſint in ceteris ſubſequentibus ætatibus ſperaturi; quippe per has ſemper in pejus ruunt, fatiſcente natura ob ſanguinem, ceteroſque liquores, qui ſemper ſemperque hebetiores acidioreſque evadunt*: quæ tamen dicta cenſeri debent, non quia aliquando Epileptici morbo affecti poſt annum vigeſimum quintum non fuerint a morbo ſanati vel per criſim naturalem, ut ſæpe fit in morbis acutis, vel per vehemens pharmacum humores noxios quaquaverſus evacuans, quod & in acutis & in chronicis non raro contingit, vel ex longa febri, aut ſcabie, quæ ægrotanti ſupervenIant, uti narrat Sennert *lib. 1. prax. part. 2. cap. 31. pag.* 155. (ut interea omittatur metaſtaſis ſeu commutatio in alium morbum, puta in paralyſim, vel in paraplegiam, ſurditatem, cæcitatem, de quibus apud Horſtium *lib. 2. obſerv.* 41. apud Ludovicum Strauſſium *palæſtr. medic. part. 1. gymnaſon. 8. obſ. 10.*) ſed quia liberatio a morbo poſt hujuſmodi ætatem invadente raro accidit, ut indicat verbum Hippocratis, *fere*, & adnotavit Valleſius *in commentar.* his verbis: *Nec tamen hoc ſemper fit, ſed magna ex parte; nam quædam epilepſiæ ſunt, quæ in juventute accedentes, inclinante ætate ſedari poſſunt.* Sequitur Riverius *in praxi medica tit. de epilepſia*, ubi hæc habet: *Licet autem poſt vigeſimum quintum annum incurabilis dicatur epilepſia ab Hippocrate, hoc tamen non eſt perpetuæ veritatis; multos enim ætate provectos ab hoc morbo liberatos fuiſſe, pluribus obſervationibus relatum eſt, quamvis tamen hoc raro contingat.* Et, quod attinet ad metaſtaſim in alium morbum, ita ſcribit Tozzius *loc. cit. Non inde deducendum eſt, eos, qui ultra vigeſimum quintum annum hoc morbo correpti ſunt, eſſe in ſenio commorituros; nam ineunte virilitate plerumque viſi ſunt periiſſe, commutata præſertim epilepſia in apoplexiam.*

6. Ex eodem quoque Hippocrate *in libro de morbo ſacro num. 5. Genitura eſt ab omnibus corporis partibus, a ſanis quidem ſana, a morboſis morboſa decidit*: ex quo fit, ut, teſte Sennerto *pract. lib. 1. part. 2. cap. 31. pag.* 162. diatheſis epileptica a parentibus in filios propagetur, quæ adeo magna cum difficultate curatur, ut nonnulli Medici ſcripſerint, inſanabilem eſſe, uti legitur apud Bernardum Gurdonium *part. 2. cap. 35. Si parentes ſint epileptici, deinde genitus incurrit epilepſiam, talis non videtur curabilis*; apud Nicolaum Piſonem *lib. 1. de morbis curandis cap. 19. Si autem vigeſimum quintum annum ſuperaverit, numquam ſeneſcit, maxime ſi comitialibus natus eſt parentibus*; apud Lazarum Riverium *lib. 1. pract. cap. 7. Epilepſia hereditaria incurabilis eſt*; apud Sebaſtianum Egherti *in ſcholia ad cap. 13. praxis medicæ Dodonæi: Quod ſi familiæ propria, non ætas, non Medicus diſcutere illam valet*; apud Dolæum *encyclop. med. lib. 1. cap. 9. pag. 68. Hereditaria quoque epilepſia ob cerebri pororum diſpoſitionem vitiatam nullis cedens medicamentis tolli nequit, eſtque incurabilis.* Zacutus autem *lib. 1. prax. admirand. obſervat.* 36. ſcitu dignum adducit exemplum Epileptici, cujus octo filii, & tres nepotes *per multos annos miſerrime epilepticis inſultibus excruciati vitam ducebant; quos omnes hic inſuperabilis morbus uſque ad mortem, nullis proficientibus auxiliis, eſt comitatus.*

7. Rurſus conſentanee cum iis, quæ ſuperius dicta ſunt, levis e contrario, non gravis epilepſia erit, ſi æger in terram non prolabatur, aut in paroxyſmo adveniat quæ fiunt, & ſit ſui compos: nec enim hæc fieri impoſſibile eſt in epilepſia levi, & quæ fit per conſenſum. Marcellus Donatus *de medica hiſtoria mirabili lib. 2. cap. 4. pag.* 53. quæſtionem proponit de hiſtrione a ſe feliciter curato, & putat eum fuiſſe epilepticum apilepſia per conſenſum; licet paroxyſmo oppreſſus in terram non caderet, nec, paroxyſmo durante, eſſet prorſus mente alienatus: *Nihilominus hominem epilepticum fuiſſe, ſtatuendum decrevimus; at non cadebat, quia non per ſe cerebrum, ſed per conſenſum patiebatur, eratque paſſio non fortis, ſed debilis, hinc nec ſpuma oris aderat, ſignum alioquin Epilepticis communiſſimum. Leviter itaque per conſenſum affecto cerebro, duntaxat motus convulſivi excitabantur, ita ut, veluti ſaliendo, per intervalla corpus contraheretur, & concuteretur, citoque ob id pariter ſolvebatur affectio hujuſcemodi: hinc quoque factum, ut non inſignem in principibus facultatibus læſionem obſervaremus, nam paſſio levis & ipſa erat, quemadmodum & Galenus 3. de locis affectis meminit de puero illo, qui, veluti auram frigidam aſcendere ad cerebrum, epilepſiæ paroxyſmo adventante, perſentiebat, & in ipſo paroxyſmo mentis ita compos erat, ut quæ fierent, perciperet, & profligata acceſſione, eadem narrare ſciret. Ex quo in epilepſia quandoque, eaque debili, & parum oblædi primarias operationes ſtatuendum eſt: quod prænarrato ægrotanti accidiſſe obſervavimus, cui etſi aliquantum mens oblæderetur, quæ tamen fierent, perſentiebat, ac licet motus convulſivi excitarentur, ita ut hinc inde caſum minaretur, non tamen cadebat, eo quod affectio prægrandis non eſſet.* Idemque Marcellus pluribus explicat epilepſiam ex conſenſu, quam dicit oriri, non a cerebro primo & per ſe male affecto, ſed ex malo vapore elevato vel ab una parte corporis, vel a toto. Quocirca Joannes Maria Lanciſius in ſuo ſuffragio pro veritate edito in cauſa Beatæ Hyacinthæ de Mareſcottis ſuper quodam miraculo liberationis ab epilepſia, de quo infra, ita ſcripſit: *Animadvertendum breviter his eſt, epilepſiam in varias ſpecies, quas differentias vocant, per Medicos commode diſpertiri. Sunt quidem aliæ, quæ ex levibus externis cauſis ortæ cito diſparent, nec revertuntur; aliæ e contra, quæ hereditario quaſi jure contractæ, gravius ac pertinacius uſque ad mortem plerumque comitantur; omnes vero ſunt vel idiopathicæ, hoc eſt inducto firmatoque vitio, ſeu diatheſi in cerebro, ejuſque continentibus membranis, vel ſympathicæ, videlicet per conſenſum partium extra atque infra cranium exiſtentium; multæ quoque ante pubertatem corripiunt, & mutatione aeris deſinunt; nonnullæ poſt vigeſimum quintum annum invadentes, aut antea jam inceptæ ſæpius repetunt, & rebelles perſeverant, confirmataque cum ægris moriuntur, niſi natura vel ars decubitum vel abſceſſum, quod quam rariſſime accidit, ad externa moliatur.* De hac epilepſia per conſenſum plura habentur apud Schenckium *lib. 1. fol. 111. & ſequentibus.*

8. His prænotatis, videretur, tuto pede ſtatui poſſe, inter miracula cenſendam eſſe liberationem ab epilepſia, ſi epilepſia non levis, ſed gravis ſit; ſi ſanatio nulli cauſæ naturali adſcribi poſſit; & ſi ſtatim poſt invocationem ſanatio perfecta momento ſucceſſerit; ut innuit Jacobus Sinibaldus in ſuo ſuffragio ſuper miraculoſa liberatione ab epilepſia, quæ diſcutienda proponebatur in cauſa S. Jacobi de Marchia: *Cum itaque apud Liberium* (nomen erat ſanati) *nulla penitus criſis immediate ante ſanationem apparuerit, nullum vehemens pharmacum interceſſerit, non alia ex naturæ vi ad ſalutem via remanebat, quam per coctionem, & fermenti epileptici incinerationem: quæ utique naturales operationes cum nonniſi in tempore & per gradus fieri poſſint, neceſſe erat, Liberii ſymptomata graduatim alleviari, & ad menſuram progredientis coctionis epilepticos inſultus, qui vicies in die, ut teſtes deponunt, invadebant, primum ad decies, deinde ad quinquies paulatim diminui, inde per dies & hebdomadas feriari, donec tandem omnino evaneſcerent. Conſtat ergo miraculi evidentia in repentina, totali, & numquam redituri morbi ſanatione.*

9. A Medicis paſſio epileptica diſtinguitur in paroxyſmum, qui per certas periodos tamquam morboſus effectus improviſo erumpit & ceſſat, & in cauſam, quæ in ægrotantis corpore deliteſcit, atque ad novos reditus excitandos ſenſim augetur; atque in ſolutione quidem paroxyſmi nihil apparet præter naturam, cum paſſim videamus Epilepticos per vias cadentes, ſine ullo Medicorum auxilio ſponte ſua paulatim ſolvi: tota idcirco quæſtio, cum agitur de miraculo, non eſt ad excitationem a paroxyſmo reducenda, ſed ad liberationem perfectam ab epi-

lepti-

leptica diathesi, sive a novis recursibus; quæ non ita facile resolvi potest, ut monuit Bordon. *in opere posthumo de miraculis medis. 7. num.* 37. ubi hæc habet: *Difficile est scire, an quis dicatur liberatus ab hoc malo, quia continue non durat, sed interpolatis temporibus venit, & recedit.* Dum fungebar munere Fidei Promotoris, in causa B. Hyacinthæ de Marescottis discutienda proposita est subita liberatio cujusdam Monialis ab epilepsia hereditaria, qua post vigesimum quintum annum inceperat laborare, non sine gravissimis symptomatibus: per intercessionem autem B. Hyacinthæ liberata perfecte dicebatur, absque eo quod ulla præcessisset crisis, aut profuissent medicamenta; & licet post excitationem ab ultimo paroxysmo crassioribus alimentis usa esset, & vinum bibisset, quæ recuperatæ sanitati officere poterant, ut quoad alimenta animadvertit Forestus *lib.* 10. *observ.* 68, *pag.* 485. & quoad usum vini, prosequitur Henricus ab Heers *observ.* 24. *pag.* 213. *Novi quosdam juvenes ab hoc morbo curatissimos, qui cum vino abstinere nollent, incurabiles evasere.* Opposui, processum super sanatione, confectum fuisse decem & octo mensibus post liberationem ab ultimo paroxysmo; ignorari autem, an hoc tempore Monialis eodem morbo iterum vexata fuisset; & quatenus immunis fuisset, cum adhuc viveret, animadverti posse morbo iterum tentari; ex quibus deduxi, a miraculi approbatione esse abstinendum.

10. Plura a Postulatoribus, ut hanc animadversionem eliderent, egregie adducta: probare siquidem conati sunt, Monialem toto illo spatio decem & octo mensium a morbo perfecte liberam fuisse; idque sufficeret cum jus Canonicum *in can. Communiter, dist.* 33. unius anni tempus exposcat, ut Sacerdos, qui ob epilepsiam prohibitus fuerat, ne Missam celebraret, ad Sacrificium offerendum admittatur: & cum Recidiva Monialis in morbum epilepticum, quatenus contigisset, verus regressus dici non posset ortus ex reliquiis morbi præcedentis, sed novus morbus contractus ex usu ciborum non salutarium, & vini, juxta ea quæ habentur apud Ripam *in tract. de peste particul.* 2. *partis ultimæ n.* 140. & passim apud Medicos. At, me urgente, eatenus post annum continuatæ salutis Sacerdotem admitti ad Missam celebrandam, quatenus, si post annum morbo iterum opprimatur, potest iterum ab altari amoveri, & quatenus agitur quodammodo de causa necessaria definienda, quæ nihil habebat commune cum approbatione miraculi; tum quia hæc approbatio inter causas non necessario definiendas est referenda; tum quia post miraculi approbationem non videbatur, esse posse locum retractationi; res eo redacta est, ut, licet sanatio ab ultimo paroxysmo contigisset anno 1709. approbatio tamen miraculi facta non fuerit, nisi die 2. Julii 1722. a sacrorum rituum Congregatione, confirmante Innocentio XIII. & sic post intervallum fere tredecim annorum, allatis identidem probationibus perfectæ sanitatis, necnon usus ciborum minus salubrium, & vini. Post hujus miraculi approbationem iterum de hac eadem materia tractatum est in causa S. Jacobi de Marchia; & me tanquam Fidei Promotore opponente, quæ opposueram in causa B. Hyacinthæ de Marescottis, & respondentibus Postulatoribus & comprobantibus, epilepsiam fuisse gravissimam, momentariam fuisse sanationem, sanatum sex annis superstitem fuisse, apileptico morbo numquam hoc tempore affectum fuisse, post annum sextum alio morbo diverso occubuisse; nec longioris temporis probationes exquiri posse, ut in causa B. Hyacinthæ de Marescottis; cum in hac causa, (uti dictum est) sanata adhuc viveret, & in causa B. Jacobi sanatus post sexennium mortuus esset, hæc non profuerunt, ut sanatio inter miracula recenseretur, quia non fuit evidenter probata continuatio sanitatis per sexennium, quo sanatus vixit. Quæ omnia ostendunt, quanta cum maturitate sacrorum rituum Congregatio procedat, cum res est de sanatione ab epilepsia.

11. Epilepsiæ succedit passio hysterica, quæ etiam dicitur *uteri suffocatio*, qua feminæ interdum laborare consueverunt. Paroxysmi recurrunt, sicuti in epilepsia, uti bene adnotavit Schenckius *in medic. observat, lib.* 4. *tit. de uteri suffocatione.* Dicitur epilepsia a passione hysterica differre, cum Epilepticus non intelligat, nec recordetur eorum, quæ in paroxysmo contigerunt; quæ vero femina uteri suffocatione afficitur, audiat, sentiat, & affectionum sui paroxysmi recordetur. Forestus *in observ. lib.* 10. *observ.* 56. *in scholiis pag.* 385. hæc habet: *Præfocata quoque, etsi respondere nequit, tamen intelligit, & omnia, quæ in paroxysmo acta sunt, etiam post paroxysmum recordatur, quod Epilepticus non facit.* Adhæret Rodericus a Castro *de morbis mulierum cap.* 1. *in uteri suffocatione mulier vocata sæpe audit, præsertim cum pungitur, aut pili avelluntur, sentit, &, manu collo admota, se suffocari indicat; & licet non possit respondere, tamen post accessionem recordatur, & non habet spumam, qualis conspicitur in epilepsia. In epileptica autem accessione, neque vocata audit, nec postea recordatur, & spumam in ore habet.* At Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 2. *tit.* 1. *quæst.* 22. *num.* 9. *& seqq.* prædictas assertiones interpretatur, ut suffocatæ non plane destituantur ratione extra paroxysmum, quemadmodum Epileptici, hoc est non ita a ratione abalienentur, ut abalienantur Epileptici: & certe non videtur negandum, mulieres aliquando passione hysterica affectas, sensu, motu & ratione carere; cum nonnullæ ex eis pro mortuis habitæ, & interdum etiam elatæ ac tumulatæ, vivæ postea repertæ sint, quarum exempla congerit Schenckius *observat. medicinal. lib.* 4. *pag.* 706.

12. Affectionem hystericam uteri vitio produci, apud Medicos olim adeo compertum fuit, ut eam nomine suffocationis uterinæ appellaverint. At recentiores eam produci putant vitio succorum digestionibus inservientium, qui afficiunt membranas ventriculi, atque intestinorum, & nervosos plexus: quam assertionem comprobant, tum quia in Cadaveribus mulierum ex eo morbo mortuarum nullum vitium in utero repertum est, teste Willisio *de morb. convulf. cap.* 6. *&* 10. tum quia hoc ipsum declarant ipsius morbi symptomata, quæ non uterum, sed oesophagum, stomachum æque, ac intestina in primis affecta esse designant. Non est tamen, quod sicut succi pravi irritare possunt stomachi nervos, non possint etiam pungere tunicas uteri, unde & vera affectio hysterica ab utero producatur.

13. Morbus hic passim periculo vacare dicitur; sed periculosus omnino dicendus est, si sæpius recurrant paroxysmi, aut si symptomata gravia sint, uti docent Sennert. *practic. lib.* 4. *par.* 2. *sect.* 3. *cap.* 4. Etmuller. *coll. pract. de morbis mulierum sect.* 3. *cap.* 7. Quocirca Rodericus a Castro, cum de affectibus hystericis curandis verba facit, sapienter *consult. medic. lib. pag.* 98. hæc subjicit: *Hinc duo possumus addiscere, alterum alterius consentaneum. Primum, quod prognosim spectat, non esse audacter promittendam sanitatem, sed astantibus difficultatem sanandi propalandam &c. Alterum, quod pertinet ad curationem, est, non esse luctandum cum morbo insuperabili, & totis viribus expugnationi incumbendum, sed tantum levibus, benignis, dulcibusque modis agendum, ut scilicet ex mente Hippocratis, si non juvabimus, saltem quam minime noceamus.*

14. Jam ut veniamus ad sanationem ab hoc morbo, quæ miraculo fit, non solum sibi vindicant locum ea, quæ superius dicta sunt, dum sermo habebatur de epilepsia, videlicet miraculi vim non esse reponendam in excitatione a paroxysmo, sed in expulsione qualitatis morbosæ, quæ novos paroxysmos producere potest; verum illud etiam animadvertendum, nonnullas in mulieribus crises naturales non omnium oculis expositas ut plurimum accidere, quæ perfectam a morbo liberationem producere possunt: quapropter difficile admodum erit, liberationes ab hoc morbo recensere posse inter miracula. Quod si id aliquando a Postulatoribus causarum Beatificationis & Canonizationis tentatum est, nunquam tamen vidi admissum; Medicique acciti, ut ad favorem scriberent, operam suam, licet infelici conatu, constituerunt in eo, ut demonstrarent, morbum non esse passionis hystericæ, sed alterius naturæ, ingenue hoc modo difficultatem probandi agnoscentes, ac declinantes.

C A-

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

De mirabili Divina sanatione a Mania, & Hydrophobia.

1. IN Evangelio S. Matthæi & in Evangelio S. Lucæ, utrobique *cap.* 8. narratur subita sanatio a Christo Domino facta duorum, qui habentes Dæmonia, & exeuntes a monumentis sævitias exercebant, ita ut nemo posset per viam transire; & licet alter eorum esset vinctus catenis & compedibus, ruptis vinculis, a Dæmonio agebatur in desertum. De hisce sanatis habebitur sermo infra, cum tractabitur de ejectione Dæmonum a corporibus obsessis. Interea autem satis erit adnotare, Ader *de morbis Evangelicis enarrat.* 5. contendere, hos homines fuisse lycanthropidos, vel maniacos: ex infra quippe dicendis constabit, morbis aliquibus naturalibus Dæmonem aliquando uti, ut a se obsessorum corpora exagitet; & aliquando, depulso naturali morbo, Dæmonem ipsum, qui eo utebatur, a corpore obsesso recedere.

2. In Actis Sanctorum non desunt exempla mirabilium ab hoc morbo sanationum. In bulla Canonizationis S. Petri Cælestini *cod. Canoniz. pag.* 123. hæc habentur: *Quidam factus ita furiosus & amens, quod se ipsum, aut alios offenderet, funibus & catenis ferreis ligabatur, adductus ad dicti Fratris præsentiam, cum comedisset de pane sibi per ipsum exhibito, sic est curatus perfecte, quod de dicta infirmitate nil ulterius umquam sensit.* In bulla Canonizationis S. Claræ commemoratio fit pacationis quorumdam furiosorum. Apud Wadingum *in annal. ad an.* 1231. refertur, quemdam maniacum suis clamoribus interrupisse aliquando conciones S. Antonii Patavini, eumdemque a Sancto arcessitum, licet furore & impetu exagitatum, imposita super ipsum Stola, eo momento perfectam sanitatem fuisse consecutum. Item, dum munere fungebar Fidei Promotoris, in causa S. Turribii Alfonsi Mogrobesii Archiepiscopi Limani inter miracula pro ejus Canonizatione proposita approbatum fuit illud subitæ restitutionis judicii deperditi Josepho de Andrada, qui demens & furiosus spatio novem mensium, ita opus fuerit manus ejus & pedes vinculis ferreis colligare, applicata a matre ejus corpori S. Archiepiscopi Reliquia, illico compos mentis factus est, solutisque catenis, accessit ad videndam Supplicationem in honorem Beati indictam, & deinde studia Theologica mirabili profectu prosecutus est, adepta Doctoris laurea, initis certaminibus (vulgo *concursibus*) ad obtinenda Beneficia Ecclesiastica, habitis e suggestu ad populum concionibus, aliisque peractis, quæ judicium undequaque perfectum comprobarunt; uti desumitur ex Decreto edito die 11. Januarii 1726.

3. Si res de qua nunc agitur, esset judicio Jurisperitorum absolvenda, solemne apud illos effatum est, morbum hunc esse insanabilem. Ait enim Paulus de Castro *in l. Qui testamento*, 20. §. *Nec furiosus, num.* 3. *ff. de testamentis*: *Qui semel incipit fatuizare, numquam liberatur*. At, quia plus Physicis & Medicis hac in re deferendum est, quam Jurisperitis, idcirco ad eorum libros confugiendum est, ut de hujus morbi sanatione ferri possit judicium, num miraculo tribui debeat.

4. Fernelius *lib.* 5. *de part. morb. & sympt. cap.* 2. ita describit hunc morbum: *Melancholiæ succedit Mania, nobis furor vel insania dicta, quæ cogitatione, verbo, aut opere Melancholicorum quidem deliramenta imitatur, sed iracundia, jurgiis, clamoribus, horrendo aspectu, multo denique majore corporis impetu, & mentis perturbatione laborantes exercet, ac impellit, ut quasi feræ & immanes belluæ in obvios dentibus, unguibus, & pugnis inusitata rabie petulanter invadant.* Sequitur Sennertus *in med. pract. lib.* 1. *par.* 2. *cap.* 15. *de mania*: *Mania levi negotio cognoscitur ex imaginatione & ratiocinatione depravata, cum ægri & falsa imaginantur, & absurda, & inepta multa agunt, & quidem sine timore, sed potius cum audacia, temeritate, loquacitate, jurgiis, iracundia, sævitate in se, & alios, & omnia animi perturbatione tanta, ut ægri bestiarum instar obvios quosque invadant, & morsu, unguibus, aliisque quibus possunt modis noceant. Nec sibi ipsis parcant, sed vestes dilanient suas, ac propterea custodia, & vinculis continendi sunt, e quibus tamen omni conatu erumpere conantur.* Adhæret Tozzius *in med. pract. tit. de mania, in principio*, ubi de Maniacis: *Furunt, at nihil omnino formidantes, omnia temere audent, & indiscriminatim aggrediuntur.* De affectis hac ægritudine ita loquitur Nicolaus Piso *lib.* 1. *de cognoscendis, & curandis morbis cap.* 24. *pag.* 185. *Plures visi sunt furore correpti, qui ab excandescentia, vel ira, vel mœstitia principium habuere, prompte se habente corpore eo tempore ad incidendum in tales affectiones.* Et sane ad amentiam & furorem Medici dicunt apertissimum esse aditum per timorem, mœstitiam, & nimiam studiorum intensionem. Forestus *in schol. ad observ.* 21. *l.* 10. *pag.* 179. Daniel Sennertus *instit. lib.* 2. *par.* 3. *sect.* 2. *cap.* 4. *pag.* 421. *cap.* 1. Joannes Baptista Silvaticus *centur.* 1. *consil.* 53. *pag.* 57.

5. De hujus morbi gravitate non videtur esse dubitandum: scribit enim Galenus: *Nulla deliratio tuta est*; additque Curtius Martinellus: *Ægre ac difficile hæc passio curatur*; & potissimum, si morbus fuerit obfirmatus temporis diuturnitate: quapropter merito Thomas Willis *lib.* 1. *de morbis animæ nobiliores facultates obsidentibus cap.* 10. *Si mania inveterata, aut hæreditaria fuerit, aut morsu canis rabidi infertur, ægre aut vix omnino integre sanatur*: & rationem reddit Dolæus *encyclop. lib.* 1. *tit. de mania pag.* 45. his verbis: *Ubi jam radices egerit altas, malum vix curari potest; in cerebro enim vestigia olim impressa, sed postea sublata, & quasi concremata minime restitui possunt. Nam, plicas firmiter cerebro impressas explicare, non hominis est: ut in charta, vel in cerio, cum aciculа leviter imago alicujus rei est impressa, tracta tempore, & motu chartæ imago penitus obliteratur; verum si acus altius adacta fuerit, & foramina effecerit, numquam imago delebitur.*

6. Alia traduntur a Medicis scitu digna tum quoad qualitatem maniæ tum quoad judicium ferendum de sanatione, tum quoad hujus morbi cessationem; licet enim ex dictis ad curandum difficilis sit, præsertim cum est inveterata, vel cum est periodica, non idcirco tamen ipsi censent, eam aliquando non posse tolli remediis, aut non posse naturaliter evanescere.

7. Ducto initio a qualitate maniæ, docent Medici, facilioris esse sanationis, & minoris periculi maniam, quam risus comitatur, juxta illud Hippocratis 6. *aphor.* 53. *Desipientia, quæ cum risu fiunt, securiores*: & bene prosequitur Riverius *cap. de mania* §. *Facilius curatur*: qua tamen in re cavendum est, ne motus convulsionis pro risu sumatur; nihil enim vetat, quin aliquando sola labia reducantur in motum convulsionis risui analogum, quemadmodum explicat Bellinus *in cap. de mania pag.* 506. favetque historia Tychonis 5. *epid. text.* 94. apud Hippocratem memorati, qui percussus pectore a catapulta, paulo post risu tumultuoso correptus fuit; quem casum Scholiastes Franciscus Vallesius *in Hippocr. libros comment. de morbis popularibus lib.* 5. *epidem. pag.* 277. ad motum *convulsivum* refert: *Ego vero, ut in controversiis etiam dixi, non arbitror, hunc fuisse risum, sed convulsivum quemdam motum septi transversi risui similem.*

8. Ut transeamus ad judicium referendum de sanatione, Cornelius Celsus *lib.* 1. *cap.* 18. monet, aliquando Maniacos videri astantibus sanitatem consecutos, quod prudenter loquantur; sed rem hoc modo non se habere, cum dolose loquantur, ut a vinculis liberentur: *Neque credendum est, si vinctus aliquis, dum levari vinculis cupit, sanum jam se fingat, quamvis prudenter & mirabiliter loquatur, quoniam is dolus insipientis est.* Rursus aliquando re vera cessat hic morbus per aliquod tempus, sed deinde iterum occupat ægrum; idque efficit, ne ex ejus cessatione, licet ad aliquod tempus protracta, judicium tutum ferri possit de sanatione. Quare merito Ermullerus *de deliriis tit. Quoad prognosim maniæ pag.* 498. *Mania est malum admodum diuturnum, & difficillimum curatu, quod licet interdum per menses aut annos quosdam remittat, & intermittat, postmodum tamen antiqua atrocitate recurrit, & sæpe ad mortem usque ægros tormentatur.*

9. Superest, ut aliqua addantur de hujus morbi cessatione aut ope medicamentorum, aut per vires naturæ. Naturæ viribus sanabilem esse suadere possent nonnulla exempla relata per Schenckium *observat. medicinal. lib.* 1. *tit. de mania, verb. Curatio, observat.* 2. & 9. Helleborus antiquis in usu erat, & magno cum Maniacorum profectu. Item venæ sectione, insignibus evacuatio-

nibus per alvum, aut per sudorem Maniacos curari, & feliciter curatos fuisse, passim docent Medici. Sennertus *pract. lib. 1. par. 2. cap. 14. in princ.* ait: *Plurimi sanati sunt ex reiteratis frequenter venæ sectionibus, & postea incolumes longam duxerunt vitam &c. Inchoanda vero curatio a venæ sectione &c. Est autem venæ sectio repetita in hoc affectu tam singulare præsidium, ut multi Maniaci ab aliis derelicti hoc solo remedio sanati sint &c. Via ad salutem est insignis aliqua evacuatio per alvum, aut per sudorem.* Apud Hippocratem 4. *epidem.* juxta Vallesii divisionem *num.* 533. insigne exstat exemplum sanationis maniæ, quæ ob intempestivam hæmorrhoidalis fluxus suppressionem inducta, superveniente acuta febri, cessavit. Observat Riverius *in praxi medica lib. 1. cap. 13.* Maniacos aliquando liberatos fuisse a morbo, accedente febre tertiana, aut quartana, cujus facti rationes legi possunt apud Bellinum *de morbis capitis tit. de mania pag.* 511. Quibus omnibus addi potest, novum non esse, ut mania cessaverit per metastasim, ut dicunt Medici, quod videlicet Maniacus laborare cœperit dysenteria, hydrope, arthritide, vel tussi, juxta illud Hippocratis *in lib. de diebus judicatoribus num. 10. Insaniam aliquando curatam, suborto dolore ad pedes, aut ad pectus, aut per tussim vehementem.*

10. Post hæc adnotata, ut ad nostrum redeamus institutum, si aliquando contingat, proponi in sacrorum rituum Congregatione tamquam excedentem vires naturæ sanationem alicujus mania laborantis, intercessione alicujus Servi Dei, vel Beati a Deo factam, necessarium esse videtur primo, ut mania suis comitata requisitis furoris, & ceteris supra relatis probetur. Secundo, ut consimilibus probationibus demonstretur, eam fuisse non recentem, sed inveteratam; præter enim supra exposita, si mania sit recens, inter magnos morbos pro miraculo constituendo necessarios non est recensenda: quare apud Amatum Lusitanum *centur. 2. observ. 57. pag.* 280. exemplum prostat pueri per viginti quinque dies maniaci, qui brevissimo quinque dierum spatio a mania vindicatus est; & Fab. Hildanus *centur. 3. observ. 13. pag.* 301. proponit historiam juvenis, quem ipse post solos quindecim maniæ dies phlebotomia, purgationibus, & scarificatis cucurbitulis citissime reddidit sanitati. Tertio, stricte indagandum est, an sanatio contigerit momento temporis. Quarto, an fuerit perfecta, & signanter an hebetudo quædam remanserit, seu ingenii stupiditas; signa etenim hæc erunt liberationis non plane absolutæ & perfectæ: animales quippe spiritus, qui per furorem in confusionem vehementer acti, & ab antiquis sani judicii tramitibus omnino devii fuerant, atque absurdarum idearum altas imagines in cerebro impresserant, non possunt dici ad suum ordinem redacti, nec, quæ insculpta fuerant, vestigia prorsus delata dici queunt, si hebetudo, aut ingenii stupiditas remanserint. Quinto, nullo modo omitti potest indago temporis, quo subita sanatio contigit; si etenim accidisset diebus canicularibus, solstitiis, vel æquinoctiis, Medici facile suspicantur, sanationem naturalem fuisse. Sexto, quærendum est de tempore, quo perfecta sanatio duravit, cum enim versemur in morbo revertente, longum tempus expectandum est, ut tutum de perfecta sanatione ferri possit judicium. Huc referri debent, quæ alibi dicta sunt de morbo comitiali, sive epileptico, de quo, utpote reveriente, probavimus, multum temporis expectandum esse post proxysmum, a quo æger convaluit, antequam tuto dici possit, eum fuisse a morbo liberatum. Quocirca Joannes Maria Lancisius in suo suffragio pro veritate edito in causa Canonizationis Sancti Turribii Archiepiscopi Limani super subita liberatione Maniaci, postquam demonstravit, maniam fuisse inveteratam, & cessasse momento temporis, statim ac Reliquia Beati fuit ejus corpori applicata, ita scripsit: *Sed, quod præ omnibus in animum meum miraculi vim ingerit, illud est, quod sanatus post tres aut quatuor dies ab accepta pristina valetudine, populi conventum adire, & Supplicationem in aliena domo videre potuerit, indeque nullas mentis suæ turbas experiri. Profecto quoniam mania confirmata, cujus generis hæc erat, id præcipuum habere solet, ut remittat quidem, vel etiam intermittat, sed postea antiqua atrocitate recurrat, perspicuum in casu nostro miraculosæ sanationis argumentum dedit juvenis, cum ab anno 1680. in quo sanatus fuit, usque ad annum 1689. cum producti sunt testes, nempe novem annorum decursu non tantum nihil de restituta menti suæ perspicuitate ac prudentia amisit, sed multum novarum cognitionum continuatis studiis acquisivit.*

11. Et quia judicium hoc absque Medicorum consilio in sacra Congregatione non absolvitur, Medici ad consilium acciti diligenter investigare debebunt qualitatem morbi & symptomata, an medicamenta fuerint adhibita, an, si fuerint, adhibita, profuerint, an aliqua crisis intercesserit, uno verbo, an ulla causa naturalis adfuerit, ad quam sanatio referri possit. Quod si de mania præsertim inveterata constiterit, & de ejus sanatione subita post Servi Dei, aut Beati invocationem; si de perfecta sanatione nulla sit dubitatio; si recidiva, non obstante longo temporis lapsu, abfuerit; si gravia accesserint morbi symptomata; si medicamenta non fuerint adhibita, aut adhibita non profuerint; si nulla demum intercesserit crisis, aut metastasis, fidenter pro miraculo erit pronuntiandum.

12. Apud Medicos mentio habetur hydrophobiæ, hoc est aversionis ab aqua, quæ causam habet a rabie, & quam ut plurimum comitatur gravis & horrenda mania. Dictum est *ut plurimum*, cum aliquando depravata non sit phantasia Hydrophoborum; veluti observat Codronchus *de rabie pag.* 100. & allegatis Cælio Aureliano, Fonseca, Salio Diverso, Horstin, prosequitur Stalpartius *in priori centuria observationum obser.* 100, *pag.* 433.

13. Morbus hic, quem ex dictis ut plurimum mania comitatur, invadit eum, qui mordetur a cane rabido, vel ab alio animali in rabiem acto. Galenus *lib. 6. de loc. affect. cap.* 5. ita scribit: *Quomodo enim brutorum nulli superveniat rabies, cani hæc soli accidit.* Quidam dictum Galeni ita interpretantur, ut dicere voluerit, ut plurimum rabiem canibus accidere, Mercurialis *lib. 5. variarum lectionum cap.* 2. docet, nullum rabidum animal præter canem fuisse a Galeno cognitum. At, utcumque sit de sensu Galeni, præter ea, quæ infra dicentur, apud Aristotelem 8. *de historia animalium cap.* 22. & 24. apud Aurelianum, Avicennam, & Fernelium exempla prostant multorum animalium, quibus sponte, nec a cane morsis rabies supervenit, luporum videlicet, camelorum, porcorum, boum, vulpium, ursorum, pardorum, mustellarum, gallorum gallinaceorum. Amatus Lusitanus *centur. 7. curat. 66. fol.* 195. hæc habet de rabida fele: *Mercator Thessalonicensis, aliique ejus domestici quatuor masculi, & feminæ uno eodemque die a fele dentibus unguibusque sunt commorsi laniatique, qui simul brevi inde sævissimis symptomatibus correpti suum obiere diem*; ibique *in scholio* refertur epitaphium, a Nobis etiam sæpe lectum, in templo Sanctæ Mariæ apud Portam Flaminiam, epitaphium, inquam, cujusdam Hispani, qui obiit ob morsum felis rabidæ:

HOSPES, DISCE NOVUM MORTIS GENUS:
IMPROBA FELIS,
DUM TRAHITUR, DIGITUM MORDET,
ET INTEREO.

De recitata sententia Galeni nonnulla legi possunt apud Marcellum Donatum *de medica historia mirabili l. 6. cap. 1. pag.* 292. & apud Gasparem Rejes *in jucundar. quæstion. Elys. camp. quæst. 61. n. 6.* sic Galenum explicat: *Unde inferri potest, Galenum tam totis manibus hoc negare non potuisse* (reliqua videlicet animalia, præter canem, in rabiem agi) *nec crederem, in re adeo vulgari hallucinatum fuisse: quare, illum de frequenti eventu locutum fuisse, existimaverim, dum canem tantum rabie corripi dixit, cum vero aliorum nullum, de illo, quod rarius accidit: sicque & illum excusabimus, & vere dixisse interpretabimur.*

14. Nec ad morbum inducendum est absolute necessarium extrinsecum causæ instrumentum, puta morsus: potest quippe facile ab intrinseco oriri, uti patet in illo cane, qui primus fuit rabidus; ille enim certe non potuit rabidus fieri morsu alterius canis rabidi. Concedant nonnullorum Medicorum, ceteris licet contradicentibus, assertiones, in humanis videlicet corporibus tales produci posse humores, qui ad rabidi canis venenum maxime accedant, quique, nullo extrinsecus accedente contagio, homines in hydrophobiam impellant. Salius Diversus *cap. 19. fol. 328. de affect. particul.* Gaspar a Rejes *quæst. 61. n. 20. & 21.* scribit, ex aeris infectione rabiem excitari posse, & ab interna maligna aliqua affectione sine externo animalium morsu, aut aeris vitio: quod argumentum late prosequitur Joannes Melchior Verdries *in dissert. de veneno canis, & animalium rabidorum* §. 5. *& seqq.*

15. Ira vehemens, & calor æstivus pro causis antecedentibus, quinimmo sæpe conjunctis hydrophobiæ haberi solent. Hinc facile canes in rabiem aguntur mense Augusti,

cum Sol

cum Sol urget, & animalia fiunt maxime venenosa ex ira, ut videmus in scorpionibus, in araneis, in vipera, quæ nisi ad iram excitentur, morsus venenatos non edunt, & pluribus iisque egregiis experimentis Franciscus Redi ostendit, viperæ venenum nullum esse, nisi hæc ira subita commoveatur: & quemadmodum vehemens furor talem in hominibus corruptionem sanguinis inducit, ut febres malignæ, phrenitides, acuti chronicique morbi exoriantur, sic etiam aliquando ita ira salivam, & reliqua potest inficere fluida, ut ex istorum communicatione fiat id, quod evenit in contagio, in lue gallica, in scabie.

16. Bruta in rabiem acta, fiunt hydrophoba. Michael de Heredia *tract. varior. medicinal. l. 1. fol. 1. Vidi jam canem rabientem, quem vulgus, ut solet, fustibus & lapidibus persequebatur: fugiens vero populum persequentem rivulo factus obvius sic aquam perimuit, ut retro conversus maluit experiri furorem populi ipsum sequentis, quam aquam rivuli pertransire*, & homines morsi tum a cane, tum ab alio animali rabido ab aquia summopere abhorrent. In nosocomio Sanctæ Mariæ de Morte Bononiæ non multis adhinc annis mulier ab alia mulieri irata demorsa, rusticus ab asino rabido in brachio dextero laceratus, femina a mure similiter rabido in digito percussa aquam adeo aversabantur, ut horrendos in ejus conspectu ederent ejulatus. Arabum Schola addit, in rabidorum urinis catulos, aut aliquid illis simile apparere: itaque ait B. Petrus Damiani *lib. 1. epistolarum ad Pontifices epist. 15. Et hoc experimento dignoscitur, quia, si rabidus canis hominem forte momorderit, tanta vi rabies ejus in viscera protinus humana transfunditur, ut mox ipsa urinæ conceptacula catuli generentur.*

17. Unde autem proveniat hæc ab aqua aversio, non ita facile explicari potest. Nonnulli id referunt ad corruptum ex morsu, & transfuso veneno mentis judicium: diuturna quippe & continuata de læsione & morsu cogitatione tales imprimi dicunt imaginationes ac phantasmata cerebro, ut assidue ægri se putent mutatos in canes, mordere & latrare gestiant, canumque imaginationes ut plurimum mentem subeant, cum vident aquam, in qua sibi persuadent canes latere. Marcellus Donatus *de medica historia mirabili lib. 6. cap. 1. pag.* 213. hæc habet: *Probabilior nobis alia videtur ratio, quæ communiter assignatur, quod scilicet, cum rabidi effecti homines operationes intellectus corruptas habeant, fiat, ut ex longa circa canes cogitatione imprimantur in eorum imaginatione formæ & idola canum, ita ut assidue ferme præ oculis canes habere sibi videantur, quinimmo & se ipsos canes effectos putent, tuncque potissimum, cum aquam tamquam speculum splendidam imaginem reddens intuentur, imaginantur in ea canes inesse.* Id ipsum prosequitur Gaspar a Rejes *quæst. 62. num.* 11. ex quo etiam infert, Hydrophobos, (uti supra dictum est) quodam genere maniæ laborare præsertim circa aquæ metum. Rases, Avicenna, & ceteri Arabes, quos tamen reprobat Codronchus *de rabie pag.* 220. tubulos quosdam confici jusserunt, quibus ægris, ne aquæ terrerentur aspectu, potus exhiberetur. Petrus Salius Diversus prædictam non admittit opinionem; testatur enim, se ægrotos sæpius interrogasse, an canes viderent, eosque respondisse, se nihil videre: quocirca aliam adducit causam docens, aquæ & liquorum usu rabidum illud virus ita excitari, & veluti ebullire ad instar aquæ calci affusæ, ut vehementius multo agitatum atrocius & crudelius partes interiores aggrediatur atque commoveat. Marcellus Donatus *loc. cit. pag.* 295. ait, catulos in urina rabidorum non videri a ceteris, sed ab eo solo, qui rabidus est, ob depravatam imaginationem; & sequitur Gaspar a Rejes *cit. quæst. 62. num. 6.* ubi notat, B. Petrum Damiani vixisse tempore, quo Saracenorum secta in medicios maximopere vigebat, a qua catulorum in rabidorum urina fabula primo dimanavit, & eum retulisse quæ audiverat, non quæ viderat.

18. Utcumque sit de his, triplex est hydrophobiæ gradus, incipiens unus, progrediens alter, extremus tertius. Primus vix habet signa, nisi consideremus noctes præter usum insomnes, vagas quasdam æstuationes, & sitim sine manifesta causa. Alter gradus circa quadragesimum diem solet manifestari, licet aliquando virus per plures annos lateat, & tandem furor superveniat, teste Brasavolo *lib. 2. aphorism. comment.* 23. & signa ejus esse solent inquietudo quædam ad omnia, impetus ad iram quocumque tempore, oculorum scintillatio, palpebrarum convulsio, & levis quædam aversatio fluidorum, multa tamen premente siti. Quæ omnia si augmentum sumant, si accedant ejulatus, impetus & furor in obvios & in se ipsum, spuma ad os, oculorum torvitas, omnimoda aquæ & fluidorum formidatio, morbus jam est perductus ad extremum gradum. Primus & secundus gradus curationem admittunt, secus autem tertius, uti testantur Rudius *de morbis occultis fol. 132. cap.* 13. Lomnius *observ. lib. 2. fol.* 63. Fonseca *consult. medic.* 25. *fol.* 90. his verbis: *Illud affirmare licet, nullum, ubi ad illum statum devenerit, sanari posse, nec sanatum fuisse*; & alii, quos sequitur citatus Stalpartius *observat. centur. priore, observ.* 100. *pag.* 419. *& sequentibus* ubi affert illud etiam Ovidii *libro 1. de Ponto in epistola 3. ad Rufinum.*

Tollere nodosam nescit medicina podagram;
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Id explicat Verdries *loc. supra cit.* §. 38. ubi hæc habet: *Si hydrophobia cum gravioribus symptomatibus, spasmis, convulsionibus, singultu, syncope, cum sudore frigidu accedat, nulla fere reconvalescendi spes superest &c. Non desunt quidem exempla hydrophobiæ quoque curatæ apud celebriores Practicos, & ipsum quoque Dioscoridem: rariores tamen sunt ejusmodi observationes, atque malum in illis casibus nondum altas radices egit, neque horror a liquidis adeo magnus fuit, ut, nauseasse magis, quam horruisse aquam ægros, credibile sit.*

19. Nos, quod Medici est, de medicaminibus non loquimur, quæ in rabiem actis, & constitutis in primo & secundo gradu applicari solent, de quibus Lævinus Lemnius *de miraculis occultis naturæ lib. 3. cap.* 5. Aliqua dumtaxat ex medicina desumimus, quæ putamus facere posse ad rem, de qua nunc agimus, hoc est pro tuto judicio ferendo, cum sanationes a morbo tanquam miracula proponuntur. Addere ergo operæ pretium esse censemus, nonnullas ab hoc morbo sanationes dari, quæ tales re vera non sunt, cum morbus idem post aliquod tempus redeat. Abel Roscius Medicus narratiunculam misit Hildano per litteras, quas recensuit *observ. 86. centur. 1. fol.* 65. Narrat ergo Abel, anno 1581. matronam quamdam sibi affinem a cane rabido ex improviso impetitam in sinistro brachio morsam fuisse, & doctissimos Medicos advocatos exquisita remedia applicuisse, quæ ipse recenset, elapsisque paucis diebus, salvam & incolumem, ut videbatur, evasisse, nulla in brachio noxa, ne cicatrice quidem fere relicta, nulloque in corpore, ut apparebat, remanente veneno. Addit, post septimum annum symptomata multo sæviora recruduisse; persensit etenim in brachio alias læso dolorem acerbissimum. Supervenerunt furor, mentis alienatio, mœror, tristitia, sitis inexplebilis, febris, maxima virium dejectio, ciborum odium; sed nunquam tamen a potu abhorruit, nec liquida rejecit, quæ sitim extinguere possent. Morti proxima judicata est; sed adhibitis medicaminibus, intra paucos dies sanari visa est, & sæva accidentia paulatim cessarunt. Post annos septem ab hac invasione, & decimo quarto a canis morsu, femina gravissimis morbis, principio ducto a sinistro illo brachio, tentari cœpit. Curata fuit, & sana mansit per annos sex: sed anno vigesimo a vulnere accepto symptomata redierunt, & subsequentibus annis frequentioribus, sed brevioribus paroxysmis tentata fuit, & in omnibus fere temporum mutationibus sibi brachium vellicari persensit. Idemque Abel Roscius *in epistola* testatur, eam adhuc vivere, licet timeret cito morituram. Ejusdem historiæ meminit Gaspar a Rejes *quæst. 61. num.* 34.

20. His præmissis, si aliqua a rabie & hydrophobia sanatio tanquam miraculum proponitur, multa videntur esse adnotanda. Primum est, si morbus contractus dicatur a morsu canis, aut alius animalis rabidi, probandum esse, canem aut animal rabidum re vera fuisse, & hydrophobum; signa autem canes rabidi sunt cauda promissa, oculi rubri & torvi, spuma ad os, lingua exerta & nigricans, labia pendula, os dehiscens, cursus inordinatus, morsus obviorum, pili hirti, & demissus quidam tremulusque latratus, fuga a domo, aversio ab aqua. Secundum est, ut morsus probetur; qui probari poterit aut per vulnus in parte corporis morsa, aut per cicatricem adhuc extantem. Tertium est, ut in homine morso doceatur de signis morbi contracti, de illis videlicet, quæ supra exposita sunt, dum loquebamur de gradibus morbi. Communia hæc sunt primo, secundo, & tertio gradui hydrophobiæ. Quod si quæstio sit de liberatione a morbo primi gradus, vis miracoli in eo tantum constitui poterit, ut morbus qui naturaliter progredi debebat ad secundum, & deinde ad tertium gradum, cessaverit. Opus ergo erit, ut subito cessaverit, nullis adhibitis medicamentis, sine crisi & metastasi; & cessaverit, invocato Dei Servo, vel Beato; & ejusmodi tempus elapsum sit, ut judicio Medicorum de perfecta sanatione, & recidivæ exclusione tutum ferri possit judicium.

Si vero quæstio sit de liberatione a morbo secundi gradus, quam Postulatores contendant esse miraculo adscribendam, vis miraculi erit constituenda non modo in non progressu morbi a secundo ad tertium gradum, sed etiam in liberatione ab ipso morbo secundi gradus. Morbus enim secundi gradus gravis est, non levis, quemadmodum est idem morbus in primo gradu constitutus. Probandum ergo erit, morbum hunc secundi gradus cessasse momento temporis, invocato Dei Servo, aut Beato; nullum medicamentum fuisse propinatum, vel propinatum ineptum fuisse aut inutile; nullam contigisse crisim naturalem, per urinam potissimum & sudorem; nec morbum rediisse post elapsum tempus judicio Medicorum sufficiens. Quod si quæstio sit de liberatione a prædicto morbo tertii gradus, supervacanea erit quæcumque indago medicamentorum, aut crisis, necnon cessationis momentariæ, & satis erit, cessationem, invocato Dei Servo, aut Beato contigisse. Quid autem advertendum erit in iis, qui jam liberati a morbo tertii gradus dicuntur? Eritne exspectandum aliquod tempus post liberationem, ut tuto de miraculo judicari possit? Profecto crederem, aliquod tempus esse expectandum: si enim morbus recrudesceret post receptam sanitatem, id argumento esse, morbum non fuisse tertii gradus; cum scribat Galenus *lib. 6. de loc. aff. cap.* 5. & 1. *Coac. prænot. 2. text.* 17. ægros raro quarto die superesse, metiendo tempus ab eo momento, quo aquæ timor manifestari incepit. Dictum est superius, posse morbum hunc contrahi etiam sine externo causæ instrumento, & posse in humanis corporibus tales produci humores, qui ad rabidi canis venenum proxime accedant. Si autem sanationes ab hoc morbo tanquam miracula proponantur, non erit inquirendum de rabie canis, aut alterius animalis, nec de morsu, aut cicatrice, sed de ceteris tantum omnibus inquirendum erit, de quibus supra.

21. In Rhodiginis paludibus, Divi Bellini templum est miraculorum frequentia celeberrimum. Cœlius Rhodiginus *antiquar. lection. lib.* 17. *cap.* 28. narrat morsus a canibus rabidis, si clavem tangant, qua ædis sacræ ostium recluditur, perfecte sanari. Matthiolus *comment. in cap.* 37. *libri sexti Dioscoridis* scribit, perpaucos a cane rabido demorsos suo tempore Medicos consuluisse, sed ad Divi Domnini, & Divi Bellini templa confugisse, in quibus sanabantur; & similia narrantur de Sancti Huberti fano apud Leodienses; quapropter apud Joannem Molanum *in natalibus Sanctor. Belgii ad diem* 25. *Martii* refertur elogium Sancti Huberti Antuerpiæ apud Præmonstratenses, in quo inter cetera legitur:

Effera, quæso, procul rabies abigatur in ævum.

Theophilus Rainaudus *oper. tom.* 8. *eo loco, qui ita est inscriptus*, Tituli cultus Sanctorum specialis, *pag.* 516. ita scribit: *Quid adversus rabidorum canum morsus conferat Sanctus Hubertus Episcopus Leodiensis, vulgatissimum est, & a Joanne Roberti in opere de illius Sancti rebus late illustratum. Estque notatu dignum, quod Joannes a Chapeavilla scripsit pertexens Acta Episcoporum Leodiensium, Hagiomachorum facile principem Joannem Calvinum, cum filium haberet a rabido cane demorsum, ablegasse eum ad Sanctum Hubertum, ut ejus ope curaretur. Sancta Walpurga & adversus canum rabidorum, & adversus ferocium quorumvis animalium morsus propitiam se præbet. Agit de ea plane Raderus in Bavaria sancta.* Idemque Theophilus *oper. tom.* 13. *de Stigmatismo sacro & profano cap.* 9. plura habet de applicatione clavis S. Huberti, ad cujus contactum ægri rabidi sanantur: & multa alia habentur apud Patrem Thyrsum Gonzalez olim Præsidem Generalem Societatis Jesu *tom.* 2. *veritatis religionis Catholicæ cap.* 8. & apud Patrem Josephum Prolam ejusdem Societatis Theologum *de novendialibus supplicationibus cap.* 12.

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

De Divina admirabili sanatione ab Hydrope, ab Empyemate, & Hernia.

1. DE Hydropico divinitus curato loquitur S. Lucas in Evangelio *c.* 14. Cum enim Jesus ingressus esset in domum cujusdam Principis Pharisæorum Sabbato manducare panem, stetit ante eum Hydropicus: *Ipse vero apprehensum sanavit eum.* Schevchzerus *in Physica sacra ad cap.* 14. *Lucæ pag.* 1435. ait, ægrum hunc a Christo sanatum laborasse hydrope, quæ dicitur *Ascites*, de qua infra. Ader *de morbis Evangelicis enarrat.* 10. (*apud Criticos sacros edition. Amstelod. tom.* 6. *in fine*) putat, tentata prius fuisse in eo, sed infelici eventu, hydragoga, quæ ad exhauriendas ex ventre aquas vulgo nota sunt & usitata & paratu facilia; additque, quod, si fuissent induciæ, aut si putatum esset, ventris punctionem, quæ *Paracentesis* appellatur, esse profuturam, omissa nullatenus fuisset; & tandem concludit: *Quis te mirabilia* (loquitur de Christo) *agere denegabit? Quis te Christum non adorabit? Purgasti mundum ab aquis in cataclysmo: exhauris modo aquas in Hydropico. Quid gratiæ a nobis? ut aquæ tandem, quæ super cælos sunt, laudent nomen Domini?* At utcunque sit de hydropia a Christo sanati circumstantiis, quæ ab Ader enarrantur, quamvis in aliquibus ægrotis a Christo curatis nulla fiat mentio de gravitate difficultate & longitudine morborum, aliisque conditionibus eorum sanationem impedientibus, omnia hæc tamen habenda pro certis sunt, tutoque asserendum, hydropem, de quo nunc agitur, talem fuisse, hoc est viribus naturæ insanabilem, ut animadvertit Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 8. *num.* 66. *& plurib. seqq.* In bullis Canonizationum inter miracula multæ recensentur Hydropicorum sanationes, uti colligitur ex bulla Canonizationis S. Wlstani, S. Eadmundi Episcopi, S. Willhelmi Episcopi, S. Claræ de Assisio, S. Ludovici Regis Franciæ: & ex relationibus Rotæ Auditorum editis in nonnullis Canonizationum causis, & signanter in illa S. Caroli Borromæi 3. *part. miracul.* 8. & in illa S. Ignatii *miracul.* 5.

2. Verum, ut juxta morem nonnulla a Medicia desumantur, quæ nostro instituto prodesse possint, tres ab illis referuntur hydropis species. Prima dicitur *Ascites*, cum aqua videlicet est vel in cavitatibus, vel inter peritonæum & musculos: & hæc est præcipua hydropis species; ex quo fit, ut quando quis absolute hydropicus appellatur, ascite laborare intelligatur, ut ait Sennertus *tom.* 3. *lib.* 3. *par.* 6. *sect.* 2. *cap.* 3. §. *Est autem &c. prope finem.* Secunda species dicitur *Tympanites*, in qua aer est pro causa distendente & ampliante membranas; de qua Thomas Willis in suo tractatu *de anima brutorum sect.* 2. *cap.* 4. hæc habet: *Tumor abdominis fixus & constans, æquabilis, durus, renitens, & a pulsatione sonitum edens, a partium & viscerum membranaceorum inflatione ortus, propter spiritus animales in fibras istas copia nimia adactos, ibidemque sacci nervei obstruentis vitio a recessu impeditos, cui affectioni consequenter flatuum in locis vacuis aggestio velut complementum accedit.* Addit Riverius *in praxi medica lib.* 11. *cap.* 6. *de hydrope* §. *Observandum*, typanitem & ascitem aliquando esse conjunctas, cum flatus videlicet tympanitem efficiens est aquæ permixtus in abdomine. Tertia species dicitur *Anasarca*, in qua aqua effunditur ad ambitum corporis inter musculorum interstitia, cutem, & glandulas. Rursus hydrops alius est incipiens, alius confirmatus: & aliqui adnot aliam speciem hydropis, primarii videlicet, & per consensum; per consensum nempe, cum hydrops oritur a simplici potatæ aquæ frigidæ copia, aut a sudore critico in abdomen impulso & ibi stagnante, aut ab aliqua simili levi abalienatione functionis hepaticæ; veluti prosequitur Ader *loc. cit.* & demum, si hydrops per universum corpus effundatur dicitur *universalis* aut *perfectus*; & si hanc, vel illam tantum detineat partem, *particularis* appellatur sive *imperfectus*; ut animadvertit Alexander Pascolus alibi a Nobis cum laude commemoratus *in tract. de homine, sive de corpore humano lib.* 3. *sect.* 3. *cap.* 1. *pag.* 175.

3. Ex alibi dictis, cum morbus, ut ejus sanatio inter miracula recenseri possit, debeat esse non levis, sed gravis, non est hic opus habere sermonem de hydrope incipiente; hic enim facile sanari potest, uti prosequitur Pascolus *loc. cit. Hydrops principio curata non perdifficilis*: nec de hydrope per consensum; de quo Ader *loc. cit. Qui per consensum hydropes fiunt, aliquando leves de illis non semel Medici triumphant.* Sermo idcirco transferendus est ad hydropes primarios, de quibus idem Ader: *At in eo, qui per atoniam, & primarius est, sperare curam, sustiaet Cælum humeris alter Atlas, qui tale onus Etna gravius sibi imponit*: & ad illos hydropas, de quibus Aretæus per ethnicam emphasim loquens ait, ad eos sanandos oportere totum hominem permutare, *quod per Jovem neque Diis ipsis facile fuerit.*

4. Ascites ergo, non incipiens, sed confirmatus, vel cura-

curationem non admittit, vel est curationis difficilis: signa autem ascitis confirmati dicuntur tumor in ventre, tumor in pedibus, & cruribus, sitis intolerabilis, si tussie sicca succedat, si alvus fiat styptica, si urinæ deficiant, si accedant diarrhœæ, maculæ erumpant in cruribus, hæmorrhagiæ succedant, crura disrumpantur, & ulcus fiat; tunc enim mors est in limine, uti passim docent Medici apud Lucam Tozzi *lib. 1. pag.* 21d. Tympanites aliquando curatu facilis, aliquando difficilis est. Curatu facilis dicitur, non solum si sit incipiens, sed etiam si contingat in juvenibus, & corpore rarie, neque aliquid sit in visceribus aut læsum, aut obstructum. Curatu difficilis est, si sit conjunctus cum ascite; vel si accedat mictus per stillicidium, ut habet Hippocrates *in Coacis*, vel si multa bilis redundet in corpore Tympanitici, uti prosequitur Riverius *loc. cit. Tympanites in corpore atrabiliario, aut qui fit ab atra bile multa in corpore redundante, lethalis est, & frustra illi remedia adhibentur*; aut demum si tympanites sit cum doloribus hepatie & stomachi: unde Joannes Maria Lancisius in suo suffragio pro veritate exarato super repentina liberatione Sanctimonialis ab inveterata inferiorum artuum ad motum impotentia, cum gravibus ventris doloribus, & hydrope tympanite; intercessione tunc Servi Dei, nunc Sancti Joannie Francisci Regis dolores hepatis & stomachi notavit, ut gravitatem passionis tympaniticæ, & difficilem curationem statueret: *Rursus non est, cur silentio his involvamus ingentis momenti circumstantiam, quæ certo certius magnitudinem tympanitica hujus passionis augebat, hæc autem fuit gravitas dolorum hepatis & stomachi, quibus Sanctimonialis miserrime torquebatur. Nam ejusmodi cruciatus, cum diu abdominis viscera afflixerint, fibras nerveas ventriculi & intestinorum, necnon ligamenta hepatis eousque distendunt, & acribus efferisque spiritibus implent, ut circumpositas peritonai ac musculorum abdominis peripherias extrudant atque attollant. Quo sane factum est, ut Medicorum omnium Præceptor Hippocrates longo artis usu ex doloribus imi ventris hydropem siccum, hoc est tympanitem, prædixerit 4. aphor. 11. Verba sunt: Quibus adsunt tormina, & circa umbilicum labores, & lumborum dolor, qui neque a medicamento, neque aliter solvitur (ut nostra in Moniali) hydrops siccus contrahitur: qui, cum a Medicis rarissime curatus suis in ephemeridibus referatur, merito plerumque pro insanabili traducitur.* Anasarca demum curatu facilis est beneficio naturæ criticæ; & curatu difficilis est, si agatur de sene, de obstructo, & si conjuncta sit febrie & virium summa dejectio. De anasarca ita loquitur Sennertus *lib. 3. part. 6. sect. 2. cap. 5. tom. 2. Anasarca inter omnes species hydropis minus periculosus est: etsi enim vitium cum pluribus partibus communicatur, tamen minus habet hoc periculi; nam humor pituitosus, quo universa corporis moles abundat, initium aliquod coctionis suscepit, propiusque ad sanguinis naturam accedit, quam serosus & aquosus humor in ascite &c. Si leucophlegmatia*, (quod est idem ac dicere anasarca) *detento fortior diarrhœa supervenit, morbum solvit 7. aphor. 29. Oportet autem criticam esse evacuationem, & quæ, morbo incipiente, fiat, viribusque adhuc integris, & ut copia excreti humoris morbo non impar sit. Si vero, ægro debili, & viribus insigniter affectis, profluvium alvi sequatur, & cetera desint, non morbum diarrhœa tollit, sed ægrum.* Et Hippocrates pronunciavit, lethalem esse hydropem, si morbo acuto superveniat: *Hydrops acuto superveniens, lethalis.* Et si recidiva post sanationem superveniat: *Hydropici, qui remediis convaluerunt, si reciderint, desperati.*

5. Multæ referuntur historiæ curationum hydropis, etsi inveterati, de quibus Marcellus Donatus *de medic. historia mirabili lib. 4. cap. 21. Etsi itaque inveterati hydropes difficiles curatu sint, longaque artis ope, ac auxiliorum usu opus sit, tamen aliquando curatos legimus.* Exempla apud eum legi possunt, qui & alia congerit exempla Hydropicorum, ope tantum naturæ sanatorum: *Sed quid multos medica ope ab hydrope liberatos recenseo, cum etiam & sponte natura nonnulli fuerint sanati?* Schenckius *in observat. medicin: lib. 3. de hydrope* narrat, quosdam Hydropicos humidorum usu a Medicis interdicto sibi temperantes restitutos; quemdam ex vomitu in mare ab hydrope curatum; alium hydropicum sudore spontaneo exoneratum; mulierem, licet sexennium asciticam, cum in lapidem impegisset, & ventrem vulnerasset, liberatam; alios ascite laborantes, perforato vi naturæ umbilico, & foras prodeunte aqua, pristinæ sanitati restitutos. Quapropter, cum sanationes Hydropicorum proponuntur, ut inter miracula recenseantur, necessarium esse videtur primo, ut judicio Medicorum statuatur an morbus, cujus sanatio proponitur, fuerit hydrops (ut enim scribit Thomas Sydenham *in tract. de hydrope pag.* d5. *Sunt & alia duæ species tumorum abdominis hydropem mentientes, feminis utraque familiares. Prima est carnium in partibus intra abdomen excrescentia præternaturalis, quæ ventrem in molem haud minus conspicuam attollit, quam solet inclusa aqua. Altera species flatibus ortum debet, qui non tumorem tantum, sed & alia ingravidationis signa pariunt*) & ut declaretur species hydropie; secundo, ut videatur, an hydrops sit incipiens; tertio, an adsuerint symptomata morbi gravitatem indicantia; quarto, an fuerint adhibita medicamenta; quinto, an aliqua crisis intercesserit; ultimo, an subito cessaverit morbus, sublata fuerit intumescentia corporis, sanitasque repentina accesserit cum restitutione virium; & si species hydropis fuerit ascites, vel tympanites, hydrops sit inveteratus, signa non desint gravitatis morbi, medicamenta non fuerint adhibita, vel si fuerint adhibita, nullum attulerint præsidium, utpote inepta, & nullatenus respondentia causæ morbi, crisie absuerit, & perfecta sanitas, uti supra expositum est, invocato Dei Servo, aut Beatu, contigerit, non erit de miraculo dubitandum: quemadmodum concludit etiam Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canoniz. tit. 3. cap. 3. §. 7.*

6. Supra dictum est, hydropem, si per universum corpus effundatur, dici *universalem* aut *perfectum*: *particularem* vero seu *imperfectum* appellari, si hanc vel illam tantum detineat corporis partem. Porro, si caput solum hydrope intumescat, morbus a Medicis *hydrocephalus* nuncupatur, & a quibusdam non immerito *hydrops capitis* dicitur, ut apud Munnicks *in chirurgia lib. 1. cap. 13. num. 2.* & ille quidem infantibus & puerulis familiarie est, ita ut aliquando ipsis capita usque ad monstrosam magnitudinem augescant; uti habetur apud Marcum Aurelium Severinum *de recond. abscess. naturæ lib. 4. cap. 9. §. 1.* & apud Mercurialem *lib. 1. de morbis puerorum cap. 4.*

7. Juxta diversitatem materiæ, ax qua generatur, duplex est species hydrocephali: alter aquosus dicitur, quod ab aquoso humore originem ducit; alter ventosus appellatur, quia ex ventositate gignitur: primus omnino lethalis est; secundus periculo vacat.

8. Medici porro pergunt, scrutando locos, in quibus aqua hydrocephalum aquosum gignens colligi solet: aliquando enim materia colligitur inter capitis cutem & pericranium, membranam nempe cranium convestientem, aliquando inter pericranium & cranium, aliquando inter cranium & meninges, membranas scilicet cerebrum cooperientes, *duræ*, ac *piæ matris* nomine appellatas, aliquando inter meninges & cerebrum.

9. Si materia est collecta inter capitis cutem & pericranium, vel inter pericranium & cranium, morbus aliquando facile curatur. Si vero materia collecta est inter cranium & meninges, morbus dicitur insanabilis: itaque Paulus *de morbis puerorum cap. 14.* ait: *His igitur* (nempe qui habent aquam intra cranium) *seu desperatæ salutis, non est manus admovenda*; & subscribunt Paræus (*in thesauro chirurgiæ lib. 7. cap. 1. de tumoribus*): *Ex tumore & humore intus sub cranio contento neminem convaluisse vidi*; Omnibonus Ferrarius *de arte medendi infantes lib. 3. cap. 12. Indicatio istius curationis superat humani ingenii vires, & potestatem hominis*; Schenckius *observat. medic. lib. 1. (de monstroso capite, quæst. 1. de hydrocephalo): Nos infantes fere omnes hydrocephalo laborantes mortuos vidimus, præsertim quibus intra cranium communicata est aqua*; & Araotius *lib. de tumoribus cap. 1. Eorum, qui ab interna causa hydrocephalo corripiuntur, & præcipue altius latitante malo, neminem evasisse vidi.* Demum, si materia collecta est inter meninges & cerebrum, citissime jugulat, sævissima symptomata excitando, nec ullam curationem admittit, ita ut nec ulla ab Auctoribus regula tradatur eam curandi. Hæc autem innuisse satis sit: si etenim liberatio ab hydrocephalo proponatur tanquam recensenda inter miracula, poterunt Consultores Congregationis sacrorum rituum, prolato a Medicis judicio de qualitate hydrocephali, statim dignoscere, num morbus fuerit gravis, an levis, num facilie, an difficilie curatione, ponderatisque supra allatis conditionibus, tutum judicium ferre, utrum ea sit, necne, recensenda inter miracula?

10. Actum fuit de sanatione ab hydrocephalo in causa Canonizationis S. Laurentii Justiniani, Zacchias vocatus ad judicium ferendum super sanatione ab hydrocephalo conjuncta cum epilepsia, an esset miraculo tribuenda,

da, necne, sensit pro miraculo, ut ex ejus *consil. 1. post quæstiones medico-legales* colligi potest. In eo *consilio*, postquam præmisit ea omnia, quæ a Nobis supra dicta sunt, & quæ ab eo desumpsimus, de natura, qualitate, & speciebus hydrocephali, ait, hydrocephalum, de quo tunc agebatur, fuisse internum, & tertiæ speciei ob collectam materiem inter cranium & meninges, & sic fuisse morbum gravissimum & insanabilem; sed, cum in ea sanatione, de qua tractabatur, invocata ope B. Laurentii Justiniani, tumor extrinsecus apparuisset, excitata est difficultas, an sanitas fuisset per crisim recuperata, per motum nempe naturæ propellentis materiem morbosam ab interioribus ad exteriora. Scribit enim Hippocrates *lib. 6. aphor.* 25. motum humorum ab interioribus ad exteriora semper bonum esse, contrarium autem malum; & juxta sensum ipsius Zacchiæ alibi a Nobis relatum, cum intercedat crisis, sanatio potius naturæ viribus, quam miraculo est adscribenda.

11. Ut Zacchias huic satisfaciat difficultati, ait, expulsionem fieri posse vel viribus naturæ expellentis noxia, vel vi & malitia morbi naturam stimulantis & cogentis ad motum, puta, si adsit magna copia materiæ morbidæ, quæ tota in interioribus contineri non potest, & ob id ad exteriora redundat; & in primo casu voluit, sanationem naturali crisi esse adscribendam, secus autem in secundo: utque ostenderet, rem non in primo, sed in secundo casu versari, observavit, ex motu materiæ ad exteriora morbum invaluisse, & symptomata aucta fuisse, quod non accidisset, si motus a natura fuisset; tunc quippe subsecuta esset allevatio morbi, & symptomatum ab eo emanantium: & tandem conclusit, aut morbum non fuisse criticum, aut crisim non fuisse bonam & ad salutem, sed malam & ad perniciem. Delata causa super miraculis B. Laurentii Justiniani ad sacrorum rituum Congregationem, Prosper Bottinius Archiepiscopus Myrensis tunc Fidei Promotor in examine prædicti miraculi quædam notavit adversus facti probationes; & ad judicium Medici jussu sacræ Congregationis pro veritate scribentis examen remisit difficultatis excitatæ, & responsionis a Zacchia datæ. Medicus electus erat Romulus Spetiosius Archiater summi Pontificis Alexandri VIII. sed, cum hic in suo suffragio de duobus aliis miraculis propositis favorabile judicium tulerit, & silentio præterierit illud liberationis ab hydrocephalo, licet juncto cum epilepsia, sacra Congregatio alia duo miracula ab eo approbata approbavit, uti desumitur ex Decreto edito die 27. Junii 1690. & prudenter abstinuit ab approbatione ejus, in quo de sanatione hydrocephali agebatur, vel quod deficerent idoneæ probationes, vel quod res tota crisi naturali tribui posset: per quæ confirmantur, quæ in superioribus dicta sunt de necessitate exclusionis crisis naturalis, ut liberatio tum in hoc, tum in ceteris morbis, quamvis repentina, sit inter miracula recensenda. Apud Ingrassiam *de tumoribus præter naturam* extat exemplum mirandæ liberationis ab hydrocephalo intercessione S. Vincentii: *Non temere inter infantium morbos Avicenna hydrocepalum computavit. Cum talis tantaque capitis inflatio, ut suturæ dispareant in pueris, ob ossium teneritatem mollitiemque contingere queat. Atque ego vel in me ipso hujusmodi tumorem prope quartum ætatis meæ annum expertus sum. A quo statim evidentissimo Redemptoris nostri miraculo, desperantibus Medicis, liberatus sum, Intercedentibus interim Divi Vincentii precibus, cui mater mea collacrymans vovit, expeditaque Missa, domum reversa me incolumem reperit. Cujus quidem casus (ita Deus optimus maximus perpetuo me adjuvet) ac si heri aut nudius tertius successerit, certissimam habeo memoriam.*

12. Frequenter accidit, ut in morbis diuturnis, antequam æger decedat, humores concreti viscera infarciant, ac retardato fluidorum motu, serum ubique fundatur; quod si in pulmones confluat, ibique stagnet, aut in capacitatem thoracis effusum cumuletur, ut laborem inducat spirandi, & pulsum perturbet, morbus hic a Medicis appellatur *hydrops pectoris*, aut juxta Hippocratem *hydrops pulmonum*. Febris lenta ægrum invadit, qui etiam acriter tussit, quamvis nihil plerumque excernat, cum labore respirat, inexplebili siti torquetur, & manus & pedes tumefiunt, & minuuntur urinæ, uti observat Hippocrates *lib. 2. de morbis num.* 59. Pascolus in citato tractatu *de homine, sive de corpore humano lib. 3. sect. 3. cap.* 1. edoctus diutina sectione cadaverum observat, enarrata symptomata passim fieri ob vesiculas pellucidas lympha plurima ex pulmonibus intumescentes, quæ *hydatides* nuncupantur, & hunc hydropem pronuntiat insanabilem. Marcellus Donatus *de medica historia mirabili lib. 3. cap.* 11. ait, pulmonis hydropem raro a Medicis, visum, a se tamen binos hoc hydrope laborantes tractatos fuisse, in quorum thoracis cavitate, dum se hinc atque inde movebant, aqua commota sonitum edebat, qualem in utre agitato fieri quotidie observamus. Hujus descriptio hydropis pulmonis, ejusque plena curatio habetur apud Petrum Salium *cap. 5. pag.* 242. plurimæque ejus morbi historiæ prostant apud Schenckium *in observ. medic. lib. 2. de pulmonibus tit. de hydrope pectoris, & pulmonis*. Sennertus *to. 3. lib. 2. par. 2. cap.* 20. agens de prognostico hujus morbi sic scribit: *Malum est curatu difficile, & raro sanatur; ut hydrops ex caloris nativi viscerumque debilitate provenit, ita & hic ex eadem causa ortum habet. Et licet quandoque morbus sponte solvi videtur, erumpente ad alvum aqua, tamen paulo post malum, & quidem gravius, recrudescit, & incrementum paulatim sumit, tandemque in hydropem vertitur, ægerque suffocatur.*

13. Nihil est ad rem nostram notatu dignum in hydrope pectoris, seu pulmonum, cum quoad illum, si ejus sanatio proponatur miraculo adscribenda, omnia sint advertenda, quæ superius proposuimus, dum agebatur de sanatione ab hydrocephalo, aut ceteris speciebus hydropis. Matta *de Canonizat. Sanctor par. 3. cap. 18. num.* 317. ait, hydropem pectoris ab empyemate non differre. Si autem Medicorum libros consulamus, empyema nihil aliud est, quam pectoris angustia, sive spirandi labor a pure in cavo thoracis effuso, ibique collecto, atque stagnante manans. Non semel enim evenit, ut humor peccans, qui, in tubulis stagnando, aut pleuritidem, aut peripneumoniam fecerat, in pus conversus abscessum subinde faciat, quo disrupto, si sanies profluat in cavum thoracis ibique congeratur atque insideat, ægritudo oritur, quæ proprie *empyema* nuncupatur, quæ ægritudo affinis est ægritudini hydropis pectoris: quemadmodum enim in hydrope pectoris aqua, & serosi humores in cavitate thoracis colliguntur, ita in empyemate pus colligitur in eadem thoracis cavitate, uti optime animadvertit Sennertus *tom. 3. lib. 2. par. 2. cap.* 20.

14. Medici post pectoris hydropem agunt de empyemate, & Nos eorum vestigiis inhærentes aliqua hic subjicimus de empyemate. Guillelmus Ballonius *in medic. observat. pag.* 357. plures refert empyematicos curatos convaluisse. Empyema aut totam thoracis cavitatem, aut partem occupare potest: quare Hippocrates 2. *prognost. tom.* 31. docet, *si empyema in altera tantum parte existat, hos convertere, ac discere oportere, doleant ne in altero latere, & an alterum altero calidius sit, atque cubantem supra sanum latus interrogare, an videatur sibi onus aliquod desuper suspendi; si enim ita est, in quodcumque latus pondus sit, in altero suppuratio existit; quemadmodum si utrimque calor & pondus sentiatur, in tota thoracis cavitate pus continetur.* Et Sennertus *loc. cit. cap.* 19. docet, malum periculosius esse, si pus totam cavitatem thoracis occupet, quam si in altero solum latere contineatur; & empyema, quod unum occupat latus, esse periculosius, si sinistrum latus occupet, quam si dextrum, quia sinister cordis ventriculus ut nobilior a pure tum magis afficitur. At, ut dignoscatur qualitas morbi, ejusque gradus, quod maxime prodest suffragium laturis in causis Beatificationis, & Canonizationis Servorum Dei, vel Beatorum, cum quæstio est de liberatione ab empyemate, utrum sit naturæ, an miraculo adscribenda, advertere oportet perspicuam citati Hippocratis doctrinam 2. *prognost.* 63. sic loquentis: *Suppuratorum hi potissimum supersunt, quos febris eadem die dimiserit post ruptionem, ac cibum citius appetunt, & siti liberati sunt, & venter exigua ac consistentia dejicit, & pus album, leve, concolorque est, & vacuat pituita absque labore a valida tussi expurgatum. Itaque optime quidem sic, ac celerrime indicantur, sin minus, quibus ad hæc proxime accedunt. Moriuntur vero hi, quos febris non deseruerit, aut, cum videretur deserere, denuo recalescens inarescit, & sitiunt, nec cibum appetunt, alvus tumida est, pus viride, lividumque spuunt, vel pituitosum spumosumque.* Ut Medici Empyematicos memoratis ab Hippocrate signis vicinæ mortis affectos a morte liberent, utque pus educant, paracentesi utuntur. Bonetus ex Hippocrate *in Mercur. compital. lib. 5. pag.* 164. *num.* 21. monet, hanc curationem futuram multis utilissimam, si tempestive administretur; sed nunc paucis, aut vix ullis esse auxilio, aut quia non fit, aut quia fit multo tardius, quam oporteret. Pascolus in citato tractatu *de homine tom. 2. lib. 2. sect. 3. cap. 2. pag.* 234. testatur, se his in nosocomio Sancti Jacobi Incurabilium Urbis Empyematicos extrema macie prope confectos, paracentesi ab inclito Professore Victorio Masini felicissime pe-

me peracta, curatos vidisse. Sed, ut hæc curatio feliciter adhibeatur, opus est, ut adhibeatur in ægroto fractas vires non habente; ne optimum præsidium, ægro mortuo, diffametur, cui permittendum, at increvente decedat, ne videatur occisus, veluti ad rem advocavit Scultetus *Arm. chirurgic. tabul.* 37. *pag.* 231. *num.* 3.

15. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, in causa Beatificationis tunc Servæ Dei, nunc Beatæ Hyacinthæ de Marescottis de hac empyematis materia actum est. Virgo quædam ad tabem sponte sua inclinans, ac temperamenti melancolici, cum annum ageret trigesimum tertium, toto corpore supra lapideum gradum corruit, & pectus contudit, unde per quindecim diem magno pectoris dolore affecta est; cumque deinde ex pedestri itinere plurimum incaluisset, & aqua frigida tum faciem, tum pectus lavisset, paulo post conqueri cœpit de dolore dexteri in pectore lateris, & continua febris eam corripuit cum catarrho. Symptomata hæc clare demonstrarunt, eam fuisse correptam pleuritide, inflammatione videlicet pleuræ, hoc est membranæ costas fubcingentis. Juxta Hippocratem 5. *aphor.* 8. quotiescumque pleuritides quatuordecim diebus non repurgantur, prout in hypothesi contigit, ad suppurationem, hoc est ad pulmonum abscessum, atque ad empyema vertuntur. Ægra, nisi in dextero latere, non poterat decumbere; & quoties in finistrum se componere volebat, purulenta materies suffocationem minabatur. Sputa erant graveolentia, cinerea, ac viridia, & febris nunquam intermittebat. In morbi initio prætermissa est sanguinis missio, quam omnes Practici laudant in pleuritide, inducta præsertim a violenta corporis exercitatione, & contactu aquæ frigidæ quemadmodum legitur apud Forestum *lib.* 16. *observat.* 28. *pag.* 155. Conversa pleuritide in abscessum pulmonum, hoc est in empyema, exhibita quidem fuerunt a Medicis medicamenta, sed inutiliter, quemadmodum ipsi interrogati ingenue confessi sunt. Ecclesiæ Sacramentis etiam extremæ Unctionis, Virgo jam morti proxima munita est: sed, cum, invocata Serva Dei, admotaque ejus Imagine dolenti lateri, ægra in alterum latus statim se convertere, & dormire potuerit, sine externo auxilio sese in lecto sessura facile erexerit, bene comederit, læta Medicum suum exceperit, eique gratiam recuperatæ salutis nuntiaverit, & Medicus eam invenerit sine febri, Postulatores hanc sanationem tamquam miraculo adscribendam, & ultra vires naturæ factam a Deo intercessione Servæ fuæ, facræ Congregationi proposuerunt.

16. In hujus propositi miraculi examine nonnulla a me ratione muneris fuerunt opposita. Aliqua respiciebant facti probationes, & signanter quoad tempus sanationis, & recuperationis virium; quæ responsionibus Scribentium tum in facto, tum in jure plene sublata fuerunt: alia Medicos respiciebant, cum enim Medici, qui curationi Virginis operam præstiterant, in processu examinati pronuntiassent pro miraculo ob eam præsertim caufam, quod materiæ evacuatio per sputum quadragesimum diem prætergressa fuerat, juxta illud aphorismum Hippocratis 15. *lib.* 5. *Quicumque ex morbo laterali suppurantur, si quadraginta diebus purgantur a die, qua fit ruptio, liberantur; si vero non, ad tabem transeunt*: quem Galenus ita commentatur: *Addens suo sermone ruptionis vocabulum manifestum fecit, se de illis loqui, in quibus, lateris inflammatione in suppurationem conversa, deinde dirupta, in spatio thoracis, atque pulmonis intermedio pus continetur; his enim omnibus, nisi ut plurimum in quadraginta diebus puris evacuatio fiat per sputiones purgati, necessarium est, pulmonem exedi, pure processu temporis putrescente*: dixi, non esse ita præfinitum tempus quadraginta dierum, ut, si intra illud magna puris copia per sputi evacuationem, *anacatharsim* appellatam, facta sit, reliqua pars post illud evacuari non possit, juxta doctrinam Sennerti *tom.* 3. *l.* 2. *par.* 2. *c.* 19. *Non quidem opus est, ut quadragesimo die æger plane ab omni pure liberatus sit, sed sufficit, si eo tempore tanta ejus copia rejecta sit, ut reliquiæ exiguæ, quæ supersunt, facile postea evacuari possint: cujus evacuationis non ita certus terminus definiri potest; nam ultra diem quadragesimum mollis & rara pulmonis substantia pus sine damno vix sustinere potest, ideoque opus est, ut intra eum terminum maxima ejus pars rejiciatur.* Sequitur Tozzius *tom.* 4. *in aphorismos Hippocratis lib.* 5. *aphor.* 15. *Sed non per hoc, quod intra quadraginta dies non sint repurgati, omnino fit, ut tabidi interire debeant, quoniam fieri potest, ut etiam ultra hoc tempus repurgatio protrahatur, & evadant: multoties enim accidit, ut vel ex multitudine, vel ex crassitie materiæ suppuratæ satis non sint dies quadraginta ad integre expellendam a pectore repurgationem, unde deinceps adhuc expectoratio desideretur, ac perduret.* Et novis exaratis animadversionibus, addidi, licet Medicus ordinarius dixisset, Virginem inventam fuisse sine febri, alium tamen Medicum, qui semel, aut bis Infirmam visitaverat, dixisse, se eam invenisse non sine febri, sed sine magna febri: *La ritrovai sgravata di febbre, e migliorata assai di forze.*

17. Sæpe memoratus Joannes Maria Lancisius electus, ut judicium ferret pro veritate super proposita sanatione, dixit, sedulo consideranda esse signa & symptomata, ut cognosci & distingui possit, quinam ex suppuratione intra, vel post quadragesimum diem evadere, aut soleant interire; resumptisque symptomatibus, quorum meminit Hippocrates *loc. cit.* febris videlicet continuæ post ruptionem puris, non albi & levis, sed cinerei, viridis, & fœtidi, sputique, quod non nisi cum magno conamine, etiam post quadragesimum diem ægra poterat excernere, conclusit, de magna morbi gravitate nullam superesse difficultatem, ob imminens videlicet periculum transitus in tabem, aut mortem, ut accidit filio Antiphonis allato ab eodem Hippocrate *epid. hist.* 27. juxta Vallesii divisionem, cui licet tussis redundaret cum multa suffocatione, & tunc morbus remitteret, *tamen post quadragesimam sextam, & prope sexagesimum diem mortuus est.* Idem Lancisius multa alia in suo suffragio pro gravitate morbi statuenda adduxit, & postquam exhibita medicamenta ex actis vidit fuisse inutilia, & subita perfectaque sanatione ægrotantem convaluisse, invocata Dei serva, stetit per miraculo: &, quod attinebat ad Medici assertum de non integra a febri liberatione etiam post invocationem, præferendam dixit attestationem Medici ordinarii, qui omnino liberam Virginem a febri pronuntiavit, attestationi Medici extraordinarii, qui bis, aut ter ægram visitaverat, quique contra omnimodam a febri liberationem judicium protulisse videbatur; quinimmo totum contextum depositionis hujus Medici perscrutando, scite consideravit, eum non locutum fuisse de vera febri, sed de quadam levi celeritate motus in pulsibus, quæ in ægrotis per plures, ut in casu, menses morbo afflictis superest, quamque nemo ex optimis Practicis febrem appellat: quotiescumque enim motus exlex pulsus ab irritatione morbosæ causæ manavit, ea etiam cessante, ad certum temporis spatium in eadem crebriori vicissitudine perseverat, uti videmus in pendulis, qui alternas vibrationes consuescunt diutius semper producere, quamquam vis illa cessaverit, quæ ab impellentibus oriri solet. Quibus, aliisque pluribus recte animadversis, post longum & maturum causæ examen Sacrorum rituum Congregatio, approbante Benedicto XIII. propositam sanationem inter miracula recensuit, uti colligitur ex Decreto edito die 14. Julii 1726.

18. Antequam huic Capiti finis imponatur, aliqua addenda sunt de hernia, quæ dicitur *flatuosa* aut *aquosa*; hæc enim ab hydrope originem ducens ex abdomine influit in scrotum juxta ea, quæ habentur apud Matthæucc. *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canoniz. tit.* 3. *cap.* 3. §. 9. At, loquendo cum peritis in Arte Medica, & ex formulis eorum, si vel minimis fractis lymphaticis, vel sanguiferorum tunicis laxatis, lympha, sive serum in tunicis testes vestientibus exfundans & cumulatum eas præter modum extendat, progenerat eam herniæ speciem, quæ *hydrocele*, aut *aquosa* vocatur. At, si lymphæ, serive loco ob flatum inclusum tunicæ præfatæ intumescant, hernia, quæ exinde provenit, dicitur *ventosa*, aut *pneumatocele*. *Aquosa* facile curatur vel per manuariam Chirurgi operationem, aperta scilicet cute scroti lanceola, & inde effusa aqua, vel applicitis medicamentis discutientibus, & exsiccantibus, quæ via, licet sit tutius, nihilominus est prolixior. Hernia *flatuosa* est omnibus speciebus herniæ securior, & facilioris curæ, quinimmo ex se non raro evanescit, discusso flatu, quod in puerulis observatur in dies. Ob morbi levitatem difficile nobis esse videtur sanationem ab hisce herniis inter miracula recensere. Sed, cum in bullis Canonizationum passim sanationes ab herniis miraculo adscribantur, quod ipsum quoque legitur in Relationibus Rotæ Auditorum, ut constat 3. *part.* Relationis in causa S. Caroli Borromæi *miracul.* 58. ex relatione causæ Sancti Petri de Alcantara *miracul.* 8. ex relatione causæ Sancti Aloysii Gonzagæ *miracul.* 10. & 11. ex relatione causæ Sanctæ Franciscæ Romanæ 3. *par. miracul.* 11. inter miracula edita, dum ipsa viveret; ex relatione causæ S. Ludovici Bertrandi *in miraculo, cui titulus: Sanatio ab hernia*, ex relatione causæ Sancti Isidori *mirac.* 9. & demum ex relatione causæ tunc Servi Dei nunc B. Hieronymi Æmiliani *mirac.* 7. *post mortem*, & passim ex aliis; ad submovendas qua-

das quascumque ambiguitates, operæ pretium est cum Medicis animadvertere, præter memoratas esse alias herniæ species: si enim testes tumeant, & quandoque extuberent in nodos fungosos, alia species herniæ procreatur, quæ *sarcocele*, vel hernia *carnosa* a Chirurgis appellatur. Rursus, si scrotum, omento, aut intestinis prolapsis, præter modum extendatur, duæ aliæ formantur species herniæ, quarum altera *epiplocele*, altera *enterocele*, dicitur, vel hernia *omentalis*, aut *intestinalis*. Hernia *carnosa* curatu difficilis est, utpote quæ medicamenta exigit exsiccantia, vel, ut placet Neotericorum scholæ, dissolventia, & aliquando degenerat in cancrum. Difficile quoque curantur herniæ *intestinalis* & *omentalis*: cum etenim juxta communiorem sententiam illæ ut plurimum pendeant a ruptione peritonæi, membranæ videlicet omnia viscera ventris inferioris continentis, & ea, præsertim in adultis coalescere non possit, neque nisi rarissime per medicamenta conglutinari, coguntur miseri patientes, subligaculo ferreo semper adhibito, impedire, ne intestina, vel omentum decidant in scrotum, & herniæ augmentum inhibere.

19. Sæpe in sacrorum rituum Congregatione contigit disputatio de liberatione ab hisce herniis, an esset, necne, miraculo adscribenda, antequam ad officium Promotoris Fidei essem assumptus, tempore officii, & post illud a me dimissum.

20. Antequam assumptus essem ad munus Fidei Promotoris, inter cetera miracula proposita pro Canonizatione S. Ludovici Bertrandi, proposita fuit sanatio ab hernia intestinali, quod & ipsum contigit in causa Beatificationis tunc Servi Dei, nunc Sancti Francisci Solani, & rursus in causa Beatificationis Martyrum Gorcomiensium, & demum in causa Canonizationis S. Andreæ Avellini. In causa Canonizationis S. Ludovici Bertrandi Postulatores, allatis evidentibus probationibus, ostenderunt, per prolapsionem intestinorum in scrotum, illud adeo auctum fuisse, ut genua attingeret; quod dixerunt contingere non potuisse sine magna peritonæi ruptione: cumque subita & perfecta post invocationem contigisset sanatio, de miraculo dixerunt non esse dubitandum: quapropter inter cetera pro Canonizatione S. Ludovici approbata miracula refertur & illud *subitæ sanationis Bartholomæi Christophori Dominques ab hernia intestinali & adeo deformi laborantis, ut scrotum, cum genu flecteret, humum attingeret, & fœtorem emitteret, ita ut abdomina corrupta, & scrotum ulceribus erosum putrescerent*. In causa Beatificationis S. Francisci Solani, Fidei Promotor in dubium revocavit, num hernia ex simplici relaxatione, an a vera ruptione & laceratione peritonæi orta esset; & Postulatores ostenderunt, adesse signa, quæ ruptionem distinguunt a relaxatione membranæ: cumque eadem oppositio facta fuisset in causa Beatificationis Martyrum Gorcomiensium, eademque sublata fuisset per eamdem responsionem, editum est Decretum die 25. Septembris 1674. in quo, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, Clemens X. declaravit, *constare de quarta, & quinta miraculis instantaneæ sanationis Theodori a nativitate, & Ægidii intestinalibus herniis pertinacibus, & difformibus fractnris per plurimos annos laborantium, qui statim emisso voto, integri sanique, ac si numquam simili morbo correpti fuissent, reperti sunt*. In causa autem S. Andreæ Avellini, nulla super proposita sanatione herniæ edi potuit resolutio, cum Physicus vocatus ad judicium ferendum pro veritate dixerit, se ex Actis colligere non posse, cujus speciei esset hernia, cujus sanatio proponebatur tanquam miraculum.

21. Ter se obtulit occasio disputationem instituendi de sanatione ab herniis, dum munere fungebar Fidei Promotoris, in causa videlicet Beatificationis tunc Servi Dei, nunc Beati Joannis Francisci Regis, in qua opposui, non constare utrum hernia, cujus sanatio inter miracula referebatur, fuisset cum scissura, an cum omnimoda ruptione peritonæi, an potius cum simplici relaxatione: quæ enim est cum simplici relaxatione, naturaliter sanabilis est, juxta Nicolaum Tulpium *observ. medic. lib. 3. cap. 13. pag.* 209. Secunda fuit in causa Canonizationis B. Gregorii X. in qua opposui, sanatum post lapsum decem & octo mensium eodem morbo affectum fuisse, adhibita quoque medicamenta morbo idonea, cessasse dolorem post invocationem, sed ex cessatione doloris non inferri perfectam sanitatem, & demum sanatum tam ante, quam post sanationem semper subligaculo usum fuisse. Tertia fuit in causa Beatificationis tunc Servi Dei, nunc Beati Petri Forerii, in qua opposui, rem esse de duobus fratribus adhuc pueris, in quibus hernia facile curatur, juxta Fabricium ab Aquapendente, qui *lib. 1. de tumoribus cap. 37.* ait: *Omnem herniam curatu esse difficilem, nec medicamentis cedere, nisi in rupturis parvis, recentibus, & in pueris*: & præter alia multa dixi, sanationem ab hernia, etiam *intestinali* & *omentali*, si sit miraculo tribuenda, esse miraculum tertii generis, in quo necessaria est *instantaneitas*, quæ in casu allato deficiebat.

22. In causa tunc Servi Dei, nunc Beati Joannis Francisci Regis memoratus Joannes Maria Lancisius a Clemente XI. deputatus, ut suum pro veritate ferret super proposita sanatione judicium, sensit nihil in illa eorum desiderari, quæ sunt necessaria pro constituendo miraculo etiam secundi generis; tum quia agebatur de hernia ingentis magnitudinis, de hernia complicata ex *intestinali* simul, *omentali*, & *flatuosa*, & de hernia, quæ longo tempore duraverat, tum quia agebatur de hernia maximopere excruciante, ita ut admisti essent flatus, & fæces, quæque probabatur in eodem statu magnitudinis, & doloris perseverasse usque ad momentum receptæ sanitatis; tum demum quia sanatus erat annorum quadraginta trium quique statim, invocato Dei Servo, sanationem perfectam obtinuerat, quam tentata inutiliter medicamenta illi dare non potuerant. Quibus omnibus aliisque serio ponderatis, prævio consilio Congregationis Sacrorum Rituum, Clemens Papa XI. die 28. Aprilis 1715. sanationem prædictam retulit inter miracula, non secundi, sed tertii generis: pronuntiavit enim: *Constare de duobus miraculis tertii generis, nempe de primo repentinæ liberationis Joannæ Mariæ Peret Monialis a diuturna inferiorum artuum ad motum impotentia, & hydrope tympanite, ac de quarto instantaneæ sanationis Joannis Gasparis Montereymar ab enormi hernia*. In causa Beati Gregorii Papæ X. Jacobus Sinibaldus Medicus de sanatione ab hernia pro miraculo ita scripsit: *Concludamus igitur, herniæ magnæ antecedentis sanationem fuisse miraculum secundæ classis, quia, licet hic morbus de sui natura non sit incurabilis, si recens sit, si parvus, si in puero, si Medicorum, & Chirurgorum opere statim adjuvetur; incurabilis tamen omnino est, si magna sit peritonæi scissura, si antiqua, & septimestris, si in sene fere octogenario, debili, emaciato, asthmatico, tussiculoso, & aliis morbis affecto, uti erat noster: & propterea insigne fuit miraculum, quia in instanti, quia sine dolore, quia sine Medicorum & Chirurgorum ope intestini regressus, & scissuræ consolidatio fuit absoluta*. Adhæsit Sinibaldo Lancisius pro veritate scribens; sed, difficultatibus a me excitatis, cum sacra Congregatio reputaverit non fuisse sufficienter responsum, abstinuit a resolutione edenda super miraculis propositis in causa Beati Gregorii X. In causa tunc Servi Dei, nunc Beati Petri Forerii Postulatores reputarunt, alteram ex herniis unius ex fratribus, cujus sanatio contigit, invocato Dei Servo, fuisse a nativitate, & tam hujus, quam alterius fratris herniam æque sanati fuisse inveteratam, utramque fuisse magnæ molis, & tentata fuisse inutiliter medicamenta; alterum ex sanatis fuisse quidem annorum quinque, & alterum annorum octo, sed id miraculo non obstare, cum herniæ non essent parvæ & recentes; utramque herniam in eodem statu perseverasse usque ad momentum sanationis, sanationem denique omnino perfectam non in uno ex fratribus, sed in utroque contigisse statim post applicationem sudarioli, quod innumulum Servi Dei tetigerat, nuncupatoque ipsi voto. Medicus Soldatus in hac eadem causa suum scripto protulit suffragium, resumptisque prædictis omnibus circumstantiis, cum animadvertisset, hernias ortas fuisse non a simplici peritonæi relaxatione, sed ab omnimoda ipsius ruptione, sanationes inter miracula recensendas censuit. Sacrorum autem rituum Congregatio generalis die 4. Octobris 1729. inter cetera, quæ approbavit, miracula pro Beatificatione Servi Dei Petri Forerii, approbavit & illud in tertio genere *repentinæ sanationis Joannis, & Nicolai de Croisellas fratrum ab hernia intestinali*: quod Decretum Apostolicæ auctoritatis robore fuit confirmatum a Benedicto XIII. die 6. Octobris ejusdem anni.

23. In causa memorati B. Petri Forerii animadversiones fuerunt a me tunc Fidei Promotore exaratæ, sed Decretum editum est post dimissum a me Promotoris officium. In causa vero Beati Vincentii a Paulo, cum quæreretur de miraculis post indultam a sancta Sede ipsi venerationem, animadversiones fuerunt exaratæ a Ludovico de Valentibus, qui modo magna cum laude fungitur officio Fidei Promotoris. In illa ergo cum inter cetera approbanda miracula proponeretur & illud repentinæ sanationis ab hernia, memoratus Fidei Promotor docte opposuit, naturam plurimum posse etiam in sanatione herniarum *intestinalium*,

licet

licet fint inveteratæ, & licet agatur de iis, qui annum quadragefimum egreffi funt, præfertim fi fubligaculo ufi fint; juxta Schenckium *lib. 4. obferv. medic. tit. de herniis*, ubi refert, hominem annorum quadraginta *enterocele* laborantem, & gravibus doloribus affectum, juffu Medici fubligaculum affumpfiffe, quo factum eft, ut per quinquennium & eo amplius bene fe habuerit; ipfo autem ex pleuritide deinde mortuo, petita copia videndi cadaveris, ut dignofceretur, quid natura effet operata in via illa, qua inteftina devolvebantur, circa foramen proceffus peritonæi fubftantiam inventam fuiffe adipofam ovi minoris magnitudine, ibique fic tenaciter adhærentem, ut vix fine vicinarum partium divulfione inde diftrahi potuerit; idemque Fidei Promotor addidit, ftatum defperatum non fuiffe probatum tempore proximo ante fanationem. Difficultatibus facti refponfum plene fuit a Poftulatoribus, qui luculenter oftenderunt, paucis horis ante fanationem folito vehementius inteftina in fcrotum defcendiffe. Phyficus Marcus Angelus de Marcangelis electus ad judicium ferendum pro veritate, demonftravit, herniam fuiffe enormem, completam, & complicatam; *enormem*, cum fcroti tumor figuram humani capitis æmularetur; *completam*, cum inteftina ultra inguina devolverentur, & fcrotum penetrarent, & ipfum undique intumefceret; *complicatam*, cum in fcrotum præter eam, quæ dilabi confuevit, inteftini ilei partem, focia quoque omenti portio defcendiffet. Idem Phyficus non dubitavit de ruptione peritonæi; addiditque, herniam fuiffe diuturnam, ætate confirmatam, eademque die, qua deleta eft, paulo ante fanationem atrociter recruduiffe; & tandem pronuntiavit, de miraculo non effe dubitandum, quod repentina fuperveniffet perfecta fanatio, implorata ope Servi Dei. Quibus omnibus ceterisque bene ponderatis, facrorum rituum Congregatio die 31. Januarii 1736. inter cetera miracula pro Canonizatione B. Vincentii a Paulo recenfuit & illud in tertio genere *inftantaneæ fanationis Francifci Richer ob hernia perfecta, inveterata, & defperata*; quæ refolutio fuit confirmata a Clemente XII. die 10. Augufti ejufdem anni.

24. Ex his, quæ hucufque dicta funt, colligi poteft, multa effe Confultoribus Congregationis facrorum rituum advertenda, cum fanationes ab hernia proponuntur inter miracula recenfendæ. In primis itaque advertenda eft herniæ qualitas: fi etenim hernia fuerit *aquofa*, aut *ventofa*, quemadmodum morbus hic levis eft, ita fubita ejus fanatio apta effe non videtur ad conftituendum miraculum; at fecus res fe habebit, fi hernia fuerit *inteftinalis*, & multo magis, fi etiam *omentalis*: tumorifque magna amplitudo indicium effe dicitur, omentum cum inteftinis in fcrotum defcendiffe; proinde in cadaveribus illorum, qui ex hoc morbo deceflerunt, & in quibus extraordinarius tumor fcroti non defuit, inventum eft omentum cum inteftinis defcendiffe, uti afferit Theophilus Bonetus *Sepulcb. anat. tom. 2. lib. 3. fect. 29. obferv.* 13. omentum quippe inteftino ileo femper adhærens hujus defcenfum per novum amplumque foramen comitari debet, cum nihil fit, quod altero defcendente, alterum defcendere prohibeat.

25. Ut ergo gravius de gravitate morbi tutum judicium feratur, examinandum quoque eft, num peritonæum fuerit fciffum, an tantum dilatatum. Scio, Fabricium Hildanum *centur. 6. obferv. 70. & 72.* & Joannem Muunickium *lib. 1. de tumoribus præter naturam cap.* 30. afferere, in nullo herniarum genere peritonæum fcindi, fuftinentes duntaxat diftendi & dilatari in amplitudinem enormem, quemadmodum venæ in varicibus dilatantur. At, cum ceteri huic fententiæ communiter adverfentur, uti videri poteft apud Fabricium ab Aquapendente *de chirurg. operat. tit. de inteftinali hernia pag.* 88. apud Sennertum *lib. 3. par. 2. fect. 1. cap. 6.* apud Paulum Barbettam *in chirurg. cap. 7. pag.* 41. hæc circumftantia non videtur in examine omittenda: & non fimplicem dilationem, fed ruptionem peritonæi patefacere etiam poteft magnus tumor in fcroto; veluti tradit Mufitanus *de tumoribus cap. 56. Si peritonæum tantum fit relaxatum, ex eo cognofcitur, quia tumor eft parvus, ac fenfim increfcit, & quod prolapfum eft, ad tefticulorum ufque fundum non defcendit. Si fit difruptum, fubito excitatur, fubitoque incrementum fumit, & facile ufque ad fundum tefticulorum, quod prolapfum eft, defcendere poteft.* Sequitur Paræus *lib. 7. cap. 14. littera* D, ubi repentinum dolorem etiam inter figna enumerat rupti peritonæi: *Rupti peritonæi figna funt tumoris fubitum & repentinum incrementum, dolor acutus & lancinans; nam, laxato tantum peritonæo, fenfim, adeoque exiguo cum dolore crefcit tumor.* Bernardus autem Gordonius *in lilio medicinæ particul. 7. cap. 7.* methodum exponit diftinguendi relaxationem a ruptione peritonæi; ait enim, fi aliquis ftet, & impellat anhelitum verfus inferiora, & ad impulfionem anhelitus inteftina defcendant, de ruptione peritonæi dubitandum non effe; & contra pronuntiandum pro fimplici relaxatione, fi inteftina ad anhelitus impulfionem non defcendant.

26. In examine præterea harum fanationum habenda eft ratio tum durationis morbi, tum ætatis ægri. *Durationis*, inquam, *morbi*; ut optime advertit Langius *op. medic. par. 3. difp. 37. de herniis inteftinalibus cap. 3. §. 4. Circa prognofim recte fentit Gordonius in fua praxi Lilium Medicinæ infcripta, omnem herniam facilius curari circa principium, difficilius, fi aliqua temporis mora interceflerit; interea enim nimium diftentum peritonæum ... robur amittens fuum non facile fe rurfum contrahit, aut dilaceratum cum ipfis inteftinis cohærefcit.* Tum *ætatis ægri*; ut fcribit Etmullerus *tom. 2. fect. 12. cap. 1. in verb. Prognofis: In prognofi quo diuturnior, & quo major, vel minor, eo etiam periculofior, aut levior eft hernia &c. Confirmata eft curatu difficilis, præfertim in adultis, in quibus rariffime abfque chirurgica operatione curari poteft.* Huic adhæret Bonetus *in thefaur. to. 2. lib. 4. de affect. abdom. c. 24. pag. 482. In fenibus in quibus curandi herniam difficultas ex infirmitate calidi nativi, quod in confolidandis partibus adjutrices manus alia porrigere tenetur, manifefta eft, nifi enim naturæ efficaciter cooperantis robur, quod in fenibus deeft, in pueris vera flores, in curatione morborum Medico velificetur, oleum & operam perdet.* Porro herniam curatu difficilem effe in fenibus, fi præfertim peritonæum fit difruptum, pronuntiant Barbetta *l. 7. de herniis pag.* 42. Muunicks *de tumoribus l.* 30. Etmullerus *colleg. pract. fect. 12. cap. 1. de herniis*.

27. Uno verbo, ftatuta qualitate & gravitate morbi ex fymptomatibus fupra expofitis, aliifque per Phyficos afferendis, qui & fuper utilitate, vel inutilitate medicamentorum, fi fuerint adhibita, judicium ferre debent, pertinet ad Confultores facræ Congregationis fedulo perpendere, primo, an morbi gravitas perftiterit ufque ad tempus obtentæ fanitatis; fecundo, an non folum fubito, præmiffa invocatione, inteftina ad locum fuum redierint, fed etiam ftatim glutinatus fuerit enormis hiatus ille, per quem, tamquam per latam viam, fubito ruunt, nifi fubligaculo prohibeantur; & ultimo, an adfint evidentes probationes continuatæ firmæque fanitatis cum exclufione recidivæ.

28. Dictum eft, ultra gravitatem morbi, & gravitatis pertinaciam ufque ad tempus obtentæ fanitatis, perpendendum effe, an fubito non folum inteftina ad locum fuum redierint, fed etiam enormis hiatus fuerit ftatim glutinatus, cum in folo, quamvis repentino, regreffu inteftino rum ad locum fuum miraculum conftitui non poffit; nec enim novum eft, ægris refupinatis, inteftina fponte ad fuum locum redire, aut periti Chirurgi manu eadem inteftina fota prius atque emollita fubito ad locum fuum reftitui, uti quotidiana experientia docemur, & teftatur Tulpius *obferv. lib. 3. obferv. 13. & 14.* & late profequitur Muunicks *in chirurg. lib. 1. c. 30. n. 10. & feqq.* licet fæpius in hac chirurgica operatione morbus augeatur, & æger decedat, fuperveniente videlicet inflammatione, atque gangræna, quemadmodum fcriptum reliquerunt Forefti *obferv. lib. 27. obferv. 16. in fcholiis*, Panarola *in medic. obfervat. obferv.* 49. Etmullerus *t. 1. c. 21. n. 2, & 6.* Silvius de le Boe *in praxi medica lib. 1. t. 15. n.* 23. Hoffmann *in methodo medic. lib. 2. t. 3.* Rolfing. *in diff. anat. lib. 1. c.* 13. & eo magis, fi, ultra inteftinum, omentum etiam defcenderit, cum inteftinum, & non omentum, habeat motum periftalticum, feu vim fefe contrahendi & corrugandi. Dictum eft autem ad conftituendum miraculum opus effe, ut ftatim enormis hiatus fuerit glutinatus; nec enim opus eft, ut totus hiatus auuli in inguine fit glutinatus, fed tantum, ut via fit reftricta, impediatque defcenfum inteftinorum, cum hiatus ille debeat naturaliter haberi, fed levis, & quantus fufficiens eft ad deducenda ad teftes vafa fpermatica, & proceffus peritonæi.

29. Dictum eft quoque, videndum effe de continuatione fanitatis cum exclufione recidivæ: continuatæ autem fanitatis probationes non deerunt, fi æger in pedes affurgens abfque dolore, & abfque ullo novo defcenfu inteftinorum, aut omenti, nullo amplius adhibito fubligaculo, moveatur, & in pofterum fe habeat, ficuti ceteri homines, qui eo morbo numquam laborarunt: quemadmodum enim, decumbente ad horizontem corpore, ipfa inteftina fortaffe etiam per fupra memoratum proprium periftalticum motum intra abdomen fæpe revertuntur, & contra ad lineam pofito corpore, iterum in fcrotum dilabuntur; ita ad dignofcendum num æger a morbo integre convaluerit, & an fanitas momento obtenta vere perfeve-

ravesit, oportet, ut ipse in pedes assurgat, ambulet, ceterasque peragat functiones, quæ a sanis hominibus peraguntur, & quidem per spatium non exigui temporis, ne videlicet apud nos aliqua rationabilis remaneat de miraculo dubitatio; supinus enim lecto longus decubitus, teste Fabricio Hildano *centur. 5. observ.* 54. nullo alio medicamento, senem ab *enterocelo* feliciter liberavit. Et quod dictum est de rationabili miraculi dubitatione quoad nos, si æger e lecto non assurgeret, videtur sibi quoque locum vindicare, si, postquam e lecto surrexit, subligaculo seu cingulo usus sit; sive subligaculum fuerit ex simplici fascia, quæ a Peritis præscribitur ad conservationem, & impediendam ruptionem, sive contextum fuerit ex ferreis laminis valido corio contectis, quæ post ruptionem ab ipsis Peritis præscribuntur, de quorum subligaculorum differentiis agunt Scultetus *in armam. chirur. tabul.* 39. *pag.* 145. Hildanus *observ. chirurg. centur. 6. observ. 73. pag. 593. in verb. Declaratio instrumenti.*

CAPUT DECIMUMSEXTUM.

De liberatione a fluxu sanguinis, ac generatim ab hæmorrhagiis, & de vulnerum sanatione, quæ miraculo fiunt.

1. DE insigni sanatæ a Christo mulieris, quæ duodecim annis sanguinis fluxu laboraverat, miraculo loquitur Sanctus Matthæus in Evangelio *c. 9. v. 20. Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti ejus. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero. At Jesus conversus, & videns eam dixit: Confide, filia: Fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora.* Idem factum narratur in Sancti Marci Evangelio *cap.* 5. Mulier, ut Marcus addit, fuerat multa perpessa a compluribus Medicis, & erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed deterius habebat: quæ omnia pariter exponuntur a S. Luca in Evangelio *cap.* 8. Ader *in tract. de morbis Evangelicis enarrat.* 12. merito miratur, Carthusianum sensisse, mulierem hanc fuisse a naribus hæmorrhoissam. Gregorius Horstius *oper. medic. tom.* 2. *lib.* 4. *observ.* 52. putat, mulierem hanc fluxu hæmorrhoidali laborasse; & obiter adnotare fas sit, nonnullos Rabbinos scribere, affectionem illam gravem, qua Deus usus est in puniendis Philisthæis, ob crimen Arcæ Domini positæ in templo Dagonis, fuisse fluxum hæmorrhoidalem, quemadmodum videri potest apud Frammannum *in tr. de hæmorrhoidibus problem.* 34. Sed, ut ad mulierem redeamus, citatus Ader addit, eam non fuisse hæmorrhoissam a fluxu venarum hæmorrhoidalium, sed a fluxu muliebri importuno, odioso, & exlege. Adhærere videtur Schevchzerus *in physica sacra in Matthæum cap. 9. pag.* 1343. Sequitur Calmet *ad cap. 9. Matthæi* scribens, mulieris morbum fuisse fluxum continuum, & præter regulam modumque purgationum: quæ sententia, consideratis rei circumstantiis, ceteris probabilior esse videtur. Cur etenim mulier venit in turbam retro, & tetigit vestimentum Christi? Cur, quærente Domino, quis sua vestimenta tetigisset, ipsa timens & tremens venit, & procidit ante pedes ejus, & illi aperuit veritatem, uti late referunt Marcus, & Lucas *locis citatis*? Non nisi quia ex fluxu suarum purgationum erat juxta Legem Hebræorum immunda, veluti recte notat S. Petrus Chrysologus *in tom. 7. Biblioth. Patrum Serm. 33. Mulier stabat eminus, quam natura pudore perfuderat, quam per hoc immundam Judaica Lex notarat dicens:* Immunda erit, & sanctum non continget: *contigere metuens, ne Judaicum furorem, ne Legis posset subire sententiam. Dicere non est ausa ne circumstantium confunderet & oneraret auditum, ne fieret populorum fabula, quæ tot annis studium & examen fuerat passionum. Siquidem & amplius ferre & sustinere dolor diuturnus & continuus non sinebat, & deliberandi tempus Christi prætereuntis celeritas amputabat; & e contra noverat, quod tacenti, quod occultanti morbum suum sanitas non daretur.*

2. Mirabilium ab hæmorrhagiis sanationum exempla prostant in bullis Canonizationum. In bulla Canonizationis Sancti Nicolai de Tolentino (*pag. 162. eod. Canoniz.*): *Quædam vero mulier triennio continuo sanguinis fluxum patiens, ad Nicolaum veniens, & manum illius devotissime osculans precabatur eum, ut preces ad Dominum pro illius sanitate recuperanda porrigeret. Sanctus ipse illam Crucis signo signavit, & liberata recessit.* In bulla Canonizationis S. Raymundi de Pennafort (*pag. 271. loc. cit.*): *Anna Boneta vocata, Barcinone honestis parentibus orta, ipso Epiphaniæ Festo copioso sanguinis profluvio in summum vitæ periculum adducta erat, neque adhibita Medicorum remedia sanguinem ullo modo sistere poterant, neque ipsa in proximum diem victura putabatur... mortem exspectabat. Interim in Beati Raymundi præsidium toto animo confugit, ac pulveres ex ejus sepulcro ad se deferri, atque in cyatho misceri sibi jussit: quibus epotis, melius se habere cœpit, & absque ullo prorsus alio pharmaco vitæ discrimen evitavit.* In bulla Canonizationis S. Francisci Xaverii (*pag. 360. loc. cit.*): *Eamdem virtutem experta est Francisca Rebelles, quæ a multo tempore sanguinis fluxum, ac ventris tumorem cum ingenti dolore patiebatur. Lampadis enim ante ejus Imaginem pendentis identidem se oleo ungens, statim adeo perfecte convaluerat, ut nullas amplius eorum morborum sensisset reliquias.* Reliquisque omissis, in bulla Canonizationis S. Joannis de Deo (*pag. 486. loc. cit.*): *Philippa Araix quatuor pariter annorum puella, ex febri, & immoderata per os & nares sanguinis effusione pene animam agebat: sed statim ut exiguum pulveris e domo Joannis acceptum naribus Philippæ admotum fuit, sanguis & vita stetit.*

3. Auditores Rotæ in relationibus, quas ediderunt in causa prædicti Sancti Francisci Xaverii, magnitudinem morbi ponderarunt, diuturnitatem, prava symptomata, ventris tumiditatem, febris magnitudinem, sanitatem momento receptam, ineptitudinem olei lampadis ad sanandum naturaliter, ut in ea videri potest *miracul.* 10. In relatione causæ S. Joannis de Deo animadverterunt, hæmorrhagiam non manasse a nimia sanguinis copia, sed a vitiosa illius qualitate; quod collegerunt ex pravis symptomatibus, quæ eam fuerant comitata. De magnitudine ergo morbi non dubitarunt; habitaque consideratione tum momentariæ perfectæ sanitatis, tum ineptitudinis portiunculæ terræ extremis naribus admotæ ad constituendam causam naturalis sanitatis, sanationem inter miracula recensuerunt. De eadem materia locuti sunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Franciscæ Romanæ *par. 3. miracul.* 9. ubi subitam sanationem magni fluoris sanguinis continuati per sexdecim menses, nulloque adhibito medicamento, sed invocata tantum ope S. Franciscæ, momento perfecte cohibiti inter miracula retulerunt. Similia leguntur in relatione causæ Beati Petri Regalati *miracul. 3. post mortem*, & in relatione causæ tunc Servi Dei nunc Beati Hieronymi Æmiliani *miracul. 5. post mortem.*

4. At, ut aliqua pro re, de qua nunc agitur, e libris Medicorum sumantur, sanguinis profusio per nares a Medicis appellatur *hæmorrhagia narium*. Si sanguis floridus & spumans per tussim ex pulmone fertur, hæmorrhagia hæc in Medicorum scholis appellatur *hæmophthisis*. Si ex ventriculo cruor concretus colore quodam atro tinctus, & cum phlegmate insipido, acido, aut viscido mistus per vomitum ejicitur, hæmorrhagia hæc dicitur *ventriculi*. Rursus, si liberalior sanguinis hæmorrhoidalis fluxus contingat, si larga sanguinis per uterum effusio in feminis in lunari periodo, vel alio tempore accidat, illa *hæmorrhoidalis* dicitur, hæc *uteri hæmorrhagia immoderata* denominatur. Item datur hæmorrhagia per urinales vias, quando per eas cum, vel sine urina ex vasis renum, sive vesicæ nimium ampliatis, ruptis, aut erosis mingitur sanguis. Denique datur hæmorrhagia cerebri, fortis videlicet & perniciosis illa apoplexia sanguinea, quæ oritur ab effusione cruoris in cerebro, ruptis ibi citra violentiam externam vasculis, quæque subito functiones animales & vitales extinguit.

5. Modo relatæ sunt consuetæ & frequentiores hæmorrhagiæ. At extraordinariæ quædam aliæ hæmorrhagiæ datæ sunt, & dantur, de quibus apud Auctores. Schenckius *lib. 3. observ. medic. tit. de venis, & sanguine* narrat, quamdam Religiosam, cum incidisset in Militum manus, & evaginatos gladios vidisset, adeo territam fuisse atque commotam, ut sanguine ab omnibus corporis partium meatibus manante, in oculis hostium mortua sit; & curatum fuisse quemdam alium, qui per oculos, aures, nares sanguinem emittebat. Amatus *centur. 2. lib. 2. curat.* 21. testatur, per uberum papillas sanguinem in feminis aliquando exiisse. Fallopius *lib. de vulneribus cap.* 37. se alium vidisse inquit, qui singulis annis, integra cute, per ipsam a jecoris regione liberam circiter sangui-

guinis effundebat. Alia legi possunt apud Rejes *quæst.* 86. *num.* 8. *& seqq.* Nec omittendum est quod narratur a Salmutho *centur.* 3. *observ.* 36. de sanguine excreto per minimum digitum: item quod scribitur a Bartholino *observ. anatom. centur.* 1. *hist.* 30. de sanguine menstruo a genu & manu profiliente: quæ fieri dicendum est, quod sanguis sese exonerat per alias vias, in quibus paulo profundius vasa latitant. Legi potest Stalpartius *centur.* 1. *observ.* 80.

6. At, ut ad ordinarias & consuetas hæmorrhagias redeamus, hæmorrhagia narium aliquando critica, aliquando symptomatica est: critica & salutaris, si in synocha febre, aut semicritico, vel critico die erumpat; symptomatica, si accedat febribus exanthematicis, vel etiam malignis, aut si erumpat in chronicis morbis. Avicena *lib.* 3. *tract.* 1. *cap.* 9. *pag.* 241. ait: *Scias, quod quandoque vivit homo in fluxu sanguinis narium, usquequo egrediantur ex eo ultra viginti libras & usque ad viginti quinque libras; deinde moritur:* Sanguis enim corporis humani in aliis quidem est pondo librarum viginti quinque, in aliis ultra triginta; quemadmodum docet Craanen *lib. de statu hominis pag.* 130. celebreque & notorium est in Urbe exemplum Olitoris prope Colosseum, qui supervixit post ejectionem per nares vigintiquatuor librarum sanguinis spatio decem & octo horarum, teste Paulo Manfredo Medico in secunda dissertatione exarata in caussa Canonizationis S. Stanislai Kostkæ *super decimo tertio miraculo* §. 14.

7. De sanguinis fluxu ex pulmonibus, qui, ut paulo ante diximus, vocatur *hæmophthisis*, Hippocrates *sect.* 4. *aphor.* 25. scribit: *Sanguis quidem supra, qualiscumque fuerit, semper malum:* quem textum Joannes Heurnius ita vertit *l.* 4. *in aphor. Hipp. Si cui sanguis per superiora erumpat, cujusmodi tamen is fuerit, calamitosum:* & Franciscus Vallesius pariter *in comment.* ait: *Sanguinem qualemcumque per os emitti, malum est; nam rupturam, aut corrosionem, aut laxitatem venarum significat.*

8. Lethalis ergo sæpissime est hic morbus. Sed si hæmophthisis a sola abundantia, aut ebullitione sanguinis oriatur, nec est periculosa, nec capitalis, si recta medicatione, victusque ratione excipiatur: Clinici autem criticam nonnumquam esse hæmophthisim observarunt, affirmantes, per hanc atrocissimas aliquando & inveteratas solutas fuisse ægritudines.

9. Hæmorrhagia, quæ fit ex vomitu cruento, ceteris est periculosior; & si vomitui cruento nigra, & pici similis, eaque graveolens alvi dejectio jungatur, teste Hippocrate, mors est præ foribus. Quod si symptoma hoc absit, si æger febri non afficiatur, si vomitus a suppressis evacuationibus ex plethora omnodus caufam habuit, non tanti periculi est.

10. Fluxus hæmorrhoidalis, si moderatus sit, ægrum a nonnullis morbis liberat, juxta illud Hippocratis 6. *aphor.* 11. *Melancholicis, & nephriticis hæmorrhoides supervenientes bona sunt:* & *aphor.* 21. *In insanis, si varices, & hæmorrhoides supervenerint, morbi fit solutio.*

11. At, si immodicus sit fluxus, ægrum in hydropem, phthisim, & alios morbos præcipitat: quare Galenus 3. *de naturalibus cap.* 8. scribit: *Ex hæmorrhoidibus diuturnis suppressis, vel immodice profluentibus ad extremam frigiditatem devenientes ægri sæpe in aquam intercutem incidunt:* cui adhæret Aetius *tetrab.* 4. *serm.* 2. *cap.* 5. *Hæc affectio malorum plurimorum hominibus causa existit. Nam & deformitatem, & miseram vitam hæmorrhoides indicunt; multos vero etiam vita privant: & deformitatem quidem propter coloris totius corporis vitiationem ex evacuatione succedentem, miseram vero vitam propter corporis debilitatem. Quandoque autem & de vita periclitantur sic affecti, cum ob excedentem evacuationem perfrigeratum hepar aquam intercutem operatur;* ceterique sequuntur, Henric. Regius *prax. med. lib.* 3. *medicat.* 45. *Hic morbus valde periculosus est; metuendum enim, ne ex diuturno illo fluxu atrophia, extabescentia, vel hydrops oriatur;* in *cujus loci notis* Theodor. Craanen: *Atrophiam metuit Auctor, quia sanguis diminutus minorem impetum habet, quam ut particulæ ad nutritionem aptæ per poros arteriarum in partium nutriendarum poros satis alte possint protrudi;* Joannes Doleus *encyclopæd. medic. theor. pract. libr.* 3. *capit.* 10. *Fluxus etiam hæmorrhoidalis non est negligendus, aut contemnendus, utpote a quo graviori, & diu perdurante varia produci possunt mala, hydrops scilicet, ascites, leucophlegmatia, cachexia, marasmus, & tabes, febres hecticæ, & similia alia.*

12. Fluxus uteri est affectus contrarius retentioni, & suppressioni mensium. De hoc fluxu ita scribit Galenus *de sympt. caus. cap.* 1. & 5. *aphor.* 57. *Possibile est, immodicas fieri menstruorum evacuationes, si ora vasorum, quæ pertingunt ad uterum, ultra modum aperiantur, & si sanguis vel calidior, vel tenuior fiat, vel si totum corpus propter malum habitum aliquem gravetur sanguine, quem, licet modum convenientem naturæ non excedat, expellit ad venas, quæ in utero sunt.*

13. Si fluxus sit immodicus aut ratione quantitatis, aut diuturnitatis temporis, ita ut vires debilitentur, & syncope sæpe accidat, morbus inter graves recensetur: quocirca Sennertus *pract. lib.* 4. *par.* 2. *sect.* 2. *cap.* 6. *in prognosticis* hæc habet: *Quo autem fluxus est diuturnior, eo difficilius curatur, immo sæpe incurabilis evadit, & mortem inducit &c. Si virium debilitas, symptomatumque vehementia nullo modo minuatur, sed in dies augeatur, mortem certam id portendit. In senescente muliere menstruorum nimius fluxus plerumque incurabilis, & lethalis est.*

14. Fluxus ex urinalibus viis multis modis contingere potest. Si itaque sanguis sincerus confertim, repente, & sine dolore mingitur, Hippocrates *sect.* 4. *aphor.* 78. recte judicat, illum prodiisse ex renum substantia *sanguineo-vasculosa*; sed, ubi parcior ejicitur sanguinis quantitas obscuri & nigricantis coloris cum, vel sine materia purulenta; & potissimum cum dolore, tunc ex vesica læsa, aut exulcerata illum stillasse, certum est, juxta *aphor.* 80. citati Hippocratis *lib.* 4. *Si quis sanguinem, unaque grumos sæpe mingat, ac stranguriam habeat, unaque dolor incidat in aqualiculum, & interfemineum, huic vesicæ vicinæ partes laborant.*

15. Cruenta mictio aliquando critica & salutaris, aliquando morbosa est: cessantibus enim aut menstrui purgationibus, aut hæmorrhoidibus, frequentissime fit sanguinis mictio per renes magna copia, rarius autem, & minore quantitate per sphincterem vesicæ citra dolorem & magnum incommodum; & tunc hæc mictio cruenta critica est & salutaris. Fridericus Hoffmannus *tom.* 4. *par.* 2. *medicinæ rationalis systematicæ sect.* 1. *cap.* 6. §. 17. *& seqq.* de Sanguinis fluxu ex urinalibus viis sic fatur: *Omnis cruentus mictus est periculi non expers; etenim, licet in principio salutaris & criticus a palindromo facta ob mensium, vel hæmorrhoidum suppressionem visus fuerit, tamen, quia non modo facile revertitur, & vires exhaurit, sed, etsi error accidit vel in diæta, aut si imprudenter stipticis tractatur, inflammatio ac corruptio facile ipsis renibus, vel vesicæ induci potest, utique periculum alit &c. Ex periculosissimis mictus sanguinolenti speciebus est, quæ ex rene, vel vesica profundius læsa & ulcerata venit, & junctum habet cum acerbo dolore puris mictum.*

16. Idem Hoffmannus *loc. cit. cap.* 8. multa docet de cerebri hæmorrhagia; postquam enim explicavit, quomodo cerebrum dispositum est ad concipiendam sanguinis stagnationem, ut eam vocant, & quomodo sanguis tardius circumit, facile subsistit, adituque in venas intercluso, alveos canalium admodum dilatat, concludit, facilem postea esse transitum in ruptionem vasorum, ita ut ea non modo cruore turgeant, sed & ab appulsu jugiter novo nimium farta dehiscant, rumpantur, & sanguinem effundant, effusoque in cerebro cruore, totus circularis sanguinis per eum motus turbetur & intercipiatur, animalesque ac vitales functiones elanguescant, & tandem penitus extinguantur.

17. Addit Hoffmannus, sanguineam hanc apoplexiam discernendam esse ab alio morbo, qui fit a seri secessu, & quem consequitur hemiplexia, & paralysis totius lateris, sed vita servatur; si etenim sanguis nimia copia cum impetu congeratur ad caput, nec tamen vasa perrumpat, sed propter diuturnam tantum stagnationem serum per poros secedat, ac descendens vel ad cerebri basim, vel ad spinalis medullæ alterutrum latus eidem incumbat, tam secretio liquidi subtilioris activi, quam influxus in nervos intercipitur, & partes in latere alterutro sensu privantur, ac motu. De sanguinea hac apoplexia multa habentur apud Sennertum *instit. medic. lib.* 2. *par.* 3. *sect.* 2. *cap.* 6. *v. Sanguinem vero.* Joannes quoque Lancisius *in tr. de mortibus subitaneis lib.* 1. *cap.* 8. docte explicat, quomodo sanguis, si supra alterum cerebri hemisphærium effundatur, unum duntaxat corticem comprimendo, ac simul obstruendo, inducat tandem apoplexiam, & eam quidem cum illius lateris paralysi, quod affecto hemisphærio respondet; & quomodo sanguis, si effluat ex vase ad cerebri basim posito, ut plurimum gignat aphoniam, jactationes, & denique apoplexiam citra præviam paralysim, dummodo alia non concurrant, quæ paralysim inducunt: & demum de hac cerebri hæmorrhagia hujusmodi habetur prognosticon apud Hoffmannum, *vehementiorem* videlicet, quæ a sanguine effuso derivatur, non solvi, & *debiliorem*, quam sanguis stagnans, & serum

secedens produxerunt, difficile solvi, nec in hac spem salutis esse, nisi post venæ sectionem, & congrua adhibita auxilia intra horas viginti quatuor sequatur levamen, & symptomata remittant, tertium autem diem longissimum esse moriendi terminum.

18. Hæc sufficere posse videntur, ut aliqua harum hæmorrhagiarum idea habeatur, quæ sufficiat Consultori Theologo, aut Canonistæ Congregationis sacrorum rituum. Nunc autem aliqua subjicienda sunt de recidiva in eumdem morbum, vel de metastasi in alium morbum; nec enim in judicio ferendo de miraculo sanationis satis est, ut morbi qualitas, ejusque gravitas perspectæ sint, sed etiam oportet, ut habeatur ratio recidivæ in eumdem morbum, & ejus conversionis in alium, juxta ea quæ alibi adnotata sunt.

19. Quoad narium hæmorrhagiam, si ea sanetur, sæpe recrudescit, & ejus immatura suppressio plerumque pariter vertigines, apoplexia, convulsiones, tinnitum aurium cum difficultate auditus, atque serenam guttam. Quoad hæmorrhagiam, seu sanguinis fluxum ex pulmonibus, ille non modo redit, sed aliquando in pus, ulcus, ac denique in becticam, & tabem lethalem transit. Idem judicium fertur de vomitu cruento, seu de ventriculi hæmorrhagia, quam Practici observant reverti etiam post annorum decursum: per sanguinis quippe effusionem partes debilitantur; cumque ipsi copiosius, & validius affluenti resistere non possint, pristinas servat vias, subsistit, & tandem erumpit. Suppressus hæmorrhoidalis fluxus morbos aliquando ingenerat, qui ex labe hepatis, lienis, pancreatis, mesenterii, & intestinorum fiunt: quapropter merito Hippocrates *lib. 6. aphor.* 12. ait: *A diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si una non servatur, periculum est, aquam intercutem, vel tabem advenire*; quem textum Cornelius Celsus *lib. 2. cap. 7.* sic explicavit: *Si ora venarum sanguinem solita fundere subito suppressa sunt, aut aqua intercus, aut tabes sequitur*; idemque Hippocrates *epidem. lib. 4. text.* 132. subjicit: *Alcippus habens hæmorrhoidas prohibebatur curari; curatus insanivit*, Hoffmannus, quæ hucusque dicta sunt, latissime prosequitur, quemadmodum & cetera omnia, quæ ad alias hæmorrhagiæ species pertinent tum quoad reversionem, tum quoad conversionem in alios morbos. Scribentes de Canonizatione Sanctorum nimus jejune se expediunt a materia, de qua nunc agitur. Bordonius *de miraculis medit. 7. quæst.* 19. ait, miraculo tribuendam esse sanationem a fluxu sanguinis, si, implorato Dei auxilio, cesset. Pignatellus *tom. 10. consul. 177. num. 13. & seqq.* loquens de hæmorrhagia narium ait, si ea fuerit valde copiosa, & repente cohibeatur cum perfecta, robusta, & continuata patientis valetudine, id esse miraculo adscribendum. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. tit. 3. cap. 3.* §. 10. loquens de uteri hæmorrhagia docet, sanationem ab ea esse miraculo adscribendam, si fuerit inveterata, si valde copiosa, & si medicamentis non cesserit. At, via & ratione procedendo, si aliqua ab hæmorrhagiis sanatio tamquam miraculum proponatur, species hæmorrhagiæ, ejus gravitas, diuturnitas, symptomata, adhibito Medicorum consilio, erunt ponderanda. Quærendum pariter erit, an medicamenta fuerint exhibita, an profuerint. Rursus non erit omittenda ratio de sanatione momentaria una cum recuperatione virium, nisi forte ageretur de cerebri hæmorrhagia, de qua supra *num.* 16. cujus mirifica sanatio, utpote secundi generis miraculum, potest esse non repentina. Nec erit prætermittenda indago de morbi reversione, aut conversione in alium morbum. Præter supra exposita Marcellus Donatus *de medic. historia mirabili lib. 5. cap. 9.* multos affert casus tum reditus horum morborum post multum tempus, tum conversionis ipsorum in alios morbos; & Zacchia *quæst. medico-legal. l. 4. tit. 3. qu. 8. n.* 58. loquens de miraculo Hæmorrhoissæ a Christo sanatæ hæc habet: *Id, quod mirum duco in hac muliere, est, quod tamdiu fluxu sanguinis conflictata, sive ille menstrualis fuerit, sive hæmorrhoidalis ... in alium morbum non inciderit, cum quicumque ille fuerit fluxus, cachexiam, hydropem, aliosque consimiles morbos, si inveteraverit, non solum aptus sit excitare, sed quasi de necessitate inferat, refrigerato nempe nativo calore, ipsaque hepatis sanguificatrice virtute labefactata; ita ut ex his non possim mihi non persuadere, eam mulierem non fuisse in extrema cachexia, quod fortasse innuere voluit Evangelista illis verbis*: Nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat. *Non tamen habet expressam mentionem alterius morbi, sed solius hujus symptomatis, nempe fluxus sanguinis, quia hic erat præcipuus & primus affectus, & causa aliorum, si qui aderant.*

20. Actum est in Congregatione sacrorum rituum de nonnullis, quæ proponebantur tamquam miracula, ab hæmorrhagia sanationibus, in causa videlicet Beatificationis tunc Servi Dei Alfonsi Turribii, tum in causa Canonizationis ipsius post obtentam Beatificationem, & demum in causa Beatificationis tunc Ven. Servi Dei, nunc Beati Joannis de Prado. In causa Beatificationis tunc Servi Dei Alfonsi Turribii inter miracula approbanda proponebatur liberatio cujusdam mulieris a fluxu sanguinis post dirissimum puerperium per tres menses continuato, frustratis trium Medicorum remediis, quique cessaverat, Cruce pectorali prædicti Servi Dei supra ventrem reposita. Prosper Bottinius tunc Fidei Promotor multa opposuit adversus facti probationem; & ad ulteriora procedens dixit, sanatam fuisse vehementi timore perculsam, timoremque stitisse fluentem sanguinem, juxta Zacutum *lib. 2. praxis admirandæ cap. 66.* Addidit, nonnullis gemmis virtutem inesse sistendi cursum sanguinis, hancque virtutem adscribi jaspidi signanter, & smaragdo, uti tradit Silvester Rattray *lib. de sympath. & antipath. pag. 23.* & verisimile admodum esse, Crucem pectoralem Servi Dei ventri mulieris applicatam ex prædictis gemmis esse compositam: demum opposuit defectum *instantaneitatis*, & recidivam in eumdem morbum. Quæ animadversiones, licet plura respondissent Postulatores, tanti fuerunt roboris & momenti apud sacram Congregationem, ut nulla ejus sanationis habita fuerit ratio, sed ad Beatificationem ventum sit ex duobus aliis miraculis. In causa Canonizationis ejusdem Beati, nunc Sancti Alfonsi Turribii inter ceteras sanationes, quæ, tamquam miracula, propositæ fuere, proposita fuit & sanatio ab hæmorrhagia narium. Idem Prosper Bottinius Fidei Promotor observavit, spatio octo, vel decem horarum ex naribus non effluxisse nisi tres libras sanguinis, & hanc quidem quantitatem esse exiguam, cum ageretur de adolescente: narrat enim Zacutus *de prax. medic. admirand. lib. 2. observ. 72.* se curasse mulierem gracilem & macram, quæ intra septem dies triginta circiter libras sanguinis per nares emiserat. Consideravit idem diligentissimus Fidei Promotor, ex ea sanguinis emissione per nares ægrum debilitatem virium non contraxisse. Addidit, plura adhibita fuisse medicamina una cum geminata venæ sectione; ægro deliquium supervenisse; & tam venæ sectionem, quam animi deliquium fluxum sanguinis naturaliter cohibere, juxta Riverium *in praxi medica lib. 4. cap. 7. §. Ac primum sanguinis*, & §. *Sed multo.* Responsum fuit a Postulatoribus tum ex facto, tum ex jure, & etiam ex physica a Paulo Manfredo. Ipse ad Fidei Promotoratum assumptus adhæsi animadversionibus Prædecessoris. Addidi non constare de repentina sanatione, atque adeo nec de gravitate quidem morbi, cum, excepto Pœnitentiæ Sacramento, viri Religiosi, in quorum domo æger manebat, alia Sacramenta eidem non administraverint, sanctissimi videlicet Viatici, & extremæ Unctionis. Joannes Baptista Fossombronus Medicus electus, ut suum pro veritate ferret judicium, sensit, omnia juxta naturam in ea sanatione processisse. Quapropter in Canonizatione prædicti Beati ea sanatio non fuit intra miracula recensita. In causa Beatificationis tunc Servi Dei, nunc Beati Joannis de Prado agebatur de Sacerdote provectæ ætatis, qui pati cœpit ex ore vehementem nimiamque sanguinis ejectionem. Terribilis sanguinis fluxus spatio octo dierum duraverat, & æger a Medicis deploratus, receptis Ecclesiæ Sacramentis, Domini adventum exspectabat. In hoc desperato sanitatis statu Divinam opem imploravit per intercessionem Ven. Servi Dei, & momento, quo ejus corpori admota fuit Servi Dei Reliquia, cessavit sanguinis affluvium; æger, recuperatis viribus, se erexit in lecto, cibum petiit, & plene convaluit, & semper in posterum bene se habuit; Ipse fungens munere Fidei Promotoris multa quoad vim probationum opposui, quibus scribentes de facto, & de jure plene satisfecerunt. Dubitandum proposui, an virium recuperatio esset potius referenda ad cibum, quem æger sumpserat, quam ad miraculum, & tandem dixi, causam ignorari, a qua manaverat vomitus sanguinis, & aliquas sanguinis per os evacuationes prodesse sanitati, juxta Sennertum *oper. t. 2. l. 2. par. 3. c. 7.* ubi hæc habet: *Refert Plinius, Volusium Saturninum omnibus annis, stato tempore, sanguinem expuisse, & nihilominus ad annum 90. vixisse; & novi virum nobilem plethoricum, in vicino Anhaldinatu, qui per intervalla sæpe a pulmone sanguinem copiosum sine omni incommodo rejiciebat, in senectute vero per eamdem viam quotidie magnam pituitæ copiam sine omni damno rejiciebat, qui nihilominus ad summam senectutem pervenit.* Emmanuel Lopez *in consul. medico-physica*, ex magna copia sanguinis effusi, & ex duratione per octo dies colligi posse putavit, vas aliquod ruptum fuisse,

fuisse, juxta Joannem Heurnium *in comment. aphor. Hippocratis lib. 4. aphor.* 78. & Hieronymum Mercurialem *ad eumdem aphor.* & Ludovicum Mercatum *de intern. morbor. cur. lib. 2. cap.* 5. *tom.* 3. sanguinisque profluvium ex rupto vase in pulmone manasse, & sic imminens fuisse periculum mortis, phthisis, aut hydropis veluti notant Etmuller. *medic. pract. par.* 2. *pag.* 160. Theophil. Bonett. *thesaur. Medic. Pract. t.* 1. *l.* 2. *cap.* 49. *fol.* 1043. Hyacinthus Andreas Gotholan. *pract. medic. lib.* 2. *cap.* 22. *fol.* 236. Criticam & salutarem sanguinis emissionem citatus Lopez vi symptomatum, quibus æger afficiebatur, exclusit, subitamque idcirco perfectam sanationem una cum virium recuperatione miraculo adscripsit. Joannes Maria Lancisius electus, ut suum pro veritate ferret judicium, adnotandum censuit primo, non modicam, sed magnam copiam sanguinis effluxisse, idque non semel; & sic sanguinem non a venis, sed ab arteriis prodiisse, juxta Willisium *de medic. oper. part.* 2. *sect.* 1. *cap.* 7. *pag.* 78. & Etmullerum *tom.* 1. *tit. hæmorrhagi pag.* 355. & sanguinem, utpote ab arteriis facilius fluentem, quam a venis, difficilius sisti: secundo, ex sanguinis sputo ægrum non levamen, sed maximam virium imbecillitatem contraxisse, ita ut evacuatio non potuerit esse critica, cum juxta Hippocratem 1. *aphor.* 2. quæcumque evacuationes, ac vasorum inanitiones bonæ & salutares sint, si inde ægri melius se habeant, ac eas leviter tolerent, contra vero malæ, si non proficiant, nec leviter ferant: tertio, si sputum cruentum fuit ab aspera arteria, & a pulmonibus, transitum imminuisse in phthisim, juxta effatum citati Hippocratis 7. *aphor.* 15. & 16. *A sanguinis sputo puris sputum, a puris sputo phthisis*; si vero a solis faucibus erat, cum sæpe in die, & magna copia afflueret, non modicam illius portionem per œsophagum in ventriculum debuisse necessario descendere, & in eo acorem contrahere, sanguinemque in grumos coactum juxta Galenum quodammodo naturam veneni assumere, præsertim cum ab ægrotantis corpore efflueret, particulas enim morbosas secum adducebat; quinimmo fieri vix potuisse, quin eo in loco, unde sanguis a faucibus affluebat, ulcus, verruca, aut aliud tumoris genus subnasceretur. Ex his autem, & aliis ab eo in suo *suffragio* notatis dixit, de gravitatis morbi dubitari non posse, nec de aliorum imminentium morborum periculo, qui naturaliter ab hæmophthisi tamquam ejus fonte, uti rivuli, fluere debuissent. Post hæc receptam momento sanitatem post invocationem una cum virium recuperatione, necnon sanitatis continuationem tum absque reversione morbi, tum absque conversione ejus in alium spatio octo annorum (tot enim a sanitate recepta ad processus confectionem elapsi erant) sedulo examinavit, & approbavit, & pro miraculo conclusit, & post longum, & maturum causæ examen sacrorum rituum Congregatio inter cetera miracula, quæ approbavit pro Beatificatione Servi Dei Joannis de Prado, approbavit & illud *repentinæ sanationis Melchioris de Loaissa a copioso & immoderato sanguinis effluxu cum instantanea deperditarum virium recuperatione in tertio genere*; quod Decretum fuit Apostolica auctoritate confirmatum a Benedicto XIII. die 5. Martii 1728. Quæ profecto omnia ponunt in aperto, quid examinandum sit, cum agitur de mirandis sanationibus ab hæmorrhagiis, cohærenter ad ea, quæ a nobis paulo ante dicta sunt.

21. Hactenus de hæmorrhagiis, quæ a morbis, quibus naturaliter homines afficiuntur, procedunt. Nunc autem aliqua dicenda sunt de hæmorrhagia, seu ingenti sanguinis profusione, quæ accidit in vulneribus corpori humano inflictis. Licet enim, si, vulnere inflicto, modice sanguis fluat, permittendum sit, ut tantum effluat, quantum commodum videbitur; si tamen immodice profluat, ut vires dejiciat, quamprimum sistendus est: præterquamquod in curatione nihil proficitur, quamdiu sanguinis fluxus continuatur. Apud Medicos, & Chirurgos legi possunt remedia, quæ adhibentur, ut, sauciis jugularibus vasis, occurratur sanguinis profluvio, inter quæ futura numeratur, & ligamen. Carolus Musitanus *de vulneribus cap.* 7. ait: *A futuris aufugiendum est, velati ab illis, quæ ex una parte nihil penitus proficiunt, ex altera vero in immensum nocere possunt*. Et judicio quidem recentiorum Chirurgorum, quot sunt puncta tot nova sunt vulnera, quæ dolorem, inflammationem, pus, ac febrem excitant, promoventque: itaque merito Paulus Barbetta *chirurg. lib.* 2. *part.* 2. *cap.* 6. optimum fore judicavit, si Chirurgus acu numquam indigeat; sic enim æger a dolore, vulnus ab inflammatione, & ipse Chirurgus a molestiis variis liberabitur. Non sic autem se habet res, si ligamen adhibeatur, quando videlicet Chirurgus hamulo vulneratum vas apprehendit, & attollit, & deinde partem utrimque ligat, totumque vas transversim præscindit, veluti explicat Munnicks *in sua chirurgia lib.* 2. *cap.* 20. *num.* 9. licet neque hoc careat periculo, cum sæpe, disrupto, aut laxato filo, renovetur hæmorrhagia; quare Scultetus *in arman. chirurg.* quoddam describit instrumentum constrictivum. Pulvis quoque sympatheticus mirabilis esse videtur in sanguine sistendo, sive supra corporis partem vulneratam adhibeatur, sive intincto recenti sanguine linteo inspergatur, ac deinde detineatur in loco ab omni aeris inclementia libero. Qui tam pro, quam contra hujus Pulveris usum scripsere, exstant uno Volumine collecti, quod *Theatrum Sympatheticum* inscribitur. Tozzius *tom.* 5. *de recta usu sex rerum naturalium lib.* 3. *cap.* 7. explicat, quomodo pulvis operetur, etiamsi videatur agere in distans: ait enim, per aerem diffusos esse quosdam halitus, atque instar catenæ devinctos, & sic mutuo vim communicantes, vaporesque ita devinctos, atque per aerem diffusos, cum a sanguine vulneratæ partis effluunt, commisceri cum halitibus vitriolicis, unaque communicare, & sic, sigendo fluentem ex vulnere sanguinem, & fibrillas partium corrugando, medelam afferre. Quærunt Theologi, an usus hujus Pulveris sit superstitioni obnoxius, & nonnulli negando respondent, cum ex eo, quod causa ignoretur, non debeat statim exclamari, rem esse Dæmoniacam; non omnia enim noscimus naturalia, nec in nos omnes sapientiæ latices sunt effusi, quemadmodum advertit Cabeus de Meteor. *lib.* 4. *cap.* 4. *quæst.* 2. Hieronymus Vitalis Clericus Regularis pro licito usu hujus pulveris novissime scripsit.

22. At, utcunque sit de his, quæ satis erit innuisse, nullo prolato judicio, dum munere fungebar Fidei Promotoris, magna quæstio ad rem præsentem pertinens excitata fuit in sacrorum rituum Congregatione, cum ageretur de miraculis a Deo intercessione tunc Beati, nunc Sancti Stanislai Kostkæ patratis pro ejus Canonizatione obtinenda. Æthiops servus sibi jugulum ferro secuerat, & per vulnus respirabat, ingenti sanguinis copia emissa, fandi impotens in terra procumbebat animo deficiens. Dissectas icto fuisse internas venas jugulares, & arterias carotides, testes asseruerunt, tantaque profunditate dixerunt gladium adactum, ut præter asperam arteriam, œsophago etiam transverse inciso, digiti per os immissi ex ipso vulnere conspicerentur. Urgente ergo mortis periculo, factus est domesticorum concursus. Arcessiti fuerunt Medici & Chirurgi, vulnusque acu consutum est. Æthiops sacro Baptismo lustratus, implorato ab astantibus Beati Stanislai patrocinio; & ipsius Imagine vulneri imposita, statim a mortifera sanguinis effusione liberatus loquelæ usum recuperavit, comedit, & præviæ integræ valetudini restitutus est.

23. Gravitatem vulneris admisi, juxta doctrinam Hieronymi Fabricii *de vulneribus par.* 2. *lib.* 2. *cap.* 35. Paræi Parisiensis *in thesauro chirurgiæ de partium vulneribus lib.* 9. *cap.* 29. Cæsaris Magati *lib.* 2. *de rara medicatione vulnerum cap.* 63. sed addidi, novum non esse, ut aliqui periculosis & lethalibus vulneribus sauciati naturaliter sanentur. Exempla prostant apud Panarolam *in medicis observat. observ.* 43. apud Franciscum Valeriolam *lib.* 3. *enarrat.* 8. apud Schenckium *observ. lib.* 1. *tit. de vulneribus*, & apud Marcellum Donatum *de medica historia mirabili lib.* 5. *cap.* 4. & ne viderer duntaxat generalia persequi, attuli casus vulneratorum in venis jugularibus, qui naturaliter sanati sunt, de quibus Munnicks *loco supra cit.* ubi hæc refert: *Nonnulli vulnerata vasa jugularia obstruere norunt, digito vas apertum aliquamdiu comprimendo, donec ibidem sanguis concrescat, atque concretus vulneris orificium obstruat, adeoque amplius non permittat cruorem profluere. Et habet Calmeteus exemplum cujusdam in vena jugulari externa vulnerati, qui familiarium opera vicissim vulneri digitum per tres dies admoventium evasit. Atque haud absimili modo vulneratam jugularem venam in collo Celsissimi Arausionum Principis Guillelmi I. obturatam, sanguinisque ex eadem fluxum inhibitum fuisse, superius de venarum & arteriarum vulneribus narravimus.*

24. Et quia præsensi, posse a Postulatoribus responderi, recensitas vulnerum sanationes non fuisse cum omnimoda asperæ arteriæ, & œsophagi, utriusque arteriæ carotidis, omnium venarum jugularium scissura, cum immenso sanguinis actuali profluvio, cum virium omnimoda jactura, cum impossibili reparatione quarumdam actionum, quæ a læsis illis partibus pendebant; item, eas contigisse sine medico præsidio; & demum in casu Principis Guillelmi I. venam jugularem vulneratam digitis per duos

vel

vel tres dies fuiſſe compreſſam, donec ſanguis per hanc conſtrictionem inhibitus in grumum cogeretur, & ſic exſiccatus operculi inſtar impellentis ſanguinis exitum prohiberet; difficultates difficultatibus addidi tum contra ſanationis *inſtantaneitatem*, tum adverſus dicta teſtium, qui nimium exaggeraſſe in ſuis atteſtationibus mihi viſi ſunt; uſu quippe aliquando evenit, ut augeantur mala, quo mirabiliora reſtitutæ valetudinis beneficia reputentur.

25. Dixerant teſtes, ictu diſſectas fuiſſe venas jugulares, & arterias carotides, magnamque fuiſſe ſanguinis effuſionem conſecutam, quæ jugulati bovis ſpeciem referebat; dixerant, Domeſticos conveniſſe, Peritos vocatos, vulnus exploratum & conſutum, Baptiſmum collatum, Beatum invocatum, ejuſque Imaginem vulneri admotam. Cumque, omnia hæc ut citiſſime fierent ab imparatis, integra ad minus hora fuerit neceſſaria, ea decurrente, Æthiops juxta naturalem rerum curſum mori debuiſſet; tum quia Bohn in ſuo tractatu *de renuntiatione vulnerum lethalium ſect. 1.* demonſtrat, vulneratos non ſolum in arteriis carotidibus, ſed vel in iis, quæ diametri minoris ſunt, & prope inguina locantur, brevi, & *antequam Chirurgus advocetur, cum ſanguine animam deponere*; tum quia horæ decurſu copioſus ſanguis ex arteriis utrimque adjacentibus quaquaverſum erumpens uſque ad pulmones defluens ægrotum præfocat; juxta ea, quæ advertit Lucas Schrokius agens de gutturi vulnere *in ſcholiis obſervat. 2. Joannis Helwigii*, cum quo concordat Sennertus *med. pract. de vulneribus lib. 5. par. 4. cap. 9.* ubi docet, ſanguinem e magnis diſſectis arteriis perniciſſime exſilientem confeſtim irruere in pulmones. Quod ſi Æthiops, veris exiſtentibus narratis per teſtes, mori debuiſſet, & mortuus non eſt, dubitandum eſſe videbatur de eorum ambiguitate, aut nimietate. Quod ſi reſponſum fuiſſet, mortem contigere debuiſſe, ſi juxta conſuetum naturæ ordinem res proceſſiſſet, ſecus autem, accedente miraculo, hoc ipſum occupavi reſpondens, nihil de miraculo excogitari poſſe, niſi poſt invocationem; cumque invocatio facta ſit, quando applicata fuit vulneri Imago Beati, & id præſtitum ſit poſt concurſum Domeſticorum, & omnia alia ſupra expoſita, in quibus peragendis tempus ſaltem horæ erat neceſſarium, ex his dixi eo magis dignoſci teſtium imperitiam, aut exaggerationem, *imperitiam*, quia miraculum patratum ante invocationem Beati non poterat adſcribi ejus interceſſioni, ut ipſi contendebant; *exaggerationem*, cum Æthiopem abſque miraculi præſidio vivum dixerint, qui vulneratus vulnere iſtiuſmodi integra hora naturaliter vivere non poterat.

26. Joannes Maria Lanciſius juſſu Clementis Papæ XI. electus, ut ſuum pro veritate proferret judicium, longa diſſertatione idem argumentum proſecutus eſt; utque eo evidentiorem redderet teſtium exaggerationem, conſideravit, digitos per vulneris hiatum in tracheam immiſſos apparere illis potuiſſe, qui ex aperto ore in fauces ſpectabant, ſed negavit, digitos per os immiſſos, etiamſi longiſſimos, potuiſſe, ad labia vulneris in trachea pertingere, uti teſtes dixerant, cum tanto obliqui itineris intervallo diſtet os ab œſophago, atque a trachea, ut, quamquam ore per oſcitationem maxime hiante, nemo, utcumque conetur, extendere illuc digitos poſſit, qui vix ultra uvulam, ſeu columellam ad pharyngis, hoc eſt ad œſophagi initium perveniunt. Et quamvis idem Lanciſius, tum quod vulneris gravitas eſſet maxima, tum quod ſanitas vel nulla, vel nonniſi diuturna curatione ſperari poſſet, ſanationem inter miracula recenſendam autumaverit; & Paolus Manfredus pro miraculo ſcribens multa ingenioſe deduxerit, teſtatuſque ſit, ſe aliquando vidiſſe nonnullos voluntarie ſtomachum ſubverſuros totam manum per os introducere, adeo ut digiti ultra laryngem deſcenderent, & in hujus dicti comprobationem allata fuerit experientia facta a Chirurgo Maria Cecchino coram teſtibus, in qua, expoſito cadavere hominis defuncti in archihoſpitali Sanctiſſimi Salvatoris ad Sancta Sanctorum in Urbe, diſciſſoque capite aſperæ arteriæ, injectaque in os manu, extrema pars digitorum per vulnus viſa eſt; & a Poſtulatoribus de facto, & de jure ſcribentibus multa adducta ſint, ut oſtenderetur, non fuiſſe neceſſarium horæ lapſum, ut fierent quæ facta ſunt, & invocationem Beati applicationem Imaginis ipſius præceſſiſſe: ſacra nihilominus Congregatio, penes quam inſuperabilis eſt animadverſio, quæ fidem teſtium reſpicit, prudentiſſime abſtinuit ab hujus miraculi approbatione, & nonnulla alia approbavit, quorum ope ad Beati Stanislai canonizationem ventum eſt.

27. Felicius res proceſſit in cauſa Beatificationis tunc Servi Dei, nunc Sancti Alfonſi Turribii: cum enim inter miracula ejus interceſſione a Deo patrata, ſanatio proponeretur Joannis de Godoy lethifero ſtomachi vulnere ſauciati, qui magnam ſanguinis copiam evomuerat, & ſuſpenſa ejus collo Cruce pectorali Servi Dei, ſanus evaſit, obſervatum fuit, vulneratum ictu hoſtilis gladii fuiſſe præcipue ventriculum, & cum eo venam cavam, & arteriam magnam, ita ut de gravitate vulneris nulla ſupereſſe poſſet dubitatio, ut infra demonſtrabitur, ideoque ſubitam & perfectam ſanationem poſt Reliquiæ applicationem miraculo tertii generis eſſe adſcribendam. Et in cauſa Canonizationis S. Andreæ Avellini inter cetera miracula fuit approbatum illud in tertio genere *ſanationis inſtantaneæ Joannis Baptiſtæ Corizo a profundo vulnere capitis, abſque ullo ſigno cicatricis*; uti colligitur ex Decreto edito die 12. Maji 1707.

28. Ad capitis complementum, operæ pretium eſſe videtur aliqua ex libris Medicorum & Chirurgorum ſumere, quæ Conſultoribus ſacræ Congregationis prodeſſe poſſint, cum in ea, tamquam miracula, proponuntur vulnerum ſanationes. Porro vulnera nonnulla ſunt lethalia, nonnulla non lethalia. Inter lethalia, nonnulla ſunt abſolute & omnino lethalia, nonnulla ſimpliciter lethalia. Abſolute autem, vel ex neceſſitate lethalia ſunt, quæ non requirunt curam & conſilium Medicorum & Chirurgorum, vel ſunt talia, ex quibus vulneratus ſtatim moritur, vel ob quæ moritur, quamvis omni arte & induſtria curetur; & lethalia ſimpliciter ea ſunt, ex quibus vulneratus non ſtatim moritur, & ex quibus quandoque etiam non moritur; & demum non lethalia ſunt, quæ ſemper ad ſalutem, quantum in ipſis eſt, vergunt, licet ex accidenti, aut incuria medentis, vel ipſius vulnerati aliquando fiant lethalia, uti late oſtendit Munincks *chirurg. lib. 2. cap. 2.* Celebris eſt aphoriſmus Hippocratis de vulneribus abſolute lethalibus: *Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, aut præcordiis, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut ventriculo, aut jecore, lethale eſt.* Hoc ipſum idem Hippocrates tradit *lib. 1. de morbis* ita dicens: *Moritur autem, ſi quis cerebro ſauciatus fuerit, aut ſpinali medulla, aut hepate, aut præcordiis, ſive ſepto tranſverſo, aut veſica, aut vena ſanguiflua, aut corde:* & quod dictum eſt de vulneribus non lethalibus, ſed quæ ex accidenti fiunt lethalia, præcipuum ſibi vindicat locum in levibus capitis vulneribus, teſte eodem Hippocrate *in libro de vulneribus capitis*, ubi ſic loquitur: *Nullum capitis vulnus leviter contemni debet; ſæpe etenim ſola cutis contuſa ferro, aut aliqua alia re, ſi non recte tractetur, ſcilicet ſi ſanguis concretus non expurgetur, aut aliud quidquam negligatur, ulcus incrudeſcens ægro periculum, & Medico negotium non minus affert.* Proſequuntur Horſt. *obſerv. medic. lib. 2. obſerv. 1.* Bellon. *conſil. medic. lib. 1. conſil. 49.* Zacchias *quæſt. medico-legal. lib. 5. tit. 2. quæſt. 9. num. 1. & ſeqq.* Nonnulli ſcribunt, lethalia vulnera non ſolum a vulneratæ partis natura, ſed etiam ab eſſentia vulneris, ab ejuſdem magnitudine, a complexu ſymptomatum, atque a propriis ſolutæ unitatis differentiis proficiſci. Ac Thomas Reineſius *in ſua ſchola Juriſconſultorum medica lib. 4. cap. 2.* ſtrenue contendit, lethale vulnerum periculum unice a parte vulnerata deſumendum: & Tozzius *tom. 4. par. 3. in aphoriſmos Hippocratis lib. 6. aphor. 18.* animadvertit, vulnera dici lethalia, ſi in partibus vitæ tuendæ neceſſariis conformationem, texturam, & nexum vaſorum, aut ſtructuram earumdem diſcindant, ac turbent; item, ſi circuitum ſanguinis interrumpant; & ex his duobus capitibus vulnera cordis & cerebri eſſe lethalia. Addit, vulnera quoque dici lethalia ex alio capite, ſi excrementorum repurgationes impediant; & tam ex hoc impedimento, quam ex ſupra relata abruptione circuitus ſanguinis lethalia eſſe vulnera pulmonis, jecoris, & aliorum viſcerum magnis latiſque venis, & arteriis refertorum. Concludit denique, lethalia quoque eſſe vulnera, ſi inflammationem, gangrænam, dolorem vehementem, aut alia ſymptomata graviora inferant; & lethalia eſſe vulnera inteſtinorum, & veſicæ non ſolum ex hoc capite, ſed ex alio quoque ſupra expoſito impeditæ repurgationis excrementorum.

29. Paræus *lib. 9. cap. 33.* lethalia pronunciat vulnera lienis; poſtquam enim cum Hippocrate lethalia dixit vulnera ventriculi, & tenuiorem inteſtinorum, ſubjicit: *Fere ſunt æque periculoſa lienis vulnera; quamvis enim ejus non ſit æqua dignitas, ac hepatis, inſignia tamen vaſa per ipſum diſſeminantur; unde inſignes profuſiones ſanguinis contingunt, quibus occurrere non poſſumus.* Hippocrates autem *in cit. aphoriſmo* nullam facit mentionem lienis, vel quia parem ſortitur conditionem cum jecore; vel quia, ſi fortaſſe vulneretur, commode reſcindi poteſt.

potest. Loquitur quoque Hippocrates eo in loco de tenuioribus intestinis: quocirca, juxta ipsum, Duodenum, Jejunum, & Ileon erunt insanabilia, & facilioris curationis Cæcum, Colon, & Rectum, licet & hæc non sint periculi expertia, quia, etsi non tam graviter plerumque efficiantur, possunt tamen aliquando ex magna discussione pari modo periclitari, sed longe minus vel tardius, quam gracilia. Nonnulli partibus ab Hippocrate memoratis, præter lienem, alias adjiciunt, vesicam felleam, pericardium, pulmonem, spinalem medullam, renes, venas, & arterias, potissimum circa fauces, & guttur, & meninges cerebri, uti videri potest apud Brasaulum, & apud Cornelium Celsum *lib. 5. de re medica cap. 26. Servari non potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui jecinoris portæ, cui spinæ medulla percussa est, cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius intestinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati sunt, cuive circa fauces grandes venæ, vel arteriæ præcisæ sunt.* At Tozzius scite animadvertit, non quæcumque vulnera, quæ insanabilia sunt, lethalia esse dicenda; ossa quippe & cartilagines, si frangantur aut vulnerentur, licet plerumque insanabilia evadant, mortem tamen necessario non afferunt: & partibus ab Hippocrate memoratis ipse addit œsophagum, qui vulneratis non dissimiliter lethum affert.

30. Munnicks *cit. lib. 2. cap. 2.* hæc omnia late prosequitur: quod ipsum fuse habetur apud Reinesium *cit. lib. 4. cap. 3. & seqq.* Paræus *in canonibus chirurgiæ 2. can. 13.* ait: *Magna magnorum vasorum vulnera lethalia censentur.* Vidus Vidius *de curatione membratim lib. 8. cap. 6. pag. 372.* hæc pronuntiat de vulnere asperæ arteriæ: *Vulnera, quæ in asperam arteriam penetrent, plerumque celerrimam moriendi necessitatem afferunt ob sanguinem, qui e venis jugularibus præcisis effusus confertim pulmonem obruit.* Petrus Pigreus *lib. 4. præceptorum medicinæ chirurgicæ cap. 12.* de colli, & gutturis vulnere hæc profert: *Si simplex sit, & in carne tantum, ab aliis vulneribus nihil differt. Si autem fuerit cum œsophagi, aut tracheæ, seu asperæ arteriæ læsione; eaque penitus secta fuerit, ejus curatio desperanda est.* Jacobus Berengarius Carpensis in tractatu *de fractura cranii cap. 13.* testatur, se vidisse sex homines, *a quibus notabilis quantitas medullæ cerebri exivit, & sanati sunt;* sed subjicit: *Licet vero ex his aliqui non multo post tempore mortui sunt apopletici, aliqui, maxime duo, semper passi sunt paralysim unius lateris; vixerunt tamen per duos annos.* Circumferuntur nonnullæ sanationes vulnerum etiam in principalibus visceribus; sed hisce exemplis Jeremias Triverius *in comment. ad aphor. 18. lib. 6. Hippocratis* ita respondet: *Principalia tamen viscera non diu mortem inferunt, non diu legitimum illorum munus citra mortem desiderari potest. Proinde falsum, quod quidam dicunt, sese altissima, hoc est profundissima hepatis vulnera curasse, aut etiam fibris hepatis abscissis, restituisse.* Alia prostant exempla apud Donatum *loc. cit.* & Schenckium, qui *lib. 1. de vulneribus capitis* multa refert de sanationibus vulnerum deploratorum cerebri cum ejusdem substantiæ effluvio, & jactura, quæ Bononiæ peritissimorum opera factæ sunt. Hæc quoque resumuntur a Matta *de Canoniz. Sanctor. par. 3. cap. 13. num. 492. & cap. 23. num. 11.* Sed optime Tozzius *loc. cit.* observat, qui testantur, aliquos a vulneribus capitis, cordis, & pulmonum convaluisse, non locutos esse de partibus organicis istorum viscerum, sed solum de superficiariis & extimis eorumdem: potest enim aliqua portio corticis cerebri rescindi, illæso meditullio; potest cor vulnerari ea in parte, quæ illius mucronem constituit; possunt pulmones vulnerari, superstite vita, si vulnera attingant extremitates & apices loborum. Idem dici potest de jecore: secus vero, si interna cerebri substantia læsa sit, si vulnera inflicta sint basi cordis, ventriculis, arteriæ aortæ, ceterisque ductibus principalibus ejusdem, & si vulnus inflictum sit in substantia pulmonis, aut jecoris. Primi generis vulnera lethalia sunt, sed simpliciter, cum ex eis non intercipiatur motus sanguinis & cordis; secundi vero generis vulnera absolute & per se lethalia sunt; ex quo sanguinis circulationi sunt impedimento, quemadmodum fuse legi potest apud ipsum.

31. Ex his autem, quæ hucusque dicta sunt, unusquisque facile colligere poterit, quandonam curationes a vulneribus miraculo sint adscribendæ. Sanationis ergo vulnerum non lethalium nulla poterit haberi ratio pro re & ad effectum, de quo agitur, nisi forte non lethalia evasissent lethalia ex accidenti & incuria medentis. Vere ergo, absolute, & ex necessitate lethalium juxta explicationes supra positas potissima ratio erit habenda, & eorum sanatio secundi generis miraculis erit adscribenda; in examine autem pro approbatione satis erit, ut adsint requisita necessaria ad miracula secundi generis. Sanationes vero vulnerum simpliciter lethalium, & non lethalium, quæ tamen lethalia facta sunt ex imperitia medentis, vel incuria, & naturali dispositione vulnerati, si miraculo sint adscribendæ, non poterunt adscribi nisi classi miraculorum tertii generis, in quibus idcirco omnia concurrere debent, quæ sæpe a Nobis concurrere debere dicta sunt ad constituenda tertii generis miracula. Ad rem faciunt adducta per Pignatellum *consul. 191. tom. 10.* & per Rotæ Auditores in relatione causæ Sanctæ Franciscæ Romanæ *3. part. miracul. 5.* & in relatione causæ Sancti Ignatii *miracul. 3.* & Medicorum & Chirurgorum, qui ad sanandum vulneratum acciti sunt, dicta erunt serio perpendenda, ut dignoscatur, quænam corporis partes fuerint vulneratæ, quæ symptomata adfuerint; & Medicorum & Chirurgorum pro veritate scribentium consilia erunt requirenda, cum ex symptomatibus, de quibus testes, & Medici, & Chirurgi, qui vulneratum curarunt, testati sunt, de natura & qualitate vulneris judicium sumi possit. Sic juxta Celsum *lib. 5. cap. 26.* pulsuum infelix conditio vulnus ventriculi ostendit; quemadmodum & sudores graves: *Venarum motus elanguescunt, sudores graves oriuntur.* Sic, teste Paræo *lib. 9. cap. 33.* si cibus & potus per vulnus erumpant, si *sudantiunculæ* obrepant, aut alia quædam symptomata ab ipso narrata, signa hæc sunt ventriculi læsi, & tenuium intestinorum: *Ventriculo, vel tenuium intestinorum aliquo vulneratis, cibus potusque per vulnus erumpant, ilia intumescunt & indurantur, singultus ægrum exercet, sæpe & bilis meræ vomitus adest, sævus doloris cruciatus ventrem alvumque torquet, frigidæ sudatiunculæ obrepunt, extrema refrigerantur.* Sic denique magnus effluxus sanguinis, arteriam & venam læsas esse demonstrat, crassior & nigrior venam, rubicundior & saliens arteriam læsas ostendit; veluti late docet Joannes Tagaultius *lib. 2. instit. chirurgic. cap. 12. Signum venæ, atque arteriæ incisæ est sanguinis profusio. Quod si sanguis cum impetu, ac saliendo perfluat, & tenuis, ac flavus, fervensque appareat, arteriam divisam esse, significatur: si vero crassior & nigrior conspiciatur, ac quieto sine pulsu, & citra saltum effundatur, indicium est, ipsum a vena affluere.*

32. De vulneris curatione mentio fit in Evangelio: Matthæi quippe *cap. 26.* narratur, unum ex his, qui erant cum Jesu, quando turba multa cum gladiis & fustibus advenerat, eumque tenebat, gladium suum exeruisse, & amputasse auriculam Servi Principis Sacerdotum. Idem habetur Marci *cap. 14.* & Joannis *cap. 18.* ubi additur nomen tum vulnerantis, tum vulnerati, Petri videlicet, & Malchi; & apud S. Lucam *cap. 22. 51.* habentur hæc verba: *Et, cum tetigisset* (sermo est de Christo Domino) *auriculam ejus,* (videlicet Malchi) *sanavit eum.* Quæritur, num auricula fuerit penitus abscissa, an tantum ex parte, ita ut tantisper adhuc hæreret capiti. Abscissam quippe nonnulli fuisse deducunt ex verbis Matthæi, Marci, & Joannis, in quibus dicitur auriculam fuisse amputatam. Alii putant, auriculam fuisse adhuc aliquatenus capiti hærentem, id desumentes ex verbis S. Lucæ, in quibus narratur, eam fuisse a Christo tactam, uti videri potest apud Calmet *ad cap. 14. S. Marci.* At, quomodocumque res se habuerit, de miraculo dubitari non potest; & quidem, si primo modo se habuerit, miraculum erit secundi generis; si secundo, tertii generis. Erit autem secundi generis, si primo modo res se habuerit, quia pars animalis viventis a suo principio divisa illico commoritur, nec ad vitam restitui potest, nisi miraculo. Erit deinde tertii generis, si secundo modo res se habuerit, quia, licet ope medicamentorum alicujus temporis decursu potuisset naturaliter auricula sanari, id tamen naturaliter fieri non poterat momento temporis & per solum tactum manus, uti observat Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 8. num. 77. & seqq.* Subscribit Scheuchzerus *in physica sacra ad cap. 22. Lucæ pag. 1441.* ubi scite notat, magnum fuisse miraculum, sive Christus auriculam restituerit, sive pendulam, aut graviter sauciatam sanaverit; vulnera quippe auriculæ cartilaginosæ neque facile ligari queunt, neque curari, & quando curantur, adhibentur ligaturæ, emplastra, balsama vulneraria, nec per tactum manus auricula, licet non abscissa, sed pendula, sanatur. De S. Joanne Damasceno legitur in Martyrologio Romano *ad diem 6. Maji,* dexteram manum ipsi amputatam jussu Leonis Isaurici Beatissimam Virginem de integro restituisse. Si ergo similes casus in sacrorum rituum

Con-

Congregatione proponantur, examen erit reducendum ad facti probationem, & ad modum; num videlicet membrum amputatum & restitutum fuerit omnino abscissum, an adhuc aliqua ex parte corpori hæreret; & num, posito quod aliqua ex parte hæreret, restitutio subito contigerit, nullisque adhibitis medicamentis, aut, si fuerint adhibita, ea prorsus inutilia fuerint. Arcæus *de curandis vulneribus lib. 5. cap. 7.* casum narrat nasi non omnino divulsi, & rursus conjuncti, optimeque alligati. Similia alia leguntur apud Schenckium *in observ. medic. tit. de naribus*, quæ resumuntur a Matta *de Canonizat. Sanctor. part. 3. cap. 11. num. 2.* Ex quibus infertur, membra non omnino abscissa posse naturaliter restitui, & corpori reconjungi, sed ope medicamentorum; non tamen subito, & citra usum medicamentorum; similia proinde facta, esse miraculis adscribenda, in secundo videlicet, aut tertio genere, juxta ea quæ modo dicta sunt.

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

De mirabili Divina sanatione a Lepra, Cancro, Gangræna, aliisque quibusdam morbis.

1. IN Evangelio S. Matthæi *cap. 8. vers. 1.* ita legitur: *Cum autem descendisset* (Christus Dominus) *de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ; & ecce Leprosus veniens adorabat eum dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Et extendens Jesus manum tetigit eum dicens: Volo, mundare. Et confestim mundata est lepra ejus; & ait illi Jesus: Vide, nemini dixeris; sed vade, ostende te Sacerdoti, & offer munus, quod præcepit Moyses, in testimonium illis.* Similia leguntur in Evangelio S. Marci *cap. 1.* & in Evangelio S. Lucæ *cap. 5.* In his tribus Evangeliis agitur de una eademque sanatione unius Leprosi, uti ostendunt idem gestus, eadem Infirmi supplicantis, eadem Christi sanantis verba: & quamvis S. Lucas referat miraculum sanationis hujus Leprosi tamquam factum in urbe, id tamen est explicandum, ut fuerit patratum prope urbem, scilicet Capharnaum; urbium enim ingressus Leprosis erat vetitus, ut infra. Similis loquendi modus passim in Scripturis usurpatur. Sic Christus in Jerusalem passus dicitur, quia prope urbem crucifixus est in monte Calvariæ. Sic Apostolus *ad Hebræos 9.* ait, in Arca fuisse urnam auream Manna plenam, & virgam Aaron, id est prope Arcam, cum in Arca nihil fuerit præter duas Legis tabulas, ut constat 3. *Regum* 8. Sic quinque Reges Amorrhæorum cum exercitibus suis contriti dicuntur plaga magna, & profligati in Gabaon, id est prope Gabaon. Sanctus Ambrosius *oper. tom. 1. lib. 5. in Lucam* advertit, in hoc insigni Christi miraculo tres hæreses fuisse confutatas: cum enim dixerit: *Volo*, suam potentiam æqualem ostendit Patri adversus Photinum; cum addiderit: *Mundare*, Arium confutavit negantem Christi divinitatem, & ejus omnipotentiam; cum Leprosum tetigerit, se veram & naturalem carnem habuisse patefecit adversus errores Manichæorum. En verba S. Ambrosii *col. 1356. num. 4. Tangit non dedignatus, & imperat non diffisus; hoc enim est indicium potestatis, quia quasi habens potestatem sanandi, & jubendi auctoritatem, operandi testimonium non refugit. Volo, ergo dicit propter Photinum; imperat propter Arium; tangit propter Manichæum;* & *num. 3.* repentinam sanationem a morbo incurabili consideravit ut magnum miraculum: *Et continuo lepra ejus discessit ab eo; nihil enim medium est inter opus Dei, atque præceptum, quia in præcepta est opus. Denique dixit, & facta sunt. Videtis igitur quod dubitari non potest, quia voluntas Dei potestas est. Itaque statim lepra discessit, ut intelligas medentis affectum, qui veritatem operi addidit.*

2. In citato Evangelio S. Lucæ *cap. 17. vers. 11.* aliud Christi Domini miraculum liberationis decem Leprosorum exponitur: *Et factum est, dum iret in Jerusalem, transibat per mediam Samariam, & Galilæam; & cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe, & levaverunt vocem dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri. Quos ut vidit, dixit: Ite, ostendite vos Sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum. Et cecidit in faciem ante pedes ejus gratias agens; & hic erat Samaritanus. Respondens autem Jesus dixit: Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit.* Ader *de morbis Evangelicis enarrat. 1.* agit de loco hujus sanationis, ostenditque, morbum fuisse naturaliter insanabilem; quod ipsum argumentum ex eodem late prosequitur Cornelius a Lapide *in cit. cap. 17. S. Lucæ*: & magnitudinem miraculi ponderans Tertullianus *lib. 4. contra Marcionem cap. 35. pag. 451. edit. Paris.* hæc habet: *In itinere purgavit sine tactu jam, & sine verbo tacita potestate, & sola voluntate.*

3. In Lege animadversum est *Levit. 13.* morbo lepræ homines, ædes, & vestes corripi. Indicia ad discernendam lepram in Lege præscripta sunt ejusdem morbi gradus: tumores, pustulæ, maculæ albicantes, lucentes, & purpureæ lepram indicant; & si albicantibus, rubentibusque, necnon rutilantibus maculis caro aspergatur, & pili in maculis subrubri, & cutis fuerint inæqualis, ejusdem lepræ indicium sunt apertissimum. Homines lepræ affecti a ceterorum contubernio in arva & loca infrequentia segregabantur, ut *Numer. cap. 5. vers. 1. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Præcipe filiis Israel, ut ejiciant de Castris omnem Leprosum*; & in *cit. cap. 13. vers. 46. Levit. Omni tempore, quo leprosus est, & immundus, solus habitabit extra Castra.* Æqualis etiam erat conditio Regum, si eo morbo afficerentur, cum domo, societate, atque Regni administratione expellerentur, ut Oziæ Regi Judæ accidit, veluti legitur 2. *Paralip. cap. 26. v. 20. Cumque respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & festinato expulerunt eum*: & *vers. 21. Fuit igitur Ozias Rex leprosus usque ad diem mortis suæ, & habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porro Joatham filius ejus rexit domum Regis, & judicabat populum terræ.* Quod si accidebat, ut Leprosus convalesceret, ad januam urbis se sistens Sacerdotum inquisitioni subjiciebatur; & si probabatur, Templum petebat, & oblationem faciebat, de qua *Levitic. cap. 14.* Corruptus interius sanguis sive nutritionis vitio, sive alio quocumque, extrinsecus prodiens pro causa assignatur. Alii lepram, & ceteros hujus generis morbos vermibus quibusdam inter cutem & carnem gliscentibus autumant tribuendam; idemque afferunt de lepra domorum, & de lepra vestium, cum in domibus inventi sint aliquando vermiculi, qui lapides corrodunt, & experientia constet, lanam male expurgatam, & pannos diutius reconditos vermibus quibusdam, tineisque facile absumi & corrumpi. Contagione quoque morbus lepræ contrahebatur; hacque de causa Moyses tam sedulo cavit ne Leprosorum contagione morbus propagaretur; & mortuorum corpora lepra infecta ab aliis segregata tumulabantur, ut colligitur ex *cit. cap. 26. vers. 23. Paralip. lib. 2. Dormivitque Ozias cum Patribus suis, & sepelierunt eum in agro Regalium sepulcrorum, eo quod esset leprosus, regnavitque Joatham filius ejus pro eo.* Binæ exstant disquisitiones Calmet, altera *de natura, causis, & effectibus lepræ*, altera *de morbo Job*, in quibus omnia, quæ in superioribus dicta sunt, fuse exponuntur. Præclare Tostatus *in Leviticum cap. 13. quæst. 9.* ait: *Est enim lepra morbus pessimus, reddens hominem inutilem; etiam est multum infectivus, quia si Leprosus communicaverit cum aliis hominibus magna communicatione, inducet plagam super eos. Ideo Deus diligens munditiam Judæorum jussit, ut magna cura caverent, ne inciderent in plagam lepræ ..... Ideo isti Leprosi, ad cavendum periculum aliorum, separabantur a ceteris extra castra; & non solum hoc, sed quia poterat aliquis homo ire extra castra, & obviare Leprosis non cognoscens eos, & per hoc communicare illis, jubebatur, ut alia signa haberent in vestibus, per quæ cognosci possent etiam cum viderentur a longe.* Citatus Calmet juxta communem Medicorum assertionem pronuntiat, exorientem lepram admittere curationem, inveteratam autem esse deploratæ valetudinis: & Ader *loc. cit. pag. 9.* recitatis remediis, quæ lepræ applicari possunt, ait: *Quæ maxima lepra habentur remedia, ea certe ratio non est, vis, aut potestas morbos gravissimos in habitu firmatos ut restituant, leprosasque homines tota membrorum compage fœdatos cute & carne innovent.* De gravitate morbi lepræ hæc habentur

apud

apud S. Cyrillum Alexandrinum *de adorat. in ſpiritu, & ver. lib.* 15. *pag.* 537. *oper. tom.* 1. *Lepra igitur in hominum corporibus graviſſimus eſt morbus, & qui difficillime curetur & edax. Fit autem ex eo quod caro emoritur; excavatur enim ulcus illico abſumpta cute, & in profundum deſidente, quod malum illud ſemper ad inferiores partes ſerpat: ex quo, ut opinor, fit, ut pilus qui in illis partibus exoritur, langueſcens exalbeſcat, ac veluti ſtirps una cum ſubjecta terra corrumpatur. Lepra igitur ejuſmodi morbus eſt . . . Lepra igitur mors carnis manifeſta eſt.* Et alibi (*lib.* 2. *tom.* 1. *pag.* 70. *de liberat. a morte per Chriſtum*): *Carnis eſt morbus lepra, iſque gravior, quam ut a Medicis ei ſuccurri poſſit, aut illorum uſu atque peritia expugnari &c. Itaque curari poſſe Leproſum, tamquam eximium quiddam, & quod noſtrarum virium modum longe ſuperet, ſoli Divinæ naturæ atque efficaciæ tributum eſt.* Medici advertunt, etiam in ſcorbuto maculas apparere una cum inflatione & eroſione gingivarum, & vacillatione dentium; quocirca conſtituunt, hæc eſſe ſigna lepræ propria, cutem videlicet nunc liveſcentem, nunc flaveſcentem, & rubronigricantem, unctuoſam, rugoſam, furfuraceam, nodis, tuberculis, & impetigine conſpurcatam, aures tenſas, narium pinnas tumidas, gravem in ægrotante pruritum, quamvis vix humor a cute per ſcalpturam emittatur: Aretæus *lib.* 4. *de ſignis cap.* 12. Galenus *iſagog. cap.* 12. Valeriola *lib.* 6. *enarrat.* 5. Hildan. *epiſt.* 24. Horſtius *obſerv.* 18. 21.

4. In nonnullis Canonizationum bullis inter miracula recenſentur ſanationes a lepra; in bulla videlicet Honorii III. *ſuper Canonizatione Beati Willhelmi Abbatis*, in bulla Innocentii IV. *ſuper Canonizatione Beati Eadmundi Epiſcopi*, in bulla Urbani VIII. *ſuper Canonizatione Sancti Franciſci Xaverii*; eademque mentio habetur in relatione Rotæ Auditorum edita in cauſa Sancti Franciſci Xaverii *miracul.* 9. & in relatione facta in Conſiſtorio ſecreto coram ſan. mem. Urbano VIII. a Franciſco Maria Epiſcopo Oſtienſi S. R. E. Cardinali a Monte die 13. Januarii 1625. ſuper vita, ſanctitate, & Actis Canonizationis B. Eliſabethæ Reginæ Portugalliæ, *miracul.* 3. & inter Acta Beatificationis tunc Servæ Dei, nunc Sanctæ Roſæ de S. Maria Tertii Ordinis S. Dominici ſexto loco propoſita fuit liberatio a lepra, ſed ea non fuit inter miracula recenſita.

5. Ranchinus in tractatu *de lepra* putat, lepram Hebræorum fuiſſe maxime diverſam ab illa Græcorum, Arabum, atque Europæorum; cum illa non ſolum veſtibus & parietibus adhæreret, ſed illius quoque curatio non ad Medicos, ſed ad Sacerdotes pertineret; ex quo infertur illam divinitus fuiſſe immiſſam, nec viribus naturalibus curari potuiſſe. Marcellus Donatus *lib.* 1. *medic. hiſtor. cap.* 4. hiſtoriam narrat cujuſdam Hannibalis Pedemontani lepra infecti, qui familiares, quibus utebatur, lepra non infecit, & alia ſimilis hiſtoria proſtat apud Gaſparem a Rejes *qu.* 60. *num.* 11. Contagioſam autem eſſe lepram Arabum, & non ſolum per contactum, ſed etiam ex intervallo inficere poſſe, poſt Paulum Æginetam docuit Sennertus *tom.* 4. *lib.* 6. *par.* 3. *cap.* 4. At, utcunque ſit de his, Medicorum noſtrorum doctrina eſt, Scabiem, Pſoram, & Lepram gradibus tantum diſtare. *Scabiem* dicunt minimarum Puſtularum proventum, quæ cutem fœdant, *Pſoram*, ſi infeſtus adjiciatur pruritus, *Lepram*, ſi ſymptomata hæc ulterius procedant, & cutem interius lædant. Rurſus Medici lepram diſtingunt in ſiccam, vel ſquamoſam, vel furfuraceam, quam *Græcorum* dicunt, atque in ſanioſam, & magis malignam, quam *Arabum* appellant, ſive *elephantiaſim*. Ut lues venerea prætereatur, quam, Calmet *in diſſertatione in morbum Job* ait unum, eumdemque morbum eſſe cum lepra; non ita pridem ab exteris nationibus affectio ſcorbutica ad nos delata eſt, quæ eſt congeries ſymptomatum, quæ varie torquent organa corporis humani tum intus, tum foris, vitio ſanguinis, aliorumque ſuccorum, qui, utpote tenaces, & rodentes, meatus obſtruunt, nervos pungunt, tubulos lacerant. Sive autem lepra, qua hodie nonnulli afficiuntur, eadem ſit, ſive diverſa a lepra Hebræorum, magnus olim in Europa erat Leproſorum numerus, quem ex Judæorum frequentia & conſortio inductum aliqui ſuſpicabantur; alii merœm contendebant ad nos delatam ex variis expeditionibus Crucefignatorum in Syriam, ita ut curandis Leproſis conſtructæ eſſent ædes per Europam uſque ad numerum 19000. ut ex Pariſio notat Calmet *in cit. diſquiſit. de natura, cauſis, & effectibus lepræ*. Animus non eſt hic proſequi ſingulos recenſitos morbos, ſed ſatis erit innuiſſe, in eorum ſanationibus, ſi tamquam miracula proponantur, ea omnia eſſe ſingillatim advertenda, quæ generaliter advertenda eſſe diximus, ut ſanationes inter miracula poſſint recenſeri; & interea tranſitus faciendus eſt a lepra, quæ eſt cancer univerſalis ad cancros particulares, juxta illud Avicennæ: *Quomodo curabitur lepra, cum ſit cancer univerſalis, quando cancer particularis medicinam neſcit?* de quibus frequentior ſe obtulit & offert occaſio ſermonem habendi in ſacrorum rituum Congregatione: non omiſſis tamen ſignis ſcorbuticæ affectionis, quæ ſic optime a Lindano proponuntur: *Ardor & titillatio in gingivis cum ſubſequente cruentatione, adeo ut, ſi parum fricentur, cruententur, ubi ſanguis aquoſus & ſalſus effluere ſolet, qui poſtea fit fœtidus, ſub concavo oculorum apparet color purpureus, qui eſt quaſi ſemilunaris; tertio, maculæ, præſertim in fœmoribus, & infimioribus tibiarum partibus, ſubinde apparent; quarto, ſignum admodum ſingulare & multum conducens ad cognitionem ſcorbuti eſt vacillatio genuum, ita ut eorum robur corpus fulciens pereat, & ægri quaſi ſint lapſuri: quinto, adeſt inteaſus & inſignis fœtor oris, iſque præſertim, jejuno ventriculo; ſexto, ſentiunt crebro phlogoſim & exæſtuationem per totum corpus*; quibus omnibus Etmuller. *tom.* 2. *pag.* 434. addit arenulas rubras, & facile friabiles adhærentes lateribus matulæ urinalis.

6. In cauſa S. Aloyſii Gonzagæ, Monialis quædam integro quadriennio in ſiniſtra corporis parte doloribus moleſtiſſimis fuerat divexata a ſummo ad imum, & præcipue in brachio & humero. Quadam nocte ſomno excitata impetu vehementi diſtillationis & tuſſis, ſub ſiniſtra mamilla grave quoddam onus, & partem affectam intus rodi ſenſit; cumque eam partem manu tentaſſet, invenit quiddam ovi magnitudine, & marmoris duritie, quod cancrum eſſe exiſtimavit. Ita quoque alii, præcipueque Medici, exiſtimarunt, tum propter locum tali morbo aſſuetum, nempe mamillam, tum propter conditionem perſonæ, Virginis videlicet Monialis, rurſus propter ſolitam magnitudinem & duritiem cancrorum occultorum, & demum propter effectus inde ortos, intenſum videlicet dolorem, internam eroſionem, nocturnas vigilias, & læſionem aliarum operationum vitalium & partium adjacentium. Infelix ægra ſpatio trium menſium in hoc novo infelici ſtatu perſeveravit: cumque repleta fiducia erga tunc Servum Dei, nunc Sanctum Aloyſium Gonzagam impetraſſet, ut ſibi tangere liceret ejus oſſe partem correptam cancro, acerbiſſimo dolore correpta eſt, eique viſum fuit, ab injecta manu pectus ſibi aperiri, & inde magna vi cancrum, & reliquum omnem morbum avelli; & ſtatim, abjecta prorſus moleſtia, tum cancer, tum tota illa ſiniſtri lateris infirmitas, qua jam quartum annum detinebatur, ita evanuit, ut ſana omnino & incolumis remanſerit. Hieronymus Mercurialis editis voluminibus ſatis notus, & Pompejus Turſim Medicus Florentinus, conſiderato ſtatu morbi, dixerunt, eum fuiſſe cancrum occultum. Mercurialis addidit, ægros ab hoc morbo non conſueviſſe liberari, etiam adhibitis remediis efficaciſſimis; & Turſius ait, ægram naturaliter ſanam fieri non potuiſſe temporis momento, cum cancer occultus aut curationem non admittat, aut longiſſimam expoſcat, & per efficaciſſima remedia. Septem alii inſignes Medici tunc Romæ viventes, cognitione miraculi delata, ut tunc moris erat, ad Rotæ Auditores, juſſi ſunt ſenſum ſuum aperire; Ambroſius videlicet Galianus, Angelus Victorius, Bernardinus Caſtellanus, & Philander Collutius, qui dixerunt, morbum fuiſſe cancrum occultum, nec potuiſſe ſine miraculo evenire, ut abſque ullo prævio medicamento ſtatim evanuerit ſimul cum alio morbo, qui jam per quatuor integros annos perduraverat; Julius Cæſar Lagalla artium & medicinæ Profeſſor, qui adhæſit ſupradictæ ſententiæ, & circumſtantiam ponderavit morbi, ſeu cancri, non incipientis, ſed confirmati, cum eſſet ad inſtar ovi, & cancer, cum in principio apparet, ſit uti faba parva; Pompejus Caimus, & Thomas Groſſius Medici, qui ſanationem miraculo factam confirmarunt: eademque inter miracula recenſita fuit tum ab Auditoribus Rotæ, tum a ſacrorum rituum Congregatione, & memoratorum Medicorum judicia typis edita fuerunt *in magna Poſitione cauſæ Sancti Aloyſii formis Romanis impreſſa anno* 1721.

7. In cauſa Canonizationis S. Laurentii Juſtiniani, cum nobilis quædam matrona annos attingens ſeptuagiata in febrim incidiſſet, poſt lapſum quindecim dierum emerſit tumor in ejus pectore nigricantis coloris magnitudine ovi cum duritie, & doloribus acerbiſſimis. Juſſu Medicorum tumor oblinitus eſt oleo liliaco, & amygdalino, & poſt quatuor, aut quinque dies paululum ſuppuravit inſtar foraminis acus, ex quo ſatis exiguus humor ſtillabat. Sed ægrota in pejus corruente, & a Medico de-

plorata, & post amissam loquelam Sacramento extremæ Unctionis munita, implorata ope tunc Beati, nunc Sancti Laurentii, ulcus clausum momento apparuit, momento dolores omnes cessarunt, nec aliqua species morbi remansit. Proposita a causæ Postulatoribus sanatione inter miracula recensenda, demandatum fuit Paulo Zacchiæ, ut sensum suum pro veritate aperiret. Aperuit, & ejus *consilium est octavum post quæstiones medico-legales*. In eo examinavit naturam & essentiam morbi, quem dixit fuisse tumorem cancerosum cum ulcere in pectore, licet testes medicinæ ignari eum gangrænam appellassent: Ætatem ægrotantis viribus destitutam, utpote prægresso morbo dejectis, sedulo ponderavit. Quoad curam a Medico præstitam, exhibito supradicto oleo, dixit, fuisse simpliciter palliativam ut eam vocant, ad dolorem tantummodo mulcendum, cum oleum prodesse non posset ad concoquendum, aut dissolvendum humorem renitentem, durum, ac cancerosum. Puris evacuationis, utpote modicæ, nullam dixit habendam esse rationem; tum quia pus vere non erat, sed ichor quidam, qualis ex malignis ulceribus fluere solet; tum quia tumor ab ejus evacuatione minutus non est, nec ægra aliquod sensit, levamen: conclusitque pro miraculo, cum subito morbus recessisset, simulque omnia symptomata morbum consequentia; nec vestigia tumoris, aut ulceris amplius apparuerint. Siluit causa Canonizationis Sancti Laurentii Justiniani spatio multorum annorum, eademque resumpta tempore Alexandri VIII. cum Prosper Bottinius Archiepiscopus Myrensis tunc Fidei Promotor in suis animadversionibus easdem iterum proposuisset difficultates, quibus Zacchias *in allato consilio* responderat, Romulus Speciolius Pontificius Archiater judicium suum pro veritate proferens, novis rationibus allatis, vera esse existimavit omnia a Zacchia adducta: & sacrorum rituum Congregatio habita coram memorato Pontifice *die 27. Junii* 1690. inter cetera miracula, quæ approbavit pro Canonizatione Sancti Laurentii Justiniani, recensuit & illud *subitæ sanationis, ejusdem Beati ope implorata, tumoris ulcerati, ob quem Marina Gritti nobilis Veneta ætate septuagenaria, a Medicis deplorata, Sacramento extremæ Unctionis munita, loquendi facultate amissa, ad horam moritura existimabatur*.

8. Sub eodem Pontifice Alexandro VIII. expedita fuit *causa Canonizationis Beati Joannis a Sancto Facundo*, in qua tempore Clementis X. in Congregatione videlicet habita coram ipso *die* 8. *Martii* 1672. inter cetera, quæ fuerunt approbata miracula, approbatum fuit illud *Elisabethæ Gomez Cancro in mamilla sinistra per annum cum dimidio inveterato, & in molem insignem aucto laborantis, & altero subtus brachium in latere sinistro prope cor, qui a Medicis tamquam insanabile habiti fuerant: quare, post accessum ad sepulcrum dicti Beati, illius invocationem post Confessionem sacramentalem, & susceptionem sacrosanctæ Eucharistiæ, ac impositionem habitus ejusdem super dictam mamillam, mane sequenti post iteratam illius invocationem sana & incolumis a prædictis cancris, & acutis doloribus, quibus afficiebatur, absque ullo signo, seu vestigio prædictæ infirmitatis comperta est*. Quid in hujus approbatione miraculi fuerit observatum, ex recitatis verbis Decreti plene desumitur, & aliquid infra innuetur. Sed, cum *in causa Canonizationis tunc Beati, nunc S. Francisci Solani* inter cetera, quæ fuerunt approbata, miracula legatur & illud in tertio genere approbatum *repentinæ sanationis Joannæ de Blancas a tumore canceroso*, uti habetur *in Decreto edito die* 14. *Julii* 1726. aliqua in eo occurrunt notatu digna, quæ hic exponentur.

9. Joanna de Blancas per septennium cancro laborasse dicebatur in sinistra mamilla, absque eo quod adhibita remedia potuerint quidquam proficere. Tumor in dies augebatur, & ipsa affligebatur acutissimis doloribus, ita ut nec in lecto decumbere, nec somnum capere posset. Desperatis humanis auxiliis, ad intercessionem Beati Solani confugit, ipsius Imaginem super cancro collocavit, & placidissimo somno correpta est. Mane excitata se sensit omni dolore vacuam. Ad ecclesiam perrexit, in cujus altari erat effigies Beati, fervide oravit, & post regressum ad domum tumor mamillæ repente crepuit tanto impetu, ut aqua copiosa exinde prosiliens tam circumstantes, quam parietem ipsum asperserit. Ægra mortuæ similis decubuit, vocatisque Medico, & Chirurgo, hic ex amplo ulcere mamillæ extraxit cancrum absque ullo vel minimo dolore, aut aliqua sanguinis eruptione: cujus cancri figura apparuit adeo grandis, ut manus magnitudinem adæquaret, radicibus varicosis, & teterrimi coloris inter viridem, & nigrum; cavitasque profunda & ampla, quæ in mamilla remansit, injectis in eam a Chirurgo nonnullis globis linteis melle rosaceo imbutis, nona die carne repleta est; & ægra perfectam undique sanitatem obtinuit.

10. Paulus Manfredus, & Joannes Trullius Medici collegiales, & professores in Urbis archigymnasio putarunt morbum esse verum cancrum. Joannes Baptista Pierius hospitalis Consolationis Urbis Chirurgus in diversam abiit opinionem, & sensit, morbum fuisse tumorem cancerosum, sed non verum cancrum. Adhæsit Pierio Antonius Placentius Medicorum Urbis Decanus: sed, cum uterque sanationem inter miracula recensendam dicerent, licet morbus non fuerit verus cancer, necessarium esse existimatum fuit, iterum exquirere a Manfredo, & Trullio, qui morbum dixerant fuisse verum cancrum, & sub hoc titulo ejus sanationem miraculo judicaverant adscribendam, an idem judicarent, etiamsi morbus cancer non fuisset, sed tumor cancerosus, illi autem affirmando responderunt.

11. Degebat in urbe tunc temporis clarissimus Malpigius, ipseque de suo sensu super ea re interrogatus sequens edidit responsum: *I tumori cancrosi sogliono per la corruttela della materia, che si fa analoga all' acqua forte, esulcerarsi, e gettare materia icorosa, fetentissima, e per lo più in poco quantità, quale, rodendo la sostanza solida, e facendo escrescenze morbose, corrompe la parte affetta, e poi le vicine, e finalmente, comunicando i sieri maligni nella massa del sangue, produce la morte. Succedono però casi, e ne registra uno di un cancro nella mammella il Platero, ne' quali oltre la sostanza de' tumori cancrosi si fa la raccolta d' un' umore, che non ha condizione di sangue corrotto, ma piuttosto di linfa estravasata, e trattenuto, quale è biancha alle volte, come chiara d' uova, ed alle volte gialla, quale, aprendo la cute con un' ulcere, esce con impeto, restando la mole del tumore cancroso, quale, quando è levato con le sue code, e con quella membrana, che serve di colatoja, e che somministra la materia acida ed acre, e che la rende maligna nella concavità lasciata, niente tramanda, e naturalmente presto si consolida, e cicatrizza. Quello, che suol succedere in simili casi, è, che dopo un anno si regenera simil tumore nello stesso luogo, o in altra parte, specialmente ne' corpi di mal' abito. Nel caso nostro non sono fuori dell' attività della natura l' apertura spontanea della mammella, lo sgorgo impetuoso della materia, la qualità, e quantità della materia, l' estrazione della sostanza cancrosa, e la presta consolidazione. Quello, che vi è di singolare, e fuori del consueto, è, che non sia ritornato il tumore, almeno manifestato in altre parti per lo spazio di sette anni, ne' quali sopravisse sano. Di più nell' estrazione di simili tumori suole scaturire, nel levarsi il follicolo, copia di sangue corrotto: cosa, che non accadendo nel caso nostro, la rende mirabile.*

12. Super eo miraculo, de quo nunc agitur, Prosper Bottinius Fidei Promotor suas exaraverat animadversiones. Ipse quoque ejusdem in munere successor novas addidi, in quibus disputandum proposui, an effluxus albicantis materiæ, seu aquosi humoris a tumore sponte rupto naturæ cancri opponeretur, & an aquosus ille humor, qui ex cancro manavit, eumdem ita emollire, vel circum excavare potuerit, ut tam facile sine ferro, aut igne, & absque ullo dolore, aut laceratione fuerit extractus; & conclusi, ex ipso peritorum dissidio satis colligi, certum non esse, morbum fuisse verum cancrum, ejusque idcirco sanationem, quatenus pro miraculo habenda esset, non posse recenseri nisi inter miracula tertii generis; sed neque ad hoc genus reduci posse, cum non fuisset subita.

13. Hisce meis animadversionibus responsum fuit a Dominico Lopez *in sua consultatione medico-physica*, ubi animadvertit, licet Julius Cæsar Claudinus *respons. medic.* 35. ex effluxu albicantis materiæ morbum cujusdam Virginis dixerit non fuisse verum cancrum, sed tumorem cancerosum, & spurium: *Ex altera vero parte, quoniam ulcus ibidem ante quinque menses excitatum materiam ichorosam albam fere semper, minimeque nigricantem sine fætore omittit, ideo cancer (ut unicuique satis compertum esse confido) minime hic locum habere videbitur*; Claudini tamen assertionem inde ortam dixit, quod ejus tempore nondum in aperto erat structura mamillarum, quam postea accuratior Anatome detexit: ignorabatur enim illis inesse præter arterias, venas, & nervos, glandulas, vasa lymphatica, tubulos lacteos, ex quorum vasorum diversitate humores etiam diversi manere possunt,

prout

prout videlicet hi, vel illi tubuli discissi, corrosique fuerint a scindentibus, & erodentibus cancri ichoribus. Itaque Bonetus *anatom. pract. lib. 4. de tumoribus sect. 2. observ. 7. in scholiis* hæc habet: *Interrogatus Hildanus centur. 6. observat. 39. esset ne verus cancer mammæ, in quo similis materia alba &c. reperta fuerat, affirmative respondet, materiam illam crassam albam, ac sevo similem in meditullio tumoris cancrosi repertam nullam afferre dubitationem, verus ne sit cancer.* Idem quoque Lopez pluribus ostendit, aquosum humorem, cui ex tumore erupit, ipsum avellere non potuisse, ita ut subinde a Chirurgo absque dolore folliculus fuerit extractus, cum id nec adscribi posset vi emollienti, aut vi corrodenti: non vi emollienti, cum curatio per emollientia cancro adversetur, & cancer non emollitus, aut comminutus, sed solidus, & integer fuerit extractus; non vi corrodenti, cum Medici corrodentem cancri ichorem valde reformident, nec umquam ab eo sanitatem ægrorum sperent, sed experientia teste interitum vereantur.

14. Responderunt quoque egregii Viri tum de facto, tum de jure scribentes; & post longum & maturum causæ examen sacrorum rituum Congregatio, quod Medici, qui ægrotam in Hispania curaverant, in processu examinati curationem dixerant miraculo tribuendam esse, quod tot alii Medici Urbis ad suffragium ferendum vocati unanimes pronuntiaverant pro miraculo, quod duntaxat disputatio inter ipsos fuerat de genere morbi, quod tot post invocationem Beati acciderant circumstantiæ sanationi faventes, ut in ipsa unione aliquid inesse visum sit excedens cursum rerum naturalem, quod denique defectus subitæ sanationis non sanationem ipsam, sed cicatricem potius respiciebat, prudenter abstinuit a declarando morbo tamquam vero cancro, ipsum appellavit tumorem cancerosum, & sanationem inter miracula tertii generis posuit.

15. Si itaque aliqua sanatio a cancro tamquam miraculum proponatur, ante omnia opus erit examinare, an morbus fuerit cancer, an scirrhus, an tumor aliquis medius, quem nonnulli zaratanem, aut tumorem cancerosum appellant, uti videri potest apud Ludovicum Mercatum *lib. 1. de affectionibus mulierum cap. 17.* Ad nos non pertinet quærere, ex quibus causis cancer oriatur. Sennertus *pract. lib. 5. part. 1. cap.* 20. pro causa cancri assignat atram bilem, in quam vel flava bilis, vel humor melancholicus degeneravit propter ustionem. Munnicks *in chirurg. ad praxim hodiernam adornata lib. 1. cap.* 23. docet, acidum acre potentius ac valentius esse causam proximam cancri, causamque remotam esse totum id, quod generare potest humorem acrem austerum, & sic aerem calidum, aerem vitiosum, crassum cibum & potum, vigilias immodicas, perturbationes animi vehementes, & præsertim iram, obstructionem quorumdam viscerum, suppressionem mensium, hæmorrhoidum, & aliarum consuetarum evacuationum.

16. Omnes corporis partes cancro affici possunt, sed in primis laxiores & fungosæ, juxta illud Galeni *lib. 2. ad Glauconem cap. 10. Cancrosi tumores in omnibus quidem partibus corporis fieri consueverunt, sed præcipue in mamillis mulierum, quæ sua naturali purgatione privantur.* Quare ait Sennertus *lib. 6. par. 3. sect. 1. cap. 7. Oritur vero is tumor in mammis frequenter, quia fungosæ, & laxæ sunt.* Ab eodem Sennerto *lib. 5. par. 1. cap.* 20. referuntur signa diagnostica cancri; docet enim, cancrum esse initio exiguum tumorem, & sensim crescere, habere colorem plumbeum & lividum, aut nigrescentem, dolorem esse modo majorem, modo minorem, ardorem esse in tumore, tumorem quasi venas nigro sanguine distentas habere, ex minima quantitate in maximam molem excrescere, tumoris causam materialem maxima ex parte in venis residere, quæ pedes, & brachia cancri referunt. Ætius *tetrab. 4. serm. 4. c.* 43. hæc de cancro habet, cancrum animali similem dicens; *Nam & premitur, & ad tactum renititur, & difficulter tractabilis est, &c. in mamma existente, tumor apparet ingens, ad tactum renitens, inæqualis instar feræ sævus, penitissime pertinaciter infertus, radices longe lateque extendens & venis circumsitus velut illigatus, quas circumcirca varicosas habet, colore cinericius ad ruborem vergens, & aliquando sublividus, & videntibus quidem mollis apparet, tangentibus autem durissimus est, ut visui hac parte non sit credendum, dolorem autem inducit pungentem, late se extendentem, ut sæpe per consensum glandularum malignas inflammationes sub alis excitet.* Et quod attinet ad scirrhum, caret ille dolore; & humor, qui scirrhum efficit, non in venis præcipue, sed in spatiis & poris partium residet, unde etiam venæ non amplæ sunt & turgidæ; & tardius, quam cancer, incrementum sumit, veluti prosequitur Sennertus *loco allato*, & ante ipsum Celsus *lib. 5. cap. 28. Signa vero permutationis, id est se scirrhosus in cancrum degenerare velit, facile innotescunt. Si, cum prius tumor sine dolore est, dolorem persentire incipit, & continuo vehementior fit.* Novissime autem Munnicks *loco allato num 6.* scripsit: *Dein* (loquitur de cancro) *a scirrho distinguitur in primis dolore; etenim verus scirrhus indolens est, cancer autem continuo dolorem facit; atque tum scirrhum in cancrum degenerare conjicimus, cum incipiat acriter dolere.*

17. Expositis, ponderatisque cancri signis, videndum est, quid Medici doceant de eius sanatione. Testatur Gallenus *cit. lib. 2. ad Glauconem*, se incipientem cancrum curasse; sed, cum ille in molem creverit insignem, alii modo relati Auctores docent, non esse sanabilem citra chirurgiam; cum ejus tanta ferocitas, tanta sævitia sit, ut vehementissima queque respuat medicamenta, illisque potius irritetur, & excandescat, quam ulla ratione curetur. Celebris est *aphorismus* 38. Hippocratis *lib. 6. Cancros occultos habentes melius est non curare: curati enim cito pereunt; non curati vero longius tempus perdurant.* Quid pro occultis cancris Hippocrates intelligere voluerit, inter Medicos quæritur. Asserunt nonnulli, textum intelligendum esse de cancris in profundo corporis, & in intimis partibus enatis: sed, cum cancri in reconditis partibus corporis geniti, utpote intractabiles, nullatenus subjici possint curationi per medicamenta localia, verisimilior est expositio illorum, qui Hippocratem explicant de cancris nondum apertis, aut ulceratis, quos Græci *carcinomata* vocant; uti late videri potest apud Tozzium *tom. 4. in aphorismos Hippocratis lib. 6. aphor.* 38.

18. Sanctus Augustinus *lib. 22. de civitate Dei cap. 8. col. 665. num. 3. operum tom. 7.* referens insigne miraculum Carthagine patratum, recte usus est prædicto Hippocratis aphorismo: *In eadem Carthagine Innocentia religiosissima femina de primariis ipsius civitatis in mamilla cancrum habebat, rem, sicut Medici dicunt, nullis medicamentis sanabilem. Aut ergo præcidi solet, & a corpore separari membrum, ubi nascitur, aut, ut aliquantu homo diutius vivat, tamen inde morte, quamlibet tardius adfutura, secundum Hippocratis, ut ferunt sententiam, omnis est omittenda curatio. Hoc illa a perito Medico, & suæ domui familiarissimo acceperat, & ad solum Deum se orando converterat. Admonetur in somnis, appropinquante Pascha, ut in parte feminarum observanti ad Baptisterium, quæcumque illi baptizata primitus occurrisset, signaret ei locum signo Christi. Fecit, & confestim sanitas secuta est. Medicus sane, qui ei dixerat, ut nihil curationis adhiberet, si paulo diutius vellet vivere, cum inspexisset eam postea, & sanissimam comperisset, quam prius habere illud malum tali inspectione cognoverat, quæsivit ab ea vehementer, quid adhibuisset, cupiens, quantum intelligi datur, nosse medicamentum, quo Hippocratis definitio vinceretur. Cumque ab ea, quid factum esset, audisset, voce velut contemnentis, & vultu, ita ut illa metueret, ne aliquod contumeliosum verbum proferret in Christum, religiosa urbanitate respondisse fertur: Putabam (inquit) magnum aliquid te mihi fuisse dicturam. Atque, illa jam exhorrescente, mox addidit: Quid grande fecit Christus sanare cancrum, qui quatriduanum mortuum suscitavit?*

19. Hucusque adducta ostendunt, cancrum, non incipientem, sed confirmatum, nondum apertum, aut ulceratum, esse judicio Medicorum insanabilem; quod ipsum magis etiam dicendum esse videtur de cancro confirmato, quamvis exulcerato, uti prosequitur Sennertus *cit. lib. 5. par. 1. cap. 20. in prognost.: immo in universum plerumque existimant, cancrum confirmatum, & exulceratum nullum curari posse.* Cancer autem exulceratus cognoscitur ex ulceris fœditate, labiis crassis, tumidis, inversis, lividis, inæqualibus, erosis, saniem, seu potius ichorem fœtidum, & copiosum eructantibus, acriter dolentibus, atque sanguinem frequenter fundentibus, quemadmodum late explicat Munnicks *loc. cit. num. 6.* Testatur quidem Joannes Scultetus *in armam. chirurg. observ.* 52. se cancrum curasse; sed in casu ab eo relato, ut ipse testatur, cancer profundas radices nondum egerat. Item Scultetus, præmissis debitis cautelis & diligentiis, purgatione videlicet patientis, mamillam abscidit: quæ curatio ambigua est, cum vera curatio in eo sita sit, ut mamilla remaneat, & cancer sanetur. Additur, ipsum in partem dissectam ignem injecisse, ut sanguinis effluvium compesceret, & per ignis potestatem exingueret quidquid malignitatis cancri superesse potuerat. Et demum ipse fatetur, ex cancro sanatam pluribus aliis morbis deinde fuisse vexatam, & signanter herpete miliari. Fe-

lix quoque Platerus *lib.* 2. *observ. medic.* multa affert, de sanatione a se peracta cujusdam tumoris cancerotici. Prætermisso autem, plurimum dubitari potuisse, an tumor ille esset verus cancer, vis major stat in hoc, quod, ipso teste, morbus recruduit: *Anno sequenti fere elapso, rursum caro sensim ad capitis magnitudinem excrevit, cui adnati duo tumores minoris infantis capitis instar illic conspiciebantur, ex quibus vermes vivi prodierunt. Jam, dum hæc scribo, paulatim ei vires deficiunt; quod mortis brevi subsecuturæ indicium.* Et hoc passim a Medicis asseritur, si cancri curantur, eos post aliquod tempus aut repullulari, aut ægrum, qui sanatus videbatur, aliis tumoribus affici. Aviceuna *lib.* 4. *fen.* 3. *tract.* 2. *cap.* 16. *pag.* 127. *Medicus quidam incidit mamillam cancerosam radicitus, & cancerata est altera:* Mercatus *de mulier. affect. lib.* 1. *cap.* 17. *pag.* 534. *Mihi alienum a ratione semper visum fuit, chirurgica operatione carcinoma quodvis extrahere; tum quia, etsi ex toto eradices, non subinde corpus sanabis, revertitur enim non multo post; tum quia periculum est, aut corpus deinceps in gravius aliquod malum prorumpere, aut in affecta parte ulcus insanabile superesse.* Sennert. *in prax. medic. to.* 3. *lib.* 5. *part.* 1. *cap.* 20. *in prognost. num.* 6. *Observatum est sæpius, quamvis excisi, & aliquando curati fuerint cancri in exterioribus, eosdem tamen postea rediisse in eadem, vel etiam in aliis partibus, ut, cancro in mammis curato, alium in utero subortum fuisse;* Joannes Fort. *consul. medic. tom.* 1. *centur.* 4. *consult.* 85. *v. Considerandum*, Mouton. *consil.* 186. *col.* 472. *littera* C, Aquapendent. *lib.* 1. *cap.* 22. *pag.* 218. §. *Ultimo, quod*, Albucasis *lib.* 2. *de methodo medendi cap.* 53. *Ego enim non potui sanare ex eo* (videlicet cancro) *aliquem; neque vidi alium ante me pervenire ad illud.* Plater. *ubi supra pag.* 524. §. *Cancer in mamillis; Quamplurimos tumores ejusmodi in feminis vidi verum cancrum exprimentes tam integros* (hoc est non ulceratos) *quam postea exulceratos &c, diu excrucianses, utque, etsi radicitus in aliquibus ad costas usque amputarentur, rursum repullulantes, tandemque mortem afferentes.* Et hinc fit, ut, si aliqua sanatio a cancro tamquam miraculum proponatur, non solum, quemadmodum supra dictum est, videndum sit, an cancer fuerit incipiens, an incrementum sumpserit, an omnia signa veri cancri habuerit, sed etiam, an sanatio perfecta subsecuta sit, exclusa metastasi, & exclusa recidiva, ut alibi dictum est, dum de morbis revertentibus agebatur. Quod si res sit de vero cancro, non incipiente, sed constituto in eo statu, in quo respuit medicamenta, & invocato Dei Servo, aut Beato, sanatio acciderit; rursus, si sanatio fuerit vera, & perfecta, nec postea aut idem morbus repullulaverit, aut sanatus aliis tumoribus fuerit affectus, de miraculo non erit dubitandum. Pro qua assumptione faciunt *bullæ Canonizationum Sancti Thomæ de Villanova sub* §. 24. *Sancti Caroli Borromæi* §. 42. *Sancti Ignatii Lojolæ* §. 41. *Sancti Francisci Xaverii sub* §. 4. necnon relationes Rotæ Auditorum *in causa Sancti Thomæ de Villanova miracul.* 2. *post obitum* penes Contelor. *de Canonizatione Sanctorum; in causa Sanctæ Teresiæ miracul.* 5. *post mortem; in causa Sanctæ Elisabethæ miracul.* 4. *in vita; in causa Servi Dei nunc Beati Hieronymi Æmiliani mirac.* 3. *post mortem:* etiamsi vel adhibita fuissent medicamenta, vel sanatio subita non fuisset; cum verus cancer, ex dictis, medicamentis non sanetur, & cum subitæ sanationis conditio non sit necessaria in miraculis secundi generis. Quid autem dicendum erit de sanatione a scirrho? Paulus Ægineta *lib.* 3. Aetius *lib.* 10. *cap.* 27. hoc judicium proferunt de sanatione a scirrho: *Hæc communis Medicorum sententia verissima est, quod antiqui scirrhi curari nequeunt; & qui non admodum antiqui sunt, cum maxima difficultate in partibus externis, multo magis in internis, & præcipuis, ut est hepar, in quo indurati scirrhi non modo incurabiles sunt, sed ut plurimum ad hydropem terminantur.* Galenus docet, quinam scirrhi antiqui sint appellandi. En ejus verba 2. *ad Glauc. cap.* 5. *Scirrhum quidem hepatis ab initio sanavimus sæpius: ubi vero ad plures dies forte foret extensus, neque ipse potui sanare, neque alium vidi, qui posset:* ex quibus verbis quemadmodum sacræ Congregationis Consultores bene edoceri possunt, quandonam scirrhus sit morbus curatu facilis, quando curatu difficilis, quando medicamentis sanari possit, aut non sanari, ita suum ex illis rectum formare possunt judicium, quando ejus sanatio sit, aut non sit inter miracula referenda, aut quando inter miracula secundi generis, aut tertii.

20. Ulcus, gangræna, sphacelus, fistula ab ignaris medicinæ passim pro cancro usurpantur, ideoque, dum testium medicinam ignorantium dicta perpenduntur in causis Beatificationis, & Canonizationis, opus est, ut medicinæ Periti morbi qualitatem, signa, & symptomata ab eis exposita bene perpendant, ut videatur, an morbus, de cujus momentaria sanatione testantur, fuerit cancer, ut ipsi locuti sunt, an ulcus, gangræna, sphacelus, aut fistula, juxta ea, quæ habentur apud Zacchiam *cit. consil.* 8. ubi narrat, testes sanationem referentes, morbum appellasse gangrænam, licet esset verus cancer. Facile profecto & passim consimiles acciderent ambiguitates, si in causis, de quibus agitur, cum res est de miraculis, testes tantum medicinæ ignari examini subjicerentur: sed cum ex alibi dictis major vis constituatur in Medicis ad ægri curationem vocatis, nulla videtur esse posse dubitatio; licet adhuc aperta sit seriis disputationibus via de morbi natura, discrepantibus videlicet inter se Medicis ad ægri curam vocatis, neque consentientibus iisdem Medicis cum Medicis a sacra Congregatione electis ad judicium ferendum, & aliquando discrepantibus etiam inter se Medicis illis, qui tamquam Periti vocantur, ut suum pro veritate proferant de miraculo sanationis judicium, uti supra visum est in causa Sancti Francisci Solani, in qua scissi sunt inter se Periti disputando, non quidem utrum morbus fuisset cancer, an ulcus, aut gangræna, aut spacelus, vel fistula (hæc enim fuisset disputatio Medico indigna) sed utrum morbus esset verus cancer, an spurius, seu tumor cancerosus.

21. Ut vero sacræ Congregationis Consultores, aut Theologi, aut Juristæ aliquid præ oculis habere possint, quod ad eos morbos pertineat, qui ab idiotis cum cancro confunduntur, dicemus, ulcus definiri *solutionem continui in parte carnosa cum sanie, aut pure;* vel potius, *ulcus esse solutionem continui cum imminuta magnitudine in parte molli, ortum habens a materia erodente:* quæ ulceris definitio videtur omnium perfectissima, cum distinguat exacte inter se vulnus, & ulcus; in vulnere enim tantum est soluta unitas, & nihil ex necessitate de parte affecta amissum est; in ulcere vero semper aliquid de parte imminutum & amissum observatur, uti fuse docet Munnicks *in sua praxi chirurg. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 2. Dicemus gangrænam, & sphacelum nec tumores esse, nec ulcera, sed partis mollioris affectæ mortificationem; & gangrænam in hoc differre a sphacelo, quod gangræna est via tendens ad mortificationem, & sphacelus est plena, perfecta, & absoluta mortificatio non solum invadens partes molliores, puta cutem, carnem, venas, arterias, nervos, sed & alias solidiores, puta ipsamet ossa, veluti late prosequitur Sennertus *pract. lib.* 5. *par.* 2. *cap.* 19. Addit Hieronymus Fabricius ab Aquapendente *pentatheutici lib.* 1. *cap.* 19. tam gangrænam, quam sphacelum esse passionem mortificantem (utendum enim Medicorum verbis) neque differre, nisi per magis & minus; & unico potissimum signo gangrænam, & sphacelum distingui; nam si pars laborans secetur, purgatur, vel aduratur, & nihil prorsus sentiat, affectio hæc sphacelus dicitur, &, si sentit, gangræna appellatur. Concordant antiquiores, videlicet Paulus Ægineta *lib.* 4. *cap.* 19. *Gangrænas enim appellant, cum membrum aliquod ob inflammationis, qua conflictatur, magnitudinem emoritur; neque jam confirmatas sic dicunt, sed quæ etiamnum fiunt &c. ubi vero membra sic vitiata in totum sensu fuerint destituta, affectum non amplius gangrænam, sed jam sphacelum nuncupant;* Avicenna *lib.* 4. *fen.* 3. *tract.* 1. *cap.* 15. *pag.* 117. ubi loquens de inflammatione ad gangrænam tendente ait: *Et, quod de hoc est in principio, & non corrumpitur cum eo sensus ejus, cui est sensus, nominatur gangræna: & proprie, quod est phlegmonides in principio. Et quod ita confirmatum est, ut destruatur sensus ejus, cui est sensus, & illud est, ut destruatur caro, & quod ipsam sequitur, & usque ad os, sive sit incipiens, aut succedens apostemati, nominatur Aschachilos*, scilicet sphacelus, ut *ex notis marginalibus* desumitur, ubi ea vox Arabica explicatur. Dicemus denique, fistulam esse sinum callosum, per quem aliquid assiduo expurgatur; nec enim datur fistula sine callo, juxta Zacchiam *consil.* 38. *post quæst. medico-legal. num.* 7. & e fistulis materia sæpe cum copia, & nonnumquam quantitate exigua excernitur, juxta Dolæum *encycloped. chirurg. lib.* 6. *cap.* 2. *pag.* 280. nisi forte ob magnam callositatem nulla materia a fistula prodeat, ut ait Musitan. *chirug. tom.* 3. *cap.* 20. *de ulcere fistuloso in principio pag.* 85. Scribit Munnicks *in sua chirurgia lib.* 3. *cap.* 7. fistulam esse sinum angustum, & oblongum, ejus orificium esse angustum, fun-

dum

dum vero latum, & callosum, in quo sanies copiosa simul, & virulenta colligitur, quæ ab eo continue manat.

22. In Actis Canonizationum multa prostant miracula liberationum a morbis prædictis. Quoad sanationem ab ulceribus legi possunt relationes Rotæ Auditorum *in causis SS. Aloysii Gonzagæ miracul. 9. Ludovici Bertrandi ad 211. Sanatio ulcerosi abscessus. Paschalis de Baylon miracul.* 13. *Petri Regalati miracul. 4. post mortem*; & novissime sacrorum rituum Congregatio approbante Benedicto XIII. inter cetera miracula *pro Beatificatione tunc Servi Dei, nunc Sancti Vincentii a Paulo* recenfuit & illud *instantaneæ sanationis Sororis Maturinæ Guerin ab inveterato, & maligno ulcere in tibia*. Quoad sanationes a gangrænis, ut antiquiora exempla sileamus, legi possunt *Decreta edita pro Canonizatione SS. Peregrini Latiosi, & Alfonsi Mogobresii*: in primo quippe edito die 24. Decembris 1724. miraculis adscribuntur *instantanea sanatio Francisci Armigioni Sacerdotis ab ulcere gangrænoso*, & *instantanea* pariter *sanatio Mariæ Gertrudis Valentinæ Monialis in monasterio Sanctæ Cæciliæ civitatis Tiferni ab ulcere* pariter *gangrænoso*; & in secundo edito die 11. Januarii 1726. miraculo adscribitur *sanatio instantanea Petronillæ Arias Maldonado ab ulcere gangrænoso*. Denique quoad sanationes a fistulis legi possunt bullæ Canonizationum S. Petri Martyris, *pag. 85. cod. Canoniz.* ubi: *Cujusdam sinistræ manus digitum ex morbo fistulæ plurium foraminum concavitate defossum mira consolidatione sanavit*; S. Richardi, *pag. 100. loc.* ubi: *Antiquatas fistulas plurium ossium concavans, contractione & sine spe sanitatis stillantes saniem, ejusdem Sancti meritis, ulceribus etiam repente sanatis, Divinæ pietatis clementia desiccavit*; S. Petri de Morone, *pag. 120. loc. cit.* ubi: *Puella etiam quædam, quæ fistulam tam gravem habebat in pede cum aperturis pluribus, quod de perditione pedis a Medicis timeretur, portata ad ipsum, & facto per eum super plaga ter signaculo sanctæ Crucis, statim sanata est, ita ut post dies paucos non apparuerit in dicto pede aliquod infirmitatis prædictæ vestigium, vel cicatrix.*

23. Sanctus quoque Augustinus *de civitate Dei lib. 22. cap. 8. col. 665. loc. cit.* postquam narravit, Innocentium fuisse fistula quadam vexatum, ita ut proximo mane esset ad incisionem deveniendum (*Illuxit dies, qui metuebatur: aderant Servi Dei, sicut se adfuturos esse promiserant. Ingressi sunt Medici: parantur omnia, quæ hora illa poscebat; tremenda ferramenta proferuntur, attonitis, suspensisque omnibus*) sanationem miraculo adscribit, cum fistula inventa sit occlusa cum firmissima cicatrice: *Solvuntur* (inquit) *nodi ligamentorum, nudatur locus, inspicit Medicus, & secundum illum ferrum armatus atque intentus inquirit. Scrutatur oculis, digitisque contrectat. Tentat denique modis omnibus, invenit firmissimam cicatricem.* Et paulo post aliud simile narrat miraculum, quod contigit in sanatione Lucilli Episcopi *loc. cit. col. 668. num. 11. Memorati Memoriam Martyris* (Sancti videlicet Stephani) *quæ posita est in castello Synitensi, quod Hipponensi coloniæ vicinum est, ejusdem loci Lucillus Episcopus, populo præcedente, atque sequente, portabat. Fistula, cujus molestia jamdiu laboraverat, & familiarissimi sui Medici, qui eam secaret, opperiebatur manus, illius piæ sarcinæ vectatione, repente sanata est.* Quas sanationes, utpote a tanto viro narratas, impium esset aut negare, aut naturæ potius, quam miraculo tribuere; cum eas ipsi quoque Physici admittant, videlicet Manget. *in Bibliotheca medica, in verb. Fistula pag. 482.* Sennertus *oper. tom. 3. lib. 5. par. 3. cap. 10. in fine.*

24. Scribentes de Canonizatione Sanctorum, quod attinet ad hos morbos, vim totam constituunt in sanatione subita & momentanea. Matta *par. 4. cap. 7. num. 13.* de sanatione ab ulcere scribit: *Si sanatio fiat in continenti, cogitur intellectus fateri, sanationem fuisse miraculosam; cum enim constet de extremis, nempe de transitu instantaneo a morbo ad sanitatem, & non ex causa naturali, quæ non potest perfecte operari in instanti, per consequens necessario concludendum est, talem sanationem fuisse miraculosam:* similique modo loquentes de grangræna, & fistula prosequuntur Bordon. *de miraculis medit. 7. quæst. 17.* Matthæucc. *in pract. Theologo-Canon. ad causas Beatificat. & Canonizat. tit. 13. cap. 13. §. 14.*

25. At eorum pace plura alia crederem serio esse animadvertenda, antequam de miraculo sanationis proferatur judicium. Nam ad ulcus quod attinet, ejus forma, & subjectum, & causa efficiens debent præ oculis haberi; item, num fuerit magnum, an parvum; num antiquum, an recens; an cum humorum affluxu; num internum & latens, an externum, & patens; cum, an sine ossis corruptione, vel carie; juxta fuse & docte relata a Munnicks *chirurg. lib. 3. cap. 1. & plurib. seqq.* qui ex his circumstantiis recte colligit facilem, aut difficilem ulceris esse curationem. Fabricius ab Aquapendente *lib. 3. par. 2.* ulceris rotundi curationem docet esse difficiliorem. Refragatur Marcus Aurelius Severinus *in medic. efficac. par. 1. cap. 15.* At pro opinione Fabricii stat magnus Hippocrates *6. epid. sect. 1. text.* 18. ubi ulcera hujus figuræ perniciosa vocat, quod confirmat Vallesius *in comment.* his verbis: *Perniciosa quidem sunt ejus figuræ ulcera, & curatu difficillima, ut libello de ulceribus ipsemet Hippocrates testatur, adeo ut curari non possint, nisi duplici, aut quadruplici sectione ex rotundis longa fiant.* Fridericus Hoffmannus *in annotat. & additam. ad Petrum Poterium pag.* 110. difficilem pronuntiat ulcerum curationem in partibus nerveis, membranaceis, & cartilagineis, secus in carneis, & sanguineis: *Ulcera in partibus nerveis, membranaceis, & cartilagineis obortu difficillime sanescunt, quoniam partes hæ angustis tubulis constant, per quas liquor alibilis temperatus, nullo sale volatili, vel oleo imbutus transit: hinc facilem stasim, & acorem concipit. Secus fit in partibus carneis, & sanguineis, quibus ob præsentiam salis volatilis oleosi, quod corruptionis custos est, difficillime inducitur acor: quare ulcera hisce in locis consistentia facilius sanationem suscipiunt.* Ulcus narium putidum & graveolens *Ozæna* a Medicis appellatur; & hæc ulcera narium curatu difficilia dicuntur ob humiditates & excrementa cerebri ad eam partem defluentia, quemadmodum late exponit Sennertus *pract. lib. 1. par. 3. cap. 1.* & Munnicks *loc. cit. cap. 5. num. 4.* pronuntiat, cariem ossium impedire ulceris curationem, nec ullum ulcus perfecte sanari posse, cui subest os corruptum, &, ut os corruptum tolli possit, detegendum & denudandum esse, si carne operiatur, ulcere dilatato vel per sectionem, vel immissa turunda ex radice Gentianæ, aut spongia præparata.

26. Apud Schenckium *lib. 4. medic. observ.* exponitur historia gravissimæ gangrænæ in ostio uteri cujusdam matronæ, artis adjutorio, & vi medicamentorum sanatæ. Sennertus *pract. lib. 5. par. 2. cap. 19. in prognosticis* docet, gangrænam esse malum periculosum, &, nisi citissime auxilium feratur, in sphacelum degenerare, sed facilem esse curationem, si fiat in vegeto adhuc & juvenili corpore, in quo spiritus vitales adhuc sunt integri, & musculi, & nervi nondum sunt læsi; & sphacelum esse malum periculosius, cum pars sphacelo correpta, nisi a viva excindatur & separetur, partes inficiat vicinas: & quod attinet ad fistulas; vulgatum est, fistulam antiquam difficilius sanari, quam fistulam recentem, & facilius fistulam sanari in juvene, quam in sene, juxta ea, quæ habentur *in thesauro chirurgiæ præstantissimorum Auctorum* collecto per Petrum Uffembacchium *pag.* 808. *Expedita quoque curatio est in fistula simplici, recenti, intra carnem; adjuvatque ipsum corpus, si juvenile, si firmum est; inimica contraria his sunt.*

27. Hæc igitur & alia plura e Medicorum libris, & consiliis, præter subitam sanationem in ulceribus, gangrænis, & fistulis sunt diligenter examinanda, antequam sanationes miraculis adscribantur; cum, uti sæpe dictum est, miracula non fiant nisi in magnis morbis, quique difficile curari possunt. Medicamentorum, si forte exhibita fuerint, ratio haberi debebit, ut videatur, an eorum vi sanatio adscribi possit. Quodque notatu dignum est, etiamsi ulcus, gangræna, fistula momento sanata essent, & fsnatio non possent ad vim medicamentorum referri, & ulcus, gangræna, & fistula qualitatibus præditæ fuissent, quæ morbi gravitatem indicassent, antequam de miraculo judicium proferatur, congruum tempus est expectandum, ut videatur, an ex ulceris, aut fistulæ cicatrizatione, ut eam vocant, alii postmodum morbi sanatum invaserint, cum metastasis in alium morbum obstet approbationi miraculi; &, loquendo de morbis prædictis, facilis sit, cum sanantur, conversio in alium morbum, & ejusdem reversio. Hippocrates id observat his verbis: *Cuidam erat ulcus magnum in tibia. Hoc cum parvum factum esset* (quid si penitus occlusum?) *lateris dolor, & pectoris sinistri e directo, & febris. Mortuus est a febri.* Richardus Mortonus *phthisiologiæ lib. 3. cap.* 8. testatur, a veterum ulcerum, fontanellarum, & similium suppressione phthisim pulmonariam ut plurimum fieri, & historiam refert Simonis Chirurgi, qui post longævam fistulam sua sponte clausam phthisi pulmonari teterrimis comitata symptomatibus consumptus interiit. Amatus Lusitanus *centur. 2. histor. 6.* & Bartholinus *centur. 3. histor.* 20. memorant ex ulcere sa-

re sanato epilepsiam subortam. Fabricius Hildanus *observ. chirurg. cent. 3. observ. 39.* exemplum affert cujusdam comitis, cui ulcus cacoethes in crure sinistro aderat, quod cum Empirico cuidam curandum tradidisset, *ulcus quidem curatum fuit, sed post menses aliquot in sinistro latere pleuritide cum maximis doloribus, & febre correptus intra paucos dies obiit. Ea vero, quam morbo durante exspuebat materiam, qualis antea ex ulcere emanare solita erat, referebat.* Quod dictum est de ulceribus, sibi vindicat locum etiam in fistulis: ita enim scribit Dolæus *in encyclop. chirurgiæ rationalis tom. 2. lib. 6. cap. 2. Sunt & nonnulli, quibus occluduntur fistulæ: hinc conqueruntur de anxietate, & angustia pectoris, respirandi difficultate. Ratio est, quia fiunt coagulationes in succis nostris.* Sequitur Sennertus *oper. medic. tom. 3. lib. 5. par. 2. cap. 10. de fistulis num. 3.* ubi, loquendo de fistulis antiquis, & remotis a partibus nobilibus, & per quas humores superflui ac vitiosi jamdiu expurgari consueverunt, subjicit: *Tales enim fistulæ, cum homines a multis morbis præservent, claudendæ non sunt ..... Verum etiamsi claudantur, rursus aperiendæ sunt.* Docuit Hippocrates *6. epid. sect. 3. text. 35.* fistulas esse aliorum morborum medelas: adeoque Vallesius *in comment. tex. 34.* ita scribit: *Cum consueta aliqua evacuatio cohibetur, omnia periclitantur simul &c. ut vel vulgi jam sit opinio, cum vetus aliqua evacuatio cessat, periclitari hominem de vita; idque, sive Chirurgus cessare faciat, sive sponte cesset;* & clarius in textu sequenti: *Igitur in omni diuturno abscessu, sive sit cum evacuatione, ut ulcus, fistula, hæmorrhois, sive etiam sine ea, ut vetus podraga, videndum est, quomodo caves; plurimi enim eorum, qui tali morbo multis jam annis laborarunt, solent in nephritidem, aut asthma, aut etiam aliquam apoplecticarum passionum incidere.*

28. Et cohærenter ad hæc, cum inter miracula approbata *pro Canonizatione Beati Vincentii a Paulo* relatum fuerit illud *instantaneæ sanationis a putridis, & diuturnis ulceribus cum longa, & contumaci urinæ retentione, atque enormi hydrope*, uti colligitur ex Decreto edito die 20. Augusti 1736. Doctor de Marcangelis in Romano Archigymnasio publicus Medicinæ Professor pro veritate scribens, inter cetera pro miraculo adducta hæc addidit: *Devicta antiquorum ulcerum contumacia, neque in affecta, neque in alia postmodum parte transferri, & recrudescere visa est.*

CAPUT DECIMUMOCTAVUM.

De sanatione a febri, quando sit miraculo adscribenda.

1. SANATIONEM filii Reguli a Christo factam exponit S. Joannes in Evangelio *cap. 4. v. 46. Erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Hic, cum audisset, quia Jesus adveniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium ejus; incipiebat enim mori. Dixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa & prodigia videritis non creditis. Dicit ad eum Regulus: Domine, descende, priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Jesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Jesus: & ibat. Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus viveret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus: Filius tuus vivit. Et credidit ipse, & domus ejus tota.*

2. Ter sermo fit in Evangelio de socru Simonis febricitante, & a Christo Domino miraculo liberata: Matthæi siquidem *cap. 8. v. 14.* ita legitur: *Et cum venisset Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem & febricitantem, & tetigit manum ejus, & dimisit eam febris, & surrexit, & ministrabat eis;* & Lucæ *cap. 4. vers. 38. Surgens autem Jesus de synagoga introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, & rogaverunt illum pro ea. Et stans super illam imperavit febri, & dimisit illam, & continuo surgens ministrabat illis;* & Marci *cap. 1. vers. 30. Decumbebat autem socrus Simonis febricitans, & statim dicunt ei de illa. Et accedens elevavit eam, apprehensa manu ejus: & continuo dimisit eam febris, & ministrabat eis:* quod Christi Domini miraculum hisce carminibus elegantissime expressit Sedulius Presbyter, natione Scotus, Poeta Christianus, qui claruit sub Theodosio anno 430: & cujus opera edita fuerunt *in magna Bibliotheca Patrum Editionis Parisiensis anni 1624. tom. 8. lib. 3. pag. 666.* ubi legitur:

Forte Petri validæ torrebat lampadis æstu
Febris anhelo socrum, dubioque in funere pendens
Saucia sub gelidis ardebat vita periclis,
Immensusque calor frigus lethale coquebat;
At, postquam fessos Domini manus attigit artus,
Igneus ardor abit, totisque extincta medullis
Fonte latentis aquæ occidit violentia flammæ.

3. Ader *de morbis Evangelicis enarrat. 9.* ait, filium Reguli maligna quadam febre putrida, acutissima, & lethali fuisse vexatum: & *enarrat. 8.* advertit, socrum Petri probabiliter fuisse annorum ferme quinquaginta: erat enim mater uxoris Petri; puellæ autem, juxta antiquam legem & consuetudinem, ante decimum octavum annum matrimonio non jungebantur; &, habita ratione loci, in quo contraxit morbum, & ejus temperamenti sicci, & biliosi, arguit magnitudinem morbi. Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 8.* scite notat, Evangelistam non dixisse, socrum Petri teneri magna febre, sed *magnis febribus*, ut indicaret videlicet nimiam sævitiam symptomatum. Jo. Jacobus Scheuchzeri *in physica sacra ad cap. 8. Matth. pag. 1331.* magnitudinem febris hujus colligit ex qualitate febris, ex ætate ægrotantis, ex climate sub quo degebat; & miraculi magnitudinem colligit ex prompta & momentaria curatione, ad nutum & jussum Christi Domini, perfectaque virium recuperatione; cum convalescentes ex hujusmodi febribus jam solutis per crisim debiles admodum sint, & vix pedibus insistere possint. Magnitudo vero febris in filio Reguli plenissime demonstratur ex illis Evangelistæ verbis: *Incipiebat enim mori.* Aliudque miraculum liberationis a febre narratur *Actor. cap. 28. vers. 8. Contigit autem, patrem Publii febribus & dysenteria vexatum jacere. Ad quem Paulus intravit; & cum orasset, & imposuisset ei manus, salvavit eum. Quo facto, omnes, qui in Insula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur.* Porro, cum duplex sit dysenteria, alia benigna, quæ comitem non habet febrem, aut, si habet, levem admodum habet; alia maligna, qua laborans valde febricitat: ad indicandam morbi gravitatem merito facta est mentio tum febrium, quod juxta supra dicta, magnitudinem febris indicat, tum dysenteriæ, & demum vexationis, cum tormina a torquendo ab aliquibus dysenteria ipsa dicta sit. Celsus *lib. 4. de re medica cap. 15.* hæc habet de dysenteria: *Proxima his inter intestinorum mala tormina esse consueverunt: dysenteria græce vocatur. Intus intestina exulcerantur; ex his cruor manat, isque modo cum stercore aliquo semper liquido, modo cum quibusdam quasi mucosis excernitur. Interdum simul quædam carnosa descendunt. Frequens dejiciendi cupiditas, dolorque in ano est.* Hollerius *in comment. ad aphor. 3. sect. 6.* ait, Hippocratem interdum vidisse dysenteriam sine febre; & Fernelius *lib. 6. de part. morb. & sympt. cap. 10.* docet, non omnem dysenteriam statim & necessario febrem comitari, sed eam tantum, cujus humor est acerrimus, isque e visceribus, aut e venis magna corporis perturbatione profusus; & Sennertus *practic. lib. 3. par. 2. sect. 2. cap. 7. in prognost. n. 19.* subjicit: *Si dysenteriæ febris accesserit, quæ antea non aderat, aut, si qua exigua aderat, intendatur, vel putredinem circa ulcera majorem factam, vel inflammationem aliquam accessisse significat, quorum utrumque periculosum est.*

4. Febris ex Hippocrate & Galeno dicitur *conversio nativæ caliditatis in igneam naturam*; ex Avicenna *calor præternaturalis in corde accensus, & mediantibus sanguine & spiritibus, per arterias & venas in totum corpus diffusus*; ex Willisio *motus inordinatus sanguinis, ejusque nimia effervescentia cum calore, siti, aliisque præterea symptomatibus, quibus œconomia naturalis valde perturbatur*; ex Bellino *vitium sanguinis aut in motu, aut in quantitate, aut in qualitate, aut in horum aliquibus, aut in omnibus.* A nonnullis dicitur *naturæ conatus, materiæ morbificæ exterminationem in ægri salutem omni ope molientis*, uti habetur apud Mangei. *Biblioth. medic. tit. de febribus pag. 17.* ex quo fit, ut plures facultatis medicæ Scriptores apud Tozzium *de febribus* simi-

ter

ter doceant, febrem non esse revera morbum, sed potius motum commotæ fermentationis in sanguine opportune excitatum; ut ita tamdiu sanguis effervescat, donec heterogeneis, inutilibus, impurisque particulis massam ejus fœdantibus, prout in musto observamus, depurgatus defæcetur. Quapropter febris, non dicitur a *ferveo*, sed *a februo*, scilicet *emundo*: & huc spectant Hippocratis aphorismi: *Quibus dolor circa hypocondrium sit absque inflammatione, iis febris superveniens morbum solvit*; item: *Quicumque sani dolore capitis repente capiuntur, & statim muti fiunt, & stertunt, in septem dies pereunt, nisi febris apprehenderit*. Habet enim febris vim attenuandi, resolvendi, & crassos succos concoquendi, necnon ligatos & obstructos nervos vitales solvendi, & humores cerebrum afficientes digerendi, & alio exturbandi; dummodo tamen febris nec adeo mitis & levis sit, ut humores impactos crassosque non diluat, nec valde vehemens, aut diutius potracta, quæ vires infringat & deprimat; uti est apud Tozzium *par. 3. tom. 4. lib. 6. aphor. 40. & aphor. 51.* qui *in comment. ad primum* ex modo allatis *aphor. 40.* ita concludit: *Pro coronide tandem deducere licebit ex hoc aphorismo, non semper febrim nocuam esse, sed sæpius salutarem, quemadmodum non hic solum, sed alibi pluries idem Hippocrates est testatus*.

De Febre Hectica.

5. Cum nec animus sit edendi tractatum de febribus, nec ille ad nostrum institutum pertineat; & quatenus animus esset, & ad nostrum pertineret institutum, humeri nostri tantum onus ferre non possint; exempla idcirco afferemus sanationum a febribus in sacrorum rituum Congregatione examinatarum, ex quibus ejusdem Consultores, quid dicendum sit, cum se obtulerit occasio, poterunt sufficienter dignoscere. Nec enim omnis, licet subita, febris sanatio post invocationem Servi Dei, miraculo ab eadem sacra Congregatione adscribitur, uti signanter colligi potest ex *Actis Canonizationis Sancti Raymundi de Pennafort* a Penia Rotæ Auditore collectis & editis, in quibus plures propositæ leguntur sanationes a febribus, quas nec Rotæ Auditores, nec sacrorum rituum Congregatio inter miracula pro Canonizatione voluit recensere.

6. In causa Canonizationis S. Caroli Borromæi actum fuit de sanatione cujusdam Monialis Capucinæ; & res ita se habuerat, uti apparet ex relatione Rotæ Auditorum *3. par. miracul. 3.* & ex relatione facta in Consistorio secreto die 30. Augusti *1610.* coram sanctæ memoriæ Paulo Papa V. a Dominico Episcopo Ostiensi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Pinello.

7. Candida de Agudis Monialis Capucina tribus annis & amplius gravi febri hectica tertiæ speciei, quæ partes solidas consumit, & ideo humanis remediis est insanabilis, misere laborabat, unde, & propter morbi gravitatem, & propter frequentia symptomata, quæ ægrotanti superveniebant, in extremo vitæ periculo erat constituta. Ceterum, cum die festo SS. Petri & Pauli post recepta humiliter sanctissima Ecclesiæ Sacramenta preces præmisisset, & vota Famulo Dei Carolo nuncupasset, ut ita animæ suæ conduceret, superpositamque vestem Caroli paulisper tetigisset, e lecto incolumis surrexit, & suis pedibus ad Ecclesiam gratias Deo actura pro cumulare recepto beneficio sanitatis properavit. Rotæ Auditores in ejusdem facti expositione alia quædam symptomata ex processu desumpta retulerunt, magnæ videlicet infirmitatis virium; Monialis enim sine aliorum adjutorio caput erigere non poterat, & motibus convulsivis aliquando affligebatur: cumque iidem Rotæ Auditores sanationem ad miraculum secundi generis retulissent, sacrorum rituum Congregatio eam inter miracula recensere non dubitavit, uti legitur in libro Marci Aurelii Gratarolæ *de Canonizatione S. Caroli lib. 1. cap. 39.*

8. Porro de morbi hujus gravitate nulla esse poterat dubitatio tum ratione durationis, tum ratione symptomatum, summæ videlicet infirmitatis virium, & convulsionum, juxta illud Galeni *in comment. 1. lib. 1. text. 30. Coa. Hippocr. Convulsio in febre, manuum pedumque dolor maligna sunt*; & juxta aliud ejusdem Galeni *in comment. 66. aphor. lib. 4. Febres vehementes velut ignis nervos exsiccantes, eos extendunt, & convellunt, atque hoc modo perniciosas afferunt convulsiones*; & ratione demum qualitatis hecticæ febris tertiæ speciei. Hectica enim febris tres gradus habere dicitur: primus est, cum in ea calor febrilis adeo lenis est, ut vix percipiatur; quo in casu febricitantem non modo, atque astantes, verum & Medicum ipsum eludere potest: alter est, ubi calor febrilis aliquantulum exacerbatur, & una præsertim, vel altera hora post cibum interposita, intensior fit: tertius est, ubi calor febrilis acris & mordicans adeo intenditur atque extenditur, ut partibus solidis adipalibus in primis liquatis, corpus universum extenuet emacietque; & quando febris hectica eo devenit, dicitur marasmodes, marasmus, sive tabes: & in primo gradu creditur facile curari posse, difficilius in secundo, neutiquam in tertio; unde Galenus *lib. 1. de differentiis febrium cap. 8.* ait: *At quæ ex ipsis* (loquitur de febribus hecticis) *ad marasmum, id est tabem, pervenerunt, ubi jam exquisite consistunt, & jamdudum inceperunt, non modo est easdem curare difficile, sed etiam impossibile*; & in lib. 10. *methodi medendi cap. 10.* addit: *Ergo illico eos, qui hectica febricitant, omni ratione refrigeremus, antequam progressi in marasmum pervenerint: quem autem marasmus jam occupaverit, hunc sanare ne tentaveris*. Avicennas *lib. 4. fen. 1. tract. 3. cap. 1.* de hectica laborantibus ait: *Amplius non sanatur ille, qui consequitur statum, nisi Deus velit*: quibus verbis ostendit, sine miraculo sanationem contingere non posse. Actuarius qui extat inter principes artis medicæ *tom. 2. lib. 2. methodi medendi cap. 1. prope finem* ait: *Inter has* (loquitur de febribus hecticis) *deterioris sunt notæ, quas hecticas, marasmodes nominant Græci, in quibus vitalis vis emarcuit contabuitque, ex quibus ægri ut evadant, fieri non posse putatur*. Alexander *can. 4. cap. 1. tract. 3. lib. 5. cap. 22.* hæc habet: *Ubi jam febris hectica exquisite constitit, & jamdudum incepit, illam curare est impossibile*; & Mercurialis *lib. 5. de febribus cap. 7. in fine*, concludit, si confirmata, & tertia species hecticæ sanari posset, fieri etiam posse, ut a Medicis homines a morte liberarentur, & fierent immortales. Tozzius *oper. par. 1. to. 1. de febre hectica* scite ait, primum ejus gradum facilis esse curationis, sed difficilis cognitionis, & postremum facillimæ cognitionis, sed difficillimæ curationis. Denique Hoffmannus *in rational. systemat. medicinæ rationalis tom. 4. par. 1. sect. 2. cap. 13. de febribus lentis & hecticis*, distinguit febres lentas ab hecticis, docens, lentas esse illas, quæ mitiora habent symptomata; hecticas autem esse æstum continuum, qui corpus efficit imbecillum & flaccidum; lentas curari posse, hecticas difficillime, nec integram recipere sanationem, uti videri potest *l. c.* §. 2. quod ipsum repetit §. *16. Lenta quidem, si tempestive occurritur, medicationem admittit; hectica autem raro, & perfecta plane non*: quod & late prosequuntur Cortesius *pract. medic. par. 3. cap. 24.* Mariott. *tract. de febribus lib. 5. cap. unic.* Heredia *tract. de febre hectica cap. 10.* Piens *tract. de febribus in specie cap. 4.*

9. In causa Canonizationis S. Aloysii Gonzagæ inter sanationum miracula *tertio loco* proposita fuit hæc, ut est in relatione Rotæ Auditorum: *Camilla de Ferrariis incola oppidi Castellionis febri hectica & phthisi cum sanguinis excreatione per annos octo laboravit, & pluribus medicamentorum generibus frustra adhibitis, incurabilem omnino infirmitatem Medici censuerunt. In hunc modum affecta infelicem vitam afflictissima femina degebat, & in lecto decumbebat morti proxima*. Post hæc narratur invocatio, & subjicitur: *Votum secuta est illico sanitas, & nulla intercedente mora, omni plane febri, morboque depulsis, pristinæ sanitati restituta est*. Auditorum autem Rotæ judicium de hac sanatione his verbis expositum est in relatione: *Hanc etiam sanationem fuisse miraculosam tum ratione facti, tum ratione modi, nemo potest inficiari. Ratione facti, quia morbus supponitur fuisse phthisis in specie confirmata: & ita deponunt non modo testes, qui audiverunt a pluribus Medicis, qui eam inviserunt, dum ægra esset, verum etiam constat ex fide Medici, qui diligenter de natura morbi ægrotantem interrogavit. Quod si morbus fuit phthisis, prorsus miraculosa fuit ejus curatio cum phthisis sit totius corporis extenuatio cum lenta febre consequens ad insanabilia pulmonis ulcera. Quod si non fuit phthisis, miraculosa fuit curatio ratione modi, cum febris diuturna octo annorum cum extenuatione totius corporis, & ex consequenti cum debilitate virium magna, non potuerit naturæ viribus, aut alicujus alterius virtutis finitæ ope tam subito removeri, & ita omnino curari, ut ægrotans penitus sana, & ab omni libera ægritudine remanserit*.

10. Judicio Rotæ Auditorum adhæsit sacrorum rituum Congregatio: sed, antequam aut Rotæ Auditores, aut sacrorum rituum Congregatio sanationem miraculo adscriberent, considerata fuit ab eis Medici ordinarii attestatio, qui sanationem dixerat fuisse miraculum evidentissimum. Serio quoque consideratæ fuerunt approbationes

octo

octo insignum Medicorum Romæ Censorum, qui post plura super exposito facto funditus animadversa ita responderunt: *Cum per quinque contestes efficaciter probatum sit, nobilem mulierem Camillam de Ferrariis, quæ Castellione per octo integros annos febre hectica, & phthisi confirmata laborabat, & sæpe sanguinem exspuerat, & ad extremam maciem & extenuationem totius corporis devenerat, ita ut vetitum fuerit a peritis Medicis, ut Domestici quicquam uterentur ex iis, quibus illa utebatur, ne eodem modo inficerentur, eum fuerit ipsamet statim, & in eodem instanti, quo ipsa se precibus Beato Aloysio Gonzagæ commendaverat, & ad ipsius Imaginem votum emisit, prorsus ab omni morbo liberata, & perfectæ sanitati restituta, ut etiam nunc per multos annos sana persistit, fatendum omnino est, factum hujusmodi supra naturæ, & artis vires non sine magno miraculo intercessione Beati Aloysii accidisse.*

11. In prima sanatione a febre hectica, intercessione S. Caroli, nulla habetur mentio exspuitionis sanguinis. At hinc nequit inferri defuisse febrim hecticam. Licet enim ab ulcere pulmonum, vel aliorum viscerum phthisis nascatur, soboles indivisa febris hecticæ, & hinc derivetur sanguinis exspuitio; nihilominus non sunt termini reciproci, neque ita argumentari licet: Qui habent ulcus in pulmonibus, incidunt in hecticam, & exspuunt sanguinem; Ergo omnes, qui hectica laborant, habent ulcus in pulmonibus, & sanguinem exspuunt. Siquidem potest febris hectica invadere independenter ab ulcere pulmonis; datur enim hectica senilis sine ulla pulmonum labe, dantur hecticæ ex corruptione partium solidarum, & ex diuturnis abscessibus, uti habetur apud Joannem Fernelium *lib. 4. de febribus cap.* 16. Item in casu illo primo non legitur vetuisse Medicos, ne Domestici ulla re uterentur ex iis, quibus ægrota utebatur, ne eodem morbo inficerentur. At neque ex hoc inferri potest defectus hecticæ febris, etiam tertiæ speciei: apud peritiores quippe Medicos in comperto est, non omnem febrem hecticam esse contagiosam, sed eam esse contagiosam, quæ juncta est phthisi, & ulceri pulmonis; in quo sensu explicant Galenum *lib. 1. de feb. diff. cap. 2. Et eorum, qui tabe correpti sunt, consuetudo nequaquam secura, neque omnina eorum, qui putridum exspirant, adeo ut domus, quas habitant, fœtidum exhalent odorem*; uti recte distinguendo prosequitur a Rejes *quæst.* 69. Demum in sanatione, quæ facta est intercessione S. Aloysii Gonzagæ, non irrationabilis oriri poterat dubitatio, quomodo febris hectica cum phtisi conjuncta durare potuerit usque ad septem, octo, & plures annos: ait enim Hippocrates *lib. de internis affectionibus*, loquens de tabe: *Hic morbus multis ad tres annos perseverat, verum moriuntur*; & faciunt ad rem narrata de Rege Joram 2. *Paralip. cap. 21. v. 19. Cumque diei succederet dies, & temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus, & sic longa consumptus tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter, & vita caruit*. At Angelus Victorius celebris Medicus in approbatione prædicti miraculi testatus est, se duos curasse, qui per annos duodecim & plures semper tabidi & phthisici vixerunt. Similia leguntur in approbatione Philandri Collutii Medici, qui in ea testatus est, se quemdam curasse Religiosum Societatis Jesu, qui a quatuor annis jam erat segregatus in Collegio Romano ab aliis, ne eos contagione phthisis & hecticæ afficeret. Suffragatur etiam auctoritas citati Hippocratis *lib. 1. de morbis* dicentis, qui hujusmodi morbos habent, partim brevi perire, partim pergere usque ad senectutem, & commori; cum differat corpus a corpore, ætas ab ætate, morbus a morbo, tempus a tempore, & patientia tolerandi ab impatientia: quæ tamen omnia sic crederem esse intelligenda, ut sibi locum non vindicent, quando morbus ad marasmum, & extremam maciem, & totius corporis consumptionem devenit, sed cum febris hectica principio debilis & parva, temporis progressu crescit ad marasmum; ita ut spatium illud septem, octo & plurium annorum initium, progressum, & statum morbi comprehendat. Denique in causa Canonizationis tunc Beatæ, nunc Sanctæ Rosæ de Sancta Maria tertii Ordinis Sancti Dominici, vulgo Limanæ, miraculum hoc approbatum est ad ejus Canonizationem obtinendam, uti colligitur ex *Compendio vitæ, virtutum, & miraculorum*, necnon *Actorum* a Secretario Congregationis sacrorum rituum occasione Canonizationis edito anno 1671. *Miraculum effulsit in persona Joannis Zelilli ab imminenti morte mirabiliter præservati: hunc enim per quatuor menses oppresserat febris hectica tertiæ speciei progressa in exquisitum marasmum cum ulcere pulmonis, tussi marcidum cruorem excreante, ac rosione gutturis pariter ulcerati. Unde æger, susceptis Ecclesiæ Sacramentis, ad extremum vitæ fugientis agonem perductus jacuit sine motu, cessavit arteriarum pulsus, & consona trium Medicorum voce jam in faucibus mortis hærere conclamabatur. Sed, implorato Beatæ Rosæ potenti auxilio, modicum pulveris e sepulcro ejusdem Beatæ hausit e cochleari aqua resolutum, & illico salutem cum pristino vigore integerrime recuperavit.*

De Febri cum delirio & lethargo.

12. In causa Canonizationis S. Catharinæ de Bononia, me tunc sacræ Consistorialis aulæ advocato, nec adhuc Fidei Promotore, pro causa scribente, inter cetera miracula fuit approbatum & illud ordine octavum, subitæ videlicet sanationis Sororis Mariæ Gertrudis de Ghirardellis Monialis ejusdem monasterii Sanctissimi Corporis Christi a gravissima infirmitate febris cum delirio & lethargo ad dies fere sexaginta protracta, & a Medicis deplorata.

13. Res autem ita se habuerat. Soror Maria Gertrudes de Ghirardellis anno 1673. mense Octobri in febrem levem inciderat, quæ diris postmodum symptomatibus exasperata est. Medici vocati sunt, & quamvis adhibita fuerint remedia, morbus contumacior evasit. Die quippe 24. Novembris supervenit delirium, mox, principio videlicet mensis Decembris, sopor invasit, qui in lethargum inexpugnabilem & tremorem degeneravit, ita ut nec excitari potuerit, quamvis manuum digiti obtorti, crines e capite evulsi, mordacissima quæ vocant vesicatoria, testæque candentes admotæ fuerint branchiis & cruribus. Die 8. Decembris sevitia morbi decrevit; tuncque Monialis sacro Viatico munita, & extremo Chrismate inuncta est. Post hæc morbus recruduit; biduo quippe integro nullum sumere potuit alimentum, & validiori lethargo oppressa in eodem permansit, licet duæ ustiones in occipitio fuerint ei adhibitæ. Viribus prorsus destituta ob continuatam febris immanitatem, & venam sex vicibus, ac variis modis incisam, ceterosque medicos cruciatus in lecto decumbebat, & jam quartus supra quinquagesimum dies a die decubitus elapsus erat. Implorata ope Sanctæ Catharinæ, Infirma se suis vestibus induit, e grabato prosiliit, celerique gressu per conclave deambulans, Sodalibus admirantibus, ad ecclesiam profecta Sacerdoti animæ suæ moderatori conscientiam aperuit, flexo poplite tria Sacra audivit, & post receptam sacram Synaxim per gradus quadraginta & amplius cujusdam scalæ corpore firma, læta, vultu hilari & rubicundo, ad quamdam ædem sacram ascendit, in qua Imago beatissimæ Virginis Monialium venerationi exposita est, eodemque mane in communi triclinio discubuit, panem emendicatum, & fere mucidum, & reliquas viliores escas jucunde comedit, officia monasterii resumpsit, & impigre deinde exercuit, nec ullum postea adversæ valetudinis indicium præbuit.

14. Factum hoc cum prædictis omnibus circumstantiis undecim testes oculati, inter quos tres Medici, & unus Chirurgus, omnes fide digni comprobarunt. Joannes Galeatius Manzius Philosophiæ & Medicinæ Doctor magni nominis Bononiæ, qui Monialem ægram curabat, interrogatus sanationem miraculo adscripsit; ejusque judicio adhæserunt Albertus Carradorius, & Jacobus Pasius Philosophiæ & Medicinæ Doctores, & Jacobus de Bovia Chirurgus: cumque proinde nec quoad factum, nec quoad sanationis, uti dicitur, relevantiam ulla dubitatio irrepere potuerit, sanatio fuit adscripta miraculo, uti colligitur ex Decreto edito die 17. Maji anno 1707.

15. Et merito. De gravissimis quoque symptomatibus, lethargo videlicet, delirio, insigni virium jactura, cibi fastidio, febri acutæ adjunctis plane constabat. Hippocrates *l. 2. de morbis* docet, lethargum septem diebus interimere, & præsertim si, prout in casu, tremor supervenerit, uti habetur 7. *aphor.* 21. quia ut subjicit Galenus *in commentario*, indicio est, materiam ad principium transferri: & Celsus *lib. 3. cap.* 9. ait, lethargum cito jugulare, nisi statim succurratur: & loquens de simplici somno nimio in morbis acutis Mercatus *lib. 3. part. 2. art. 4. quæst.* 188. eum lethalem pronuntiat. Idem judicium ferendum est de delirio, necnon de virium lapsu, veluti prosequitur Mercatus *lib. 3. par. 2. class. 1. Ad mortem prædicendam statuendum est ea signa idonea esse, quæ naturæ virium a morbo oppressarum ruinam jacturamque, aut præsentem monstrant, aut futuram præsagiunt*; & ad rem ratiocinatur Thomas Fienus

in So-

in Semiotica par. 1. cap. 6. §. 1. Cum omnis prognosis pendeat ex collatione morbi, & eorum, quæ ad morbum spectant, nempe causarum & symptomatum, cum viribus naturæ; nam quæ altera fortior est, eam superabit, & secundum fortiorem est exitus morbi futurus &c. Nec fastidium cibi aliis symptomatibus gravissimis junctum haberi poterit tamquam res parvi momenti: pronuntiat enim Hippocrates *sect. 2. aphor. 33. In quovis morbo mente constare, ac valere, ac recte se habere ad oblata, bonum; contra vero se habere, malum.* In cujus *commentario* Hollerius rem explicans, desperationem decernit, si cum prædictis signis alia mala adjungantur. *Ceterum quod dicat bonum esse, aut malum esse, id non simpliciter est accipiendum, tamquam ob id sit convaliturus æger, aut moriturus; verum, si alia bona adsunt signa, bonum est, & sperandum omnimode de salute ægri, sin alia signa mala, malum, & de salute est desperandum.* Et quamvis morbus pertransierit terminum morborum acutorum, qui est quadragesimus dies, non ob hoc tamen dici potuit, morbum fuisse in declinatione, cum computatio dierum criticorum non sit inchoanda a prima die invasionis morbi, quando morbus ex non acuto fit acutus, aut alicui morbo acuto succedit alter acutus; sed duplex tunc habeat fieri computatio, altera a prima invasione morbi, altera a die invasionis novi morbi superinducti, veluti ratiocinantur Vallesius *lib. 10. controv. med. & philosoph. cap. 5.* & Andreas Laurentius *lib. de crisibus cap. 11.* qua computatione servata, & habita ratione delirii supervenientis, & lethargi, unusquisque facili negotio cognoscere poterit, morbum Monialis, quando cessavit, non fuisse in declinatione.

De Febri Maligna.

16. Duplex febris malignæ causa est: altera, quæ a sanguinis nimia crassitie, & ut vocant, inspissatione pendet; altera, quæ ab ejusdem solutione. Plethora, acidorum vis, & alia hujus generis inspissationem gignunt: quæ vero aut nimis acria, aut virulenta, & quasi caustica sunt, faciunt solutionem. Febres malignæ a solutione pendente summam habent comitem virium lassitudinem, diarrhœas in principio, hæmorrhagias, sudores, urinas copiosas; sed quo magis ejusmodi excretiones apparent, eo periculosior morbus est, & fit gravior. Coagulatio sanguinis ex adverso nimia facit fluidorum in excretione remoram, somnolentiam producit gravem, pondus in universo corpore: atque ut hæc auxilium Medicorum non ita difficulter recipit, sic altera opera Medicorum eludit, & brevi ægrotum interimit. Willisius *tom. 1. cap. 12. de febre maligna §. Suns alterius generis*, explicat sanguinis coagulationem in maligna febre contingentem: *Particulæ crassiores se mutuo implicant, & (instar lactis ab infuso coagulo, aut spontanea acescentia) invicem coagulantur: hinc cruor in vasis grumescit, ut minus prompto in iis circuletur; hujus portiones coagulatæ interim in cordis sinus delatæ illic stagnare aptæ sunt, adeoque crebras syncopes, & lipothymias pariunt.... ceteraque malignitatis phænomena efficiunt. Sanguinis autem coagulatio ipsum ad putredinem seu corruptionem cito disponit, uti videre est in sanguine extravasato, qui cito nigrescere & putrescere solet*; Hippocrates *præn. num. 20.* ita distinguit gradus febrium malignarum: *Malignissimæ, & signis horrendissimis aborientes quarto die, aut prius occidunt. Primus igitur ipsarum insultus sic desinit. Secundus autem ad septimum producitur. Tertius ad undecimum. Quartus ad decimumquartum. Quintus ad decimum septimum. Sextus ad vigesimum*; & Tozzius *in praxi medica tit. de febribus malignis pag. 574.* malignarum febrium naturam exponit dicens: *Quæ congruis adhibitis remediis non cedit, & in necem terminatur.*

17. Sæpe in Congregatione sacrorum rituum tractatum est de sanationibus a febribus malignis inter miracula recensendis; & ipsa modo recensuit, modo non recensuit, juxta varias factorum circumstantias. Inter cetera miracula approbata pro Canonizatione S. Cajetani refertur & illud, quod sequitur, sumptum ex *Compendio vitæ, virtutum, & miraculorum ipsius*, edito juxta morem a Secretario Congregationis sacrorum rituum, cum ejus causa esset in sacro Consistorio referenda: *Nicolaus filius Ducis Gasparis Casarelli febri maligna correptus, convulsione cum intensione & extensione manuum, pedum, & trunci totius corporis, membro emprosthonico deformi, ad instar Sirenæ thoracis musculis convulsis, absque loquela aliisque infirmitatibus & symptomatibus lethalibus oppressus, viribus consumptis, & a Medicis proclamatus, veluti eademmet nocte vigesima nona suæ infirmitatis moriturus, emisso tandem voto dicto Beato, qui illi radiis & splendoribus circumfusus apparuit, statim & incontinenti sanus & incolumis ac robustus compertus est cum omnimoda virium recuperatione, æquo ac si hujusmodi infirmitatibus numquam laborasset.* Simile fuit miraculum approbatum in Canonizatione Sanctæ Rosæ Limanæ, & expositum *in Compendio vitæ, virtutum, & miraculorum ipsius* edito a Congregatione sacrorum rituum, occasione Canonizationis ejusdem: *Seraphinus Polisi ex Ordine Beatæ Mariæ de Monte Carmelo maligna febri lethaliter exustus, ac decimo septimo suæ infirmitatis die omnino derelictus a Medicis constanter asseverantibus, hora quinta aut sexta noctis proxime insequentis exspiraturum, jamque, amissa loquela & visu, luctans cum ultimo agone, mox ut opem Beatæ Rosæ solo corde imploravit, eamdem habuit manifeste conspicuam, subitoque valens, incolumis & vegetus cum stupore omnium evasit.* Et cum prædictis sanationibus concordat alia sanatio a febri maligna adscripta miraculo in causa Canonizationis Sancti Stanislai Kostkæ, uti desumitur ex decreto edito die 19. Maji 1713. & die 13. Novembris 1714. tempore, quo ipse fungebar munere Fidei Promotoris.

18. In causa Beatificationis tunc Servæ Dei, nunc Sanctæ Catharinæ de Ricciis plures propositæ fuerunt sanationes a febribus malignis, sed nulla illarum fuit miraculo adscripta, uti colligitur ex Decreto edito die 14. Augusti 1732. aut quia symptomata malignæ febris ex dictis testium desumebantur, & non ex attestationibus Medicorum, qui curationi interfuerant, quorum examen fuerat omissum; aut quia de subita sanatione non constabat; vel quia non aderat probatio momentariæ recuperationis virium: nec profuit Postulatoribus ingeniosa responsio, sicuti in subita ignis extinctione, quæ contingit intercessione alicujus Servi Dei, aut Sancti, de miraculo non dubitaretur, etiamsi muri intense calefacti, & aliquantulum corrosi ac debiles permanserint, ita in sanatione a febre maligna pro miraculo pronuntiandum esse, si ea cessat in instanti, quamvis per aliquod tempus subsistat virium imbecillitas. Colligendum autem ex his esse videtur, si aliqua sanatio a febre maligna tamquam miraculum in sacra Congregatione proponatur, afferri debere Medicorum attestationes, qui curæ interfuerunt, in quibus relata sint febris symptomata; exspectandum esse judicium Medicorum, quorum consilia pro veritate exquiruntur, cum ad ipsos pertineat judicium ferre de malignitate febris, & an malignitas ex symptomatibus apte ducatur; inquirendum esse de ejus duratione, de remediis adhibitis, vel non adhibitis, de exclusione bonæ crisis, de momentaria sanatione, de perfecta & subita virium recuperatione, de firma & constanti sanitate absque recidiva, & absque conversione in alium morbum. Dictum est, debere inquiri de exclusione bonæ crisis, cum, juxta ea quæ alibi exposita sunt, crisis, ut sit salutaris, debeat optimis signis indicari, esse manifesta, fieri die critico, & ulterius debeat esse fida & tuta, & conveniens tum morbo, tum naturæ, sive constitutioni ægrotantis. Dictum est etiam, habendam esse rationem constantis sanitatis absque recidiva, & absque conversione in alium morbum: nam juxta Hippocratem *progn. 2. Quibus febres cessant sine signis coctionis, recidivam in his expectare oportet*; & juxta eumdem: *Coctiones celeritatem judicii, crisis nimirum, & morbi securitatem ostendunt, cruda vero, & non concocta, aut in malos abscessus conversa dolores, aut diuturnitatem, aut mortem, aut recidivam afferre solent.*

19. Quæritur Matthæuccius *pract. Theologo-Canon. tit. 3. cap. 3. §. 11.* An, si in sanatione a febri maligna post invocatum Dei Servum Infirmus, qui deploratus somnum numquam noctibus præcedentibus capere potuerat, somno capiatur, & a somno excitatus liber a morbo plane inveniatur, sanatio inter miracula debeat recenseri; & affirmando respondet. De somno ita scribit Senertus *oper. tom. 1. part. 3. cap. 5. Spiritus in somno instaurantur, calorque febrilis extinguitur, & humoris morbifici reliquiæ concoquuntur & absumuntur.* In causæ Beatificationis Servi Dei Petri Forerii, dum munere fungebar Fidei Promotoris, & de quadam sanatione quærebatur, an esset miraculo adscribenda, difficultatem excitavi a somno petitam. At Joannes Maria Lancisius ita respondit: *Cum somnus hic tranquillissimus non fuerit inductus ab assumpto aliquo narcotico, sed a sola proxime præcedenti invocatione; & admotione plena fidei Reliquiarum Servi Dei, mihi quidem videtur, a Christiano Philosopho nec posse, nec debere tribui naturali potius, quam supernaturali virtuti*; proinde miraculo adscripsit, quod æger placi-

dissimo somno compositus, subito sanus & vegetus surrexit. Similem proposui animadversionem in examine miraculi in causa Canonizationis Beatæ Agnetis de Monte Politiann. At Joannes Maria Thomasius celebris Medicus, & alibi a Nobis cum laude commemoratus, putavit, eam non obesse miraculo, innixus auctoritati Hippocratis, qui *aphor. 1. section. 2.* ait: *In quo morbo somnus laborem facit, mortale; si vero juvat, non mortale*, in cujus aphorismi explicatione Tozzius hæc habet: *Hippocrates non dixit, signum esse salutare, sed non mortale; siquidem somnus suapte natura ægritudinem levire potest, at vero delere nequaquam*. Verum & Lancisius, & Thomasius consulti in casu sanitatis a morbo, cujus vitium tam in liquidis, quam in solidis multo tempore inhæserat, recte dixeront, naturaliter impossibile fuisse, ut humores tam viscidi & concreti per somnum dissolverentur, & in pristinum naturalem statum redirent, infirmusque sanus & liber illico evaderet. Secus autem dicendum esse videretur in liberatione a febre acuta, cum per somnum facile aliqua crisis sequi posset; in quo rerum statu (uti sæpe dictum est) sanatio tuto miraculo adscribi non potest. Quamobrem Vallesius *in lib. 2. prognost. Hippocr. cap.* 5, agens de prædictione ex somno & vigiliis ægrorum petenda, postquam distinxit somnum in naturalem, præternaturalem, & criticum, subjicit: *Somnus naturalis in febribus maximum est salutis argumentum: ex eo quippe elicimus, materiam morbi mitescere, nec halitu acri feriri cerebrum, phrenitidisque suspicionem, vel interni phlegmonis, aut lethargi periculum adesse. Præterea, cum in eo somno placido retricis facultatis robur emicet, ab ipsa morbum triumphatum iri, spes efflorescit &c. Sæpius animadversum est, per longiores somnos felices crises contigisse, debellatosque morbos &c. In somno longiore, sed critico, utique blando ac placido, concoctionis perfectionem, ac sudores, & deinde dejectiones perutiles præstolabitur*. Quod autem dictum est de somno quoad febrem malignam & acutam, multo magis sibi vindicat locum in febribus synochis & ephemeris. In causa Beatificationis Servæ Dei Hyacinthæ de Marescottis agebatur de sanatione subita a febri, qua fuerant afflicti vir, & mulier, quæque tamquam miraculum examini proponebatur. Ipse in meis animadversionibus dixi, febres fuisse leves, morbosque leves non esse miraculi materiam. Addidi, utrumque ægrum fuisse somno correptum, ideoque sanationem, etsi subitam, & cum recuperatione virium, non esse miraculo adscribendam. Supra citatus Lancisius in suo suffragio, pro veritate exarato, meis animadversionibus adhæsit. En ejus verba: *Febres diariæ & synocha sunt adeo simplices, adeo mites, & citra periculum, ut non dubitem affirmare, miraculi basim constituere non posse: ubi enim de veris miraculis in sanatis a febribus agitur, semper illas graves, malignas, & summo cum vitæ discrimine ægros male habuisse, supponitur*. Et paulo post, sermonem habens de somno, subjicit: *Somnus, cum in sanguine & spiritibus conceptum virium motum, & ex motu calorem, ac fibrarum tensionem leniat & coerceat, æstum temperare, dolores sedare, ac febrem extinguere vales*: & proinde harum sanationum nulla habita est ratio in causa Beatificationis hujus Servæ Dei.

De febribus symptomaticis, & primo de febri, cui conjuncti sunt bubones.

20. Hactenus de primariis febribus actum est, videlicet de illis, quæ nullum alium morbum sequuntur, sed a propria causa pendent. Nunc aliqua subjicenda sunt de febribus symptomaticis, quæ ab aliis morbis causam habent.

21. In causa Canonizationis S. Francisci Solani inter ceteras sanationes, quas miraculis accensendas Postulatores contendebant, fuerunt quæ sequuntur; illa videlicet sanationis Franciscæ Victoriæ a febre maligna, & bubonibus; alia Petri ipsius fratris eadem infirmitate laborantis: & demum alia Annæ Mariæ ipsorum matris a delirio, & febre maligna. Francisca Victoria correpta fuit vehementissima febri cum vomitibus & deliriis, & sub ejus axillis detecti sunt duo bubones magnam duritiem & tumorem præseferentes. Agnovit Medicus morbum pestilentem, qui & deinde grassatus est in civitate Montiliæ, in qua prædicti degebant: de qua peste alibi a Nobis sermo habitus est. Adhibita fuit sectio venæ, bubonesque inuncti oleo dulcium amygdalarum: sed morbus excrevit ita, ut Infirma fuerit Sacramentis refecta. Mater Infirmæ ex corde confugit ad opem Beati Solani, applicataque Imagine bubonibus, bubones illico evanuerunt, cessavit febris maligna, & Ægra omni ex parte sanata optime se habuit. Sanata filia, infirmata est Anna mater; ex præcedenti quippe contactu filiæ vehementissima febris ipsam aggressa est, mente capta evasit ita, ut non potuerint ei Sacramenta administrari; adhibitisque tribus sanguinis emissionibus, morbi pertinacia non cessavit: sed, invocato per filiam Beati auxilio, mater statim convaluit, applicata ipsi Imagine Beati. Postmodum pestis civitatem Montiliæ invasit, supervenitque Petro fratri bubo in inguine cum magna febri & vomitu; in quo statu spatio unius diei perseveravit, licet oleo amygdalino fuerit inunctus: sed, facta ipsi applicatione Imaginis Beati, liber subito evasit a febri & bubone, & altera die ad ruralia munera rediit.

22. Prosper Bottinius tunc Fidei Promotor multa adduxit adversus facti probationem, & præterea animadvertit, tam filiæ, quam matri in morbi principio sectam fuisse venam, & filiam, & filium, seu fratrem fuisse inunctos oleo amygdalino; nec novum esse, bubones, etiam pestilentes, naturaliter sanari posse; & demum matrem sola febri absque bubonibus laborasse. Postulatores de facto & de jure scribentes, oppositionibus ex facto & jure petitis satisfacere conati sunt. Medici ad causæ favorem & opportunitatem scribentes, Manfredus videlicet, & Trullius, dixerunt, nullum quoad filiam dubium esse posse de febre pestifera, cum deliriis & sensuum turbationibus fuerit affecta, & bubones habuerit; tumores omnes, & sic etiam bubones naturaliter cessare posse, sed vel per discussionem, quæ temporis moram exposcit, vel per retrocessum, qui morbum augere consuevit; de febre matris pestilenti certissima suppetere argumenta ex deliquio & delirio ex Medici attestatione, licet nullus tumor pestilens eam invaserit; idemque eo magis dicendum esse de Petro fratre, qui bubonem habebat in inguine: & ponderata in omnibus Ægris sanatione subita, conati sunt sacræ Congregationi suadere, triplicem eam sanationem esse miraculo adscribendam, licet a Medicis sectio venæ fuerit adhibita, cum venæ sectio potius damnum, quam utilitatem afferat in morbo pestilenti; quorum eruditam catervam cumulat & sequitur Petrus Salius Diversus *lib. de febre pestilenti cap. 21. pag. 160. Eorum autem sententia, qui in pestilenti febre venæ sectionem admiserunt, & laudaverunt, vereor ne in perniciem humani generis invecta fuerit*. Id late prosecutus est Ludovicus Antonius Muratorius *in opere post ea scripta edito de peste lib. 2. cap. 4. pag.* 214. *& sequentibus*.

23. Tempore quo agi cœptum est de istorum miraculorum approbatione, degebat in Urbe clarissimus Malpighius, qui de sua sententia interrogatus, eam his verbis exposuit: *E' certo, che la figlia, ed il figlio furono oppressi da una febbre pestilenziale, essendovi i dovuti segni, cioè la febbre ardentissima, vomito, delirio, e buboni. Nella madre è probabile, che la febbre fosse per contagio, ma di minore attività. I tumori, che nella peste si manifestano nel principio della febbre, o avanti nell' ascille dopo le orecchie, o nell' anguinaglia, benchè siano segni pestiferi, osserva però Sidenam, che alle volte si liberano: „ Vomitus enormes, dolor circa cordis regionem, vehementissima febris ardens indesinenter, ægros divexant, donec aut mors ipsa, aut benigna bubonis, vel parotidis eruptio, quæ materiam morbificam ableget, eos a luctuosissimo discrimine liberet". Lo stesso conferma il Diamembrek, che in questo secolo medicò in una fierissima peste: „ Tumores in emonctoriis laudabiles erant, qui cito prodibant, & præcipue si ante febrim prodirent, citæ sanationis & salutis magnam spem dabant". Circa la condizione de' tumori osserva il Diamembreck, che „ tumores in principio duri instar tendinis cum tolerabili dolore, bonum erat, præcipue si in crescendo duritiem illam aliquando servarent". La retrocessione de' buboni suol essere funesta; ma essendo piccolo il tumore, e non avendo la sua materia concepito maggior corruttela con la fermentazione forse non accese fuoco nelle viscere, tanto più che con olio di mandorle dolci fu fomentato, atteso che osserva Carlo della Font de pest. „ In exoticis regionibus fere nullos vidisse ex ipsis extinctos, quibus hoc in prima pestis invasione administrabatur. Hoc autem parabat ex æquis partibus olei communis, & vini, quod quotidiano, ut dixi, usu comprobari videtur". E benchè l' Autore proponga l' olio per bocca, per invischiare i sali corrosivi, che formano la peste, gli stessi possono anche localmente applicati insinuarsi nella materia contenuta nel bubone. Circa l' emissione del sangue stimata nociva nella peste, sono in contrario senso Sidenam, e Protallo: „ Nullam pestem esse puto, cui hæc non possit esse salutaris sopra*

omnia

omnia remedia " *e la vogliono copiosa. Intorno al modo, essendo instantaneamente è mirabile.*

24. Ut alibi animadversum est, Canonizationem causæ ut plurimum in longiora tempora protrahuntur: quapropter longe post obitum memorati Malpighii rursus proposita causa Beati Solani super miraculis, qua de re nulla fuerat edita resolutio, Emmanuel Lopez dissertationem exaravit, in qua asseruit, matris febrem fuisse gravem ob symptomata, syncopem videlicet, faciem cinericiam, delirium continuum, fuisse pestilentem, bubonum retrocessum tum in filia, tum in filio naturaliter debuisse esse funestum; olei amygdalini nullam esse habendam rationem, tum quia aliud est, oleum per os assumi, aliud, exterius adhiberi; tum quia inutile erat tam subitam bubonum discussionem a sola olei inunctione exspectare; & quæstionem de sanguinis missione, an prosit peste correptis, nullum in proposito casu sibi vindicare locum, cum in eo post sanguinis missionem omnia ruerint in deterius. Joannes Maria Lancisius pro veritate sensum suum de mandato summi Pontificis aperiens adhæsit sententiæ Lopez. At sacra Congregatio, re mature discussa, inter miracula, quæ approbavit pro Canonizatione Beati Solani, non recensuit sanationem matris, nec filii, sed tantum Franciscæ Victoriæ filiæ a peste, & febre maligna, uti colligitur ex Decreto edito die 14. Julii 1726.

25. Non recensuit autem inter miracula sanationem matris, non quia vere dari non possit vera febris pestilens sine bubonibus, uti admisit etiam Joannes Maria Lancisius in suo suffragio, sed quia juxta censuram Malpighii febris matris minus gravis fuit, nec de subita ejus sanatione constabat. Rursus inter miracula non recensuit sanationem filii ob defectum sufficientis probationis. Recensuit autem inter miracula sanationem Franciscæ Victoriæ filiæ tum ob febris gravitatem, tum ob bubones, juxta Riverium *in praxi medica lib. 17. sect. 3. cap. 1. pag. 333. §. Carbunculi*, ubi ita scribit: *Bubones maximam testantur malignitatem, & maximum periculum minantur, cum eos febres comitari soleant, quorum peculiaris character in eo constitutus est, ut ex iis plures intereant*; & demum ob repentinam perfectamque sanationem.

26. Præterea bubonum retrocessus ad applicationem Imaginis pro re, de qua agebatur, in maximo pretio habitus est. Carolus Vallesius *de peste cap. 8. pag. 117.* sanitatem spondet ægri, si bubones ad maturitatem perducantur, & interitum, si sponte evanescant: *Si itaque bubones in acumen elati perducantur ad maturitatem, victricis naturæ triumphos spondent; sin vero evanuerint, licet æger convaluisse videatur, repente occumbit.* Ambrosius Paræus celeberrimus Chirurgiæ Artifex & Scriptor, qui in civitate Lugdunensi degebat tempore pestis una cum Carolo IX. Gallorum Rege, testatur, se oculis suis vidisse unam ex ancillis Reginæ matris, exterritis omnibus, mortuem esse post tertiam diem bubonis ad interiora regressi, licet receptæ & consistentis sanitatis indicia præsetulisset, uti videri potest *lib. 21. cap. 17. pag. 467.* Ludovicus Septala, qui grassante peste Mediolani tempore S. Caroli Borromæi operam medicam per biennium præstitit, *in opere de morb. contag.* perniciem bubonum, qui intro remeant, in hanc sententiam expressit: *Malignitatem vero multo majorem adesse ostendunt, ubi aut difficilius suppurantur, aut exigui sunt, aut, quod pessimum est, ubi semel oborti fuerint, iterum postea delitescunt, quod naturam resolvi, venenumque intro remeare, & mortem subsecuturam facile ostendunt.* Hoffmannus *in medicina rationali tom. 4. part. 5. sect. 1. cap. 12. de febre pestilentiali §. 7.* observat, pestilens hujus febris venenum non expelli, ut in aliis febribus malignis, per sudores, neque per alvi, aut urinæ fluxum, neque per profluvium hæmorrhoidum, aut mensium, sed tantum per excretionem, quæ fit per tumores in externo corporis ambitu prodeuntes; quorum venenum, si subito relabatur, sphacelum inducit, & ocyus ad omnia viscera, & ipsum sanguinem serpit, uti prosequitur §. 9. Universa pariter Medicorum, & Chirurgorum schola id unum sollicite in bubonum retrocessu studet, ut emplastris suppurantibus, cucurbitulis, atque etiam epispaticis, hoc est attrahentibus, iterum veneficus humor ad pristina loca reducatur, & inde extra corpus evacuetur. Quinimmo commune eorum præceptum est, ut, etiamsi bubones & carbunculi nondum ad maturitatem perducti sint, non expectetur suppuratio, sed immaturi aperiantur, ut sic detur exitus miasmati venenato; quod si retrocedit, massam sanguinis inficit, & mortem cum diris symptomatibus, præsertim cum syncope & convulsionibus infert. Hieronymus Mercurialis *comment. in Hippocr. progn. fol. 178.* hanc regulam generalem statuit: *Ubi recurrunt inferiores abscessus, & absque coctionis signo delitescunt, esse prædicendum & mortem, & delirium, & hæc est causa, quod melius multo est, ut non fiant abscessus, quam ut fiant, & statim delitescant, atque recurrant.* Et ut redeamus ad bubones, Horatius Augenius *de febribus lib. 8. cap. 3.* hæc habet de bubone pestilenti: *In primis autem illud malum in hujusmodi effectu cernitur, si pars in tumorem elata repente ad naturalem statum sese convertat; virulentia enim humoris ad extimas partes prorumpens ad interiora viscera præstantissime revertitur*; cui subscribunt Gaspar Calder de Heredia *in tribunali medico-magico, & politico part. 1. de peste Hispalensi stat. 7. littera* B *fol.* 530. Joannes Dolæus *encyclopæd. chirurg. tom. 2. lib. 5. cap. 3. de bubone §. 11. pag. 64.* Carolus Mussitanus *chirurg. pract. lib. 1. cap. 35. de bubone pestilenti pag. 291.*

27. Nec vero ad excludendum miraculum, aut venæ sectionis, aut olei amygdalini exterius adhibiti ulla consideratio haberi potuit, vel quia post ea remedia febris adaucta est, vel quia oleum amygdalinum exterius adhibitum potuit quidem laxare tensas fibras, sed neutiquam tollere pestilens venenum in bubonibus, vel quia etiam admissa utilitate sectionis venæ in hisce morbis (cui tot insignes Medici adversantur, & quam Faloppius *de tumoribus cap. 11. pag. 116.* statuit vix recipiendam in febri pestilenti & pura, sine bubone) retentaque sententia Celsi *lib. 3. de re medica cap. 4. In hac* (loquitur de febre pestilentiali) *minime utile est fame, aut medicamentis uti, aut alvum ducere: si vero vires sinunt, sanguinem mittere, optimum, præcipue si cum dolore febris est*, eoque magis, si sectio venæ non adhibeatur in principio post invasionem, ubi terrore & metu æger jactetur, sed secundo, vel tertio die, si urgent plethora, & vires sinunt; & sanguinis emissio sit moderata, veluti concludit Hoffman. *loc. cit. §. 7.* repentina tamen sanatio, & transitus momentarius a desperato statu ad sanitatem perfectam sine miraculo fieri non poterat.

28. Ideoque sacrorum rituum Congregatio sanationem Franciscæ Victoriæ recensuit inter miracula tertii generis: cui sententiæ suffragati fuerant tum Medici ordinarii, tum ceteri, qui in Urbe scripserant, vocati ad judicium pro veritate ferendum, a quibus suo suffragio clarissimus Malpighius non recesserat, ut ex ejus verbis supra allatis constat: *Intorno al modo, essendo instantaneamente, è mirabile.* Et quamvis ipse scribens uti Fidei Promotor contenderim, a Malpighio sanationem fuisse dictam mirabilem, miraculum autem differre a mirabili, juxta ea quæ habentur apud Scacchum *de not. & sign. sanct. sect. 8. cap. 1. pag. 566.* & apud Mattam *de Canoniz. Sanctor. par. 3. c. 21. num. 1.* suffragium tamen ferens in sacra Congregatione, uti ejusdem Consultor, non solum dixi, mirabile aliquando sumi pro vero miraculo, juxta illud Ecclesiastici *c. 48. v. 4. Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis*; sed etiam subdidi, Malpighium de vero miraculo locutum fuisse, licet tertii generis, cum vim constituerit in modo, videlicet in sanatione subita.

De Febri Erysipelacea.

29. Febris erysipelacea aliquid affinitatis habet cum febre pestilenti: nam sicuti hæc subito cum intenso horrore, æstu, virium amissione, vehementi dorsi capitisque dolore, vomitu, & delirio accedit, ita & sæpissime erysipelas statim in principio iisdem symptomatibus stipatur; & sicuti in peste nil periculosius, quam si materia expulsa ab externis ad interiora relabitur, sic eadem noxa, idemque periculum metuendum a retrogressu erysipelatis. Differt autem erysipelacea febris a febre pestilenti, quod non ex contagio, sive causa externa, sed interna oriatur, nec contagiosa sit, nec alios sola exhalatione inficiat, neque tam virulenta sit, & cum mortis periculo juncta, quemadmodum suse legi potest apud Hoffmannum *tom. 4. part. 3. sect. 10. cap. 13. §. 1. & seqq.* Dictum est autem, metuendum esse a retrogressu erysipelatis, quod confirmatur sententia Hippocratis *epid. lib. 1. sect. 3. text. 8. Quæcumque sine signo aliquo disparent, difficilis sunt judicationis, ut puellæ Polimarci erysipelas:* in cujus textus commentario Franciscus Vallesius ait: *Erysipelas non potest bene solvi, nisi paulatim, & exusta in parte male affecta cute, relictoque vestigio. Si nullo relicto evanescat repente, non debet probari ea solutio; significat enim introverti, quod tantopere in prognostico vituperatur.* Item *eodem loco text. 36.* Hippocrates subjicit: *Tumores præter rationem levantes, fallax; ut Andronici puero erysipelas recurrit*; ibique Vallesius

hæc habet: *Fallax salus est, tumores repente evanescere, quod Hippocrates millies docet, & nunc recordatus pueri Andronici exemplo confirmat.* Celebris demum est ejusdem aphorismus 25. *lib.* 7. *Erysipelas ab exterioribus verti ad interiora, non est bonum: ab interioribus autem ad exteriora bonum*; & Tozzius *in comment. ad hunc aphorismum* recte notat, per egressum erysipelatis ad externas partes indicari, interiora viscera remanere libera ab ægritudine; & contra retrogressum erysipelatis facile inficere sanguinem, qui per interna viscera perpetuo circumit. Addit, perniciosum retrogressum erysipelatis esse, cum citra quamcumque occasionem, aut causam externam evenit. Si enim forte eveniret ex ambiente frigido, a lotione aquæ gelidæ, ab applicatione medicamentorum refrigerantium, & repellentium, malum esset, sed minus profecto malum, cum id non eveniret ex defectu naturæ, neque ex vitio peccantis humoris; & bonum esse erysipelas extra erumpens, si per hujusmodi eruptionem liberentur partes internæ, quod prudens Medicus conjiciet, si febris, sitis, ardor, inquietudo, & cetera symptomata, quæ cum erysipelate conjunguntur, omnino desinunt, vel magna ex parte remittuntur; secus, si perseverent, nec ulla ratione intermittantur.

30. Actum fuit in causa Canonizationis Sanctæ Teresiæ de liberatione cujusdam Monialis a gravi erysipelate, & ingenti febre. Franciscus Maria Cardinalis a Monte in relatione facta in Consistorio secreto coram san. mem. Gregorio XV. ita factum exposuit: *Anna a Nativitate Monialis Conventus Medinæ del Campo erysipelate ac febre graviter afficiebatur, cui Teresia primum blandita, deinde affecta loca leviter manu attrectans: Bono animo, inquit, sis, Filia; Deus, ut spero, te hoc modo absolutam dimittet, atque extemplo omnis ab ea morbus expunctus est.* Auditores Rotæ in sua relatione latius factum exposuerunt, narrantes, Monialem a pluribus annis erysipelate cum febre laborasse, naresque adeo intumuisse erysipelate, ut Medici timuerint, ne in illis cancer generaretur. Momentaneam deinde sanationem ponderarunt, & modum operandi per contactum manus ad instar plurimorum miraculorum a Jesu Christo, & ab Apostolis patratorum: quapropter non dubitarunt judicium ferre pro miraculo: simileque judicium tulerunt de re simili in causa S. Petri de Alcantara, ut in ipsorum relatione *art. 3. miracul.* 5.

31. Porro, si, probata gravitate morbi, idem subito recedat ad contactum manus Servi Dei, de cujus sanctitate quoad virtutes heroicas jam latum judicium est, nemo est qui non videat, tuto pronunciari posse pro miraculo. At, si sanatio ad contactum manus non accidat, & aliqua naturalia remedia fuerint ante applicata, quæ tamen inutilia fuisse contendantur, assumenda est solertior indago de qualitate morbi, de remediis adhibitis, de modo sanationis, de exclusione crisis, & de perfecta sanitate, & sic de non reversione morbi, juxta ea quæ alibi dicta sunt, cum erysipelas sit morbus revertens teste Sennerto *lib. 2. de febribus cap.* 16. Solet enim hic morbus nonnullis familiaris, & quasi hereditarius esse eosque sæpius invadere.

32. Erysipelas juxta Practicos distinguitur in *verum*, quod simplex, & in *nothum*, quod scorbuticum nonnulli vocant, subdistinguunt in illud, quod cum, vel sine exulceratione est. Erysipelas *nothum* ajunt aliud esse phlegmonoides, aliud scirrhoides, aliud œdematoides; quod est idem ac dicere modo conjungi phlegmonibus, & tum maxime periculosum esse, modo scirrhis, quod morbi longitudinem facit, modo denique œdemati, quo in casu, si exulceretur, facillime in gangrænam vertitur, & febrem erysipelaceam modo idiopathicam, sive morbum primarium, modo symptomaticam, sive morbum secundarium dicunt; & facilioris curationis asserunt esse erysipelas *verum*, quam *nothum*, & erysipelas sine exulceratione, quam cum exulceratione. Præterea docent, erysipelas non esse in omnibus unius semper indolis ac vehementiæ, cum in quibusdam, & maxime juvenibus, materia nec adeo virulenta, nec adeo multa sit, nec febrem intensam moveat, & contra in senibus, & impuris corporibus febris sit acrior, diutius affligat, & cum majore periculo; demum ajunt differre erysipelas ratione partium, quibus incumbit, veluti late prosequitur Hoffmannus *cit. sect. 1. cap. 13. §. 4. & seqq.* Quare Paulus Ægineta *in chirurgia medica tit. Erysipelas, seu Rosa, lib. 4. cap.* 21. scribit, erysipelata, quæ capiti potissimum oboriuntur, plus facessere negotii, adeoque esse periculosa, ut, nisi efficax consequatur auxilium, quandoque etiam strangulent; & Munniks *chirurg. lib. 1. cap. 5. num.* 7. subjicit: *Equidem raro periculosus est affectus erysipelas, nisi ab exterioribus ad interiora materies repellatur; periculosior vero, si circa oculos, fauces, aliasve nobiles partes consistat, aut si vulneri, ulceri, fracturæ, luxationi superveniat.* Sequitur Franciscus Romanus *consil. medic. chirurg.* 31. ubi de erysipelate sic loquitur: *Sed cum caput occupat, non solum est malum, verum etiam exitiale, ut præter Celsum lib. 5. cap. 26. refert Paulus lib. 4. cap. 21. & notavit Aetius, præcipue cum in dies excrescit, non enim semel vidimus, caput hoc modo correptum ad maximam monstruosamque magnitudinem devenisse, & ægrotantes fato cessisse.* De erysipelate autem exulcerato subjicit Fernelius *de ext. corp. affect. lib. 7. cap. 4. Alterum, quod Celso sacer ignis nuncupatur, est exulceratum erysipelas. Hujus duæ species sunt, Una, qua summa cutis sine altitudine exulceratur, in qua & crustulæ instar furfuris excitantur. Altera, cujus exulceratio altius in cutem penetrat, e qua, ruptis pustulis, purulenta sanies exit*; & Tagaultius *chirurg. instit. lib. 1. cap. 8. pag.* 86. ita exponit naturam erysipelatis exulcerati: *Atque aliquando cutis exulceratio spatio temporis ad profundum pervenit, ita ut inferiorem seu subjectam carnem attingat, tunc ejusmodi affectus etiam erysipelas nuncupatur, sed cum ulceratione, quod, Galeno auctore, ejusdem generis est cum herpete.*

33. Bis actum fuit de sanatione ab erysipelate inter miracula recensenda, dum fungebar munere Fidei Promotoris, in causa videlicet Canonizationis S. Turribii, & in causa Canonizationis S. Joannis de Cruce. In prima agebatur de erysipelate, quod caput invaserat, cujusque sanatio tamquam miraculum proponebatur, quia applicata Imagine Beati dolor cessavit, æger placide dormivit, & expergefactus a febri, & omni morbo liber evasit. At, præter animadversiones adversus facti probationem excitatas, cum observatum fuerit tum a meo Decessore Prospero Bottinio, tum a me, erysipelas potuisse esse crisim naturæ, & hunc morbosum affectum naturaliter pelli potuisse per sanguinis emissionem, quæ pluries a Medico fuerat adhibita; item morbum fuisse paucorum dierum absque symptomatibus lethalibus, somnum potuisse magnum levamen conferre: & tandem post primam sanationem morbum recruduisse; responsiones a jure, vel a medicina petitæ nihil proficere potuerunt; & sacrorum rituum Congregatio inter ea, quæ approbavit, miracula, sanationem ab erysipelate non recensuit, uti colligitur ex Decreto edito die 11. Januarii 1726. In secunda agebatur de subita sanatione ulcerosi & maligni erysipelatis, quod capiti incumbebat. At, præter oppositiones a me factas adversus vim probationis, cum demonstraverim, multa applicata fuisse medicamenta, morbum fuisse in ultima parte status, sanationem non fuisse subitam, sacra Congregatio abstinuit ab ea sanatione approbanda, uti desumitur ex Decreto edito die 5. Februarii 1725.

De Febri ex Angina.

34. Angina dicitur ab angendo, & anginam dicere possumus spirandi & deglutiendi molestum laborem faucibus inflammatis atque intumescentibus. Distinguitur a Practicis in *veram* & *notham*. *Vera* oritur a sanguinis stasi, ut eam vocant. *Notha* magis a congestione seri, quam sanguinis, cum interna faucium inflammatione. *Vera* morbus acutus est, nunquam sine rigore, & febre. *Notha* junctam habet febrem plus lymphaticam, & catarrhalem, quam acutam. Si angina internis laryngis musculis insidet, & in ea non extrinsecus rubor, sed intrinsecus ardens dolor urget, & ob angustatum asperæ arteriæ caput vox non modo supprimitur, sed & spiritus difficilis redditur, evidenti non caret periculo, ut innuit Hippocrates *Prædict. lib. 3. cap. 109. Angina gravissima est, & celerrime interimit, quæ neque in cervice, neque in faucibus conspicuum quid habet; hæc etenim eodem die, & secundo, & tertio, & quarto strangulat.* Idem Hippocrates *sect. 5. aphor.* 10. *Quicumque ab angina liberantur, iis ad pulmonem vertitur, & in septem diebus pereunt; si vero hos effugerint, suppurantur*; & *sect. 6. aphor. 37. Angina correpto si tumor fiat in collo, bonum; foras enim morbus deducitur.* Sensus aphorismi decimi est, illos, qui ex angina videntur liberari, sed citra inflammationis maturationem aut resolutionem, & sine ulla manifesta materiæ expurgatione, incidere in pulmonis inflammationem; & humore in pulmonem translato tum ratione ipsius partis affectæ respirationi destinatæ, tum etiam ratione febris adjunctæ acutissimæ vita periclitari: sensus aphorismi 37. est satis clarus, cum in eo Hippocrates repe-

tat,

tat, quæ supra de erysipelate dixerat, & Nos cum eo asseruimus. Legi potest Tozzius *in comment. ad eosdem aphorismos*; & duce eodem Hippocrate *in libro de loc. in hom.* §. 1. tam veteres quam recentiores Medici unicum adversus hunc morbum præsidium constituunt in venæ sectione: *Angina affectis a sanguine in venis colli collecto & coagulato sanguinem ex venis brachiorum & pedum detrahes, & simul alvum inferne subduces; quo, quod morbum eubibet, detrabatur*. Qui plura scire cupit de angina, consulere potest citatum opus Hoffmanni *sect.* 2. *cap.* 4. Sed hæc innuisse satis sit, quantum quidem pertinere potest ad nostrum institutum: hinc enim sacræ Congregationis Consultores satis apte colligere poterunt, quandonam liberatio ab angina miraculo adscribi possit. Nec enim satis est, ut liberatio momento contingat, uti vult Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. tit.* 3. *cap.* 3. §. 8. cum aliquando ipsa angina naturaliter rumpatur, & qui pro mortuo lugebatur, integram consequatur sanitatem, juxta casum relatum apud Schenckium *lib.* 3. *observ.* 3. *pag.* 301. sed præterea oportet, ut qualitas anginæ serio examinetur, indago instituatur de symptomatibus, & de febre eam concomitante, de remediis adhibitis, si fuerunt adhibita, & præsertim si sectio venæ facta sit, de crisis exclusione, & an sanationi ab angina alius morbus successerit, vel qui jam sublatus videbatur, redierit. Fuerunt hæc a me, dum munere fungebar Fidei Promotoris, perpensa in causa S. Joannis de Cruce, in qua inter cetera miracula, proposita fuit subita sanatio Barnabæ de Medina Medici a strangulante angina, cujus tamen nulla fuit habita ratio, ita ut Antonius Pacchiunus celebris, dum viveret, Medicus a sacra Congregatione electus, ut suum judicium ferret super miraculis, quæ in ea causa proponebantur, licet de aliis propositis judicium tulerit, visis prædictis animadversionibus, nullum in sua dissertatione fecerit verbum de liberatione a strangulante angina, eam hoc modo modeste a classe miraculorum rejiciendo.

De Febri eu Tetano.

35. In causa Canonizationis S. Laurentii Justiniani inter ceteras sanationes, quæ tamquam miracula proponebantur, erat illa subitæ liberationis a tetano, quo æger afflictus fuerat per dies viginti una cum febre. Tetanus spasmi quædam species est, vel convulsionis. Verbum græcum est, Medici autem nostri morbum hunc generico nomine *distensionem* appellant. Tetanus enim est nervorum tensio æqualiter in toto corpore facta, per quam rigidum & immobile manet, cum partes anteriores æque ac posteriores contrahantur. Duo sunt aphorismi Hippocratis de hoc morbo; primus est: *Quicumque tetano corripiuntur, quatuor diebus pereunt: si vero hos effugerint, sani fiunt*; alter est: *Ab æstibus fortibus convulsio, aut tetanus, malum*. Tozzius plura adnotavit *in comment. ad hos aphorismos*; & ad primum quidem observat, tempore Hippocratis tetano correptos post quartum diem mortem evasisse ob salubriorem habitationis constitutionem, vel ob fortiores corporum temperaturas; sed hodie septimo, atque etiam post septimum diem eo morbo affectos periclitari. Scripserat Zacchias super miraculo, quod proponebatur in causa S. Laurentii; & consilium impressum est, *post quæstiones medico-legales ab eo editas*. Censuerat sanationem miraculo tribuendam; sed cum in suo consilio dubium excitasset, quod sanatus fuerat febri affectus, & quod ex Hippocrate, & multo magis ex ipsa experientia habetur, febrem aliquando convulsioni remedio esse, & per eam resolvi materiam, quæ convulsionem excitavit, quamvis dubitationi satisfacere conatus fuerit, ejus tamen responsiones nihil profuerunt, nec proposita in ea causa sanatio fuit adscripta miraculo; Rumulus autem Spetiolius Archiater Alexandri Papæ VIII. electus, ut suum pro veritate ferret judicium, in suis medicis ponderationibus prælo editis, in quibus nonnullas alias propositas sanationes pro miraculis habuit, de hac nullum verbum fecit, ipsam (uti supra dictum est) hoc modo modeste rejiciendo.

36. Ne caput hoc in immensum excrescat, aliqua tantum addemus de febre pneumonica, pleuritica scilicet, & peripneumonica: morbus etenim hic nostris temporibus est frequentissimus, ideoque sæpe se offert occasio differendi de sanationibus ab ipso, quæ tamquam miracula proponuntur in sacrorum rituum Congregatione. Gordonius *in lilio medicinæ particul.* 4. *cap.* 9. *de pleurisi*, signa exponit, quibus pleuriticæ febres mortales dijudicantur: *Omnia signa pleurisis, si fuerint multum intensa & laboriosa, mortem significant, sicuti est dolor vebemens; cum virtus totaliter prosternatur ex vebementia doloris. Similiter vebemens difficultas anbelitus &c. Similiter si tussis laboriosa impediat somnum, & cibum &c. Eu sputo similiter accipiuntur signa mortalia, sicut cum est lividum, nigrum, viscosum, & cum laboriosa tussi. Similiter cum non potest expelli ... Et est intelligendum, quod in pleurisi, & in quacumque ægritudine, si Medicus recte operatur, & nullus error intercedat, si patiens propter medicamina recte applicata universalia & particularia non allevietur, sed potius aggravetur, signum est pessimum & mortale:* quæ omnia signa repetuntur etiam a Sennerto, Zacuto, Horstio, quibus ex nostris adhæret Villalpand. *in append. prætermiss. ad tract. de magia cap.* 3. *ad lib.* 2. *num.* 13. *& seqq.*

De Febri, quæ dicitur inflammatoria.

37. Febris hæc est inflammatoria, ut eam vocant; inflammatio autem in thorace partibus insidet diversis, & varia non modo accipit nomina, sed differt symptomatibus, eventu, & curandi ratione. Antiqui Medici putarunt subjectum pleuritidis, peripneumoniæ esse pleuram; Medici medii ævi asseruerunt, in peripneumonia pulmones, in pleuride pleuram cum musculis, quos succingit, affici. At recentiores Medici accurata anatomica partium cognitione instituti, pleuriticum morbum omnino volunt in pulmonibus consistere. Id comprobavit Hoffmannus *in dissertat. de pleuritide, & perineumonia*; & Pascolus *in tract. de homine, sive de corpore humano lib.* 2. *sect.* 3. *cap.* 2. ita locutus est: *Nos autem, qui, quoties pleuritide, & peripneumonia interfectos secari fecimus, toties promiscue, modo tamen magis, modo minus pleuram una, & pulmones æque inflammatos vidimus*. In commentariis autem Bononiensis Scientiarum & Artium Academiæ *pag.* 153. narratur, anno 1703. cum in Academica exercitatione sermo positus asset de pleuritide, Morgagnum magni utique nominis Physicum, tunc Academiæ Principem, sensisse, pleuritidis vitium potissimum esse in pulmonibus: sectis enim cadaveribus eorum, qui legitima pleuritide interierant, inventi sunt ipsorum pulmones exteriore interdum parte usque adeo depravati atque corrupti, ut partis hujus portio aliqua inter trahendum facillime lacerata & divulsa adnexæ pleuræ adhærens relicta sit; quæ tamen pleura, abrasis diligenter pulmonum reliquiis, illæsa omnino apparuit, vel tantum nonnihil rubea. Porro citatus Hoffmannus *tom.* 4. *medic. rational. par.* 2. *sect.* 2. *cap.* 6. docet, si inflammatio externas tantummodo partes occupet thoracis, pleuritidem esse spuriam; si membranosæ pulmonaris substantiæ superficiem teneat, pleuritidem esse veram; si vero altius in ipsam pulmonis substantiam descendat, graviorem esse, & peripneumonicam appellari.

38. Testatur idem Auctor, in spuria pleuritide dolorem esse valde acutum, & pungentem latus, tussim esse siccam sine ejectione materiæ pituitosæ, vel cruentæ, & junctam esse febrem cum pulsu subduro, depresso, & frequenti; in pleuritide *vera* majorem esse, quam in spuria angustiam spirandi, sputum esse cruentum, & febrim comitantem esse magis acutam, quam in spuria: in peripneumonia vero dolorem esse magis tensivum, ut eum dicunt, obtusum, majorem esse spirandi difficultatem & anxietatem, & in majori periculo ægros esse constitutos, cum facile moriantur, & præsertim si senes sint. Tandem citatus Hoffmannus testatur, in nulla alia febre crises esse frequentiores, quam in hac; nullam aliam febrim tam esse recidivam, quam febrim pneumonicam; & ad præcavendum inflammationis incrementum nihil esse utilius sanguinis emissione. Porro ex his Consultores sacræ Congregationis poterunt facile cognoscere non solum naturam morbi, de quo agitur, sed etiam ejus gravitatem, facilitatem crisis, periculum recidivæ, & utilium remediorum usum: quæ omnia sedulo animadvertere debebunt, antequam de sanationis miraculo ferant judicium, quod optime præstiterunt in causa Beatificationis tunc Servi Dei, deinde Beati, nunc Sancti Joannis de Cruce, in qua ex adhibita potissimum venæ sectione repentina quædam sanatio a febri pleuritica non fuit miraculo adscripta. Hoc ipsum accuratissime de more præstitit Joannes Maria Thomasius Medicus sæpe a Nobis cum laude commemoratus, electus ut suum pro veritate ferret suffragium in causa Canonizationis tunc Beatæ, nunc Sanctæ Agnetis de Monte Politiano: in quarto enim, quod tamquam miraculum proponebatur, subitæ sanationis cujusdam mulieris a pleuri-

pleuritide, & febre maligna, adhæsit animadversionibus a me uti Fidei Promotore propositis; dixitque miraculo fortasse tribui posse hanc sanationem, cum naturaliter non fiat, ut pleuritis paucarum horarum spatio possit judicari, & multo magis sine ulla crisi; sed se eam uti talem approbare non posse, cum mulier sanata per multos menses dolore laborasset, & hystericis affectionibus fuisset obnoxia, ita ut periculum fuerit, ne ab his simile quid productum esset, quod pleuritidem simularet, cui febris potuit esse utilis, utpote solvens materiam, quæ efficiebat dolorem. Sensit idem Thomasius, subitam sanationem Monialis a pleuritide cum febre gravissima, ac a tumore erysipelatico in crure dextero esse miraculo adscribendam; quod & deinde admissum fuit a sacra Congregatione, uti apparet ex Decreto edito die 2. Aprilis 1726. Sed ita sensit, postquam ostendit, pleuritidem non fuisse spuriam, sed veram; fluida ægrotantis fuisse in tali concretionis gradu constituta, ut natura non solum apta non esset ad utiles & necessarias secretiones exercendas, sed a magno fluidorum vitio quasi depressa ad alia cogeretur morbosa sedimina; & demum nullam præcessisse secretionem per sputum, per sudorem, aut per aliam viam: in quo proinde rerum statu pleuritis in morbum graviorem ac contumaciorem transire solet, uti etiam observavit diligentissimus Nicolaus Chesnau *in secundo libro suarum observationum*, ubi ait *in prognost. Nisi pleuritis solvatur sudoribus, vel hæmorrhagia e naribus, vel sputis, transit in peripneumoniam intra septem dies, aut in abscessum, aut in empyema post decimum quartum*: quam ad rem facit aphorismus Hippocratis: *Quicumque morbo laterali laborantes quatuordecim diebus non repurgantur, ii ad suppurationem vertuntur*: In Latina interpretatione scribitur: *morbo laterali laborantes*, sed in Græco codice scribitur: *Pleuriticos*; quare de pleuritide intelligendus est Hippocrates, non de morbo laterali, qui costis, & musculis inter costas externis accidit; in hoc enim repurgatio per sputum, quæ ab Hippocrate memoratur, expectari non potest, sicuti sperari potest in morbis pectoris partes internas afficientibus, uti advertit Tozzius *in commentar. ad dictum aphorismum*.

De miraculo pleuritidis sanatæ in muliere gravida.

39. Lateralis morbus, cui nomen est *Pleuritis*, adesse dicitur, quando acuta febris urget, acutus subest dolor usque ad jugula pertingens, pulsus durus est, decubitus in latus affectum facilis: at, si in oppositum jaceat æger, sequitur dolor acerbissimus, spirandi difficultas, & tussis, quæ aut humida est, sputumque modo cruentum, modo varium educit; aut sicca, qua nihil exscreatur.

40. Ingravescentibus his, morbus increscit, calorque æstuans augetur, sitis impense tenet, appetitus dejicitur, vigiliæ accedunt, & sub hoc casu etiam delirium.

41. Cum hæc signa concurrunt, *legitima* vocatur pleuritis, ea nempe, qua membrana intus costas succingens inflammatur, & inflammatio ad ulteriores in pulmonem vias porrigitur: e contra appellatur *spuria*, in qua musculi, qui sunt inter costas, & thoracis exteriora laborant, febrisque mitior est.

42. Quæ legitima est pleuritis, inter acutos morbos recensetur ab Hippocrate *de rat. victus in ac. morb.* his verbis: *Sunt autem hi (acuti) quantum nominibus veteres complexi sunt, pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, febris ardens, & quicumque alii morbi ad has consequuntur, quorum febres omnino continuæ interficiunt.* Confirmatur id doctrina Aretæi, *lib. 1. cap. x.* qui de curatione pleuritidis ait: *Nulla moræ atque dilationis in pleuriticis, quin protinus valenti medela succurramus, datur occasio: febris enim peracuta ad perniciem properat, dolor quoque succingentis membranæ costas in pejus urget, necnon & tussis pectus capusque concutiens, vires proterit.*

43. Acutos vero morbos periculo nunquam vacare manifesto liquet ex Hippocrate *in lib. de affect.* docente, ex omnibus fere morbis acutos interficere, & maximos labores excitare.

44. Mulierem prægnantem acuta febris prehenderat, & initio ipso vires dejectæ erant, oculi caligantes, jactatio totius corporis, æstus ingens, lateralis dolor acerbus, decubitus difficilis, tussis cum sputo cruento, mentis alienatio: cuncta hæc prima morbi die. Quamquam vero intra biduum sexies vena secta fuisset, fauces nihilominus inflammabantur, & cum linguæ nigredine, sitique inexplebili exulcerabantur.

45. Hujusmodi symptomata pravum constituunt pleuritidis genus; ineunte enim morbo ea adsunt signa, quæ vix in adaucto observari consueverunt. Febris autem, quæ comitabatur, *acutissima* vocatur ab eximio Archiatro Marco Angelo Marcangelo ad scribendum pro veritate accito, cum hic casus in causa Beatificationis & Canonizationis tunc Ven. Servi Dei, nunc Sancti Camilli de Lellis proponeretur.

46. Ex eo autem quod ægrotans gravida sit, eam in magno vitæ discrimine esse præstantissimus vir pronuntiat; etiamsi, ut ait, aliis destitueretur ægritudo symptomatibus; cum in medicina facienda observationibus constet, quod Riverius *praxis med. lib. 7. cap. 3.* scriptum reliquit, pleuritidem in senibus, mulieribus, utero gerentibus &c. esse perniciosam; & Ballonius *lib. 1. consil.* 40. *de pleuritide*, valde terrificos in gravidis appellet pectoris dolores; & Boerhaavius causam constare non dubitet, cur senibus, puerperis, gravidis plerumque lethales sint pleuritides.

47. Jam vero septima & decima dies agebatur, a qua ægra mulier decumbebat; cunctisque adhibitis medicamentis, nullum experta erat levamen; quin in pejus cuncta ruebant: adeoque omnibus municam Sacramentis velut conclamatam Medici sacris Ecclesiæ Ministris commiserant.

48. Inter hæc ori inditum est morientis prope mulieris pauxillum cœmenti sacræ ædiculæ, quam in vita coluerat S. Camillus, & confestim sensu motuque redeunte, lecto erecta per se assedit mulier, cibumque ibi afferri jussit, quo suaviter assumpto, recubuit, & placidum somno duxit noctem, & sequenti die singula peragere potuit, quæ melius explere sana nequivisset.

49. Repentina hæc morbi totius extinctio, & omnium virium inopinata redintegratio & constans, cum ad necem usque defatigata esset ægrota, plane cumulateque miraculum ostendunt. Nullum enim juxta naturæ vires excogitari poterat auxilium, quo ægrotæ animam agenti vires extemplo redderentur, atque insimul fauces exulceratæ sanarentur, hilarique peteret vultu alimentum, cujus antea vix particulam aliquam haurire poterat. Hinc igitur sacris Judicibus visum fuit, sanationem hanc pro miraculo habendam esse, quod Nobis fuit comprobatum Decreto.

CAPUT DECIMUMNONUM.

De sanationibus a variis infirmitatibus, quæ miraculo fiunt.

1. DE Christo Domino in Evangelio Matthæi *cap. 4. v. 23.* legitur: *Et circuibat Jesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & prædicans Evangelium regni, & sanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo; & abiit opinio ejus in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos*; & *cap. 8. v. 16. Omnes male habentes curavit, ut adimpleretur, quod dictum est per Isaiam Prophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras portavit*; & Marci *cap. 1. v. 32. Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes*; & *v. 34. Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus*; & Lucæ *cap. 4. v. 40. Cum autem sol occidisset, omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens, curabat eos*; & Lucæ pariter *cap. 6. v. 19. Et omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Quamobrem S. Joannes Chrysostomus *in Matthæum cap. 8. v. 16.* (apud Corderium *in catena Patrum*) ait: *Perpende quantam curatorum multitudinem percurrant Evangelistæ, non singillatim nobis efferentes, recensentesque, sed verbo unico infinito miraculorum pelagus complectentes.* Hinc occasio facile sumi posset agendi de sanationibus ab universis morbis, quæ miraculo fiunt: sed cum materia tum propter amplitudinem, tum propter gravitatem nostris viribus major sit, sermo coarctabitur ad nonnullos morbos, apoplexiam videlicet, arthritidem seu podagram, ischuriam, ileos, aneurisma, stru-

mas,

mas, & polypos, cum de sanationibus ab hisce morbis actum aliquando sit in sacrorum rituum Congregatione: pro sanationibus autem ab aliis morbis sufficere poterunt cetera, quæ a Nobis dicta sunt, cum generaliter de re hac ageremus.

De Apoplexia.

2. Apoplexia est subductio sensus & motus in organis universis, seu vehemens & repentina totius corporis resolutio, aut stupor, seu repentina actionum animalium omnium, sensus videlicet, & motus abolitio cum principum læsione facultatum. Apoplexiam Medici bipartiuntur in humoralem, & organicam (placet enim eorum formulas adhibere) & rursus humoralem in eam dividunt, quæ fit obstructione nervorum, & in eam, quæ fit per externam nervorum compressionem: quibus prætera addi potest illa, quæ fit lympha, sive sero exuberante, quam *pituitosam* aliqui vocant, & ea, quæ fit sive ex redundantia sive ex nimio sanguinis fervore, quam alii *sanguineam* appellant, quæque plethoricis solemnis esse solet, quæque in temulentis ex ebrietate non semel contigit, uti late legi potest apud Pascolum *in tract. de homine lib. 2. sect. 5. cap. 4.* Brevius res absolvitur a Tozzio, qui *lib. 2. aphorism. aphor. 42.* ita scribit de apoplexia: *Apoplexia est privatio sensus & motus in toto corpore, superstite respiratione, licet & hæc multum quoque offendatur.*

3. Admirandas nonnullas apoplexias colligit Marcellus Donatus *in tract. de medic. histor. mirab. lib. 2. cap. 6.* Sed, relictis iis, quæ ad Medicos præcipue pertinent, ut aliqua exhibeatur idea hujusce morbi, quatenus necessarium esse potest Consultoribus sacræ Congregationis rituum, repetemus primo cum iisdem Medicis, apoplexiam esse ablationem animalium actionum omnium, motus scilicet, ac sensuum, cum principum facultatum læsione. Quocirca, si homo subito concidat, omnisque sensus, & motus, ac simul vox repente auferatur, sola respiratione, sed ea difficili remanente, & remanentibus colore faciei & pulsu, membrumque nullum moveat, sed omnia membra laxa sint, & si brachium, vel pes elevetur, pondere suo, ut in cadavere, concidat, nec æger audiat, aut videat, nec, si tangatur, vel pungatur, sentiat, aut loquatur, & ore hiante ac stertendo respiret, oculosque clausos, vel palpebras suspensas, aut contractas habeat, æger hic apoplexia dicitur laborare. Fuse hæc omnia prosequitur Sennertus *tom. 3. pract. lib. 5. par. 2. cap. 33. de apoplexia, in signis diagnosticis ejusdem*, ubi etiam docet, hisce signis differre apoplexiam ab omnibus cognatis affectibus: differt quippe a lethargo, cum lethargo laborantes somnolenti sint, & excitari possint, secus Apoplectici: differt a caro, cum carus non subito, ut apoplexia, sed sensim invadat; quique eo tenetur, nec difficile respiret, nec stertat: differt ab uteri suffocatione, cum in hac color faciei mutetur, & vis sentiendi nonnunquam maneat, neque respiratio impediatur, aut si impediatur, pulsus simul obscuretur: differt a syncope, cum in hac color faciei a naturali in pallidum mutetur, & spiritibus ac sanguine subito ad cor raptis, musculi per consensum afficiantur; unde ægri dentes, aut os, itemque manus arcte claudunt, ut vix possint aperiri: differt ab affectione melancholica, cum in hac pulsus & respiratio obscurentur: differt ab epilepsia, cum in hac corpus convellatur, & motu inordinato concutiatur; differt a catarrho suffocante, cum in hoc subito humor a capite ad pectus & pulmones decumbens respirationem & sermonem sæpius interrumpat, & hominis sensum & motum omnino suffocet, aut certo suffocationis periculum minetur. Optime Tozzius *medicinæ parte priore tom. 1. ad tit. de apoplexia §. Itaque.*

4. Dicemus secundo cum eisdem Medicis, apoplexiam suos habere gradus, & ejus magnitudinem æstimari ex respirationis noxa majore, vel minore. Gregorius Hymannus *in tract. de apoplexia cap. 30.* hæc habet ex Galeno: *Galenus quatuor apoplexiæ species constituit. Prima est, quando ægri respirant adhuc cum aliquo ordine, quam inter omnes species mitissimam nominat. Altera est, in qua ægri inæqualiter respirant, & cum interpositione, ita ut per intervalla spiritum ducant. Hanc priore longe vehementiorem constituit. Tertia est ea, in qua ægri quidem respirant, sed cum magna violentia. Quarta omnium acutissima, periculosissima, & maxime lethalis est, in qua dicit cum motu & sensu respirationem quoque perdi & amitti. Vides ergo, concedere Galenum, apoplexiam dari absque manifesta respiratione.* Galenum sequuntur Medici fere omnes statuentes Apoplecticos nonnullos, præter motum & sensum, manifesta quoque respiratione privari, ita ut sæpius, æger an vivat, vel mortuus sit, ambigatur. Sequitur Zacchias *consil. 31. num. 4. & seqq. post quæstiones medico-legales*, & adhæret Fortis *consult. & respons. medic. centur. 1. consil. 37. §. Subitanea privatio sensus*, ubi hæc habet: *Qualis autem fuerit* (loquitur de apoplexia), *ex læsione respirationis conjicere possumus: si namque respiratio est tantum inæqualis, inordinata, & intercepta, fortis in primo gradu; si cum stertore, in secundo; quæ si vix observari potest, in tertio gradu fortissima.* Concordant, quæ leguntur apud Tozzium *ad aphor. 42. lib. 2.* ubi docet, primam, & fortissimam apoplexiam esse, cum respiratio omnino prohibetur, vel saltem sensibilis non est; fortem, cum respiratio quidem offenditur, sed non prorsus est abolita; minus gravem, cum respiratio adhuc minus læditur, licet anhelitus habeatur, vel interrupta thoracis expansio; levem, cum respiratio vix a naturali, & consueto motu declinat, quique ea corripiuntur, nec omnino soporati, nec sensu motuque destituti observantur.

5. Hippocrates, postquam *lib. 2. aphor. 41.* dixerat, *Qui frequenter ac fortiter absque causa manifesta deficiunt animo, de repente moriuntur, in subsequenti aphor. 42.* afferens aliud exemplum morborum insanabilium subjicit: *Solvere apoplexiam fortem, impossibile; debilem vero, non facile*: quibus verbis innuit, juxta supra relatam apoplexiæ divisionem a Tozzio traditam, primam & secundam apoplexiæ speciem curari non posse; tertiam & quartam curari non ita facile, nec nisi paucissimos, juvenes & robustos ab eis evadere, commutata apoplexia in paralysim, ut idem Tozzius prosequitur *in comment. ad aphor. 42.* Schenckius *observ. medic. lib. 5. de apoplexia, in observationibus de curatione* narrat, quamdam feminam ætatis annorum 48. fortissima correptam apoplesia mortem evasisse; sed, cum dicat, eam admodum difficilem habuisse respirationem, ita explicandus idcirco est, ut loquatur non de prima, sed de secunda specie apoplexiæ: idemque, prosequendo sermonem de tertia & quarta specie apoplexiæ, recte notat, non esse difficile hos ægros servare, sed admodum difficile esse, eos, ita curare, ut nulla labes relinquatur. Forestus *lib. 10. observ. 74.* animadvertit, in levi apoplexia, cum homines sanantur, facile ad sanam mentem redire, licet non tam subito pristinum mentis vigorem recuperent.

6. Pro veritate *aphorismi 42.* Hippocratis, nonnulli mordicus pugnant, nonnulli de ea dubitare videntur. Ambrosius Nunnez *in commentariis ad eum* plane negat, aliquem ex forti apoplexia evadere posse, contenditque, eos non fuisse apoplecticos, qui ab apoplexia forti evasisse dicuntur, sed affectos aut forti syncope, aut uteri valida suffocatione. Sanctorius *lib. 5. vitand. error. cap. 31.* redarguit errorem illorum, qui putant, Hippocratis aphorismos esse æternæ veritatis, & ab eis non excludi casus raros, qui, si accidant, aphoristicam doctrinam non tollunt; & cum Galeno concludit, citatum Hippocratis aphorismum sic accipiendum esse, ut magna ex parte fortis apoplexia solvi non possit, non quod aliquando aliter non evenerit, aut possit evenire. Ad hoc suadendum facere potest exemplum ductum *ab aphor. 28.* ejusdem Hippocratis *lib. 6.* ubi legitur: *Eunuchi neque podagra laborant, neque calvi fiunt*; ex *aphor. 29. Mulier podagra non laborat, nisi menstrua defecerint*; ex *aphor. 30. Puer podagra non laborat ante usum venereorum.* Nisi enim aphorismi isti ita explicentur, ut sibi vindicent locum in his, quæ ut plurimum contingunt, falsitatis profecto vitio laborarent. Galenus quippe *in comment. ad cit. aphor. 28.* loquens de Eunuchis ita scribit: *Tanta est illorum desidia, insatiabilitas, ebrietasque, quod etiam sine venereis podagra corripi possunt*; & de *aphor. 29.* legitur apud Senecam *lib. 15. epist. 96. Maximus ille Medicorum, & hujusmodi scientiæ conditor feminis nec capillos defluere dixit, nec pedes laborare: atqui jam & capillis destituuntur, & pedibus ægræ sunt. Non mutata feminarum natura, sed vita est &c. Quid ergo mirandum est, maximorum Medicorum, ac naturæ peritissimum in mendacio prehendi, cum tot feminæ podagricæ, calvæque sint? Beneficium sexus sui vitiis perdiderunt, &, quia feminam exuerunt, damnatæ sunt morbis virilibus.* Quod autem attinet *ad aphor. 30.* nemo est qui ignoret, pueros ante usum venereorum podagra laborare, & potissimum si eam hereditaria contagione a parentibus contraxerunt. Porro eunuchos, feminas, & pueros comprehendendo, Athenæus *lib. 2. cap. 10.* scribit: *Hegesander vero, suis temporibus infra viginti annorum spatium morot fructum non tulisse affirmat, atque tantam podagræ pestem*

omnes

omnes invasisse, ut non homines solum, sed pueri, puellæ, eunuchique, & mulieres eo morbo laborarent. Legi potest Schenckius *observ. lib.* 5. *pag.* 747. Sed, ut redeamus *ad aphor.* 42. cum Mercuriali Gaspar a Rejes *quæst.* 79. *num.* 17. docet, verbum *impossibile* in eo adhibitum non esse proprie & absolute, sed solum tamquam significans extremam difficultatem; additque, illud verbum *solvere*, de quo in aphorismo, non esse intelligendum pro liberatione a morte, sed pro integra solutione ad salutem & sanitatem; in quo sensu, ait, Hippocratem bene locutum esse, cum naturaliter ex forti apoplexia nullus evadere possit, qui in paralysim deveniat: & Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 2. *tit.* 1. *quæst.* 14. *num.* 7. *& seqq.* ait, morte evadentes in forti apoplexia fatuos fieri per totam vitam; & ipsemet Tozzius ait, licet Hippocrates asseruerit, impossibile esse, fortem solvere apoplexiam, non iccirco non esse tentandum, quoad vires naturæ tulerint, quodcumque prodesse poterit, aut aliquando profuisse visum sit.

7. Aliqua habentur exempla sanationis ab apoplexia miraculo adscripta: in causa videlicet Beatificationis Servi Dei Nicolai Factoris, & in causa Canonizationis S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, S. Ignatii, & S. Felicis de Cantalicio, ut ex relationibus Rotæ Auditorum colligi potest. In causa Canonizationis S. Turribii, dum munere fungebar Fidei Promotoris, inter ceteras sanationes, quæ proponebantur tamquam miracula, proposita fuit & illa cujusdam pueri ab apoplexia. At Paulus Manfredus vocatus, ut scriberet pro miraculo, dissertationem exaravit super aliis sanationibus, sed hanc omisit, ingenue confessus, se tutum judicium de qualitate morbi formare non potuisse: & Joannes Baptista Fossombronus Medicus electus, ut suum pro veritate ferret suffragium, ex symptomatibus in facti historia relatis deduxit, morbum pueri non fuisse apoplecticum, sed epilepticum: quocirca ejus sanationis nulla habita est ratio in Causa Canonizationis modo dicti Beati. Quod si aliquando se offert occasio quærendi, an sanatio ab apoplexia inter miracula sit recensenda, nemo est qui non videat, ante omnia videndum esse, an morbus fuerit vera apoplexia, & cujus speciei; an, & remedia fuerint adhibita; an sanatio successerit momento temporis: an aliqua causa naturalis adfuerit, cui sanatio possit adscribi; an recidiva acciderit, aut metastasis in alium morbum. Si mordicus esset insistendum Hippocratis aphorismo, quando res est de prima & secunda specie apoplexiæ, supervacuum videri posset quærere de remediis adhibitis, & de subita sanatione; sed, cum citatus aphorismus suas patiatur difficultates, & suas admittat explicationes, existimarem, tam in prima, quam in secunda specie apoplexiæ examinanda esse remedia, & tempus sanationis.

De Arthritide, & Podraga.

8. Arthritis & podraga sunt veluti synonyma, vel ad summum differunt, ut genus & species, unum & idem sonare consueverunt, dolor videlicet articulis, partibusque finitimis pertinaciter inhærens ab humore quodam acri, qui nervorum stamina, in articulis præsertim, pungit. In Bononiensi Academia, ut ex ejus *commentariis* desumitur *pag.* 148. *& seqq.* disputatum est, num arthritis ab acido, an ab alkali oriatur; dictumque est, modo ab uno, modo ab alio principio causam habere, & hinc fieri, ut nonnullis podagricis vinum profuerit, aliquibus nocuerit; profuit iis, qui morbum ex copioso & nimio alkali contraxerunt; nocuit iis, qui ex acido podragici facti sunt. Cum vagatur per articulos, dicitur arthritis *vaga & universalis:* cum hos, aut illos invadit, *fixa*, sive *particularis* nuncupatur; quæ propterea iterum distinguitur in chiragram, gonagram, ischiadem, & podagram proprie dictam. *Chiragra* dicitur, quæ manus corripit; quæ genua, *gonagra*; quæ articulos aut coxendicis, aut partis proximæ afficit, *ischias* vocatur; quæ pedes, *podagra*. Morbus hic tempore Hippocratis rarus erat, nunc autem frequentissimus: quare Galenus *in commentar. ad aphor.* 28. *supra allatum* ait: *Ætate quidem Hippocratis pauci podagræ laborabant propter vitæ moderantiam: nostris vero temporibus, usque adeo auctis edulits, ut nihil eis addi posse videatur, infinita est podagricorum multitudo, cum nonnulli sint, qui nihil exerceantur, & cruditatibus atque ebrietatibus offendatur, & ante cibum assumptum bibans vina potentia, ac venereis utantur immoderatis; nonnulli vero, etsi non in his omnibus, in uno saltem, aut duobus ex iis, quæ dicta sunt, delinquant.* Et paulo post: *Accedit & ad has causas, ob quas plerique incidunt in podragas, quod multis & patres & avos habuere podagricos, ex quibus semen erat vitiatum, atque ideo posteris vehementiorem fecerunt partium imbecillitatem.*

9. Morbus hic lethalis non est, nisi accedant symptomata gravia, ut si vires doloribus & vigiliis multum debilitatæ sint, aut periculosæ inflammationes accedant, aut perniciosæ febres. Curatu tamen difficilis est, si morbus non sit recens, uti suse demonstrat Sennertus *oper. tom.* 4. *in tract. de arthritide cap.* 4. *num.* 3. *& seqq.* & late prosequitur Tozzius *tom.* 1. *partis prioris medicinæ ad tit. de arthritide pag.* 500. *Quamquam autem podagra, chiragra, gonagra, ischiades, aliique dolores particulares ob adjunctam vigiliam, ciborum nauseam, virium dejectionem, aliaque symptomata graves sint & atroces, longe tamen pejor arthritis universalis, quæ corpus reddit semianime, & in longum tempus protracta fit immedicabilis, atque febri sociata periculo non vacat. Ischiade etiam laborantes summis assiduisque doloribus cruciantur, & quidem altius a summitate interdum per totum crus ad usque genu, & in extremam pedem. Pars illa pariter universa contabescit, & sæpe sæpius decurtatur, luxato articulo, femoreque a suo sinu dimoto. Ex podagra & chiragra, potissimum diuturniori, adeo pedum & manuum digiti contorquentur, ut immobiles & tabidi remaneant, quia & tuberculos tophaceos excrant plane irresolubiles*. Et paulo post *pag.* 501. docet, diuturnam & inveteratam podagram non cedere remediis, & illi protinus occurrendum, & præcipue exacta vitæ ratione: *Diuturna & inveterata podraga medicamentis non cedit, immo ab illorum usu, præsertim importuno, gravior & periculosior sæpissime evadit, ut propterea in proverbium jam transieres Ovidii carmen:*

Tollere nodosam nescit medicina podragam,

& vulgo Opprobrium Medicorum dici soleat. Omnis proinde industria adhibenda est, ut, cum recens invaserit, profigetur, ne deinceps altas radices figens omnem medicinæ operam eludat. Illi igitur protinus occurrendum, nec tam multis variisque medicamentorum generibus, quam exacta victus ratione. Exempla naturaliter sanatorum a podagra, nondum tamen confirmata habentur apud Donatum *de medic. histor. mirab. lib.* 1. *cap.* 8. *pag.* 25. ubi addit: *Ex hujuscemodi exemplis, podagram non confirmatam sanari posse, & cum nondum nodi pedes occuparint, manifestum est.* Cælius Rhodiginus *lib.* 13. *antiq. lection. cap.* 25. hoc memorabile subjicit de liberatione a podagra: *Quosdam legimus morbo articulari, & podagræ humoribus laborantes, bonorum proscriptione ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos convaluisse*: quod argumentum late prosequitur Gaspar a Rejes *qu.* 88. *n.* 9. *& seqq.* Celebre est exemplum cujusdam Pechii Cisalpini, qui inclusus in carcere spatio decem & novem annorum, exiguo pane & aqua altus, cum podagricus esset, sanitatem eo modo perfecte recuperavit, uti narrat Majolus *in diebus canicularibus tom.* 1. *pag.* 85. *Mirum, cum podagra laboraret, immissus in carcerem, reliquo omni tempore incolumi corpore fuit, etiam postquam eo periculo exemptus fuit; cum eo etenim collocuti sumus, hæcque ex illius ore didicimus, cum Mediolani compertum hominem rogavimus, ut hæc nobis enarraret.*

10. Hippocrates 2. *prognost.* recte explicat, quinam podagrici sanabiles sint, & qui insanabiles: *De podagricis hoc dico: quicumque aut senes sunt, aut circa articulos callos tophaceos concretos habent, aut ærumnose vivunt siccam alvum habentes, hi omnes sani fieri non possunt humana arte, quantum ego novi. Sanat quidem hos optime dysenteria, si supervenerit; sed & aliæ eliquationes valde prosunt, quæ ad infernos locos repunt. Qui vero juvenis est, & circa articulos nondum callos tophaceos habet concretos, & accurate vivit, & laboris amans est, & animum bonum habet ad obediendum pro studiorum ratione, hic sane Medicum intelligentem nactus sanari poterit*. Concordat Gallenus *lib.* 10. *compend. med. sec. loc. cap.* 2. *Et postquam fuerint producti* (loquitur de tophis) *ne speraveris, ad pristinam constitutionem exacte redire articulum posse*. Ex quibus proinde deduci posse videtur, arthritidem esse in senibus insanabilem, esse quoque insanabilem, si materia in tophos concreverit, qui sint inveterati, & idem judicium ferendum esse de arthritide hereditaria, ut prosequitur Sennertus in citato tractatu *de arthritide* (*quæst.* 10. *oper. tom.* 2. *in fine*): *Insanabili tamen arthritidi merito etiam eam annumeramus, quæ hereditaria est. Nam, ut alii morbi hæreditarii, ita & arthritis hereditaria difficulter expugnatur.* De nodosa & confirmata arthritide Scheneiderus *lib.* 1. *de arthritide cap.* 15. hæc habet:

bet: *Cum nodosa, seu confirmata arthritis consistat realiter & formaliter in eversa, destructa, vel labefacta sive majore, sive minore integritate totius articuli, quæ consistit in laudabili primarum qualitatum temperie, debita partium unitate, & justa earum compositione, hujusmodi autem constitutio restitui non possit ob ullo agente creato, manifestum est, nec hunc affectum ullis remediis naturalibus esse curabilem, quia restituere non possunt integritatem substantialem articuli, quæ plus, minusve sublata est.* Ludovicus autem Mercatus *de intern. morb. cur. cap.* 18. testatur, omnes Medicos, qui podagricos tophos curare professi sunt, fateri coactos fuisse, omnis salutis spe deposita, articulum ad pristinam constitutionem redire non posse.

11. Ideoque, si aliqua sanatio a podraga tamquam miraculum proponatur, opus erit sedulo ponderare ætatem sanati, diuturnitatem morbi, an, & quæ remedia fuerint adhibita, an arthritis fuerit hereditaria, an sanatio contigerit momento temporis; & maximopere cavendum erit, ne allevatio doloris sumatur pro perfecta sanatione: ut enim observat celebris Medicus Thomas Sydenham in suo tractatu *de podagra pag.* 17. naturaliter dolor decrescit in eo, qui pluribus annis podagra laboravit: *Animadvertendum est enim, quod, ubi quis ad multos annos podagra laboraverit, dolor singulis paroxysmis gradatim minuitur, tandemque ægritudine potius conficitur, quam dolore; quem enim in his patitur, dolor, quamlibet sint productiores, vix ad decimam partem ejus assurgit doloris, quem pati solebat, cum viribus esset magis integris.* Quapropter, ut perfecta sanatio, qualis necessaria est ad miraculum constituendum, consecuta dicatur, oportet, ut dolor non tantum allevetur, sed prorsus cesset; & ut, sublato membrorum impedimento, eorum usus illico restituatur; ut restitutio perduret, & dolor & impedimentum non redeant, juxta ea quæ a Nobis alibi dicta sunt, dum agebamus de morbis revertentibus; & ut denique podagra in alium morbum non convertatur. Notum est enim, podagra & chiragra per aliqua intervalla revertente plerosque a diversis ægritudinibus immunes reddi. S. Augustinus *lib.* 22. *de civit. Dei cap.* 8. *num.* 4. *col.* 666. *tom.* 7. de miraculis, referens liberationem cujusdam Medici a podagra hæc habet: *Medicum quemdam podagricum in eadem urbe, qui, cum dedisset nomen ad Baptismum, & pridie quam baptizaretur, in somnis a pueris nigris cirratis, quos intelligebat Dæmones esse, baptizari eodem anno prohibitus fuisset, eisque non obtemperans, etiam conculcantibus pedes ejus in dolorem acerrimum, qualem numquam expertus est, issset, magisque eos vincens lavacro regenerationis, ut voverat, ablui non distulisset, in Baptismate ipso non solum dolore, quo ultra solitum cruciabatur, verum etiam podagra caruisse, nec amplius, cum diu postea vixisset, pedes doluisse, quis novit?* Quid autem dicendum erit, si res sit de sanatione ab arthritide cum tophis seu callis in articulis generatis? Eritne pro constituendo miraculo necessarium, ut remedia adhibita non fuerint, & ut sanatio subito contigerit? Porro ex una parte videri posset, hæc non requiri, cum morbus sit naturaliter insanabilis, & sic ejus sanatio miraculo secundi generis sit adscribenda, in quo non habetur ratio temporis. Ex alia autem parte, cum Medici tam Græci, & Latini, quam etiam Arabes, & tam vetustiores, quam recentiores plura præscribant remedia ad tophos in articulis tollendos, eaque aliquando profuerint, si fides præstanda est Schenckio *lib.* 5. *de arthritide pag.* 762. ubi affert exemplum cujusdam nobilis Silesiaci per remedia naturalia liberati a nodosa podagra, qua septem annis laboraverat, nodo circa genu producto ad magnitudinem ovi gallinacei; crederem, etiam in hoc morbo, antequam de miraculo pronuntietur, quærendum esse, an, & quæ remedia fuerint adhibita, & an perfecta sanatio contigerit momento temporis. Inter cetera miracula, quæ proposita fuerunt in causa S. Laurentii Justiniani pro ejus Canonizatione obtinenda, propositum fuit illud sanationis cujusdam Monialis annorum sexaginta quinque, quæ per annos duos fuerat vexata nodosa arthritide, ita ut brachia essent extenuata, & tophi in articulis generati in cubito jam prodiissent. Hæc, brachiis vix admotis sepulcro tunc Beati, nunc Sancti Laurentii Justiniani, nullis adhibitis remediis, illico sanata est, & omnia munia cœnobii expedite obivit, perinde ac si nullo morbo laborasset. Interrogatus Paulus Zacchias de hac sanatione quid sentiret, stetit pro miraculo; & facta sibi oppositione, tophos naturaliter sanari posse, respondit id contingere non posse, nisi remedia per multum temporis adhibeantur, & nisi sanatio paulatim sequatur, & sic sanationem, de qua agebatur, esse miraculo adscribendam, utpote factam sine remediis, & illico, implorato Beati auxilio, ut ex ejus *consil.* 3. *impresso post quæstiones medico-legales* colligi potest. Ex iisdem fundamentis Romulus Spetiolus Archiater summi Pontificis Alexandri VIII. jussus suum ferre pro veritate judicium, existimavit sanationem miraculo adscribendam. Cumque Sacrorum rituum Congregatio eorum sensui adhæserit, de necessitate examinis tum remediorum, tum temporis in sanatione morbi, de quo nunc agitur, non videtur esse dubitandum.

De Ischuria, Dysuria, & Stranguria.

12. Ulcus & inflammatio renum, & vesicæ, & aliarum partium, necnon etiam calculi magna afferunt incommoda corpori humano viventi. Hinc ischuria, dysuria, & stranguria causam habent. Ischuria est, cum urina supprimitur, sive diu, antequam egeratur, continetur. Dysuria, quando urina cum labore, aut difficultate egeritur. Stranguria, quæ etiam urinæ stillicidium est, cum ea guttatim egeritur. Sennertus *pract. tom.* 2. *lib.* 3. *part.* 0. *sect.* 2. *cap.* 2. *num.* 1. *in prognosticis* ita loquitur de ischuria, & dysuria: *Urinæ suppressio satis periculosum malum est; neque potest homo cum urina diu suppressa vivere. Et quidem, si non descendit per renes ad vesicam urina, jecur opprimit, sanguinem inficit & inquinat, ac in totum corpus regurgitat, habitumque corporis aqua, ut in anasarca fieri solet, replet, suffocationis periculum inducit nonnunquam, & cerebro in consensum tracto, torporem inducit. Interdum quoque sanguis corrumpitur, & humores putrescunt, unde febres accenduntur, & nisi ante septimum diem mingant, pereunt. Etsi enim postea urina profluat, tamen ob febrem moriuntur;* & *cap.* 3. *num.* 1. *Urinæ difficultas minus periculosum malum est, quam integra ejus suppressio; cum enim pars aliqua urinæ reddatur, non tam gravia inducit symptomata. Causæ quoque, quia non sunt potentes, facilius tolluntur.* Idemque Sennertus *cap.* 4. verba faciens de stranguria *in prognosticis* subjicit: *Malum equidem hoc per se periculosum non est; molestiam tamen, & sæpe diuturnam, & quæ ægros, præcipue senes, ad mortem usque comitatur, excitat.*

13. Quod dictum est a Sennerto de ischuria, confirmatur auctoritate Petri Salu *cap.* 14. *de affectionibus particularibus*, ubi asserit, se observasse nullum servatum, etiamsi post septimum mingat, ea allata ratione, quod serum illud retentum intra venas totam massam sanguinis corrumpit, & febres continuas pravasque generat: idemque habet Fonseca *tom.* 2. *consul.* 96. At omnimodæ urinæ retentionis ad longius tempus protractæ non desunt historiæ apud Medicos. Apud Schenckium *observ. medic. lib.* 3. *tit. de ischuria*, bina prostant exempla tum ægri, qui per octo dies urina retenta laboravit, tum alterius ægri, cui per sexdecim dies urina suppressa est; quique tandem urina ejecta, convaluerunt. Vallesius *de sacra philosophia cap.* 66. *in fine* testatur, se vidisse ægrum usque ad undecimum diem urinam retinuisse. Gradi *cap.* 13. *de urinæ difficultate* terminum protrahit usque ad decimum, vel undecimum diem. Forestus *lib.* 24. *observ.* 29. alterius meminit, qui post duodecimum diem urinam emittens, salvus factus est. Gaspar a Rejes *quæst.* 87. *num.* 8. testatur, se duos vidisse, transacto die decimo tertio, urinam reddentes, quorum alter per dies septem placidus, post septimum mortuus est, & alter maximo cum labore liber evasit. Apud Marcellum Donatum *de medic. histor. mirab. lib.* 4. *cap.* 27. celebre exstat exemplum aliorum Medicorum, qui ægram curaverant, testimonio roboratum, cujusdam Monialis, quæ ob spectri terrorem in ventris incidit astrictionem, ita ut per quatuor menses nihil ex alvo reddiderit; sed, ea jam respondere incipiente, urina suppressa est, & per quatuor alios menses ne guttam quidem reddidit, quo tempore finito, per consuetam viam lotium iterum expellere cœpit; sed, cum in utriusque evacuationis suppressionem deinde per plures dies incidisset, natura interim per poros ventriculi ingentem seri copiam transmittente, paulatim tandem ad naturalia rediit beneficia, & sanata est. Quibus, aliisque perpensis, Gaspar a Rejes *loc. cit.* tria statuit: primum, nullum terminum temporis esse finitum, ultra quem si urina retineatur, necessario homo perire debeat, quamvis postea illam excernat: secundum, in judicio ferendo de hoc morbo, & de dispari ejusdem eventu, cum aliqui ante septimam diem, alii post decimam convaluerint, alii ante septimam diem mortui sint, habendam esse rationem naturæ ægro-

tantium, virium, caloris, & roboris partium internarum, quorum omnium vi ægri diutius urinæ retentæ, & putrefactæ impuritati resistunt; item, habendam esse rationem putredinis ipsius urinæ, vasorum corporis, & internorum spatiorum, cum urina modo magis, modo minus corrumpatur, & corporis vasa, & interna spatia, si capaciora sint, copiosiorem seri copiam conservare possint: tertium, in illis, qui post septimum ad multos alios dies urinam non facientes, decimo tandem quinto, aut decimo octavo die urinam excernentes liberati sunt, semper aliquam seri evacuationem contingere per secessum, sudorem, aut vomitum, natura videlicet vias sibi quærente, & evacuationem moliente, ut onus deponeret; nisi enim seri evacuationem per aliam viam tentasset, onere oppressa succubuisset, quod ipsum ex supra relatis, aliisque morborum historiis confirmat.

14. In causa Canonizationis S. Aloysii Gonzagæ inter ceteras sanationes, quæ tamquam miracula propositæ sunt, fuit illa Patris Joannis Justiniani e Societate Jesu, qui calculi morbo detentus, occluso penitus urinæ meatu, adhibitis frustra remediis, ne minimam quidem lotii guttulam per undecim dierum spatium expellere potuit, universo corpore tumefacto, & foetore ex eodem manante, ita ut, accepto mortis nuntio, se ad recipiendum Viaticum præparaverit. Alter ex eadem Societate Sacerdos nomine Basilius, qui ægrotantem intercessioni tunc Beati, nunc Sancti Aloysii commendaverat, eum sibi dicentem audivisse visus est, ut morbum die sequenti ante meridiem sanandum Infirmo nuntiaret. Cumque nuntiasset, & Infirmus latus, & alias partes dolore affectas Reliquiis Beati signasset, tempore prænuntiato, nulla penitus intercedente mora, calculus a latere evulsus est, & in vesicam immissus, ejecta confestim una cum triginta libris lotii magna arenæ vi, ægerque illico convaluit, qui illico ad sepulcrum Beati Aloysii perrexit, ut Deo, & Intercessori suo gratias ageret, & postridie pedibus per Urbem incessit, stupentibus omnibus, quibus infirmitas innotuerat. Julius Cæsar Legalla, Angelus Victorius, qui curationi interfuerat, Thomas Grossus, Franciscus Lallus de Reguardatis celebres suo tempore Medici a Rotæ Auditoribus pro veritate consulti sanationem miraculo adscripserunt; ipsorumque judicio adhæserunt Rotæ Auditores in sua relatione, & sacrorum rituum Congregatio in suis Rescriptis. Agebatur enim de morbo gravi, qui nullis cesserat remediis. Corporis intumescentia & foetor magnam vasorum corporis capacitatem, & levem urinæ putredinem excludebant. Defuit justa seri evacuatio. Sanatio contigit post invocationem illico & perfecte, die prænuntiata, una cum omnimoda virium recuperatione. Ex quibus omnibus inferri posse videtur, ut inter miracula referatur ab hoc morbo liberatio, non solum habendam esse rationem temporis retentionis urinæ, sed aliarum etiam memoratarum circumstantiarum, gravitatis videlicet symptomatum, repentinæ sanationis, & virium recuperationis.

De Volvulo.

15. Ileos, vulgo *Volvulus*, morbus est, in quo nil, quod superne assumptum est, descendit ad inferiora & ad alvum, sed potius sursum revolvitur, & per os regeritur, obstructo constipatoque, aut etiam contorto, atque inflammato intestino ileo, a quo morbus ipse nomen sumpsit. Non est necesse, ut vomitus conjungatur, cum non modo ileon intestinum, sed etiam reliqua superiora dolore, cruciatu, & torminibus affici possint citra vomitum, qui tamen, si postmodum subsequatur, esse solet solius cibi assumpti, vel humoris stagnantis in cavo ventriculi. Quod si vomitus inde stercorarius accedat, aut etiam cum singultu, morbus hic omnino lethalis est, juxta *aphor.* 5. Hippocratis *lib.* 7. *Ab ileo vomitus, singultus, desipientia, vel convulsio, malum:* & Tozzius *in commen. ad illum* docet, unumquodque memoratorum symptomatum, hoc est vel singultum, vel convulsionem satis esse ad indicandam morbi gravitatem, observatque, ægros intra quatriduum mori. Sennertus *oper. tom.* 2. *l.* 3. *part.* 2. *sect.* 2. *cap.* 1. *num.* 2. *in prognost.* hæc profert de gravitate morbi: *Iliacus dolor magis periculosus est, si tota intestina afficiantur; minus, si secundum partem: & adhuc minus, si secundum partem inferiorem a ventriculo & hepate remotiorem.* De hac iliaca affectione una cum vomitu stercorario hæc habet Etmullerus *pract. tom.* 2. *pag.* 44. *Quando ergo alvus ita abstruitur, ut per superiora ejiciantur excrementa, vocatur Ileos, seu morbus iliacus, convolvulus, chordapson, quod tenue intestinum tactu deprehendatur convolutum instar chordæ; cujus causa recte dicitur motus peristalticus inversus, ita ut re vera id, quod est vomitus in stomacho, hoc sit iliacus morbus in intestinis.* Antiqui Medici putabant, passionem hanc iliacam fieri per convolutionem, sive complicationem, ut ipsi vocabant, intestinorum. At recentiores anatome penitus instructi observant, intestinorum partem ingredi proxime subsequentem; & sic, obstruendo, ne fæces ab uno in alterum deferantur meatum, & valide extendendo tunicas intestinorum, & comprimendo vascula membranarum, & glandulas, passionem iliacam excitare; morbique radicem positam esse in fine intestini Ilei circa Cæcum, & in principio Coli, ubi est Valvula, uti videri potest apud Hildanum *centur.* 1. *observ.* 61. & apud Nicolaum Fontanum *in consiliis pag.* 84. Adduntque, difficiliorem esse curationem, si superior portio intestinorum ingrediatur inferiorem, quam si inferior sese immittat in superiorem: & quamvis, si accedat vomitus stercorarius, morbus periculosus sit, curationem nihilominus admittere, & multos ex eo convaluisse, juxta ea quæ habentur apud Sennertum *loc. cit. num.* 1. *Omnis quidem Ileus periculosus est; is tamen, cui etiam stercoris vomitus succedit, exitialis, & ab eo vix ullus salvatur, ut docet Galenus. Aliquos tamen convaluisse vidit Petrus Salius Diversus, qui ex intestinorum in scrotum delapsu in hoc malum inciderunt.* Sanatorum exempla exstant apud Riverium *observ. commun. observ.* 5. *pag.* 107. & per sola emollientia clysteribus immissa iliacas passiones felicissime curatas, etsi pluribus diebus omnia per superiora rejecta fuissent, memorant Forest. *lib.* 21. *observ.* 22. Etmuller. *colleg. pract. sect.* 9. *art.* 2. *de passione iliaca*, & ex nostris adnotavit Matta *de Canoniz. Sanctor. part.* 3. *cap.* 18. *sect.* 4. *num.* 319. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, inter cetera miracula proposita pro obtinenda Canonizatione tunc Beatæ, nunc Sanctæ Margaritæ de Cortona proposita fuit sanatio a morbo ilei, qui vulgo dicitur *Volvulus*, aut *Miserere mei*. Opposui levitatem morbi; cum enim æger eum contraxisset equitando, probabile admodum erat, ut pars inferior intestinorum sese immisisset in superiorem, in quo rerum statu passio iliaca non est adeo periculosa ex supradictis. Opposui, defecisse febrim, defecisse signa vicinæ mortis, sudorem videlicet frigidum, & urinæ difficultatem, juxta Sennertum *loc. cit.* Opposui, aptissima fuisse subministrata remedia externa & interna, unctiones videlicet, fomenta, cataplasmata, clysteres, balnea cum emollientibus, & immissionem per os pilarum plumbearum. Dixi, nullam habendam esse rationem modicæ durationis morbi, cum sit ex genere acutorum, qui brevi sive ad sanitatem, sive ad mortem terminum habent. Dixi denique, sanationem fuisse consecutam post invocationem celeriter quidem, sed non momento temporis, & ægros celeriter evadere ab hoc morbo per usum medicamentorum, licet non diu protractum. Cumque ex his omnibus intulerim, sanationem non esse miraculo adscribendam, & Pascolus Physicus electus, ut suum pro veritate ferret judicium, iisdem adhæserit animadversionibus, sacra Congregatio abstinuit ab ea sanatione recensenda inter miracula, & ad Canonizationem processit, approbatis aliis miraculis a causæ Postulatoribus propositis.

De Aneurysmate, & de Varicibus.

16. Aneurysma dicitur arteriæ dilatatio, seu tumor tactu mollis, pulsans, digitis cedens, ab arteriæ tunicæ interioris quidem apertione, exterioris vero dilatatione ortum habens; seu potius tumor præter naturam, pulsans, indolescens, digitis facile cedens, ac iterum illico sese extendens, ortus ab interna arteriæ tunica dehiscente, ceteris dilatatis: cum enim arteriæ tubus quatuor distinctis consteтur tunicis, interna nervea (ut utar Medicorum vocibus) secunda musculari, tertia glandulosa, & extima vasculosa, si contingat, internam tunicam nerveam rumpi, sanguis illabitur in tunicam muscularem, & ei proximas, quibus propter teneritudinem mox extensis, tumor ille pulsans efficitur, qui *Aneurysma* appellatur, uti explicat Munnicks *in sua praxi chirurgica lib.* 1. *cap.* 27. Aliqui ex Medicis contendunt, aneurysma non fieri ex arteriæ interna tunica dehiscente, & exterioribus dilatatis, sed ex integro arteriæ canali disrupto, & cruore inter musculos, & alias partes diffuso, qui ex viscidioribus sui particulis sibi ipsi pelliculam generat, in qua continetur. At opinionem hanc strenue redarguit Sennertus *pract. lib.* 5. *part.* 1. *cap.* 43.

17. Joannes Maria Lancisius opus conscripsit *de motu cordis, & aneurysmatibus*, quod vivens non edidit, sed

Nos

Nos uti testamenti curatores ab eo constituti edendum curavimus anno 1728. formis Romanis. *In lib. 1. de aneurysmatibus in genere proposit. 4.* sic ab eo aneurysma definitur: *Imminuta plus, minusve, aut omnino ablata cohaesio villorum contractilium arterias, & cor alicubi texentium; unde oritur vel tumor pulsatilis arteriae, vel fluxus vehemens ejusdem sanguinis extra arteriam.*

18. Dividit idem Lancisius in sequenti propositione, aneurysmata in legitima, & spuria. *Legitima* vocat ea, quae fiunt a causis proxime debilitantibus texturas arteriarum, & cordis, nimirum quae brevi tempore tollunt, aut saltem imminuunt firmum & validum villorum nexum; quod aliquando provenit ab exterioribus causis, puta a vulneribus, aut contusionibus, aliquando ab interioribus, nimirum vel a naturali villorum paucitate ac laxitate, vel ab erosionibus, aut tabe villorum.

19. *Spuria* appellat ea aneurysmata, quae in sui principio non pendent a debilitata villorum resistentia, & fibrarum, quibus cor, & arteriae texuntur, sed ab adaucta vi sanguinis nimium impellentis ordinariam arteriarum, & cordis resistentiam, cui si successerit erosio, aneurysma spurium transit in legitimum.

20. Ad ceteras deinde Lancisius prosequitur divisiones: dividit enim aneurysmata legitima in ea, quae conjunctam habent integram scissuram tunicarum arteriarum, aut partium cordis, & ea quae comitem habent solam dilationem diametri cavi arteriae, vel cordis; unde tumor in iis locis non a vicinis partibus sanguine repletis elevatur, sed a valido impetu liquidi per ea cava fluentis.

21. Pascolus in suo tractatu *de homine tom. 1. lib. 1. sect. 2. cap.* 17. agit de aneurysmate, docetque, aneurysmata alia esse apparentia, quae sensibus observantur, alia esse occulta, quae utpote condita in recessibus, sive in cavis, aliisque partibus abditis humani corporis, Medici per conjecturas assequuntur; memoratusque Lancisius in alio tractatu *de mortibus repentinis observ. 5. in scholion n.* 2. signa exponit, quorum ope aneurysmata dignoscuntur abscondita in cordis, & arteriarum praecordiis. En ejus verba: *Tussis urget, cor salit, & gravius pulsat, non sepultus, ac brevi fugitivus corripit dolor, qui postea pertinacius haeret, & modo ad alteram scapulam, claviculamve, modo per brachium, quandoque usque ad cubitum propagatur. Tandem profunda persentitur pulsatio; elevantur alicubi costae, aut sternum, ceteraque succrescunt gravia, & prorsus miseranda atrocis hujus mali phaenomena, quae ut plurimum subita morte finiuntur.*

22. Aneurysma est arteriae, Varix autem est venae praeter naturam dilatatio, & in qua non simpliciter venae dilatantur, sed quodammodo intorquentur, subindeque quosdam nodos contrahunt & formant nigricantes. Varix quoque duplex est, una interna, altera externa: interna, cum in internis corporis partibus venarum tumores oriuntur; quare Hippocrates in pulmonis venis varices notavit: externa, cum in membrorum externorum, & praesertim crurum superficie venae turgentes conspiciuntur, atque pars affecta aut nigra, aut livida apparet, & pressus tumor retrocedit, sed mox iterum revertitur. De aneurysmate interno ita loquitur Paraeus *in thesauro diversorum chirurgiae lib. 6. cap. 31. Quae in partibus internis contingunt, aneurysmata sunt incurabilia.* De aneurysmate externo haec habet Munnicks *cit. cap. 27. num. 6. Ceterum difficulter adhuc curatur aneurysma. Equidem quod minus est, & recens, curationem aliquando admittit: antiquum vero, & majus vix unquam curatur, nisi una cum membro, in quo occurrit, tollatur.* Cui addendus Sennertus *cit. cap. 43. in prognost. Aneurysmata omnia sunt difficilis curationis. Ea tamen, quae minora sunt ac recentia, curationem admittunt. Antiqua vero & majora, cum sanguis ille adstringentibus repelli, & arteria consolidari non possit, atque ita non nisi sectione curanda sint, vix ullam curationem recipiunt.* De varicibus autem Medici dicunt, nihil in eis periculi esse, nisi aperiantur, & ex apertione haemorrhagia funesta sequatur. De iis ita pronuntiat Hippocrates *lib. 6. aphor. 21. Insanis si varices, vel hemorrhoides supervenerint, insaniae solutio.* Per varices totum corpus a faeculento sanguine expurgatur; atque Periti docent, nisi varices sint maximi, & timeatur sanguinis profusio, vel nisi valde doleant, aut ulcus magnum & malignum adsit, eos non esse curandos, ne, iis sanatis, graviora mala accidant. Antiqui sectione in iis curandis utebantur. Quare Plutarchus *in vita Caji Marii tom. 1. edit. Paris. pag.* 408. scribit de eo: *Siquidem cum haberes utrumque crus varicum plenum, & deformitate angeretur, statuit se praebere Medico, praebuitque non ligatus alterum crus, neque movit se, vel ingemuit, sed vultu immota pertulit dolores in secando intolerandos. Quum inde ad alterum crus Medicus transiret, detrectavit illud porrigere: ac video, inquit, non tanti esse emendationem, ut eum feram dolorem.* De eodem facto scribit Cicero *lib. 2. Tusc. qu. n. 91. Videsne igitur, esse opinionis, non naturae malum? Et tamen, fuisse acrem morsum doloris, idem Marius ostendit; crus enim alterum non praebuit; ita & tulit dolorem ut vir, & ut homo majorem ferre sine causa necessaria noluit.*

23. De varicibus, utpote levioris momenti morbo, nunquam, quod sciam, actum est in sacrorum rituum Congregatione; actum tamen est de aneurysmate, in causa videlicet Beatificationis tunc Servae Dei, nunc Sanctae Catharinae de Ricciis. Catharina Alexandra Bonsia Sanctimonialis in coenobio S. Vincentii civitatis Pratensis, cum febribus laborare coepisset, nec illae, adhibitis licet opportunis remediis, umquam remisissent; asperis deinde afflicta symptomatibus, pulsatione videlicet interna in sinistra pectoris parte, respirationis molestia, sanguineo sapore in faucibus, elevationibus costularum, pulsibus intercisis, in pessimum statum redacta est: cumque in eo per annum & ultra mansisset, & mors singulis fere momentis immineret, implorata toto corde ope Servae Dei, a lecto surrexit, receptam valetudinem intercessione Servae Dei Catharinae astantibus nuntiavit, & libere munera, quae uti Monialis exercere debebat, exercuit. Ejus Medici, inter quos de Vasellis adhuc vivens, & celebris Physicus, morbum Monialis dixerunt fuisse cordis palpitationem cum aneurysmate, & sanationem miraculo adscripserunt. Pascolus a Postulatoribus accitus, ut pro miraculo scriberet, dixit ex communi Practicorum doctrina, cordis palpitationem esse motum ejus depravatum, praecipue consistentem in urgenda contractione, & interdum adeo vehementem, ut ab astantibus percipi possit sonus percussionis costarum. Dixit cum Willisio *pharm. rat. part. 1. sect. 6. cap. 3.* potissimam palpitationis cordis causam esse sanguinis segnitiem, & cruorem refertum crassioribus particulis. Consideravit aegritudines, quibus Monialis laboraverat ante cordis palpitationem, Symptomata tussis, doloris, elevationis costarum fuse retulit; conclusitque, ex perenni praeter naturam concussione cordis substantiam vitium contraxisse, ipsisque arteriarum principiis praeter modum laxatis, organicum morbi genus hinc provenisse, qui dicitur *Aneurysma*, quique nullam admittit curationem, & omnem adimit spem futurae salutis. Franciscus Soldatus adhuc vivens & magni nominis Medicus in Urbe, vocatus ut judicium suum ferret pro veritate tum de qualitate, tum de gravitate morbi, consensit cum Pascolo, asseruitque, morbum fuisse aneurysma internum in cavitate pectoris insanabile: licet enim quodlibet magnum aneurysma, quod in externis partibus, & praesertim in artubus excitatur, insanabile dici possit, numquam tamen imminet mors, quinimmo spes non deest vitam protrahendi; quod certe non contingit in internis. Quibus, aliisque ponderatis, tum Aegrotae Medici, tum Medici Urbis, habita etiam ratione repentinae sanationis post invocationem, sanationem dixerunt miraculo adscribendam.

24. Eadem Monialis Catharina Alexandra de Bonsiis post quatuor menses elapsos gravissimo morbo correpta fuit, febribus videlicet, respiratione intercisa, & anhelitu, cordis palpitatione, acutissimo capitis dolore, molestissimo tumore in sinistro brachio, delirio, summa virium debilitate, & quandoque pulsuum defectu, ita ut de morte imminenti nulla esset dubitatio. Processerant haec omnia ex immoderato cibo, quem Monialis eo tempore sumpserat, juxta *aphor.* 10. Hippocratis *lib. 2. Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis laedes.* Cumque, iterum invocata Serva Dei Catharina, morbus hic novus momento recesserit, Postulatores sanationem hanc tamquam novum miraculum a priori distinctum examini sacrae Congregationis exhibuerunt. Archiepiscopus Philippensis tunc Fidei Promotor opposuit, novum hunc morbum nihil aliud fuisse, quam primi morbi reversionem, adeoque primam sanationem non esse ullo modo miraculo adscribendam ob recidivam. Postulatores ex facto & ex jure scribentes, ob novam causam supervenientem, immoderatam videlicet ciborum sumptionem, probare conati sunt, secundum morbum fuisse a primo plane distinctum, nec miraculo primae sanitatis obstare posse. Pascolus hac eadem responsione usus est. At Soldatus in ea fuit opinione, ut secundus morbus non esset morbus aneurysmatis, cum longo tempore non perstiterit palpitatio cordis, & defuerit tumor partis affectae, sive sinistri thoracis lateris. Dixit ergo, morbum fuisse gravem, cum cordis palpitatio ratione partis affectae gravis sit morbus, juxta Sennertum *tom. 1. lib. 2. part. 4. cap. 4.*

de cordis palpitatione, tit. Prognostica, & juxta Riverium *in praxi medica lib. 8. cap. 2. de cordis palpitatione §. Prognosis*; præcipue cum ab aliqua fortuita causa non manasset, puta ab iracundia, aut terrore, sed a crassis & vitiosis humoribus, uti prava ostendebant symptomata, quæ sub sensum cadebant, & quæ morbum sequuntur, ut umbra corpus, juxta communem Scriptorum doctrinam relatam a Stephano Rad Castrensi *Prædict. med. part. 1. partic. 2. pag. 30.* Addidit, etiamsi aliquis contenderet, novum morbum fuisse uterinam præfocationem, non idcirco morbum potuisse haberi levem; cum affectio non fuerit simplex & solitaria, sed complicata & longa; in quibus circumstantiis Medici de ejusdem gravitate non dubitant, uti videri potest apud Vallesium *in 6. epid. sect. 7. num. 13.* apud Jacobum Primerosium *lib. 3. de morbis mulierum cap. 11.* Itaque pro morbi gravitate, & repentina sanatione perfecta post invocationem, Soldatus novum & distinctum miraculum esse voluit. At, re discussa in sacrorum rituum Congregatione, censuit ipsa, ex duabus sanationibus unum constitui miraculum sanationis ab aneurysmate, uti habetur ex Decreto edito die 14. Augusti 1732.

25. In præcedenti hujus Operis tomo tertio, dum agebatur de Oratione, narravimus, S. Philippo Nerio fervide Deum orante, in ejus pectore circa sinistrum latus, absque aliquo doloris sensu, nulla accedente percussione, aut externa vi, extuberans quid emicuisse ad magnitudinem ovi gallinacei, quod, cum contemplationi Divinarum rerum esset intentus, cor ejus fervebat, exaltabat, & palpitabat, totumque corpus concutiebatur, & incalescebat. Itaque, dissecto post ejus mortem corpore, in parte thoracis anteriore, in qua illa extuberatio fuit omnibus conspicua, inspiciebantur duæ costæ ex mendosis superiores omnino fractæ, ac ita divisæ, ut pars a parte distaret; cor majus solito inventum est, ejusque substantia solito durior & solidior, pericardium sine aqua, arteria pulmonaria duplo major & durior, pulmones a naturali statu parum dissimiles, hepar nihil immutatum. Historiam sumpsimus ab opusculo Romæ edito anno 1613. ab Angelo Victorio Balneoregensi Philosopho & Medico, qui corpus S. Philippi secuit. Concordat Andreas Cesalpinus Medicus contemporaneus *lib. 6. artis medicæ §. 20.* ubi hæc habet: *Repertum est Romæ nuper in Beato Philippo Neri Sacerdote, qui sæpius in palpitationem cordis incidebat ex vehementi ecstasi, cor valde amplum, & arteria, quæ ducit in pulmonem, duplo latior naturali. Eidem duæ costæ mendosæ in latere sinistro abruptæ a suis cartilaginibus follis instar elevabantur, & deprimebantur, dum palpitationem patiebatur*: & Jacobus Baccius *in vita S. Philippi Nerii lib. 1. cap. 6.* testatur, eum per totum vitæ suæ tempus magnam cordis palpitationem habuisse, qua tamen una cum corporis tremore afficiebatur, cum vacabat orationi, vel quando Missam celebrabat, aut cum de Deo sermo erat: & palpitationem quidem non fuisse in eo motum necessarium, sed voluntarium; cessabat enim, cum ipse volebat, sed nolebat, cum Divinis vacaret.

26. Actum fuit inter Medicos, num hæc ad causas naturales, an ad superiores essent referenda. Andreas Cesalpinus, Antonius Portus, Rodulphus Silvester, Bernardinus Castellanus, Angelus Victorius tractatus de ea re ediderunt, & eam miraculo adscripserunt. Medicorum sensum retulerunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Philippi *tit. de devotione, & lacrymis*. Difficultatem ingerebat doctrina Fernelii *lib. 5. de par. morb. cap. ult.* ubi ait, palpitationis tantam vim esse ut costas thoracis sibi vicinas, & directe objectas frangere valeat; superiores vero, ad quas ob majorem distantiam violentia ictus cordis tam valide pervenire non potest, e propria sede tantum depellere possit, id est luxare, vel flectere, vel extollere, non autem frangere. Fernelio adhærent Eustachius *lib. 2. cap. 3. de virtutibus & vitiis cordis*, Piso *lib. 2. cap. 11. suæ praxis*, Petralba *lib. de vera forma media cap. 13.* Ex his quippe inferri posse videbatur, costarum fracturam ex interna causa naturali ortam esse. Difficultas majores profecto vires sumpsisset, si Medicis, qui pro miraculo steterunt, innotuissent, quæ vel ab Hippolyto Francisco Albertino insignissimo Medico Bononiensi adhuc vivente (cujus nomen celebre est in tota Europa, & cui Nos multum debere profitemur, quod ex sua bibliotheca ad nostrum hoc Opus conficiendum selectos indicaverit & commodaverit libros) vel a Lancisio adnotata sunt. Albertinus etenim in suo aureo opusculo inserto *commentariis de Bononiensi Scientiarum & Artium Instituto atque Academia* dilucide ostendit, ad vitia generis aneurysmatici ea dilatationis vitia esse reducenda, cum quibus ad pectus minime naturalis, diu durans, & cum vibratione ictuque micans pulsatio conjungitur; ea autem, cum quibus motus sine tali pulsatione, aut fere insensibilis adest, esse revocanda ad vitia generis varicosi; & Lancisius in opere citato *de aneurysmate cap. 6. proposit. 48.* demonstrat, aliquando molem totius cordis cum aneurysmate auctam repertam fuisse: ex quibus proinde aliquis facile deducere posset, omnia juxta naturalem rerum cursum in S. Philippo Nerio contigisse.

27. At, si circumstantias sedula attentione ponderemus, ex quibus sæpe oritur ratio miraculi, in eam firmam spem adducimur, omnes vel rigidiores Physicos esse dicturos, aliquid supra naturam fuisse in eo rerum contextu, de quo nunc agitur. Demus enim, a cordis palpitatione fracturam costarum naturaliter provenire potuisse; demus, vitium fuisse aneurysmaticum; demus, cor ex morbo naturali potuisse augeri: ecquis erit, qui digitum Dei supra naturam agentis non dignoscat, si animadvertat, cordis palpitationem ab æstu amoris erga ipsum manasse; si animadvertat, ea Philippum laborasse non invitum, sed quasi pro arbitrio, ut jam dictum est, neque nisi cum Divinis vacabat; si animadvertat, symptomata hæc illi evenisse, dum esset annorum triginta, iisque minime obstantibus, ipsum, quamvis laboribus, jejuniis, & pœnitentiis attritum, feliciter ad decrepitam ætatem vitam produxisse, Deo & Proximo constantissime inserviendo; si denique animadvertat, sæpe, admota ejus cordi ab astantibus manu, importunas Diaboli tentationes, quibus admoventes urgebantur, recessisse, nec amplius rediisse?

28. Ideoque, si aliqua liberatio ab aneurysmate tamquam miraculum in sacrorum rituum Congregatione proponatur, judicium Medicorum erit necessarium, ut qualitas morbi dignoscatur; symptomata ab eis erunt ponderanda; advertendum erit, num morbus fuerit recens, an antiquus, an, & quæ remedia fuerint adhibita, an adhibita profuerint, an sanatio fuerit subita, an perfecta, an recidiva supervenerit: cavendumque maximopere erit, ne perfecta sanatio sumatur tantum a pulsatione decrescente, vel etiam ab ejus defectu: in antiquis enim aneurysmatibus sæpe contingit, pulsationem decrescere, & deficere, & morbum perseverare, uti videri potest apud Severinum *observ. nat. pag. 178.* apud Ruyschium *observ. 38.* & apud Lancisium *cap. 7. proposit. 58.*

De Strumis.

29. Cornelius Celsus *lib. 5. cap. 28. art. 7.* ait: *Struma quoque est tumor, in quo subter concreta quædam ex pure & sanguine quasi glandulæ oriuntur: quæ vel præcipue fatigare Medicos solent, quoniam & febres movent, nec unquam facile maturescunt; & sive ferro, sive medicamentis curantur, plerumque iterum juxta cicatrices ipsas resurgunt.* Galenus *de meth. med. lib. 14. cap. 5.* *Strumæ*, ait, *existunt glandulis in scirrhosum affectum mutatis.* Paulus Ægineta *lib. 6. cap. 35.* strumas esse tumores induratos, & in propriis pelliculis contentos. Aetius *lib. 4. serm. 3.* strumas esse subcandidas, induratas carnes in membrana contentas. Qui vero secuti sunt omnes, uti Sennertus *pract. lib. 2. par. 1. cap. 25.* Peccetus *lib. 1. cap. 23.* Tagaultius *lib. 1. cap. 13.* & Heisterus *par. 2. sect. 3. cap. 3.* omnes, inquam, hi artis Magistri, commutatis quidem interdum verbis, re vero nunquam discrepantes, statuunt strumas esse tumores in propriis membranis conclusos, eumdemque curationis modum servandum esse tradunt, quem in tunicatis tumoribus proposuerant.

30. In causa Beatificationis & Canonizationis cujusdam Venerabilis Servi Dei examini subjiciebatur subita quædam induratæ & exulceratæ strumæ sanatio, super qua pro veritate ad scribendum delectus fuit præstantissimus Chirurgus Victorius Masinius, qui eam miraculo adscribendam esse decrevit: cum enim inveteratam per quinquennium strumam, eamque ulceratam ex Actis deprehendisset, atque una intellexisset, nullum efficax medicamentum adhibitum fuisse, quo hujusmodi vitium non modo temporis puncto, sed ne longo quidem spatio tolli extirparique potuisset, de miraculo haudquaquam dubitavit.

31. Medicamenta adhibita fuere Digestivum Galeni, & Ceratum Diachelon, quæ ineptissima prorsus fuisse, constantissime Masinius pronuntiavit. Concessit utique duobus iis medicamentis facultatem molliendi, digerendi, solvendique concretam crudamque materiam, & in saniem pro opportuna expurgatione convertendi: jure autem

ac me-

ac merito negavit continentem membranam absumere, aut pedunculum extirpare ex iis neutrum valuisse; ejusmodi enim facultatem in causticis dumtaxat & scalpello inesse, liquido constat.

32. Hisce rationibus major Judicum pars in eamdem, ac voti Auctor Masinius, traducti fuere sententiam, paucis exceptis, quibus visum est proximum sanationi morbi statum, de quo rudes homines testimonium tulerunt, idonee purgatum non fuisse: iisdemque insuper negotium exhibuit, sanationem æstivo tempore per medicamenta apta contigisse, quo tempore humorum vitia facile dilui, & solidorum vires augeri ac roborari consueverunt.

33. Reponebat his Masinius, testes illos de re fidem fecisse, quam cuique rerum omnium imperitissimo fas erat oculis usurpare, nec tamen inter artis peritos unum aliquem defuisse, qui se intra paucos dies & pessimum ulceratæ strumæ statum, & absolutam affectæ partis sanationem oculis deprehendisse testatus fuerat. Adhibitis vero medicamentis, quovis anni tempore adhibendis, nullam habuit fidem, ratus, hujusmodi sanationem magni fane faciendam, quod nulla cum superstitis cicatricis deformitate conjungeretur, quam post strumarum extenuationem semper superesse testatur Paulus Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 8. quæst. 15. tit. 1. num. 3.* De strumis, scribens, ait: *Tumores sunt in collo .... curatu summopere difficiles, & vestigium semper, quandocumque curentur, turpe relinquentes ex cicatricibus in illis curatis conspicuis (quæ maxime expetunt) relictis*. Sed probabiles hæ responsiones nullatenus Nobis satisfecerunt: quocirca in Congregatione coram nobis habita die 26. Septembris 1741. prædictam sanationem inter miracula putavimus non esse adscribendam.

De Polypo.

34. Polypi, de quo nunc agitur, naturam Cornelius Celsus appositis verbis disertissime explicat: *Polypus vero est caruncula modo alba, modo subrubra, quæ narium ossi inhæret; & modo ad labra pendens narem implet; modo vero per id foramen, quo spiritus a naribus ad fauces descendit, adeo increscit, uti post uvam conspici possit; strangulatque hominem, maxime austro, aut euro flante: fereque mollis est, raro dura, eaque magis spiritum impedit, & nares dilatat, quæ fere καρκινώδης est, itaque attingi non debet*. Ita legitur *lib. 6. cap. 8.*

35. Ex prædictis clarissimi Auctoris verbis facile est duplicem elicere morbi indolem, benignam alteram, quæ facilem admittit curationem, alteram malignam, quæ curationem frustratur: si eum caruncula alba sit, mollis, sine dolore, neque multas, neque altas habuerit radices, neque narem ex toto obsideat, polypus mitioris est indolis, facilisque curationis: contra, si rubri sit coloris, si fusci, & livescentis, & dolor insuper accesserit, si narem impleat utramque, crassiores, altioresque emittat radices, curationis difficultas augetur; & cunctis Chirurgiæ Scriptoribus consentientibus, ne attingi quidem debet, si cancri naturam induerit, ulcere sordido comitante, pravum fœtidumque humorem effundente.

36. Duplex est curationis genus quod institui consuevit, nimirum aut medicamentis, quibus carneum concrementum paulatim tabescat & absumatur; aut instrumentis, quibus evelli & extirpari possit. Cum enim iis cancrum abierit, *neque ferramentis, neque medicamentis irritare ipsum consuevit, sed potius, quemadmodum in scirrho & cancro, medicamentis mitissimis, & victu delinire, ne scilicet ex ipsa curatione morbus ingravescat*; quæ verba sunt celeberrimi Laurentii Heisteri, qui in institutionibus suis chirurgicis, aureo sane opere triginta annis elaborato, universam veterum & recentiorum complexus est chirurgiam.

37. His præmissis, ut tutum de sanatione polypi feratur judicium, si ea tamquam miraculo adscribenda proponatur, multa erunt ponderanda. Primum de indole polypi agendum erit, an benigna videlicet, vel potius maligna: si etenim sit benigna, difficile erit sanationem miraculo adscribere; cum ex alibi dictis miracula contingant in gravibus, non in levibus. Postea de medicamentis adhibitis, si adhibita fuerunt, num videlicet profuerint, an potius nocuerint, nimirum ut dignosci possit, utrum sanatio causæ naturali, an superiori sit adscribenda. Deinde an ulla adfuerit critica excretio: licet enim polypus inter morbos diuturnos & chronicos connumeretur, & teste Galeno *lib. 2. de crisibus cap. 11.* acuti morbi crisibus solvantur, secus autem diuturni (*Eas igitur, quæ cum magna & cito se inclinante certamine fiunt morborum solutiones, quas præcipue crises nominari dicebamus, febrium earum, quæ ex calidis humoribus accenduntur, proprias esse est existimandum: post has earum, quæcumque membrorum sunt principatum habentium facile mobiles, & calidæ dispositiones*) præteriri tamen non potest, subitas interdum fieri mutationes in longis morbis, veluti idem Galenus prosequitur *lib. 2. de diebus decret. cap. 5. Quod etenim solutio, quæ per certamen & commotionem fit, in morbis diuturnis paulatim exsolvatur, pulcre dictum est; at, non amplius subitam earum mutationem una die fieri, non recte dictum est: cum enim rigor vehemens simul cum accessione antea non factus invadat, & febris acutissima, vehementissima, calidissima, & toleratu difficilis accedat, sudorque copiosus e corpore manarit, febre hominem prorsus liberans, si quis hoc crisim non esse dicet, manifeste contentiosus est.* Quartum est, an sanatio extemplo & in instanti, uti dicitur, undequaque perfecta contigerit.

38. Actum fuit de sanatione polypi in causa Beatificationis & Canonizationis tunc Ven. Servi Dei, nunc Sancti Camilli de Lellis in Congregatione generali sacrorum rituum habita coram Nobis die 26. Septemb. 1741. an esset videlicet recensenda inter miracula, intercessione hujus Servi Dei patrata: eademque Congregatio consilium Nobis dedit pro miraculo. De indole quippe maligna polypi nulla poterat esse dubitatio, cum esset septem mensium, cum narem utramque implevisset, spiritum difficilem reddidisset, gravem excitasset dolorem, & lympham putidam eructasset. Item remedia quidem fuerant adhibita, per caustica videlicet, & ignem ipsum, ex quibus ulcus subortum erat saniem graveolentem effundens. Quæcumque crisis abfuerat: & sanatio contigisse dici potuit extemplo; admotis quippe ægris naribus duobus filis subuculæ Servi Dei, ipsoque invocato, mulier quæ vespere dolore angebatur, quæque deturpatum fœdissime nasum habebat, mane proximo nedum libera reperta est ab omni dolore, sed hilarem se cunctis exhibuit, nullo fœditatis in naribus vestigio relicto.

39. Porro in examine prædictæ mirandæ sanationis non modica excitata est dubitatio, quod ante sanationem fonticulus cervici fuerat inustus. Marcus enim Aurelius Severinus Auctor præclarissimus *lib. 2. par. 1. cap. 24.* ait, Scriptores practicos agentes de sanatione polypi proponere pro remedio fonticulum emissarium in brachio excitandum, & inter observationes chirurgicas Joannis Peclinii sanatio exponitur polypi ope fonticuli. At strenue observatum est, Joannem Pechlinium casum exponere sanationis polypi per fonticulum, sed polypi molliculi & cedentis, albi coloris, figura rotundi, & nec in ramos, aut pediculos fixi: idemque Joannes, addit, fonticulum profuisse in eo casu, quod ageretur de polypo seroso, aut pituitoso, quique forma sarcomati, quam polypo erat propior: ut tumor enim polypum referat, necesse est in cirros, aut pedes dividatur; ut vero sarcoma sit, satis est ovam adesse, & fere globosam partis extuberationem.

40. Extranea hæc omnia erant a polypo, de quo agebatur, quod late prosecutus est Victorius Masinius, celeberrimus in Urbe Chirurgus, accitus ad suum ferendum suffragium pro veritate; quod scriptis edidit, ubi inter cetera late adducta agens de fonticulo cervici ægrotæ inusto, ait: *Sed inutili risuque spe digna obtinendi ab usu fonticuli absolutam polypi, quem adactus ignis, & caustica medicamenta apposita extenuare non valuerunt, promptissimam extenuationem & consumptionem, Cauterii inustionem professores artis præcipiunt, ut succrescenti polypo nutrimenti pars detrahatur, quominus augeatur. Ceterum cum ejus substantia sit non ex coactis humoribus, sed ex concretione carnis extuberantis, neque modica, neque multa adducti per fonticulum puris quantitas unquam eam extenuabit.*

41. Atque ex his aliisque serio ponderatis, sanationem a polypo inter miracula recensuimus edito Decreto die 13. Novembris 1741.

C A-

CAPUT VIGESIMUM.

De Partu, qui miraculo fit.

1. QUÆRIT S. Thomas 3. *par. quæst.* 30. *art.* 4. an annuntiatio ab Angelo facta partus Christi Domini convenienti ordine fuerit perfecta; & affirmando respondet, cum Angelus a Deo missus fuerit, ut partum Virgini annuntiaret, & quæ a Deo sunt, ordinata sint, uti habetur *ad Romanos* 13. Sed, cum Angelus Beatissimæ Virgini suadere volens, possibile esse, ut pareret filium, licet virum nec cognovisset, nec esset cognitura, usus sit exemplo Elisabeth, quæ filium in senectute sua conceperat, licet sterilis esset. (*Luc. cap.* 1. *v.* 36.): *Et ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua, & hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis, quia non erit impossibile apud Deum omne verbum*; Sanctus Doctor hanc sibi opponit difficultatem *loc. cit. ad tertium*: *Majus non potest probari sufficienter per minus: sed majus fuit, Virginem parere, quam Vetulam: ergo non fuit sufficiens probatio Angeli probantis conceptum Virginis ex conceptu Senis*. Huic autem difficultati ita ab eodem Sancto Doctore respondetur: *Dicendum, quod sicut Ambrosius dicit in hexameron, ob hoc multæ steriles pæpererunt, ut partus credatur Virginis, & ideo conceptus Elisabeth sterilis inducitur, non quasi sufficiens argumentum, sed quasi quoddam figurale exemplum, & idea ad confirmationem hujus exempli subditur argumentum efficax ex omnipotentia Divina*.

2. Idem Sanctus Doctor *eadem* 3. *par. quæst.* 33. *art.* 4. quærit, num *conceptio Christi fuerit naturalis, an miraculosa*; & respondet, conceptionem fuisse *simpliciter miraculosam, & supernaturalem*, sed *secundum quid naturalem*. *Respondeo dicendum, quod, sicut Ambrosius dicit in libro de Incarnatione, multa in hoc mysterio & secundum naturam invenies, & ultra naturam. Si enim consideremus id, quod est ex parte materiæ conceptus, quam mater ministravit, totum est naturale. Si vero consideremus id, quod est ex parte virtutis activæ, totum est miraculosum. Sed quia unumquodque magis judicatur secundum formam, quam secundum materiam, & similiter secundum agens, quam secundum patiens, inde est, quod conceptio Christi debet dici simpliciter miraculosa & supernaturalis, sed secundum aliquid naturalis*. Hanc veritatem late illustrant Theologi; tum quia in conceptione Christi Domini Maria virgo simul, & mater permansit; tum quia, statim ac Beata Virgo Gabrieli præbuit assensum dicens (*Luc. cap.* 1. *vers.* 38.): *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, eodem momento, nullaque interposita mora, in utero Virginis corpus Christi compactum est integrum, & omnibus organicis membris absolutum; tum quia corpus Christi non solum in momento conceptionis fuit integre formatum, sed insuper momento fuit animatum anima rationali; & demum, quia in puncto conceptionis Christi corpus fuit unitum Verbo Divino. Legi possunt duo insignes Sancti Thomæ Discipuli, Graveson *de misteriis & annis Christi dissert.* 2. & Gotius *in veritate Christianæ religionis tom.* 4. *part.* 1. *cap.* 5. §. 4.

3. Testante ergo Spiritu Sancto, qui nec fallere, nec falli potest, miraculo tribuimus partum Elisabeth, quæ naturaliter apta non erat ad generandum ob ætatem, & ob sterilitatem. Idem dicimus de partu Saræ uxoris Abrahæ, de quo *Genes. cap.* 17. *v.* 15. *Dixit quoque Dominus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram, & benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum, eritque in nationes, & Reges populorum orientur ex eo. Cecidit Abraham in faciem suam, & risit dicens in corde suo: Putasne centenario nascetur filius, & Sara nonagenaria pariet?* & vers. 19. *Et ait Deus ad Abraham: Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac*. Quapropter Apostolus *ad Hebræos* 11. vers. 11. ait: *Fide & ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit*; & de Abrahamo, & Sara S. Augustinus *de civit. Dei lib.* 16. *cap.* 28. *col.* 441. tom. 7. *Ambo autem seniores erant, sicut Scriptura testatur, sed illa etiam sterilis, & cruore menstruo jam destituta, propter quod jam parere non posset, etiamsi sterilis non fuisset*. Idem dicimus de partu uxoris Manue, quæ peperit Samsonem, ut *Judicum cap.* 13. *vers.* 3. *Apparuit Angelus Domini, & dixit ad eam: Sterilis es, & absque liberis; sed concipies, & paries filium*. Idem dicimus de partu Annæ, quæ peperit Samuelem, ut 1. *Regum cap.* 1. *vers.* 5. *Dominus autem concluserat vulvam ejus*.

4. At, deficiente Divino testimonio, neque redacta ad humanas probationes ab ætate patris, aut matris, vel præcedenti longa sterilitate deductas, quamvis partus in se possit miraculi conditiones habere, difficile tamen erit, eum uti talem approbari posse ab Ecclesia. Misso etenim exemplo hominum Antediluvianorum, Adami videlicet, qui, teste Moyse *cap.* 5. *Genesis*, vixit annis 930. Sethi, qui vixit annis 912. Enosii, qui vixit annis 905. Cainanis, qui vixit annis 910. Jaredi, qui vixit annis 962. Mathusalem, qui vixit annis 969. Noemi, qui vixit annis 950. & quorum nonnulli filios genuerunt ætate admodum provecta, cum *in eod. lib. Geneseos* legamus, Sethum genuisse Enosium anno vitæ suæ 105. Enosium jam nonagenarium genuisse Cainanem, Mathusalem genuisse Lamechum anno ætatis suæ 187. & denique Noemum anno ætatis suæ 500. genuisse filios Semum, Chamum, & Japhetum: & translato sermone ad homines post diluvium, rarum est, sed aliquando tamen factum, ut mulier major quinquagenaria naturaliter pepererit, juxta Textum *in L. Si major C. de legit. hæred. Si major quinquagenaria partum ediderit, si debet hujusmodi soboles suo patri succedere, & hæreditatem ejus nancisci, a Cæsariana advocatione interrogati sumus. Et sancimus, licet mirabilis hujusmodi partus inveniatur, & raro contingat, nihil tamen eorum, quæ probabiliter a natura noscuntur esse producta, respui*. Frequentiora sunt exempla virorum, qui majores sexagenariis liberos habuerunt, licet terminus generationis in anno sexagesimo quoad homines constituatur, juxta late adducta apud Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *disp.* 32. *num.* 16. quodque præcipuum est, non desunt exempla hominum, qui filios naturaliter genuerunt ætate octoginta, nonaginta, & centum annorum; puellarum, quæ ætate octo, vel novem annorum naturaliter pepererunt, & mulierum, quæ pepererunt filios, cum essent ætate annorum sexaginta septem; uti legi potest apud Lemnium *de miraculis occultis naturæ lib.* 4. *cap.* 34. & apud Marcellum Donatum *de medica historia mirabili lib.* 4. *cap.* 14. Thomas Reinesius *in schola Juro-Consultorum medica lib.* 3. *cap.* 9. quærit, quis ultimus sit annorum terminus ad concipiendum idoneus; &, postquam cum Aristotele præmisit, septuagesimum annum in viris, & quinquagesimum in mulieribus ultimum esse terminum, statuit hominum naturam esse inspiciendam, & hinc evenisse, ut viri nonnulli annorum nonaginta, & centum quoque annorum filios genuerint, feminæ autem prætergressæ annum sexagesimum feliciter conceperint.

5. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canonizat. tit.* 3. *cap.* 3. §. 13. duplicis speciei partum dari ait, alterum prodeuntem figura naturali & consueta, alterum prodeuntem figura extraordinaria & præter naturam. At Sennertus *tom.* 4. *lib.* 4. *pract. par.* 2. *sect.* 6. *cap.* 3. docet, partum alium esse naturalem, alium difficilem naturalem, alium vitiosum, seu difficilem præter naturam, alium tardum, alium nullum fœtu in utero mortuo, alium demum cæsareum. Partus naturalis est, cum infans perfectus est, & exitum quærit, & natura eum expellere conatur, & urgentibus doloribus, sine quibus fœtus non ederetur, infans capite deorsum versus uteri os convertitur, crura sursum dirigit, & brachia quoque sursum ad femora directa habet, ruptisque membranis, aquæ effluunt primo paucæ, deinde copiosæ, & postmodum sanguis aquosus, uterique orificium ad fœtum excludendum aperitur. Et Zacchias *consil.* 55. *num.* 3. *post suas quæstiones medico-legales* quinque conditiones exposcit in partu naturali; quarum prima est, ut partus debito ac justo tempore fiat; secunda, ut fœtus in exitu ad lucem suum naturalem situm servet; tertia, ut dolores non sint nimis acuti & acerbi; quarta, ut brevi tempore absolvatur, ita ut non pertranseat spatium viginti quatuor horarum; ultima, ut Secundæ & puerperia in ipso actu pariendi recte procedant.

6. Partus difficilis naturalis est, qui a naturali, de quo supra, deflectit. Sub hoc capite non comprehenditur casus infantis exitum sibi quærentis figura non naturali, cum ille pertineat ad caput partus difficilis præter naturam, de quo infra. Quocirca partus difficilis

lis naturalis est, cum vel mater debilis est, nec urgetur doloribus, qui ex uteri conatu excitantur ad foetum expellendum, vel si foetus non sit unus, sed multiplex, & uterque eodem tempore exitum quærat, vel si sit magnus aut secundum totum corpus, aut secundum caput, vel si sit debilis, ut membranas rumpere, & exitum sibi parare non possit; partusque difficilis naturalis est etiam, si membranæ sint crassiores & densiores, ut eas infans facile disrumpere non possit. Ex quibus proinde infertur, triplicem esse causam partus difficilis; aliam ex parte matris, & vis expultricis; aliam ex parte foetus, qui editur; & aliam ex parte viarum, per quas infans egreditur.

7. Partus difficilis præter naturam est, cum foetus prodit non eo situ, & figura, qua naturaliter, & frequenter edi solet. Hujus vitiosi partus multi modi sunt, quorum schemata expressa sunt apud Sennertum *loco citato cap.* 5.

8. Partus tardus est ille, qui tardius nascitur, quam naturaliter soleat. Partus nullus, foetu in utero mortuo, est, cum tempore legitimo pariendi conatus sese manifestant, dolores gravidam apprehendunt, & aqua, ut fieri solet, effluit, & postea omnes illi dolores evanescunt, & foetus non excluditur: quod accidit quatuor modis; vel enim foetus, & mater moriuntur; vel mater viva manet, & foetus moritur; vel mater vivit, & foetus vivit, sed in lucem edi non potest, vel mater moritur, & vivus foetus in utero relinquitur.

9. Partus demum cæsareus, est, cum foetus ex utero extrahitur per sectionem abdominis, & uteri, quæ in tribus casibus fit: primus est, cum foetus mortuus est, & mater vivit; secundus, cum mater mortua est, & foetus vivit; tertius, cum mater, & foetus vivit: & qui hisce duobus modis vivi eduntur, *Cæsares* nominantur, quod ex utero excisi sint, & ipsa illa actio *Partus cæsareus*.

10. Juxta modo exposita, inter requisita partus naturalis illud reperitur, ut debito ac justo tempore fiat; hinc oritur occasio quærendi, an, si extra debitum & justum tempus feliciter sequatur, invocato aliquo Dei Servo, vel Beato, possit id miraculo adscribi. Tempus legitimum pariendi sunt mensis nonus, & mensis decimus a conceptione; unde *lib.* 2. *Machabæor. cap.* 7. *v.* 27. mater sic alloquitur filium: *Fili mi, miserere mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac triennio dedi, & alui, & in ætatem istam perduxi*; & *Sapientiæ cap.* 7. *v.* 1. legitur: *Sum quidem & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro. Decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis, & delectamento somni conveniente*; Hippocrates autem scribit *in lib. de natura puer. In decem mensibus, quod longissimum est, nascitur fœtus.* Non agitur in præsenti de foetu, qui editur longe post dictum tempus; de hoc quippe tractabitur, cum sermo erit de partu tardo. Sermo coarctatur ad foetus, qui ante præfinitum prædictum tempus eduntur.

11. Zacchias *in quæst. medico-leg. lib.* 1. late impenbat sententiam Platonis, & Aristotelis, qui asseruisse dicuntur, hominem, ut cetera animalia, non habere certum terminum nascendi, statuitque, septem mensium partum non nasci naturaliter, & ex ordine communi naturæ; hoc autem tempore nascentem ut plurimum mori, vel vivere imperfectum & imbecillem; addit octo partum mensium, quidquid afferant communiter alii, qui eum non habent pro vitali, esse magis vitalem, quam septem mensium. Adhæret Sennertus *pract. lib.* 4. *par.* 2. *sect.* 6. *cap.* 1. Hippocrates ex adverso *lib. de octimestri partu* docet, *octimestres* non esse vitales: *Propterea octimestres non superstites manent, quia impossibile est, ut duas consequenter succedentes afflictiones pueri ferre possint. Affliguntur enim tum ea, quæ in utero fit, afflictione, tum ea, quæ in partu.* Tozzius *medicinæ parte priore tom.* 1. *tit. de partu* duplicem hanc improbat afflictionem dicens, si vera esset, frequentius fore, ut accideret in partu decem mensium ob motionem factam in nono mense. Thomas Reinesius *in scholis medica Jureconsultorum lib.* 3. *cap.* 7. putat, Hippocratem non loqui de motione foetus, quæ octavo mense accidat, cum hi, qui etiam septimo, aut nono mense nascuntur, paulo ante partum commoveri a feminis deprehendantur, & Hippocratem esse intelligendum de angustiis & laboribus, quos octavus mensis quadam proprietate ac vi naturali afferre observatur, exemplo allato febre laborantium, quos ait ut plurimum sexto die periclitari, non quod ab illius diei humorum motione quidquam ipsis timendum sit, sed quod sextus hic dies, qua ratione ignoratur, ægrotantibus esse solet infestus.

12. Aliqui, ut suadeant, foetum trium, aut quatuor mensium posse esse vitalem, utuntur illo Esdræ *lib.* 4. *cap.* 6. *v.* 21. ubi, loquendo de iis, quæ eventura sunt circa supremum Judicii diem, prædixit: *Anniculi infantes loquentur vocibus suis, & prægnantes immaturos parient infantes trium, & quatuor mensium, & vivent, & suscitabuntur.* Prætermisso autem, quod hæc potius significant aliquid monstrosum & portentosum, nemo est qui ignoret, Ecclesiam rejicere hunc quartum librum Esdræ tamquam apocryphum, & multis scatentem fabulis.

13. At, utcunque sit de his, cum sæpissime naturaliter acciderit, & accidat, foetus editos fuisse quinto, septimo, & octavo mense, ipsosque superstites fuisse, & bene valuisse, non poterit quoad nos umquam adscribi miraculo, quod partus editus quinto, septimo, aut octavo mense feliciter prodierit, vivus & vitalis fuerit, & ad longam ætatem vitam produxerit, etiamsi hæc contingerint, implorata intercessione alicujus Servi Dei, vel Beati. Exempla partuum vitalium editorum quinto, sexto, septimo, & octavo mense cumulata sunt a Schenkio *lib.* 4. *observ. medic.* Fortunius Licetus in suo opere *de monstris pag.* 222. testatur se natum septimo mense; & ipse diu vixit bona valetudine, & mortuus est senectute prospera. Lemnius *de miraculis occultis naturæ lib.* 4. *cap.* 22. hæc habet: *Ceterum quod ad septimum mensem attinet, novi complures apud Belgas maritimos, etiam gemellos, qui ad extremam devexamque ætatem crudo ac viridi corpore, menteque vegeta pervenerunt. Quocirca futilis est, nulliusque momenti illorum persuasio, qui septimi mensis partum inabsolutum, minusque vitalem statuunt, & non nisi exactis novem mensibus, infantem omnibus membrorum numeris consummatum in lucem producendum.* Armanus *in medicina critica cas.* 1. *fol.* 13. refert decisiones Facultatis Medicæ Lipsiensis edita die 26. Octobris 1564. & pluribus rationibus & exemplis ostendit, naturaliter posse infantem quinto aut sexto mense nasci, & vivere; quod & clarius eadem Facultas declaravit anno 1656. ut idem Armanus refert *fol.* 450. Theophilus Raynaudus *de ortu infantium per sectionem cæsaream oper. tom.* 14. *fol.* 316. ait, licet ordinarii partus ante septem menses non fiant vitales, tamen id non esse universaliter verum, cum aliquando secus acciderit; quod ipsum asserit etiam de partu octo mensium. Montuus Anasceves *morborum lib.* 4. *cap.* 41. testatur, se novissime Pincernam Christianissimi Regis Henrici, qui mense quinto natus erat, & ætate jam consistente vivebat; & Cardanus *in commeat. ad lib. Hippocratis de septim. Part.* narrat, Cardinalem Sfondratum octavo mense natum esse. Thomas Reinesius *in cit. scholis medica Jureconsultorum lib.* 3. *cap.* 7. hæc habet de partu octimestri: *Fateor igitur, multos octimestres vitales non esse: sed falsum id tamen puto hos omnes interire; nam, quod Auctores dixerint, illos vitales non esse, aut magna ex parte hoc dictum intellige, aut dices, sæcula illa plus nimio numeris credidisse, ideoque res ipsas plerumque, non ex propria natura, sed tantum pro numeri ratione mensos esse.* Gaspar a Rejes *qu.* 90. allatis exemplis demonstrat, non paucos foetus vixisse, licet editos quinto mense subjicitque *num.* 5. *Qui eventus, cum toties fuerit animadversus, in pluribus aliis accidisse putandus est; nec enim omnes casus illorum, qui sic nati sunt, & superstites evaserunt, in Medicorum libris sunt annotati.* Concordat Tozzius *loc. cit. de partu* tum quoad editos quinto, tum quoad editos octavo mense: & Medicorum testimonia de partu quinquemestri vitali retulit, & secuta est Rota Romana *in decis.* 110. *num.* 6. coram Cardinali Alexandro Caprara, cujus memoria in benedictione sit. Cum enim esset Rotæ Romanæ Auditor, Me, licet nihil tale cogitantem, eximia humanitate invitavit, ut et qualemcumque operam meam præstarem in causarum discussione, quæ in eo Tribunali erant decidendæ, quod pluribus annis præstiti sub tanti viri disciplina, quæ mihi ostium aperuit ad graviora Romanæ Curiæ ministeria.

14. Dictum est, loquendo de partu naturali, dolores prodesse ut foetus edatur, sed eos non debere esse nimis acutos & acerbos. Confirmatur hoc ipsum *ex lib. Genesis cap.* 35. *v.* 17. ubi de partu Rachelis ita legitur: *Ob difficultatem partus periclitari cœpit; dixitque ei obstetrix: Noli timere, quia & hunc habebis filium. Egrediente autem anima præ dolore, & imminente jam morte, vocavit nomen filii sui Benoni, id est Filius doloris mei. Pater vero appellavit eum Beniamin, id est Filius dexteræ. Mortua est ergo Rachel, & sepulta est in via,*

quæ

quæ ducit Ephratam, hoc est Bethlehem. Id recte explicat Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 1. tit. 4. quæst. 4. num. 4. & seqq. Quod ergo in immodicis partus laboribus ac doloribus consueto molestioribus humores plurimum agitentur, spiritus dissipentur, & sanguis in venis inflammationem, ac præternaturalem calorem concipiat, ita ut ex ea commotione facile vel febris acuta accendatur, vel alius quidam morbus excitetur, ut uteri inflammatio, & hujusmodi, notum est nobis Medicis*. Quid ergo dicendum erit, si mulier acerbissimis vexata doloribus, invocato Dei Servo, vel Beato, edat feliciter fœtum? Eritne id adscribendum miraculo? Porro, si meus sensus exquireretur, dicerem, id posse esse in se miraculum, sed non quoad nos; sola enim femina de acerbitate dolorum, & eorum immodica gravitate testimonium ferre potest: &, quamvis Hippocrates multum credat deferendum testimonio feminarum in his, quæ spectant ad partum, *in opere de septimestri partu text. 2. pag. 169. Porro mulieribus de partubus fidem derogare non oportet; dicunt enim omnia, & semper dicunt, & semper proferunt; neque enim opere, aut sermone persuasæ sunt, sed ex eo, quod cognoverunt in corporibus suis contigisse*; cum tamen facili negotio accidere possit, ut asserant se correptas gravissimo & acerbissimo dolore, licet dolor tantum fuerit acerbus & gravis, nemo est qui non videat, nimis debilem futuram esse probationem gravitatis morbi, si ea, quam ais necessario requisita in miraculo, soli attestationi feminæ patientis inniteretur. Quapropter, siquid hujusmodi contingat, opus esset, ut ultra magnam dolorum acerbitatem, & symptomata, quæ dolores comitantur, ex doloribus aliquis alius morbus provenisset, de quo Medici ferre judicium possent, an esset gravis, necne, an, edito fœtu juxta naturalem rerum cursum, nedum dolor, sed morbus cessare extemplo potuerint. Zacchias etenim *loc. cit.* non tam dolorum, quam acutæ febris, & uteri inflammationis meminit. Et his terminis continetur exemplum partus relati in bulla Canonizationis S. Raymundi de Pennafort, in quo non modo femina acerbissimis pariendi doloribus oppressa tribus diebus ac noctibus ob languentis stomachi fastidium cibos omnes & haustus respueret, & a sensibus alienata, & vocis usu privata jacuerat exanimis; sed etiam, ultra sanitatis subitam recuperationem post Beati invocationem, nullo adhibito remedio naturali, multæ aliæ ex parte fœtus circumstantiæ adfuerant, expositæ in relatione Rotæ Auditorum, ex quibus certum periculum mortis tum ipsi, tum matri fuerat imminens, quod, Beato intercedente, sublatum est.

15. Dictum est, partum naturalem debere brevi tempore absolvi, spatio videlicet viginti quatuor horarum. Repetit hoc ipsum Zacchias *qu. medico-legal. lib. 1. tit. 2. quæst. 7. num. 15.* Adhæret Sennertus *pract. lib. 4. part. 2. sect. 6. cap. 4. in prognosticis num. 3. Si mulier quatuor diebus in partu laboret, vix fieri potest, quin fœtus moriatur, quia interea temporis & matris, & fœtus vires collabuntur*; quem sequitur Dolæus *encyclopæd. medic. lib. 5. cap. 7. §. 6.* Si autem, invocato Dei Servo, vel Beato, partus excedat tempus prædictum, & feliciter sequatur, incolumi matre cum filio, eritne id inter miracula recensendum? Respondendum esse videtur, uti antecedenti quæsito respondendum est, posse videlicet in se miraculum esse, sed non quoad nos; cum novum non sit, feminas parturientes etiam naturaliter a morbo evadere, quamvis in partu per tres dies fuerint doloribus affectæ, uti videri potest apud Forestum *tom. 2. pag. 777. lib. 28. de mulierum morbis*. Quare Riverius *lib. 15. praxeos medicæ cap. 18. de partu difficili pag. 278.* partus difficultatem non constituit in longiori tantum temporis mora, sed in atrocioribus doloribus, aliisque symptomatibus gravioribus concomitantibus: *Partus difficilis appellatur, qui debitas atque ordinarias naturæ leges non servat, in eoque longius tempus insumitur, & dolores subito vehementiores, aliaque symptomata graviora eum comitantur*. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, inter cetera miracula sanationum in causa Canonizationis nunc Beati tunc S. Turribii proposita fuit liberatio mulieris a puerperio, quæ per tres dies partus doloribus adeo fuerat afflicta, ut animam emissura videretur, quæque, invocato Beato Turribio, infantulas gemellas feliciter edidit: &, quamvis Postulatores multum laboraverint, ut id inter miracula adscriberetur, sub obtentu potissimum dolorum protractorum ad tres dies, & felicis partus statim post invocationem, sacra tamen Congregatio abstinuit ab eo inter miracula recensendo.

16. Dictum denique est, in partu naturali aquas primo effluere debere paucas, deinde copiosas aquas, inquam, quæ continentur inter membranas Chorion, & Amnion, de quibus novissime Sebastianus Mellus in suo opere, cui titulus, *La Comare lib. 1. cap. 6. pag. 97. Venet. edit. anni 1721.* Ex quo fit, prætmaturam aquarum effusionem difficilem reddere partum. Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 2. tit. 4. quæst. 4. n. 11.* ita scribit: *Disruptis ante tempus opportunum dictis panniculis, aquæ effunduntur, & loca muliebria exsiccata relinquunt; excrementa enim cum fœtu exeuntia facilem partum reddunt*. Sennertus *lib. 4. part. 2. sect. 6. cap. 4.* ait: *Viæ tandem minus lubricæ sunt, cum membranæ ob tenuitatem nimis cito rumpuntur, & aquæ, quæ vias istas humectare, & lubricas reddere debent, citius, quam par est, effluunt*. Ortlobius *in dissertatione de partu, & situ fœtus pag. 292. §. 9.* obstetricem admonet, ne membranas rumpat, & intempestivum excitet aquarum profluvium: *Caute tamen & hic agat obstetrix, ne ipsas membranas rumpendo, aquarum intempestivum profluvium, & dehinc difficilem partum, aut etiam violentum simul infanti inferat*. Idem docet Verheyenius *cap. 24. pag. 392. Aqua illa effluens vocatur aqua parturitionis, quia e parturientibus, id est parere conantibus, excernitur. Inservit autem tunc illa aqua ad laxandas & lubricandas vias pro faciliori fœtus exitu*. Legi possunt Mauriceau in tractatu *de partu lib. 2. cap. 2. pag. 170.* & Sebastianus Mellus in citato opere *lib. 2. cap. 8. pag. 222.* Bonetus *lib. 5. cap. 2d. de symptom. part. num. 51.* ex prætmatura aquarum dejectione imminentem infert fœtus mortem, si ille post aliquot dies nascatur: *Dum igitur humores manant, fluxu suo & innundatione vias lubricant, ut nisi partus statim subsequatur, sed ad tempus & dies aliquot moram nectat, alimentum fœtui decedit, partusque fit difficilior, fœtus imbecillior, & consequenter necessario moritur*; & Craanen relatus per Bonetum *loc. modo cit. ante num. 55.* subjicit: *Quia aquæ illæ viis pro egressu fœtus debent glabritiem conciliare: Forsan obtinet etiam ratio hæc, quod aquæ illæ inserviunt pro respirationis materia, sicut nobis aer; nam in inspiratione assumit eas, redditque iterum in exspiratione. Cum igitur aquæ illæ deficiunt fœtui, idem est, ac si nobis eriperetur aer, adeoque fermentationes cordis fœtus maximum suffocationis incurrant periculum*. His positis, quærere nunc opus est, quid sit dicendum, si in partu prætmatura aquarum ejectio sequatur, & post nonnullos dies fœtus, incolumi matre, incolumis edatur. Eritne hoc miraculo adscribendum, si id sequatur post invocationem alicujus Servi Dei, aut Beati? Porro crederem, partum ex eo solo capite prætmaturæ effusionis aquarum, etsi feliciter prodeuntem, haberi non posse tamquam aliquid excedens vires naturæ, & miraculi rationem habens. Bonetus *in medicina Septentrionali edit. Genevensis anno 1686. part. 2. pag. 92.* refert observationem Pauli de Scorbait de aqua ante puerperium quindecim diebus innoxie effusa: *Illustrissima Comitissa de Storemberg quindecim diebus ante partum aquam puerperii semper rejicit absque gravi damno, ubi masculinam prolem pariturа est, non vero ubi femellam: an quia fœtus masculinus plus attenbit, quam femellus? an quia fortior masculus motu vehementiori vias aperit? an præcox ille fluxus sit hydropis uteri prodromus?* Nimia dolorum acerbitas, dolorum perseverantia ad tres vel quatuor dies, prætmatura effusio aquarum circumstantiæ sunt, quarum unaquæque, etiam singillatim sumpta, sufficit, ut partus haberi debeat pro difficili naturali, ideoque pro periculoso juxta illud Sennerti *cit. cap. 4. in prognost. Omnis partus difficilis, periculosus, & cum mater, tum fœtus in eo periclitantur*. Sed omnis felix evasio a partu naturali difficili & periculoso satis est ad miraculum constituendum, uti respondebant Consultores Congregationis sacrorum rituum Zacchiæ scribenti pro miraculo, de quo infra, in causa Beati Gregorii X. quemadmodum colligitur ex ejus *consil. 10. num. 1. post quæstiones medico-legales*.

17. Dum in superioribus agebatur de partu difficili naturali, dictum est partum difficilem naturalem esse, si parturientis vires sint omnis debiles, aut, si fœtus non sit unus, sed multiplex. Hippocrates *lib. 5. aphor. 55.* hæc habet: *Quæcumque utero gerentes a febribus corripiuntur, & fortiter calefiunt sine occasione manifesta difficulter pariunt, & cum periculo, aut abortum facientes periclitantur*; & Thomas Willis *in operibus medicis tom. 1. cap. 16. de febribus pag. 124.* ait: *Puerperarum febres supra communium aliarum indolem valde periculosas esse, vulgaris experientia abunde testatur*. Antonius Deusingius in suo tractatu *de generatione fœtus in utero pag. 204. num. 80.* maternum exposcit conatum pro fœtus edi-

editione: *Corpus etiam maternum totum quodammodo conatum confert; nec enim musculi duntaxat abdominis, ac diaphragma animali quodam motu ad uteri compressionem concurrentes partum promovent, sed partes itidem reliquæ corporis irritatæ quasi naturali quodam conamine atque connixu motum & contractionem sui instituunt a superioribus deorsum ad ipsum hypogastrium, uterumque vergentem. Atque hi vere labores ac dolores partus sunt, quibus nec ipsa parturiens volens nolens obsistere potest, utpote ab ipsa natura irritata quodammodo (velut singultus, sternutatio, convulsiones fiunt) proficientibus.* Celebris Malpighius *in epist. var. argum. pag.* 231. diligenter observavit, uterum esse musculum cavum, cujus textura, ut vocat, fibrosa & reticularis, ab ipso detecta vigorem partus tempore acquirit, ut intro urgeat, & eo modo, quo potest, conetur expellere fœtum suo cavo inclusum. Si parturientis ergo vires febri dejectæ sint, aut ex quacumque alia ratione vis expellendi fœtum maxime debilis sit, de partu difficili naturali non erit dubitandum, veluti hæc explicat Sennertus *loc. cit.* Sed admissa magna debilitate virium matris vel ratione morbi, aut ex alia causa, non statim felix partus, incolumis videlicet fœtus, erit ad miraculum referendus, cum fœtus ipse proprio conatu valeat naturaliter egredi, & defectum virium matris supplere. Ex triplici viventium, vegetabilium nempe, oviparorum, & viviparorum ordine, fœtus omnes duorum primorum ordinum suis ab uteris erumpunt per suum nisum duntaxat, nihil plane adjuvantibus conatibus maternis. Plantarum fœtus quia servantur intra semina, merito vegetabilium ova Empedocli dicta, atque a celebri Malpighio demonstrata, suos uteros, quos *pericarpia* dicunt, adolescendo diffringunt, nihil tunc conferentibus arborum ramis, & ramorum gemmis, a quibus, tanquam e sinibus maternis, olim deciderunt. Universi pulli per se ipsi, hoc est per suum quisque rostrum, ovorum putamina perrumpunt, nullum tunc matre auxilium præbente. In viviparis ad partum concurrunt tum vires matris, tum fœtus; si ipsi fuerint robustiores, præmortuis quamvis matribus, uterum dilatando, in lucem venire possunt. Christianus Fridericus Germann *de miraculis mortuorum lib. 1. tit. 9. §. 7.* variis exemplis probare conatur, gravidas mulieres mortuas parere posse. Licet enim, proprie loquendo, mulier, quæ mortua est, parere dici non possit, cum partus sit actus mulieris viventis & enitentis juxta ea, quæ plene adnotarunt Alciatus, Brecheus, & Rebuffus in *l. Anniculus §. Falsum ff. de verbor. significat.* infans tamen ex utero matris mortuæ exiens in lucem venire dicitur & nasci, uti prosequitur Rebuffus *loc. cit. vers. 5. Verum est quoad ipsam, ut vere peperisse non dicatur; nihilominus editus infans, & natus esse dicatur.* Confirmat Tiraquell. *in l. Si unquam C. de revocandis donationibus, in verb. Susceperis liberos, num. 140. & seqq.* qui nascendi modus aut fit per sectionem illam, quæ a Chirurgis dicitur *Cæsarea*, de qua late Carolus Stephanus *lib. 3. de dissect. part. corp. human. cap. 1.* & Franciscus Mauriceau in suo tractatu *de morb. mulier. prægnant. lib. 2. cap. 32.* vel per nisum prolis, matre præmortua, vi sua prosilientis, quemadmodum bene explicat Theophilus Raynaudus *oper. tom. 14. cap. 1. de ortu infantium per sectionem cæsaream num. 10.* Huc spectant, quæ habentur apud Riolanum (*antropographia lib. 6. cap. 8.*): *Potuit fœtus suopte impetu, ruptis membranis tenerrimis, & jam extensis, vivus ab utero emergere, prius tamen mortua & extincta matre*; apud Hildanum *in epist. ad Oringium pag. 1174.* apud Harveum *de generatione animalium exercit. 72. tit. de partu* scribentem: *Mulier mortua &c. mane sequenti in femore ejus repertus est infans, qui proprio nisu exitum sibi procuraverat*; apud Bartholinum *centur. 2. hist. anat. rar. observ. 99.* ubi ait: *Sphinx Theologico-Philosophica cap. 17. narrat, quemdam, cum mortuæ uxori pararet exequias, matris ab utero, subito emisso clare vagitu, salvum & incolumem pusionem vidisse egredientem &c. & ex Hero Matriti matrona ex familia Domini Francisci Lasso post tridui agonem mortua busto inferebatur. Post aliquot menses, busto iterum aperto, cadaver repertum fuit eodem loco, sed in dextro brachio infans mortuus jacebat*: non poterat autem infans in eo statu reperiri, nisi vivus ex utero matris prodiisset. De connixu fœtus, ut ab utero exeat, loquitur Hippocrates *de natura puerorum num. 37.* En ejus verba: *Se movente* (loquitur de fœtu) *& manibus ac pedibus calcitrante, pelliculam quamdam internam rumpi contingit: rupta autem una, etiam aliæ debiliorem vim habent, & rumpuntur, primum quidem illæ contiguæ & cohærentes, postea extremæ. Cum autem ruptæ fuerint pelliculæ, tunc fœtus a vinculo exsolvitur, & agitatus foras procedit &c. Quando autem procedit puer, violat ac dilatat uteros in exitu, utpote teneros existentes. Procedit autem in caput, si secundum naturam prodieris.* Idem post Hippocratem explicat Antonius Deusingius *in tractatu de generatione fœtus in utero pag. 176. num. 70. Fœtum quidem ad exitum sui multum conferre, rumpendo membranas, ac sub vehementissimis motibus capite suo uteri angustias aperiendo, dubium esse non potest. In oviparorum animalium coitu id liquido deprehenditur, ubi non matres, sed fœtus ipse corticem rumpit: & ante omnes hanc fœtus in nativitate operam & molimen proprium Hippocrates eleganter descripsit lib. de nat. puer.*

18. Quod dictum est de partu difficili naturali ob debilitatem virium parturientis, sibi etiam vindicat locum quoad partum difficilem naturalem, si fœtus non sit unus, sed multiplex; cum nec in hoc, licet feliciter edito, tam ipso, quam matre superstitibus, etiamsi id contingat post invocationem alicujus Servi Dei, vel Beati veri miraculi ratio fere constitui possit.

19. Fetus gemini, seu Gemelli duplici modo esse possunt; aut in conceptione, aut in partu. Gemini in conceptione sunt, qui eodem tempore fuerunt concepti. Quomodo autem id fiat, pendet a celebri quæstione de viviparorum genesi ex ovis, pro qua strenue pugnant Verheyen, & Franciscus Maria Nigrisoli in suo tractatu Italice conscripto *de viventium generatione*, & adversus quam scribunt Lamy, Barbatus, Du Vernoi, Sbaralea, & Joannes Hyacinthus Vogli in sua elucubrata dissertatione *de genesi viviparorum* quam Bononiæ edidit anno 1718. apologiam scribens pro suis thesibus physico-medicis in publico Bononiensi Archigymnasio disputatis: cui honesto & docto viro me multum debere profiteor, cum eximia diligentia, ut mihi rem gratam faceret, horum meorum librorum editioni præfuerit, & errata correxerit, quamvis muneri addictus publici Professoris in Archigymnasio, & ægrorum curis per urbem.

20. Fœtus gemini, seu Gemelli in partu sunt, qui eodem tempore eduntur, licet eodem tempore non fuerint concepti, quod facili negotio accidere potest, si alter post septem, alter post novem menses prodeat, quod duobus ante mensibus conceptus sit.

21. Fere Gemini, seu Gemelli appellantur, qui eodem tempore concepti eodem tempore eduntur, quales fuerunt Jacob, & Esau. De Gemellis hoc modo sumptis ita loquitur Hippocrates *in lib. de superfæt. num. 7. Quæ Gemellos gestat, eadem die parit, velut concepit; habet autem utrosque pueros in una Secunda.* Franciscus Vallesius in commentario illius historiæ relatæ ab Hippocrate, feminæ scilicet, quæ duas femellas gemellas fuerat enixa, & in hydropem inciderat, *lib. 2. sect. 2. text. 21.* ita scribit: *Hic ex partus difficultate facta sunt duo gravissima mala, hydrops, & ulcera uteri. Merito autem fuit difficilis partus, quia peperit feminas duas; nam, & quia feminæ, & quia duæ, poterant id facere, cum geminus partus simplici sit difficilior, & feminæ, quam viri.* Gemelli unius sexus vivaciores sunt, quam diversi sexus, veluti observat Sennertus *pract. lib. 4. par. 2. sect. 4. cap. 5. in prognost.* Nonnulli opinati sunt, fieri posse, ut quinque fœtus eodem tempore edantur, quod desumunt ex Textu *in l. Si pater ff. de solut. & lib.* & adnotavit Gellius *noct. Attic. lib. 10. cap. 2.* quod totidem cellulæ in utero humano reperiantur: sed, cum uterus his cellulis sit destitutus, & uno tantum cavo donetur, licet pars dextera a sinistra per crassiorem quamdam lineam segregetur, passim admittitur, non solum quinque, sed plures fœtus naturaliter eodem tempore edi posse, licet, si tres uno partu edantur, non ita facile contingat, ut vitales sint, sicuti adnotavit Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 1. tit. 2. quæst. 8. num. 8.* & sequitur Tozzius *oper. tom. 1. edit. Venet. tit. de superfœtantibus, & multiparis* per hæc verba: *Hinc, Gemellis receptis raro hi partus superstites sunt, cum ob uteri angustiam nec satis nutriri, nec adolescere possint. Immo, si naturæ opificium contemplemur, quæ gemina tantum ubera hominibus largita est, aliis vero animalibus, quæ plures simul fœtus edunt, mammarum multitudinem, humani partus trigemini, quadrigemini monstrosi videntur.* Quia vero tot sunt exempla fecunditatis mulierum, quæ etiam plures, quam quinque, liberos eodem tempore ediderunt, eaque collecta legi possunt apud Marcellum Donatum *in medica historia mirabili lib. 4. cap. 24.* & apud Schenckium *observ. medicin. lib. 4. de part. ad tit. Partus numerosus*; & quia sæpe naturaliter contigit, feminam, & masculum eodem tempore natos incolumes & superstites fuisse, ut refert Sennertus *loc. cit.* tresque libe-

ros eodem tempore natos vitam ad longam ætatem protraxisse, ut Mellus in opere supra citato *lib. 2. cap. 5. pag.* 192. ex his unusquisque facili negotio deprehendere poterit, quanto cum fundamento superius dictum sit, non posse fere miraculum constitui in partu naturali difficili, & in quo fœtus non est unus, sed multiplex.

22. Diximus fere: si etenim circumstantiæ ostenderent, geminorum, aut multiplicium fœtuum editionem aliquid prodigiosi in se habuisse, de miraculo non esset dubitandum. Exemplum esse potest in partu Rebeccæ, de quo *Genes. cap. 25. vers. 21. & seqq. Deprecatusque est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis, qui exaudivit eum, & dedit conceptum Rebeccæ. Sed collidebantur in utero ejus parvuli. Quæ ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque Rebecca, ut consuleret Dominum. Qui respondens ait: Duæ gentes sunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividentur; populusque populum superabit, & major serviet minori. Jam tempus pariendi advenerat, & ecce Gemini in utero ejus reperti sunt. Qui prior egressus est, rufus erat, & totus in morem pellis hispidus, vocatumque est nomen ejus Esau. Protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu, & idcirco appellavit eum Jacob.* Certamen enim & lucta parvulorum Jacob, & Esau non vi naturæ, sed Dei ductu facta est ad præsagium, ut significaretur, Jacob & Esau inter se colluctari debere de jure primogeniti, & primatu; idcirco Jacob tenuit plantam Esau, quasi eum supplantare volens, ne prior ex utero egrederetur, quemadmodum ex Ruperto late adnotavit Cornelius a Lapide *ad idem c. 25. Genesis*, Exemplum quoque multiplicis fœtus miraculo editi esse poterit in Margarita Florentii Comitis Hollandiæ filia, quæ cum mulierculam stipem petentem, & gemellos in ulnis gestantem acerbe increpasset, asserens, eam uno partu duos producere non potuisse, nisi duorum quoque virorum commercio usa esset, Mendica precibus a Deo contendente, ut in signum suæ pudicitiæ Comitissa gravida tot pareret infantes, quot essent in anno dies, exacto gestationis tempore, ann. 1276. ipsa die Parasceves tercentum sexaginta quatuor infantes partim mares, partim famellas peperit, qui a Guidone Trajectensi Suffraganeo sacro Baptismate abluti simul omnes cum matre uno eodemque die mortui sunt. Historia hæc marmore descripta est in Pago Lausdun non procul a Lugduno Batavorum, & Schenckius *loc. cit.* tum verba monumenti, tum Historicorum testimonia refert, & colligit. Apud Schottum *philosop. curios. par. 1. lib. 1. cap.* 10. alia narrantur numerosi partus exempla. Et, ut aliquid de ea, quæ vocatur *superfœtatio*, dicamus, etsi Galenus eam videatur non admisisse, ut ostendit Marcellus Donatus *in opere cit. lib. 4. cap.* 16. tamen sæpe naturaliter contigisse certum est. Joannes Rhodius *observ. medic. centur. 3. observ.* 52. refert Navicularii cujusdam Patavini uxorem quovis anno superfœtare consuevisse. Certum pariter est, fœtus hoc modo natos, vivos, & vitales fuisse, ita ut de rei veritate dubitari non possit, quemadmodum prosequitur Sennertus *loc. cit. cap. 6.* Hippocrates *lib. 5. aphor.* 51. ait: *Quæ utero gerunt, iis uteri os comprimitur*; vel (ut alii vertunt) *connivet, constringitur, aut corrugatur*; quomodo autem, hoc minime obstante, ex novo concubitu superfœtatio fiat, explicant Tozzius *in comment. ad dictum aphorismum*, & Mellus *in oper. cit. lib. 2. cap. 5. pag.* 190.

23. Jam ut transeamus ad partum difficilem præter naturam, prænoscere opus est, modum, quo natura partum promovet, eum esse, ut fœtus per superna membra, quæ infernis majora & graviora sunt, quemadmodum indicavit Hippocrates, *de natur. puer. n.* 37. prono scilicet capite, exitum quærat, & subsequentibus humeris faciliorem infernis membris mole minoribus viam aperiat & sternat, valida tum accedente & conspirante tam uteri, quam infimarum partium vi sese constringendi, ac compellendi. Uno verbo, partus secundum naturam frequentissimus, & minime omnium periculosus est, si fœtus, quem mater usque ad statutum a natura tempus utero gestavit, instante partu, caput ex alvo emittit, veluti adnotarunt post Hippocratem *loc. cit.* Aristoteles 4. *de gener. animal.* & Galenus *lib. 15. de usu part. cap.* 7. Proximus huic pariendi modo alter est, cum puer ambobus in lucem pedibus exit, & sic nascentes *Agrippæ* Latine dici solent ex Aulo Gellio *lib. 16. cap.* 16. Pariendi hæc etenim figura propinqua est naturali, & præsertim, si infans manibus super utroque femore extensis, recta deferatur. At, si puer maturus & perfectus, non capite, non pedibus, at obliquus & ex alvo matris erumpere conetur, alteramve manum, vel utramque complicatam, vel pedum unum ex. gr. emittat, altero intus detento, vel duplicatus uteri ostio insistat, hic pariendi modus periculosus est: quod Hippocrates *lib. 1. de morbis mulierum* apertissime demonstravit exemplo deducto a vase oleario angusti oris, in quod si quis recta, & in longitudinem nucleum immiserit, non facile obliquum extrahere poterit. Horum partuum schemata videri possunt apud Sennertum *cit. lib. 4. pract. par. 2. sect. 6. cap.* 5. & de illis plura habentur apud Mellum *in oper. cit. lib.* 3. Sennertus *in prognost. loco allato* hæc habet *de difficilis præternaturalis partus figuris* ibi depictis: *Omnes istæ fœtus exitum quærentis figuræ præternaturales non solum difficiles sunt, sed & periculosæ, ut interdum mater, interdum fœtus, interdum & mater & fœtus pereat. Minus tamen periculi est, cum infans in pedes, præcipue utrumque, exit. Latini hoc modo natos* Agrippas *appellant.*

24. Thomas Campanella *medicinalium lib. 6. c.* 21. *art. 12. num. 22. & 23.* ita de his partubus loquitur, & de naturalibus remediis adhibendis: *Et, cum naturalem configurationem exeuntis non servat fœtus, periculosus est partus valde sibi, & matri. Naturale quidem est, si in caput exeat, admotis ad femora manibus, vel si pedes prius juncti exeant, manusque adhærentes lateribus sequantur. Si autem nates, aut venter, aut alia media membra in os uteri primo inserantur, vel una manus exeat foras, vel pes unus, tunc non est trahendus foras, ne luxetur, rumpaturque ipse, aut mater, sed dextre intrudendus manu calida adipe lita junctis intromissu digitis; conandumque, ut, naturali configuratione adepta prius, mox extrudatur. At, si mortuus fuerit partus, ex motus privatione agnitus, difficilior erit: tunc trahendus obstetricis manu, pellendusque matris abdomine; &, cum desperatur, configurationem adipisci posse commodam, & mors ejus matri ob putrefactionem minatur mortem, tunc per chirurgiam particulatim fœtus extrahendus: quod etiam vivis miserè faciendum, ne ipse, ac mater simul pereant; &, si tangi potest, ita prius baptizandus: multo autem magis, cum partus monstruosus fuerit biceps, triceps, quadrimanus.* Non agitur hic ex professo de fœtu mortuo, de quo infra, sed de fœtu vivente, exitum quærente figura præter naturam: cumque plures suppetant modi, quorum ope figura hæc naturalis evadere potest, aut quia ille suis conatibus figuram in exitu naturalem acquirere potest, aut quia vel parturientis conatus, vel obstetricum auxilia, vel naturalia remedia id præstare valent, unusquisque cognoscere poterit, difficile admodum esse, ut partus difficilis præter naturam, licet prodeat incolumis, & post invocatum Dei Servum, vel Beatum, Miraculo adscribatur, prout responderunt Consultores Congregationis sacrorum Rituum Zacchiæ scribenti pro miraculo partus hujusmodi in causa Beati Gregorii X. ut ex ejus *consil. 10. num. 1.* colligitur *Auget facti possibilitatem quotidiana experientia, cum in horas videamus, pueros in nates, in ventrem, in latera, divaricatis cruribus, aut brachiis extensis, altero pede tantum exerto, non tantum nasci, sed nasci etiam vivos & incolumes, matre quoque incolumi permanente.* De fœtu mortuo posito in figura præter naturam hæc referuntur a Luca Schroeckio apud Bonetum *in medic. Septent. tom. 2. lib. 4. sect. 7. observ. 10. pag. 93. edit. Genevens.* En ejus verba: *Decima nempe Februarii noctu hora decima vocabar ad Pistoris cujusdam uxorem juvenculam justum gestationis terminum quidem emensam, sed difficulter admodum parientem, prominente jam extra partes fœtus masculi manu dextera brachioloque sensim sequente, & reliquo corpusculo intra uterum subsistente, nihil, vel parum in tertium usque diem proficientibus puerperæ, & naturæ conatibus, quos adjuvare idoneis remediorum auxiliis contendebam, sed incassum omnia. Verum, cum parum spei de salute superesset, ob deficientes puerperæ vires, & obortum putidum e brachioli propendentis gangræna jam infecti fœtorem, Divinum subveniebat auxilium, dum stimulum ad urinæ excretionem ex improviso sentiret, & simul novum parturientis doloris nisum: quare a præsente tum obstetrice instanter sollicitata, ut quantum virium corporis adhuc restaret, eas intenderet ad omnimodam fœtus exclusionem, id quod animose ac strenue fecit, cum felici adeo successu, ut integrum pueri emortui corpusculum exin fuerit exclusum.* Prosequitur Auctor referens alios morbos, quibus parturiens afflicta fuit; & narrationem tandem sic concludit: *Quamvis hoc jam tempore, quo talia scribo ... immunis plane femina vitam pancratice transigat.*

25. Post hæc nihil aliud remanet, quam ut aliqua subjiciantur de partu tardo, & de partu nullo, præcipue ob fœ-

ob fœtum in utero mortuum. Ut prætereamus casus fœtuum natorum post undecimum mensem a conceptione, de quibus Aulus Gellius *lib. 3. noct. Attic. cap. 17.* & Alciatus *lib. 3. paradoxorum cap. 7.* celebris est casus, de quo Mercurialis *consil. 85. ad Illustrissimum Christophorum a Welchenstein*, ubi hæc habet: *Numquam aut visum, aut scriptum est, quantum ipse recordor, mulierem ullam fœtum vivum quatuor annis ventre gestasse, quemadmodum hæc a te mihi proposita mulier, quam scribunt anno decimo quinto enixam murem, mox primo conjuge orbatam cum secundo, ac tertio sexdecim annis sterilem mansisse, donec tandem quarto nupta concepit fœtum, quem ipsa omnino affirmat se, jam quarto anno exacto, vivum gestare non modo absque ulla insigni molestia, verum etiam cum summo valetudinis lucro, nempe quæ prius innumeris pene malis tentaretur, nunc vero a cunctis libera sit.* De hoc casu Sennertus *pract. lib. 4. par. 2. sect. 6. cap. 6.* ait: *Sed hæc rara, & pene miraculosa sunt. Acciduntque procul dubio ob semen debile, uterique calorem languidum, quibus de causis & fœtus tardius absolvitur, & expultrix languet. Non est autem in Medici potestate talia corrigere, sed naturæ omnia permittenda:* quam etiam rationem late exornat a Rejes *quæst. 90. num. 3.* Ad duodecimum, ad tertium, & quartum supra decimum mensem nonnullos fœtus progressos, & in lucem feliciter editos ostendit Caranza *cap. 15. de partu naturali*. Alii insoliti casus cumulantur a Thoma Bartholino in dissertatione *de insolitis partus humani viis cap. 2.* inter quos exstat ille relatus a Nicolao Trigautio *lib. 1. de christ. exper. apud Sinas cap. 10.* Lauzu videlicet Philosophi Chinensis octoginta annis in alvo matris gestati, de quo tamen, aliisque prius expositis ait Bartholinus *loc. cit. Omnibus fidem adhibere vix possum*. Disputant Medici, num Harstoeker, an Leweenoeckius fuerit primus, qui nonnullos parvos vermes in semine animalium, ac proinde etiam in semine hominis observavit. Andry, posita doctrina horum vermium, infert, naturaliter contingere posse, ut mulier post undecimum, aut duodecimum mensem a conceptione fœtum edat, intelligendo nomine conceptionis primariam actionem, per quam humor spermaticus intra matricem retinetur, postquam in eam ovum lapsum est, & docendo, tunc fieri feminam gravidam, cum vermis ovum ingreditur. Doctrinam hanc exponit celebris Antonius Vallisnerius in erudita historia *de hominis & animalium generatione par. 1. cap. 8. num. 9. Di qui può nascere conchiude* (Andry) *che una femmina, il di cui marito sarà poco dopo morto, ch' ella averà concepito, non partorirà che nell' undecimo, o duodecimo mese, e qualche volta ancora nel decimo terzo, poichè il verme non sarà entrato nell' uovo, che dopo lo spazio di un mese, o due, e può essere tre dopo la concezione. Confessa essere il fatto difficile, ma però non impossibile, essendosi alcuna fiata veduti di sì fatti parti senza alcuna macchia di colpa.*

26. De partu nullo, & fœtu in utero mortuo scribit Sennertus *loc. cit. cap. 7. in prognost. Si fœtus ex utero edi non possit, periculosissimum est, & periclitantur cum mater, tum infans; & quidem interdum fœtus moritur, mater vero manet; interdum mater moritur, & infans salvus superest; interdum & mater & fœtus moriuntur; interdum & mater, & fœtus vivus manet, atque uterque servatur chirurgica extractione .... Nisi fœtus mortuus quamprimum excernatur, putrescens in vitæ periculum matrem conjicit. Quo pejora, & plura, fœtu mortuo in utero, matres apprehendunt symptomata, eo magis periclitantur, utpote si convellantur, si tremant, si lethargo & somno gravi corripiantur, si pulsus sit debilis; si vero nihil tale patiantur, ipsas servari posse, spes est.* At ex historiis patet, naturam quandoque sponte fœtum corruptum expellere, & varias vias quærere. Albucasis *lib. 2. chirurgiæ cap. 76.* factum a se visum exponit: *Vidi mulierem fœtum mortuum utero etiamnum gerentem, nihilominus denuo impregnatam, eumdemque fœtum ex secundo conceptu genitum mortuum. Huic multo tempore post apostema in umblico abortum & inflatum suppuratum est. Vocatus itaque ad curationem diu ejusdem medicationi institi, neque tamen ad consolidationem ulcus deduci potuit. Itaque emplastra vehementer attrahentia adhibui, quorum beneficio paucis post diebus ossicula prodierunt. Admiratione igitur ductus, cum ventrem ossibus carere scirem, rem diligentius & multifariam expendi, deprehendique, ossicula illa non nisi ex fœtuum mortuorum cadaverulis provenisse. Causa itaque morbi certo cognita, medendique ratione inventa, ossicula plurima per intervalla ex apostemate eduxi, muliere interdum melius se habente, quæ postmodum diu adhuc supervixit; ulcus vero subinde nonnihil putrilaginis ex sese remisit.* Rarissimas alias fœtus in utero mortui historias colligit Marcellus Donatus *de medic. histor. mirab. lib. 4. cap. 22.* Gaspar a Rejes *quæst. 90. in fine* refert, uxorem cujusdam servi Marchionis de Montexar, cum convaluisset ex quodam graviore morbo, tantam carnis & ossium copiam per os reddidisse, ut integrum humani fœtus corpusculum æquarent, & fœtus absque dubio fuisse in utero geniti, cum ipsa ante morbum gravida esset, nec per consuetam, aut aliam viam conceptum alias emisisset. Rejes miratur, quomodo, nulla patente via, ab utero ad os caro & ossa ferri potuerint; & tandem concludit, de naturæ majestate & potentia hæc majora nos credere posse, cum plumbeos globulos, cultellos, ensium frusta, & alia multa per ignotas vias, & sibi solum cognitas sæpius extra corpus transmiserit, quorum adducit exempla *qu. 92.* Exempla alia prostant apud Marcellum Donatum *lib. 2. cap. 12.* Demum Joannes Dominicus Sanctorinus Protomedicus supremi Magistratus Sanitatis, & Professor Anatomicus Venetiis anno 1727. typis Venetis historiam edidit, quam etiam eruditis animadversionibus illustravit, cujusdam fœtus fœdi maxime odoris, ex priore corporis parte fere integri, & ex posteriore aliquantum corrupti, qui, incolumi matre, mortuus ab ejus corpore extractus est ope chirurgica per anum. Quapropter merito Jacobus Sinibaldus celebris olim Medicus Urbis scribens in causa Canonizationis S. Pii V. super repentina emissione fœtus a pluribus diebus jam mortui ab utero post narratum casum ex Albucasi, conclusit: *Alios hujusmodi casus legere est apud Hildanum, Cordeum, Langium, Barthinum, Schenckium, Marcellum Donatum, & alios quamplurimos Auctores, quos longum esset numerare, fœtuum nempe corruptorum, qui vel per apostema vel per anum, vel aliter, matre superstite, fuerunt educti. Tot igitur, ac tales ab Auctoribus descriptæ historiæ mirabiles, adeoque frequentes, ut non amplius Medicis sint mirabiles, luculenter ostendunt, non semper calamitosum ac lethalem esse corrupti fœtus diuturnam retentionem.*

27. Scribentes de Canonizatione Sanctorum cum agunt de partubus periculosis, tria putant necessaria ad statuendum miraculum, invocationem videlicet Beati aut Sancti, Medici attestationem de periculo probabili mortis imminentis, perseverantiam dolorum per tres aut quatuor dies, & maxime, si fœtus moriatur ante egressum e corpore, uti videri potest apud Bordonum *de miraculis medit. 15. num. 22.* Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 3. §. 13.* miraculo adscribere videtur partum, si fœtus obliquus ex alvo matris erumpere conetur, & ad suum naturalem exeundi modum reduci non possit, & vivus nascatur, incolumi matre. Miraculum quoque admittere videtur in partu, si fœtus mortuus per aliquod tempus in corpore matris persistat, & ab ejus utero prodeat, incolumi matre: & in reliquis subscribit Bordono, dummodo tamen post partum alii morbi mulierem non invadant. Pignatellus *consult. 26. tom. 7.* agens de fœtu transverso in utero ait, ejus editionem esse miraculo adscribendam, si fiat nullo virium naturæ, aut artis adjutorio; & *consult. 177. n. 34. tom. 10.* subitam liberationem a periculosissimo puerperio ait inter miracula recensendam; & *consult. 183. eod. tom. 10.* stat pro miraculo, si nullo adhibito naturali remedio, fœtus mortuus feliciter edatur. Quid ergo dicendum erit? Eritne in constituendo miraculo res ita jejune expedienda, positis præsertim tot medicis observationibus supra relatis? an potius erit absolute dicendum, partus quomodocumque difficiles & periculosos (quamvis mater & fœtus ab eis incolumes evadant) non esse materiam, quæ sufficiat ad miraculi rationem, licet in bullis Canonizationis Sanctorum nonnullæ felices a partu evasiones inter miracula recenseantur, ut in bulla Canonizationis S. Ludovici Episcopi Tolosani, in bulla Canonizationis S. Didaci, in bulla Canonizationis S. Raymundi de Pennafort, & in relationibus Rotæ Auditorum, in illa videlicet causæ S. Philippi Nerii *3. par. de miraculis in vita*, in illa causæ S. Francisci Borgiæ *art. 2. de miraculis in specie*, in illa causæ Beati Gregorii X. *miracul. 13.* in illa causæ S. Jacobi de Marchia *ad tit. Puerperæ in extremis laborantis levatio*, in illa causæ S. Joannis de Deo *in tertio miraculo post mortem*, in illa causæ Sancti Raymundi de Pennafort *in tertio miraculo post mortem*, in illa causæ S. Caroli Borromæi *mirac. 14.*

28. Si meus qualiscumque sensus exquiratur, dicerem primo, caute, & plus quam caute, & sobrie esse in hac

materia procedendum; quod est conforme praxi sacræ Congregationis, quæ non ita frequenter partus, etsi difficiles, recensuit inter miracula, licet sibi fuerint frequentissime a Postulatoribus propositi tamquam miracula.

29. Dicerem secundo, nullam pro eo, de quo agitur, habendam esse rationem vitalitatis fœtuum, qui quarto, septimo, aut octavo mense editi sunt, fœtuum gemellorum, aut majori numero prodeuntium, juxta ea quæ superius dicta sunt, necnon fœtuum masculorum potius, quam feminarum (etiamsi tamquam fabula rejiciatur eorum assertio, qui contendunt, per salubria medicinæ præcepta marem generari posse loco feminæ, uti videri potest apud Thomam Reinesium *in schola medica Jureconsultorum lib. 3. cap.* 10.) aut fecunditatis obtentæ post longam sterilitatem, cum id oriri possit ex vitiosa aliqua affectione, quæ sit in utero, vel in femine, quæque naturaliter cesset aut ope remediorum, aut aliter, uti late ostendit Sennertus *pract. lib. 4. part. 2. sect. 4. cap.* 3. Dictumque est, nullam horum habendam esse rationem pro eo, de quo agitur: agitur enim hic & nunc de miraculis veris & propriis, prout referuntur ad Beatificationem & Canonizationem, non vero de Gratiis, ad quas relati eventus facile reduci possunt. Porro ad miracula aliquis ex iis eventibus referri posset, puta partus post sterilitatem, si constaret, sterilitatem ab aliquo vitio organico manasse, quod plerumque probari non potest, eamdemque sterilitatem cessasse, invocato Dei Servo, vel Beato. Quare scite scribit paulo ante citatus Vallisnerius *par. 3. cap. 2. num.* 54. *Alla stratura viziata dello ossa, o alla macchina degli organi principali, tutta, o in parte cospicua, e che riguarda all'utero stranamente torta e scomposta, non vi trovo rimedio, e dissi quasi con Areteo, benchè in altro proposito parlasse: „ Oportet, Medicum hoc in morbo totum hominem immutare, quod per Jovem nec Diis facile fuerit ". Non può il Medico far que' miracoli, che al solo Domenedio si riserbano; e sa ognuno, che ex morbo fit morbus.*

30. Dicerem tertio, positis debitis circumstantiis, posse partum esse materiam miraculi, & felicem ejus exitum hoc nomine probari posse, ita tamen si tamquam supra numerum & ex abundanti probetur, datis videlicet aliis binis saltem miraculis diversæ speciei approbatione dignis. Ita, dum munere fungebar Fidei Promotoris, factum est in causa tunc Beati, nunc S. Joannis de Cruce, uti colligitur ex Decreto edito die 5. Februarii 1725. *Sanctitas sua, accitis infrascripta die coram se R. P. D. Prospero de Lambertinis Archiepiscopo Theodosien. Fidei Promotore, & me sacræ Congregationis Secretario, ex septem jam propositis miraculis tria tamquam tertii generis approbavit, nimirum primum instantaneæ sanationis Sororis Annæ Teresiæ a Sancto Benedicto Monialis in monasterio Sanctæ Teresiæ civitatis Baren. a paralysi; necnon septimum instantaneæ item sanationis Sororis Joannæ Franciscæ Javejon Monialis in monasterio Sanctissimæ Annuntiatæ civitatis Neocastri in Lotharingia pariter a paralysi; secundam vero, scilicet liberationis Albertæ Mariæ de Alpharo in oppido Noblexas in Hispania a difficilissimo & periculoso partu, tamquam supra numerum approbavit.*

31. Dicerem quarto, posse felices partus inter miracula, non supra, sed intra numerum referri, si momentanea emissio fœtus accidat statim post invocationem Beati, vel Sancti; si nulla fuerint adhibita media humana pro ejus emissione; si felix omnino fuerit partus, incolumi matre, incolumi filio; si post partum mulier alio morbo vexata non fuerit; quod, superatis partubus periculosis, sæpe contingit, veluti adnotavit Zacchias *consil. 9. num. 19. post quæstiones medico-legales*, quodque caput est, si evidens periculum mortis matris, aut fœtus præcesserit, non ab una aut altera causa deductum, sed a pluribus simul conjunctis, quæ prudenti Medico suadere potuerint, rem eo redactam esse, ut sine ope Divina non esset mater incolumis emissura fœtum nec fœtus viva matre, sine ope pariter Divina esset in lucem vivus & vitalis proditurus: & huc referri possunt, quæ superius adnotavimus de nimis acutis & acerbis in partu doloribus, de eorum continuatione ad tertium & quartum diem; de prærnatura aquarum effusione; de nimia debilitate virium parturientis: poterit enim fortasse in unoquoque ex his casibus, & in unaquaque ex his circumstantiis felix partus naturaliter accidere; sed non item, si istæ omnes circumstantiæ fuerint simul conjunctæ.

32. Dicerem quinto, si tamquam miraculum proponatur partus, quem Postulatores contendant non in caput, non in pedes, sed obliquum ex alvo matris erupisse, vel duplicatum uteri ostio institisse, incolumi matre, incolumi filio, & prævia invocatione alicujus Servi Dei, vel Beati, eos ostendere debere aptis probationibus, rem sic se habuisse, editum videlicet fuisse feliciter fœtum in ea figura præter naturam, nec a fœtu novam & naturalem ante partum figuram assumptam fuisse; quæ probatio admodum difficilis est. In causa Canonizationis B. Gregorii X. actum fuit de mirabili partu, qui ab utero in lucem venire frustra tentaverat, quique alteram tantum manum ac brachium emiserat, neque ab obstetricibus peritissimis intro propelli, & ad idoneum locum reduci ullo modo potuerat, ita ut puer in ea figura non naturali positus, postquam diu multumque laboraverat, vitam in utero reliquerit, incolumi tamen matre, quæ infantem mortuum, invocato Beato Gregorio X. statim feliciter emisit. Antequam causa juxta morem tunc temporis receptum in Rotæ Romanæ Auditorio discuteretur, scripserunt celeberrimi Medici, Zacchias videlicet, cujus consilia impressa sunt *post ejus quæstiones medico-legales*, Æmilius Vezzosius Physicus Aretinus, qui curationi interfuerat, Bernardus de Bernardis ex Collegio Placentino Artium & Medicinæ Doctor, Angelus Victorius Balneoregensis Medicus Romanus, Aurelius Marocchus Medicus Physicus, qui omnes unanimi consensu steterunt pro miraculo; & Rotæ Auditores factum ipsum inter miracula recensuerunt in relatione edita. Delata causa ad Congregationem sacrorum rituum, tempore, quo fungebar munere Fidei Promotoris (nec enim ex alibi dictis, Auditorum Rotæ judicium umquam profuit, nisi a sacrorum rituum Congregatione esset approbatum) operæ pretium esse reputatum est novos audire peritos. Auditus fuit Soldatus, qui scribens ad causæ favorem & opportunitatem censuit, partum esse miraculo adscribendum. Auditus fuit Lancisius, qui scribens pro veritate Soldato adhæsit. Sed, me tamquam Fidei Promotore resistente, quod non probabatur feminam peperisse infantem ea adhuc figura, eoque situ, in quo testes dixerant illum fuisse in principio partus; & dicente, fieri potuisse, ut partus fuerit obstetricum manibus in illum situm, illamque figuram redactus, in quibus sine magna difficultate poterat expelli, Clemens Papa XI. nullum edidit in ea causa responsum.

33. Dicerem sexto, si in partu difficili præter naturam, vis miraculi reponatur in hoc, quod intercessione Servi Dei, vel Beati partus figuram abnormem habens, rectam sumpserit, & fuerit conversus opus esse, ut quodcumque remedium naturæ, vel artis excludatur; opus esse, ut explicetur positura, in qua sese pariens collocavit; opus denique esse, ut subita emissio fœtus post invocationem, incolumi matre, incolumi fœtu, ponatur in aperto. Nec in re, de qua nunc agitur (salvo semper meliori judicio) crederem, conversionem fœtus, & acquisitionem aptæ figuræ naturæ adscribi posse. Licet enim Ruyschius Secundarum, & fœtus demortui expulsionem naturæ concedat, nullum tamen vidi, qui naturæ tribuat fœtus conversionem, & acquisitionem aptæ figuræ, ut ab utero exeat: vehementes siquidem diaphragmatis, musculorum abdominis uteri, & nervosarum partium compressiones prosunt ejectioni fœtus, qui in utero continetur, minime tamen fœtum ipsum prave dispositum versant, & aptam illi figuram tribuunt.

34. Dicerem denique, si emissio fœtus mortui, miraculi loco proponatur, incolumi matre, plura esse demonstranda: primum quidem, fœtum per notabile tempus in utero matris mortuum permansisse: secundum, periisse fœtum ex causa interna, & non ex causa externa, puta percussione, vel casu: tertium, matrem ex diuturno antecedenti morbo in evidentissimo mortis periculo constitutam non satis habuisse virium ad pariendum: quartum, feminam sine dolore peperisse: quintum, feliciter peperisse, statim post invocatum Dei Servum, vel Beatum, exclusis remediis aptis ad fœtus mortui exclusionem: ultimum, puerperam statim bene se habuisse, nec a partu ægrotasse. Hisque simul concurrentibus, me tunc Consistorialis aulæ Advocato, nec adhuc assumptu ad munus Fidei Promotoris, scribente in causa Canonizationis S. Pii V. auditis insignioribus Medicis Urbis, Sinibaldo videlicet, & Lancisio, quorum suffragia fuerunt typis edita, sacrorum rituum Congregatio inter miracula recensuit *instantaneam emissionem fœtus a pluribus diebus jam mortui in utero matris, & absque ullo ejus dolore editi cum ipsius matris præservatione ab evidenti mortis periculo.*

35. Post hæc, ut descendamus ad explicanda memorata requisita, fœtus mors ex pravo halitu matris colligitur, uti autumant Varandæus *de morbis mulierum cap.*

cap. 7. pag. 137. Phrygius *comment. in epid. Hippocrat. part. 3. ægrot.* 14. *pag.* 539. Cortes. *miscell. medic. decad.* 10. *qu.* 10. *fol.* 799. Vega *de arte medendi lib.* 3. *cap.* 23. Zacut. Lusit. *medicor. princip. histor. lib.* 3. *histor.* 17. *fol.* 513. Sed tutius signum mortis fœtus ex uteri tactu videtur colligendum, cum ex eo constet, num fœtus careat, an non careat motu, & proinde num sit vivus, an mortuus, uti late prosequuntur Thomas Burnett. *in thesaur. med. pract. tom.* 1. *sect.* 18. *pag.* 567. Bernardin. Christin. *in praxi medica observationum centur.* 10. *cap.* 19. *pag.* 141. Franciscus Mauriceau in suo tractatu *de morbis mulierum prægnantium lib.* 10. *cap.* 12. *pag.* 188. Ejus autem mortem manasse a causa interna, demonstrari poterit per exclusionem cujuscumque causæ externæ, & per pravam humorum collectionem in matre, qui ut sensim in matre cumulantur, ita sensim filio communicantur, & morbos ac mortem inferre solent.

36. Lancisius in suo suffragio pro veritate edito in allata causa S. Pii V. inter cetera animadvertit, mortem fœtus manasse, non a causa externa, sed interna: *Cum igitur ex Actis constet, fœtum intra uterum occidisse absque ulla externa occasione, sed ex febri duntaxat, maloque ac perverso materni corporis apparatu, statim oportet, periti Medici in mentem veniat, emisso utcumque fœtu, ab iisdem pravis humoribus in vitæ discrimen adduci debuisse.* Idemque paulo ante in eodem suffragio dixerat, *superstite ut plurimum genitrice, edi fœtum mortuum ex causa externa, si mater prius sana fuerit.*

37. Pro evidenti mortis periculo feminæ parturientis haberi quidem potest ratio fœtus in utero mortui per plures dies, juxta ea quæ notat Sennertus *lib.* 4. *pract. part.* 2. *sect.* 6. *cap.* 5. *Nisi fœtus mortuus quamprimum excernatur, putrescens in vitæ periculum matrem conjicit: & quo prjora, & plura fœtu mortuo in utero matres apprehendunt symptomata, eo magis periclitantur;* cui adhæret Burnet. *in thesaur. med. pract. tom.* 1. *sect.* 18. *de fœtu mortuo, in fin. Quamprimum expellendus est fœtus, alias præsentissimum exitium prægnanti infert;* sed id solum sufficere non debebit, juxta ea quæ superius adducta sunt. Quapropter evidens periculum matris præcedentibus morbis, & concomitantibus signis erit præterea comprobandum, si videlicet parturiens febribus acutis aut malignis fuerit afflicta; si luridus & cadaverosus ejus color apparuerit, juxta illud Hippocratis *in prognosticis lib.* 1. *part.* 7. & 8. ita scribentis: *Colorem totius faciei pallidum, aut etiam nigrum, & lividum, aut plumbeum ex morbo talem factum, ægros morti proximos esse significare;* & juxta illud Valesii post Galenum *super* 6. *epid. sect.* 5. *text.* 25. *pag.* 39. *Qualis in cute color, talis humor redundat in corpore.*

38. Quoad nimiam virium debilitatem, videtur in ea magna cum cautela esse procedendum, cum parturientes sæpe dicant, se viribus omnibus esse destitutas, licet id non sit plane verum. Huc facit casus supra relatus ex Luca Schroekio, in quo licet defectus virium puerperæ appareret, hortante nihilominus obstetrice, vires collegit, & animose strenueque fœtum mortuum emisit. Quocirca, ut rectum de virium debilitate feratur judicium, præcedens extenuatio parturientis a præcedenti languore inducta, erit serio advertenda; nec erit omittenda probatio desumenda ex pulsu, cum juxta Medicos pulsus sit mensura virium: &, quamvis vires vitales a viribus animalibus distinguantur, ut bene ostendit De la Boe *lib.* 3. *praxis medicæ cap.* 7. *pag.* 418. *num.* 176. cum tamen vires animales a sanguine oriantur; quotiescumque sanguis propter febrem magno affectus est vitio, & perturbate movetur, vitales validæ esse non possunt. Itaque Jacobus Sinibaldus in suffragio edito in causa S. Pii V. mulieris parientis fœtum mortuum exponens eit: *In statu salutis desperata, viribus destituta, & pulsu jam deficiente, necessarios ad pariendum conatus nullo modo efficere poterat.*

39. Quoad defectum dolorum, etsi dolor in partu sit pœna peccati primorum parentum, juxta illud *Genes.* 3. *In dolore pariès;* & dolor partus in muliere consequatur virilem commixtionem, uti recte notat S. Thomas 3. *part. quæst.* 35. *art.* 6. *ad primum*, partusque idcirco Beatissimæ Virginis fuerit sine dolore, juxta illud Isaiæ 35. *v.* 2. *Germinans germinabit, & exultabit lætabunda, & laudans;* & juxta illud S. Bernardi *oper. tom.* 1. *serm.* 4. *num.* 3. *in Vigilia Nativitatis: Conceptus fuit sine pudore, partus sine dolore;* in eo tamen quod spectat ad naturam, certum est, dolores non spasmodicos, neque spurios, sed genuinos parturientis emissioni fœtus maximopere prodesse, uti bene consideravit Joannes Maria Lancisius in suo suffragio pro veritate edito in causa S. Pii V. *Tertio loco causa deducenda venit, cur Isabella majori semper difficultate, immo pene omni facultate pariendi destitueretur, cum esset absque doloribus, qui, ut communiter a Medicis advertitur, non sunt tantummodo futuri partus signa, sunt principales causæ: cum enim dolet uterus, per dolorem ipse contrahitur, & per contractionem fœtus emissionem adjuvat. Ubi igitur uterus non dolet, non contrahitur, & utero non contracto, nulla fieri potest fœtus mortui emissio.* Confirmavit Sinibaldus in allegato suffragio: *Mirabilis etiam fuit modus, quo peperit, hoc est, sine dolore: licet enim in pœnam culpæ originalis fuerit Hevæ filiabus decretum, ut parerent cum dolore, talis tamen est illius doloris natura & vis, ut mirum in modum conferat ad fœtus expulsionem, & quanto majores ac frequentiores sunt dolores, tanto facilius ac celerius mulier sit paritura; ut proinde, quod de Achillis hasta fabulantur Poetæ, quæ vulnus una & auxilium inferebat, concinne puerperarum doloribus adaptetur, qui & pœnam & præsidium simul absolvunt.* Dictum est autem, prodesse partui genuinos dolores non spasmodicos & spurios, juxta monitum Deventrii, qui *in artis obstetricandi libro cap.* 17. *pag.* 6. ita scripsit: *Non incommode addemus, feminas quasdam laborare mixtim tam spuriis, quam genuinis doloribus, quorum illi nonnullis dicuntur tergiversantes; nam, quando dolores videntur partum deprimere, & parturientes omnibus viribus connituntur, subito isti mutantur in contrahentes dolores persimiles spasmo, ut partum excludere sit impossibile.*

CAPUT VIGESIMUMPRIMUM,

De revocatione Mortuorum ad vitam, seu de resuscitatione.

1. ANTEQUAM sermo instituatur de mortuorum resuscitatione, num videlicet miraculo sit adscribenda, quinque præmittenda esse videntur. Primum est, resuscitationem differre a resurrectione; resuscitatio enim est actio, qua Deus mortuum revocat ad vitam, proinde Deum ipsum respicit vitam restituentem ei, qui e vita decessit; resurrectio autem est affectio ad defunctum ipsum pertinens, qui ad vitam revocatur. Secundum est, resuscitationem duplicem esse. aliam ordinariam & universalem, qua omnes mortui resurgent in ultimo Judicio, de qua *in lib. Job cap.* 19. *vers.* 26. hæc verba leguntur: *Et rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum;* & Ezechielis *cap.* 37. *vers.* 9. *Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reviviscant;* & *lib.* 2. *Machab. cap.* 12. *v.* 44. *Nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis;* quamque inter Judæos negarunt Sadducæi, & Sammaritani, uti legitur *Matth. cap.* 22. & *Actor.* 23. & primis Ecclesiæ temporibus Simoniani, Saturniani, Basilidiani, Valentiniani, & Marcionitæ, quibus addi potest Socinus nefandissimus Hæreticus, qui inter virulentos, quos disseminavit, errores asserere ausus est, homines impios penitus in nihilum redigi, & nullam impiorum resurrectionem futuram: aliam deinde resuscitationem dici posse particularem & extraordinariam, per quam Deus ex singulari privilegio revocat ad vitam hunc vel illum mortuum extra supremum Judicium. Tertium est, in hoc differre resurrectionem universalem a particulari, quod post resurrectionem universalem nulla mors sequitur, quæ tamen sequitur post particularem, cum in particulari resurrectione, qui resurrexerunt mori debeant, ut cum aliis in resurrectione universali resurgere possint. Quartum est, loquendo semper de resurrectione universali, disputari, an qui invenientur in fine sæculi viventes, vel omnes quidem, vel multi eorum non sint morituri, sed transituri ad immortalitatem, sive ad damnatos pertineant, sive ad electos. Sanctus enim Hieronymus *in epist. ad Marcellam* ait, quosdam in fine sæculi, adveniente Christo, non esse morituros, sed vivos ad immortalitatem repente attollendos; alii vero docent, omnes esse morituros, ut transeant ad statum resur-

resurgentium, cum id magis consonet Divinæ Justitiæ, quæ damnavit humanam naturam ad mortem propter peccatum primi parentis, uti videri potest apud Abulensem *in sextam partem Matthæi cap.* 22. *quæst.* 234. Ultimum demum est, loquendo de resurrectione particulari, de ea agi posse & quoad homines, & quoad bestias.

2. His præmissis, in præsenti agendum est, non de resurrectione universali, de qua eruditam de more dissertationem Calmet exaravit, sed de particulari; & primo loco sermo instituendus est de hominum resuscitatione, & deinde de resuscitatione bestiarum. Porro particularis nonnullorum hominum resuscitatio inter miracula in sacra Scriptura recensetur. *In lib.* 4. *Regum cap.* 4. *v.* 32. Eliseus (uti etiam supra visum est) suscitavit a mortuis filium Sunamitidis hospitæ: *Ingressus est ergo Eliseus domum, & ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus, ingressusque clausit ostium super se, & super puerum, & oravit ad Dominum*; & v. 37. *Venit illa, & corruit ad pedes ejus, & adoravit super terram, tulitque filium suum, & egressa est:* & *cap.* 13. *v.* 21. Mortuus injectus Elisei sepulcro, cum tetigisset ossa ejus, mirabiliter revixit: *Cum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, & stetit super pedes suos*. In Evangelio Matthæi *cap.* 9. *v.* 25. cum venisset Jesus in domum Principis, imperavit turbæ tumultuanti, ut recederet; & cum dixisset, filiam ejus Principis non esse mortuam, sed dormire, omnes eum deriserunt: at, ejecta turba, *intravit, & tenuit manum ejus, & surrexit puella, & exiit fama hæc in universam terram illam*. In Evangelio Lucæ *cap.* 7. *v.* 14. cum Jesus appropinquaret portæ civitatis Naim, & defunctus efferretur filius unicus matris suæ, accessit, & tetigit loculum: *Hi autem, qui portabant, steterunt, & ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui: & dedit illum matri suæ. Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitavit plebem suam*. In Evangelio S. Joannis *cap.* 11. *v.* 45. ampla exponitur historia Lazari resuscitati, ante quatuor dies jam mortui, & deinde subjicitur: *Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ fecit Jesus, crediderunt in eum:* de qua Lazari resuscitatione ita loquitur Euthymius *in Joannem* (*c.* 11. *t.* 19. *Biblioth. Patrum edit. Lugdun. ann.* 1677. *pag.* 702.) *O maximum, ac duplum miraculum! Non solum qui jam olebat, resurrexit, sed etiam qui obvinctus erat, exivit a monumento*: & S. Basilius *homil. de gratiarum actione pag.* 39. eam resurrectionem vocat *Miraculum in miraculo*. Quæritur, quomodo posset mortuorum resurrectio a Sadducæis negari, cum omnibus esset nota resurrectio trium mortuorum e Christo Domino facta, & modo memorata. Respondet Abulensis *loc. cit. ad cap.* 22. *Matthæi quæst.* 132. Sadducæos negasse illam resurrectionem generalem, in qua homines erunt resurrecturi ad vitam immortalem, non autem particulares resurrectiones aliquorum hominum ad vitam mortalem, quas Christus fecerat; hi enim resuscitati, postquam aliquo tempore vixerant, rursus moriebantur, sicut ceteri qui non fuerant resuscitati. *Actor. cap.* 9. *vers.* 40. orante Sancto Petro, Tabitha, quæ mortua fuerat, resurrexit: *Petrus ponens genua oravit, & conversus ad corpus dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos, & visa Petro, resedit. Dans autem illi manum, erexit eam; & cum vocasset Sanctos, & Viduas, assignavit eam vivam. Notum autem factum est per universam Joppen, & crediderunt multi in Domino*. *Actor. cap.* 20. *v.* 10. cum, disputante Paulo, quidam adolescens nomine Eutychius somno oppressus de tertio cœnaculo deorsum cecidisset, & tamquam mortuus sublatus esset, Apostolus incubuit super eum, & complexus dixit: *Nolite turbari; anima enim ipsius in ipso est &c. Adduxerunt autem puerum viventem, & consolati sunt non minime*. Inter particulares resurrectiones, de quibus in sacra Scriptura, non enumeramus resurrectiones eorum, qui revixerunt cum Christo, de quibus in Evangelio Sancti Matthæi *cap.* 27. *vers.* 51. *Petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt:* quæstio enim adhuc est inter Theologos, utrum qui tunc resurrexerunt, resurrexerint amplius non morituri, an ita resurrexerint, ut denuo morerentur, in universali deinde Judicio resurrecturi; de qua controversia alibi a Nobis agetur, & de qua late de Quadros *in sua palæstra Biblica tom.* 2. *decad.* 4. *quæst.* 7. Stupor autem, admiratio, Infidelium conversio satis aperte demonstrant, memoratas resurrectiones non viribus naturæ, sed Dei omnipotentiæ supra vires naturæ operanti adscriptas fuisse. Item *Psalm.* 87. *vers.* 11. legitur: *Numquid mortuis facies mirabilia, aut Medici suscitabunt, & confitebuntur tibi?* & apud Job *cap.* 14. *vers.* 10. habetur: *Homo vero, cum mortuus fuerit, & nudatus, atque consumptus, ubi quæso est?* & *vers.* 12. *Sic homo, cum dormierit, non resurget, donec atteratur cælum, non evigilabit, nec consurget de somno suo &c.* & v. 14. *Putas ne, mortuus homo rursum vivat?* quæ verba, sicuti patefaciunt fieri non posse, ut naturaliter homo mortuus resurgat, ita probant, resurrectionem, quæ aliquando contigit, Divinæ omnipotentiæ esse adscribendam.

3. Tritum insuper est apud Philosophos, a privatione ad habitum naturæ viribus regressum minime dari, uti satis aperte responderunt Philosophi Patavini ab Episcopo consulti, ut judicium ferrent de duorum mortuorum resuscitatione, quæ e Deo facta dicebatur intercessione S. Antonii Patavini, de qua infra, & apud Georgium Ragusejum Venetum *in appendice ad librum de divinatione*, & apud Abelly Episcopum Rhutenensem *in enchiridio Pastoralis sollicitudinis pag.* 223. Ad rem optime argumentatur Theologus Gallus in sua epistola theologica *duodecima num.* 25. *& seqq.* postquam enim præmisit, existentiam hominis esse argumentum evidens existentiæ Dei infinite sapientis & potentis (ecquis enim præter Deum infinite sapientem & potentem formare potuisset multitudinem infinitarum partium in corpore humano, conjunctionem adeo arctam duarum substantiarum tantopere inter se differentium, animæ videlicet, & corporis?) intulit, solius Dei infinite sapientis & potentis opus esse posse, partes corruptas corporis humani reformare, spiritus producere rursus animantes universam machinam, & iterum conjungere, prout fit in resurrectione, memoratas duas substantias animæ, & corporis. Et quamvis Plutarchus *de iis, qui sero a Numine puniuntur*, narret, Thespesium Solensem a morte ad vitam revocatum Infernorum pœnas luculenter exposuisse; & longe ante eum Plato *in dial.* 10. *de republica* inducat Erem Armenium, genere Pamphylium, qui cum in prælio occubuisset, sublatis decimo die cadaveribus ceteris plane corruptis, integer ipse repertus fuit, domumque delatus, ut sepeliretur, pyræ impositus, repente revixit, & commemoravit ea quæ viderat apud Inferos, quæque præmia, aut supplicia manerent pios, atque impios, cujus Platonicæ narrationis mentio habetur apud S. Augustinum *de civit. Dei lib.* 22. *cap.* 28. & alii præterea dicantur naturaliter revixisse, ut sunt Aristeas Proconnesius, Cleomedes Astipalæensis, Hermotimus Clazomenius, Epimenides, Romulus, Apollonius Thianeus, quos ad elevandum reviviscentis Christi miraculum Christianis Celsus opposuit apud Origenem *lib.* 3. quibus addi possunt Glaucus, Hippolytus, Alcestes, hæc tamen in nullo pretio habenda sunt, aut quia falsitatis vitio laborant (utcumque Eris Armenii & Thespesii probare conetur Fortunius Licetus *in libro de sexto quæsitis per epistolas* veras fuisse resurrectiones) aut quia plerique ex eis mortui falso crediti sunt, cum morbi tantum vehementia essent oppressi. Quare, ne actum agere videamur, lectorem remittimus ad Huetium Episcopum Abrincensem *in demonstrat. Evang. proposit.* 9. *num.* 5. *& seqq.* ad Medicos Patavinos *in cit. consil.* apud Abelly *pag.* 236. ad Zacchiam *in qu. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 11. ad Martinum del Rio *disquisit. magicar. lib.* 2. *quæst.* 29. *sect.* 2. præter ea, quæ a nobis dicta sunt 3. *lib. cap.* 49. *num.* 2. & inter Auctores Forenses ad Pignatellum *consult.* 60. *tom.* 4. Sanctus Justinus *in sermon. exhort. seu oration. parænetica ad Gentes* loquens de resuscitatione Eris a Platone narrata putat, ideam resurrectionis fuisse a Platone sumptam ex libris Judæorum; &, ut Græcis suaderet, præmium & pœnam manere post hanc vitam, casum finxisse resurrectionis Eris: (*in Biblioth. Patrum tom.* 2. *pag.* 12.): *Quæ de judicio a Prophetis didicerat, ea non tamquam ab illis accepta ob Græcorum metum, sed a quodam sicut ei fingere placitum fuit, qui in bello cæsus, cum duodecima humari deberet die, in rogum positus revixit, resque apud Inferos visas exposuit &c. Hic mihi videtur non tantum de judicio a Prophetis, verum etiam de resurrectione, quam Græci non credunt, accepisse doctrinam*. Hecquet narrat, quemdam Russiæ populum mori tempore hiemali, & resurgere tempore verno, ut possibilem naturaliter faciat resurrectionem: sed eum strenue redarguit Theologus Gallus in sua decima quarta epistola theologica *num.* 64. *& pluribus seqq.* Fusissime & eruditissime de suscitationibus allatis scribit Medina *de recta in Deum Fide lib.* 2. *cap.* 7. *pag.* 54. *Hæ suscitationes vel sunt fabulosæ, quod semper*

per apud earumdem gentium Sapientes est creditum, *vel non sunt veræ suscitationes*, *quæ veram mortem id est veram animæ & corporis solutionem supponunt*. Id ostendit in qualibet mortui resuscitatione, quæ tamquam naturaliter facta ponitur: & post plura, transiens ad mortuorum resuscitationes factas imperio Christi, aut Apostolorum, ait; veras animæ & corporis solutiones præcessisse, quod ostendit primo, quia illi, qui in Beelzebub Dæmonia fugare, & rem cum Diabolo Christum habere quotidie dicebant, in mortuorum suscitatione, non apoplexiam, non syncopem, non naturales morbos causati sunt; secundo, quia in fœtido Lazari corpore anima esse non poterat, tantaque erat mortis evidentia in suscitatione filiæ Archisynagogi, ut Christo dicente, non esse mortuam, sed dormire, astantes quasi delirum riderent; tertio, quia suscitationes a Christo, vel Apostolis ejus virtute, non sponte, sed ad Christi, vel Apostolorum imperia in Evangelicæ prædicationis testimonium factæ sunt. Ex quo clarissime infertur, suspicionem naturalis morbi nullum sibi posse locum vindicare; nisi forte dicatur, Christum, & Apostolos, & Evangelicos viros cum morbis & malignis humoribus pactos fuisse, ut tempus, quo cessaturi essent, indicarent, atque adeo non prius illorum hominum suscitationes aggressos, quam consumptos humores, qui languores effecerant, aperte cognoscerent. Quo etiam, si ita lubet, admisso, non parvum esset Divinitatis indicium, certo scire quinam esset terminus morbi, & quænam humorum periodus, in his præsertim, qui non varias orbis plagas addiscendæ medicinæ gratia percurrerant.

4. In commercio litterario ad rei medicæ & scientiæ naturalis incremento instituto, Norimbergæ edito ad annum 1732. *pag.* 82. *hebdomade undecima* legitur, Barachini in Servia, oppido sito in confinius Turcicis, & distantes a Belgrado milliaribus viginti septem, mortuos humatos, aliquando illæsis surgentes sepulcris, vivos enecasse, eosque fuisse adortos noctu, dum dormiebant, & ipsorum sanguinem exsuxisse, ita ut tertio die expiraverint; mortuosque hos redivivos, *Vampiros* in iis oris appellatos, repertos fuisse in suis sarcophagis penitus incorruptos ad instar virorum, vivum sanguinem e naribus, ore, oculis visum fuisse profluere, sed capitibus, tandem abscissis opera Magistratuum, & cadaveribus postea igne concrematis, & cineribus in fluvium Moraviæ projectis, finem resurrectioni impositum fuisse. Similia contigisse leguntur *in hebdomada duodecima pag.* 91. in pago Madvega. Et *in hebdomada* 17. *pag.* 139. narratur, in Silesia prope oppidum Gabelunka homines hos, *Vampiros* dictos, post mortem ad suos quam sæpissime redire consuevisse, cum iisdem bibentes & edentes, quin & cum uxoribus superstitibus rem habentes. Quod si forte aliqui peregrinantes sub eam noctis horam, qua e sepulcris exeunt, pagum pertranseat, eos insequuntur, & tergis eorum insiliunt. Et, ut est *in hebdomada* 19. in oppido Possega quidam homines inventi sunt exsucti & interempti a Vampiris, quorum Vampirorum cadavera, apertis sepulcris post dies viginti ab eorum obitu, deprehensa sunt integra corpore, & facie, & unguibus manuum & pedum. Quidquid de hisce Vampiris narratur, narratur non tantum uti verum, sed etiam uti confirmatum fide publica Magistratuum. At, utcumque sit de repertis cadaveribus incorruptis, utcumque sit de sanguine ab illis profluente, utcumque de incremento unguium & capillorum, utcumque de Vampiris capite truncatis, eorumque corporibus combustis, & in aquam dispersis; quorum omnium fides sit penes eos, qui testimonium reddiderunt; vis stat in mortuorum resurrectione, & actis eorum, quæ certe huc usque probata non sunt, quin potius a viris emunctæ naris habita sunt, & habentur tamquam deceptæ phantasiæ figmenta. Quare Scriptor eruditus *hebdomade* 18. *pag.* 149. ait: *Quod vero ad fidem attestantium attinet, de ea neqnaquam est dubitandum, neque magis quin revera ejusmodi cadavera invenerint, non vero ea ipsa cadavera noctu e tumulis suis surgant, aliosque sanguinis exsugendi ergo invadant. Hanc ob causam mihi dubium manet; quia omnia quæ traduntur, ex eorum relatione habentur, qui a talibus Manibus afflicti sunt, neque ex eorum assertis satis constat, utrum vera cadavera, seu defunctorum corpora viderint, an potius spectra & phantasmata ipsi apparuerint. Ipsos peculiarem vidisse personam inde patet, quia eamdem nominare atque depingere sciverint, eademque ipsa in sepulcro deprehensa fuit hoc modo, quem species facti affirmat: an vero hæc ipsa singularis persona, hoc est anima cum corpore suo unita visa fuerit, valde dubia*. Et concordant Scriptores *hebdomada* 24. *pag.* 191. & *hebdomada* 28. *pag.* 219. qui Vampirorum resurrectionem, & actiones illis pictas meris accensent imaginationibus, metui, atque terrori.

5. Quapropter nemo est qui umquam dubitaverit, quin particulares resurrectiones mortuorum, quæ precibus Sanctorum a Deo factæ sunt, inter miracula, saltem secundæ classis, sint recensendæ. Exempla habentur *in thaumasia veræ religionis* Petræsanctæ *tom.* 1. *cap.* 52. in relationibus Rotæ Auditorum, quas ediderunt in causis SS. Hyacinthi, & Raymundi, Francisci Xaverii, Philippi Nerii, & Petri Regalati, & in bullis Canonizationum Sanctorum Willhelmi Canonici Regularis Congregationis Sancti Victoris, Laurentii Dublinensis Archiepiscopi, Willhelmi Eboracensis in Anglia Archiepiscopi, Elisabeth Sanctimonialis tertii Ordinis Sancti Francisci, Willhelmi Briocensis in Britannia minori Episcopi, Petri Martyris, Stanislai Cracoviensis Episcopi, Richardi Cicestriensis in Anglia Episcopi, Hedwigis, Ludovici Tolosatis Episcopi, Thomæ Herfordiensis in Anglia Episcopi, Birgittæ, Nicolai Tolentinatis, Leopoldi Austriæ Principis, Francisci de Paula, Didaci, Raymundi de Pennafort, Philippi Nerii, Francisci Xaverii, Thomæ de Villanova, Francisci Salesii. Refert Ribadeneira *in vita Sancti Ignatii*, ejus precibus ad vitam revocatum fuisse hominem, qui desperatione actus se laqueo suspenderat. Hic, peracta peccatorum apud Sacerdotem Confessione, meliore paulo post fato iterum decessit. Factum irridetur a Joanne Conrado Danhawero Prædicante Argentinensi, sub obtentu, quod si homo in peccato mortali decesserat, in Infernum fuerat detrusus, a quo nulli conceditur reditus. At Melchior Corneus Societatis Jesu Theologus *in miraculis Ecclesiæ Catholicæ defensis pag.* 26. & *seqq.* animadvertit, potuisse Deum usque ad tempus resuscitationis, & antequam flammas æternas ingrederetur, fulmen suspendere meritæ damnationis, prævisis ante Sancti sui precibus, & futura intercessione; vel pronuntiata damnationis sententia, non absolute, sed sub conditione, nisi quis intercedat, potuisse animam temporario flammarum supplicio adjicere, atque deinde precibus Sancti evocatam eximere. Simili modo respondent Theologi loquendo de liberatione Trajani a pœnia Inferni precibus S. Gregorii Magni. Apocrypha censetur hæc narratio: sed quatenus vera esset, dicunt, Trajanum non fuisse damnatum absolute ad Inferos, sed ad tempus pro præsenti culpa; ceterum suspensam fuisse sententiam propter prævisas Beati Gregorii preces, & propterea non recta ex Inferno ad cælum transiisse; sed redivivum & baptizatum pœnitentiam in hac vita egisse, & post hæc iterum mortuum esse. Cardinalis Bellarminus *controv. tom.* 2. *de Purgatorio lib.* 2. *cap.* 8. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. quæst.* 52. *art.* 8. & *disp.* 43. *sect.* 3. Cardinalis Capisucchius in suis controversiis Theologicis *controv.* 7. *per totam*. In relatione Auditorum Rotæ in causa S. Philippi Nerii hæc leguntur: *Paulum filium Fabritii de Maximis, jam defunctum, antequam sepulturæ traderetur, Philippus proprio nomine vocans suscitavit, & ejus audita Confessione, interrogavit, an libenter moreretur. Annuit ille mori cupiens: & statim Servi Dei imperio iterum obdormivit in Domino.*

6. Hæc quoad hominum resurrectionem. Nunc autem ut transeamus ad bestiarum mortuarum resurrectionem, *in vita S. Francisci de Paula edita & notis illustrata* ab Episcopo Perimezzio *in notis ad cap.* 6. *pag.* 114. ex processibus super ejus Canonizatione factis comprobatur, non una, sed pluribus vicibus vitam mortuis piscibus ab eo datam fuisse. De nonnullis avibus resuscitatis intercessione S. Pharaildi Virginis, & S. Kentigernii Episcopi probationes exstant apud Bollandum *ad diem* 4. & *ad diem* 13. *Januarii*, & apud Severinum de Cracovia *lib.* 2. *de vita S. Hiacinthi Confessoris Ordinis S. Dominici c.* 28. de equo ejus intercessione ad vitam revocato. Et, si quis alia exempla animalium divinitus ad vitam evocatorum cognoscere cupit, legat *admiranda orbis Christiani collecta* a Bagatta *tom.* 1. *cap.* 6. *lib.* 6. §. 1. & *seqq.* Sed, cum resurrectio requirat *numericam identitatem*, ut loquuntur, rei resurgentis tum quoad formam, tum quoad materiam, hinc oritur disputatio, an vera resuscitatio de solo homine dici possit, cum homo ita propriam formam habeat a corpore separatam, animam videlicet rationalem & immortalem, ut ab eo separata per se existat & vivat: quo posito, per novam inductionem animæ in idem corpus, quod ante mortem informabat, homo resurgens nihil a se ipso neque ætate, neque lineamentis, neque quavis alia re mutatus apparet.

Cum

Cum vero cetera animalia animam corpori habeant hærentem & annexam, & quæ corrumpitur, corrupta materia, & in nihilum abit, perinde ac si nunquam in rerum natura fuisset, necesse esse videtur, ut in revocatione equi, aut tauri ad vitam nova anima rursus producatur; quæ nova animæ productio efficit, ut equus, & taurus, qui ad vitam revocantur, non illi sint, qui mortui fuerant; quemadmodum innuit Martinus del Rio *in lib. 2. quæst. 29. sect. 1.* ubi idcirco asserit, brutorum resuscitationem esse impropriam, & latius prosequitur Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 11. num. 14. & plurib. seqq.* & alii adnotarunt apud Meldulensem *disp. 5. de generatione num. 154. §. Secunda opinio.* Sanctus Thomas *quodlibet, 4. art. 5.* proponit quæstionem, utrum Deus possit reparare idem numero, quod in nihilum est redactum. Propositæ quæstioni respondet, quædam esse, quorum unitas in sui ratione habet existendi continuationem, uti patet in motu, & tempore; & alia esse, quorum unitas non habet in sua ratione existendi continuitatem, sicuti unitas est rerum permanentium: & quoad prima dicit Sanctus Doctor, non posse eadem numero a Deo reparari, cum interruptio sit contraria unitati: ideoque eorum reparatio contradictionem contineret; significaret enim motum interruptum esse unum: quoad secunda autumat, posse eadem numero a Deo reparari, etiamsi fuerint in nihilum redacta, cum in ejus potestate sit effectus producere sine causis mediis. Ad normam hujus doctrinæ Angelici Præceptoris nemo est qui non videat, veram resurrectionem dici posse tum de hominibus, tum de brutis; de hominibus ob regressum animæ, quæ non perierat, utpote immortalis, ad idem corpus; de brutis per novam productionem ejusdem animæ, licet ante ad nihilum redactæ, cum Deo æque facile sit & ad existendum primo vocare quæ numquam fuerunt, & revocare quæ fuerunt; ut recte respondit, cum de hisce brutorum resuscitationibus quondam ejus sensum exquireremus, Petrus Franciscus Peggi in Bonon. Studiorum Universitate Philosophiæ Magister probatissimus, & perinsignis Collegiatæ Sancti Petronii Canonicus, quem hic nominamus non tantum singularis amicitiæ causa, qua eum prosequimur, verum etiam, ut grati animi signa erga eumdem exhibeamus cum illius cura non modice usi simus in hujus nostri Operis editione. Sed, si Deus, cum bruta ad vitam revocat, novam formam producit, non idcirco deficit ratio miraculi; & si forte hæc proprie resurrectio dici non debet, late tamen & ex more loquendo, resurrectio dici potest, cum brutum redivivum eumdem usum idemque adjutorium homini præstet, quod ante mortem ipsi præstabat, idemque prorsus oculis hominum appareat.

7. In examine resuscitationum, quæ in sacrorum rituum Congregatione proponuntur, ut inter miracula recenseantur, intercessione Servorum Dei, vel Beatorum a Deo patrata, gravis eaque obvia difficultas est, an vera mors præcesserit, uti innuit Zacchias *loc. cit. num. 26. Contingit in examine hujus miraculi dubitare, an is, qui resurrexisse præsumitur, mortuus vere esset, necne.* Sequitur Pignatellus *consult. 61. num. 9. tom. 4. Ex quibus elicitur, in examine miraculi resurrectionis a mortuis, diligentissime prius indagandum esse, an is, qui dicitur resurrexisse, vere mortuus fuerit,* & Matta *de Canonizat. Sanctor. par. 3. cap. 10. num. 9. Quam mature considerandum sit, an vero & concludenter constet de morte, quando mortui dicuntur miraculose ad vitam revocati.* Ex defectu autem hujus probationis non potuit approbari miraculum a Postulatoribus propositum tertio loco in causa Beatificationis Sancti Turibii Archiepiscopi Limani. Prosper enim Bottinius Archiepiscopus Myrensis tunc Fidei Promotor ostendit, mortem non fuisse probatam nisi dicto unius testis de visu, testantibus aliis de auditu ab ipso, & ceteris de publica voce & fama.

8. Cornelius Celsus *lib. 2. de medicina cap. 6. pag. 57. edit. Amstelod.* sententiam refert Democriti asserentis, certas apud Medicos notas finitæ vitæ nullatenus esse. *Quin etiam vir jure magni nominis Democritus, ne finitæ quidem vitæ satis certas notas esse proposuit, quibus Medici credidissent.* Schenckius *in obser. medic. l. 1. de apoplexia in ultima observatione*: casus refert nonnullorum apoplecticorum, qui mortui credebantur, & mortui non erant; & *lib. 2. de suffocatione* observat, nonnullos laqueo strangulatos, & alios aqua suffocatos pro mortuis habitos vires resumpsisse. Philosophi consulti ab Episcopo Patavino in examine miraculi resuscitationis duorum mortuorum, intercessione Sancti Antonii Patavini, narrarunt, Conradum quemdam Braitenaverum Viennæ Austriæ propter furtum laqueo necatum, cum horis aliquot pependisset, sub crepusculum a carnifice in gymnasium Medicorum anatomiæ causa deportatum ad se redisse; & contra carnificis immanitatem, qui laqueum de collo pendentem denuo constringere parabat, defensum, scriptorio cultello statim tribus venis apertis, loqui & ambulare cœpisse; iidemque Medici addiderunt auctoritatem Hippocratis docentis, strangulatos, aut suffocatos nondum tamen mortuos, licet mortui appareant, ad se redire, quemadmodum habetur apud Abelly *in cit. enchirid. Episcopalis sollicitudinis pag.* 235. Christianus Fridericus Garmanus in suo tractatu *de miraculis Mortuorum lib. 1. tit. 5. §.* 24. ex Zacuto refert, piscatorem post spatium quatuor & viginti horarum apoplecticum, toto corpore frigidum, lineo panno involutum in terra jacuisse, & dum a vespillonibus ad sepulturam deportaretur, raucum & ignotum clamorem edidisse: Zacutum autem cum aliis duobus Medicis vocatum in metacarpio arteriarum motiones explorasse, & auxilia subministrasse, quibus piscator, qui mortuus credebatur, post paucos dies pancratice convaluit. Marcellus Donatus *medic. histor. mirab. lib. 4. cap.* 11. testatur, non deesse varia exempla plurimorum, qui sepulti postmodum vivi in sepulcris reperti sunt sedentes, facie ungnibus lacerata, & evulsis capillis; additque, se recordari, id contigisse cuidam feminæ nomine Domitillæ. Subscribit Arnald. *in cap. de apoplexia*, ubi hæc habet: *Vidi, & audivi hoc de multis, qui taliter subterrati fuerunt, & postmodum auditi sunt in sepulcro clamantes, ut juvarentur, infra spatium sexaginta horarum; & alii, qui mortui sunt in sepulcris, & post in processu temporis, aperta sepultura eorum, inventa sunt cilicia eorum dilaniata per ipsos, & ipsi cum brachiis & pedibus dissolutis mortui sunt inventi.* Alia legi possunt apud Gasparem a Rejes in suo *jucundar. quæst. elys. campo quæst. 79. num. 8. & plurib. seqq.* ubi inter cetera refert, Joannem Duns Scotum suis scriptis, & ingenio celeberrimum bis mortuum fuisse, & semel sepultum. Cum enim exanimis jaceret, & Fratres eum obiisse credentes, in sepulcro concamerato sepelivissent, tertia nocte ad se rediit, apertoque subinde alia occasione sepulcro, inventus est alio in loco ab illo, in quo positus fuerat. Utcumque autem sit de aliis casibus a Gaspare relatis, certe quod attinet ad casum Joanois Duns Scoti, quem Jacobus Philippus Bergomensis primus retulit, & ab eo exscripserunt Sabellicus, & Jovius, de ejus veritate maximopere dubitandum est ob validissimas rationes, & conjecturas in contrarium allatas a Luca Wadingo *in vita ipsius*, quæ edita est *tom. 1. operum* ejusdem Scoti *edit. Lugdun. ann.* 1639. monetque Hoffmannus *tom. 2. cap. 1. pag.* 35. Medicos, ne syncope correptos statim habeant pro mortuis: *Quare sibi caveant Medici, ne fortiori syncope correptos pro mortuis habeant: cujus rei infelix olim exemplum edidit Vesalius, qui ad mulierem hystericam, quæ mortua credebatur, dissecandam arcessitus, adeo se negligenter gessit, ut novaculam in corpus adigeret; verum illa motu & clamore se vivam mox ostendebat:* de aliquibus autem laqueo suspensis, qui pro mortui habiti fuerunt, & ope salis ammoniaci incolumitatem receperunt, testantur oculati testes Pecklin. *de aer. & alim. def. cap.* 7. Guillelmus Deerham *in demonstratione de essentia & attributis Dei lib. 4. cap. 7. sub num. 13. in notis.* Itaque Lævinus Lemnius *de occultis naturæ miraculis lib. 2. cap.* 3. ita scribit: *Quamobrem lege cautum esse conveniit, ne libitinarii, ac vespillones præpropere quos mortuos existimant, extinctæque animæ speciem præbere vident, loculo includant, eos præsertim, qui apoplexia, aut morbo comitiali, uterique strangulatione suffocantur, cum in illis nonnumquam delitescat anima, quæ rursus corpus spiritu vitaque imbuit.* Aliæ consimiles historiæ legi possunt *in physica sacra* Joannis Jacobi Scheuchezeri *in notis ad cap. 9. Matthæi pag.* 1341. Sunt hæ recentes, & inter recentes inseritur antiquissima Asclepiadis, qui fuit coætaneus Mithridati, & reformator Medicinæ in Urbe. Cum etenim, uti fuse habetur apud Apulejum, hominem habitum pro mortuo, & vespillonum manibus traditum observasset, ac vitæ quædam indicia in eo superesse cognovisset, jussit eum domum referri, ubi ipsum recreavit, & adhibitis quibusdam medicamentis ita rem peregit, ut imperitæ plebi visus sit mortuum ad vitam revocasse. Itaque Celsus *de medicina lib. 2. cap. 6.* loquens de hac Asclepiadis cura ait: *In vicino sæpe quædam notæ positæ, non bonos, sed imperitos Medicos decipiunt, quod Asclepiades sciens,*

sine-

funeri, obvius inclamavit, eum vivere qui efferebatur.

9. Hucusque adducta, & alia multa, quæ facili negotio afferri possent, plenissime evincunt, quanta cautione sit opus, ut recte pronuntietur, aliquem e morte ad vitam fuisse revocatum. Utque id ratione & via explicetur, ponamus, aliquem ab astantibus haberi pro mortuo; nullumque in eo respirationis signum apparere, ponamus aliquem ex astantibus ad Dei Servum, vel Beatum preces fundere, ut ille ad vitam revocetur; ponamus, eum post preces signa vitæ præseferre, & sic quæri, an hæc fuerit vera resuscitatio. In hac quæstione, juxta regulas jam allatas, stricte quæri debet, an vera mors præcesserit: & hæc quæstio duplici modo resolvi potest, vel habita tantum ratione temporis, quo homo in eo statu permansit, vel habita ratione signorum, aut experimentorum, quæ adhibita fuerunt, ut constaret, an ille vere mortuus esset.

10. Si quæstio resolvenda est, habita tantum ratione temporis, quo æger in eo statu permansit, in casibus repentinæ mortis præscribitur in Rituali Romano, ne corpora sepulturæ tradantur, nisi post debitum temporis intervallum, ut nullus omnino de morte relinquatur dubitandi locus. Temporis autem præfinitio non exprimitur in prædicto Rituali. Tribus diebus, totidemque noctibus Christi corpus in sepulcro jacuit, uti habetur *Matth. cap* 12. Cur autem tertia die resurrexit, D. Thomas 3. *par. quæst.* 53. *art.* 2. elegantem assignat rationem. *Resurrectio Christi necessaria fuit ad instructionem Fidei nostræ. Est autem Fides nostra & de Divinitate, & Humanitate Christi; non enim sufficit, alterum sine altero credere. Et ideo ad hoc, quod confirmaretur Fides de veritate Divinitatis ipsius, oportuit, quod cito resurgeret, & ejus resurrectio non differretur usque ad finem mundi. Ad hoc autem, quod confirmaretur Fides de veritate Humanitatis & mortis ejus, oportuit, moram esse inter mortem, & resurrectionem. Si enim statim post mortem resurrexisset, videri posset, quod ejus mors vera non fuerit, & per consequens nec resurrectio vera. Ad veritatem autem mortis Christi manifestandam sufficiebat, quod usque ad tertium diem ejus resurrectio differretur, quia non contingit, quin infra hoc tempus in homine, qui mortuus videtur, cum vivat, appareant aliqua indicia vitæ.*

11. Sed, ut a Theologicis ad physica transeamus, trium dierum spatium in his, qui sunt apoplectici, nonnulli requirunt, ut tutum de eorum morte ferri possit judicium. Ita Schenckius *observ. medic. lib.* 1. *de apoplexia, ad tit. Apoplexia qui mortui credebantur, reviviscentes, observ.* 8. *in fine*, ubi hæc habet: *Non est sepeliendus, nisi post tres dies; illo enim spatio moventur omnes corporis humores, & extra illud aut mortis, aut vitæ evidens demonstrabit signum.* At alii censent, distinguendum esse casum a casu: vel etenim sermo est de apoplectico; & septuaginta duæ horæ necessariæ esse videntur, ut tutum ferri possit de morte judicium; ad apoplexiam autem revocantur suffocatio ex aqua, suffocatio ex laqueo, strangulatio ex fumo carbonum, suffocatio ex ebrietate, ex fulminis ictu, ex cerebri percussione, ex fumo mercurii, animi defectus ex peste: vel sermo est de syncope affectis, quæ distinguitur a lipothymia, & ab animi deliquio pro gravitatis ratione; in syncope enim omnes facultates concidunt, non una tantum, ut in animi deliquio; cumque forti syncope correptus longo tempore vivere non possit, tempus viginti quatuor horarum sufficiens erit, ut forti syncope affectus pro mortuo haberi debeat: vel denique sermo est de suffocatione ex utero, qui morbus mulieres afficit; & mensura eadem temporis in hoc morbo retinenda est, quam diximus observandam in apoplecticis, septuaginta videlicet duarum horarum, quemadmodum bene prosequitur Zacchias *loc. cit. num.* 28. *& pluribus seqq.* & ex eo resumit Pignatellus *consul.* 61. *num.* 10. *& seqq. tom.* 4. At in syncope, & hystericis passionibus non modo quartum diem, sed septimum, & ultra esse exspectandum, ut tutum de morte ferri possit judicium, ostendere conatur Medina *de recta in Deum Fide lib.* 2. *cap.* 7. *pag.* 55. Est enim doctissimorum Medicorum usu compertum, nonnumquam in quartum, nonnumquam in septimum diem hujusmodi languidos durare, *neque, si rem exacte despicias, aliquid obstat, quominus ampliori temporis spatio, quam septem diebus, quis perduret, præsertim in syncope: & hystericis passionibus, quibus una cum motu & respiratione sensus & pulsus extinguuntur. Nam in attonito morbo, quem apoplexiam vocant, ubi, manente cordis calore, non potest sine respiratione consistere, aliud esset judicium.* Sed a communi sententia superius exposita non videtur esse recedendum.

12. Hæc quoad tempus. Nunc ut de signis, & ceteris sermonem instituamus, Hippocrates 2. *aphor.* 43. spumam in ore apparentem in quacumque suffocatione habet pro signo mortis. Galenus autem, & alii id habent pro signo sufficienti, sed non certissimo; alii exposcunt una cum illo inhibitionem respirationis & alia symptomata exitialia. Facies livida, & nigricans, aut viridis indicium præbet certum caloris suffocati & extincti. In omnibus morbis, quibus ægri laborant, de quibus quæritur, an mortui sint; oculos esse considerandos plerique docent: quamdiu enim homo vivit, oculi tantisper fulgere, & intuentium imaginem reddere solent: partium deinde, aut partis alicujus livorem, & cadaveris fœtorem, qui ex ipsius jam putredine ortum ducit, certissima esse mortis signa, communis est Scribentium opinio, uti videri potest apud Zacchiam *loc. cit. num.* 55. *& seqq.* & adhæret Hoffmannus *tom.* 25. *cap.* 1. *pag.* 34. ubi ita scribit: *In certissimis autem mortis signis incipiens corruptio habenda est*; subjicitque Medina *loc. cit. pag.* 53. quia nulla natura creata in fœtidum ex quatriduana sepultura cadaver animam ab Inferis revocatam iterata vita poterat infundere, videntes Judæos Lazari suscitationem, quæ ceteris fuit illustrior, nec eam ausos referre ad magiam, aut naturæ, vel Diaboli potestatem, statim coacto concilio, de Christo occidendo deliberasse; cum amplius nulla fucata ratione, nulloque mendacio imponere plebi possent.

13. Nonnulla circumferuntur experimenta, quorum ope creditur facile deprehendi posse, num æger mortuus sit. Admovetur ori jacentis floccus gossipii, seu lanæ tenuissimæ carptæ, aut accensa candela; item super ægri pectus imponitur cyathus aqua plenus; & ex quiete, vel motu gossipii, candelæ, aut aquæ dicitur dignosci, num homo vere mortuus sit, an vivat adhuc. Hollerius autem *lib.* 1. *practicarum cap.* 59. hæc experimenta tamquam minus tuta respuit, & parvi pendit. Alii speculum tersissimum ori admovent: quod si infici & obfuscari vident, vivere adhuc ægrotantem dicunt, sin minus jam e vivis excessisse. Experientia hæc tutior ceteris dicitur, sed non tutissima. Tutissima autem appellatur illa, quæ fit post multa ægroti naribus adhibita ad excitandam sternutationem; si enim ille non sternuerit, omnium consensu pro mortuo judicatur, juxta ea quæ habentur apud Zacchiam *loc. cit. num.* 54. *& sub num.* 55. cui adhæret Hoffmannus loco pariter allato his verbis: *Sunt tamen certi mortis indices omnium membrorum frigiditas, & corporis gravitas, sique ad forte sternutatorium naribus admotum nulla sensatio conspiciatur, neque in cordis regione, aut in collo, ubi carotides sitæ sunt, vel minimus quidem motus observetur, aut in speculo ori admoto nulla macula observetur.*

14. Verum materia hæc novissime ad examen revocata est ab Joanne Maria Lancisio. Inter cetera opera ab eo edita celebre est illud *de subitaneis mortibus*, & in ejus *lib.* 1. *cap.* 16. postquam præmisit, hominem absque voce, & usu internorum & externorum sensuum, & motuum a voluntate pendentium vitam aliquandiu protrahere posse, sed eam protrahere non posse sine sepulta atque exili saltem respiratione, & cordis trepidatione, docet, respirationem sepultam *sternutatoriis* acribus & vehementibus esse tentandam, ut vivens a mortuo distinguatur. Addit, non esse respuenda experimenta lanæ, candelæ accensæ, speculi, cyathi aqua pleni, quæ etiam profuisse asserit, ubi casus tulit. Sed his & aliis pluribus ab eo ibi allatis putat locum esse debere, non quando præcessit invincibilis causa mortis, sed quando vincibilis tantum præcessit, uti videri potest *eod. cap.* 16. *n.* 2. *Porro, ut Medicus facilius judicet, an re vera quis vita functus fuerit, omnium primo necis causas exploret; quæ si exstiterint invincibiles, libere decernat . . . . ægrum jam e vivis exemptum fuisse, cum vocem, respirationem, ac pulsum, brevi etiamsi tempore, amiserit. Quod si contra causæ occurrant per se vincibiles, tunc acriori sensuum rationisque criterio sibi opus erit.* Adductis & approbatis a tanto viro libenter subscribimus; & si aliquis scire cupit, quænam sint causæ vincibilis mortis, legere poterit *cap.* 13. *lib.* 1. *cit. oper. de subitaneis mortibus*, ubi omnia plane explanata inveniet.

15. In causa Canonizationis S. Thomæ de Villanova inter cetera miraculum discussum fuit resuscitationis duorum mortuorum. Exstat relatio Rotæ Auditorum in ea causa exarata, & edita a Contelorio post *tractatum de Canoniz. Sanctor.* Rotæ Auditores in hujus miraculi examine consideraverunt, quæ contigerant in ægritudine; alia,

quæ facta sunt, dum ægri habebantur pro mortuis; & demum cetera, quæ subsecuta fuerunt. Quæ præcesserant, profecto magna erant, sed non ita facile inter causas mortis invincibiles poterant referri: quocirca prudenter consideraruut experimenta facta, dum habebantur pro mortuis, ut vere constaret, an mortui essent; cumque omnia experimenta mortem indicassent, pronuntiarunt, de temporis brevitate non esse curandum, quo pro mortuis habiti sunt: cum porro successerit pristina vita & incolumitas, invocato nomine Sancti Thomæ, non dubitarunt iidem Rotæ Auditores miraculum approbare, resuscitationem videlicet duorum jam mortuorum, ut ex eadem relatione colligi potest. Eorum autem judicium fuit comprobatum a sacrorum rituum Congregatione, uti desumitur ex serie Actorum prædictæ causæ Romæ edita occasione Canonizationis ipsius anno 1658. a Patre Andrea Aznar Ordinis Eremitarum S. Augustini *pag.* 35. Ex quibus profecto confirmantur, quæ superius dicta sunt.

16. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, inter cetera miracula, quæ discutienda proponebantur in causa tunc Venerabilis, nunc Beati Petri Forerii, primum erat duorum mortuorum ad vitam revocatorum. Res autem hoc modo se habuerat. Duo pueri, alter sex, alter quatuor annorum, ludebat circa currum onustum dolio octo vini mensuris pleno: cumque sic ludentes curram dimovissent, pars ejus posterior ipsorum, qui suppositi erant, colla & pectora oppressit. In eo infelici statu permanserunt spatio circiter trium horarum: cumque rhedarius ad currum reversus non sufficeret tanto ponderi levando, ope aliorum implorata, pueri tandem fuerunt ab onere liberati; quorum corpora inventa sunt frigidissima, facies lividæ, lingua extra os protracta, spuma circa labia, & demum pectoris ossa confracta. Medicus, & Chirurgus pueris sine motu jacentibus pluries venas aperuerunt, sed ne una quidem cruoris guttula exivit. Involuta fuerunt eorum corpora linteis vino rubro, eoque calido madefactis, sed nullus prodiit motus vitalis. Aquæ, quas *cordiales* vocant, in eorum ora infusæ nihil præstiterunt. Inutiliter quoque cessis remedium arietum excoriatorum, quorum pellibus corpora fuerunt involuta. Cumque mater capitibus eorum pileolum imposuisset, quo Servus Dei Petrus Forerius, dum viveret, usus fuerat, signa vitæ prodierunt, oculi aperti sunt, calor corporis, & rubor catuis redierunt, locuti sunt, surrexerunt; cumque vespera jam inclinaret, postridie ejus diei cum parentibus gratias acturi ad ecclesiam perrexerunt, & sequenti die ad gymnasium, ut antea, nullo præcedentis ossium confractionis indicio remanente.

17. In meis animadversionibus dixi, mortem non esse probatam, cum Medicus, qui medicamina modo relata exhibuit, eos non mortuos, sed quasi mortuos dixisse mihi visus esset, & ceteri, qui de morte testabantur, non essent medicinæ periti. Addidi, pueros fortasse fuisse apoplexia perculsos, & sic signa mortis potuisse apparere sine morte, & eo magis, cum spatio tantum trium horarum sub eo pondere permansissent: ac proinde morte evidenter non probata, cessare conclusi miraculum suscitationis. Joannes Maria Lancisius jussus ferre suum pro veritate suffragium, cum ipse quoque reputasset, Medicum non dixisse, pueros mortuos fuisse, sed veluti mortuos atque exanimes, professus est, se ei velle adhærere, ceteris omissis testibus, qui eos interemptos existimaverant: miraculum tamen censuit approbandum, non tamquam mortuorum resuscitationem, sed tamquam evidentem a morte liberationem, habita potissimum ratione fortissimæ apoplexiæ, & suffocationis ad tres horas protractæ, inutilitatis medicamentorum, & celeritate recuperatæ salutis. Adversus hæc Franciscus Soldatus adhuc vivens & Medicus primarius in Ven. Archiospitali Sanctissimi Salvatoris ad Sancta Sanctorum ejusdem Lancisii discipulus dissertationem exaravit, in qua, resumpta sui Magistri doctrina de certa morte dignoscenda potius per examen causarum quæ præcesserunt, quam per observationem signorum quæ secuta sunt, diruptionem vasorum cerebri intra cranium, & interdictum omnino ingressum & regressum aeris intra pulmones causas fuisse dixit invincibiles tum apoplexiæ, tum suffocationis, ex quibus certum deduxit de morte judicium, quamvis privatio vocis, respirationis, & pulsus duarum aut trium horarum spatium non excessisset. At utilior fortasse fuit pro miraculi approbatione dissertatio Thomæ Montecatinii celebris in hisce causis Advocati, qui in sua elaborata scriptura, pervoluto processu, & consideratis singulis partibus longæ attestationis a Medico factæ, evidenter demonstravit, pueros habitos ab eo fuisse non tamquam semimortuos, sed uti vere mortuos: & sacrorum rituum Congregatio generalis habita coram Benedicto XIII. inter cetera miracula approbavit & illud revocationis ad vitam duorum puerorum tamquam miraculum in secundo genere, & sacræ Congregationis resolutio approbata fuit ab eodem summo Pontifice Benedicto XIII. die 6. Octobris 1729. Et quidem merito, cum inter miracula ad Memoriam S. Stephani a Deo patrata simile omnino referatur a S. Augustino *lib. 22. de civit. Dei (cap. 8. num. 15. col. 669. tom. 7.): Puerum quemdam parvulum, cum in area luderet, exorbitantes boves, qui vehiculum trahebant, rota obtriverunt, & confestim palpitavit expirans. Hunc mater arreptum ad eamdem Memoriam* (S. Stephani videlicet Protomartyris) *posuit, & non solum revixit, verum etiam illæsus apparuit.*

18. De his, qui in puteum vel flumen delapsi, & qui longo tempore sub aquis manserunt, & ab aquis extracti pro mortuis habiti, invocato aliquo Dei Servo, vel Beato, ad functiones vitales, & pristinam incolumitatem statim revocati sunt, speciales urgent difficultates, an vere ad vitam revocati dici potuerint, quod est idem ac dicere, an ex longa mora sub aquis sufficienter eorum mors fuerit comprobata.

19. In bulla Canonizationis S. Hedwigis edita a summo Pontifice Clemente IV. inter cetera miracula ejus intercessione patrata refertur illud cujusdam pueri casu fortuito in amnem delapsi, & ad molendini rotam ita allisi, ut ea idcirco impedita fuerit, ne revolveretur. Præsides custodiæ molendini causam exquirentes, cur rota perstitisset, puerum invenerunt, cujus pedum extremitas ferebatur super aquæ verticem. Corpus sic erat ob rotæ magnitudinem compressum, ut in ea parte, qua venter dorso adhæret, redactum esset ad spissitudinem, uti loquitur bulla, palmæ manus. Testes, qui aderant, puerum mortuum proclamarunt: sed, invocato Sanctæ nomine, ei vita reddita est, & suis pedibus postridie mane ambulavit, nullo in eo remanente læsionis vestigio. Consimilia miracula leguntur in bulla Canonizationis S. Thomæ Herfordiensis, & in bulla Canonizationis S. Francisci de Sales. In causa autem Canonizationis S. Caroli Borromæi, cum puer quidam Papiensis filius Bernardini Ticonii lapsus esset in Ticinum aquis tumidum, & quarta horæ pars elapsa esset, antequam ei auxilium præstari potuisset, numquam demersus, sed tamquam leve corpus supernatans, non sine evidenti præsidio S. Caroli, qui suis invocatus, & qui etiam apparuisse dicebatur, liber a periculo evasit. De hoc miraculo actum est a Rotæ Auditoribus in relatione, quam in ea causa ediderunt; & approbatum fuit, non tamquam miraculum resuscitationis, sed tamquam miraculum liberationis ab evidenti mortis periculo. Concordat bulla Canonizationis ejusdem Sancti edita a summo Pontifice Paulo V. Item, dum fungebar munere Fidei Promotoris, in causa S. Stanislai Novitii Societatis Jesu inter cetera, quæ fuerunt discussa miracula, tria proposita fuerunt trium puerorum suffocatorum in puteo, stagno, & flumine, qui revocati ad vitam dicebantur intercessione ejus Sancti, de quibus infra. Addi possunt miracula similia relata in vita S. Hyacinthi conscripta a Fratre Severino Cracoviensi *lib.* 2. *c.* 33. & *c.* 34. & *c.* 46. & *c.* 57. & apud Justum Lipsium *de Virgine Halensi c.* 18. & *cap.* 28.

20. Michael Angelus Lapius inter edita ab eo opuscula, dum erat Fidei Subpromotor, unum edidit Romæ impressum anno 1670. *de tempore, quo quis sub aquis manere potest, & non mori*; & in præfatione profitetur, se illud edere, ut justum ferri possit judicium in causis Beatificationis & Canonizationis, cum in iis contingit ut disputetur de prolapsis in aquas, & qui longo tempore sub eis manserunt, quique extracti, & habiti pro mortuis per miraculum ad vitam revocati dicuntur, invocato aliquo Dei Servo, vel Beato. Putat autem, hæc miraculis non esse adscribenda, si submersi naturaliter potuerunt vivere sub aquis toto tempore, quo sub illis permanserunt, licet ab aquis extracti habiti fuerint pro mortuis, cum semimortui potius dici debuerint; deficiente quippe probatione mortis præcedentis, ipsorum revocatio ad vitales functiones numquam habenda est pro resuscitatione.

21. Porro in opusculo Lapius, multis allatis exemplis, & præcipue eorum, qui margaritas & gemmas in mari piscantur, contendit, impossibile non esse, hominem longo tempore naturaliter sub aquis vivere, licet sub aquis respirare non possit: *Onde mossi da simile esperienza mol-*

molti letterati di grand'ingegno hanno creduto, non eſſer fuori de' limiti della naturalezza il vivere certi uomini lungo tempo ſott' acqua ſenza reſpirare. Addit, ſyncope, apoplexia, & conſimilibus morbis affectos longo tempore vivere abſque reſpiratione, allato inter cetera exemplo ſummi Pontificis Innocentii VIII. qui duobus ante obitum annis vehementi ſincope correptus ſpatio viginti duarum horarum perſtitit immobilis abſque ullo ſigno pulſus & reſpirationis; at redivivus apparuit, cum Cardinales agere cœpiſſent de Succeſſore eligendo. Cumque veriſimile admodum ſit, jacentes ſub aquis apoplexia, aut ſincope affici, hinc infert Lapius, ſicuti longo tempore quis extra aquas vivere naturaliter poteſt ſine reſpiratione, ita hoc ipſum contingere poſſe in eo, qui aquis mergitur: *Or dunque potendoſi vivere ſopr' acqua tanto tempo ſenza reſpirare, perchè non ſi potrà fare il medeſimo ſott' acqua, ſe chi vi cade, ſia ſoprappreſo da ſimile accidente?* Diſſertationem autem hanc Lapii refellit & impugnat Pignatellus *conſul.* 57. *tom.* 4. ubi probare conatur, hominem, ſtatim ac in aquam mergitur, neceſſario ſuffocari & mori, cum aere & reſpiratione juvari non poſſit: quod abſque dubio contingere affirmat, ſi lapſus in aquas fuerit natandi imperitus, & diu manſerit ſub eis, uti videri poteſt in ea conſultatione *a n.* 6. *uſque ad num.* 10.

22. Antequam ad quæſiti reſolutionem veniamus, præmittendum eſt, vitam dari non poſſe ſine reſpiratione, nec reſpirationem ſine vita, & ſpirationem & vitam reciprocari, cum, ſpirantem non vivere, aut viventem non ſpirare, ſit impoſſibile, juxta ea quæ habentur apud Zacchiam *cit. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 11. *n.* 41. *& plurib. ſeqq.* Quare Hippocrates de flatibus ait (*text.* 15. *&* 16. *pag.* 38. *edit. Pariſ.* 1557.): *Mortalibus autem vitæ,* (nempe aer) *& morborum ægrotis ſolus is eſt auctor. Tantaque omnibus corporibus ſpiritus neceſſitas extat, at ſiquidem omnibus aliis abſtineat homo, neque cibum ſumat, neque potum; poſſit tamen dies duos, vel tres, & plures ducere. Si cui vero ſpiritus in corpus viæ intercipiantur, in brevi parte unius diei intereat, ut vel huic quanto uſus ſpiritus corpori ſit, liceat æſtimare. Amplius autem ab omnibus operibus aliquando immunes quieſcunt homines: multæ enim ſunt mutationes in vita, verum ab hoc opere nulla omnibus mortalibus animantibus requies contigit, ut eſſet ſpiritum adducere, ac rurſum reddere:* quem Hippocratis textum refert Robertus Boyle *in ſuis novis experimentis phyſico-mechanicis pag.* 133.

23. Antequam Marcellus Malpighius toto orbe celeberrimus, & Academiæ Bononienſis decus atque ornamentum, quem ego peculiari colui obſervantia, dum Romæ Archiater eſſet ſummi Pontificis Innocentii XII. ſtructuram pulmonum ſcrutatus eſſet, multa inutilia & improbabilia de uſu reſpirationis a Medicis, & a Philoſophis dicebantur. At pulmonum uſum recentiores Anatomici felicius ſubinde explicarunt. Willis *in pharmaceut. oper. Medic. tom.* 2. *par.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 2. §. 2. hæc habet: *Cum præcipua pulmonum functio & uſus fuerint ſanguinem, & aerem per totas partium compages, intimoſque receſſus, atque ductus quoſque minutiſſimos traducere, & ubique invicem committere, in eum nempe finem, ut ſanguis venoſus a circuitu redux, & chymo recenti dilutus .... sum perfectius miſceatur, & velut ſubigatur, tum potiſſimum at ſecundum omnes ſuas partes ab aere nitroſo de novo accendatur.* Aliter res explicatur a Truſton *de reſpirationis uſu pag.* 60. *&* 63. Putat enim, uſum principaliorem reſpirationis conſiſtere in motu, & in efficientia tranſitus ſanguinis a ventriculo dextero ad ventriculum ſiniſtrum cordis; ſubjicitque, laqueo ſuſpenſos, & aquis immerſos cito mori ob impeditam ſanguinis circulationem. Etmullerus *diſſert.* 2. *cap.* 10. §. 1. *&* §. 16. fuſe exponit uſum reſpirationis, ad olfactum videlicet, ad ſputum, & ad plures alios ab eo recenſitos effectus: ſed cum recte videat hos uſus duntaxat ad bonam valetudinem animalis, non autem ſimpliciter & abſolute ad vitam pertinere, reſpirationem autem omnino ad vivendum neceſſariam eſſe, ait principaliorem uſum reſpirationis conſiſtere in tranſitu ſanguinis intra pulmones, qui ad eos a corde tranſmittitur. Quæ omnia exponuntur etiam in opere Guillelmi Deerham *de eſſentia & attributis Dei lib.* 4. *cap.* 7.

24. Interclusa ergo & impedita reſpiratione, animal moritur, ſive ob cauſam a Willis allatam, ſive ob aliam a Truſton excogitatam; ſed mors non ita ſtatim ſequitur, cum inter vitam, & mortem pauca minuta intercedant, uti ſcite explicat Alfonſus Borellus in libro *de motu animalium* (*in Biblioth. anatom. tom.* 2.) *par.* 2. *propoſit.* 112. cui titulus, *Aer per reſpirationem receptus eſt cauſa potiſſima animalium;* & rurſus *propoſit.* 114. cui titulus, *Quare, & quomodo aqua in pulmonibus immiſſa, animalia ſuffocat, pag.* 973. his verbis: *Verum tamen eſt, quod demerſis ſub aqua non ſubito extinguitur vita (ſicuti contigit in Vacuo Torricelliano) nam aqua ægre & tarde inſinuari poteſt in fiſtulas ſubtiliſſimas, & in veſiculas pulmonum, ut in fiſtulis vitreis experimur: & ideo aer diu permanens in illis ſpatiolis poteſt viciſſim ampliari, & reſtringi a motu thoracis, & ſic permittet tranſitum, & elutriationem ſanguinis parco & difficili curſu, quaſi exſudando* (Hoc autem eſt, quod dicitur ab aliis auctoribus tranſpiratio in ſupplementum reſpirationis). *Id ipſum in ſuffocatis, & ſtrangulatis contigit, cujus periodus talis eſt. Reſtricto jugulo, obturato, vel repleto, immediate moleſtiſſimus angor dolorificus exoritur, a quo miris modis agitantur & concutiuntur ſpiritus, & proinde motibus convulſivis muſculi agitantur, & hinc motus ſenſitivi conturbantur, & deinceps torpidi redduntur, nec amplius dolores ſentiunt, licet perſeverent motus convulſivi... tandem poſt pauca minuta horaria prorſus extinguuntur.*

25. Concordant, quæ leguntur apud Boyle *in Opere vario pag.* 145. ubi, poſtquam retulit, impoſſibile non videri, quoſdam homines uſu & conſuetudine ita aſſuefieri, ut aere aliquandiu carere valeant, & ſic permanere diutius ſub aqua, exemplo allato eorum, qui in India Occidentali ad quærendas margaritas aqua immerguntur, & totam horam ſub aqua perdurare dicuntur; itemque exemplo cujuſdam Colani Siculi urinatoris, qui tres aut quatuor horas, teſte Cardano, niſi nobis imponere voluit, ſub aqua permanebat, & cujuſdam viri Angli, qui deſcendens ad imum fundum Thameſis ex profundis riparum foraminibus magnos vividoſque piſces manibus ſuis eruere ſolebat; ſubjicit, paucos eſſe, qui ultra duo minuta abſque reſpiratione ſub aquis vivere poſſint: *Pauci ſunt admodum, qui tametſi paulatim aſſuefiant, multa minuta aeris indigentiam ſuſtinere valeant; adeo ut peringenioſus quidam & pernotus mihi vir, qui utili iſtu præpollet ſcientia, qua merces, ipſaſque bombardas ex demerſis navibus didicit evellere, cum eum rogarem, quamdiu ad altitudinem quinquaginta, vel ſexaginta pedum ſub aqua ſine reſpirationis uſu perdurare poſſet, mihi fateretur, non potuiſſe ſe ultra duo minuta ſuſtinere, niſi ad aerem ſe contulerit, quem ſecum portabat in machina quadam .... Aliud quiddam, exſcrutando, ab illo didici non contemnendum. Interrogatus enim, an ore ſuo ſpongias aliquas parvas oleo imbutas manducaſſe uſui ei eſſet, cum totus aquæ immergeretur, & a machina ipſius diſtaret, reſpondit mihi, harum ſpongiarum ope, quam ſine iis, ſe ſolita reſpirationis carentiam multo diutius ſuſtinere potuiſſe:* quod ipſum repetit *in defenſ. contra Fratrem Linum pag.* 67. *Atque memini, cum ex propoſito ſciſcitarer virum (cui ſolemne erat aquam ſubire machinæ adminiculo, in qua reconditum aerem ſecum ad maris fundum deferre poterat) quamdiu poſſet ſubſiſtere, priuſquam urinationi erat aſſuetus, abſque reſpiratione, ſpongiæve uſu, ipſum reſpondiſſe, in principio durare ſe ſingula vice per duo aut tria circiter minuta potuiſſe: quod mihi ſuggerebat opinionem poſſe urinatores eo reduci, ut ſub aqua tamdiu durent vel a peculiariter apta corporis fabrica, vel ab exercitio graduali. Et proclivis ſum credere, ipſum, ut ſolent homines, de duobus tribuſve minutis loquentem intelligere illud, quod eſt multo re vera brevius tempus, quam ea valent, ſi exacte menſurarentur.*

26. Ex quibus proinde infertur, fabuloſa omnino eſſe, quæ narrantur ab Alexandro de Benedictis *lib.* 10. *cap.* 9. de quodam, qui lapſus in aquas, & ſuffocatus, poſt horas quadraginta & octo vitales functiones recuperavit, niſi id ita intelligatur, ut extractus ſubito ab aquis per totum dictum tempus ſenſibili reſpiratione caruerit. Ad fabularum quoque claſſem rejicienda ſunt cetera, quæ de Innocentio VIII. referuntur, & etiam de Julio II. Romano Pontifice, qui ſine reſpiratione vixiſſe dicitur duobus diebus. Ut enim Philoſophi, & Medici ab Epiſcopo Patavino conſulti reſponderunt, id adſcribendum eſt imperitiæ eorum, qui ægrotis aſtabant; putabant enim eos nullo pacto reſpirare, quod inſenſibili modo reſpirarent. Quod recte explicat Stalpartius *in obſerv. medic. anatomic. Duplex eſt reſpiratio; viſibilis altera, qua ſimul pectus movetur, quæque idcirco multum requirit aeris; minus viſibilis altera, cui aer intra os & fauces exiſtens ſufficit: qui ultimus reſpirationis modus minus a muſculis pectoralibus dependet &c. Hinc Scherbius optime, quoſdam eſſe, qui ſine reſpiratione, id eſt, viſibili pectoris motu, non tamen abſque ipſius reſpirationis uſu vivant, dixit.*

27. Si ergo per duo aut tria minuta poteſt cohiberi reſpiratio, & homines naturaliter toto hoc tempore aquis

immersi vivere possunt, prima facie concludendum esse videtur, longioris temporis moram sub aquis, puta quatuor aut quinque minutorum, aptum præbere posse fundamentum, ut tuto asseratur, extractos ab aquis absque ullo signo vitæ, si, susis ad aliquem Dei Servum, Beatum, aut Sanctum precibus, ad vitales functiones revocentur, & incolumes sanique reddantur a morte ad vitam revocatos, & sic resuscitatos dici debere.

28. At adversus hoc nova suboritur difficultas ducta ex foramine ovali. Sciendum etenim est, juxta Anatomicos dum fœtus manet in utero matris, nec respirare potest, duos adesse transitus ad sanguinis transmissionem, absque eo quod per pulmones deferatur; fœtu autem nato, cum respiratione incipiat indigere, duos hos transitus claudi, quorum alter quasi deletur, alter fit quoddam ligamentum. Cum autem in pueris, seu infantibus tenella admodum fibrarum textura præditis hujusmodi vasa & foramina fere ad quinquennium serventur aperta, uti videri potest apud Mart. Fogellium *in miscell. nat. cur. anno* 1675. 1676. *observ.* 125. *pag.* 162. & apud Bonetum *anat. pract. lib.* 2. *sect.* 2. *observ.* 168. *in app.* & periti Urinatores ab incunabulis per habitum trahendæ moræ sub aquis aperta semper diverticula illa sanguinis sibi conservent, juxta ea quæ habentur apud Thomam Cornelium *progymn.* 7. *de vita pag.* 133. hinc apparet, ex longiori mora sub aquis ultra tria minuta efficax & absolutum mortis argumentum nullatenus posse desumi. Ad foramen ovale apertum referri consuevit, quod quotidie videmus, lutra, castores, anates, & cetera amphibia animalia diutissime sub aquis vivere sine respiratione; & Anatomici Parisienses *pag.* 124. testantur, se in vitulo marino apertum deprehendisse foramen ovale, ob quam rem diutius vivit sub aquis. At Chefelden apud Deerham *cit. lib.* 4. *cap.* 6. putat, foramen ovale non esse in amphibiis apertum, sed ductum arteriacum remanere in iis apertum, & ob vicinas venas, quæ *coronaria* dicuntur, foramini ovali, ambiguitatem irrepsisse foraminis ovalis in amphibiis aperti. Utcumque tamen sit de his, quæ ad subtiliorem pertinent anatomen, Joannes Maria Lancisius in suffragio quod edidit pro veritate in causa Sancti Stanislai Novitii Societatis Jesu, censuit, non constare de resuscitatione duorum infantium, licet mersorum sub aquis, ob probabilitatem dehiscentis adhuc foraminis ovalis, quod testatus est se deprehendisse sæpissime in puerorum cadaveribus. Idem contra in eadem causa censuit, constare de resuscitatione tertii in flumen delapsi, & mersi sub aquis longo tempore, & in juvenili ætate constituti. At sacra Congregatio nullum ex propositis prædictis miraculis approbavit, cum evidentes rei deficerent probationes, de quibus Lancisius vocatus ad judicium ferendum tamquam Physicus sollicitus esse non debebat, nec poterat, demandata videlicet ipsi opera videndi & examinandi, num, posito tali facto, res naturalis esset, an supra naturam. Verum omitti non potest, quod ex recentiorum Anatomicorum observationibus compertum habemus, ovalis foraminis aperturam, neque eam rarissime, in adultis cujuscumque ætatis ac sexus inveniri. Morgagnus *in suis Adversariis anatomicis* primis & quintis Patavii anno 1719. editis, & in epistola, quæ n. 15. extat inter eas, quas ad scripta Valsalvæ pertinentes anno 1740. evulgavit, testatur, se in adultis foramen ovale modo magis, modo minus apertum sæpissime vidisse: quinimmo hodie hujusmodi observatio cunctis familiaris est, qui in cadaveribus secandi versantur.

29. Ut itaque tutum ferri possit judicium de resuscitatione eorum, qui aquis demersi sunt, nonnulla videntur adnotanda, quæ demersionem præcesserunt; nonnulla, quæ demersionem ipsam respiciunt; & nonnulla, quæ demersionem sequuntur. Inter ea, quæ præcedunt, non solum advertenda præcipue esse videtur ætas ejus qui mergitur, sed etiam reputandum, an ille, qui mergitur, consuetudinem & peritiam habuerit, se in aquas projiciendi, & innatandi, cum ætas & consuetudo ex modo dictis non parum prodesse possint, ut idem longiori tempore absque respiratione naturaliter vivere potuerit sub aquis. Inter ea quæ demersionem ipsam respiciunt, considerandum est, utrum qui ab aquis extrahitur, inventus fuerit sub aquis, an super aquas: si enim inventus sit super aquas, licet inventus sit absque ullo signo respirationis, id argumento est, eum vivere, cum corpora recens submersorum fundum petant, ita ut aquis suffocati moriantur, atque illinc non nisi elapsis fere quatuor, quinque, septem, aut octo diebus, tumida jam & fracida emergere, atque innatare soleant, quemadmodum habetur apud Thomam Bartholinum *in Act. medic. tom.* 4. *num.* 42. *pag.* 140. & apud Lævinum Lemnium *de miraculis occultis naturæ lib.* 2. *cap.* 6. ubi docet, quando corpus totum aqua repletur, & ejus pondere gravatur, sursum eniti non posse, cum nihil aeris in se contineat, & omnis spiritus per aquæ gurgitem evanuerit; cum autem intra septimi, aut noni diei spatium corpus diffluat, solvatur, ac tabescat, ait, illud, attenuata carne, fluidum effici, & pulmonem spongiæ instar fibulosum, concepto copioso aere, cadaver subducere, & auræ restituere. Nec ullo modo omitti potest stricta indago temporis, quo mersus perstitit sub aquis; quæ indago non alio modo expleri posse videtur, quam per testes, qui viderint illum certo tempore in aquas labentem, sub aquis mersum, nec toto eo tempore caput supra aquas elevantem, & tandem alio tempore ab aquis extractum. Demum quoad ea quæ demersionem secuta sunt, plura sunt advertenda. Primum, an extractus ab aquis pedibus suspensus fuerit, ut aquam evomeret: si enim ita factum sit, & aqua ejecta, convaluerit, nec ulla invincibilis causa mortis præcesserit, omnia naturaliter cessisse dicenda sunt, quemadmodum innuunt Alexander de Benedictis *de curandis morbis lib.* 7. *cap.* 3. *vers. Si quis admonet*, & Joannes Baptista Codronch. *in opusculo de submersis in aqua pag.* 331. *Qui aqua immersi extinctæ animæ speciem præbent, protinus pedibus suspendi debent*. Quod si pedibus suspensi aquam non evomant, non statim dicendum est, eos mortuos esse, cum in ipsa immersione potuerint affici apoplexia, aut syncope, & aquam non bibere: quare *in miscellaneis Nat. Cur. decur.* 2. *anno* 1689. *observ.* 186. *pag.* 480. casus refertur cujusdam pueri, qui ob cerevisiæ potum temulentus in flumen prolapsus, tum ab eo extractus, & convulsionis motibus diu maleque vexatus, aquam cum non hausisset, convalescens non evomuit. Medici Patavini ad consilium ab Episcopo vocati in memorata Causa, seu miraculorum examine censuerunt, pueros ruina domus oppressos fortasse non fuisse mortuos, sed repentina apoplexia, syncope, aut *convulsiva* quadam præfocatione affectos, ob quam rem ab imperitis pro mortuis habiti sunt. In quibus proinde circumstantiis resumi debent, quæ a Nobis superius dicta sunt quoad tempus, tum quoad signa, quæ non sunt omittenda, cum agitur de affectis apoplexia, vel syncope; ita tamen, ut quoad submersos temporis initium non sit desumendum ab eo momento, quo sunt ab aquis extracti, sed ab eo, quo in aquas lapsi sunt; & quemadmodum, dum ageretur de aliis extra aquas existentibus apoplexia vel syncope affectis, diximus, tempori & signis necessario locum esse non debere, cum invincibilis præcessit causa mortis; ita hoc ipsum dicimus, loquendo de submersis, videlicet non esse necessario quærendum de tempore, aut de signis, si invincibilis adsit causa mortis, puta si corpus ita reperiatur confractum, ut de morte non sit dubitandum, quemadmodum contigit in casu supra relato miraculi approbati in causa Sanctæ Hedwigis. Hæ regulæ nobis observandæ videntur, ut tutum feratur judicium de revocatione ad vitam eorum, qui sub aquis mersi sunt; quas tamen judicio sacræ Congregationis rituum libenter submittimus. Quod si dicatur, non constare de tempore, de experimentis adhibitis, aut de invincibili causa mortis in omnibus mortuis, qui in Sacra Scriptura resuscitati dicuntur (solum etenim exemplum Lazari est, cujus cadaver fœtebat, in reliquis vero nullus de putore, sed tantum de præcedentis morbi gravitate, & subsecuta cessatione vitalium motuum sermo habetur) respondetur, evidentiam mortis stare testimonio Divino, quatenus res sit cum iis, qui credunt Scripturæ & Evangelio; & si res sit cum aliis, qui nec veteri, nec novo credunt Testamento, ex ceteris supra relatis, & potissimum a Medina sumptis satis colligi. Quod si addatur, ne de iis quidem constare in ceteris mortuis, qui resuscitati dicuntur intercessione Servorum Dei, qui in album Beatorum, aut Sanctorum relati sunt; reponitur, nec constare de opposito, & credendum esse, in re tanti momenti omnes adhibitas fuisse diligentias, de quibus docere non licet quod Acta perierint, si potissimum de causis antiquis loquamur; sanctæ autem Sedis disciplinam esse maximis laudibus cumulandam, si quasdam novas adhibeat diligentias, quæ olim non fuerunt adlibitæ, ut obstruatur os loquentium iniqua. Quamobrem optime Franciscus Horantius *de locis Catholicis sacræ Scripturæ, & antiquorum Patrum lib.* 4. *cap.* 13. *pag.* 164. ait: *Jam olim Ecclesiastici Patres, & Pontifices utique noverunt Scripturas, quibus dicitur*: Qui cito credit, levis est corde: Non omni verbo credas: Innoceus omni verbo credit: Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus,

tur, si ex Deo sint: *Angelus Satanæ sese transfigurat in Angelum lucis. Quare omnibus modis est præsumendum, eosdem Patres in celebrandis quorumlibet Sanctorum memoriis nihil temere aut instituisse, aut admiscuisse, sed matura deliberatione probabita, & diligenti examinatione satis commode præmissa, confisos Divino adjutorio, quod videbatur pro devotione Fidelis populi amplianda statuisse.*

30. Quæres, an, ut constet, aliquem fuisse miraculo ad vitam revocatum, debeat longo tempore postea vivere. Lazarus frater Magdalenæ a Christo resuscitatus supervixit usque ad annum nonagesimum secundum, aut nonagesimum quartum; verisimile autem est, eum fuisse annorum circiter triginta, cum est a Christo Domino ad vitam revocatus, uti habetur apud Natalem Alexandrum *dissert. 17. sæculi 1. proposit. 1. in respons. ad secundam objectionem*. Puella ad vitam revocata a S. Raymundo de Pennafort supervixit decem & quatuor annis; quod ad veritatem resurrectionis refertur a Penia in ejus *vita lib. 2. c. 38.* At hoc perpetuum esse non potest: si enim aliquis ad vitam fuit revocatus, ut Baptismum reciperet, vel ut Confessionem suorum peccatorum expleret, nullum inferretur præjudicium veritati resurrectionis, si statim post Baptismum, aut Confessionem iterum moreretur. Celebre est exemplum resuscitationis Pauli de Maximis intercedente S. Philippo Nerio, de qua hæc habentur in 3. *part.* relationis editæ ab Auditoribus Rotæ: *Paulum filium Fabricii de Maximis jam defunctum, antequam sepulturæ traderetur, Philippus proprio nomine vocans suscitavit, & ejus audita Confessione, interrogavit, an libenter moreretur. Annuit ille mori cupiens; & statim Servi Dei imperio iterum obdormivit in Domino.* Cavendum tamen est a momentanea suscitatione, cum hæc nullo negotio phantastica esse possit, quemadmodum sapienter monet Medina *loc. cit. pag. 54. Vera hominis suscitatio, ne videatur phantastica, non uno temporis momento, sed notabili spatio, vita donatur: quod in Evangelicis resurrectionibus licet attendere.*

31. Item quæri potest, quo in loco permaneant animæ illæ, quæ per mortem a corpore separantur, antequam iterum in resuscitatione redeant ad corpus, quod deseruerunt. In vita S. Bernardi Abbatis *lib. 7.* excerpta ex libro, cui titulus, *Exordium magnum Cisterciense, dist. 2. cap. 19.* post opera S. Bernardi editionis Mabillonea, factum exponitur cujusdam impii & blasphemi, qui retro corruens supinus, cervice collisa, spiritum exhalavit, & quem sanctus Pater in nomine Domini surgere jussit, mirantibus omnibus, qui erant præsentes. Additur *in eodem lib. 7. cap. 19.* ab adstantibus interrogatum, utrum mortuus esset, respondisse: *Mortuus, inquit, eram, & sententiam damnationis acceperam; ac, nisi Abbas sanctus festinasset accurrere, eram ad Inferna ducendus.* Theologi autem docent, Deum, ex prævisis precibus alicujus Sancti pro aliquo ad Infernum damnando effundendis, æternæ damnationis sententiam suspendere, & in Inferno animam illius retinere, mox eam ad corpus informandum iterum transmittere, ut homo ad vitam revocatus post pœnitentiam peractam æterna salute donetur. Doctrina hæc est D. Thomæ *in 1. sent. dist. 43. quæst. 2. art. 2. ad quintum*, ubi, posito facto, quod tamen ipse non admittit, de anima Trajani liberata precibus S. Gregorii M. ab Inferis, sic ait: *Idem est de Trajano, qui forte post trecentos annos suscitatus est, & de aliis, qui post unum diem suscitati sunt, de omnibus enim dicendum est, quod non finaliter damnati erant. Præsciebat enim Deus, eos Sanctorum precibus a pœnis liberandos, & vitæ restituendos:* quod ipsum repetit *dist. 45. quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 1. ad quintum*, & *de Veritate quæst. 6. art. 6. ad quartum*. Idem dicendum est de damnatis ad pœnas Purgatorii: & sic quæsito proposito responderi potest, animas vel in Inferno, vel in Purgatorio detineri tempore, quo remanent a corpore separatæ; & per resuscitationem ad corpus redire, quod non essent damnatæ Decreto absoluto. Sotus *in 4. sent. dist. 45. quæst. 1. art. 4.* late ostendit, nullum fuisse resuscitatum, cujus felix anima cælestem Paradisum inhabitaret, ne per aliquod tempus beatitudo cessasse dicenda sit: neminem quoque fuisse resuscitatum, qui in Inferno esset, ne ejus pœna suspenderetur: quod tamen intelligendum est de damnatis Decreto absoluto, omnes resuscitatos vel in Limbo Patrum, vel in Purgatorio fuisse: omnes denique ad vitam revocatos salutem æternam deinde esse consecutos, cum Deus resuscitationis beneficium in detrimentum sempiternæ salutis non conferat, uti fuse apud eum legi potest.

32. In hoc capite nonnulla dicta sunt de necessitate respirationis ut animal vivat, de tempore quo vivere potest sine respiratione, & de foramine ovali; sed de his iterum habebitur sermo, cum tractabitur de miraculis negativis, & de liberatione ab imminenti mortis periculo.

33. Dum hæc scribimus, ad manus nostras delatum est Compendium processus miraculosæ resurrectionis a morte, quæ annis præteritis contigit in Xanti provincia Imperii Sinarum cujusdam Sinensis, qui in extremis constitutus, cum Baptismum postulasset, antequam eum recipere posset, mortuus est, sed deinde revixit, receptoque Baptismo, post mensem iterum mortuus est. Gentilis enim ille magni peccati reus erat in conspectu Domini, cum recte valens, & sæpius admonitus, centies potuisset recipere Baptismum, & eum ad obitum differre voluisset. Quare Sanctus Basilius *homil. 13. in sanctum Baptisma oper. tom. 2. pag. 119.* scribit: *Quid expectas, ut beneficio febris, & munere Baptisma accipias, quando neque salutaria verba proferre poteris, neque forte tibi clare audire licebit, morbo caput ipsum occupante, non manus ad cælum attollere, non in pedes erigi, non genu flectere ad adorandum, non commode doceri, non diligenter confiteri, non pacisci cum Deo, non inimico renuntiare, neque forte in recipiendis initiamentis rem scienter prosequi, cum dubitent qui adsunt, utrum senseris gratiam, an sine sensu, quæ aguntur accipias?*

34. Processus transmissus fuit ad sacram Congregationem de Propaganda Fide ab Episcopo Effestiensi Vicario Apostolico in provincia Kenxi, cujus hoc Compendium est: *Pater ille misericordiarum, qui omnipotentiam suam parcendo maxime & miserando manifestat, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat, nostris hisce temporibus mirabiles hujus suæ misericordiæ ac omnipotentiæ effectus speciali quodam modo palam facere dignatus est. In pago nempe* Kulo *dicto, sitoque in provincia Kenxi sub ditione civitatis Ping iau Fu a civitate Kung Tung hien quadraginta stadia Sinica dissito, vir, quidam cognomine* Ly, *nomine autem* Fun hie *sexaginta annorum ætatis domicilium habebat. Vir iste, dum sanitatis plenitudine gauderet, a parentibus suis Christianis persæpe increpabatur, quia, via veritatis neglecta, in semitis Diaboli gressus suos dirigebat, cupiebatque potius in umbra mortis sedere, quam sequi illum, qui dicit:* Qui sequitur me, non ambulat in tenebris; *simulque hortabantur illum, ut, relicto idolorum cultu, veram ac sanctam Dei Fidem amplecteretur. At ille, relictis piis parentum suorum exhortationibus, se in idolorum religione usque ad extremum vitæ fore permansurum, iterum atque iterum testatus est. Tandem, Deo sic disponente, in gravissimam incidit infirmitatem; fauces nempe ipsius taliter constrictæ erant, ut nulla vi nulloque modo cibum glutire valeret: & cum per sexdecim dies in miserando hoc statu perseveraret, cibusque faucibus ipsius omni tempore hæreret, ad ultimum vitæ suæ diem pervenit. Cum igitur se ipsum morti proximum conspiceret, ac Deus interius cor illius tangeret, qui exterius per infirmitatis languores ejusdem corpus cruciabat, viam veritatis agnovit, ac sacri Baptismatis lavacrum ardenti studio petivit. At vero Deus, qui omnipotentiæ ac misericordiæ suæ magnitudinem in illo ostendere decreverat, permisit, ut ante Baptismatis receptionem ex hac vita discederet, morsque illius die 26. undecimæ lunæ, hoc est 21. Decembris anni elapsi 1734. hora in serotina successit. Fun hie neptem quamdam habebat trium annorum ætatis, quæ pustularum languebat infirmitate: cumque morbus ipsius magnopere ingravesceret, ac morti proxima ab omnibus conspiceretur, ut æterna Deitatis beatitudine frui posset, Christianus quidam sacrum Baptisma illi contulit, atque* Luciam *appellavit; quo suscepto, extremum vitæ spiritum felicissime edidit die 27. ejusdem, hoc est 22. Decembris hora quarta matutina. Die igitur 28. ejusdem lunæ, scilicet 23. Decembris in ipso fere meridiei tempore Fun hie, qui jam in feretro mortuus jacebat, parentesque ipsius super ejusdem amissione fletum (ut moris est) faciebant, continuo revixit, atque linguam suam in hæc verba dissolvit: Cito conferte mihi Baptismum; volo enim amplecti sanctam Dei Legem. Cumque interrogaretur super tam festino ardentique suscipiendi Baptismum desiderio, hoc modo respondit: Postquam oculos clausi, atque ex hac vita discessi, ad locum quemdam perveni, ubi, cum ingredi non possem, nescio qua vi compulsus, eram in Infernum descensurus. Verum mihi descendenti juvenis quidam, qui lanceam manu tenebat, se obviam fecit, mihique aditum ad inferos intercludendo, dixit:* Qua de causa sanctam Dei Legem amplecti recusas? *Ego tremebundus respondi:*

Quia

Quia orationes iguoro, ipsasque memoriter pronuntiare non valeo. *At juvenis illa reposuit*: Difficile ne est, Dei, ac Virginis Mariæ nomina invocare, atque auxilium ab ipsis petere, ne umquam gravi scelere constringaris? Nunc igitur scito, Deum permittere, ut demum revivisc ao, ac, sacrosancto Baptismatis lavacro suscepto, firmissimam indubiamque gentibus fidem facias, neminem posse salvari, nisi prius sacrum Baptisma recipiat. *Post hæc viri illi, qui ad rem hanc vere admirabilem videndam sine numero convenerant, curiose efflagitarunt ab illo, quid esset de nepte sua, de qua ante mortem nil prorsus sciebat. Ille vero protinus respondit, neptem suam Luciam in cælum jam ascendisse, Deoque proximam esse. Qui, cum iterum interrogatus esset, cur ipse post mortem in calum non ascendisset, respondit*: Quia nondum Baptismum receperam; impossibile enim est, in cælum ascendere, non recepto Baptismate. *His ergo auditis ac visis, Caput Christianorum illius pagi, cognomine* Kao, *sancto nomine* Jacobus, *Contritionis natura ac necessitate mortuo reviviscenti explicata ob timorem (inquit ipse) ne rursus sine Baptismo ex hac vita discederet, ipsam indiscreta promptitudine baptizavit, ac illi Petri nomen imposuit. Hac sacra functione peracta, idem Christianorum Caput Petrum interrogavit super necessariis religionis Christianæ; qui ad omnia quæsita tam faciliter tamque clare respondit, ut non expers plane doctrinæ, sed speciali sapientia præditus appareret, ipsis etiam Gentilibus admirantibus, qui illum, antequam dies suos clauserat, profecto noverant. Ideoque obstupescentes dicebant*: Vir iste, dum vitam ageret, se ostendebat ineptum: nunc igitur, quomodo eloquens effectus est, tamque perbelle loquitur? *A die resurrectionis usque ad diem mortis ejus integer completusque mensis pertransivit: quo tempore ex omni parte Gentiles ad domum reviviscentis turmatim pergebant, alii non credentes, alii super hoc admirantes, alii denique de rebus post mortem ab ipso visis sciscitari cupientes. Verum ipse per cognitionem futuræ vitæ prudens effectus, curiosis quæstionibus respondere abhorrebat, solumque uni Deo inserviendum, sacrumque Baptisma ab omnibus suscipiendum esse, constantissime prædicabat. Tandem die 28, decima septima luna, nempe die 21. Januarii 1735. Deus illum rursus ad se vocavit, atque in æterna tabernacula, ut pie credendum est, recepit. Hæc omnia deposita fuere cum juramento a Christianis supradicti pagi Kulo, qui præsentes fuerunt, ac propriis oculis viderunt.*

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

De Miraculis negativis.

1. MIRACULI negativi indolem & qualitatem exponit Matta *de Canoniz. Sanctor. part. 3. cap. 8. n. 13.* his verbis: *Miraculum vero negativum est illud, in quo nihil de novo ponitur, alteratur, vel immutatur, sed conservatur tantum primus status, absque transitu a termino a quo ad terminum ad quem; qualis fuit præservatio rubi ardentis a combustione, & trium puerorum a fornacis incendio, & quæcumque aliæ præservationes a morte, ruinis, casibus, submersionibus, & similibus*: idemque Auctor *part. 4. cap. 13.* constanter asserit, hisce miraculis negativis locum non esse, quando agitur de miraculis pro Beatificatione aut Canonizatione necessariis. Fundamentum Mattæ ex duobus capitibus sumitur: primum est, quod juxta juris dispositionem non admittuntur duo specialia in eodem subjecto, seu binæ præsumptiones, quæ tamen essent admittendæ, si miraculum negativum admitteretur; præsumendum enim esset, aliquid physica necessitate fieri debuisse, quod non esset factum, & præsumendum esset, illud miraculo factum non fuisse. Alterum est, quod quæcumque defensiones, & (ut vocant) præservationes a ruinis, ab incendiis, submersionibus, & similibus infortuniis fieri possunt ministerio Angelorum suapte naturali virtute operantium; quod satis ipse putat ad miraculi exclusionem.

2. Juxta ergo Mattæ sensum, remissio pestis in aliqua civitate grassantis, nuncupato voto alicui Dei Servo, vel Beato, licet statim & perfecte sit facta, non est miraculum admittendum in causis Beatificationis & Canonizationis: idemque, juxta ejusdem sensum, ferendum est judicium de præservatione a submersione, item de præservatione hominum, aut rerum a combustione, quamvis in medio igne volutarentur: quinimmo ne illud quidem inter miracula admitti debuisset, cujus maxima habita est ratio in Canonizatione S. Elisabeth Reginæ Lusitaniæ, de quo in relatione Cardinalis a Monte in Appendic. ad I. hujus Operis Librum: *In monasterio Divæ Claræ pars quædam ædium fabricabatur: & jam tecti ligna imponebantur. Ibi Dominicus Machadus faber lignarius operam dabat lignis clavorum adminicula configendis. Ecce autem, inopinato aliquot ex iis lignis refixa dilabebantur in terram, secumque fabrum illum præcipitem trahebant. Tum ille Beatæ Elisabethæ salutare subsidium in tanto vitæ discrimine imploravit: nec surdis auditus est auribus. Extemplo, per summum miraculum, ipse una cum lignis, occulta quadam vi, sursum relatus, & in eumdem locum, e quo ciciderat, restitutus fuit; ligna etiam suis reddita sedibus, & coaptata. Dominicus a præsenti periculo liber & incolumis, cum admiratione ac stupore spectantium, tantum in se Beatæ Reginæ beneficium ex animo testatus est.* Licet enim hoc miraculum pure negativum dici non possit, cum aliquid in eo de novo positum fuerit, restitutio videlicet lignorum suis sedibus, & delatio Dominici Machadi occulta vi in locum, e quo ciciderat, cum tamen hæc non excedant naturalem virtutem Angelorum, aut miracula juxta Mattam non erunt, aut eorum saltem ratio haberi non poterit in judicio Beatificationis & Canonizationis.

3. At, cum superius satis dictum sit de miraculis large sumptis, quæ non excedunt vires totius naturæ creatæ, sed tantum naturæ creatæ visibilis & corporeæ, & quorum ratio habenda est in judicio Beatificationis & Canonizationis; converso idcirco sermone ad miracula negativa, ad primam rationem, propter quam a Matta excluduntur, dicimus, eam non subsistere; miracula quoque negativa esse admittenda, si debitæ adsint conditiones; doctrinam Mattæ non fuisse a sacra Congregatione receptam; & Sedis Apostolicæ disciplinam eidem adversari in judicio Beatificationis & Canonizationis.

4. Porro ratio Mattæ non subsistit: dicit enim, si miracula negativa admittantur, admitti præsumptionem præsumptionis. Nec vero præsumptio est, sed physica necessitas, ut applicato verbi gratia igne materiæ idoneæ, vel materia fragili impetu collisa cum dura & solida ignis comburat, & materia fragilis a dura & solida frangatur, juxta illud Ecclesiast. 13. v. 3. *Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, confringetur*: & juxta illud D. Thomæ *in catena aurea ad Evang. Lucæ cap. 8. Sicut autem, cum aliquis oculum lucernæ lucenti adhibet, aut igni spinas, statim operationem illorum experitur*: quapropter Isaac Cardos. *in philosophia libera lib. 5. quæst. 25. vers. Non tamen credendum, pag.* 80. ait, fieri non posse, ut mixta, aut vivens aliquid in igne perseveret, quin absumatur, cum sit virtus ignis tam vehemens, ut omnia permeet, dividat, consumat, nec ullum corpus reperiatur, quod illius vim possit infringere, aut illi possit diu resistere, & proinde ipsum Moysem, cum in Deserto rubum flammis accensum aspiceret, quin absumeretur, admiratione plenum rubo appropinquasse, ut secretum supra naturæ vires eximium intueretur, juxta illud Exodi *cap. 3. vers. 2. Et videbat, quod rubus arderet, & non combureretur; dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.* Verus enim erat ignis, non species ignis vel similitudo; alioqui Moyses deceptus fuisset, putans, verum esse ignem: & illustra hoc Dei miraculum in eo præcipue constitutum est, quod Deus conservavit ignis substantiam, sed actionem & ustionem ejus impedivit, ne ageret in rubum, & virentia ejus folia vel minimum assaret, aut exsiccaret, ut animadvertit Cornelius a Lapide *in cit. cap. 3. Exodi*. Nulla est ergo præsumptio præsumptionis a Matta excogitata; & quatenus in hac materia agendum esset ex principiis extraneis, qualia sunt ea quæ a jure deducuntur, & physicam vim ad juris præsumptionem detorquere vellemus, præsumptio ortum habens a naturalibus causis & principiis, præsumptio est quæ facit certam probationem; præsumptio est quæ dicitur necessaria ac violenta, & quæ probationem in contrarium non admittit: in quo rerum statu præsumptio non dicitur oriri ex alia præsumptione, & secunda præsumptio orta ex prima, non est præsumptio præsumptionis, quæ a jure rejiciatur: Torr. *variar. quæst. tom. 2. tit. 8. quæst.*

1. num.

1. *num.* 67. *&* 68. Rota coram Bichio *decis.* 77. *num.* 7. *in fine*, *&* *num.* 9. & *decis.* 40. *num.* 27. *&* *seqq.* *par.* 9. *recent.* Atque cohærenter ad hæc, miracula negativa, si debitæ adsint conditiones, rejici non possunt a classe miraculorum; alioquin pro miraculis haberi non deberet præservatio Sidrach, Misach, & Abdenago in fornace ignis ardentis, præservatio Danielis a voracitate leonum, & præservatio Jonæ a morte, postquam tribus diebus & tribus noctibus permansit in ventre piscis, uti habetur *Jonæ cap.* 2. de cujus miraculi magnitudine plene differit Scheuchzerus *in Physica sacra in Jonam cap.* 2. *pag.* 1291. Itaque merito opinio Mattæ rejicitur, uti late ostendit Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatific. & Canoniz. tit.* 3. *cap.* 3. *in additamento num.* 34. *& seqq.* & ipse testari possum, & testor in causa Canonizationis S. Margaritæ de Cortona *in examine quinti miraculi*, cum pro munere Fidei Promotoris retulissem doctrinam Mattæ de miraculis negativis, eam non fuisse a sacra Congregatione receptam. Demum, quod attinet ad praxim & disciplinam sacræ Congregationis in causis Beatificationis & Canonizationis, multa miracula negativa fuerunt examinata & approbata in judicio Beatificationis & Canonizationis; quemadmodum dignosci potest ex relationibus Rotæ Auditorum in causa S. Jacobi de Marchia, ubi de præservatione puellæ ex alto delapsæ, & de præservatione hominis trabe percussi; in causa S. Caroli Borromæi, ubi de præservatione Joannis Baptistæ Tironis infantis a submersione, de qua etiam supra habitus est sermo; in causa S. Isidori Agricolæ, ubi de curru onusto personis decem & octo ad maximum periculum tendente, omnibus mirabiliter liberatis ejus intercessione; in causa S. Francisci Xaverii, ubi de repentina extinctione pestis, statim ac ejus corpus Malacam delatum est; in causa S. Andreæ Corsini, ubi de Petro Victorio ab alta turre sine læsione delapso; quod quidem miraculum non fuit a Rotæ Auditoribus rejectum uti negativum, sed non fuit admissum tamquam non necessarium, & minus clare probatum, uti dignoscitur ex eadem relatione impressa apud Bzovium *in annal. ad ann.* 1373. *tom.* 14. *col.* 1458. & apud Lezanam *de Canoniz. Sanctor. oper. tom.* 4. *consult.* 1. *num.* 267. ubi ita locuti sunt: *Alia itidem miracula inter antiqua narrat Petrus Andreas Cast. lib. de quo supra, nempe de quadam Bilia muliere Florentina gravi infirmitate sanata, de quodam Petro Victorio ab alta turri cadente ope Servi Dei liberato &c. quæ non fuerunt per nos rejecta, sed tamquam minus necessaria, & non ita clare, ut superiora, probata, illa voluntarie prætermissa, judicavimus tamen posse servire pro adminiculo:* & in postremis Canonizationibus Sancti Francisci Solani, & S. Margaritæ de Cortona inter cetera miracula approbata invenitur illud liberationis civitatis Montiliæ a peste, quæ misere grassabatur, intercessione tunc Beati, nunc Sancti Francisci Solani; & aliud reperitur præservationis ab evidenti mortis periculo, invocata tunc Beata, nunc Sancta Margarita de Cortona. Dum autem ego fungebar munere Fidei Promotoris, de nonnullis miraculis negativis actum fuit in causis S. Stanislai Novitii Societatis Jesu, & B. Joannis de Prado, quæ quamvis non fuerint approbata, id tamen factum non est, quod essent miracula negativa, sed quia congruæ & aptæ deficiebant probationes; & post dimissum a me Promotoratus officium nonnulla miracula negativa fuerunt approbata, in causa videlicet S. Joannis Nepomuceni; & in causa tunc Beati, nunc Sancti Fidelis a Sigmaringa: pro quo faciunt etiam ea, de quibus in eo capite, in quo agitur *de miraculis respicientibus dominium supra elementa, & irrationales creaturas animatas n.* 4. *& seqq.* A Joanne Conrado Danhaverro Prædicante Argentinensi definitum fuerat miraculum *Actus verus, & solidus, arduus, supernaturalis.* At cum strenue refellit Melchior Corneus Societatis Jesu Theologus in suo tractatu *de miraculis Ecclesiæ Catholicæ defensis* edito Moguntiæ anno 1652. *pag.* 2. *De miraculo universim accepto affirmari non potest, esse actum; cum dentur, & dari possint miracula vera, & proprie dicta, quæ sint negatio actus. An non thaumaturgus erat Divinum, ternos Hebræos in medio fornacis Babyloniæ incendio non incendi? An non verum prodigium, Danielem a belluis, jejunio longo in supplicium Prophetæ præparatis, non attingi? An non miraculum, solem simplici hominis mortalis imperio fixum immotumque consistere? Atqui tota miraculi ratio consistebat in non actione, & non motu.*

5. Hisce præmissis, ut veniamus ad examen nonnullorum miraculorum, quæ negativa dici possunt, primum, quod occurrit, illud est extinctionis pestis. Ut autem, si miraculum hoc examinandum proponatur, approbari possit, nonnullæ debent adesse conditiones. Prima est, ut pestis grassetur, & summopere ingravescat; secunda, ut facta fuerit invocatio Servi Dei, vel Beati; tertia, ut statim extincta sit pestis. Marcellus Malpighius Archiater Innocentii XII. alibi a Nobis cum laude commemoratus hæc recensuit requisita in quodam suffragio, quod edidit, cum ageretur in sacrorum rituum Congregatione de mirabili liberatione cujusdam civitatis a peste. En ejus verba: *Se fosse provato, che la peste fosse stata nel suo maggior vigore colla maggior copia degl' infermi, e numero maggiore de' morti, e fosse provata la subita sanazione, fatto il voto, saria un miracolo evidentissimo.* Ad rem hanc facit illud Hippocratis *lib.* 2. *aphor.* 30. docentis, circa principia & fines omnia imbecilliora, in statu vero fortiora. Cumque in eadem causa, in qua Malpighius suum dedit suffragium, non modo scripserint Postulatores ex facto & ex jure pro miraculo, sed & Archiepiscopus Myrensis primum uti Fidei Promotor, & ego deinde ad idem munus electus animadversiones ediderimus adversus miraculum; plures autem Medici Urbis consultationes pro miraculo reposuerint, & suum tandem pro veritate suffragium tulerit Joannes Maria Lancisius; nemo tamen fuit sive ex scribentibus pro, sive contra miraculum, qui doctrinam Malpighii impugnaverit; sed tota quæstio versata est in facti discussione, hoc est an pestis vere grassaretur, an esset in augmento, & an vere cessaverit statim post invocationem Servi Dei. Ante discussionem, de quo nunc sermo est, eamdem semitam tenuerant Rotæ Auditores in relatione causæ Sancti Francisci Xaverii in tertio miraculo post mortem. *Cum Malacam urbem in India Orientali celeberrimam & frequentissimam sæva pestis invasisset, quod propter civium peccata eventurum illi discedens Xaverius prædixerat, brevique tempore quamplurimi, paucis admodum superstitibus, periissent, necdum desæviret lues, sed maxime in dies grassaretur, ut primum corpus Patris Francisci Xaverii, quod ex Sinis in Indiam deferebatur, eo appulit, & ex navi in urbem delatum fuit, statim & in continenti contagiosus ille morbus omnino cessavit, nec ab ea die mortuus ullus, aut morbo correptus fuit, sed adeo tota lues extincta est, ut tam pestiferi morbi deinceps ne vestigium quidem ullum superfuerit.* Post hæc Rotæ Auditores in eadem relatione descendunt ad comprobationem grassationis pestis, & subitæ perfectæque cessationis; & considerantes defectum invocationis S. Francisci Xaverii, scite tamen existimarunt, illud a Deo factum fuisse ad patefaciendam illius sanctitatem: *Hoc autem miraculum etsi non appareat factum manifeste, intercedente Patre Francisco; tamen ex circumstantiis facti existimavimus, Deum optimum maximum non alia de causa tunc temporis operatum fuisse illud miraculum, quam ut hujus Servi sui sanctitatem demonstraret, & populi erga illum venerationem augeret: quod sufficit, prout diximus supra in octavo miraculo ante mortem.*

6. Distinguunt Medici inter Pestem, Contagium, & Epidemiam. Pestem ab aeris corruptione & lue oriri dicunt. Contagium a contactu rerum peste infectarum. Epidemiam vero dicunt esse morbum habentem causam universalem, & comprehendere sub se tam morbos pestilentes, quam non pestilentes, puta raucitates, gravedines, & consimiles morbos, qui aliquando affligunt habitatores unius civitatis: ex quo proinde inferunt, omnem pestem esse epidemiam, sed non omnem epidemiam esse pestem, uti late videri potest apud Zacchiam *quæst. medic. legal. lib.* 3. *tit.* 3. *quæst.* 1. & præsertim *num.* 32. *& plurib. seqq.* Hieronymus Mercurialis *de peste cap.* 17. *pag.* 20. *in fin.* ait, populum ut plurimum causam pestis referre in aliquam humanam conditionem, puta in ingressum alicujus peste infecti in suam urbem, aut in delationem mercis peste infectæ ad eamdem, & deinde subjicit: *Quæso, unum alicujus inter veteres dignitatis Medicum ostendant, qui pestem a solo contagio posse fieri, aut praclare aut obscure umquam prodiderit cogitaveritve, & protinus libenter cedam*; & Zacchias *in citat. quæst. medico-legal. lib.* 8. *tit.* 3. *quæst.* 1. *num.* 12. *& seqq.* late ostendit, veram pestem semper dependere ab aeris corruptione, neque fieri ullo modo posse, ut ab alia causa suam proxime ducat originem; falsissimam autem esse vulgi opinionem credentis, eam a contagio causam habere. Donatus Antonius ab Altomari *de pestilenti febre in oper. medic. cap.* 5. *fol.* 961. ait, pestem afferri aut ventorum vi flantium ab ea regione, in qua est pestilentia, aut ex Peregrinis adventantibus, & peste infectis. *Verum, & experientia compertum est, non modo ventorum vi aut alteratione, pestilentia semina a remotissimis regionibus provenire posse ad reliquas, verum etiam ex Peregrinis ad-*

ven-

ventantibus. Horatius Augen. *de febribus lib. 6. cap. 9. num.* 10. & melius *cap.* 20. *num.* 40. observat, pestilentiam aliquando incipere ab una regione, & per multas regiones valde dissitas pervagari, ventis pestilentem luem deducentibus. Affert testimonium Galeni referentis, ex Æthiopia quædam effluxisse semina contagionis, quæ universam Asiam invaserunt. Addit, patrum suorum memoria pestem ex Illyrio in Dalmatiam, & ex hac provincia in universam Italiam, atque Europam pervagatam fuisse. Huic accedunt Athanasius Kirker *de peste sect.* 2. *cap.* 4. *num.* 9. Cardinalis Castaldus *de peste cap.* 249. *num.* 15. *& seqq.* Joannes Bustamant. *de animantibus sacræ Scripturæ lib.* 2. *cap.* 3. *cap.* 31. *in fin.* Philibert. Marchin. *de bello Divino post par.* 10. *problem.* 20. *in fin.* Alii ex Medicis referunt, pestem aliquando a contagio incipere, & deinde progredi ad aeris corruptionem ob numerum mortuorum, & congeriem cadaverum, & multitudinem peste infectorum; Gaspar Caldera de Heredia *tribunal. medic. magic. & politic. par.* 1. *de peste Hispalensi station.* 3. *litt. E fol.* 511. *col.* 1. Joannes Lazar. Butier. *febrilog. curs.* 8. *lect.* 5. *num.* 5. At, utcunque sit de hisce controversiis, & utcunque sit de differentia inter pestem & contagium, hoc unum certum est; si morbus cito ægros interimit, si præterea bubonibus & carbunculis comitatur, signa hæc esse peculiaria pestis considerata ab iis, qui non scribendæ tantum, verum etiam curandæ potissimum pesti operam dederunt; Ludovicus Septala *lib.* 3. *de peste cap.* 6. *&* 7. *pag.* 108. *& seqq.* Lazarus Riverius *de febre pestil. cap.* 1. *pag.* 343. Carolus Valesius *de peste cap.* 7. *pag.* 93. Taurellus *de peste Italiæ lib.* 2. *cap.* 4. *pag.* 112. Cardinalis Castaldus *de avertenda peste cap.* 256. *num.* 27. quibus addi debet Abbas Ludovicus Antonius Muratorius in tractatu *de peste lib.* 2. *cap.* 8. qui, licet curandæ pesti operam non dederit, egregium tamen edidit *tractatum politicum, medicum, & Ecclesiasticum de pestis gubernatione*. Augmentum pestis vel contagii desumitur ex numero ægrotantium, & mortuorum: si enim non modicus, sed magnus numerus sit, habita ratione habitantium in urbe, aut in pago; si major sit, quam fuerit antea, de augmento morbi non est dubitandum; quemadmodum nec dubitandum erit de subita & miraculo facta liberatione, si statim post invocationem nullus ex ægrotantibus mortuus sit, nec ullus morbo pestilenti seu contagioso sit correptus.

7. Cum autem in examine miraculorum omnes prorsus diligentiæ sint adhibendæ, nec ulla, quæ adhiberi potest, debeat omitti, nonnulla remanent investiganda & perpendenda: primum est an miraculo obstet longum tempus, quo pestis ante extinctionem duraverat: secundum, an miraculo obstet, si pestis cessavit tempore hiemalis: tertium, an miraculo obstet, si cessaverit, flantibus ventis salubribus, aut præcedentibus diligentiis, quæ adhiberi consueverant jussu Magistratuum, ut pestis avertatur: quartum denique est, an obstet miraculo, si post invocationem non multi, ut antea, sed pauci ex ægrotantibus moriantur; vel si non multi, sed tantum pauci post invocationem peste afficiantur.

8. Tempus, quo pestis durare consuevit in aliqua civitate, est novem circiter, aut duodecim mensium, post quod tempus remittere incipit: quod tamen perpetuum non est, cum in civitatibus, quæ sunt habitatoribus frequentiores, pestis plurium annorum spatio duraverit; quod potissimum contingit, quando debitæ diligentiæ non adhibentur, uti late ostendunt Zacchias *cit. lib.* 3. *tit.* 3. *quæst.* 2. *num.* 43. *& plurib. seqq.* & Muratorius *lib.* 1. *cap.* 1. Tempore æstivo pestis vehementius grassari consuevit, quam tempore hiemali, veluti ex Medicis perpendunt Antonius Saracon *de peste* apud Bonet. *thesaur. medic. pract. tom.* 1. *lib.* 1. *art.* 9. *fol.* 441. *in principio col.* 2. Mariott. *de febribus lib.* 4. *cap.* 6. *de febre pestilentiali fol.* 192. *col.* 2. *in principio*, Andreas Gabriel *de peste fol.* 36. *a tergo*, Thomas Sydenham *observ. medic. sect.* 2. *cap.* 2. *de peste in principio pag.* 134. & observavit Joannes Maria Lancisius in suffragio, quod edidit jussu Clementis XI. super miraculo, quod discutiebatur, *liberationis a peste civitatis Montiliæ intercessione* tunc *Beati*, nunc *S. Francisci Solani: Neque interea temporis spes ulla vigebat, fore ut ad mutationem tempestatis lues cederet; nam tempus non erat hiemis, quæ suis Aquilonaribus ventis semina pestis plerumque aut vertit, aut extinguit*. Animadvertit Muratorius *l. c.* pestem etiam aliquando grassari tempore hiemali, aut quia hoc tempore aliquando spirant venti calidi; aut quia pestis, quæ incepit tempore autumnali, vel æstivo, augmentum recipit tempore hiberno: sed illud frequentius accidere solet ut pestis, quæ per hiemem cessare visa est, reviviscat tempore æstivo: *Si hiberno algore, nec præcedentibus remediis, pestis extinguatur; metus est, ne mox, reviviscente anni calore, in immensam vastitatem pestifer hic fœtus exsiliat*; verba sunt Joannis Heurnii *de peste in exordio fol.* 72. *oper. tom.* 1. cui adhæret Zacchias *consil.* 27. *num.* 5. Plurimum quoque conferre ad pestem extinguendam salubres ventos spirantes ab aliis regionibus, in quibus pestis non est, & diligentias a Magistratibus præscriptas de rebus peste affectis incendio absumendis, certum omnium est. Legi potest Alexander Massaria *de peste tract.* 1. *lib.* 2. *circa finem pag.* 104. & ex Ficino hæc habentur apud Cardinalem Castaldum *de peste cap.* 249. *num.* 59. *Unde pestis tempore Ficinus optime advertit, ad illa confugiendum esse loca, quo ex jam infecto loco venti non perflant*. Porro inter diligentias non postremum profecto sibi locum vindicat ea, quæ adhibetur in segregandis peste infectis ab hominibus & rebus, quæ peste infectæ non sunt; qua de causa encænia, nundinæ, comœdiæ, spectacula, aliique majores publici conventus tempore pestis inhibentur, teste Diemerbroech *lib. de peste cap.* 3. *pag.* 146. & *in annotat. pag.* 158. *col.* 2. *num.* 20. Taurellus autem *lib.* 2. *de peste Italiæ cap.* 4. *pag.* 110. narrat, cum Bononiæ prorsus extinctum pestis incendium haberetur, & pueri aliqui joci gratia se abdidissent in curribus libitinariis imprudenter sub dio palam relictis, singulos ad domos suas redeuntes luem domesticis communicasse, & cum sex integris familiis ad unum sublatos esse. Videri autem posset obstare miraculo, si pestis cessaret postquam diu esset grassata, si cessaret tempore hiemali, si cessaret flantibus ventis salubribus, aut post adhibitas diligentias, cum hæc omnia ex dictis naturaliter valeant ad pestem extinguendam. At oppositum mihi statuendum esse videtur: licet enim omnia hæc valeant ad tollendam pestem, indigent tamen beneficio temporis, nec umquam tantæ possunt esse virtutis, ut pestis, quæ est in augmento, repente cesset. Quid autem dicendum erit, si, posito pestis augmento, post invocationem nonnulli sed pauci peste afficiantur, & pauci jam peste correpti moriantur? Si id a me exquireretur, responderem, obstare miraculo, si aliqui post invocationem peste corripiantur, licet pauci; indicium enim hoc esset, pestem non esse sublatam: adderem autem non obstare miraculo, si aliqui jam peste correpti, dummodo pauci essent, post invocationem morerentur, tum quia in miraculo liberationis civitatis a peste non agitur de præservatione unius, aut alterius hominis, sed de præservatione Communitatis; quæ præservatio comprobatur, etiamsi aliqui, sed pauci, ex eadem Communitate moriantur; tum quia *in feriis miraculorum Sanctæ Genovefæ*, quam contexuit Anonymus, refertur solemnis Supplicatio a Stephano I. Parisiensi Episcopo indicta tempore pestis, ut clades, quæ late grassabatur, averteretur; in qua Supplicatione licet nonnulli mortui fuerint, Supplicatione tamen expleta, facta est tranquillitas, & omnes, qui peste laborabant, tribus tantum exceptis, incolumes evaserunt, quemadmodum pluribus refert Theophilus Raynaudus *heteroclit. spiritual. tom.* 15. *fol.* 202. & tandem quia, non obstante nonnullorum paucorum morte, inter miracula approbata pro Canonizatione S. Francisci Solani relata fuit liberatio Civitatis Montiliæ a peste post ejus solemnem invocationem, probato augmento pestis, & ejus subita liberatione; etsi tam a Prospero Bottinio Fidei Promotore, quam a me ejus successore in eo munere oppositum probatumque fuisset, nonnullos peste infectos, licet paucos, post invocationem mortuos fuisse.

9. Sequitur, ut aliqua addantur de præservatione a morte eorum, qui in aquas delabuntur. Nonnulla de illis dicta sunt, dum ageretur de mortuorum revocatione ad vitam, ubi & de necessitate respirationis, & de tempore quo quis vivere potest sine respiratione, & de foramine ovali, & de aliis rebus physicis verba fecimus. Nunc autem de iisdem, qui in aquas delabuntur, iterum sermo habendus est, non ut revocatis ad vitam, sed ut præservatis a morte imminenti: insuper alia quædam adjiciemus de necessitate respirationis; de tempore, quo quis sine respiratione vivere potest; & de doctrina foraminis ovalis, quemadmodum polliciti sumus dum ageremus de mortuorum resuscitatione.

10. Quæ loco modo citato diximus de necessitate respirationis, & ejus usu, nunc etiam confirmamus. Postquam feliciori hac nostra ætate magna lux rebus anatomicis accessit, & aeris gravitas, ac vis elastica innotuit, duæ de præcipuo aeris usu celebrantur sententiæ; altera, quæ sanguinis motum intestinum omnino refert ad aerem per respirationem haustum, cui adhærent Lowerus in tractatu *de corde cap.* 3. Truston *de respirat. usu sect.* 12. altera, quæ musculorum motum, eodem aere sublato,

pror-

prorsus extingui affirmat, ut videri potest apud Joannem Nicolaum Pecklinum *de aer. & alim. defect. cap. 9.* & apud Joannem Thabot *exercit. medic. tract. 2. cap. 3.*

11. Confirmantur ea quoque, quæ diximus de modico tempore, quo animalia vivere possunt sine respiratione. Teste Roberto Boyle jam allegato in tractatu *de respiratione*, Anas adulta & robusta, subducto per Antliam Pneumaticam aere, duobus minutis tento angore, ac convulsionibus fuit divexata, ut hianti ore nullum vitæ proderet indicium, quamvis ea Volucris utpote aquatica, peculiari organorum structura prædita sit, quæ diutius respirationis privationem aquis immersa sustinet. Ceteræ aviculæ minores paucis momentis, subtracto aere, extinguuntur. Viperæ, ranæ, cancri, iisdem experimentis habitis, complures horas, subducto aere, vitam ducunt. Ex his autem infertur, hominem paucis momentis posse vivere sine respiratione, cum non sit formatus ad vitam sub aquis degendam, ut anas, & cum inter ceteros animantes motuum varietate atque excellentia præstantissimus longe concitatiori indigeat motu sanguinis intestino, quo non modo tot munia corporis obeat, sed & mentis cogitationibus obsecundet & inserviat; & animalia, quæ diximus diutius ferre aeris jacturam, segnia sint, hebetia & pigra, & frigidæ adeo constitutionis, ut eorum fluida lentissime intestino motu agitentur, qui motus longe parciori aeris copia adhuc residua conservari potest.

12. Quæ modo dicta sunt de necessitate respirationis, ita ut homo sine illa paucis tantum minutis vivere possit, multo magis sibi vindicant locum in pueris seu infantibus, qui, si ad minuti spatium a respiratione abstineant, lividæ mortis signa præseferunt, uti prosequitur Pecklinus *de aer. & alim. defect. cap. 8.* & apud peritiores Anatomicos licet infans utero matris inclusus non indigeat munere pulmonum, adhuc tamen vivere non potest, nisi aer ipsius sanguini jugiter misceatur; quem aerem ex sanguine matris in placentam influentem per venam haurit umbilicarem, juxta ea quæ habentur apud Verbeyen *anatom. tom. 2. tract. 5. cap. 18.* Addit Stalpartius *in observationibus pag. 554.* si foetus in utero non respiraret, inutiles dicendos esse nervos formati diaphragmatis, ceterosque respirationi inservientes; & fœtum in utero respirare statuendum esse, etsi externus aer non intromittatur: cum enim salvis aliquando nascatur membranis, & sic externum aerem respirare non possit, & illico respiret, cum primum membranæ tolluntur, indicium hoc est, ipsum intra uterum respirasse; intelligi quippe non potest, quomodo ablatis apertisque integumentis, tam cito respiret, & quomodo nervi ad respirandum comparati hucusque otiosi tam repente fungantur officio. Hisce argumentis innixus Petrus Assaltus publicus medicinæ Professor in archigymnasio Sapientiæ Romanæ, vir utique litteris & amplissima præditus eruditione, scribens in causa S. Joannis Nepomuceni, strenue probavit, miraculo esse adscribendum, quod quædam puella nomine Rosalia sex annorum & sex mensium, quæ fortuito deciderat in flumen Uvattavæ, & per integram horam manserat sub aquis, & extracta nullum dederat vitæ signum, ad proximam domum delata, haustam aquam evomuerit, & paulo post, sensuum recepto usu, ab omni læsione apparuerit libera; licet aquæ impetu ad angustum canalem cujusdam molendini transvecta, ubi duplex rota volvebatur, earum primam subter prætergressa ad alteram pervenerit, sub qua semihoræ spatio permansit.

13. Et quia ipse fungens munere Fidei Promotoris in meis animadversionibus doctrinam opposui foraminis ovalis probabiliter adhuc aperti in puella, cujus ope sine respiratione sub aquis vivere poterat, allata doctrina jam alibi memorata Lancisii & ceterorum, memoratus Petrus Assaltus, licet indolis esset modestissimæ, & Lancisium tum viventem tum mortuum magnopere coluisset & coleret, in sua dissertatione vehementer excandescens dixit, certum esse, infantes sine respiratione vivere non posse; frustra autem in medium afferri foramen ovale adhuc apertum, cum id apud celebriores Anatomicos, Harvejum videlicet & Lowerum non reperiatur cum Diemerbroeck *in anatome corporis humani lib. 2. cap. 10. pag. 410. tom. 1.* hæc habet: *Hoc foramen ovale, quod in fœtu amplum est, cum in hominibus natis usum non habeat, intra paucas hebdomadas ita coalescit ac aboletur, ut nullum ejus vestigium uspiam appareat*; cum Bartholinus præcipuus anatomes illustrator *in anatom. reform. lib. 2. cap. 8.* ita scribat: *Post partum aliquantulo tempore coalescit hoc foramen & exsiccatur, ut locus hic nunquam pertusus fuisse putetur*; cum Pecklinus *de aer. & alim. defect. cap. 9.* asserat, a foraminibus ovalibus apertis nullum præsidium desumi posse ad urinatores, qui longiori tempore vivunt sub aquis, a morte vindicandos; cum urinatores sint peculiare hominum genus, quorum sanguis frigidior est, ac segniori motu agitatur: qua de re tamen peritiorum esto judicium.

14. Argumenta Petri Assalti eo tendere videbantur, licet id in sua dissertatione conceptis verbis numquam dixerit, ut Rosalia censeretur a morte ad vitam revocata: sed sacra Congregatio securiorem viam tenens, cum certa indicia mortis deessent, miraculum quidem approbavit, sed in tertio genere, & non tamquam revocationis mortuæ ad vitam, sed tamquam præservationis a submersione, & a morte, quæ imminebat, nisi intercessione S. Joannis Nepomuceni invocati Deus effecisset, ut causæ naturales, interclusa videlicet respiratio, & allisio ad rotam, quæ mortem debuissent afferre, mortem non afferrent, uti colligitur ex Decreto edito die 11. Januarii, & die 16. Februarii anno 1729. a Benedicto XIII. confirmato.

15. Si quis aliquid de quacumque specie miraculi negativi scribere vellet, integrum super hoc argumento librum edere posset, nec tamen omnes possibiles casus comprehenderet. Nonnulla ergo, quæ sæpius contingunt, a Nobis innuentur; & horum primum est illorum, qui ex aliquo loco decidunt, &, invocato aliquo Dei Servo, vel Beato, illæsi permanent. Hippocrates *lib. 5. epidem. text. 53.* narrat historiam puellæ, quæ e rupe ceciderat, & voce privata est, sed superstes fuit Georgius Abraham Mercklinus *decur. 2. anno tertio observ. 105. in miscellan. ephemerid. Nat. Cur. Germaniæ* subjicit, puellam ex superiore domus contignatione delapsam in saxeum pavimentum ruisse, craniumque fregisse, sed sine ullis aliis gravibus symptomatibus, & intra paucas hebdomadas, fissura cranii coalita, sanitatem recuperasse. Samuel Ledelius refert, quemdam fabrum lignarium excidisse de turri in tectum templi, & de tecto in terram sine ulla notabili læsione: & Georgius Wolfangus testatur, puerum trium annorum præcipiti caput lapsu in saxa cecidisse ab altitudine decem & septem palmorum, nec ullam notam contraxisse: & alia similia collecta legi possunt apud Guillelmum Fabricium Hildanum *cent. 2. observ. chirurg. observ. 85.*

16. Ut in hisce casibus tutum de miraculo feratur judicium, quatenus tamen cadens illæsus plane sit, Bordonus in suo tractatu *de miraculis medit. 30. numer. 9.* hæc habet: *Ut quis ex alto cadens, sine ulla sui læsione dicatur miraculose liberatus & præservatus a periculo ex invocatione Divini auxilii requiritur, ut magna sit distantia inter utrumque extremum, & quod non cadat super quid molle & leve. Illud suadetur, quia parva distantia non multum præponderatur corpus ad præcipitationem, sicut ex magna: & hoc patet experientia. Judicis autem in arbitrio est, designare distantiam, attentis circumstantiis personæ cadentis, si puer est, an adultus, an gravis & magni ponderis, si senex, aut alias male affectus: quo enim persona est debilior, eo facilius læditur.*

17. Hæc vera sunt: sed aliæ etiam circumstantiæ in examine similium assertorum miraculorum sunt consideratione dignæ; cum possit quis cadere, sed corpore erecto, & sic non impingere terræ caput, latera, dorsum, aut pectus; possit juxta murum prolabi & ruere, dorso ad murum aliquo modo incumbente; possit murus esse constructus in modum anteridum; possit cæmentorum acervo occurrere, & sic collecta saxa e loco impellere; possit per vestium inflationem a vento sustentari, & sic non vehementer in solum collidi. Quæ omnia & singula impetum percussionis diminuunt, ita ut aut modica læsio, aut nulla fiat, totumque beneficium viribus naturæ sit adscribendum.

18. Additur, quod, licet corpus projectum, & impetu descendens gravitatis vim projectionis conjunctam servet, & corpori allisum duro, immobili, & magis resistenti debeat necessario percussionem sentire, eaque lædi, potest tamen ex ea percussione nullum, vel saltem leve incommodum fere, modo aut in puncto, aut in paucis tantum punctis allidatur corpori resistenti, & puncta corporis resistentis æqualem vim habeant punctis corporis projecti & impulsi: quocirca videmus aliquando cyathum vitreum, aut vas fictile ex alto decidere, terræque illidi, nec ullam tamen rimam contrahere, modo terram petat aut in puncto, aut paucis in punctis æqualiter resistentibus. Rursus homo ex alto loco cadens, sive ad cadendum impulsus potest sine noxa cadere, primo,

mo, si ad modum avium ducat corpus & membra perpendiculata ad motus directionem; secundo, si extendat crura, aut brachia, & caput, pectus, aut ventrem inclinet, ita ut sese restituat ad æquilibrium; tertio, si aerem ad latus oppositum percutiat tali vi, per quam vis impetus projectitii infringatur; quarto, si pedes, reliquosque articulos extendat, & subito cedendo, vim lapsus impediat. Hæc consequi difficillimum est; sed tamen aliquando natura timens grave periculum, nobis insciis, ea præstat, & legibus mechanicis utitur avertendo damno maxime accommodatis. Iis, per artem utuntur saltatores, & funambuli, qui se ex alto loco projiciunt, terram pertingunt, nec ullum contrahunt corporis damnum. Absque artis præsidio, novum non est, aliquos ex alto loco decidentes incolumes remanere. Quæ a Nobis dicta censeri volumus, non ut ex toto excludamus speciem hanc miraculi negativi, sed ut Consultores Congregationis sacrorum rituum, cum de iis agitur, aciem intendant, consueta utantur diligentia, &, si fieri potest, etiam majori; ne quod casui, vel naturæ adscribendum est, adscribatur miraculo, & ne gratia cum miraculo confundatur, aut mirandum cum miraculo.

19. Consimiles in ceteris negativis miraculis diligentiæ non sunt omittendæ. Si enim res sit de oppressis sub ruina domus, & repertis illæsis, videndum est, an ipsa ruina ita contigerit, ut ligna corruentia fornicem quemdam constituerint, sub quo ille, qui lapsus est & qui fuit ruina oppressus, potuerit incolumis remanere. Si agatur de illo, super cujus corpus rota currus sine læsione pertransiit, juxta ea quæ habentur apud Pignatellum *consult. 59. tom.* 4. non solum videndum est, quanta esset gravitas currus, sed etiam num cursus esset velocissimus, an tardus, cum sæpe videamus, oppressos rota currus velocissime currentis nullam contusionem, aut fractionem contrahere. Si tractetur de liberatis ab aliquo periculo, ratio & natura periculi est serio investiganda, an videlicet periculum tale esset, ut quis illud evadere non posset ullo naturali auxilio, sed tantum ope superna, Dei videlicet contra, vel præter leges naturæ operantis, & hominem in periculo vitæ constitutum a periculo subducentis, juxta illud Isaiæ *cap. 43. v. 2. Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te.* Illustre est exemplum relatum a Sancto Paulino *in epist. 49. al. 36. ad Macarium col.* 281. de sene quodam Catechumeno, qui in Baptismo vocatus est Victor: *Viginti tres dies homo non modo a terris, sed ab hominibus exclusus, omnium ventorum ludibrium, omnis terræ exul, diversi maris hospes, & exsors generis humani, inter fluctus & belluas maris, in vago erraticæ navis hospitio, jejuniis, senio, timore confectus, quæso te, numquid natura sua perduravit? Cui ergo obscurum sit, Deum in illo fuisse? ... Primo* (navis) *ad Urbem acta, Romani portus pharum vidit, deinde Campaniam longis tractibus legit, mutatisque turbinibus, in Africæ litora transvolavit, atque ab ipsis rursus abrepta Siciliam transcurrit ... ut quasi Divina navis, & immisso divinitus Spiritu sapiens sua sponte cavenda vitaret, sequenda peteret ... finem errorum, atque discriminum in Lucanis positura litoribus.* Tantorum autem discriminum & periculorum series, & continuata eorum evitatio miraculum ostendunt. Ex quo proinde sequitur, ut si aliquis ruina oppressus incolumis sub fornice reperiatur, invocato Dei Servo, vel Beato; si prævia pariter simili invocatione, periculum evadat vitæ, cui erat expositus, ob lapsum sub rota currus velociter currentis; si denique post invocatum Dei Servum, vel Beatum liber evadat, & incolumis ex aliis periculis, a quibus citra Dei supra naturam agentis opem potuit liberari, hæc non inter miracula, sed inter gratias, & ad summum inter admirabilia possint adscribi. Quocirca in causa S. Joannis a S. Facundo, cum inter miracula approbanda proponeretur illud Antoniæ de Vincentia, super quam in quodam cubiculo dormientem, cubiculo corruente, ceciderat ingens moles terræ, lignorum, laterum, & lapidum, cum tamen post horas quadraginta inventa esset illæsa, invocato Beati auxilio, Petrus Franciscus de Rubeis tunc Fidei Promotor in suis animadversionibus ita scripsit: *Quoad septimum Antoniæ de Vincentia præservata ab oppressione ex ruina criptæ, ab effossoribus inventæ absque ulla læsione sub arcu lateribus constructo, respondetur, nullatenus miraculo adscribendum esse, sed casui ex præordinatione Divina: quod etiam Martialis agnovit epigrammatum lib. 1. inquiens de Regulo casu præservato a ruina domus lib. 1. epigr. 83.*

Quis curam neget esse te Deorum,
Propter quem fuit innocens ruina?

refertque Platina in vita Victoris III. dicens, quod Syracusis major basilica corruens, omnes, dum Vesperæ celebrabantur, contriverit, duobus tantum divinitus superstitibus, Diacono scilicet, & Subdiacono: etenim potuit naturaliter accidere, quod præfata Antonia tempore ruinæ staret sub dicto arcu, nec ideo fuerit ab ea læsa & oppressa. Cui animadversioni sacra Congregatio obsecundans abstinuit a propositi miraculi approbatione.

20. Servatur & defenditur aliquis a morte, & etiam a vulnere ex magno & valido ictu scloppi: quæritur, an id miraculo sit adscribendum. De præservatione a morte in eo rerum eventu actum fuit in sacrorum rituum Congregatione, dum ageretur de miraculis ad Canonizationem S. Catharinæ de Bononia, & S. Pii V. In causa S. Catharinæ quidam decem pedibus distans ab explodente scloppum, leviter fuit vulneratus globulo plumbeo, & tres alii globuli femoralia perforarunt; a Postulatoribus autem asserebatur, id esse miraculo adscribendum, cum leviter vulneratus opem S. Catharinæ invocasset. In causa vero S. Pii V. cum quidam, dextera ad nares admota, nonnullos alloqueretur, explosus fuit adversus eum magnus scloppus. In cubito brachii dexteri vulneratus est cum fractura ossis, & globuli inde exeuntes penetrarunt sub mamillam sinistram, ibique duo vulnera fecerunt. Vulneratus pendentem e collo super pectus habebat effigiem S. Pii V. cereo Agno impressam, cujus auxilium ex corde imploravit; & ex viginti circiter globis, qui pectus attigerant, duo, alter major, minor alter, leviter thoracis cutem perforarunt, ceteri autem inefficaces remanserunt intra subuculam: & Postulatoribus id proponebatur inter cetera miracula ad ejus Sancti Canonizationem approbanda. De præservatione vero nedum a morte, sed etiam a vulnere actum fuit in causa S. Caroli Borromæi, in qua (ut alibi etiam dictum est) quidam sicarius, nactus loci & temporis opportunitatem, ballistam igneam breviorem crudeliter explosit adversus Sanctum cum sua familia in sacello palatii Archiepiscopalis prima noctis hora de more orantem, & globuli quidam parietibus tabulisque confixi hæserunt, alii paulo majores ad tergum ipsius orantis pervenerant, qui, licet carnem maculaverint, nullum tamen vulnus intulerant; ipseque, expleta oratione, ad cubiculum profectus, illæsus inventus est.

21. Antequam ad Fidei Promotoratum assumptus fuissem, inter sacræ Consistorialis aulæ Advocatos cooptatus, operam meam præstiti iisdem causis Canonizationis S. Catharinæ, & S. Pii V. & totis viribus laboravi, ut duæ istæ præservationes a morte inter miracula recenserentur. Animadverti ignem, qui ex pulvere nitrato gignitur, moveri motu concitatissimo, ex quo postmodum violentia oritur, uti explicat Fortunius Licetus *tom. 2. de quæsitis per epistolas pag. 76.* Illud etiam notavi, ventum pulveris hujus, exceptis fulmineis, ceteros omnes exsuperare ventos, sicuti prosequitur Franciscus Baconius *in historia ventorum pag. 478. num. 6.* vel quia particulæ sulphuris hanc subitam accensionem, & vehementem edunt explosionem, juxta opinionem Thomæ Willis in suo tractatu *de fermentatione*; vel quia hæc vehementia est nitro attribuenda, secundum ea quæ refert supra citatus Baconius *in historia naturali centur. 1. pag. 761.* Addidi, distantiam inter vulnerantem, & vulneratum fuisse duodecim aut tredecim passuum, eamque ad ictum validum fuisse satis, cum scloppus non unum ferret globum, sed plures, in quo rerum eventu minor distantia dicitur justa distantia, veluti astruunt Milliet de Chales *curs. mathemat. tom. 3. lib. 2. pag. 69. & 70.* & P. de Lanis *in magist. naturæ, & artis tom. 1. lib. 2. cap. 1. experiment. 19.* & in eo theoremate, quod disputandum proponitur, num ex aliqua certa distantia validior sit ictus, quam ex minori, ea recepta sit opinio, ut modica distantia tunc impetum retardet, cum potest efficere, ut aer a tormento ejectus in corpus durum statim impingat, & in globum recurrendo, impetum nonnihil remoretur, sed regulariter, ictus semper sit fortior, quo propinquior, ex allegato Milliet de Chales *loc. cit. pag. 71.* & ex Valeriola *observ. medical. lib. 5. observ. 8. pag. 345.* Uno verbo, tum plures præstantes viri Advocati, & Medici ad patrocinium istarum causarum adsciti omnem lapidem movimus, ut præservationem ab ictibus mortalibus in utroque casu miraculo factam ostenderemus; sed frustra, cum alia miracula fuerint in his causis approbata, nulla istorum habita ratione, quod plures potuerint esse causæ naturales aptæ ad impetum retundendum, nec opus esset

movere

movere aliquid supra naturam. Apud Gasparem a Rejes *qu.* 92. multæ referuntur historiæ globulorum plumbeorum, qui a scloppis explosi, & corpora vulneratorum penetrantes, diu intra ipsa gestati sunt, in partibus etiam præcipuis, citra ullam actionum læsionem, & longissimo postea tempore aut expulsi, aut extracti, & aliquando etiam non nisi post mortem inventi. In causa S. Caroli Borromæi edita fuit juxta morem tunc temporis vigentem relatio a Rotæ Auditoribus, & *in secunda ejus parte argum.* 14. actum fuit de facto modo narrato. En verba Auditorum: *Et quia, moraliter loquendo, consideratis circumstantiis ad occisionem paratis, difficulter Carolus mortis periculum evadere poterat, merito ejus conservatio Divinæ tribuitur providentiæ ad ejus innocentiam manifestandam. Nam tormentum manuarium vulgo dictum* Tarzarola *longitudinis erat duorum palmorum cum dimidio, onustum multis globulis, seu glandibus plumbeis, & explosum in Carolum quatuor parietis brachia distantem. Et licet tunc statim post subsecutum facinus, acclamatum fuerit miraculum, miraculum, & Dux de Alburquerque Gubernator Mediolanensis in Edicto publico impresso ad inveniendum sceleris patratorem pie similiter dixerit per Dei gratiam & miraculum servatum Carolum, nos, considerata materia in qua rara & stupenda naturaliter contingere sæpe solent, etsi non dixerimus, fuisse verum miraculum, mirandum tamen quid esse omnino censuimus, ad prædictam innocentiam Caroli indicandam & justitiam*: quæ postrema verba omissa fuerunt *in Compendio relationis Rotalis in italicum idioma conversæ* ab Aurelio Gratarola in opere *de Canonizatione S. Caroli cap. 36. pag.* 146. De ea mirabili conservatione verba fiunt in bulla Canonizationis cohærenter ad ea, quæ in relatione Rotæ Auditorum dicta fuerant, nec tamen inter vera & propria miracula recensetur. Quo quidem confirmatur, quod diximus, de non recensendis sine examine summo inter miracula præservationibus a morte, vel a vulnere, cum scloppi, aut alia bellica tormenta adversus aliquem exploduntur, qui aut leviter vulneratus, aut nullo modo vulneratus invenitur, quod servari potuerit ab intermediis corporibus obsistentibus, aut distantia loci, aut qualitate ipsa pulveris pyrii, quo sclopus armatus est, aut armaodi modo minus idoneo, aut aliis, quæ experientia prædítis nota sunt.

22. Demum aliquando proponi vidi a Postulatoribus tamquam miraculum, si, ad ostansionem Reliquiæ alicujus Beati, ignitus aliquis globus civitati immineus, & aptissimos ad eam comburendam retrocessit, & a periculo civitas liberata est. Sed ab ajus approbatione sacra Congregatio abstinoit ob flatum ventorum, de quo testes loquebantur, & quod spirare potuerint, etiamsi id a testibus non fuerit deprehensum. Ex Aristotele enim notat Cardanus, vantos quandoqua a superiori parte moveri ad inferiores, sed, antequam ad terram perveniant, & a nobis santtaotur, transversas motiones facere posse super aerem; quod unusquisque observare potest videns turrium pinnas ad boream versas, nubes vero moveri versus austrum: *Movetur autem* (sunt verba Cardani *de varietate lib. 5. cap. 1. operum tom. 3.*) *a superiore parte in inferiorem plerumque: indicioque est, pinnas, quæ in summitatibus turium versatiles sunt, tum etiam nubes ipsas ante flatus ventorum hic juxta terram moveri &c. Originem ventorum difficillimum est sentire, tum quia ab initio sit exiguus, tum quia feratur e sublimi per transversum, ut dictum est.* Potuit itaque ventus, qui ignitum globum in mare dejecit, a Deo mirabiliter excitari, uti habetur Exodi *cap.* 10. *v.* 13. *Et extendit Moyses virgam super terram Ægypti, & Dominus induxit ventum urentem tota illa die & nocte; & mane facto, ventus urens levavit locustas*; & *v.* 18. *Egressusque Moyses de conspectu Pharaonis oravit Dominum, qui flare fecit ventum ab Occidente vehementissimum, & arreptam locustam projecit in mare rubrum*: sed, quia in ceteris aventibus, qui axaminandi proponuntur, non habetur verbum Divinum, quod certiores nos reddat de vento speciali Dei providentia exorto, & in obscuro est, utrum ex ordinario naturæ cursu, an ex speciali & extraordinaria provideotia spiraverit; hinc est, quod, licet illi eventus possint miraculo tribui, tamen uti tales ab Ecclesia non approbantur, sed in statu relinquuntur, in quo sunt. In causa B. Fidelis a Sigmaringa inter catera miracula approbata fuit præservatio ab incendio arcis Mainfeldæ statim post ejus invocationem: sed jam ignis arcem penetraverat, in qua pulvis nitratus recondebatur, fornix ædis, ubi lagenæ pulveris arant, cremabatur, & favillæ ignis, & globuli super aundem pulverem e laqueari decidebant; cumque, Beato invocato, flammæ retrocesserint, & castrum ab incepta conflagratione illæsum remanserit, nemo est qui non videat, naturalem cursum causarum secundarum fuisse intercessione Dei Servi a Deo impeditum, & sic merito evantum inter miracula fuisse recensitum. Anastasius Bibliothecarius, seu quivis alius Auctor Libri Pontificalis *in vita S. Leonis IV. n.* 505. miraculo adscribit, quod flamma fuerit extincta, statim ac ab eo preces ad Deum fusæ sunt, flamma inquam, incendii, quod in urbe comburebat domus Saxonum, & Longobardorum sitas prope basilicam S. Petri: sed idem Auctor non omittit circumstantiam venti flantis, & flammam impetu deferentis ad ea loca: *Sed ventorum flatibus altius extendebatur ignis in aere cuncta comburens atque comminuens, ita ut propius Beati Petri principis Apostolorum basilicæ proveniret Saxonum, Longobardorum domos, ac porticum concremans*,

CAPUT VIGESIMUMTERTIUM.

De rerum multiplicatione, & rerum in alias res conversione.

1. MIRABILIS multiplicatio olei & panis refertur 4. *Reg. cap.* 4. Cum enim femina cujus vir mortuus arat, Eliseo interroganti quid haberet in domo sua, respondisset, se non habere nisi parum olei, quo ungeretur; & Eliseus ei mandasset, ut a vicinis suis vasa vacua non pauca mutuaretur, impleta sunt oleo omnia vasa, oleumque venditum fuit, ut creditor urgens dimitteretur, & de reliquo, quod superfuit, ipsa & filiæ ejus vixerunt. Item, cum vir quidam de Baalsalisa obtulisset Eliseo panes primitiarum, viginti scilicet panes bordeaceos, & frumentum novum in pera, & Eliseus imperasset, ut daret populo ad comedendum, minister autem respondisset, non sufficere centum viris, Eliseus rursus dixit, quod daret populo ad comedendum: *v.* 43. *Rursum ille ait: Da populo, ut comedat; hæc enim dicit Dominus: Comedent, & supererit. Posuit itaque coram eis, qui comederunt, & superfuit juxta verbum Domini.*

2. In Evangelio Matthæi *cap.* 14. *v.* 19. cum Discipuli dixissent Christo Domino, ut vespere jam facto, turbas dimitteret, quæ ipsum secutæ fuerant, ut euntes in castella emerent sibi escas, & ipse respondisset, ut darent turbis manducare; reponentibus Discipulis, se non habere nisi quinque panes, & duos pisces, ipse, *acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, aspiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit Discipulis panes, Discipuli autem turbis. Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & parvulis.* Legitur hoc ipsum in Evangelio Marci *cap.* 6. in Evangelio Lucæ *cap.* 9. & in Evangelio Joannis *cap.* 6. Rursus in citato Matthæi Evangelio *cap.* 15. *vers.* 36. cum Christus misericordia ductus arga turbam, quæ triduo secum perseveraverat in Deserto, nollet eam jejunam dimittere, ne in via deficeret, Discipulis mandavit, ut ad se deferrent septem panes, & paucos, quos habebant, pisciculos: *Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens fregit, & dedit Discipulis suis, & Discipuli dederunt populo. Et comederunt omnes, & saturati sunt: Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum extra parvulos, & mulieres*: quod ipsum legitur in Evangelio Marci *cap.* 8.

3. Mirabilium multiplicationum axampla exstant in bullis Canonizationum. In illa S. Claræ *pag.* 95. *cod. Canoniz.* ita legitur: *Cum autem quadam vice oleum in monasterio totaliter defecisset, ipsa, vocato Fratre, qui erat eidem monasterio pro colligendis eleemosynis deputatus, accepit urceum, atque lavit, vacuumque juxta fores ipsius monasterii posuit, ut illum idem Frater pro oleo acquirendo deferret: quem cum vellet ipse apprehendere, invenit eum oleo beneficio Divinæ largitatis impletum. Rursum, cum uno die non nisi unius panis medietas pro refectione Sororum in eodem monasterio haberetur, ipsa medietatem eamdem jussit in frustra dividi, & Sororibus dispensari; quam inter manus frangentis ille, qui vivus est panis, & dat escam esurien-*

esurientibus, multiplicavit in tantum, quod quinquaginta sufficientes factæ fuerunt exinde portiones, & Sororibus discumbentibus distributæ. In bulla Canonizationis S. Richardi Cicestrensis in Anglia Episcopi, *pag.* 100. *loc. cit. Quodam siquidem edulitatis tempore ad ejusdem Beati Viri eleemosynam inopinata concurrente inopum copia, panem, qui ægre sufficiens fuisset ad nonaginta refectionem pauperum.... vivus Panis, qui de cælo descendit, ad ipsius benedictionem abundare fecit in tantum, quod præter æstimationem adstantium, refectis abunde fere tribus millibus pauperum consuetas recipientium portiones, de supernæ abundantia pietatis, superabundaverunt partes, quæ secundum eamdem distributionem centum adhuc pauperes refecissent.* In bulla Canonizationis S. Franciscæ Romanæ *pag.* 283. *loc. cit. Cum in monasterio ageret jam Oblata, contigit aliquando, ut, Sororibus tunc numero quindecim sub refectionis horam panis paucula solum fragmenta, quæ vix tribus reficiendis sufficiebant, esse cognosceret; quamobrem, ceteris valde sollicitis, sola ipsa immota Dominum provisurum inquit, positisque fragmentis super mensam benedixit, & comederunt omnes agentes gratias Deo, ac saturatæ sunt: tantumque panis superfuit, ut canistrum impleretur.* In bulla Canonizationis S. Teresiæ, *pag.* 307. *loc. cit. Cum in Conchensi diœcesi maxima esset frumenti penuria, atque in monasterio de Villanova de Xara vix tantum farinæ reperiretur, ut per integrum mensem ad victum decem & octo Monialium satis esset; hujus sanctæ Virginis meritis & intercessione Deus omnipotens, qui sperantes in se enutrit, eam adeo abundare fecit, ut quamvis per sex menses ex ea affatim panes ad refectionem Ancillarum Dei fierent, numquam tamen usque ad novas fruges diminueretur.* In bulla Canonizationis S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, *pag.* 398. *loc. cit. Solemni præterea ritu celebrantes Beatificationem illius Moniales cœnobii Sanctæ Mariæ Angelorum, in quo ejus sacrum corpus requiescit, Divina virtute factum est, ut vas, in quo oleum asservabatur, invenerint, postquam plurimum ex eo hauserant, plenum; & successive auferenda, merito hujus Elianæ Virginis ad instar sui Patriarchæ per integram illius celebritatis Octavam non imminutum fuisse.* In bulla Canonizationis S. Pii V. inter cetera miracula pro ejus Beatificatione approbata, recensetur mira quædam ac perampla triticeæ farinæ multiplicatio, quæ contigit in monasterio Monialium S. Dominici apud Pratum in Etruriæ.

4. Sanctus Gregorius Magnus *in vita Sancti Benedicti cap.* 9. exponit dolium vacuum, intercessione S. Benedicti oleo repletum. Multa alia cumulata legi possunt apud Bagattem *tom.* 1. *admirandarum orbis Christiani par.* 4. *cap.* 1. §. 1. §. 2. *& seqq.* & post Canonizationem S. Aloysii Gonzagæ ejus intercessione facta est mirabilis multiplicatio farinæ in monasterio Monialium Carmelitarum Terræ Vetrallæ diœcesis Viterbiensis a die 12. Aprilis usque ad diem 21. Junii 1729. uti colligitur ex authentico processu confecto ab Ordinario, cujus compendium typis Romanis eodem anno editum fuit: ita ut huic prodigiosæ multiplicationi congrue aptari possint verba S. Basilii Episcopi Seleuciæ *orat.* 33. (*tom.* 8. *Biblioth. Patrum pag.* 473.) *Panes absque rusticano sudore parti, non de spicis erumpebant, sed de Domini manu efflorescebant.*

5. Succedit, ut videamus modum, quo fiunt hæc miracula multiplicationis. *Cap.* 2. *vers.* 21. *Geneseos* legitur: *Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea, & ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem, & adduxit eam ad Adam.* Productionem istam nonnisi metaphorice & parabolice accepit olim Origenes, & inter Neotericos Cajetanus *comment. in Genesim*: quasi Heva simul cum Adamo fuerit producta, sed tamen narretur facta ex latere Adami ad significandam ejus societatem & subjectionem. At id, absurdum plane censendum est; & formatio Hevæ ex costa Adami accipienda est, ut verba sonant, quæ aperte afferunt, ipsos non simul esse productos: *Non est bonum, esse hominem solum: faciamus ei adjutorium simile sibi &c. Adæ vero non inveniebatur adjutor similis ejus:* ut *in eod. cap.* 2. *Genesis* habetur *vers.* 18. *& vers.* 20. Eodem pertinent alii textus novi Testamenti, quibus mulier ex viro formata asseritur; nec ulla ratio est detorquendi eos ad impropritatem, ad quam nullus veterum Catholicorum eos detorsisse reperitur. Quare Sanctus Augustinus *lib.* 12. *de civit. Dei cap.* 23. & *lib.* 9. *de Genesi ad litteram* 13. scribit, eos infideliter cogitare, qui aliter, idest contra istam verborum proprietatem, sentiunt. Calmet *in comment. ad hoc cap.* 2. *Genesis* ait, ex costa factam fuisse mulierem, aut multiplicata materia, uti contigit, quando Jesus Christus multiplicavit panes in Deserto, aut facta carnis additione, vel terræ, quam in carnem mutavit. S. Thomas 1. *part. quæst.* 92. *art.* 3. quæstionem proponit, *Utrum mulier debuerit formari de costa viri*; cui quæstioni affirmando respondet, cumque sibi opposuisset, costam viri minorem fuisse, quam corpus mulieris, & ex minori non posse fieri majus, nisi vel per additionem, vel per rarefactionem, ut Scholæ loquuntur, quorum utrumque incongruum videtur; tum quia, si facta fuisset additio, mulier debuisset dici formata ex illo addito, & non ex costa; tum quia non invenitur corpus mulieris rarius, quam viri, pro ratione, quam habet costa ad corpus Hevæ; respondet, materiem multiplicari posse vel per rarefactionem, vel per creationem novæ materiæ, vel per conversionem materiæ jam existentis, quæ additur materiæ multiplicandæ. Porro S. Doctor excludit in formatione Hevæ, & panis multiplicatione rarefactionem, minus probabilem reputat creationem novæ materiæ, & sic concludit pro conversione materiæ juxta modum supra allatum *ad primum: Unde, cum non appareat rarefactio in talibus multiplicationibus, necesse est ponere additionem materiæ vel per creationem, quod probabilius est, vel per conversionem. Unde Augustinus dicit super Joannem, quod hoc modo Christus ex quinque panibus satiavit quinque millia hominum, quomodo ex paucis granis producit multitudinem segetum, quod fit per conversionem alimenti. Dicitur tamen, vel ex quinque panibus turbas pavisse, vel ex costa mulierem formasse, quia additio facta est ad materiam præexistentem costæ, vel panum.* Idem S. Doctor 3. *part. quæst.* 44. *art.* 4. proposita alia quæstione, *Utrum convenienter Christus fecerit miracula circa creaturas irrationales*; eaque affirmando resoluta, cum sibi opposuisset, opera hujusmodi pertinere ad opus gubernationis mundi per Divinam providentiam, opusque hoc præsumere & ponere creationem, hinc inferendo esse inconveniens, ut Christus in suis miraculis, cum panes multiplicavit, usus sit creatione, ideoque non fuisse convenientia miracula ab eo facta circa irrationales creaturas, argumento ita respondet *ad quartum: Dicendum, quod multiplicatio panum non est facta per modum creationis, sed per additionem extraneæ materiæ in panes conversæ, unde Augustinus super Joannem dicit: Unde multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicavit quinque panes. Manifestum est autem, quod per conversionem grana multiplicantur in segetes.* Idem Sanctus Doctor hanc eamdem doctrinam tradiderat *in* 2. *sent. distinct.* 18. *quæst.* 1. *art.* 1. ubi, relata opinione volentium, costam auctam fuisse per additionem materiæ de novo creatæ, subjicit: *Verius tamen videtur, quod per additionem materiæ præexistentis hoc factum fuerit, cum, omnia simul fuisse creata ad minus in materia, Sancti communiter tradant.* Fundatissimus Doctor Estius *in lib.* 2. *sent. dist.* 18. §. 7. doctrinam amplectitur D. Thomæ, docetque, materiam ab initio creatam totam fuisse, & sic necesse non esse, admittere primam illam materiam novæ alicujus creatione aliquando augeri, sed dicendum esse, materiam ab initio creatam per conversionem ejus corporis, in quo prius erat, sive terræ, sive aeris circumfusi, sive cujuscumque alterius, accessisse ad substantiam costæ, vel panum, qui existebant. Addit, hoc intercedere discrimen inter formationem Hevæ ex costa, & panum multiplicationem, quod in Hevæ formatione costa cum addita materia transformata est in mulierem; in multiplicatione vero panum externa materia panibus addita est, ut in ipsorum substantiam converteretur; non autem ut simul cum panibus transmutaretur in aliquid tertium. Adhæret Cornelius a Lapide *in Matthæum cap.* 14. *tom.* 5. *pag.* 291. ubi hæc habet, loquendo de panis & piscium multiplicatione: *Deus enim nihil de novo creat ex nihilo, sed ex materia initio mundi creata omnia producit & transformat, Simili modo multiplicavit farinam & oleum Viduæ Sareptanæ ob merita Eliæ.* Ex tribus ergo opinionibus, quæ ad has multiplicationes rerum pertinent, utrum videlicet fiant per creationem novæ materiæ, an per materiæ rarefactionem, an per additionem materiæ præexistentis ab alio corpore separatæ, & multiplicato additæ, de quibus apud Abulensem *ad Matthæum c.* 14. *quæst.* 103. apud Cardinalem Toletum *in Joannem cap.* 6. *annot.* 5. apud Gregorium de Valentia *tom.* 1. *disput.* 7. *quæst.* 1. *punct.* 2. *object.* 5. postrema probabilior est atque receptior; ita ut mirum profecto sit, quod Rotæ Auditores, qui magnitudinem miraculi multiplicationis extollentes nihil statuere voluerunt quoad modum, relicta unaquaque sententia in sua probabilitate,

uti

uti videri potest in relatione causæ S. Franciscæ Romanæ *par. 3. art. 2. de primo miraculo panis multiplicati*, & in Relatione causæ S. Thomæ de Villanova post Conselorium *de Canoniz. Sanctor. pag.* 490. in sequentibus deinde relationibus adhæserint sententiæ, quæ in multiplicatione exposcit novæ materiæ creationem, uti videri potest in relatione causæ S. Teresiæ *super miraculis art.* 2. §. *Ad quem autem gradum*, *cum seqq.* in relatione causæ S. Isidori *miracul.* 2. *in vita*, in relatione causæ S. Ludovici Bertrandi *in miracul. multiplicationis panis*, sub obtentu potissimum, quod sententia creationis novæ materiæ sit sententia D. Thomæ: quod utrum subsistat, unusquisque ex supra expositis nullo negotio colligere poterit.

6. Multiplicatio ergo absque dubio inter miracula recensetur; & inter ea, de quibus etiam imperitissimi de populo tuto judicare possunt, uti infra dicemus, dum agetur de miraculis respicientibus dominium in elementa. Ut autem miracula hæc adprobari possint, tria tamquam extrema evidenter probanda sunt: primum, res præexistentes in certa quadam ac definita quantitate: secundum, multiplicatio rei ad aliam certam quantitatem: tertium, exclusio cujuscumque modi, quo res, quæ superadditur, potuerit naturaliter aliunde haberi: Bordon. *de miraculis medit.* 20. *num.* 13. Matthæucc. *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canonization. tit. 3. cap.* 3. §. 14. & adnotarunt Rotæ Auditores in relatione causæ Sancti Thomæ de Villanova post Conteloe. *de Canoniz. Sanctor. pag.* 484. ubi sic loquuntur: *Ad plenam autem hujus miraculi probationem tria requiruntur; primo defectus tritici; secundo, quod fuerit repertum triticum; tertio quod ibi non fuerit recenditum humano opere*. Addi posset, considerandam esse qualitatem rei multiplicatæ; non quia Deus non possit quamcumque rem multiplicare, sed quia tantum consuevit miraculum multiplicationis facere in rebus homini nullatenus superfluis. Observat Calmet *in cap. 14. Matthæi*, multiplicatos fuisse a Christo Domino panes & pisces, sed duodecim tantum cophinos plenos fragmentorum panis superfuisse. Cornelius a Lapide animadvertit, turbas fuisse saturatas pane & piscibus, nullamque fieri mentionem vini, cum vicini essent fontes aquarum, ad quos turbæ sitientes poterant accedere, & potus aquæ sit naturalis, & naturæ sufficiat. Sanctus Hieronymus *in vita S. Pauli primi Eremitæ* narrat, corvum jussu Dei ad eum quotidie detulisse dimidium panem; sitim enim ex vicino aquæ fonte extinguere poterat. In vita S. Rosæ Peruvanæ scripta a Patre Leonardo Hansen Ordinis Prædicatorum *cap.* 16. narratur, vigilante Rosa in angusta sui eremi cellula, & repente viribus destituta, matrem, ut syncopem averteret, potum coccolatæ, qui stomacho simul & cordi succurreret, parari jussisse; sed filia vetante, ne potio illa emeretur, & asserente, eam sibi non defuturam, servus Quæstoris advenit deferens vas argenteum calenti coccolata plenum; jubente autem matre, ut Rosa sibi aperiret, quomodo res contigisset, respondit, Angelum suum tutelarem suggessisse uxori Quæstoris indigentiam, in qua erat. Quocirca, cum potus coccolatæ in eo rerum statu vim haberet remedii, dici non potest, miraculum contigisse in re superflua.

7. Superest, ut aliqua innuantur de conversione unius rei in aliam. Conversio hæc autem duplex est; una quæ dicitur accidentalis, altera substantialis, ut vocibus Scholarum utar. Accidentalis est ea, de qua *Exodi cap.* 15. *v.* 23. ubi, cum Israelitæ venissent in Mara, & aquas invenissent amaras, missum est a Moyse lignum in aquas, quæ dulces factæ sunt: *Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amaræ; unde & congruum loco nomen imposuit, vocans illam Mara, id est amaritudinem. Et murmuravit populus contra Moysen dicens: Quid bibemus? At ille clamavit ad Dominum, qui ostendit ei lignum; quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt*. Ad conversionem quoque accidentalem pertinet illud, quod habetur *lib. 4. Regum cap. 2. v. 19. Dixerunt quoque viri civitatis* (Hiericuntis scilicet) *ad Eliseum: Ecce habitatio civitatis hujus optima est, sicut tu ipse, Domine, perspicis; sed aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis. At ille ait: Afferte mihi vas novum, & mittite in illud sal. Quod cum attulissent, egressus ad fontem aquarum misit in illum sal, & ait: Hæc dicit Dominus: Sanavi aquas has, & non erit ultra in eis mors, neque sterilitas. Sanatæ sunt ergo aquæ usque in diem hanc, juxta verbum Elisei, quod locutus est*. Conversio vero substantialis fuit illa uxoris Lot in statuam salis; item conversio virgæ in colubrum facta a Moyse coram Pharaone, de quibus alibi dictum est: & ad conversionem quoque substantialem pertinet conversio aquæ in vinum optimum facta a Christo Domino, de qua in Evangelio Joannis *cap.* 2. ubi, cum jussisset, hydrias impleri aqua, & deinde dixisset, ut ferrent ad architriclinum, architriclinus gustavit aquam vinum factam, nec scivit unde hoc esset.

8. Utriusque conversionis, accidentalis videlicet & substantialis, exstant exempla in Actis Canonizationis Sanctorum. Ut autem a ceteris abstineamus, ita legitur in bulla Canonizationis S. Francisci Xaverii, *pag.* 346. *cod. Canoniz. Cumque Servus Dei ad Sinas in magna navi, qua quingenti vehebantur, navigaret, cessaverant adeo venti, ut quatuordecim diebus navis eodem loco hæsisset immota: cumque inter ceteras difficultates aquæ penuria valde laboraretur, multique jam siti deficerent, Vir sanctus omnia navis vasa marina aqua impleri jusserat, fusisque instanter ad Deum precibus, super ea signum Crucis fecerat, ac repente aqua illa salsa, dulcis salubrisque effecta erat. Quo miraculo plures, qui in navi erant, Infideles crediderant in Deum; quin etiam aquæ illius, quæ abunde superfuerat, potu plurimi per multas Indiarum provincias variis, quibus vexabantur, morbis sanati fuerant*. In bulla Canonizationis S. Chunegundis, *pag. 39. loc. cit. Et, quod est mirabilis novitatis, & novi miraculi: pulvis de tumulo ejus assumptus sæpe conversus est in frumentum*. In bulla Canonizationis S. Bennonis, *pag. 215. loc. cit. Cumque aliquando ita, ut facere solebat, agricolas inviseret, videretque, homines de labore fessos vehementer sitire, commiseratione adductus aquam in vinum convertit*: & in relatione causæ S. Elisabeth Reginæ Lusitaniæ facta in Consistorio secreto a Cardinali a Monte, & edita in Appendice Primi Libri, inter cetera miracula refertur, nummos quos deferebat pauperibus distribuendos, interrogante Rege Dionysio, quid clam in sinu gereret, media hieme in rosas fuisse conversos.

9. Fit autem hæc conversio, cum remanente materia, nova forma accidentalis, seu nova accidentia introducuntur, remanente eadem forma substantiali, si sermo sit de conversione accidentali; vel cum remanente eadem materia, præcedens forma substantialis excluditur, & nova introducitur, si agatur de conversione substantiali. Durandus, qui scripsit circa annum 1325. hoc modo explicavit mysterium Transubstantiationis in Sacramento altaris *in lib. 4. dist. 11. quæst. 3. num. 5. Salvo meliori judicio, potest æstimari, si in isto Sacramento fiat conversio substantiæ panis in corpus Christi, quod ipsa fit per hoc, quod, corrupta forma panis, materia ejus fit sub forma corporis Christi subito, & virtute Divina, sicut materia alimenti fit sub forma nutriti virtute naturæ*. At hanc Durandi assertionem ceteri omnes merito reprobant tamquam contrariam doctrinæ Fidei, & Ecclesiæ Decretis: Thomas de Argentina *in 4. dist. 11. quæst.* 5. Petrus Aureolus *ead. dist.* §. 3. Bassol. *ead. dist. quæst.* 4. Suarez *in 3. par. D. Thoma disp.* 42. §. 2. Cardinalis Bellarminus *lib. 3. de Eucharistia cap.* 13. & merito, cum in Concilio Tridentino *sess. 13. can.* 2. ita statutum sit: *Si quis dixerit, in sacrosanctæ Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis & vini una cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime Transubstantiationem appellat, anathema sit*. Si autem tota convertitur substantia panis & vini in corpus & sanguinem, nulla ejus pars remanet, & sic per consequens non remanet materia, ut asseruit Durandus.

10. Explicato modo conversionis, ut eadem inter miracula recenseatur, debent, quæ sequuntur, adesse. Primum est, ne agatur de aliqua conversione, quæ fiat juxta consuetum naturæ cursum: in nutritione etenim naturali fit naturaliter conversio, cum remaneat materia cibi, & forma mutetur, & quæ fuerat antea materia panis, ut nutritioni fiat materia carnis hominis, non quidem recedente priore materia (uti dictum est) sed nova duntaxat accedente forma. Secundum est, ut non agatur de aliqua conversione, quæ talis appareat, sed re vera non sit. Exemplum est in aqua mista vino, quæ in vinum conversa videtur, sed a quibusdam Physicis dicitur vere conversa non esse; artis quippe auxilio aqua separatur a vino, quamvis diu illi permista fuerit. Si vinum aqua mistum concludatur in vase, quod ex hedera confectum sit, vel si junci medulla, aut spongia, quæ oleo sit imbuta, in vas immittatur, quo vinum aqua mi-

stum

ſtum exceptum eſt, aqua a vino ſeparatur; de qua experientia nonnulla legi poſſunt apud Contenſon *in Theologia mentis & cordis lib.* 11. *par.* 2. *diſſer.* 2. *cap.* 2. *pag.* 202. Tertium eſt, ut per evidentes probationes ſtatus præcedens demonſtretur. Quartum, ut in converſione nulla res naturalis intercedat, quæ converſionem efficere poſſit. Exemplum eſt io loco ſupra relato Exodi; cum, immiſſo ligno in aqua a Moyſe, aquæ dulces evaſerunt. Multa ſunt, quæ ab Hebræis de eo ligno dicuntur, uti videri poteſt apud Calmet *in comment. ad illud cap.* 15. *Exodi*. At probabilior ſententia eſt, Deum Moyſi indicaſſe lignum, quo naturaliter aquæ dulces fierent, quemadmodum poſt plura concludit Franciſcus Valleſius *de ſacra philoſophia cap.* 15. ubi ſic loquitur: *Ob hæc mihi videtur magis conſentaneum, lignum illud naturali vi aquas feciſſe dulces*. Huc facit illud *Eccleſiaſtici cap.* 38. *verſic.* 4. *Altiſſimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa. Nonne a ligno indulcata eſt aqua amara?* Textus hic refertur ad altum Exodi; &, cum loquatur de naturali proprietate & virtute, quam habent herbæ, ligna, & pharmaca ad remedia hominibus ſuppeditanda, hinc infertur, lignum naturalem habuiſſe virtutem aquas efficiendi dulces: in quo proinde rerum ſtatu quærenda non eſt ratio miraculi. Gutta olei vitrioli, vel ſulphuris integram aquæ ampullam ſuo ſapore inficit: cur ergo a ligno non potuerunt naturaliter aquæ dulces fieri, a ligno (inquam) efficaciſſimæ virtutis, quod, licet hominibus eſſet incognitum, Deo tamen erat notiſſimum? Quoad illud vero *capitis ſecundi libri quarti Regum*, ubi, immiſſo ſale, ſanatæ ſunt aquæ, de miraculo non videtur eſſe dubitandum ob ea, quæ notat citatus Valleſius *cap.* 34. ubi ait, Eliſeum in aquarum curatione naturalem ordinem tenuiſſe: *Deo interim adjiciente plurimum facultati, quam ſali ab initio indiderat; alioqui enim neque tam multæ aquæ expurgandæ fuiſſet ſatis tam modicus ſal, neque ea ſanitas duraſſet in hunc uſque diem*; & ſequitur Cororlius a Lapide *in eumd. locum*. Miraculi quoque ratio deprehenditur in aqua maris ſalſa, quæ ſigno Crucis facta eſt dulcis, intercedente S. Franciſco Xaverio, de qua *in ſuperiori num.* 8. habitus eſt ſermo, cujus etiam meminerunt Rotæ Auditores io relatione cauſæ Canonizationis hujus Sancti 3. *par. de miraculis miracul.* 1. *in vita*, & Franciſcus Maria Epiſcopus Portuenſis S. R. E. Cardinalis a Monte in relatione facta in Conſiſtorio ſecreto coram Gregorio XV. ſuper vita & miraculis ejuſdem Sancti, excuſa primum Romæ, & deinde recuſa Dilingæ anno 1622. Philoſophi, qui ex aqua maris originem fontium repetunt (de quibus infra) ut oſtendant, qua lege, vel cauſa aqua maris ſalſitudinem & amaritiem exuere poſſit, ut dulcis effecta in fontibus deprehendatur, ajunt, eam per tenues terræ poros adactam, dum eos celeri, vario, perturbatoque motu pervadit, a tenuiſſimis ſalis particulis ſeparari, ita ut purior ac dulcior ad montium radices accedat, & exinde per interna montium viſcera traducta, ac veluti percolata, purior adhuc in fontes abeat. Addunt, ſubterraneum calorem ad hanc aquæ ſalſæ dulcedinem plurimum conferre. A clariſſimis viris ſæpe tentatum eſt, qua arte ex ſalſa maris aqua ſalis particulæ ſecerni poſſent, ut ea dulcis & apta potui efficeretur. At nunquam ſubtiles volatilis ſalis particulæ ab aqua ſecerni potuerunt, ut pura & dulcis evaderet. Et quamvis Robertus Boyle, & Valiſnerius, aliique ejuſmodi aquæ marinæ dulcedinem arte curaverint, ut guſtui fontana videretur, experimento tamen atque uſu deprehenſum eſt, ſenſim in humano corpore illos effectus ab ea produci, qui a ſalſæ maris aquæ potu brevi temporis ſpatio oriri ſolent. Si itaque, intercedente S. Franciſco Xaverio, magna aquæ maris copia, non per poros terræ adacta, non per interna montium viſcera traducta, non per ſubterraneum calorem purificata, nullo denique adhibito inſtrumento, vel medio ad ſeparandam ab ea ſalſitudinem, ſigno Crucis facto ſuper eam, momento temporis dulcis evaſit, ſi ab ejus potu nulli io humano corpore effectus producti ſunt, qui a potu ſalſæ maris aquæ brevi temporis ſpatio oriri ſolent, quinimmo ſi ea quæ ſuperfuit ex navigatione, quæque in varias provincias & urbes Indiæ diſtributa eſt, multis mirifice profuit ad ſanitatem, ecquis erit, qui de miraculo dubitare poſſit? Ultimum denique eſt, ut per evidentes probationes conſtet de novæ formæ inductione, & ſic de perfecta converſione. In converſione aquæ in vinum facta a Chriſto Domino in nuptiis Canæ Galilææ potuiſſet Jeſus vinum in hydrias vacuas inducere; at voluit, eas aqua repleri, ne quis in ſuſpicionem veniret, ab aliquo fuiſſe vino repletas. Non ipſe hydrias implevit, ſed id præſtari voluit ab aliis, ut omnis abeſſet occaſio ſuſpicandi. Ab aliis quoque juſſit hydrias deferri ad architriclinum, qui, uti ſobrius, & convivii curam gerens, poterat eſſe teſtis idoneus converſionis aquæ in vinum, non utcumque, ſed in vinum optimum, ita ut nullum aliud melius vinum unquam potatum ſit, uti concludunt Chryſoſtomus, Theophylactus, Eutymius apud Calmet *in comment. ad cit. cap.* 2. *S. Joannis*.

11. Si quis attente mirabilem hanc converſionem aquæ in vinum conſideret, facile deprehendet, omnia in ea adfuiſſe requiſita, quæ ſupra diximus adeſſe debere, ut tutum feratur judicium de miraculo converſionis. Converſio quippe aquæ in vinum non eſt ex illis converſionibus, quæ fiant juxta conſuetum naturæ curſum. Converſio aquæ in vinum non fuit converſio aquæ miſtæ vino, ſed converſio ſolius aquæ naturalis in vinum optimum. De ſtatu præcedenti ad converſionem nulla poterat eſſe difficultas, cum coram omnibus hydriæ fuerint aqua repletæ. Nulla res naturalis adhibita fuit, aut potuit adhiberi, quæ converſionem aquæ in vinum efficere poſſet. Teſtes deinde converſionis fuerunt Architriclinus, & ceteri, qui convivio aſtabant, & vinum optimum bibebant.

12. Quæres, an inter miracula recenſendæ eſſent multiplicationes, & converſiones, quæ fierent abſque additione materiæ, vel abſque inductione novæ formæ accidentalis, aut formæ ſubſtantialis, ſed, jubente Deo, ope, & miniſterio Angelorum deferentium *ex. gr.* novos panes, aut ſubſtituentium loco aquæ vinum. Porro juxta ea, quæ ſuperius dicta ſunt, nulla debet eſſe difficultas quoad miraculum, ſed tota quæſtio eſſet redigenda ad gradum miraculi, an eſſet videlicet adſcribendum tertio generi, quando multiplicatio, & converſio factæ per additionem materiæ, & per inductionem novæ formæ accidentalis vel ſubſtantialis, probabiliter loquendo, miraculis ſecundi generis adſcribuntur. Elias, juſſu Dei, ſe abſcondit in torrente Carith; & juſſu Dei, corvi ad eum detulerunt panem & carnes, cum ſolo pane homo commode non vivat (3. *Regum cap.* 17. *v.* 2. *& ſeqq.*): *Et factum eſt verbum Domini ad eum, dicens: Recede hinc, & vade contra Orientem, & abſcondere in torrente Carith, qui eſt contra Jordanem, & ibi de torrente bibes: corviſque præcepi, ut paſcant te ibi. Abiit ergo, & fecit juxta verbum Domini: cumque abiiſſet, ſedit in torrente Carith, qui eſt contra Jordanem. Corvi quoque deferebant ei panem & carnes mane, ſimiliter panem & carnes veſperi, & bibebat de torrente*. Magna in hoc facto elucet ratio miraculi, Dei videlicet mutantis indolem & naturam corvi, ne carnes comederet, & efficientis, ut corvus ſtatis horis cibos ad Servum Dei deferret. Uti quoque alibi dictum eſt, corvi quotidie dimidium panem ad S. Paulum primum Eremitam deferebant; integrum autem detulerunt, cum ad eum advenit S. Antonius. Idcirco in vita S. Pauli ſcripta a S. Hieronymo (*apud Bolland. Janu. tom.* 1. *pag.* 606.) S. Paulus converſus ad S. Antonium: *Eja, inquit Paulus, Dominus nobis prandium miſit, vere pius, vere miſericors. Sexaginta jam anni ſunt, quod accipio dimidii ſemper panis fragmentum; verum ad adventum tuum militibus ſuis Chriſtus duplicavit annonam*. In vita S. Benedicti ſcripta a S. Gregorio M. (*dialogor. cap.* 21. *tom.* 2. *oper. col.* 248.) deficiente tritico in monaſterio, & affirmante Sancto Benedicto, poſtridie magnam fore frumenti copiam, *ſequenti autem die ducenti farinæ modii ante fores cellæ in ſaccis inventi ſunt, quos omnipotens Deus quibus deferentibus tranſmiſiſſet, nunc uſque manet incognitum*. Et Leo Oſtienſis *in Chron. cap.* 48. refert, monaſterium Theani occulto Dei judicio ab igne crematum fuiſſe cum omnibus opibus ſuis, ubi etiam cremata eſt Regula, quam S. Benedictus manu ſua conſcripſerat, ipſique cremati ſunt ſacci, in quibus juſſu Dei cælitus eidem Patri Benedicto eſcæ delatæ fuerant. Eſcæ, juſſu Dei delatæ ad ſuos Servos modo extraordinario, inter miracula recenſentur. Cur ergo idem dicendum non erit de rebus, quæ, eodem Deo jubente, ab Angelis deferuntur modo inviſibili, adduntur que rebus aliis, vel aliarum loco ſufficiuntur, facta hoc extraordinario modo rerum multiplicatione, aut earum converſione in alias res?

CAPUT VIGESIMUMQUARTUM.

De miraculis respicientibus dominium in elementa, & irrationales creaturas, & plantas.

1. TAM in veteri, quam in Nov. Testam. hujusmodi miraculorum exstant exempla. *Exodi* quippe *cap.* 17. *v.* 6. populo murmurante adversus Moysen, quod aquam non haberet ad bibendum, & Moyse Deum orante pro aqua impetranda, Deus ait: *En ego stabo ibi coram te supra petram Horeb, percutiesque petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram Senioribus Israel.* Et *Num. cap.* 20. *v.* 11. *Cumque elevasset Moyses manum, percutiens virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.* Item *Judicum cap.* 15. *v.* 19. sitiente Samsone, aquæ e dente molari in maxilla asini mirabiliter egressæ sunt: *Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla asini, & egressæ sunt ex eo aquæ, quibus haustis, refocillavit spiritum, & vires recepit.* De Josue, qui Soli imperavit, ut staret, de Isaia, qui Solis umbram decem lineis recedere fecit; de pelago in duas partes diviso, elata jussu Dei a Moyse virga, multa sunt *in antecedenti cap.* 1. *num.* 9. Addimus, Eliam Jordanis aquas divisisse, uti legitur *lib.* 4. *Regum cap.* 2. *v.* 8. *Tulitque Elias pallium suum, & involvit illud, & percussit aquas, quæ divisæ sunt in utramque partem, & transierunt ambo per siccum,* Elias videlicet, & Eliseus. Et *eod. lib. Reg. cap.* 6. *v.* 5. Eliseus ferrum securis natare fecit: *Accidit autem, ut, cum unus maceriam succidisset, caderet ferrum securis in aquam; exclamavitque ille, & ait: Heu, heu, heu, Domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. Præcidit ergo lignum, & misit illuc; natavitque ferrum, & ait: Tolle. Qui extendit manum, & tulit illud.* Licet enim multa, quæ in aqua quieta subsidunt, cum aqua agitatur aut ligno, aut re aliqua ejusmodi in eam ejecta, emergant, in sublime ferantur, & innatent, id tamen accidere non solet ferro, aut lapidibus grandioribus: & licet graviores ipsæ res, fluminibus vehementer decurrentibus, volutentur in aqua, id tamen fieri non poterat per commotionem aquæ ortam ab immissione ligni; nec enim tantæ poterat esse efficaciæ, ut per eam securis ferrum usque ad summum elevaretur, juxta ea quæ habentur apud Vallesium *de sacra philosophia cap.* 37. Danielis *cap.* 3. Sidrach, Misach, & Abdenago nolentes adorare statuam, quam Rex Nabuchodonosor erexerat, ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis; in qua illæsi manentes confitentur Domino, se propter peccata suæ gentis pati afflictiones; & petentes ejus misericordiam, hortantur omnem creaturam ad benedicendum Dominum. Matthæi *cap.* 8. *v.* 26. Christus imperavit ventis, & mari, sedavitque tempestatem: *Tunc surgens imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna;* quod ipsum legitur Marci *cap.* 4. & Matthæi *cap.* 14. *v.* 25. Christus ambulavit super mare: *Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare, & videntes eum supra mare ambulantem* (sermo est de Discipulis) *turbati sunt dicentes, quia phantasma est, & præ timore clamaverunt. Statimque Jesus locutus est eis, dicens: Habete fiduciam; ego sum, nolite timere.* Hoc ipsum legitur Marci *cap.* 6. & Joannis pariter *cap.* 6. Et, ne prætereantur exempla dominii in creaturas irrationales animatas, Danielis *cap.* 8. habetur, Danielem supra Satrapas regni constitutum accusatum fuisse, quod Regis Edictum non servasset, missumque in lacum leonum, postridie illæsum eductum fuisse, immissis in eumdem lacum ejus accusatoribus, & subito dilaniatis. *Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi, quia coram eo justitia inventa est in me.* Lucæ autem *cap.* 5. *v.* 4. cum Christus de navicula Petri turbas docuisset, jussit laxari rete, & ingens piscium multitudo capta est: *Dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam; rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt sociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Jesu, dicens: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine. Stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant.*

2. Similia exstant miraculorum exempla a Deo patrata intercessione Sanctorum, quos veneramur canonizatos vel juxta antiquam, vel juxta recentem Ecclesiæ disciplinam. Fontes Sanctorum meritis exortos collegit Gretserus *lib.* 1. *rerum variarum cap.* 11. Joannes Eusebius Nierembergius *in histor. naturæ lib.* 2. *cap.* 33. nonnulla de his fontibus habet, & præcipue de illo in Anglia, qui dicitur S. Wenefridæ Virginis & Martyris, cujus fit commemoratio in Martyrologio Romano *ad diem* 3. *Novembris*. Povelus Calvinista ad avaritiam Monachorum refert, quæ de hoc celebri fonte prædicantur; sed eum Nierembergius *loc. cit.* strenue refellit, & Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrolog. ad dictam diem* postquam mentionem fecit Actorum ejus Sanctæ, subjicit: *Quæ autem in eisdem Actis de perenni fonte & miraculis illic fieri solitis describuntur, majora his accepi a fidelissimo teste oculato Reverendissimo D. Thoma Episcopo Asaphensi, Romani Pontificis in obeundis Episcopalibus functionibus Suffraganeo, vitæ sanctitate, Fidei confessione, atque doctrina conspicua, nuper Romæ dolore omnium optimorum ex humanis sublato.* S. Benedictus, ut est in ejus vita scripta a S. Gregorio Magno *cap.* 5. tria monasteria construxerat in rupibus montis; sed cum laboriosum esset Fratribus semper ad lacum descendere, ut aquam habere possent, & laborem hunc Benedicto exposuissent una cum periculo, quod semper imminebat descendentibus ad lacum, ipsa una cum Placido noctis tempore montem ascendit, &, oratione completa, tres petras in eodem loco pro signo posuit; Fratribus autem die alio redeuntibus ad aquam hauriendam imperavit, ut in rupe, in qua tres simul petras superpositas invenirent, aliquantisper terram effoderent, cum Deus in montis cacumine aquam producere posset. Euntes igitur rupem montis, quam Benedictus significaverat, jam sudantem invenerunt, & cum in ea concavum locum fecissent, statim aqua repletus est, quæ tam copiose manavit, ut S. Gregorius referat eam usque ad suum tempus defluxisse, atque ab illo montis cacumine ad inferiora derivatam fuisse. *In dissert.* 12. *ad vitam S. Francisci de Paula* alibi laudatam, & ab Episcopo Perimezzio notis illustratam testes afferuntur, ex processibus Canonizationis S. Francisci de Paula comprobantes, eum, egente Monasterio sui Ordinis aqua, aquas e silice eduxisse, quem baculo tetigit; & fontem ipsum adhuc extare, idem Episcopus testatur. Utque plura alia, quæ facile cumulari possent, omittantur, in bulla Canonizationis S. Bennonis *pag.* 215. *cod. Canoniz.* hæc leguntur: *Idemque Beatus Benno alio quodam tempore, cum in valle proxima civitati Misnensi concionem ad populum haberet, animadvertit, multos, ut sit tempore æstivo, siti pene exanimes; ut illis subveniret, terram percussit, e qua subito uberrimus & perennis fons emanavit, qui adhuc hodiernis diebus Fons Sacer appellatur.* Et in bulla Canonizationis S. Petri de Alcantara *pag.* 383. *loc. cit. Cum Joannes de Neira Petri in itinere socius inedia & siti confectus pene decideret, in loco, ubi ad orandum sanctus hic Vir se composuerat, fons illico erupit, & panis cum pisce ad esum paratus apparuit.* In relatione causæ S. Isidori Agricolæ facta in Consistorio secreto super ejus Canonizatione coram Gregorio XV. & edita post Contelorium *de Canonizat. Sanctor. pag.* 747. exponitur, illum, rebus arescentibus omnibus, ad vicinum montem perrexisse, in quo nullum aquæ vestigium apparebat, percussaque terra, fontem vivum repente aperuisse, qui adhuc durabat perpetuo fluens, & nullis unquam cæli ardoribus exsiccatus; ad cujus aquæ potum ægri undique confluebant innumeris allecti miraculis, quæ intercessione ejus assidue Deus per aquas illas edebat. Concordat bulla Canonizationis *pag.* 522. *loc. cit. Hero enim in agro, quem Isidorus arabat, sitienti aquam in loco sicco & undique arido, percussa terra, manantem aperuit, quæ hactenus manat perennis, nullis unquam Solis ardoribus exsiccata, Et vis Divina inesse dignoscitur, Deusque per Isidori intercessionem in ægris ad eam confluentibus assidua signa operatur.* Simile omnino miraculum approbatum fuit in causa Canonizationis S. Paschalis de Baylon, ut apparet ex bulla Canonizationis ipsius, in qua inter cetera miracula post Beatificationem patrata, & approbata ad Canonizationem obtinendam, legitur illud Dominici Perez agricolæ (*pag.* 476. *loc. cit.*) *qui, ope Beati implorata, ad primum ligonis ictum ex aridiori terræ situ pe-*

ren-

rennes, & numquam vel excrescentis, vel deficientis aquæ fontem exsilire obtinuit, quo publica loci, & armentorum calamitas fuit reparata. Simile item in causa Beatificationis S. Turrubii Alfonsi Mogobresii Archiepiscopi Limani: cum enim diœcesim invisens pervenisset ad oppidum S. Ludovici de Macate provinciæ de Guaylas, & accepisset, loci incolas desperato prope consilio discessum meditari, quod tantus esset aquarum defectus, ut non modo non suppeterent ad irrigationem segetum, sed ne ad vitæ quidem necessitatem, jussit erigi altare prope locum, ex quo olim aqua satis copiose manaverat, sed tunc quidem vix guttatim defluebat; peractoque Sacro, & benedictione loco impertita, fons, qui exaruerat, tanta repente fluxit aquarum copia, ut non tantum ad solitos usus populi manarint, sed præterea frumentariis & argentariis molis agendis satis fuerint, quæ eo in loco, invitante commoditate, constructæ sunt: in cujus rei memoriam erecta ibi fuit Crux adhuc exstans; multique ægroti eo fonte bibentes ab infirmitatibus sunt liberati.

3. Succedunt exempla transfretationis fluminum, & maris, absque cymba, non natando, sed pedibus eundo, perinde ac si per terram incederetur, præbentibus undis liquidum inter, sed solidum. In citata vita S. Benedicti *cap. 7.* refertur, Placidum puerum sancti Viri Monachum egressum ad hauriendam aquam in lacum corruisse; Virum autem Dei, in cella cum esset, hoc protinus agnovisse, & Mauro mandasse, ut statim iret ad præstandum Placido auxilium; Maurumque, postulata & accepta benedictione, ad locum properasse, quo puer ab unda ducebatur, eum capillis arripuisse, & ambulasse super aquas, sicuti ambulasset super terram; sed regressum, postquam respexit, & agnovit, se supee aquas cucurrisse, magno timore fuisse correptum. In bulla Canonizationis S. Bennonis *pag. 215. cod. Canoniz.* hæc habentur: *Albim flumen prædictum siccis pedibus transivit*. In bulla Canonizationis S. Petri de Alcantara *pag. 383. loc. cit.* ita legitur: *Non solum rapidissimas Tagi, & alterius fluminis aquas siccis ipse pedibus aliquando transivit, sed & puer qui asello insidens canistrum panibus refertum ad illum, & Fratres deferebat, Petri de Alcantara nomine invocato, jumentum impulit in flumen, quod solidum ac tutum supra suas aquas ingressum eidem præbuit.* Rex Aragoniæ Jacobus hujus nominis I. Sancto Raymundo de Pennafort significavit, sibi gratum futurum esse, si secum Majoricam proficisceretur, Judæos & Sarecenos ad Fidem Catholicam conversurus. Rex puellam, quam deperibat, apud se retinebat: cumque Raymundus secretis hortationibus & efficacibus non potuisset eum a peccato removere, rogavit, uti sibi facultas daretur redeundi Barcinonem. Rex ira percitus, Edicto capitali cavit, ne quis nauta eum in suam navim reciperet, quocumque ire voluisset. Raymundus Edicti capitalis nescius, cum Socio ad portum properavit; ibique, cognito Regis mandato, pallium deposuit, & supra mare extendit; &, accepto baculo, signo Crucis se muniens, pallium ascendit, erecta medietate cappæ in altum ad modum veli, quam in capite baculi fixit, ut in arbore, ad cujus radices alba veste indutus sedit. Obstupuerunt nautæ, &, dum litore Barcinonensi appropinquaret; speculatores in alto Monte Jovis, qui est prope Barcinonem, constituti, molem numquam visam, nigram & albam, cum prospero vento venientem aspexerunt; reque denuntiata Consiliariis civitatis, hisque ad litus prodeuntibus, apparuit Raymundus, qui descendens de pallio, eoque minime madido sese induens, salutatis humiliter cunctis, ad Conventum suorum Fratrum Prædicatorum circa meridiem ejusdem diei, quo a portu discesserat, pervenit; januisque clausis ingressus est. Sanctus quoque Hyacinthus (ut fertur) omnibus stupentibus, siccis pedibus transivit magnum flumen Vistulam, alias Widlam, seu Vandalum circa oppidum Wissograd; timore autem correptis Fratribus sui Ordinis, & idcirco eum sequi recusantibus, cappam suam extendit super aquam, supee qua Fratres incolumes venerunt usque ad oppidum memoratum. Fuse hæc cum suis probationibus narrantur in relationibus Rotæ Auditorum, quas in his causis exararunt. Quapropter Ven. Servus Dei Cardinalis Bellarminus in suo suffragio pro Canonizatione Sancti Raymundi edito *in Appendice lib. 1. num.* VIII. ita allocutus est Clementem Papam VIII. *Sanctum Hyacinthum Sanctitas vestra paucis ante annis in numerum Sanctorum retulit. Sancto Hyacintho Sanctus Raymundus simillimus fuit: eodem sæculo vixit, eumdem habitum gestavit, iisdem institutis informatus ad perfectum vitæ culmen pervenit, eodem Fidei ardore ac profectu Evangelium prædicavit, simili gloria miraculorum floruit, atque adeo simili, ut aquarum profunda uterque sine navi, sine ponte transierit.* Similia leguntur in *Actis SS. Francisci de Paula, Bernardini Senensis, & Joannis de Capistrano.*

4. Allatum est *libro 3. cap. 33. num. 3.* exemplum S. Petri Ignei, qui illæsus per ignem ardentem transivit. Extat in bibliotheca Medicæo-Laurentiana *plut. 20. num. 22.* epistola a Florentinis paulo post memoratum innocuum transitum per ignem scripta Alexandro II. summo Pontifici, uti testatur Lamius *de eruditione Apostolorum sect. 2. cap. 3. cod. 130.* quam etiam nuper typis edidit Joseph Maria Brocchius *in vitis Sanctorum & Beatorum Florentinorum*. In bulla Canonizationis S. Chunegundis Imperatricis, quæ obiit anno 1040. & de qua plura habentur *in Actis SS. Ord. Benedict. sæculo 6. part. 1.* sic legitur *pag. 467.* *Suam ergo virginitatem Domino consecravit, & servavit intactam, ita quod, cum aliquando, instigante humani generis inimico, suspicio quædam contra ipsam fuisset exorta, ipsa, ut suam innocentiam demonstraret, super ignitos vomeres nudis plantis incessit & processit illæsa.* Pertinent hæc autem ad eas purgationes, quæ vulgares vocantur, cujusmodi erant, deficientibus aliis probationibus, duellum, ferri candentis contrectatio, aqua fervens, & id genus alia, quæ, si aliquo veteri canone sunt probata, posterioribus canonibus prohibita sunt, ut *in can. Consuluisti*; & *in can. Monomachiam 2. quæst. 4. in cap. Ex litteris, de excess. Prælator. & in titulo Decretalium, de purgatione vulgari*; docetque S. Thomas *2. 2. q. 95. art. 8. ad tertium*, illicita esse illa examina, quibus Deus tentatur ad operandum miraculum. Vulgares hasce probationes Ivo Carnotensis passim reprobat, & dissuadet *epist. 74. epist. 205. & epist. 252.* & Franciscus Juretus *in notis ad cit. epist. 74.* ex antiquis manuscriptis recenset exorcismos aquæ frigidæ vel calentis, & alias solemnes preces & ritus, quibus utebantur Sacerdotes, qui istiusmodi examinibus præerant. Approbat Ivo *in epist. 252. ad Radulphum Remensem Archiepiscopum* vulgares hasce probationes, si aliæ non suppetant idoneæ probationes, nec desint probabiles gravis delicti præsumptiones, & post juridicam accusationem Judex sententia sua rem ita examinari jubeat. At juxta receptam disciplinam nulla est hodie circumstantia, in qua vulgaribus hisce probationibus locus esse possit. Quocirca tentatum experimentum ignis anno 1498. in causa Hieronymi Savonarolæ alias memorati, & de quo plura habentur in historia critica & practica Superstitionum Patris le Brun *cap. 4. num. 2.* summus Pontifex ex consilio Cardinalium reprobavit, uti fuse legitur *in 2. tom. vitæ Hieronymi Savonarolæ in Addit. ad cap. 15. pag. 313. & seqq. edit. Parisien. ann. 1674.* Simile est, quod habemus in usu sortium in sacris electionibus. Licet enim eædem fuerint adhibitæ in electione S. Matthiæ, uti legitur *Act. 1. v. 26. Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super Matthiam*; quandoquidem Barsabas Justus, & Mathias ita pares erant sanctitate & meritis, ut vix, ac ne vix quidem humano judicio discerni posset, uter esset dignior Episcopatu Judæ proditoris; & licet in Concilio Barcinonensi *can. 3.* statutum fit, ad judicium sortis esse confugiendum, si inter Candidatos Episcopatus nullum meritorum discrimen appareat; hodie tamen usus sortium in sacris electionibus omnino prohibitus est, uti legitur *in cap. 3. de sortilegiis*, etiamsi agatur de personis æqualis meriti, uti late ostendunt Pirhing. *ad dict. tit. de sortilegiis §. 2. num. 10.* Anaclet. *ad eumd. tit. num. 6.* Schmalzgrueber *ad cit. tit. num. 31.* Dandinus Signaturæ Justitiæ Votans *in tract. de Suspectis de hæresi cap. 4. sect. 2. subsect. 1. num. 10. & seqq.* Rota *in Albaricen. Canonicat. 10. Maji 1700.* coram Molines Decano.

5. Uno verbo, experimenta hæc periculosa sunt, & reprobanda, nisi adsit Dei promissio, uti erat aqua zelotypiæ in veteri Testamento, de qua *Numer. cap. 5.* Mulier enim de adulterio suspecta aquas, quas zelotypiæ appellat Scriptura sacra, bibere cogebatur, quas cum potasset, si revera esset adultera, in templo marcebat; sed eædem zelotypiæ aquæ mulieribus de adulterio falso accusatis minime nocebant.

6. Ad ea ergo ut descendamus, quæ magis ad rem nostram faciunt, præter ea quæ late cumulata sunt a Bagatta *in admirandis orbis Christiani tom. 1. lib. 2. cap. 1.* vivi crematio summum supplicium appellatur *in l. 28. ff. de pœnis, in cujus §. 9.* dicitur: *Igni cremantur plerumque servi .... nonnumquam etiam liberi plebeji, & humiles personæ.* Tales passim Christiani habebantur: idcirco populus Smyrnensis, cum Sancto Polycarpo leonem postu-

postulasset, petiit deinde, ut vivus arderet. Tiburtius in Persecutione Diocletiani damnatus ad incedendum nudis plantis super carbones ardentes, Crucis signo se muniens, fidenter ambulans super eos asseruit, prunas sibi flures visas fuisse: quocirca extra Urbem ductus, & via Lavicana tertio ab Urbe lapide gladio percussus, ibi a Christianis sepultus est. Multa hujus generis reperiuntur in Actis Canonizationum, quorum nonnulla hic a Nobis exponentur. In bulla Canonizationis Sancti Francisci de Paula §. 13. legitur, ipsum sæpius ignem nudis pedibus conculcasse, ac ignitos candentesque lapides manibus contrectasse. In bulla Canonizationis S. Petri de Alcantara (*pag. 384. cod. Canonizat.*) *Incensum ignem in quodam Conventu per flammas ipsas innoxius incedens sine mora extinxit*. In relatione Rotæ Auditorum edita in causa S. Pii V. & impressa apud Bzovium *in tomo posthumo annalium* fuse refertur, Agrabe, quod est oppidum in Hispania, in domesticum sacellum Antonii Cardonæ & Sessæ Ducis ignem maximum casu excitatum tanta vi desævisse, ut etiam argenteas Imagines dissolverit, & aram lapideam in pumices redegerit, illæsis medio in igne binis Imaginibus S. Pii V. quarum altera tela, altera charta erat expressa; iidemque Rotæ Auditores censuerunt, id esse miraculo adscribendum, & ejus habendam esse rationem, ut sane habita fuit, in Beatificatione S. Pii V. cum miracula, nulla præcedente invocatione, etiam fiant ad declarandam alicujus sanctitatem. In relatione causæ S. Ludovici Bertrandi miraculo ejus intercessione patrato adscribitur, quod, sæviente incendio non sine ingenti mortalium terrore per totum montem, ipso, elevatis in cælum oculis, & formato signo Crucis dextera manu, benedictionem impertiente, nulla penitus intercedente mora flamma extincta sit, ita ut ligna, quorum non parva copia comburi cœperat, dimidia parte exusta, & altera parte intacta visa fuerint, eodemque in trunco veluti exactissima quadam linea discriminata apparuerint, prout ipso benedictionis tempore plus, minusve, flamma consumpserat. In relatione causæ S. Joannis de Deo ab iisdem Rotæ Auditoribus exarata inter miracula refertur, excitato magno incendio in Regio valetudinario civitatis Granatensis, & accurrentibus omnibus, ut non tam ædificii, quam infirmorum incolumitati consulerent, Joannem impavidum, toto spectante populo, in ignem prosiliisse, huc illucque inter flammas per ardentia discurrentem tecta, quousque non tam infirmos humeris exportatos, quam lectulos e fenestris projectos ab incendio vindicavit; succrescentibus autem flammis Joannem circumventum, cum per horæ dimidium ab omnium oculis ereptus, tamquam igne consumptus communi mœrore deploraretur, incolumem ex incendio prodiisse, omnibus obstupescentibus, & id miraculo adscribentibus. Addimus ex Cedreno, celebre templum S. Anastasiæ Constantinopoli ab igne accenso servatum fuisse precibus S. Macarii; ex S. Gregorio *lib. 1. dialogor. cap. 6.* Anconam precibus S. Marcellini Episcopi fuisse ab igne accenso liberatam, & similia leguntur de SS. Rumualdo, Stephano, Benedicto, Hilario, Visidonio, Medoaldo, Bertulpho, Thecla, & aliis apud Bollandum, & Surium, & apud Rosweidum *de Fide Heretic. servanda cap. 12.* & apud Petramsanctam *in thaumasia veræ religionis tom. 1. cap. 67.* & apud Pignatellum *consul. 10. n. 24. & seqq. t. 4.*

7. Mirabilia in superioribus ex Actis Canonizationum desumpta de dominio in aquas retulimus: nunc alia, licet minoris ponderis, addenda sunt, quæ tamen vera miracula fuerunt. In vita S. Bernardi scripta a Guillelmo, & edita *post opera ejusdem Sancti edit. Mabillonea cap. 11. col. 1099.* legitur, imbre corruente madefactam non fuisse chartam epistolæ, quam ipse dictabat: *Subito autem inopinatus imber erupit, & is, qui scribebat (sicut, ipso referente, didicimus) chartam reponere voluit. Ad quem Pater sanctus, Opus, inquit, Dei est, scribe, ne timeas. Scripsit ergo epistolam in medio imbre sine imbre*. In relatione causæ S. Franciscæ Romanæ edita ab Auditoribus Rotæ *part. 3. art. 13.* miraculo, & merito adscribitur, quod in aquis cum esset, non fuerit madefacta. Cum enim in vigilia SS. Apostolorum Petri, & Pauli anno 1438. ab Ecclesia S. Pauli reverteretur una cum Sororibus, & intrasset in suam vineam prope molam S. Pauli, & sanctis meditationibus vacans rapta fuisset in ecstasim, & genua flexisset in aqua, ita ut per magnum temporis spatium aquis circumdata eo modo constitisset, postmodum ita siccis pedibus de aqua exivit, ac si aquam minime tetigisset: eodemque anno in eadem vinea, cum recitaret Officium Beatæ Mariæ Virginis, & magna pluvia supervenisset, & ambulando per vineam Officium recitare perrexisset, ipsa sola non fuit madefacta. In relatione autem causæ S. Andreæ Avellini *3. part.* miraculo adscribitur, quod ingressus domum Regentis Camilli de Curtis, ut Catharinam Carafam ægrotantem inviseret, recusato curru ipsi oblato ob maximam pluviam, nec ipse tamen, nec socii ullo modo madefacti sint; extinctoque lumine impetu ventorum, quod secum deferebant, splendor obortus sit circa corpus S. Andreæ, cujus ope totam viam videre potuerunt, & incolumes pervenire ad Domum S. Pauli. Aliqua dicenda essent de dominio Servorum Dei in creaturas irrationales animatas, puta belluas ferociores. Multa autem de hoc dicta sunt, dum de martyrio locuti fuimus: vidimus enim, leones, & ursos ausos non fuisse corpora Martyrum attingere: & qui plura scire cupit de admirandis animalium obsequiis erga Beatos, aut Sanctos, legere potest Joannem Eusebium Nierembergium *historiæ naturæ lib. 9. c. 95. & c. 96.*

8. Magnalia hæc sunt omnipotentiæ Divinæ, juxta illud *Psal. 28. v. 7. Vox Domini intercidentis flammam ignis*, & juxta illud *Psal. 65. v. 12. Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium*. S. Joannes Chrysostomus *homil. 12. super Genesim num. 3. oper. tom. 4.* obstupescens, quod ignis fornacis Babylonicæ erumpens Chaldæos extra fornacem adusserit, & pueros intra fornacem existentes nullatenus læserit, hæc habet: *Et, ne quis putaret, visibilem illum ignem operatione carere, idcirco benignus Dominus illine efficaciam non impedivit, sed viam illam urendi illæsam servavit, & Servos suos illa superiores fecit; Ceterum, ut scirent, qui pueros injecerant, quanta esset omnium Dei potentia in illos, ignis suam operationem exercuit, ita ut ille ipse ignis eos intus circummuniret, eos autem, qui foris erant ureret & consumeret ... Dominus quando vult, elementa omnia in contrariam mutat essentiam*. De hisce & consimilibus factis Calmet *in dissert. de veris, fictisque prodigiis*, quæ extat *ante comment. Exod. tom. 1. part. 1. pag. 285.* ita scribit: *Verum prodigium, juxta insitam nobis ideam, res est regulas naturæ consuetas transcendens; vir super aquas gradiens*. Et post plura (*pag. 289.*): *Prodigia tamen nonnulla suppetunt adeo aperta & explorata, ut imperitissimi quique de populo tuto de illis judicare permittantur. Ita plane, cum Moyses, elata virga, pelagum pro arbitrio diffidit, restituitque; cum e silice percussa aquarum venas eduxit &c.* Cum occurrit examen eorum, qui super aquas ambulaverunt, quæstio excitari potest quomodo id factum fit, num videlicet corpus levitatem induerit, an aqua ex fluida affecta fuerit solida, an tantum suspensus fuerit effectus fluiditatis. Item, cum agitur de fontium productione, resumi possunt quæ a Philosophis traduntur de eorum origine. Aristoteles enim *lib. 1. meteor. cap. 13. text. 60. & duobus sequentibus* docuit, aquam fontium gigni intra sinus & cavitates terræ ex aere & vaporibus in aquam ibidem resolutis. Seneca *lib. 3. quæstion. natural. cap. 6.* voluit, intra terram adesse ingentem cavitatem aquis repletam, quam *barathrum* appellat, quæ origo sit quarumvis aquarum, quæ in terræ superficie visuntur; cujus opinionis antesignanus fuit Plato *in phædone*, sive *in dialogo de anima*. Recentioribus placuit, originem principalem fontium & fluminum esse aquas subterraneas a marinis oriundas, minus vero principalem esse aquas pluvias ex aere ac vaporibus, juxta ea quæ docuerunt Conimbricenses *tract. 9. in meteor. cap. 41.* Fontes e mari proxime, aut remote ortum ducere, contendit Maignan. *in philosophia naturæ cap. 17. proposit. 17.* Denique, infra campos & montes esse multas cavitates aquis plenas, quæ vi caloris in vapores resolutæ ascendant per terræ poros, & cum istiusmodi vapores non procul absunt a superficie terræ, vi frigoris condensati, & crassiores effecti relabantur eo, unde venerant, sed laxiores meatus nacti sursum ascendant, & jam in aquam conversi erumpant, & in fontes scaturiant, late probare conatur Renatus des Chartes *philosophiæ part. 4. num. 64.* Alia de origine fontium erudite collecta legi possunt *tom. 2. dialogor. Physicor.* Patris Regnault ex *Gallico in Italicum idioma nuper translatorum, & Venetiis editorum anno 1736. pag. 110. & seqq.* Denique, cum agitur de transitu per ignem absque ulla læsione, afferri possunt quæ apud nonnullos habentur de corporis humani constitutione, quam putant ab igne naturaliter non lædi.

9. Verum hæ, similesque disputationes nullum approbationi miraculi obstaculum præbere poterunt: quamcumque enim ex recitatis opinionibus sequamur de modo, quo quis ambulat super aquas, & de origine fontium, semper vigebit ratio miraculi, saltem quoad modum, uti bene ad-

bene adnotarunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Isidori Agricolæ *in miraculo tertio in vita*, & in relatione causæ tunc Servi Dei, nunc Beati Hieronymi Æmiliani *miraculo secundo in vita*, & explicat Vallesius *de sacra philosophia cap. 63. pag. 465.* ubi verba faciens de Moyse, qui percussit petram, & statim fluxerunt aquæ, hæc habet: *Neque enim putandum est, Moysem, cum in Deserto lapidem virga feriens potavit siti jam pereuntem populum, fecisse, ut quæ antea non erat, aqua gigneretur denuo, sed ut quæ suberat, rupta meatu erumperet, velut Chirurgus venam scindens sanguinem fluere facit.* Quæ autem a nonnullis circumferuntur de corporis humani constitutione, quæ ab igne naturaliter non læditur, falsa sunt & ludicra, velut late ostendunt Majolus *in diebus canicularibus tom. 1. colloq. 22.* & Pignatellus *cit. consult. 110. to. 4.* Sunt quædam sane, quæ comburi non possunt, de quibus Lævinus Lemnius *de occultis naturæ miraculis lib. 2. cap. 12.* sed qui inter hæc humana corpora ponit, fabulas narrat.

10. Solida ergo, quæ occurrere potest in horum factorum examine, difficultas consistit in probationibus. Etenim videndum est, quam fidem mereantur qui hæc testando confirmant, & quomodo dicta eorum substantia facti comprobata sit. Quando autem agitur de incedentibus super aquas, tanquam supra terram, videndum an incesserint, nulla demersa corporis parte, quare Lactantius *lib. 4. de vera sapientia cap. 15.* referens, Christum a Discipulis visum fuisse super aquas ambulantem, ait: *At illi, urgente jam vespere, profecti contrario vento laborare cœperunt; cumque jam medium fretum tenerent, tum pedibus mare ingressus consecutus est eos, tamquam in solido gradiens, non ut Poetæ mentiuntur Orionem in pelago incedentem, qui, demersa corporis parte, humero supereminet undas*: corpus enim solidum, etiamsi levius sit aqua, si ponatur in ipsa, mergitur aliqua sui parte, sed non totum, alia videlicet ejus parte superstante, ut ex Archimede docent P. de Lanis *Magister, Naturæ, & Artis tom. 3. lib. 25. cap. 2. proposit. 22. fol. 535. & cap. 3. proposit. 3. fol. 555.* & Borell. *de Motionib. natural. a gravitate pendentib. proposit. 25. proposit. 81. & proposit. 99.* ubi demonstrat, necessario admitti debere, ut corpora omnia, quæ levia appellantur sursum ascendant extrusa fluidis, in quibus innatant, ob excessum gravitatis istorum: quod ipsum asseruit *proposit. 39.* ubi impetum, quo lignum & aer per aquam ascendunt, vocat naturalem, quia est necessarius, rationemque reddit, quod inter molem quamque corpoream fluido demersam, & fluidum ipsum mutua quædam gravitatum lucta, non secus ac inter pondera utrimque bilanci appensa, exerceatur, descendente, eo quod est gravius, & ascendente eo quod est levius, donec res sint compositæ ad æquilibrium. Quærendum quoque est, num viderint die, an nocte; quatenus nocte viderint, quomodo cognoverint, eum ipsum esse, quem ambulasse dicunt super aquas. Christus venit ad Discipulos ambulans supra mare quarta vigilia noctis circa æquinoctium Paschale, sive vernum, quando nox æqualis est diei, & sic duodecim horarum. Intra decimam ergo noctis horam, & duodecimam Christus venit, & videntes eum Discipuli supra mare ambulantem turbati sunt dicentes, phantasma esse, & præ timore clamaverunt; sed statim Jesus locutus est dicens: *Habete fiduciam. Ego sum, nolite timere*; Petro autem roganti, ut se juberet ad ipsum venire super aquas, respondit ut veniret.

11. Si vero agitur de mirabili fontium productione, non erit omittenda indago, num in loco, in quo aqua manavit, ullum esset antea aquæ signum, an terra esset arida & sicca; an opportunum hominis ministerium intercesserit in saxo excavando, & aqua educenda; an pro hominum, vel animalium sospitate, aut frugum conservatione aqua esset necessaria; an statim post preces Servi Dei manavit, si fons erupit, dum ipse vivebat; an statim post invocationem, si agitur de facto post ejus obitum: &, quatenus aqua temporibus etiam subsequentibus ægrotis profuerit, hæ circumstantiæ multum proderunt approbationi miraculi. Quocirca Federicus Caccia tunc Sacræ Consistorialis Aulæ Advocatus, deinde Rotæ Auditor, & Nuntius Hispaniarum, & tandem S. R. E. Cardinalis, & Archiepiscopus Mediolanensis respondens Animadversionibus Prosperi Bottinii tunc Fidei Promotoris super miraculo eruptionis fontis in causa S. Turribii ait: *Certe, quidquid in abstracto dici possit quoad novas fontium eruptiones, quas naturaliter contingere posse non diffiteor, si in hoc, de quo agimus, circumstantiæ facti ponderentur, scilicet præcedens æstivo tempore siccitas, imploratum ab incolis Archipræsulis auxilium, ejusdem ad locum accessus, Altaris erectio, Sacrum peractum, ac instantanea ad impartitam benedictionem aquarum eruptio in magna ac insolita copia, earumque perennitas; si hæc, inquam, omnia recte ponderentur, omnis naturalis ratio prorsus excluditur, & evidenter apparet miraculum, non quidem quoad substantiam facti, sed quoad insolitum, & diversum a principiis naturæ modum agendi.*

12. Denique, si agatur de transitu per ignem absque læsione, quærendum est, num qui transivit illæsus, ingressus fuerit cum, an sine vestibus: qui enim cum vestibus ingreditur, facilius comburitur; ac proinde *Danielis cap. 3.* narratur, Sidrach, Misach, & Abdenago vinctos cum braccis suis & tiaris & calceamentis & vestibus missos fuisse in mediam fornacem ignis ardentis. Item quærendum est, quomodo constructa esset strues lignorum accensorum; an transitus fuerit per medium; an ventus spirans flammam avertere potuerit; quanto tempore, qui transivit, permanserit in igne; quomodo probetur illæsus, & an duraverit. De S. Polycarpo in rogum ardentem conjecto scribunt Smyrnenses apud Eusebium *lib. 4. histor. cap. 15. Ignis enim fornicis speciem præbens, tamquam velum navis ventorum flatu sinuatum circum corpus Martyris stetit. Quod quidem in medio positum, non ut caro assa videbatur, sed velut aurum, aut argentum, quod in fornace excoquitur. Quippe odorem suavissimum quasi thuris alteriusve pretiosi aromatis naribus nostris inhalantem hauriebamus. Postremo cernentes impii profani homines corpus flammis non posse consumi, confectorem propius accedere, ensemque illi in corpus adigere, jusserunt. Quo facto tanta vis sanguinis effluxit, ut ignis prorsus extingueretur.*

13. Hæc autem innuisse satis sit, cum in singulis factis alia plura advertenda invenire possint. De præstigiis autem, aut factis, quæ vi Dæmonum etiam in his rebus contingere possunt, non agimus, cum (uti sæpissime dictum est) quæstio non instituatur de miraculis, nisi post approbatas virtutes, quarum approbatio quodcumque Dæmonum factum avertit.

14. Aliquid remanet ut dicamus de miraculis respicientibus arbores, seu plantas. Matthæi *cap. 21. v. 19.* hæc habentur de Christo Domino: *Et videns fici arborem unam secus viam, venit ad eam, & nihil invenit in ea, nisi folia tantum, & ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. Et videntes Discipuli mirati sunt, dicentes: Quomodo continuo aruit?* Quod ipsum legitur Marci *11. v. 13. Cumque vidisset a longe ficum habentem folia, venit, si quid forte inveniret in ea. Et cum venisset ad eam, nihil invenit præter folia, non enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit ei: Jam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet.* Sancti Patres dicunt, Christum facto adeo illustri voluisse Apostolis patefacere causam reprobationis Judæorum. Ficus populum Judæorum repræsentabat. Populus hic erat arbor plantata in terra Domini. Tempus non erat, quo ficus fructus naturaliter producit. Sed cum Judæi, per arborem designati, quocumque tempore deberent fructus producere; concludunt Patres, Christum Dominum ficui maledixisse, non propter ficum, sed propter eos qui per ficum repræsentabantur: uti videri potest apud Calmet *loc. cit. in Matthæum.* Idem Calmet *in comment. super Evangelio S. Marci cap. 11.* ostendit in Palæstina etiam nunc ficus adesse, quæ fructus habent mense Martio, prout etiam habere debuisset ficus a Christo maledictis postridie Dominicæ Palmarum, die 11. mensis primi Nisan, hoc est, juxta nostrum computum, die 21. Martii. At, utcunque sit de his, miraculo attribuendum est, quod arbor tam subito, tam succulenta, tam frondosa, non apposito igne, non ferro cædente, non evulsa vento, non defossa radicibus, sed solo omnipotenti Domini verbo tota exaruerit, uti loquitur S. Joannes Chrysostomus apud Joannem Jacobum Scheuchzerum *in physica sacra in Matthæum cap. 21. pag. 1375.* Simile aliquid legitur a Deo patratum ad ostendendam sanctitatem S. Francisci. Frater Juniperus plantandæ arbori curam intendebat; cumque vocatus a S. Francisco, quousque cœptum perfecisset opus, parere detrectasset, Sanctus arbori maledixit, quod contumaciæ occasio extitisset, eique præcepit, ne in posterum cresceret, quod protinus factum est, cum ne latum quidem unguem creverit a die quo terræ infixa est; prout hodie etiam visitur Carinulæ, quæ est urbs Campaniæ Felicis, in monasterio Minorum, uti referunt Wadingus *in annal. ad ann. 1222. num. 11.* & Cornelius a Lapide *in Matthæum cap. 21. vers. 19.*

C A-

CAPUT VIGESIMUMQUINTUM.

De quibusdam miraculis, quæ in cælis, & in terram contingunt.

1. SCRIPTUM est *Num. 24. v. 17. Orietur stella ex Jacob, & consurget virga de Israel.* Nato autem Jesu in Bethlehem Judæ in diebus Herodis Regis, stella apparuit, quam Magi sequentes, ad eum adorandum perrexerunt, & de thesauris suis obtulerunt ei munera aurum, thus, & myrrham: *Ecce Magi* (legitur in Evangelio S. Matthæi *cap. 2. v. 1.*) *ab Oriente venerunt Hierosolymam dicentes: Ubi est, qui natus est Rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum*; & v. 9. *Ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra, ubi erat Puer. Videntes autem stellam, gavisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum invenerunt Puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum, &, apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera aurum, thus, & myrrham.*

2. Variæ sunt de hac stella sententiæ. Nonnulli putant, fuisse astrum novum micans in aere; nonnulli, Angelum corporea luce emicantem in astri figuram; nonnulli, Spiritum Sanctum sub assumpta astri specie; ceteri, flammeum aliquod phænomenon in media aeris regione, juxta ea quæ habentur apud Calmet *in dissert. de Magis, qui Jesum adoratum venerunt.*

3. At, ad sententiam magis receptam ut veniamus, quamvis ad Christum manifestandum Dei omnipotentia efficere potuisset, ut aliqua ex cælestibus stellis descenderet, novoque & inusitato modo moveretur; quia tamen non sunt multiplicanda miracula, veluti ad rem observat Suarez *qu. 36. ar. 8. disp. 14. sect. 5.* Patres communi calculo asserunt, stellam hanc non fuisse ex genere earum, quibus cælos videmus ornatos, nec etiam ex illis, quæ, ut minus fortasse recte olim putabatur, ex vaporibus coagmentatis accensæ in aere *Cometæ* dictæ sunt, sed Divinam quamdam virtutem, quæ non tantum aspicientium oculos sui fulgoris radiis illustraret, sed quæ & mentes illorum Divina luce perfunderet, atque ad Christum natum perquirendum excitaret; uti habetur apud Cardinalem Baronium *ad annum primum Christi numer.* 35. Ad rem hanc facit illud Theophylacti *in Matthæum cap. 2.* ubi hæc habet: *Quando audis stellam, ne talem illam putes, quales videmus; sed Divinam virtutem & Angelicam in figura sideris apparentem. Nam quoniam Astrologi Magi erant, propterea Dominus familiari ipsis signo eos adduxit, sicut Petrum piscatorem a multitudine piscium, quos in Christi nomine ceperat, stupefacere fecit. Quod autem Angelica virtus fuerit stella, manifestum est ex eo, quod in die refulserit, & ad motum Magorum se moverit, & ad quietem eorum quieverit. Quia & a Septentrionali parte, quæ est Persidis, ad Meridiem, in qua est Jerusalem, movebatur. Numquam autem stella a Septentrione ad Meridiem vertitur.*

4. Nec aliter profecto videtur res hæc se habere potuisse: si etenim stella, quæ apparuit Magis, fuisset stella firmamento affixa, ex tanta altitudine non potuisset eis viam monstrare. Rursus stellæ habent motum circularem, hæc non item: illæ perpetuæ sunt, hæc fuit temporanea; cum expleto officio, evanuerit: illæ omnibus conspicuæ sunt (quod & ipsis cometis commune est), ista solis Magis, si enim perspicua fuisset Herodi, ipse tanta sollicitudine tempus ortus ejus non exquisivisset. Demum stella sese occultavit Magis, dum erant Hierosolymis. Ex quibus proinde infertur, eam aut fuisse aliquod meteorum ab Angelo formatum in modum & speciem stellæ, ingenti lumine perfusum ab Angelo ex Oriente in Occidentem motum in media aeris regione, ut Magis signaret iter, ad instar columnæ ignis, quæ filios Israel per Desertum deduxit; vel fuisse stellam tunc creatam, non in cælo, sed in aere vicino terræ, quæ secundum Divinam voluntatem movebatur, uti perspicue docet D. Thomas 3. *par. qu. 36. ar. 7.* cui adhæret Auctor licet heterodoxus, Fridericus Spanhemius *in Dubiis Evangelicis dub. 27. pag. 297. numer. 8.* ubi hæc habet: *Omnibus vero expensis, hæc sententia tutissima videtur, hanc stellam fuisse corpus lucidissimum, sed exiguæ molis, a Deo extraordinarie, non in cælo æthereo, sed aereo ejusque regione inferiore formatum sive per creationem immediatam, sive per mediatam, & motu arbitrario pro Dei voluntate motum ad designationem eventus extraordinarii, & directionem itineris Magorum ad Domum & Dominum, quod, ministerio illi præstito, pro Creatoris voluntate disparuit sive per annihilationem, si immediate creatum dicatur, sive per resolutionem in materiam, ex qua compactum erat, si creatione mediata productum statuatur &c. Ad hanc sententiam accedunt inter alios Origenes, Augustinus, Damascenus, & Thomas, qui ait, fuisse stellam de novo creatam non in cælo, sed in aere terræ vicino, quæ secundum Divinam voluntatem movebatur.* Keplerus, Tycho, & alii, qui solo ductu rationis naturalis de hac stella locuti sunt, docuerunt, eam non fuisse ex antiquis stellis a principio creatis, sed stellam a Deo modo supernaturali formatam. En verba Tychonis (*progymnasmatum tom. 1. lib. 1. pag. 324.*): *Stella illa, quæ in Oriente Magis apparuit . . . . . non erat de cælestium astrorum genere . . . . . Fuit potius peculiare, atque admirandum Dei opus.*

5. Isaiæ *cap. 50. v. 3.* legitur: *Induam cælos tenebris*: Jeremiæ *cap. 15. v. 9. Defecit anima ejus, occidit ei sol, cum adhuc esset dies*: & Amos *cap. 8. v. 9. Occidit sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis*: & moriente Domino nostro Jesu Christo, obscuratus est sol, quemadmodum legitur Matthæi *cap. 27. v. 45. A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam*; & Marci *cap. 15. v. 33. Et, facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam*; & Lucæ 23. *v. 44. Erat autem fere hora sexta, & tenebræ factæ sunt in universam terram usque in horam nonam.*

6. Origenes *tract. 35. in Matthæum edit. Paris. to. 3. pag. 923.* in eo est sensu, ut putet, tenebras prædictas solam Judæam comprehendisse: *Arbitror ego, sicut cetera signa, quæ facta sunt in Passione ipsius* (loquitur de Christo Domino) *in Jerusalem tantummodo facta sunt, sic & tenebræ tantummodo super omnem terram Judæam sunt factæ usque ad horam nonam.* Nonnulli alii Origenem secuti sunt; &, quia supra citata verba Evangelistarum universam terram respiciunt, putant, id suæ non officere sententiæ, cum *lib. 3. Regum cap. 18. v. 10.* ite scriptum sit: *Vivit Dominus Deus tuus, quia non est Gens, aut Regnum, quo non miserit Dominus meus te requirens*: quibus verbis indicatur, perquisitionem factam fuisse, non per universum mundum, sed per regiones, quæ erant circa Judæam. At sententia hæc verbis sacri Textus expresse loquentis de universa terra adversatur; quemadmodum ceteris allegatis, late ostendit Suarez *qu. 50. disp. 39. sect. 1.*

7. Bina accedunt testimonia, magni utique ponderis, ex quibus comprobari posse videtur, tenebras non sola Judæa conclusas, sed ad universum orbem extensas fuisse. Alterum est S. Dionysii Areopagitæ, qui *epist. 7. ad Polycarpum* (*oper. tom. 2. pag. 91.*) dicit, eclipsim hanc e se fuisse observatam, & ab Apollophane in Ægypto: *Tunc enim ambo juxta Heliopolim* (quæ inclita Ægypti civitas est) *præsentes simul, & astantes, mirabili ratione Soli lunam coincidere cernebamus* (*neque tamen tempus conjunctionis erat*) *ipsamque rursus sub horam nonam vespertinam diametro Soli opposito supernaturaliter restitui.* Alterum est Phlegontis, Hadriani Imperatoris Liberti, qui historiam in libros sexdecim distributam per olympiades scripsit, & cujus verba *apud S. Hieronymum in Eusebii Chronico oper. to. 8. pag. 649.* sunt hæc: *Quarto autem anno CCII. olympiadis magna & excellens inter omnes, quæ ante eam acciderant, defectio Solis facta: Dies hora sexta ita in tenebrosam noctem versus, ut stellæ in cælo visæ sint, terræque motus in Bithynia Niceæ urbis multas ædes subverterit.*

8. S. Thomas 3. *par. qu. 44. art. 2.* putans, non commentitium, sed verum esse S. Dionysii textum, non solum sentit, tenebras universam terram comprehendisse, sed porro progrediens explicat, quomodo tenebræ factæ sint per universam terram, per interpositionem videlicet lunæ inter nos, & solem, efficiente Divina omnipotentia, ut, non turbato consueto temporum cursu, luna, quæ erat in plenilunio ex adverso Soli, occurrerit e loco suo ad eum præter tempus debitum, & deinde ab ipso recedens in locum proprium restituta fuerit tempore debito. Cardinalis Cozza *vindicias Areopagiticas* evulgavit, & *par. 2. cap. 9.* late contendit, solis defectionem tempore Passionis Christi factam esse per lunæ inter terram &

solem interpositionem, & proinde naturalem fuisse, quoad substantiam, sed supra naturam quoad modum, ratione plenilunii, & proinde longe lateque spectatam fuisse non minus, ac ceteras naturales Solis eclipses. At, cum maxime inter Eruditos quæstio sit, num genuinus, an apocryphus sit textus S. Dionysii, hoc est, quod validum pro re, de qua nunc agitur, ab eo desumi nequit fundamentum, prout etiam innuisse videtur Graveson *de mysteriis & annis Christi dissert.* 20. §. 1. *pag.* 444. ubi modeste ait, maximum pondus auctoritatis sententiæ S. Thomæ esse accessurum, si genuinus esset textus S. Dionysii.

9. Succedit testimonium Phlegontis, de quo tantummodo disputatur, an loquatur de eadem eclipsi, de qua loquuntur Evangelistæ; & ratio dubitandi potissimum derivatur ex eo, quod Phlegon non dicat, eclipsim Solis in plenilunio contigisse. At invicta mihi videntur argumenta, quibus ponitur in aperto, Phlegontem de eadem eclipsi locutum fuisse, de qua sermone habuerunt Evangelistæ: incidit enim utraque in eumdem annum, Tiberii scilicet decimum nonum; utraque respicit eamdem horam, horam scilicet sextam; utramque demum comitatus est insignis terræ motus: & ad historiam Phlegontis respexisse videtur Tertullianus *in apologetico c.* 21. *pag.* 29. ubi ita scriptum reliquit: *Eodem momento dies, medium Orbem signante sole, subducta est. Deliquium utique putaverunt, qui id quoque super Christo prædicatum non sciverunt; & tamen eum mundi casum relatum in archivis vestris habetis.* Concordat Lucianus Martyr, qui (*ap. Rufinum lib. 9. hist. Eccl, c. 6.*) sic ait: *Consulite annales vestros, & invenietis Pilati temporibus, dum pateretur Christus, media die fugatum solem, & interruptum diem:* & quamvis Phlegon non dicat, eclipsim contigisse plenilunio, non tamen dicit interlunio factam; ex quo proinde inferri potest, eum plenilunii non meminisse, quod rerum astrologicarum esset ignarus. Fuse hæc omnia prosequitur Natalis Alexander *in hist. Eccl. sæc. primi cap. 1. ar.* 5. Legi potest Huetius *in demonstr. Evan. propofit.* 3. *pag.* 44. *& seqq.* ubi late vindicat testimonium Phlegontis, & probat, eum loqui de eadem eclipsi, de qua loquuntur Evangelistæ; & *pag.* 43. §. 8. hæc addit; *Accuratissima vero & attentissima observatione dignum est, quod habet nupera Sinensis historia Hadriani Grestoni, adnotasse Sinas in rerum suarum monumentis ad id tempus, in quod annum ætatis Christi trigesimum secundum nos Christiani conferimus, circa mensem Aprilem solare deliquium præter ordinem naturæ, & leges curriculis astrorum præfixas contigisse, qua rei novitate Quantvutium Imperatorem vehementer fuisse commotum.*

10. Mentio superius facta est solaris eclipsis, & per eclipsim a plerisque explicari diximus tenebras, quæ contigerunt in Christi Passione: etenim qui asserat, obscurationem solis in eadem Passione per nubes factam esse, merito redarguitur a Tillemont *in nota* 35. *ad vitam Jesu Christi*. Nec admittenda videtur sententia illorum, qui putantes, ratione plenilunii tenebras per eclipsim contingere non potuisse, dixerunt, solem radios in se suos lumenque retraxisse: siquidem præter ea, quæ optime observat Calmet *in dissert. de tenebris in obitu Jesu Christi*, cum hoc loco agatur de eclipsi miraculo facta, difficultas plenilunii (quæ aliunde non minor esset in imaginaria illa luminis retractione) prorsus nulla est; & omnino etiam, si quis renuat ad veram eclipsim pro hac tenebrarum explicatione confugere, brevius dici potest, magisque cohærenter ad confectam in rebus similibus Theologorum doctrinam, non tantum miraculo, id est suspensione Divinæ efficacitatis ad solaris luminis diffusionem, diem defecisse.

11. Demum, cum Dominus noster Jesus Christus mortuus est, non solum velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum, uti habetur *Marci* 15. & *Lucæ* 23. sed etiam terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta aperta, uti habetur *Matthæi* 27.

12. Nefas profecto, erroneum, & quodammodo impium esset de miraculo dubitare tum quoad stellam in ortu, tum quoad tenebras, & terræ motum in obitu Sanctissimi Domini nostri Jesu Christi, & nefas quoque esset de rebus consimilibus dubitare, easque a classe miraculorum avertere, quoties eædem judicio Ecclesiæ, & Romani potissimum Pontificis auctoritate in judicio Beatificationis & Canonizationis fuerunt tamquam miracula approbatæ. Extant exempla apud Bagattam *de admirandis orbis Christiani tom. 5. lib. 5. cap. 3. & 4.* At, quia in judicio illo ferendo nihil agitur oscitanter, operæ pretium esse videtur nonnulla hic innuere, ex quibus Consultores Congregationis sacrorum rituum aliqua haurire possunt ad rectum judicium ferendum, cum similia a Postulatoribus proponuntur tamquam miracula in causis Beatificationis & Canonizationis.

13. Apud antiquos Historicos, quemadmodum legi potest *tom.* 2. *Almagesti* Riccioli, cometæ habiti sunt tamquam indicia alicujus memorabilis casus; ideoque eos vocant faces funebres, lampades mortis, indicia futuræ pestis, caritatis annonæ, & terræmotus. Gassendus *tom.* 1. *lib.* 5. *sect.* 2. *pag.* 712. ubi agit *de cometis*, huic opinioni adversatur. *Citant* (inquit) *exempla mille cladium, mille mortium Principum, quæ post cometas acciderint, at centies plures prætermittunt, quæ acciderunt sine cometis.* Peripatetici, & major pars Stoicorum docuerunt, cometas componi exhalationibus vaporum terrestrium. Sed inter antiquos Philosophos, inter quos Democritus & Anaxagoras, non defuerunt asserentes cometas esse corpora cælestia, quæ certis regulis moventur ad instar planetarum. Communi calculo id confirmant hodierni Astronomi. Wiston ita loquitur: *Corpora cometarum sunt solida, compacta, fixa, & durabilia ad instar corporum planetarum; nam si nihil aliud essent, quam exhalationes terræ, cometa hic* (sermo est de comete, qui apparuit anno 1680.) *in transitu sua per viciniam solis statim dissipari debuisset.* Adhæret Fontana in *institutionibus physico-mathematicis*. En ejus verba: *Porro, cum Cometarum caput sit efformatum in modum sphæræ, sicut cetera mundi corpora, suumque habeat motum in mundano spatio, quidni dicamus, cometam esse corpus, vel planetam sui generis propria forma donatum?* Observationes recentium Astronomorum relatæ *in memoriis Academiæ Parisiensis*, & in *Actis Lipsiensibus* satis comprobant, cometas esse extra nostram atmosphæram, cum non habeant parallaxim majorem parallaxi lunæ, in spatiis cælestibus moveantur, aliquando transeundo per orbitam planetarum. Cumque quamdam legem velocitatis in suis motibus conservent, habeantque id commune cum aliis corporibus cælestibus, ut participent de motu primi mobilis, progrediendo ab Oriente versus Occidentem, desumitur, eos esse corpora naturalia, sicuti sunt cetera corpora cælestia. Nonnulli cometæ apparuerunt mole minima, & vix sensibiles; alii diametro, quæ apparebat major diametro planetarum, & ipsius lunæ; nonnulli apparuerunt colore pallido; alii colore sanguineo, & igneo; nonnulli nudi; nonnulli cum coma, cauda, aut barba. Motus nonnullorum aliquando fuit rectus, at aliorum retrogradus: velocitas non semper eadem. Inclinatio ad eclipticam modo prava fuit, modo vicina angulo recto. Duratio aliquando fuit plurium mensium, aliquando nonnullorum dierum. Porro nihil in his supra naturam excogitari potest, cum exempla passim occurrant cometarum hujusmodi qualitatibus præditorum in observationibus collectis ab Evelio, Ricciolio, Lubienietz, & aliis.

14. Apparuerunt aliquando novæ stellæ, uti fuit illa observata a Tychone, a Galilæo, & aliis anno 1572. in Cathedra Cassiopeæ, quæ ceteris erat splendidior. Multæ stellæ, quæ prius erant conspicuæ, obscuratæ sunt, nec amplius visæ, quarum copiosa collectio legi potest *tom.* 2. *Almagesti* Riccioli. Montanarius celebris olim Bononiæ Astronomus eruditam de eis dissertationem edidit relatam in opera Academicorum Gelatorum. Aliquando stella apparuit, & post apparitionem semper perseveravit, ideoque enumeratur inter stellas fixas. Aliquæ dantur stellæ, quæ periodos habent regressus admodum varias, neque adhuc certas penes Astronomos: ex quo proinde factum est, ut perfecte aliquando ab his, qui numquam eas eo in loco viderant, habitæ sint pro stellis ex improviso natis. Nihil in hisce rebus reperiri potest, quod ad miraculum ex sua natura & indole referatur.

15. Succedunt eclipses, quæ, si accidant longe extra tempora in calculis astronomicis designata atque statuta, miraculo adscribi possunt, quomodo miraculo adscriberetur, si videremus saxum in aere pendens, & in terram non decidens. Illud autem hoc loco animadvertendum videtur, nihil excedens naturæ vires esse, si luna in eclipsi sanguinea appareat, si circa solem in sua maxima obscuratione anulus lucidus videatur, si tenebræ in hoc rerum eventu magnum terræ tractum obfuscent: idemque dicendum esset, si aliquando extra eclipsim sol aspiceretur cælo sereno quasi obtenebratus, & coopertus, quemadmodum contigisse legitur temporibus Caroli Magni. Apud Cedrenum quoque narratur, septimo Magni Justiniani anno solem per integrum annum sine radiis apparuisse ad instar lunæ: & plura alia similia collecta habentur apud Gassendum *tom.* 1. *physicæ sect.* 2. *lib.* 2.

16. Multa sunt, quæ ex meteoris desumi possunt, quæ penes rudiores habentur pro miraculis, sed nec miracula

sunt,

sunt, & vix mirabilia dici possunt. Talis est casus duplicis solis, parhelii videlicet, duplicis lunæ, quæ *Parasolene* appellatur. Si hæ apparentiæ sint informes, & non satis terminatæ, nullus fere est, qui eas animadvertat: secus autem se habet res, cum arcus coloribus perspicui eas comitantur. Victorius Stancarius, meus olim condiscipulus, vir acerrimi ingenii, in Bononiensi Studiorum Universitate publicus Algebræ Professor, qui, si diutius vixisset, primatum absque dubio inter Astronomos obtinuisset, anno 1700. parhelium observavit, & accurate descripsit inter suas, quas reliquit, *schedas mathematicas*. Eustachius Manfredius, non tantum Bononiæ, & in Italia tota, sed per orbem universum celeberrimi nominis Mathematicus, memoratum parhelium una cum Stancario observavit, & alia etiam parhelia solus vidit anno 1721. & anno 1728. ut ipse testatur. Phænomena hæc, licet omnia conveniant in quibusdam circumstantiis, quæ ab Hugenio ad certas regulas reducuntur, differunt tamen specialiter in numero solium, & arcuum iridis, qui ut plurimum eos comitantur. Durare consueverunt paucis horis; nec eodem tempore videntur, nisi per quemdam terræ tractum non admodum magnum, cæloque aliquatenus nubibus levibus & æqualibus cooperto.

17. In nubibus aliquando tales apparent refractiones, talesque, ut ita vocant, penumbræ luminum, ut facili negotio hominum imaginatio det eis speciem hominum, animalium, monstrorum: & hinc factum est, ut aliquando apud Historicos legatur, visos fuisse in nubibus dracones volantes, exercitus sese invicem aggredientes &c. Quod si forte tunc aliquod fulmen erumpat, idiotæ miraculum putant, quamvis nihil, quod vires superet naturæ, in his excogitari possit. Plinius *lib. 2. cap. 58.* scribit: *Spectata arma cælestia ab ortu occasuque inter se concurrentia*. Sed multa hujusmodi passim occurrunt apud veteres Historicos.

18. Aurorarum borealium phænomenon non admodum in Gallia, & Germania rarum, & quod erat satis in partibus Septentrionalibus commune, in Italia quoque aliquando apparuit. Vix explicari potest diversitas apparentiæ, quæ inter unum, & alium horum mirabilium meteororum intercedit. Vix phasium varietas explicari potest, quæ in una eademque aurora boreali eadem nocte videtur, sive aurora ab uno, sive a pluribus locis observetur. Die 19. Octobris anno 1726. visa est quædam aurora borealis, quæ multos terrore affecit ob magnum & ignitum, quod emittebat, lumen, ita ut res media nocte videri possent, sicuti meridie videntur. Plures de his observationes collectæ legi possunt apud Celsium, & Mairan.

19. A turbinibus producuntur effectus adeo funesti, adeo violenti tum in mari, tum in terra, ut facile credi possint naturam excedere, nisi Philosophi ostendissent, eos naturæ viribus adscribendos esse. Legi potest Montanarius supra cum laude commemoratus in suo opere *de viribus Æoli*, ubi nonnullas refert de his effectibus historias. In terra Trecentæ anno 1729. tempore æstivo turbo erupit, qui rura domosque subvertit, & multos homines occidit, Heraclitus Manfredius Eustachii frater, quem, ut plane intelligas, virum esse optimum, doctrinisque philosophicis ac mathematicis ornatissimum, satis erit dixisse, esse Eustachii fratrem, & ex familia Manfredia, Heraclitus (inquam) qui tunc Trecentæ morabatur, exactissimam turbinis descriptionem ad Bononiense Scientiarum Institutum transmisit, ex qua terribiles plane illius effectus colligi possunt, sed intra limites naturæ coerciti.

20. Inter ignea meteora ea recensentur, quæ *Stellæ cadentes* appellantur, quæque satis sunt obviæ. Rarior est casus flammarum, & globorum volantium: sed hic quoque naturalis est. Explicari non possunt & referri circumstantiæ, quæ omnibus conveniant, cum varii sint globi isti magnitudine, velocitate, directione, caudis, quas secum ducunt, fragore, qui aliquando ex eis erumpit, distantia a terra, quæ tamen aliquando deprehensa fuit ab eorum parallaxi, uti contigit in illo, quem Balbus Bononiensis Medicus non obscuri nominis, & profundi vir ingenii anno 1719. Bononiensi descripsit Academiæ, quemque inter ejus *Commentaria* Franciscus Zanottus referendum esse censuit; Zanottus, inquam, publicus Philosophiæ Professor in Bononiensi Universitate, cui in philosophicis rebus, prima absque dubio subsellia debentur.

21. Verum, ut ad meteora redeamus, inter ea recenseri etiam debent quidam ignes fatui, quorum mentio fit apud aliquos antiquos Scriptores. Flammulæ sunt, quæ parum se e terra extollunt. Aliquando stant, aliquando moventur, & ut plurimum eum fugiunt, qui ipsas sequitur. Annis elapsis in ditione Veneta funesti quidam casus acciderant ex his ignibus fatuis derivati, cum mapalia incenderint, in quibus fœnum servatur. Ex acta eorum descriptio legi potest *in transactionibus philosophicis* a Beccario alibi a Nobis cum laude commemorando transmissa ad Regalem Societatem Londini. Nihil in his ignibus fatuis est, quod vires naturæ excedat, quemadmodum nec in fulminibus, quorum admirabiles effectus noti sunt omnibus, iidemque inter se omnino diversi.

22. Terra demum habet sua meteora. Huc spectant eructationes Vulcanorum, ruinæ, & lapsus aliquarum partium montium, & præcipue terræmotus; ex quibus licet aliquando voragines, aliquando lacus prodierint, aliquando civitates nonnullæ maritimæ submersæ sint, aliquando inter medias aquas insulæ quædam de novo apparuerint, nihil erit apud Philosophos, quod indolem & naturam miraculi præseferat.

23. Quid ergo dicendum erit? Statuendum ne, quoties aliquid hujusmodi accidat sive in cælo, sive in terra, semper illud habendum esse pro effectu naturali, semperque judicium ferendum adversus miraculum? Absit. Huc non spectant quæ hactenus attulimus, Admonemur, memoratos effectus esse naturales; sed hinc non infertur, eos esse non posse ratione circumstantiarum supra naturam, & rationem miraculi induere, vel alicujus rei miraculo æqualis uti diximus, dum agebatur de miraculis tertii generis: res etenim, quæ in eis accidunt, in se spectatæ, sunt naturales, sed ratione modi naturam excedere possunt.

24. Utque assumptio fiat clarior exemplis, quid naturalius reperiri potest hominum morte? Item, nonne intra vires naturæ continetur, si terra aperiatur? Quibus minime obstantibus, ecquis erit, qui inter miracula Dei irati non recenseat mortem Dathan & Abiron, quos, clamante Moyse, suæ missionis a Domino signum futurum esse, si illi non consueta hominum morte, sed insolita morerentur, terra quæ confestim aperta est, deglutivit, uti habetur *Numer. cap. 16. vers. 28. & seqq.? Et ait Moyses: In hoc scietis, quod Dominus miserit me, ut facerem universa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim. Si consueta hominum morte interierint, & visitaverit eos plaga, qua & ceteri visitari solent, non misit me Dominus. Sin autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum deglutiat eos, & omnia quæ ad illos pertinent, descenderintque viventes in Infernum, scietis, quod blasphemaverint Dominum. Confestim igitur, ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum devoravit illos cum tabernaculis suis & universa substantia eorum, descenderuntque vivi in Infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis.* Rursus ecquis erit, qui miraculis non adscribat mortem Ananiæ, & Saphiræ uxoris ipsius, quæ contigit, increpante eos D. Petro, de mendacio redarguente, quemadmodum legitur in Actis Apostolorum *cap. 5. v. 4. Non es mentitus hominibus, sed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba cecidit, & exspiravit;* & *v. 9. Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum ad ostium, & efferent te. Confestim cecidit ante pedes ejus, & expiravit. Intrantes autem juvenes invenerunt illam mortuam, & extulerunt, & sepelierunt ad virum suum.*

25. At, ad ea, quæ nostro argumento proximiora sunt, ut descendamus, si quis universale diluvium ad causas puras naturales referre vellet, nec in eo quid supra naturam se recognoscere assereret, nonne statim redargui posset, ponderatis circumstantiis, prænunciationis videlicet factæ Noe Domino (*Gen. cap. 6. v. 17.*): *Ecce ego adducam aquas diluvii super terram, ut interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitæ est subter cælum: universa, quæ in terra sunt, consumentur;* Arcæ a Noe factæ, Domino præcipiente (*Gen. cap. 6. v. 14.*) *Fac tibi arcam de lignis levigatis, mansiunculas in arca facies, & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus;* Numeri dierum, quibus diluvium durare debebat, a Deo prænunciati, & sospitatis, juxta Domini verbum, omnium eorum qui in arcam ingressi sunt, uti habetur *Genes. 6. & 7.*? Simili modo, si quis auderet asserere, nihil supra naturam inveniri in sulphure & igne, qui absumpsit Sodomam & Gomorrham, nonne facile redargui posset non modo ex præcedenti futuræ ruinæ revelatione facta Lot, *Delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram Domino:* verum & ex fuga Lot cum uxore, & duabus filiabus ab eo loco, atque ex ejus accessu ad parvam civitatem Segor, in qua salvus a fulgure & igne factus est, juxta Domini promissionem, de qua *in ea-*

dem

dem libro Genesis, *cap.* 19. Ita siquis tamquam aliquod meteorum, aut naturale phænomenon fuisse diceret columnam nubis, & columnam ignis, de quibus *Exod. cap.* 13. *v.* 21. nonne statim convici posset erroris ex circumstantiis sumptis a fine, id est ab itinere a Deo demandato, a medio non solum apto, sed quodammodo necessario ad iter tuto perficiendum, a duratione & perseverantia & continuatione vicissitudinis columnæ nubis per diem, & columnæ ignis per noctem: *Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. Numquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.*

26. Demum, ut plura alia prætereantur, *in lib.* 2. *Machab. cap.* 5. *v.* 2. legitur: *Contigit autem, per universam Hierosolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aera equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastis quasi cohortes armatos, & cursus equorum per ordine digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis districtis, & telorum jactus, & aureorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant, in bonum monstra converti.* Porro, si quis impie irrideret preces eorum, qui Deum rogabant (uti dictum est) in bonum monstra converti, quod videlicet crederet, illud fuisse purum & naturale phænomenon, insipientiæ & temeritatis facile convinceretur non modo ex longa & ordinata rerum serie, quæ se oculis videntium objiciebat, sed etiam ex ea, quæ postea contigit, clade Hierosolymæ, de qua *in cit. cap.* 5. *lib.* 2. *Machab.*

27. Redacta igitur re tota ad externas circumstantias, quarum ope res in se naturalis supra naturam extollitur, & censetur opus Dei agentis præter aut contra ordinem naturæ, vel jubentis, ut effectus producatur, quem natura suis viribus producere potuisset, sed in eo rerum eventu non produxisset, libenter a doctis viris eas Nobis exponi audiremus, abstinentes a nostra super re hac explicanda sententia; idque eo magis, quod per totum tempus certe non breve, quo functi sumus officio Fidei Promotoris, nulla umquam se Nobis obtulerit occasio scribendi super hoc argumento, & audiendi, quid a doctis Consultoribus Congregationis sacrorum rituum in eam rem judicaretur. At cum animus sit, assumptam, quantum in Nobis est, provinciam perficere, ea afferemus, quæ Nobis occurrunt, libentissime subjicientes Sac. Congregationis judicio.

28. Si quis ergo futurum casum, seu phænomenon prævideat, aliisque illud prænunciet, ut ceteros moneat de malo aliquo vitando, & malum evitetur vi prædictionis & manifestationis, prædicens autem & manifestans fuerit virtutibus præditus, ejusque virtutes in gradu heroico fuerint discussæ & approbatæ, certum hoc videtur indicium rei a Deo factæ præter ordinem naturæ, & ejus vires transcedentis, quemadmodum plene colligitur ex facto supra relato Lot.

29. Item, si phænomenon, quod apparuit, & de quo est quæstio, sit vere rarum, & ex Astronomorum scientia insolitum, idemque apparuerit, jubente, aut orante Dei Servo, aut Beato (de quo tamen nulla sit amplius quæstio circa virtutes heroicas, aut verum martyrium) ut aliquid ad gloriam Dei fiat, & exitus optatus obtineatur, indicium hoc erit rei quæ naturam exsuperat. Quam ad rem facit non modo factum Josue alibi relatum (quatenus illud ab aliquo male feriato in phænomenon naturale detorqueretur) qui imperavit Soli, ne moveretur, ut perfecta victoria obtineretur adversus Gabaonitas hostes populi electi, sed facit etiam, quod habetur *lib.* 4. *Regum cap.* 1. ubi ad preces Eliæ ignis de cælo descendit, & devoravit Quinquagenarium, & una cum eo quinquaginta alios viros in vindictam sceleris: iverant enim ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, relicto vero Deo Israel.

30. Rursus, si etiam, nullo accedente imperio, nulla accedente prece, aliquod videatur phænomenon, quo duce, aliqua fit operatio ad laudem & gloriam Dei, & sine quo talis operatio non fieret, aut cum majori fieret difficultate, hæc erunt validissima indicia rei minime naturalis. Plura sunt quæ suadent, miraculum interfuisse in apparitione stellæ, quæ Magis facta est, juxta ea quæ superius dicta sunt, & in apparitione columnæ nubis, & columnæ igneæ, de quibus quoque supra habitus est sermo: sed inter cetera miraculi signa nullo modo omitti potest, quod, stella duce, Magi Bethlehem devenerint, & indicio stellæ cognoverint locum, ubi erat Jesus, quem, oblatis muneribus, adorarunt; & quod ope columnæ nubis, & columnæ ignis populus electus iter tuto perfecerit, verique Dei potentiam recognoverit.

31. Prodierunt quoque ad miraculum probandum, si alia quædam miracula indubitata eodem tempore, & ad eumdem finem a Deo fiant. Exemplum esse potest in terræmotu, qui licet a causis naturalibus producatur, de quibus latissime apud Fortunium Licetum *de quinto quæsitis per epistolas cap.* 35. in eo tamen, qui contigit in Christi Passione, tot alia eo tempore contigerunt miracula, cum multi Sancti resurrexerint, & sanctam civitatem ingressi sint, & post triduum Christus ipse Dominus resurrexerit, ut & ipse terræmotus miraculo tribuendus sit.

32. Major erit profecto difficultas, si tamquam miraculum proponatur apparitio alicujus stellæ stantis super domum, in qua nascitur Dei Servus, aut in qua moritur. Difficile enim est, asserere posse, eam, quæ apparuit, esse stellam, cum stellæ non dentur, quæ non participent de motu, qui communis est ceteris corporibus cælestibus: & difficilius sit dicere, novam stellam a Deo fuisse creatam. Stella quoque, quæ stare creditur super domum, & uti stans super eam videtur ab illis, qui in domo sunt, vel prope domum, si aspiciatur ab alio in loco, qui non admodum distet a domo, non apparebit uti stans super domum, sed supra ipsius aspicientis caput. Facile erit hoc phænomenon ad aliquam flammulam referre, quæ sit ex genere ignium fatuorum. Caute ergo agendum erit in probanda re hac & miraculo adscribenda: & suspendendum videtur judicium, nisi forte phænomenon longo tempore permanserit, ejus splendor fuerit extraordinarius, & de die etiam visum sit, & manifestationis occasio non defuerit, & (quod maxime advertendum) præter approbationem virtutum, aut martyrii, alia miracula accesserint. In Actis Martyrum sæpe occurrunt turbines, fulgura, & terræmotus tempore mortis ipsorum. Pro signis supra naturam hæc habita sunt, & haberi poterunt, si eo tempore acciderint, si cælum ex sereno repente nubilum & turbidum factum sit, si fulgura eruperint, si terræmotus urbem concusserit. Quoties enim constat de morte in odium Christi illata, de morte ob Fidem Christi patienter tolerata, de injustissima nece a Tyranno inflicta, quæ omnia præcedere debent, antequam de signis & miraculis feratur judicium, fulmina, tonitrua, & terremotus, qui suapte natura vires naturæ non excederent, tuto & fidenter censeri poterunt inter signa supra naturam a Deo assumpta ad manifestandam Martyris innocentiam, & mortem ei injustissime illatam. Nec enim novum est, aliquod naturale a Deo assumi, & elevari in signum supra naturam, uti patet in iride, quæ nihil aliud est, quam arcus discolor apparens ex receptione & reflexione luminis solaris in nube roscida, quem Deus assumpsit in signum fœderis inter Deum & homines, & amplius non futuri universalis diluvii, uti habetur *Genesis cap.* 9. In Actis, quibus utimur in Breviario Romano *in officio proprio S. Venantii Martyris*, legitur fulgura & terræmotus tempore mortis ipsius ita magnos fuisse, ut Præses aufugerit, qui paucis tamen post diebus Divinam haud valens effugere justitiam, turpissimam mortem oppetiit. In Actis SS. Viti, Modesti, atque Crescentiæ refertur, tempore eorum mortis, quam constanter pro Fide Christi subierunt, tonitrua, fulgura, magnosque terræmotus fuisse, quibus templa Deorum corruerunt, & multi oppressi sunt. Fœtidus carcer, in quem Sancti Septem Fratres, & Rufina, & Secunda ante martyrium inclusi sunt, clarissima luce oborta, factus est lucidissimus. Sancti denique Petri Cælestini mortem Crux præfulgens in aere ante cubiculi ostium reddidit gloriosam. Alia plura facile colligi possent: sed satis esse videtur, hæc innuisse.

33. In superiori capite primo egimus de pluvia lapidea, de qua Josue *cap.* 10. & ostendimus, eam miraculo, ex circumstantiis ibi notatis, esse adscribendam. Aliqua autem super hoc eodem argumento censemus hic inserenda, cum modo actum sit de turbinibus & fulguribus, quibus pluviæ lapideæ sunt affines. Refert Livius *lib.* 1. *cap.* 31. lapides de cælo pluisse tempore Tullii Hostilii: *Nuntiatum Regi, Patribusque est, in monte Albano lapidibus pluisse.* Ob hæc & similia portenta, sæpe a Livio relata, Possevinus *Biblioth. sacr. tom.* 2. *pag.* 379. *lib.* 16. *cap.* 13. *de Histor.* ait, eum nimis superstitiose scripsisse. Et Casaubonus *in præfat. ad histor. Polybii*, scribit Livium nimis fuisse propensum ad aniles ineptias. Et S. Antoninus *in summa par.* 4. *tit.* 11. *cap.* 4. §. 3. nullo tamen allato Auctore coætaneo, testatur, S. Gregorium M. ex iisdem causis, frequentium videlicet portentorum a Livio in historia relatorum, & sic continuatæ superstitionis, vetasse, ne ejus libri amplius in bibliothecis asservarentur. Richardus autem

tem Montacutius fidem præstans S. Antonino putat, ex prohibitione hac S. Gregorii ortum esse, ut magna pars operum Livii amitteretur. Sed utcunque sit de ceteris portentis a Livio relatis, & de narratis a S. Antonino, non videtur Livius traducendus ob pluviam lapideam, quam in monte Albano ait contigisse tempore Tullii Hostilii. Apud Philosophos notum est, vapores illos, qui in aere sublimiori in guttas concrescunt, si intensiori adhuc frigore conglacient, in grandinem converti. Quod si aut mediocri frigidioris venti impetu plures grandinis globuli congerantur simulque adhæreant, majores inde grandinis sphæræ decidunt, ut plures in Gallia anno 1703. sunt observatæ, quarum maximæ pugnorum, minimæ pollicum globulo, mediocres vero ovo gallinaceo pares fuerunt, uti legitur *in histor. Academ.* 1703. Quid ergo obstare poterit, si dicatur, lapideam pluviam a Livio expositam nihil aliud fuisse, quam congestorum globulorum grandinem, uti modo diximus? Adde, naturaliter tantam dari posse turbinis vim, ut e terra saxa elevet, quæ deinde in terram delapsa, occasionem suppeditent asserendi, lapides pluisse: cum Olaus Magnus *lib.* 1. *cap.* 11. tantam vim in partibus Septentrionalibus turbinibus inesse narret, ut naves subvehant in sublime. Ex his porro ad rem nostram inferre fas sit, non esse statim miraculo adscribendum, si referatur, lapides pluisse. Sed, cum *Psalm.* 148. *v.* 8. legatur: *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus*, fateri opus est, etsi lapideæ pluviæ a naturalibus causis originem sortiantur, aliquando tamen fieri posse Divino consilio, potentia, & virtute: quod an ita sit, ex circumstantiis desumi debet, juxta ea quæ supra ex Josue diximus; quo etiam pertinet *caput* 9. *Exodi v.* 22. *Et dixit Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cælum, ut fiat grando in universa terra Ægypti. Extenditque Moyses virgam in cælum, & Dominus dedit tonitrua & grandinem, ac discurrentia fulgura super terram. Et grando, & ignis, mixta pariter ferebantur; tantæque fuit magnitudinis, quanta ante nunquam apparuit in universa terra Ægypti. Et percussit grando in omni terra Ægypti. Tantum in terra Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit*. Facile erit in grandine hac miraculum agnoscere, & miraculi naturam & magnitudinem ex circumstantiis colligere.

CAPUT VIGESIMUMSEXTUM.

De sudore sanguineo, & sanguineis lacrymis a corpore, & oculis Servorum Dei manantibus, & de lumine & splendore, quibus eorum facies aliquando refulget.

1. POST cœnam factam a Christo Domino una cum Apostolis, referunt Evangelistæ, eos, hymno dicto, exiisse in montem Oliveti. In eo itinere quantum ex Matthæo, & Marco colligi potest, sermonem habuit Christus cum Discipulis, in quo & eorum scandalum, & mortem suam, suamque resurrectionem iterum prædixit. In eodem itinere Christus pertransiit torrentem Cedron, qui per vallem fluit, quæ inter montem Olivarum, & Jerusalem interjacet, ac tandem pervenit ad villam Gethsemani ad radices montis Olivarum. Erat autem ibi hortus, in quem ingressus est cum Discipulis, ut oraret. Tria autem sunt potissima, quæ ab Evangelistis narrantur facta in illa oratione: primo enim *cœpit Jesus pavere, & tædere, & mæstus esse*; deinde oravit ad Patrem illis verbis: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste: verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat*; postremo, quod S. Lucas *cap.* 22. *v.* 44. solus narrat, *factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*.

2. Factum hoc sudoris sanguinei olim desiderabatur in nonnullis vetustis Græcis exemplaribus, & in multo pluribus Latinis, teste S. Hilario *de Trinitate lib.* 10. *n.* 41. *oper. tom.* 2. ubi hæc habet: *Nec sane ignorandum a nobis est, & in Græcis, & in Latinis codicibus complurimis vel de adveniente Angelo, vel de sudore sanguinis nil scriptum reperiri*. Textum enim nonnulli ab exemplaribus expunxerant, ne Christiani nominis osores ea historia abuterentur, ut indigna Jesu Christo incommoda tribuerent. At, cum antiquissimi Ecclesiæ Patres memoratam partem Evangelii Lucæ tamquam canonicam receperint, de ea citra Fidei detrimentum dubitari non potest, & præsertim postquam sacrum Tridentinum Concilium *sess.* 4. definivit, libros Scripturæ integros esse suscipiendos cum omnibus suis partibus, prout in Catholica Ecclesia legi consueverunt, & in Vulgata Latina editione habentur.

3. Theophylactus *in cit. cap.* 22. *S. Lucæ*, & Euthymius *in cap.* 4. *S. Matthæi* putant, S. Lucam per hyperbolem locutum esse, quod non dixerit, Christum sudasse sanguinem, sed sudorem ejus fuisse sicut sanguinis guttas; & quod juxta communem loquendi modum dicamus, amare flentem flere sanguinem, & interno labore nimium sudantem sanguinem sudare. Interpretatio hæc autem ab omnibus rejicitur, cum Evangelii littera communi sensu Ecclesiæ a temporibus Apostolorum intellecta præseferat, Christum verum sanguinem sudasse, & cum particula illa *quasi* non semper significet in sacra Scriptura similitudinem, sed interdum veritatem ut *Joan. cap.* 1. *v.* 14. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre*: uti pluribus prosequuntur Suarez *in* 3. *part. D. Thomæ tom.* 2. *disput.* 46. *art.* 8. *sect.* 2. Maldonat. *in Matthæum cap.* 26. *n.* 37. Cornelius a Lapide *in cap.* 22. *Lucæ vers.* 44. §. *Nota secundo*, Calmet *in dissert. de sudore sanguinis Jesu Christi in horto Olivarum*.

4. Id itaque, quod disputandum superest, huc præcipue recidit, utrum sudor ille fuerit naturalis, an supra naturam. Sanctus Hilarius *loc. cit.* sudorem illum miraculo tribuit: *Sudorem vero nemo infirmitati audebit deputare, quia & contra naturam est sudare sanguinem, nec infirmitas est quod potestas non secundum naturæ consuetudinem gessit*. Subscribit Ven. Beda *in Lucam cap.* 22. (*oper. tom.* 5. *col.* 429.) *Nemo sudorem hunc infirmitati deputet, quia & contra naturam est sudare sanguinem*. Gaspar a Rejes *quæst.* 86. *num.* 25. postquam retulit causas, ex quibus sudor sanguineus manare potest, quarum primam refert in sanguinem crudum multo sero dilutum, & ab hepate non probe confectum, secundam in ebullitionem fervidiorum spirituum, animique immodicam excandescentiam, tertiam in maximam animi anxietatem & tristitiam, concludit, de sola hac tertia causa naturali dubitare posse in sanguineo sudore Christi; sed eam excludit, cum mœror, tristitia, & metus sanguinei sudoris causa esse non possint, nisi morbosam dispositionem in corpore inveniant, quod de corpore Christi Domini dici non potest: & hanc eamdem sententiam sequuntur Silvaticus *controv.* 5. *medic. in fine*, Stephanus Roder. Cast. *in libro cui titulus*: Quæ ex quibus, *lib.* 1. *cap.* 23. In corpore autem Christi qualitates ita fuisse temperatas, ut ejus corpus ex interna conformatione non fuerit capax ægritudinis, post D. Thomam 3. *par. quæst.* 14. *art.* 4. late ostendit Durantus *ad revelationes S. Birgittæ lib.* 1. *cap.* 37. *nota prima*. Fuse pro hac sententia pugnat Cloziur *dissert. de sudore Christi sanguineo exercit.* 12. ubi animadvertit, nullam in corpore Salvatoris nostri fuisse cachexiam, nullam habitus corporis depravationem, optimum fuisse temperamentum, ideoque sanguinem profluere non potuisse vel per anastomasim, vel diapedesin, vel diæresin; item sanguinem, servata suæ substantiæ forma, naturaliter per sudorem emitti non posse; & demum sanguinem, qui aliquando per sudorem legitur emissus, esse ichorem tenuem sanguineum, nec unquam in grumos collectum, qualem dicit fuisse sudorem a Christo emissum. Alia legi possunt *in physica sacra* Joannis Jacobi Scheuchzeri *in Lucam cap.* 22. *vers.* 44. *pag.* 1440.

5. Alii contra, sudorem illum sanguineum naturalem in Christo fuisse autumant. Plura de hoc argumento habentur apud Sanctum Bernardinum Senensem *tom.* 1. *serm.* 55. *de Passione Domini cap.* 2. *pag.* 409. ubi ita scribit: *Tanta denique fuit in Christo orationis vehementia, atque tam horribilis in anima ejus sensibilis imaginatio mortis, ac mentis admirabilis agonia, quod sicut Lucas refert*, factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram: *&, licet plena ratio naturalis non possit reddi de tam stupendo doloris signo ostensa in sudore sanguineo, nihilominus dici potest, quod aliqualiter, dispositive timor & amor bellantes in corde Jesu quoad suum sensitivum in causa extiterunt; dum enim attenderet, tam grave bellum super se verissime imminere, timore concussis sensitivum suum, in quo sanguineus humor*

fuit

fuit ad interiora reductus. Super hunc autem timorem rejiciendum fortissimus & ferventissimus amor tanquam miræ magnitudinis malleus repercutiens, & ipsum excludens omnes poros corporis Jesu Christi, & venam largiter relaxavit, ut sic de tota corpore flueret sanguineus sudor decurrens in terram. Stat pro naturali causa sudoris Cardinalis Cajetanus *in Lucam cap.* 22. ubi ait: *Deficiente aquositate sanguinis, quæ est materia sudoris, nonnihil quoque sanguinis emisit. Erat enim corpus Jesu exhaustum, & magnitudo passionum pellens violenter sudorem expulit simul aliquid sanguinis deficiente sudoris materia*. Sequitur Suarez *loc. cit. Christus Dominus absque speciali miraculo sanguinem sudavit ex vi internæ afflictionis & agoniæ, quam in illa oratione passus est*: affertque Theologicam rationem. Si enim, ut ipse ait, sanguis ille miraculo esset emissus, & non ex vi interioris afflictionis, non fuisset signum certum & evidens maximi angoris & tristitiæ interioris; miraculo quippe potuisset cum minima afflictione, immo sine ulla emitti. At cumulatius ceteris hoc ipsum argumentum prosequitur Calmet *in sua dissertatione*, ubi, postquam late exposuit mœrorem & dolorem, quo Christus Dominus affectus est, concludit, tot simul confertas passiones cursum animalium spirituum intercepisse, sanguinis motum ac secretiones tandem omnes repressisse; confirmatum Jesum ab Angelo, ac voluntati Divinæ se totum submittentem, hominum insuper charitate inflammatum ad amplectendam mortem animo convolasse; redditum tunc pristinum spirituum cursum, reclusos cutis meatus, & sanguinem una cum sudore defluxisse. Exempla sanguinei sudoris, & sanguinearum lacrymarum citra ullum miraculum profluentium, atque anatomicas & physicas rationes si quis cognoscere velit, *dissertationem* ipsam plane eruditam legere potest, quam Auctor ingenue fatetur se exarasse, collatis studiis cum Domino Alliot de Mussey medicinæ Doctore in Facultate Parisiensi. Alia habentur apud Marcellum Donatum *de medic. histor. mirab. lib.* 1. *cap.* 2. & apud a Rojes *cit. qu.* 86. quæ perfecte demonstrant, non solum ex infirmitate corporis, sed etiam ex mœstitia, animique dolore naturaliter lacrymas, sudoremque sanguineum manasse. Joannes Maldonatus *tom.* 1. *in Evangel. in cap.* 26. *Matthæi col.* 601. scribit: *Audio de his qui viderunt, aut cognoverunt, ante annos duos Lutetiæ Parisiorum hominem robustum, & bene valentem, audita in se capitali sententia, sudore sanguineo fuisse perfusum*. Alterius etiam, qui ex mortis timore in sanguinis sudorem repente incidit, meminit Thuanus *lib.* 11. *historiar.* & ex eo Jonstonus *in thaumatographia class.* 10. *cap.* 3. *art.* 5. *Præfectus Montis Marini, cum in obsidione ejus ab Augusta Salanciarum Principis filio astu quasi ad colloquium fuisset vocatus, & captivus detentus, mortisque intentata, nisi locum redderet, tantopere indignæ mortis metu affectus est, ut sanguineum sudorem toto corpore funderet*.

6. Docent Theologi cum D. Thoma 3. *par. quæst.* 15. *art.* 4. affectiones & passiones animæ in Christo Domino fuisse, aliter tamen ac in nobis: in nobis enim plerumque feruntur ad illicita, quod non fuit in Christo; in nobis frequenter præveniunt judicium rationis, sed in Christo omnes motus appetitus oriebantur secundum dispositionem rationis; in nobis denique quandoque hujusmodi motus non sistunt in appetitu, sed trahunt rationem, quod certe in Christo non fuit. Idem S. Doctor *art.* 6. ostendit, in Christo fuisse tristitiam, & *art.* 7. fuisse timorem, aliter tamen, quam in nobis, cum nos timeamus ob ambiguitatem futuri eventus, at Christus hoc modo non timuerit. En ejus verba: *Sicut tristitia causatur ex apprehensione mali præsentis, ita timor causatur ex apprehensione mali futuri. Apprehensio autem mali futuri, si omnimodam certitudinem habeat, non inducit timorem: unde Philosophus dicit, quod timor non est, nisi ubi est aliqua spes evadendi; nam, quando nulla spes est evadendi, apprehenditur malum ut præsens, & sic magis causat tristitiam, quam timorem. Sic ergo timor potest considerari quantum ad duo. Uno modo quantum ad hoc, quod appetitus sensitivus naturaliter refugit corporis læsionem, & per tristitiam, si sit præsens, & per timorem, si sit futura: & hoc modo timor fuit in Christo, sicut, & tristitia. Alio modo potest considerari secundum incertitudinem futuri eventus, sicut quod nocte timemus ex aliquo sonitu, quasi ignorantes, quid hoc sit: & quantum ad hoc timor non fuit in Christo*.

7. Admissis itaque in Christo affectionibus & passionibus modo explicato, quemadmodum naturaliter in aliis hominibus vehementi passione ac perturbatione modo humano affectis potuit naturaliter sudor sanguineus a corpore, potuerunt lacrymæ sanguineæ ab oculis emanare, potuit etiam in Christo Domino ob animi passiones & affectiones supra explicatas citra miraculum ejus sudor fieri sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram: & ex hoc efficitur, ut, si aliquando in evolvendis Actis Servorum Dei, sive Beatorum similia occurrant, hæc a classe miraculorum arcenda sint, quemadmodum etiam annotavit Pignatellus *consul.* 42. *tom.* 5.

8. Hactenus quoad lacrymas sanguineas, sudoremque sanguineum. Nunc ad radios & splendores descendimus. In Evangelio S. Matthæi *cap.* 17. *v.* 2. habetur, Christum Dominum secum assumpsisse Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & duxisse illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratum fuisse ante eos: *Et transfiguratus est ante eos, & resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix*. De eadem transfiguratione loquitur S. Marcus in Evangelio *cap.* 9. *vers.* 2. *Et vestimenta ejus facta sunt splendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere*. Et in Evangelio S. Lucæ *c.* 9. *v.* 29. legitur: *Et facta est, dum oraret, species vultus ejus altera, & vestitus ejus albus & refulgens*.

9. Non indicatur mons, in quo contigit Christi transfiguratio: quocirca nonnulli putant, eam factam fuisse in monte Oliveti; sed perperam, cum mons hic non excelsus, sed humilis potius sit. Alii opinantur, eam contigisse in monte parum remoto a lacu Genesareth, quos sequitur Calmet *ad idem cap.* 17. *Matthæi*; & adhæret Bernardus Lamy *in apparatu geograph. cap.* 12. Sed communior Patrum sententia est, Christum fuisse transfiguratum in monte Thabor; uti videri potest apud S. Hieronymum *epist.* 27. *ad Eustochium de epitaphio Paulæ*, apud S. Cyrillum Hierosolymitanum *catechesi* 12. apud S. Joannem Damascenum *in sermone de transfiguratione Domini*, apud Venerabilem Bedam, sive alium Auctorem libri *de Locis sanctis cap.* 17.

10. Transfiguratio idem sonat, ac metamorphosis apud profanos Scriptores: sed ita res non se habet apud Scriptores Ecclesiasticos: unde *in* 2. *ad Corinth. cap.* 11. dicuntur Pseudoapostoli sese transfigurare in Apostolos Christi sola externi ministerii æmulatione, & Satanas dicitur transfigurare se in Angelum lucis ob id unum, quod quandoque nonnulla hominibus suggerit specie boni, ut eos fallat. At, presse loquendo, de Christi transfiguratione dici nequit, Christum sic fuisse transfiguratum, ut aliquam mutationem vel substantiæ, vel corporis passus sit, veluti explicat S. Hieronymus *in cap.* 17. *Matthæi* (*operum tom.* 7.): *Nemo putet, pristinam eum* (scilicet Christum) *formam & faciem perdidisse, vel amisisse corporis veritatem, & assumpsisse corpus vel spirituale, vel aereum, sed, quomodo transformatus sit, Evangelista demonstrat dicens*: Et resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. *Ubi splendor faciei ostenditur, & candor describitur vestium: non substantia tollitur, sed gloria commutatur*. Et in libro 1. *contra errores Joan. Hierosolymit.* (*num.* 29. *col.* 437. *tom.* 2.): *Dominus noster in monte transfiguratus est in gloria, non ut manus ac pedes ceteraque membra perderet, & subito in rotunditate vel Solis, vel sphæræ volveretur, sed eadem membra Solis fulgore rutilantia Apostolorum oculos perstringerent: unde & vestimenta ejus mutata sunt in candorem, non in aerem, ne forte & vestes ejus asseras spirituales*.

11. Evangelistæ mentionem fecerunt faciei: verisimile tamen est, totum corpus fuisse claritate perfusum, cum totum dicatur transfiguratum seu transformatum, & cum totum anima beata informaretur, uti prosequitur S. Hieronymus *in cit. lib. Et facies ejus fulgebat sicut sol. Ubi autem facies nominatur, existimo, quod & cetera membra conspecta sint*. Plura in rem hanc adnotavit Suarez *in* 3. *par. D. Thomæ tom.* 2. *quæst.* 45. *disput.* 32. *sect.* 1. §. *Tertium dubium est*. De tota autem transfiguratione, multa legi possunt apud S. Thomam 3. *par. qu.* 45. *art.* 1. & *tribus seqq.* Porro *art.* 2. S. Doctor docet, & probat, claritatem corporis Christi in transfiguratione ab ejus anima profectam fuisse, & a supposito Divino ipsi hypostatice unito: quamvis enim gloria animæ Christi a momento conceptionis beatitudine perfusæ in corpus non redundaverit, ita disponente Deo, ne impediretur redemptionis mysterium, nata tamen erat ad sese in corpus effundendam, prout in transfiguratione effudit brevi temporis spatio, non per modum qualitatis manentis, sed per modum affectionis transeuntis ad Apostolorum consolationem.

12. Doctrina hæc S. Thomæ aperit viam controversiæ, num eximia illa claritas, quæ visa est in transfiguratione,

ne, naturalis fuerit, an supra naturam. Procul dubio tribuenda miraculo est; sed quæstio in eo vertitur, qua in re miraculum statui debeat. Putant nonnulli, eam splendoris interni in Christi corpus effusionem, qualis visa est in transfiguratione, miraculum re ipsa non fuisse, sed miraculi cessationem, quo claritas illa prius repressa continebatur. Ita sentire videtur Calmet *ad cit. cap. 17. Matthæi*. At verius est, multiplex contigisse miraculum, & quod corpus Christi, stante ipsius animæ beatitudine, non fulserit a primo conceptionis momento, & quod idem corpus, non obstante illius passibilitate, fulserit in transfiguratione; quinimmo in ipsa transfiguratione duplex fuit miraculum; alterum, quod effusio gloriæ ab anima Christi in corpus per modum dotis permanentis sibi debitæ impedita sit; alterum, quod licet Deus totius naturæ auctor constituisset, ut gloria animæ Christi toto illius vitæ naturalis tempore non effluerct in corpus, ut per dolores & passionem suam redemptionis nostræ mysterium expleret, contra tamen statutum illum ordinem permiserit, ut in transfiguratione splendor gloriæ ex anima Christi manans faciem, manus, pedes, & cetera corporis membra pervaderet, veluti explicat Graveson *de mysteriis & annis Christi dissert. 14. §. 2. vers. Ad alterum dubium:* quod ipsum antea probatum fuerat a Cardinali Cajetano *ad 3. part. D. Thomæ quæst.* 45. *art.* 2. ubi hit, ex Divina, ut Scholæ loquuntur, dispensatione factum esse ne anima Christi ab initio beata, ex sua naturali redundantia corpus clarificaverit, & ut corpus passibile in transfiguratione refulserit sicut sol: *Concede ergo, quod utrumque miraculosum fuit, scilicet & corpus Christi non fulgere, & sic fulgere in transfiguratione. Sed primum spectat ad primum, & quasi universale, antiquumque miraculum Incarnatione factum, quo suspensa est redundantia gloriæ ab anima in corpus Christi, ut haberet corpus passibile, pro nostra salute moriendo: secundum autem spectat ad speciale miraculum, quo nunc actualiter corpori passibili præstitum est, ut fulgeret.* Hoc totum reputans scribit Abulensis *ad cap.* 17. *Matthæi qu.* 31. *Dicendum tamen, quod claritas corporis Christi transfigurati fuit claritas gloriosa, vel claritas gloriæ; non tamen fuit claritas corporis gloriosi, vel glorificati; & ob hoc erat miraculum, talem claritatem esse tunc in corpore Christi: nam, si esset corpus glorificatum, haberet jam dotes, & non esset miraculum; quod tamen non esset glorificatum, & haberet claritatem gloriæ, erat miraculum*: quod ipsum repetit *quæst.* 34.

13. De Moyse, qui una cum Elia apparuit in Christi Domini transfiguratione habetur *Exod. 34. v. 29. Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas Testimonii, & ignorabat, quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini. Videntes autem Aaron, & filii Israel cornutam Moysi faciem, timuerunt prope accedere. Vocatique ab eo, reversi sunt tam Aaron, quam Principes Sinagogæ: &, postquam locutus est ad eos, venerunt ad eum etiam omnes filii Israel, quibus præcepit cuncta, quæ audierat a Domino in monte Sinai. Impletisque sermonibus, posuit velamen super faciem suam.* Qui Exodi textus resumitur ab Apostolo *in cap. 3. vers. 7. epist. 2. ad Corinth. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur;* & v. 9. *Multo magis abundat ministerium justitiæ in gloria*. Pictores fronti Moysis cornua affigunt, sed parum apte; cornuta quippe facies, de qua *loc. cit. Exodi*, nihil aliud fuit, quam facies fulgida vibrans radios luminis, & lucida, quasi cornua emittens, ut *ad cit. cap. 34. Exodi* late prosequuntur Cornelius a Lapide *vers. 29. notab.* 3. & Calmet *ad eumdem vers.* 29. S. Thomas *super 2. ad Corinth. cap. 3. lect.* 2. aperte favet huic interpretationi: *Apostolus argumentatur ex hoc, quod habetur Exodi 34. ubi littera nostra habet, quod Moyses habebat faciem cornutam, ita quod non possent &c. Alia littera habet faciem splendidam, quod melius dicitur. Non enim intelligendum est, eum habuisse cornua ad litteram, sicut quidam eum pingunt; sed dicitur cornuta propter radios, qui videbantur esse quasi quædam cornua.* Sequuntur Molanus, Lipomanus, Augustinus Steucus, aliique collecti ab erudito viro Joanne Interian de Ayala *in opere cui titulus*, Pictor Christianus eruditus, *Matriti edito anno* 1730. uti videri potest *lib. 3. cap. 13. num.* 4. & *in appendic. cap. 2. num.* 3. Splendorem hunc ex consortio Moysis cum Deo derivatum esse, sacra Scriptura testatur: quocirca de miraculo non est dubitandum, quod Deus operari dignatus est, ut amorem suum erga Moysen declararet, ut Legem Israelitis promulgandam certissimo hoc charactere Divinam, & a se manantem ostenderet, terroremque incuteret, ne eam deinceps populus violare auderet, & ut auctoritatem Moysi apud populum conciliaret. Et, quamvis Scriptura non exprimat, quamdiu duraverit splendor vultus, Sanctus nihilominus Ambrosius *in Psalm.* 118. quem sequitur Abulensis, putat perdurasse usque ad ejus mortem, & sic Moysen post primum cum populo colloquium deinceps usque ad mortem faciem suam velasse, cum populum alloquebatur: Differt autem claritas Christi a claritate Moysis, quod Christi claritas fuit vere claritas gloriæ, juxta ea quæ superius dicta sunt; claritas autem Moysis habuit aliquam tantum similitudinem cum claritate gloriæ, uti prosequitur Abulensis *in cit. cap. 17. Matthæi, quæst.* 33. & 35. & bene adnotarunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Ludovici Bertrandi *ad tit. de splendore viso in obitu.*

14. Si quis in hoc capite afferre vellet radios, lumina, & splendores, qui in facie Sanctorum dum viverent, apparuerunt, & qui inter miracula recensentur, numquam finem faceret. Cumulantur exempla apud Thomam Bozium *lib. 15. de Signis Ecclesiæ cap.* 5. apud Bagattam *de admirandis orbis Christiani lib. 1. cap. 1. §.* 4. apud Cornelium a Lapide *in Exodum cap. 35. in moralibus vers.* 39. Præter infra afferenda, similia passim occurrunt in Actis Sanctorum collectis a Bollando, ejusque Continuatoribus, apud Surium *in vitis Sanctorum*, & alibi passim. De Canonizatione Scribentes, splendores hujusmodi indicia sanctitatis esse, & sic inter miracula recensendos testantur: Castellinus *de certitud. glor. Sanctor. cap. 6. num.* 7. Contelorius *de Canoniz. Sanctor. cap. 14. n.* 22. Bordonius *controv. moral. 13. de Canoniz. Sanctor. num. 24. vers. Splendor & claritas*, Pignatellus *consul. 69. num. 6. tom.* 4.

15. Bis præcipue de hisce radiis & splendoribus actum est in causis Canonizationis, in causa videlicet Sancti Ludovici Bertrandi, & in causa Sancti Ignatii. Cum enim Sancti Bertrandi anima a corpore separaretur, quædam lux, seu insignis splendor instar lucidissimi radii ex ore morientis exire visus est, qui mirifice totum cubiculum illustrans astantes omnes, qui frequentes undique convenerant, non mediocri stupore & gaudio affecit; & in facie Sancti Ignatii Loyolæ quidam cælestis splendor refulsit, de quo testatus est Sanctus Philippus Nerius, uti refert Maffejus *in vita Sancti Ignatii*, & etiam adnotavit Petrasancta *in thaumasia veræ religionis tom. 1. cap. 31. §. Ad hæc.*

16. In causa Sancti Ludovici Bertrandi Auditores Rotæ in relatione supra citata, re diligenter examinata, quæstionem excitarunt, num claritas illa fuerit claritas gloriosa Beatorum, anima quippe tunc a corpore separata; an potius claritas esset naturalis quodammodo conditionis, & similis claritati gloriæ. Lux enim gloriosa, quæ fit ab anima glorificata, & ab ea in corpus iterum ipsi conjunctum redundat; uti explicat Sanctus Thomas *in lib. 4. contra Gentes cap. 86. Sicut igitur anima, Divina visione fruens, quadam spirituali claritate replebitur, ita per quamdam redundantiam ex anima in corpus ipsum corpus suo modo claritatis gloria induetur*, non differt specie a nostra luce, licet prodeat a causa diversa: ex quo efficitur, ut lux corporis gloriosi videri possit, & visa fuerit ab oculo non glorificato, uti contigit in transfiguratione Christi, & uti fiet in extremo Judicio, in quo reprobi eam lucem visuri sunt, juxta illud *Apocalyp. 1. vers. 7. Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt*. Hæc est sententia D. Thomæ expressa *in 4. sent. dist. 44. quæst. 2. art. 4. quæstiunc. 2. ad primum*, ubi ait: *Claritas gloriæ erit alterius generis, quam claritas naturæ, quantum ad causam, sed non quantum ad speciem; unde, si claritas naturæ ratione suæ speciei est proportionata visui, ita claritas gloriosa.* Quæstio, uti dictum est, fuit excitata, sed nec ab ipsis Rotæ Auditoribus resoluta, nec a sacra Congregatione: licet enim lux inter miracula fuerit recensita, de qualitate tamen lucis; num esset videlicet claritas gloriosa, an vero naturalis, & a Deo effecta (quod probabilius videbatur esse dicendum) ut morientis sanctitatem ostenderet, nullum fuit latum judicium. In causa autem Sancti Ignatii *ad tit. de Temperantia*, post comprobatam sufficientibus probationibus lucem, quæ in ejus facie relucebat, Auditores Rotæ sapienter dixerunt, positis virtutibus heroicis ipsius, affirmari posse, claritatem illam, quæ gloria vultus ab Apostolo appellatur, communicatam ipsi fuisse ex consortio sermonis Dei, & datam a Deo in signum specialis amoris, magnæque ejus inter homines excellentiæ.

17. De hac materia agit Theophilus Raynaudus *oper. tom. 9. punct. 3. pag.* 71. cum tractat de fulgore faciei in Sancto Francisco Paulano, dum viveret. Ibi, postquam attulit exempla aliorum Sanctorum, quorum vultus simili splendore fulserunt, & post resumptam doctrinam supra traditam de splendore corporis Christi Domini in transfiguratione, cujus originem ait fuisse Christo internam, quod ob unionem hypostaticam, & ob beatitudinem, qua ejus anima potiebatur, debita esset corpori dos illa gloriæ, quæ contra naturale debitum grandi miraculo suspendebatur, ne in Sanctum Dei resplendaret; ait, lucem illam in Christi corpore fuisse lucem veram, cum esset naturale corollarium animæ fruentis beatitudine, a qua species & apparentias exulare oportebat; in Sanctis autem adhuc in hac vita manentibus nullam lucis causam internam esse, nec aliquid esse, quod avincat, eam lucem, quæ in illis aliquando notata est, plusquam apparentem fuisse; concluditque *pag.* 72. sic rem se habuisse in splendore prodeunte a facie S. Francisci Paulani: *Itaque hoc phænomenon, quod fuisse aliquando deprehensum in Sancto Francisco præmisimus, neque ex intrinseca radice prodibat, neque positivum quid ac reale erat, sed apparentia duntaxat aliis plerisque Sanctis cum Sancto Francisco communi*, Pignatellus *consult.* 43. *tom.* 5. quærit; an lux & splendor prodeuntes a facie aut corpore Sanctorum adhuc viventium fuerint physica & *realia* accidentia, an *intentionalia* tantum, Deo videlicet ea per se ipsum, vel per Sanctos Angelos exhibente, ut Servi sui honorentur: in quæstione autem resolvenda distinguit splendores per diuturnum tempus multis visos, a splendoribus ad breve temporis spatium aliquibus perspectis, & ait, in primo casu dubitandum non esse de physicis qualitatibus a Deo impressis, aut ab Angelis applicantibus activa idonea ad passiva, ut Servorum Dei Sanctitas manifestaretur; at in secundo casu nihil esse, quod evincat plus quam apparentiam lucis a Deo, aut a Sanctis Angelis excitatam per aliquam mutationem accommodatam videntibus. Gaspar a Rejes *quæst.* 35. *num.* 9. admittit, similes splendores esse posse, & aliquando fuisse Dæmonis commentum, ut suos, quos præ ceteris extollere cogitabat, tali vafritia redderet admirandos; & ad hanc classem, refert igneam illam lucem, quæ, teste Livio *lib.* 25. *cap.* 39. emicuit ex capite Marci Romani Ducis strenui duorum exercituum; & ignes ardentes, qui ante Julii Cæsaris mortem in multorum capitibus visi sunt. Alterum hoc, vel aliquid simile refert Plutarchus ex Strabone Philosopho, non Suetonius, unde ait Rejes se sumpsisse. At nos relictis his quæ ad Dæmonem pertinent, quæque (uti sæpe dictum est) nihil habent commune cum præsenti nostro instituto, in quo agitur de causis Beatificationis & Canonizationis, in quibus de miraculis judicium non profertur, nisi post discussas approbatasque virtutes in gradu heroico, quæ Dæmonis astus avertunt, descendimus ad verum quæstionis punctum, hoc est ad examinandum, quando lux & splendor apparens in facie aut in corpore Servorum Dei adhuc viventium naturæ aut miraculo adscribi debeant.

18. Legitur *cap.* 1. *Geneseos v.* 1. a Deo lucem creatam prima die qua mundum creare cœpit: *In principio creavit Deus cælum, & terram. Terra autem erat inanis & vacua: & tenebræ erant super faciem abyssi: & spiritus Dei ferebatur super aquas. Dixitque Deus: Fiat lux: & facta est lux:* quarta autem die ab eo fuisse creatos solem, & lunam (*ibid. v.* 16.) *Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare majus, ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti*. Vallesius *de sacra philosophia cap.* 1. *pag.* 43. ait, consentaneum fuisse rationi, ut lux prior esset sole, licet, mundo jam perfecto, a sole pendeat: *Melius fuit &c. lucem vero fieri a primo die, ut mundi vitam, dumque nondum erat sol, ab ipso mundi parente pendere; non aliter ac in hominis cujusque ortu, qui non hac solum in re, sed in multis aliis similis est ortui totius mundi, evenit, ante cor gigni umbilicum & hepar, & in illis facultatem esse vitalem pendentem a matre, tametsi in animali jam integro non aliunde, quam a corde, ea facultas esse potest: ita, inquam, lux, quæ in mundo jam perfecto a sole pendet, in illo inchoato pendebat a parente*. De hac luce ante solem creata SS. Basilius, & Nazianzenus dixerunt, fuisse lucem spiritalem; alii, fuisse corpus lucidum instar materiæ, ex qua postmodum in partes distincta ac divisa, velut in igneos globos, sol, luna, & stellæ factæ sunt. Sanctus Bonaventura *dist.* 13. *ar.* 1. *quæst.* 1. lucem illam pronuntiat fuisse corporalem, atque sensibilem. At S. Augustinus videns sex priores dies, quibus Moyses mundum a Deo creatum scribit, si litterario sensu accipiantur, gravissimis subjici difficultatibus, *in lib. 4. de Genesi ad litteram cap.* 28. modeste dubitando, novam explicationem excogitavit, nempe, dies illos esse intelligendos mystice, juxta cognitionem Angelicam de rebus in Deo, & in proprio genere, & juxta ordinem rerum simul a Deo creatarum dierum etiam ordinem in Angelorum mente designasse. De hac interpretatione, sive explicatione S. Augustini mentionem facit D. Thomas 1. *par. qu.* 74. *ar.* 2. ubi profitetur, se ei nolle præjudicare; eamque a quolibet censura strenue vindicat Cardinalis Norisius *in vindiciis Augustinianis* §. 9.

19. De luce inter Philosophos disputatur, utrum sit substantia, an accidens. Nonnulli dicunt, non esse substantiam incorpoream, neque corpoream; non incorpoream, quia videri non posset; non corpoream, quia non posset aerem penetrare: & sic concludunt, esse accidens, non quidem incorporeum, ut est notitia intellectus, sed corporale, hoc est affectionem corporis cujuspiam. Franciscus Maria Grimaldus Bononiensis Societatis Jesu insignem edidit tractatum *de lumine, coloribus, & iride, & aliis annexis*. Sub Judice autem reliquit controversiam, num lumen sit corporea substantia, subtilissima tamen, & actuosissimo impetu fusa per corpora diaphana, an vero sit accidens corporum diaphanorum, mira quadam modo naturam ac proprietates ceterorum accidentium exsuperans. At novissime Regnault ex eadem Societate *in dialogis physicis Venetæ edition. tom.* 2. *pag.* 300. late ostendere conatur, lucem esse materiam, seu substantiam; cum organum visus offendat, & corpus illud sit, quod tangens aliud corpus illud dolore afficit. Addit, materiam hanc esse subtiliorem aere, cum vitrum penetret, esse verisimiliter globosam & agitatam, cum fibras perturbet, & esse longe velociorem sono. Suffragantur huic opinioni nonnullæ experientiæ factæ a Boyle, de quibus apud Deerham *in demonstr. de essentia & attributis Dei lib.* 1. *cap.* 4.

20. Sed, utcumque sit de his opinionibus, quas retulisse satis erit, quod attinet ad nostrum institutum, quando disputandum proponitur, num lux, splendores seu radii apparentes in vultu Servorum Dei adhuc viventium naturæ, an miraculo sint adscribendi, prima difficultas desumi potest ex testibus, qui eas res se vidisse testantur; præter enim qualitates necessarias in testibus (de quibus alibi actum est), ut eis fides adhibeatur, operæ pretium est, animadvertere, nonnullos esse, qui vident splendores & radios, & objecta putant ab eis illustrari, licet nulla illustratio objecta illa afficiat. Galenus *in* 1. *de arte curandi ad Glaucum cap.* 15. sic scriptum reliquit loquens de futura crisi: *Si vero capite molestati splendores videre imaginentur, tunc non jam fluxurum, sed jam fluentem sanguinem inspicies:* quod pariter repetit *ad text.* 44. *lib.* 2. *de ratione victus in morbis acutis*, ubi explicans illud Hippocratis, cur inter cetera symptomata, quibus ægri primis diebus a Medicis fame cruciati, exhibitis postea cibis, incertos & discurrentes lucis splendores se videre dicant, docet, id fieri ob eam, quæ a ventre sursum fertur, exhalationem & evaporationem, & ob sanguinis abundantiam, qui ad caput fertur. Experientia quoque patet, experrectos noctu lumen primo intuitu videre. Narrat Marcellus Donatus *de medic. histor. mirabil. lib.* 2. *cap.* 9. se vocatum fuisse ad curam medicam præstandam cuidam nobili feminæ; quæ, cum pluries oculorum inflammatione laborasset, in eum tandem morbum inciderat, ut mense Januario, jam occidente sole, ab ancillis percunctaretur, an solares radii thalamum illuminarent: se enim undique splendores videre affirmabat, & nocte tota, clausis fenestris, & luminaribus extinctis, ajebat, se sub sole versari, & astantium umbras in sole videre. Idemque Donatus causam investigans docet, spiritibus animalibus visioni inservientibus, vel etiam visionis instrumentis male affectis visionem valde imminui, atque debilitari; & hinc fieri, ut radii, qui vocantur visorii, ad oculorum superficiem levigatam retrocedentes, & iterum retroflectentes efficiant, ut videantur splendores & radiationes, quæ nullo modo sunt circa objecta: quæ ratio utrum firma sit, an infirma (ea quippe admissa, idem esses videns, & visum) aliorum esto judicium, cum pro re, de qua nunc agitur, satis sit, factum innuisse, ut ejus haberi possit ratio in examine miraculorum, quod assumitur in sacrorum rituum Congregatione. Dum fungebar munere Fidei Promotoris, in causa cujusdam Servi Dei referebatur a Postulatoribus, ejus vultum irradiatum, & lumine perfusum, dum in ecclesia concionabatur, fuisse a quodam teste visum. Porro opposui, factum unico teste non posse di-

se di-

se dici probatum, & testem habuisse caput inclinatum versus terram, illudque de repente extulisse, & quidem adversus lumen Solis, cum Concionator terga Soli verteret, & hac de causa potuisse ab eo videri vultum Concionatoris lumine circumfusum, licet re vera splendor ab ejus vultu non prodiret.

21. Modo expositæ difficultati alia succedit absque dubio gravior: missis siquidem herbis, & lapidibus nonnullis noctu naturaliter lucentibus, de quibus luculentum edidit tractatum Conradus Generus; eoque facto omisso, super quo Thomas Bartholinus literas dedit ad Fortunium Licetum, carnium videlicet animalium occisorum in macello Montis Pessulani inter nocturnas tenebras splendentium, uti videri potest in opere ejusdem Fortunii Liceti *de secundo quæsitis per epistol. cap.* 18. *& cap.* 19. certum videtur, nonnullas esse flammas, quæ naturaliter circa hominum capita apparent; ex toto homine quoque ignem aliquando naturaliter efnicare, non tamen in modum flammæ ex capite assurgentis, sed potius in scintillas sa diffundentis, & aliquando splendores & flammas circa homines apparere, illis autem ipsiue non adhærere, sed potius baculo, vestibus, aut hastæ.

22. Huc spectant, quæ de Ascanio leguntur apud Virgilium *Æneid. lib.* 2. *vers.* 682.

Ecce levis summo de vertice visus Iuli
Fundere lumen apex, tactuque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora pasci.

Huc spectat, quod de Servio Tullio refert Livius *lib.* 1. *cap.* 39. *In regia prodigium visu eventuque mirabile fuit. Puero dormienti, cui Servio Tullio nomen fuit, caput arsisse ferunt multorum in conspectu.* Quod prodigium Tanaquil Tarquinii Regis uxor admirata Servium Serva natum in filii modum educavit, & ad Regium fastigium evexit. Alexander Magnus, ut in ejus vita narratur, in quodam conflictu cum Indis, illis strenue obsistentibus, ita percitus flammam ex se emisit, Cohausen in libro, cui titulus *Novum lumen phosphoris accensum, pag.* 1. *sect.* 2. *subsect.* 1. ubi agit de phosphoris animalium, *cap.* 1. agit de luce hominum, & ajus origine & causa. Libertus Fromondus *lib.* 2. *meteorologic. cap.* 2. *ar.* 3. agit de igne lambente, ajus figura, & levitate, tenuitate, & pabulo; ubi etiam plura congerit exempla, de quibus meminit Corsinus quoque *in Physica dispus.* 3. Et quatenus veteribus nova superaddenda sint, ea profecto non deficiunt. Eusebius Nierembergius scribit de Theodorici patre, eum, quoties membra fricabat, flammas excutere ex illis consuevisse. Apud Scaligerum, cujusdam mulieris capilli, dum mediis in tenebris pectebantur, ignem emittere videbantur. Inter admiranda, quæ Cardanus recenset, quoties Monachus Carmelitani Ordinis capillitium reduceret ad occiput, igneæ scintillæ inde erumpebant. Apud citatum Cohausen *pag.* 93. ex Kirckero refertur, quoties cryptam Romæ subterraneam subibat, toties illum a comitum sudantium capitis quasi faces erumpentes vidisse. Et ut cetera prætereantur, dum Franciscus Guidus Jurisperitus nudus in lecto decumberet, & brachia manu fricaret, flammas evidenter excutere consuevit. Huc denique spectat *observatio* 75. *centur.* 2. Petri Borelli *pag.* 175. *Fuit Rusticus prope urbem Castrensem loci Bracadelæ incola, cujus omnia lintea, fila cannabina &c., licet humida forent, in arcis reposita, vel super baculis ad aerem, statim ignem concipiebant, quod ad innumeris visum est.* Cetera similia collecta legi possunt apud Thomam Bartholinum in tractatu *de luce hominum, & brutorum lib.* 1. *cap.* 9. *& plurib. seqq.* apud Franciscum Restam *in meteorologia lib.* 1. *cap.* 6. *tract.* 3. apud Fortunium Licetum *lib.* 2. *de monstris cap.* 48. & apud Gasparem a Rejes *quæst.* 35. & novissime apud eruditum virum Josephum Blanchinum tunc Canonicum Veronensem in opusculo typis Veronensibus edito anno 1731. *super causa mortis Comitissæ Corneliæ Zangaræ Bandæ Cæsenatis.* Penes cubile Principis Vallesii noctis tempore tum ab ipso, tum ab ejus uxore quædam flammula visa est. Interrogatus Gassendus, num id miraculo, an naturæ esset adscribendum, epistolam scripsit ad Heureum, quæ est inter opera ipsius Gassendi: in qua, allatis exemplis similium splendorum atque flammarum, phænomenon adscribit naturæ.

23. Ignes isti dicuntur ignes lambentes, eorumque splendores & flammæ sunt innoxiæ ob summam materiæ raritatem, fere ut in spiritu vini accidit, cujus flamma non tam in extranea corpora agit, quam suum ipsa humorem innoxia depascit atque consumit, veluti perpendit Franciscus Resta *loc. cit.* §. *Circa materiam.* De hoc igne lambente loquitur Sennertus *in epitome Physicæ lib.* 4. *cap.* 2. *operum tom.* 1. *in fine* ubi hæc habet: *Pertinet huc etiam ignis lambens seu adhærens, qui in hominum capillis, vestimentis, reliquorum animantium pilis, aliisque rebus, interdum conspicitur.* Addit Sennertus, ignem lambentem oriri ex subtili & pingui exhalatione per aerem dispersa, & animalium pilis, aut vestibus adhærescente, vel ex sudoribus animalium calidioris temperamenti, aut vehementi motu excalefactorum. Frassen *in Philosophia academica de meteoris disp.* 2. §. 6. putat, eum formari ex halitu pinguissimo exsiccato corporum calefactorum, & accendi vel collisione, vel mutua partium attritione. Franciscus Resta *locowallat* accedit ad Sennertum asserens, causam materialem prædicti ignis esse tenuissimam & subtilissimam exhalationem pluribus spiritibus refertam, quæ ex animalibus exspirat; causam autem efficientem inflammationis esse frigus, quod calidissimam materiam in unum constringens occasio est, ut in tenuem flammam splendescat. Qui Paracelsi doctrinam sequuntur, totum hoc facile explicant: cum enim ipse in corpore humano salis, nitri, sulphurisque materiam invenire doceat, difficile admodum non est cogitare, quomodo de sulphuris tenuissima substantia per modum vaporis aliquid elevetur, quod in ipso motu in flammeam illam lucem evadat, præsertim si oleaginæ substantiæ aliquid vaporibus illis mistum adhæreat. Bodius *de historia humani sanguinis par.* 2. *ad quintam*, animalium corpora, & præsertim hominis, per chymicam analysim in maximam sulphuris, ac salis volatilis copiam resolvi contendit, allato experimento sanguinis exsiccati & igni admoti, qui instar candelæ flammam concipit. Gaspar a Rejes *cit. quæst.* 35. ait, in calidis corporibus ignes hos lambentes accidere posse ob tenuissimos, ac subtilissimos vapores in poris contentos, ibique pinguedinis & oleaginæ substantiæ calore liquefactæ aliquid imbibentes, qui, cum motu magis calefiant & attenuentur, in exitu aere frigido contracti, & veluti contrarium refugientes, aliquanto magis condensantur, & inter se colliduntur, ex quo motu fit ut oleagina & tenuissima illa materia, ex qua constabant, subito accendatur & in flammam erumpat.

24. Assertioni Sennerti, Frassen, & Gasparis a Rejes videtur favere posse doctrina Sanctorii, qui *sect.* 1. *de ponderatione insensibilis transpirationis aphor.* 6. probat, magnam effluviorum copiam exire e corpore humano, ita ut, si cibus & potus unius diei sit ponderis octo librarum, *transpiratio* insensibilis ascendere soleat ad quinque libras circiter. Idem Sanctorius *aphor.* 59. insuper ostendit, spatio unius noctis sexdecim uncias lotii, plus minusve, quatuor coctorum excrementorum per alvum, quadraginta & ultra per occultam *transpirationem* ut plurimum evacuari. Inde porro pergens, alibi ait, torporem indicare quemdam calorem in visceribus inclusum, qui insensibilem impedit *transpirationem.* His præmissis, probabiliter sustineri posset, ea insensibilis *transpirationis* effluvia esse posse ignis materiam, si potissimum exitus manus confricatione celerior fiat.

25. Sennertus, & Frassen scribunt, non semper ignes hos lambentes esse referendos ad causas pure naturales, sed aliquando excitari ab Auctore naturæ ad aliquod præsagium, & portentum designandum. Franciscus Resta *loc. cit.* post explicatam naturam ignium lambentium, ait *pag.* 131. aliquot ignes innoxios inter miracula recensendos: *Pluries tamen vero & insigni miraculo super ournem naturæ vim hæc flammæ apparentia circa homines sanctos contingit, ut cum Sancta Sofia Diacono Evangelium legenti flamma super caput stetit, ex qua Sanctus Januarius eidem martyrium prædixit. Spiritus Sancti ssl.apsus in Anastasio Presbytero, & in Formellensi Episcopo simili flamma indicatus est, cum uterque Sacrum perageret.* Et paulo post *pag.* 133. *Sacra item ista luce aliorum Sanctorum capita nitent, & ii, quorum pura oculorum lumina eam bene percipiunt. Hanc bene nova nostra ætatis lumina S. Carolus, & Philippus, alter in altero aspiciebat. Hac ipsa circumfusum idem Sanctus Philippus aspexit Divum Ignatium.* Sequitur Gaspar a Rejes *cit. qu.* 35. *n.* 9. *Ceterum & divinitus aliquando similia accidisse prodigia, ex miraculosis eventibus inferre poterimus, cujusmodi putaverim fuisse illud, quod de Rege Bamba narrat Fuccius in Chronicis; nam, cum Rex inungeretur, Oleum, ait, de se minutissimas flammas sparsisse, quod Fidei Christianæ acerrimum illum defensorem futurum forsitan indicabat. Similiter, quod de Sancto Martino refert Sabellicus, sui primam Missam celebranti accidit, ex Hostia flammam emicuisse, quod sancti Viri in Christum maximum desiderium & animi ardorem ostendisse, pie ex tanto hoc miraculo inferre, non videtur a ratione alienum.*

Denique Thomas Bartholinus in tractatu *de luce hominum, & brutorum lib. 3. cap. 7. problem.* 1. in quo quærit, *An lucis animalis auctor immediatus sit Deus*, late ostendit, a plerisque imperite hæc lumina atque splendores faustis, aut infaustis portentis, ac miraculis adscribi: vere cælestes ac divinos nonnullos splendores admittit proxime a Deo creatos *pag.* 398. *Dei tamen in vere Divinis opera cum religione debita miramur, quæ quidem vix per sæcula numerantur. In hoc ordine operum Divinorum sine causis mediantibus productorum recensemus lucentes cœlesti face vultus Moysis, & Christi, qui a nemine aut lumen receperunt, aut luminis aptum subjectum, qualia in Rubo ardenti, Nube noctiluca, & Fornace Babylonica vi superiori excitata novimus, ut luce Divina terris missa novatum rerum eventus elucesceret.* Idem tandem Bartholinus, loquendo de aliis splendoribus, qui aliquando visi sunt in facie aut in corpore Sanctorum, non urgat, ea fuisse miracula, sed rejicit ad classem miraculorum tertii generis, non creata videlicet luce proxime a Deo, sed Deo in ejus productione causis naturalibus utente; quarum interventus si Deo jubente fiat ad aliquid manifestandum, si earum conjunctio juxta consuetum ordinem tunc fieri non debuisset & facta sit, effectus, qui ab eis sic conjunctis producitur, a classe miraculorum tertii generis non excluditur, uti videmus in pluviis, in fulminibus, aliisque consimilibus rebus, quæ aliquando in obitu SS. Martyrum contigerunt, & quæ habentur tamquam signa prodigiosa pretiosæ mortis ipsorum, licet a Deo proxime creatæ non sint, sed a Deo fuerint effectæ per conjunctionem causarum secundarum, quæ tunc juxta consuetum naturæ ordinem conjungi non debebant, nec eum producere effectum, uti sæpe in hoc Opere dictum est. En verba Bartholini: *In reliquorum corporum splendore Dei interventum non excludimus, sed, ut per media agentia cooperantem necessario rebus influere statuimus, quæ actio, sicut generatio omnis, & mediata rerum ordinatio, creatio dicitur non semel.*

26. Hinc, redacta (ut solet) difficultate ad capita duo, hoc est ad probationem facti, & ad ejus, uti vocant *relevantiam*, quod attinet ad probationem per testes, qui dicunt, se vidisse lucem & splendorem, præter requisita, quæ omnibus testibus necessaria sunt ut eorum dictis fides adhibeatur, de sanitate corporis ipsorum erit inquirendum, an videlicet aliquo ex illis morbis laboraverint, quibus affecti videat splendores & radios, dicuntque, objecta ab eis illuminari, licet ab his absit quælibet lux. Etiam de ipsorum phantasia quærendum erit, cum, juxta doctrinam D. Thomæ 1. *par. qu.* 112. *art.* 3. *in corpore*, sensus immutentur dupliciter; uno modo ab exteriori, cum mutantur a re sensibili; altero modo ab interiori, quando videlicet, perturbatis speciebus & humoribus, sensus ipsi immutantur; ex quo fit, ut nonnulli putent, vere se oculis videre quod non vident, & auribus audire quod non audiunt, juxta illud Horatii *lib.* 2. *epist.* 2. *vers.* 128. *oper. tom.* 2.

Fuit haud ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus sessor, plausorque theatro:
Cetera qui vitæ servaret munia recto
More.

Aurelius Baccius Senensis, vir gravis, qui retulit, se vidisse circa caput S. Philippi Nerii Missam celebrantis splendorem coloris aurei perspicuissimum latitudinis quatuor digitorum ad instar diadematis, & aurei diadematis perseverentiam ab initio Orationis, quæ dicitur *Memento Vivorum*, usque ad Eucharistiæ receptionem, ut dignosceret, an id a suorum oculorum defectu oriretur, sæpe vultum retrorsum convertit; sæpe oculos manibus & linteo confricuit, sæpe ad aliorum capita oculos direxit, & tunc tantum putavit, vere caput S. Philippi splendidum esse, cum aliorum capita, quæ aspexit, vidit sine luce, &, cum præmissis modo relatis, semper caput S. Philippi vidit aureo splendore ornatum, uti narratur in vita S. Philippi scripta a Patre Jacobo Baccio *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 16. Porro haud exiguum probationi pondus accedet, si non unus, sed plures testes de splendoribus seu luce testimonium reddiderint, cum fere impossibile sit, eos omnes fuisse deceptos, veluti notat Philippus Maria a Sancto Paulo in tractatu *de sacris apparitionibus in carne B. Joannis a Cruce cap.* 5. §. *Probatur modo*. Quocirca Carolus Augustus Salesius *in vita S. Francisci Salesii sui patrui*, ut fidem conciliaret lumini, quo Sancti faciem in concione illustravit, testes vocat quotquot aderant concioni: *Per hæc tempora, quæ Paschalia erant diebus Dominicis magnus Antistes Anciensi populo sua præcepta Decalogi explicabat e pulpito in sua Cathedrali ecclesia; & aliquando, cum de primo præcepto mirabiliter disseruisset, tandem concionem claudens, & ad Deum Patrem verba sua convertens, visus est ab universo populo tota radiare facie, tantoque splendore undique circumfusus, ut vix præ nimio lumine videri distincte posset. Eximii autem ejus rei testes sunt, quotquot tunc aderant.* Unus quoque testis videns, ceteris non videntibus, pro re comprobanda sufficere posset, si esset sanctitate eximius, & summa præditus prudentia, juxta ea quæ alibi dicta sunt, dum aliqua unico teste probari asserimus, quæ ipsi soli perspecta esse potuerunt; quod & in facto præsenti contingere potest, Deo videlicet disponente, ut splendor in vultu Servi sui ab uno videatur, ab aliis non item; pro qua assertione facit exemplum S. Philippi Nerii supra allatum testantis, se vidisse splendorem in vultu SS. Ignatii, & Caroli.

27. Sublata difficultate quoad probationem, quærendum de natura & ratione lucis, num videlicet naturæ, an miraculo sit adscribenda. Pro miraculo facere potest, si lux ceteris lucibus fuerit splendidior: si non momentanea fuerit, sed diuturnior; ignes enim naturales appellati *lambentes* ob materiæ parvitatem sensim evanescere consueverunt; si die, non nocte visa fuerit, non quia statim pronuntiandum sit pro igne lambente, & pro exclusione miraculi, si lux nocte visa sit; vel pro miraculo, si die visa sit: at enim cetera prætereantur, flamma illa, quæ visa fuit circa caput Julii, non nocte, sed die apparuit, juxta Dionysium Halicarnasseum *lib.* 4. *Antiq. Rom.* cujus verba referuntur a Casato in tractatu *de Igne dissert.* 12. *pag.* 346. *Cum aliquando circa meridiem in Regio thalamo consedisset, somnoque esset oppressus, flamma e capite ipsius emicuit, nec prius totum ejus caput flamma collucere desiit, quam a matre accurrente excitaretur, quo facto, flamma cum somno dispersa evanuit*, sed quia splendidior ea lux est, & sic magis ad miraculum accedens, quæ die, lucente sole, splendidior (inquam) ea, quæ nocte inter tenebras aspicitur, veluti ad rem argumentatur Libertus Fromondus *loc. cit.* si ea non una, sed pluribus vicibus apparuerit: si visa sit, dum sermo de Deo habebatur, vel aliud quippiam in honorem Dei peragebatur: si de sanctis moribus ejus, cujus caput ignitum aut splendidum apparuit, nulla sit dubitatio: si illi, qui viderunt, ad Deum conversi sunt: si quodcumque aliud spirituale bonum subsecutum est: si denique alia miracula intercessione Servi Dei patrata proponantur & comprobentur. Hæc omnia quippe nos fere tutos efficere possunt, splendores illos non esse ex ignibus lambentibus, non esse effectus naturales causarum secundarum, sed signa esse cælestia a Deo immissa ad patefaciendam Servi sui sanctitatem, sive a Deo proxime creata sint, sive effecta mediantibus causis naturalibus, juxta quæ superius dicta sunt. Uno verbo, circumstantiæ antecedentes, comitantes, & subsequentes ostendere possunt, ignes non naturales esse, sed supra naturam, ut desumi potest ab exemplis relatis apud S. Gregorium Turonensem *de gloria Confessorum cap.* 21. & *lib.* 2. *de gloria Martyrum cap.* 32. *& pluribus sequentibus.*

28. In vita Beati Aelredi, Auctore Anonymo *apud Bollandum ad diem* 12. *Januarii cap.* 1. narratur, Wilhelmum Archidiaconum ejus faciem vidisse in speciem solis conversam, splendidissimis radiis coruscantem, ut suæ manui suppositæ umbra succederet; & *in annalibus Minorum ad ann.* 1316. *num.* 21. de Beato Elzeario legitur, ab ejus vultu claritatem manasse candelæ luce splendidiorem & pulchriorem, quæ faciem & totum cubiculum speciosum reddidit & luculentum; & in vita S. Germani Episcopi Parisiensis, Auctore Venantio Fortunato *cap.* 1. *apud Bollandianos ad diem* 28. *Maji num.* 4. narratur ejus faciem cornutam ad instar faciei Moysis fuisse visam, talique lumine perfusam, ut ægre aspectus in eam figi posset. In vita S. Heriberti Archiepiscopi Coloniensis, Auctore Ruperto Abbate *apud Bollandianos ad diem* 16. *Martii cap.* 6. *num.* 22. habetur non modo magnam lucem inter noctis tenebras circa eum orantem fulsisse, sed diuturnam fuisse, sed non semel, sed sæpius visam fuisse. Splendor a cælo veniens, & super caput Beati Ambrosii Senensis, dum concionem ad populum haberet, visus est, qui subinde, finita prædicatione, recessit, ut ex ejus vita a nonnullis Religiosis Ordinis S. Dominici jussu Honorii IV. collecta, & edita *apud Bollandianos ad diem* 20. *Martii cap.* 7. *num.* 53. desumitur. Caput S. Catharinæ Senensis cælesti luce irradiatum ad meliorem sensum reduxit vetulam quamdam, quæ linguam maledicam laxaverat adversus eam Virginem sanctam, ut ex ejus vita, Auctore Beato Raymundo Capuano, *par.* 2. *cap.* 4. *n.* 160. apud Bollandianos *ad diem* 30. *Aprilis*. In Menologio Cisterciensi *ad diem* 4. *Augusti* sic legitur: *In Hibernia obitus bonæ memo-*

sia

viæ Thomæ Lombardi, qui Ordini Cisterciensi in monasterio Superatensi apud Hispanos se dedit, ubi ad tantam perfectionem pervenit, ut sæpe inter celebrandum e facie splendidissimos radios emittere visus fuerit: & in Martyrologio Gallicano *calendis Octobris* in *appendice* additur: *Hoc ipso die pervenit ad Dominum Ulricus Presbyter & Monachus Villariensis, vir Angelicæ puritatis, super cujus caput, dum Divinam Hostiam immolaret, igneus globus visus est, index castæ & ferventis animæ, quam demum, exitus sui præscius, lætus ad cælum transmisit; signisque, ut in vita claruerat, sic post mortem refulsit*. Sexcenta alia facile cumulari possent exempla, sed pauca hæc innuisse sufficiat pro re de qua nunc agitur; ad quam etiam pertinere possunt ea quæ a Nobis deducta sunt in capite superiori, dum agebatur *de quibusdam miraculis, quæ in cælis, & in terra contingunt*.

29. Alii ignes non lambentes, nec innocui, sed urentes, & ipsos homines, in quorum corporibus excitati sunt, consumentes, & ossa ipsa in pulverem redigentes, a Scriptoribus memorantur. In Actis medico-physicis *Cadoniæ anni 1673. pag.* 210. *num.* 116. narratur, feminam quamdam gravidam, febri acuta, & inflammatione circa umbilicum subito correptam, a febri liberatam fuisse, sed æstum febrilem in fœtum transiisse, qui mortuus ex utero extractus est, ossibus in rubentem pulverem redactis. Apud Marcellum Donatum *de medic. histor. mirab. lib. 4. cap.* 25. mulier Hebræa, cum triduo in partu laborasset, fœtum mortuum enixa est; cumque infans umbilico tenus promineret, ingens auditus est fragor, velut excussu tormento bellico, & mox flamma exsiliens tum obstetricis manus, tum pueri natam combussit. Apud Petrum Borellum *centur.* 2. *observat.* 69. *pag.* 169. mulier flammas in morte evomuit: idque accidere in vini, ejusque spiritus nimiis potatoribus, habetur *in ephemer. German. anno* 10. *pag.* 53. *continuationis Joannis Christophori Sturmii*.

30. At hæc fortasse a nostro instituto remotiora sunt. Quid dicendum, si proponatur tamquam prodigiosa alicujus combustio per ignem vindicem Divinæ justitiæ? Apud Guillelmum Lindanum extat exemplum nonnullorum Iconoclastarum, qui S. Antonii Imaginem gladiis & bipennibus percutientes, ut eam deinde confractam flammis consignarent, sacro igne correpti statim occubuerunt. Alia similia collecta legi possunt apud Bagattam *de admirandis orbis Christiani lib.* 2. *cap.* 1. §. 12. Quoties hujusmodi facta in examen adducantur, de miraculo non erit dubitandum, si causa naturalis externa desit, si tempore ipso criminis contigerint, si Dei honor ab eis derivetur, & multo magis, si tempore signato, & per Dei Servum prænuntiato ignes eruperint. Facit huc Valentiniani Imperatoris casus, quo dedignante assurgere S. Martino Episcopo, e sella egressus est ignis, qui eum non assurgere modo compulit, & Viro occurrere, atque manibus ejus caput submittere, sed & ad ejus vestigia se prosternere, de quo Venantius Fortunatus præclare admodum *in vita S. Martini lib.* 3. *pag.* 310. hisce carminibus cecinit:

Hinc celer exsilit rapiens se Cæsar, & ardens,
Martini genua amplectens, pedibusque volutans:
Sicque, superbum hominem se agnoscere, pæna coegit,
Vilia Regna probans, & celsa cacumina curvans,
Imperiale caput Sancti ad vestigia subdens.

CAPUT VIGESIMUMSEPTIMUM.

De longa abstinentia a cibo, & potu, an & quando miraculo sit adscribenda.

1. IN secundo hujus Operis Libro *cap.* 24. §. 3. dum agebatur de cultu immemorabili B. Nicolai de Flue Eremitæ, qui mortuus est anno 1487. eum diximus, ut narratur, viginti & duobus annis vixisse sine corporeo cibo, potuque; & Caroli Bovilli epistolam ad Nicolaum Florum Remensem Electum attulimus, in qua res tota pluribus exponitur. Michael Angelus Lapius olim Fidei Subpromotor in sua epistola Italice exarata ad Michaelem Abbatem Justinianum, & in Latinum versa a Valentino Steber, & Romæ edita anno 1661. refert, hunc Dei Servum, sive B. Nicolaum anno ætatis quinquagesimo primo, accedente uxoris consensu in Eremum secessisse, per octo dies sine ullo cibo & potu mansisse; admonitum a Fratre, qui illum convenerat ut cibum sumeret, Parochum Kernensem consuluisse, qui, cognitis iis, quæ ipsi discedenti a patrio solo usque ad illum diem acciderant, & animadvertens, totum corpus nervis, ossibusque sola cute vestitis sustineri, in exsucco tamen corpore animum vigere, & nihil vivacitatis deesse, ipsi suasit, ne a suscepta semel abstinentia discederet; maledicos eum ad Magistratus detulisse, quod ficta inedia plebi credulæ nimis imponeret; Subsilvanos certius veritatem exploraturos publico Plebiscito Excubias decrevisse in viis omnibus ducentibus ad Eremum, ut accessus, & recessus ad eam pateret nemini, qui forte cibum esset allaturus; vigiles custodes solerti cura in suis stationibus mensem integrum exegisse; &, quia eo tempore compertum fuit, eum omni non tantum cibo, sed etiam aspectu humano caruisse, obsidionem solutam fuisse; Suffraganeum denique Episcopi Constantiensi eidem virtute sanctæ obedientiæ imperasse, ut comederet (secum enim detulerat tria panis fragmenta, & vini pateram) & Nicolaum præcepto obedientem vix ingestam ori panis bucellam ejecisse, & vini guttula in ventriculum trajecta, adeo gravi stomachi dolore tortum fuisse, ut animam afflaturus videretur. Idem Lapius in fine epistolæ singulos refert Auctores, etiam male de Catholica Fide sentientes, qui istius longissimæ inediæ meminerunt.

2. Ex hoc autem facto orta est controversia nondum judicio Sedis Apostolicæ definita, an hæc & consimilia jejunia, ad longum tempus protracta, inter miracula sint recensenda.

3. Moyses, Elias, & Christus quadraginta diebus abstinentes a cibo & potu jejunium servaverunt, uti habetur *Exodi* 34. *Deuteronomii* 9. & *lib.* 3. *Regum cap.* 19. Ibi quippe sermo est de jejuniis Moysis, & Eliæ, & narratur, eos non comedisse, nec aquam bibisse per integros quadraginta dies. De Christo Domino legitur Matthæi *cap.* 4. *v.* 2. *Cum jejunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit*; quod ipsum habetur Lucæ *cap.* 4. & Marci *cap.* 1. Quamvis autem Evangelistæ non loquantur de abstinentia a potu, de ea tamen dubitandum non est, cum apud Hebræos non modo abstinentia a cibo, sed etiam a potu pro constituendo jejunio esset necessaria uti animadvertit Calmet *ad idem cap. 4. Matthæi*: quod ipsum etiam observabatur primis Ecclesiæ temporibus, narrat enim Rufinus *de vitis Patrum* apud Rosweidum *pag.* 508. Silvanum Abbatem Zachariam suum discipulum in itinere bibere volentem jejunii commemoratione prohibuisse: *Invenit Discipulus ejus aquam, & volebat bibere. Cui Abbas Silvanus: Zacharia, hodie jejunium est*. Illustre est testimonium Prudentii, qui S. Fructuosum Tarraconensem Episcopum illos, qui, dum ad martyrium duceretur, ei libandum poculum obtulerunt, in hunc modum alloquentem inducit; *hymno* 6. *vers.* 54.

Jejunamus, ait, recuso potum.
Nondum nona diem resignat hora:
Nunquam conviolabo jus dicatum,
Nec mors ipsa meum sacrum resolvet.

Hæc quippe sanctissimi Episcopi verba demonstrant, antiquitus in Ecclesiasticis jejuniis eamdem potus atque cibi fuisse rationem, adeo ut violari jus existimaretur, si ante horam diei nonam, quando cibum capere licebat, Christiani biberent.

4. Inter miracula recensent Theologi jejunia Moysis, Eliæ, & Christi docentque, Eliam & Moysen non naturali, sed Divina virtute extrinsecus accepta, at Christum virtute sibi propria & interna, jejunium protraxisse per quadraginta dies, uti videri potest apud Suarez *in 3. part. D. Thomæ tom.* 2. *quæstion.* 11. *artic.* 4. *disput.* 29. *sect.* 2. §. *Quapropter dicendum est*. Sola autem est inter eos disputatio, quæ tamen ad præsens non pertinet institutum, utrum Christus Dominus per dies quadraginta, quibus jejunavit, esuriverit, an vero tantum expletis quadraginta jejunii diebus. Cardinalis Cajetanus *ad cap. 4. S. Matthæi* ait, illum omnibus diebus famem sensisse, quod supervacuum sit sine necessitate multiplicare miracula, & quod frustra jejunasset, si nihil sensisset. Franciscus Lucas opinatur, Christum illis quadraginta diebus jejunii aliquam quidem famem sensisse ad majus jejunii meritum, & ad aliorum, qui in jejunio famem patiuntur, exemplum, sed non tantam, quantam post quadraginta dies, quæ eum incitaret ad

quæren-

quærendum cibum. Suarez *loc. cit.* §. *Et hinc facile* dicit, sententiam Cardinalis Cajetani esse improbabilem, & saltem temerariam, cum repugnet verbis Evangelii supra relatis, *Cum jejunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit*. Cornelius a Lapide *ad cit. cap. 4. S. Matthæi* ad ea verba, *postea esuriit*, adhæret sententiæ Francisci Lucæ. Sed communis est sententia, Christum Dominum famem passum non fuisse, nisi post dies quadraginta, teste Calmet *ad idem cap. 4. S. Matthæi*. Præclare S. Petrus Chrysologus *serm. 11. (in Biblioth. Patrum tom. 7. col. 854.)* explicans memorata verba, *postea esuriit*, ait: *Hoc non est infirmitatis signum, sed est insigne virtutis; quia cum dicit* postea esuriit, *quadraginta diebus & quadraginta noctibus probat in illo esuriem non fuisse. Esuriem sentire, & vincere est laboris humani; Divinæ virtutis est esuriem non habere*. Alia pro hac sententia collecta fuse legi possunt apud de Quadros *in palæstra Biblica tom. 3. decad. 2. quæstion. 9.* Ceterum de modo, quo Christi quadragenaria abstinentia accidit, Theologi docent, eum potuisse humidum naturale corpori insitum conservare, aut multiplicare, ut esset sufficiens pabulum calori per quadraginta dies: sicut multiplicavit materiam quinque panum & duorum piscium, ut esset tot hominum sufficiens alimentum: item potuisse suspendere mutationem naturalem in cibo, & facere, ut tot diebus integer permaneret; siquidem Albertus Magnus scribit, habuisse Christum per totum tempus illud vires inferiores adeo abstractas, ut nec *digestiva digesserit*, nec *attractiva attraxerit*, nec *divisiva diviserit*, nec *consumptiva consumpserit*, nec *expulsiva expulerit*, sed in statu uno & eodem remanserit: potuisse denique vim aliquam occultam cibo, quem nuperrime manducaverat, communicare; sic enim *lib. 3. Regum 19. v. 8.* legitur a Deo factum in gratiam Eliæ: *Qui cum surrexisset, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus*: verba autem illa, *ambulavit, in fortitudine cibi illius*, intelligi posse aut *negative*, quod videlicet non eguerit alio cibo in illis quadraginta diebus, aut *positive*, quod videlicet duraverit virtus cibi per totum quadragenarium spatium, Deo ipsum conservante, ne deficeret. Hæc referre placuit ex aliorum disputationibus petita. Nos nihilo plus dicimus, quam Christi, Eliæ, & Mosis jejunia miraculo non caruisse. De miraculi modo nihil affirmare audemus; cum & modi omnes hactenus allati sint valde incerti, & præterea multi æque incerti excogitari possint.

5. Alia occurrunt in Ecclesiasticis historiis mirabilia prorsus jejunia. Apud Bollandianos *in Actis Sanctorum Martii tom. 1.* narratur, S. Gerasimum Abbatem quadraginta diebus absque cibo vixisse, sola Eucharistia recepta; & *tom. 2. ejusd. mensis*, S. Patritium Hiberniæ Apostolum, ne cibis idolis sacrificatis vesceretur, viginti diebus continuis nullo terreno cibo nutritum mirabile protraxisse jejunium. Theodoretus *in histor. relig. cap. 26.* testatur, Simeonem Stylitem sæpius absque cibo & potu quadraginta diebus jejunasse, & die tantum Paschatis, sumpto Christi corpore, aliquid comedisse. Apud Raynaldum *ad ann. 1225.* exstat exemplum puellæ inclusæ, & Instituto Regulari addictæ, quæ per septennium ante obitum nullum omnino sumpsit cibum, recepta tantum diebus Dominicis sacra Eucharistia. Quod cum devenisset ad aures Hugonis Lingolonensis Episcopi, jussit eam per dies quindecim arcta Presbyterorum & Clericorum custodia servari; compertumque fuit, toto illo spatio temporis nullo cibo nutritam fuisse. Apud Bozium *de signis Ecclesiæ lib. 15. cap. 2.* Maria Ægniacensis triginta quinque diebus jejuna permansit, ciboque tantum Divino nutrita est. Virgo quædam Felix nomine ex oppido Barbarani quinque totas Quadragesimas sola Eucharistia transegit. Luchina Soncinas nonnullas Quadragesimas nihil comedens præter Eucharistiam solam traduxit. Ludovicus Pius Imperator in supremo morbo, quo obiit, totos quadraginta dies jejunus transegit, solam Eucharistiam quotidie sumens, quemadmodum legitur apud Robertum Guaguinum *lib. 5. historiæ Francorum*. In vita S. Catharinæ Adurnæ Januensis Historicus narrat, [illegible] tempore Quadragesimæ & Adventus per annos viginti tres sola Eucharistia eam nutritam fuisse, & reliquo anni tempore corporalem cibum parcissime sumpsisse: & *in annal. Minorum ad ann. 1309. num. 14.* Beata Angela Fulginas per duodecim annos nihil corporalis cibi degustavit, sacratissimo tantum corpore Christi refecta. S. Catharina Senensis aliquando a die Cinerum usque ad Ascensionem Domini sine cibo vixit, sola Eucharistiæ communione contenta. S. Rosa Peruviana multoties solo Eucharistico cibo satiata, integras, nihil aliud degustando, transegit hebdomadas. Et, ut plura alia omittantur, Savonarola *tract. 6. cap. 14.* historiam recitat cujusdam Religiosi ex Ordine Eremitarum, qui sua ætate in Hispania apud Regem cum esset, post assumptam Eucharistiam nullum cibum nullumque potum per viginti dies sumebat; quod Rex ipse, & Generalis Ordinis maxima diligentia investigare volentes, rem sic se habere invenerunt.

6. Et, ne quis putaret, jejunia memorata non posse inter miracula recenseri, tum quia Sacramentales species nutriunt, tum quia olim & fortasse etiam nunc Græci autumant, jejunium frangi per sumptionem Eucharistiæ, in hujus rei examine paulum immorabimur. Quærit S. Thomas *3. part. quæst. 77. art. 5.* utrum ex speciebus Sacramentalibus aliquid possit generari, & affirmando respondet, quia *in ipsa consecratione miraculose datur quantitati dimensivæ panis & vini, quod sit primum subjectum subsequentium formarum, hoc autem est proprium materiæ .... & ideo quidquid posset generari ex materia panis vel vini, si adesset, totum potest generari ex quantitate dimensiva panis & vini, non quidem novo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti*. Idem S. Doctor *ar. 6.* quærit, utrum species Sacramentales possint nutrire: & huic quæstioni affirmando pariter respondet; cum enim species Sacramentales possint converti in substantiam aliquam, quæ ex eis generatur, per eamdem rationem possunt converti in corpus humanum, per quam possunt converti in cineres vel in vermes, ita ut, teste eodem S. Doctore, manifestum sit, eas nutrire. At ex his non excluditur admirabilis abstinentia eorum, qui sine cibo & potu, receptaque tantum Eucharistia, menses, & hebdomadas transegerunt; cum species illæ sint valde exiguæ, & non sufficiant ad hominem diu in hac vita conservandum, uti advertit Bordon. *de miraculis meditat. 16. num. 12.*

7. Nicephorus Pectoratus Monachus Studita, qui XI. sæculo floruit, reprehendens morem Latinorum, qui quotidie in Quadragesima Sacrum faciunt, ita loquitur *Biblioth. Patrum tom. 18. pag. 408. Quis etiam oblationem perfectæ Missæ per omnem diem facere in sacris diebus jejuniorum, sive Sabbato, sive Dominico die, unde assuevistis? & a quo Doctore accepistis? Ex Apostolis? Nullatenus .... Ministrantes ergo, atque complentes ministrationem sanctæ Missæ secus tertiam horam diei, in qua & promulgatum est offerri Sacrificium, quomodo jejunium usque ad horam diei nonam observatis? solventes hoc in tempore ministrationis Missæ*. Ex quibus Nicetæ verbis nonnulli inferunt, Græcos eo errore duci consuevisse, ut Divino cibo jejunium solveretur: Goarus *not. in Euchol. Græc. p. 205.* Allatius *de Miss. Præsanctif. p. 1546. & 1547.* Thomassinus *de jejun. pag. 476. & pag. 477.* & in *Græcorum Triodio*, libro videlicet qui Officia continet, quæ a Dominica, quæ Septuagesimam præcedit, ad Sabbatum sanctum recitari solent, leguntur hæc verba: *Ex Traditione accepimus, non celebrari Præsanctificatorum Missam usque ad feriam quartam, eo quod omnis fraternitas ex antiqua Traditione jejunet*. Notum est enim, Missam Præsanctificatorum illam esse, in qua Christi corpus non conficitur, sed confectum antea absumitur, & Græcam Ecclesiam eam uti in jejunii Quadragesimalis diebus, cum Dominico die Presbyter Sacrum facturus, in tot particulas panem oblationis dividat, quot diebus usque ad Sabbatum Præsanctificatorum Missam celebrare debet, quas consecratas, & in Christi sanguine intinctas in pyxide reponit.

8. At Nicetæ errorem Humbertus Cardinalis Sedis Apostolicæ in Oriente Legatus acriter reprehendit in opusculo, quod adversus illum elucubravit *tom. 18. Biblioth. Patrum pag. 412. Sed o perfide Stercoranista, qui putas, fideli participatione corporis & sanguinis Domini Quadragesimalia atque Ecclesiastica dissolvi jejunia, omnino credens, cælestem escam, velut terrenam, per aqualiculi fœtidam & sordidam egestionem in secessum dimitti, plane sentis cum Ario*. Et paulo post: *Ergo, o pestifer leno antiqui Serpentis, qui conaris astutia tua corrumpere sensus Christi Sponsæ, quæ est Ecclesia, ut excidatur a charitate tanti & talis Sponsi, credis, nos, vitam incorruptibilem comedentes corrumpere integritatem jejuniorum velut aliquo cibo corruptibili?* Et quæ habentur *in Triodio*, nisi aliquam admittant interpretationem, fortasse delebuntur mandato sacræ Congregationis, quæ ejus expurgationi manum admovit usque a tempore Urbani VIII.

9. Sufficere hæc posse videntur de jejuniorum miraculis, & vel ex sacro Textu, vel ab Ecclesiasticis historiis habentur. Nunc autem cetera prosequamur, quæ ad longa quædam naturalia jejunia pertinere possunt, omissis jejunia

junis dæmoniacis, quæ nihil habent commune cum nostro instituto, in quo agitur de miraculo Beatificationis & Canonizationis gratia, hoc est de miraculis cum virtutibus heroicis conjunctis, ex quarum discussione & approbatione excluditur quæcumque suspicio, quod clam a Dæmone fuerint subministrata alimenta, ut vir scelestus & hypocrita ceteris hominibus appareret longo tempore jejunans; juxta ea, quæ leguntur apud Cardinalem Baronium *ad annum* 434. *num.* 15. *& seqq.* ubi narrat, quamdam puellam natione Arabam a Dæmone obsessam, septuaginta ferme dies & totidem noctes nullo cibo nulloque potu transegisse, sed avem quamdam nocte media consuevisse apparere, quæ ipsi in os nescio quid infundebat; & juxta cetera, quæ plene habentur apud Gasparem a Rejes *quæst.* 58. *num.* 29. apud Mattam *de Canonizat. Sanctorum part.* 3. *cap.* 17. *num.* 3. apud Pignatell. *consult.* 91. *num.* 92. *tom.* ● & apud Stalpartium *par.* 1. *centuriæ posterioris suarum observationum pag.* 151. *& seqq.* Ad quam pariter classem referri possunt jejunia quædam non vera, sed ficta, quale fuit illud cujusdam Antonii Picei, qui populo, se per quatuordecim dies jejunare posse, Angelisque esse familiarem, persuadebat; cujus rei gratia per totam Italiam, Siciliam, & Hispaniam veluti Sanctus prædicabatur. Ejus imposturæ tandem hominibus patuerunt, ut scribit Jovianus Pontanus *lib.* 2. *de sermone: Cum sub Rege Alfonso hujus Ferdinandi patre, quidam, cujus nominis non memini, adiuturniora sua jactaret jejunia, ac quam diligentissime quavis cibi accipiendi huic præriperetur occasio, compertus est postea e candelis, quas hiberno tempore receperat, victum sibi quærere; hæ namque sacchare, cinammomoque, necnon gallinarum carne in minutissimas dissecta particulas, quas extrinsecus sevum, circumdabat, constabant.*

10. Princeps Medicorum Hippocrates in *libro de carnibus, in fine*, ait: *Qui septem diebus absque ullo cibo permanserint, dehinc non possunt, etiam volentes, cibis subveniri, quia jam venter eos non admittit.* Quapropter Franciscus Vallesius *de sacra philosophia cap.* 13. scribit Deum die sexta cibum misisse ad Danielem in lacu leonum detentum, ne si septimam diem attigisset, fame periret: *Hanc ob causam ergo judico, misisse Deum die sexta cibum Danieli in lacu leonum existenti, ne scilicet, si septimam attingeret, periret fame; nam etiam in his, quæ miraculose agit, habet Deus rationem aliquam naturæ, ne plura quam opus sit eveniant miracula.* Alii pro varia ratione temperamenti, ætatis, regionis, temporis anni, consuetudinis, terminum perfecti jejunii protrahunt ad diem undecimum. Præclara de die undecimo est sententia Plinii *lib.* 11. *cap. ult. Homini non utique septimo lethalis inedia. Durasse & ultra undecimum plerosque, certum est.* Adde Zacchiam *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 7. *num.* 6. Fortunius Licetus in suo opere *de iis, qui diu vivunt sine alimento*, multa narrat experimenta eorum, qui per decem, per viginti dies, per octo, per quindecim menses, per plures annos sine ullo cibo & potu vixerunt. Albertus Magnus *lib.* 7. *de animalibus tract.* 3. *cap.* 3. fidenter asserit, se vidisse Coloniæ mulierem, quæ dies viginti, & sæpe triginta sine cibo remansit. Poggius Florentinus testis ocularis narrat, quemdam Gallum, post susceptam Hierosolymitanam peregrinationem, Romam reversum, per integrum biennium sine cibo & potu vitam traduxisse. Bucananus *in historia rerum Scoticarum* tradit, Joannem Scotum victu abstinuisse per triginta, & aliquando per quinquaginta dies integros. Giraldus Fulgosus Quercetanus, aliique exempla afferunt abstinentiæ ad biennium, ad triennium, ad novennium, ad decennium productæ. Alia habentur apud Schenckium *lib.* 3. *observ. medic. tit. de Asitis.* Consimilia referuntur a Donato *de medic. histor. mirab. lib.* 4. *cap.* 22. a Stalpartio *cit. par.* 1. *posterioris centuriæ observationum pag.* 135. *& plurib. seqq.* & a Zacchia *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 7. *num.* 19. *& seqq.* ex quibus inferri posse videtur, hominem, & quodcumque animal posse naturaliter absque ullo alimento externo cibi & potus per longum tempus vitam incolumem traducere. Joannes Vierus in suo opere edito Basileæ 1582. *de lamiis, & de commentitiis jejuniis*, non admittit jejunia naturalia ultra septem dies, & contendit oppositas narrationes esse fabulas, vel illusiones: quod si desint Dæmonis astus, & jejunium per septem dies feratur sine virium amissione, id ait esse miraculo adscribendum. Idem sentit Richardus Holdswort *in prælectionibus Theologicis lect.* 17. *pag.* 639. qui, licet Auctor heterodoxus, ad miraculum refert Christi jejunium: argumento quippe ducto ex factis supra relatis de longiori naturali jejunio, ita respondet: *Non est quod de istis multum simus solliciti, neque enim sunt impedimenta, quominus hoc Salvatoris jejunium sit inter ipsius miracula reputandum; nam sunt valde ambiguæ fidei pleraque recitatæ historiæ, & ad admirationem magis confictæ, quam conscriptæ ad rei veritatem:* At Gaspar a Rejes *jucundar. quæstion. elys. camp. quæst.* 58. *num.* 7. *& num.* 28. acriter reprehendit eos, qui fidem non præstant supra dictis experimentis & narrationibus, de quibus testantur viri docti & fide digni, atque etiam Magistratus pro firmanda veritate accitI.

11. Posita factorum veritate, ut explicetur quomodo longa narrata jejunia naturaliter fieri & tolerari potuerint, nonnulli id referunt ad aquæ potum, quem dicunt nutritioni sufficientem, alii ad terreæ comestionem, aut herbarum, cum aliquæ feminæ gravidæ, aut pica laborantes, terram & cretam avide comedant, & aliqua animalia ex terra vivant, & plantæ terra alantur, & multi fuerint, qui per multum temporis naturali necessitati herbarum ope subvenerint, de quibus apud Rejes *loc. cit. num.* 30. *& plurib. seqq.* & apud Pignatell. *consul.* 43. *n.* 85. *& seqq. tom.* 4.

12. At, his omissis, quæ videntur extranea, cum præsens quæstio non de iis sit, qui non aut alio vixerint alimento, sed de iis, qui sine cibo & potu longam vitam traduxerunt, nonnulli putant, id ab aere, item ab exhalationibus, quæ perpetuo effluunt e corporibus sublunaribus, oriri potuisse. Sed utcumque sit de his, Fortunius Licetus contendit, viventia naturaliter vivere posse per longum tempus, absque eo quod ullo modo nutriantur; putatque, nutritionem non esse semper, & cuicumque animali ad vitam necessariam: cum enim nutritio fiat ob defectionem humidi, qui dicitur radicalis, quod a calore nativo indesinenter absumitur, hinc infert, necessitatem nutritionis auferri posse, quoties aufertur absumptio humidi radicalis, quam absumptionem omnino de medio tolli concludit ab æqualitate caloris & humidi. Censet ergo Licetus, dari posse hanc æqualitatem, eaque perseverante cessare omnem necessitatem nutritionis, hominemque naturaliter jejunium ferre posse toto tempore, quo durat æqualitas. Sententia hæc Liceti non placet Zacchiæ, qui memoratam æqualitatem caloris, & humidi radicalis somnium appellat, & ens rationis: quocirca si admittatur, nonnulla viventia absque ullo externo alimento vivere, & jejunantia longo tempore vitam trahere, docet ipse, ea nutriri ex humore crudo ac pituitoso in eorum corporibus aggregato: quod ut contingat nonnullas circumstantias requirit; quarum prima est, ut calor nativus non acer, nec validus, sed debilis sit respectu copiæ & qualitatis humorum; secunda, ut adsit constrictio pororum cutis, ex ea enim constrictione non solum calor minus dissipatur, sed etiam nova humorum congeries producitur; tertia est, ut pituita & crudi alii humores, qui externi alimenti vicem gerunt, habeant in se humidum quoddam aereum & unguinosum, quod calori non aliter, quam oleum lucernæ, pro pabulo sit. Gaspar a Rejes aliter rem explicat, & prodigiosæ naturalis inediæ ait causam esse ecstaticum quemdam statum caloris naturalis in corde. Vult ergo, eum in corde veluti circumscriptum manere, & ad reliquum corpus aut nihil, aut certe parum se diffundere. Vult reliquas corporis partes ab illo calore quodammodo destitui, cujus ope actiones suas naturales attrahendi, concoquendi, expellendi, & resolvendi exequebantur. Vult denique, eas necessitate compulsas pro sua indigentia, quæ multum non urget, cum modica & tarda sit ipsarum resolutio, nutritionem assumere ex humiditatibus in corpore redundantibus, quæ tunc etiam ob caloris inopiam succrescunt: & hoc modo animantia naturaliter diu vixisse, & vivere posse per longum tempus absque ullo externo cibo vel potu. Ex operibus Liceti, Zacchiæ, & Rejes hæc sumpta sunt omnia; apud quos ceterorum opiniones minus plausibiles referuntur; quas etiam congerit Lapius in supra allata epistola *de inedia Beati Nicolai de Flue*. Uti vidimus, Liceti sententia non placet Zacchiæ, Zacchiæ sententia non placet Cardinali de Lauræa, qui *in* 3. *lib. sentent. tom.* 4. *disp.* 20. *de miraculis art.* 24. *num.* 1023. ex Roderico observat, innumeros homines crudissimis humoribus abundare, debili calore esse præditos, constrictos in hieme habere poros, & jejunium per binos dies ferre non posse. Rejes ipse de veritate suæ sententiæ dubitat, ut ipse fatetur *in cit. quæst.* 58. *num.* 62. & de ea hæc habentur apud Mattam *loc. cit. num.* 26. *Hac Rejes Franco ad propriam opinionem tuendam contra sexdecim alias ab ipso rejectas, quæ utrum sit vera, necne, aliis discutiendum relinquimus; cum nobis sufficiat, Consulta*-

res

res & causarum Patronos animadvertere debere, plurium dierum, mensium, & annorum inediam non solum miraculose pati, sed & astu Dæmonis fingi, & naturaliter per aliquod tempus sustineri posse.

13. Colligitur ex dictis, longa jejunia duplicis esse generis, alia videlicet supra naturam, alia intra naturam; ideoque investigandum remanet, quænam illa sint quæ ad primam, & quænam sint illa quæ ad secundam classem referri debent. Zacchias *in cit. lib. 4. tit. 1. qu. 7. n. 57. & 58.* respondet naturalia esse jejunia, in quibus adsunt circumstantiæ supra ab ipso expositæ, & supra naturam esse, in quibus deficiunt circumstantiæ, hoc est si desit copia pituitæ, desitque restrictio pororum cutis; in quo rerum casu ait, jejunium toleratum ad decem, aut ad summum undecim dies causam habere supra naturam; concluditque, inter miracula fuisse jejunia Moysis, Eliæ, & Christi Domini, cum illis alimentum omne defuerit tum externum, tum internum, quo vita sustineretur. Gaspar a Rejes *cit. quæst. 58. n. 13.* multas inedias miraculo adscribit, quas ait esse ab aliis distinctas, nec opus esse earum causam quærere, cum certum sit, omnipotentis Dei virtute præstari potuisse, ut in Sanctis suis mirabilis appareret. At idem non explicat, ex quibus signis dignosci possit, quænam longa jejunia miraculo, & quænam naturæ sint adscribenda. Scribentes de Canonizatione Sanctorum nonnullas exponunt ad rem, de qua nunc agitur, circumstantias, quas dicunt summopere advertendas. Prima est, si ad probandum aliquem articulum Fidei Dei Servus a Deo petierit longum jejunium sine cibo aut potu, illudque peregerit validus viribus, ac si non jejunasset: & tunc jejunium dicunt miraculo adscribendum. Hinc *Danielis 1. v. 12.* de pueris Hebræis, qui cibis Gentilium contaminari noluerunt contra Dei Leges, legitur, eos dixisse Præfecto: *Tenta nos, obsecro, servos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum, & contemplare vultus nostros, & vultus puerorum, qui vescuntur cibo Regio*; & *v. 15. Post dies autem decem apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo Regio.* Secunda circumstantia sumitur ex moribus ejus, qui longum jejunium servavit: si enim virtutibus heroicis fuerit præditus, & carnem suam crucifixerit cum vitiis & concupiscentiis, & in carne vixerit præter carnem, uti loquitur Apostolus *ad Galat. 5.* tunc jejunium ad longum tempus toleratum miraculo erit adscribendum. Quocirca longa jejunia, quæ in sacro Textu, & in Ecclesiasticis historiis tamquam miracula prædicantur, peracta fuerunt a viris sanctitate conspicuis. Tertia demum circumstantia est, si jejunans jejunium sustinuerit longum, sola sumpta Eucharistia; tunc quippe jejunium erit inter miracula recensendum, juxta historias superius relatas. Has omnes circumstantias, etiam singulatim sumptas, ad miraculum sufficere, late probat Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disput. 20. de miraculis art. 4. num. 1032. & seqq.* Sequitur Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canonizat. tit. 3. in addit. ad cap. 3. num.* [illegible] *& plurib. seqq.* Lapius in sua dissertatione *de inedia Beati Nicolai de Flue pag. 43.* censet, eam inter miracula esse recensendam, licet usque adhuc super ea nullum prodierit a sancta Sede responsum, ob eximias virtutes, quibus ille, dum viveret, fulsit, nec adhuc discussas, & multo minus approbatas. Pignatell. *consult. 43. num. 138. tom. 4.* distinguit inter Profanos & Sanctos; & longum Profanorum jejunium naturæ, & longum Sanctorum jejunium miraculo adscribit; & *consult. 91. tom. 7. in fine* post plura relata concludit, in judicio ferendo de jejunio præmittendum esse judicium de virtutibus: *Quare, attenta hujusmodi magnitudine miraculi* (sermo est de longo jejunio) *censeo, differendam esse ejus approbationem, donec videatur, an reliquæ virtutes in his Servis Dei fuerint in gradu heroico, & miraculorum gratia claruerint; tunc enim coadjuvari ex illis probationes hujus tam insignis abstinentiæ miraculi. Argumentum enim in hoc casu sumendum videtur a sanctitate, scilicet: Est Sanctus: Ergo miraculose abstinuit; non autem e contra: Abstinuit: Ergo est Sanctus.*

14. At, ut nostram tandem promamus sententiam, quam sacræ Congregationis judicio libenter subjicimus, si in causa Beatificationis & Canonizationis aliquo longum proponatur jejunium a Dei Servo factum; quod a Postulatoribus fuisse supra naturam contendatur, sedula de facti cognitione assumenda est indago, de abstinentia videlicet ab omni cibo & potu per totum illud tempus, ad quod dicitur fuisse protractum jejunium; & Postulatores memores esse debent, in hac, sicut & in ceteris probationibus, Fidei Promotores consuevisse esse admodum severos: dum enim agebatur de inedia B. Nicolai de Flue, Petrus Franciscus de Rubeis tunc Fidei Promotor dixit, non sufficere probationes ex custodibus desumptas, qui retulerunt, Beatum nec comedisse nec bibisse, ad eum videlicet cibum non fuisse delatum, nec aquam in illis locis extitisse, qua sitim extinguere potuerit, cum terra & herbis vesci potuerit. Posita facti probatione, videndum erit, an jejunium a morbo inceperit, juxta ea quæ habentur *in dissertatione* de qua infra (non solum quippe Medici, sed etiam Theologi longa naturalia jejunia admittunt id ægrotis, quemadmodum adnotavit Cornelius a Lapide *ad cap. 4. Matthæi vers. Quæres, an per naturæ vires*) &, quatenus a morbo non inceperit, videndum, an Dei Servus, vel Beatus tempore jejunii bene se habuerit, ut *in eadem dissertatione* habetur, ubi *§. 13.* & *§. 31.* pleræque longorum jejuniorum historiæ tamquam veræ admittuntur, sed statuitur, nullam tamquam veram agnosci posse, in qua aliquis longo tempore vivere potuerit sine cibo & potu, si sine morbo cœperit jejunare, vel si in jejunio permanserit integre & perfecte valens. Quapropter Joannes Jacobus Scheuchzerus *in physica sacra t. 4. pag. 1314. ad cap. 4. Matthæi* ad rem, de qua nunc agitur, scribens de Christi jejunio adnotavit: *Occurrunt equidem in scriptis Medicorum inediæ diutinæ exempla, quæ ad quadraginta dies sese protendunt, & ultra, sed in hominibus ægris, qui vel exiguam passi sunt corporis consumptionem, vel tanta copia congestos habent viscosos humores, aut pinguedinem, ut hæc vel illi in massam sanguinis resumpti nutrimenti loco servire queant. Sed hic nihil tale. Est Salvator noster corpore sanus, fluida servant circulum, eumque ordinatissimum, consumitur corpus, deberetque necessario restaurari absumptum cibo & potu.* In *tomo 4. supplementi ad historiam Patris le Brun de superstitionibus* fuse exponitur historia cujusdam puellæ Gratianopolitanæ, annorum quindecim, quæ quatuor circiter annis abstinuit a cibo & potu, & bene valebat anno 1737. quo editum est super hoc longo jejunio judicium a Carolo Fontenetto Medico. *In cit. tom. 4.* extat hujus Medici judicium putantis, jejunium naturale fuisse. Verum utcumque sit de veritate facti, & de ratione judicii a Medico lati, cum ipse *pag. 433.* dicat, puellam ante quatuor annos morbo violento fuisse oppressam, & ab eo paulatim liberatam, ita ut inceperit aliquid edere; & paulo post in morbum relapsam, a cibo & potu abstinere cœpisse, nec tempore subsequenti potuisse, non dicam aliquid comedere, sed ne guttam quidem aquæ haurire; unusquisque facili negotio cognoscere poterit, jejunium a morbo cœpisse, &, quatenus naturale censendum sit, non repugnare propositioni supra firmatæ. Ad judicium ferendum in re, de qua nunc agitur, hoc est an longum jejunium fuerit supra naturam, illud quoque necessarium erit perpendere, qua de causa fuerit susceptum. Christus Dominus jejunio non indigebat; illud autem suscepit, ut nobis exemplo ostenderet, quo apparatu sit opus res magnas aggressuris. Patres adduht, eum exemplo suo voluisse inchoare, & quasi consecrare Quadragesimale jejunium in Ecclesia servandum. Hinc S. Hieronymus *in Isaiam l. 16. cap. 57. col. 688. oper. tom. 4.* ait: *Et ipse Dominus totidem diebus* (idest 40.) *in jejunio permansit, ut nobis solemniores jejuniorum dies relinqueret.* Similia habentur apud S. Augustinum (*epist. 55. alias 119. oper. t. 2. col. 139.*): *Quadragesima jam jejuniorum habet auctoritatem, & in veteribus libris ex jejunio Moysis, & Eliæ, & ex Evangelio, quia totidem diebus Dominus jejunavit.* Accedit Auctor Operis imperfecti *homil. 5. in Matthæum* (*inter S. Joan. Chrysost. oper. t. 6.*) *Jejunavit quadraginta diebus propter duas causas: primum, ut nobis adversus tentationes jejunandi daret exemplum; deinde ut quadragesimi jejunii nostri poneret mensuram.* In veteri Testamento legitur, Reginam Esther, & Nehemiam, cum se præpararent ad liberationem populi sui, initium duxisse a jejunio; & in novo, Antiochenos ad jejunandum prius convenisse, ut Pauli & Barnabæ ministerium, quod tanti momenti erat, Deo commendarent. S. Augustinus *in epist. ad Casulanum* refert, cum S. Petrus Romæ congressurus esset cum Simone Mago die Dominico, die Sabbathi jejunium indixisse. Et S. Hieronymus *in prologo super Matthæum*, & Eusebius *in Ecclesiastica historia* narrant, cum Joannes rogatus esset ab Ecclesiis, ut contra Ebionem, & Cerinthum scriberet Evangelium, se id facturum respondisse, si Ecclesia Catholica publice antea jejunasset. Ostendunt hæc omnia, de causa assumpti jejunii esse inquirendum, antequam de ejus qualitate feratur judicium. Admissa causa,

ad

ad ulteriora progrediendum est, & videndum, an jejunans tempore jejunii a ceteris piis operibus abstinuerit, quæ exercere tenebatur; cum juxta Theologos bonum & laudandum nullatenus sit jejunium, quo jejunans a ceteris piis operibus exercendis impediretur. Quare S. Hieronymus in *epist. ad Demetriadem* 130. *al.* 8. *col.* 982. *t.* 1, de servanda virginitate ait: *Sic debes jejunare, ut non palpites, & respirare vix possis, & comitum tuarum vel porteris vel traharis manibus, sed ut, fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in psalmis, nec in vigiliis solito quid minus facias.* Ad rem facium ea quoque, quæ alibi a Nobis adducta sunt, cum loquebamur de corporis mortificationibus per Dei Servos assumendis. Spectandi sunt demum mores & virtutes ejus, de cujus longo agitur jejunio: quapropter S. Paulinus Nolanus Episcopus *in epist. ad Celantiam matronam* (*inter epistolas S. Hieronymi epist.* 148. *al.* 14. *col.* 1099. *t.* 1,) recte scribit: *Quid autem prodest tenuari abstinentia corpus, si animus intumescat superbia? Quam laudem merebimur de pallore jejunii, si invidia lividi simus? Quid virtutis habet, vinum non bibere, & ira atque odio inebriari? Tunc, inquam, præclara est abstinentia, tunc pulchra atque magnifica castigatio corporis, cum est animus jejunus a vitiis. Immo qui probabiliter ac scienter abstinentiæ virtutem tenent, eo affligunt carnem suam, quo animæ frangant superbiam, ut quasi de quodam fastigio contemptus sui atque arrogantiæ descendant ad implendam Domini voluntatem, quæ maxime in humilitate perficitur.*

15. Si omnia jam dicta concurrant, jejunium naturam excedere judicandum erit. An autem de eo agendum sit tamquam miraculo pro Beatificatione & Canonizatione, illud certum est, de eo egi non posse ad Canonizationem obtinendam, cum miracula ad obtinendam Canonizationem supervenisse debeant post indultam venerationem, juxta ea quæ alibi dicta sunt: & quod attinet ad judicium super Beatificatione, difficultas oritur nunquam antea, quod sciam, in sacra Congregatione proposita, eademque ex duplici capite; primum est, quod hujusmodi abstinentia miraculum est Servi Dei, dum viveret, at ex alibi dictis potissimum momentum constituendum est in miraculis post ejus obitum. Alterum est, quod non sufficit, aliquid esse supra naturam, ut de eo tamquam miraculo agendum sit in Beatificationis judicio. Exemplum est in extaticus, & raptibus; de illis quippe agitur in judicio Beatificationis, non tamen proponuntur tamquam miracula post discussum dubium de virtutibus, sed in eodem de virtutibus dubio tamquam signa supra naturam orationis & contemplationis; ex hoc autem efficitur, ut etiam dubitari possit, utrum longum & naturam excedens jejunium proponendum sit tamquam miraculum post dubium virtutum, an in eodem dubio virtutum uti quid maximopere conducens illustrandis pœnitentiis, & mortificationibus corporis a Servo Dei assumptis, dum erat in humanis.

16. Celebre est Bononiense Institutum an. 1712. erectum, Senatui Bononiensi dono datis a numquam peritura memoriæ insigni viro Comite Aloysio Ferdinando Marsilio, singulari Nobis, dum viveret, amicia juncto, telescopiis, horologiis, quadrantibus, organis aliis astronomicis, machina pneumatica, metallorum matricibus, salibus, sulphuribus, & aliis hujusmodi, quæ incredibili sumptu & labore comparaverat, universaque hac supellectili distributa in conclavia singula domus amplæ & capacis, Clemente XI. liberaliter permittente, ut pecunia ex vectigalibus in Institutum erogaretur, rem totam peragentibus sex Senatoribus a Senatu electis, ut perpetuam haberent in Instituto potestatem. Usque ab an. 1690. erat Bononiæ Academia quædam, ad quam Studiosi conveniebant de physicis rebus disputentes. Memoratus Marsilius egit cum Senatu de copulanda Academie cum Instituto; quod & factum est: & historiam tum Instituti, tum Academiæ una cum commentariis de iis, quæ in Instituti Academia ad varias disciplinas illustrandas tractata sunt, typis Bononiensibus edidit Doctor Franciscus Maria Zanotus a Secretis memoratæ Academiæ, de quo alio in loco debita cum laude locutus sum. Celebres ergo hujus Academiæ viros interrogavi, quid de longis inediis & jejuniis sentirent, num videlicet naturæ viribus ad menses & annos produci possint, an Fortunii Liceti, Gaspari a Rejes, & Pauli Zacchiæ opiniones a Veterum doctrinis depromptæ conveniant cum dogmatibus recentiorum Medicorum. Ut mihi gratam rem facerent Academici, pluries inter se sermones habuerunt, studia & observationes factas simul contulerunt, & elegantissimam deinde dissertationem eruditione & doctrina refertam, solidisque principiis innixam exhibuerunt, quam operæ pretium esse censui in calce hujus primæ partis Libri quarti inserere, ut palam fiat, non deesse in hac civitate Studiorum matre viros eximios, & ne si eorum labores, dissimulatis Auctoribus, in Opus hoc meum inseruissem, tamquam plagiarius traducerer. Præ ceteris Academicis Jacobus Bartholomæus Beccarius, Medicus longe clarissimus, in geometricis & philosophicis studiis tam exercitatus, quam qui maxime, & Matthæus Bazanus Philosophus & Medicus probatus ac disertus, in concinnanda dissertatione conjunctis viribus laborarunt.

CAPUT VIGESIMUMOCTAVUM.

De quibusdam spiritalibus miraculis.

1. PLURIES contigit, aliquos non modo malos & impios, sed etiam probos & pios viros Dei permissu tanta vi ab impuro genio, seu stimulo infestari, ut eorum Confessarii timuerint, ne amentiæ, vel desperationi essent proximi. Præscriptæ eis fuerunt preces, præscripta jejunia, demandatæ vigiliæ, & cruentæ flagellationes; sed hærentibus animo impressis altius libidinosis imaginibus, Spiritus successit blasphemiæ, Sanctos videlicet vel nullos esse, vel fucdos, & Deum etiam crudelem, qui aut homines peccare cogeret, aut certe humana non curaret. Discussa re inter Magistros spiritales aliquibus ex eis in mentem venit hominem periclitantem commendare alicui Dei Servo, vel Beato, qui, dum viveret, præcipua heroicæ castitatis laude excelluerit: cumque delata Sancti ad periclitantem Reliquia, ipsoque eum summa cum fiducie invocante, ut a Deo sibi gratiam impetraret liberationis a Spiritu nequam, ad primum Reliquiæ contactum sublatos illico fuerit uterque immundus, & blasphemans Spiritus, menteque & corpore exierit, nec unquam postmodum, vita licet producta ad plures annos, redire sit ausus, omnisque non modo impura & impia tentatio, sed illius timor omnis penitus evanuerit, ut jam non magis, immo minus in his, quam in aliis religiosis virtutibus gravis culpæ periculum timuerit, ita attestantibus tum ipso, tum ejus Confessario; quæstio exorta est, an id esset miraculo adscribendum a Deo patrato intercessione Servi Dei, qui fuit invocatus, & ad cujus Reliquiæ contactum perfecta liberatio consecuta est.

2. Consulti insigniores Theologi, videlicet Benedictus Justinianus, & Petrus de Alagor [illegible] Societatis Jesu in ea fuerunt sententia, ut id esset [illegible] adscribendum ratione modi, quo res conti[illegible] nodum miraculo fuit curatio socrus Simonis, quæ Christi Domini contacto illico convaluit. Licet enim febris arte medica curari potuisset, non tamen subito, sed temporis decursu, & usu medicamentorum. Addiderunt, difficillime hæc mala spiritalia curari, sive a corporis constitutione, sive a Dæmone oriantur; & notarunt pacem tranquillitatemque consecutam, & continenter perseverantem ut miraculi indicium. Venerabil. Dei Servus Cardinalis Bellarminus super eadem re consultus dubitavit, an liberatio, proprie loquendo, miraculo esset adscribenda; sensit autem, gratiam esse cuicumque vero miraculo parem, & quæ Servi Dei sanctitatem apertissime indicat. Julius Cæsar Lagalla Artium & Medicinæ Doctor vocatus ad ferendum suffragium dixit, si vexatio a morbo procedebat, qui dicitur *Satyriasis*, de miraculo non esse dubitandum propter sanationem tam citn factam, & absque remedii applicatione: talis enim morbus (inquit) fit a causa vehementi, nempe ex copiosa effusione spiritus calidi ob dilatationem arteriarum, vel ex flatus copia ibi excitata; & quamvis curationem admittat, periculosus est, & aliquando occidit, nec ita facile naturaliter solvitur.

3. Suffragia tum Theologorum, tum Cardinalis Bellarmini, & Medici typis edita fuerunt *in Informatione causæ S. Aloysii Gonzagæ* exarata a Budriolio Societatis Jesu Theologo, causæ diligentissimo Postulatore. In causa S. Raymundi de Pennafort propositus fuit casus cujusdam Fratris Martini Conversi Ordinis S. Dominici: cum enim hic in seculo degens lasciviam vitam duxisset,

& Religionem ingressus a carnis stimulis vehementer vexaretur, considerans sanctitatem S. Raymundi adhuc viventis, & eximiam ejus pietatem in Missa celebranda, supplex oravit Dominum, ut ejus meritis salutare sibi præstaret auxilium adversus carnis molestias; cumque ejus Missæ assistens ipsum Dominum Jesum Christum forma pueri in ejus manibus videre meruisset, ex eo tempore, licet multum vixerit, nunquam carnis stimulos sensit. Inter Auditores Rotæ juxta morem tunc temporis receptum disputatum est, an ea res esset miraculo adscribenda; ipsique affirmando responderunt, uti colligitur ex ipsorum relatione *in tertio miraculo art.* 10. Cardinales sacris ritibus præpositi juxta morem pariter tunc temporis receptum sedulo examinarunt adducta in relatione Rotali, nec dubitarunt liberationem a carnis stimulis vero miraculo adscribere, uti habetur in Actis causæ Sancti Raymundi editis a Penia *pag.* 295. *& pag.* 324. & ejus liberationis mentio fit in bulla Canonizationis ejusdem S. Raymundi §. *Nam Frater Martinus*. In causa S. Philippi Nerii de simili liberatione actum fuit inter Rotæ Auditores, eademque miraculo adscripta est, ut habetur in ipsorum relatione *num.* 43. *tit. de miraculis post mortem*, ubi ita legitur: *Reverendus Vincentius Valesius cum anno* 1601. *mense Junii, sive Julii gravissimam carnis tentationem tam in mente, quam corpore pateretur, ita ut nec etiam Sacrum faciens ab hujusmodi tentatione, quamvis enixe Deum precaretur, liberari posset, legens vitam Beati Philippi, statim ac pervenit ad exemplum supra dicti N. a carnis periculo liberati; orans ipsum Beatum Philippum, ut, sicut illum liberaverat, ita a Deo obtineret, ut ipse a sua tentatione liberaretur, statim ille omni tentatione, qua tantopere molestabatur, adeo se liberum sensit &c.* quod ipsum habetur in bulla Canonizationis, ut ex sequentibus verbis desumitur *pag.* 324. *eod. Canoniz. Nonnullos sola ejus vitæ lectione, ut Vincentium Valesium, qui vehementi vexatus tentatione supra dictum exemplum perlegens* (Stephani videlicet Calcinardi, qui ab impurissima quadam femina sollicitatus, sancti Viri Reliquiis, quas devotionis ergo secum deferebat, sibi pectus occolta quadam vi percuti sensit) *ex animo Philippum compellans, his verbis affatus est: Cur modo non id ipsum mihi abs te, Pater? Eodem temporis instanti discessit omnis illa permolesta mentis agitatio.*

4. Horum miraculorum magnitudinem extollit Cardinalis Bona in suo tractatu *de discretione spirituum cap.* 6. *num.* 9. En ejus verba: *Quæ vero* (loquitur de miraculis) *in animis patrantur, vere & absolute nota sanctitatis censenda sunt; non enim solet Deus ad tantum opus, cujusmodi est perfecta ad Deum conversio, quempiam assumere, qui sibi gratus non sit. Unde usu compertum est, neminem unquam hypocritæ suasu vere conversum fuisse; & licet aliqua virtutis argumenta protulerit, ea tamen successu temporis emarcuerunt, & ad nihilum redacta sunt.* Et ante ipsum de prædictis miraculis sequens latum fuerat judicium a Beato Raymundo de Capua Confessario S. Catharinæ Senensis in ejus *vita part.* 2. *cap.* 7. cui titulus est, *D' ALCUNI MIRACOLI PER VIRTU' DIVINA OPERATI DA QUESTA SANTA VERGINE CIRCA LA SALUTE DELL' ANIME. E perchè quanto lo spirito precede al corpo, tanto que' miracoli spirituali precedono a quelli, che furono fatti in benefizio del corpo, perciò ho risoluto io di descrivere prima quelli, che per la liberazione dell' anime adoperò il Signore per mezzo di Caterina, ed appresso quelli, che recaron salute a' corpi de' Prossimi.* Plura super hoc argumento collecta habentur apud Pignatellum *consult.* 177. *n.* 39. *& seqq. tom.* 10. ubi post plura *n.* 46. ita concludit: *Ut ergo suorum Servorum mirabilem sanctitatem Dominus commendaret, ceteris ejus miraculis hoc adjungit miraculorum genus altissimum, conversiones subitas rebellium voluntatum, quæ quidem inter prodigia loco supremo Apostolico examini sunt proponenda.*

5. Similis huic alia est controversia a Theologis examinata, utrum, videlicet impii justificatio sit opus inter miracula recensendum, de qua S. Thomas 1. 2. *quæst.* 113. *art.* 10. ubi S. Doctor tria docet consuevisse inveniri in hujusmodi operibus; quorum primum est ex parte potentiæ agentis, cum aliquid sola virtute Divina fieri potest, & hac ratione tam justificatio impii, quam creatio mundi, & universe omne opus, quod a solo Deo fieri potest, miraculum, licet minus proprie, dici potest; secundum est, cum forma inducitur supra naturalem potentiam materiæ, uti contingit in mortui suscitatione, & hac ratione justificatio impii non est miraculo tribuenda, cum anima naturaliter non sit incapax Gratiæ; eo enim ipso quod facta est ad imaginem Dei, capax est Dei per Gratiam; tertium est, cum in opere aliquid invenitur præter solitum & consuetum efficiendi ordinem, uti accidit in infirmo, qui sanitatem perfectam assequitur subito præter solitum cursum sanationis, quæ fit a natura, vel arte; concluditque S. Doctor, justificationem impii hac ratione aliquando esse, aliquando non esse miraculo adscribendam; non esse videlicet, quando juxta communem & consuetum cursum justificationis, Deo movente interius animam, homo convertitur ad Deum primo quidem conversione imperfecta, ut postmodum deveniat ad perfectam; esse vero, cum Deus tam vehementer animam movet, ut statim quamdam perfectionem justitiæ assequatur. Hoc ipsum S. Doctor docuerat *in* 4. *sent. dist.* 17. *qu.* 1. *a.* 5. Doctrinam D. Thomæ latissimæ comprobant Salmanticenses *in curs. Theolog. tom.* 6. *tr.* 15. *dub.* 4. *disp.* 4. §. 2. *n.* 60. ubi ajunt, justificationem impii esse aliquando miraculum proprie & stricte sumptum, cum enim miraculum proprie & stricte sumptum fit, quando effectus aliter producitur, ac produci petit, si justificatio fiat præter modum, quem ex sua postulat conditione, concludunt, de miraculo non esse dubitandum. Pro assertionis confirmatione animadvertunt, proprium & naturalem modum justificationis esse, ut infidelis, vel impius a dispositionibus minus perfectis progrediatur ad perfectiores, ex quo fit, ut, si hoc ordine relicto justificatio contingat, quemadmodum colligi potest ab exemplis infra referendis, justificatio & conversio miraculis sint adscribendæ. Concordant ceteri Theologi, & præsertim Suarez *de Gratia lib.* 7. *cap.* 25. *n.* 7. *& seqq.* ubi *n.* 9. ait, miraculo fieri justificationem, cum Deus non movet hominem ad justitiam modo accomodato naturæ ejus, sed tam vehementer ut subito illum justificet: cumque sibi opposuisset, opus numquam ad miraculi rationem accedere, nisi excedat capacitatem naturalem subjecti consentaneam tali formæ, & justificationem numquam excedere capacitatem animæ idoneam Gratiæ, quantum ordo naturalis Gratiæ exigere potest, respondet, opus non semper miraculi rationem habere propter substantiam facti, sed interdum etiam propter modum faciendi; & sic in allato rerum eventu justificationem miraculi naturam nomenque capere.

6. Communis ergo & recepta esse videtur sententia, ut impii justificatio vere & proprie miraculum sit, cum, adjuvante Dei Gratia, præter ordinem consuetum fit, & in primo momento in quo est, seclusis consuetis præcedentibus minus perfectis dispositionibus, perfectionem assequitur, eodemque statu ad longum tempus perseverat.

7. Allatis supra exemplis alia nonnulla addimus. Primum desumitur ex Sancto Augustino (*lib.* 22. *de civit. Dei cap.* 8. *col.* 668. *tom.* 7. *oper.*): *Fuit ibi vir in ordine suo primarius, nomine Martialis, ævo jam gravis, & multum a religione abhorrens Christiana. Habebat sane fidelem filiam, & Generum eodem anno baptizatum. Qui cum eum ægrotantem multis & magnis lacrymis rogarent ut Christianus fieret, prorsus abnuit, eosque a se turbida indignatione submovit. Visum est genero ejus, ut iret ad Memoriam Sancti Stephani, & illic pro eo, quantum posset, oraret, ut Deus illi daret mentem bonam, qua credere non differret in Christum: Fecit hoc ingenti gemitu & fletu & sinceriter ardente pietatis affectu: deinde abscedens aliquid de altari florum, quod occurrit, tulit, eique, cum jam nox esset, ad caput posuit. Tunc dormitum est, & ecce ante diluculum clamat, ut ad Episcopum curreretur, qui mecum forte tunc erat apud Hipponem. Cum ergo audisset eum absentem, venire Presbyteros postulavit, venerunt, credere se dixit: admirantibus atque gaudentibus omnibus baptizatus est. Hoc, quamdiu vixit, in ore habebat:* Christe, accipe spiritum meum; *cum hæc verba Beatissimi Stephani, quando lapidatus est a Judæis, ultima fuisse nesciret, quæ huic quoque ultima fuerunt; nam non multo post etiam ipse defunctus est.* Alterum sumimus *ex lib.* 7. vitæ S. Bernardi Abbatis descriptæ in libro, cui titulus, *Exordium magnum Cisterciense dist.* 2. *cap.* 6. post Opera S. Doctoris edit. Mabillonea: ibi quippe narratur, Monachum quemdam per Dæmonum fallacias ad tantam cordis inopiam devenisse, ut negaret, panem & vinum in Sacramento altaris converti in corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, & in ea hæresi pertinaciter per multum tempus perseverasse. Refertur, re delata ad S. Bernardum Abbatem, ipsi per virtutem obedientiæ præcepisse, ut crederet: *Constrictus itaque virtute obedientiæ Monachus, penitus sine Fide, ut sibi videbatur, ad altare accessit,*

cessit, *communicavit*, *sanctique Patris merito confestim illuminatus*, *Fidem Sacramentorum recepit*, *quam etiam intemeratam usque ad diem mortis suæ conservavit*. Prima conversio Martialis a S. Augustino describitur intercessioni S. Stephani, & tamquam miraculum recensetur. Altera Monachi conversio adscribitur intercessioni S. Bernardi; & eadem quoque inter miracula refertur. In his autem conversionibus non desunt requisita superius exposita, subitaneæ videlicet conversionis, ac perseverantiæ.

8. Verum, ut similium conversionum, miraculorumque spiritalium habenda sit ratio in causis Beatificationis & Canonizationis, & ad effectum Beatificationis & Canonizationis, necessarium esse videtur, ut aliquo externo signo confirmentur & corroborentur; de quo signo testes *contestes* fidem faciant. Cum enim, ex alibi dictis, clara & perspicua debeant esse documenta, & probationes debeant esse (uti dicitur) luce meridiana clariores in causis, de quibus agitur, tales profecto illæ non essent, quæ desumerentur ex attestatione ejus, qui se momento temporis conversum prædicat, & juramento asserit, necnon ex attestatione Confessarii ipsius, qui totum id, quod refert, ex ore ejus refert, nisi forte qui se conversum asserit, talis esset probitatis, ut nefas esset ejus dicto fidem non præstare. Fuit hoc significatum a S. Thoma *in* 1. 2. *cit. quæst.* 113. *ar.* 10. *Quandoque vero tam vehementer Deus animam movet*, *ut statim quamdam perfectionem justitiæ assequatur*, *sicut fuit in conversione Pauli*, *adhibita etiam exterius miraculosa prostratione*: *& ideo conversio Pauli tanquam miraculosa in Ecclesia commemoratur celebriter*. Sequitur Suarez *de Gratia lib.* 7. *cap.* 25. *n.* 9. *Et tunc necesse est*, *ut vel ad excitandum*, *& convertendum hominem Deus aliquo miracula saltem externo utatur*, *ut fecit in Divo Paulo*. Adhæret Arauxo *in decisionibus moralibus tract.* 3. *quæst.* 23. *num.* 80. ubi postquam exposuit ad rationem miraculi requiri, ut sit opus excedens facultatem naturæ creatæ agentis, ut sit insolitum, & præter ordinariam legem in eodem ordine contingens, ita ait: *Defectu secundæ conditionis deficit a ratione miraculi justificatio impii adulti sive cum Sacramento*, *sive extra illud per proprios actus supernaturales dispositivos*, *quia licet Gratia in se sit forma ordinis supernaturalis excedens totam naturæ facultatem*, *veruntamen infunditur homini adulto in casu posito secundum modum consuetum in Ecclesia*, *& secundum ordinariam legem ordinis Gratiæ*; *secus foret*, *si repente*, *aut sine propriis actibus dispositivis*, *aut cum insolitis circumstantiis a statu peccati*, *sive ab actuali peccato ad statum Gratiæ raperetur*, *qualis fuit Pauli Apostoli justificatio*, *cujus propterea conversionem ut vere miraculosam celebrat Ecclesia*. Dictum est superius, in causis Beatificationis & Canonizationis, & ad effectum Beatificationis & Canonizationis videri necessarium esse, ut conversiones aliquo externo signo confirmentur & corroborentur. Licet enim fortasse aliquando absque prædicto externo signo nonnullæ conversiones in causis Beatificationis, & Canonizationis tamquam miracula fuerint receptæ, quatenus id non processerit ex fide data ei, qui se conversum asseruit, de cujus probitate nefas fuisset dubitare, semper verum erit dicere, non iis sed ceteris indubitatis miraculis innixum fuisse Decretum Beatificationis, aut Canonizationis, cum in hisce causis plura discutienda proponantur miracula., & nonnulla rejiciantur, nonnulla admittantur, & inter ea, quæ admittuntur, nonnulla sint, quibus innititur Decretum Beatificationis & Canonizationis, quæ severissimo perpenduntur examine, & nonnulla admittantur tamquam supra numerum, quæ magno quoque studio examinantur, sed quod æquale ei non est, quod priora miracula perpenduntur; tum quia, illis non innititur Decretum Beatificationis & Canonizationis; tum quia, si aliquod dubium in eis occurrat, tollitur per alia miracula indubitata & certa.

9. Tres sunt conversiones, quas Theologi inter miracula recensent, conversio videlicet Sancti Latronis, conversio Sancti Matthæi, & conversio Sancti Pauli, quam celebrat Ecclesia universalis, juxta ea quæ a Nobis referentur *in* 2. *part. libri* 4. *cap.* 9. *num.* 4. Theophilus Raynaudus *operum tom.* 9. *cap.* 7. *de metamorphosi Latronis in Apostolum* notat, in Sancto Latrone nullam præcessisse Fidei auditionem, quæ, licet pertineat ad Gratiam externam, alicujus tamen est usus in conversionibus; notat, aliam defuisse præparationem, quæ est annexa auditioni, ubertatem videlicet externorum argumentorum, quæ solet recenter Fidem capessentes permovere, & eos præparare excipiendæ Gratiæ Divinæ; animadvertit præterea, multa contraria & avocantia Sancto Latroni obversata fuisse, judicium videlicet sapientissimorum populi Hebraici, præsumptionem ex supplicio irrogato & condemnatione ad mortem turpissimam; & post ea ita concludit *num.* 6. *pag.* 501. *Itaque plene apparuit*, *Deum in tanta extrinseca doctrinæ*, *& manuductionum ad Fidem sterilitate*, *singulari modo & ad miraculum accedente*, *Latroni interiorem aurem aperire per se ipsum*, *& in schola interna per instinctum potentissimum*, *tametsi suavem & eluctabilem aperire profligatissimam illuc usque*, *& habitus a Fidei sanctitate alienissimam perditissimi hominis voluntatem ad inducendum Fidei assensum &c. Quare nulla ratione negari potest*, *quin Latronis ad veram Fidem deductio cum tam tenui apparatu*, *vel etiam nullo præter ordinarium morem*, *plena miraculi & omnino eximia videri debeat*. De S. Latrone S. Eucherius sive alius Auctor *in homilia de eodem* ait: *Laudabilius*, *hoc itaque in Latrone*, *& magnificentius fuit*, *quod dominatu addictum*, *& inter extrema deficientem supplicii Dominum credidit*, *quod si inter virtutum opera credidisset*. De conversione S. Matthæi habetur Lucæ 5. *vers.* 27. *Vidit Publicanum nomine Levi* (sermo est de Christo) *sedentem ad telonium*, *& ait illi*: *Sequere me*, *& relictis omnibus surgens secutus est eum*; & Marci 2. *vers.* 14. *Vidit Levi Alphæi sedentem ad telonium*, *& ait illi*: *Sequere me*, *& surgens secutus est eum*; & Matthæi *cap.* 9. *vers.* 9. *Vidit hominem sedentem in telonio Matthæum nomine*, *& ait illi*: *Sequere me*, *& surgens secutus est eum*. S. Hieronymus super *Matthæum* ait, eum de Publicano repente factum esse Apostolum; & Ven. Beda super *Lucam* subjicit, de Publicano in Apostolum, de Telonario in Evangelistam mutatum fuisse; & S. Thomas *quodlibet.* 5. *art.* 21. docet Matthæum a principio vocatum esse ad statum perfectionis, primo videlicet ad Discipulatum Christi, & subinde ad Apostolatum, licet eum posterius aliquanto consecutus sit. Porphyrius & Julianus impie Matthæum accusant, quod stulte secutus sit Christum, hominem sibi minime notum. At S. Hieronymus *in Matthæum cap.* 9. *vers.* 9. *oper. tom.* 7. eos his verbis refellit: *Certe fulgor ipse*, *& majestas Divinitatis occultæ*, *quæ etiam in humana facie relucebat*, *ex primo ad se venientes trahere poterat aspectu*; & in illud idem *Evangelium Matthæi cap.* 21. *vers.* 13. docet, maximum & præclarissimum omnium miraculorum Christi fuisse ejectionem ementium & vendentium, itemque nummulariorum e templo, quandoquidem ab ejus oculis & facie Divinitatis elucebat majestas: *Mihi*, *inter omnia signa quæ fecit*, *hoc videtur mirabilius esse*, *quod unus homo*, *& illo tempore contemptibilis*, *& intantum vilis*, *ut postea crucifigeretur*, *Scribis*, *& Pharisæis contra se sævientibus*, *& videntibus lucra sua destrui*, *potuerit ad unius flagelli verbera tantam ejicere multitudinem*, *mensasque subvertere*, *& cathedras confringere*, *& alia facere quæ infinitus non fecisset exercitus*; *igneum enim quiddam atque sidereum radiabat ex oculis ejus*, *& Divinitatis majestas lucebat in facie*. Denique quid contigerit in conversione S. Pauli, plene describitur *in Actis Apostolorum cap.* 9. ubi refertur, eum, dum iret Damascum, ut, si quos Christianos invenisset, vinctos perduceret in Jerusalem, circumfusum fuisse luce de cælo, vocem cælitus audivisse, quam comitantes quoque audiverant, cæcum evasisse, visum subinde recuperasse, & primo lucis intuitu in terram cecidisse, sive pedes esset, uti fuse probat Thomas Massutius *in vita D. Pauli lib.* 2. *cap.* 2. sive equo insideret, ut nonnulli putant, seu potius mulæ, vel asino, uti novissime ostendere conatur Joannes Interian de Ayala in suo opere *de Christiano Pictore lib.* 5. *cap.* 5.

19. Hæ sunt conversiones, quas inter miracula recensent Salmanticenses loco supra citato num. 63. At in omnibus & singulis prædictis aliquid externum mirabile fuit, *Memento mei*, *Domine*, *dum veneris in regnum tuum*; verba fuerunt a Sancto Latrone prolata, de quorum excellentia hæc habet S. Eucherius sive alius Auctor *loc. cit.* *Non dixit*: *Si Deus es*, *de præsenti supplicio eripe me*; *sed magis*: *Quia Deus es*, *de futuro judicio libera me*. *Quam cito eum replevit Sancti Spiritus eruditio! Per quam futuri examinis diem cogitans*, *intolerabile probat esse*, *quod metuit*, *Prædicat sæculis Judicem*, *Regemque sæculorum*, *nondum Discipulus*, *& jam Magister*, *atque ex Latrone Confessor*. In conversione Sancti Matthæi Sanctus Basilius *interrogat.* 8. *Regulæ* (*oper. tom.* 2.) egregie exponit, quæ extrinsecus apparuerant: *Non telonii solum emolumenta reliquit*, *sed pericula etiam contempsit*, *quæ a magistratibus tum si-*

bi tum consanguineis suis impendebant, quod vectigalium rationes reliquisset infectas. Et S. Gregorius *in Evangelia homil.* 24. animadvertit, Petrum post conversionem ad piscationem rediisse, non autem Matthæum ad telonii negotium, cum primum sine peccato, alterum vero non sine peccati periculo exerceri posset. Inutile est autem de mirabilibus externis signis sermonem habere, quæ non defuerunt in conversione S. Pauli, cum ex supra dictis sufficiens eorum notitia haberi possit.

CAPUT VIGESIMUMNONUM.

De ejectione Dæmonum a corporibus obsessis.

1. UT recto ordine procedatur, inquirendum primo est, quinam dicantur obsessi a Dæmone, secundo, an istiusmodi obsessi dentur; tertio, quænam sint signa veræ obsessionis; quarto, quibus modis liberentur obsessi; ultimo, an in hac liberatione obsessorum, & Dæmonum ejectione miraculum intercedere possit.

2. Initio autem ducto a primo, duo requiruntur, ut aliquis obsessus dici possit, alterum, ut in eo Dæmones sint, alterum, ut in eum aliquam etiam potestatem acceperint. Ita Thyræus in suo tractatu *de obsessis a Spiritibus Dæmoniorum hominibus par. 1. disputationis cap.* 2. qui etiam explicat, quomodo Dæmones hominibus insint obsessis: nec enim insunt ut accidentia suis subjectis, cum hi Spiritus sint veræ & perfectæ substantiæ, non ut partes suis totis & compositis, cum homo constet anima & corpore, & Dæmones in obsessis non gerant vices animæ aut corporis; non ut duæ perfectæ naturæ concurrentes, quæ in una hypostasi recipiantur, cum in solo Christo Domino una hypostasis, naturas humanam & Divinam suscipiat; sed Dæmones in hominibus, quos obsident, sunt ut motores in corporibus quæ movent, ita videlicet, ut nullam corpori hominis qualitatem imprimant, nullum ipsi dent novum esse, nec proprie unum quid constituant cum homine obsesso.

3. Idem Thyræus *in seqq. capp.* late ostendit Dæmones, dum homines obsident, in corpora potissimum potestatem habere & exercere, in animas vero non ita multum posse; & finitam & certam esse eorum potestatem in ipsa corpora obsessorum, quia, quemadmodum non nisi obtenta a Deo facultate, corpora ingrediuntur, ita eorum corporibus plus damni afferre non possunt, quam a Deo optimo maximo illis permittatur & præfiniatur. At, his omissis, quæ apud eum & ceteros Auctores legi possunt, & transitum faciendo ad secundum punctum, in quo quærendum proponitur, an istiusmodi dentur obsessi. In Ecclesia primitiva *obsessi* dicebantur infantes omnes non baptizati, & etiam adulti non adhuc sacra Baptismatis unda abluti. Hinc in Ecclesiam introductus exorcismus, hinc *Catechetæ* nuncupati Exorcistæ a Balsamone *in can.* 26. *Concilii Nicæni*. Non est hic sermo de hac animæ humanæ per Satanam captivitate, & per sacrum Baptismatis fontem liberatione. De ceteris obsessis loquimur etsi Baptismatis unda ablutis. Apud Guillelmum Parisiensem in opere *de Universo* nonnulli Medici, quibus adhæsit Levinus Lemnius *lib.* 2. *de occultis naturæ cap.* 2. inficiari ausi sunt, hos dari obsessos; quos strenue redarguit Theophilus Raynaudus *operum tom.* 9. in libro, cui titulus, *Angelus malus hominem colaphizans*, *cap.* 10. licet Auctor opus absolvere non potuerit morte præreptus; & sacræ Litteræ impietatem redarguunt eorum, qui prædicta asseruerunt: persuasum quippe fuit Judæis, homines a Dæmonibus possideri posse, cum Christo Domino per summam contumeliam objecerint, eum Dæmonium habere, Joannis 8. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & Dæmonium habes?* & Lucæ 11. *In principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia &c.* & rursus Joan. 10. *Dæmonium habet, & insanavit: quid eum auditis?* Christus ipse Dominus *Matthæi* 17. regulam sive rationem declaravit, quam in quibusdam Dæmonibus ejiciendis observari volebat, ut orationi videlicet adderetur jejunium: *Hoc genus* (Dæmoniorum videlicet) *non ejicitur, nisi per orationem & jejunium*. Calumniis autem & criminationibus respondens, non negavit ingressum Diaboli in homines, sed negavit, se in Principe Dæmoniorum Beelzebub Dæmonia ejicere. In eodem Matthæi Evangelio, & in Evangelio Marci denuntiavit, Dæmones esse habituros potestatem in corpora, cum Apostolos miserit per orbem terrarum cum potestate Dæmones expugnandi; & inter signa Credentium retulerit, quod in suo nomine essent Dæmonia ejecturi; & dixerit, aditum cælorum eis fore præclusum, qui Charitate destituti in suo nomine Dæmonia ejecissent. Scatent Evangelia ejectionibus Dæmonum a Christo factis, cum Marci 1. v. 34. legatur: *Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus, & Dæmonia multa ejiciebat, & non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum:* & Lucæ *cap.* 4. *v.* 41. *Exibant autem Dæmonia a multis clamantia, & dicentia, quia tu es Filius Dei: & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant, ipsum esse Christum.* Rursus Matthæi *cap.* 8. *v.* 29. cum venisset Jesus trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes Dæmonia de monumentis exeuntes, & dicentes, *Quid nobis, & tibi Jesu Fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos?* &, rogantibus Dæmonibus, ut, si eos ejiceret, mitteret in gregem porcorum, sic factum est. Hoc ipsum habetur *cap.* 8. & Marci *cap.* 5. Et quamvis Marcus, & Lucas dicant, unum duntaxat Christo occurrisse, & Matthæus de duobus loquatur, observat nihilominus S. Augustinus *de concord. Evangel.* (*lib.* 2. *cap.* 24. *col.* 56. *tom.* 3.) Lucam, & Marcum unius tantum meminisse, *quoniam unus eorum celebrioris personæ, & majoris insaniæ fuit, ob quem regio illa maxime dolebat, & pro cujus salute plurimum satagebat.*

4. Ostendunt autem hæc omnia ingressum Dæmonum in homines, & etiam in bestias. Idcirco Origines scribit *in lib.* 7. *contra Celsum num.* 67. *Immo tantum abest, ut cultum Dæmonibus deferamus, ut etiam illos & precibus & aliis modis, quos Scripturæ sacræ nobis suppeditant, ejiciamus ex hominum animalibus, ex locis ubi consident, aliquando etiam ex animantium corporibus; sæpe enim Dæmones aliqua faciunt in horum perniciem.* S. Hieronymus *in vita S. Hilarionis col.* 25. *tom.* 2. hæc scribit: *Parum est de hominibus loqui, bruta quoque animalia quotidie ad eum furentia pertrahebantur; in quibus Bactrum camelum enormis magnitudinis, qui jam multos obtriverat, triginta & eo amplius viri distentum solidissimis funibus cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi, spumabat os, volubilis lingua turgebat, & super omnem terrorem rugitus personabat immanis. Jussit igitur eum dimitti Senex; statim vero & qui adduxerant, & qui cum Sene erant, usque ad unum omnes diffugere. Porro ille solus perrexit obviam, & sermone Syro, Non me, inquit, terres, Diabolo, tanta mole corporis; & in vulpecula, & in camelo unus atque idem es. Et interim porrecta stabat manu. Ad quem dum furens, & quasi eum devoratura bellua pervenisset, statim corruit, submissumque caput terræ coæquavit, mirantibus cunctis, qui aderant, post tantam ferociam tantam subito mansuetudinem.* Hæc Hieronymus, qui *eodem loco* post mansuefactum Dæmonis expulsione camelum, cur jumenta interdum ille vexet & cruciet, ex sermone Hilarionis ostendit. Ut autem ad hominum obsessiones redeamus, quamvis aliquando obsessi patiantur tyrannidem Dæmonum in vindictam peccatorum quæ commiserunt, aut etiam in vindictam aliorum quæ ab ipsis commissa non sunt, juxta illud S. Augustini *lib.* 21. *de civit. Dei* (*cap.* 14. *col.* 634. *tom.* 7.) *Grave jugum super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ in matrem omnium, usque adeo impleri necesse est, ut ipsi parvuli per lavacrum regenerationis ab originali peccato, quo solo tenebantur, vinculo jam soluti, mala multa patientes, nonnulli & incursus Spirituum malignorum aliquando patiantur:* & juxta illud S. Hieronymi *in epistola ad Paulam de dormitione Blesillæ* (*quæ est* 49. *al.* 25. *col.* 176. *tom.* 1.) *Quid causæ est, ut sæpe bimuli, trimulique, & ubera materna lactantes a Dæmonio corripiantur? &c. Quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* Fieri tamen quandoque potest, ut absque ulla culpa, sed non sine magnis Divinæ providentiæ rationibus mortales sustineant Dæmonum cruciatus in obsessis corporibus, ut eos videlicet Deus probet, ipsorum augeat merita, & majoribus & pluribus modis se iisdem obstringat, juxta illud Cassiani *collat.* 7. *cap.* 28. *Non debere eos abominari, vel despici, quos istis Spiritibus nequitiæ tradi videmus, quia duo hæc credere nos immobiliter oportet; primo, quod sine Dei permissu nullus ab iis omnino tentetur; secundo*

quod

quod omnia, quæ a Deo nobis inferuntur, sive tristia ad præsens, seu læta videantur, velut a piissimo Patre, clementissimoque Medico pro nostris utilitatibus irrogentur; & idcirco eos veluti Pædagogis traditos humiliari, ut discedentes ex hoc mundo vel purgatiores ad vitam aliam transferantur, vel pœna leviore plectantur, qui secundum Apostolum traditi sunt in præsenti Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvi fiant in die Domini nostri Jesu Christi. Plura legi possunt *in par.* 2. Tyræi *de Dæmoniacis cap.* 30. *& plurib. seqq.* & recte prosequitur Cardinalis de Laurea *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disput.* 10. *de miraculis art.* 7. *num.* 107. Balthassar Bekker, Scriptor heterodoxus, potentiam negat Diabolo, quam ceteri licet heterodoxi concedunt, & alligatum dicit catenis in ipso Inferno. Dæmoniacos a Christo liberatos, ait fuisse ægrotos morbis naturalibus laborantes, eosque *Dæmonium habentes* a Christi fuisse dictos, ut se accommodaret ad formulas loquendi apud Hebræos usitatas. Assertiones hæ etiam ab ipsis Heterodoxis integris libris confutatæ sunt, & novissime de eis loquens Joannes Jacobus Scheuchzerus, & ipse heterodoxus, in sua physica sacra *t.* 4. *p.* 1318. ait: *Hæc hactenus de Bekkeri hypothesi, Orthodoxis ut invisa, ita integris confutata libris, ut neque opus habeam ei inhærere, neque mens sit ei adhærere:* & latissime prosequitur Moshemius in notis ad Rodulphum Cudworthum *tom.* 2. *pag.* 859.

5. Multi dicuntur obsessi, qui re vera obsessi non sunt, aut quia se simulent obsessos, de quibus *in can. LX.* Concilii Trullani (*collect. Harduini tom.* 3. *col.* 1685.): *Eos ergo, qui se Dæmone correptos esse simulant, & morum improbitate eorum figuram & habitum simulate præferunt, visum est omnimodo puniri:* aut quia Medici ipsi nonnullos dicunt obsessos, qui obsessi non sunt, uti bene adnotavit Vallesius *de sac. philos. cap.* 28. *pag.* 220. *Constat ex his omnibus quæ dicta sunt, verisimile esse, plurimos eorum, qui Dæmonis opinione ad Exorcistas deferuntur, Dæmonem non habere, sed morbis aliquibus eorum, qui dicti sunt, teneri, & præ inopia consilii, cum tentatæ sint aliæ curationes antea, neque sufficiant, deferri ad illos.* Quod late prosequitur Joannes Baptista Silvaticus *de iis, qui morbum simulant, deprehendendis, cap.* 17. ubi ostendit, signa, ex quibus nonnulli inferunt, aliquem esse a Dæmone obsessum, esse signa humoris melancholici: quocirca Theologi, Medicique cautiores monent, signa esse perpendenda & examinanda, antequam pronuntietur, aliquem esse a Dæmone obsessum, uti collectis concordantibus, docet Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 2. *tit.* 1. *quæst.* 18. *num.* 3. *& plurib. seqq.* Legi potest dissertatio Doctoris Medici agregati collegio Medicorum civitatis Lugdunensis typis Parisiensibus edita anno 1737. *tom.* 4. supplementi ad historiam de superstitionibus scriptam a Patre le Brun *pag.* 206. In Rituali Romano *ad tit. de exorcizandis obsessis a Dæmonio* hæc habentur: *In primis, ne facile credat* (sermo est de Exorcista) *aliquem a Dæmone obsessum esse, sed nota habeat ea signa, quibus obsessus dignoscitur ab iis, qui vel atrabile, vel morbo aliquo laborant. Signa autem Dæmonis obsidentis sunt, ignota lingua loqui pluribus verbis, vel loquentem intelligere, distantia & occulta patefacere, vires supra ætatis seu conditionis naturam ostendere, & id genus alia, quæ, cum plurima concurrunt, majora sunt indicia.* Recte advertit Pontas *in dictionario casuum conscientiæ in verb. Possessione*, si inter signa obsessorum recensetur, quod aliquis ignota lingua loquatur, vel loquentem intelligat (utcunque opinari, vel saltem dubitare ausus fuerit Schenckius *observat. medicar. lib.* 1. *de mania, seu insania pag.* 156. *edit. Francofurti anni* 1609. cui adhæsit Hecquet, quem validissime redarguit Theologus Gallus *in decima quarta epistola Theologica num.* 56. *& seqq.*) multo magis hoc ipsum dicendum esse, si rusticus, si femina quæstionibus philosophicis, & Theologicis, quarum numquam cognitionem habuerunt, apte respondeant; & habetur in Sacerdotali Romano ad consuetudinem S. R. E. & aliarum Ecclesiarum collecto *tit. de exorcismis contra Dæmoniacos pag.* 329. Venetæ editionis anni 1585. *Est etiam magnum signum, quando loquuntur sermonem alienum a patria sua, si non fuerunt extra patriam, & quando personæ illitteratæ & idiotæ loquuntur litteraliter & congruenter &c. aut quando dicunt aliquid, quod ipsi numquam dicere scivissent.* Thyræus in allato tractatu *de Dæmoniacis part.* 2. *cap.* 22. *& plurib. seqq.* discrimen exponit signorum, quorum nonnulla dicit certa, nonnulla incerta, nonnulla probabilia; & de eadem re plura habentur apud Martinum del Rio *disquisit. magic. lib.* 6. *quæst.* 3. *sect.* 2. apud Clericatum *de Sacram. Ordin. decis.* 19. *num.* 17. *& seqq.* apud Monacellum *in formul. legal. pract. tom.* 3. *tit.* 1. *formul.* 47. *num.* 4. *& plurib. sequentibus.* Eduardus Corsinus *tom.* 4. *instit. philosoph. disp.* 2. *metaphys. cap.* 1. *num.* 3. post multa ad rem collecta, ita concludit: *Itaque negari non poterit, obsessos aliquos & energumenos reperiri &c. aut, si cui fortasse negare liceat, mihi certe non liceat, qui nuperrime viderim mulierem non miris modo corporis agitationibus contorqueri, secreta aliorum, de quibus interrogabatur, prodere, accensas remotissimasque faces, dum juberetur, extinguere, iterum jussam extinctas illas accendere, patrii solum idiomatis gnaram, Latine & Gallice, clare, apposite, nitide, distincteque respondere, duodecim demum characterum species, quales a duodecim Scriptoribus efformarentur, cum neque legere, neque scribere prorsus sciret, exarare, quibus variorum Spirituum, quibus obsideri jam dixerat, nomina, vires, numerum, excundi leges, aut fœdera, aliaque id genus explicabat.*

6. Succedit, ut sermo instituatur de Dæmonum expulsione a corporibus obsessis. Apud Cardinalem Baronium *in annal. ad ann.* 56. plura erudite referuntur de obsessorum liberatione apud Hebræos. *Actorum* quippe 19. legitur, quosdam de circumeuntibus Judæis Exorcistis conatos fuisse Spiritus malignos ejicere per invocationem nominis Jesu. Joseph *antiquit. lib.* 8. *cap.* 2. testatur, Deum præstitisse Salomoni, ut contra Dæmones artem ad utilitatem hominum, & eorum curas edisceret, ipsumque idcirco incantationes instituisse, quibus astricti Dæmones fugabantur; seque vidisse quemdam Eleazarum Judæum, præsente Vespasiano, ejusque filiis, & Tribunis, totoque exercitu, curantem eos, qui a Dæmonibus vexabantur, admota Dæmoniaci naribus anulo habente sub signaculo radicem a Salomone monstratam. At hæc incerta sunt, & prorsus superstitiosi sunt exorcismi a quibusdam, etiam nostro tempore, adhibiti, qui dicuntur Salomonis, juxta ea quæ habentur apud Estium *in* 4. *lib. sent. dist.* 24. §. 12. In ipsis Ecclesiæ primordiis magna erat Energumenorum multitudo, ut undique etiam a Gentibus & Paganis ad Ecclesiam adducerentur suis exorcismis & precibus, invocato Christi nomine, liberandi; quemadmodum colligi potest ex Justino Martyre, qui passim testatur, exorcizandi munus fuisse commune omnibus Christifidelibus, etiam non initiatis, eo quod omnes tunc ex gratia gratis data pollerent dono abigendi Dæmones e corporibus obsessorum per invocationem nominis Christi: tunc enim ad Ecclesiæ ædificationem, & debitam Fidei propagationem longe frequentior erat, & omnino conveniens miraculorum, & ejusmodi curationum usus. Tertullianus *ad Scapulam Carthaginis Præfectum* Christianis ultima minitantem, nisi Christum ejurarent, scribens, post quorumdam Præfectorum, qui cum Christianis humane egerant, exempla producta, scribit *cap.* 4. *Hæc omnia tibi & de officio suggeri possunt, & ab eisdem Advocatis, qui & ipsi beneficia habent Christianorum, licet declament, quæ volunt: nam & cujusdam Notarius, cum a Dæmone præcipitaretur, liberatus est; & quorumdam propinquus, & puerulus. Et quanti honesti viri* (*de vulgaribus enim non dicimus*) *aut a Dæmoniis, aut valetudinibus remediati sunt?* Et *in apolog. contra Gentes*, cum multa in eorum superstitionem, & falsa miracula declamasset, subjicit *cap.* 23. *Edatur hic aliquis sub tribunalibus vestris, quem Dæmone agi constet: jussus a quolibet Christiano loqui Spiritus ille, jam se Dæmonem confitebitur.* Et multo post: *De corporibus nostro imperio excedunt inviti & dolentes* (loquitur de Dæmonibus) *& vobis præsentibus erubescentes.* Restricta subinde fuit exorcizandi, & Dæmones abjiciendi potestas ad Exorcistas. *In comment. histor.* Morini *de Sacram. Pœnit. lib.* 6. *cap.* 7. congesta undique eruditione, demonstratur, duplicem olim fuisse modum obsessos adjurandi, & eos a potestate Diaboli liberandi per exorcismos: alterum solemnem inter Missarum solemnia, post dimissos publicos Pœnitentes, nec non Catechumenos, completa recitatione Evangelii, & prædicatione; vocabantur enim in medium templi, qui erant obsessi, hisque genuflexis, Diaconus populum monebat, ut Deum pro eorum liberatione rogaret, & subinde Episcopus, seu Sacerdos solemniter celebrans nonnullas recitabat super eos publicas preces, ut Deus hostem humani generis ab obsessis illis expellere dignaretur; completisque precibus, Energumeni de ecclesia dimittebantur, cum eis permissum non esset sacris astare mysteriis, aut oblationes facere ad altare: alterum vero privatum, quem adhibebant Exorcistæ ad hunc finem initiati, qui manus imponebant, & exorcizabant obsessos tam catechumenos, quam baptizatos, quod præstabant tum

in pri-

in privatis domibus, tum in ecclesiis, sed extra Missam. Mentio facta est Exorcistarum, quorum Ordo inter Minores Ordines recensetur, & quibus in Ordinatione traditur potestas Dæmones adjurandi, & expellendi e corporibus obsessorum. Tertio sæculo Cornelius Papa in epistola ad Fabium Antiochenum relata ab Eusebio *histor. Eccl. lib. 6. cap.* 43. sic de Novato loquitur (apud Coustant *col.* 150. *epist. Romm. Pontif.*) *Ille ergo Evangelii vindex ignorabat, unum Episcopum esse oportere in Ecclesia catholica? . . . . Presbyteros esse quadraginta sex, Diaconos septem, Subdiaconos septem, Acolythos duos & quadraginta, Exorcistas autem & Lectores tum Ostiariis quinquaginta duos.* Respiciunt hæc Ecclesiam Occidentalem: & quoad Orientalem non desunt monumenta, quæ extitisse Ordinem Exorcistatus apud eam demonstrant, cum in *can.* 24. Concilii Laodiceni, quod habitum est ineunte sæculo quarto, ita scriptum sit (*in collect. Harduin, tom.* 1. *pag.* 786.): *Non oportet, altari deservientes a Presbyteris usque ad Diaconos, & deinceps Ordinis Ecclesiastici omnes usque ad Ministros, aut Psaltes, aut Exorcistas, aut Ostiarios, aut etiam eos, qui in proposito continentiæ sunt, tabernas intrare.* Quod late prosequitur Goar *ad Rituale Græcorum Venetæ editionis anni* 1730. *pag.* 197. At ab annis mille supra centum apud Græcos soli sunt Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, & Lectores; nec apud eos ex hoc tempore ulli exstant Acolythi, Exorcistæ, & Ostiarii, quorum munera partim Lectores, partim Subdiaconi inter se dividunt, uti ostendunt Morinus *part.* 3. *de sacr. Ordinat. exerc.* 14. Lupus *ad Concil. tom.* 5. *pag.* 746. *antiquioris Editionis*, Carolus Witas *de Sacram. Ordin. part.* 1. *quæst.* 2. *art.* 2. Tournely *in Prælect. Theolog. de Sacram. Ord. quæst.* 6. *concl.* 2. quamvis summus Pontifex Innocentius III. expresse præceperit in epistola ad Othonem Tusculanum Cardinalem Sedis Apostolicæ in Cypro Legatum, de qua *Concilior. tom.* 11. *edit. Labbè pag.* 611. at Episcopi Græci septem Ordines secundum morem Ecclesiæ Romanæ de cetero conferrent, cum id referant ad Episcopos Græcos Latinorum ditioni subjectos.

7. Obvius ergo modus Dæmones a corporibus expellendi hodie est per exorcismos Ecclesiæ probatos ab Exorcista prolatos. Sed inter Theologos disputatur, an eis ad Dæmones abjiciendos non modo uti possint initiati Ordine Exorcistatus, prævia Superiorum licentia, sed etiam omnes alii Fideles, dummodo id faciant, non ex professo aut publice, sed in aliquo peculiari casu ex Dei interiori instinctu. Auctores utrique sententiæ adhærentes referuntur apud Clericatum *cit. decis.* 19. *num.* 41. *de Sacram. Ordin.* Nobis autem probabilior esse videtur eorum opinio, qui potestatem exorcizandi deferunt ad Exorcistas, sive ad eos, qui Ordinem Exorcistatus receperunt, & ad Majores, atque Sacerdotium ascenderunt, juxta *can.* 26. cit. Concilii Laodiceni, ubi ita legitur: *Ii, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in ecclesiis, quam in domibus exorcizare non possint*: & ut Gratianus ait *can.* 2. *dist.* 69. *Non oportet exorcizare eos, qui necdum ab Episcopis sunt promoti, neque in ecclesiis, neque in domibus.* Celebrior est controversia, an virtute rerum naturalium Dæmones a corporibus obsessis expelli possint. *In* 1. quippe *Regum cap.* 16. cum Spiritus malus arripiebat Saulem, David sumebat citharam, & manu sua percutiebat, & Saul refocillabatur, & Spiritus malus ab eo recedebat, qua in re nihil supra naturam contigisse autumat Calmet *in dissertat. in Musicam Veterum, & potissimum Hebræorum tom.* 4. *pag.* 53. En ejus verba: *Quæ de Saule narrantur soni instrumenti, & vocis Davidicæ relevato, nihil habeat supra naturam.* Et *Tobiæ* 6. cum Tobias junior e flumine piscem extraxisset, jussus est ab Angelo cor, fel, & jecur ejus conservare, & ab eodem didicit, cordis particulam, si super carbones poneretur, fumo suo extricare omne genus Dæmoniorum tam a viro, quam a muliere, & quidem, ut ultra non accedant ad eos. Scotus autem *in physica curiosa lib.* 4. *cap.* 15. §. 2. Scriptores affert recensentes plurimas herbas, inter quas salviam, anethum, fœniculum, allium, rutam caprariam, & alias, necnon lapides vim & virtutem habentes Dæmones pellendi: & Carolus Tapia *de Constitut. Principis, in rubr. cap.* 1. *num.* 3. Borellus *de præstantia Regis Catholico cap.* 55. *num.* 2. Hernandus Castrillo *in magia naturali* narrant, Catholicos Hispaniarum Reges insignem adversus malos Spiritus vim obtinere, ut sola præsentia illos ab obsessorum corporibus fugare atque abjicere valeant. At cum Dæmones penitus sint incorporei, nullam idcirco a corporibus naturaliter impressionem possunt accipere. Dictum est autem *naturaliter*, quia prima causa, quæ nullis naturæ legibus tenetur, potest corporibus præstare vim attingendi etiam incorporea, uti patet in igne, qui torquet damnatos. Ex hoc autem sequitur, nulla arte nulloque remedio naturaliter ex obsessis corporibus Dæmones ejici posse: &, quamvis animabus, dum in corporibus sunt, a sensibilibus rebus vis afferri possit, & possint etiam vi a corporibus separari, nemo tamen est qui non videat, longe aliam animarum, quam Dæmonum, in corporibus conditionem esse, cum animæ corporibus conjunctæ sint ut formæ, & Dæmones tamquam motores & rectores, animæque propterea quasdam dispositiones in corporibus postulent, quas Dæmones non requirunt, nec eis indigent. Communis hæc est tum Theologorum, tam Medicorum sententia. Inter Theologos ita autumant Thyræus in suo tractatu *de Dæmoniacis p.* 3. *c.* 28. Cardin. de Laurea *in* 3. *lib. sent. t.* 4. *disp.* 20. *de mirac. art.* 7. *sub n.* 134. Clericat. *de Sacram. Ordin. decis.* 19. *num.* 30. Martinus del Rio *disquisit. magicar. lib.* 6. *cap.* 2. *sect.* 2. & inter Medicos Vallesius *de sacra philosophia cap.* 28. *pag.* 229. Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *qu.* 8. *n.* 25. *& plurib. seqq.* Gaspar a Rejes *jucundar. quæstion. quæst.* 28. *in* 1. *conclus.* quod tamen nonnulli ita explicant, ut nihil certe naturale sit, quod directe Dæmonem expellere possit, licet aliquid naturale possit id indirecto quodam modo præstare. Cum enim Dæmon pessimis & feris humoribus delectetur, & præcipue melancholicis; purgato per remedia naturalia humore, ex accidente sequi potest, ut Dæmon recedat, vel adeo molestus non sit, veluti prosequuntur Thyræus *l. c. n.* 15. §. *Potest quoque dici*, & Gaspar a Rejes *l. c.* §. *Secunda conclusio*, cum aliis, quos affert, & sequitur Matta *de Canoniz. SS. par.* 3. *ac.* 16. *n.* 14. & bene adnotavit Martinus del Rio *disquisit. mag. lib.* 2. *quæst.* 30. *sect.* 3. *pag.* 273. ubi hæc habet: *Igitur quæcumque res corporeæ inducunt in corpus patientis dispositionem contrariam dispositioni requisitæ ad actionem Dæmonis, illæ corporeos humores purgant directe, & corpoream ægritudinem pellunt naturaliter: cur vero Dæmon fugiat, & corpus illud deserat, sunt solummodo causæ indirectæ, & sine quibus non.* Idem prosequitur Baldus *in defensione Chinæ Chinæ lib.* 1. *cap.* 14. §. 4. *Melancholicus humor vel minor redditus, vel depulsus, qui a Theologis merito vocatur* Sedes Diaboli, *fomentum detrahit Dæmoni, & materiam, unde postea cogitur abscedere.* Quod autem attinet ad citharam Davidis, ad cujus sonitum Spiritus malus recedebat, respondet Thyræus, citharæ harmoniam voluptatem quamdam Regi attulisse, quæ dolorem haud parum frangebat, quem ex Dæmonis tyrannide Saul patiebatur, & hoc sensu dici posse, Dæmonem fuisse per Musicam expulsum. Cornelius a Lapide *in cit. cap.* 16. *lib.* 1. *Regum* docet, Davidem psallendo fugasse Dæmonem Saulis vi partim naturali, partim supra naturam; naturali, quia musica exhilarabat, & pellebat melancholiam, qua Dæmon utebatur ad Saulem cruciandum; supra naturam, quia David citharæ pulsu mentem suam excitabat, ut ferventius oraret Deum pro salute Saulis; & Deus eum exaudiens, Dæmonem abegit a Saule: additque Cardinalis de Laurea, David non modo citharam percussisse, sed etiam cecinisse, & sic Spiritum malum recessisse per Divinas laudes, quas David canebat: & quod spectat ad factum Tobiæ, respondetur, non fumum, sed Raphaelem Angelum profligasse Dæmonem, & sic Dæmonem fuisse expulsum, non a fumo excitato, sed ab Angelo, quando excitatus est fumus, juxta sententiam Lirani, & aliorum, quos sequitur Martinus del Rio *disquisit. magic. lib.* 2. *qu.* 30. *sect.* 4. Quod si sermo sit de ejectione Dæmonum, quæ contingere dicitur, cum obsessi astant coram Rege Catholico Hispaniarum, quatenus id verum sit, referendum erit ad gratiam gratis datam consimilem illi, qua Galliæ Reges potiuntur strumas sanandi.

8. Hæc erant præmittenda, antequam ad ultimum capitis punctum descenderemus, in quo quærendum proponitur, an in obsessorum liberatione, & Dæmonum ejectione aliquod miraculum intercedat: præter enim ordinarium modum Dæmones expellendi per exorcismos, duplex alius suppetit modus mirabilis & extraordinarius hoc ipsum præstandi. Prior Sanctis quibusdam dono Dei quasi per modum habitus concessus est, ita ut, quoties vellent, obsessos sanarent. Optime D. Thomas *quæst.* 6. *de miraculis art.* 10. *in corpore*; ubi hæc habet De Dæmonibus: *Coguntur quidem a Superiori, quandoque vero a Sanctis, & Angelis, & hominibus virtute Dei. Nam ad ordinem Potestatum pertinere dicitur Dæmones arcere. Sancti autem homines, sicut dono virtutum participant, in quantum miracula faciunt, ita dono*

Pote-

Potestatum, in quantum ejiciunt Dæmones. Hoc dono commendantur SS. Martinus, Ambrosius, & alii complures. Sulpicius Severus *dialog.* 1. §. 14. hæc habet de quodam Sancto, cujus nomen reticet: *Quidam ergo Sanctus fugandorum de corporibus obsessis Dæmonum incredibili præditus potestate, inaudita per singulos dies signa faciebat. Non solum enim præsens, neque verbo tantum, sed absens quoque, interdum cilicii sui fimbriis, aut epistolis missis, corpora obsessa curabat. Hic ergo mirum in modum frequentabatur a populis ex toto ad eum Orbe venientibus. Taceo de minoribus. Præfecti, Comitesque, ac diversarum Judices potestatum præ foribus illius sæpe jacuerunt. Episcopi quoque sanctissimi, Sacerdotali auctoritate deposita, contingi se ab eo atque benedici humiliter postulantes, sanctificatos, se ac Divino munere illustratos, quoties manum illius vestemque contingerant, non immerito crediderunt. Hic ferebatur omni potu in perpetuum penitus abstinere, ac pro cibo . . . . . septem tantum caricis sustentari:* additque, eumdem Sanctum tantæ potestatis occasione aliquando gloriolæ sensu titillatum, ut se ab eo purgaret, a Deo impetrasse, ut mensibus quinque a Dæmone possideretur; quod & factum est, *ita ut in vinculis eum teneri necesse esset. Quinto demum mense purgatus est non tantum Dæmone, sed quod illi erat utilius atque optatius, vanitate*. Alter mirabilis & extraordinarius modus Dæmones expellendi est per contactum sacrarum Reliquiarum, aut earum præsentiam. Sæpe quippe hoc modo Energumeni sanati sunt, uti testantur Patres & Historici allati a Thyræo *par.* 3. *Dæmoniacis cap.* 43. subjicitque Ferrandus *in disquis. Reliquiaria lib.* 1. *cap.* 12. *sect.* 4. *pag.* 357. Cælitum Reliquiis sæpe contigisse, & contingere, ut Dæmonum cesset infestatio: *Quintam crucem a Cælitum lipsanis in eo quondam experti sunt Dæmones, atque etiamnum identidem experiuntur, quod ad ipsorum præsentiam omnis illorum vis magica & infestatio debilitetur, eludatur, profligetur, & funditus evanescat. Multus est in hoc argumento e Societate nostra Petrus Thyræus, multus Martinus del Rio, qui octavum adversus maleficia supernaturale remedium numerat Sanctorum, qui in cælis beatitudine perfruuntur æterna, Reliquias, de quibus illud ut in cælis, sic in terris verum „ Nimis honorati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum*. Celebre porro miraculum illud est, quod contigisse dicitur anno salutis humanæ nongentesimo sexagesimo nono, ut quidam Comes Othonis Imperatoris familiaris occupatus ab immundo Spiritu se ipsum dentibus dilaniaret. Ille jussu Imperatoris ad Joannem Pontificem ductus est, qui ut Sacra Catena, qua Petrus Apostolus ab Herode vinctus fuerat, quæque mirabiliter connexa est cum alia Catena, quæ Romæ asservabatur, & qua Apostolus vinctus fuerat in Carcere Mamertino, Comitis collum attigit, erumpens nefarius Spiritus hominem liberum reliquit. Porro non ignoramus controversias de tempore Dedicationis Ecclesiæ S. Petri ad Vincula, de quibus Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrolog. Rom. ad diem* 1. *Augusti*, & in *annal. ad ann.* 439. & Florentinius *in exercit.* 11. *ad suum Martyrologium*. Scimus, Baillet *ad diem* 1. *Augusti*, & Tillemontium *in nota* 45. *ad vitam S. Petri* magis solida exquisivisse documenta pro miraculo conjunctionis duarum Catenarum. Verum nobis ea sufficiunt, quæ apud Auctores referuntur: &, quod attinet ad liberationem Comitis obsessi, de qua tantum hic agendum est, illustre exstat testimonium Sigeberti *in Chron. ad ann.* 969. cum Sigebertus vixerit tempore Gregorii VII. & obierit tempore Paschalis II. & Imperatoris partibus potius, quam Romani Pontificis faverit.

9. Sæpe actum est in Sacrorum Rituum Congregatione de hisce extraordinariis modis Dæmones expellendi, an essent miraculo adscribendi, ut videri potest in relationibus Rotæ Auditorum in causis SS. Cajetani *de miraculis post mortem miracul.* 11. Didaci, Aloysii Gonzagæ *ad tit. Liberatio Energumenæ*, Magdalenæ de Pazzis *ad eumdem titulum*, Caroli Borromæi 3. *part. ad tit. Anastasia de Magis a Spiritibus immundis liberatur*, Philippi Nerii 3. *par.* Catharinæ de Ricciis §. *Secundum miraculum*, Beati Gregorii X. *de miraculis post obitum num.* 4. quibus addi possunt bullæ Canonizationum; in bulla quippe Canonizationis S. Uldarici inter cetera miracula narratur, eum *Dæmones ab obsessis corporibus fugasse*; in bulla Canonizationis S. Homoboni narratur inter miracula, quamdam mulierem Dæmoniacam ad ejus sepulcrum fuisse liberatam; quod ipsum habetur in bulla Canonizationis S. Birgittæ. *In vita S. Francisci de Paula*, de cujus vitæ sinceritate plura habentur *in dissertat. prælim. ad eam*, & *in secunda* demonstratur, conscriptam fuisse a Laurentio Clavensi, seu de Clavo, Calabro, contemporaneo S. Francisci, & Familiæ ab eo institutæ alumno, legitur *cap.* 11. plures Dæmoniacos ejus intercessione sanitatem recepisse, uti habetur *in notis* quoque *ad idem caput*: quam vitam cum dissertationibus, & notis adidit Joseph Maria Perimezzius alibi a Nobis cum laude memoratus, tunc Episcopus Ravellensis & Scalensis. Addi etiam post *caput nonum secunda partis* vitæ S. Catharinæ Senensis conscriptæ a Beato Raymondo de Capua, ubi plura de Energumenis intercessione ejus Sanctæ non sine miraculo liberatis.

10. Verum, ut res tota absolvatur, dicimus, quoties tale aliquid contingit, stricte esse inquirendum, an qui dicitur liberatus, fuerit re vera a Dæmone obsessus, & sic an adfuerint vera & certa signa obsessionis testibus *contestibus* comprobata, ita ut sola non sufficiat Exorcistæ attestatio; quidquid scripserit Pignatellus *consult.* 108. *num.* 4. *tom.* 4. cum ex alibi dictis, præter invocationem, quæ solo dicto invocantis probatur, ceteræ miraculi partes sint binis saltem testibus comprobandæ. Positis indubitatis signis obsessionis, ad ulteriora progrediendum est. Vel enim Dei Servus, dum erat in humanis, Ordine Exorcistatus insignitus in Dæmonum expulsione usus est exorcismis ab Ecclesia approbatis, & tunc nulla ratio miraculi in expulsione Dæmonum excogitari potest, cum hic sit consuetus modus: aliter sequeretur, Exorcistas omnes miracula facere, quando per adjurationes eorum obsessi liberantur. Plures sancti Episcopi aut Sacerdotes Dæmones a corporibus ejecerunt, præmissis Ecclesiæ exorcismis, uti videre potest apud Martinum del Rio *lib.* 6. *cap.* 2. *sect.* 3. *quæst.* 3. §. *Quartum est exorcismus*. At, cum hic modus sit communis tam Sanctis, quam non Sanctis, nullum ab eo desumi potest pro sanctitate argumentum, quemadmodum ponderat Matta *de Canoniz. SS. part.* 3. *cap.* 16. *num.* 21. Vel liberatio accidit, dum Dei Servus erat in humanis, non virtute Ordinis, sed ex imperio expellentis in Christi, seu Dei nomine, aut prævia oratione, seu jejunio, aut alio virtutis actu, vel per applicationem vestium, aut ad ejus sepulcrum, vel per applicationem Reliquiarum, si res sit de liberatione post ejus obitum; & in hisce circumstantiis, si de facto non dubitetur, hoc est de subita & perfecta liberatione, nec ullum adhibitum fuerit naturale remedium, per quod juxta supradicta Dæmon indirecta ratione aliquando expellitur, nihil deesse dicendum erit, quominus liberatio miraculo adscribatur, cum sit ardua, insolita, & admirationis causa & origo. In Actis Apostolorum *cap.* 19. *vers.* 11. inter miracula S. Pauli recensentur liberationes obsessorum per applicationem vestium ipsius. *Virtutesque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli, ita ut etiam super languidos deferrentur a corpore ejus sudaria & semicinctia, & recedebant ab eis languores, & Spiritus nequam egrediebantur*. De admiratione hæc habentur *Lucæ* 4. *vers.* 33. *In synagoga erat homo habens Dæmonium immundum, & exclamavit voce magna dicens: Sine, quid nobis & tibi, Jesu Nazarene?* Eoque abjecto, subjicitur *vers.* 36. *Factus est pavor in omnibus, & colloquebantur ad invicem dicentes: Quod est hoc verbum, quia in potestate & virtute imperat immundis Spiritibus, & exeunt?* Additur, vim nullam naturalem inesse posse Sanctorum Reliquiis, qua Dæmones terreantur. Sequitur ergo, mirabilem illam virtutem a Deo proficisci, quemadmodum argumentatur Ferrandus *in cit. disquisit. Reliq. loc. alleg.* §. *Assero primo*. Liberationes obsessorum, si prædicto modo contingant, inter miracula esse recensendas, late ostendunt Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disp.* 20. *art.* 7. *de miraculis*, Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatific. & Canoniz. tit.* 3. *cap.* 3. *in addit. num.* 1. *& seqq.* Bordonius *de miraculis medit.* 31. ubi tamen nimis late loqui videtur, cum miraculo adscribat liberationem obsessorum, etiamsi fiat virtute ordinis, & per exorcismos ab Ecclesia institutos. S. Gregorius M. *in vita S. Benedicti* (*cap.* 30.) miraculo adscribit Monachi liberationem a Dæmone obsidente quam Sanctus patravit per alapam Monacho impactam: *Quadam die, dum ad Beati Joannis Oratorium, quod in ipsa montis celsitudine situm est, pergeret, ei antiquus hostis in Mulomedici specie obviam factus est, cornu, & tripedicam ferens: quem cum requisisset dicens: Ubi vadis? ille respondit: Ecce ad Fratres vado potionem eis dare. Itaque perrexit venerabilis Benedictus ad orationem, qua completa, concitus rediit. Malignus vero Spiritus unum seniorem Monachum invenit aquam haurientem, in quem statim ingressus est, eumque in terram projecit, & vehementissime vexavit. Quem*

cum

cum Vir Dei ab oratione rediens, tam crudeliter vexari conspiceret; ei solummodo alapam dedit, & malignum ab eo Spiritum protinus excussit, ita ut ad eum redire ulterius non auderet. Dictum est *Mulomedici*, non autem, uti nonnulli legunt, *in Mule Medici*, cum teste Angelo de Nuce in omnibus codicibus Casinatibus vox *Mulomedicus* sit simplex, & non duplex, ita ut ridiculum videatur, Dæmonem pingi in specie Medici barba promissa mulæ insidentis, matulam ad latus gestantis, & in sinistra capsulam variis pharmacis onustam, cum ad repræsentandam Energumeni liberationem a S. Benedicto factam pingendus sit Dæmon forma *Mulomedici*, seu Medici equarii curatoris jumentorum, Italice *Maniscalco*, quemadmodum adnotatum fuit ab Auctore erudito notarum *ad cap. 30. prædictæ Vitæ Venetiis editæ anno 1723.*

11. Allatum exemplum miraculum liberationis obsessi ostendit patratum a S. Benedicto, dum viveret, non vi exorcismi, sed ex imperio. Alia plura similia legi possunt exempla *in vita Sancti Bernardi*, auctore Ernaldo Abbate Bonævallis *lib. 2. cap. 4. post Opera S. Bernardi Editionis Mabillonea*: sed, ne desit exemplum liberationis a Dæmone ad contactum Reliquiarum, desumetur ex *lib. 4. de vita ejusdem Sancti Bernardi cap. 4.* auctore Gaufrido Monacho Clarævallensi *post Opera S. Bernardi cit. Edit.* ubi, postquam narratum fuit, adolescentem quemdam ad bonam frugem fuisse conversum, hæc habentur: *Tum subito inimicus humanæ salutis, ex ejusdem, sicut indubitabile esse videtur, liberatione animæ, quam ex multis diebus irreparabiliter sese occupasse credebat, iram magnam concipiens, & eamdem, permittente Deo, crudeliter satis exercens unum e Fratribus repentino furore pervasit. Clamabat igitur horrendis vocibus miserabilis homo, & vix multorum manibus tenebatur. Demum cum maximo quidem dolore asportatus, & in lectulo religatus, tam sua quam astantium membra dentibus appetens, dirissime vexabatur. Nec illa, quam prius nosset, lingua, sed nova quadam, quam nec astantium quisquam noverat, loquebatur. Et, cum nihil, quod diceret, intelligerent, tam libere tamen & sine offendiculo non inconcinnas eum audiebant edere voces, ut indubitanter crederent, quod lingua aliqua loqueretur. Post aliquantas igitur horas cum vehementer confusi Fratres, quid agere possent, anxie cogitarent & studiose conquirerent, unus ex eis salubre consilium, Domino inspirante, concipiens, sacra Pignora ab ipso Archiepiscopo eodem anno istic deposita, videlicet de capillis & barba, & dentem unum Beati Patris nostri Bernardi offerri monet, & ejus pectori superponi. Quod ut factum est, Germanica lingua per os ejus cœpit horrendis vocibus nequam Spiritus exclamare: Tollite, tollite, amovete Bernardum; & dicebat: Heu, quam ponderosus factus, es, Bernarde! quam gravis, quam intolerabilis factus es mihi! Cumque hæc & similia aliquamdiu clamitans loqueretur, factum est breve silentium, & subito Frater idem, Domino miserante, purgatus aperuit oculos, ac velut de gravi somno evigilans circumstantes Fratres, & sua plurimum vinculo mirabatur, verecunde satis, quidnam sibi vellent hæc, vel quid accidisset, interrogans. Ea igitur hora pristinam sanitatem mentis & corporis per Beati Patris merita sancta recepit, nil penitus, quod in illa tam gravi casu fecerit, aut locutus fuerit, recordatus. Hæc quidem a nobis de testimonio viri reverendissimi Eskili Danorum Archiepiscopi ex occasione panis a Dei Homine benedicti non sine quadam anticipatione sunt dicta.*

12. Videretur hic aliquid dicendum esse de signis, quibus egressus Dæmonis ab obsesso demonstratur; sed id pertinere videtur ad liberationem, quæ fit ope exorcismorum; in re etenim, de qua nunc agitur, satis est, ut cessent motus illi, quos Diabolus in corpore obsesso faciebat, & ut status hic perseveret, nec dicatur, Dæmonem ad tempus quievisse, sed a corpore obsesso non recessisse. Inutile esset quoque aliquid afferre de ejectione Dæmonis ab humanis corporibus per artem magicam; de qua re apud Mattam *de Canonizatione Sanctorum part. 3. cap. 16. num. 9.* quandoquidem, (uti sæpe supra dictum est) agitur in præsenti de Beatificatione, & Canonizatione Sanctorum; qua in re cum de miraculis non agatur, nisi postquam constitit de virtutibus, virtutes quacumque artem magicam excludunt, & aperiant tantum viam disputationi, num factum inter naturalia, an inter miracula sit recensendum. Quapropter repetere opus est, satis esse in re, de qua nunc agitur, primo, quod constet de obsessione ex signis indubitatis; secundo, quod constet de subita atque integra liberatione ad invocationem nominis, seu contactum Reliquiæ; tertio, quod non fuerint adhibiti Exorcismi Ecclesiæ, nec ullum aliud naturale remedium, seu res naturalis, propter quam in directo modo Dæmonis expulsio sequi potuerit, quemadmodum recte adnotavit bonæ memoriæ Prosper Bottinius Archiepiscopus Myrensis olim Fidei Promotor in suis animadversionibus factis super miraculis S. Joannis de Capistrano, ubi hæc habet: *Et, licet liberatio ab obsessione sit effectus supernaturalis, & arguere possit sanctitatem Servi Dei, cujus intercessione patratur, tamen, cum habeamus remedia canonica & ordinaria, scilicet exorcismos ab Ecclesia institutos, prætendi non poterit, eam esse alicujus miraculo adscribendam, nisi istorum efficacia & interventus excludatur &c. Quibus addi possunt plurima remedia naturalia, quibus Dæmones fugari solent, quorum pariter usus vel interventus in hoc casu non excluditur.*

13. Inter dissertationes Augustini Calmet celebris ea est, quæ inscribitur *De obsistentibus, & possidentibus corpora Dæmonibus*, in qua ostendit Scripturæ, Patrum, Judæorum, Paganorum, Veterum, & Recentiorum sententia, re ipsa dari Energumenos; posse Energumenum ab agente intus Dæmone per adjurationes, & institutas Ecclesiæ preces sine miraculo liberari; Deum dispositionis suæ consilio interdum permittentem, ut pueri statim e Baptismo, & homines castissimis moribus præditi Dæmonem habeant contubernalem, ad suam potentiam demonstrandam ea permittere, juxta effatum Christi ad Apostolos interrogantes, (*Joan. 9. 2.*): *Rabbi, quis peccavit? hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?* quibus ille: *Neque hic peccavit, neque parentes ejus, sed ut manifestentur opera Dei in illo:* scilicet ut Jesu Christi visu illi restituentis gloria, & Dei misericordia in eo elucescerent; Dæmones adjurationibus interdum resistere, quia vel in Ministro, vel in Energumeno Fides desideratur, aut ob crimina Energumeni, vel ob alias causas in secreta Dei consilia referendas; nec tamen iccirco Exorcismos inefficaces esse hinc colligi posse, cum & ipsa Sacramenta, quæ sunt efficacissima religionis remedia, ob pravam recipientium affectionem, Gratiam aliquando non conferant; infestationis Dæmoniacæ signa etiam esse posse, si quis uno veluti impetu sine præcedenti aliqua dispositione e statu suo dimoveatur, ut in alium transeat longe diversum, plura videlicet admittendo ab insita sibi indole longe aliena, sed singularia atque violenta; Dæmonem denique, captata morborum & pravorum corporis humorum opportunitate, Deo permittente in homines insilire, & dire torquere, necnon aliquando morbos immittere; sed ejus infestationem, & morbum distingui debere, etsi ab una eademque causa forte procedant, & commentitium esse eorum assertum, qui volunt, Dæmonis obsessionem nihil aliud esse quam morbum, seu morbi appendicem, cum homines aliquando agantur a Dæmone, integra licet sanitate mentis & corporis. Alia plura *in citata dissertatione* erudite collecta legi possunt.

14. Quæres, quantum temporis elapsum esse debeat, ex quo infestationes Dæmonum cessarunt, ut quis perfecte ab eis liberatus dici possit. Obsessos, seu arreptitios (ut vocant) esse irregulares, certum est; & quæstio tantum excitatur inter Scriptores, an liberatus possit Ordines susceptos exercere, ita ut permissum ei tantum non sit ascendere ad ulteriores. Utcunque sit de hac controversia, sive unam, sive aliam sententiam amplectamur, tempus unius anni videtur esse sufficiens, ut quis perfecte liberatus dici possit, juxta Textum *in can. Communiter, dist. 33. Qui tamen & ipsi tamdiu erunt ab officiis sui Ordinis & loco suspensi, quousque unius anni spatio per discretionem Episcopi inveniantur ab incursu Dæmonum liberati.* Quocirca ajunt Doctores, post spatium unius anni, accedente Episcopi dispensatione, posse Energumenum liberatum susceptos Ordines exercere: Suarez *de censuris disput. ult. sect. 1. num. 7.* Sayrus *ad. tract. lib. 6. cap. 9. num. 14.* At longius tempus in re nostra necessarium esse videtur; cum urgente post annum Dæmonis obsessione, qui ex dispensatione susceptos exercet, possit suspendi: quare agitur de actu, ut loquuntur, retractabili, quod, uti consideranti patebit, locum non habet in approbatione miraculi.

C A P U T T R I G E S I M U M.

De Cadaverum incorruptione.

1. SCRIBENTES de Canonizatione Sanctorum passim admittunt, cadaveris incorruptionem (ut eam vocant) esse miraculo adscribendam, si constet, illam, de cujus agitur cadavere, dum viveret, heroicis fulsisse virtutibus; & hoc modo se evitare posse putant difficultatem ex eo ortam, quod plura inveniuntur corpora incorrupta aliquorum, qui dum viverent, aut præditi non fuerunt heroicis virtutibus, aut vitiis & peccatis fuerunt inquinati. Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 9. cap.* 3. Matta *de Canoniz. Sanctor. par. 3. cap. 14. n. 3. & num.* 14. Contelorius *eod. tract. de Canonizat. Sanctor. cap. 14. num.* 17. Castellinus *de certitud. glor. Sanctor. in append. ad cap. 6. sect. 1. n.* 3. Bordonius *de mirac. medit. 25. præsertim n.* 12. Pignatellus *consult. 95. præsertim n. 26. tom.* 4. Rejes *quæst.* 34. *signanter num.* 10.

2. Pro hac assertione facit doctrinam D. Thomæ 3. *par. quæst.* 51. *art.* 3. ubi quærit, *Utrum corpus Christi in sepulcro fuerit incineratum*, & respondet, non fuisse conveniens, corpus Christi putrefieri: *Ad secundum dicendum quantum ad conditionem naturæ passibilis putrefactibile fuit, licet non quantum ad meritum putrefactionis, quod est peccatum.* Itaque virtuti Divinæ adscribit, quod sanctum Christi corpus fuerit a *putrefactione* liberum, & ab illo maledicto *Genes. cap. 3. vers.* 19. *Pulvis es, & in pulverem reverteris*. Ad probandam incorruptibilitatem corporis Christi in sepulcro suppetit etiam Scripturæ sacræ testimonium petitum ex *Psalm.* 29. *v.* 10. *Qua utilitas in sanguine meo dum descendo in corruptionem?* quasi dicat Christus: *Si corpus meum in sepulcro putrescat, perdetur effusi sanguinis utilitas:* cum contra incorruptio corporis Christi mortui sit effectus virtutis Divinæ carni & animæ Christi triduo mortis indivisibiliter cohærentis, necnon idoneum testimonium voluntariæ ipsius mortis, uti prosequitur citatus D. Thomas his verbis: *Respondeo dicendum, quod non fuit conveniens corpus Christi putrefieri, vel quocumque modo incinerari, quia putrefactio cujuscumque corporis provenit ex infirmitate naturæ illius corporis, quæ non potest amplius corpus continere in unum. Mors autem Christi (sicut supra dictum est) non debuit esse ex naturæ infirmitate, ne crederetur non esse voluntaria: & ideo non ex morbo, sed ex passione illata voluit mori, cui se obtulit sponte: & ideo Christus, ne mors ejus naturæ infirmitati adscriberetur, noluit corpus suum qualitercumque putrefieri, aut qualitercumque resolvi; sed ad ostensionem virtutis Divinæ voluit corpus illud incorruptum permanere.* Suppetit quoque illud *Psalm.* 15. *vers.* 10. *Quoniam non derelinques animam meam in Inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem:* quod Psalmistæ vaticinium S. Petrus *Act. cap.* 2. *v.* 31. testatur completum in Christo fuisse: *Prævidens* (David) *locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in Inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.* Durandus dixit, corpus Christi non fuisse in sepulcro corruptum, quia Verbum Divinum noluit assumere illam corruptibilitatem, quæ ex peccato originali proficiscebatur, quamvis assumpserit mortem. At Medina eum redarguit, quia, licet Christus fuerit expers peccati originalis, mortem tamen incurrit; atque ita, si violenter non fuisset occisus, in senium venisset, & naturaliter mortuus esset, corpusque ejus fuisset natura sua in cineres solutum, nisi Divina virtus obstitisset, uti ostendit Graveson *de mysteriis & annis Christi differ. 21. in respons. ad objectiones quæst.* 2. Henricus *quodlib.* 12. dicit, Christi corpus ex vi solius unionis non potuisse naturaliter corrumpi. Scotus *in 3. dist. 21. qu. unic.* Henricum reprehendit. Suarez autem *in 3. par. D. Thomæ to. 2. qu. 51. ar. 3. in fine* ostendit, quæstionem inter Henricum, & Scotum non esse circa rem ipsam, sed circa modum loquendi. De Fide ergo est, Christi corpus non fuisse corruptum. Certum item est juxta Theologos, corpus Christi mortuum, ac suæ naturæ naturaliter relictum, fuisse corrumpendum, atque ideo Divinæ virtutis fuisse, ut omnino integrum conservaretur. Quapropter mirum esse non debet, si incorruptio cadaverum eorum hominum, qui pie vixerunt, inter miracula recenseatur, & inter indicia sanctitatis ipsorum, quemadmodum ponderat Scacchus *oper. cit. sect. 9. cap.*

3. *Inter privilegia Christi, atque notas Divinæ ejus Filiationis a Prophetis decantatas hæc quoque incorruptibilitas recensetur &c. Quæcumque autem privilegia Christo concessa fuere, ad ejus sanctitatem præcipue comprobandam data sunt; unde per antonomasiam a Propheta Christus* Sanctus *appellatur. Ergo ab incorruptione cadaveris non levis, aut perfunctorium sanctitatis argumentum, ad effectum Beatificationis, & Canonizationis educi poterit.*

3. Suffragantur exempla Sanctorum, quorum corpora incorrupta remanserunt. Horum longam seriem unusquisque legere poterit apud Theophilum Raynaudum *operum tom.* 13. *de incorruptione cadaverum cap.* 8. apud Petramsanctam *in thaumasia veræ religionis tom. 3. cap.* 12. apud Auditores Rotæ in relatione causæ S. Isidori Agricolæ *tit. de miraculis post mortem, mirac.* 1. §. *Quæ maxime*, & novissime apud Canonicum Boldettum *in observationibus ad Martyrum cœmeteria*. Suffragantur bullæ Canonizationum Sanctorum Didaci, Francisci Xaverii, Ludovici Bertrandi, & Sanctarum Teresiæ, & Mariæ Magdalenæ de Pazzis. Suffragantur relationes Rotæ Auditorum editæ in causis Canonizationum SS. Bonaventuræ, Francisci Xaverii, Paschalis de Baylon, Isidori, Teresiæ, & aliorum, in quibus, post approbatas virtutes, cadaveris incorruptio inter miracula recensetur; & inter ceteras hujusmodi incorruptiones non est omittenda incorruptio corporis S. Catharinæ de Bononia, quod sedens publicæ venerationi exponitur, & omnibus patet. Incorruptionem corporis hujus Sanctæ non naturæ, sed miraculo adscribunt non solum nostri Scriptores Christophorus Mansuetus, Dionysius Palæotus, Joannes Flaminius, Jacobus Grassetus *in ejus vita*, Antonius Masinius *in Bononia perlustrata*, sed etiam exteri, Henricus videlicet Spondanus *in continuat. annal. Cardinalis Baronii tom. 2. ad annum* 1463. Abraham Bzovius *annal. Ecclesiast. to. 17. pag.* 484. Lucas Wadingus *de Scriptor. Ord. Minor. pag.* 88. Raynaldus *ad ann.* 1463. *annal. Eccles. nu.* 109. Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus *controv. tom. 2. cap.* 3. Petrasancta in *cit. oper. tom. 3. cap.* 12. §. *Sed unde sum*, Bollandiani *ad diem 9. Martii*, &, re per sua principia philosophica examinata, Fortunius Licetus *de secundo quæsitis per epistolas cap.* 39. Joannes Imperialis *de noctibus Ibericis cap.* 16. Theophilus Raynaudus *de incorruptione cadaverum to. 13. pag.* 58.

4. Verum, ut ea qua decet, distinctione & claritate procedatur in examinanda cadaverum incorruptione, ut appareat utrum miraculo, an naturæ sit adscribenda, præmittendum esse videtur, nullatenus incorrupta dici posse ea cadavera, quæ longo annorum spatio in sepulcris recondita, iis denique apertis, integra & quasi incorrupta inventa, statim ac aeri exponuntur, in cineres dilabuntur; uti contigisse legitur cadaveri Tulliolæ Ciceronis filiæ, de quo infra, & cadaveri in antro Siciliæ prope Drepanum invento, enormis magnitudinis, in sede reposito, sinistra manu innixa prægrandi baculo, uti refert Bocaccius 4. *genealogiæ deorum cap.* 68. & nostris temporibus cadaveri integro & incorrupto reperto die 15. Junii anno 1699. in territorio Clusino. Incorrupta siquidem erant prædicta cadavera specie tantum externa, sed re ipsa jam computruerant, ut explicat Suessanus 4. *meteorol. cap. ult.* & post eum prosequitur Theophilus Raynaudus *cit. oper. cap.* 2. n. 2. & optime Scacchus *de not. & sign. sanctit. pag.* 685. Redactoque sermone ad ea cadavera, quæ incorrupta reperiuntur, & aeri exposita in eodem statu incorruptionis permanent, duo omnino videntur esse perpendenda: primum est, an aliqua causa naturalis præcesserit, cui incorruptio possit adscribi: secundum est, cujus generis sit incorruptio cadaveris, de qua quæstio assumitur. Et hæc est praxis sacræ Congregationis rituum, quæ non quascumque incorruptiones cadaverum inter miracula recenset, etiamsi constiterit de virtutibus heroicis ejus, de cujus cadavere agitur, sed cum constat de virtutibus in gradu heroico, si proponatur incorruptio cadaveris tamquam miraculum, eam hoc titulo non admittit, nisi præmissis præmittendis, instituroque examine rerum, quas supra indicavimus.

5. Notum est, naturalem aeris temperiem, & locum ipsum in quo cadavera sepulta sunt, eorum incorruptioni maximopere prodesse posse. Gaspar a Rejes *cit. quæst. 34. num.* 14. Theophilus Raynaudus *tom. 13. in*

[illegible] *de incorruptione cadaverum cap. 5. n. 5.* Fortunius Licetus *in allat. cap. 30.* Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 10. num. 16. & 17.* Annis elapsis, hoc est initio anni 1729. in ecclesia sanctæ Crucis Minorum Conventualium Florentiæ inventum est plane incorruptum cadaver Laurentii Salviati Marchionis Juliani defuncti ann. 1609. Ea occasione opusculum incerti Auctoris editum est, in quo, cumulatis exemplis, demonstratum est, non omnes corporum incorruptiones esse sanctitatis indicia, nec inter miracula recensendas. Eo in opusculo *cap. 42.* Doctor Carolus Taglinus publicus Professor Philosophiæ in Pisana Universitate interrogatus, quid de cadaverum incorruptione sentiret, ita respondit, ut ante eum responderat Matta *de Canonizat. Sanctor. par. 3. cap. 14. num. 6. & seqq.* Verba autem Taglini sunt hæc: *Varie esser possono le cagioni, per cui i corpi agevolmente si corrompono, o per l' opposto incorrotti si conservano lungamente. Alcune, se favellar soltanto vogliamo delle naturali, attribuirsi debbono o all' aria qualora stanno ad essa di continuo esposti, o pure alle qualità del terreno, allora che vengono da quelle ricoperti.* Post hæc idem Philosophus certum esse docet, aerem colligere & conservare varia genera exhalationum manantium a globo terraqueo, & cum habeat aditum expeditum & liberum in corpora, posse ad longum tempus ea vel conservare, vel cito destruere. Addit, destructionis causam esse halitus per aerem vagantes nimium humidos, & sic paulatim relaxantes texturam fibrarum; incorruptionem contra, causam habere ab iisdem halitibus sua natura siccis, & sic aptis ad exsiccandam humiditatem, quæ sparsa inter fibras, & in canalibus collecta corpus corrupisset: de loco autem, in quo cadavera sepulta sunt, ita loquitur: *Ciò, che dissi degli aliti, e della diversa operazione loro, si può a buona equità dire delle varie sorte di terreni, in cui vengono i corpi seppelliti: mercè che ve ne hanno alcuni di sì fatta natura e qualità, che in breve spazio di tempo logorano, consumano, o divorano la carne de' cadaveri; come appunto fra queste si poteva molti anni addietro annoverare la terra del Camposanto di Pisa trasportata da paesi stranieri, che in brevi ore spolpava i corpi morti, avendo ella oggigiorno quasi perduta affatto una tal possanza per la gran copia de' cadaveri ivi sepolti. Altra ve n' ha, che tutto al contrario di questa conserva lungamente i corpi, siccome si narra esser quella della città di Lima, la quale scavata in fosse, conviene che sia copiosamente bagnata, acciocchè consumi o corrompa i cadaveri, che ricopre.* Huc referri possunt, quæ leguntur apud Philippum Camerarium *centur. 1. horar. subcisiv. pag. 86. & 87.* de Insulis quibusdam, in quibus hominum corpora nec humantur, nec putrescunt, sed sub dio exposita permanent incorrupta, hominesque ea conspiciunt, & cognoscunt avos, & atavos: *Mirum est, quod Ortelius* (in theatro Orbis tabula decima de Hibernia) *ex Gyralde Cambr. notavit, in Arctoicis Insulis hominum corpora non putrescere, ideoque non humari, sed diu exposita permanere incorrupta. Sic homines avos, atavos, tritavos, longamque stirpis suæ seriem magna admiratione recognoscere. Idem mos est quibusdam Indis Occidentalibus in Comagra, ut Petrus Martyr refert*: & huc quoque respicere videntur allata a Felice Platero *in centuria posthuma qu. 9.* ubi narrat corpora terræ mandata, si alte defossa fuerint, minime putrescere, & post plures menses, & longa annorum spatia integra spectari: *Falsam Magnatorum persidiam hic videre licet, qui, naturali hac corporum a putredine vindicandi ratione neglecta, artificiali per balsama utuntur*; & Platero adhærent Georgius Hornius *histor. natural. & civil. lib. 1. cap. 9. pag. 29.* Joannes de Mey *physiolog. sacr. loco 30. super Genesim cap. 50. pag. 86.*

6. Notum quoque est, ejusmodi naturalem temperationem in cadaveribus reperiri posse, ob quam diu persistere valent, uti prosequitur citatus Taglinus: *Alle ragioni da noi fin qui divisate aggiunger si può lo special temperamento de' corpi, la tessitura delle parti, la qualità degli umori, ed altre somiglianti affezioni o stato loro conceduto dalla natura, o procacciate con arte, e con industria; veggendosi fra' corpi, comechè della stessa spezie, e particolarmente fra gli animali, esservene alcuni di temperamento umido, e di fibre assai deboli, e fiacche, altri poi dotati di qualità contraria, e di una tessitura assai forte e gagliarda: e perciò i primi, subito che manca loro lo spirito, che li vivifica e li mantiene pronti sono a corrompersi, ed i secondi facili a conservarsi, particolarmente se abbiano menata una vita grandemente sobria e parca.* Scribit Rejes *cit. quæst. 34. num. 17.* memoratam naturalem temperationem, per quam diu cadavera persistere possunt, acquiri posse etiam vi morbi, ut in Hectica, Marasmoque affectis, in quibus tota pene corporis humiditas caloris & siccitatis morbosæ vi depasta efficit, ut quod residuum carnis relinquitur, tamquam fumo induratum diu putredine non infestetur. Subscribit Zacchias *loc. cit. num. 18. Facit quoque, ut diximus, ad citam corporum corruptionem genus morbi, quo cadavera fuerint extincta: si enim siccum fuerit, ut Marasmus, tabes hectica, ardentissima febris, & hujusmodi, difficilius; si humidum, & a magna putredine ortum ducens, absque mora corrumpuntur.* Idemque dicendum esse videtur de iis, qui moriuntur ictu fulminis, teste Plutarcho *4. sympos. quæst. 2.* cum caloris vis humiditates corporis absumat, easque reddat ineptas putredini. Quare legitur de undecim messoribus in Lemno Insula, qui cibum sub quercu sumentes, tacti de cælo sunt, ex eodem situ hæsisse jam exanimes, quo fuerunt viventes. Idem etiam prosequitur Alexander Tassonus *lib. 4. variar. quæst. 11.* & Theophilus Raynaudus *in opere allato cap. 5. num. 9.* Addit Rejes concors Taglino, temperationem, per quam diu putredini corpora resistunt, acquiri posse ex parsimonia victus, & austeritate vitæ: nutrito quippe corpore tenuissimo victu, ob debitæ alimoniæ defectum naturalis calor, qui pabulo necessario indiget, omnem corporis humorem devorat, & velut arefactum, quod reliquum est, dimittit; quo in casu ob humidi defectum homo tandem moritur. Huc referri possunt, quæ sæpe observata sunt in cadaveribus Anachoretarum, & Discalceatorum Fratrum, quæ, apertis sepulcris, ubi diu antea posita fuerant, prorsus incorrupta inventa sunt. Franciscus Bacco Baro de Verulamio *in silva silvarum, vel historia naturalis centur. 8. experim. 771.* graviter philosophatur quærens, quomodo putredo diutissime a corpore prohiberi possit, & ait, id fieri posse, si quatuor putredinem efficere solita prohibeantur, primum est, ut excludatur aer, qui corpus tacite subruit, & in ejus dissolutionem erumpit: secundum, ne corpus, quod illi adjacet, ejusdem sit materiæ, sed heterogeneum plane quoad corpus conservandum; sic enim alterum recipere nihil, ex altero egredi nihil potest: talia sunt mercurius, succinum album, balsamum, mel, cera, gummi, & fortasse uvium conditoria: tertium est, ut corpus conservandum non sit ea mole, ut sponte diffluere possit in corruptionem, etiam nihilo ejus egrediente in adsitum corpus: ultimum, ut corpus continens sit præditum facultate attrahendi & exsiccandi humidum corporis contenti, ne putredo interius inchoata invalescat.

7. Mitto quæ apud nonnullos leguntur, vel de planetis, quæ suo influxu corpora tempore mortis reddunt minus obnoxia putredini; vel de iis, qui nascuntur aut sexto Kalendas Febr. aut tertio Kalendas, & Id. Febr. quorum corpora integra dicuntur conservari usque ad diem Judicii; vel de his, qui obeunt in excommunicatione, quorum cadavera in pœnam sceleris, ob quod excommunicati fuerunt, juxta nonnullos, minime corrumpuntur; vel de aliis, quorum cadavera incorrupta permanent arte Dæmonis, de qua incorruptione plura habentur apud Theophilum Raynaudum *in allat. tract. cap. 7. num. 1. usque ad 7.* cum cadaverum incorruptiones ob planetarum influxum, ob nativitatis dies, & ob excommunicationem a cordatis viris inter fabulosa recenseantur; & Dæmoniacæ ex sæpe dictis nihil habeant cum re, de qua nunc agimus, commune. Naturalibus causis supra expositis, quibus cadavera a putredine defenduntur, artificialis superaddenda est, quando videlicet cadavera *balsamo* illinuntur, quæ a nonnullis iccirco *balsamatio* dicitur, ab aliis *conditura* a *condire*, ab aliis *mumisatio* propter analogiam ad *mumias* Veterum, ab aliis *unctura a feralis*, ab aliis *medicatio aromatica*, ab antiquioribus demque *pollinctura* appellatur a vetusto verbo *pollingo*, seu *pollincio*. At, retento communi *balsamationis* nomine, ejus definitio hæc est: *Balsamatio vel conditura est operatio artificiosa, qua corpus humanum a perito Medico per balsamicas rerum medicamentosarum qualitates, vel cum, vel sine exenteratione & dissectione ita præparatur, ut plures annos integrum duret, & a putredine aut corruptione liberum conservari possit*: quam definitionem ponit & latissime explicat Joannes Jacobus Mangetus in sua novissima Bibliotheca chirurgica *tom. 1. lib. 3. pag. 179.* ubi omnia colligit, quæ ad *balsamationis* cadaverum materiam spectare possunt. Petrus quoque de Argellata, Gregorius Horstius, Petrus Forestus, Thomas Bornetus, Ulysses Aldrovandus, Ambrosius Pareus,

An-

Andreas Mattiolus, Simon Paulus, Joseph Donzelli, Carolus Patinus, Stephanus Blancardus, Joannes Daniellus Gejerus, Georgius Tobias Durrius, Moyses Charas, Gabriel Clauderus, Joannes Helfrigus Jungen, quorum meminit Josephus Lanzonus, Philosophus & Medicus Ferrariensis, in tractatu *de balsamatione cadaverum*, varios modos *balsamationis* exponunt, de quibus etiam multa habentur apud citatum Theophilum Raynaudum *cap.* 6. apud Calmet *ad cap.* 50. *Geneseos*, & apud Scacchum *in myrothecio sacros. elæochris.* Huc spectant, quæ habentur *in cit. cap.* 50. *Genesis*, ubi Joseph præcepit servis suis Medicis, ut aromatibus condirent corpus patris sui defuncti; quod habetur *Matthæi* 26. ubi Christus Dominus, cum esset in domo Simonis leprosi, & mulier habens alabastrum unguenti pretiosi effudisset super caput ejus, ait: *Mittens hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit*: & quod habetur *Joannes* 19. ubi Nicodemus secum tulit mixturam myrrhæ & aloes quasi centum libras, & corpus Jesu alligatum linteis cum aromatibus, juxta morem Judæorum, sepulturæ traditum est. Et, quatenus dicatur, hæc non potuisse tanti esse momenti, ut corpora a corruptione & tabe servarent (loquendo de corporibus Hebræorum, & non de corpore Jesu Christi, quod virtute Divina a corruptione servatum est, juxta ea quæ superius dicta sunt) sed duntaxat efficerent, ne corpora statim resolverentur, juxta ea quæ habentur apud Calmet *in dissert. de funeribus, & sepulturis Hebræorum*; ad longissimam a corruptione corporum vi *balsamationis* tutelam referri possunt Ægyptiacæ cadaverum conditura, quæ *Mumiæ* appellantur. Licet enim nonnullis persuasum sit, Mumias esse eorum cadavera, quæ vi ventorum in arena sepulta, nova exoriente ventorum procella reteguntur, & sole conficiuntur, quod forte sumpserunt ab Herodoti historia, in qua narratur, Cambisem in sua expeditione adversus Ammonios una cum suo exercitu vehementi austro arenis interceptum & obrutum fuisse; recepta tamen hodie sententia est, Mumias prædictas nihil aliud esse, quam cadavera balsamis lita, & hoc artificioso modo conservata post longissimam annorum seriem, quemadmodum fuse exponitur apud sæpe citatum Theophilum Raynaudum *cap.* 6. *n.* 41. *pag.* 46. *tom.* 23. & apud Auctorem Anonymum jam supra allatum *de naturali corruptione cadaverum cap.* 39. Sub eadem classe comprehendi possunt & multa exempla cadaverum, quæ inventa sunt incorrupta: illud videlicet Bonifacii P. VIII. Inclinatis quippe parietibus antiquæ basilicæ Vaticanæ ab Imperatore Constantino extructæ, cum pro magnificentia novi operis sacellum S. Bonifacio sacrum everteretur jussu summi Pontificis Pauli V. in eo inventum est sepulcrum prædicti Bonifacii, in quo visum est corpus ejus incorruptum post trecentos & duos annos a die obitus, corruptis tantum naso, & labiis, magna astantium admiratione, ut ex publicis tabulis constat editis apud Raynaldum *ad ann.* 1303. *n.* 44. ex quo corruit putida illa fabula, Bonifacium videlicet Pontificem sese rabiose dentibus dilaniasse, & hoc modo mortuum fuisse, veluti observat Pagi *in breviar. Rom. Pontif. tom.* 3. *in ejus vita num.* 74. & ante eum adnotavit Michael Mauclerus in opere *de monarchia Divina, Ecclesiastica, & Sæculari*, ubi *par.* 4. *lib.* 7. *col.* 2390. hæc de Bonifacii morte scripta reliquit: *In Vaticano palatio spiritum Deo reddidit: nec furenti similis, ut quidam falsi Calumniatorum, Hæreticorum, Schismaticorumque deliria secuti scripsere, sed plena judicio, integroque rationis sensu, vera commissorum peccatorum totius contritione cordis excessit e vita*: illud cujusdam Cardinalis Angli trecentos annos defuncti, quod in templo Sanctæ Cæciliæ trans Tiberim in Urbe inventum est prorsus integrum, & nulla labe contaminatum: illud Alexandri Tartagni clarissimi Jurisconsulti, quod post centum & quinquaginta annos ab obitu integrum, & nihil labefactum repertum est in ecclesia Sancti Dominici Bononiæ, quemadmodum narrat Zacchias contemporaneus Auctor *loc. cit. num.* 13. ut interea silentio prætereatur id, quod legitur *in epistola* Heraclii Imperatoris *ad Sophoclem amicum suum*, in qua narrat, se invenisse corpus integrum & incorruptum Cleopatræ Reginæ, quod in eo statu permanserat spatio centum & viginti sex olympiadum: & silentio pariter prætereantur, quæ leguntur apud Raphaelem Volaterranum *operum lib.* 31. *tit. de modo funerandi* sic dicentem: *Ungebantur quoque corpora, & cum aromatibus condiebantur tanta cura, ut nos Romæ testes sumus, ante paucos hos annos feminam in tumulis Albanis fuisse effossam supra mille trecentos annos defunctam, ut e vestigio sepulcrorum animadvertimus, integram membris, crasso opertam unguento*; & apud Alexandrum ab Alexandro *lib.* 3. *c.* 2. *in fin. Genialium dierum* similia narrantem: *Memini, dum Romæ agerem, in vetustis sepulcris, quæ in via Appia plurima visuntur, inter ædificia, hortosque, interque coagmenta lapidum erutum cadaver fuisse multa ævo vetustum adolescentulæ mulieris, facie, capillo, oculis, naribus, & reliquis lineamentis prorsus integris & incorruptis, nisi quod vestigia liquaminum, & unguentorum, quibus delibutum fuerat, apparebant*. Volaterranus, & Alexander *locis citatis* loquuntur de cadavere Tulliolæ Ciceronis filiæ, de quo supra habitus est sermo, quod incorruptum existimarunt, quamvis paulo post computruerit, teste Cælio Rhodigino *antiquar. lection. lib.* 3. *cap.* 24. *Cum Pontifex Sixtus ejus nominis IV. Reipublicæ Christianæ præsideret, compertum Romæ in via Appia e regione Ciceronis conditorii muliebre cadaver, quod ex inscriptione conjectatum est fuisse Tulliolæ. Id erat aromatibus ita conditum, ut temporis injuriam non sentiret. In eo visebantur capilli aureo implicati reticulo, summa omnium admiratione, reperiri aliquid, in quod anni mille quingenti fere nil prorsus evaluissent. Ceterum cadaver in Urbe delatum tridui mora computruit, medicamine amoto, aut vitiato*. Quocirca concors est Scribentium opinio, integra & incorrupta servari corpora unguentis & balsamis bene delibuta per longissima temporum spatia. Fortunius Licetus *de lucernis sepulcralibus lib.* 4. *cap.* 4. hæc habet: *Ubi per multos menses, nedum per annos plurimos hujusmodi medicamen in eo corpore manserit, non posse postea ulla ratione ab eo removeri; siquidem altissime penetrat harum omnium vis, & cum virtute materia penitiores corporis defuncti partes, ita ut amplius ab eo separari non posse videatur*. Gaspar a Rajes *in allata quæst.* 34. *num.* 33. *Constat igitur, non annorum centena tantum, sed millenas etiam corpora sic condita durare incorrupta & integra potuisse, nulla carie, nulla defluente cibo maculata*: quem sequitur Mangetus *in cit. lib.* 3. *cap.* 2. *Concludamus igitur, cadavera medicata ad multissimos annos incorrupta posse conservari non sine magno inspicientium stupore; quemadmodum apparet hodie in Magnatum musæis, & celeberrimis pharmacopeis: illis enim, & istis & corpora integra, & corporis humani partes medicamine accommodatæ conspiciuntur*. Petrasancta *in thaumasia veræ religionis*, ut de incorruptione corporis S. Catharinæ Bononiensis judicium ferri possent, litteras dedit Jacobum Albergatum, quibus exquisivit, an corpus hujus Sanctæ ante trecentos annos mortuæ fuisset umquam unguentis, seu aromatibus delibutum; cumque Albergatus respondisset, *Nullo unguento nisi sanctitatis suæ, nullo aromate nisi orationis, nullo balsamo nisi virginitatis, nulla myrrha nisi lacrymarum suarum, incorruptum remanere corpus*; ex his infertur, ipsos in ea fuisse opinione, ut etiam post oculorum lapsum potuerit corpus incorruptum naturaliter servari, & citra miraculum, si fuisset aromatibus, aut balsamis illitum. In causa autem S. Margaritæ de Cortona, me uti Fidei Promotore urgente & comprobanta, corpus fuisse balsamo delibutum, non potuerunt Postulatores obtinere, ut ejus incorruptio inter miracula recenseretur, quamvis incorruptionem durasse dixissent per quatuor, & ultra sæcula.

8. Si itaque ex hucusque allatis, cadaverum incorruptio ab aeris natura, a loco, in quo cadaver sepultum est, a recensitis aliis qualitatibus, & a medicamentis naturaliter oriri potest, ecquis erit, qui, statius ac pronuntiatum est, *Constare de virtutibus heroicis*, si inter miracula proponatur corporis incorruptio, possit pro miraculo judicium ferre, non præmisso sedulo examine, an aliqua præcesserit causa naturalis, cui incorruptio adscribi possit? Et quidem eo magis, quod multo plura sunt Sanctorum corpora, quæ corruptioni fuerunt obnoxia, quam quæ remanserunt incorrupta. Absolutum illud pro miraculo judicium rectæ rationi adversatur, & Sedis Apostolicæ praxi. Certe Auditores Rotæ in relatione causæ S. Paschalis Baylon, cum ageretur de corporis ejus incorruptione, stricte voluerunt examinare, an ea virtuti calcis vivæ, qua corpus fuit coopertum, adscribi posset. Melchior Corneus, Societatis Jesu Scriptor, in suo opere Moguntiæ impresso anno 1652. cui titulus *Miracula Ecclesiæ catholicæ defensa*, scribens adversus Joannem Conradum Danhawerum Prædicantem Argentinensem *pag.* 39. & agens de mirabili incorruptione corporis S. Francisci Xaverii in calce viva sepulti, scribit, eam non prodesse, sed obesse incorruptioni, cum more receptum sit in quibusdam regionibus cadavera in cal-

ce viva sepelire, ut citius carnes exedantur. In relatione causæ S. Isidori de loco sepulturæ sermonem instituerunt investigantes, num incorruptioni prodesse potuisset, an potius obfuisset. In relatione causæ S. Jacobi de Marchia *ad tit. de ornatu sepulcri* similia examinarunt. In relatione prima de miraculis S. Teresiæ *ad tit. de exhumatione corporis* inquisiverunt, an corpus fuisset unctum balsamo, an venter esset plenus intestinis, an Sancta, dum viveret, fuisset pinguis: & in relatione causæ S. Francisci Xaverii (*in miracula primo post mortem*): *Ea autem* (sermo fit de incorruptione) *potest esse vel media arte, ut si corpus fuerit unguentis delibutum, vel si in loco nimis sicco & arido fuerit collocatum, vel quia corpus ipsum humore careat, & ideo potius arescat, quam putrescat, vel tandem contingere id potest ex speciale gratia*. Ipsi Fidei Promotores in suis animadversionibus non destiterunt opponere, vel corpus fuisse aromatibus conditum, quemadmodum videri potest in animadversionibus factis a Prospero Bottinio Archiepiscopo Myrensi Fidei Promotore in causa Beatificationis tunc Servi Dei, nunc Sancti Alfonsi Turribii; in animadversionibus factis ab ejus Antecessore Petro Francisco de Rubeis in causa S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, quibus præstantissimi sacræ Consistorialis aulæ Advocati Nicolaus, & Marcellus, pater, & filius de Severolis satisfacere docte conati sunt, ostendendo, corporis incorruptionem nec a naturalibus causis, nec ab artificialibus manasse; & demum in animadversionibus a me factis, dum munere fungebar Fidei Promotoris, in causis S. Jacobi de Marchia, & S. Margaritæ de Cortona, uti supra dictum fuit: &, quod caput est, ipsa sacrorum rituum Congregatio, quando solam corporis incorruptionem miraculo adscripsit, miraculo (inquam) tamquam fundamento Beatificationis & Canonizationis, quod non ita frequenter contigit, ut infra videbitur in suis Decretis verbum fecit de exclusione causæ naturalis incorruptionis faventis, quemadmodum colligitur ex decreto edito in causa Sancti Ludovici Bertrandi die 4. Octubris 1667. impresso post *Summarium Privilegiorum* collectum a Fratre Antonio Gonzalez: *Sacra rituum Congregatio &c. quatuor miracula approbavit &c. nempe præservationis ejus corporis a corruptione, quamvis in loco alluvionibus obnoxio, non exenterati &c. cum intestinis ipsis adeo ad corruptionem proclivibus humo traditi*. Sanctus Gregorius Turonensis *lib. de gloria Confessorum cap. 35.* narrat, in urbe Arverna, nunc Claromontio, apertum fuisse quoddam sarcophagum, inventumque fuisse corpus cujusdam puellæ omnibus membris solidis, integra facie, manibus & reliquis artubus incorruptis, & cum ingenti cæsarie. At ingenue subjicit: *Credo eam aromatibus fuisse conditam*. Anno 1642. in urbe Carpentoractensi inter concamerandum pavimentum templi maximi refossus est loculus cum integro corpore. Rogatus Theophilus Raynaudus ab amicis, ut suam de incorruptione proferret sententiam, tractatum edidit sæpe allatum *de cadaverum incorruptione*, & in examine incorruptionis stricte inquisivit de peculiari corporis conditione, de efficacia & vi soli, in quo corpus sepultum fuerat, & de *balsamationis* defectu; & *in capite finali Operis*, exclusis omnibus causis naturalibus & artificialibus, conclusit, corpus esse seponendum, & in loculo separatim condendum citra cultum omnem ac religiosam venerationem, ut expectetur, an Deus per aliqua opera supra naturam manifestare dignetur, quo in loco sit anima, quæ corpus illud aliquando inhabitaverat.

9. Hactenus de causis naturalibus & artificialibus, ob quas citra miraculum potest cadaver incorruptum persistere, & de quibus serio agendum est etiam post latum de virtutibus favorabile judicium, antequam incorruptio miraculo adscribatur. At, ut incorruptio inter miracula recenseatur, non solum oportet, causas quascumque naturales & artificiales ab incorruptione avertere, sed etiam absolute necessarium est, ut ipsa qualitas incorruptionis serio attendatur; potest enim esse, ut aliquod cadaver sit incorruptum, nec incorruptio manarit a causa naturali vel artificiali, & nihilo minus incorruptio non sit miraculo adscribenda. Utque id bene percipiatur, adnotandum est, varios esse corruptionis modos, sed duos esse præcipuos; putredinem videlicet, ex qua corpora diffluunt, & in tabem abeunt, quæ proprie est corruptio; & exsiccationem, ex qua eadem corpora paulatim & longo annorum cursu exsiccantur, quæ vera est corruptio, quamvis vulgo habeatur pro incorruptione, quemadmodum recte scribit Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 10. num. 2.* Aristoteles, seu potius ejus Interpres putredinis nomen tribuit etiam corruptioni ex siccitate; sed melius Galenus 5. *de simplicibus cap. 5. Ceterum* (inquit) *non quidquid corrumpitur, putrescere dicimus, sed quibus id cum fætore accidit. Et lib. de marcore cap. 1.* ait: *Marcor est viventis corporis præ siccitate corruptela*. Quocirca caricæ, aliique fructus, immo & animalium carnes fumo, aere, vel sale exsiccatæ, quæque, humidioribus partibus paulatim absumptis, ad diuturnam conservationem disponuntur, nullatenus putridæ quidem dici possunt, non autem incorruptæ: & sic omnis putredo est corruptio; sed non omnis corruptio est putredo, quemadmodum bene adnotavit alia a Nobis cum laude commemoratus Jacobus Simbaldus Medicus Collegiatus Urbis & publicus Professor in suo suffragio pro veritate edito, dum agebatur de incorruptione corporis S. Jacobi de Marchia.

10. Posito, non solum corruptionem esse, cum corpora putrefiunt, sed etiam cum exsiccantur, ut incorruptio inter miracula recenseatur, tum putredo tum exsiccatio a cadavere abesse debet, quemadmodum bene adnotavit Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 9. cap. 3. pag. 664. in fin. Hinc colligas, non posse cadaver aliquod dici incorruptibile vel incorruptum, ex eo quod ad multum tempus integrum permanserit, nisi vere & realiter nullam passum sit alterationem, neque in colore, neque in carne, neque in ossibus, neque quoad odorem, & nisi omnino integrum etiam quoad contactum perstiterit*. Quod prosequitur Zacchias *loc. cit. num. 24. Sed, his relictis, ego puto, cadavera incorrupta permanere nulla artis, aut Dæmonis ministeria miraculose servari, dummodo hæc incorruptibilitas perfecta sit, ita ut cadaver ne exsiccationem quidem patiatur, sed secundum corruptibiliores etiam partes integrum ac viridum, non secus quam si in vita homo degeret, conservetur*. Et paulo post, n. videlicet 29. hæc addit: *Cum vero, ut notum est, naturaliter omnia cadavera corrumpantur, & putrefiant, sciendum est ad majorem miraculi evidentiam, ut superius dixi, cadaver ex miraculo incorruptum servatum debere non solum secundum solidiores &858 icciores partes tale conservari, sed etiam secundum molliores & humidiores, & secundum eas, quæ magis sunt putrefactioni obnoxiæ: quare & dictas partes ab omni genere corruptionis & putrefactionis immunes fint oportet; sunt enim, ut superius quoque dictum est, putredinis plures modi, seu potius gradus, secundum quos alia cadavera, in quibus calor multus putredinalis, & humidum viget, in vermes, & alia insecta abeunt; alia secundum humidiores præcipue partes in tabes convertuntur; alia situm contrahunt; alia, in quibus carnes ac viscera omnia diffluant; alia ceterisicciora, & in quibus calor mordax & acri viget, humidioribus partibus absumptis, exsiccantur, & diutius durant; omnia tamen putrescunt in majori aut minori gradu, ita ut, quamquam hæc posteriora minorem putredinis gradum attingunt, & ceteris diutius ac melius & quasi incorrupta servari videntur, non sufficere tamen hoc ad miraculi probationem, quia & ipsa resiccatio putredo quædam est*. Concors est Rejes *quæst. 34. num. 7. Illud in primis observari debet, quod non solum secundum solidiores & icciores partes talis incorruptio inveniri debet, sed etiam secundum molliores & humidiores, & secundum eas, quæ magis sunt putrefactioni obnoxiæ: quare & dictas partes ab omni corruptionis & putrefactionis genere immunes esse oportet &c. Illud præterea addiderim signum fore maximum &c. si in illis, quæ sic permanent; corporibus* (*præter colorem, qui quasi viventium floridus, ne minimum quidem mortuorum pallore suffusus aliquoties in Sanctorum vultibus post mortem adhuc persistere observatus est*) *non rigida artuum compago, sed flexibilis tractabilisque appareat*. Sanctorellus *in postpraxi medica cap. 42.* quærit, cur etiamsi omnes partes corporis sint incorruptæ, extrema tamen pars narium semper desideretur; & respondet, *non esse partem illam corruptam, quamquam videatur corrupta: videtur autem deficere eam ob causam, quia extrema pars narium cartilagini hæret, non alicui ossi; cartilago autem exsiccata facile contrahitur; contracta illa contrahitur caro cutisque illi innixa*. At Jacobus Simbaldus in suo citato suffragio edito in causa S. Jacobi de Marchia subjicit, hoc esse concedendum Sanctorello, sed illam siccitatem, quæ tantam contractionem in cartilagine facere potuit, nihil aliud esse, quam signum evidens corruptionis ex marcore: & ad rem, de qua nunc agitur, faciunt relata per Ven. Bedam *lib. 4. histor. Anglorum cap. 30.* ubi agens de corpore Sancti Cuberti invento & recognito post undecim annos ab ejus obitu hæc habet: *A-*

peritu-

perientes sepulcrum invenerunt corpus totum, quasi adhuc viveret, integrum, & flexibilibus artuum compagibus multo dormienti, quam mortuo similius; & lib. 4. *histor. cap.* 19. agens de corpore Sanctæ Edildridæ Virginis etiam post conjugium cum Ecfrido Anglorum Rege, hæc addit: *Cum corpus sacræ Virginis ac Sponsæ Christi, aperto sepulcro, esset prolatum in lucem, ita incorruptum inventum est, ac si eodem die fuisset defuncta, sicut & præfatus Antistes Wilfridus, & multi alii, qui novere, testantur.*

11. Viam modo signatam tenuere certe Rotæ Auditores in relatione causæ Sanctæ Teresiæ, cujus corporis incorruptionem miraculo adscripserunt. Observarunt quippe, corpus in capsa lignea inclusum, extis nullis extractis, absque ullius balsami medicamine, post novem menses inventum fuisse *incorruptum, integrum, flexibile, agile, & tractabile, & dicto odorifero liquore suffultum, & mirifico odore plenum ita, ac si hesterna die terræ mandatum fuisset*; post tres annos in eodem statu permansisse *integrum, & incorruptum, & tractabile, & cum eodem odore, & liquore &c.* simili modo rem se habuisse, cum corpus translatum fuit ad civitatem Abulæ; tunc enim *fuit recognitum per legitimos testes, qui Matrem Teresiam vivam cognoverant, esse ipsius illudmet corpus; & tunc fuit etiam repertum plenum carne, & cum eadem incorruptione, & integritate, flexibilitate, odore, & liquore, & cum quadam agilitate, & levitate, ut nullatenus esset ponderis unius infantis duorum annorum; quin & caro erat ita tractabilis, quod digito percussa concava redderetur, &, digito amoto, caro surgeret, & elevaretur*; iisdemque omnino qualitatibus præditum Sanctæ corpus repertum fuisse in binis aliis visitationibus, quarum altera facta est post decem annos, altera post viginti duos ab ejus obitu, quemadmodum videri potest in allata relatione.

12. Prædictas quoque theoricas amplexi sunt, iisdemque vestigiis inhæserunt celeberrimi Bononiæ Medici acciti ad judicium ferendum de incorruptione Corporis nostræ Sanctæ Catharinæ, quam tot Scriptores & cives, & exteri, aliique Physici jam supra memorati miraculo adscripserant. Doctor Albertus de Fabris vir clarissimus suum judicium his verbis expressit: *Se io ho da dire la verità di quello, che sento, parmi di poter dubitare della incorruttibilità di questo venerabile Corpo sopra vires naturæ: e la causa parmi che sia il mancare a questo Venerabile Corpo la condizione principale, cioè, che e tutto, e la maggior parte delle parti abbiano la consistenza delle parti, e la sostanza, e la trattabilità necessaria per istabilire una incorruttibilità supra vires natura, e veramente miracolosa. E benchè qualche accidente possa indicare il contrario, ad ogni modo, stante la mancanza accennata, parmi poter asserire, come ho deposto saltem secondo il presente stato.* Joannes Galleatius Manzius celebris nominis Physicus, dum viveret, ita locutus est: *Da quello, che ho veduto cogli occhi (precisa ogni notizia istorica, e qualsivoglia altra cognizione, che conseguentemente si possa avere di detto beato corpo) l' ho veduto efficcato universalmente in tutte le parti rispettivamente alla cute e membrana a lei sottoposta delle braccia, e spalle, collo, capo, e delle ginocchia fino a' piedi, con durezza e tensione ineguale, più cedente al tatto verso le clavicole, e nella parte più grossa delle gambe, sotto la pianta del piede destro, e sotto la piegatura del ginocchio sinistro; e sembra ridotto a tale stato da una successiva essicazione delle umidità, dall' ordinario trattenimento delle quali, ed impedita traspirazione succede per lo più la corruzione de' corpi. La stessa efficazione ho osservato in tutti gli articoli del detto beato Corpo, a cagione della quale alcune parti poco, altre nulla sono flessibili; sicchè il posto di queste membra pure puotersi credere essere successivamente per ordine di varie disposizioni ridotto allo stato, in cui di presente si vitrova.* Caute quoque clarissimus Malphigius de mirabili incorruptione sermonem habuit: *Considerando le parti, che costituiscono un Corpo, mentre è lasciato dall' Anima, che molte di quelle non si trovano incorrotte nel caso nostro, come sangue, pinguedine, parti molli di carni, ed altre simili, ma di tutte quelle parti se n' è fatta una tale composizione, a mole, la quale conserva una configurazione di un corpo umano, ed un adombramento di quelle prime parti; e tutto questo aggregato conservandosi, par che dia qualche segno di cause superiori alla natura ordinaria, purchè non vi sia stata altra causa esterna artificiale.* Alii periti in diversum sensum abierunt, intrepide sustinentes, beati corporis incorruptionem inter miracula esse recensendam. Prosper Bottioius tunc Fidei Promotor in suis *Animadversionibus*, fundamenta contra miraculum incorruptionis allata ab Alberto de Fabris, & Joanne Galeatio Manzio, cautumque loquendi modum Malphigii magno in pretio habenda esse sustinuit. Angelus Modius Medicus Physicus Urbis accitus, ut suum pro veritate ferret judicium, Fabrum, Manzium, & Malphigium cæteris dixit præferendos, novisque fundamentis ipsorum assertiones firmavit. Jussu Clem. XI. ipse, juvenis cum essem, nec adhuc in Collegium Consistorialis Aulæ Advocatorum adscitus, patrocinium assumpsi causæ meæ Concivis Sanctæ Catharinæ, atque tum scriptis, tum dictis omnem lapidem movi, ut corporis incorruptio inter miracula recenseretur. Communem Scribentium sensum de incorruptione miraculo tribuenda proposui; rationes allatas a Fortunio Liceto resumpsi; Peritorum miraculo faventum assertiones & fundamenta magnopere extuli. Addidi, de incorruptionis miraculo mentionem habitam fuisse in Martyrologio Romano, in Missa, & in Officio indultis in honorem prædictæ Beatæ. At omnia incassum ceciderunt, cum responsum fuerit, communi Scribentium sensui non esse deferendum, quod scripserint quæ audiverant, aut quæ viderant, sed vel re non examinata, vel sine experientia, & cognitione ejus; Fortunii Liceti, & aliorum Physicorum tempore potuisse incorruptionem accedere ad miraculum, sed miraculum non perdurasse usque ad tempus, quo ejus approbatio petebatur, cum mollities & flexibilitas partium beati corporis antiquiori quidem tempore non deesset, ut ex variis monumentis colligebatur, sed eo tempore, quo instantia urgebatur, non adesset. Fabri, Manzii, & clarissimi Malpighii auctoritas, quæ meæ assumptioni adversabatur, maximopere profuit in aliorum miraculorum approbatione, quæ Canonizationis fundamentum fuerunt. Cum enim sanationes quasdam iidem egregii viri esse supra vires naturæ autumassent, tum Sanctitati Suæ, tum Eminentissimis Cardinalibus, & Consultoribus totis viribus insinuavi, plurimum eorum dictis esse deferendum, tum propter eximiam in rebus physicis peritiam, tum quia, si corporis incorruptionem vires naturæ excedere non dixerunt, hoc ipsum de sanationibus dixissent, si eas veri miraculi rationem habere non existimassent.

13. In causa e contrario S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis corporis incorruptio tamquam miraculum fuit approbata; sed corpus inventum fuit molle & tractabile, & conservatum non solum a putredine, sed etiam ab ariditate, ut ex processu Florentino in ejus causa compilato *fol.* 240. *Detecto sacro corpore &c. tam supradicti Illustrissimi & Reverendissimi DD. Judices, quam DD. Subpromotores Fidei, duo Medici, ac Testes, & ego Notarius causa omnes accedentes viderunt &c. dum premeretur manus circa pulsum, carnem esse mollem & flexibilem seu palpabilem, ita ut pressa elevabatur: quod quidem magna admiratione, præcipue dictorum Medicorum, recognoverunt. Ingenue etiam, supra vestem tacto, dum sentiebatur, pellem post pressum elevari &c.* Concordat bulla Canonizationis (*cod. Canonizationum pagina* 398.) *Decrevit, constare de quinque miraculis post indultam Beatæ Venerationem consecutis. Perseveravit enim Corporis incorruptio cum mirabili flexibilitate quarumdam partium, in quibus caro tacta pressa cedit, & post ad pristinum statum redit. In manibus, & brachiis cernuntur venæ, capilli adhuc suo fulvo rutilant colore, candorem servat caro in artubus, qui vestibus teguntur, quæ & pium inflammant affectum, & sanctæ devotionis stimulos accendunt.* Ex quibus comprobatur, nec incorruptionem miraculo tribui posse, si aliqua præcesserit causa naturalis, cui adscribi possit, nec exclusa quacumque naturali causa, corporis incorruptionem inter miracula esse referendam, nisi absit exsiccatio, nisi corporis partes sint tractabiles, aliæque concurrant circumstantiæ jam allatæ, uti præter alios adnotavit Petrus Assaltus in sua dissertatione edita in causa S. Joannis Nepomuceni, dum agebatur de incorruptione linguæ ipsius, de qua infra: *Non enim me latet, apud imperitos vulgo incorruptum judicari corpus, dummodo utcumque figuram servet, ipsius partibus quoquo modo adhuc cohærentibus, nihil considerantes, an sit rigidum, durum, an molle; an rugosum, atque contractum, an color fuerit immutatus, an sit friabile, ut facile in pulverem comminuatur.*

14. Quod si forte dicatur, non omnes prædictas qualitates adfuisse in corporibus, de quorum mirabili incorruptione sermo fit in bullis Canonizationum, nonnulla, ut respondeamus, videntur adnotanda. Primum est, non semper valere hoc argumentum: *Mentio fit incorruptionis corporis in bulla Canonizationis: Ergo incorru-*

ptio

ptie corporis fuit miraculo adscripta. Franciscus Penia Rotæ Auditor, qui una cum aliis Rotæ Auditoribus causam examinavit Sancti Didaci *in tract. de ejus Canonizatione lib. 3. pag. 147.* hæc habet: *De integritate corporis etiam est pertractatum, de qua censuerunt, non esse miraculum; ceteris tamen concurrentibus, admiratione & veneratione dignam, ac in relatione Consistorii, & postmodum in Canonizatione esse referendam*: & cohærenter ad hæc de incorruptione facta fuit mentio in bulla Canonizationis (*cod. Canoniz. pag. 240.*) *Itaque devotionis ardore succensi a Fratribus sui Beati Didaci corpus decenter & religiose in Principis cubiculum afferri curant, post annos fere centum integrum & incorruptum*. Secundum est, in bullis Canonizationum aliquando non afferendo ac definiendo, sed referendo mentionem fieri incorruptionis. Exemplum est in allata causa Sanctæ Margaritæ de Cortona. Summus Pontifex Leo X. delata ad se fama sanctitatis ejus, collectisque extra judicii formam Actis tum vitæ, tum miraculorum, necnon incorruptionis corporis, indulsit, juxta morem tunc temporis receptum, causa judiciali jure nondum cognita, publicum cultum in honorem ipsius, & beati corporis expositionem. In transitu a Beatificatione æquipollenti ad formalem Canonizationem, a cultu videlicet permisso & ad certos locos coarctato ad cultum ex præcepto & ad universum orbem extenso, assumpto judiciali examine de corporis incorruptione, ea (uti supra visum est) non fuit miraculo adscripta; sed, hoc minime obstante, mirabilis incorruptionis non afferendo, sed referendo verbum factum est in bulla Canonizationis *cod. Canoniz. pag. 628. Corpus miro odore perfusum, copiosa populorum frequentia accurrente, in æde Sancti Basilii, quæ est Fratrum Minorum, jamque ab eadem Margarita appellatur, depositum est, statimque compluribus miraculis coruscavit ...... Quibus denuo rite discussis* (extrajudicialiter tamen, & non servata forma judicii) *ac stupendo illo prodigio, quo Dei Famulæ corpus Cortonæ adhuc vegetum, incorruptum, illæsum, suavique odore perfusum ab omnibus colitur, permotus felicis recordationis Antecessor noster Leo Papa X. qui illud venerabundus coram suspexerat, litteris Apostolicis octavo idus Februarias anni millesimi quingentesimi decimi quinti Florentiæ vulgatis concessit, ut Margarita natalis Cortonæ, inque tota ejus diœcesi solemni cultu celebraretur: sacræque ejus exuviæ omnium venerationi ipso, quo decessit, die exponerentur*. Tertium est, in bullis Canonizationum aliquando fieri commemorationem mirabilis incorruptionis juxta statum antiquum corporis, non juxta statum præsentem: & hic cautus loquendi modus adhibitus est in bulla Canonizationis S. Catharinæ de Bononia *loc. cit. pag. 573.* cujus corporis incorruptio non fuit inter miracula recensita juxta statum præsentem, uti supra visum est: *Post ejus animam in cælum receptam, & corpusculi depositionem, multis illius patrocinio apud Deum se commendantibus, cum duodeviginti dies effluxissent, incorruptum, & suavem spirans odorem sepulcro eruitur, septemque dierum spatio omnium undique confluentium oculis exponitur, quod sedens instar viventis hactenus magno cum honore ibidem colitur. Felicis recordationis Antecessor noster Clemens Papa VII. annos septem & sexaginta a Catharinæ decessu sacri corporis incorruptionem manu tractabilem coram miratus, monasterii Sororibus facultatem indulsit quotannis, Catharinæ anniversaria obitus die recurrente, sacras preces in ejus honorem ritu Ecclesiastico celebrandi*. Ultimum denique, est, sæpe in bulla Canonizationum mentionem fieri incorruptionis tamquam miraculo concessa, sed una cum odore, & aliis plurimis miraculis approbatis, ita ut incorruptio fuerit quidem approbata, sed uti miraculum supra numerum, cui Decretum Canonizationis innixum non est, juxta ea quæ alibi dicta sunt. Quæ profecto non adversantur ceteris a Nobis in hoc capite deductis, ubi quærimus de incorruptione corporis non simpliciter referenda, sed ex judicii forma statuenda, Causaque cognita, recensenda inter miracula pro fundamento formalis Beatificationis aut Canonizationis.

15. Quæ dicta sunt de incorruptione totius corporis, sibi locum vindicare debent in aliqua parte corporis incorrupta a reliquo corpore separata. De S. Stephano Rege Hungariæ legitur, ejus dexteram post annos quinque & quadraginta incorruptam repertam fuisse, ob assiduam & copiosam in pauperes largitatem, qua, dum viveret, præditus fuit. Simile prodigium narratur de dextera S. Nicolai Mirensis, qui manum suam aperuit inopi, dum viveret, & a larga & frequenti erogatione eleemosynarum ore omnium celebratur. Similia exempla collecta legi possunt apud Theophilum Raynaudum in citato tractatu *de incorruptione cadaverum cap. 10.* Celebre profecto illud est incorruptionis linguæ S. Antonii Patavini, quemadmodum legitur in oratione habita ab Octavio de Maetinis Consistorialis aulæ Advocato de laudibus S. Bonaventuræ (*tom. 7. oper.* hujus Sancti *pag. 799. B.*) *Tunc translatum fuit venerabile corpus Beati Antonii ad prægrandem ecclesiam Paduanam: cujus lingua, secundo & trigesimo sui obitus anno recens & rubicunda, reperta est; quam Vir Sanctus* (Bonaventura) *in manibus devote recipiens, ac largioribus lacrymarum imbribus perfundens, talibus conversatus affatus est: O lingua benedicta, quæ Deum semper benedixisti, & alios benedicere docuisti: nunc perspicue cernitur quanti meriti fueris apud Deum*. Apud Ughellinum quoque *in Italia sacra*, ubi agit *de Tarentina Ecclesia*, narratur, Archiepiscopum Tarentinum anno 1346. recognovisse Reliquias S. Cataldi Tarentini pariter Archiepiscopi, mortuo anno centesimo septuagesimo a partu Virginis, & ejus linguam invenisse, quæ ad hæc usque tempora cernitur integra & rubicunda, quasi recens ab ejus ore avulsa. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, post approbatum martyrium & causam martyrii in causa S. Joannis Nepomuceni transitus factus est ad discussionem Dubii super signis & miraculis, & inter cetera signa & miracula propositum fuit illud perennis incorruptionis linguæ ipsius. Sanctus martyrio fuerat coronatus anno 1383. & judicialis recognitio linguæ facta est anno 1725. & sic post trecentos & octoginta duos annos ab obitu. Inventa est autem integra, & retinens figuram & formam linguæ humanæ. Color apparuit talis, qualis est in lingua hominis viventis, & mollis erat atque flexibilis. Signa hæc sunt incorruptionis, & quidem supra naturam, cum nulla suspicio fuerit de causa naturali aut artificiali incorruptionis. Additum est, linguam inter ceteras humani corporis partes esse præcipue corruptioni obnoxiam, cum juxta Anatomistas magna pars ejus ex fibris carneis sit contexta, & fibræ carneæ magna sanguinis copia sint repletæ (Diemerbroeck *anatom. lib. 3. cap. 24.* Verheyen *anatom. tract. 4. cap. 19.*) & sanguis suo carens fluxu sive circulatione ad corruptionem impellat, uti videmus in gangræna & sphacelo inductis ab impedito cursu sanguinis, & uti videmus etiam in sanguine per venæ sectionem excepto in aliquo vase; illico enim turbatur, ipsius fibratæ partes globulis rubicundis permistæ coguntur, atque atrum colorem contrahunt, serumque ab eis secretum supernatat. Physicis rationibus pia quoque accessit consideratio, Deum videlicet incorruptam voluisse tot annorum spatio mirabiliter illam linguam permanere, quod Sanctus vitam amiserit, ne proderet secretum sacramentalis Confessionis. Matta *de Canonizat. SS. par. 3. cap. 14. n. 2.* ita scribit: *Ingenti admiratione dignum, quod aliquando reliquo corpore consumpto, partis alicujus, cui perfectionis donum & virtutis prærogativa præcipue debebatur, substantia omnis incorrupta & vivido colore perfusa animadversa sit & inventa*. Ex his, aliisque pluribus ponderatis, sacrorum rituum Congregatio tamquam miraculum secundi generis approbavit perennem linguæ incorruptionem, ut constat ex Decreto edito die 11. Januarii 1729. quod Apostolica auctoritate fuit roboratum a Benedicto Papa XIII. die 16. Februarii ejusdem anni.

16. Quæres, an continuatio incorruptionis habenda sit pro novo & distincto miraculo ab ipsa incorruptione: de qua quæstione sæpe actum est, instantibus Postulatoribus, & adversantibus Fidei Promotoribus, in sacrorum rituum Congregatione. Utque tum ejus status, tum utilitas bene dignoscantur, ponendum est, aliquem Dei Servorum mori, incorruptum permanere ipsius corpus, nullam adesse causam naturalem, cui incorruptio adscribi possit, cadaver esse molle & tractabile, uno verbo, nihil deesse ex his, quæ supra diximus necessaria, ut incorruptio miraculo adscribatur. Introducitur causa Canonizationis ipsius vel per viam casus excepti a Decretis Urbani VIII. & sic æquipollentis Beatificationis, vel per viam ordinariam, & sic formalis Beatificationis, uti tum *lib. 1.* tum *lib. 2. hujus Operis* dictum est. In utroque casu post approbatas virtutes, si sermo est de Confessoribus, vel post approbatum martyrium & causam martyrii si sermo est de Martyribus, deveniendum est ad discussionem miraculorum; & in primo casu deveniendum est ad discussionem miraculorum, quæ supervenerunt post indultam venerationem; in secundo casu ad miraculorum discussionem deveniendum, est, quæ post formalem Beatificationem Deus operari dignatus est intercessione Beati. Si inter

cetera,

cetera, quæ discutienda proponuntur miracula, proponatur & illud incorruptionis corporis, cum incorruptio præcesserit æquipollentem Beatificationem, si continuatio incorruptionis non habetur pro novo miraculo, non poterit haberi ratio continuatæ incorruptionis pro Canonizatione; miraculum quippe in hoc rerum casu numquam dici poterit supervenisse post indultam venerationem; idemque judicium ferendum erit in causis procedentibus per viam formalis Beatificationis, si post approbatam incorruptionem tamquam miraculum ante formalem Beatificationem, eadem incorruptio, seu incorruptionis continuatio tamquam miraculum proponatur ad obtinendam Canonizationem. Et hæc eadem difficultas non solum habet locum in miraculo incorruptionis, sed etiam in miraculis odoris & liquoris manantis ex cadavere vel ossibus Servorum Dei, vel Beatorum, de quibus infra, quoties manatio odoris aut liquoris Beatificationem æquipollentem aut formalem præcesserit, & ejus continuatio tamquam miraculum proponatur ad Canonizationem obtinendam, veluti unicuique reputanti patebit.

17. In causa Canonizationis S. Catharinæ de Bononia, quæ processit per viam casus excepti, cum beati corporis incorruptio, sive ejus per plura sæcula continuatio tamquam miraculum proponeretur pro Canonizatione, Prosper Bottinius Archiepiscopus Mirensis tunc Fidei Promotor inter ceteras suas animadversiones eam, de qua nunc agitur, non omisit: dixit enim, quatenus incorruptio fuisset miraculum, ejus continuationis haberi non posse rationem pro Canonizatione, cum concessa per miraculum beato corpori incorruptione, aut continuatio tamquam naturalis habenda esset, aut saltem ad novum miraculum referri non posset. Animadversioni tum a me, tum a ceteris in causa scribentibus responsum fuit, ipsam adversari tum rationi, cum conservatio sit continuata productio juxta Philosophos, tum praxi Sedis Apostolicæ; cum enim ante praxim inductam a Decretis Urbani VIII. S. Maria Magdalena de Pazzis inter Beatas relata fuisset, habita ratione inter cetera miracula incorruptionis & fragrantiæ beati corporis, ut apparet ex Decreto edito die 2. Maji 1626. inducta nova praxi per eadem Urbani VIII. Decreta, in transitu a Beatificatione ad Canonizationem post approbatum casum exceptum ab iisdem Decretis, ventum fuit ad discussionem miraculorum; cumque inter cetera propositum etiam illud fuisset continuationis incorruptionis & fragrantiæ corporis Beatæ, hanc approbationem obtinuerunt pro canonizatione, veluti desumitur ex Decreto edito die 10. Septembris 1668. impresso inter Acta Canonizationis dictæ Sanctæ collecta a Dominico Cappello *pag.* 57.

18. In resolutione causæ Canonizationis S. Catharinæ de Bononia non fuit opus, ut sacra Congregatio de proposita quæstione suum ferret judicium, cum ex supradictis, etiamsi incorruptio juxta statum antiquum miraculi rationem habuisset, continuatio tamen incorruptionis ob beati corporis detrimentum aliquod non fuerit inter miracula recensita. Quare Cardinalis de Carpineo Relator causæ in *folio concordato*, quod juxta alibi dicta exaratur a Cardinali Relatore, & editur, quando proponitur Dubium, an, stante approbatione virtutum & miraculorum, tuto procedi possit ad Canonizationem, sermonem cum haberet de continuatione incorruptionis & odoris a corpore manantis, dixit: *Et ista duo miracula deducta in ultima Positione coram Sanctitate Vestra non fuerunt expresse approbata, quia non sunt permanentia.* Quæstio autem, an continuatio incorruptionis aut odoris pro novo & distincto miraculo habenda sit, sibi vindicat locum, cum incorruptio & odor in eodem statu permanent, in quo erant, secus autem, quando cessarunt, aut quando incorruptio alicui causæ naturali potuit adscribi. Quapropter, cum in causa S. Margaritæ de Cortona ipse uti Fidei Promotor duo opposuissem, corpus videlicet fuisse unguentis, aromatibus, & balsamis delibutum, & sic ejus incorruptionem non excedere naturam, &, quatenus excessisset, ejus continuationis rationem haberi non posse pro Canonizatione, quod continuatio non esset novum & distinctum miraculum a prima incorruptione; sacra Congregatio, quæ primæ adhæsit difficultati, a resolutione secundæ prudenter abstinuit.

19. Occasio se obtulit de proposita difficultate judicium ferendi in causa S. Jacobi de Marchia, in qua continuatio incorruptionis & odoris proposita est tamquam novum miraculum pro Canonizatione; item in causa S. Margaritæ de Cortona, in qua, exclusa mirabili corporis incorruptione, proposita fuit tamquam miraculum ad Canonizationem obtinendam incorruptio partis corporis a reliquo corpore separatæ, nec ullo modo balsamo litæ; & in causa S. Joannis Nepomuceni, in qua continuatio incorruptionis linguæ proposita fuit tamquam miraculum ad Canonizationem pariter obtinendam: in his etenim omnibus causis scribens uti Fidei Promotor comprobavi, incorruptionem Beatificationem æquipollentem præcessisse, & supervacuam esse quæstionem de continuatione; quia etiam admissa incorruptione, & continuatione incorruptionis in eodem statu, continuatio aut naturalis erat, aut novo & distincto miraculo adscribi non poterat exemplo ejus, qui per miraculum resuscitatur, aut qui ex cæco videns factus est; miraculum quippe consistit in resuscitatione, & in restitutione visus, non in continuatione vitæ, aut facultatis videndi.

20. At, cum sacrorum rituum Congregatio ultra causam S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis (de qua supra), continuationem incorruptionis, & etiam odoris inter tempus æquipollentis, & formalis Beatificationis, approbantibus summis Pontificibus, recensuerit inter miracula pro Canonizatione, atque adeo inter miracula distincta ab ipsa incorruptione, quæ fuit ante Beatificationem, uti desumitur ex Decreto edito in causa Canonizationis S. Jacobi de Marchia die 2. Februarii 1726. in causa S. Margaritæ de Cortona die 27. Decembris 1727. & in causa Sancti Joannis Nepomuceni die 16. Februarii 1729. videtur cessare debere quæcumque difficultas tutoque asserendum, posito miraculo incorruptionis, continuationem habere debere pro novo & distincto miraculo ad Canonizationem obtinendam. Ut enim docent Theologi, quædam solum exigunt virtutem supra naturam ad sui productionem primumque ortum, & quædam præterea ad sui conservationem. Exemplum priorum est in ipsa vita restituta, aut oculo reddito per miraculum, quo posito, tum vita, tum visus naturaliter durant instar naturalis vitæ, aut oculi per naturalem generationem accepti. Exemplum posteriorum est in duplici quantitate penetrata, aut duabus qualitatibus contrariis gradu intenso conjunctis; conjunctio enim illarum non solum miraculi rationem habet in initio, sed etiam in progressu & continuatione; quoniam nullum est momentum, in quo quantitas quantitatem naturaliter penetret, & una qualitas non exigat expulsionem alterius qualitatis contrariæ gradu intenso, veluti totidem verbis ait Cardinalis de Aguirre *in Theologia S. Anselmi tom.* 1. *disp.* 9. *sect.* 1. *num.* 9. Cumque vera incorruptio diu perseverans non ad primum, sed ad secundum miraculorum genus pertineat, hinc fit, ut unum miraculum in incorruptione, alterum in continuatione & duratione sit constituendum.

21. Utque id explicetur, duo quærenda sunt: primum, quanto tempore naturaliter corpus remanere possit incorruptum, seclusa qualibet causa naturali aut artificiali: alterum, quomodo Deus supra naturæ vires aliquorum Servorum suorum corpora incorrupta conservet. Ad primum Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 10. *num.* 27. respondet, omnibus unum & eumdem terminum non posse assignari, cum ex dictis multæ causæ sint, ex quibus ipsa cadavera citius aut serius corrumpuntur, & ipsæ particulares hominum naturæ & temperationes hac in parte multum possint; & concludit, si ab eo, quod ut plurimum fit, universalis regula sumenda sit, terminum tribus diebus videri definiendum, sumpto argumento a Lazaro, qui, ut dicitur *in Evangelio*, cum hic terminus jam transiisset, quippe quatriduanus erat, jam fœtebat. Ad alterum nonnulli respondent, incorruptionem a Deo fieri per infusionem qualitatis naturalis, qua cadavera tuta & immunia sunt a recipiendis extraneis qualitatibus, per quas turbato & confuso temperamento sibi debito, corrumpi solent, veluti ratiocinatur Scacchus in citato tractatu *de not. & sign. sanctit. sect.* 9. *cap.* 3. Nec vero, quod qualitas illa sit ordinis naturalis, excluditur miraculum incorruptionis. Exemplum est in primi hominis immortalitate. Si non peccasset; nec ipse, nec ejus posteri corporis morti fuissent obnoxii; & cum Pelagianis sentiret, qui mortem corporis in naturam, potius quam in peccatum, referret; cum Bajanis, qui diceret, primi hominis immortalitatem non fuisse Gratiæ beneficium, sed conditionem naturalem. Primi hominis immortalitas non solum a justitia originali, seu gratia gratum faciente, per quam potiebatur perfecta dominatione in corpus, a bona corporis constitutione & temperie, a prudentia hominis innocentis, per quam cavebat ab omnibus noxiis & periculis, a speciali Dei providentia, & Angelorum custodia causam habebat, sed etiam ab usu ligni vitæ, quo spiritus vitales perfecte reparabantur. De virtute ligni vitæ quæstio est inter Theologos, num fuerit naturalis, an

supra

supra naturam. Nonnulli dicunt, fuisse supra naturam. At S. Thomas 1. *par. qu.* 97. *art.* 4. *in corp.* probat, fuisse naturalem. Cum autem, quamvis tum bona corporis constitutio esset ordinis naturalis, tum virtus ligni vitæ juxta nonnullos naturalis esset, immortalitas primi hominis non naturalis, sed supra naturam fuerit, uti late explicat Estius *in lib.* 2. *sent. dist.* 19. §. 9. signum evidentissimum hoc est, non obstare miraculo vim qualitatis naturalis, si ea Deus utatur, ut aliquid præstet, quod, posito ordine naturali, spectataque naturæ creatæ conditione, nullatenus præstare aut efficere tenebatur.

22. Alii vero facilius & probabilius explicant incorruptionis miraculum asserendo, illud fieri per remotionem Divinæ efficientiæ, qua causæ corruptionem inducentes absolute indigent, ut operari possint, ut in re simili observarunt ad illud Exodi *cap.* 3. ubi narratur, Moyseo vidisse rubum ardentem, & non comburentem. Pererius *ibidem disp.* 4. *num.* 15. *Deus suspendebat concursum suum cum igne ad urendum: etenim duo sunt Theologia placita apud Theologos certa & indubitata; unum est, nullam rem creatam operari posse absque actuali Dei concursu cum illa re: alterum est, Deum, quæ sunt extra ipsum, ea libere operari . . . . . quando vult, & ubi vult, & quomodo quantumque vult operari . . . . . Quia Deus concurrebat cum illo igne ad lucendum, ideo lucebat; quia vero cum eo non concurrebat ad urendum, ideo non urebat.* Et Cornelius a Lapide *ad eumdem locum Exodi cap.* 3. *pag.* 330. *Illustre hoc fuisse videtur Dei miraculum: Deus enim hic conservabat ignis substantiam, sed actionem & ustionem ejus impediebat, subducendo concursum & influxum suum, ne ageret in rubum, vel virentia ejus folia minimum afflaret, aut desiccaret. Deo enim cum igne nolente concurrere, ut urat, ne Infernus quidem totus vel stuppam adusserit: nam certum est illud Theologorum axioma, nullam rem creatam posse operari absque actuali Dei concursu cum illa re.* Probant autem hucusque allata, mirabilem incorruptionem non esse ex genere earum rerum, quæ miraculum tantum exposcunt in sui productione, sed esse ex genere earum rerum, quæ novum miraculum exposcunt in sui conservatione, tendentibus videlicet causis, transacto naturali termino, ad corruptionem, earumque actione suspensa & impedita vel a permanente qualitate juxta Scacchum, vel quod probabilius est, a continuata remotione Divinæ efficientiæ, juxta ea quæ modo dicta sunt.

23. Uti consideranti patebit, facilius est, transacto termino naturali corruptioni constituto, distinctionem admittere miraculorum inter incorruptionem, & continuationem incorruptionis, quam effugere multiplicationem miraculorum fere in infinitum. Si enim transacto primo termino naturali, intra quam sequi debuisset corruptio, extat miraculum incorruptionis; & continuatio habetur pro novo miraculo, tot erunt miracula, quot sunt temporis momenta, quibus incorruptio perseverat, vel ad summum tot erunt miracula, quot sunt novi termini naturales, intra quos corruptio sequi debuisset, quod videtur absurdum: quod ut evitetur, asserere licent, naturalem quidem non esse, sed supra naturam continuationem incorruptionis, eamque esse novum miraculum, & separatum ab ipsa incorruptione, esse tamen appendicem primi miraculi, illudque, quo magis durat, illustrius efficere; continuationis habendam esse rationem in transitu a Beatificatione ad Canonizationem, quamvis incorruptio Beatificationem præcesserit, sed adhuc investigandum superesse, utrum continuationis hujus talis haberi debeat ratio in transitu a Beatificatione ad Canonizationem, ut ipsa cum alio miraculo satis sit, an potius duo alia miracula distincta, vel etiam plura requirantur, juxta numerum miraculorum necessarium in transitu a Beatificatione æquipollenti aut formali ad solemnem Canonizationem, de quo numero alibi actum est. Hujus autem quæstionis resolutio judicio Congregationis sacrorum rituum reservatur, quæ, licet ex dictis censuerit, incorruptionem, & continuationem incorruptionis esse duo distincta miracula, & continuationis, uti novi & distincti miraculi, rationem habuerit pro Canonizatione, numquam tamen, quod sciam, ad Canonizationem processit, nisi præter continuationem incorruptionis bina, aut plura miracula fuerunt discussa & approbata, a Deo intercessione illius Beati patrata, de cujus Canonizatione agebatur. In causis certe SS. Ludovici Bertrandi, Mariæ Magdalenæ de Pazzis, Jacobi de Marchia, Margaritæ de Cortona, Joannis Nepomuceni continuationis incorruptionis corporis, uti novi miraculi, habita est ratio pro Canonizatione; sed alia duo, aut plura in unaquaque causa discussa & approbata fuerunt miracula, antequam ad Canonizationem procederetur.

24. In ripa Borysthenis sita est urbs Kijovia, ad quam difficilis est aditus ob perpetua Cosacorum cum Tartaris certamina. Sunt in ea nonnullæ cryptæ, de quibus tractatus editus est a Joanne Herbinio Lutherano Jenæ anno 1675. Incolæ putant Kijoviam esse veterem Trojam, ob raptam a Paride Helenam, a Græcis olim per decennium obsessam, & tandem expugnatam ac dirutam. Huic fabulæ aliud commeatum accedit, videlicet in cryptis adhuc stare & incorrupta spectari gigantea corpora Hectoris, Priami, Achillis, & aliorum tum Trojanorum, tum Græcorum Heroum. Quæsivit Herbinius per epistolam ab Innocentio Gizielo Archimandrita Kijoviensi prædictarum cryptarum statum, quem candide aperuit, uti est *pag.* 43. *In his meatuum magna varietas est, quos si aliquis inscius intret, velut ex labyrintho solus sine reductore exire non possit. Nec putentur esse hæ cryptæ naturales, verum diligenti opera illorum terrestrium Angelorum, hominum cælestium, elaboratæ sunt, quorum corpora ab annis circiter sexcentis incorrupta durant. Nec beneficio terræ hoc fit, quod tot annorum centenis Sanctorum corpora incorrupta maneant (cum alias plurimorum ibi positorum hominum corpora in pulverem redacta sint) sed vere propter sanctitatem vitæ, & singularem in Deum pietatem incorruptibilitate donata sunt.* Herbinius viribus omnibus contendit, ut horum corporum incorruptionem miraculo tribuat, uti videri potest *pag.* 47. totusque est in diluendis adversariorum objectationibus, ut est *pag.* 99. *& seqq.* Ignoramus, quorum sint corpora in memoratis cryptis sepulta & extantia; Nobisque satis esse debet, si incorruptio inter miracula non recenseatur. Herbinius refert, ut dictum est. Sed conferantur, quæ ab eo pro incorruptionis miraculo dicta sunt, cum iis, quæ Nos in hoc eodem capite dicimus ponderanda, antequam incorruptio inter miracula recenseatur: & nemo erit qui non fateatur, tales a Sede Apostolica diligentias præmitti, antequam ad miraculorum approbationem procedat, quales ejus adversarii & nimiæ facilitatis accusatores excogitare non potuerunt, cum de re hac scriberent.

CAPUT TRIGESIMUMPRIMUM.

De nonnullis cadaverum qualitatibus, & de sanguine liquore, & odore, qui a cadaveribus manant, an miraculo sint adscribendi.

De cadaveribus stantibus, aut genuflexis.

1. SANCTI Francisci de Assisio corpus diu post obitum integrum inventum est, stans illæsum, oculis apertis, & vulneribus recenti sanguine manantibus, uti habetur apud Wadingum *ad ann.* 1230. *n.* 4. Sancti corpus plures Romani Pontifices aspexerunt, Gregorius videlicet IX. Innocentius IV. Alexander IV. Clemens IV. Nicolaus IV. & Nicolaus V. At, evecto ad summum Pontificatum Sixto IV. cum ipse Assisium se contulisset anno 1476. hortante S. Jacobo de Marchia, jussit, cuniculum per quem ad ædiculam subterraneam, in qua Sancti corpus est, patebat accessus, & scalam, per quam erat descensus, denso aggere ex lapidibus ac cæmentis compacto repleri; atque ita unicuique interdictum fuit prædictum sanctum corpus videre quemadmodum fuse habetur *in historia Conventus Assisiensis* scripta a Fr. Francisco Maria Angelo a Rivotorto tit. 42. Corpus contra Sanctæ Catharinæ de Bononia sedet, & omnium conspectui patet. Quæritur itaque, an, si cadavera mortuorum stent, aut sedeant, nullo fulcro nixa, id statim sit miraculo adscribendum. Paulus Zacchias *in quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæst.* 10. *num.* 34. *& seqq.* diserte scribit, esse supra naturam, si cadavera per se stent, nec a Dæmone fieri posse, ut cadavera per se revera stent, sed solummodo ut appareant per se stare: ut enim corpus stet, opus est valida musculorum actione, in qua plurimi spiritus requiruntur, qui in cadavere non sunt. Fortunius quoque Licetus *de secundo quæsitis per epistolas*

cap.

cap. 39. tom. 2. pag. 266. ad miraculum refert, quod corpus S. Catharinæ sedeat absque fulcro: *Cum igitur omnes ad unam causa naturales putrefactionem arcere valentes ab humanis cadaveribus procul absint a corpore Beatæ, quod tot annos imputre, sensibiliter molle, carnosum, flexibile secundum juncturas omnes, & in sedicula sedens absque fulcro, rectaque cervice, Bononiæ servatum veneramur jam hoc admirabile supernaturalis virtutis effectus est in vera religione, in qua Deus etiam huic sanctæ corpori dilectæ suæ dat non videre corruptionem.* At, cum Zacchias non loquatur de cadaveribus exsiccatis, in quibus musculi sunt contracti a siccitate, sed de cadaveribus statim post mortem, quæ carnem habent recentem & mollem & tractabilem; & Fortunius Licetus carnosum dicat corpus Sanctæ Catharinæ, quod fortasse suo tempore tale erat; hinc est, quod miraculum dici possit, si cadaver non exsiccatum, & cujus musculi non sunt ariditate contracti, stet, aut sedeat: secus autem, si corpus est exsiccatum: tunc quippe obdurata materia illa cartilaginea, quæ est inter omnes vertebras, parum aut nihil moveri potest corporis truncus, quod manet velut immobile lignum, & quotiescumque ejus pondus non magis ad unam partem inclinat, quam ad aliam, sed supra gravitatis centrum libratur, facillime stare potest aut erectum, aut sedens, quemadmodum animadvertit Angelus Modius Physicus Urbis in suo suffragio pro veritate exarato in causa S. Catharinæ de Bononia. Eodem modo locuti sunt celebres Medici ejusdem civitatis, qui corpus Sanctæ recognoverunt, & quidem in primis clarus Malpighius: *Supposta la risecazione delle carni, tendini, e cute, è probabile, che si possa dare naturalmente quel sito, cioè che la spina stia secondo le parti superiori perpendicolari.* Manzius: *Ho ritrovato detto beato corpo in atto di sedere, ma per la suddetta indurata unione degli articoli mobile, come un corpo continuo: sicchè l'atto di sedere creda dipenda dall'equilibrio delle parti sopra del sito, sul quale risiede, come sopra centro di gravità; tanto più, che leggiermente compressa tutta la mole del corpo, dopo esser leggiermente smossa, si restituisce nello stesso sito di prima.* Alexander Guicciardinus: *Il corpo predetto siede naturalmente, perchè essendo continuo, e con figura quasi equilibrante, e riseccata, si conserva in quel sito continuamente.* Idem judicium ferendum esse videtur de corporibus, seu cadaveribus, quæ genu flexo reperiuntur, videlicet id miraculo non esse adscribendum, si partes corporis sint exsiccatæ; secus autem, si molles & flexibiles. Iccirco *in vita S. Pauli primi Eremitæ* scripta a S. Hieronymo, *oper. tom. 2. col.* 11. inter miracula recensetur, quod S. Antonius eum paulo ante mortuum invenerit genu flexo, & extensis in altum manibus: *Nam introgressus speluncam, vidit genubus complicatis, erecta cervice, extensisque in altum manibus, corpus exanime; ac primum & ipse vivere eum credens, pariter orabat: postquam vero nulla, ut solebat, suspiria precantis audivit, in flebile osculum ruens intellexit, quod etiam cadaver Sancti Deum, cui omnia vivunt, officio gestus precaretur.* Nisi forte clarissimis probationibus demonstretur, cadaver per aliquod tempus fuisse molle & tractabile, & stetisse, aut sedisse, aut genu flexu permansisse, licet postea fuerit exsiccatum; tunc quippe status miraculo accederet, habito respectu, non ad secundum tempus, sed ad primum, cum proprium sit cadaverum humi decumbere. Quapropter Thomas Bozius *lib. 13. cap. 9. de signis Ecclesiæ*, loquens de corpore S. Francisci hæc habet: *Mirandum mihi prorsus illud videtur, quod de corpore Sancti Francisci memoriæ est proditum, stare illud, nullis humanæ industriæ fulcris subnixum, sola Divini Spiritus vi sustentatum, facie tota, oculis & manibus junctis, in cælum semper intentum, supplicantis in modum, nulla vetustatis vi debilitatum, nulla temporis injuria parte aliqua incurvum. Id perfecta tanti est, ut cum sit viventium stare, defunctorum subita humi procumbere.*

De cadaveribus flexibilibus.

2. Paulo post obitum cadavera remanent rigida & inflexibilia; proindeque mortuos statim vestire necesse est: quocirca, si aliqua sint flexibilia, quæri potest, an id sit miraculo adscribendum. Flexibilitas carnium in corpore vivo est mollis, oriturque ex laxa minimarum partium continuarum textura, quam laxitatem ab humido præcipue obtinent: flexibilitas vero articulorum in iisdem viventibus est organica, orta ex mechanica structura partium contiguarum, concurrentibus ad faciendam articulationem duobus ossibus contiguis, cartilagine, ligamento, & humore viscido. Ex duobus ossibus alterum est cavum, in quod ingreditur alterum, quod dicitur *caput*. Cartilago intercedit, ne ossa attritu mutuo lædantur. Ligamenti usus est, ossa illa disjuncta, instar funiculi, colligare. Humor viscidus, qui ab antiquis *pituita*, ab junioribus *sinovia*, & *mucilago* dicitur, prodest faciliori motioni ossium, & tendinum fibris lubricandis.

3. Inflexibilitas articulorum in mortuis, & celer illa cadaveris rigiditas oritur ab illa eadem sinovia seu mucilagine, quæ sicut in vivente articulos ac tendines lubricabat, ita in cadavere statim fere coagulata, tendines & articulos tamquam gluten, constringit, quasique continuat: ex quo fit, ut, si talis humida substantia aut omnino deficiat in articulis alicujus cadaveris, aut coagulari non possit, utpote nimis tenuis & aquosa, flexibilitas in cadavere absque miraculo reperiatur, veluti post Sanctorellum optime comprobavit supra citatus Jacobus Simbaldus in suo suffragio pro veritate edito in causa S. Jacobi de Marchia, ubi tamen *in fine* sensit, flexibilitatem beati corporis miraculo esse adscribendam, cum sinoviæ defectus flexibilitatem eousque relinquere possit, dum tendines musculorum (de quibus supra) præ siccitate fuerint contracti, de qua siccitate, post lapsum ducentorum & viginti sex annorum, ait dubitandum non esse.

4. Hæc autem innuisse satis sit, cum flexibilitas ex alibi dictis sit una ex circumstantiis requisitis ad constituendum incorruptionis miraculum, nec de ea seorsim ab incorruptione quæstio fiat; quoties autem de ea agitur una cum incorruptione, agi non potest, nisi post lapsum multi temporis a die obitus Servi Dei, post quem temporis lapsum quæstio de defectu sinoviæ seu mucilaginis nullum sibi potest locum vindicare.

De cadaveribus sese moventibus, vel quæ rubore perfunduntur, aut calida permanent, & in quibus ungues & capilli crescere dicuntur, & dentes augeri.

5. Circa cadavera alia observari possunt, quæ vulgo causas rerum ignoranti non solum miraculi suspicionem, sed evidentiam pariunt, cum tamen vim naturæ non prætergrediantur. Cadavera aliquando sese movent vel secundum partes, vel secundum totum, rubore perfunduntur, commaculantur, & rubris stigmatibus consperguntur, calida diu permanent, & in quibusdam etiam ungues & capilli crescere dicuntur, & etiam dentes augeri. Refertur historia cujusdam Monialis, quæ cum exoscularetur manum alterius Monialis demortuæ, manus viventis a demortua adeo fortiter constricta fuit, ut viva adhuc putaretur. At Marcellus Donatus *de medic. histor. mirab. lib. 2. cap. 3. in fin.* putat, eam Monialem non prorsus mortuam fuisse, sed in ea remansisse vitæ fomites & igniculos quosdam, quales in præfocatis, & valida apoplexia correptis inveniuntur, licet sensus, motus, pulsus, & respiratio sint abolita. Matthæus Villanus *in histor. sui temporis lib. 3. cap.* 50. narrat, cadaver Gualterii Bustacii filii ex Ubertinorum familia, capite per carnificem amputato, dum ad ecclesiam sanctæ Crucis Florentiæ humandum gestaretur, repente concussione tam valida sponte exagitatum, ut tabulata, super quibus erat impositum, invicem fuerint disjuncta, ipsumque ex gestantium humeris pene deciderit; quod ad jactum sagittæ, dum funus progrederetur, perseveravit non sine omnium adstantium ingenti admiratione. Experientia quoque testis est, multa animalia recens mortua aliquandiu motum edere. Per integras horas & dies moventur ranæ, exsecto capite, corde avulso, detracto cortice. Moventur viperæ, & viperarum frusta. Motus & saltus edunt vituli novissime jugulati: hominesque ipsi recens interfecti, atque in patibulis capite diminuti & vere mortui non carent motibus, cum artus subsiliant, & truncus concutiatur. Omnes hi motus non oriuntur ex principio vitali animantium, sed sunt fatui quidam musculorum saltus producti a reliquiis spirituum animalium inter fibrarum recessus delitescentium & oscillantium: quocirca vanum profecto esset eos inter miracula recensere, quemadmodum observat Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst.* 10. *n.* 31. & 32. & *plurib. seqq.* Plura habentur apud Christianum Fridericum Garmannum in tractatu *de miraculis mortuorum lib. 1. tit. 1.* & *tit.* 10. de capillorum augumento & unguium, & dentium incremento in cadaveribus. At Fortunius Licetus *de secundo quæsitis per epistolas cap.* 40. animadvertit, pilos, ungues, & dentes in cadaveri-

bus vere & reipsa non crescere, sed crescere videri ex depressione & consumptione circumstantis carnis, aut cutis, vel gingivarum. Idem Zacchias *loc. cit. num.* 37. Aristoteles 3. *histor. cap.* 11. scribit, capillos & ungues crescere in cadaveribus: *Crescunt etiam pili quibusdam in morbis, ut præcipue in tabificis, quin etiam in senectute, & defuncto augescunt, durioresque redduntur, quod idem unguibus quoque evenit.* Philoponus confirmat: *In mortuis enim & ungues, & pili augentur.* Fuliginosum recrementum materia est proxima pilorum, & mucosum est materia unguium; utrumque autem hoc genus excrementi residet prope radices pilorum & unguium; unde facile totas propelli potest in pilos, & ungues a reliquis spirituum supra memoratis: cumque interdum contingat, ut adsit prope radices pilorum & unguium prædicta materia disposita, hinc fit, ut, licet raro in cadaveribus contingat incrementum pilorum & unguium, si tamen aliquando vere contingit, vires & facultatem naturæ non excedat.

De sanguine e cadaveribus manante.

6. Sanguis a cadavere emanans non diu post obitum inter miracula recenseri non potest. Ut enim infra videbitur, cum agetur de imaginatione, & ejus viribus, sanguis sæpe manat ex corporibus mortuorum post horas aliquas, & aliquando etiam post triduum. In Evangelio Sancti Joannis *cap.* 19. legitur, postquam Christus, inclinato capite, tradidit spiritum, unum militum lancea latus ejus aperuisse, & continuo exisse sanguinem & aquam: & quamvis clarissima sint Evangelii verba, necesse tamen fuit summo Pontifici Clementi V. in Concilio Viennensi eorum errorem reprobare, qui effutiebant, lancea transfixum fuisse latus Christi Domini non adhuc mortui, sed viventis, uti habetur *in Clementina* §. 1. *de summa Trinitate & Fide Catholica*. Summus Pontifex Innocentius III. *in sua Decretali*, quæ incipit, *In quadam*, *tit. de celebratione Missarum*, definit, non phlegma (uti aliqui falso opinati fuerunt) sed veram aquam e latere Christi fluxisse. *Restat igitur, ut qualiscumque fuerit illa aqua, sive naturalis, sive miraculosa, sive de novo Divina virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta, procul dubio vera fuit.* Medici nonnulli, naturaliter aquam effluxisse, opinantur, læso ex lancea profunde infixa juxta Christi cor pericardio. Itaque Georgius Bertinus Campanus *lib.* 5. *Medicinæ cap.* 9. ita pronuntiat: *Pericardium continet aquosum humorem, ut cor calidissimum viscus eo veluti rore madeat, & facilius palpitet. In vulnere cordis, cum hic humor aquosus effluit, statim mors consequitur. Unde Evangelistæ ad significandam & explicandam Christi servatoris nostri mortem, ex corde, vulnere accepto in latere, aquam exiisse, vere ac sapienter scriptum reliquerunt.* Alii Medici autumarunt, solam pleuram sine pericardii cordisque læsione lancea perforatam, aquam illam reddere potuisse, cum in cavo thoracis plus minusve aquei liquoris sit pro cujusque temperamento, inque Christo Domino ob doloris acerbitatem liquor ille verisimiliter adauctus sit. Thomas Bartholinus tractatum peculiarem edidit *de latere Christi aperto*, & in eo adhæret Gaspari patri suo opinanti, aquam fluxisse e cavo thoracis. Utramque refert opinionem Calmet *ad cap.* 19. *S. Joannis*. Quid ergo dicendum erit? Eritne fluxus sanguinis & aquæ a latere Christi inter miracula recensendus, an potius inter naturalia? Miraculum agnoscunt & celebrant S. Ambrosius *lib.* 10. *in Lucam & in explicatione Symboli*, S. Augustinus *tract.* 120. *in Joannem*, S. Cyrillus Alexandrinus *lib.* 12. *in Joannem*, Theophilactus *in cap.* 23. *Lucæ*, & Nos iisdem libenti animo subscribimus; sed adhuc remanet inquirendum, num miraculum sit constituendum in fluxu sanguinis, an in fluxu aquæ, an in utroque. Suarez *in* 3. *part. D. Thomæ qu.* 51. *disp.* 41. *sect.* 1. §. *Secundo dicendum*, miraculum constituit etiam in fluxu sanguinis: *Non poterat de corpore mortuo naturaliter sanguis effluere.* Hunc sequitur Cornelius a Lapide *in cap.* 19. *S. Joannis*: *Naturaliter hoc fieri non poterat, tum quia sanguis in mortuo ex frigore condensatur & congelascit, unde effluere nequit, ut docent Medici.* Alii miraculum statuunt in fluxu aquæ: admittunt enim, veram aquam fluxisse, non autem humorem aqueum, qualis est in pericardio. Auctorum ita opinantium nomina referuntur apud Calmet *loc. cit.* Quare ait Cornelius a Lapide ibidem: *Errat ergo Calvinus dicens, aquam pericardio contineri, quo in Christo lancea perfosso, naturaliter aquam effluxisse; id enim falsum esse docent Medici, qui asserunt, liquorem illum pericardii non esse aquam, sed humorem biliosum.* Theophylactus *in cap.* 19. *Joannis* præclare scribit, miraculum in fluxu aquæ fuisse: *Contumelia illis in miraculum vertitur, & sanguinem quidem ex mortuo corpore prodiisse admirabile est; verumtamen posset quis sycophantarum dicere, quod verisimile sit, vitalem quamdam virtutem adhuc fuisse in corpore, aqua autem egressa omnem controversiam miraculo tollit.* Non contemnenda autem videtur eorum sententia, qui volunt, miraculum in hoc consistere, quod non admisti defluxerint gemini liquores, sed plane distincti, ac per vices, primum quidem sanguis, tum aqua, ut scribit Nonnus *in paraphrasi in Joannem*; aut contra, primum aqua, tum subinde sanguis, quod Tertulliano, Ambrosio, Hieronymo, Damasceno visum est: & scite Suarez *loc. cit.* perpendens verba Evangelii, *Et continuo exivit sanguis, & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit; & verum est testimonium ejus*, scribit, Joannem illis verbis locutum fuisse alterius personæ nomine, sed significasse se vidisse, testimonium perhibuisse, & verum scribendo dixisse; ideoque modum esse faciliorem & accommodatiorem ordini narrationis ipsius, ut prius totus sanguis exierit, & deinde aqua manarit, nec fieri potuisse, ut aqua a sanguine discerneretur, si mista cum sanguine exivisset.

7. Si damus, ut sanguis intra horas, aut paucos dies naturaliter effluere possit e cadavere, ejus fluxus non poterit miraculo adscribi, nisi multo post tempore liquidus ex cadavere, vel ex parte cadaveris manet: sanguis enim in homine mortuo intra venas residens, elapso aliquo tempore, aut riget, aut putrescit in saniem, aut absumitur, pro diversa corporum, vel morborum affectione & natura; & sanguis extra venas emissus paulo post concrescit, & in substantiam plane consistentem abit: subtiliores quippe partes avolant, crassiores subsistunt, humidiores lentescunt, & procedente tempore, idem sanguis in solidam massam cogitur. Ex quo proinde sequitur, non esse miraculi loco ponendum etiam posita sanctitate, seu approbatione virtutum in gradu heroico, si fluat sanguis a cadavere, nisi (uti dictum est) longum tempus ab obitu præcesserit; nec ullam sanguinis Servi Dei, vel Beati, aut Sancti extra corpus conservationem miraculo adscribendam, nisi post multum tempus idem vivus & liquidus appareat, vel statis temporibus liquefiat, nulla naturali accedente causa liquefactionis, uti bene animadvertit Zacchias *cit. quæst.* 10. *num.* 38. Cum in capite vigesimo primo ageremus de revocatione mortuorum ad vitam, seu de resuscitatione, egimus etiam de Vampiris, diximusque, ut in eorum historia legitur, ab ipsorum cadaveribus sanguinem vivum fluere. Ut autem ibi narravimus, cordatos homines eorum resuscitationi adversari; ita nunc addimus, a nonnullis Physicæ peritis, prætermissa resuscitationis controversia quæstionem moveri de sanguine vivido ab eorum corporibus fluente. Præter Auctores *loc. cit.* allegatos, qui de hoc etiam fluxu sanguinis disputationem instituunt, Georgius Bernardus Bilfingerus inter sua Physices elementa dissertationem inserit *de Vampiris*, & ait, nihil in sanguinis fluxu deprehendi insolitum, quod non sæpenumero in aliis etiam mortuis observatum fuerit, a quorum oribus, naribus, & auribus sanguis erupit, mirabile autem tantum referri ad longam temporis moram, si intercessit, inter mortem & sanguinis fluxum, & ad circumstantias, in quibus cadavera fuerunt sepulturæ mandata, uti videre est apud ipsum. Prosequitur Fortunius Licetus *de secundo quæsitis per epistolas cap.* 45. *tom.* 2. *pag.* 251.: *Sane sæpius observatum, e recenti mortua vel febris violentia, non vulneris injuria, prodire sanguinem, aliasve humores ex auribus, ore, naribus, secessu. Nimirum, qui residuus est ab obitu, calor exiguus in cadavere concentratus ab ambientis frigore vividior fit, ut in terra brumæ tempestate; propriisque viribus auctus e membris cutis proximis, qua data porta, sanguinem adhuc fluidum pellit, ac una secum educit, & nulla vulnere per cutis poros in exanthemata, papulasve per cutem efflorescentes per obitum, quæ rubræ vel pallidæ, vel nigra, vel etiam livida sunt aliquando pro varietate humorum ad cutem expulsorum. At vero, si sermo sit de cadavere multorum mensium & annorum, pariterque de sanguine jam frigido, concreto, duroque prorsus, & addensato, dubio procul iste sanguis non potest reddi fluidus, neque serviat a causa pure physica, sed solum a Divina, vel etiam Dæmoniaca.* De Dæmoniaca tamen non est quod hic sermo habeatur ob rationes sæpe indicatas. Idemque allegatis Torreblanca, Langio, Lemnio, Libavio, aliisque multis, firmavit Prosper Bottinius olim Fidei Promotor in suis animadversionibus

in cau-

in causa Beatificationis tunc Servi Dei, nunc Sancti Francisci Solani: *Nullum autem in hujusmodi sanguinis emissione subest miraculum, cum ea potuerit omnino naturaliter contingere, dummodo non longe ab obitu accidat, videlicet postridie, vel tertio ad summum die.*

8. Huc spectant, quæ leguntur *in vita Sancti Triphyllis Episcopi Leucosiæ* apud Bollandianos (*tom. 2. Junii ad diem 13. pag. 684.*) Vixerat ille temporibus Magni Constantini, ob cujus pietatem consequi non potuit martyrii palmam, quam summopere exoptabat. Corpus ejus incorruptum remansit spatio tercentum annorum, ita ut non mortuum, sed quodammodo dormiens appareret. Saracenis autem Cyprum Insulam depopulantibus, impius quidam ejus caput gladio amputavit, & statim sanguis effluxit: *Deo, ut reor, ad alias ejus corollas plectente ipsi coronam martyrii, quam semper quidem amore Christi tractus optaverat, sed subtraxerat fervens Constantini erga piam religionem affectus.* Huc spectant, quæ apud eosdem Bollandianos leguntur *in vita S. Modoaldi Trevirensis Episcopi* (*tom. 3. Maji ad diem 12. pag. 60.*) Cum etenim nonnulli nobiles Galli clam ecclesiam ingressi essent, in qua sacrum ejus corpus collocatum erat, & illud furto abstulissent, tantus ab ejus ossibus sanguis effluxit, ut Trevirenses ex pavimento ecclesiæ sanguine consperso furtum conjectantes, præmissis opportunis diligentiis, ossa recuperaverint: *Simul enim cum illius extractis artubus (mirum dictu!) sanguis copiosus erupit. Qui dum abunde, tamquam de patenti vulnere, proflueret &c. cum plebs ad orandum cœpisset ex more concurrere, animadverterunt ecclesia pavimentum largo perfusum sanguine, &c. nec visus est labor difficilis, fugitivos insequi, cum sanguis a direptis emanans ossibus nusquam locorum reos suos desereret.* Huc spectant, quæ leguntur apud Surium (*tom. 6. ad diem 1. Decembris pag. 26.*) *de corpore S. Eligii*, a quo sanguis copiose manavit, dum Sancta Batildes Regina illud venerandum deosculabatur: *Detecto ejus vultu, cum multis lacrymis osculata est eum, itemque pectus & manus. Ecce autem, dum sic palpat sacrum corpus, tametsi erat hibernum tempus, & jamdiu illud fuisset exanime prorsusque frigidum, copiosus sanguis ex ejus naribus manavit. Id ubi viderunt Episcopi, & Regina Christianissima, confestim admoverunt lintea, summo studio sanguinem colligentes, cum pro magno munere in Reliquiis servandum reposituri.* Vulgatum est illud S. Nicolai de Tolentino: cum enim anno 1345. Religiosus quidam Ordinis S. Augustini incensus desiderio ad suam patriam deferendi aliquas beati corporis Reliquias, brachia abscidisset, a venis copiosus sanguis erupit: neque tunc solum, sed sæpe alias brachia ipsa resecta cruore manarunt, quod fuit semper manifestum ostentum impendentis reipublicæ Christianæ mali, quemadmodum, enumeratis sanguinis eruptionibus, quæ in varia tempora inciderunt, necnon malis, quibus respublica Christiana pro ea temporum varietate afflicta fuit, editis voluminibus ostenderunt ex eadem Augustiniana familia Pater Nicolaus Hieronymus Ceppius, & Pater Ægidius Crapols mihi, dum viveret, singulari amicitia conjunctus. In causa S. Francisci Xaverii inter cetera miracula propositum fuit illud sanguinis post sexdecim menses ab obitu ex digito pedis ipsius defluentis vivi & liquidi ob morsum cujusdam piæ feminæ, quæ pedem deosculans tentavit evellere frustulum, quod pro Reliquia sibi conservaret. Auditores autem Rotæ ita de hoc miraculo in relatione causæ locuti sunt: *Hoc fuisse miraculum, & supra totius naturæ vires contigisse censuerunt, & probarunt duo insignes Medici, quibus in hac materia fides fuit semper adhibita: nam, extincto per mortem calore naturali, illico sanguis penitus refrigeratur, congelatur & exsiccatur, ut Galenus 2. de temp. cap. 2. & experientia ipsa ostendit, & Anatomici demonstrant in corporum sectione, dum etiam in recenti cadavere nihil sanguinis apparet, nec per illius extrema, nec usque ad penitiora sanguinis quicquam reperitur. Immo etiam hoc animalium interfectoribus accidit, qui dum coria extrahunt animalibus adhuc non refrigeratis, sed palpitantibus & calidis, dum pedes secant, nec sanguinis gutta effluere solet: ex quo fit, ut in corpore hominis post sexdecim menses demortui in aliqua extrema parte cadaveris, & a cordis fonte remotissima, nimirum pedis digito, naturali nulla ratione potuerit sanguis effluere. Quare naturæ modum omnino excessit, quod ad simplex vulnus dentibus inflictum in prædicto corpore sanguis effluxerit liquidus & vivus, prout in hominibus vivis vulneratis accidere solet: & id causæ fuit, ut merito magna illuc populi multitudo, quæ frequens aderat, hoc pro evidenti miraculo reputaret, ut testes deponunt.* Concordat bulla Canonizationis his verbis (*cod. Canoniz. pag. 349.*) *Quo tempore cum mulier quædam affectu devotionis incitata specie osculantis pedis digitum, ut illum absciinderet, morsu apprehendisset, statim sanguis effluxerat. Sed Altissimi benignitas non his modo mirabilibus Sanctum suum in conspectu omnium populorum mirificaverat: sed omni tempore ingentia præstabat beneficia his, qui ejus intercessionem fideliter implorabant.* Iidemque Rotæ Auditores in relatione causæ S. Petri Regalati *miracul. 2. post mortem* hoc ipsum comprobarunt: *Sed incorruptionis dotem, odorisque fragrantiam excedit sanguinis quasi recentis ex eodem Regalati corpore effusio post tam diuturni temporis intervallum.*

9. In causa Beatificationis tunc Servi Dei, nunc S. Andreæ Avellini Felix Contelorius, qui deinde librum conscripsit *de Canoniz. SS.* Advocati munere fungebatur: cumque nullum non moverit lapidem, ut tres sacræ Rotæ Romanæ Auditores Joannes Baptista Coccinus, Alfonsus Manzanedus, & Jacobus Cavalerius, quibus juxta morem tunc temporis receptum causæ Canonizationum committebantur, in suam insererent relationem, sanguinem ejus post annos quatuordecim incorruptum ac rubicundum in ampulla permanere, quin & octavo post obitum die, atque iterum triennio post, nempe die 10. Novemb. 1611. anniversario obitus, & alias etiam liquescere, & ebullire, atque spumare visum fuisse; prædicti Rotæ Auditores die 12. Septemb. 1712. rescripserunt: *Habebitur ratio in relatione juxta ordinem datum.* Urgenteque Contelorio, ut non utcumque ea inter mirabilia post obitum, sed inter vera miracula recenserentur, Auditores die 7. Octobris negotium commiserunt, Joanni Baptistæ Pamphilio Neapoli tunc Sedis Apostolicæ Nuntio, & postea ad summum Pontificatum evecto nomine Innocentii X. sanguinem custodiendi, &, an illo anno, recurrente obitus die, rursus ebulliret, observandi. Nuntius paruit mandatis, & in epistola, qua respondit Auditoribus Rotæ, quæ inter scripturas Coccini Rotæ Decani in Archivo Collegii Romani asservatur, quamque ipse fungens munere Fidei Promotoris edidi post ultimas animadversiones in causa S. Margaritæ de Cortona, præmisit, a Postulatoribus hactenus asseri, die anniversario obitus sanguinem ebullire, deinde dixit, sanguinem ampulla contentum, esse verum sanguinem, odorem habere & colorem sanguinis, durum tamen persistere, ut ipse eum tangens ferro aculeato deprehenderat; addidit se ampullam sub clavi fideliter custodivisse, propriisque sigillis capsam obsignasse, in qua erat ampulla, nec ullam die anniversario Beati, in sanguine mutationem vidisse. Itaque habita quidem fuit a Rotæ Auditoribus in relatione ratio eorum, quæ contigisse dicebantur quoad sanguinem Servi Dei post obitum ipsius, sed pro Beatificatione discussa fuerunt & approbata alia miracula, de quibus in prædicta relatione & etiam in Opere Patris Joannis Antonii Caggiani Clerici Regularis *de ejusdem Sancti Andreæ Avellini Beatificatione.*

De sanguine S. Januarii, qui liquefit & ebullit, cum ad caput ejus admovetur.

10. Ingens & verum miraculum est illud, quod non unum, aut alterum testem habet; sed totam Italiam, & (ut ita dicamus) totum Christianum orbem, sanguinis S. Januarii Martyris. Sub Diocletiano Principe Puteolis in Campania S. Januarius civitatis Beneventanæ Episcopus Martyrium passus est; ejusque corpore Neapolim deinde delato, atque honorifice in ecclesia tumulato, sanguis repositus est in ampullis vitrea, in qua adhuc servatur, idemque adhuc manet concretus ac durus: sed, cum primum ad caput Martyris admoveretur, quasi exoptet eo recurrere, unde fluxit, illudque iterum animare festinet, veluti moræ resurrectionis impatiens, protinus liquefieri, mox fluere & ebullire maxima omnium admiratione conspicitur: de quo perenni miraculo plura legi possunt apud Petramsanctam *tom. 3. de miraculis perpetuis Catholicæ Ecclesiæ pag. 115. & seqq.*

11. Multa profecto sunt, quæ adversus hoc insigne & perenne miraculum ab Hæreticis impie proponuntur, quos strenue & evidenter redarguit Joannes Dominicus Putignanus in suo opere *de redivivo sanguine D. Januarii*, & præsertim *part. 1. de sanguine ebulliente.* Gottus quoque in tractatu *de vera Ecclesia adversus Jacobum Piceninum tom. 1. cap. 2. §. 4. n. 38.* idem prosequitur argumentum. At, cum nullus prædictorum Auctorum memoret, quæ a Fortunio Liceto *de secundo quæ-*

stis per epistolas cit. c. 45. dicuntur de sanguine S. Januarii concreto, qui sponte liquatur atque ebullit coram capite constitutus, fas sit, aliqua ex eo in hoc caput inferere. Fortunius enim, patria Genuensis, Philosophi munere in nostra Universitate Bononiensi laudabiliter functus est.

12. Petrus Molinæus in suo *Vate Calviniano lib.* 5. *cap.* 14. miraculum ebullientis sanguinis coram capite impie irridet his verbis: *Quid facilius, quam injicere calcem in lagenam, quæ sic excitet bullas, ut liquor fervere videatur?* Verum, ut prætermittamus, nullam fraudem excogitari posse in re, de qua nunc agitur, cum S. Januarii sanguis liquetur & ferveat, dum solemni processione asportatus, coram innumeris populis omnium nationum, in medio itinere capiti occurrit; Fortunius, postquam physicis rationibus demonstravit, numquam posse a calce fieri, ut sanguis concretus liquefiat & ebulliat, testatur, se excepisse patera sanguinem jugulati recens agni, &, abjecto sero, concretam massam adhuc mollem ad instar carnis, aut hepatis crudi multa calce viva circum undique opplevisse, eamque pristinam mollitiem amisisse, nec aliquid liquidi defluxisse; se deinde, excussa calce, placentam illam concreti sanguinis ad prunas imposuisse craticulæ, eamque, nullo liquore defluente, induratam fuisse instar corii cujusdam. Addit Fortunius, se sanguinem hædi nuper mactati scutella excepisse, qui, nullo sero prorsus excusso, concrevit, se sanguini concreto calcem vivam imposuisse, & undique circumdedisse, spe ductum liquationis propter ichorem non separatum, sed frustra, cum calx ichorem absumpserit, & sanguis numquam fuerit eliquatus. Demum, ut res evidentius pateret, obtinuit ab Achille Muratorio publico in Bononiensi Universitate Anatomiæ Professore nonnullos grumos coagulati sanguinis e dissecto corde Georgii Justiniani Societatis Jesu, cujus cadaver ab ipso fuerat exenteratum, ut, exemptis intestinis, decentius in sepulcro, & diutius servaretur a putredine. Post quartum mensem frustula sanguinis nigra calcis vivæ recentissimæ pulveribus & fragminibus plane demersit; exspectavit ad multum temporis, per spatium videlicet duarum, & amplius horarum, nec frustula umquam de sua duritie, de sua pristina magnitudine, de sua figura quicquam amiserunt. Ex quibus concludit, etiamsi calx in lagenam, in qua sanguis conservatur, esset injecta, nec bullas excitare posse, nec sanguinem liquefacere, ut Molinæus sibi persuasit. Item, ut nebulas adversus hoc præclarissimum miraculum offundant, nonnulli confugiunt ad anthipathiam & sympathiam, qua, sanguinem occisi ebullire coram occisore, a nonnullis asseritur; qua magnes sponte sua converti dicitur ad polum; qua lapis adamas ab hircino sanguine fertur disrumpi; qua ferrum a magnete trahitur, & palea similiter a succino. At, omissis illis, quæ de sanguine occisi ebulliente coram occisore proferuntur, (de quibus infra loquemur, cum tractabitur de viribus imaginationis) nonnulli ex Philosophis docent, magnetem vim suam ad utrumque terræ polam dirigentem ab ipsa terra, quæ est ingens magnes, repetere; & vim magneticam, qua ferrum, aut alium magnetem ad se trahit, non a forma substantiali magnetis, aut qualitate occulta, sed a mechanicis principiis oriri; neque esse proprie attractionem, sed impulsionem, uti late explicatur in philosophia Burgundica *tom.* 5. *cap.* 6. *de magnete, & vi magnetica.* Purchotius *in instit. philosoph. tom.* 3. *part.* 2. *physices sect.* 5. *cap.* 4. vim diligentem magnetis repetit ab effluviis substantialibus perpetuo circuitu per unum terræ polum irrumpentibus, & per alterum erumpentibus; atque ipsum ferrum non utique a magnete proprie attrahi, sed versus magnetem vi aeris circumpulsi, atque a tergo urgentis impelli putat. Sed & Jacobus Rohaultius *in physico tractatu cap.* 8. *de magnete*, subtilissimam quamdam vult esse materiam nullatenus sensibilem, quæ ea corpora impellit. De his novissime dubitat Stockius *in suis physic. exercit.* §. 541. At, utcumque sit de his, observat Licetus *loc. cit.* omnem magnetem, in quocumque terræ loco nascatur, semper ad polum converti, semper trahere ad se ferrum, nisi nimia vetustate vires jam habeat effœtas; quemcumque adamantem, ubicumque fuerit ortus, ab hirci cujuscumque sanguine calente effringi, a quocumque succino quamvis paleam attrahi: cumque in solo sanguine S. Januarii posito coram ipsius capite contingat liquefactio & ebullitio, neque id fiat, si aliorum hominum sanguis, concretus coram ipsorum capitibus constituatur, concludit, liquefactionem & ebullitionem sanguinis S. Januarii frustra ad antipathiam & sympathiam, aut ad aliam quamcumque causam naturalem referri, Idem Licetus *in seq. cap.* 46. miraculo adscribit, quod in eadem urbe sanguis concretus S. Joannis Baptistæ, qui in templo Monialium, quæ vulgo *Donne Romite* dicuntur, asservatur, liquefiat, si super altare exponatur, & in eo Missa celebretur in honorem prædicti S. Joannis Baptistæ. De hoc tam insigni miraculo exstat epistola Marci Aurelii Severini ad eumdem Fortunium Licetum *in cap.* 47. Est etiam epistola Joannis Rho ad Petramsanctam *to.* 3. *de miraculis perpetuis Ecclesiæ Catholicæ pag.* 171. *& seqq.* ubi narratur, Clementem Merlinum Rotæ Romanæ Auditorem & Decanum, diu versatum in materia miraculorum, cujus plures exstant relationes editæ in causis Beatificationis & Canonizationis Sanctorum, Neapoli commorantem, cum Missam celebraret in altari super quo erat imposita ampulla concreti sanguinis S. Joannis Baptistæ, post ipsum Missæ initium inibi fuisse, ut de ara recederet, subortis scrupulis, ne sanguis liquesceret, quod ipse peccati alicujus reus, licet ignarus, ad sacrificandum venisset, aut quod vero Sacerdotii charactere fortasse insignitus non esset vel sua, vel Episcopi ordinantis culpa; sed ab astantibus gravissimis viris confirmatum, Sacrum continuasse, magnaque animi voluptate perfusum fuisse, cum vidit sanguinem in phiala liquescentem.

13. Sancti porro Januarii miraculi fidem adauget id, quod Labatus e Dominicanorum Familia in suo per Hispaniam & Italiam Gallico *Itinerario* anno 1731. edito fuse narrat. Eodem, inquit, pretioso in loculo, ubi Sancti illius caput reconditur, reconduntur & geminæ phialæ, in quibus ejusdem sanguis concretus asservatur. Certis destinatisque diebus ad capitis aspectum cruor ille admovetur, ac fluxilis evadit, veluti ex viventis venis exiliret. Audaces ait se novisse viros, quorum alii liquefactionem pernegant, alii vero physicis rationibus rem, perinde ac a naturæ legibus non recederet, explicare nituntur. Sed eos a veritate longius aberrare censet: siquidem contra tot oculatos testes pugnare eos constat, qui & sedulo, & spiritu quodam censorio id facti genus explorantes, convicti tandem, rem per tot sæcula vulgatam, uti narratur, ita contingere fassi sunt. Rursus ex rationibus physicis ad hoc phænomenon explicandum nullam in medium satis idoneam, suo quidem judicio, proferri posse testatur. Siquidem, ait, si exardescentes faces, hominumque halitus sanguinem calore suo exsolvere quisquam autumaret, in errorem dilaberetur, cum cruor præsertim exsiccatus, & a longo tempore veluti effœtus, caloris ope, in massam magis concretam facessat, quasique lapidescat. Si S. Januarii, pergit Labatus, sanguis recens ab ejus internecione bis aut ter liquidus evasisset ob humoris nondum in auras elapsi copiam, nunc tandem post tot sæcula in delubro calescente toties expositus, ob regionis fervorem, ob accensas faces, populique concursum omni serosa portione deperdita, liquescere haudquaquam deberet. Frustra, inquit, quis objiceret, sanguinem in loco udo & frigidiusculo, marmoribus metallisque undique septo, suam liquiditatem atque humiditatem sibi perpetuo servare: nam quotiescumque e loculo suo educitur, liquidus semper comperiretur; cum tamen spectatores omnes testes sint, ubi educuntur phialæ, sanguinem cerni sub parvo volumine concretum, exsiccatum, quique ad vasis parietes illisus, sonitum edat. Ad capitis tamen aspectum cruor ille jam siccus atque subniger, liquidus purpureusque evadit, quod absque miraculo contingere nequit. Hinc factum est, ut aliquando Heterodoxi, & irreligiosi homines, qui ad rem eo jam irridendam in templum sese contulerant, ad veram Fidem conversi sint, & pietatem amplexi. Hactenus Labatus. Ad ejus autem confirmanda argumenta, alia quoque ratio in medium afferri potest. Perplures ex impiis illis viris, qui miraculum convellere nituntur, sanguinem, ob humidam portionem adhuc in eodem delitescentem, & caloris ope in motum concitatam, liquescere affirmant. Sed esto. Quod ipsi nulla ratione innixi ajunt, non pernegemus. Illud tamen tunc accidere necesse esset, ut cum liquidus S. Januarii sanguis refrigesceret, humida illa portio a solidiori discreta, ob ponderis ac densitatis diversitatem, diverso quoque in loco secederet: atque impedimento esset, quominus liquata dissolutaque massa omnis corporis sicci durique pristinam resumeret molem atque servaret. Id in sanguine e venis educto, dum refrigescit, passim videmus accidere; medio enim in loco rubicunda massa desidit, serum vero recedit, eamque circumambit. Quod cum neutiquam contingat in S. Januarii sanguine, divinitus illum eliquescere, fateamur oportet.

14. Vix publicis typis edita fuerant, quæ modo ex
La-

Labato retulimus, cum in Diario, quod *Bibliotheca Germanica* inscribitur, *tom.* 29. anni 1734. inter res novas litterarias, edita est Anonymi epistola Berolino data; in qua de liquescentis S. Januarii sanguinis miraculo agitur. Hæc autem ita habet.

15. *Multi ex regia Societate Berolinensi comessatum iverant apud Gasparem Nevmannum Aulicum Consiliarium, Medicinæ Doctorem, Chymiæque Professorem die 26. elapsi Januarii. Post prandium tres præsto fuerunt phialæ crystallinæ, in quarum qualibet materies quædam recondebatur, parvo volumine, sicca, nigra, & adeo dura, ut illisa in phialæ parietes sonitum ederet. Quatuordecim saltem testes adfuisse dicuntur rem sedulo explorantes. Nevmannus interea mortui caput jussit afferri, quod certe non erat Sancti Januarii. Cumque primam phialam capiti admovisset, materies rubicunda evadebat, liquescebat, ebulliebat, volumine excrescebat, opplebatque phialam. Secunda vero phiala, capiti propius admota, parumper ebulliebat. In tertia vero ne hilum quidem liquabatur materies, sed dura, nigra, & sicca restitabat. Quæ in primo casu contigere, Sancti favorem ostendisse dicendum est; in altero vero vix aut ne vix quidem propitium eum adesse; in tertio vero, contra Heterodoxos Sanctum esse indignatum*. Hactenus Epistola.

16. Sed quis umquam autumabit, caput illud phialis admotum diversos edituum fuisse effectus, si materia, quæ in phialis asservabatur, una eademque fuisset? Summum inde Nevmanni artificium in apricum venit, qui ad convellendum miraculum, piosque viros irridendos, triplicem materiem excogitavit paravitque ope Chemiæ, quarum una nulla ratione, altera nonnisi summo fortasse adhibito calore, tertia vero ad aerem leviter invalescentem liquesceret atque diffluerct.

17. Quamvis autem forsan hoc phænomenon ex aliis causis prodire queat, quæ nos latent, quæque notæ artifici, viro Chemico, sunt; nihilominus a veritate non multum nos aberasse putamus, cum in hanc causam totum id retulimus. Ad rem apprime facit experimentum satis elegans, quod Hellotius *in Academ. Reg. Parif. Actis anni* 1739. instituto sermone de æthereo liquore Frobenii, describit. In phiala crystallina cylindrica exigua olei cujusdam portio occluditur; & dupla quantitas aquæ superinfunditur, phialæque orificium obturatur. Hoc oleum in vasis illius fundo sub aqua desidit; donec in Thermometro Reomurii liquor in gradu 16. aut 17. perstabit; quod si aeris calor increverit, ut liquor Thermometri ad gradum 21. aut 22. elevetur, tunc oleum veluti turgebit, & ad parietes vasis allapsum, & aquam circumambiens, sensim ad summum conabit. Postea vero si phiala aquæ præfrigidæ immergitur, ibique detinetur per horæ curriculum; tunc vase excusso, versa veluti vice, aqua sursum educta, oleum ad fundum præceps ruet. Si hoc oleum, loco materiei Nevmanni, fuisset capiti admotum, certe spectatores inscios, neque de caloris augmento admonitos ludificari potuisset.

18. Silentio nunc præterimus illos, qui S. Januarii sanguinem servant, non adeo videri Chemiæ peritos, ut eas compositiones parare possint, quas inter Chemicos nonnisi pauci, iique doctiores elaborant. Adde, quod non facili negotio percipitur, materiem illam Nevmanni per multorum annorum seriem effectus illos, quos Auctor describit, gignere posse; cum e contrario plura præterierint sæcula, quibus S. Januarii sanguis identidem liquescit in phialis crystallinis probe clausis asservatus, unde aer udus, aliaque effluvia, quæ fervorem aliquem ciere possent, arcentur. Denique a Nevmanno percontari possemus, num materies illa, quæ ad capitis aspectum liquescit, semper liquescat, & ex solo capitis aspectu liquescat. Illud quoque ab anonymo epistolæ illius Auctore postulari posset, an materies quæ diffluxerat (quoniam Nevmannus miraculum liquati cruoris simulare contendebat) iterum deinde concreverit. Hæc enim sunt propria veluti phænomena sanguinis S. Januarii; cui quidem nihil habet simile materies illa, quam Chemiæ gnarus artifex parat. Quamobrem concludendum esse videtur, Nevmannum triplicem diversamque materiem parasse, ut ad tempus spectatores amicos, qui comessatum apud eumdem iverant, oblectaret. Jacobus Sarces in suo tractatu *de miraculis* loquitur de sanguine S. Januarii, & ejus ebullitione, utque eam excludat a ratione miraculi, rem totam refert ad astutiam Sacerdotum, qui ampullarum sacri cruoris & capitis sunt custodes. At quis unquam id sibi suadere poterit? astutiam videlicet potuisse latere spatio tot sæculorum, & adhuc sub eodem silentio esse involutam. Joannes Conradus Danhawerus factum a ratione miraculi excludit ob inutilitatem: *Quæ enim*, inquit *utilitas, si sanguis Januarii effluat ad suimet cranii præsentiam?* At Melchior Corneus, Societatis Jesu Theologus, in sua defensione miraculorum Ecclesiæ Catholicæ, typis Moguntinis impressa anno 1652. *pag.* 37. bene respondet, miraculum prædictum Ecclesiæ nostræ fidem conciliare, & fidei evidentiam, concludens adversus Danhawerum his verbis: *O si tu Sectæ tuæ firmandæ par haberes argumentum, ut ampullareris!*

De liquoribus aliquando manantibus e corporibus, Reliquiis, & sepulcris Sanctorum.

19. Liquores aliquando manant e corporibus, Reliquiis, & sepulcris Sanctorum. S. Basilius *homil. in Sanctam Julittam Martyrem* (*tom.* 2. *op. pag.* 35.) aquam laudibus extollit ex ejus sepulcro manantem: *Terra autem Beatæ hujus adventu prospera effecta, aquam gratissimam e sinu suo emisit, adeo ut Martyr vice matris velut communi aliquo lacte cives nutriat. Hæc aqua, & sanis tutela, & sobrie deliciantibus voluptatis largitio, & ægris solatium est. Quod collatum est ab Eliseo in Hierichuntinos beneficium, hoc idem Martyr in nos contulit, cum salsuginem, quæ in communi aquarum huic loco adjacentium natura percipitur, in saporem dulcem, amœnumque, & omnibus suavem, benedictione transmutavit*. S. Gregorius Turonensis *lib.* 1. *de gloria Martyrum cap.* 30. testatur, suo tempore profluvium mannæ salutaris e sepulcro S. Joannis Evangelistæ dimanasse: *Cujus nunc sepulcrum manna in modum farinæ hodieque eructat, ex qua beatæ Reliquiæ per universum delatæ mundum salutem morbis præstant*. Et *eod. lib.* 1. *de gloria Martyrum cap.* 31. narrat mirabile mannæ & olei profluvium e sepulcro S. Andreæ: *Andreas Apostolus magnum miraculum in die solemnitatis suæ profert, hoc est manna in modum farinæ, vel oleum cum odore nectareo, quod de tumulo ejus exundat. Per id enim, quæ sit fertilitas anni sequentis, ostenditur: si exiguum profluxerit, exiguum terra proferre fructum; si vero fuerit copiosum, magnum arva proventum fructuum habere significat: nam ferunt, aliquibus annis in tantum e tumulo oleum exundare, ut usque medium basilicæ profluat rivus ille &c. Cum oleum defluxerit, tantum odorem naribus præstat, ut putes, ibi multorum aromatum sparsam esse congeriem: quod non sine miraculo, ac beneficio habetur in populis. Nam ex hoc seu innuctiones factæ, sive potiones datæ plerumque languentibus commodum præstant*. In *Novella secunda* Emmanuelis Comneni Imperatoris *tit. de feriis* §. 4. mentio habetur mannæ S. Nicolai Bariensis, de qua infra: *in honorem miraculis celebris, unguentoque scaturientis Nicolai:* Apud Cardinalem Baronium in notis ad Martyrologium, *ad diem* 9. *Maji* hæc leguntur: *Deus optimus maximus, cum multis modis Sanctorum suorum cineres illustrarit, eo etiam honore dignatus est, ut ex aridis ossibus &c. liquorem medicamenti vim habentem ad curandas malas valetudines, & impios hagiomachos convincendos jugiter fluere voluerit*. Apud Nicephorum *histor. lib.* 18. *cap.* 28. & 32. narratur, corpus Sanctæ Glyceriæ in celebri templo Heracleæ positum pluribus miraculis fuisse illustratum, cum ex ejus ossibus jugiter unguentum curandi vi præditum emanare soleat. Tum in tabulis Novariensibus, tum in Martyrologio Romano *ad diem* 30. *Aprilis* commemoratio fit S. Laurentii Presbyteri, & Puerorum Martyrum, quos ille susceperat educandos; & ex eorum ossibus medicum liquorem manasse, Cardinalis Baronius *in notis* comprobavit. Historiam mannæ S. Nicolaj de Bario luculenter descripsit Antonius Beatillus Bariensis Societatis Jesu; ex qua proinde habemus: statim ac corpus Myræ conditum fuit in marmoreo sepulcro, cœpisse, admirantibus omnibus, effluere duos liquores, alterum ex parte capitis sub olei specie, alterum ex parte pedum sub aquæ forma, utrumque suavis odoris, & contra quoscumque morbos, ut experientia comprobavit, mirabiliter efficacem; itemque, a Bariensibus pio furto ossibus sublatis, & Barium translatis, semper roridum liquorem ex illis emersisse ægris sanitatem conferentem, etiam post lapsum trium sæculorum & eo amplius. Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium Romanum *ad diem* 6. *Decembris* post relatum hymnum Breviarii Toletani, in quo in honorem S. Nicolai hi versus describuntur:

Cujus tumba fert oleum,
Matres olivæ nesciunt;
Quod natura non protulit,
Marmor sudando parturit;

sub-

subjicit hæc verba: *Quod miraculum hactenus vigere dicitur*. Baillet *in vita S. Nicolai* audacter asserit, potuisse Cardinalem Baronium Barium accedere, ut certior fieret de miraculi continuatione. At opus non erat, ut Cardinalis ea de causa iter assumeret, cum id in Italia, & extra Italiam notum sit, quemadmodum videri potest apud Beatillum *in opere cit.* apud Fortunium Licetum *de secunda quæsitis per epistolas cap.* 44. apud Petramsanctam *tom.* 3. *de miraculis perpetuis Ecclesiæ Catholicæ pag.* 137. *& seqq.* apud Bordonum *de miraculis medit.* 28. ita ut Ferrandus Aniciensis in sua disquisitione Reliquiaria *lib.* 2. *primæ partis cap.* 2. *art.* 4. hæc de hoc continuato miraculo verba protulerit: *Celeberrima est toto orbe Christiano jactata salutifera illius aquæ fama, quæ a sacrosanctis Beati Nicolai Myrensis Episcopi pignoribus continenti scaturigine dimanant*: Et Petrus Giannone, recens Auctor *historiæ Neapolitanæ* merito proscriptæ a sancta Sede *tom.* 1. *pag.* 525. evidentia facti adactus hæc scripserit: *Ma sopra ogni altro* (il Vescovo di Bari) *si estolse per lo trasferimento quivi fatto delle miracolose ossa del santo Vescovo di Mira Niccolò; le quali, fin dalla Licia, navigando alcuni Baresi per Levante, e ritornando da Antiochia per mare, dando a terra nelle maremme di Licia, venne lor fatto d' involar di colà il sacro Deposito, e nell' anno 1087. trasportarlo in Bari. Così Bari gareggiando ora con Benevento, e con Salerno, se costoro pregiavansi de' corpi di due santi Appostoli, ella si vanta di quello di S. Niccolò; e con tanto maggior ragione, quanto che coloro ne conservano l' ossa aride ed asciutte, ma Bari le ha tutte grondanti di prezioso liquore.*

20. De hisce liquoribus actum aliquando est in causis Canonizationum, in causa videlicet Beati Willelmi Eboracensis in Anglia Archiepiscopi sub Honorio III. de cujus Sancti virtutibus & miraculis plura legi possunt apud Bollandianos *tom.* 2. *Junii pag.* 136. Porro in bulla Canonizationis *cod. Canoniz. pag.* 57. ita legitur: *Cum præter alia miracula, quæ longum esset per singula enarrare, sepulcrum ejus olei ubertate pinguescat, quo ægri complures inuncti a suis infirmitatibus sunt sanati.* Et, ut antiquioribus recentiora succedant, in bulla Canonizationis Sanctæ Teresiæ *ibidem pag.* 308. sic legitur de ejus corpore reperto incorrupto & flexibili: *Atque illud sane integrum atque incorruptum ac flexibile, ac si nuper tumulatum fuisset, repertum fuit odorato liquore circumfusum, quo perenniter atque in præsentem diem, Deo Ancillæ suæ sanctitatem jugi miraculo attestante, desudat*; & Rotæ Auditores in relatione causæ hoc de eodem miraculo protulere judicium: *Non minus probari credimus liquorem odoriferum ex brachio, corpore, & aliis Reliquiis Servæ Dei ad instar olei emanantem per eosdem testes de incorruptione deponentes: & itidem judicavimus, hujusmodi mirificum liquorem miraculo referendum esse; cum ex se pateat, quoniam præter ordinem omnis naturæ creatæ hoc eveniat, quantum illius vires excedat, & alienum sit a corporibus mortuis, quæ putrefiunt, & incinerantur; & humiditate consumpta, & carne omnino corrupta, & incinerata, ossa arida & sicca remanent, ex quibus naturaliter nullus humor, nec liquor generari, nec prodire valet.* In bulla demum Canonizationis Sanctæ Mariæ Magdalenæ de Pazzis *loc. cit. pag.* 396. hæc narrantur: *Humili primum loco sub ara majori sepultum est virgineum corpus, quo ibidem per annum quievit incorruptum, quamvis loci humiditas vestes penitus absumpserit. Inde translatum manavit liquore suavissimo ad instar balsami, & variis languoribus saluberrimo; & in præsentia cujuslibet corruptionis expers suavissimo etiam odore fragrat.* Rotæ autem Auditores de prædicto miraculo hæc scribunt in sua relatione: *Denique odoriferi liquoris effusio, qui multos per annos e tibiis manavit, probatur &c. ex præfato processu Florentiæ fabricato, ubi Medici una cum aliis testibus, facta pannorum, qui corpori suppositi fuerant, inspectione, prædicti liquoris signa & maculas invenerunt; quibus diligenter olfactis, omnes uno ore asseruerunt, illas referre odorem ei simillimum, qui e corpore Ancillæ Dei tunc diffundebatur: quam corporis fragrantiam, nec non liquorem odoriferum miraculo adscribendum esse, constat ex eorumdem Medicorum relationibus, qui deponunt hæc naturaliter accidere non potuisse.*

21. Si in causis Beatificationis & Canonizationis consimiles res proponantur, & eas inter miracula recensendas esse contendatur; & si, prævia invocatione Servi Dei, aut Beati, hausta aqua ex ejus sepulcro manante, aut oleo vel unguento ex beato corpore fluentibus, quæ ægris applicentur, vera fiant miracula, & sanationes contingant habentes omnia requisita veri miraculi, examen ad sanationes, & earum requisita erit reducendum. Nec enim ex alibi dictis cessat substantia miraculi, si aliquid in patratione ejus fuerit adhibitum, quod per suas naturales vires effectum vel quoad rem, vel quoad modum non poterat operari. Si autem miraculum constituatur in odore, advertenda erunt omnia, quæ infra proponentur, cum de odore tractabimus. At si miraculum reponatur in sola effusione aquæ, olei, vel liquoris ex ossibus siccis & aridis Servi Dei, vel Beati, magna cum cautione de loco videndum erit, in quo ossa sunt tumulata, veluti scribit Bordonus *de miraculis medit.* 28. *n.* 6. *In his autem caute procedendum est, quando occurrunt; nam sepulcrum est aperiendum, & videndum, ex quo liquor procedat, an ex causa naturali, quia ibi sit fons; vel ex arte, an illuc sit liquor immissus.* Aquæ in profundis cavernis subterraneis stagnantes ob calorem subterraneum continuum semper exhalant. Hinc orti vapores per poros & rimas terræ ad loca superiora frigida transeunt, donec ad strata saxea vel argillacea (quorum montes sunt plenissimi) perveniant, ubi ulterius penetrare nequeunt, sed ob frigus condensantur in copiosas guttas aqueas. Hæ, si per declivitatem ruant ad loca inferiora saxea vel argillacea, ibique colligantur, dant originem alicui fonti; & hic tamdiu durat, quamdiu dictæ causæ non cessant; &, quatenus eæ sint perennes, fons etiam perennis est, uti conceptis verbis prosequitur Stockius *in physicis exercitationibus* §. 516. Fortunius Licetus in supra allegato *cap.* 44. *pag.* 241. tractans de perennitate roris effluentis e genu S. Nicolai de Bario, inter cetera, ut miraculum astruat, prædictas causas naturales viriliter excludit: *Denique vero si recipiant adversarii sententiam illorum, quibus tellus ad instar spongiæ de mari combibit aquas, iisque veluti repleta turgens easdem evomat per ora fontium in perennes fluviorum scaturigines &c. Verumenimvero neque propter istam naturalem causam effluit e genu Sancti Nicolai liquor hujusmodi; nam ejus ossa servantur in loco sicco.* Uno verbo, ut approbetur miraculum aquæ aut liquoris ad longum tempus manantis ex ossibus Servi Dei, vel Beati, demonstrandum est, ex iis jam aridis, & extra locum humidum constitutis emanare. Exemplum est *in cap.* 15. *v.* 19. *Judicum*, ubi post pugnam, sitiente Samsone, & ad Dominum clamante, *aperuit Dominus molarem dentem in maxilla asini, & egressæ sunt ex eo aquæ, quibus haustis, refocillavit spiritum & vires recepit: idcirco appellatum est nomen loci illius, Fons invocantis de maxilla usque in præsentem diem*: de quo miraculo bene scripsit S. Ephræm *tom.* 3. *pag.* 72. *Tantæ erat* (Samson) *sanctimoniæ, ut etiam, quandoque sitiente eo, & inopia aquæ orante, ex arrepta in manu ejus mandibula asini emortua fons aquarum scaturiret.* Quod si forte ad omnem submovendam difficultatem ossa Servi Dei, vel Beati e tumulo vel fovea educerentur, eorumque fieret translatio ad alium locum, cautela hæc non esset omnino spernenda: si enim ossibus subductis, liquor cessaret, nec amplius e loco emanaret, e quo emanabat, dum ossa erant in eodem reposita, signum evidentissimum hoc esset, liquorem non a loco, aut natura loci, sed ab ipsis aridis ac siccis ossibus scaturire. Supra dictum est ex ossibus S. Laurentii Presbyteri, & Puerorum Martyrum liquorem consuevisse manare. In marmoreo autem sepulcro insculptum est hoc epigramma, relatum a Card. Baronio *in notis ad Martyr. Rom. ad diem* 30. *Aprilis*.

Aspicis hoc marmor tumuli de more cavatum?
Id solidum est intus; rima nec ulla patet.
Unde queat tellus occultas mittere lymphas:
Manat ab ingestis ossibus iste liquor.
Si dubitas, medio sudantes tolle sepulcro
Reliquias: dices: Unda salubris ubi est?

De odore e cadaveribus manante.

22. Capiti finem antequam imponamus, aliqua dicenda sunt de suavi odore e cadaveribus Servorum Dei, Beatorum, aut Sanctorum sive corruptis, sive incorruptis, aut ex eorum Reliquiis manante. Odoratus sensus est externus odores percipiens, quos inspiratus aer ad processus usque mammillares, ut olim putabatur, per nares evehit. Quamobrem ait Cicero *de natura Deorum lib.* 2. *cap.* 56. *Nares, eo quod omnis odor ad superiora fertur, recte sursum sunt.* At peritiores Anatomici post Verneium odoratus organum constituunt in interiori narium membrana, quæ penetratur ab innumeris parvis fibris nervorum, quos *olfactorios* vocant. Eam certe tegunt nonnullæ fibræ nervorum primæ conjugationis, &

alii

alii rami quintæ, a quibus impressiones ad cerebrum deferri possunt, quemadmodum habetur *in elementis physicis* Crivelli *par.* 1. *sect.* 3. *cap. unic.* De odore disputatur, num sit substantia, an aliquid corporeum. Putant nonnulli Philosophi, odores non esse substantias, nec quidquam corporeum, cum sensus non percipiant substantias, sed earum tantum accidentia, nec ullus sensus ex eorum doctrina & forma loquendi per qualitatem realem materialem, sed tantum per ejus speciem, seu qualitatem spiritalem & intentionalem afficiatur. At alii docent, aliquid, e rebus odoratis effluere & exhalare & per aerem deferri; tum quia, ablata re odorata, manet odor sæpe satis longo tempore in aere, quod fieri non potest solum per species, quæ non manent, absente objecto; tum quia quotidiana experientia discimus exhalationes odoratas variis modis cerebrum afficere, & ipsius temperiem sæpissime immutare, & ab exhalationibus odoratis nares, oculos, & faciem quasi rodi, & dolore percelli. Optime Ludovicus Mercatus *lib.* 1. *part.* 5. *class.* 6. *quæst.* 158. *pag.* 503. *num.* 5. *Necessum sit, exhalare aliquam substantiam tenuem ad modum fumi deferentem prædictam odoram qualitatem &c. Quod patet, quia, ablata re odorata, manet odor diuturno temporis intervallo; quod fieri solum per intentionales species esset impossibile, quia non manent in absentia objecti &c. Præterquam quod res odorata in loco aliquo clausa diu adservat odorem, quod constat substantialiter minui & evaporari; quod sola emissia specierum non efficeret, ut patet in coloribus.* Et num. 6. *Præterquamquod vento adverso fugantur odores, & prospero ad nares facile perveniunt, quo per materiales effluxus fieri probatur &c. Quapropter statuendum est, vapores odoratos corporeos a rebus odorabilibus promanare.* Subscribit Horatius Augenius *lib.* 3. *epist. medic.* 2. *pag.* 69. ubi positis datisque rebus, quæ non emittunt odorem, nisi calore Solis, vel ope ignis, hæc habet: *Sed tamen, cum videamus, fumosam exhalare substantiam, univocaque sit odoris ratio in omnibus eadem, necessarium est, ut statuamus, in illis odoris existentiam non posse sine exhalatione consistere: altera est, quod poma odorata, dum longo tempore contrectantur, manibusque diu continentur, manifestissime flaccescere videntur; quod non contigeret, nisi aliqua efflueret substantia: tertia est, quod agente Sole in floribus & plantis, odor sentitur, recedente, minuitur, aut etiam aboletur; signum quidem satis efficax, nisi fallor, aliquid effluere præter simplicem & spiritualem qualitatem.* Itaque Baconus *in silva silvarum, sive in historia naturali centur.* 9. *num.* 834. absolute ait: *Extra controversiam est, nullum odorem nisi substantiæ corporeæ effluvio invehi &c. Præterea odores duris adhærescunt corporibus, ut cum manicas imbuunt, &c. unde corporei intelliguntur, & aliquandiu subsistere.* Eodem incidunt Auctor philosophiæ Burgundicæ *par.* 3. *cap.* 3. *de odoribus*, Clericus *in physic. lib.* 5. *cap.* 11. *de odore n.* 11. Boyle *in physic. instit. tom.* 1. *disp.* 5. *de elementis in odore ar.* 1. & 2.

23. Causa efficiens odoris juxta nonnullos calor est, qui siccum humido, more & modo debito, permiscet: quocirca, si post siccitatem pluvia decidat, in principio odor quidam percipitur; tunc enim siccum cum humido permiscetur, & tamdiu odor durat, quamdiu siccitas humiditatem superat; si vero pluvia diu continuetur, ut ab humiditate siccitas vincatur, odor cessat. Hinc etiam est, quod odoratæ res pleræque plus odoris emittant, si incalescant; nonnullæ nihil odoris spirent, nisi calefiant; & aliæ plus odoris interdiu, quam nocte, atque æstate, quam hieme emittant: Sennertus *oper. to.* 1. *in epitome Physicæ cap.* 4. *de odoratu, in principio.* At alii causam odoris efficientem reponunt in profluvio quodam substantiali sulphureo pariter & salino: ea enim, quæ spiritu sulphureo pariter & salino abundant, plus odoris fundunt, quam cetera, ut in accenso pulvere pyrio, in ebore, & succinis omnibus experientia testatur, uti docet Purchotius *tom.* 2. *instit. philosoph. par.* 1. *sect.* 5. *cap.* 6. *proposit.* 2. & hanc esse sententiam Chymicorum, testatur Crivellus *loc. sup. cit.* qui etiam addit, spirituum combinationem juxta diversum, quem fibris affert, motum perceptiones gratas, aut ingratas efficere; si enim exhalat pars purior sulphuris una cum sale, tunc odor gratus est; at, si exhalat sal immistum crassiori sulphuri, tunc odor ingratissimus est.

24. Hæc autem retulisse satis est, cum ad nostrum non pertineat institutum, de philosophicis quæstionibus, quæ non ita facile resolvi possunt, judicium ferre. Asserimus autem, licet aliqua mista, dum corrumpuntur, gratum odorem emittant, aliter tamen rem se habere in corpore humano, quod post animæ discessum, quamvis naturaliter possit non male olere, bene olere nihilominus naturaliter nequit, uti constat experientia; ita ut, sive illud incorruptum sit, sive corruptum, sive putridum sit, sive non, si constet, nullam causam naturalem adesse, aut adfuisse aptam ad producendum odorem, & odor effluat, qui non sit momentaneus, qui sit suavis, qui nemini noxam inferat, sed omnibus omnino gratus sit, id ad causam superiorem sit referendum, & ita miraculo adscribendum.

25. Dictum est, aliqua mista, dum putrescunt & corrumpuntur, gratum odorem emittere, uti patet in stercore martis villaticæ; in odoramento zibethi, in moscho, & aliis similibus, de quibus Purchotius *loco allato*, & Franciscus Baconus *in citato opere centur.* 9. *n.* 835. Dictum est, naturaliter corpus humanum post animæ discessum posse non male olere, sed bene olere naturaliter non posse, veluti concludit Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *qu.* 10. *n.* 38. *Nec tamen secundum naturam impossibile est, humanum cadaver recens non male olere; at bene olere, inquam ego, est impossibile;* quidquid de corporibus adhuc anima informatis dici possit, uti de corpore Christi Domini, & de corpore Beatissimæ Virginis nonnulli autumarunt, quos strenue redarguit Theophilus Raynaudus *in Diptychis Marianis oper. tom.* 7. *pag.* 31. Et quamvis de Alexandro Magno scriptum sit, ejus cadaver per septem dies insepultum gratum odorem spirasse, nisi dicatur ingratum non spirasse odorem, veluti bene prosequitur Zacchias *loc. cit. Addiderim etiam, illud gratum spirasse odorem, eam sufficeret ad admirationem excitandam, quod ingratum non spirasset*, id referendum erit ad unguenta & pretiosa aromata, quibus corpus ejus fuit delibutum, teste Curtio *lib.* 10. *cap.* 10. *Ægyptii, Chaldæique jussi corpus sua more curare &c. purgavere corpus, repletumque est odoribus aureum solium.* Dictum est, ad miraculum constituendum oportere, ut constet, nullam causam naturalem adesse, aut adfuisse aptam ad producendum odorem: quocirca, dum miraculum odoris proponitur manantis a cadavere, aut Reliquiis Servorum Dei, aut Beatorum non solum Fidei Promotores strenue inquirunt, an corpus fuerit odoribus, aromatibus, unguentis delibutum, sed etiam quæstionem excitant de ligno, in quo corpus, aut Reliquiæ locatæ sunt, de vestibus, quibus indutum est, de pulvinaribus, super quibus corpus jacet aut jacuit, de floribus & herbis, qui vel in capsa, vel in theca, vel in cubiculo aut prope capsam, thecam, aut cubiculum sunt, aut esse potuerunt. Cardanus *lib.* 13. *de subtilitate* §. *Proximus sono odor*, *pag.* 280. ita loquitur: *Optimum omen censetur, præsentisque alicujus Divinitatis, quum odor bonus absque causa sentitur. Et corpora Sanctorum, cum cetera foeteant, bene olere, ob id creditum est vi Divinitatis adversus naturæ decreta pugnante.* Canonicus Boldettus alibi a Nobis cum laude commemoratus, *in observationibus de cæmeteriis SS. MM. lib.* 1. *cap.* 59. observavit, odorem e cadaveribus manantem, esse miraculo adscribendum, nisi suspicio sit corpora fuisse aromatibus & unguentis delibuta: *Molto saggiamente riflette il medesimo Bosio, che questa fragranza, che trasmettono i sacri corpi, o qualunque altra sorta anche d' odore ripugna assolutamente alla natura de' cadaveri. Onde quella soavità, che si sente nelle loro membra, ed in alcuno dei loro sepolcri, ove non sia indizio veruno di unguenti e di aromi, si reputa del tutto miracolosa.* Nec dissimili modo locuti sunt Bononiæ Medici interrogati de odore, qui manare dicebatur e corpore Beatæ Catharinæ de Bononia. Ita celebris Malpighius: *In quanto all' odore, ho veramente sentito un' odore gratissimo che non saprei dire di che specie, e particolarmente nella Cappellina, e dove risiede il beato corpo; e supposto, che non vi sia stata effusione di balsamo, o cosa simile, io lo stimo miracolo.* Joannes Galeatius Manzius: *Che so da istorica narrazione, o da altre notizie susseguenti sarà palese, come indubitatamente io credo, che detto beato corpo da veruna parte mai non sia stato difeso delle ingiurie del tempo, quella integrità di tutte le parti incorrotte che di presente si osserva, e molto più l' intensione dell' odore che egualmente sì dal corpo, come dagli ornamenti di esso sensibilmente si diffonde, si rendono degno di maraviglia ben grande; poichè o eccedone totalmente i limiti della natura, o almeno restano nell' essere di quel possibile, che o non mai, o sol di rado accadendo, desta nella mente di chi l' osserva maraviglia non minore di quella, che produce un' effetto, di cui l' ingegno umano non ne trova, fisicamente speculando, la causa: o perciò giudico, che si debba giustamente stimare, sì l' uno, come l' altro miracoloso.* Dictum denique est, odorem debere esse non momentaneum, sed perseverantem per aliquod tempus, debere esse suavem, nec ulli noxam afferentem, veluti bene explicat Bozius *de signis Ec-*

clesiæ

clesiæ lib. 15. sign. 64. cap. 8. pag. 121. Quod vero odor, & quidem maximus, ex aliquibus erumpit, id est insigne Divinitatis inditæ argumentum &c. Si cadavera aliquorum Sanctorum spirabunt odores, & illos haud similes terrenis, aut humanis, neque id ulla fuerit arte procuratum &c. procul dubio hoc erit evidens signum inter eos esse Ecclesiam Dei, quando hoc non nisi a Deo fieri queat, & ad summam illius potestatem pertineat, futuræque resurrectionis, & gloriæ Sanctorum testificationem, & insigne sit argumentum maximæ cum Christi corpore affinitatis & conjunctionis. Sequitur Signius *de Reliquiis cap. 3. pag. 23. Non tacebo notandum singulare, quod signum principale Reliquiarum sacrarum est odor quidam suavisque fragrantia nullius determinati generis, cum inquam acceditur eo loci, ubi sacræ conditæ sunt Reliquiæ, tam fragranti replentur odore accedentes, ut alii omnes odores, quibus homines uti solent, ab eo longe superentur. Nam neque odori florum, qui ex pratis colliguntur, similis est, neque illi, qui ex rebus suavissime olentibus capitur; neque talis, qualis conficitur ab unguentariis; sed peregrinus est, & præ ceteris eximius, ex ipsorum Sanctorum Reliquiis vim & virtutem illam ei tribuentibus efflatus*. Quamvis autem, dum Beatus Eligius Noviomensis Episcopus post fusas ad Deum preces diligenter inquireret, in qua parte basilicæ essent ossa S. Quintini Martyris, repertaque tumba, sarculo, quod manu gestabat, latus ejus foderet, confestim, perforato tumulo (uti habetur apud Surium) tanta odoris fragrantia cum immenso lumine ex eo manaverit, ut ipse fulgore, odoreque inenarrabili percussus vix consistere potuerit; hæc tamen & similia non obstant propositioni superius expositæ, odorem videlicet, ut sit miraculo adscribendus, noxam afferre non debere, cum id intelligendum sit non de momentanea, sed continua noxa, & de noxa, quæ incolumitati corporum damnum afferat. Quemadmodum enim nonnulli mali odores incolumitati corporum prosunt, de quibus Lævinus Lemnius *de mirac. occult. naturæ lib.* 2. *cap.* 10. ita nonnulli, etsi boni, & suaves odores noxam non exiguam viventibus afferunt. Afficitur uterus mulierum odoribus, quamvis suavibus, & plerumque ita commovetur, ut varia deinde erumpant symptomata, veluti post Hippocratem docent Mercurialis *de morbis mulierum cap.* 22. & Andreas Laurentius *lib. 7. hist. anat. quæst.* 10. Multi quoque inventi, qui non nisi molestissime ferre potuerunt rosæ odorem, & ob illius olfactum syncope, immo & morte correpti sunt. Id refertur de Cardinali Oliverio Caraffa, de Henrico a Corduba Cardinali, de Laurentio Wratislaviensi Episcopo, de Francisco Venerio Venetorum Duce, aliisque apud Amatum *centur. 2. curat. 36.* & apud Gasparem a Rejes *qu.* 84. Idem Rejes *qu.* 93. refert ex Zacuto, piscatorem aulam ingressum Sebastiani Regis Lusitanorum, quæ odoriferis frondibus & aromatum suffimentis fragrabat, in terram corruisse; Thomam autem a Vega Regii Archiatrum, perspecta origine morbi, jussisse ægrotum ad litus apponi, & cooperiri limo & alga: quo factum est, ut post quatuor horas oculos aperire cœperit, & post diem sanitatem recuperaverit. Simile exemplum affert Lævinus Lemnius *cit. lib. 2. de occultis naturæ miraculis cap.* 8. rustici cujusdam, qui Antuerpiæ, cum ad officinam aromatariam devenisset, animi deliquio statim correptus periclitari cœpit, admotoque naribus equino fimo adhuc tepenti ac fumido, cum hisce odoribus, & equorum excrementis esset assuetus, sanitatem recuperavit. Quare Angelus Modius, olim boni nominis Medicus in Urbe, scribens in causa Canonizationis cujusdam Beatæ, in qua odor manans a beato corpore tamquam miraculum proponebatur, recte scripsit: *Si ergo odor iste incessanter exhalans a venerabili corpore servato inter Moniales in loco angusto, & parva ædicula, quam quotidie plures, pluresque ex illis venerabundæ ingrediuntur, & inibi diu commorantur, nullas tamen lædit, nullis agitationibus infert, nullis symptomata morbosa inducit etiamsi variæ & ad morbos disposita temperaturæ sint, sed potius solamen inde suscipiant, odorem esse supernaturalem, utpote effectus naturalis odoris non producentem &c.*

26. De mirabili odore ex Sanctorum cadaveribus aut Reliquiis manante collecta legi possunt exempla apud Bagattam *de admirandis orbis Christiani tom. 2. lib. 6. cap.* 3. §. 7. & apud Rotæ Auditores in relatione causæ S. Teresiæ super miraculis *in tertio miraculo post mortem*, in relatione causæ S. Isidori Agricolæ *de miraculis post mortem miracul.* 1. in relatione causæ S. Franciscæ Romanæ *part. 3. artic. 6. mirac.* 1. in relatione causæ S. Ludovici Bertrandi *ad tit. de fragantia cadaveris*, in relatione causæ S. Raymundi *in octavo miraculo post mortem*, ubi inter cetera hæc habentur: *Et propterea hujusmodi suaves odores de Sanctorum corporibus prodeuntes miraculo sunt semper tributi, sicut in Canonizatione S. Didaci miraculo etiam similem odorem tribuerunt primum Rotæ Auditores deputati, deinde DD. Cardinales in Congregatione habita in palatio Cardinalis bonæ memoriæ Marci Antonii Columnæ die 28. Maij 1588.* & quod iidem Rotæ Auditores in citata relatione causæ S. Raymundi de odore ab ejus corpore manante dixerunt approbatum fuit a Cardinalibus Congregationis sacrorum rituum, uti videri potest *in vita S. Raymundi notis illustrata* a Penia Rotæ Auditore *lib. 3. cap. 53. §. final.* & in relatione Alfonsi Cardinalis Gesualdi facta in Consistorio, de qua apud eumdem Peniam *pag. 328. Dominum, quod semper miraculo, ac sanctitatis indicem tributum est, non omittendum videtur, ea die, qua Judices deputati ad ejus ossa recognoscenda accesserunt, ubi arca, in qua asservabantur, reserata fuit, suavissimum quemdam ac plane cælestem odorem exhalasse, quem plurimi senserunt, quos Deus ea gratia dignari voluit, præcipue vero Ludovicus de Clasamont, qui, cum per decem & octo annos odoratus sensu caruisset, tunc illum integrum recuperavit.* Neque vero solum Rotæ Auditores in citatis relationibus odorem e cadaveribus Sanctorum emanantem miraculo adscripserunt in illis causis, super quibus relationes ipsæ exaratæ sunt, sed etiam in pluribus aliis, & signanter in illa S. Paschalis de Baylon *in tertio miraculo in fine*; in illa S. Elisabeth Reginæ Portugalliæ *in prima miraculo post mortem*; in illa S. Francisci Xaverii *in secundo miraculo*; in illa Servæ Dei Joannæ de Cruce *miracul. 2. post mortem*, ubi sic legitur: *Censuimus, hujusmodi miraculum secundo gradui attribuendum fore, certum est enim, naturam facultatem habere effundendi bonum odorem ex corpore humano, tamen non ex corpore mortuo, & putrefactioni subjecto: unde, cum in isto casu mirificus odor reponatur respectu illius, in quo fit, excedit vires solius naturæ creatæ, & referendus venit ad secundum gradum.*

27. Adhærent qui de Beatificatione & Canonizatione Sanctorum scripserunt, Jacobus de Graff. *lib. 5. de sent. excomm. consil. 17. num. 80. v. Rursus*, Castellin. *de certitud. glor. Sanctor. cap. 14. num.* 19. Scacchus *de not. & sign. sanct. sect. 9. cap. 3. pag.* 693. Bordon. *controv. moral. 13. num.* 24. Lezana *consult. 2. num.* 68. Ricciul. *lucubrat. Eccles. lib. 1. cap. 31. num.* 9. Matta *de Canoniz. Sanctor. par. 4. cap. 27. num. 4. & 5.* Pignatell. *consult. 242. num. 16. tom.* 1. Ac tum in Actis Sanctorum, quæ diebus, quibus memoria eorum recolitur, recitantur, tum in bullis Canonizationum mentio fit odoris, uti miraculo tribuendi. In sexta etenim lectione Officii proprii S. Francisci de Paula *die 2. Aprilis* ita legitur: *Cujus corpus dies undecim insepultum ita incorruptum permansit, ut suavem etiam odorem efflaret*: & in festo Inventionis S. Stephani die 3. Augusti *lect.* 5. *Quibus auditis, Hierosolymorum Antistes, finitimarum urbium Episcopis Presbyterisque convocatis, ad locum pergit: defessas loculos invenit unde suavissimus odor efflabatur*: & in fine sextæ lectionis Officii de S. Eduardo Angliæ Rege tertio idus Octobris: *Annis ab obitu sex & triginta translatum ejus corpus, incorruptum, & suavem spirans odorem repertum est*: & in Canonizatione S. Thomæ Aquinatis habetur ex *Constit.* 9. Joannis XXII. (*eod. Canoniz. pag.* 138.): *In apertura ipsius sepulcri ejusdem Capella Sancti Stephani tanta fragrantis odoris suavitas emanavit, quod totam ipsam Capellam, claustrumque ipsius monasterii, quod diffusum est, mira eadem suavitate replevit, quæ de ipsius corpore, prout ex solicita curiosaque Monachorum indagine est repertum, mirifice fundebatur*; & infra: *Hanc similem fragrantiam post septem annorum spatium quidam ex testibus, quidam vero post quatuordecim annorum spatium sensisse se referunt, dum corpus ipsum diversis ex causis per temporum vices sedulo inspexissent. Quippe odor carnis ejus munditiam Deo acceptam exprimebat, orationum ejus odoramenta repræsentabat, famam quoque ejus claram diffusionemque virtutum, & illarum aromatum non celabat*: & in Canonizatione S. Raymundi Constit. 77. Clementis VIII. (*loc. cit. pag.* 271.) *Neque vero hæc odoris fragantia eo solum tempore ex ejus corpore emanavit, sed ex aperto quodam ejus sepulcri meatu idem suavis odor quandoque afflatur, qui ab iis sentitur, quos Divina bonitas eo munere dignatur*: & S. Teresiæ, de qua est Const. 20. Gregorii XV. (*loc. cit. pag.* 308.): *Sed e sepulcro ejus odor adeo ingens ac mirificus emanabat, ut decretum fuerat, sacrum corpus exhumare*: & S. Franciscæ Romanæ Constit. 45. Pauli V. (*loc. cit. pag.* 284.): *Simili*

mi-

miraculo, quo Sanctorum suorum corpora non semel honoravit, Francisca etiam corpus honorare dignatus est Dominus; tantis enim odoribus fragravit, ut, omnia odoratis floribus referta visa fuisse, Acta testentur; & S. Francisci Xaverii Const. 4. Urbani VIII. (*loc. cit. pag.* 348.): *Et quamvis nulla odoramentorum genere curatum fuisset; Divino tamen munere tam odorum fragrantiam spirabat, ut esset supra omnia aromata*: & S. Patri de Alcantara Const. 1. Clementis X. (*loc. cit. pag.* 385.): *Corpus vero pulcherrimum, cælesti quodam colore perfusum, oculis apertis, & miro splendore radiantibus, suavissimo de membris odore manante, intuentes replebat admiratione*: & S. Rosæ Limanæ Const. 37. ejusdem Clementis (*loc. cit. pag.* 423.): *Repererunt Virgineum corpusculum post quintum decimum expletum ab obitu annum, consumptis indumentis, ossibus integris, & adhuc sicca hinc inde carne obductis, quæ odorem rosarum exhalabant*.

28. Quæres, num incorruptio corporis, & odor ab eodem manans, pro uno, an duplici miraculo habenda sint. Scacchus *de not. & sign. sanct. sect.* 9. *cap.* 3. *pag.* 691. innuere videtur, incorruptionem, & fragrantiam pro uno eodemque miraculo habendas esse: *Illud tamen assero, si integritas cadaveris alicujus viri defuncti cum sanctitatis fama & opinione adjunctam habeat fragrantiam, & odorem supernaturalem exspiret, aliquod supponitur sanctitatis indicium &c. Confirmatur, quia, dum Ecclesia refert aliquem in seriem Sanctorum, numquam pro miraculo afferri solet integritas cadaveris, quin simul munus integritas, variaque virtutes, ac miracula, cadaveris denique ipsius referatur fragrantia & odor præternaturalis*. At verum est, juxta Sedis Apostolicæ, & sacræ Congregationis praxim, incorruptionem & odorem esse duo distincta miracula. In relatione causæ S. Teresiæ *in secunda miraculo post mortem* ita legitur: *Quem odorem, licet illum consideremus in abstracto a miraculosa corporis incorruptione, etiam per se miraculo insigni adscribendum fore censuimus*. Concordant Acta ejusdem causæ collecta a Joanne Paulo Mucantio Congregationis sacrorum rituum Secretario, quæ sunt in Conventu S. Annæ Patrum Carmelitarum Excalceatorum Hispanorum in Urbe degentium, in quorum Actorum *tom.* 1. *pag.* 276. enarrantur Congregationes habitæ super examine relationis Rotalis: *Illustrissimus & Reverendissimus Cardinalis Lancellotus &c. incepit examinare articulum quartum ejusdem relationis de miraculis post mortem, & primo loco examinavit miraculum de incorruptione corporis &c, quod miraculum per se esse, & inter alia miracula annumerandum, Illustrissimi & Reverendissimi Domini judicaverunt. Proposuit & examinavit secundum miraculum de odore mirifico, qui ex corpore ipsius Servæ Dei emanabat, quod miraculum esse, a prædictis Illustrissimis & Reverendissimis DD. Cardinalibus conclusum fuit*. Concordat relatio habita in Consistorio secreto de eadem causa S. Teresiæ a Francisco Maria Cardinali a Monte: *In eodem corpore tria miracula computantur, incorruptionis, odoris, & liquoris perenniter desudantis*. Et eodem modo processit sacrorum rituum Congregatio in causa S. Jacobi de Marchia, uti colligitur ex Decreto edito die 29. Januar. 1726. quod fuit Apostolica Auctoritate roboratum a Benedicto XIII. die 2. Februarii ejusdem anni.

CAPUT TRIGESIMUMSECUNDUM.

De Beatorum, & Sanctorum apparitionibus, an inter miracula recenseri possint.

1. De visionibus, revelationibus, & apparitionibus multa dicta sunt *in 3. libro hujus Operis*, dum agebatur *de Gratiis gratis datis*: cumque apparitiones duplici modo considerari possint, in se ipsis videlicet, & respectu aliorum, quibus obtigerunt; in hoc capite pleraque dabimus de apparitionibus in se ipsis, & pauca quædam de apparitionibus quoad alios, quibus obtigerunt; uberior enim quoad hanc alteram partem pertractatio sumi poterit ex his, quæ 3. *libro* dicta sunt. Uno verbo, *in 3. libro* actum est, an ex apparitione Christi, Beatissimæ Virginis, aut alicujus Sancti inferri possit sanctitas ejus, cui prædicta contigit apparitio: nunc autem videndum est, an, si aliquis Dei Servus nondum inter Beatos relatus, vel aliquis Beatus nondum Sanctis adscriptus alicui appareat, id habendum sit pro miraculo, & an ejus haberi possit ratio in judicio Beatificationis aut Canonizationis ipsius sive præcesserit, sive non præcesserit Servi Dei, vel Beati apparentis invocatio; cum, etiamsi non præcesserit, dici possit, eam Divino nutu facta fuisse ad ostendendam sanctitatem Servi Dei, vel Beati.

2. *In lib.* 2. *Machabæorum cap.* 15. *vers.* 12. *& seqq.* Machabæus exponit apparitionem Oniæ, quam habuit in somno: *Erat autem hujuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus Sacerdos, virum bonum & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Judæorum. Post hoc apparuisse & alium virum ætate & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum. Respondentem vero Oniam dixisse: Hic est fratrum amator, & populi Israel; hic est, qui multum orat pro populo, & universa sancta civitate, Jeremias Propheta Dei. Extendisse autem Jeremiam dexteram, & dedisse Judæ gladium aureum, dicentem: Accipe sanctum gladium munus a Deo, in quo dejicies adversarios populi mei Israel*. In Evangelio Matthæi *cap.* 17. *vers.* 1. narratur transfiguratio Christi Domini, in qua Divinitatem suam, & Sanctorum gloriam præmonstravit, & ibi legitur: *Assumit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & ducit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos &c. Et ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes*. S. Thomas 3. *part. quæst.* 45. *art.* 3. docet; Christum voluisse transfigurari, ut gloriam suam hominibus ostenderet, & ad eam desiderandam homines provocaret; cumque ad gloriam adducerentur non modo homines, qui post eum fuerunt, sed etiam qui eum præcesserunt, conveniens fuit, ut inter eos qui præcesserunt, essent Moyses & Elias, & inter eos qui sequebantur, essent Petrus, Jacobus, & Joannes; atque, animam Moysis suum corpus non resumpsisse, sed apparuisse per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparent, & Eliam apparuisse proprio corpore, non quidem allato de cælo empyreo, sed de aliquo eminenti loco, quo curru igneo raptus fuerat. Aliquæ opponuntur Divinarum Scripturarum auctoritates, quæ apparitionibus omnibus mortuorum obstare videntur. Job etenim 7. *v.* 9. legitur *Sicut consumitur nubes, & pertransit, sic qui descenderit ad Inferos; non ascendet*. Rursus *Psal.* 77. *v.* 39. homo dicitur esse *spiritus vadens, & non rediens*. Et demum Lucæ 16. *v.* 26. dicit Abraham: *Inter nos & vos chaos magnum firmatum est; ut hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare*. At illud Job intelligitur de eo quod secundum cursum naturæ fit, non de eo quod agitur interdum ex miraculo; & sensus est, animam semel corpore exutam non posse naturaliter redire ad pristinam vitæ rationem, divitias, palatia &c. sequitur enim apud Job 7. *v.* 10. *Nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus ejus*. Alterum ex Psalmo deductum intelligitur de homine depravato, qui per solam virtutem suam non potest se convertere ad virtutem sicut recidit ad vitium: præcedit enim: *Recordatus est quia caro sunt*, idest carnales & fragiles. Et demum, quod ex Luca sumptum est, probat, Abraham noluisse permittere, aliquem ex mortuis ire ad fratres divitis Epulonis monendos, ut pœnitentiam agerent, cum haberent aliunde sufficientia conversionis argumenta & auxilia. At hinc non infertur, mortuos ex permissione Divina apparere non posse: chaos quippe significat hiatum seu voraginem maximam, imperviam animabus mortuorum ex Decreto Divino; sed non excludit omnem apparendi potestatem, & ut Theologi loquuntur, dispensationem.

3. Apparent animæ Beatorum, Damnatorum, & animæ purgantes. Apparent autem animæ Beatorum, vel, ut certiores faciant aliquos de sua felicitate, vel ut Dei mandata ad nos perferant, vel ut ad virtutem hortentur, vel ut ægris & morientibus assistant, aut alia nobis præstent beneficia. Apparent animæ Damnatorum tamquam præcones Divinæ justitiæ, & ita nos vitam instituere docent, ne & ipsi pari pœna plectamur. Apparent animæ purgantes, ut nostris adjutæ suffragiis citius a pœnis liberentur. Nusquam autem legimus, apparuisse animas puerorum, qui cum solo peccato originali decesserunt, cum juvari suffragiis nostris non possint: nec in earum apparitionibus

inesse posse videatur utilitas, aut virtutis exemplum, quemadmodum totidem verbis exponit Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap. 19. num. 8.* & latius prosequitur Thyræus *de spirituum apparit. cap. 11. num. 22. Damnatorum Spirituum duo genera possumus constituere. Quidam sunt, qui præter pœnam damni experiuntur etiam pœnam sensus: quidam (ut infantium non renatorum) solam damni sustinent. Hos hominum colloquiis sese miscere, compertum est nemini; posse, si is qui omnia potest, ita jubeat, nemo dubitat: verisimile tamen putamus, Deum id numquam, vel rarissime jubere, & ipsos id numquam experere, ut qui nullum ex hac re ipsi fructum capere, nec aliis, nisi raro admodum, afferre possunt.*

4. Doctrina hæc est etiam D. Thomæ *in supplemento 3. part. quæst. 69. art. 3. in corpore* ubi, proposita quæstione, utrum animæ existentes in paradiso, vel inferno egredi valeant, respondet; egredi non posse, ut numquam ad paradisum, vel infernum regredi debeant, sed ad tempus exire posse. Ecce verba Sancti Doctoris: *Augustinus .... narrat de Felice Martyre, qui civibus Nolanis visibiliter apparuit, cum a Barbaris oppugnarentur. Et hoc etiam credi potest, quod aliquando de Damnatis contigat, quod ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viventibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda, quantum ad illos, qui in Purgatorio detinentur.* S. Doctor nullum ibi verbum facit de animabus puerorum cum solo peccato originali decedentium: sed doctus ejusdem Sancti discipulus Vincentius Maria Cardinalis Ursinus, ad summum Pontificatum evectus, assumpto nomine Benedicti XIII. *in serm. 23. primi trigesimi de Purgatorio* de prædictis ita loquitur; *Quindi parmi, che di tutte le Anime, che possano aver con noi commerzio, le più siano state, o siano del Purgatorio. Perchè (passando sotto silenzio quelle del Limbo de' santi Padri, il quale adesso non vi è) se ci compariscono i Dannati, o i Santi, servono tali apparizioni per nostra sola instruzione, eccitandoci questi alla conquista del cielo col mezzo delle opere buone, o distaccandoci quelli dalle cattive col terror dell' Inferno, giusta la sentenza dell' Angelico nel luogo citato:* Ad eruditionem hominum, & terrorem permittuntur viventibus apparere: *ma, se ci appariscono i defunti purganti, da ciò intende il Signore cavare non solamente la sopraddetta nostra instruzione, ma insieme il sollievo delle stesse anime penanti del Purgatorio, il che preme (come ho detto) sommamente al medesimo misericordiosissimo Iddio; onde ben' avvertì il santo Maestro nel luogo anzidetto, che quelle anime appariscono ad* suffragia petenda. *Perciò io non trovo, essere mai a' vivi apparite le anime de' bambini del Limbo (benchè, quando a Dio piacesse, potrebbero comparire) perchè queste non essendo capaci di sollievo, non servirebbero per nostra instruzione; anzi, come dotate d' immortalità e di sommo sapere, e non soggette a pene di senso, coll' apparire ad alcuni, che fossero di mente troppo bassa e di animo troppo terreno, gli farebbero facilmente invogliare del loro stato, o contentandosi di non veder mai la bella faccia di Dio, perpetuare senza mutazione la presente vita.*

5. Innumera sunt apparitionum exempla, quibus Sancti se æternam consecutos fuisse felicitatem ostenderunt. Aliqua tantum probatissima hic referemus. S. Hieronymus *in vita S. Pauli Eremitæ tom. 2. oper. col. 11.* narrat, S. Antonium citato gressu iter assumpsisse, ut S. Paulum graviter ægrotantem, antequam moreretur, videre posset; timebat enim quod evenit, ne, se absente, Christo debitum spiritum redderet: *Cumque jam dies alia illuxisset, & trium horarum spatio iter remaneret, vidit, inter Angelorum catervas, inter Prophetarum & Apostolorum choros, niveo candore Paulum fulgentem in sublime conscendere; & statim in faciem suam procidens, sabulum capitis superjacebat, ploransque & ejulans ajebat: Cur me, Paule, dimittis? Cur insalutatus abis? Tam tarde notus, tam cito recedis?*

6. In vita S. Benedicti scripta a S. Gregorio Magno *cap. 34. (Dialog. lib. 2. oper. tom. 2.)* hæc habentur: *Cum ecce post triduum in cella consistens* (sermo est de S. Benedicto) *elevatis in aera oculis, vidit ejusdem sororis suæ* (Sanctæ videlicet Scholasticæ) *animam de ejus corpore egressam in columbæ specie cœli secreta penetrare. Qui tantæ ejus gloriæ congaudens, omnipotenti Deo hymnis & laudibus gratias reddidit, ejusque obitum Fratribus denuntiavit.* Et *cap. 35.* ita legitur: *Dum intentionem oculorum aciem* (Sanctus videlicet Benedictus) *in hoc splendore coruscæ lucis infigeret, vidit, Germani Capuani Episcopi animam in sphæra ignea ab Angelis in cælum ferri.* Et *cap. 37.* in quo ejusdem S. Benedicti mors describitur, hæc habentur: *Qua scilicet die duobus de eo Fratribus, uni in cella commoranti, alteri autem longius posito, revelatio unius, atque indissimilis visionis apparuit. Viderunt namque, quia strata palliis, atque innumeris corusca lampadibus via recto Orientis tramite ab ejus cella in cælum usque tendebatur. Cui venerando habitu vir desuper clarus assistens, cujus esset via, quam cernerent, inquisivit. Illi autem, se nescire professi sunt. Quibus ipse ait: Hæc est via, qua, dilectus Domino cælum Benedictus ascendit. Tunc itaque sancti viri obitum, sicut præsentes Discipuli viderunt, ita absentes ex signo, quod eis prædictum fuerat, agnoverunt.* Et de apparitione S. Bernardi post mortem cuidam Fratri Guillelmo de Monte Pessulano, qua ei demonstravit, se in cælum ascendisse, testatur Alanus *in secunda vita S. Bernardi cap. 31. edita post Operam S. Doctoris edit. Mabillonea.* Ipsi quoque S. Bernardo, dum viveret, apparuisse animas aliquorum Monachorum, qui pie in Domino mortui fuerant, habetur in antiquo & authentico libro, cui titulus *Exordium magnum Cisterciense*, atque ex eo Gaspar Antonius Petrina in suam historiam chronologicam S. Bernardi transtulit, *tom. 1. pag. 155.*

7. De Beatorum, & Sanctorum apparitionibus, ut ægris assistant; Auditores Rotæ in relatione causæ S. Caroli Borromæi *3. part. de miraculis, in miraculo Marthæ cujusdam de Vighis a cæcitate, qua laborabat, liberata intercessione S. Caroli*, asserunt id Beatis & Sanctis quodammodo familiare & usitatum esse; & quod attinet ad apparitionem, ut alia etiam beneficia hominibus conferantur, celebre est illud S. Andreæ Corsini, de quo in relatione causæ ipsius exarata a Rotæ Auditoribus *part. 5. §. 3.* Cum enim anno 1440. Eugenius Papa IV. Florentiæ commoraretur, & Philippus Maria Mediolani Dux summo Pontifici & Florentinis bellum intulisset, & Nicolaus Picininus militiæ ejusdem Ducis præfectus Florentinorum oppida devastare cœpisset, electique fuissent, decem viri, qui rebus bellicis præpositi darent operam, populus Florentinus potissimam spem collocavit in auxilio Divino, factoque concursu ad ecclesiam, in qua Sancti corpus sepultum erat, Sanctus apparuit adolescenti dicens: *Adolescens, propera ad viros bello præfectos, meaque hæc verba referas: Deus, qui Israel de manu Pharaonis eripuit, ipse confringet adversarios vestros; ne timeatis cum hoste congredi; nam Deus dissipavit vires illorum.* Paruit adolescens; Magistratus ei fidem adhibuit; pugnatum est, & hostium copiæ undique fusæ sunt non sine visibili Dei auxilio, ipso die per Sanctum adolescenti prænuntiato, cum copiæ Florentinorum essent exiguæ & collectitiæ, Mediolanensium autem exercitus non solum numero superaret, sed compositus esset militibus veteranis, bello & victoriæ assuetis. Historici narrant, in ea insigni victoria aut decem, aut unum tantum ex militibus Florentinis desideratum fuisse. Hujus ejusdem apparitionis historia plene refertur in vitis Sanctorum & Beatorum Florentinorum, quas anno 1742. Joseph Maria Brocchius typis edidit, uti videri potest *in vita S. Andreæ Corsini pag. 357. & seqq.*

8. Succedunt exempla animarum Damnatarum, quæ tamquam præcones Divinæ justitiæ aliquando apparuerunt, hominesque admonuerunt, ut pravos mores exuerent, ne & ipsi pari pœna plecterentur. Apud Cardinalem Baronium *ad annum 1044. n. 4.* narratur, Benedictum IX. summum Pontificem voluptatibus deditum humanæ fragilitati se tandem præcipitem dedisse, sed hortatu S. Bartholomæi Abbatis Cryptæ ferratæ Discipuli S. Nili summum Pontificatum abdicasse, & se in monasterium recepisse ad agendam pœnitentiam. Idem Benedictus IX. narratur, post dimissum Pontificatum, mortuo Clemente II. eum iterum invasisse, & retinuisse spatio octo mensium nullo jure, tum quia per simoniam irrepserat, tum quia post abdicationem ad eum redire non poterat. Quocirca Papebrochius *in conatu chronico-historico ad vitas Romm. Pontif.* ait, Benedictum IX. ante Pontificatus renuntiationem fuisse legitimum Pontificem, sed non postquam eum resumere post mortem Clementis II. ausus est. Adhæret Pagi junior *in breviar. Romm. Pontif. tom. 2. in vita dicti Benedicti IX.* ubi affert orationem Leonis IX. ab ipso habitam pridie, quam spiritum Deo redderet, in qua Deum oravit pro conversione Simoniacorum, & præcipue pro conversione Theophylacti, seu Benedicti IX. Et apud eumdem Cardinalem Baronium *ad ann. 1054. num. 55.* refertur, dum Vaclus quidam iter ageret, monstrum immane conspexisse, quod humanæ vocis verba formavit dicens: *Noli, o vir, expavescere. Hominem me olim fuisse, sicut &*

ipso

ipse nunc es, procul dubio crede: sed quia bestialiter vixi, post finem vitæ bestiæ præferre speciem merui. Porro, cum ille perquireret, quis fuisset: Ego, ait, solo nomine Benedictus fui, qui nuper Apostolicæ Sedis apicem indignus obtinui. Inquisitus autem, quidnam retributionis haberet; Nunc, inquit, usque ad diem judicii per dumosa atque squalentia, per sulphurea loca, atque fœtorem exhalantia, atque incendiis conflagrata rapior atque pertrahor. Post extremum vero Judicium corpus meum simul & animam irremediabilis cruciatus, & gehennalis barathri me irrevocabilis olla deglutiet, ita ut nulla mihi recuperationis spes in posterum restet. Post hæc vero, & hujusmodi verba disparuit. Hæc ex Baronio, qui apparitionem desumpsit ex S. Petro Damiani, qui illam audiverat a Cardinali Humberto.

9. Thomas Cantipratensis *in gestis seu vita S. Lutgardis* hæc habet de apparitione animæ Innocentii III. summi Pontificis (*apud Bollandianos ad d.* 16. *Junii tom.* 3. *pag.* 245.) *Subjecto fere tempore Dominus Innocentius Papa tertius post celebratum Lateranense Concilium ab hac vita migravit; nec intercessit mora post obitum, cum ipse Papa piæ Lutgardi visibiliter apparuit. Illa autem ut vidit apparentem, maxima flamma circumdatum, qui sic esset interrogat: Et ille: Ego sum, inquit, Innocentius Papa; & illa cum gemitu, Quid est, inquit, sa nostrum omnium patrem tanto supplicio cruciari? Cui ille; Tres, inquit, causæ sunt, quare sic crucior; per has autem eram dignissimus æterno supplicio tradi: sed per intercessionem piissimæ Virginis Mariæ, cui monasterium ædificavi, in fine pœnitui, & æternam mortem evasi. Cruciabor tamen atrocissimis pœnis usque in diem extremi Judicii. Hoc ipsum autem, quod ad te petiturus suffragia venire potui, mihi utique a suo Filio misericordiæ mater obtinuit. Hæc cum dixisset, repente disparuit. Lutgardis autem obitum & necessitatem defuncti Sororibus, ut ei succurrerent indicavit. Ipsamet autem animo compassa tanto piaculo, mirabili se pro illo, qui apparuit, afflixit supplicio. Nota autem lector, quod ex revelatione piæ Lutgardis ipsas tres causas accepimus, sed eas ob tanti Pontificis reverentiam subticemus.* De hoc Thoma Cantipratensi, & ejus meritis plura habentur *in dissert. historica ad librum* Cardinalis Bellarmini *de Scriptoribus Ecclesiasticis Venetæ editonis anni* 1728. & apud Jacobum Echard *in Scriptoribus Ordinis Prædicatorum tom.* 1. Cardinalis Bellarminus *de gemitu columbæ lib.* 2. *cap.* 9. ait, se credere, tantum Pontificem, qui in oculis hominum non probus & prudens solum, sed etiam sanctus, & imitatione dignissimus habitus est, non potuisse lethalia peccata committere, nisi sub specie boni deceptum ab adulatoribus, & domesticis: & prædictam animæ Pontificis apparitionem tamquam probabilem & verisimilem admittunt Spondanus *in continuat. annal. Card. Baronii ad ann.* 1216. *n.* 13. Pagi *in breviar. Romm. Pontif. tom.* 3. *in vita Innocentii III. num.* 110. Fleury *in hist. Eccles. lib.* 77. *in fine tom.* 16. *edit. Paris. ann.* 1718. *pag.* 401. Burius *in brevi notitia Romm. Pontif. in Innocentio III.*

10. Hisce apparitionibus, quatenus veræ sint, bene demonstratur, animas Damnatorum aliquando apparuisse, ut nos de pœnis, quibus addictæ sunt, admonerent, & a culpis patrandis averterent; & animas Purgatorii aliquando apparuisse, ut a viventibus hominibus suffragia exposcerent. Dictum est autem, quatenus veræ sint, quandoquidem, quod attinet ad apparitionem animæ summi Pontificis Benedicti IX. Jacobus Sciommarus Ordinis Sancti Basilii ex antiquo codice vitæ Sancti Bartholomæi quarti Abbatis Cryptæ ferratæ, aliisque monumentis in archivo dicti monasterii existentibus strenue contendit, Benedictum IX. pulso Silvestro III. Antipapa, ad summi Pontificatus apicem rediisse, &, hortante Joanne Archipresbytero, Pontificatum abdicasse, retentis tantum Anglici Regni reditibus; eumdem Joannem ei suffectum fuisse, assumpto nomine Gregorii VI. Successorem Gregorii VI. fuisse Clementem II. & tunc Benedictum IX. rursus electum fuisse in summum Pontificem; sed in præteritis criminibus persistentem, hortatu S. Bartholomæi Abbatis, Pontificatui iterum renuntiasse; tum in monasterium sub ejus disciplina ad agendam pœnitentiam se recepisse, & verum pœnitentem mortuum esse; ita ut assertum Vacli ignoti viri, cui nimis creduli Cardinalis Humbertus, & B. Petrus Damiani fidem præstiterunt, nullo probabilitatis fundamento fulciatur. Legi potest idem Sciommarus *in nota* 25. *ad cit. vit. S. Bartholomæi.* Et, quod spectat ad apparitionem animæ Innocentii III. Continuatores Bollandiani *ad diem* 16. *Junii ad vitam Sanctæ Lutgardis* hæc habent (*in notis Lambertini de Canoniz. Lib. IV. pag.* 237.) *Innocentius Papa mortuus est* 16. *Julii* 1216. *Cum autem Pontifex iste fuerit optimus, illusionem vel fabulam esse volunt aliqui quod hic narratur. Sed numquid judicia Dei abyssus multa, & ab hominum judiciis sæpe diversissima?* At Raynaldus *in annal. ad ann.* 1216. *num.* 12. & Oldoinus *in addit. ad vitam ejusdem Pontificis* quamvis admittant, ejus animam, Deo permittente, suffragia postulare potuisse, utpote traditam ignibus Purgatorii, ut expiaretur, cetera tamen supra narrata rejicienda existimant, utpote explosa testimoniis Rigoldi *de Gestis Philippi Augusti*, & S. Antonini, qui dicunt eum post innumera opera egregia virtutum beato fine quievisse. Verumtamen, quatenus memoratæ apparitiones veræ non fuerint, aliæ profecto non desunt, propositum comprobantes, de quibus apud Bagattam *de admirand. orbis Christiani lib.* 8. *cap.* 1. §. 1. *& plurib. seqq.* & apud Martinum del Rio *lib.* 2. *disquisit. magicar. quæst.* 26. *sect.* 5.

11. Post hæc generalia ut descendamus ad examen propositæ in hoc capite controversiæ, an habendum sit pro miraculo, si aliquis Dei Servus nondum inter Beatos relatus, vel aliquis Beatus nondum Sanctis adscriptus appareant, sive apparitio fuerit intellectualis, quæ raro contingit, sive corporalis, quæ usu frequentior esse consuevit, juxta ea quæ alibi dicta sunt, & cetera quæ legi possunt apud Cardinalem de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disput.* 20. *de miraculis art.* 16, dicimus, apparitionem inter miracula esse recensendam.

12. Communis hæc est Scriptorum opinio, duce D. Thoma 1. *part. quæst.* 89. *art.* 8. *ad secundum*, ubi hæc habet: *Ad secundum dicendum, quod hoc, quod mortui viventibus apparent qualitercumque, vel contingit per specialem Dei dispensationem, ut animæ mortuorum rebus viventium intersint; & est inter Divina miracula computandum.* Doctrinam S. Thomæ fuse illustrat Matthæus Magnanus *in dissertatione de lacrymis Imaginis S. Mariæ de Gratiis Pinnæ Billorum part.* 1. *quæst.* 2. *sect.* 1. §. 6. *dist.* 1. *num.* 34. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificationis, & Canonizationis tit.* 3. *cap.* 3. *art.* 2. §. 6. *num.* 78. ait: *Anima separata, quæ nec corpus assumit, neque in ipso loquitur, nisi ex particulari & extraordinaria jussione Dei; propterea non caret miraculo;* & num. 79. *Hinc constat, enuntiatas apparitiones esse miraculosas, tum quia insolitas, tum quia raras & arduas, vel difficiles, quæ in admirationem rapiunt, tum quia supra opem naturæ, vel vires naturæ excedentes, cum numquam Angeli, vel animæ separatæ apparerent . . . . nisi Deus specialiter eis committeret, ac supra ordinem usitatum.* Bordonus *de miraculis meditat.* 13. postquam opposuit, Angelum posse viribus propriis formare corpus ex aere, in eo loqui, & hoc ipsum fieri posse ab anima rationali separata, ait, his minime obstantibus, apparitiones Angelorum, & animarum separatarum esse miraculo tribuendas. Loquens enim de apparitionibus Angelorum, *num.* 7. asserit has *esse miraculosas: esto enim ipsi possint condensare aerem, & formare corpus aliquod non vere tale, in quo appareant, non ideo per hoc tollitur hujusmodi apparitionibus ratio miraculi, cum fiat infra & præter ordinem naturæ, non propria auctoritate, sed ex Divina ordinatione appareant hominibus, & locutio in eis non sit naturalis, cum corpus assumptum ab illis careat veris organis ad promendam vocem & loquelam, & nihilominus ipsi articulate loquuntur: ergo hæc ab illis præstantur ex speciali Dei jussione, ac proinde miraculose, cum non sint actus vitales:* quod ipsum affirmat de apparitionibus animarum separatarum, hæc habens *num.* 8. *Sicut & de Angelis, quod anima separata hæc præstare possit, non tamen hæc facit, nisi ex speciali Dei jussione, seu permissione, quod non caret miraculo.*

13. Confirmantur prædictorum Scribentium Dicta auctoritate S. Augustini *de cura pro mortuis gerenda* (*tom.* 6. *oper. col.* 526. *num.* 16.) ubi in hanc fere sententiam loquitur. Cum homines mortui, sive vivi hominibus dormientibus, vel vigilantibus apparent, non in ipsis rebus, ut sunt, videntur, sed in quibusdam similitudinibus rerum. *Istas Angelicas operationes credimus per dispensationem providentiæ Dei bene utentis & bonis, & malis secundum inscrutabilem altitudinem judiciorum suorum, sive instruantur hinc mentes mortalium, sive fallantur, sive consolentur, sive terreantur, sicut unicuique vel præbenda est misericordia, vel irroganda vindicta ab illo, cui misericordiam & judicium non inaniter cantat Ecclesia*, Hucusque Augustinus, qui, postquam mortuorum, vel vivorum apparitiones in corporibus ministerio Angelorum formatis & assumptis fieri explicavit, quæ dixit, ra-

tione confirmavit his verbis: *Ibi ergo sunt spiritus defunctorum, ubi non vident, neque audiunt, quæcunque aguntur, aut eveniunt in ista vita hominibus*, & cap. 14. *Ita illis fuit cura de vivis, quamvis, quid agerent, omnino nescirent, quemadmodum est nobis cura de mortuis, quamvis, quid agant, utique nesciamus*, & cap. 15. *Proinde fatendum est nescire quidem mortuos, quid hic agatur, sed dum hic agitur; postea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt; non quidem omnia, sed quæ sinuntur etiam ista meminisse, & quæ illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Possunt & ab Angelis, qui rebus, quæ aguntur, hic præsto sunt, audire aliquid mortui .... Possunt etiam spiritus mortuorum aliqua, quæ hic aguntur, quæ necessarium est eos nosse, & quos necessarium ea nosse non solum præterita, vel præsentia, verum etiam futura, spiritu Dei revelante cognoscere.* Hæc Augustinus de mortuorum apparitionibus. Num autem mortuorum fiant apparitiones per eorumdem præsentiam, an personas mortuorum Angeli in corporibus assumptis repræsentent, revocat in dubium: *Mitti quoque ad vivos aliquos ex mortuis, sicut e contrario Paulus ex vivis in paradisum raptus est, Divina Scriptura testatur*, & cap. 16. *An vero ... ista fiant per ipsam præsentiam ... aut per Angelos suscipientes personam ... affirmare non audeo .... Dona enim Dei sunt his alia, & illis alia largientis.* Martyres quoque vivorum necessitatibus interesse, idem Sanctus Augustinus *cap. 16. ejusdem operis*, se nosse fatetur, & congruere potentiæ Divinæ; sed, quomodo id fiat, se nescire affirmat: *Res hæc altior est, quam ut a me possit attingi, & abstrusior, quam ut a me valeat perscrutari; & ideo, quid horum duorum sit, an vero fortassis utrumque fit, ut aliquando ista fiant per ipsam præsentiam Martyrum, aliquando per Angelos suscipientes personam Martyrum, definire non audeo: mallem a scientibus ista perquirere.* S. Thomas *in supplemento tertiæ partis quæst. 69. art. 3. ad tertium* docet, apparitiones contingere operatione bonorum vel malorum Spirituum, ad instructionem vel deceptionem viventium; & *in corpore* ait, id interesse inter Sanctos, & Damnatos, quod Sancti, cum voluerint, apparent, secus Damnati: *Sed hoc interest inter Sanctos, & Damnatos, quod Sancti, cum voluerint, apparere possunt viventibus, non autem Damnati. Sicut enim Sancti viventes in carne per dona gratiæ gratis datæ accipiunt, ut sanitates & signa perficiant, quæ non nisi Divina virtute mirabiliter fiunt, quæ quidem signa ab aliis hoc dono carentibus perfici non possunt; ita etiam non est inconveniens, ut ex virtute gloriæ aliqua potestas animabus Sanctorum detur, per quam possint mirabiliter apparere viventibus, cum volunt; quod alii non possunt, nisi interdum permissi.* Etiamsi autem mortui apparere possent, quando, vellent, se conformarent tamen Divinæ voluntati, nec apparerent, nisi quando id Deo congruere videretur. Ita docet S. Doctor *ibid. in respons. ad primum*: *Nec tamen sequitur, quod, etiamsi mortui possint, ut volunt, viventibus apparere, toties appareant, quoties apparent in carne viventes; quia separati a carne vel omnino conformantur Divinæ voluntati, ita, quod non liceat eis, nisi quod secundum Divinam dispositionem congruere intuentur, vel ita sunt pœnis oppressi, ut de sua miseria magis doleant, quam curent aliis apparere.* Doctrina hæc Supplementi tradita fuerat ab eodem S. Thoma *in 4. sent. dist. 45. quæst. 1. art. 1. quæstiunc. 3.* quam late exornat fidus ejus discipulus Sotus *dist. 45. in 4.* pariter *sent. quæst. 1. art. 4. conclus. 4.* ubi ita scribit: *Quamvis secundum legem ordinariam animabus separatis congruentem neque ad nos exeant, neque ullum nobiscum habeant commercium; tamen secundum permissionem, aut dispensationem Divinam, & extraordinariam legem nil vetat, quominus, in quocumque sint receptaculo, ad nos revertantur &c. Animæ namque beatæ, Deo dispensante, possunt apparere suis, vel ut eos consolentur, ostendentes, se Divino conspectu frui, vel ut eos admoneant, & ad eamdem beatitudinem alliciant &c. Existentes vero in Purgatorio solent præterea, apparendo, suffragia sibi fieri deposcere &c. Addit vero hic D. Thomas, interesse inter Sanctos, & Damnatos, quod Sancti, cum voluerint, apparere possunt viventibus, non tamen Damnati &c. At vero potentissima ratio est, quod Beati nihil optare possunt, nisi quod rationi sit, ac perinde Divinæ voluntati consentaneum: quidquid autem hujusmodi Deum petunt, obtinent: ergo, quoties volunt exire, exeunt. Infernales tandem animæ non permittuntur, dum volunt, sed dum ob alio... terium nobis occultum divinitus permittuntur* ... quibus Joannes Albertus Sweerts Doctor exire ... *in sua synopsi quæstionum Theologicarum part. 1. pag. 524.* infert, eos peccare non tantum curiositate, sed etiam superstitione implicita, qui inter se paciscuntur, ut ille qui prior morietur, si permittatur, appareat vivo, indicetque statum suum; cum hoc quandoque Deus permittat causa majoris boni, sed raro; eaque occasione sæpius Diabolus appareat superstiti, cum quo pactio intercessit. Quapropter, si mortuorum apparitiones a speciali Divina providentia pendent, si præter cursum naturalem rerum contingunt, juxta Sanctos Augustinum, & Thomam, de miraculo non videtur esse dubitandum, uti etiam prosequitur Bodonus *loc. cit. Apparitiones ergo ejusmodi sunt miraculosæ, tum quia insolitæ, tum quia raræ, tum quia a solo Deo procedunt; neque enim Angelus, neque anima separata comparent hominibus, nisi Deo præcipiente.* Quæ tamen omnia intelligenda sunt & explicanda, quatenus notæ alibi indicatæ non desint veræ & cælestis apparitionis, non autem fictitiæ, aut naturalis.

14. Post hæc remanet ut videamus, an, admissa miraculi loco apparitione Servi Dei, vel Beati, miraculi hujusmodi haberi possit ratio in judicio Beatificationis & Canonizationis ipsius. Huic quæsito affirmando respondetur, dummodo, qui sibi refert factam apparitionem, talibus sit moribus imbutus, ut ei, quamvis unico testi, fides haberi possit, juxta alibi dicta; dummodo ex ejus dictis appareant notæ & qualitates veræ ac cælestis apparitionis, non fictitiæ & naturalis; & dummodo effectus aliquis ex apparitione ortus aliorum testium dictis comprobetur nec enim apparent animæ separatæ, ut videantur, sed ut ea apparitione aliquid operentur.

15. Loquendo de illis, qui se sibi factis apparitionibus testantur, sæpe contingit, ut coram aliis sint factæ, sed unus viderit, alii non viderint, unus vocem audiverit, alii non audiverint, & hinc oritur dubitatio, an asserenti se vidisse, aut audivisse, fides demenda sit, eo quod alii non viderint, aut audiverint. Prophetia Danielis *cap. 10.* exponitur Visio illi facta unius viri vestiti lineis, & accincti renes auro obrizo. De hac visione, sive apparitione ita loquitur Daniel *vers. 7. Vidi autem ego Daniel solus visionem: porro viri, qui erant mecum, non viderunt, sed terror nimius irruit super eos, & fugerunt in absconditum. Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc.* Angeli e contrario, qui Abrahæ apparuerunt *Genesis 18.* non solum ab illo, sed ab universa ejus familia visi sunt; & Rapheal, Tobiæ comes in longo itinere, omnibus indiscriminatim spectabilis fuit. S. Thomas *1. part. quæst. 51. art. 2.* docet, imaginariam apparitionem ab eo solo percipi, cui fit, exteriorem autem & corporalem ab omnibus percipi; quod enim extra videntem positum est, omnes videre possunt: *Illud enim, quod imaginaria visione videtur, est in sola imaginatione videntis; unde non videtur indifferenter ab omnibus. Scriptura autem Divina sic introduxit interdum Angelos apparentes, ut communiter ab omnibus viderentur. Sicut Angeli apparentes Abrahæ visi sunt ab eo, & tota familia ejus, & a Lot, & a civibus Sodomorum. Similiter Angelus, qui apparuit Tobiæ, ab omnibus videbatur. Ex quo manifestum fit, hujusmodi contigisse secundum corpoream visionem, qua videtur id, quod positum est extra videntem, unde ab omnibus videri potest. Tali autem visione non videtur nisi corpus.* At nec id perpetuum est, cum Paulo Christus apparuerit corporaliter, & uti legitur *Act. 9. v. 7. Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.* Et, quamvis propria virtute non possit Angelus bonus corpus assumptum uni ostendere, & aliis occultare, id tamen potest virtute Divina, uti observat Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap. 10. num. 6.* Ex quibus proinde infertur, si probata sit fides ejus, qui sibi factam refert apparitionem, esto ea contigerit, dum esset cum aliis, & alii non viderint, ex hoc firmum deduci non posse argumentum adversus apparitionis veritatem, quia potuit esse imaginaria, aut quia, si corporalis fuit, Deus facere potuit, ut unus videret, ceteri eum non viderent, qui apparuit. *In citata vita S. Benedicti* (uti vidimus) apparuit ipsi magna lux, & cum in ejus splendorem intentam oculorum aciem infigeret, vidit animam Germani Capuani Episcopi in cælum deferri. Vocavit S. Benedictus Servandum Diaconum & Abbatem (hinc obiter adnotare fas sit, ex Abbatiali dignitate S. Benedicti frustra nonnullos ejus Presbyteratum colligere, uti monet Hæphtenus) at Servandus non vidit, *nisi partem lucis exiguam.* Et Sulpicius Severus *dialog. 2. n. 3. de virtutibus S. Martini*, hæc habet alibi etiam relata. *Cum jam altarium, sicut est solemne, benediceret, globum ignis de capite illius vidimus*

emi-

emicare, ita ut in sublime contendens, longius collum crinemque flamma produceret. Hoc licet celeberrima factum die in magna populi multitudine viderimus, una tantum de Virginibus, & unus de Presbyteris, tres tantum videre de Monachis. Ceteri cur non viderint, non potest nostri esse judicii.

16. Jam ut sermone instituamus de effectu, qui ex apparitione oritur, & cujus habenda est ratio, ut apparitio recenseatur inter miracula pro Beatificatione Servi Dei, aut Canonizatione Beati juxta ea quæ superius dicta sunt assumendum est prædicti effectus examen, & videndum, utrum congruat apparitioni, quæ sit supra naturam. Quod si effectus, qui patet, non solum congruat cælesti apparitioni, sed etiam excedat vires & facultatem naturæ, puta, si agatur de mirabili recuperatione sanitatis post invocationem Servi Dei, vel Beati, & ejus apparitionem, inolevit consuetudo sacræ Congregationi ritTum examinandi sanationem, & illam approbandi tamquam miraculum, si necessaria concurrant requisita, sed nullo facto apparitionis verbo: quam consuetudinem nec ipsi Postulatores ægre ferunt, cum miracula eorum proposito faveant, & prosint Beatificationi & Canonizationi ab ipsis petitæ, sive præcesserit, sive non præcesserit apparitio. Et sacræ quidem Congregationis consuetudo summam ejus ostendit prudentiam: ut enim beneait Soto *loc. cit. Ceterum ita ut possibile, animas ex suis locis huc remeare, ut tamen non sit facile creditu, toties id accidere, quoties nobis apparet: primum, quod ut idem Augustinus lib. de cura pro mortuis gerenda ait: Quando inter somnia nobis videntur carorum animæ, aut aliæ nobis infestæ apparere, rarissime accidit, ut sint ipsæ animæ, immo quam sæpissime contingit, ut non nisi sub earum imaginibus in sensu communi propter nostras præcedentes cogitationes appareant illa phantasmata.*

17. Hactenus de apparitionibus mortuorum: nunc ad absolvendam hujus capitis doctrinam opus est aliquid innuere de apparitionibus viventium. Ut enim ait S. Augustinus *in cit. lib. de cura pro mortuis gerenda cap. 10. col. 523. Viventes apparent sæpe viventibus dormientibus, dum se ipsi nesciant apparere, & ab eis hæc, quæ somniaverint, audiunt dicentibus, quod eos in somnis agentes aliquid, vel loquentes viderint*: & postquam exposuit, se Mediolani degentem Eulogio Rhetori in Africa apparuisse, eique locum Ciceronis obscurum somnianti exposuisse, subjicit *cap. 11. col. 524. Non ego, sed imago mea, nesciente me . . . . . & nihil de illius curis omnino curante*. S. Bonaventura *in Legenda vitæ Sancti Francisci Assisiensis cap. 4. (oper. tom. 7.)* narrat S. Francisci apparitionem in Capitulo Fratrum ejus Ordinis Arelate celebrato, dum S. Antonius concionem de titulo Dominicæ Crucis haberet, relataque apparitione, subjicit: *Credendum sane, quod omnipotentia Dei virtus, qua Ambrosium pium sacrum Antistitem tumulationi gloriosi concessit interesse Martini . . . . etiam Servum suum Franciscum prædicationi præsentavit veracis sui præconis Antonii*; & cap. 11. in fine: *Qualiter autem absentibus se præsentem exhibuit, Divina faciente virtute, evidenter ex superioribus innotescit*: & paulo infra: *Quod factum esse Divina dispositione, credendum est, ut ex præsentiæ corporalis apparitione mirabili patenter clarescerett, quam præsens, & pervius spiritus ejus lumi sapientiæ foret æternæ.* Item in bulla Canonizationis S. Petri de Alcantara *cod. Canoniz. pag. 383.* legitur, eum adhuc viventem S. Teresiæ pluries non sine prodigio apparuisse: *Sanctam quoque Virginem Teresiam in stabilienda Carmelitarum reformatione indefessus adjuvit*, (& paulo post): *Et re vera multas pro re tanta peregrinationes suscepit, & labores subiit; immo & absenti opem & consilium laturus, aliquando miraculose apparuit*, (& infra *pag. 384.*): *Corporaliter videndum se præbuit plurimis procul distantibus.* Similiter in bulla Canonizationis Sancti Philippi Nerii (*pag. 322. loc. cit.*): *Iterumque, cum in Urbe maneret, tunc in humanis agentem Catharinam Ricciam sub Regula Sancti Augustini Monialem* (nuper a Nobis in Sanctorum Virginum album relatam), *Prati in Etruria commorantem, longo temporis spatio est allocutus.*

18. Meminit S. Bonaventura apparitionis, & interventus S. Ambrosii adhuc viventis funeri S. Martini, quod ex Gregorio Turonensi desumpsit: sed, cum ex temporis supputatione habeatur, S. Ambrosium obiisse ante S. Martinum, merito de veritate narrationis dubitat Cardinalis Baronius *in annalibus*, & *in notis ad Martyrologium ad diem 11. Novembris*. At, quidquid sit de hoc, ne in rem, de qua nunc agitur, aliqua obrepat ambiguitas, aliud est, unum idemque corpus hominis viventis eodem tempore esse in duobus locis, quam Philosophi appellant *replicationem*; aliud est, hominem vivum existentem in uno loco, apparere in alio loco distanti. Præsens indago non primum, sed secundum respicit casum, in quo, si aptæ & firmæ adsint probationes, & cetera veræ apparitionis indicia non desint, una cum aliis, quæ diximus adesse debere, ut apparitiones mortuorum inter miracula recenseantur, & ut de eis haberi possit ratio in judicio Beatificationis & Canonizationis, de miraculo non dubitarem, etiam ad prædictum effectum, cum vera apparitio dari non possit, nisi ministerio Angelorum corpus aereum efficientium, quod sine speciali Dei providentia, & insolito quodam modo efficere non possunt: quod ex alibi dictis satis est ad constituendum miraculum.

C A P U T U L T I M U M.

De Imaginatione, & ejus viribus.

1. NONNULLA ex ordine quærenda sunt; primo, quid sit imaginatio seu phantasia; secundo, quomodo operetur; tertio, an vires exercere possit in corpus, quod non est imaginantis, sed ab eo separatum atque remotum; quarto, an in corpus quod non est imaginantis, sed non ab eo tamen separatum neque remotum; quinto, an in corpus proprium ipsius imaginantis; sexto, an in eo morbos gignere possit; septimo, an possit momento temporis a prædictis morbis liberare; ultimo, quid de ea dicendum sit habito respectu ad miracula, sive ad mirabiles sanationes; in examine enim miraculorum sæpe contingit, ut quæratur, utrum sanatio supra naturam contigerit, an naturaliter ope videlicet imaginationis seu phantasiæ. Nec alicui extraneum fortasse videri debet, quod, postquam egimus de miraculis, nonnulla ultimo loco adjiciantur de imaginatione, & ejus viribus; cum notum sit, a nonnullis effecta quædam, quæ naturam excedunt, naturalibus viribus imaginationis adscribi.

2. Juxta Peripateticos anima hominis est tota in toto corpore, & tota in qualibet parte corporis, ubi per occasionem sentit dolorem, & varios operatur effectus ad vivendum, ad sentiendum, ad agendum necessarios. Imaginationem universe, sive internum sensum, dicunt esse potentiam animæ cognoscentem, & ejus actionem esse immanentem, neque transire ad alia, neque præter cognitionem aliquid agere; at potentiarum vegetantis & moventis esse agere in aliud: quocirca, quamvis ab imaginatione varii effectus & immutationes videantur in corpore produci, dicunt, primam & remotam causam esse quidem imaginationem, sed proximam esse humores & spiritus; ita ut imaginatio moveat appetitum, & mediantibus animi pathematibus corpus immutet, non immediate, ut Scholæ loquuntur, sed mediate, quatenus scilicet appetitus movet potentias motrices naturales membris, præcipue cordi, insitas; quæ motæ movent humores & spiritus, & spiritus suo ad partes accessu & recessu corpus immutant, uti fuse explicat Sennertus *tom. 1. operum medicorum tit. de consens. & dissens. Chymic. cum Galeno cap. 14. de viribus Imaginationis.*

3. Carthesius minus probabiliter sedem animæ constituit in glandula pineali. Inventa etenim est in aliquibus glandula prorsus vitiata & putrefacta: alii quoque inventi sunt, in quibus omnino defuit; qui tamen vixerunt, & omnes animæ functiones rite peregerunt, uti etiam novissime animadvertit Eduardus Corsinus in Pisana Academia Philosophiæ Professor in suis doctis institutionibus philosophicis *tom. 4. Physicæ particularis tr. 2. disp. 4. cap. 3. num. 5.* Alii sedem animæ constituunt in cerebro ipso humano, in quo dicunt exerceri functiones apprehendendi, dividendi, & combinandi varia objecta, & sic cogitandi & volendi, & ex cerebro animam regere corporis motus, neglecta aliquorum aliorum opinione, qui docebant, cor esse animæ thronum, in eo constituentes sedem voluntatis, cum asserant, cor nihil aliud esse, quam musculum ad sanguinis circularem motum præcipue a natura constructum, atque adeo unum ex primariis fonti-

bus

bus humanæ vegetabilis vitæ; sed non esse sedem voluntatis, ac vitæ humanæ rationalis.

4. Cerebrum itaque etiam pro ea parte, quæ ab Anatomicis dicitur *Cerebellum*, ex glanduloso cortice, & fibrata medulla totum constat, membranisque exterius interiusque vestitum, atque protectum ossea capitis concameratione quasi muro quodam firmissimo circum undique continetur, atque munitur, ad tutiorem animæ sedem ac domicilium.

5. Sunt in humano corpore nervi plurimi: alii crassiores, tenuiores alii, alii tenuissimi. Omnium communia origo cerebrum est: e quo quidem nonnulli proxime ex substantia ipsa in cranio cerebri, alii vero e spinali medulla, quæ ejusdem cerebri quasi productio est, erumpentes, ad oculos, ad aures, ad nares, ad linguam, ad manus, ubi tactus maxime viget, ad partes denique corporis universas interiores exterioresque sua filamenta protendunt atque partiuntur: quæ per instrumenta sensuum exteriorum ab idoneis objectis impulsa atque commota, receptam impressionem per continuatum nervorum tractum ope animalium spirituum nervos ipsos irradiantium ad cerebrum usque transmittunt, animamque ibi quasi in alta specuula propriaque sede residentem de externi objecti impulsione admonent, atque ad illius perceptionem excitant, uti late explicant celeberrimi Anatomistæ Gabriel Faloppia, Malpighius, & Willis.

6. Phantasia sive imaginatio a nonnullis collocatur in peculiari quadam cerebri parte. Alii eamdem extendunt ad totum cerebrum, utpote in se undique recipiens vestigia & imagines objectorum extrinsecus advenientes.

7. Quia vero, præter sensibiles imagines, species etiam reperiuntur intellectuales spiritalesque, quæ a sensibus non proficiscuntur, & quas in nobis ipsis anima effingit ac format, quales sunt cogitationes plurimæ præsertim reflexæ, præcisiones, abstractionesque ad altissimos rerum gradus pertinentes, quorum sane omnium in nobis memoriam conservamus, æque ac imaginum sensibilium; nonnulli sedem harum intellectualium ac spiritalium specierum in anima ipsa, & facultate ejus spiritali memoratrice constituunt; sed juxta aliorum placitum, cerebrum sedes est imaginum sensibilim, tum intellectualium, cum & hæ imprimantur, aut imprimi possint ope signorum sensibilium.

8. Qui ita sentiunt, exemplum afferunt scribentis in chartas suas cogitationes, aut sua, vel aliorum verba: nec enim in charta cogitationes pingi possunt, aut nostra vel aliena verba, lices res materiales sint, idest soni ac voces aere percusso ac modificato expressæ. Sed omnino id expletur in charta imprimendo quædam signa sensibilia & materialia, quæ *litteras* appellamus; litteræ autem sunt nobis indicia & signa verborum, & verba sunt nobis indicia & signa tum nostrarum, tum alienarum cogitationum, quæ hoc modo quasi sensibiles efficiuntur. Simili ergo ratione dicunt, res insensibiles & spiritales ope signorum sensibilium imprimi in cerebro humano, nempe ejus substantia rugis, sulcis, foveis, plicis, notis denique aliarum formarum, characteribusque propemodum infinitis affecta atque obsignata, quibus rerum etiam non materialium species atque ideas & primo recipere, & custodire in posterum valeamus.

9. Ex dictis itaque apparet, phantasiam sive imaginationem nihil aliud esse penes eos, quem admirabilem illum librum humani cerebri, in quo imprimuntur tum notiones intellectuales, tum imagines objectorum sensibilium collectæ a sensibus, & consignatæ spiritibus animalibus per subtilissimos nervorum canales illas usque ad cerebri emporium transmissuris; & sic phantasiam sive imaginationem non esse facultatem intelligentem & animantem, ac per se ipsam moventem, sed tam eam, quam spiritus animales, & sensus esse instrumenta animæ, cui uti dominanti inserviunt, & cujus arbitrio plerisque in rebus moventur; quamquam & ipsa anima ab iisdem sæpe afficitur ac commovetur. Priora voluntaria ac juris animæ dixeris; posteriora vero automatica, & corpori, ut vegetativum, & sensitivum est, propria plane atque necessaria.

10. Fames, sitis, somnus, & similes motus corporis sunt ex eis, quæ non sunt subjecta juri animæ; contingunt enim nobis etiam invitis: contra, motus pedum, manuum, linguæ, & oculorum sunt ex iis, quos anima potentiæ motrici imperat, quæ prompta ad obediendum, si corpus sanum est, momentaria celeritate per poros nervorum & musculorum parti accommodatos, quæ moveri debet, spiritus amandat animales, & subito ea pars movetur. Delatis demum imaginibus objectorum externorum ad cerebrum, & in eo depictis, quidam sæpe in nobis, velit nolit anima, excitatur motus, & cum eo aliqua idea, opinio, aut veritas nobis exhibetur, per quam admonemur, nos a re per imaginem repræsentata fugere, aut eam amplecti debere: & quando id contingit, motus in anima excitatur, aut magnus, aut parvus, amoris, odii, timoris, spei, iræ, & similium affectuum humanorum. Magnus autem, aut parvus est hic motus, prout spiritus animales vehementiores, aut remissiores fuerint: quod si vehementiores, non solum anima vehementius excitabitur ad amorem, odium, timorem, spem, iram, sed etiam corpus modo frigore, modo calore afficietur, & in vultu modo pallor, modo rubor apparebunt.

11. Hæc retulisse hactenus atque adumbrasse satis sit; nostrum enim non est quæstiones philosophicas persequi; sed innuere, quid sit phantasia seu imaginatio, & quomodo operetur, qualia demum cunque sint Philosophorum placita. Ad nostrum potius institutum pertinere videntur effectus imaginationis, & ex iis, quæ in principio hujus capitis proposuimus, prima quæ se offert disputatio est, an imaginatio operari possit in corpus alienum, quod non est ipsius imaginantis, sed ab eo est separatum atque remotum.

12. Avicenna 4. *6. naturalium cap. 6.* suadere contendit, posse animam humanam per fortem imaginationem, vel intensum affectum alienum corpus, & extra ipsam positum revera transmutare, ita ut ex. gr. Socratis fortis imaginatio Platonis corpus sanum, quo voluerit, languore conficere, aut contra ægrum ad sanitatem reducere possit; & eadem imaginationis intensæ virtute credit pluvias, grandines, nives, ventos, & reliqua naturæ opera e cælo posse deduci, aut cohiberi. Inter recentiores huic opinioni adhæsit Petrus Pomponatius Mantuæ natus anno 1462. qui Bononiæ Philosophiam professus est. Paulus Jovius *in elogiis pag.* 86. narrat contentiones inter eum, & celebrem Bononiensem Philosophum Achillinum; & Pomponatium Achillini victum argumentis, proposita aliqua facetia evadere consuevisse, sed ab Achillino in disputando fuisse superatum: *In coronis consessuque Doctorum cum exercitatione perutili ad Prætoriam porticum disputaretur, ita mirus evadebat* (loquitur de Pomponatio) *ut sæpe ancipiti & cornuto Achillini enthymemate circumventus, superfuso facetiarum sale, adversarii impetum ex illis gyris & mæandris explicatus eluderet &c.* & pag. 72. *Æmulum* (Achillinus) *in corona veteratorie disputantem, & risum falsa dicacitate sæpius excitantem ipsa invicto doctrinæ robore superabat.* Ad prædictæ opinionis præsidium advocant nonnullas experientias, sanguinis videlicet ex cadavere interfecti hominis profluentis, si occisor præsens fuerit, & vetularum pueros fascinantium, quas a forti imaginatione causam habere contendunt.

13. De hac sententia acre, sed justum profertur a Theophilo Raynaudo judicium: hæc enim habet *tom.* 13. *pag.* 178. *Digna sunt scutica, vel etiam furca, quæ alii blaterones efficacia imaginationis attributa volunt, ut fascinare, vel sanare procul positos, res disjunctas loco movere, ciere fulgura & fulmina, imbresque de cælo devocare. Oporteret profecto hos Philosophastros, quibus pepo pro corde sulx, nunquam ægrotasse, vel quos caros haberent, nunquam sivisse conflictari cum ægritudine; semper item abundasse thesauris ac opibus, ad quæ inhiat mortalium aviditas. Potuerunt enim omnia illa, & quæcumque alia humanæ cupiditati optabilia per imaginationem parere.* Et paulo post: *Ut autem alieno corpori, præsertim subjuncto, imaginatio aliquid possit imprimere, vel ut in corpore proprio homo jam grandis natu insculpere possit aliquas notas, illudve præter naturam afficere interventu solius imaginationis, tam nugatorium est, ut ferri ab homine sana non possit.* Retulisse & confutasse memoratam sententiam unum & idem prorsus esse videtur. Sed qui plura scire cuperet, quibus plane corruere memorata convincitur opinio, legere poterit Ludovicum Mercatum *tom.* 1. *lib.* 2. *class.* 3. *quæst.* 168. *artic.* 4. Thomam Fienum *de viribus imaginationis quæst.* 12. Martinum Del Rio *disquisit. magic. lib.* 1. *quæst.* 3. Medinam *de recta in Deum Fide lib.* 2. *pag.* 69. *& pluribus sequentibus.* Marcellum Donatum *de medic. histor. mirab. lib.* 2. *cap.* 1. *pag.* 36. *& sequentibus.* Quod vero attinet ad fluxum sanguinis ex cadavere interfecti redundantem, si occisor præsens sit, duo quærenda sunt; primo, an verum sit factum; secundo, quatenus verum sit, an effectus ille sit adscribendus phantasiæ sive imaginationi. Donatus loco modo allato *pag.* 37. putat, factum esse fabulosum: *Quod ad tertium exemplum propositum attinet, scilicet de fluxu sanguinis ex*

nis ex vulneribus cadaverum, possemus exempli veritatem negare, porticeque tantum a nonnullis propositum, uti a Lucretio, & ab Homero. Subscribunt Paulus Zacchias *quæst. medico-legal. lib.* 5. *tit.* 2. *quæst.* 8. & novissime Pater Purignanus *de redivivo sanguine D. Januarii par.* 1. *cap.* 7. *num.* 4. cum, ut ait Zacchias, nec Aristoteles, nec Plutarchus, nec Seneca, nec ex recentioribus Fernelius, Fracastorius, Cardanus, Cesalpinus, & alii qui quæstiones naturales pertractarunt, ullam de eo mentionem fecerint, concludendo, e re Medicorum esse, ut hoc assertum infirmetur & evanescat, cum & ipsi Medici ex prædicto indicio suorum ægrotorum occisores deprehensi, homicidii pœnas luere possint. Multi alii cordati viri testantur, aliquando sanguinem manasse ex corpore occisi coram occisore, quorum testimonia habentur apud Gasparem a Rejes *quæst.* 33. idque referunt ad Divinæ justitiæ providentiam, quæ innocentis sanguinis vindex sceleris auctorem non patitur impunitum manere. Petrus Gregorius Tolosanus *lib.* 6. *cap.* 20. *syntag.* Bartholomæus Sybilla *in specul. peregrinar. quæstion. cap.* 8. *decad.* 3. Gaspar a Rejes *cit. quæst.* 33. *n.* 12. *& sequ.* Joannes Fragosius *in chirurgia par.* 2. *quæst.* 76. Hieronymus Nimanus *orat. de imaginat. quæst.* 7. ubi ait: *In cadavere coram occisore sanguinem stillante, si a Divina providentia recedamus, nulla sese manifesta offert occasio.* Adhæret Thomas Fienus *de viribus imaginationis quæst.* 24. *pag.* 374. addens, posse hoc etiam adscribi aliquando Diabolo, ut innocentes vexet, aut nocentes in desperationem inducat: *Quod sanguis interfecti in conspectu occisoris e corpore erumpat, non est naturale, idcoque non fit vi imaginationis, sed causæ supernaturali est adscribendum, vel Deo, vel Angelis iniquitatem interfectoris detegentibus & ulciscentibus, vel Diabolis aut innocentes falso accusare, aut nocentes ad desperationem perducere conantibus.* Nullum ergo ab eo facto, etiamsi verum esset, argumentum desumi potest, ut probetur, imaginationem posse naturaliter vires suas exercere in corpus a se remotum & separatum. Additur, sanguinem sæpe manare ex corpore mortuorum quamvis non occisorum post horas nonnullas, & aliquando etiam post triduum, ex naribus videlicet, ex ore, ex oculis, ex auribus; uti patet in his, qui morte naturali obierunt, apoplexia videlicet, lethargo, phrenitide, aut suffocante aliquo morbo, vel malignis, & pestilentibus febribus affecti. Ex quo recte colligi potest, si e vulneribus, aut e cadavere occisi aliquando coram occisore sanguis manavit, effectum hunc adscribi posse causæ naturali, vaporibus videlicet sanguinis adhuc æstuantis, aut abundantiæ sanguinis aquosi & ichorosi, qui in venis occisi per aliquod tempus inveniri potest, & massam sanguineam liquidiorem & fluxioni aptam necessario reddere. Nec vero obstat, siquis dicat, ichorosum sanguinem, qui in corpore occisi erat, ex vulneribus fluxisse, ita ut, si sanguis post aliquot horas vel dies de novo fluat coram occisore, fieri hoc debeat ex alia causa, & sic ex vi imaginationis. Aliquis etenim sanguinis grumus cum forte vias intercluderet, ipso dein labente, aut dissoluto, vel corpore de novo moto, sanguis naturaliter cursum repetere potest, & paulatim exire; juxta ea quæ habentur apud citatum Rejes *qu.* 33. *num.* 20. *& seqq.* Et quod spectat ad vetulas, quæ pueros fascinant, id inter fabulas amandatur a Francisco Vallesio *de sacra philosophia cap.* 68. Sanctus autem Thomas *par.* 1. *quæst.* 117. *ar.* 3. proposita quæstione, *Utrum homo per virtutem animæ possit corporalem materiam immutare*, eam resolvit asserendo, animam sua virtute naturali non posse materiam corporalem immutare, nisi mediantibus aliquibus corporibus: tum sibi opponit, quosdam habere oculos urentes, qui solo aspectu inficiunt alios, & maxime pueros; responderque, ex forti imaginatione animæ immutari spiritus corpori conjunctos; quæ quidem immutatio spirituum maxime fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus perveniunt; oculos autem inficere aerem continuum usque ad certum spatium; & cum aliqua anima fuerit vehementer commota ad malitiam, uti contingit in vetulis, aspectum effici venenosum & noxium, maxime pueris, qui habent corpus tenerum, minimeque resistens impressioni. Hæc D. Thomas, qui etiam hoc asserit *contra Gentes lib.* 3. *cap.* 103. *vers. Quod autem de fascinatione.* Alii faciliorem viam tenentes respondent, trucem aspectum vetularum deformi suo squalore ac tetro posse infantulos perterrefacere, eoque terrore humores concitari, ita ut morbi citius erumpant, ad quos tenellum corpusculum jam erat dispositum ac præparatum, quemadmodum explicat Martinus del Rio *disquisit. magic. lib.* 1. *cap.* 4. *quæst.* 4. §. *Trux aspectus*: additque Lævinus Lemnius *lib.* 2. *de miraculis occultis naturæ cap.* 50. pueros rebus pulcris affici, ac rugosas deformesque anus exhorrescere, & multa vitia contrahere ex accubitu cum illis. Tozzius *in librum artis medicinalis Galeni, seu de recto usu sex rerum non naturalium to.* 5. *oper. ad tit. de fascino & incantatione*, fuse ostendit, nullum in natura dari fascinum, quod visu, voce, laudatione & simplici contactu inferri possit, cum corpora infici nequeant, atque ægritudines contrahere visu, aut voce; effectus siquidem veri, quales sunt læsiones operationum, & affectiones morbosæ partium, non possunt sine alicujus corporis male affecti contactu ex uno in alium transferri; idemque Tozzius meminit alterius fascini Dæmoniaci, quod videlicet Dæmonum opificio peragi potest, Deo tamen permittente, per magisteria & venena naturalia, quibus Dæmon utitur, tamquam omnium rerum naturalium peritissimus, applicando activa passivis. Ceteri fascinationem, prout est infectio oculis illata, dividunt in vulgarem, physicam, & superstitiosam, sive Dæmoniacam. *Vulgarem* dicunt, quæ ex vulgi facilitate proficiscitur, putantis, homines fascinari visione ipsa, sive aspectu alicujus malevoli. *Physicam* appellant, seu naturalem, cum anima alicujus vehementer affecta corpus conjunctum immutat, ita ut furor ascendat ad oculos, & ex oculis aer proximus inficiatur, & ex eo partes aeris contiguæ; atque ita ad partem aeris proximam illi, qui est inficiendus, virus perveniat, juxta ea quæ supra ex D. Thoma dicta sunt. *Dæmoniacam* tandem appellant fascinationem, quam Magi ex pacto tacito, vel expresso cum Dæmone operantur: consueverunt enim isti malefici cum Dæmone pacisci, ut quos livide vel iracunde aspexerint, iis Dæmon perniciem inferat. Fuse Torreblanca *lib.* 2. *de magia operatrice cap.* 37. qui etiam addit, in physica fascinatione virulentum quemdam halitum dari, tenellos pueros inficientem, & potissimum, si os vetulæ puerorum faciei nimium admoveatur, & saliva eosdem aspergat. Quapropter Verehienius *tract.* 1. *cap.* 24. *de saliva tom.* 2. ait: *Constat siquidem, salivam vetularum infantibus nocivam esse, immo ipsi malignam aliquam qualitatem nonnulli adscribunt.* Utcunque sit de his, & quamcumque ex relatis sequamur opinionem, a fascino nunquam inferri poterit argumentum, ut demonstretur, imaginationem sive phantasiam vires suas exercere posse in alienum corpus separatum atque remotum.

14. Exclusa vi imaginationis quoad corpus alienum separatum atque remotum, succedit, ut de ejusdem viribus videamus quoad corpus alienum, sed a corpore imaginantis nec remotum nec separatum. Porro de hac re loquendo non videtur dubitandum de viribus imaginationis; fœtus etenim sive hominum, sive bestiarum matris potissimum imaginatione signatos passim videmus, dum exeunt ab utero matris; habent enim & bruta suam phantasiam, habent sensum, & habent nervos, qui ad ipsorum cerebrum deferunt species objectorum corporeorum: & licet ipsorum imaginatio non sit uniformis ob diversam cerebrorum conformationem, aliquibus brutis plures, aliis pauciores, aliis paucissimas retinentibus species corporum externorum, omnia tamen id habent commune cum homine, ut a Deo sensibus, nervis, cerebro, & sic phantasia donata sint; & aliqua hominem superant acumine visus, vivacitate auditus, vi odoratus, remanente nihilominus maximo inter homines & bruta discrimine; quia non solum cerebrum hominis magnitudine excedit eorum cerebrum, etiamsi loquamur de bove, aut elephante, idemque delicatius, ingeniosius, & perfectius constructum est; sed etiam colligit & retinet imaginum sensibilium numerum infinite quodammodo excedentem numerum earum, quarum capax est cerebrum brutorum, & quod præcipuum est, solum hominis cerebrum est amplissimum emporium cogitationum, imaginum, & idearum non sensibilium, non corporearum sed spiritualium & a materia exemptarum.

15. S. Augustinus *lib.* 12. *de civit. Dei cap.* 25. admittit, animam prægnantis posse aliquibus fœtum induere qualitatibus, allato exemplo virgarum variegatarum, quas Jacob congregaverat, ut pecora colore varia gignerentur; & *lib.* 18. *cap.* 5. postquam retulit Ægyptios bovem coluisse, & deliciis affluentibus aluisse, narrat bovi mortuo vitulum coloris ejusdem, & iisdem maculis insignitum successisse, quod ipsi divinitus sibi procuratum credebant, licet magnum aut difficile Dæmoni non fuisset, ad eos decipiendos, bovis imaginem vaccæ concipienti atque prægnanti objicere, unde libido matris attraheret, quod in ejus fœtu appareret; quod autem ait de Jacob, sumptum est *ex libro Geneseos cap.* 30. Pro-

posuit

posuit Jacob conditionem hanc socero suo Laban, ut mercedis loco acciperet e grege, quem pasturus erat, partus omnes versicolores & varios. Laban accepta libenter conditione separavit a grege quidquid erat varium & diversi coloris, tradens curæ filiorum suorum; unicolorem autem gregem reliquit Jacob pascendum. Jacob autem hoc artificio usus est, ut e grege unicolore sibi tradito versicolora nascerentur. Virgas partim detracto cortice, partim integras, proindeque partim albas, partim virides, & subnigras ovibus potatum venientibus in canalibus objecit, ut diversum virgarum colorem oculis haurientes, diversos itidem fœtus conciperent ac parerent, prout conceperunt & pepererunt: bibentibus enim ovibus Jacobi, & maribus in femellas salientibus, species virgarum variorum colorum in aquis jacentium mixta speciei reflexæ, sive umbræ marium ineuntium, unam quasi speciem versicolorem femellis ingessit, quasi cernerent suos mares versicolores, eosdemque colores suo fœtui, quem tunc concipiebant, impresserunt.

16. Joannes de Mey *physiolog. sacr. cap.* 28. *fol.* 71. ait probabile esse, naturalem fuisse prædictum effectum, cum intensissimus obtutus in aliquam rem cum vehementi ejus imaginatione in ipso ardore atque articulo conceptionis valeat plurimum ad varie colorandum, & afficiendum fœtum ad similitudinem illius rei, quæ tunc visa & cogitata fuerit; concluditque, artem, qua Jacob usus est, dici posse naturalem, & naturalem etiam effectum, qui consecutus est, sed Deum benedixisse artificio Jacob, ut prorsus ex voto succederet, quod susceperat; cum enim causa illa naturalis non sit adeo efficax & necessaria, quin sæpe fallat, Deus peculiari sua efficientia, ut benediceret Jacob, & eum ditaret, phantasiam ovium applicuit ad eam imaginationem versicolorem virgarum, & ita causas secundas movit, ut nihil in effectu producendo impediret, quominus omnia secundum Jacob procederent desiderium. Fundamentum habet hæc sententia *in cap.* 31. *Geneseos vers.* 10. *& seqq.* ubi sic legitur: *Postquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in somnis ascendentes mares super feminas varios & maculosos & diversorum colorum. Dixitque Angelus Dei ad me in somnis: Jacob? Et ego respondi: Adsum. Qui ait: Leva oculos tuos, & vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, maculosos, atque respersos. Vidi enim omnia, quæ fecit tibi Laban. Ego sum Deus Bethel, ubi unxisti lapidem, & votum vovisti mihi.* Eidem sententiæ adhærent SS. Cyrillus, Chrysostomus, & Theodoretus, aliique apud Cornelium a Lapide *ad cap.* 31. *Geneseos*; & magno Interpretum consensu affirmat Vossius *de Theolog. Gentil. lib.* 3. *cap.* 13. Concordat de Quadros *in palæstra Biblica tom.* 2. *decad.* 3. *quæst.* 3. ubi ait, eventum quoad substantiam fuisse naturalem, quoad circumstantias vero miraculi rationem habuisse tum propter magnum numerum fœtuum, tum ob Angelicam inspirationem.

17. At omisso Jacobi facto, tot occurrunt tum in hominibus, tum in brutis exempla fœtuum, qui deformitates, maculas, stigmata, & similia contraxerunt vi imaginationis matris, ut de facto hoc nefas sit dubitare. Scribit Marcus Damascenus, in confiniis Pisæ in loco quodam, qui *Petrasancta* appellatur, mulierem peperisse puellam silvestrem opertam pilis similibus pilis camelorum; idque ea de causa evenisse tradit, quod mater in concipiendo, S. Joannis Baptistæ Imaginem, quam prope thalamum pictam habebat, contemplata fuit. Julius Cæsar Scaliger in libro *de subtilitate adversus Cardanum exercit.* 59. tradit, in nivosis locis, ut in Norvegia, in Scythia, in Alpibus aquilas, accipitres, ursos, lepores, mures, perdices, pavones albos reperiri multos, cujus rei causam refert non solum in nutrimentum, sed etiam quod solus nivium aspectus colorem hujus speciei afferat matris phantasiæ in conceptu. Infinita (ut ita dicam) hujus generis extant exempla apud Medinam *lib.* 2. 2. *de magia cap.* 33. *in appendice*, apud Fortunium Licetum *de monstris lib.* 2. *cap.* 18. apud Tozzium *in medicina parte priore tom.* 1. *tit. de monstruosis & maculosis fœtibus*, ubi inter cetera ex *Actis Anglicis anni* 1667. narrat, fœminam sexto mense gravidam ex aspectu simiæ in theatro vestitæ, monstrum edidisse præditum figura simiæ, apud Theophilum Raynaudum *tom.* 17. *in centuria historiarum* §. 33. *pag.* 611. apud Majolum *in diebus canicularibus, seu colloquiis physicis tom.* 1. *pag.* 55. *edit. Moguntinæ*, apud Frassen *in philosophia tom.* 3. *pag.* 191. *Roman. edit. ann.* 1726. apud Marcellum Donatum *de medica historia mirabili lib.* 2. *cap.* 1. apud Gasparem a Rejes *quæst.* 45. *num.* 16. *& plurib. seqq.* apud Thomam Fienum *de viribus imaginationis quæst.* 14. apud Stalpartium *in* 1. *part. centuriæ posterioris observationum pag.* 489. *& seqq.* apud Schenkium *observ. medic. lib.* 4. *tit. de Gravidis*, & apud Joannem Melchiorem Verdries in tractatu *de æquilibrio mentis & corporis pag.* 166. *& seqq.* & *pag.* 175. *& pluribus aliis sequentibus edit. Giessæ, & Francofurti*. Præ ceteris autem celebre est illud relatum e Mallebranche in tractatu *de inquirenda veritate lib.* 2. *cap.* 7. cujus ipse fortasse fuit testis oculatus: narrat enim, ante septem aut octo annos Parisiis in nosocomio Incurabilium juvenem fuisse ab ortu mente captum, & omnibus fractum membris, quibus rei frangi solent; quo in statu per viginti annos vixit; Regina autem Galliarum invisens nosocomium curiositate ducta est illum videndi, ejusque brachia & crura, ubi erant confracta, contrectandi; & causa tanti infortunii fuisse dixit, quod mater cum reum quempiam crurifragio plectendum accepisset, & esset gravida, voluit esse testis oculata supplicii.

18. Hactenus allata communiter tamquam certa habita sunt. At anno 1737. ex Anglico sermone in Gallicum translata est ab Alberto Bruno dissertatio physica *de viribus imaginationis super fœtibus* Jacobi Blondel. Porro hic *pag.* 3. libenter admittit, fœtus multa pati posse non tantum ob infirmitates parentum, sed etiam ob aliquos alios casus fortuitos; puta si mater furiose saltat, aut currat, aut equo immoderate vehatur, item, si aliqua violenta affectione agitetur, ob quam somno aut cibo privetur, aut nimia ira commoveatur. At mordicus negat fieri posse, ut ex nimia cogitatione nimioque studio matris erga aliquod objectum, super corpus fœtus objecti ipsius forma imprimatur, nisi superaddatur vis alterius causæ externæ. In citata dissertatione contrariis exemplis supra indicatis respondetur, & præter anatomicas rationes fuse in eadem dissertatione adducta, *pag.* 49. infertur, si mater gravida ob vim cujuscumque imaginationis non potest aliquid suo corpori imprimere, ejus formam, situm, qualitatem, & numerum membrorum immutare; uno verbo, si nullam potest facere certam mutationem in proprio corpore ob quamcumque imaginationem, multo minus id efficere poterit in fœtu; & quia prævidet, responderi posse, corpus matris esse absque dubio robustius fœtu, qui tamquam cereus omnes impressiones facile recipit; reponit, matrem magis absque dubio esse expositam efficaciæ imaginationis, & idcirco ipsam potius, quam fœtum, imaginationis effectum sentire debere. Qui plura scire cupit adversus supra relatam communem opinionem, prædictam poterit percurrere dissertationem. At, communis opinionis probabilitate admissa, prorsus incertum & dubium est velle explicare, quomodo matris imaginatio possit ea, & similia in fœtu efficere. Æmilius Parisanus docuit, veram materiam necessario dari debere, quæ contractis in fœtu notis causam exhibeat, & illam non aliam esse, quam vaporatam substantiam a concupitis ut plurimum rebus elevatam, quæ per olfactus organum obrepens, & una cum speciebus rei concupitæ movens adjunctam appetitricem, & cum spiritibus & sanguine ad jecur perveniens, & ab eo explosa tamquam ad usum suum non idonea, in uterum detruditur. Id autem a ceteris reprobatur tamquam omnino fictitium. Alia habentur apud Vallesium *de sacra philosophia cap.* 11. & Gasparem a Rejes *quæst.* 50. *num.* 32. apud Gassendum *lib.* 1. *de generatione animalium cap.* 6. apud Honoratum Fabri *lib.* 5. *de appetitu sensitivo propos.* 49. *num.* 5. Verhyennius *de imaginatione Gravidæ tract.* 5. *cap.* 14. *pag.* 354. id explicare conatur, docens, occasione imaginationis aliquid a gravida ad fœtum transmitti, spiritus videlicet, qui sunt propria imaginationis instrumenta, quique a matris cerebro per spinalem medullam ac nervos ad uterum traducti, inde ad fœtum migrant vel per nervos aliquos, vel per venam umbilicarem, vel inter vasa umbilicaria, & membranam illa obvolventem: absque eo quod a causa stigmatum & signorum sanguinem excludat, & alios maternos humores vel nimis celeriter motos, vel nimis tarde, vel non debite nutrientes, aut quoquo modo agentes, uti colligitur ex his verbis: *Ob rationes supra dictas puto, magnam partium mutationem contingere non posse ultimis mensibus, nempe cum membra utcumque formata sunt, atque perfecta, & naturalis motuum spirituum & humorum fortior est, adeoque non ita facile mutabilis*. Mallebranche *loc. cit.* post relatum juvenis casum ab ortu mente capti, & omnibus fracti membris, quibus rei solent frangi, causam sic exponit: singuli videlicet ictus, quibus exceptus est miser ille, ad cujus supplicium videndum mater gravida

accesserat, matris imaginatinne & repercussu quodam cerebrum tenerum delicatumque ipsius infantis affecerunt; fibræ cerebri matris fuerunt utique commotæ, & forsan in quibusdam locis fractæ cnesu violento spirituum ad rei adeo terribilis conspectum agitatorum; sed in istis fibris satis fuit soliditatis, ut ipsarum ordn & compages penitus non destrueretur; at contra fibræ cerebri infantis, minus validæ ad resistendum rapido cursui spirituum, adeo detritæ sunt, ut ejusdem ingenium per totam vitam fuerit labefactum, ipseque natus sit insipiens; quod vero attinet ad confractas corporis partes, ad supplicii conspectum spiritus animales matris rapide confluxerunt ad corporis partes respondentes partibus, quibus reus plectebatur, & hoc ipsum contigit in infante; sed ossa matris valuerant resistere impetui spirituum, & sic illæsa manserunt; contra cursus ille rapidus spirituum partes corporis infantis molles & teneras disrupit, cum ossa ultima sint inter corporis partes, quæ conformantur, & in infante, dum est in utero matris, parum absque dubio habeant soliditatis. Verdries in sun commentario *de æquilibrio mentis & corporis* adstruit quamdam arcanam harmoniam & conjuratam affinitatem inter corpus matris, & corpus fœtus; vult, utrumque iisdem prorsus affectionibus & perceptionibus affici, ita ut sensus vehementiores, qoi uni ex partibus sic invicem devinctis accidant, in alteram redundent, eademque omnion pathemata, quæ in mente matris occasione motuum corporis excitantur, in fœtu quoque similium motuum occasione excitentur; & quia videt, adhuc superesse explicandum, in qun consistat illa motuum corporeorum, & perceptionum, in matre & fœtu harmonia, multa apud ipsum legenda subjicit, concluditque, harmoniam in æquali, vel, ut ejus verbis utamur, proportionata tensione, tono, habilitate ad motus partium solidarum, & æquabili mixtione, temperie, mobilitate, & motu fluidorum matris & fœtus consistere; & ex harmonia sic explicata infert, fœtum affici iisdem sensuum perceptionibus, quibus mater afficitur, licet solidiori partium matris textura, & resistentia impulsus repellatur, qui in embrionis partibus eo magis suam exerit efficaciam, quo magis illæ suot teneræ & molles. Affert exemplum harmoniæ inter corpora æque tensa, quorum utrinque partes motu commum moventur per fluidum æqualiter se expandens, & eas partes utrinque pervadens; cum enim unum e corporibus percutitur, movetur & alterum: ita chordis citharæ consonanter intensis, si altera pulsetur, altera statim eumdem sonum edit; & scyphi vitrei aqua infusa ad consonantiam rediguntur. Hæc retulisse satis sit, nullo prolato de his systematibus judicio. Et quatenus aliquid dicendum esset, ingenua Nobis placeret assertio Joannis Jacobi Schevchzeri *in physica sacra tom. 1. pag. 87.* ubi excitatam quæstionem pertractans ait: *Est hic incultus ager, terra incognita, ad quam quidem penetrarunt observationes, sed nulla pene ratiocinia solida &c. Quis nobis vitia vertet, si malimus nihil dicere; quam aliquid quod æquale est nihilo? Dicta mihi placet in rebus adeo abstrusis ignorantia, & sincera ejusdem confessio.* Jam vero veniendum est ad examen, an imaginatio vires suas exercere possit in corpus proprium ipsius imaginantis, an in eo morbos efficere possit, & an momento temporis valeat a prædictis morbis liberare.

19. Tantam vim & efficaciam nonnulli phantasiæ & imaginationi in proprium imaginantis corpus tribuerunt, ut aliqui Jurisconsulti non dubitaverint judicare, filium natum ex muliere nobili esse legitimum, quamvis absente marito natum, utpote conceptum prævia, vel accedente vehementi imaginatione concubitus uxoris cum marito, uti videri potest apud Thomam Bartholinum *de luce hominum, & brutorum lib. 3. pag. 396. Mulierem sine congressu virili, sola imaginationis vi peperisse, annis superioribus in Gallia promulgatum est:* frustra renitentibus Medicis, & acriter conquerentibus filiis vere legitimis, utpote natis dum pater habitabat cum matre, nullaque habita ratione responsi Scævolæ, & Ulpiani *in L. 6. ff. De his, qui sui, vel alieni juris sunt*, ubi sic legitur: *Si constet, maritum aliquandiu cum uxore non concubuisse, infirmitate interveniente, vel alia causa &c. hunc, qui in domo natus est, licet, vicinis scientibus, filium non esse.* Hæc eadem historia iterum refertur, sed reprobatur ab eodem Thoma Bartholino in alio opere *de Paralyticis novi Testamenti pag. 43.* quemadmodum etiam reprobatur, & irridetur tamquam fabulosa narratio illa, de qua Rhodiginus *lib. 14. antiquar. lection. cap. 1.* Platonis videlicet nati a Parectonia matre Apollinis oppressa phantasmate. Quid sentiat Jacobus Blondel de viribus imaginationis in proprium imaginantis corpus, supra visum est, & infra etiam videbitur. Franciscus Petrarca *lib. 2. de vita solitaria cap. 11.* loquens de Stigmatibus S. Francisci, de quibus alibi a Nobis sermo fiet, ea vocat stupendum insigne sacrorum Stigmatum: sed *lib. 8. epistol. senil. in tertia*, quæ est ad Thomam de Garbo Medicum Florentinum, eorum impressionem adscribit imaginationi, vel, ut ipse loquitur, opinioni: *Profecto Francisci Stigmata hinc principium habuere: Christi mortem tam jugi & valida meditatione complexus est, ut cum eam in se jam dudum animo transtulisset, & cruci affixus ipse sibi sua cum Domino videretur, tandem ab animo in corpus veram rei effigiem pia transferret opinio.* Adhæsit Pomponatius *lib. de incantatione cap. 6. ad octavum*, ubi ait. Stigmata S. Francisci posse ad vim naturalem imaginationis revocari, & ita esse affirmandum, nisi Ecclesia aliud statuat. At id tamquam erroneum fuse convincitur a Fortunio Liceto *de quarta quæsitis per epistolam cap. 29.* & a Teophilo Raynaudo *de stigmatismo sacro & profano tom. 13. pag. 126.* Bartholomæus de Pisis Ordinis Minorum anno 1385. aureum librum conscripsit *de conformitate vitæ Beati Francisci ad vitam Domini nostri Jesu Christi*, editum a P. Bocchio Ursiensi Bononiæ an. 1590. & *in prolog. 2. pag. 4.* hæc habet: *Quod hujusmodi prodigium, videlicet impressio sacrorum Stigmatum, Divina solum potentia sit peractum, non natura, nec arte, seu quavis alia forte imaginatione &c. Secundo hoc idem perpenditur, si forma Stigmatum in manibus & pedibus Sancti facta cogitetur: nam in manibus & pedibus ejus sunt facti clavi sive de nervis, sive de carne, qui quidem clavi desuper erant quoad capita solidi, grossi, & obtusi, erant longi, & extra manus & pedes protendebantur, & recurvabantur, intra quarum recurvationem arcualem ipsorum digitus manus immitti valebat, sicut dicit Dominus Frater Bonaventura Episcopus Albanensis sanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalis in 3. part. Legendæ majoris, se habuisse ab illis, qui hoc viderunt & palpaverunt & sic esse juramenta firmaverunt. Modo dato, quod natura, vel imaginatia haberet vim aperiendi carnem, facere tamen clavos de nervis, sive de carne sic duros, & tali forma dispositos, adjuncta arte quacumque, facere nullatenus posset, Patet etiam hoc idem, si consideretur materia, de qua tales clavi sunt facti . . . . . . tum materia pedum & manuum, & præcipue in loca, ubi fuerunt Stigmata impressa, sit tota nervosa & durior, quam in aliis partibus corporis &c. Similiter de vulnere lateris in tali forma, & loco tali præfatis de causis fieri non potuit vi naturæ, nec imaginationis, nec virtute naturæ tanto tempore imputribile potuisset conservari, sicut fuit in ipso Patre, quia per biennium &c. Vehemens imaginatio Passionis D. Jesu si haberet Stigmata naturaliter imprimere, hoc præ omnibus in beata fuisset Maria matre ipsius Domini Redemptoris, & in ejus corpore, qua præ cunctis Christum amavit, & de ejus Passione condoluit.* Super janua conventus Patrum Franciscanorum civitatis Remensis fuit olim apposita hujusmodi Inscriptio: *UTRIQUE CRUCIFIXO*, qua significabatur, Jesum Christum, & S. Franciscum fuisse crucifixos. Multa gravissimi momenti adversus eam inscriptionem, per quam S. Franciscus Christo Domino æquiparatur, scripta sunt, quæ legi possunt *tom. 4.* supplementi ad historiam practicarum Superstitionum compositam a Patre le Bruo *pag. 93. & seqq.* At hic veritatis fines scribendi impetu transgressus est, asserens, metaphorice tantum & mystice S. Franciscum vulnera recepisse: quod falsum esse, ex supra deductis & alibi deducendis dignosci potest.

20. Verum, ut omissis fictitiis & falsis imaginationis & phantasiæ effectibus, veri & notissimi afferantur, notissimus ille est noctambulorum. *Noctambulos* appellamus eos, qui relicto lecto, somnoque gravi oppressi ambulant, ac perreptant culmina, & domorum tabulata, huc illucque discurrunt, & perficiunt dormitantes, quæ vigiles aggredi non auderent, & præstare nequirent; qui, si non interpellentur, nec revocentur ab incepto, sensim ac sine sensu se denuo in lectum referunt, nec quid egerint expergefacti cognoscunt, sed tantum se illa omnia somniasse putant. Innumera & stupenda ab Historicis & Medicis proferuntur exempla, de quibus apud Edonem Nebusium *lib. 2. fatid. sac. cap. 2.* Motus hi, & hæ agitationes referuntur a Medicis in sanguinem turgidum & spumantem, ac æstuosum fervidumque spiritum, qui ad imaginationem delatus eam agitat, atque ad hujusmodi motus & effectus impellit & concitat. Somni tempore sola phantasia operatur: & hinc fit, ut ipsa ad objectorum vel fugiendorum, vel prosequendorum, vel exprimendorum repræsentationem spiritus animales

transfundat, vel ad facultatem motricem, ut eam moveant, vel ad linguam & ad alia formandæ vocis instrumenta, ut res exprimant imaginatas. Crivellus *in physicis elementis part. 2. lib. 6. sect. 1. cap. 1.* sic rem explicat: Ait enim, spiritus, postquam vias eas ingressi sunt, quæ ad cerebrum, sive ad imaginationem hominis dormientis ducunt, ob facilitatem, quam inveniunt in nervis qui motui corporis inserviunt, quosdam excitare motus, & eos præcipue, ad quos homo promptior est; & hinc derivari, quod noctambuli licet dormientes surgunt e lecto, fenestras aperiunt, deambulant, & alia similia peragunt. Addit Lemnius *de occultis naturæ miraculis lib. 2. cap. 5.* eatenus noctambulos nullo corporis incommodo ea peragere, nec labi, aut in præceps agi, quatenus sensim ac nullo metu, nullaque trepidatione, aut discriminis cognitione supra dicta aggrediuntur. Affert exempla ebriorum & mente captorum, qui inconsulto, & magna temeritate atque audacia pericula quæque aggredi non metuunt, si tamen illis postridie, aut ubi mente constare cœperint, in memoriam revoces quid egerint & quanta discrimina subierint, omnia protius excidisse sibi ingenue fatentur, & toto corpore perhorrescunt, cum referri audiunt, quibus se periculis objecerint. Schenckius *in observat. medic. lib. 1. tit. de noctambulis* post plura relata concludit, effectus prædictos esse referendos ad imaginationem una cum spirituum tenuitate & subtilitate. Extat quoque Horstii integra tractatio *de noctambulis*, quam unusquisque consulere poterit, necnon Martinum Del Rio, *disquisit. magicar. lib. 3. cap. 3. quæst. 3.* & Rejes *quæst. 37. num. 48. & sequentibus*.

21. Alii succedunt effectus, & præsertim morborum & sanitatum. Matta *de Canonizat. Sanctor. part. 3. cap. 19. num. 14. & seqq.* docet, ex imaginatione plures morbos ortum habuisse, & multos ægrotantes ab imaginatione sanitatem recepisse: quod tamen cum grano salis (uti dicitur) explicandum est; cum sæpe contingat, dici morbos a phantasia processisse, quando potius dicendum esset, a morbis phantasiam derivasse, uti bene explicat Finus *quæst. 10.* apud Blondel *in cit. dissertat. pag. 48. Non ideo homines morbum acquirunt, quia imaginantur se eum habere, sed quia eum habent, vel jam ejus aliquod principium in se sentiunt, ideo se eum habere imaginantur, eumque timent, & de eo conqueruntur. Verum quia interdum morbus tantum incidit, & adhuc non prodit se externis symptomatibus, unde homines judicant, eos non ægrotare, ideo postquam jam vident, eos in morbum, de quo antea fuerant conquesti, incidisse, putant, eos illum per vim imaginationis contraxisse.* Hactenus Finus. S. Thomas *quæst. 6. de miraculis art. 3.* proposita quæstione, *Utrum creaturæ spirituales sua naturali virtute possint miracula facere*, & negando resoluta, cum sibi septimo loco opposuisset, aliquos interdum ex sola imaginatione calorem aut frigus contrahere, necnon febrem, & aliquando lepram; respondet, ex imaginatione oriri affectionem, per quam aliquo modo variatur motus cordis ac spirituum, ex quibus vel retractis ad cor, vel diffusis in membra sequitur aliqua immutatio in corpore, quæ etiam potest esse infirmitatis causa, & præcipue si sit materia disposita. Alia legi possunt apud Rejes *qu. 31. num. 5. & plurib. seqq.* apud Joann. Gerson. *tom. 1. ultimæ editionis operum ipsius pag. 214.* Thomas Fienus in allato tractatu *de viribus imaginationis quæst. 10.* quærit, an imaginatio in proprio imaginantis corpore morbos creare possit: & licet respondeat, per nudum & simplicem actum imaginationis non posse ullum morbum induci, cum tamen admittat, phantasiam sive imaginationem per accidens morbos causare, & curare posse, movendo scilicet humores & spiritus, aliis non contradicit asserentibus, morbos vi imaginationis produci posse in corpore imaginantis, cum præsens controversia non sita sit in modo, sed in re, an videlicet morbi per vim imaginationis inferri possint in corpus imaginantis, sive id fiat mediate (ut loquuntur) ab imaginatione, sive immediate. Quod si in creandis morbis in corpore imaginantis magna vis est imaginationis, de eadem dubitari non potest etiam in iis curandis. Idcirco ait Vallesius *de sacra philosophia cap. 3. pag. 87. Ipsa imaginatio per eos animi metus morbos tollit, aut saltem minuit.* Accedit Marcellus Donatus *de medic. hist. mirab. lib. 2. cap. 1. pag. 33.* ubi hæc habet: *Tanta imaginatricis facultatis vis est, ut multi ex ægritudine, cum se sanos factos firmiter imaginarentur, convaluerint:* quod multis comprobat exemplis, quorum etiam nonnulla narrantur *in discursibus* Michaelis de Montanea ex Gallico in Italicum idioma translatis *pag. 65. edit. Venetæ ann. 1633.* & latissime *in pathologia Dæmoniaca* Joannis Gasparis Westfalii *tit. de imaginat. virib. pag. 40.* Thomas Bartholinus in citato tractatu *de Paralyticis novi Testamenti* (*in opusc. ad histor. & philolog. sacram. tom. 5. pag. 355.*) ita scribit: *Acriter de imaginatione inter alios disceptatur, an morbos curare valeat. Non dubitarim, conferre plurimum, movendo & excitando spiritus sopitos & calorem, quandoquidem exemplorum Ilias nobis id persuaserit &c. Quid quærimus ultra? Phantasia plerique morbi curantur, qui ope medicamentorum importune ab indoctis exhibitorum creduntur arti cessisse.* Honoratus Faber *lib. 5. de hom. appet. sensit. propos. 49. n. 3. pag. 438.* docet, per vehementem agitationem ab imaginatione productam morbosos humores resolvi, excuti, & dissipari posse; quem sequitur Regnault. *tom. 2. dialogorum physicorum pag. 217.* Adhæret Tozzius *oper. tom. 5. ad tit. de viribus imaginationis*, ubi ait, plurimos ex forti imaginatione, qua se male habere arbitrati sunt, in pessimas ægritudines incidisse, & alios contra a gravibus ægritudinibus evasisse per manuscriptas chartulas, & per signacula, quibus sibi tam potenter suæ imaginationi illorum efficaciam impressere, ut se inde sanandos crediderint, & re ipsa sanati sint. Demum Verdries in allato tractatu *de æquilibrio mentis & corporis pag. 152.* sic concludit: *Fiducia cum vivida imaginatione ad amissæ sanitatis restitutionem solu sæpe tantum contribuit, quantum omnia reliqua instrumenta ad salutem reducendam necessaria.* Muratorius autem in loco mox afferendo asserit, vi imaginationis aliquos morbos etiam momento temporis curari posse.

22. Explicatis iis, quæ spectant ad vires imaginationis & phantasiæ quoad alienum, & quoad corpus proprium imaginantis, remanet ut agamus de ejus viribus relatis ad miracula, sive ad miraculo factas sanationes. Ut enim superius dictum est, in examine miraculorum sæpe contingit, ut quæratur, utrum sanatio divinitus contigerit, an naturaliter, ope videlicet imaginationis, vel phantasiæ.

23. Juxta ea quæ alibi visa sunt, Arauxo in suis decisionibus *tract. 3. quæst. 23. §. 5. num. 84. & seqq.* postquam admisit triplicem gradum miraculorum, quæ *classica* appellat, alia quædam prodigiosa enunciat, quæ hominum vulgus miracula vocat; & ad hanc classem revocat sanationem infirmorum ex apparitione personæ, quæ ab infirmis invocatur, vel ex tactu & apprehensione Imaginis, aut vestimentorum ejusdem personæ. De his autem Arauxo hæc habet: *Sed quod neque ex his possit sumi efficax sanctitatis eximiæ talis personæ argumentum, sic ostendo &c. Hæc miranda opera possunt distingui in tres partes, quarum unam damus imaginationi hominum, qui affecti erga eam personam vehementer desiderant ejus miracula videre, & quod affectu cupiunt, facile in somnium, aut in imaginationem eorumdem transit; nam, ut cecinit Poeta, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt. In quæ enim vivida passio eorum inclinat, & acri imaginatione revolvunt, putant se videre & audire, quæ tamen nec vident nec audiunt &c. Et cum dimidium facti, qui cœpit, habeat, Dæmon videns dimidium suæ deceptionis ab indoctis hominibus ipsi devotionis prætexto factitatum, alacer accurrit, & importune se ingerit, & sicut acrius turbatis phantasmatibus suggerit pro revelatione id, ad quod passio inclinat, ita suadet pro miraculo id quod æger somniat, aut id quod vehementi affectu desiderat, aut etiam quod natura & medicina suis terminis ac diebus decretoriis operatur. Quare alteram partem horum miraculorum damus Dæmoni, & tertiam Deo, qui in præmium fidei, spei, & fiduciæ supplicantium, aut ex eorumdem impetratione, interdum illis, qui se alicui existimato Sancto tota devotione committunt, beneficia sanitatis, aut alterius negotii felicem exitum confert.* Joannes Maria Lancisius in causa sæpe memorata tunc Servi Dei, nunc Sancti Joannis Francisci Regis, in suo suffragio pro veritate exarato super secundo asserto miraculo, quod a Postulatoribus proponebatur, & quod non fuit admissum, restituti celeriter usus pollici dexteræ manus cujusdam Monialis, ita scripsit: *Sed ut hanc hypothesim, in qua probare conabar, sanationem non fuisse miraculo adscribendam, nudis ac fallacibus conjecturis proferri tueique videar, humiliter Sanctitatem Vestram exoro, partem aliquam magnarum suarum cogitationum referre velit primo in morbi ab initio levitatem, deinde in dubiam quoque existentiam levissimi morbi, qui immediate sanationem præcessit, postremo in ejusdem cessationem, quæ a forti Monialis imaginatione non ægro oriri potuit: hæc enim omnia faciunt, ut in ancipiti sit miraculi fides &c. Denique quod ma-*

malum superstes in affecto digito aut ex levicolo morbo, aut ex desidia subortum, per solam deinde fortem animi agitationem cessare subito potuerit, satis superque tum ratione, tum experientia ostenditur. Et quidem tatin primum aperte suffragatur: nam ea vis animæ, quæ per imaginationem in nobis operatur, agit in cerebro, & sibi ministros adhibet spiritus, quos explicat, exagitat, & urget quaquaversum, sed in affecta potissimum membra vehementissime extrudit atque defigit. Facile propterea obvia impedimenta submovere, languidas vires erigere, motasque partibus, quas eadem prius moliri nequibant, donare potest: quamobrem non raro ut a sola imaginatione novi verique morbi procreantur, sic aliquando antiqui curari solent &c. Sed nimius essem in re aliquia satis perspicua, si vellem hic plures observationes congerere illorum, qui per solam imaginationis vim, vel a simplici dolore, vel a contractione vindicati fuerint &c. Ceterum facilius isthæc in mulieribus, quam in viris contingere possunt, utpote quæ suis in fœtibus turpes maculas, altas fissuras imaginando imprimere solent & aperire. Subeant alii consurans ab Hippocrate latam in Virgines, quæ ubi ægrotant; sola ratevdum opinione liberatur. At Medici caveant, ne ipsis prima rerum species imponat, & tribuant miraculo, quod natura sanavit, & delicatum animum, sibique plus æquo in malis indulgens muliebre ingenium. Demum Muratorius *in philosophia morali cap.* 6. monet, non esse statim pronuntiandum pro miraculo, quando aliqua sanitas extemplo contingit, cum solo phantasia vehementer commota a desiderio & spe recuperandi sanitatem, concipiens uti præsens superum auxilium Dei qui omnia potest, & intercessionem alicujus probi Servi ipsius, naturaliter apta sit ad transmittendos aliqua vi per nervos, glandulas, & poros corporis spiritus animales, stagno aliquo humorum & obstructione impeditos, qui superato omni obstaculo circulum fluidis restituant; & sic iterum nervi & musculi antea pigri effecti, aut ex toto carentes vivaci & admodum necessario spirituum ipsorum influxu, ad suas redeant functiones. Addit, id potissimum accidere in morbis feminarum; seque notitiam certam habere asserit cujusdam feminæ, quæ vehementi febri oppressa, & a Medicis derelicta, dum mortem exspectaret, vidit quadam nocte ignem parietes vicinæ domus invadentem, quo excita repente surrexit, seque in tutum locum recepit, & non multo post fuit a morbo plane libere. Addit proinde cautos Medicos esse, qui aliquando præscribunt nonnulla remedia, quæ ipsi sciunt morbum curare non posse, sed ea tamen propinant, ut videant, an ægri phantasia concipiens magna cum fiducia remediorum efficaciam morbum superare possit per magnam commotionem spirituum animalium.

24. Ut ab hisce scopulis evadant, nonnulli sufficere posse putant, si dicant evidenter non inferri ex alicujus sanatione vi imaginationis sanationem aliorum, sed potius valere hanc argumentationem: *Imaginatio non sanavit centum hominum ægrotantium millia: ergo nec sanavit eum, de quo nunc agitur.* Sed cum, dum res est de miraculis approbandis, & quæritur, num sanatio divinitus, an naturaliter acciderit, pro regula jam statutum sit, non esse miraculo adscribendum quidquid per naturæ vires potuit obtineri, maturius & diligentius quæstio hæc pertractanda videtur, ut dignoscatur, quid vi imaginationis, & quid causæ supernæ tribuendum sit. Ut enim ait Honoratus Faber *loc. cit. Licet vis imaginationis mirificos effectus præstet, non est tamen quod aliqui ut parum pii, ita physicarum rerum imperiti aliquos effectus eidem tribuant, quos extrinsecus accidere perspicuum est per miraculum.* Et si aliter res se haberet, diligentissima utique cessaret indago, quam sancta semper adhibuit Sedes in examine miraculorum, quæ proponuntur in causis Beatificationis & Canonizationis, de qua alibi a Nobis sermo habitus est, & de qua liceat hic inferere narrationem Patris Daubenton arcto Nobis amicitiæ vinculo conjuncti, dum Romæ morabatur, & Postulator erat causæ S. Joannis Francisci Regis. Hæc enim habet *lib. 6. pag. 334. in vitam ejusdem Beati ab ipso gallice conscripta edit. Paris. an.* 1716. *Huic* (loquitur de nobili Anglo Hæretico) *quidam a Romanæ Curiæ Proceribus, quos Prælatos vulgo vocant, veteri amicitia cum illo junctus, legenda præbuit Acta, in quibus complura miracula idoneis fulta probationibus erant perscripta. Legit Hæreticus attente, nec sine voluptate, mox libellum amico reddens, egregiam sane (inquit) ac plane certam probandi miracula rationem. Si omnium, quæ ab Ecclesia Romana prædicantur, veritas tam certis, tam authenticis niteretur fundamentis esset, nihil causæ diceremus, quin iis omnibus assentiremur, eoque pacto effugeretis ludibria & jocos quibus vestra illa, quæ venditis, miracula cavillamur. Atqui scito* (*respondit Prælatus*) *ex istis, quæ tibi tam probe videntur fundata, miraculis, nullum a sacra Rituum Congregatione approbatum fuisse, quoniam non satis probata sunt visa. Calvinianus inexpectato responso attonitus fateri non dubitavit, nemine ait perversa & cæca præventum opinione posse prudentiam & æquitatem Romanæ Sedis in Sanctis Cœlitum numero adscribendis desiderare, nec sibi unquam venisse in mentem suspicari tantam cautionem & diligentiam ab ea in examinandis eorum miraculis adhiberi potuisse.*

25. Hinc ad examen propositi dubii ut descendamus, primo dicendum esse videtur, morbos quosdam ab imaginatione ortos, viribus contrariæ imaginationis naturaliter tolli posse. Thomas a Vega *in comment. in artem medicam Galeni cap.* 84. refert, quemdam Causone detentum, & delirantem obnixa postulasse sibi concedi natationem in stagno illo: monstrabat autem pavimentum. Ajebat enim fore, ut ex ea natatione convalesceret; quod cum a Medico concessum fuisset & ipse per aliquod tempus summa cum jucunditate supra pavimentum illud se volvisset, nunc modo aquam sibi accedere ad genua, modo ad inguina, modo ad guttur, hilari tandem facie gestiens se sanum pronunciavit, & febre liberatus est. Alexander Trallianus *lib.* 1. *cap.* 17. refert, mulierem, quæ se serpentem devorasse arbitrabatur, exhibito medicamento vomitorio, clamque reposito inter rejecta per vomitum serpente, ab illa imaginatione liberatam fuisse. De alio quoque legitur, qui se in corpore septem passerculos habere imaginabatur, Medico per nares se extracturum simulante, & passerculum, quem in vestis manica absconderat, monstrante, sanatum fuisse, imaginatione scilicet falsa per contrariam sublata; & alia similia fuse habentur apud Marcellum Donatum *de medica historia mirabili lib.* 2. *cap.* 1.

26. Secundo dicendum esse videtur, ab imaginatione sæpe purgationes & vomitus causari posse, ex quibus æger sanitatem consequatur. De viribus imaginationis hac in re non videtur esse dubitandum, passim enim videmus nonnullos ad imaginariam nauseam proclives, si ejus recordentur, aut ab aliis memoratam audiant, vomitum, aut alvi fluxum pati. Legi possunt Bartholinus *centur.* 5. *histor.* 54. Manget *Biblioth. medic. pract. tom.* 2. *pag.* 1067. & quæ habentur *in miscell. nat. cur. Germ. annorum* 1676. & 1677. *observ.* 146. & 238. Ad eamdem classem pertinent, quæ sunt apud Michaelem de Montanea *in discursibus moralibus*, nonnullis videlicet, viso duntaxat medicamento, alvum fluxisse, quod Medicus ex hausto medicamento sperabat. Subscribit Schottus *in physica curiosa part.* 1. *lib.* 3. *pag.* 465. ubi narrat, se suismet oculis juvenem vidisse magna febri oppressum, & subito liberatum emisso sudore, quem satis molestus sermo in eo excitaverat.

27. Tertio dicendum esse videtur, posse vim naturalem imaginationis eo usque se extendere, ut impetum dolorum, qui corpus afficiunt, ad tempus reprimere valeat. Huc referri potest, quod a Sancto Augustino narratur: Presbyter videlicet nomine *Restitutus*, ubi collibuisset (rogabatur autem frequenter ut faceret) sese adducebat a sensibus, & jacens demortui hominis ostendebat speciem, ut non solum vellicantes atque pungentes minime sentiret, sed etiam si igne ureretur admoto, sine ullo doloris sensu, nisi postmodum ex vulnere, perseveraret. De hoc facto alibi a Nobis sermo habitus est, ipsoque utitur Medina *de recta in Deum Fide lib.* 2. *pag.* 69. ut naturalem vim imaginationis confirmet in corpus proprium imaginantis. Apud Pechlinum *observ.* 29. *lib.* 3. *de cautus vi in animum & corpus*, legitur, mitiora intervalla in perpetuo podagræ paroxysmo fuisse podagrico conciliata, non medicinis, aut lenimentis, sed musica harmonia, quod ad vim imaginationis pertinere docet Verdries *de æquilibrio mentis & corporis pag.* 134.

28. Quarto dicendum esse videtur, posse imaginationem in gravibus etiam morbis sanitati prodesse, non momento tamen, sed paulatim obtinendæ. Sennertus *loco citato* ait, imaginationem aliquos animi affectus inducere, per quos humores & spiritus moventur, qui moti plurimum faciunt ad morbum vincendum & debellandum; additque, confidentiam ægri erga Medicum, vel medicamentum generare lætitiam, a lætitia excitari calores & spiritus, & hinc fieri, ut cibi rectius concoquantur, humores vitiosi purgentur, & tandem morbus expugnetur. De Alfonso Rege Aragoniæ sapientiæ & eruditionis laude florentissimo ita scribit Antonius Panormita *lib.* 1, *pag.* 14. *Ægrotabat Rex Capuæ, & cum multi*

multa pro suo quisque ingenio ac studio oblectamenta muneráque ægro Regi excogitarent, ego quoque a Cajeta accersitus statim advolavi deferens & ipse mecum fomenta & medelas meas, hoc est libellos, quos ego intelligebam illi quam maxime placituros, in quibus Curtium bonis, ut ajunt, auspiciis legendum exhibui. Ille res gestas Alexandri a disertissimo viro perscriptas, ea hilaritate, ea aviditate, ea denique felicitate cœpit audire, ut, quod Medici obstupescerent, eodem ipso die, quo legere cœperamus, ægra omni valetudine levatus, ac pene confirmatus evaserit. Itaque, posthabitis ceteris omnibus animi laxamentis, singulis diebus ternas facere lectiones perreximus, breviique librum absolvimus. Exque eo die frequenter in Medicos Rex jocatus, Avicennam velut parabolanum parvifatare, Curtium laudibus cumulare. Notanda sunt verba Auctoris *levatus &c. pene confirmatus &c.* quæ valetudinem non momento, sed temporis beneficio obtentam demonstrant. Ejusdem fere rationis est militis exemplum Berolini anno 1720. relatum apud Auctores *Collect. Wratislaviens. tentam. 25. anno 1723. trimestri æstivo pag. 110. Accidit, ut anno 1720. gravissimo morbo decumberet Berolini stipendia militaria merens. De vitæ jactura adeo securi erant socii milites, ut jam vestimenta & supellectilem sibi fecerint propria, ægro nil de se, nec de suis reculis conscio. Decumbebat quadraginta circiter passibus a loco illo, quo die duodecima Augusti ingens illa pulveris pyrii copia accensa omne Berolinum luctu implevit. Fragore illo ingenti expergefactus noster, veluti e somno profundo, redit ad se, surgit e lecto, & intra paucos dies pristinæ restituitur sanitati. Dubio procul a fragore hoc insolito sicuti contremuit amplissima urbs, & in tremulos, eosque criticos motus actum torpidum jam, & a vi morbi tantum non suppressum fibrarum nervosarum systema.*

29. Dicendum tandem esse videtur, forsitan posse aliquando morbos momento sanari vi imaginationis, sanitatem tamen non durare, sed recidivam, aut methastasim sequi. Zacchias *quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 3. num. 10.* hæc habet: *Vidi ego plures ægrotantes aliquo morbo molestatos, ad præsentiam, vel adventum, vel tactum alicujus Religiosi, in quo maximam haberent fiduciam, vel etiam aliquarum Reliquiarum etiam ipsorum Sanctorum (nam atque per hæc Deus quandocumque nobis libet, & semper miracula operatur) sese a morbo recollegisse, ac melius habuisse, mox in eodem morbo deterius molestatos fuisse, & aliquando etiam periisse, nimirum quia ex contracta fiducia imaginantur, se eis mediis sanari posse, unde natura bono spe ducta morbo resultat, mox autem invalescente morbo succumbit.* Et rursus *quæst. 8. num. 10. Aliqui enim interdum ex multa fide, & ex vehementi imaginatione a morbis sanantur... At quia hæc causa insufficiens est, neque potest omnino morbificam causam abigere, idcirco facillime morbus revertitur.* Subscribit Medina *de recta in Deum Fide lib. 2. cap. 7. pag. 70.* & subscribit tamquam testis oculatus: *Vidi ego Salmanticæ pueri cujusdam attacta, qui gratiam Sanitatum (ut vocant) habere credebatur, a vulgo plures gravissimis morbis levatos, quamvis, posteaquam imaginatio quievisset, morbi redibant.* Hæc omnia facile admitti possunt, nec ullum ex his præjudicium sanationibus, quæ uti miracula approbantur, inferri potest; cum alibi jam dictum probatumque sit, sanationem inter miracula non recenseri, nisi morbus fuerit gravis & curatu difficilis, vel impossibilis; nisi fuerit in statu, aut in augmento; nisi exclusa fuerint medicamenta, aut inutilia adhibita; nisi sanatio fuerit subita, nisi fuerit perfecta, non manca, aut concisa; item nisi evacuatio nulla præcesserit, aut crisis; & nisi, sublato morbo, recidiva in eumdem, aut methastasis in alium non contigerit. Quapropter verus difficultatis cardo in eo situs est, ut videatur, an tanta sit vis imaginationis, ut ei adscribi possit sanatio omnibus illis qualitatibus induta, quibus affici debere diximus sanationem, ut inter miracula recenseatur.

30. Sanctus Thomas *3. part. quæst. 13. art. 3. ad tertium* ita scribit de viribus imaginationis: *Dicendum, quod imaginationi, si fuerit fortis, naturaliter obedit corpus quantum ad aliqua &c. Similiter etiam quantum ad alterationem, quæ est secundum calorem & frigus, & alia consequentia, eo quod ex imaginatione consequenter natæ sunt consequi animæ passiones, secundum quas movetur cor, & sic per commotionem spirituum totum corpus alteratur. Aliæ vero dispositiones corporales, quæ non habent naturalem ordinem ad imaginationem, non transmutantur ab imaginatione, quantumcumque sit fortis, puta figura manus, vel pedis, vel aliquid simile.* In causa Beati Joannis de Prado Martyris cum uti Fidei Promotor evicissem, ultra martyrium & causam martyrii quærendum etiam esse de signis & miraculis; inter cetera autem, quæ approbanda proponebantur, miracula, proponebatur illud subitæ sanationis omnino perfectæ ab arthritide fixa cum immobilitate, & dolorosa convulsione omnium artuum, & sic ab impotentia ad motum universi corporis, quæ octo mensium spatio perduraverat, nec ullo remedio vinci potuerat; ore tenus insinuavi dubitari posse num hæc sanatio adscribenda esset miraculo, an potius vehementi spei & imaginationi obtinendæ sanitatis intercessione tunc Servi Dei, nunc Beati Joannis de Prado, ad cujus intercessionem summa animi pietate & fiducia æger confugerat. Nonnulli Medici scripto suum sensum exposuerant, & miraculum approbandum censuerant, sed de vi imaginationis sermonem non fecerant, cum oppositio a me fuisset, uti dictum est, ore tenus excitata. Clemens Papa XI. ea eximia diligentia in hisce causis examinandis præditus, quam alibi retulimus, jussit, ut sæpe memoratus Joannes Maria Lancisius suffragium, non ad causæ favorem, sed pro veritate scripto exponeret, & difficultati ex imaginatione desumptæ satisfaceret. Juxta morem mandatis paruit, gravitatem & naturam morbi ponderavit, necnon subitaneam & perfectam sanationem, cum exclusione crisis & recidivæ, & una cum aliis Medicis sensit, sanationem fuisse miraculo tribuendam; & hoc nomine approbata fuit a sacrorum rituum Congregatione, cujus Decretum fuit etiam a Clemente XI. confirmatum die 17. Martii 1712. & quod attinet ad vires imaginationis, ita locutus est: *Dubitatur, num desiderium recuperandæ salutis in eodem Cœnobita eam imaginationis vim exercuerit, per quam naturali, non autem supernaturali virtute a morbo fuerit liberatus. At enimvero, ut constet, an a sola imaginatione salus repente nostro ægroto redire potuerit, videndum prius est, Beatissime Pater, quomodo, & quibus viribus phantasia operetur in nobis. Agit quidem imaginatio excitando celeriter ideam rei, quam ipsa anima aut vult, sperat, & concupiscit, aut horret, despicit, & fugit. Qualecumque autem sit objectum, ad quod phantasia dirigitur, & cujus ideam in cerebro effingit, non alia naturali ratione operatur, nec alio instrumento utitur, quam spiritibus, quos novo motu ciet, ut nervos varie contendat, aut laxet. Quidquid igitur in motum spirituum ac nervorum subito dimoveri, atque in novum statum, eumque naturæ consonum restitui potest, erit plus minus sub potestate nostræ imaginationis. Atque cum inter morbos spasmodicos quædam affectiones hypochondriorum, vel uteri, ut simplices, & sine vitio organorum erotica potissimum passiones a spirituum nervorumque abnormi motu plerumque dependeant, ideo fit, quemadmodum a forti sæpe suscitantur imaginatione, ita ab eadem in contrarium flexa facile cedant atque fugentur. Sed ubi morbus non oritur a simplici spirituum motu, sed a corpore alicubi infixo, exsiccato, atque immobili, tunc quidem nuda imaginatio nihil operatur. Unde oritur, ut nullus æger ab organicis malis, aut cujus membro hæret succus densus compactusque, quantacumque imaginationis vi unquam liberetur. Diuturnum vero malum, quo Frater Gabriel torquebatur, non pendebat a solo spirituum motu, nec ortum habuerat ab imaginatione; verum ab infarctu atque adhæsione illius humoris, qui longam prius febrem produxerat; ac postea ad musculos, tendines, & articulos detruserat, quibus locis synoviam quoque, hoc est glutem articulorum per octimestre spatium contemerare, & novam semper sanationi resistentium ponere debuit. Et quamvis exempla non desint eorum, qui interdum per vehementem imaginationis contensionem a doloribus sensum abstraxerint, veluti de Cardano celeberrimo Medicinæ Scriptore legimus, cui studiorum intensio podagræ molestiam leniebat; verum unquam (nisi levissima, & summopere mobilis causa fuerit) morbus ipse dolorem excitans sola imaginatione curatus est. Itaque Cardano non podagra studiis cedebat, sed symptoma, nempe dolor suspendebatur; nam illi contemplationem remittenti doloris acerbitas redibat; nec antea plane desinebat affectio, nisi consueta podagrica periodo completa atque absoluta.* Circumfertur apud Eruditos quædam epistola manuscripta Comitis Laurentii de Magalottis nobilis Florentini, & fama eruditionis, dum viveret, admodum illustris. In ea agit de miraculis. Non omnia, quæ in ea leguntur, probari possunt. Probandum tamen est quod ipse refert de miraculo satis noto, quod intercessione S. Petri de Alcantara contigit anno 1708. Florentiæ, recuperato videlicet momento temporis motu a nobili matrona, quæ Sancto se commendaverat, postquam spatio plurium mensium eo caruerat, contractos ex

quo-

quodam infortunio musculis contendicis. Status & conditio morbi graphice in epistola describitur; institutaque quæstione, an sanatio viribus imaginationis posset adscribi, hæc scite affert: *Se qui si trattasse d'un male dependente da sconcerto d'immaginazione d'uno di quelli che l'immaginazione siccome ha una gran parte in crearli, così può averla anche tutta in distruggerli o annichilarli, verrei, che dicessimo, che tutti questi Signori alienissimi da ogni intenzione d'ingannare gli altri, hanno solamente avuta la disgrazia d'ingannarsi per se i primi; ma trattandosi d'organi sgominati o guasti, di nutrizione di parti difficultata ad impedita, di tendini ritratti, emaciazione della parte, e d'altre cose di simil natura, l'immaginazione ci ha poco luogo.* Faciunt pro re, de qua nunc agitur, ea quæ habentur apud Jacobum Blondellum *in cit. physica dissertatione pag.* 47. ubi postquam docuit, phantasiam plurimum in nonnullis casibus Ægrotis prodesse posse, fiduciam videlicet in Medico & ejus pharmacis, item plurimum nocere posse in aliis casibus, cum ex spirituum turbatione possit, æger phreneticus fieri, aut stultus, ex violentis perturbationibus convulsiones oriri possint, & pectoris oppressiones, ex quibus febris, epilepsia, apoplexia, & mors sequantur; ad alios deinde morbos transitum faciens, qui solidas partes afficiunt, negat, eos a phantasia fieri posse, & sic multo minus curari. Affert exemplum eorum, qui imaginantur, se esse claudos, nasum sibi crevisse ultra modum, se aut gladio vulneratos fuisse, aut glandibus scloppo emissis: aut cum nullus ex iis revera effectus sit claudus, aut naso deformatus, aut corpore ulla ratione læsus, negat, imaginationi inesse vim hujusmodi morbos procreandi, &, quod consequitur, etiam sanandi.

31. Doctrinam hanc ut explicemus, videtur dici posse, morbos nonnullos a spiritibus, alios a fluidis, alios a solidis originem habere. Quoad morbos primi generis etiamsi admittatur, eos vi imaginationis fibras moventis momento expelli posse, morbi hi, utpote leves, miraculi rationem habere non possunt. Quoad morbos secundi generis, aut vitium est in qualitate, aut in quantitate fluidorum: si vitium est in qualitate, non potest imaginatio vi sua naturali momento pellere morbum; si vero vitium sit in quantitate, & morbus non sit levis, sed gravis, non videtur alio modo imaginatio posse eum tollere momento temporis, nisi excitata crisi; & quatenus, non excitata crisi, momento tolleret, morbus reverteretur: in quo rerum statu cessat semper ratio miraculi. Quoad morbos denique tertii generis, imaginatio neque extemplo, nec per aliquod temporis spatium, quantumvis moveat spiritus & fibras, morbum expellere potest, nisi vitium solidorum a fluidis derivetur, quo in casu idem dicendum esset de tertio genere morborum, quod dictum est de secundo. His porro, quæ modo dicta sunt; cohærent illa, quæ a Nobis dicta fuerunt, cum ageretur de sanationibus tum in genere, tum in specie, quæ miraculo tribuuntur.

32. Dices, alibi a Nobis relatas fuisse historias sanationum morborum non primi tantum, sed secundi & tertii generis, quæ momento acciderunt vi fortis imaginationis, mutorum videlicet, & surdorum, qui loquelam, & auditum illico receperunt, claudorum, qui sani facti sunt, & impotentium ad ambulandum, qui motum momento recuperarunt. At primum respondetur, Nos ea miranda retulisse quæ alii scripserunt, nec ullius fidem ad ea credenda obstrinxisse: & quatenus credibilia, & etiam vera alicui videantur, credentem enixe rogamus, ut animadvertat, ea exempla locum habere in hypothesi magnæ iræ, magni timoris, mortis certo imminentis; non vero in hypothesi fiduciæ tantum sanitatis ab ægro alicujus intercessione obtinendæ; & nemo est qui ignoret, majorem esse efficaciam iræ, & timoris mortis certo imminentis, quam fiduciæ, gaudii, & spei boni obtinendi; cum qua fiducia & spe aliqualis semper timor carendi re desiderata conjunctus esse solet, vim spei & fiduciæ temperans. Oravit David 2. *Regum* 12. pro salute filii, & dixit v. 22. *Quis scit, si forte donet eum mihi Dominus?* In epistola Catholica Beati Jacobi Apostoli legitur *cap.* 5. *v.* 6. *Postulet autem in fide nihil hæsitans; qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur & circumfertur.* Sed hinc non est concludendum, orantes formidare non debere, vel etiam dubitare non de Deo, sed de se, aut de convenientia rei quam postulant; uti bene explicat Suarez *de religione tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 24. In eo, qui ita exardescit, asperum, acrem, audacem, minacem vultum, frontem tristem, labra trementia, venas tumentes, oculos nunc trepidos & exilientes, nunc in uno obtutu defixos & hærentes, capillos erectos, sonum articulorum se ipsos torquentium, gemitus, mugitus, sermonem parum explanatis vocibus præruptum, incerta verba, subitas exclamationes videmus & audimus; & ex ira multos non solum in graves morbos incidisse, sed repente periisse, testantur Valerius Maximus *lib.* 7. *cap.* 2. Plinius *lib.* 7. *cap.* 32. & 57. aliique apud Rejes *q.* 79. *n.* 24. & 25. Similia occurrunt in his, qui magno, & præsertim imminentis mortis terrore perculsi sunt. Quamvis autem repentino gaudio, aut immodica lætitia ob bonum obtentum, vel quod obtentum putarunt, nonnullos mortuos fuisse deprehendamus, Sophoclem videlicet, Dionysium Tyrannum, binas mulieres, apud Plinium *lib.* 7. *cap.* 53. Livium *hist. lib.* 22. *cap.* 7. ceterosque relatos apud Verdries *de æquilibrio mentis & corporis pag.* 153. difficile tamen erit exemplum reperire alicujus, qui apprehendens sanitatem sibi alicujus intercessione obtinendam, sperans & gaudens de bono quod non obtinuit, sed sperat se obtenturum, eas in corpore patiatur motiones quas pati vidimus iratos, & imminentis mortis terrore correptos: quæ omnia profecto suadent, ab iratis, & timore correptis non valere argumentum ad eos, qui ægrotantes vehementer sanitatem desiderant, & se eam consecuturos sperant aut vi alicujus naturalis remedii, aut intercessione alicujus Servi Dei, vel Sancti, de qua tantum re agimus in præsenti. Utque res fiat clarior exemplo, ex Fabricio narrat Sennertus *oper. tom.* 4. *in tract. de arthiritide quæst.* 10. de quodam malefico podagrico, cum duceretur ad supplicium plectendus, eum in medio itinere nuntium insperatum recepisse de venia Principis sibi clementer concessa; tum licet usque ad id tempus omnium membrorum usu caruisset, alacri & expedito motu se in pedes dedisse, annosque postea multos liberum ab omni arthritidis molestia vixisse. Cum porro nemo futurus sit, qui sibi persuadere possit, podagricum prædictum eodem modo sanitatem consequi potuisset, si illi nunciatum esset, Ministrum aliquem Principi acceptissimum pro ejus vita intercedere, incerta tamen adhuc Principis voluntate, ex hoc plane demonstratur, vehementiorem in nobis esse motionem, quæ causam habet a gaudio, ea, quæ causam habet a spe boni obtinendi, quæ timori mixta sit & formidini de re petita non obtinenda. Rejes *in citata quæstione num.* 20. ait, repentinas immutationes humorum etiam compactorum & crassorum, & eorum motus ab animi affectibus proficisci, sed præ omnibus animi affectionibus metum & iram id maxime & promptissime efficere. Joannes Guillelmus Albrecht *in physico tractatu de effectibus Musices*, ubi *de pathematum vi* §. 201. & 202. explicat gaudii de bono obtento efficaciam, & ait, magno sanitatis emolumento ob illud fibras moventes æquali tono sanguinem per vasa libera promovere; & hæc fieri fatetur etiam in spe & desiderio, sed remissius.

33. Si quis dicat, nihil prohibere, quominus vis imaginationis, & desiderii boni obtinendi naturaliter pervenire possit ad eum motionis gradum, ad quem vidimus iram & timorem aliquando pervenisse: primum respondemus non ita facile credendum esse, id contingere, quod nunquam scimus contigisse, quamvis non una, sed prope infinitæ se obtulerint occasiones; deinde, admissa etiam possibili æqualitate inter motiones iræ ac timoris, & motiones fiduciæ ac spei, adhuc indagandum superest, cujus generis fuerint morbi, a quibus nonnulli momento liberati dicuntur ob iram vel timorem, num secundi scilicet, an tertii generis: de hoc enim Relatores non curarunt, sed tantum dixerunt, ex. gr. paralyticos fuisse ob iram, vel timorem a paralysi liberatos, nec soliciti fuerunt de exquirendo paralysis genere; indagandum est, an sanatio momento temporis successerit, momento (inquam) proprie ac stricte sumpto; ut plurimum enim audimus dici momento liberatos nonnullos, qui liberati sunt paulatim, sed tempore breviori, quam fere naturaliter solent; indagandum est, num in citatis exemplis crisis abfuerit, de qua circumstantia altum silentium est apud referentes. De his omnibus sedulo inquiritur, cum examini supponuntur sanationes ad miraculum referendæ: cumque hæc omissa fuerint ab iis, qui narrarunt exempla naturalium sanationum, unusquisque facile cognoscere poterit, ea exempla Nobis non obstare.

34. Posset aliquis asserere, distinguendam esse imaginationem, ex qua fiducia consequitur obtinendi sanitatem per aliquod naturale remedium, ab imaginatione, quæ parit fiduciam sanitatis obtinendæ intercessione alicujus Servi Dei, vel Beati; idemque asserere posset, excitata crisi in primo casu sanationem momento secutam esse

natu-

naturalem, secus autem in secundo: quandoquidem ipsam quoque crisim potest Deus præmittere, usus videlicet naturali instrumento ad sanitatem illi concedendam qui ad Dei Servum, vel Beatum confugit, cujus sanctitatem media illa sanatione vult manifestare. Verum (ut alibi dictum est) aliud est, miraculum in se & coram Deo tale esse, aliud est, miraculum approbari posse ab Ecclesia, quæ judicat duntaxat de externis: ideoque libenter admittimus, istiusmodi sanationem a Deo fieri posse; sed etiam dicimus regulariter non posse uti talem approbari ab Ecclesia, quæ videns crisim, & caussam ejus ignorans, aut judicium suspendit, aut fert pro natura. Ex quibus proinde omnibus concluditur, quantumlibet imaginationi tribuatur, nec eam operari miracula posse, nec illa, quæ tamquam miracula approbantur, posse adscribi ejus vi & efficaciæ, uti recte innuit Bordonius *de miraculis medit. 3. quæst. 15.* proinde sanationes conditionibus præditas, quas supra memoravimus, & sic inter miracula recensitas, Deo agenti supra vires naturæ esse adscribendas; & evidenter credibilem efficere sanctitatem ejus, cujus post mortem intercessione facta sunt; cum miracula, quæ fiunt ad confirmandam fidem, vel ad alicujus indicandam sanctitatem, Fidem & sanctitatem reddant, non sane evidenter veram, sed tamen evidenter credibilem, uti late ostendunt Cardinalis de Lugo *de Fide disp. 2. num. 22.* & Comptonus *in cursu Theolog. tom. 2. dispnt. 7. sect. 6.*

AP-

APPENDIX
AD PRIMAM PARTEM
LIBRI QUARTI.

DISSERTATIO
ACADEMICORUM INSTITUTI BONONIENSIS
DE LONGIS JEJUNIIS.

DE longa omnis cibi, potusque abstinentia propositæ nobis sunt quæstiones duæ. Altera quidem, an ea possit, solis naturæ viribus, in plures non solum dies, sed etiam menses, atque annos produci. Altera vero, an nonnullorum, qui & id fieri posse affirmant, & quomodo possit, declarare conantur, nominatim vero Fortunii Liceti, Gasparis a Rejes, & Pauli Zacchiæ opiniones firmæ stabilesque mansuræ sint, si a Veterum doctrinis, unde ab Auctoribus suis deprompta fuerunt, ad Recentium Medicorum dogmata transferantur.

I. Quod ad primam attinet, commune Philosophorum præceptum est, duas præcipue vias esse, quibus an aliquid esse possit, cognoscamus. Prima (*a*) cum illud aut esse jam, aut extitisse, ostenditur. Altera (*b*) cum ratio & modus, quo idem effici possit, demonstratur. Illa quidem experientia, & observatione absolvitur; hæc autem altius se extollens ad rerum origines conjectura fere tota continetur. Ex quo intelligere licet, (1) excellentiorem quidem hanc esse, & Philosopho magis dignam; sed illam vicissim tanto expeditiorem, alteraque tutiorem, quanto effectuum contemplatione abstrusior est, magisque incerta causarum investigatio. Optimum autem est utramque, si fieri potest, conjungere, sic tamen, ut (2) antequam res quemadmodum fieri possit, scrutari aggrediamur, in eam, an vere aliquando extiterit, inquiramus.

II. Hanc igitur & nos in proposita quæstione rationem sequemur nihil veriti eorum reprehensiones, quibus supervacuum videri possit post traditas a probatissimis Auctoribus, & jam paucis ignotas longarum inediarum historias etiamnum quærere, an extiterint homines, qui diu vitam sine alimento transegerint. Quamquam enim ejusmodi exempla & longe plurima sunt, & plurimorum auctoritate confirmata, (3) inventi tamen sunt alii neque pauci, neque mediocris eruditionis doctrinæque Viri, qui si minus omnia, at certe multa ex iis exemplis, eaque illustriora non modo sibi suspecla, sed omoinn falsa, & conficta esse pronunciarunt. Cujus rei cum existiment satis firma se habere argumenta, non possumus ea sine aliqua saltem animadversione, præterire, ne forte culpemur, quod non bene perpensæ rei tractationem suscipiamus.

III. Principio igitur, ut quæ certa sunt ab incertis, & dubiis secernamus, illud constat, certum aliquem terminum definiri non posse, ultra quem sani homines, & bene valentes jejunium non ferant. Incredibilem enim varietatem afferunt (4) corporis temperies, (5) ætas, (6) regio, (7) anni tempus, &, ut alia mittamus, maximum illud ad gravissima quæque toleranda præsidium (8) consuetudo. Diutius tamen, quam vulgo creditur, & a multis traditum est, homo inediam sustinet. Id universim de animantibus prodidit (9) Redius experimentis edoctus, quibus comperit, nonnulla eorum, & quidem (10) ex calidioribus, quæ minime omnium tolerandæ fami videntur idonea, ultra diem trigesimum sine cibo servari potuisse. De homine autem verissime (*c*) Plinius scripsit, ei non utique in septimo die lethalem inediam esse. Quod vero addit, durasse etiam plerosque ultra undecimum, id quoque (11) recentibus exemplis confirmatum est. Longiora vero iis contigisse jejunia compertum est, (12) quos neque labor, (13) neque æstus, (14) neque vigiliæ, (15) neque sitis exercuerint. Hinc nonnullos (16) e speluncis & cryptis, in quibus solam aquam ad potandum, nacti delituerant, vivos adhuc (17) post vigesimam quartam diem eductos fuisse legimus.

IV. Constat igitur, sanos homines, ultra quam vulgus existimat, famis patientes esse. Sed multo diutius eam ferunt, (18) qui adversa valetudine conflictantur. Ex omnibus autem morbis minus incommodum esse jejunium iis consuevit, qui frigidi vocantur. Inter hos præcipuum locum eo nomine (19) pituitosis & melancholicis assignare licet, quo ex genere sunt moltæ earum ægritudinum, (20) quæ cerebrum, & nervos infestant. Hinc (21) insanientes plerosque, inedia longius producta, minime lædi pervulgatum est. Similitec (22) qui sopore, (23) aut sensuum hebetudine, (24) aut paralysi detinentur, præsertim vero (25) si gulæ, aut ventriculi nervi resolvantur, item quibus nervorum distentio est, ii diu jejunium sustinent. Omnium vero diutissime (26) mulieres ex utero laborantes. Non sic tamen frigidorum morborum proprium est abstinentiam trahere, quin aliqui etiam ex calidorum genere interdum id faciant. Sic multos per acutas febres, toto morbi decursu, jejunasse novimus; alios etiam postquam convaluerint; nonnullis quoque, (27) febre identidem recurrente, abstinentia in longius tempus protracta est. Sæpe autem (28) plures simul morbi concurrunt, quorum complexu nova quædam, inusitata, & plane admirabilis ægritudinis species exsurgit, quæ quo magis a consuetis naturæ legibus aliena est, eo magis ad sustinendum extraordinarium illud vitæ genus, quod secum ferunt continuatæ inediæ, videtur accommodata. Cum autem de implicatis ejusmodi morbis agitur, difficile est de ipsorum duratione judicium ferre. Attamen longi esse fere plerumque consueverunt. Hinc cogitare licet, si forte ciborum fastidium, & abstinentia partem ægritudinis faciant, hæc ipsa fore non brevia.

V. Quamdiu autem durare possint, nemo definiverit. Rerum enim, quæ extra ordinem fiunt, nulla certa præceptio est. Ad plures dies durare jejunium posse, nemo in controversiam vocat: plerique ad menses concedunt: ad annos vero, illud nempe est, quod non pauci omnino negant. Adversus quos si ratione pugnemus, rationes & ipsi opponent, quæ si minus validiores quam nostræ, at certe non infirmiores videantur; sin autem historiis, & factis, omnem iis fidem partim conjecturis, partim testimoniis, partim exemplis, partim etiam rationibus detrahere conabuntur.

VI. Id vero non difficile illis erit apud multos obtinere. Agitur enim de rebus, quæ portentosæ cum sint, hoc ipso communem hominum fidem superant; quæ maximam partem remotæ sunt a præsenti memoria, quarum narrationes, pleræque saltem, non ita diligenter, & accurate sunt traditæ, quemadmodum tanta earum admirabilitas postulasset, aliquæ autem ita etiam neglige ntee, ut (29) neque de genere alimentorum, a quo jejunantes illi abstinuerint, neque de iis, quæ e corpore emitterent, distincta mentio sit facta. Accedit quod hujusmodi jejunii subesse poterant innumeras fraudes sive ad quæstum, (30) sive ad pietatem simulandam, sive etiam (31) ad ostentationem quamdam, & vanitatem instructæ. De quibus ut adhuc vehementiue suspicemur, faciunt, nempe similia longarum inediarum exempla, quibus non credulæ, & imperitæ multitudini, sed gravibus & doctis Viris, Medicis in primis solertissimis,

(a) *VVolf. Ontolog. prop.* 170. (b) *Idem ibid. prop.* 155. (c) *lib.* 11. *cap.* 54.

simis, ipsis quoque (32) Principibus Viris, & (33) Magistratibus egregie impositum fuisse accepimus. Nota sunt, inter cetera, Augustanæ illius (34) Annæ Lamenistiæ, Barbaræ Unnensis, & Moersiensis puellæ Evæ Flegenæ ementita jejunia. Cujus postremæ fraudes atque fallacias dum totos triginta annos latere potuisse legimus, atque in errorem trahere cum infinitos alios, tum vero Guilhelmum Fabricium Hildanum Medicum expertissimum & Conr, Feldhusium, apud quem puella in duodecimam diem custodita, & diligenter observata ferebatur, satis intelligimus, & quasi tacite admonemur, (35) non esse quibuscumque ejusmodi narrationibus fidem adhibendam.

VII. At vero quemadmodum non omnibus id genus historiis fidere prudentis judicii est, ita injusti esset omnes continuo repudiare, quod aliquæ inventæ sint falsa narrantes. Nihil enim reperire esset tam verum, quod eamdem ob causam tanquam commentitium & falsum negare non liceret. Multæ sunt autem abstinentium historiæ, quibus & omnia favent, quæ fidem narrationi faciant, & nihil adversatur, quod demat. Primum enim sunt a Viris fide dignissimis conscriptæ, quorum pars magna rerum narratarum spectatores fuerunt. Conscriptæ deinde ea diligentia, quæ nihil desiderari patiatur (36) sive ad cibum & potum; sive ad utriusque sumendi rationem pertinens; sive ad ea quæ e corpore prodire conspecta sunt; sive ad facultatesquasque, functionesque, atque earum exercitia, ne ipsa quidem (37) morum propensionumque animi notatione prætermissa. Præterea testes producuntur, quos nemo aut propter levitatem contemnat, aut propter malitiam repudiet. Principum, Magistratuum, procerum fides interponitur. Clari, & nobiles Medici, Optimates, (38) Matronæ inducuntur (39) aut privato studio, (40) aut publica auctoritate quæ gesta sunt observantes. Additur quoque (41) de rei veritate dubitatum esse; (42) custodes positos ad observandum; (43) dies noctesque id factum esse; (44) omnia summa cautione acta. Tandem concluditur, nihil doli, post adhibitas diligentissimas inquisitiones, deprehensum fuisse.

VIII. Atque hæc quidem extrinsecus petita sunt. Magnam tamen factis, de quibus agitur, fidem conciliant. Sunt vero & alia quædam in rebus ipsis posita, quibus illæ credibiliores efficiantur. Num longa ista & extraordinaria jejunia, quod, paulo ante indicavimus, plerumque (45) morbi quidam fuerunt inusitati, & novi; aut initium habuerunt a morbis. (46) Magnæ his & extraordinariæ causæ. (47) Ortus, progressio, affectus, universi corporis dispositiones, cetera demum tum adjuncta, tum consequentia, omnia causis ipsis, & sibi mutuo consentanea. Accedit, plura ex his in diversis hominibus, & in longe dissitis regionibus accidisse similiter. Multa demum in istis jejunantibus observata sunt, quæ aut non simulari, aut simulata facile detegi, præsertim a peritis & callidis, & dolum suspicantibus potuissent. Horum alia inediæ non fictæ argumenta sunt, alia saltem non ficti morbi. Ad primum genus pertinent (48) deglutitio difficilis, aut omnino impedita; (49) vomitus; angustiæ, & deliquia, ubi aliquid in os ingereretur; (50) eorum, quæ e corpore emitti solent, cessatio; languor quoque, & marcor corporis universi, (51) ventris contractio, (52) cutis ariditas, pustulæ, fœditates. Ad alterum vero genus spectant horrores, febres, (53) nervorum tum resolutio, (54) tum distentiones; item quæ ad mentem & sensus pertinent, quanquam simulationi magis obnoxia; (55) desipientiæ; (56) propensio in somnum, aut sopor gravis; (57) stupor, hebetudo; visus, (58) vocis, & loquelæ amissio, aut impedimentum, & his similia.

IX. Has igitur notas quæ historiæ præseferunt, nihil causæ apparet, cur eæ non sint habendæ credibiles. Multo minus ut inter fabulas & commenta rejiciantur valebunt (59) argumenta quævis; aut quævis conjectura, quam, ut plerumque fit, non difficile sit in oppositas partes trahere; (60) aut quodvis indicium & testimonium; (61) aut suspicio, etiamsi non omnino inanis, modo ea suspicionis fines non excedat; aut obscurus aliquis rumor inter vulgus pervagatus.

X. Ac de jejuniis quidem per adversam valetudinem diu protractis dictum est. Superest, ut illud etiam quæramus, an ex historiis pariter constet, sanis hominibus concessum esse æque longum tempus, ac de ægrotantibus demonstratum est, vitam sine cibo & potu ducere. Paucis rem expediemus. Si eas tantummodo historias, quemadmodum æquum est, recipiamus, quæ tantam præ se probabilitatis speciem ferant, quanta in hujusmodi rebus requiritur, nullam fortasse inveniemus, quæ luculenter ostendat, quemquam extitisse, qui vel sine ullius morbi interventu jejunare cœperit, vel in jejunio permanserit, integre, perfecteque valens. Namque initium hisce inediis fere est a ciborum saltem fastidio; plerumque etiam incidere solent ventriculi dolores, anxietates, vomitus, & deglutitio impedita. Hæc vero, ut cetera in corpore bene habeant, vel singula, genus morbi quoddam faciunt. In jejunii autem progressu etsi aliqui in speciem sani fuisse dicuntur, id tamen pro illo vitæ statu intelligendum videtur. Atque ideo cum homines isti & bene colorati, & habitu satis pleno, & viribus adhuc valentes, & convenienti ad consueta munia alacritate fuisse narrantur, credibile est, omnia hæc non sine quadam comparatione dici; unde hoc tantummodo significetur, eos non ita extenuato corpore, aut ita infirmos, aut segnes hebetesque fuisse, uti extraordinaria illa vivendi ratio ferre videbatur: ceterum enim non illis id robur, eam facultatem, promptitudinem, atque constantiam fuisse, quibus & perferre, & obire omnia potuissent, quæcumque sani & valentes homines, pro sui quique corporis habitudine, & constitutione possunt.

XI. Hactenus per observationes, & facta demonstrare conati sumus extitisse nonnullos, qui diuturnam inediam sustinuerint. Nunc quando in ejusmodi inediarum narrationibus tantam inesse verisimilitudinem ostendimus, quantam in rerum, quæ rarissime accidunt, & portentorum similes sunt, requirere liceat, tutius jam ad eandem quæstionem de diuturnis jejuniis etiam ratione & conjectura tentandam accedemus. Videndum igitur erit, utrum principiis communi omnium consensu receptis congruat necne, hominem ab omni alimenti genere diu abstinere.

XII. Id vero non licet ante cognoscere, quam intelligatur hoc aliud, unde tanta nobis sit tam frequenter sumendi cibi necessitas. (62) Ubi hoc satis fuerit explicatum, planior tunc erit aditus ad propositam quæstionem an videlicet illa ipsa natura, quæ ceteris hominibus eam necessitatem imposuit, id aliquando efficere possit, ut quispiam extra ordinem communi ista lege solvatur, vel saltem ut alia re aliqua præter cibum & potum eidem satisfaciat.

XIII. Ad primum quod attinet, inter omnes convenit, causam præcipuam, qua impellimur ad cibum capiendum, (63) reparationem esse dispendii, quod assidue fit substantiæ nostræ: minus præcipuam alteram humorum nostrorum in temperatione sibi debita conservationem existere. Ad binas hasce causas contrahentur facile quæcumque aliæ. (*a*) Atque ad utrumque finem alimentorum opera pervenitur.

XIV. Quod corpus nostrum cum (*b*) fluidarum, tum solidarum sui partium dissipationem patiatur perpetuam, (*c*) id cuidam quasi vitæ nostræ necessitati tribuendum est. Corpus enim hoc nostrum ut viveret, ut esset nempe suarum functionum capax, quæ nihil tandem nisi peculiares quædam, ac definitæ motiones sunt, ita construi debuit, ut partes ejus quævis ad motum essent expeditissimæ. Oportuit igitur esse flexibiles. Facilem vero hunc partium flexum optime curavit natura (64) ex innumeris illas contexens minutissimis vasculis efficiensque ut jugis per hæc eadem fluxus humoris esset. Eo fluxu vasis pariter humoribusque provisum est. (*d*) Illis quidem, ut perpetuo sint patientia, neve in se ipsa concidant; collabendo autem solidentur, & obrigescant: (*e*) his vero, ne mora fluorem amittant, aut alio quovis modo corrumpantur.

XV. Istorum autem vasorum extrema non finiuntur similiter. Alia quippe sic (*f*) invicem commissa sunt, ut liquor ex aliis in alia migrans circuitu ad fontem, unde exiit, perpetuo redeat; (*g*) alia in cava quædam hiant minima, & peculiaris formæ, in quæ humores effundunt item peculiares, sunt enim maximam

partem

(a) *Boerh. Inst. Med. n. 436. & 456. Frid. Hoffm. M. R. S. T. 1. P. & cap. 2. n. 3. 4. Fanton. dissert. III. p. m. 44. & 45. & alii innumeri.*

(b) *Boerh. cum alibi tum Elem. Chem. C. & P. 2. Proleg. n. 1. & alii pene infiniti.*

(c) *Boerh. Instit. Med. n. 435.*

(d) *Boerh. Instit. Med. n. 434.*

(e) *Frid. Hoffm. M. R. S. T. 1. Proleg. c. 8. §. 15. Schol. & Phil. corp. hum. cap. 1. prop. 26. 27. itemque cap. 9. pr. 25.*

(f) *Boerh. Inst. Med. n. 245.*

(g) *Idem ibid. 247.*

partem cava ipsa glandularum; (65) alia demum in exteriorem partium ambitum patent, vaporem inde subtilissimum exhalantia. Atque hoc ipso exhalantium vocabulo postremi hujus generis vascula, quotiescumque eorum facienda sit mentio, in posterum appellabimus; quemadmodum secundi generis secernentia, primi vero circumvehentia, appellatione a singulorum officiis ducta, libet nominare.

XVI. Itaque in perpetuo humorum fluxu per universa hæc corporis vasa (66) animantis vita & salus continetur. Hoc uno enim, uti ante dictum est, solidarum partium rigiditas, fluentium vero præcipua vitia præcavantur. At vero hæ ipsæ causæ, quibus vitæ integritati provisum est, quo tempore ex naturæ instituto id faciunt, eodem etiam, quod sane mirum est, in vivantis corporis dissolutionem omnes conspirant. Primum enim descripta vasorum dispositio non ita est ad conservandos, retinendosque in corpore humores comparata, quin magnam eorum partem aut in glandularum cava delabi, suo tempore inde excernendam, aut per aperta exhalantium vasculorum oscula distillari patiatur. Deinde motus ipse humoribus adeo necessarius non potest non eosdem simul & vasa continenter absumere, atque conficere. Ut enim liquorum tam densa moles tamquam ad coagulationem proclivis intra canales, præsertim resilientes, & conicos, cujusmodi vasa sunt nostri corporis, ad (67) remotissimos usque, angustissimos, & præterea mirifica intortos illorum fines perveniat, necesse est, (a) ut vi plane incredibili urgeatur. (68) Hujusmodi vis non alia est nisi vis fibrarum tum cordis, tum vasorum, tum partium, in quas illa miris flexibus diffunduntur.

XVII. Hac igitur vi, quam nemo facile æstimaverit, rapide vehementerque impulsis humoribus, plura consequantur necesse est. Primum extenuatio eorum inexplicabilis; extenuatarum autem particularum, (69) perennis dissipatio. Alterum est vasculorum attritus, & dissolutio; extrema enim eorum tenerrima, laxeque cohærentia incurrentis, violenterque impacti liquoris impetum sustinere non ita possunt, quin (b) aliquæ ex ipsis particulæ abradantur, avellanturque: avulsæ autem dispergantur. Tertio vehemens ille attritus, quo sese mutuo humorum partes, & vasa humores ipsos attenuant, illud etiam efficit, ut ex particularum mire agitatarum dissolutarumque interstitiis (70) calida sese extricent, expediantque corpuscula, quorum summam quidem exilitatem esse, agilitatemque, novimus; naturam vero, (71) ignea ne illa sit, an ætherea, (72) aut sulphurea, vel alia quævis, nostra parum interest definire.

XVIII. Hinc (73) calor ille in sanguine oritur, quem ipse una secum defert, lateque in omne corpus diffundit. Qui utrum idem ille sit Veterum nativus calor, ut (c) Pitcarnius aliique voluerunt, necne, nihil attinet quærere. Vis certe ipsi plane vivifica est, uti de suo calore illi prædicabant; sed una etiam animantis substantiam depascit, in hoc pariter innato antiquorum calori non dissimilis. Ex quo illud, quod ante propositum est, adhuc evidentius constat, vitæ conservatrices causas vivens corpus ad sui dissolutionem tandem perducere.

XIX. Neque id tantum faciunt corporis substantias dissipando, ut hactenus demonstratum est, sed altero etiam nocendi modo, quem initio indicavimus. Humorum videlicet temperiem conturbant, qualitatesque mirifica immutant. Id certe calor iste facit, de quo modo loquebamur, adjutus præsertim ab eo motu, unde ipse ortum habuit. Cruor (d) quippe ab eo usque, & usque subtilior factus, fit etiam acrior; evolante liquidiore parte, magis magisque cogitur, atque densatur; oleis demum, salibusque exsolutis, atque adeo sese efferentibus, longe evadit asperrimus; minus propterea obeundis muneribus suis accomodatus.

XX. His omnibus in certissimum exitium rueret animantis corpus, nisi ejus ruinæ a sapientissima Natura providentissime occursum esset opportuno alimentorum subsidio. Succus ex ipsis singulari prorsus artificio conficitur, qui, post innumeras, planeque admirabiles præparationes, nostrorum naturam induit. Hic deperditas opes restaurat; secretionibus materiam supplet; & corporis formam ita conservat, ut quemvis in eodem statu ne momenta quidem permaneat, perpetuo enim fluxu dilabuntur ejus partes, constans tamen, & diu idem videatur: simul vero benignam humorum temperationem tuetur; caloris enim vim moderatur; lenibus blandisque particulis jam jam perituris subsidio est; quæcumque vero in sanguine immitis, & efferæ naturæ sunt, ea mollit, atque compescit; unde summa inter omnes sanguinem ipsum constituentes partes æquabilitas conservetur.

XXI. Dum vero viventis corporis dispendia commemoramus alimentorum usu reparanda, illud etiam intelligi volumus, quod & multo gravissimum est, & assidue fit, efficacissimi illius sive spiritus, sive succi a cerebro per nervos ad excitandas, roborandasque partes corporis universas decurrentis. Est porro & hinc a nutritione instaurandus. Namque animantia quæ ex inedia pereunt, quoad licet conjectura consequi, non defectu (74) crassioris humoris, cujus adhuc satis plena sunt eorum vasa, sed potius vitalis hujus laticis inopia extinguuntur. Ejus quidem magnam partem, & fortasse meliorem ab aere (e) suggeri, recepta opinio est. At neque desunt quæ nobis indicio sint, ipsis quoque alimentis partem ejus non minimam deberi.

XXII. Jam vero causas exposuimus, quibus ad alimenta sumenda mortales compelluntur. Nunc jam ad illud accedere propius licebit, quod nobis ad investigandum propositum fuit, an existere aliquis possit, in quem causæ istæ non tantam vim habeant, quin lege ista communi solutus diu vitam cibi omnis, potusque abstinens ducat. Patet autem, lege ista eum solutum fore quem &, manente vita, gravissima illa premant naturæ dispendia; & laudabilis mitisque humorum temperatio etiam sub diuturna inedia non deficiat. Quare his duobus disquisitio hæc omnis continebitur, altero videlicet an manere possit hominis vita sine tanta viventis substantiæ jactura; altero autem an possit humorum temperies, inter longa jejunia, si minus integra servari, saltem non omnino labefactari atque corrumpi.

XXIII. Modo autem nihil repugnare videtur, quin utrumque extraordinaria quadam ratione cuipiam concedatur. Namque ut primum de viventis corporis dispendiis dicamus, non videntur hæc ad vitam usque adeo necessaria, quin ea possint, tametsi minima illa fuerint, adhuc salva, utcumque saltem, consistere. Enimvero non alio demum animantium vita continetur, nisi perpetuo humorum circuitu. De hoc Philosophi omnes, Medicique nostrorum temporum uno ore consentiunt. Circuitum vero hunc faciunt tum fibræ cordis, & reliquæ omnes, vasorumque in primis, alternata contractione impertem per sa humorum massam indefinenter agitantes, & promoventes; tum liberæ vasorum, quæ transvehentia vocavimus, atque undequaque patentes viæ; tum denique ipsa cruoris ad fluendum apta dispositio. Cum vero fibrarum vis omnis sit a nervorum latice in eas perenniter influente, necessa omnino erit, ut perennis item fit in cerebri glandulis ejusdem secretio. Igitur istud quoque, præter modo memorata, ad vitam animantis erit pernecessarium, ut inter secernentia vasa, ea quæ ad cerebrum pertinent, ab officio non cessent suo. Tum enim & fibris vires non deerunt ad liquores circumagendos; (75) nec deerunt universo corpori sensus & motus, duo illa videlicet, quæ, nisi se prodant extriosecus, vix poterit animal vivens a non vivente distingui.

XXIV. His igitur omnino carere vita non potest: cetera vero non ad simpliciter vivendum, sed magnam partem ad commode salubriterque vivendum requiruntur. Neque enim perennis ille circuitus, quo uno vitam contineri dictum est, ita ceterorum corporis vasculorum, aut eorum qui inde prodeunt, liquorum subsidiis indiget, ut sine ipsis non sit integer adhuc permansurus. Nam ad vascula quod attinet, nullum aliud eorum genus, præter ante memorata transvehentia, humores eo reducunt, unde primum discesserunt; sed alia eosdem, quemadmodum indicatum est, in certa cava deponunt ad definitum tempus servandos; alia excrementorum forma dimittunt; alia vaporis in speciem dispergunt. Quapropter vel si penitus occluderentur, modo transvehentia illa paterent, sese in hæc reciperent circumeuntes humores, neque ab incepto cursu unquam desisterent.

XXV. Quæ vero e corpore aut excrementi aut hali-

(a) *Bellin. de M. lib. prop. 30. Boerh. Inst. Med. n. 216. & alii passim.*
(b) *Boerh. ib. n. 435. 462. Santorin. de nutr. anim. n. 4.*
(c) *Elem. Med. lib. 1. cap. 4. §. 2.*
(d) *Boerh. Instit. Med. num. 455.*
(e) *Guliel. de N. & C. Sang. n. 33. Boerh. l. c. n. 437. Hoffm. in præf. ad M. R. S, itemque T. & P. 1. cap. 3. prop. 11.*

tuum forma prodeunt, ea vel ad expurgandum sanguinem, vel ad chylum conficiendum, vel ad molliendas, lubricandasque partes, vel ad alios minus necessarios usus sunt comparata. Modo his notabiliter imminutis, fortasse etiam deficientibus, diu protrahi vitam posse manifestum est. Sanguis enim non tam magno dispendio expurgabitur, si non item tam multa in ipso excrementa progignentur. Quæ vero ad chylum conficiendum faciunt, ea inutile esset, ubi chylus per inediam deficit, excerni tanta copia. Flexiles tandem esse corporis partes, atque humectas, id certe partibus ipsis utile erit, sed multis tamen non adeo necessarium, ut si ea mollitudo etiam non parum infra consuetum gradum consistat, continuo animalis corpus magnum aliquod malum sit subiturum. Poterunt igitur hæc aut ad minima redigi, aut etiam, vita non cessante, cessare. Cui servandæ id unum sufficiet, cerebro materiam non deesse ad liquorem nervis suppeditandum, quo & roborentur ipsi, & partibus, ad quas perducuntur, vigorem, motum, & sensum largiantur.

XXVI. Jam vero si (76) perspiratio illa insensibilis, quæ juxta Sanctorii calculum una excedit omnium summam, quæ excernuntur e corpore, eo perducatur, ut minima sit; neque enim credibile est, posse unquam omnino nullam existere; si e renibus urina non fluat, si & saliva, & mucus, & alii eorum similes humores in oris, in ventriculi, in cava demum intestinorum depluentes vel parcissime extillentur, vel postquam ea loca convenienter humectaverint, per lacteos ductus, (a) uti fere consueverunt, in speciem lymphæ in sanguinem revertantur, tum vero quantulum illud erit, quod ex humano corpore decedet! An non jactura omnis ad unum liquoris nervorum dispendium erit deducta?

XXVII. At vero huic quoque is modus ponendus est, quo non minorem natura ferat. Ponetur autem, si & principium animi facultatum, & exteriorum sensuum, & motus exercitia ad minima contrahantur. Tollatur ergo (77) incredibilis illa spirituum dissipatio, quam in meditando experimur, in animi perturbationibus, in perpetua fere applicatione sensuum ac infinitam hanc rerum varietatem, in incessu, in cursu, in sermone, in musculorum, lacertorumque contentione, ceterisque corporis defatigationibus. Addatur ad hæc quidquid auferunt spiritalis substantiæ quæcunque (b) excernuntur e corpore, quæ porro aut non excerni amplius, aut minima copia excerni possumus. Addatur & illud præterea, quod in peristalticas viscerum motiones insumitur, quando has quoque in diuturna inedia non otiari quidem, at certe consuetos labores non ferre, non cibos atterere, non urgere chylum, non fæces provolvere manifestum est. Ac rebus ad tantum compendium redactis, (78) cognoscemus tum demum, quam modicos sumptus sentientis moventisque facultatis, quæ supererunt, functiones sint allaturæ.

XXVIII. Quæ hactenus diximus, nemo certe ad arbitrium, aut ad susceptæ opinionis commodum excogitata esse judicabit, modo tantisper velit animum ad celebriores abstinentium historias, advertere. Nullam quippe reperire licet, quæ sensibilia excrementa vel suppressa omnia, vel maximam partem diminuta fuisse non commemoret; insensibilis vero perspirationis notabilitee deficientis indicia non contineat luculentissima. (c) Puellæ Consolentaneæ vel unguinosæ illæ sordes defuerunt, quæ cutem fœdare solent. Cutis porro ipsa frigida ei fuit, ac sicca, vixque ullo motu incalescebat. In Martha vero Tailer sic pruriginosa fœditate exasperata memoratur a Sampsonio, ut aliquando lacte abluenda fuerit. Cum autem sic exasperatur cutis, tum nempe Medicis non leve indicium est, aut defecisse penitus, aut summe imminutum esse insensibile effluvium. Quod si in Judæa P. Michelotti unguinosa illa materies e sebaceis glandulis adhuc exibat, ejusmodi tamen visa est clarissimo Auctori, ut crassitudine sua subtilissimum illud effluvium potuerit cohibere: ac revera cohibitum fuisse, aliis præterea de causis conjectatus est. Ceterum neque oleagineum istud, neque cetera minutiora excrementa in hac re tanti sunt facienda, ut, si forte aliqua prodire conspiciantur, quemadmodum in Spirensi, aliisque abstinentibus vere prodiisse, ex historiis habemus, continuo magnam aliquam jacturam fecisse eorum corpora, sit dicendum. Namque & unguen illud tenax est diutissimeque cuti adhærescit, ut propterea renovari tam cito non debeat; & excrementa reliqua, uti lacrymæ, & muci non assidue ab oculis funduntur, aut e naribus manant. Ac si forte liquoris tantillum ab istis abstinentibus, potius ad os ventriculumque humectandum, quam in potum, multoque minus in alimentum sumatur, uti Judæa illa fecisse nonnumquam dicitur, id utique poterit hujusmodi excrementis sufficere. Satis certe fuit Puellæ illi Lucensi, cujus Sennertus meminit, ad urinam reddendam, sola aqua, sine alio quovis cibo victitasse. At vero, quomodo vivebat illa? Nempe (79) languida, somnolenta, taciturna. Ut facile sit intelligere illud alterum ei accidisse, quod accidere oportere hujusmodi hominibus, præter excrementorum defectum, ante memoratum est, ut summa vivifici laticis per nervos decurrentis inopia laborarent. (80) Id sane de aliis quoque historiæ testantur, in quibus vel (81) perpetuus in lecto decubitus, vel (82) jacendi forma mortuorum similis, vel (83) segnities quædam singularis, vel (84) sensuum torpor, vel (85) membrorum tremor, aut (86) quasi paralysis, & resolutio, vel perturbatio mentis, & id genus alia notantur aperte significantia, naturam functiones a liquore nerveo pendentes ad summam illam, in qua tunc vivebatur, ejus liquoris egestatem accommodasse.

XXIX. Ubi ergo eo devenerit hominis vita, ut tam angusto functionum numero contineatur, quæ hoc ipso quod paucæ sint, & parum vegetæ, minimam etiam inferant humorum, atque spirituum consumptionem, dubium non videtur, quominus quidquid in corpore est residuum, inedia vel longius producta, dicto non sit dispendio suffecturum. Omnia usui sunt in summa egestate. (87) Pinguedo, (88) & quidquid est humoris albi, præsertim si paullo crudior fuerit, hæc tandem in restitutionem amissorum convertentur. Si qua vero in ejusmodi viventibus amittuntur, & dissipantur, longinquitate temporis, fortasse ad nervorum liquorem, ut sæpe dictum est, redigentur.

XXX. Jam vero liquor iste nonne (89) in purissima lympha constituitur, particularum plena, quæ subtilissimæ sunt, summeque actuosæ? Lympham autem istiusmodi quid vetat eo reverti, circuitu quodam, unde dimanavit? Id certe (d) opinati sunt multi, neque rationibus adeo infirmis. Actuosæ vero partes quis unquam animo comprehenderit quam sint exiles? Profecto si ei datum esset, eas in unum cogere, quantillæ molis esset, quod inde concresceret? Nec omnia igitur, e quibus nervorum latex constituitur, extra corpus disperduntur, & ea, quorum dissipatio vitari non potest, non ejus molis erunt, cui resarciendæ subtiles aliæ particulæ e crassioribus succis per repetitos circuitus exsolutæ atque in libertatem assertæ non sufficiant.

XXXI. At enim has quoque necesse erit exhauriri tandem per inediam fortasse etiam non adeo diuturnam. Id ubi contigerit, qui poterit cerebro tantopere necessaria nervei succi materies subministrari? Effœtum jam erit, atque omnino iners quidquid humoris in vasis continebitur. Effœtum autem & iners? immo vero nimis actuosum; acerrimum videlicet, & summa vi ad nocendum. Jam enim cessavit incensibilis perspiratio, urinæ cessarunt, cessarunt etiam excrementa cetera, quibus omnibus sanguis expurgabatur. Qui ergo fieri poterit, ut impuritatibus istis intus retentis non contaminetur, non amittat sibi congruam temperationem, non in liquamen abeat prorsus inutile, atque adeo ipsi vitæ infestum? Accedit & illud, quod humorum massa numquam non eadem permanens, numquam recenti chylo refecta, non poterit mutuo suarum partium affrictui tandiu resistere, nec tanti caloris, quantus viventis corporis est, adeo vim sustinere, ut summam acrimoniam non contrahat, aut progressu temporis tandem non conficiatur.

XXXII. Et ecce jam eo devenimus, ut nobis de altera illa causa dicendum sit, quæ homines ad sumendum cibum impellit. Nunc igitur explicandum est, qua ratione humores possint in tam insolito statu temperiem sibi debitam retinere. Huic vero quam paucissimis satisfactum erit, si rursum repetamus, intemperiem hanc sanguinis, quæ alimentis præcavetur, præcipuum sui auctorem habere motum ejusdem circularem. Huic enim attritus ille assiduus, & inde ortus calor debetur,

(a) *Boerh. inst. Med. n.* 105. *Hoffm. M. R. S. T.* 1. *P. P.* 2. *cap.* 6. *prop.* 13.
(b) *Hoffm. l. c. sect.* 2. *cap.* 7. *prop.* 16.
(c) *Circf. pag.* 66.
(d) *Morgagn. adv. anat. v. animadv.* 6. *Boerh. inst. Med.* 292. 300.

tur, quibus demonstratum est, humorum temperationem labefactari. Itaque si ponamus, ex una parte (90) motum hunc, qui agendi atque immutandi vim habet, ita se remittere, ut ad summam, cujus capax est, moderationem deveniat; altera vero ex parte fluidum, quod immutari debet, eam acquirere vim resistendi, qua se nimis atteri non patiatur; fieri poterit, ut amborum virium momenta sic temperentur, ut alterum alteri non multum prævaleat. His positis, quæ certe nihil repugnare videntur, jam illud quoque consequetur, ut molecularum glutinosarum attritio, calidorum corpusculorum exsolutio, initiorum sulphureorum, salsorumque explicatio duntaxat sit tanta, (91) quanta possit sanguinem liquidum reddere, excalefacere autem plus justo atque asperare non possit.

XXXIII. Quod vero sanguinis circularis motus in istis jejunantibus remissior fuerit, humores vero magis eidem obsistentes, quam fere consuerunt (92) multa in historiis narrata non obscure significant. (93) Pulsus arteriarum in plerisque languidus fuisse dicitur, parvus, contractus, in aliis etiam obscurus, ac fere nullus. (94) Calor item moderatus ut plurimum, quandoque etiam ita remissus, ut vix tactu perciperetur, aut excitaretur ad motum. Nemo autem ignorat, (95) arteriarum pulsu vim cordis qua sanguis in orbem agitur, (96) calore autem attritum, qui ejus partes exsolvit, manifestum reddi. Præterea (97) fœminæ magnam partem fuerunt abstinentes hujusmodi; (98) & plurimæ quidem melancholicæ, & pituitosæ. His vero, quis nesciet, (99) humores circuitu ferri pigro & lento, (100) neque admodum esse ad acutiem atque ad incalescendum proclives?

XXXIV. Nemini vero incredibile videri debet, humorum massam in tam insuetam constitutionem posse componi. (101) Magnis id fit, atque efficacissimis causis. Plerumque inediæ istæ, repentinæ præsertim, suum (102) a vehementi aliqua febre initium habuerunt. Febres autem acutas in primis quispiam ignorat, (a) post Sydenhamii observationes & monita, hoc etiam præstare inter cetera, ut sanguinis constitutio ad novum aliquem corporis statum, aut ad insuetatam vivendi rationem aliquam accommodetur? Ceterum ad summam istam inediam sensim, & certis quasi gradibus ascenditur. Febres, ut dictum est, universum corpus affligunt. (103) Statim caput, & nervi tentari solent. (104) Doloribus modo hæc, modo illa pars excruciatur, stomachus vero in primis. Incipit ergo cibos fastidire, ingestosque rejicere. A solidis initio abstinetur; liquidis aliquandiu victitatur: sed hæc quoque temporis progressu repudiantur. Interea gula, stomachus, intestina, venter universus sic contrahuntur, ut si quid ore sumatur, ne deglutiri quidem possit, nedum stomacho retineri. Id magno sane periculo tentatum fuisse in nonnullis, historiæ narrant, qui vel tantillum liquoris in fauces aut ventriculum coacti demittere, (105) pene suffocati sunt. Natura igitur a cibo minutatim desuescens, minutatim etiam corpus ad novam illam vivendi formam disponit. Quandoque etiam in hisce corporibus novum aliquid identidem molitur, non alio, ut verisimile est, consilio, nisi ut collabentem eorum temperationem redintegret. Ita in Adolescente illo, cujus supra ex Blairio meminimus, vehementissimas febres per intervalla concitavit.

XXXV. Enimvero non illi deerunt unquam infinitæ propemodum viæ, nobisque ignotissimæ, quibus ubi necessitas postulaverit, aut diffidentes inter se humorum partes in ordinem & consensionem reducat, aut redundantes exturbet, aut suppleat deficientes. Id assidue facit in sanis corporibus cum innumeris aliis præsidiis, tum vero omnium efficacissimo aere inspirato. Cujus vires admirabiles plane atque vivificas non defuerunt, qui ad ejusmodi abstinentes sustentandos advocaverint. Hos paullo quidem liberius philosophatos esse, fatendum est: sed contendere tamen quispiam eorum posset, se non omnino inanibus conjecturis ad ita philosophandum accessisse. (106) Inesse enim in aere invisibilium, atque omnigenam virtutem habentium corpusculorum infinitas copias. Horum non minimam vim (107) in viventium corpora penetrare, nobilium Philosophorum opinionem esse, neque improbabilem. (108) Adhærere vero ea viventium ipsorum substantiæ, atque adeo accrescere, argumento esse, inter alia, (109) tum auctum citra sensibilis alimenti additionem nonnullorum pondus, tum præcipue (110) immania quædam, & omnem assumptorum mensuram longissime excedentia profluvia. Quibus si aerei thesauri materiam sufficiunt, neque enim aliunde hauriri possunt, quæ tanta copia profundantur, multo magis sufficere abstinentibus nostris posse videtur occultum aliquod pabuli genus, quo eorum corpora in summa illa usitati cibi penuria a ruina, & interitu vindicentur. Nos vero a subtili hoc philosophandi genere abstinebimus, neque ex isto aeris ceteroquin locupletissimo penu quidquam delibabimus, nisi ad summum subtilissimos aliquos spiritus, quibus nostrorum jactura & defectio, ubi opus fuerit, compensentur. Cetera, quæ in aere insunt crassiora corpuscula, ad eas inedias reservari commode poterunt, si forte contingent in posterum; neque enim antea contigisse liquido constat, in quibus abstinentium habitus, color, vires, & cetera id genus, perinde ac in sanis hominibus, conserventur.

XXXVI. Expediti jam a prima quæstione ad alteram descendemus, in qua propositum est nobis quærere, an eorum, quos initio nominavimus, opiniones cum hodiernæ philosophiæ doctrinis sint congruentes. Non erit autem difficile quæstionis hujus finem pervidere, si animum ad ea, quæ a nobis in superioribus dicta sunt, advertamus. In quibus explicandis idcirco prolixiores aliquanto fuimus, ut nobis in hac altera parte liceret esse breviores.

XXXVII. Tantorum autem Virorum sententias ea æquitate interpretabimur, quam eorum auctoritas, & singularis doctrina videntur postulare. Neque dubitamus, quin hac ratione non admodum a se invicem, neque a communibus recentiorum Medicorum placitis dissentientes videantur. Primum ergo Fortunii Liceti opinio est, nutritionem neque cuicumque animanti, neque semper esse necessariam, ut vivat. Cum enim in confesso sit, nutritionem idcirco institutam esse, ut humidum radicale dictum reparetur, quod a nativo calore indesinenter absumitur, sequitur ejus necessitatem cessaturam esse, si humidi istius cesset consumptio. Hanc autem consumptionem tolli oportere, si caloris & humidi ea fuerit æqualitas, qua alter alterum, viribus saltem, vel nullo modo, vel parum admodum superet. Ubi ergo hæc æqualitas inducta fuerit ex Liceti sententia ablata omnis jam erit nutritionis necessitas; & homo, quamdiu illa durabit, ciborum non indigebit, unde jejunium feret. De qua Liceti sententia illud tantummodo sumimus, quod ipsius quasi basis & fundamentum est, æqualitatem scilicet illam nativi caloris & humidi primigenii. Hujus igitur nomine si æqualitatem intelligat non absolutam quidem & perfectam, quæ videlicet nihil omnino de animantis corpore decedere patiatur, sed aliam quandam, quæ absumi aliquid, modicum quidem illud, sed tamen aliquid absumi non recuset; tum vero hujusmodi æqualitas parum aut nihil aberit ab ea temperatione virium, quam inter circularem motum, & humorum densitatem posuimus. Nulla enim in re caloris illius atque humiditatis notas magis expressas, quam in sanguine ipso, & ejus motu circulari, unde omnis caloris origo est, inveniemus.

XXXVIII. Quod attinet ad P. Zacchiam, is nativi caloris pabulum quærit ab humore crudo & pituitoso in jejunatis corpore aggregato. Hunc non alium potiorem ob finem existimat a natura progigni, nisi ut externi alimenti defectum, si quando opus fuerit, suppleat. Nonnullas tamen conditiones necessarias esse, ut hoc alimento contenta sit natura, neve indigeat externi. Primum caloris debilitatem, ex qua major nascatur pituitæ copia, & inde appetentis facultatis satietas; deinde pororum cutis constrictionem, qua fiat, ut ne calor adeo dissipetur; denique naturam quandam aeream & unguinosam in humoribus, qui nutrimenti loco substituuntur, ne forte, si unice frigidi & humidi essent, calorem, uti in vulgari flamma contingit, extinguerent. Porro in hac pituitosi humoris copia, quam Zacchias ex animantis penu depromit ad innati caloris vim sub diuturna inedia sustentandam, non est difficile ea agnoscere, quæ supra N.° XXIX. proposuimus. Cetera, quæ tanquam conditiones ad insuetum hoc nutritionis genus requiruntur, minimo negotio ad ea quæ hic illic dicta sunt, revocantur. Debilitas enim caloris ducitur ab ante memorata circularis motus moderatione; pororum constrictio nemini in mentem non veniet, insensibili perspiratione deficiente, vel imminuta;

(a) Observ. Med. circa morb. acut. hist. sect. 1. cap. 4.

oleosa demum & aera illa qualitas partim ab ipsa pinguedine, partim a spiritibus ex aere attractis deducetur.

XXXIX. Paulo difficilius est ad traditas doctrinas pertrahere, quæ a Gasp. a Rejes afferuntur. Inducit quippe nativi caloris a corde influentis exstaticum quemdam statum, sic eum appellat, aut suspensionem, ob quam in corde velut circumscriptus ad reliquum corpus aut nihil, aut certe parum se diffundat: unde in corde ipso, & præcipuis non longe dissitis partibus officia quidem sua, remisse tamen, adhuc præstet; at vero aliæ remotiores ab influente illo calore quodammodo destitutæ, & solo insito sibi, & nativo fruentes quasi mortuam quamdam vitam degant. Hinc a functionibus suis, in primis vero ab alimenti attractione quasi deficiunt, cujus etiam non admodum indigent, quod multo minus, quam antea resolvantur; unde quod sibi opus est ex redundantibus in corpore humiditatibus assumant. Hæc igitur ab eruditissimo Viro proposita sunt. Quæ, ut verum fateamur, paulo duriora videri possint vel iis ipsis, qui Veterum placitis de influente, atque insito calore imbuti sunt. Attamen si ea, quemadmodum nobis propositum est, aliquantum molliantur æqua, ut diximus, interpretatione, non ita a nostris doctrinis, uti primo aspectu apparent, aliena videbuntur. Notum est, circularem motum eo magis languescere, quo vasa, per quæ sanguis circumagitur, a corde fiunt remotiora. Igitur posita motus hujus toties memorata moderatione, & præterea oscillandi facultate, quæ in fibris inest aliquantum debilitata, calor in partibus a corde remotioribus infra consueti caloris gradum se remittet. Minus enim a præterfluente liquore urgebuntur extrema vascula; minus hæc resilient adversus liquorem ipsum; deterentur minus; minus dissipabuntur dissoluta corpuscula: ex quibus sequitur, non tantam fore nutritionis necessitatem. Ceterum illud in isto Auctore nemo non probabit, quod etsi in nova ista opinione producenda ingenium & ipse suum experiri voluit, non ei tamen sic adhærescit, quin alienis etiam se facilem præbeat; quod sane perrarum est ab iis obtineri posse, qui novum aliquod excogitarunt. Hinc & liberum cuique judicium relinquit, & raris istis abstinentiis non unam omnibus fuisse causam existimat. Neque enim Sennerto assentitur, qui earum, uti determinati cujuspiam effectus, sic determinatam causam fuisse, contendit. Oppositum enim ait accidere in ceteris corporis ægritudinibus, quæ ut plurimum a diversis, quandoque etiam contrariis caussis oriuntur. Quapropter id quoque de hisce inediis credibile esse, eas videlicet pro naturæ, ætatis, temperamenti, & morbosorum eventuum diversitate, varios multiplicesque ortus habuisse. Hinc non paucis consuetudinem auxilio fuisse, ad paucorum dierum jejunium sustinendum. Alios etiam aere ali potuisse, uti Marc. Donato, & Quercetano placuit eos præsertim, qui agiliores sicciores que fuissent, & quibus nulla essent excrementa. Nonnullos pariter sola aqua, cujus potu usi essent, victitasse. Sennerto demum nullam fuisse causam cur communem Jouberti, Langii, aliorumque sententiam non reciperet, qui pituitam, frigidosque ac crassos humores, illo indigentiæ tempore, in sanguinis, & partium naturam converti, calore præsertim summe remisso, statuerunt, exemplo ab animantibus & stipibus ducto, quas simili nutrimento diu persistere ac vivere, quotidiana experientia comprobavit.

N O T Æ

AD NUM. I.

(1) Excellentiorem quidem &c. Huc referri possunt, quæ habet Aristot. 1. *Metaph. cap.* 1. ubi loquens de arte, & experientia, eos dicit putari sapientiores, qui artem tenent, quam qui experientiam tantum habent, quod *illi causam sciant, hi vero minime*.

(2) *Antequam res &c. in eam an vere &c. Quemadmodum enim tum causam rei exquirimus cum eam esse tenemus, interdumque simul utrumque perspicuum est, nec tamen ante qua causa rei sit cognosci potest, quam esse sciatur: sic rei essentia sine eo, an sit, cognosci nullo modo potest*. Arist. *Post. analyt. lib.* 2. *c.* 9. ex versione Perionii.

II.

(3) *Inventi tamen sunt alii &c.* Inter hos nominat Gasp. a Rejes (*Elys. juc. quæst. camp. q.* 58. *n.* 7. *&* 27.) Lupeum, Gentilem, Valeriolam, Brasavolam, Harvetum. Quibus addi possunt recentiores alii, præsertim vero Geor. H. Velschius (*Eph. A. N. C. an.* 3. *obs.* 33.) & Lucas Schrockius in Schol. ad observationem Helwigii de Virginis Norimbergensis mira abstinentia, quam reperire licet in Th. Boneti Med. Sept. *lib.* 3. *sect.* 3. *cap.* 5.

III.

(4) *Corporis temperies*. Picrocholis adversam esse inediam, a pituitosis autem non ægre ferri, scripsit Hipp. *de vict. rat. in acut.* Rationem reddit Gal. *com.* 2. *n.* 29. 30. qui præterea de temperamentis universim quidem (8. *Meth. cap.* 3.) pronunciat nonnullis non magnopere incommodam esse inediam plurium dierum, aliis etiam utilem; de calidis autem & siccis (*lib.* 10. *cap.* 5.) speciatim asserit, adversissimam eis esse; addens, calida, & sicca temperamenta se intelligere, sive ea ex prima origine talia sint; sive ex victu, & immodico labore, & animi perturbationibus, & regione, & cæli statu, sub quo etiam anni tempus comprehendit. Cum his conveniunt, quæ habet Avicenn. *lib.* 1. *Fen.* 3. *doct.* 2. *cap.* 7.

(5) *Ætas*. Redius (*Tr. degli anim. negli anim. viv. p. m.* 83.) postquam de animalibus dixit, quæ per hyemem cibum non capiunt, hæc addit: *Negli altri animali giova molto la robustezza, e l'età per poter lungamente soffrir la fame*. Vid. etiam Hipp. 1. *aph.* 13. Cels. *lib.* 1. *cap.* 3. Avicenn. *Can. lib.* 4. *Fen.* 1. *tr.* 2. *cap.* 8.

(6) *Regio*. Vide quæ antea (n. 4.) de temperamentis ex Gal. 10. *Meth* notata sunt.

(7) *Anni tempus*. Quid afferat discriminis anni diversa tempestas ad ferendum jejunium ostendit Redii experimentum in ejusdem speciei animantibus, sed non eadem tempestate sumptum. Aquilam totos viginti octo dies sine cibo vivam servavit: aliam similem, diebus canicularibus, viginti unum tantum, *Tr. degli anim. viv. negli anim. viv. p. m.* 82. Vid. Hipp. 1. *aph.* 15. Mercurial. *com. in lib. Hipp. de rat. vict. in acut. p. m.* 425. *Sebiz. de alim. facult. lib.* 5. *probl.* 90.

(8) *Consuetudo*. De hujus vi in portentosa inedia producenda egregia protulisse dicitur Pechlinus (*medit. de aere, & alim. defectu cap.* 12.) a Schrock *Schol. ad obs. Helwig. supra cit.* & a Stalp. Wiel. *Schol. ad obs.* 15. *Cent. post. p.* 151.

(9) *Redius. Degli anim. negli anim. viv. p. m.* 82. ubi hæc habet: *Gli animali non muojono così prestamente per cagione del digiuno, come crede il volgo*.

(10) *Ex calidioribus &c.* Canes aliquos sine cibo, & potu usque ad quartum, aut sextum diem supra trigesimum vixisse Auctor testatur: Catellum etiam per æstatis calidissimos dies usque ad 25. durasse, atque ultra etiam duraturum fuisse, nisi famis furore percitus ex editissima fenestra exsiluisset. Minime omnium famem ferunt mures domestici pariter, & sylvestres. Vid. alia hujusmodi experimenta apud eumdem Auct. *l. c.* Gallinam quoque totos 80. dies famem sustinuisse tradidit Fr. Mendoza *lib.* 6. *probl.* 24. referente Stalp. Wiel. *p. m.* 161. Nobis compertum est, Felem per incuriam clausum in loco, in quem ne mures quidem penetrare poterant, vivum adhuc ibi inventum esse post trigesimum primum diem. Forasse aliquamdiu adhuc vixisset; nam inde prodiit cruribus sese non omnino invalide sustentans. Erat quidem ad extremam maciem redactus, & quod notabile est, fere depilis. Nihil tunc edit præter pisciculum sibi oblatum, sed aquam avide ac sæpius bibit.

(11) *Recentibus exemplis confirmatum est*. Quæ memorat Schrock *l. c.* Schurig. Chylolog. *cap.* 4. Stalp. Wiel. *l. c.* & alii ante ipsos. Inter hæc exempla notabile est allatum a modo memorato Helwigio, eoque magis, quod in ea temperie acciderit, quam minime omnium ad tolerandam famem idoneam esse, dictum est. Fuit hæc Norimbergensis Virgo gracilis habitus, temperiei calidæ, & siccæ, quæ ob odium & dissidia se abdiderat in suprema ædium, ibique 18. fere dies mansit sine cibo, & potu;

potu; via enim confiderari meretur, quod buccellam panis aqua madefactam post 16. diem tantummodo lambere cœperit.

(12) *Quos neque labor. Ubi fames, laborandum non est*, inquit Hipp. 2. *aph.* 16. idem repetens *de vic. rat. in morb. acut.* addens præterea, calores inedia vitandos esse. Celsus quoque *lib.* 2. *cap.* 2. *Si quibus*, ait, *de causa futura inedia est, labor omnis vitandus est*. Luc. Tozz. *com. in aph.* 13. *sect.* 1. *sedentariam*, inquit, *vitam agentes jejunis sunt patientiores*.

(13) *Neque æstus*. Æstus nomine inter alia aeris ambientis fervorem a nonnullis intelligi testatur Gal. qui vocem hanc interpretatur *com.* 7. *aph.* 13. Quare huc faciunt, quæ supra de anni tempore dicta sunt, tum quæ ex Hipp. *de rat. vic. in acut.* allata sunt, cum de vitando per inediam labore diceretur. Galenus quoque inter cetera quæ faciant, ut homines in morbis acutis usque ad septimam diem citra ptisanæ sorbitionem, alimenti ceteroquin tenuis, sufficiant, enumerat hoc etiam, ut ambiens aer non sit calidus. *V. com. in lib. Hipp. de rat. vict. in acut. com.* 1. *n.* 43.

(14) *Neque Vigiliæ*, Vigiliam edacem vocat Hipp. *lib.* 6. *Epid. sect.* 4. *n.* 18. Rationem hujus affert Gal. *in comm. Dissipat*, inquiens, *vigilia, insito calido, dum exterius emicat, secum haud exiguas corporeæ substantiæ particulas educente*. Aliam quamdam causam adducit Avicenn. *lib.* 3. *Fen.* 13. *Tr.* 2, *cap.* 12. ob quam vigiliæ famem commoveant. Sed his omissis, nimis notum est quid conferat somnus ad jejunium sine noxa tolerandum. Id passim confirmant Scriptores exemplo ferarum natura sua longos somnos trahentium. Has vel ipsi Erasistrato consideratas fuisse, ex Gal. constat *cap.* 9. *de Venæ sect. adversus eumdem. V. infra N. XVII. not.* 69. Id ipsum Fr. Baconus, inter alios innumeros, sylva sylv. *n.* 697. notavit, *animantia*, inquiens, *somno plurimum indulgentia, modico victitare, ut glires, vespertiliones &c.* Ac de glirium somno pulcherrima est observatio Varignonii apud Reaumurium (*Mem. &c. des Insect. Tom.* 2. *mem.* 2. *p. m.* 29.) Testatus ergo est Varignonius, se habuisse glirem per hyemem tam profundo sopore oppressum, ut exsuscitari non posset nisi admotæ candelæ ardore. Statim vero atque cruciatus cessabat, in suum illa veternum relabebatur.

(15) *Neque sitis &c.* Quanto solatio sit inter inediam aquam ad bibendum non deesse, ostendunt laudati Redi experimenta. Hic capus sine cibo, & potu etiam hyemali tempore non servavit ultra nonum diem. At vero capus, qui assidue aquam sine alio cibo submiuistraverat, non ante mortuus est, quam vigesimus dies elapsus est. Notabile est, ipsum primis diebus avidissime, & frequenter bibisse. Quarta ante mortem die istud bibendi desiderium notabiliter remisit. Sed nostris diebus luculentissimum habemus rei hujus etiam in hominibus exemplum. Notum enim est quamdiu homines sine ullo solido cibo serventur a Neapolitanis Medicis sub aquea illa diæta, quam in Medicinam primi invexerunt. Feruntur nonnulli sola gelida affatim exhibita usque ad trigesimum diem vixisse; aliis etiam ultra id tempus productam fuisse abstinentiam, a Viris fide dignis narratum est.

(16) *E speluncis, & cryptis &c.* Plures hujusmodi casus reperire licet apud Auctores, uti Marsil. Cagnat, *lib.* 1. *de san. tu. cap.* 7. *p. m.* 15. *b.* Porro aerem antrorum *ex sua natura proprii parum, aut nihil deprædari* dixit Fr. Baconus (. *hist. Vitæ, & Mort. Oper. sup. exclus. aer, Histor. n.* 6.) Ea adverso autem aerem hunc nostrum *propter calorem solis prædatorium* vocat, quod interpretari licet consumptorem substantiæ nostræ. Impedita in illo aere perspiratione, & præterea cute ob timorem, ac mæstitiam densata fieri potuisse credidit Luc. Tozzius (*com. in* 2. *aph.* 16.) *ut nonnulli sub ædificiorum ruina ad hebdomadas supervixerint*.

(17) *Post* 24. *diem &c.* Id accidit in Anglia non longe a Liege quatuor hominibus carbonariam mineram excavantibus, qui aqua repente ex uberrima vena casu percussa erumpente interclusi, atque in editiorem, intimioremque fossæ illius partem se recipere coacti, ibidem totos 24. dies commorati sunt, nullo alio interea victitantes præterquam aqua, e vicino fonticulo scaturiente. Porro hæc diligenter examinata non aliud nisi calcem quamdam exhalando reliquit, sed eam quoque ita tenuem, ut vix considerari mereretur. Hanc historiam habemus in Transact. Angl.....

Triplo autem longius tempus fœmina quædam Hispalensis in uliginosa specu delituit, in quam dejecta fuerat a Marito, aliquot pugionis ictibus confossa. Inde vero non antea fuit educta, quam dies septuaginta duo elapsi essent. Inter alia cum de alimento interrogata esset, non alio se vixisse respondit, nisi tantillo pluvialis aquæ ibi collectæ, quam identidem ex fasciis, quibus caput vinciebat, eadem madefactis sugebat. Idque constanter, ac jurejurando affirmavit. Verum quæ fides haberi possit fœminæ, quæ clam se a Marito subduxerat, & cujus errores apud ipsum ab extraneis, ad quos diverterat, excusandi fuerint, illi judicabunt, quibus integram historiam legere placuerit apud Gas. a Rejes *l. c. n.* 26.

IV.

(18) *Qui adversa valetudine conflictantur*. Brasavola in 1. *Hipp. de morb. acut. aph.* 44. concedit hominem per aliquot solum dies sine cibo vivere posse, per pauciores quidem si sanus, si æger per plures, ita ut comatosos ad decimum quartum aliquando pervenisse videris. Gasp. a Rejes *l. c. num.* 7. Schrockius *l. c.* causam cur ægri diutius inediam tolerent rejicit in caloris depascentis debilitatem, fermenti stomachici penuriam, salini ejus principii fatuitatem, & magnam pituitosorum humorum colluviem.

(19) *Pituitosis, & melancholicis &c.* vel ipsæ febres ex pituitosi humoris copia progenitæ inediam diuturnam sustinent, Galeni testimonio 12. *Meth. cap.* 3. qui ejusmodi febricitantes usque ad septimam diem aqua duntaxat mulsa, in qua incoctum hyssopum fuisset, nutriebat, *siquidem longissimam*, inquiebat, *qui ita sunt affecti, cibi abstinentiam ferunt, corpore scilicet ex crudis ipsis, quos continet, succis concoquendis alto*. Melancholicorum autem exempla sæpe diuturna abstinentia se macerantium affert Schrockius *l. c.* desumpta ex Frid. Lossio *lib.* 1. *obs. Med.* 21. ex Bierling. *Adv. curios.* 43. Hens. ab Heer *obs. med.* 17. Schurigius quoque ex Hemsterhuis *Mess. aur. pag.* 240. refert, Melancholicum quemdam sola aqua per multas hebdomadas vixisse. Ex Godefr. autem Schulz. *Dissert. de tinct. Bezoart. Michael cap.* 5. §. 23. *pag.* 114. puerum 13. annor. Melancholia hæreditaria splenetica laborantem sic a cibo, & potu abstinuisse, ut iis refici delictum capitale censuerit. Sed omnibus his præit melancholicus ille ab Alb. M. *lib.* 7. *de anim.* relatus, qui 7. septimanas sine cibo vixit, singulis solum aut alternis diebus haustum aquæ sumens: idque ab ipso deinceps trium vel quatuor septimanarum spatio sæpius factitatum.

(20) *Quæ cerebrum, & nervos &c.* Monialem quamdam Apoplecticam totos viginti dies non modo sine ullo cibo durasse accepimus, sed ne liquoris quidem guttulam per id tempus deglutire potuisse.

(21) *Insanientes &c.* Talis fuit Isaacus ille Henrici Stiphont, qui furore actus cum se verum Messiam diceret, ad ejus exemplum jejunium quadragenarium die 6. Decembris anni 1684. inchoavit, absolvit autem decima quinta sequentis Februarii. Quo tempore nullo cibo potuve usus nihil pristini vigoris amisit. Rediit vero, absoluto jejunio, ad consueta alimenta. *Vid. Diar. Gall. an.* 1685. *Mens. Febr*, De hoc jejunio non idem fuit omnium judicium. Quidam fucatum fuisse volunt, inter quos Wedelius, referente Schurigio *l. c.* sed contrarium defendit Wielius, cum & omnia diligenter observata fuisse dicantur, & excrementa cessarint, & pulte crassiore sumpta, post quadragenariam illam abstinentiam, acerbissimis ventris doloribus correptus fuerit; neque alvum ante tertium diem deposuerit, quo allevatus est; probabili argumento intestina contracta fuisse ita, uti contrahi per tam diuturnum jejunium oportebat.

(22) *Qui sopore &c.* Multa prostant apud Scriptores diu dormientium, & inter diuturnum illum somnum omnis cibi abstinentium exempla. Memorabile est illud a Gul. Derham *Theol, Phys. lib.* 4. *cap.* 11. *adnot.* 75. ex Trans. Angl. *n.* 304. relatum Sam. cujusdam Chilton, qui annis 1694. *96. 97.* plures hebdomadas continenter dormivit. Et quamquam nonnumquam inusitato quodam modo alimentum sumebat, attamen ab eo etiam abstinebat omnino, aut paucissimo utebatur, somno contentus, nihilque inde passus detrimenti. Notabilis quoque est historia, quam Wielius *l. c.* ex annalibus rerum Anglicarum, an. 1546. exscripsit de Figulo quodam Londinensi Gul. Foalejo, qui totos dies 14. & noctes 15. tam profundo somno detentus fuit, ut nulla ratione expergefieri potuerit. Decimaquinta die solutus est, adeo valens, nocte ut una, neque amplius, se obdormivisse firmiter crederet. Vide alios ab eodem citatos.

(23)

(23) *Aut sensuum hebetudine*. Ita sensus omnes aliquando hebetantur, ut homo quasi mortuus jaceat, motu etiam destitutus, cujusmodi fuit civis ille Hagiensis apud Stalp. Wiel. *l. c. p. m.* 183. qui neque arteriarum pulsu, neque vel minimo respirationis indicio a mortuo distingui poterat, sed levi tantum quadam circa oculum & humerum sinistrum convulsione, & quod minus frigeret quam mortuus. *V. Num. XXVIII. not.* 82. *& eod. N. not.* 84. ubi narratur torpor tactus Apploniæ Schrejeriæ.

(24) *Aut paralysi &c.* Plura horum exempla in his commentariis invenire licebit, speciatim N. VIII. *not.* 48. & multo magis *not.* 55.

(25) *Si gulæ, aut ventriculi &c.* Hanc quoque inter ceteras aboliti appetitus, & inde ortæ diuturnæ inediæ causas adducunt Auctores. Langius *lib.* 2. *ep.* 27. *p. m.* 113. id accidisse puellæ Spirensi suspicari se posse asserit, dum crurum, brachiorumque nervi simili morbo fuerunt tentati. Videatur Scrockius super hac eadem re citans Thonerum *lib.* 3. *obs. med. p.* 144. a quo hæc Ventriculi paralysis adducta fuit. Stalp. etiam Wiel. de hac eadem loquitur *p.* 159. Galenum producens, Aetium, & Schmidium.

(26) *Mulieres ex utero laborantes*. Benivenius *de abdit. morb. caus. & curat. p.* 108. scribit, Monialem Montis Cœlii suffocatione uteri laborantem ad decimum diem sola panis buccella vitam traduxisse. Extat *in M. N. C. Dec.* 2. *an.* 9. *obs.* 51. Lanzoni observatio, quam deinde refert Schurig. *l. c.* de muliere 9. dies sine sensu, motu, & alimento ullo instar mortuæ vivente, atque olei succini odore ad se redeunte. Sodali nostro accidit idem sæpe observare in alia Virgine quæ quoties hystericis paroxysmis corripiebatur, septem, non minus aut 8. dies sine sensu, motu, respiratione & cibo manebat. Pleræque ex diuturnis inediis causam ab utero habuerunt. Id notavit Sennertus *Pract. lib.* 3. *par.* 1. *sect.* 2. *cap.* 2. *pag.* 389. *col.* 1. *paragr. penult.* Inter alias, quæ a Sod. nostro P. A. Michelotto relata est in acta *Ac. N. C. vol.* 2. *obs.* 26. originem ab utero habuit.

(27) *Febre identidem recurrente*. Ita Gilbertus ille Jackson, cujus historiam a P. Blair scriptam referunt *Trans. Anglic. Jan.* 1720. *n.* 364. febres passus est per intervalla recurrentes, easque vehementissimas, & plures menses durantes, inter quas, & postea etiam nihil cibi sumebat, aqua solum os aliquando colluens.

(28) *Plures simul morbi concurrunt*. Satis fuerit pro exemplo adduxisse implicatissimum illum, & si quis alius, inusitatum planeque monstrosum morbum, quo Margarita Lauvera conflictata est. Videatur compendiaria ejus narratio N. VIII. *not.* 45.

VI.

(29) *Neque de genere alimentorum &c. neque de iis &c.* Hoc ipsum Velschius quoque jampridem notavit, inquiens: *Qui historias litteris consignarunt, plerique de cibo tantum solido locuti sunt, de liquido & potu parum curantes. De excrementis etiam alvo tantum, non vesica redditis aliquid adnotarunt. Putabant siquidem parum referre, si a potu mejerent, dummodo nihil ore commanducarent, alvoque nihil excernerent: quod a tot tantisque Viris factum esse sæpe mirati sumus. Non aquam sane plerique ἄσιτοι isti biberunt, sed jusculla etiam adsumpserunt, quod ex ipsis narrationibus constat.* Verissime igitur hæc dicta sunt a Velschio, si minus de plerisque, at certe de multis hujusmodi historiarum Scriptoribus. Res nempe ita narrarunt ut relictus sit locus hoc saltem cum Gassendo (*Oper. tom.* 2. *pag. m.* 542. *col.* 2.) suspicandi, perpusillum quidem fuisse quod abstinentes hujusmodi assumpserint; at aliquid tamen fuisse. Verum etsi hæc de multis historiis vere dicuntur, de omnibus æque dici non possunt. Nonnullæ quippe distinctam cibi potus, & cujuscumque excrementi mentionem faciunt. Videatur inter alias historia puellæ Spirensis a Langio tradita *l. c.* in qua excrementa omnia numerantur tam quæ deerant, quam quæ non deerant. In historia Virginis Patavinæ ab Alex. Viguntia descripta, & a Sennerto *l. c.* adducta expresse ponitur: *alvus fuit suppressa, per vesicam lotium non reddidit, clysteres injecti nullas faces eduxerunt.* Hæ nominatæ sunt, quia primæ occurrerunt memoriæ; aliæ facile occurrent cuicumque Scriptores istarum rerum adeunti. In aliis porro historiis non illa quidem omnia expressa inveniuntur, attamen ex ipso narrationum contextu satis intelligitur, eas non secus accipiendas esse, ac si distincte illa omnia commemorata fuissent. Hujus rei unicum sufficiet exemplum ex ea historia sumptum, quam de sua abstinente Consolentanea tradidit Fr. Citesius. In ea enim ne verbum quidem habetur de potus abstinentia. Sed alia tamen multa, quæ cum in historia ipsa, tum in eidem annexo commentario sparsim continentur, satis declarant, puellam omnis etiam liquidi abstinentem fuisse. In ipsa enim historia expressum est, sic deglutitionem impeditam fuisse, *ut summum inde esset esculentorum, & poculentorum odium*. Quo sane odio si nullo modo adduci potuit, ut cibum sumeret puella, credibile est, eam potulenta etiam recusasse. Ac nisi hæc quoque recusasset, urina certe non defecisset, uti defecisse notat Citesi. Sed neque alia minutiora excrementa, uti lacrymæ, narium mucus, aurium sordes ex Citesii sententia deficere debuissent, qui Spirensis puellæ *vires (pag.* 77.) *collabentes aliquo cibo, quamquam fortasse non solido, fultas fuisset*, hoc ipso conjectatur, quod excrementis illis non caruerit. Quod autem in hac historia potus expressa mentio facta non fuerit, illud fortasse in causa esse potuit, quod Auctor existimaret, uno cibi nomine potum quoque comprehendi. Ipsum vero ita existimasse, tum ex modo allatis ipsius verbis manifestum est, tum ex iis quæ ante aliquot lineas habeat de eadem Spirensi puella, *credibile esse eam, cum rediret ad ciborum usum, a liquidioribus initium fecisse:* Et sane ita quoque intellecta res est ab aliis, qui de istius puellæ jejunio locuti sunt; inter quos Guil. Fabr. Hildanus præcipue numerandus est, qui *in Epist.* ad D. P. Brederodium scripta inter cætera sæculi sui prodigia, post admirandam Apolloniæ Schrejeriæ inediam, cujus se testem ocularem fuisse dicit, hanc quoque Consolentaneam ex Fr. Citesii descriptione recenset, expresse memorans, eam *aliquandiu sine cibo, & potu vixisse*. Enimvero nihil habuisset inedia ista, quo inter sæculi illius prodigia a tantis Viris referretur, si ciborum tantummodo solidorum abstinentia fuisset, non etiam potus, & jusculorum in primis, quæ crassioribus cibis alendi facultate præstare nemo non novit. Alia quoque afferri possent exempla, si opus esset; & nisi multa suppeterent, quibus palam fiat, non semper expressam omnimodæ istius aut abstinentiæ, aut excrementorum defectionis mentionem a Scriptoribus esse prætermissam.

(30) *Sive ad pietatem*. Uti Anna Lammenittia, & Anus quædam Anglica a Langio memoratæ *l. c. pag.* 111. itemque Antunius ille hypocrita relatus a Marf. Cagnato *l. c. cap.* 7. ex Antonio Panormita; cui simile exemplum Romæ sub Nicolao Pont. ab Ænea Sylvio narratum. Vid. Joh. Wier. *Tr. de commentitiis jejuniis*.

(31) *Ad ostentationem*. Inter cetera, ob quæ Gassendus, ait (*loc. cit.*) non esse iis fidendum, qui longarum inediarum historias referunt, hoc etiam ponit, quod cum *ipsi non testes oculati omnimodæ abstinentiæ sint, sed fidei stent aut ipsorummet abstinentium, aut parentum, famulorum, ipsorum etiam exploratorum, vix quispiam horum reperiatur, qui, ut videri possit dicere quidpiam mirabile, exaggerare rem non affectet*. Quam vero simus propensi in id omne, quod mirabilis speciem habet, ostendit Crousazius *in sua Logica P.* 1. *sect.* 1. *cap.* 9. *n.* 13. ubi etiam demonstrat hanc ipsam admirabilitatis affectationem naturalis historiæ veritati summopere nocuisse.

(32) *Principibus &c.* uti Maximiliano Cæsari, ejusque proceribus ab Anna Lammenittia: V. Velsc. *l. c.* Wier. *de comm. jejun.* §. 35.

(33) *Magistratibus &c. Magistratus Unnesis publicis codicillis testatus est de veritate* (jejunii Barbaræ Kremeis) nihilque doli latere; quod ex industria adeoque oculata observatione 9. dierum, quibus in eorum ædibus sedulo fuisset custodita; Idque *aliquoties a diversis esse factum, se testari confirmabant*. (Wier. *de com. jejun.* §. 4.) Fuco autem detecto *Princeps Unnam misit litteras ad Magistratum, quibus cum illo expostulat serio, quod tam stupide sibi a puella sivisset illudi &c.* Idem *ibid.* §. 25.

(34) *Annæ Lammenittia &c.* Hoc tamquam ementitæ abstinentiæ *insigne exemplum . . . . nemini proditum ex Annalibus patriis MSS. in Bibliotheca sua enarrat* Georg. Hieron. Velschius. Id vero intelligendum esse videtur prodiisse tunc primum ex Annalibus MSS. & multo distinctius narratum, quam ab ullo alio. Ceterum enim multo ante & cognitum, & ab AA. prolatum constat ex supra memorato Wieri libello *de comm. jejun.* §. 34. Marsil. Cagnat. *de san. tu. cap.* 7. *p. m.* 14. *b.* & Jo. Lang. *lib.* 1. *ep.* 27. *p. m.* 111. *V. super not.* 30. 32.

(35) *Non esse quibuscumque &c. Memini* inquit opportune in hanc rem P. Gassend. *l. c. p. m.* 542. *col.* 2.

Oper.

Oper. T. 2.) *cum praeclarus Morandelus scripsisset, puerum duodecennem Icardi Aquensis Pharmacopolae filium, prius alacrem, ac macilentum, a quinque jam mensibus omnem post cibum vomentem (vomuisse prorsus fama erat) & aliquanto tamen corpulentiorem, solito redditum, interrogasse me pueri patruum, ipsum quoque Pharmacopolam, quid ejusce rei compertum haberet, ac respondisse illum, impostoram fuisse tum ipsius pueri, tum sororis, non sat memini, an fratris unius, qui, clam familia reliqua, ipsi edulia non multa quidem, sed quaedam tamen suppeditaret.*

VII.

(36) *Sive ad cibum, & potum &c.* De Apollonia Schreiera an ista expresse declaraverit P. Lentulus, qui ejus historiam conscripsit, ignoramus; librum enim ejus, qui vel ipso Hildani tempore difficulter reperiebatur, ut ipse in litteris ad Per. Uffenbachium datis, & observationi 33. *cent.* 5. subnexis testatus est, videre non licuit. Attamen dubitare vix possumus, quin Scriptor omnium testimonio diligentissimus omnia haec accurate sit persecutus, cum & ipse Hildanus Lentuli aequalis, & amicus, atque adeo in hac puella observanda socius, multis in locis jejunii hujus admirabilia describens, omnia illa commemoret; & centuria quarta observatione item quarta profiteatur, se plura de rebus ad ipsam pertinentibus *non addere, quod DD. Lentulus omnia quae circa puellam hanc occurrissent, atque occurrerent, diligenter observaret, quae suo quoque tempore in lucem proditura essent.* Praeterea Sennertus (*l. c.*) inediam istam, verisimiliter ex Lentulo, referens, neque cibi, neque potus, neque excrementorum mentionem omittit. Omiteit quidem de excrementis dicere, cum alterius puellae in Palatinatu jejunium narrat, in hoc Henricum Smetium non imitatus praecipuum abstinentiae illius Scriptorem, qui decimo libro Miscellaneorum suorum *pag.* 551. paucis quidem verbis, sed apertissimis rem totam explicat, affirmans, puellam *a se visitatam fuisse, quae (ut fama erat, & certis quoque testimoniis compertum) in septimum jam annum, neque ederat, neque biberat quicquam, neque ullum excrementi genus interea posuerat &c.* Idem repetit quod ad cibum & potum, & excrementa *lib.* 8. *p. m.* 395. Non minus autem accuratus fuit Jo. Langius in narrando puellae Spirensis jejunio. Postquam enim morbum, in quem illa incidit, breviter descripserit (*lib.* 2. *ep.* 27. *p. m.* 111.) dixeritque eam *cibi potusque omne desiderium sic amisisse, ut neque variis obsoniorum illecebris, neque parentum precibus adigi potuerit, ut quidquam esculenti, vel potus vel primis labris saltem degustaret,* subjungit deinde sequentia verba: *quam inediam quum ultra biennium sustinuisset, nihil excrementorum nec per alvum, aut vesicam excrevit.* Neque vero aliter scribere poterat is, qui suspicatus est (*pag.* 113.) in ea fuisse resolutos paralysi ventriculi nervos. Wierus quoque initio §. 35. libelli sui de *commentitiis jejuniis* testatur de hac puella scriptum esse; *prius omnem aversatam cibum, postea & potum, nec tum urinam reddidisse.* Ac ne dubitari posset de potus abstinentia, deque excrementorum defectione, Marsil. Cagnatus, postquam *cap.* 5. *lib.* 1. *de san. tu. p. m.* 10. *b.* ex Ger. Bucoldiano retulit, *nauseam*, a qua virgo correpta fuerat, *non modo non curatam, verum etiam anno sequenti, quo hominum memoria ferventior, & aridior nullus extitit, neque potum ullum sumpsisse, neque lotium ullum reddidisse:* capite deinde septimo *pag.* 15. a. ubi ostendere conatur, jejunium quadraginta dierum non esse naturale, non modo non negat, puellam eo devenisse, ut annum, & illum quidem aridissimum sine potu vixerit, sed etiam *non adeo, sicuti cetera, alienum* id esse demonstrat, nonnullorum exemplis propositis, qui diu sine potu vitam duxerunt. Atque haec ostendisse sufficiat de hisce inediarum historiis, quae ante Velschium proditae sunt, ne forte quod ille in plerisque Scriptoribus reprehendit, (*V. supra N. VI. not.* 29.) id in omnibus reprehendendum esse quis putet; quasi videlicet omnes *de cibis liquidis deque excrementis vesica redditis* parum curarint. Ceterum qui aut fere per idem tempus, quo Velschius, scripserunt, aut postea, diligentiam suam minime desiderari passi sunt in iis omnibus recensendis, quae ad inediae sibi ad describendum propositae cognitionem quoquo modo facere possunt, ut cuivis patebit Historias Henr. Sampsonii *E. N. C. an.* 3. *obs.* 173. Th. Bartholini *Med. Sept. lib.* 3. *sect.* 3. *cap.* 6. P. Blair *Trans. philosoph.* 28. *Jan.* 1710. P. A. Michelotti *Act. Phys. Med. A. N. C. vol.* 2. *obs.* 26. & aliorum legenti.

(37) *Morum propensionumque &c.* De puella Spirensi postquam dixisset Jo. Lang. *l. c.* eam a se visam *duodecim annos natam justo corporis pro aetate, habitu, coma flavescente, fuscam, oculis caesiis, facie non illiberali,* statim addit: *quod ad animi affectus attinet, taciturnam, benignam, & mitis ingenii puellam, parentibus morigeram &c.*

(38) *Matronae.* De vero jejunio Consolentaneae suae asserit Citesius *pag.* 80. *Nobilissimarum Virorum, qui eam in domibus suis alius per trium, alius per quatuor hebdomadarum spatium inter uxores, & filias suas asservarunt, fide satis unicuique constare debere.* Vid. infra *not.* 40. de Puella Palatina quatuor Matronis ad eam observandam tradita.

(39) *Aut privato studio.* Id fecit Quercetanus, qui & fama jejunii Apolloniae Schreieriae permotus, & morem gerens Domino de Syllery Galliae Procancellario Bernam se contulit, *ut tanquam testis oculatus rei veritatem certius cognosceret, Diaet. polybist. cap.....* Paulus quoque Lentulus, & G. Fabr. Hildanus eam inviserunt. Citesius similiter Consolentaneam suam visitavit, & ita persuasus fuit de veritate jejunii ejus, ut scribere non dubitaverit: (*pag.* 80.) *etiam si per tot menses, & annos, singulas ejus motus observare non licuerit, videri tamen nihilominus verum quod de ea circumfertur triennale jejunium; nec aliter iis persuasum fore, qui nudam eam, ut nos, conspexerint.* Nempe non detrectavit puella nullius fraudis conscia, se nudam videri, contra quam Barbara illa Unnensis fecit, quae, cum Mater dixerit, *ei adeo collapsum esse ventrem, ut umbilicus esset quasi adnatus spinae dorsi,* Wierum tamen *contrectare ipsam tentantem effugit.* Similiter de Martha Tailer *curiosos multos undique confluxisse ad illam visendam,* narrat Sampsonius, *Medicos, Chirurgos, aliosque qui integras noctes per vices huic negotio invigilarunt, ut si forsan fraus aliqua ab ipsa, vel amicis facta fuisset, detegeretur. Nullum* (addit) *ibi fuisse religionis praetextum, nullum enthusiasmum &c.*

(40) *Aut publica auctoritate &c.* Ferdinandi Romanorum Regis jussu puella Spirensis ab ejus Medico, & ab altero quodam a cubiculis visitata fuit, uti refert Lang. *l. c.* Jussu pariter Joan. Casimiri Comitis Palatini Catharina Conradi Vietoris filia primum quidem anno 1584. ab Henr. Smetio, & Jacobo Theodoro Medicis praeclaris; rursum autem anno 1588. a Jo. Postio Medico Aulico, & Valentino Hennero & ipso Medicinae Doctore observata fuit: (*V. Smet. misc.* x. *Senn. loc. cit.*) Citesius, qui Smetio adhuc vivente scribebat, addit, *adhibitas fuisse quatuor Matronas, quae ab ejus* (puellae) *latere ne quidem noctu discederent. V. ejus Tr. de abstin. Consol. pag.* 79. Nec minori vigilantia Bernensis Senatus in Apolloniae Schreieriae abstinentiam inquisivit; *jussit enim & Matrem, & filiam Bernam adduci, quas in Xenodochio urbis collocari, & ibi observari a custodibus voluit, ne quid fraudis subesset.* Quercet. *Diaet. polybist. p. m.* 145.

(41) *De rei veritate dubitatum &c.* Cautiones, quas adhibitas fuisse hucusque ostensum est in ejusmodi factis examinandis, clare ostendunt, quam vehementer fuerit de ipsorum veritate, dubitatum. Accedit quod nota erant, & recentia ementitorum jejuniorum exempla: Certe Ferdinando Regi, & ejus proceribus obversata fuisse similia flagitia, credibile est, cum Puellulam Margaritam e pago Rodt *Spiram accersitam novis indutam vestibus, Medico suo, & alteri suorum a cubiculis, Viris spectatae fidei, nocturno, diurnoque tempore in eorum aedibus observandam dedit,* uti scribit Lang. *loc. cit.* addit enim eos id fecisse non tam admiratione commotos, quam quod veriti essent, ne quid fraudis subesset, *ut olim in Augusta Vindelicorum urbe, & nuper in Anglia anus, praetextu religionis, solertis etiam ingenii viros deceperat.*

(42) *Custodes positos &c. V. sup. not.* 40. *in fine*; praecedentem; & alibi.

(43) *Dies noctesque &c.* Vid. supra (*not.* 41.) quid actum sit circa puellam Spirensem ex Langio (*pag.* 111.) circa Consolentaneam ex Citesio (*pag.* 80.) circa Schreieram ex eodem (*pag.* 79.) circa Martham Tailer ex Sampsonio (*loc. cit. not.* 39.)

(44) *Omnia summa cautione acta.* Vel de ipsis indumentis cogitatum est, ne quid forte alimenti in illis absconditum fallaciam faceret, cum puella Spirensis observari coepit jussu regio. Veteribus enim ablatis, novis induta est. Cum ergo sic tradita fuerit ad observandum, & dies 12. sub assidua custodia, nullo sibi a quopiam oblato cibo, aut potu transegerit, uti vel ipse Marsil. Cagnat. *loc. cit. cap.* 5. *pag.* 10. *b.* non diffitetur, mirari subit, quomodo Wierus scribere potuerit (*l. c.* §. 36.) se nihil dubitare: *si occulatius illa fuisset observata,*

vata, aut in ipsum vigilantius inquisitum, quin impostura fuisset detecta: nec adfuissa, *qui in vestimenti fimbriis libum ad famem tollendam dextre consutum fuisse,* dicerent.

VIII.

(45) *Plerumque morbi fuerunt inusitati & novi &c.* Novus certe atque inauditus fuit morbus supra N. V. *not.* 28. indicatus Margaritæ Lauveræ, cujus descriptionem a Sigismundo Konig. Reipub. Bernensis Physico ad Robertum Hook missam habemus in *Act. erud. Lips. an.* 1622. *Mens. Nov. pag.* 340. Huic menstrua cum defecissent, oborti sunt acerbissimi dolores, modo has, modo illas partes excruciantes. Eruperunt variæ subito lataque vesicæ, dolore adeo intolerabili, ut mente moveretur. Malum ptyalismo mercuriali profligatum est. Sequenti anno reversum est, sed non diu vesicæ durarunt. Cum ergo sponta evanuissent, non multo post affectus quidam recrudoit nephritidem in multis æmulatus, in aliis vero plane inauditus & novus. Clysma ore rejectum est, inde tophi, & lapilli vomitu pariter redditi, primum quidem pisorum, deinde etiam avellanarum nucum magnitudine, duritia autem varia, cum alii molliores essent, alii silicibus æquiparari possent. E vesica summe dulente nihil urinæ, etiam cathetere immisso, eductum est. De calculis in renibus, vesica, & mesenterio genitis suspicio fuit, non secus ac in ventriculo, & intestinis genitos autopsia docuerat. Certe fragor invicem allisorum lapidum, vel admota ventri manu, vel citato vomitu, audiebatur. Sed longum esset omnia recensere. Admirabiliora fuerunt clysmatum per superiora ejectio, cum interim crassa intestina crassis item excrementis diu infarcta essent, uti eorum enixus demonstrabat; urinarum colores aliquando viridis, aliquando cæruleus, isque perspicuus; urinæ item per fauces rejectio; ejusdem retentio; mox eruptio enormis; atque iterum huic succedens retentio; lapillorum excretio primum per superiora, progressu temporis etiam per inferiora, eorum varium genus, varia forma, varius color, copia vero tanta, ut quinque libras, si omnes asservati fuissent, facile excessissent; tandem, quod ad rem nostram facit, omnimoda per integros quatuor menses cibi, potusque abstinentia. Neque enim toto illo tempore quidquam sumpsit, nisi quinto, sextove die cochlear exiguum olei amigd. dulc. spiritu nitri impraegnatum, quod & optimum dissolvens, & ægræ haud ingratum compertum fuerat.

(46) *Magna his &c.* Ex arsenico per errorem in fornace una cum lignis concremato creditum est ortum duxisse Puellæ cujosdam Silesiacæ 11. annos natæ diuturnam inediam. Hæc per 9. Menses ne hilum quidem; per 6. autem menses subsequentes rarissime quoddam, neque in ea quantitate, quæ ad vitam sustentandam sufficere potuisset, assumpsit. Per totum hoc tempus immota plane, ac mortua quasi in lecto procubuit. Quod vero culpa in arsenicum conjiceretur, id nempe causa fuit, quod & aliæ puellæ, quæ in eodem conclavi erant, idem fere fatum, quamvis non adeo diuturnum, & grave, sunt expertæ. Christ. Mich. Adolphus *E. N. C. Cent. VII. VIII. obs.* 34. Non minus extraordinaria caosa fuit jejunii Marthæ Tailer, *Ab ictu* videlicet *sibi in dorsum a Molendinario inflicto lecto diu affixa, inde parum convalescent, iterumque recidivam passa, sensit deglutiendi difficultatem in gula, inde prostratum appetitum;* post hæc jejunium: quod scribente Sampsonio durabat adhuc cum jam 13. menses elapsi essent. *E. N. C. an.* 3. *obs.* 173.

(47) *Ortus, progressus, exitus &c.* Inediis adeo diuturnis conveniens inter alia videtur jejunantes istos & paullatim a cibis desuescere, & redire paulatim ad eorum usum. In abstinentiæ autem progressu excretiones deficere, in regressu ad alimenta eas quoque restitui. His porro egregie respondent observationes. *Primo sensim panis, deinde ciborum aliorum omnium appetitum amisit* Schrejera (*Senn. l. c. p. m.* 384. *col.* 2.); *& jusculis tantum nutrita; paulatim illorum etiam usum abhorruit; & tandem saltem aliquot cochlearia vini aqua diluti assumens, & ejus usum postea respuit: atque ita aliquot menses sine cibo, & potu vixit.* Spirensis *cœpit plus cibum quam potum fastidire.* Lang. *loc. cit. p.* 111. Martha Tailer *abstinere cœpit ab omni cibo solido, & pedetentim ab omnibus liquidis, nisi quidem rarissime &c.* Vid. Sampson. *l. c.*

Quod vero attinet ad paullatinam refectionem, de Schrejera, inter alias, notatur (*Senn. l. c.*) cum appetitus paullum redire cœpisset, cœpisse etiam pedetentim coctionem in ventriculo, hepate, aliisque partibus perfici; abdomen, quod ante extenuatum, & induratum erat, rursum emolliri, & elevari; excrementa per consuetas vias iterum excerni; musculorum robur recuperavit; & quæ invalida fuerat, motu restituto ambulare cœpit. Vid. Hildan. præsertim *cent.* 4. *obs.* 4. cujus verba referuntur *not.* 60. *ad N. IX.* Palatina vero Henrici Smetii primum *aquæ fontanæ semunciam ebibit,* deinde *lactis acidi*, quod primum appetivit, *& quidem frigidi dimidiam nucis juglandis quantitatem deglutivit. Cum plusculum assumere conaretur,* non potuit, *eoque per vomitum rejecto*, vino os colluit, sed nihil ejus vini deglutire valuit &c. Vid. Smet. *l. c. pag.* 552. 553. Consolentanea quoque paucos ante menses cœperat lactis guttulam diutius ore versare: (Citesf. *pag.* 213.) Cum autem rediit ad ciborum usum, *per triduum lacte tepente os & fauces irrigavit; mox jusculum sibi parari imperavit: parati unum & alterum haustum exsorbet, quem multum labore deglutire conata effecit demum, ut ventriculus quantulum erat assumptum exciperet, atque amplexaretur. Exinde paulatim cibis firmioribus assuevit sese &c. reddito priori vultu, liberali illo quidem & vivido, totoque habitu speciosiore facto.* Citesf. ib. *pag.* 112. Similia narrantur de aliis pluribus, quorum exactiores habentur historiæ.

Demum excrementa post denuo assumptos cibos redierunt. Gilb. Jackson post decimum quartum, vel decimum quintum diem ab assumpto aliquo cibo nonnihil per alvum, & urinam reddere cœpit. Adelheydi vero Stalpartii Wielii in tertiam usque hebdomadam *alvi exoneratio dilata est*, eamque nonnisi assumpto interno quodam remedio a Stalpartio transmisso consecuta est.

(48) *Deglutitio difficilis.* Hoc symptoma plerisque abstinentibus commune fuit, atque in nonnullis a paralysi gulæ & æsophagi ortum duxisse creditur. Postquam Consolentanea per totos 20. dies vomitu assiduo conflictata est, & per alios 24. dies sine voce hæsit, *omnium infra caput partium motu torpere, & hebescere cœpit, adeo ut ipse quoque æsophagus resolutus vim suam cathelecticam amiserit:* Restituto deinde, & confirmato artuum motu post 6. fere menses *sola deglutiendi impotentia remansit.* Citesf. *pag.* 64. 65. Primum quod sensit Martha Tail. fuit deglutiendi difficultas in gula (*V. supra not.* 46.) Adelheydis quoque Stalp. ne fluida quidem deglutire poterat &c. Vid. *not.* 105. *ad N. XXXIV.*

(49) *Vomitus, angustiæ, & deliquia &c.* Consolentanea, uti supra notatum est, inter prima gravissima symptomata febrem, qua statim ab initio correpta est, comitantia, *assiduo in primis vomitu per* 20. *dies conflictata est.* Puella Juliacensis, de qua Hildan. *cent.* 2. *obs.* 40. *a cibo adeo abhorrebat, ut cum quidam ex illis, qui ad eam invisendam advenerant, sacchari parum clam in os immisisset, illa protinus in syncopem inciderit.*

(50) *Eorum quæ e corpore &c.* Quanti ab omnibus factum fuerit hoc indicium ad inediæ non fictæ cognitionem, ex superioribus annotationibus intelligi potest; præsertim vero ex eo quod nemo fere inter Scriptores hujus rei mentionem facere omiserit. Hoc argumento adductus est Wierus, ut veram judicaret Henr. Stiphont abstinentiam.

(51) *Ventris contractio.* Quercetanus hoc argumento usus est, *ut mirantes & vix sibi persuadentes quin alimentis clam pasceretur* puella quædam, quæ Constani ab ipso visa est, *& jam sine cibo, & potu per sesquiannum perstiterat*, a sinistra illa opinione dimoveret. *Ubi enim ventriculum, hypochondria, mesenterii, & inferioris abdominis regionem uttrectavit*, aperte docuit, *in illo abdomine usque adeo depresso, & instar marmorei lapidis indurato nihil colligi posse; cum nihil in illas partes trajici, aut influere queat. Diætet. polyhist. p. m.* 142. Hanc ventris depressionem, contractionemque Langius quoque in Spirensi notavit *pag.* 111. Senn. *l. c.* commemoravit de Schrejera; & alii de aliis. At omnium accuratissime descripsit Citesius in Consolentenea: *Abdomen* (inquit *pag.* 65.) *sensim emarcescere, & tabescere adeo visum est, ut ab imis costis ad pubem usque nihil pristini aqualiculi superfuerit. Sola ibi nunc a sterno pendula mucronata cartilago supra antiquam ventris regionem extat, a qua, & notharum costarum appendicibus superna cutis non mediocrem tensionis, & divulsionis sensum patitur, ex ipso etiam puellæ conquestu. Inde omnes musculos, intestina, viscera, & reliquas ventris partes atrophia consumptas, & contractas patet, ut detractas putes. Saltem solæ illarum fibræ, & stamina restant: carnosa omnis, quæ spatia earum infarcit, substantia periit.* De sua Martha Sampsonius testatur. *Abdomen ad ipsam spinam concidit, quæ*

manu

manu palpatur, non obstantibus musculis, & intestinis tam aridis mediantibus. Cavitas est insignis a cartilagine ensiformi ad umbilicum.

(52) *Cutis ariditas, pustulæ, fœditates.* Consolentaneæ *universa cutis frigida & sicca tangentibus apparuit; neque ullo motu incalescebat.* Citef. *pag.* 66. De Spirensi notavit Langius (*pag.* 112.) corpus pustulis phlegmate scatentibus; & Sampsonius jejunantis suæ cutem pruriginosa fœditate exasperatam fuisse; quam aliquando lacte abluendam fuisse, addit. Schmidius quoque (*Med. Sept. lib.* 3. *sect.* 3. *cap.* 2. *pag.* 519.) pruritum, cutis siccitatem in abstinente sua commemorat. Ac demum Herc. Saxonia Moniali cuidam Virgini non abstinenti quidem, uti modo nominatæ fuerunt, sed assiduo vomitu laboranti, quo plus egerebatur, quam assumptum esset, pruritum in toto corpore permolestum fuisse scribit. *Vid. Med. Sept. lib.* 3. *sect.* 5. *cap.* 25.

(53) *Nervorum tum resolutio.* Statim ac Spirensis puella *cœpit plus cibum, quam potum fastidire*, uti supra notatum est, cœpit etiam *dolore nervorum in brachiis, & cruribus robur relaxari.* Lang. *pag.* 111. *liu.* 4. Virgo Patavina *motum sinistri brachii* vel ipso morbi initio amisit, referente ex Alex. Viguntia Sennerto *l. c. p.* 384. De Consolentanea dictum est supra (*hoc eodem N. not.* 48.) quomodo reddita voce, *omnium infra caput partium motus torpere, & hebescere cœperit*, qua post sex menses artubus restituto, altera coxendix paralytica remanserit, unde difficilis incessus. Similiter de Catharina Bindere (*Smet.. Misc. X. pag.* 552.) dicitur dextram manum diu resolutam fuisse, & utrumque crus attractum sine calore. Gilb. Jackson (*Trans. l. c.*) post febrem tertio recurrentem mutus evasit, paralyticus, & abstinens.

(54) *Tum distensiones.* Notabiles fuerunt convulsiones primum internæ per angores, & deliquia se prodentes, deinde extrinsecus apparentes in Adelhayde Stalpartii (*V. l. c. pag.* 138. 139.) Quandoque ita vehementes fuerunt, ut contorquens sese mentum & genua conjungeret. Caput hac illac jactitabat, a lecto exsilire conabatur, & detinere se volentes mordere. Convulsiones istas (*pag.* 144.) *observaverat Pater phasibus auscultasse lunæ, necnon ipsa convalescente, tertium semper gravissimum fuisse diem.*

(55) *Desipientia.* Commune hoc fuit pluribus ex istis abstinentibus, ut mente non constarent. Antequam Virgo Patavina jejunium suum inchoaret, deliravit (*Senn. l. c.*). Consolentanea, etiam voce reddita, fuisse adhuc delirii plena dicitur a Citesio *pag.* 64. & Adelhydi modo memoratæ *multiplicibus convulsionibus mentis usus videbatur imminutus.* Stalp. *pag.* 140.

(56) *Propensio in somnum, aut sopor. Desidem, & somnolentam* se invenisse dicit Lang. puellam Spirensem (*l. c. p.* 112.); languida pariter, somnolenta, taciturna, cruribus contractis fuit Hetrusca illa, quam Sennertus commemorat *pag.* 384. *a.*

(57) *Stupor.* Usque adeo in nonnullis gravis fuit, ut Catalepsis gradum attigerit. Virgo Patavina Viguntiæ sæpe Catalepsi correpta fuit. *Senners. l. c.* Joh. Schlegel, & Virgo Siebenlehensis Maria Streichera, quorum historiam habet Schurig *l. c.* §. 40. *& seqq.* sic affecti fuor, ut a multis pro catalepticis haberi potuerint. Prior certe stans plicatis manibus, nihil loquens, fixis semper in terram oculis, dies 5. noctesve permansit locum non mutans.

(58) *Visus, vocis, & loquelæ amissio, aut impedimentum.* Virgo Patavina cæca evasit, & delirare cœpit, postquam aliis gravibus symptomatibus laborasset, & jam aliquot menses cibum esset aversata. Senn. *loc. cit.* Consolentanea, uti supra indicatum est, postquam a primo insultu morbi per 20. dies febre, & vomitu conflictata est, febre quoquomodo remittente, obmutuit per 24. alios dies. Citef. *p.* 64. Gilb. Jackson, febre tertio recurrente, mutus factus est, paralyticus, & asitos. Adelheydis Stalpartio cæca facta dicitur, & cæca nominatur *p.* 140. An vero id oculorum, an palpebrarum vitio acciderit, non satis ex historiæ narratione liquet. Certe per vehementes convulsiones (*pag.* 139.) *palpebræ ejus ita claudebantur* (inquit historicus) *pupillaque versus interiora propellebantur, ut quasi consumptæ apparuerint, digitisque palpebras aperire non posset, quare firmiter occlusæ manserunt.*

IX.

(59) *Argumenta quævis &c.* Hujusmodi sunt argumenta, quibus Jo. Wierus (*libello de comm. jejun.* §. 36.) & Fr. Citesius (*pag.* 77.) Spirensi puellæ abstinentiam in dubium vocare annituntur. Sunt ea potissimum ducta a minutioribus excrementis, muco videlicet, lacrymis, & pustulis, quæ in puellæ corpore prodiisse narrabantur. Hæc *aliquo cibo* (inquit Citesius) *quamquam forte non solido vires ejus collabentes sæpe fultas*, satis evincunt. Verum quid valeant ejusmodi argumenta, ex iis quæ N. XXVIII. habentur, intelligere quivis potest.

(60) *Aut quodvis indicium, & testimonium &c.* Neminem certe non commovebunt gravissimorum Auctorum testimonia, quæ Georg. Hier. Velschius adversus celebriores abstinentes adducit, dum palam aperteque profitetur: *se plane persuasum esse, inedias illas, quæ tot auctorum prodigiosa recensentur, ad unam omnes omnino fictas & ementitas fuisse. De Apollonia* (prosequitur ipse) *Schreiera id aperte Guil. Fabricius Hildanus testatur Cent.* 3. *obs.* 85. *Item cent.* 4. *obs.* 4. *& cent.* 5. *obs.* 33. *De Eva Flegena Morsiacensi Idem cent.* 5. *obs.* 33. *De Catharina Conradi Binderi filia Sbmidvilnensi in Palatinatu Henricus Smetius X. miscellan. p.* 551. *De alia quadam Jo. Wierus tr. singulari. De puella Spirensi, aliisque pluribus Jo. Langius Lib.* 2. *Epist.* 27. *De Gallica Gerardi Bucoldiani, quæ eadem cum abstinente Consolentanea Franc. Citesii, nemo non commentum esse judicavit. De Scoto quodam*, & reliqua. Ad hæc ergo tam gravia testimonia qui respexerit, facile inducetur, ut istas *plurium annorum inedias tamquam impossibiles, mera figmenta, & imposturas* repudiet, quemadmodum memorati Velschii, aliorumque auctoritate fecit L. Schrockius (*Schol. ad obs. Helwig.*) qui eis *neminem nisi qui se cæca credulitate decipi patiatur, sese oppositurum* esse pronunciat. At si quis Auctores a Velschio allegatos adeat, mirabitur, qui potuerit Vir Clariss. ex eorum testimoniis colligere, inedias illas *ad unam omnes omnino fictas, & ementitas fuisse.* Nempe magna pars eorum locorum, quos ipse citat, longe ab ea sententia sunt alienissimi. Nam duo primi, qui ex Fabr. Hild. afferuntur, alter quidem ex litteris ad Valentinum Rulandum, alter ex litteris ad Janum de Burgo data, ambo nihil aliud de Apollonia Schreiera continent, nisi eam *post longam illam inediam* iterum edere, & bibere *incœpisse prima die anni* 1611. *ab initio parce sumpsisse cibum, & nihil fere præter juscula, & ut plurimum hordeacea: verum non diu post, cum esset facta insipiens, omnia, etiam lintea, lodices, immo & cultros devorare tentasse: eam a se una cum P. Lentulo multisque aliis visam: panem in vino maceratum ei oblatum, quem avide devoravit: vinum bibere noluisse, dicentem, hoc sibi nocere, & capitis dolorem excitare . . . . excrementa quotidie, & menstrua singulis mensibus copiose excrevisse: ventrem* demum, *qui antea supra modum depressus erat, tunc secundum naturam sese habuisse: reliquaque membra omnia carnosa fuisse.* Itaque duo isti loci non modo non favent, sed plane obsunt Velschianæ assertioni. Favet potius qui ex cent. V. adfertur. Sed de hoc infra distinctius. Locus vero Smetii de Cathar. Conradi Binderi filia, & item alter Joh. Langii de puella Spirensi illi ipsissimi sunt quos ante in *annot.* 36. *sub N. VII.* produximus; qui, nihil certe continent, aut habent adjunctum, quod veritatem istorum jejuniorum mirifice non confirmet. Alia vero *illa puella quadam, de qua Jo. Wierus tr. singulari*, idest tractatu de commentitiis jejuniis, non potest non esse Barbara Unnensis, quæ præcipuam in eo tractatu personam agit. At neque hæc, neque Anna Lammenitia, neque aliæ ibi memoratæ, una fortasse puella Spirensi excepta, quam, ut supra diximus, suspectam habet Wierus, veris abstinentibus a quopiam annumeratæ sunt. Porro argumenta, quibus ille in hanc suspicionem adversus Spirensem inductus est, *not.* 59. indicata sunt, & quid valeant inde dignosci potest. Quæ autem *Gallica* ista est *Gerardi Bucoldiani*, quam Velschius *eamdem* facit *cum Consolentanea Citesii?* Numquid potest utriusque abstinentis ætas in eamdem personam convenire? Bucoldiani scriptum de sua jejunante annis plusquam quinquaginta antiquius est Consolentaneæ jejunio. Editus enim est libellus ille Parisiis an. 1547. (*Mercklin. Linden. renov. sub lit. G.*) Consolentanea vero jejunare cœpit vero ann. 1599. (Citef. *pag.* 64.) Conciliet

qui potest res tanto annorum intervallo disjunctas. Sed quæcumque tandem fuerit Abstinens ista, Consolentaneæ certe inediam non reprobabimus ob unius Velschii Scriptoris ceteroquin luculentissimi testimonium adeo asseveranter affirmantis: de ea *neminem non commentum esse judicasse*. Doceri enim debuisset & qui judicarint, & quibus de causis. Potius si quid esset, quod Consolentaneam suspectam redderet, illud nempe esset, quod pariter & de Palatina Henrici Smetii suspicionem facit. Nimirum ambæ tum solum ad alimentorum usum rediisse dicuntur, cum se in arctiorem custodiam redactas, & diligentius multo, atque rigidius, quam unquam antea observandas esse, cognoverunt. De Palatina vero ut suspicari vehementius quis posset, faciunt nempe & preces ad Deum fusæ, & genius illam solatus, & morbi allevatio post hæc tandem consecuta, non prius. Attamen hæc ipsa non tanti momenti sunt ad dubitandum, quanti ad faciendam fidem videntur esse cum alia multa in hisce historiis narrata, tum inter cetera refectionis, & convalescendi modus toleratæ diu abstinentiæ apprime consentaneus. Diversus certe is fuit a modo, quo Augustana, & Unnensis refectæ sunt post simulatam suam inediam; hæ quippe solidioribus cibis statim usæ sunt. Neque id mirum, ipsorum enim nunquam vere abstinentes fuerant. Illæ vero, uti narratum est supra *not.* 47. initio a liquidis sumpto, nec sine difficultate, paulatim ad crassiorum alimentorum usum redierunt. Atque hactenus dicta satis nos monent, ne facile cujusvis auctoritati fidamus. Errori enim obnoxii sunt vel gravissimi quique Scriptores: atque idcirco quicunque demum fuerit, a quo aliquod factum narretur, aut alii id narrantes allegentur, non ei existimandum erit injurium, si factum ipsum, antequam recipiatur, vel diligentius examinare, vel ex primis ejus Auctoribus haurire studeamus. Ceterum utcumque placebit vetustiores illas diuturnarum inediarum historias accipere, non desunt certe recentes aliæ, quas ne suspectas habeamus facit nempe Clarissimorum Virorum, a quibus traditæ sunt, singularis doctrina, fides, judicium, diligentia. Hæ sparsim in hoc scripto memorantur ex Sampsonio, Helwigio, Schmidio, Blairio, Michelotto, aliisque pluribus relatæ. Quibus, & illam accensere libet, quam novissime protulit Constantinus Gatta, *Raccolta d' opusc. Scient. opusc.* 17. Etsi vero ex istiusmodi narrationibus perpaucæ sunt, quæ ultra annuum spatium protractum jejunium doceant, & aliquæ tamen sunt quæ id docent, quæque ut luculentos habent Auctores, maxime credibiles existimantur; & illæ ipsæ, quæ ad menses jejunia durasse narrant, non levi argumento sunt, etiam ultra id tempus durare potuisse. Ubi enim tam longo intervallo consuetos fines transgressa fuerit cibi potusque abstinentia, ubi semel jam ab ordinariis naturæ legibus quasi soluta fuerit, quis divinando assequi possit, quousque illi ab ipsis recedere concessum sit?

(61) *Aut suspicio &c.* Plusquam suspicio videtur ea, quam Guil. Febr. Hildanus *in admonitione ad Lectorem observationi* 33. *Cent. V.* annexa proponit de Apolloniæ Schreieræ jejunio. Cum enim quæ olim de Moersiensis puellæ abstinentia in prima suarum centur. editione scripserat, in secunda retractaturus esset, dixissetque optare se *ut aliquis eorum, qui Mœrsiensem cognoverunt, totum* fictitiæ illius inediæ *negotium conscriberet, & in publicum daret, quo imposterum in hujusmodi fraudulentis illusionibus cuncti cautiores esse possent*; hæc subjungit: *Ego plerumque in privatis colloquiis coram proceribus nostris inediam Apolloniæ Schreieræ in dubium vocare, ipsamque clariss. virum D. D. Paulum Lentulum (qui historiam integram descripsit, & in publicum dedit) simul & me, multosque alios fefellisse, nec non quamplurima, quæ de hujusmodi inediis ab auctoribus, quantumvis approbatissimis, sparguntur, suspecta mihi esse ausim dicere.* Quibus addit: *Vivit Schreiera illa in hunc usque diem 20. Octobris 1633. quo hæc scribo; robusta est, & aliorum hominum more nutrimenta sumit. Si eo tempore quo iterum cibus appetere, & cum aviditate devorare incipiebat, vel etiam ab initio, dum hic in custodia (uti ex historia Dn. Doctoris Lentuli videre est) habebatur, rigide examinata fuisset, dolus omni procul dubio in apertam venisset.* Plurimi certe faciendum est, tantum Virum tam vehementer de abstinente ista dubitasse. Ac vero eritne illa propterea doli fallaciæque condemnanda? Id enimvero fieri salva æquitate non potest. Doceri prius debet a Clarissimo Viro, qui cum recens esset a puella invisenda, & una cum Lentulo *diligenter* observanda nihil tale suspicatus est, quæ nunc ipsum rationes moverint, ut tam fidenter pronunciet, *si rigide examinata fuisset, dolum omni procul dubio in apertum venturum fuisse*. Porro autem quod Fabricius suspiciones istas suas ante divulgata Mœrsiensis flagitia privatim tantummodo, nunquam publice manifestas fecerit, id nempe argumento est, se illas non tanti fecisse, quanti ea occasione, qua se deceptum fuisse, nec sine pudore, gravissimaque animi perturbatione fatebatur. V. *epist. ad P. Uffenbach. Cent. V. obs.* 33.

X I I.

(62) *Ubi hoc satis &c.* Ab hujus explicatione exorsi sunt, qui ad hanc quæstionem solvendam accesserunt. Vid. Jac. Zuinger. in *Epist.* ad P. Lentulum annexa *observationi* 33. *centur. V.* Hild. & Sennert. *l. c.* qui priusquam causam diu toleratæ abstinentiæ investiget, illud sibi proponit *principio explicandum, quæ sit necessitas alimenti assumendi*. Enimvero si morbus plerumque fuit tam longa abstinentia, illud de ipsa dici vere poterit, quod a Boerhaavio generatim pronunciatum est de iis qui se ad morborum cognitionem accingunt: *Qui vitæ causas nescit, & sanitatis, ille . . . . morbos cognoscere non poterit. Aph. de cogn. & cur. morb. Proleg. n.* 3.

X I I I.

(63) *Reparationem esse dispendii &c.* Re vera in hoc consentiunt omnes antiqui pariter, & recentiores. Galen. *lib. de Vict. rat. in acut. comm.* 1. *n.* 43. *Si nihil e nostro efflueret corpore, alimento opus non esset, sed quum effluit, ideo hujus proportione cibi quantitatem definimus.*

X I V.

(64) *Ex innumeris illas contextum minutissimis vasculis.* Texturam hanc humani corporis ex minutissimis vasculis ex hoc ipso duxit Boerhaavius (*n.* 434. *Inst. Med.*) quod ad motus suos obeundos esse flexile debeat. Bellinus ante ceteros considerat corpus animale quasi cumulum minimarum glandularum; glandulas autem quasi constantes maximam partem ex arteriolis inflexis, advolutis, intextis (*De Motu Bilis prop.* 30. *pag. m.* 221.) Pitcarnius *corpus animatum* definit, *corpus ex canalibus diversi generis, liquores diversi generis foventibus, compositum* (*Elem. Med. Consp. def.* 7.) Eandem notionem habent & alii pene innumeri, uti Gulielm. *de Sang. nat. & constit. num.* 63. Frid. Hoffm. M. R. S. T. *& P.* 1. *cap.* 1. *prop.* 17. Cheyne *princ. philosop. cap.* 6. §. 39. Santorin. *de nutr. anim. num.* 9. *Si fluida*, inquiens, *excipias, totum corpus totum vas est*; Jac. Keill. *Tentam. Med. Phys. Tent.* 1. *p. m.* 24. Leeuvenhoekii observationem adducens, qui *quartam unius digiti partem plusquam decem vasorum millibus refertam se vidisse testatur*.

X V.

(65) *Alia demum in exteriorem partium ambitum &c.* Id indicatur a Boerhaavio, *Inst. Med. num.* 426. clarius vero exponitur *in epist. anat. ad Frid. Rhuysch. p. m.* 123. 124. *Hic liquor* (perspirabilis) *haud requirit cavitatem sub emissariis locatas sedes. Sed datur huic porta, per quam meat vecta ab ultimis arteriolarum, subtilissimisque fistulis, absque ulla omnino fabrica glandulosa ambage interposita, aut remorante. Quas profecto, singulari successu, dexteritas sua* (Rhuyschii v.) *ipsi his oculis ostendit. Est enim ubique, in omni parte corporis ubique præsens.*

X V I.

(66) *Animantis vita & salus &c.* A Pitcarnio (*Elem. Med. Consp. def.* 1.) definitur; *Vita . . . circulatio sanguinis a corde pulsi per arterias, & per vasa reducti*; & *prop.* 50. *Corpus omne est vivens, in quo liquores continuo intra suos canales moventur.* Hoffman-

nus

nus quoque cum alibi sæpe, tum *in præfat. ad T. 1. Med. Rat. Syst. Est vita*, inquit, *nihil aliud, quam motus sanguinis, & humorum in circulum abiens a systole, & diastole cordis, & arteriarum, omnisque generis canalium, & fibrarum, sanguinis & fluidi nervei influxu sustentata proficiscens, qui secretionibus, & excretionibus corpus ab omni conservat corruptione, & omnes ejus functiones gubernat. His enim circulus est ipse ille vitalis motus, qui ipsum sanguinem in se valde in putredinem pronum a præsentanea corruptione vindicat &c.* Idem repetit eodem T. P. *& cap. 1. prop. 23.* itemque *cap. & prop. 2.* Similiter Cheyne *princ. philosop. cap. 6. num. 34. Atque in hoc*, inquit, *circuitu recte peracto vita & salus consistit.*

(67) *Ad remotissimos usque angustissimos &c.* Bellino præcipue laus hæc debetur cognitæ admirabilis hujus extremorum vasorum a suo principio distantiæ. Sunt enim vasa nostri corporis sic inflexa, & plicata, exilitatis vero tantæ, ut in minimum spatium incredibilis longitudo redigatur. Hinc fieri existimat Vir perspicacissimus, *ut licet altitudo hominis non pertingat ad ulnas tres, longitudo tamen arteriarum, quæ in hac longitudine tam brevi continetur, fit quiddam immensum, & omnem mensuræ opinionem excedens (de motu bilis prop. 30. p. m. 221. col. 2.)* Hisce cogitatis nonnulli fortasse plus justo indulserunt. Sunt enim qui non verentur dicere, si vasa humani corporis explicarentur, junctisque deinceps extremis, unum ex omnibus continuum vas produceretur, futurum esse, ut ejus longitudo universæ terræ ambitum posset circumcingere (V. *Hecquet Med. Theol. part. 2. p. 277.*) Sanguini ergo, ut redeat, unde propulsus est, plus conficiendum esse viæ, quam quæ Lutetiam a Sinis disjungit (*Ib. pag. 278.*) Listerus vero adduci non potest, ut hæc paradoxa credat, & vasa tam longa esse, quam isti prædicant, *quod*, inquit, *sipho evincit ex celeri & prorsus momentaneo liquoris alicujus pulsi transcursu de vase in vas, aut per ductus viscerum excretorios. Fatetur tamen & innumera esse & tenuissima, ut ex Rhuyschii injectionibus discitur, item ex figura, & magnitudine singulorum globulorum ægre transeuntium. Tr. de humor. cap. 30. Schol. p. m. 307.*

(68) *Hujusmodi vis non alia est nisi &c.* Sola vis cordis, uti jam notissimum est, a Borello æstimata, non minor creditur vi trium mill. librarum, *de motu anim. par. 2. prop. 67.* Hoffm. M. R. S. T. *& P. 1. cap. 1. prop. 18. cum Schol.* Verdries *de Æquilib. M. & C. pag. 33.*

XVII.

(69) *Perennis dissipatio.* Boerh. *Inst. Med. n. 435. & alibi.* Hæc est illa transpiratio, ille defluxus, cujus mentio facta est passim apud veteres pariter, & recentiores Medicos & cujus maxima semper ab omnibus ratio est habita in præsenti negotio. Galen. *de venæ sect. advers. Erasistratum: Quamobrem ergo ille* (Erasistratus) *multos ob inopiam ciborum famis tempore interiisse dixit? Non mehercule ob inopiam ciborum respondebimus, nam eadem quoque ratione animantia in latebris degentia sine ciborum copia perdurare nequaquam possent. Perdurant vero hæc, idque ipsomet Erasistrato asserente, qui & causam hujus affert. Universa namque animalia per exteriorem cutis superficiem, secundum quod magis, vel minus de raritate participant, transpirare ait: quam autem vel magis, vel minus rara superficies contingit, tum multas alias causas esse, tum illas non minimas, quæ secundum caliditatem, & frigiditatem, ac quietem motumque corporum permutationes fiunt. Si enim qui nos ambit aer calidus existit, & animans exercitiis vacaverit, plurimum tunc ex eo defluere contingit. At in contrario rerum statu, ubi videlicet ambiens nos frigidus, insuperque animal sine motu degat, densari illico exteriorem superficiem, defluereque nihil prorsus, aut undequaque parum: & ob id fore quæcumque latibula incolunt, alimentis opus non habent. Cum enim hæ sub hybernum frigus, quo tempore in cavernis commorantur, tota corpore frigidæ, seque sque ac densæ ob quietem redditæ sint, & exterior superficie jam adstricta fuerit, nihil tunc defluere par est, neque etiam quod evacuatum est, repletione indigere: alioquin nutrimento opus haberent: ad quod investigandum eapropter incitantur, quo defectui, quem ex inanitione perceperunt, opem ferant.* Gal. *l. c. cap. 9.*

(70) *Calida sese extricans &c.* Corpuscula hæc in sanguine agnoverunt Bellinus, atque Pitcarnius, ille *corporis caloris*, & *calorem* simpliciter; hic *corpuscula calorem producentia* nominans. Neuter autem eorum naturam definivit: quod neque hic factum fuit. Ad rem nostram *Calor*, inquit Bellinus, (*de febr. prop. 5. p. m. 212. col. 2.*) *etiam in naturali motu sanguinis ab ipso secernitur, libertatem nanciscitur, perspirat, ac tactum movet. Vid. eadem ap. Piccarn. Elem. Med. lib. 1. cap. 4. num. 2.*

(71) *Ignea ne &c.* Non repugnabunt ignea vocare ista corpuscula ii Philosophi, qui ignem ubique, & per omnia corpora diffusum ponunt; nihilque ab eorum mutuo attritu effici aliud, nisi ut copiosius illuc confluat ignis ipse, ac sese reddat sensibus manifestum. *Corpora quæcumque . . . . ex attritu incalescunt, & quidem magnopere, quod ignis præsentiam indicat, idest omnia corpora ignem continere.* S' Gravesande *Phys. Elem. Math. lib. 3. cap. 1. num. 550.* Et inferius *cap. 3. num. 559.* Petrus autem Musschenbroeck (*Elem. Phys. §. 574.*) *Est ignis ubivis præsens, & in omni corpore, atque ille qui in corpore fere quiescebat, vel parum movebatur, tritu celerrime iterum agitatus . . . . illico suam vim, & potentiam ostendit.* Vid. etiam Boerhaav. in parte prima suæ Chemiæ, ubi agit de igne, *experim. 9.* cum annexis elegantissimis corollariis, & sub nota marginali *inde explicantur nonnulla*, ubi n. 5. de sanguine loquitur, deque calore in ipso per attritum producto. *Vid. not. 96. ad N. XXXIII.*

(72) *Aut Sulphurea.* Sulphureas facit Gulielminus caloris particulas (*de Nat. & const. sang. n. 67. & 73.*) qui nullum alium innatum calorem agnoscit, nisi hunc ipsum sanguineæ massæ (*ib. num. 73.*)

XVIII.

(73) *Hinc calor ille &c.* Luc. Tozz. *com. in aph. 15. sect. 1.* Hoffm. M. R. S. *& P. 1. cap. 9. prop. 13. & alii*, quorum princeps Bellin. (*l. c.*) calorem hunc sanguinis motui proportionalem esse judicavit, quem sequuti fere sunt ceteri.

XXI.

(74) *Non defectu crassioris humoris &c. Certum est, continua inedia defunctos non adeo emaciatos esse, quantum ii, qui extrema tabe consumuntur, & tamen vivunt, signo manifestissimo fame denatis non ideo vitam subsistabit, quod in iis sufficiens deficiat nutritio; sed quia continuato dispendio consumptis animalibus spiritibus, ita evanidus fit sanguis, ut convenientem non possit suppetere eorumdem separationi materiam; id quod confirmant præcedentes musculorum omnium languores, mox lipothymiæ, deficientis in nervoso genere spiritus perspicua symptomata.* Gulielm. *l. c. n. 33.*

XXIII.

(75) *Nec deerunt universo corpori sensus, & motus &c.* Ponuntur hic duo ista vitæ indicia, cum agatur de humana specie, deque ratione, qua diuturni jejunantes vivere observati sunt. Ceterum enim quædam animantium species sunt, quæ per certa tempora vix ulla indicia produnt exterioris motus, & sensus. Atque hoc ipsum facit, ut mortua videantur. Præter reptilia, & insecta, nota sunt, quæ de nonnullis quadrupedibus, & volucribus narrantur, speciatim de hirundinibus, quæ acervatim junctæ totam hyemem aut in specubus, aut sub aquis, & glacie transigunt, atque inde exanimes, & in speciem mortuæ extrahuntur. Vid. *Ol. Magn. hist. &c. l. 9. c. 19.* Ermull. *dissert. abstrus. hum. respir. negot. cap. 10. §. 5.* & Gul. Derham *Theol. phys. lib. 7. cap. 1. annot. 12. & cap. 3. annot. 4.* De glire. Vide *not. 14. ad N. III.*

XXVI.

(76) *Si perspiratio illa insensibilis &c.* Huic deficienti, aut multum imminutæ maxima Scriptorum pars tribuit, quod longæ inediæ sustineantur. *Ab hac minori perspiratione*, inquit Bellin. *cap. de Mania p. m. 372. col. 1. fit, ut longum tempus a cibo potuque abstinere possint*

passiut (Maniaci:) & infra fieri posse dicit, ut Maniacus per plures dies minime reficiatur, *eo quod cibo non egeat, minime perspirans*. Etiam in plantis, quæ perspiratione fruuntur, ultra omnem fidem, copiosissima, cum Heliotropium 48. unciarum pondus habens per horas duodecim æstivæ diei 30. uncias humoris exhalaverit, in plantis, inquam, ut perspiratio minuitur, aut augetur, augetur etiam, aut minuitur succus nutritii humoris, quem e terra attrahunt. Videantur in hanc rem elegantissima experimenta Stephani Hales *in suis Stat. Vegetab.* quæ a Desagulierio referuntur *in Trans. Angl.* habenturque in libro cui tit. *Saggi delle Trans. &c.* edito a Nob. Th. Derham. *Tom. 4. n. 8. cap. 1. p. m.* 44. Inter cetera considerari meretur proportio, quam humana perspiratio habet cum perspiratione plantarum, superficiem cum superficie, & molem cum mole comparando.

XXVII.

(77) *Tollatur ergo incredibilis illa spirituum &c.* Distincte admodum omnia hæc dispendia numerat P. Zacchias *Quæst. Med. Leg. lib. 4. tit. 1. quæst. 7. n.* 30. *Respirando*, inquit, *loquendo*, *videndo*, *audiendo*, *aut quomodocumque sentiendo*, *immo vivendo spiritus absumuntur*, *& diffluunt .... Quanto magis præterea absumi eos, ac diffluere necesse est, si imaginari, intelligere, ratiocinari nos oporteat? Quanto magis corpus quoquo modo movere, laborare, aut aliqua ratione exerceri necesse sit? Quin etiam &c.*

(78) *Cognoscemus tum demum &c.* Quod nerveus latex in qualibet istarum functionum summe dissipetur, illud non levi argumento est, quod si earum aliqua debeat a nobis singulari contentione exerceri, ceteras cohibere, aut moderari studeamus. Boerhaavius paucis, ut solet, id indicavit num. 586. *suar. Inst.* dicens: *intelligitur .... cur impossibile est imaginationem alteratam emendare ullo ratiocinio, sed quidem violento motu? Cur, ceteris paribus, sensus interni, externique vigent, cessante motu voluntario musculari? Attentus, reminiscens, imaginans quare sopit sensus externos, & sopit motus corporis &c. Quam ob causam oritur tanta debilitas in corpore, ubi sensus interni valide & diu exercentur.*

XXVIII.

(79) *Languida, somnolenta, taciturna*. Non aliter se habebat Spirensis Virgo, quam vidit Lang. (*l. c.*) *ob exhaustas jejunio vires desidem, & somnolentam*. Franc. Baconus *in sua hist. vitæ, & mort. tit. Atriola mortis n.* 23. *p. m.* 577. hoc notavit: *Morbo languentibus* (inquiens) *inedia minus gravis est. Etiam somnus alimentationi nonnihil parat, quemadmodum contra exercitatio eam efflagitat magis. Inventi enim sunt non raro aliqui, qui quodam naturæ miraculo sine cibo, & potu ad tempus non mediocre vixerunt*. De somno quærit Boerh. (*Inst. Med.* 599.) *Undenam protractus assidue somnus diu sustinet vitam sine cibo potuve.*

(80) *Id sane de aliis quoque historiæ testantur &c.* Gasp. a Rejes (*l. c. n.* 61.) de istis abstinentibus loquens, *licet*, inquit, *non immobiles*, *nec tamquam mortui jaceant* (uti de Lucomoris narratum est a nonnullis, aut potius commentum) *languidi tamen*, *inertes*, *ac torpidi plerumque manent totum illud tempus*, quo jejunant.

(81) *Vel perpetuus in lecto decubitus*. Hujusmodi fuit puella Alex. Viguntiæ, paullo ante memorata Lucensis, Judæa Michelotti, puella Th. Bartholini, & aliæ quamplurimæ.

(82) *Vel jacendi forma mortuorum similis &c. Vid. N. VIII.* observationem *Christ. Mich. Adolphi sub not.* 46. de puella Silesiaca. Huc quoque referenda est historia inediæ sex hebdomadarum, quam passus est Civis ille Hagiensis a Stalp. relatus, qui, ut inquit ipse, *sensu*, *motuque carens*, *mortuo decumbebat similis. Deficiebat arteriarum pulsus*, *nulla respiratione*, *ne per plumam quidem ori admotam speculumve aliquod tersius adhibitum*, *animadversa &c. V. supra N. IV. n.*23. & Auctor ipse *pag.* 183. 184.

(83) *Vel segnities quædam singularis &c.* Haberstadiensem puellam adeo debilem fuisse narrat Sennert. (*l. c. p.* 385. *a.*) ut ei sedentaria vita perpetuo agenda fuerit. Alia exempla in notis habentur.

(84) *Vel sensuum torpor &c.* Notabile est quod P. Lentulus, & una Fabr. Hildanus in Apollonia toties memorata observarunt. *Etiamsi muscæ* (inquit Hild. *cent. 5. obs. 33. p. m. 414. col. 1.*) *quarum in hypocausto, ubi jacebat Apollonia, tanta copia erat, ut omnibus molestæ essent, per faciem, aliasque partes corporis denudatas oberrarent, illas tamen nullo modo percipere, immo nec tempore hyemali se a frigore magnopere lædi constanter affirmabat*. Secus accidisse Moersiensi puellæ, fictæ videlicet illi abstinenti, narrat idem Hildanus; cum enim eam interrogasset, *an tempore æstatis muscæ, & pulices ipsam vexarent? Respondit, quam maxime; immo & a mutationibus aeris tum intense calidis, tum etiam frigidis, se æque, ac alios lædi, affirmabat.*

(85) *Vel membrorum tremor &c.* Inter cetera indicia, quibus Th. Bartholinus (*l. c.*) puellæ cujusdam inediam non fictam esse judicavit, hoc primo loco posuit. Postquam enim narravit, non ipsius solum, sed & eorum, qui custodiam ejus gerebant, oculato testimonio, *illam toto fere anno nihil manducasse, nisi quod minus interdum, vel precibus compelli potuerit, ut parum biberet, idque rarissime*, hæc subjungit: *Quam inediam etiam ipsa facile indicat per totum corpus tremula, macie, & pallore confecta, de ægritudine capitis, ac ventris dies noctesque conquesta. Ex Med. Sept. T. 1. p. m.* 521.

(86) *Aut quasi paralysi*. De hoc symptomate sæpe dictum est. Gilb. Jackson, cum esset omnino abstinens, membrorum paralysi laboravit. Etiam postquam cœpit alimento sumere, aliqua parte debilis fuit.

XXIX.

(87) *Pinguedo. Famosum est*, inquit Malpigh. (*exercit. de omento*) *apud aliquos*, *pinguedinem in corporis nutritionem inedia facessere*, *unde plura animalia tota hyeme latitantia absque cibo vivere*. Inter hæc animalia recensentur Alpini mures, vulgo *Marmotte*, de quibus elegans observatio est Jacobi Perraultii *Mech. des anim. 3. part. cap. 7. p. m.* 476.) quam etiam refert Etmuller. *Dissert. de corpulentia nimia Cap. 1. art. 1.* §. 10. Habent igitur animantia ista loco unius triplex, interdum etiam quadruplex omentum, alterum alteri instratum; ex quibus quædam venas habent consueta via ad venam portæ recurrentes, alia vero easdem habent ad cavam abeuntes. Id factum esse interpretatur Auctor eo consilio, ut materies nutritia in adiposis sacculis collecta per eam viam in sanguinem, inopiæ tempore, inveheretur. Hæc tamen, quæ de pinguedine in istorum animalium nutrimentum facessente dicuntur, in dubium vocat Mart. Lister *Dissert. de humor. cap.* 49. ac de mure quidem Alpino, quem nonnulli, inter quos etiam Rajus in latibulis suis pinguescere perhibent, affirmat, eum condere, quo vescatur per hyemem. Similiter facere & glires; & victum quotidianum etiam per hyemem sumere, qui si copiosus sit, ex somno facile, & multum pinguefiant. Quod ad homines spectat, pro comperto est, pinguiferas cellulas, inter diuturnas abstinentias, exhauriri, ipsamque ossium medullam consumi, uti in fame interempti observavit Hildanus. Vid. Stahl. *Theor. med. p. m.* 375. Fanton. *Diss. 2. p. m.* 34. Non ergo negabimus Listero posse adipem *per insensibilem perspirationem dissipari*, *aut per alia viscera digeri*; at neque ab ipso negandum est, posse ipsius magnam partem e cellulis suis in sanguinem revehi ad ejus jacturas reparandas, licet ipsi *qua via id fiat nondum constet*.

(88) *Et quidquid est humoris albi &c.* Portionis hujus albæ aliqua semper notio fuit apud Medicos etiam vetustissimos. Sanguinem specie album, & pituitæ similem vocavit Hipp. *lib. de glandulis*. Pituitam vero alii post ipsum; inter quos Gal. qui humorem album ipsissimam pituitam esse dixit *de Hipp. & Plat. decret. lib. 8. cap. 6.* Alii, & quidem ex Recentioribus, uti Malpighius *epist. 2. de pulm.* humoris albi appellatione retenta, serum sanguinis intellexerunt. Itaque humor iste, præsertim crudior, atque tenacior, continuato attritu eo devenire poterit, ut in alimentum corporis cedat; quod de sua pituita Veteres dixerunt, quæ *temporis processu coquitur*, *sanguisque efficitur*, si Galeno credendum est (*comm. 2. in lib. Hipp. de victu acut. n. 30.*) *& ita corpus nutrire potest* (*Ib. n.* 44.) De rubicunda vero sanguinis parte quid sentiendum? Nimium hæc distat a diaphana illa, subtilissima, & simplici materia, nervosique succi simil-

lima,

lima, quam pro nutritionis materia agnoscunt Auctores, & præterea minima vasa non ingreditur. Ergo ab hoc opere unanimi consensu excluditur. Vid. Boerh. *inst. med. a n.* 447. *ad* 453. Hoffm. *l. c. Par. & cap.* 2. & præsertim *prop.* 11. *cum Schol.* At vero si rubri illi globuli, vel ipso fatente Boerhaavio (*Orat. de Med. simplicit.*) *solitarii tandem decurrunt, postquam in angustias vasorum appulerunt*, atque inde per *diversos colorum a rubro in pellucidum gradus disparent*: si præterea ejus experimento edocti sumus, (*Elem. Chem. T. & P.* 2. *proc.* 114. *Vs.* 2.) *Rubrum ipsum* sanguinis *sensim in ipso aere colorem ponere, flavescentem fere proprium induere*; eritne adeo a ratione absonum si suspicemur, hanc quoque partem diuturnitate temporis ita mutari posse, ut fieri similis facta ejusdem vices, & officia in tanta necessitate præstet? Sed conjecturis sit modus.

XXX.

(89) *In purissima lympha constituitur.* Duplicis hujus partis mentionem perplures faciunt, uti Hoffmann. inter alios *l. c. p.* 3. *cap.* 1. *prop.* 2. Santorin. *de nutr. n.* 28, Boerhaav. *Inst. Med. n.* 275. 277. ipsum liquorem nervorum concipit tamquam lympham purissimam.

XXXII.

(90) *Motum hunc, qui &c. ita se remittere &c.* Facile unicuique super hisce rebus philosophanti hæc circularis motus remissio in mentem veniet; quemadmodum nemo fere est inter Veteres, qui de nativi caloris remissione non cogitaverit. In hanc rem faciunt quæ Cheyneus habet *in libro suo Princip. philosoph. cap.* 6. §. 39. Postquam enim locutus est de minimis illis animalculis, quæ in masculino semine conspiciuntur, ostenditque liquorum, qui in illis insunt, velocitatem componi debere ad tantulæ eorum molis parvitatem, atque ad extremam solidarum particularum subtilitatem, in hanc comparationem descendit: *Habemus*, inquit, *speciem quandam desidiæ hujus, & extraordinariæ vivendi rationis in hirundinibus, in insectis, in viperis, aliisque reptilibus hyberno tempore, atque in omnibus fere tenellorum animantium speciebus, quin etiam in adultis animalibus rationalis speciei, quæ nervorum morbus diu vivæ servavit stupore quodam atque lethargo detentæ sine cibo, motuque, & sine communibus vitæ dispendiis.* De vi fluida movente in minimo embryonis corpusculo, & quomodo hæc nec valida esse debuerit, neque potuerit, videantur quæ Bellinus demonstrat *Tr. de motu cord. prop.* 5. *& seq.* congruunt enim egregie cum iis, quæ ante de circularis motus remissa vi ex Cheyneo retulimus.

(91) *Quanta possit sanguinem liquidum reddere &c.* Si verum est, quod arbitratur Santorin. *de nutr. animi. num.* 2. *Simplicem motum fluidis proprium non admodum consumptioni inservire posse*, idem motus neque sanguinem excalefacere, aut asperare admodum poterit.

XXXIII.

(92) *Multa in historiis narrata &c.* Inter cetera, quæ in hanc rem afferri possent, historias, luculentissima ea est, quam *in Monum. R. Scient. Acad. an.* 1704. ex Hombergio habemus. Secuit hic Matronæ cadaver, quæ cum ex diuturno pectoris morbo laborasset, inter cetera, quæ in eo morbo notatu digna fuerunt, illud etiam habuit, ut postremis quatuor mensibus solo herbarum decocto, non multum interim contabescens, vixerit. In ejus ergo cadavere cum alia multa, tum vero hoc singulare inventum est, quod non orificia solum, sed & majores arteriarum canales polypis fere obstructi essent. Hanc fuisse causam existimavit Vir Clarissimus, cur victu adeo tenui potuerit ægra tandiu sustentari. Enim iis polypis effectum esse conjectatur, primum ut perparum sanguinis intra arterias admitteretur; deinde ut arteriæ ipsæ cum libere contrahere sese præ contenti obicis soliditate non possent, admissum sanguinem segniter languideque truderent ad partes, quibus novus succus, depulso veteri, accrescere debuisset. Veteri ergo nutritio succo sonnisi lente, & minima vi excusso, nihil fere ab ægra perspiratum est; eamque ob causam non multo illi opus nutrimento fuit, quod corporis jacturam ceteroquin, perspiratione non impedita, inducendam repararet.

(93) *Pulsus arteriarum; in plerisque languidus &c. in aliis &c. fere nullus &c.* In abstinente illo Joh. Schlegel, cujus mentionem fecimus ex Schurigio *l. c.* §. 40. *pulsus in nulla parte, præterquam in temporibus, sentiebatur. Coacto in lectum pulsus licet tardissimus redibat, ita ut partim in extremitatibus seu carpo, partim sub mamma sinistra sentiretur.*

(94) *Calor item &c. ita remissus &c.* Non solum calor remissus fuit, sed quandoque etiam summa frigiditas. Abstinentis modo memorati *extrema, manus scilicet & pedes marmor frigiditate superabant* (Schurig. *l. c.*) Consolentanea *universa fere corporis cutis frigida, & sicca tangentibus apparebat, vixque ullo motu incalescebat*: & Hagiensis Stalpartii frigidus certe erat, *si a mortuo non differebat, nisi quod frigeret minus. pag.* 184.

(95) *Arteriarum pulsu vim cordis &c. Vis impulsiva cordis, quæ sanguinis cursum modificat, optime arteriarum pulsu cognoscitur.* Hoffm. M. R. S. *P.* 1. *cap.* 6. *prop.* 19.

(96) *Calore autem attritum &c.* De calore universim dici potest, quod Boerhaavius de febrili speciatim dixit (*Aph. de cogn. & cur. morb. n.* 674. 675.) *semper*, inquit, *requiris majorem ignis copiam in illo loco, quem plus calefacit. Quæ ortum debet violentiori partium fluidarum in se mutuo, in vasa, horum in illas attritui.* Pitcarn. (*Elem. Med. lib.* 1. *cap.* 4. §. 2.) toties in hanc rem memoratus docet, *eo calorem fere insigniorem esse, quo nisus & attritio impetusque partium* sanguinis *in se mutuo fuerit insignior.*

(97) *Fæminæ magnam partem fuerunt &c.* Immo vero puellæ, uti notarunt inter alios G. a Rejes (*num.* 49.) & Sennert. (*p.* 389.) *Vid. infra not.* 101. De fœminarum constitutione loquens Hoffm. *T.* 1. *M. R. S. P.* 2. *cap.* 10. *in Schol. ad prop.* 5. *Quale*, inquit, *est robur fibrarum, & vasorum capacitas, talis est pulsus cordis, & arteriarum....* Pulsus *in mulieribus .... ob vasorum angustiam, & fibrarum mollitiem languidior, mollior, & magis exiguus. Qualis vero est pulsus, talis est fluidorum progressio, & quale secretoriis vasis orificium, talis est transpiratio, & humidi consumptio. Et quia in fœminis minor sanguinis velocitas, & tardior circulus est &c.*

(98) *Et plurimæ quidem melancholicæ.* Hæc multorum observatio, atque inter alios Cardani, qui referente Gasp. a Rej. (*n.* 51.) *abstinentiæ causam fuisse humorem melancholicum statuit, hoc solo argumento, quod aliqui ex his fuerint Melancholici, immo etiam aliqui ratione hujus humoris fuerint deliri.* Sennertus (*l. c. p.* 389.) *Abundasse omnes fere, qui a cibo abstinuerunt, humore melancholico historiæ testantur. Talis enim fuit ille Scotus &c. Puella illa Patavii, cujus historiam Viguusia descripsit, sanguinem atrum rejecit, paralytica fuit, deliravit, catalepsim passa est, Puella Consolentanea ex febre in morbum hunc incidit, obmutuit, deliravit, corporis cutem frigidam, & siccam habuit. Puella, quam a Ducatu Juliacensi adductam vidit G. Fabricius, erat facie tristi, & melancholica. Aliorum etiam historias si consideremus, paucos inveniemus, in quibus non melancholicæ dispositionis aliqua fuerint indicia.* His omnibus addi posset Hebræa Michelotti, quæ primum *in morbum incidit suppressæ ex tristibus animi affectionibus menstrua purgationis.* Hoc vitio manente, inter cetera mala etiam mœror perseverans a Scriptore memoratur.

(99) *Humores circuitu ferri pigro &c. His* (idest Melancholicis) *videntur humores densi, tenaces, admodum permisti, nec facile separabiles, aut mutabiles.* Boerh. *Inst. Med. n.* 896. *In temperamento Melancholico ob fibrarum duritiem, & densitatem sanguis lente, & cunctanter per vasa devolvitur, unde humores crassitiem induunt.* Hoffm. M. R. S. *Tr.* 1. *P.* 2. *cap.* 14. *prop.* 4. *& P.* 1. *cap.* 6. *prop.* 33. Eadem fere repetit Jo. Melch. Verdries *de Æquilib. ment. & corp. p. m.* 17. 18. Vid. etiam Bellin. *de morb. Capit. cap. de Melancholia.*

Quod vero ad pituitosos, cum eorum, & temperamento frigidorum eadem sit ratio, ipsis convenient, quæ de his postremis scribit Boerh. (*l. s. n.* 891.) *His humores blandi, aquosi, pituitosi, tardi; solida laxa, flaccida*; & Hoffmann. *l. c. sect.* 2. *cap.* 14. *prop.* 5. *In temperamento phlegmatico serum abundat, valdeque tardus, ac languidus est humorum circuitus.* Vid. etiam *P.* 1. *cap.* 6. *prop.* 34. Cum his consentit Verdries *l. c. pag.* 18.

(100) *Neque admodum esse ad acutiem &c. Quo indoles sanguinis plus vergit ad ingenium aquæ, neutiquam elasticæ, eo minus caloris intra corpus producitur. Aut etiam quo in arteriis ipsis elater magis deficit.* Boerh. *Elem. Chem. T.* 1. *de igne p. m.* 106.

XXXIV.

XXXIV.

(101) *Magnis id fit atque efficacissimis caussis. V. supra not. 46. ad N. VIII.* Id quoque a plutibus annotatum est, ac præsertim a Gasp. a Rejes (*n. 49. & 60.* & a Sennerto *p. m. 385. & 587. pleræque* enim ex his jejunantibus, notante ipso, *ex metu in hoc malum conjectæ sunt. & pag. 389.* addit, humorem istum, *quicumque fit, qui diuturnæ hujus abstinentiæ caussa est, dispositionem peculiarem accipere in plerisque ab utero*: atque hoc vel id persuadere, *quod pleraque fuere puellæ, & ea ætate constitutæ, qua menses erumpere, & semen in ipsis generari solet, nimirum ann. 14. Annorum enim 14. fuit puella illa in agro Lucensi, puella Confolentanea, Juliacensis illa, Halberstadiensis, & forsan aliæ, quarum ætas non est expressa. Notissimum enim est Medicis, quam mira symptomata a mensibus & semine retentis ac corruptis accidere soleant, atque inter ea etiam cibi & potus appetitus abolitus. Scribitque Lud. Mercatus lib. de morb. mult. cap. 8. fœminam illustrem quandam uteri vitio potum aversatam fuisse; & aliam potum nullo modo potuisse admittere, & hydrophobiæ simile quid passam esse, ita ut 60. diebus sine potu vixerit &c.*

(102) *A vehementi aliqua febre &c. Plerique post febres acutas in hunc morborum lapsi sunt*, ait Sennert. *p. 387.* Et revera Virgo illa Patavina *primum omnium febre sub occas. caniculæ an. 1598. correpta fuit*: Idem *p. 384.* Confolentanea *febre continua circa 13. Cal. Mart. an. 1599. correpta fuit*: Citef. *pag. 64.* Guilbertus Jackson, *annor. 15.* doloribus per universum corpus, inde violenta febre per tres septimanas vexatus fuit initio Februar. 1716. Redit febris circa principium Apr. duravitque tres alias hebdomadas. Iterum 10. Jun. in magnam febrem incidit, factusque est mutus; inde abstinens, & paralyticus. Adelhaydis morbus initium habuit a quartana contumaci; inde appetitus immutatus; tandem abolitus sic, ut omnia respueret. Sequutæ sunt convulsiones internæ deliquiis se prodentes; inde externæ violentissimæ, ita ut lecto, nisi custodita esset, exsiliret.

(103) *Statim caput, & nervi tentari solent. Vid. supra not. 53. ad N. VIII.* itemque *not. 54. 55. & seq.*

(104) *Doloribus modo hæc, modo illa pars &c.* Virgo Patavina tumore sinistri brachii, atque eo cessante, dolore in articulis, ore ventriculi, postea totius abdominis correpta fuit: *Senn. pag. 384.* 1. Gilb. Jackson statim ac ægrotare cœpit, dolores passus est in universo corpore. Judæa Michelotti per initia morbi rheumatismo, deinde sinistri lateris dolore cruciata fuit.

(105) *Pene suffocati sunt.* Gilb. Jackson a Patris precibus victus sumpsit, neque illibenter, tantillum lactis cum avena trita mixti. Sed ita eo ingesto perculsus est, ut Parentes ipsum jam jam suffocari crediderint. Adelhaydes vero Stalp. *si forte summo conamine aliquid deglutisset, præ nimiis angustiis quiescere non poterat, antequam tussi vomituque illud rejecisset; quapropter immensi doloris metu nihil tandem in os ingerebat.* Stalp. *l. c. pag. 139. 140.*

XXXV.

(106) *Inesse enim in aere &c.* Enumerat omnia hæc distincte Boerhaav. *in suis Elem. Chem. Par. 1. tit. de aere*, ubi probat, in ipso tum ignem contineri, (*pag. 461.*) tum aquam, (*463*) tum vegetantium spiritus nativos pariter, & fermentatos (484) & igne productos (485) olea item ipsorum quæcumque; immo & sales, & terram; (486) quin & integras eorum partes; (487) animantium quoque spiritus, excrementa, immo tota fere corpora eorum (488) atque ova fœcunda (489): sed & fossilia, uti sales, (491) sulphura, & denique vel ipsa ponderosissima metalla. (492) Sed nihil majore copia in aere continetur, quam aqua. Hæc latet quidem eidem intimius commixta; sed ab ejus mixtione cum solvitur, statim conspiciendam se præbet, uti in recipiente Antliæ pneumaticæ, dum aer rarefactus dilabi sinit aqueas particulas nebulæ in speciem, vitri interiores parietes opacantis. Vid. inter alios Auct. Phil. Burg. *Phys. gen. Tr. 2. cap. ult.* Similiter ad frigidorum corporum superficies appulsæ densantur in vaporis guttulas; ex quo Academici Florentini occasionem sumpserunt hygrometri sui conficiendi. (*Saggi di nat. esp. pag. 12.* P. Lana *Mag. nat. & art. T. & lib. 2. cap. 1. exp. 88. & in Prod. ad art. mag.*) Sed omnium maxime aereum hunc humorem imbibunt, ac sensibus exhibent sales fixi, qui vel momentaneo aeris attactu, pondere augentur, humescunt, & sensim liquantur. *Uncia salis Tartari*, Boerhaavii experimento (*l. c. p. 468.*) *mutata in quatuor fere uncias olei tartari per deliquium attraxit* (ex aere) *tres uncias aquæ*. Tanta hæc aquæ copia per aerem dispersa fecit, ut Deventrius, & toties memoratus Boerhaavius suspicati fuerint, totum fere pondus aeris uni aquæ esse tribuendum. *Si enim* (inquit postremus iste *l. c. p. 467.*) *octingentesima quinquagesima pars aeris communis foret aqua, tum sane totum pondus aeris* (quod in Batavia octingenties quinquagies ab aquæ pondere superatur) *deberetur uni aquæ, quæ in aere volitat, & cæteræ partes in illa aeris mole hærentes ad pondus ejus facerent nihil, forte ne quidem forent graves.* Hanc conjecturam suam repetit inferius *pag. 501.* additis tamen ad aquæ pondus ceteris corpusculis per aerem volantibus. Verum Musschenbroeckius experimento sibi visus est deprehendisse, aerem aqueis particulis spoliatum adhuc gravem esse. Spoliari autem existimat aerem iis particulis ejusdem trajectu per cineres clavellatos, qui humiditatis cum sint maxime bibuli, quidquid ejus in aere est, arripiunt, sibique uniunt. Hæc paullo fusius de aerea humiditate non inutile fuerit explicasse, occasione præsertim ea, qua ipsius in corpora animantium ingressus commemorandus est, & ad multorum, quæ ipsis accidunt, explicationem adhibendus.

(107) *In viventium corpora penetrare &c.* Id antiquis fere omnibus persuasum fuit: non item recentibus philosophis, si paucos excipiamus. Omnium ergo antiquissimus Hipp. de hoc introitu per cutem expresse locutus est *Epidem. lib. & sect. 6. n. 1. Carnes*, inquiens, *& ex ventre, & extrinsecus attrahunt. Indicat autem sensus ipse corpus totum tam foras, quam intro spirabile esse.* Hanc Hippocratis sententiam confirmat Galenus in *comment.* ad hunc locum vulgarium quorundam observatione, *qui per flagrantem solem confecto itinere, domum reversi, squalidum corpus, osque aridissimum se habere dicebant; necnon ardentissima siti cruciari: a lavatione autem sitim extinctam esse, os humefactum, pariterque totum corpus molle, atque humidum effectum priorem deposuisse squalorem fatebantur. Alii vero & in soliis corpus suam aquam attrahere indubitanter se percepisse affirmabant.* Non solum vero hic, sed alibi etiam supra citata Hippocratis verba interpretatur Galenus de aeris attractione in corpus per arteriarum ad cutem pertinentium ora. Diserte id explicat in *lib. de usu pulsuum cap. 15.* ubi ait: *Sicuti nimirum per ora* (arteriarum) *quæ in cutem finiuntur, quidquid halituosum fumidumve excrementum habent, id excernunt: recipiunt autem ex circumdato nobis aere non exiguam in se portionem. Atque id est, quod Hippocr. foras, introque spirabile totum corpus dixit.* Idem repetit *lib. 8. de Hipp. & Plat. decret. cap. 8.* ubi etiam triplicem hujus attractionis caussam assignat. Non solum autem, ut modo dicebamus, & ut notat Keillius *Med. Stat. Britann. disquisit. 2. p. m. 39.* a Galeno recepta fuit hæc Hipp. opinio de aeris per cutem introitu, sed apud omnes postea Medicos usque ad sæculum proxime elapsum ita obtinuit, ut a nullo unquam in dubium vocata fuerit. Solum id factum est post inventum sanguinis circuitum, quanquam non ab omnibus. Bovleus pluribus conatur hunc ingressum externarum corpusculorum in cutem ostendere in suo *Tentam. de corp. anim. porositate cap. 3.* Cum eo consentit P. Lana *Mag. nat. & art. lib. 2. cap. 1.* & Fanton. *Differt. 2. de com. velam. p. m. 25.* Sed omnium maxime in id nititur ante memoratus Keillius, in ea quam nominavimus secunda Disquisitione, ubi inter alia, quæ transitum hunc a cute ad corporis interiora demonstrant, præter vulgatissima experimenta cantharidum, & hydrargyri, aliud etiam affert allii plantis pedum admoti, quod spiritum oris graveolentem reddit. Cui simile illud est, quod a nobis aliquando observatum fuit, de Benzoini tinctura, quæ manibus tantummodo affricta urinam odore vinlaceo imbuit, perinde ac illa eadem resina, & aliæ id genus intro sumptæ facere consueverunt.

(108) *Adhærere vero ea &c.* Veteres plures Hippocraticum illud: *corpus totum intro esse spirabile* intellexerunt de alimento ex aere attracto, uti notavit Galenus *l. sup. cit.* Boerhaavius autem non adeo se alienum ab ea opinione ostendit, quin aliquid ex aere adduci ad nutrienda animantium corpora suspicatus fuerit. In suis enim Elem. Chem. *T. & P. 2. Prolegom. n. 2.* ubi lo-

quitur

quitur de jactura continua, & reparatione corporum animalium, hæc habet: *Non manent ergo hoc respectu quæ fuerunt, sed quotidie perditis nova substituunt ex assumptis cibis potibusque, & forte aere: quia pullum ovi incubatu soli ovo supposito ponderosiorem. Bellinus deprehendit.*

(109) *Tam auctum &c.* Huc referenda est Bellini observatio, cujus modo mentionem fecit Boerhaavius. Postquam ergo Vir incomparabilis (*de motu cord. prop. 4. p. m. 116.*) lectorem suum invitavit ad diligenter examinanda pondera corpusculi seminis, quod in ovo est, & liquidorum, ex quibus formatur pullus, hæc subjungit: *& si in horum ponderum administratione contingat aliquid inexpectatum, si scilicet invenias pullum esse majoris ponderis, quam sit pondus liquidorum, ex quibus compositus est; existimato te habere argumentum certissimum, quo constituere possis tuto, extrinsecum aliquid immisceri corpori pulli, ipsique pondus addere, atque ita pondus pulli reddere majus, quam sit pondus liquidorum ovum implentium, ex quibus componitur.* Hanc observationem commemorat Fantonus *Differt. 13. p. m. 342.* Est autem istud ponderis incrementum, quod supra ovi liquida sumit pullus, eo mirabilius, quod in eo calore contingat, quo immaniter dissipari ovi liquores deberent, quando multo minorem iisdem dissipandis sufficere quotidiana experientia ostendit. Ova enim & frigida, & frigido in loco servata aliquod *ponderis sui momentum certis intervallis deperdere* observavit Boyleus *tentam. cit. cap. 3.* Vide etiam Bellin. *de M. cord. prop. 9. p. m. 143. col. 1.* Fanton. *differt. 2. de comm. velam. p. m. 26. & differe. 13. p. m. 340.* Novissime quoque diligentissimus Reaumurius in suo elegantissimo Opere de Insectis *Tom. 2. mem. 1.* consideravit perspirationem, quæ ova vel summa cura custodita conficit, atque corrumpit. Ea occasione modum tradit, quo exhalatio ista impediri, atque hæc diutissime conservari possint. Modus eo redit, ut vernice aliqua extrinsecus obducantur. Dum vero considerat, incubatus calore non tantum ab ovo exhalari, quantum in multo minore calore, qualis est aeris nos ambientis, exhalatur, id rejicit in liquorum ovo contentorum circulare motum. Hic juxta perspicacissimum Philosophum & putrefactionem, ad quam illa ceteroquin sunt prona, & assiduam, quæ extra incubatum fit, eorum dissipationem inhibet. Ceterum nobis superiore æstate ovorum per ejus tempestatis calorem decrementum observantibus accidit, ut etiam de extrinseci alicujus in eadem ingressu certiores fieremus. Ex duobus ovis, quæ in conclavi sicco, nec admodum tamen calido servata fuerant, alterum 24. alterum 23. granorum pondere intra horas triginta diminutum est. Illud in cellam vinariam, quæ frigida erat quidem, non multum tamen humida, translatum est: hoc eodem in loco, in quo antea fuerat, est custoditum. Postridie autem primum illud 12. granorum pondere, alterum nihil auctum invenimus. Placuit etiam in animantibus diu sine cibo viventibus experiri quid exteriori aeris calor posset in eorum corpora. Viperas ad experiendum selegimus. Hæ, si Digbæo credendum esset, (*Orat. de pulv. sympath.*) & Laurentio Straussio, (*Epist. ad eumdem Equit. Digbæum*) non solum diu manent sine cibo, sed incrementum etiam, solius aeris pabulo, sumunt. At nobis id videre non contigit. Ex duabus enim Viperis, quarum alteram vivam, alteram laqueo suffocatam in eadem aeris temperie a die 11. Septemb. ad 20. Novemb. servavimus, viva quidem minorem ponderis sui jacturam semper fecit, quam mortua, quod sane notabile est, sed aliquam tamen semper fecit. Sic ut vere a Georgio Wolfg. Wedelio (*Pathol. Med. Dogm. sect. 3. cap. 2. pag. 464.*) dictum fuisse cognoverimus: *Viperas, si nutrimento destituantur, crescere a solo aere, experimentis contrarium esse. Diu vivere ipsas vitro asservatas; verum emaciari, & mori tandem.* Id accidit nostræ, postquam translata fuit in hypocaustum, cujus calor fere ad æstivum accedebat. Octavo enim die, ex quo ibi servata fuit, mortua inventa est. His octo diebus quadraginta granorum pondere diminuta est, quinque videlicet in singulos dies, cum ante vix unius grani pondus quotidie amitteret. Ex quo apparuit quantum valeat externus calor ad conficienda istorum animantium corpora. Sed hic quoque inter Viperam hanc, & alteram, quæ mortua jampridem fuerat, notabile discrimen fuit. Trium enim supra quadraginta granorum fuit intra idem tempus, & eodem in loco postremæ hujus decrementum. Cum ergo ab ambiente aere minus consumi videatur in hac animantium specie vivens corpus, quam mortuum, facile erit, ut in suspicionem veniamus occulti alicujus alimenti, quod ab aere in hæc corpora invehatur: nisi forte cum Reaumurio existimemus, circulari humorum motu, quemadmodum in ovis incubatis, ita & in his animantibus, eorum nimiam transpirationem cohiberi. Verum non opus est ex istis observationibus argumenta sumere incrementi ab aere animantium corporibus dati, cum ex Keillio habeamus in Aphorismis staticis, quos ex accuratis observationibus constituit, atque firmavit, non solum *per omnes corporis poros continuum facilemque aeri patere ingressum, & egressum*, sed etiam *quæ in aere sub vaporis specie circumvolitant aqueas particulas, a cute nostra attractas cum sanguine commisceri, & corpus pondere augere*: itemque *corpora morbo aliquo extenuata, aut evacuatione exinanita plus humoris ab aere trahere, quam repleta*; & demum *plus attrahere nos tempestate nebulosa, quam sicca; noctu, quam interdiu; dormientes, quam vigilantes; atque hinc fieri posse, quod nocturno perspiratio sit diurna semper minor.*

(110) *Immania quædam &c.* Cujusmodi illud est, quod in *Comment. Bon. Acad. pag. 145.* ex Cl. Jo. Ant. Mundini relatione memoratur Virgini cuidam Monali accidisse, cui post suppressa menstrua *tantum urinæ profluvium ex improviso factum est, quantum vix credi potest. Idque per nonaginta septem dies sic continuavit, ut nulla die libras pauciores, quam quadraginta tres Virgo reddiderit, quibusdam diebus etiam uncias octo vel novem supra illas. Post dies nonaginta septem remisit profluvium, atque ad libras quotidianas duodecim redactum est, eaque mensura perstitit ad quatuor menses. Inter hæc potio nulla erat, quin immo sic liquida omnia Virgo abhorrebat, quasi hydrophobia laboraret. Cibus in singulos dies modicus, ut libras æquaret vix duas; eique fæces respondebant. Somnus quietus, nisi mejendi voluntate sæpius turbaretur; vires exiguæ, non tamen fractæ, nulla neque corporis emaciatio, neque carnium flacciditas.* Hoc profluvium idcirco protulimus, quod & a nostris observatum fuerit diligentissime, & pleraque excedat quæ apud Scriptores prostant. Inter quæ cum celebre illud sit, quod puellæ Mediolanensi accidisse fertur; (Card. *de rer. variet. cap. 44.*) duratione tamen, & quantitate longe a nostro superatur. Cum enim illa 60. dierum spatio, detracta cibi, & potus quantitate, mille septingentas, quadraginta libras urinæ reddiderit; Monialis nostra intra idem tempus bis mille quadringentas sexaginta libras emisit; cum totis diebus nonaginta septem urinæ quantitas ad ter mille oongentas septuaginta septem libras, sequentibus vero quatuor mensibus ad ducentas supra mille libras ascenderit. Jam vero quod de hac Moniali narratur, eam sic liquida omnia abhorruisse, quasi hydrophobia laboraret, nobis in mentem revocat historiam hydrophobiæ cujusdam singularis, quam ex Jo. Bapt. Wenckii relatam habemus in *Eph. A. N. C. Cent. V. VI. obs. 30.* Hanc passa est mulier quædam & antea bibax, & post assidue sitibunda. Etsi vero siti impellebatur ad bibendum, attamen ne guttam quidem aquæ, aut cujuscumque alterius liquoris sumere poterat; sed neque fructus succulentos, aut simile aliud, quod paullo humidius esset. Quod si forte aquæ guttulam vehementi siti compulsa deglutiisset, tussi, vomitu, capitisque doloribus correpta plures septimanas decumbere cogebatur. Quod autem ad rem nostram facit, viginti, triginta, quandoque etiam plures urinæ uncias quotidie reddidit; menstrua semper fluxerunt; nec macilentior, nec pinguior fuit; faciei colorem non amisit, licet quartum jam annum cum dimidio in eo statu transegisset, cum historia scriberetur. Omittimus alia profluvia, & admirandas quasdam egestiones, cujusmodi fuit sanguinea illa, quam toties memorata puella Patavina post duorum mensium omnimodam abstinentiam perpessa est. *Per tres enim menses continuos quotidie, vel alternis diebus sanguinem libra pondere per alvum rejecit primum floridum, mox aquosum, & nigricantem, qui demum, alvo subsistente, vomitu rejectus fuit.* (*Sen. l. c.*) Hujus similem fuisse dicit Gasp. a Rejes (*l. c. n. 23.*) historiam quamdam aliam, *quam scribit Matth. de Gradi* (*cap. de Vomitu*) *de Moniali Ordinis D. Augustini, quæ tribus annis vixit vomens omnem cibum, & in majori quantitate, quam illum ingerebat, oborto statim vehementissimo ventriculi dolore, qui non aliter, quam sanguinis missione alleviabatur. Incredibile autem fuit, quoties, & quanta in copia sanguis illi educeretur, ut non solum semel, sed bis in septimana per octo menses continuos phle-*

botomia;

botomaretur, & aliquando per duos menses ter in hebdomada, ita ut alternatis diebus hoc fieret ad uncias 6. vel 7. singulis vicibus extrahenda. Mirabilis certe (subjungit a Rejes) *sanguinis abundantia!* Sed eam multo admirabiliorem facit vomitus is, a quo non videas quid superesse possit ad corpus sustentandum. Hujus similem alium, in quo pariter *ea erat totius excreti copia, ut cibum assumptum longe superaret*, cum vidisset olim Herc. Saxonia, neque perspiceret, unde tanta pituitæ copia, quanta egerebatur, oriri posset, ægra interim *satis carnosa, & boni habitus*, non dubitavit materiam ejus aliquam *ex crassiore etiam parte aeris attracti* deducere, fretus auctoritate Galeni id accidere alicubi docentis. *Med. Sept. l. 3. sect. 5. c. 25.* Videatur etiam Hild. *Cent. 4. obs. 33.* eandem historiam referens ex Jac. Zwingero. Verum hæc, uti dictum est, omittenda existimamus, quod ipsa rei accurate observanda difficultas fallaciam facere possit. Ceterum neque nobis ejusmodi vomitus exemplum deesset, quod afferremus. Vivit enim adhuc apud nos puella, quæ primum quidem acerbissimis stomachi doloribus, deinde vomitu assiduo per aliquot annos cruciata est. Ac si assistentibus habenda est fides, assumptorum copiam longe excedebant, quæ rejiciebantur. Quamvis autem id credibile facere possit nova, & multo diligentior rei hujus per mensem integrum observatio præcedentibus narrationibus egregie respondens; ab ejus tamen historia explicatius tradenda, dum omnia quæ ad ipsam pertinent usquequaque nobis perspecta fuerint, abstinebimus.

Finis Primæ Partis Libri Quarti.

DE

SERVORUM DEI

BEATIFICATIONE,

ET

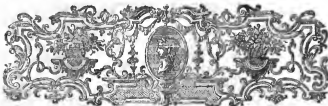
BEATORUM CANONIZATIONE

LIBER QUARTUS, ET ULTIMUS.

PARS SECUNDA,

In qua agitur de Concessione Officiorum, & Missarum in honorem Beatorum, & Sanctorum, Electionibus Sanctorum in Patronos, Descriptionibus Nominum in Martyrologio *Romano*,

Et aliis hujusmodi rebus, de quibus tractatur in Sacrorum Rituum Congregatione Ordinaria.

CAPUT PRIMUM.

De concessione Officii & Missæ in honorem Beatorum Beatificatione propria, quæ formalis dicitur.

1. AGITUR in Congregatione ordinaria sacrorum rituum de *præcedentiis*; sed de his minime agendum Nobis est. Cum autem præter *præcedentias*, & causas Beatificationis & Canonizationis in sacrorum rituum Congregatione ordinaria ad normam etiam *Constitutionis* 74. Sixti Papæ V. promoveantur petitiones de Officiis & Missis concedendis in honorem Beatorum & Sanctorum, de electione Sanctorum in Patronos, de nominum descriptione in Martyrologio Romano, & de aliis similibus rebus, de his hic a Nobis ad finem Operis properantibus sermo instituetur. Cumque ex alibi dictis triplex sit classis eorum, in quorum honorem peti potest concessio Officii & Missæ, Beatorum videlicet Beatificatione formali, Beatorum Beatificatione æquipollenti, & Canonizatorum, initium desumemus a Beatis formali Beatificatione, quibus expletis, transitus fiet ad Beatificatos Beatificatione æquipollenti, & ad Canonizatos.

2. Præmittendum est autem primo, Officium Divinum esse certam rationem publice laudandi Deum mente simul & voce, auctoritate Præsulum Ecclesiæ institutam: ita ut non quælibet Dei laudatio, vel ad Deum oratio Divinum sit Officium, sed Divini Officii nomine comprehendatur quædam forma & ordo Psalmorum, hymnorum, & precum, quem omnes sequi debent, qui Divinum illud Officium ex debito persolvunt, uti bene adnotarunt Cardinalis Bellarminus *controv. tom. 4. lib. 1. de bonis operibus in particulari, cap.* 10. & Antonius Bellotte in opere cui titulus, *Ritus Ecclesiæ Laudunensis, pag.* 228. *n.* 2. Quod Divinum Officium licet Deo persolvatur duabus præcise de causis, ad laudes videlicet agendas pro acceptis beneficiis, & preces fundendas pro recipiendis, nihil tamen prohibet, quin in eo fiat commemoratio alicujus Beati, aut Sancti, isque a nobis exoretur. In precibus enim solius Dei nomen invocatur, tamquam auctoris & fontis omnium bonorum nostrorum, juxta illud *Psalm.* 83. *v.* 12. *gratiam, & gloriam dabit Dominus*; Sancti autem & Beati invocantur, ut nostri patrocinium suscipiant, & pro nobis, & nobiscum orent, nobisque a Deo impetrent ea, quorum indigemus, juxta illud Joannis in Apocalypsi *cap.* 8. *v.* 4. *Et ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.* Ideoque duas adhibemus precandi formulas modo differentes; Deum quippe invocantes, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, Trinitatem Sanctam, Unum Deum, proprie dicimus, *Miserere nobis, exaudi nos*; cum vero Sanctos invocamus, dicimus, *Ora pro nobis, intercede pro nobis.*

3. Præmittendum est secundo dogma Fidei esse, Eucharistiam esse verum proprieque dictum Sacrificium, idque soli Deo offerri, non Angelis, non hominibus sive beatificatis, sive canonizatis, uti desumitur ex alibi dictis, & ex Canone Missæ, ubi legitur: *Te igitur, clementissime Pater ..... supplices rogamus ac petimus, uti accepta habeas & benedicas hæc dona, hæc munera, hæc sancta Sacrificia illibata; in primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta.* Quamvis enim Ecclesia in honorem & memoriam aut Beatorum aut Sanctorum nonnullas interdum Missas celebrare consueverit, non tamen illis (uti loquitur Concilium Tridentinum *sess.* 22. *cap.* 3.) *Sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit; unde nec Sacerdos dicere solet, Offero tibi Sacrificium, Petre, vel Paule: sed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam facimus in terris.* Quod ante Tridentinum docuerat S. Augustinus *lib.* 20. *contra Faustum cap.* 21. (*col.* 347. *oper. tom.* 8.): *Populus autem Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adjuvetur; ita tamen, ut nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum, quamvis in Memoriis Martyrum, constituamus altaria. Quis enim Antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari aliquando dixit: Offerimus, tibi, Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit, apud Memorias eorum, quos coronavit, ut ex ipsorum locorum admonitione major affectus exsurgat ad acuendam charitatem, & in illos, quos imitari possumus, & in illum, quo adjuvante, possumus.* Sævissimum bellum Protestantes ritibus nostris indixerunt, & signanter Missis, quæ Sanctorum nominibus appellantur, & quæ in Sanctorum honorem celebrari dicuntur. At, si denominatio interdum sumitur ab eo quod occasio est, nemo est, qui non videat, Missam bene appellari ex. gr. Sancti Petri, si occasio Missæ desumatur ab ejus festivitate, vel a pio animi affectu erga ipsum. *Jejunii Missam* Veteres appellavere eam, cui recurrens Quadragesimale jejunium dabat occasionem, uti videri potest apud Mabillonium *musei Italici tom.* 1. *pag.* 304. *& seqq.* Et, ne a Sanctorum Missis discedamus, in eo opere passim occurrunt Missa Sancti Martini, Missa unius Virginis, Missa Sanctæ Mariæ, Missa in Sanctæ Mariæ solemnitate, Missa Sancti Stephani, Missa Jacobi, & Joannis, Missa Sancti Sigismundi, uti videri potest *in cit. tom.* 1. *pag.* 292. *pag.* 294. *pag.* 298. *pag.* 299. *pag.* 344. *pag.* 349. *& pag.* 350. Missæ quoque in Sanctorum honorem celebrari recte dicuntur, vel quia in illis victorias a Sanctis Christi gratia & virtute relatas recensemus & commendamus, vel quia Sanctorum intercessio & patrocinium exposcitur, & simul declaratur, quantum de eorum meritis atque interventu apud Christum confidamus; vel in gratiarum actionem, significantes, nos recepisse a Deo Sanctorum intercessione ea, pro quibus impetrandis exoravimus. Hostiæ revera aliquando dicuntur Sanctorum meritis dicatæ, ut in Secreta quæ recitatur in Missa Martyris Pontificis, & in Secreta Missæ secundæ pro Virgine & Martyre: *Hostias tibi, Domine, Beati N. Martyris tui atque Pontificis dicatas meritis benignus assume, & ad perpetuum nobis tribue provenire subsidium.* Sed verba sunt hoc modo construenda: *Domine, meritis Beati N. Martyris tui atque Pontificis benignus assume Hostias tibi dicatas, & tribue provenire nobis ad subsidium*: uti adnotavit Joannes Chrysostomus Abbas Trombellus *de cultu Sanctorum tom.* 4. *part.* 2, *dissert.* 6. *cap.* 33. *num.* 4.

4. Post hæc, ut veniamus ad praxim concessionis Officii & Missæ pro die festo Beatificatorum Beatificatione formali, illorum videlicet, quos summus Pontifex, post approbationem tum virtutum in gradu heroico, tum miraculorum, in classem seu canonem Beatorum recenset, operæ pretium est adnotare primo, juxta hodiernam sanctæ Sedis & Congregationis sacrorum rituum disciplinam in omnibus litteris Apostolicis, quæ expediuntur in forma Brevis, cum aliquis Dei Servus *formaliter* beatificatur, indulgeri, ut ille in posterum *Beati* nomine nuncupetur,

tur, ut ejus corpus & Reliquiæ ad venerationem Fidelium (non tamen in Processionibus circumferendæ) exponantur; ut Imagines radiis seu splendoribus exornentur; utque de eo recitetur Officium & Missa celebretur. Dictum est autem, *juxta hodiernam sanctæ Sedis & Congregationis sacrorum rituum disciplinam*, quia ex alibi relatis deprehensum est, non semper antiquioribus temporibus factam fuisse concessionem Officii & Missæ in Beatificationum *Indultis*.

5. Secundo, concessionem recitationis Officii & celebrationis Missæ fieri in Brevibus Beatificationum semper de Communi, de Communi scilicet Martyris, si Dei Servus Martyr occubuerit, de Communi Confessoris Pontificis, de Communi Confessoris non Pontificis, de Communi Virginum, de Communi nec Virginis nec Martyris, si Dei Servus, qui inter Beatos recensetus, fuerit Confessor & Pontifex, sive Confessor non Pontifex, sive si Dei Serva, quæ beatificatur, fuerit Virgo, sive nec Virgo nec Martyr; ita ut nullum, post decreta saltem Urbani VIII. exemplum extet Beatificatorum Beatificatione formali, quibus in Brevi Beatificationis concessa sit recitatio Officii proprii, seu Missæ propriæ celebratio.

6. Tertio, concessionem tum Missæ tum Officii in eodem Brevi aliquando fieri sub ritu semiduplici, uti desumitur ex Brevi Beatificationis S. Pii V. aliquando sub ritu duplici, uti deprehenditur ex Brevibus Beatificationum B. Petri de Arbues, S. Francisci Salesii, S. Rosæ Limanæ; aliquando sub ritu duplici majori pro aliquibus locis, puta quoad ecclesias & monasteria Regularium, quorum Dei Servus fuit institutor & fundator; & sub ritu duplici minori quoad alios locos, puta nativitatis, aut mortis ejusdem Servi Dei, ut habetur ex Brevi Beatificationis S. Joannis de Deo.

7. Quarto, cum Beatificatio nihil aliud sit, quam cultus permissio pro aliquibus determinatis personis, & pro aliquibus determinatis locis, juxta ea quæ alibi dicta sunt, concessionem Officii & Missæ, si agatur de Dei Servo, qui aliquod Institutum Regulare professus sit, fieri omnibus Religiosis ejusdem Instituti, ut infertur ex decreto extensionis Officii & Missæ in honorem Beati Jacobi Salomonii Ordinis Prædicatorum typis impresso apud Castellinum *de certit. glor. Sanctor. pag. 143. Eadem Congregatio votum Illustrissimi Cardinalis Sacrati amplexata petitum Indultum, si Sanctissimo Domino nostro placuerit, censuit concedendum. Decere scilicet arbitrati sunt Illustrissimi Patres iis, qui vitæ sanctitatem longa temporis diuturnitate comprobarunt, non in solo natali, vel iis in locis duntaxat, ubi corpora eorum asservantur, sed etiam ubique ab omnibus, qui idem cum iis profitentur Institutum, venerationem deberi:* & ex Brevibus Beatificationum Andreæ Avellini, Francisci Borgiæ, Martyrum Pauli Micki, Joannis de Goto, & Didaci Quizai Societatis Jesu, viginti trium Martyrum ex Ordine Minorum, Cajetani, Joannis de Deo, Josaphat Pollocensis, Rosæ Limanæ, Pii V. Martyrum Gorcomiensium, Joannis de Cruce, Francisci Solani, Joannis Francisci Regis, Hyacinthæ de Marescottis, Joannis de Prado, Fidelis a Sigmaringa, Vincentii a Paulo, Petri Forerii, Catharinæ de Ricciis. In iisdem autem Beatificationum Brevibus concessio Officii non solum respicit & comprehendit Fratres, sed etiam Moniales ejusdem Instituti, cui Dei Servus nomen dedit; uti legitur in citatis Brevibus Beatificationum S. Rosæ Limanæ, S. Pii V. Martyrum Gorcomiensium, S. Francisci Solani, Hyacinthæ de Marescottis, & S. Catharinæ de Ricciis.

8. Quinto, si Dei Servus, qui beatificatur, Martyr occubuerit, fieri concessionem Officii & Missæ pro diœcesi, in qua martyrium subiit; uti colligitur ex Brevibus Beatificationum viginti trium Martyrum ex Ordine Minorum, Josaphat Pollocensis, Martyrum Gorcomiensium, & Joannis de Prado.

9. Sexto, si Dei Servus fuit Episcopus, fieri concessionem Officii & Missæ in Brevi Beatificationis pro universa diœcesi, cujus fuit Episcopus; uti deducitur ex Brevibus Beatificationum Josaphat Pollocensis, Francisci Salesii, Pii Papæ V. Alfonsi Mogrobesii Archiepiscopi Limani: concordat decretum sacræ Congregationis die 28. Octobris 1628. *In Congregatione habita de ordine Sanctissimi &c. fuerunt confirmatæ infrascriptæ conclusiones & responsiones ad dubia excitata super decreto contra abusus edito sub die 8. Aprilis hujus anni: ad primum dubium de Episcopis sanctis locorum, quomodo sit continuandum, seu celebrandum Officium, quod sacra Congregatio intelligit, ut possit Officium & Missa celebrari nedum in civitate, in qua fuerunt Episcopi, sed etiam in tota diœcesi ritu duplici.*

10. Septimo, si Dei Servus, cui Beatificationis honor præstatur, in aliquo determinato loco, dum viveret, longo tempore moratus sit, aut in eo egregia ediderit sanctitatis specimina, fieri etiam pro illo determinato loco concessionem Officii & Missæ. Hinc in Brevi Beatificationis B. Petri de Arbues factam legimus concessionem Officii & Missæ etiam pro ecclesiis generalis Inquisitionis Hispaniarum, ac Sancti Martini Inquisitionis Regni Aragoniæ, ubi primus Inquisitoris munus obivit. Hinc in Brevi Beatificationis S. Francisci Solani concessum videmus tum Officium tum Missam etiam pro provincia Thecumana, in quam Catholicæ Fidei nova semina feliciter jecit. Hinc in Brevi Beatificationis S. Turibii concessum legimus Officium & Missam etiam pro Collegio Ovetensi nuncupato *Universitatis Studii generalis Salmanticensis*, in quo humanis Divinisque litteris imbutus fuit. Hinc in Brevi Beatificationis S. Joannis Francisci Regis facta fuit concessio Officii & Missæ etiam pro civitate Aniciensi, in qua plurium annorum spatio, & pene usque ad suum obitum habitare consuevit. Hinc denique in Brevi Beatificationis S. Fidelis a Sigmaringa concessum legimus Officium pro civitate Friburgi diœcesis Moguntinæ, ubi Regularem professionem emiserat, & diu versatus fuerat; in Brevi Beatificationis S. Vincentii a Paulo pro castro de Clichi, & pro oppido de Chatillon, in quibus animarum curam obiverat; & in Brevi Beatificationis Petri Forerii pro abbatia seu monasterio de Calmusiaco, ubi habitum Ordinis Canonicorum Regularium susceperat, & professionem Regularem emiserat, & pro Mataincuriæ, in quo curam animarum obivit.

11. Octavo, in omnibus Beatificationum Brevibus concessionem fieri Officii & Missæ tum pro locis, in quibus Dei Servi nati sunt, tum pro iis, in quibus eorum corpora requiescunt: Beatorum enim & Sanctorum patria nedum petitur a loco, in quo nati sunt, sed a loco etiam, in quo moriuntur, cum prima eos mundo, altera autem cælo genuerit, quemadmodum late docent Gavet *de festis propriis locorum lib. 1, cap. 10. qu. 1.* Theophilus Raynaudus *tom. 8.* in libro inscripto, *Tituli cultus Sanctorum specialis, pag.* 534. hoc solo intercedente discrimine, quod in aliquibus Beatificationum Brevibus concessio fit Officii & Missæ tantum pro ecclesia *Matrice* ejus loci, in quo nati sunt, ut habetur in Brevibus Beatificationum B. Petri de Arbues, & S. Francisci Salesii; & pro ecclesia illa, in qua eorum corpora requiescunt, uti desumitur non solum ex modo citatis Brevibus Beatificationum B. Petri de Arbues, & S. Francisci Salesii, sed etiam ex Brevibus Beatificationum S. Felicis de Cantalicio, & S. Joannis de Deo: aliquando vero concessio fit Officii & Missæ tum pro universa civitate, in qua Dei Servi nati sunt, ut habetur in Brevibus Beatificationum SS. Cajetani, Joannis de Deo, Pii V. Joannis a Cruce, Turribii, Alfonsi Mogrobesii, ac Joannis Francisci Regis; tum pro oppido, pago, aut civitate, in quibus eorum corpora requiescunt; ut habetur ex Brevibus Beatificationum SS. Cajetani, Pii V. Francisci Solani, Joannis a Cruce, Turribii, Joannis Francisci Regis, Fidelis a Sigmaringa, Vincentii a Paulo, Catharinæ de Ricciis, & Beatorum Martyrum Gorcomiensium, Hyacinthæ de Marescottis, Joannis de Prado, & Petri Forerii. Et antiquioribus quidem temporibus, si in Brevi Beatificationis facta fuerat concessio Officii & Missæ pro loco, in quo Beatorum corpora quiescebant, extensio postea facta est ad locos, in quibus nati erant, uti colligitur *ex Constit. 13. & Constit. 20.* Pauli V. *Bullarii Romani tom. 4.*

12. Addendum, concessiones tum Officii tum Missæ fieri pro die determinata, hoc est aut pro die, qua Dei Servi mortui sunt, aut pro alia die, quæ statuitur, si dies mortis fuerit impedita; itemque concessiones Officii & Missæ, quæ fiunt pro locis prædictis, omnes *respective* eorum locorum Christifideles comprehendere Sæculares æque ac Regulares utriusque sexus, qui ad Horas Canonicas tenentur.

CA-

CAPUT SECUNDUM.

De nonnullis quæstionibus, quæ fiunt a Doctoribus quoad ea, quæ in præcedenti capite dicta sunt.

1. ADDUCTA in capite præcedenti plana sunt & expedita, utpote desumpta ex praxi Sedis Apostolicæ: nunc autem opus est, examen assumere nonnullarum quæstionum, quæ de iis a Doctoribus examinandæ proponuntur. Quæritur itaque, utrum Presbyteri sive Sæculares sive Regulares, quibus in Brevi Beatificationis non est concessa facultas recitationis Officii & celebrationis Missæ, Missam aliquando in honorem Beati celebrare possint & Officium recitare. Respondent nonnulli, permissam esse tum Officii recitationem, tum Missæ celebrationem, cum loquimur de Officio votivo & de Missa votiva: statim enim ac Pontifex permittit, celebrari Missam & recitari Officium in honorem alicujus Beati Beatificatione formali, eum declarat tali cultu dignum, ea porro facta declaratione, non videtur esse prohibitum Presbyteris & Clericis sive Sæcularibus sive Regularibus, licet Brevi non comprehensis, Officium votivum recitare, Missamque votivam celebrare in honorem Beati. Ita sentiunt Castropal. *oper. moral. tom.* 1. *tract.* 4. *disp.* 2. *punct.* 5. §. 5. *num.* 5. *& seqq.* atque Del Bene *de Inquisit. tom.* 2. *dubit.* 255. Contrarium autem latissime probat Diana *in edit. coord. tom.* 2. *tract.* 1. *resolut.* 81. & *tom.* 9. *tract.* 5. *resolut.* 21. cui opinioni subscribunt Amicus *in curs. Theolog. tom.* 5. *disp.* 7. *sect.* 4. *num.* 100. & Joannes a Sancto Thoma *in* 2. 2. *D. Thomæ disp.* 9. *art.* 1. non solum quia juxta decretum editum die 16. Decembris 1659. alibi relatum non est permissum vel Sæcularibus vel Regularibus excedere limites verbales *Indulti* Beatificationis, neque est permissa Officii recitatio & Missæ celebratio; nisi illis, quibus Sedes Apostolica hoc concesserit; sed etiam quia privilegia non sunt extendenda de persona ad personam, atque adeo solummodo concessa censentur iis personis, quæ sunt in privilegio expressæ.

2. Porro quæstio hæc triplici absolvitur propositione; quarum prima est, non esse permissum illis, qui Brevi Beatificationis non sunt comprehensi, Missam de Beato celebrare propter rationes modo allatas: quod sane procedit, etiamsi sermo sit de Missa votiva, cum Missa votiva de Beatificatis celebrari non possit, etiamsi adsit facultas celebrandi Missam in eorum honorem; celebretur enim Missa votiva de Sanctis tantummodo canonizatis, ut habet Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib.* 2. *quæst.* 11. Et quod quidem attinet ad rem præsentem, cum Missæ votivæ celebratio sit cultus publicus qui fit nomine Ecclesiæ, is præstari nequit, nisi ab illis, quibus expresse in Brevi Beatificationis fuit concessa facultas; uti animadvertit Quartus *ad rubr. Missal. Rom. part.* 1. *tit.* 4. *de Missis votivis dub.* 6. §. *Ex qua doctrina*. Diximus Missam de Beatis votivam celebrari non posse; nimirum ex communi regula; nam ex privilegio potest. Idem enim ipse, qui legem tulit prohibentem, Alexander Papa VII. de sacræ rituum Congregationis consilio non semel eam relaxavit. Ad preces namque Ferdinandi Gonzagæ Principis Castellionis in Brevi 22. Maji 1662. *De Venerabilium* (inquit) *Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus Præpositorum consilio, ut de Beato Aloysio* (*Gonzaga*) *in Matrice ecclesia Collegiata oppidi Castellionis Missæ votivæ infra annum celebrari valeant, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & indulgemus*. Et in similibus litteris 26. Septembris subsecutis hoc Indultum extendens, *De memoratorum* (ait) *Cardinalium consilio, ut de eodem Beato Aloysio etiam in Clericorum Regularium Societatis Jesu ecclesia Missæ votivæ infra annum diebus non impeditis, ad præscriptum Rubricarum, celebrari possint, dicta auctoritate tenore præsentium concedimus pariter & indulgemus*. Ac postmodum etiam Clemens Papa X. die 27. Augusti 1670. *Admissis Excellentissimi Domini Oratoris Marchionis de Astorga instantiis ex nomine Catholicæ Majestatis sibi porrectis, universo tam Sæculari quam Regulari Clero per totum terrarum orbem benigne indulsit pro futuris perpetuis temporibus, quod de prædicta B. Rosa* (*Limana*) *possit in ecclesiis quorumcumque tum Regularium tum Sæcularium celebrare Missam per anni circulum sive ex voto, sive ex libera devotione, juxta Rubricas ac dispositionem Missalis Romani; tametsi nondum prædicta Beata Rosa solemni Canonizationis ritu fuerit ab Ecclesia inter Sanctas, relata*. Sed & antea Fratribus Prædicatoribus Conventus Foroliviensis, Missam de Beato Jacobo Salomonio, *toties quoties devotio impulerit, infra annum*, fuisse a Clemente Papa VII. die 25. Junii 1526. concessam refert Cardinalis Numajus, vivæ vocis oraculum testatus apud Castellinum *de certit. glor. Sanctor. pag.* 140. Idemque Pontifex in alio simili oraculo pro Beata Catharina Bononiensi *in Summ. sup. dub. dand.* legitur concessisse, *Missam ipsius &c. in supradicta die transitus tantummodo solemniter cantari & celebrari facere; infra annum vero submissa voce &c*. Quæ Indulta non alio quam ad missam votivam referri posse videntur.

3. Secunda propositio est, non esse permissum Presbyteris & Clericis sive Sæcularibus sive Regularibus Brevi non comprehensis recitare Officium Divinum votivum in honorem Beatorum. Non solum quippe urgent rationes modo allatæ, sed insuper accedit, quod dantur quidem Missæ votivæ, sed Officium votivum non datur. Quod cum ita sit, eorum propositio, qui dicunt licere Presbyteris & Clericis, sive Sæcularibus sive Regularibus Brevi non comprehensis recitare Officium Divinum in honorem Beatorum, est, ut Scholæ loquuntur, *de subjecto non supponente*.

4. Tertia propositio est, esse permissum illis etiam, qui non sunt Brevi comprehensi, Officium recitare in honorem Beati, non ad satisfaciendum obligationi, sed ex devotione. Utcumque enim senserit Gramdo *in* 2. 2. *controv.* 2. *tract.* 7. *disp.* 4. *sect.* 2. Cultus hic non est cultus publicus, sed privatus; qui, si ex alibi dictis exhiberi potest etiam non Beatificatis, *a fortiori* præstari poterit illis, qui in canonem Beatorum relati sunt; uti prosequitur Quartus *loc. cit.* & ut est in decretis generalibus pro cultu Beatorum: *In locis, ubi Beatos prædictos ab omnibus coli permissum fuit, non inde publica Officii recitatio permissa censeatur, sed tantummodo privata, nec satisfactoria præcepto recitationis, nisi quoad illos, quibus Sedes Apostolica hoc indulserit*.

5. Item quæritur a Doctoribus, utrum, si in Brevi Beatificationis concessa sit statuta die celebratio Missæ in determinata ecclesia, quæ est alicujus Instituti Regularis, possit eadem die Missa celebrari a Sacerdotibus externis, qui ad eamdem confluunt ecclesiam. *Affirmative* respondet Megalius in *prompt. Theolog. tom.* 1. *in verb. Canonizatio Sanctorum, num.* 8. at negans opinio est retinenda non solum propter observantiam vel consuetudinem, sed etiam propter expressa sacræ Congregationis decreta. Quod enim attinet ad observantiam, res est expedita: primo, quia quando Sedes Apostolica voluit, Indultum extendi ad confluentes, id expressit in decreto, aut litteris Apostolicis Indulti, ut patet ex decreto in causa tunc Beati, nunc Sancti Aloysii Gonzagæ 7. Augusti 1621. *Congregatio sacrorum rituum, Præposito Generali Societatis Jesu enixe petente, censuit concedendum, si Sanctissimo Domino nostro placuerit, ut de B. Aloysio Gonzaga die 21. Junii, quo ex hac vita migravit ad cælum, ab omnibus ejusdem Societatis Religiosis ubique terrarum existentibus, juxta Rubricas Breviarii & Missalis Rom. de Comm. Conf. non Pontif. Officium recitari & Missa celebrari respective valeat, necnon & confluentibus eo die ad eorum ecclesias Missa in illis de eodem Beato, ut supra, celebrari*; & ex Brevi Gregorii Papæ XV. 2. Octobris 1621. *Necnon etiam confluentibus eo die ad eorumdem Religiosorum ecclesias Missam in illis de eodem Beato Aloysio Gonzaga, ut supra, celebrare liceat, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo concedimus & indulgemus*: & quia cum in Brevi Beatificationis S. Francisci Borgiæ concessa fuisset Missæ celebratio omnibus Sacerdotibus Societatis Jesu, qui ubique essent, uti legitur *in Const.* 49. Urbani VIII. *Bullarii tom.* 5. prædictum Breve fuit deinde extensum ad alios Sacerdotes confluentes ad ecclesias Patrum Societatis Jesu, & celebrantes Missam in ipsis die festo S. Francisci Borgiæ: *De eorumdem Fratrum consilio concessionem, & Indultum, desuperque confectas litteras hujusmodi ad quoscumque Sacerdotes Sæculares, seu cujusvis Ordinis, Congregationis, seu Instituti Regulares ad ecclesias, seu Domos Regulares dictæ Societatis Jesu accedentes ... eadem auctoritate tenore præsentium extendimus ac concedimus pariter & indulgemus*: Secundo, quia id ipsum

ipsum factum est in concessione Officii & Missæ de tribus Martyribus Paulo Micki, Joanne de Goto, & Didaco Quizai; Breve quippe Beatificationis facultatem prædictam concedebat Religiosis Societatis Jesu, quod deinde fuit extensum ad omnes Sacerdotes tum Regulares tum Sæculares confluentes ad ecclesias ejusdem Societatis; uti desumitur *ex Constit.* 83. Urbani Papæ VIII. *Bullarii tom.* 5. Quod autem attinet ad sacræ Congregationis decreta, res clarior esse non potest: tum quia die 19. Novembris 1622. sacra Congregatio sic censuit: *Missæ certis Regularibus concessæ, non possunt ab aliis dici etiam in ipsorum quidem Regularium ecclesiis*, ut habetur apud Barbos. *de offic. & potest. Paroch. par.* 1. *cap.* 11. *n.* 34. tum quia in decretis generalibus supra relatis anni 1659. sic cautum fuit: *Missæ pariter, quæ fuerint indultæ certis personis, nempe Presbyteris Regularibus vel Sæcularibus alicujus loci, vel monasterii, seu Presbyteris alicujus ecclesiæ servitio præcipue addictis, a confluentibus Sacerdotibus quavis dignitate, etiam Cardinalatus, insignitis minime celebrentur.* Quia vero congruum non videtur, ut Sacerdotes exteri confluentes ad ecclesiam, in qua Missa in honorem Beati celebratur, aliam celebrent Missam, hac de causa consuetudo inolevit, ut in ipso Beatificationis Brevi, in quo celebratio Missæ conceditur, celebratio ipsa extendatur ad Sacerdotes exteros, qui ad ecclesiam confluunt; quemadmodum colligi potest ex Brevibus Beatificationum SS. Cajetani, Joannis de Deo, Rosæ Limanæ, Pii Papæ V. Joannis a Cruce, Francisci Solani, Turribii, Joannis Francisci Regis, Vincentii a Paulo, Fidelis a Sigmaringa, Beatorumque Petri de Arbues, Martyrum Gorcomiensium, Hyacinthæ de Marescottis, & Petri Forerii. Quod si in aliqua Regularium ecclesia festum duplex celebretur in honorem alicujus Sancti, & Regularibus ipsis concessa sit a Sede Apostolica Missa particularis non inserta in Missale Romanum, ceteri Sacerdotes Indulto non comprehensi, eademque die accedentes ad ipsam Regularium ecclesiam, eam Missam particularem celebrare non possunt, juxta sacræ Congregationis decreta apud Clericat. *ante suas decisiones de sacrif. Missæ num.* 16. & apud Bissum *ad litter. M. num.* 216. §. 4. Attamen ad evitandam supradictam incongruentiam Missam quidem de Sancto celebrare possunt, sed de Communi ac desumptam ex Missali Romano, juxta resolutiones sacræ Congregationis rituum die 19. Novembris 1622. & die 9. Junii 1668. quarum verba sunt hæc: *Qui celebrat Missam in aliqua ecclesia Regularium, aut etiam Monialium, in qua fit de festo duplici habente Missam propriam, quæ non sit concessa omnibus, Missam quidem dicat de festo, sed cum Missali Romano.* Id late explicant Gavant. *tom.* 1. *par.* 3. *tit.* 10. *num.* 16. Bissus *litter. M. num.* 216. §. 4. Tonell. *sacr. enchirid. lib.* 1. *cap.* 2. §. 8. Sporer. *Theolog. moral. tom.* 3. *par.* 2. *cap.* 6. *sect.* 4. §. 3. *num.* 430. La Croix *tom.* 2. *part.* 2. *num.* 372. *&* 376. Accedit decretum generale ejusdem sacræ Congregationis die 20. Novembris 1717. approbatum a Clemente XI. *ut in suo Bullario pag.* 576. *Licere in posterum tum Confessario tum Capellanis tantum quarumcumque Monialium servitio addictis, Missas Sanctorum, de quibus ipsæ recitant Officium, celebrare, sed cum Missali Romano, & de Communi, non vero Missas proprias eorumdem Sanctorum variis Ordinibus a sacra Congregatione concessas: & ita decrevit, & servari mandavit.*

6. Prosequendo examen quæstionum, quæ a Doctoribus instituuntur circa cultum Beatorum Beatificatione formali, quæritur etiam, utrum liceat transferre diem Servi Dei beatificati, diem (inquam) quæ designatur in Brevi pro celebratione Missæ & recitatione Officii. Joannes a Sancto Thoma *in* 2. 2. *D. Thomæ disp.* 9. *ar.* 1. opinioni affirmanti adhærere videtur, licet dicat, tutius esse *in facti contingentia* sacram consulere Congregationem. Fundamentum ejusdem positum est in eo, quod, quando fit concessio celebrandi certa die, si aliud non explicetur, concessio est intelligenda juxta communes Rubricas, ut tali die celebretur, nisi adsit impedimentum, &, si adsit, ut ad aliam diem transferatur. Verum, si non est permissum nec Sæcularibus nec Regularibus excedere limites verbales Indultorum super Beatificationibus, & præsertim in Missæ celebratione ac Officii recitatione, translatio prædicta non videtur esse permissa absque Sedis Apostolicæ beneplacito, sicuti ad rem scribit Diana *in edit. coord. tom.* 9. *tract.* 5. *resolut.* 21. *n.* 11. quod porro beneplacitum fuit a sacrorum rituum Congregatione denegatum, uti testantur Turrianus *in* 2. 2. *disp.* 27. *dub.* 8. & Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib.* 2. *cap.* 19. *qu.* 111. §. *Pari jure*. Prædicta scilicet sententia, in qua firmatum fuit, non esse permissum absque Apostolica facultate transferre diem celebrationis Missæ & recitationis Officii, quæ in honorem Beatorum concessa fuit, confirmari potest, perpendendo, quod in omnibus Beatificationum Brevibus, post tempus saltem summi Pontificis Alexandri VII. statuitur, ut solemnia Beatificationis primo expleantur in basilica Principis Apostolorum, postea eadem solemnia intra definitum tempus expleantur extra Urbem. Contigit autem aliquando, ut propter distantiam locorum solemnia intra tempus constitutum fieri non potuerint, in locis præcipue ab Urbe remotis; & tunc petita fuit a Sede Apostolica prorogatio, quæ signanter concessa est in Beatificatione Martyrum Gorcomiensium, & Joannis a Cruce. Si ergo, inconsulta Sede Apostolica, non est permissa translatio solemnitatis Beatificationis, licet ea justa de causa intra tempus constitutum fieri non potuerit; nec translatio quidem celebrationis Missæ & recitationis Officii, inconsulta Sede Apostolica, fieri poterit, etiamsi definita die nec Missam celebrare, nec Officium recitare licuerit.

7. Præterea hisce cohærenter, atque adductis *in primo hujus Operis libro* quæritur a Doctoribus, utrum unicuique permissum sit colendam in altari constituere Imaginem Beati. Huic quæsito respondere videntur affirmando Castropal. *l. cit.* §. 5. *vers. Ex his infertur*, & Del Bene *loc. pariter cit. n.* 4. At, si quæstio respicit locos in Indulto Beatificationis non expressos, horum Doctorum opinio est rejicienda. Hæc enim extensio cultus Beatorum de loco ad locum, inconsulto summo Pontifice, adversatur decretis generalibus alibi relatis, & editis die 27. Septembris 1650. *Ubi in uno loco cultus fuerit concessus, non extendatur inconsulto Pontifice, ad alium locum, qualis alia concurrente auctoritate.* Notatu etiam dignum est, quod legitur in regestis sacræ Congregationis de cultu tunc Beati, nunc Sancti Felicis a Cantalicio, quorum regestorum verba sunt hæc: *Episcopus Civitatis Ducalis, intra cujus limites situm est oppidum Cantalicium patria Beati Felicis Fratris Ordinis Capuccinorum, sacræ rituum Congregationi nunciavit in universa diœcesi passim erecta reperiri altaria & Capellas in honorem ejusdem Beati, quamvis san. mem. Urbanus VIII. tantummodo in oppido Cantalicio cultum idem Beato exhiberi posse concesserit. Verum quia suasum est sibi, cultum prædictum non sine gravi scandalo, & illius populi mœrore ob singularem, quam gerunt eidem Beato, religionem removeri posse, supplicavit propterea, cultum extendi ad universam diœcesim. Et sacra Congregatio mandavit, fieri verbum cum Sanctissimo, & affirmativam ejusdem Congregationis sententiam aperiri. Accesse mox humillimæ & enixæ totius Ordinis Capuccinorum preces. Facta igitur Sanctissimo de prædictis relatione, Sanctitas sua benigne annuit: at, ne trahi possit ab aliis in exemplum, Decretum, ut infra, extendi jussit.*

Episcopus Civitatis Ducalis, intra cujus diœcesis limites situm est oppidum Cantalicium patria Beati Felicis, necnon Fratres Ordinis Capuccinorum, quorum Regulam idem Beatus, dum viveret, professus est, sacræ rituum Congregationi humiliter & enixe supplicarunt, ut dignetur cultum ejusdem Beati olim a san. mem. Urbano VIII. oppido Cantalicio indultum ad universam diœcesim extendere: Et sacra eadem Congregatio censuit, petitas litteras sub annulo Piscatoris posse per Sanctissimum, si ita Sanctitati suæ visum fuerit, ex speciali gratia concedi: die 9. Aprilis 1661. Facta autem Sanctissimo de prædictis relatione, Sanctitas sua benigne annuit; die 16. ejusdem mensis, eodemque anno 1661.

8. Huic denique favent assumpto nullæ summi Pontificis Alexandri VII. epistolæ in forma Brevis, quæ sic se habent: *Dilecte Fili, salutem* (scriptæ sunt hæ epistolæ cuidam Joanni Miget Bisuntinæ diœcesis): *Cum, sicut Nobis nuper exponi fecisti, tu pro singulari tua erga Beatum Franciscum de Sales Episcopum Genevensem devotione, Capellam seu altare sub illius invocatione in parochiali ecclesia Sancti Stephani loci de Pontaelier Bisuntinæ diœcesis erigere posse summopere desideres; Nos piis tuis hac in re votis benigne annuere cupientes &c. tibi, ut unam Capellam seu altare in prædicta parochiali ecclesia sub invocatione & in honorem memorati Beati Francisci de Sales, de consensu tamen dilecti Filii Rectoris ecclesiæ hujusmodi, erigere seu erigi curare libere & licite possis & valeas, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & indulgemus.*

9. Aliæ ejusdem Pontificis epistolæ datæ sunt Universitati, & hominibus terræ Pontremoli Sarzanen. diœcesis; & sic se habent: *Exponi Nobis nuper fecerunt dilecti Filii*

lii Universitas & homines terræ Pontremoli Sarzanensis diœcesis, quod a quindecim vel sexdecim annis in ecclesia Sanctæ Mariæ de Populo nuncupata dictæ terræ Fidelium venerationi expositum reperitur effigies Beati Cajetani Thienæi inter Imagines Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, ac Sanctorum Antonii Patavini, & Ivonis, necnon Angeli Custodis in eadem tela depictas, in qua memoratus Beatus Cajetanus prædictam Beatam Virginem Assumptam contemplans repræsentatur. Cum autem, sicuti eadem expositio subjungebat, prædicti exponentes effigiem dicti Beati sic erectam tenendi licentiam nondum obtinuerint, Nobis propterea humiliter supplicari fecerunt, ut sibi in præmissis opportune providere, &, ut infra, indulgere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur &c. hujusmodi supplicationibus inclinati, ut de cætero memorata effigies dicti Cajetani sic, ut præmittitur, erecta, & Fidelium venerationi exposita in ecclesia supradicta habere libere & licite possit & valeat, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & indulgemus.

10. In Brevibus Beatificationum SS. Francisci Salesii, & Cajetani non fuerat cultus permissus loco de Pontarlier, nec terræ Pontremoli. Si ergo a Sede Apostolica petita fuit facultas exponendi & retinendi eorum Imagines in templis eorum locorum, nemo est qui non videat, *a posteriori* arguendo, nequaquam esse permissum, adorandam super altari constituere Imaginem Beati in locis & ecclesiis Indulto Beatificationis non comprehensis, cum frustra imploretur precibus, quod jure communi conceditur.

11. Sed & aliæ sunt Epistolæ in Forma Brevis Ven. Servi Dei Innocentii Papæ XI. quarum ope concessum fuit, ut in ecclesia S. Anastasiæ de Urbe super altari exponi posset Imago Beati Turribii, cui cultus fuerat concessus per Breve Beatificationis in civitate & diœcesi Limana, in civitate Majoricæ, & in Collegio Ovetensi Universitatis Studii generalis Salmanticensis: *Innocentius Papa XI. Ad futuram rei memoriam. Illius vices, licet immeriti, gerentes in terris, qui Sanctos & Electos suos corona justitiæ donat in cælis, piis Christifidelium votis ad augendam eorumdem Beatorum cælestis Jerusalem civium venerationem laudabili studio tendentibus libenter annuimus, illaque favoribus & gratiis prosequimur opportunis. Cum itaque, sicut dilectus Filius Joannes Franciscus de Vagliadalid Canonicus Metropolitanæ ecclesiæ Limanæ, ac Postulator in causa Canonizationis Beati Turribii olim Archiepiscopi Limani Nobis nuper exponi fecit, ipse, ad augendam Christifidelium erga eumdem Beatum Turribium venerationem, illius Imaginem in Sæculari & Collegiata ecclesia Sanctæ Anastasiæ de Urbe super altari ibidem a dilectis etiam Filiis Capitulo & Canonicis ejusdem ecclesiæ ad id concesso publico Fidelium cultui exponi posse plurimum desideret; Nos ipsius Joannis Francisci desiderio hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes &c. de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus Præpositorum consilio, ut Imago memorati Beati Turribii in prædicta ecclesia Sanctæ Anastasiæ super altari ad id, sicut præmittitur, concesso publicæ Christifidelium venerationi exponatur, ipsiusque Beati Turribii festum die 27. Aprilis, uti certis in locis, quæ in litteris nostris in simili forma Brevis super illius Beatificatione emanatis expressa sunt, etiam in ipsa ecclesia Sanctæ Anastasiæ cum Officio & Missa juxta Rubricas Breviarii & Missalis Romani, &, quantum ad Missas attinet, a Sacerdotibus quoque confluentibus, celebretur, Apostolica auctoritate tenore præsentium concedimus & indulgemus.*

Quæritur, an, sicuti inconsulto summo Pontifice non est permissum colendam constituere Imaginem Beati in aliquo altari extra locos in Indulto Beatificationis expressos, ita hoc ipsum dicendum sit quoad Imagines illorum Beatorum, quorum cultus fuit approbatus, quia immemorabilis, vel ex alio quocumque capite constituente casum exceptum a decretis Urbani VIII. Si quæsitum esset solvendum juxta ea quæ passim accidunt, dicendum esset, id fieri posse inconsulta Sede Apostolica. Vix etenim a sacrorum rituum Congregatione approbatus est cultus immemorabilis, aut est responsum constare de casu excepto, cum in altaribus passim collocantur Imagines prædictorum Beatorum. Media in Urbe Patres Societatis Jesu super altare sui templi collocarunt Imaginem Beati Joannis Nepomuceni ante ejus Canonizationem, statim postquam a sacrorum rituum Congregatione decretum est, constare de casu excepto a decretis Urbani VIII. ratione cultus immemorabilis. Nec defuerunt asserentes, id licite fieri potuisse, cum ageretur de Beato per cultum immemorabilem, non autem per Breve Pontificium declarato; & sic citra periculum excedendi terminos verbalis Indulti, seu Brevis cultum indulgentis. At, si veritatem amamus, sicuti non est permissum inconsulta Sede Apostolica constituere in altari Imaginem Beati Beatificatione formali extra locos in Indulto seu Brevi Beatificationis expressos, ita, & fortasse multo magis dicendum est, id non esse permissum in Beatis Beatificatione æquipollenti, hoc est per declarationem casus excepti a decretis Urbani VIII. Decretum quippe anni 1650. allatum *superiori n. 7.* generale est, ideoque comprehendens Beatos omnes. Decreta quoque alibi relata Alexandri VII. pertinentia ad cultum Beatorum generalia sunt, nec ullam constituunt distinctionem aut differentiam inter Beatos; quocirca (uti dictum est) omnes comprehendunt. Additur, quod Sedes Apostolica declarando cultum immemorabilem alicujus Beati, nihil novi indulget, nec cultum extendit, sed jam inductum servat indemnem: ita ut, si a tempore immemorabili exposita fuerit Imago in aliquo templo, approbando hunc cultum immemorabilem, statuat, non esse amovendam ab altari; nec cultum accusari posse tamquam illicitum, seu contrarium decretis de non cultu. Hoc autem præmisso, ecquis est, qui privata auctoritate audeat cultum inductum ex. gr. Bononiæ a tempore immemorabili erga Beatum, approbatumque a Sede Apostolica quoad locum in quo inductus est, ad alias civitates extendere, Sede Apostolica inconsulta? Quod si id vetitum est in Beatis Beatificatione formali, in quibus præcessit examen virtutum & miraculorum, multo magis id vetitum esse debebit in Beatis Beatificatione æquipollenti, & per cultum immemorabilem, in quorum causis nullum præcessit examen virtutum & miraculorum. Quod si dicas, hunc sequi, non posse hosce Beatos Beatificatione æquipollenti invocari extra locos, in quibus cultus ab immemorabili est inductus & approbatus, falleris: possunt enim ubique tamquam Beati invocari, quemadmodum & Beati Beatificatione formali: possunt pro beneficiis acceptis tabellæ ad eorum aras appendi; sed ad aras eorum locorum, vel in quibus cultus immemorabilis est approbatus, si sermo sit de Beatis Beatificatione æquipollenti, vel ad aras locorum in Indulto seu Brevi Beatificationis comprehensorum, si sermo sit de Beatis Beatificatione formali. Et hac quidem via & ratione nec pietas religiosa imminuitur, nec specie & obtentu devotionis fines constituti proprio marte ampliantur. Quod eo facilius ab omnibus est admittendum, quia Sedes Apostolica justis de causis hujusmodi cultum ampliare consuevit, si ad eam prece humili, uti decet, confugiatur.

12. Quæritur tandem, an ante Canonizationem Beatorum aliquando extendatur facultas Officii & Missæ ad alios locos Indulto Beatificationis non comprehensos; & affirmanter respondetur. Celebris est propagatio hujus facultatis post Beatificationem, & ante Canonizationem S. Rosæ Limanæ. In Brevi quippe Beatificationis facta fuit concessio Officii & Missæ civitati & diœcesi Limanæ, & universo Ordini S. Dominici tum Fratrum, tum Monialium *respective*: uti desumitur ex dicto Brevi edito die 12. Februarii 1668. Die 14. Septembris ejusdem anni, instantibus Carolo II. Hispaniarum Rege, & Regina Marianna ejus matre, propagata est facultas Officii & Missæ ad universum Clerum tum Sæcularem tum Regularem quarumcumque provinciarum & regionum Americæ, & Indiarum Catholicæ Majestati subjectarum. Die 26. Julii 1670. ad preces Cardinalis Ursini Protectoris Regni Poloniæ eadem facultas extensa est ad universum Clerum Sæcularem & Regularem Poloniæ, Lithuaniæ, totiusque Polonicæ ditionis; eodem anno propagata fuit ad omnes provincias, regiones, & Regna subjecta Leopoldo Romanorum Regi in Imperatorem electo, & Domui Austriacæ. Omnia hæc autem facta sunt in augmentum cultus S. Rosæ post Beatificationem, & ante Canonizationem, cum ipsa ex Dei Servis, quos Occidentales Indiæ protulerunt, prima fuerit, quæ publici cultus honore per Sedem Apostolicam decorari meruerit; ita ut Indulta modo memorata, quæ Beatæ Rosæ concessa sunt, vix in exemplum trahi possint. Ideoque, loquendo de propagatione Officii & Missæ, quæ regulariter fieri consuevit post indultum aliis Servis Dei Beatificationem, ejus momentum pendet a circumstantiis, quæ sacrorum rituum Congregationi exponuntur, quæque aptæ ad rem & ad effectum, de quo agitur, videri possunt. Si constet itaque ex attestationibus Episcoporum, aliquarum civitatum populos pie exoptare, ut sibi cultus erga Dei Servum in canonem Beatorum relatum permittatur, si Reges aut Principes id ipsum exoptent, si gratiæ aut miracula in aliqua civitate intercessione Beati a Deo facta sint, sive aliqua alia causa sit, cur cultus extenda-

tenda-

tendatur ad locum Brevi Beatificationis non comprehensum, hæc & hujusmodi alia apta videntur ad impetrandam a summo Pontifice, prævio sacræ Congregationis consilio, gratiam Officii & Missæ.

13. Si qua ergo remanet difficultas, hæc respicit concessionem lectionum propriarum pro Officio Beatorum, de qua re in sacrorum rituum Congregatione fuit alias mota controversia, an scilicet fieri posset, seu an expediret concedere lectiones proprias pro Officio dictorum Beatorum, uti desumitur ex hoc decreto: *Post tres Congregationes particulares habitas coram Eminentiss. Dominis Cardinalibus Sacchetto, & Pamphilio cum interventu Dominorum Consultorum, & Secretarii super Officio proprio Beatæ Magdalenæ de Pazzis cum reformatione totalis Officii alias oblati propofita fuit ab Eminentiss. Cardinali Sacchetto instantia Priorissæ monasterii Incarnationis Verbi Dei de Urbe Ordinis Carmelitarum Discalceatarum, & Sanctissimi Domini nostri secundum carnem neptis pro approbatione Officii proprii Beatæ Magdalenæ de Pazzis a Congregatione particulari prædicta compilati, cui alias Sanctitas sua, me referente, annuis pro Urbe tantum, remisso ad sacram Congregationem illius examine: & sacra Congregatio, præsente & opponente R. P. D. Promotore Fidei, dubitavit primo, an expediat concedere propria Officia Beatis non canonizatis; quia, cum actus Beatificationis sit simplex permissio cultus, & sit retractabilis, videtur, quod concessio Officii proprii in Ecclesiam cum approbatione virtutum & miraculorum constituat aliquem gradum irretractabilitatis, saltem non sine scandalo Fidelium; secundo, quia, cum in novissimis decretis anno 1642. editis pag. 55. habeatur, non debere in futurum procedi ad Canonizationem Beatorum, nisi prius coram Sanctissimo fiat plena & distincta relatio non modo eorum, quæ in processibus, & aliis scripturis continentur, & quæ illis per summos Pontifices intuitu ipsius venerationis elargita fuerunt, verum etiam eorum, quæ supervenerunt post concessam eisdem venerationem, de quibus constare possit ad hoc, ut ex prædictis omnibus valeat summus Pontifex deliberare, an sit procedendum ad Canonizationem, videtur, quod idem per æquipollens, & ex præsumpta mente legis servari debeat in concessione Officii proprii. Ideoque sacra Congregatio, scilicet Pamphilius, Roccius, Franciottus, Bragadinus, Montaltus, Facchenettus, & Ginnetus fuerunt in voto, ut hujusmodi objecta referantur Sanctissimo: Sabellus vero, Sacchettus, & Castagutus fuerunt in voto pro concessione simpliciter: & sic mandatum R. P. D. Promotori Fidei, ut ex suo munere dictas oppositiones Sanctissimo referat. Die 5. Martii 1644.*

14. Quid fuerit a summo Pontifice in re, de qua nunc agimus, decretum, ignoratur; ita ut ea, quæ modo relata sunt, decreti nomen non mereantur. At, quatenus decretum appellari deberent, id ad summum procedere potuisset in Beatificatis Beatificatione formali ante annum 1668. quo tempore virtutes & miracula ante Beatificationem discussa, post Beatificationem, & in transitu ad Canonizationem iterum examinabantur, ut alibi dictum fuit. Aptari ergo non potest hodiernæ praxi introductæ potissimum ab anno prædicto 1668. juxta quam virtutes & miracula, quæ *formiter* discussa, & approbata fuerunt ante Beatificationem, iterum post Beatificationem non examinantur, sed fit eorum simplex relatio, formalisque discussio reducitur ad miracula, quæ supervenerunt post indultam Beatificationem: cessat enim hoc in casu periculum illud *retractabilitatis*, quod adesse credebatur, si lectiones propriæ, in quibus virtutes & miracula enarrantur, in honorem Beatorum concederentur. Utque cetera prætereantur exempla antiquiora, a sacrorum rituum Congregatione post Beatificationem concessæ sunt lectiones propriæ pro Officiis Beatorum Martyrum Gorcomiensium, Beati, nunc Sancti Pii Papæ V. Beati, nunc Sancti Joannis de Cruce, viginti trium Martyrum Ordinis Minorum, trium Martyrum Pauli Micki, Joannis de Goto, & Didaci Quizai a Societate Jesu, Beatorum Petri Forerii, Vincentii a Paulo postmodum canonizati, & Fidelis a Sigmaringa, ac Camilli de Lellis, quos novissime in Sanctorum album retulimus.

CAPUT TERTIUM.

De concessione officii & Missæ in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti, & signanter per cultum immemorabilem.

1. IN secundo hujus Operis libro satis superque ostensum fuit, quid sit cultus immemorabilis, quomodo probetur, & quomodo ex cultu immemorabili coalescat Beatificatio, quæ dicitur per *æquipollens*. Quia vero dubitari poterat, & re ipsa dubitabatur, an, approbato cultu immemorabili, statim & ex consequenti concessæ intelligerentur celebratio & recitatio tum Missæ tum Officii in honorem Dei Servi, cujus cultus immemorabilis fuerat approbatus, licet in probatione prædicti cultus ostensum non fuisset, Missam & Officium fuisse celebrata & recitata tempore immemorabili, aut annorum centum, quod in præsenti materia æquiparatur immemorabili; sacrorum rituum Congregatio declaravit, cultum immemorabilem non sufficere pro concessione Officii, & Missæ, sed requiri probationem immemorabilis *in specie*, hoc est a tempore immemorabili tum Missam tum Officium fuisse celebrata & recitata.

2. Verba decreti sacræ Congregationis sunt hæc: *Sacra rituum Congregatio, annuente Sanctissimo Domino nostro, decrevit, immemorabilem probatam super cultu & veneratione alicujus Sancti non canonizati, nec beatificati non suffragari ad effectum, quod de illo possit concedi Missa aut Officium, sed in specie, & in illo loco esse probandam immemorabilem quoad cultum cum Missa & Officio: & ita in posterum servari mandavit. Die 20. Novembris* 1628. Hujus autem decreti non solum meminerunt Contelorius *de Canonizat. Sanctor. pag.* 823. Barbosa *de offic. & potest. Episcopor. alleg.* 97. *prope finem, & in Summa Apostolicar. decision. collectan.* 661. *n.* 1. Piguatellus *consult.* 87. *n.* 2. *in fine tom.* 4. Matta *de Canonizat. Sanctor. par.* 5. *cap.* 3. *n.* 10. sed id etiam, ut cetera prætereantur, renovatum dici potest anno 1693. occasione concessionis Officii & Missæ in honorem tunc Beatæ, nunc Sanctæ Julianæ de Falconeriis: *Obtenta a Sanctissimo Domino nostro Innocentio Papa XII. per Postulatores causæ sub die 5. Decembris 1692. proxime præteriti nova audientia super instantiis ab eisdem alias sacræ rituum Congregationi porrectis pro concessione Missæ & Officii Beatæ Julianæ de Falconeriis Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis, iisdemque propositis in sacra rituum Congregatione ab Eminentiss. & Reverendiss. Domino Cardinali Colloredo instantiis prædictis, audito tam in voce, quam in scriptis Reverendiss. Archiepiscopo Myrensi Fidei Promotore, censuit, standum esse in primo loco decisis sub die 5. Augusti 1690. nempe casum, de quo agitur, stantibus variis circumstantiis quæ concurrunt, non comprehendi in decreto generali anni 1628. ideoque concedi posse Officium & Missam sub ritu semiduplici de Communi Virginum pro Religione Servorum Beatæ Mariæ Virginis, & pro Urbe Florentina; & insuper decrevit, in posterum servandum esse decretum generale in forma præcisa, ita ut non suffragetur immemorabili, nisi probata in eadem specie Officii & Missæ, si Sanctissimo Domino nostro placuerit: Die 10. Januarii 1693. Et Sanctissimus Dominus noster ad pias ac humillimas preces Serenissimæ Eleonoræ de Austria Poloniæ Reginæ ab Excellentissimo Principe de Linchtestain Cæsareo Oratore eidem Sanctitati suæ porrectas, prout in precibus prædictis ad sacram Congregationem remissis ad formam prædictorum decretorum, benigne annuit: Die 17. Octobris ejusdem anni 1693.*

3. Admittunt decreta hæc, posse Officium recitari & Missam celebrari in locis, in quibus, probato cultu immemorabili, probatum est etiam, fuisse inter ceteros actus cultus publici Officium recitatum & Missam celebratam; quod est juri consonum: ex jure siquidem fit, ut, præcedente probatione cultus immemorabilis *in specie* Officii & Missæ, hæc non denegentur, si approbato casu excepto, a sacrorum rituum Congregatione petantur; uti late ostendunt Lezana *consult.* 2. & Pappacoda *in differt.* 150. inter collectas a Donato Antonio de Marinis. Beatus Petrus Eremita ab immemorabili tempore colebatur Officio & Missa a Clero & populo terræ Tribarum diœcesis Anagninæ: atque ideo Clemens Papa VIII. prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, & recensione Officii facta per Cardinalem Baronium,

nium, per litteras Apostolicas in forma Brevis expeditas die 14. Augusti anni 1602. annuit pro continuatione; & sacra Congregatio die 3. Martii 1674. concessit, ut idem Officium recitari posset etiam a Clero terræ Sublacei, & aliorum locorum abbatiæ subjectorum. Corroboratur id ipsum decreto anni 1605. apud Barbosam *in Sum. Apostolicar. decision. collect.* 531. *num.* 11. *Officium pro Sanctis etiam non canonizatis potest recitari de Communi, ubi viget consuetudo immemorabilis recitandi:* quodque notabilius est, si Urbanus VIII. in suis decretis generalibus ait, *Declarans, quod per suprascripta præjudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque sanctorum Scripta, vel longissimi temporis scientia ac tolerantia Sedis Apostolicæ vel Ordinarii coluntur*; infertur, jure fieri, ut Missa & Officium concedatur in honorem illius Dei Servi, cujus cultus immemorabilis fuit approbatus, si probatum fuerit Missam & Officium fuisse a tempore immemorabili in ejus honorem recitata & celebrata. Sed & integra permanente juris dispositione, si debitæ adsint circumstantiæ, poterit sacra rituum Congregatio, non obstantibus antea relatis decretis, benigne indulgere, accedente summi Pontificis confirmatione, ut, probato cultu immemorabili, recitetur Officium & celebretur Missa in honorem Beati, quamvis a tempore immemorabili nec fuerit Officium recitatum nec Missa celebrata in ejus honorem. Ita testatus est Prosper Bottinius olim Fidei Promotor in suis animadversionibus factis occasione petitionis Officii & Missæ in honorem Beatæ Mariæ de Socos, cujus cultus immemorabilis fuerat approbatus: *Aut fundatur petitio concessionis Missæ & Officii in circumstantiis particularibus, ex quibus prætendunt Postulatores, hunc casum non esse in decreto anni 1628. comprehensum, quemadmodum negari non potest, quod ob peculiares circumstantias in aliquibus casibus hujusmodi petitioni sacra Congregatio annuendum esse censuerit, & serio perpendendum est, an concurrant in præsenti circumstantiæ tales, quibus firmari possit, casum non esse comprehensum.* Dum munere fungebar Fidei Promotoris, die 14. Aprilis 1714. mihi demandatum fuit, ut dissertationem pro veritate exararem, in qua exponerem, utrum consimiles instantiæ pro concessione Officii & Missæ in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti essent indiscriminatim admittendæ, an potius indiscriminatim rejiciendæ. Mandatis morem gessi, typisque edita dissertatione, die 15. Julii 1724. actum fuit de hac re: & quidem sacra Congregatio benigne admisit, quæ a me fuerunt insinuata. Relatis scilicet sæpe memoratis decretis anni 1628. & anni 1693. sic locutus fueram: *At, veritati obsequendo, fere numquam fuerunt executioni mandata hæc decreta, aut quia ex peculiaribus circumstantiis existimatum fuit, casus particulares non esse sub illis comprehensos; aut quia, ut sæpius audivi, Eminentissimi Patres fuerunt in sensu, quod decreta illa procedant, prout de jure, & sic nullatenus impediant, quin in casibus aliquibus consilium summo Pontifici præstari possit super concessione Officii & Missæ ex gratia particularibus circumstantiis innixa.* De hac porro mea dissertatione judicium tulit Ludovicus de Valentibus nunc Fidei Promotor in sua dissertatione de Sanctis Sabinæ diœcesis, & de Officiis, ac lectionibus propriis in eorum honorem concedendis, cujus eximii viri verba non alia de hac causa infero, nisi ut singularis ejus in me benevolentiæ testimonium afferam: *In quam rem satis esse reor, ad memoriam Eminentissimorum Patrum revocare &c. absolutissimum votum, seu discursum de mandato hujus sacræ Congregationis elaboratum ab Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Lambertino tunc emeritissimo Fidei Promotore, in quo profunda, qua pollet, doctrina, & longa in hisce præsertim rebus experientia laudata decreta diligenter expendit, subsecutam ab antiquo tempore sacræ Congregationis praxim recenset, atque distinctam retinendo seriem plurium casuum, eorum particulares enucleat circumstantias, quibus memoratis decretis non obstantibus, hujusmodi Officia indulta fuerunt.* Addenda autem & sacræ Congregationis responsa. In decreto siquidem concessionis Officii & Missæ pro Beato Olegario hæc habentur: *Instantia hujusmodi mature discussa, fuit per sacram Congregationem resolutum, concedi posse Officium & Missam de Communi Confessoris Pontificis, si ita Sanctissimo placeret; cum declaratione tamen, quod casus non sit in decreto generali anni 1628. comprehensus, ad hoc, ut ei non solum non censeatur derogatum, sed immo illud illæsum & confirmatum remaneat.*. In decreto etiam concessionis Officii & Missæ pro Beato Amadeo Duce III. Sabaudiæ sic legitur: *Resolutio dilata fuit, & injunctum Reverendiss. Domino Fidei Promotori, ut pro veritate deduceret totum id, quod ei videretur ipsi sacræ Congregationi insinuandum. Reproposita postea causa, & audito eodem Reverendiss. Promotore tam in scriptis, quam in voce, maturaque instantia examinata, censuit eadem sacra Congregatio, si Sanctissimo Domino nostro placuerit, prædictum Indultum concedi posse ex circumstantiis specialibus: ob quas non ita de facili in exemplum transire valeat, derogando ad hunc effectum, quatenus opus sit, decreto generali* 20. *Novembris* 1628. In decreto tandem pro concessione Officii & Missæ in honorem Beati Antonii a Stronconio dicitur, *concessionem ex particularibus circumstantiis non comprehendi in decreto generali*. Particulares ergo circumstantiæ juxta mentem & praxim sacræ Congregationis aptæ sunt ad impetrandam recitationem & celebrationem Officii & Missæ, licet ad normam decreti editi die 10. Novembris 1628. non sit probata consuetudo immemorabilis *in specie* quoad cultum Missæ & Officii.

4. Ad ipsas igitur circumstantias nunc descendendo, prima est, si vel per tempus excedens centum annos fuerit recitata Missa & fuerit celebratum Officium in honorem alicujus Servi Dei, licet continuatio tum celebrationis tum recitationis non progressa sit usque ad tempus, quo pro recitatione & celebratione supplicatur; vel si per tempus notabile, sed non immemorabile, nec annorum centum fuerit celebrata Missa & fuerit recitatum Officium. Exemplum sumi potest a concessione Officii & Missæ in honorem B. Humilianæ de Cerchiis, B. Chunegundis, B. Ceslai, B. Amadei, B. Petri Armengaudii, & B. Nicolai de Flue. Post approbationem videlicet cultus immemorabilis prædictorum omnium Beatorum supplices preces porrectæ fuerunt sacrorum rituum Congregationi pro concessione Officii & Missæ: & sane, quia quoad B. Humilianam, B. Chunegundem, & B. Ceslaum probatum fuit a Postulatoribus, a tempore excedente centum annos celebratam fuisse Missam & recitatum Officium, licet de continuatione usque ad tempus supplicationis nulla probatio allata fuisset (fuerat enim intermissa post reformationem Missalis & Breviarii editam a S. Pio V.) sacrorum rituum Congregatio annuit petitioni; & non solum concessit, ut Missa & Officium possent celebrari & recitari in locis, in quibus id antea factum fuerat, sed concessionem ipsam ad alios etiam locos extendit, in quibus numquam Officium fuerat recitatum, & numquam Missa celebrata. Post approbatum quoque cultum immemorabilem B. Nicolai de Flue eadem sacrorum rituum Congregatio concessit, ut in ejus honorem dici possent Missa & Officium; eo quia Postulatores ostenderunt, & Missam & Officium fuisse recitata & celebrata spatio sexaginta duorum annorum; uti colligitur ex Brevi san. mem. Clementis IX. typis impresso post vitam B. Nicolai conscriptam a Petro Hugone, in quo conceditur, *reassumi celebrationem Officii & Missæ in honorem dicti Servi Dei ibidem peractam per annos sexaginta duos usque ad annum* 1603. cui etiam suffragatur Indultum concessionis Officii & Missæ in honorem B. Ferdinandi III. a Clemente X. concessum, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, ubi inter cetera concessionis argumenta, seu, ut vulgo dicitur, *motiva* hæc habentur, quod *inter alia plenissime constiterit de celebratione Missarum in honorem prædicti Servi Dei, prout de Sanctis celebrari solent, tam in Sacrario veteri, quam in Capella Beatæ Mariæ Regum nuncupata Metropolitanæ ecclesiæ Hispalensis, ubi extat illius sepulcrum*, quemadmodum legitur *in Constit.* 28. ejusdem Clementis *Bullarii Romani tom.* 6. Recitatæ concessiones processerunt ex allatis circumstantiis; & ad gratiam, non ad justitiam sunt referendæ. Ut enim jure denegari non potuissent Missa & Officium, necesse fuisset, ut Postulatores demonstrarent, spatio saltem centum annorum ante annum 1628. quo editum fuit memoratum decretum, ea fuisse recitata & continuata usque ad tempus petitionis: siquidem juxta praxim & regulas sacræ Congregationis expositas, dum ageretur de cultu immemorabili, cultus immemorabilis debet excedere metam centum annorum ante editionem Brevis *confirmatorii* decretorum generalium Urbani VIII. Præterea docendum fuisset de continuatione usque ad tempus, quo supplicatur pro approbatione cultus immemorabilis; nimirum minus congruum videri posset, ut approbaretur, cultus immemorabilis, qui ante approbationem in desuetudinem abiisset. Neque quoad sciam, ullum adest exemplum concessionis Officii & Missæ probata nedum consuetudine immemorabili recita-

tionis Officii & celebrationis Missæ, sed etiam continuatione usque ad tempus petitionis, præter exempla duo B. Augustini Dalmatæ, & B. Humilitatis de Faventia; in quibus tamen non defuit gratia, cum concessio fuerit amplior præcedenti observantia, quando ex jure debuisset concessio esse coercita intra limites præcedentis observantiæ.

5. Secunda circumstantia favens concessioni Officii, & Missæ, etiamsi non sit probata consuetudo immemorabilis in *specie* recitationis & celebrationis Officii & Missæ in hoc residet, si ultra approbationem cultus immemorabilis fuerint in sacrorum rituum Congregatione discussæ & approbatæ virtutes Servi Dei, sive Beati in gradu heroico. Ab hac circumstantia permota fuit sacrorum rituum Congregatio, ut annueret Postulatoribus petentibus concessionem Officii & Missæ in honorem tunc Beati nunc Sancti Petri Regalati, & B. Gregorii X. In utraque enim ex prædictis causis non solum fuerat approbatus cultus immemorabilis, sed præterea fuerant discussæ & approbatæ virtutes in gradu heroico. Concessio Officii & Missæ in honorem B. Gregorii X. facta est, dum ego munere fungerer Fidei Promotoris; & ipsi quidem in meis animadversionibus ponderandam sacræ Congregationi proposui circumstantiam approbationis jam factæ virtutum in gradu heroico: *Ponderandum est, quod in hac causa non solum approbatæ fuerunt virtutes & miracula in relatione Rotali, sed etiam virtutes fuerunt in hac sacra Congregatione discussæ & approbatæ. Hæc autem circumstantia in pretio habenda est, quando post approbationem cultus immemorabilis petitur Officium & Missa.* Concessio vero in honorem B. Petri Regalati contigit tempore, quo Prosper Bottinius Archiepiscopus Myrensis hoc eodem munere fungebatur; & is pariter de hac concessione cum loqueretur, in suis animadversionibus factis occasione petitionis Officii & Missæ in honorem B. Simonis de Lipnica hæc habet: *Anno 1684. die 5. Februarii ad relationem Eminentiss. Cardinalis Casanatæ concessum fuit pro Religione S. Francisci Minorum Observantium, & pro civitatibus Vallisoletana & Oxomensi Indultum Officii & Missæ in honorem Beati Petri Regalati post declarationem, quod constabat de cultu immemorabili &c. Existimatum enim fuit maxima consideratione dignum, quod usque de anno 1630. examinati fuerant processus in specie facti auctoritate Apostolica super virtutibus & miraculis, & sub die 16. Novembris emanaverat rescriptum ad relationem Cardinalis de Torres, plene constare de virtutibus in gradu heroico. Unde non mirum si sacra Congregatio censuit, concedi posse Indultum Officii & Missæ.* Ad hanc eamdem classem referri potest concessio Officii & Missæ in honorem Beati Joannis Cantii, cum in animadversionibus idem Prosper Bottinius olim Fidei Promotor hæc referat: *Anno 1680. instante Rege Poloniæ fuit petitum simile Indultum pro Beato Joanne Cantio cum enixa instantia ore tenus Sanctissimo facta a Domino Duce Radzivil ejusdem Regis Oratore misso pro præstanda obedientia: & nihilominus sacra Congregatio, priusquam rescriberet pro concessione, jussit mihi, ut recognoscerem, an ex processu super cultu immemorabili talia resultarent circa virtutes & miracula, ex quibus instantiæ annui posse videretur. Quod munus ego implere diligenter curavi, & in pleno discursu, qui etiam exhibitus fuit Sanctitati suæ, ostendi, complura concurrere, quæ movere potuerunt ad concessionem ex gratia speciali.* Concordat etiam concessio Officii & Missæ in honorem B. Salvatoris ab Horta: prima quippe vice petitio non fuit admissa, eademque postmodum die, videlicet 15. Julii 1724. benigne admissa est; postquam scilicet Postulatores ostenderunt, fuisse virtutes examinatas & approbatas a Rotæ Auditoribus, quibus examen earum antiquioribus temporibus, juxta alibi dicta, committebatur. Ideoque, ut concludamus, sit locus concessioni Officii & Missæ, si post approbatum cultum immemorabilem discussæ fuerint & approbatæ virtutes in gradu heroico, vel si ex processibus, licet approbatio virtutum adhuc facta non sit, talia quoad ipsas virtutes & miracula deducantur, ut Dei Servus dignus haberi possit post approbatum cultum immemorabilem cultu *permissivo* Officii & Missæ.

6. Tertia circumstantia ortum ducit a qualitate cultus, qui spatio temporis immemorabilis fuit Dei Servo, sive Beato, exhibitus, licet non fuerit exhibitus *in specie* quoad Officium & Missam. Hæc autem cultus qualitas desumi potest aut ex ejusdem vetusto & nobili initio, uti contigit in concessione Officii & Missæ pro B. Ollegario Episcopo Barcinonensi, cujus corpus fuerat elevatum ab Episcopo & Capitulo duodecim annis post ejus obitum, anno scilicet 1148. quo tempore Episcopi facultate potiebantur referendi Dei Servos in album Beatorum; aut ex magno ejusdem cultus apparatu, exemplo concessionis Officii & Missæ in honorem tunc Beatæ, nunc Sanctæ Margaritæ de Cortona, cui summus Pontifex Leo X. indulsit Missam & Officium, eo quia die anniversaria obitus illius solemne & publicum festum fiebat, ad quod non solum populus Cortonensis, sed etiam vicinarum civitatum, terrarum, & castrorum magna ex parte confluebat; ita ut indecens quodammodo videretur, ea die de B. Margarita Officium non recitari & Missam non celebrari. En verba Brevis Leonis X. *Et ad celebrationem tanti festi non solum populus Cortonensis, sed etiam vicinarum civitatum, terrarum, & castrorum pro magna parte confluant, nihilominus, quia in Missis & Officiis illius diei nulla de ipsa Beata Margarita, pro eo quod canonizata, seu in Sanctorum catalogo enumerata non existit, mentio seu commemoratio fit aut habetur, plures inibi confluentes admirantur &c.* Rursus qualitas cultus desumi potest ex ejus propagatione, cujus nempe circumstantiæ ratio in primis habita fuit in concessione Officii & Missæ in honorem Beatæ Zitæ: publicus enim & immemorabilis ejusdem cultus minime coercitus erat in civitate & diœcesi Lucensi, sed & ad oppidum Bargæ ditionis Florentinæ, ad civitatem Ravennatem, ad civitatem Januensem, ad civitatem Panormitanam, ad insulam Melitensem, ad civitatem Cæsaraugustanam, ad nonnullas urbes Regni Lusitaniæ, ad aliasque Regni Angliæ urbes ante Fidei Catholicæ abjurationem fuerat extensus. Altarium tandem erectio, & commemoratio in Missa aut in Divinis Officiis longo tempore continuatæ impulsum præbent gratiosæ concessioni Officii & Missæ. Quod ut confirmetur, non desunt sacræ Congregationis responsa. Facta etenim fuit concessio Officii & Missæ ratione potissimum prædictarum circumstantiarum in honorem Beati Antonii de Stronconio, Beatarum Julianæ Falconeriæ, Joannæ Principis Portugalliæ, Mariæ de Socos, Catharinæ Januensis, Teresiæ, & Sanciæ Monialium Ordinis Cisterciensis, & filiarum Sancii I. Regis Portugalliæ, B. Helenæ Enselminæ, B. Hosannæ de Andreasiis, pro cujus veneratione jam fuerat a Leone X. expeditum Indultum his verbis: *Ut de ipsa Hosanna in die ejus natali, quo scilicet ab hac mortali vita ad cælestem patriam (etiam in Missis aliorum dierum) migravit, in primis & secundis Vesperis, ac in Matutinis, & aliis Divinis Officiis ejusdem diei in civitate & districtu Mantuano, sicut in natali aliarum Sanctarum Virginum solet fieri & celebrari, Commemoratio libere & licite fieri possit, concedimus;* necnon BB. Martyrum Joannis de Perusio Sacerdotis, & Petri de Saxoferrato Laici Ordinis Minorum S. Francisci.

7. Addi possunt aliæ circumstantiæ, ex. gr. si Dei Servus, cujus cultus immemorabilis fuit probatus, fuerit alicujus Religionis sive Instituti Regularis fundator: hac etenim præcipue de causa Officium & Missa concessa fuere post approbatum casum exceptum a decretis Urbani VIII. in honorem B. Bernardi Ptolemæi; uti colligitur ex Brevi Clementis X. confirmatorio resolutionis editæ a sacra Congregatione super Officio & Missis: *Religionem salubribus Institutis propagarunt*; & rursus, *Beato Bernardo Ptolomæo fundatori Congregationis Montis Oliveti:* itemque in honorem quoque B. Petri de Pisis, B. Alexii de Falconeriis, & aliorum sex Fundatorum Ordinis Servorum Matris Dei. Præterea, si intercessione Dei Servi, sive Beati, cujus cultus immemorabilis fuit approbatus, aliquod recens insigne miraculum a Deo factum sit, poterit ex hoc desumi argumentum pro concessione Officii & Missæ, si a Postulatoribus petatur. Enixæ demum preces Regum, Principum, populorum, si spontaneæ fuerint, non quæsitæ, & insuper supplicationes Episcoporum accesserint, magni momenti esse videntur pro concessione Officii & Missæ in honorem Dei Servorum, quorum cultus immemorabilis fuit approbatus; uti deducitur ex decreto pro concessione Officii & Missæ in honorem tunc Beati, nunc Sancti Ludovici Bertrandi typis impresso apud Castellinum *de certit. glor. Sanctor. pag. 145. Et, cum hoc etiam idem Sanctissimus Dominus noster in eadem nostra Congregatione rituum examinari jusserit, die 19. præsentis mensis Octobris Illustrissimi & Reverendissimi Domini mei Collegæ una mecum congregati, visis ejusdem Philippi III. Hispaniarum Regis Catholici litteris, & instantiis factis nomine totius Regni Valentiæ, & universæ Religionis Dominicanæ, ac Principum Flandriæ, censuimus, si Sanctissimo Domino nostro placuerit, ut gratia prædicta possit extendi per universam Religionem Dominicanam in toto orbe terrarum, & posse concedi in civitate tantum*

Valen-

Valentiæ, ubi dicti Beati Ludovici corpus requiescit, ut omnes utriusque sexus viri & mulieres, & Religiosi, Regulares & Sæculares possint de dicto Beato Officium recitare & Missam celebrare vel audire. Ad hanc pariter classem referri possunt exempla concessionis Officii & Missæ in honorem B. Joannis Nepomuceni ante ejus Canonizationem, & B. Andreæ de Comitibus. Quæ tamen omnia dicta sint, ut causarum Postulatores modum & rationem habeant in hujusce generis petitionibus servandam, quæ porro ab arbitrio & prudentia sacræ Congregationis ita pendent, ut nec memoratæ circumstantiæ necessario poscant favorabile responsum, nec aliæ desint, licet in hoc capite non relatæ, quæ Officii & Missæ concessionem ab eadem sacra Congregatione possint aliquando obtinere.

8. Post hactenus scripta editum fuit a Clemente Papa XII. die 17. Augusti 1736. hoc decretum: *Sacra rituum Congregatio ad præoccupandas multiplices & fere continuas, quæ proponuntur, instantias pro concessione Officii & Missæ tam pro Beatis & Sanctis ex cultu immemorabili, qui hujusmodi Officii & Missæ prærogativa nunquam potiti fuere, quam pro Beatis a sancta Sede Apostolica beatificatis, præsenti suo decreto jubet & mandat, immemorabilem probatam super veneratione & cultu alicujus Sancti canonizati nec beatificati non suffragari ad effectum, quod de illo possit concedi Missa vel Officium, sed in specie, & in illo loco esse probandam immemorabilem quoad cultum cum Missa & Officio, juxta alia decreta per eamdem sacram Congregationem sub die 20. Novembris 1628. annuente sanctæ memoriæ Urbano VIII. ac successive confirmata per sanctæ memoriæ Innocentium XII. sub die 17. Octobris 1693. quæ vult in posterum omnino esse servanda & exequenda. Quo vero ad Beatos scilicet a Sede Apostolica beatificatos, expresse etiam mandat ac præcipit, instantias amplius non recipi vel admitti, tam pro concessione Missæ & Officii proprii in eorumdem honorem, nec pro iis determinatis locis & particularibus personis, quibus in Brevibus Beatificationum facultas celebrandi Missam & recitandi Officium de Communi indulta est, quam pro extensione ejusdem Missæ & Officii de Communi ad alia loca & personas, præter illa seu illas in dictis Brevibus designatas: Die 11. Augusti 1736. Factaque deinde per me Secretarium Sanctissimo Domino nostro Clemente Papa XII. relatione, Sanctitas sua decretum istud sacræ Congregationis confirmavit & approbavit, ac in posterum inviolabiliter servari jussit: Die 17. ejusdem mensis Augusti 1736.*

9. Incredibile est, quanto terrore Postulatores causarum Beatificationis & Canonizationis Sanctorum perculsi fuerint, cum editum fuit decretum hoc. Putarunt enim præclusum esse aditum sacrorum rituum Congregationi supplicandi pro concessione Officii & Missæ in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti. Nos tunc Bononiæ morabamur, & epistolis ad Nos datis super hoc argumento respondimus, Nobis non videri, tali quippiam inferri posse ex illo antecedenti: quod est idem ac dicere, per allatum decretum nullatenus vetitum esse, ne a sacra Congregatione fiat concessio Officii & Missæ in honorem eorum, quorum cultus immemorabilis fuit a Sede Apostolica approbatus, si debitæ urgeant circumstantiæ. Decretum quippe refertur ad præcedentia decreta Urbani VIII. & Innocentii XII. & nihilo plus continet, quam illis continetur. Quemadmodum ergo non obstantibus prædictis decretis Urbani VIII. & Innocentii XIII. semper admissum fuit, ut concederetur Officium & Missa, urgentibus circumstantiis, in honorem eorum, quorum cultus immemorabilis recitationis Officii & Missæ, ita hoc ipsum mihi videbatur esse dicendum, non obstante memorato decreto Clementis XII.

10. Eventus nostras responsiones confirmavit: anno quippe sequenti post editionem decreti, hoc est anno 1737. die 13. Aprilis approbatus fuit cultus immemorabilis in honorem B. Michelinæ Pisaurensis, promotaque deinde a Postulatoribus instantia pro reintegratione seu concessione Officii & Missæ in honorem prædictæ Beatæ, annuente summo Pontifice Clemente XII. conditore ultimi decreti, Sacra Congregatio respondit *pro gratia reintegrationis Officii & Missæ sub ritu duplici minori de Communi nec Virginum nec Martyrum, recitandorum a Clero Sæculari & Regulari civitatis & diœcesis Pisaurensis.* In honorem hujus Beatæ fuerat antiquitus recitatum Officium & celebrata Missa in civitate & diœcesi Pisaurensi; uti colligitur ex libello anni 1591. in quo refertur Officium S. Terentii Martyris Pisaurensium Patroni, quod etiam fuit adnotatum a Ferrario *in catalogo generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt*, ab Aroldo *in epitome annalium Wadingi ad annum* 1356. *num.* 5. a Fortunato Heubero *in Martyrologio Franciscano ad diem* 29. *Septembris*, & a Bollandianis *tom.* 3. *Junii pag.* 927. *in commentario prævio num.* 7. Officiique recitatio & Missæ celebratio, teste Episcopo Pisaurensi, in civitate & diœcesi intermissa est post edita decreta Urbani VIII. & tantum retenta fuit & continuata a Patribus Minoribus Conventualibus civitatis Pisaurensis. Ad tramites decretorum, quæ a summo Pontifice Clemente XII. in novissimo decreto confirmata sunt, non poterat dici probata immemorabilis quoad cultum cum Missa & Officio: hæc enim non solum debet excedere metam centum annorum ante antiqua decreta Urbani VIII. sed etiam docendum est de continuatione usque ad tempus, quo supplicatur pro approbatione cultus immemorabilis; & probata continuatione, concessio debet esse uniformis prædictæ continuationi, nec ad alias personas & locos extendi, ultra personas quæ continuarunt, & locos in quibus facta est continuatio, uti supra visum est *num.* 4. Cumque continuatio non fuerit nisi penes Patres Conventuales, & concessio seu reintegratio comprehenderit Clerum Sæcularem & Regularem civitatis & diœcesis Pisaurensis, nemo est qui non videat, concessionem seu reintegrationem innixam fuisse non justitiæ, sed gratiæ, & sic post ultimum decretum gratiosæ concessioni ratione circumstantiarum locum factum fuisse.

11. Uniformis subsecuta est observantia: ex alibi quippe relatis ponitur in aperto, post obitum Clementis XII. plures casus exceptos a decretis Urbani VIII. ratione potissimum immemorabilis fuisse approbatos; factaque approbatione, & petita a Postulatoribus concessione Officii & Missæ, licet immemorabilis *in specie* quoad Officium & Missam non esset probata, urgentibus circumstantiis, tum a sacra Congregatione, tum a Nobis postmodum ad summum Pontificatum evectis facta est concessio; ita ut nullus hodie forte sit Dei Servus, in cujus causa sit approbatus casus exceptus a decretis Urbani VIII. cui Missæ & Officii recitatio concessa non sit.

12. Quæ hucusque dicta sunt, loquendo de casu excepto a decretis Urbani VIII. ratione immemorabilis, sibi vindicant locum etiam in casu excepto ab iisdem decretis vel ex Indultis Sedis Apostolicæ, vel ex Scriptis Patrum, virorumque sanctorum: vis enim stat in Beatificatione æquipollenti, quæ semper adesse dicitur, sive casus sit exceptus ex immemorabili, sive ex Indultis Sedis Apostolicæ, sive ex Scriptis Patrum, virorumque sanctorum. Nec desunt profecto exempla; cum non ex capite quidem immemorabilis, sed ratione Indultorum concessorum a summis Pontificibus fuerit approbatus casus exceptus a decretis Urbani VIII. pro BB. Columba Reatina, & Margarita de Sabaudia, & Matthæo Carrero, & in honorem omnium prædictorum concessum sit Officium & Missa. Reliquum esset, ut sermo haberetur de ritu, sub quo fiunt concessiones Officiorum pro omnibus Beatis Beatificatione æquipollenti, & de locis, pro quibus fiunt dictæ concessiones: sed resumenda sunt quæ supra dicta fuerunt de Beatis Beatificatione formali; ex praxi quippe sacræ Congregationis concessiones officii & Missæ quoad ritum & locum pro Beatificatione æquipollenti, exæquatæ sunt concessioni Officii & Missæ quoad ritum & locum pro Beatificatis Beatificatione formali,

CAPUT QUARTUM.

Iterum de eadem materia, & signanter de nonnullis difficultatibus ad eamdem pertinentibus, examinatis in sacrorum rituum Congregatione, & de concessione lectionum propriarum in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti.

1. DUM fungebar munere Fidei Promotoris, ratione officii nimiam aliquando celeritatem opposui Postulatoribus supplicantibus pro concessione Officii & Missæ in honorem horum Beatorum Beatificatione æquipollenti; eo quia videlicet in una Congregatione petierant *signaturam Commissionis*, in alia subsequenti approbationem cultus immemorabilis, in tertia demum proxime sequenti concessionem Officii & Missæ. Sed nimiæ hujus celeritatis nulla ratio habita fuit ab Eminentissimis Patribus sacræ Congregationis, qui responderunt, nimiam celeritatis notam esse admittendam in causis procedentibus per viam non cultus, secus autem in illis, quæ procedunt per viam cultus immemorabilis. *Putabam* (en verba mearum animadversionum in causa concessionis Officii & Missæ in honorem Beati Andreæ de Comitibus) *me huic Postulatorum instantiæ opponere posse, quod nimia celeritate in hac B. Andreæ causa proceditur: in penultima etenim sacrorum rituum Congregatione petita fuit & obtenta signatura Commissionis; in ultima petita fuit & obtenta approbatio cultus immemorabilis; cumque petitio Officii & Missæ in præsenti Congregatione promoveatur, mihi profecto videbatur, oppositionem nimiæ celeritatis magnum habere in facto fundamentum. At, cum hanc ipsam nimiæ celeritatis oppositionem excitaverim in causa Beati Joannis Nepomuceni, in qua, post obtentam pariter in penultima Congregatione causæ introductionem, seu signaturam Commissionis, & in ultima cultus immemorabilis approbationem, petebatur in Congregatione immediate sequenti concessio Officii & Missæ, & hæc mea oppositio non fuerit habita in consideratione ab EE. PP. qui responderunt pro concessione Officii & Missæ de Communi unius Martyris sub ritu duplici pro Regno Bohemiæ, & sub ritu semiduplici pro tota Germania, & Statibus hereditariis Domus Austriacæ, quam camdem pariter concessionem non multo post ampliarunt ad totum Poloniæ Regnum, Ducatum Lithuaniæ, & provincias annexas, ex quo videlicet prudenter ponderatum est, nimiam celeritatis notam non esse applicabilem illis causis Canonizationis, quæ procedunt per viam cultus immemorabilis, ad differentiam aliarum, quæ procedunt per viam ordinariam non cultus, hinc est, quod, ad partes posita hac oppositione, opus est transitum facere ad alias oppositiones.* Sed cum, his minime obstantibus, facta fuerit die 22. Januarii 1724. concessio Officii & Missæ de Communi sub ritu duplici majori pro universo Ordine Fratrum Minorum in honorem Beati ejusdem Andreæ de Comitibus, unusquisque facili negotio deprehendere poterit, nullum in nimia celeritate constitui posse fundamentum ad retardandam concessionem Officii & Missæ in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti.

2. In Congregatione sacrorum rituum habita die 16. Februarii 1726. in qua actum fuit de concessione Officii & Missæ in honorem Sex de Septem Beatis Fundatoribus Servorum Beatæ Mariæ Virginis, & in qua simul facta fuit ipsa concessio, nonnulli ex Eminentissimis Patribus dixerunt, incongruum sibi videri, si ante discussionem & approbationem virtutum fieret concessio Officii & Missæ in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti; & eo quidem magis, quia (juxta alibi adducta) ex usu & praxi est, ut post concessionem Officii & Missæ, si Postulatores prosequi velint causam quoad Canonizationem, disputandum proponant dubium super virtutibus; quod si negando resolveretur, id fieret non sine populi scandalo, qui negantem sacræ Congregationis audiret responsionem super virtutibus heroicis illius Beati, in cujus honorem vidit Missam & Officium celebrari ac recitari. At ego tunc fungens munere Fidei Promotoris reverenter subjeci, sacram Congregationem semper consuevisse concedere Officium & Missam in honorem horum Beatorum, licet tempore concessionis adhuc disputatæ non fuissent, & multo minus approbatæ eorum virtutes, & hanc consuetudinem non esse ratione destitutam: cumque tum probatio consuetudinis, tum ejus fundamenta late a me adducta fuerint in animadversionibus ratione muneris factis occasione petitionis Officii & Missæ in honorem B. Dalmatii Monerii Ordinis Prædicatorum, cujus causa processerat per viam cultus immemorabilis, & in qua non fuerant disputatæ, neque approbatæ virtutes, & sacra Congregatio die 25. Martii 1726. perpensis omnibus adductis, annuerit petitioni Postulatorum pro concessione Officii & Missæ in honorem dicti Beati, sequitur, excitatam animadversionem de non concedendis Officio & Missa, ante discussionem & approbationem virtutum Beatorum Beatificatione æquipollenti, fuisse a sacra Congregatione rejectam.

3. Porro, quod attinet ad observantiam seu consuetudinem sanctæ Sedis, prætermissis exemplis, quæ sunt anteriora decretis Urbani VIII. multa adsunt exempla decretis ipsis posteriora, in quibus, probato casu excepto, ante discussionem & approbationem virtutum facta est concessio Officii & Missæ in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti: in honorem videlicet B. Columbæ Reatinæ, B. Bernardi Ptolemæi, B. Nicolai de Flue, B. Bernardini de Feltro, B. Ferdinandi III. Regis Castellæ & Legionis, B. Margaritæ de Sabaudia, B. Petri Paschasii, B. Ludovicæ Albertoniæ, B. Jacobi de Mevania, B. Salomeæ, B. Catharinæ Fliscæ Adurnæ, B. Ollegarii Archiepiscopi Tarraconensis, B. Joannis Cantii, B. Simonis de Lipnica, B. Julianæ de Falconeriis, B. Amædei Ducis Sabaudiæ III. B. Petri Armengol, B. Antonii a Stronconio, B. Chunegundis Reginæ Poloniæ, B. Mariæ de Socos, B. Joannæ filiæ Alfonsi V. Regis Lusitaniæ, B. Petri de Pisis, B. Hosannæ de Andreasiis, B. Humilianæ de Circulis, B. Helenæ de Enselminis, B. Zitæ Lucensis, B. Augustini Dalmatæ, BB. Fratris Joannis Sacerdotis, & Petri Laici Martyrum Ordinis Minorum S. Francisci, BB. Tresiæ, & Sanciæ Monialium Ordinis Cisterciensis, B. Ceslai, B. Alexii de Falconeriis, B. Humilitatis Abbatissæ Ordinis Vallisumbrosani, B. Joannis Nepomuceni ante ejus Canonizationem. Quibus omnibus si addantur concessiones Officii & Missæ factæ anno 1726. & sequentibus in honorem videlicet B. Dalmatii, B. Luciæ de Narnia, Sex aliorum ex Septem Fundatoribus Ordinis Servorum, B. Serapionis, B. Salvatoris ab Horta, B. Seraphini de Asculo, & B. Joannis de Dukla, & quotquot aliæ post dicta tempora factæ sunt, nullus superest ambigendi locus de praxi & consuetudine sanctæ Sedis concedendi Officium & Missam in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti ante discussionem & approbationem virtutum, seu martyrii; & ita quidem, ut juxta supra exposita duo tantum in classe horum Beatorum inveniantur exempla concessionis Officii & Missæ post discussas approbatasque virtutes, exempla videlicet tunc Beati, nunc Sancti Petri Regalati, & Beati Gregorii X. in quibus circumstantia præcedentis discussionis & approbationis virtutum multum profuit ad obtinendam concessionem Officii & Missæ, etsi non habita tamquam simpliciter necessaria.

4. Quia vero fere numquam datur antiqua praxis, quæ ratione destituatur, neque praxi, de qua nunc agimus, deest ratio: Beatificatio quippe æquipollens non constituit nisi cultum, ut vocant, permissivum, & pro cultu permissivo indulgendo, etiamsi sit Officii & Missæ, satis esse videtur, si ultra cultum immemorabilem, aut alium casum exceptum a decretis Urbani VIII. legitime constet de fama virtutum, aut martyrii, atque miraculorum, de qua fama profecto in Beatis Beatificatione æquipollenti non est dubitandum, cum signatura Commissionis præcedat approbationem casus excepti, & ex alibi dictis non sit locus signaturæ Commissionis, nisi legitime constiterit de fama virtutum, aut martyrii, atque miraculorum. Neque enim vis ulla constitui potest in allato absurdo, quod, si instituatur disputatio de virtutibus post concessionem Officii & Missæ, virtutes autem ipsæ non approbentur, scandalum derivari possit in populum; tum quia ex alibi dictis ante tempora Clementis Papæ IX. in Beatis Beatificatione formali, post approbatas ante Beatificationem virtutes, & concessionem Officii & Missæ, iterum de iisdem virtutibus disputabatur in transitu a Beatificatione ad Canonizationem, nulla habita ratione, quod possit retractari dubium jam resolutum super virtutibus; tum quia ex alibi

quo-

quoque dictis dubium virtutum, quod assumitur disputandum post approbationem casus excepti, non est simplex & absolutum, sed refertur ad Canonizationem, ideoque nulla adest in hoc absurditas, quod de virtutibus constare possit, quantum sufficit pro cultu permissivo concessionis Officii & Missæ, & de eisdem vero non constet, quantum opus est pro cultu, ut vocant, præceptivo, & ad universam Ecclesiam extenso.

5. Hucusque adducta non tantum probant concedi posse Officium & Missam in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti, etiam ante discussionem & approbationem virtutum, aut martyrii, sed etiam post concessionem Officii & Missæ de Communi, prout semper in prima concessione fieri consuevit, locum esse posse subsequenter concessioni etiam lectionum propriarum in secundo Nocturno, Nec desunt exempla; ex concessione quippe sacræ Congregationis recitantur lectiones propriæ in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti, in Religione videlicet S. Dominici in honorem B. Columbæ Reatinæ, B. Margaritæ de Sabaudia, B. Jacobi de Mevania, B. Joannæ Reginæ Portugalliæ, B. Hosannæ de Andreasiis, B. Augustini Dalmatæ, B. Ceslai, & B. Dalmatii; in Religione S. Francisci in honorem B. Ludovicæ Albertoniæ; & in Religione B. Mariæ Virginis de Mercede Redemptionis Captivorum ex Indulto sacræ Congregationis recitantur lectiones propriæ in honorem B. Petri Paschasii, B. Petri Armengaudii, & B. Mariæ de Socos; ut cetera prætereantur exempla, & signanter B. Petri de Pisis, BB. Reginarum Teresiæ, & Sanciæ, B. Ferdinandi III. Regis Castellæ & Legionis, B. Alexii de Falconeriis, licet in horum omnium Beatorum causis usque adhuc non fuerint discussæ, & multo minus approbatæ virtutes in gradu heroico.

6. Quotquot superius exempla allata sunt, ex regestis sacræ Congregationis desumpta fuerunt. Consulto autem omisimus verba decretorum, ne caput hoc quodammodo in immensum excresceret. Ad calcem tantum bujus Libri Apostolicæ summorum Pontificum litteræ in forma Brevis recudentur, quibus aliquando, exorantibus Postulatoribus, si non ex necessitate, saltem pro majori solemnitate confirmarunt ejusdem sacræ Congregationis Decreta indulgentia Officium & Missam in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti.

7. Quibus omnibus addenda sunt exempla lectionum propriarum post primam bujus Operis editionem concessarum in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti, ante discussionem & approbationem virtutum, Beatorum videlicet Benedicti Papæ XI. Serapionis Ordinis B. Mariæ de Mercede, Petri Gonzalez Ordinis Prædicatorum, Alvari de Corduba ejusdem Ordinis, Beatarum Stephanæ de Quinzanis, & Luciæ Narniensis Ordinis pariter Prædicatorum, & Humilianæ de Cerchiis Ordinis S. Francisci.

CAPUT QUINTUM.

De concessione Officii & Missæ in honorem nonnullorum Beatorum, qui sunt in antiqua cultus possessione, vel antiqua habent venerationis Indulta, licet in eorum causis nunquam confectus fuerit processus super casu excepto.

1. CUM superius ageremus de Beatis Beatificatione æquipollenti, diximus, nonnullos reperiri Beatos, qui sunt in possessione certa cultus immemorabilis, vel qui antiqua quædam habent Indulta venerationis & cultus, quibus irreligiosum esset cultum subtrahere, licet numquam causa Canonizationis ipsorum fuerit introducta, atque iccirco neque confectus processus super casu excepto a decretis Urbani VIII. tum quia Urbanus ipse (uti sæpe dictum est) in iisdem decretis professus est, se nullum voluisse afferre præjudicium illis Dei Servis, seu Beatis, qui sunt in possessione cultus immemorabilis, vel qui cultum obtinuerunt per Indulta summorum Pontificum, aut sacræ Congregationis responsa; tum quia confectio processus super casu excepto simpliciter necessaria est, cum agitur de ulteriori progressu ad Canonizationem; secus autem, quando res est de continuatione cultus ab antiquo tempore introducti cum debitis conditionibus, aut ex concessionibus a summis Pontificibus, vel a sacra Congregatione factis. Itaque cum aliquando ab eadem sacra Congregatione facta sit & fiat concessio Officii & Missæ in honorem horum Beatorum, operæ pretium est, de hisce concessionibus in præsenti habere sermonem.

2. Beata Rita, seu Margarita Cassiæ, seu Cassii, quod est Umbriæ oppidum Spoletinæ diœcesis, floruit sæculo Christi XIV. & XV. & summus Pontifex Urbanus VIII. qui, utpote olim Episcopus Spoletinus notitiam habebat cultus publici, quo dicta Beata fruebatur, necnon ejusdem meritorum, & miraculorum ejus intercessione a Deo patratorum, concessit anno 1627. ut de ea in tota diœcesi Spoletina, & a Religiosis utriusque sexus Ordinis S. Augustini Officium recitaretur & Missa celebraretur de Communi nec Virginis nec Martyris, testibus Bollandianis *ad diem* 22. *Maji tom.* 5. Anno sequenti 1628. supplicante Cæsare Estensi Mutinæ & Regii Duce, facta est dilatatio ad totam ejusdem Ducis ditionem ab eodem Urbano VIII. Officii cum lectionibus propriis in honorem S. Contardi Peregrini ex illustri Estensium familia, qui ex hac vita decessit anno 1249. Atque anno quidem 1609. referente Cardinali Bellarmino, sacrorum rituum Congregatio approbaverat lectiones proprias, quæ compositæ fuerant a Petro Maria Campo Canonico Placentino, ut ipse testatur *in historia Placentina lib.* 18. *ad ann.* 1249. & late prosequuntur Bollandiani *ad diem* 16. *Aprilis tom.* 2. *num.* 4. *pag.* 446. Sanctus Rochus apud Montem Pessulanum natus, post vitam laudabiliter actam, & post heroicos charitatis actus frequenter exercitos erga homines peste laborantes, pretiosa morte obiit anno 1327. ejusque corpus magno cum honore in eadem urbe conditum fuit. Utcumque autem sit de gestis in Concilio Constantiensi (de quibus alibi dictum est) & utcumque sit de expressa ejus Canonizatione, de qua Joannes Pilus Tolosanus Scriptor vitæ & mortis S. Rochi *in fine libri*, & Auctor notarum *ad Martyrologium* Galesinii *fol.* 149. ejus cultus initium habuit, statim ac mortuus est; augmentum recepit in Concilio Constantiensi, uti, præter alibi adducta, suse habetur apud Pagi juniorem *in breviar. Roman. Pontif. tom.* 4. *in vita Joannis XXII. num.* 29. novaque accessio ei facta est post annos sexaginta a tempore Concilii Constantiensis, grassante peste, in civitate Brixiensi, populoque universo S. Rochum invocante. Scilicet, cum Franciscus Diedo Venetus Senator sua satis doctrina notus vitam ejus tunc descripsisset, ex ejus gestis in eadem vita descriptis Veneta pietas tali est incensa fervore, ut nonnulli cives, sancta inita conspiratione, ad Montem Pessulanum accesserint, præcipuamque corporis S. Rochi partem ad urbem detulerint Venetiarum, ubi anno 1485. magno gaudio excepta fuit, Clero, Senatu, populoque solemnissimam comitantibus Processionem Sacri bujus corporis pars ad Urbem pariter delata est anno 1575. pesteque grassante in Regno Siciliæ, Urbanus VIII. anno 1624. ecclesiam S. Rocho dicatam publice visitavit, & in ara majori, in qua ejusdem Sancti Reliquia erat exposita, Missæ sacrificium celebravit, uti legitur in lapide marmoreo, qui est in Ecclesia prope vas aquæ lustralis, utque meminit Castellinus Auctor contemporaneus in suo tractatu *de inquisitione miraculorum in append. general. pag.* 280. Item in plerisque antiquis Breviariis atque Missalibus typis impressis ante tempora S. Pii V. babentur Officium & Missa in honorem S. Rochi, quemadmodum ex eorum diligenti enarratione probat Castellinus *loc. cit. pag.* 278. *& seqq.* Cumque in reformatione Breviarii & Missalis Romani facta tempore prædicti Pontificis ipsa Missa & Officium expuncta fuerint a Missali & Breviario, anno tandem 1629. ideoque statim post supra citatum decretum editum anno 1628. in quo statutum est, non esse locum concessioni Officii & Missæ ratione cultus immemorabilis præcise sumpti, sed ut locus sit, oportere, ut probetur consuetudo immemorabilis quoad cultum cum Missa & Officio eo in loco, pro quo petitur Indultum Officii & Missæ; instante civitate Matritensi, editum est a sacra Congregatione hoc generale decretum: *Cum actum fuisset pluries in sacrorum rituum Congregatione de concedenda Missa & Officio in festo S. Rochi, qui penes omnes Christifideles in maxima veneratione semper est habitus, tandem sub die 30. Junii 1629., eadem sacra Congregatio, negotio mature discusso, censuit, esse* con-

concedendam Missam & Officium in die S. Rochi de Communi Confessor. non Pontif. in iis tantum locis, ubi adsunt ecclesiæ in ejus honorem ædificatæ, & servatis Rubricis Breviarii. Quod decretum summus Pontifex Urbanus VIII. approbavit atque laudavit die 4. Julii 1629. veluti habetur apud Pignatellum *consult.* 87. *num.* 4. *tom.* 4. Cum intercessioni S. Rochi pie adscripta fuerit immunitas ditionis Etruriæ Magno Duci subjectæ a lue, qua non multos annos laboraverunt animalia in finitimis regionibus, cumque, exorante Magno Etruriæ Duce, & accedentibus supplicationibus Archiepiscoporum & Episcoporum ejusdem ditionis, petita fuerit dilatatio Officii & Missæ S. Rochi ad universam ipsam ditionem Ducis Etruriæ, me tamquam Fidei Promotore urgente, non esse probatum, in omnibus & singulis locis regionum Magno Duci Etruriæ subjectarum ecclesias esse in honorem S. Rochi ædificatas, die 27. Julii 1720. nullum editum est a sacra Congregatione decretum. Sed demum, iterum proposita supplicatione die 7. Junii 1721. responsum fuit pro gratia, allatis videlicet probationibus ecclesiarum, oratoriorum, & altarium in honorem S. Rochi dicatorum in tota fere ditione Magni Ducis Etruriæ, & a nobis post nostram ad summum Pontificatum assumptionem concessum fuit, ut in ecclesiis Archiconfraternitatis Urbis, & civitatis Tusculanæ S. Rocho dicatis Officium & Missa die 16. Augusti recitaretur & celebraretur cum lectionibus secundi Nocturni & Oratione propriis per Nos approbatis, uti colligitur ex decreto edito die 17. Martii 1741. Hujus ejusdem Officii & Missæ postmodum facta est dilatatio ad alias quasdam ecclesias. In Religione quoque Minorum Conventualium sub ritu duplici majori Officium S. Rochi antea recitabatur ex concessione Innocentii XII. teste Fremaut *apud Bollandianos tom.* 3. *Augusti pag.* 391. §. 5. *num.* 52. Exorante autem Ministro Generali ejusdem Ordinis, ut in lectionibus in sua Religione recitandis diceretur, eum Tertio Ordini S. Francisci fuisse adscriptum, addita formula, *ut fertur* (de prædicta quippe ad Tertium Ordinem adscriptione testantur Vega, Ribadeneira, Rinconius, Miranda, Daza, Sillius, Torres, Thielmans, Fremaut, Arturus) noluimus tamen annuere petitis: Wadingus etenim *in annal. ad ann.* 1327. *num.* 10. *tom.* 7. dubie nimium de ea re loquitur, licet suo Ordini favorabili. En verba: *Obiit hoc anno 17. Kalend. Septembris Beatus Rochus, variis portentis, & a lue curanda per orbem insignis. Eum Tertio Sancti Francisci Instituto adscribunt aliqui, sed recentioris ætatis Scriptores.... Neque tamen hi contradicunt, neque nostri respuunt, quem alii sponte offerunt, immo avide amplexantur.*

3. Concessum fuerat Officium & Missa a nonnullis Romanis Pontificibus in honorem Beati Alberti Magni ex Ordine Prædicatorum, summusque Pontifex Urbanus VIII. anno 1635. ad fovendam & augendam Fidelium devotionem benigne annuit, ut ab Ordine S. Dominici per universam Germaniam Officium & Missa possent recitari & celebrari in honorem ejusdem, donec, instante Republica Venetiarum, facta est ab Alexandro VII. dilatatio ad Fratres Prædicatores in ditione Reipublicæ constitutos, & Clemens tandem Papa X. die 27. Augusti 1670. annuit, ut deinceps in toto Prædicatorum Ordine die 15. Novembris quotannis, atque perpetuis futuris temporibus ab utroque istorum Religiosorum sexu privatim & publice in Choro Officium de eodem Beato Alberto Magno cum Missa solemni ritu peragatur; uti legitur in decreto typis impresso inter Acta Capituli Generalis Ordinis Prædicatorum sub Magistro Generali Joanne Thoma de Roccaberti *fol.* 31. Sub eodem denique Urbano VIII. facta est magna dilatatio Officii & Missæ in honorem Beatæ Coletæ ad universum Ordinem Fratrum Minorum, & Regnum Francorum. Ut autem ad recentiora descendamus exempla, die 21. Novembris anno 1665. & die 28. Januarii 1668. lectiones propriæ in honorem S. Bernardi Cardinalis Episcopi Parmensis concessæ fuere civitati & diœcesi Florentinæ, necnon civitati & diœcesi Parmensi; & ex Indulto pariter sacræ Congregationis recitantur lectiones propriæ tum a Monachis Vallumbrosanis, tum ab aliis in honorem S. Petri Ignei; itemque die 3. Martii 1674. similis gratia concessa est Clero Sublacensi in honorem S. Chelidoniæ Virginis. Die 22. mensis Maji anno 1683. facta est insignis concessio ecclesiæ Lateranensi recitationis Officiorum cum lectionibus propriis, & celebrationis Missarum in honorem septuaginta & octo sanctorum Romanorum Pontificum, ex quibus sex jam cultum habebant in universa Ecclesia sub ritu duplici, tredecim sub ritu semiduplici, & novem sub simplici; quibus deinde additum est festum cum celebratione Officii & Missæ in honorem Beati Gregorii X. una cum dilatione universæ ejusdem facultatis ad Clerum basilicarum Vaticanæ, & Liberianæ. Insuper anno 1690. facta est dilatatio cultus Beati Petri de Lucemburgo a Conventu Patrum Cælestinorum civitatis Avenionensis ad Conventum eorumdem Religiosorum civitatis Parisiensis. Anno 1696. sacra Congregatio, annuente summo Pontifice, indulsit Ordini Minorum S. Francisci facultatem celebrandi Missas & recitandi Officia de Communi in honorem Beatæ Elisabeth S. Ludovici Galliarum Regis sororis. Die 30. Aprilis 1701. summo approbante Pontifice, concessit Ordini Minorum Conventualium, & civitati ac diœcesi Fulginati facultatem recitandi Officium in honorem Beatæ Angelæ de Fulginio. Dum ego munere fungebar Fidei Promotoris, die 23. Septembris 1713. universæ Congregationi utriusque sexus Ordinis Camaldulensium concessum est Officium & Missa sub ritu duplici in honorem SS. Joannis Laudensis Episcopi Eugubini, & Raynaldi Episcopi Nucerini; approbatæ quoque fuerunt lectiones propriæ secundi Nocturni in honorem S. Anselmi Abbatis Fundatoris abbatiæ Nonantulanæ pro Clero ejusdem abbatiæ die 15. Feb. 1721. & die 15. Julii 1724. responsum fuit pro gratia *elevationis* Officii de Communi in honorem S. Idæ Viduæ a ritu simplici ad semiduplicem pro civitate & diœcesi Constantiensi. Dimisso autem Promotoris munere, adnotatam reperio in regestis sacræ Congregationis per rescriptum editum die 21. Januar. 1730. concessionem Officii diei festi cum lectionibus propriis, necnon Officii Translationis corporis S. Flavii Clementis Consularis & martyris pro Cardinali Titulari ecclesiæ prædictæ, necnon pro Clero & Capitulo Metropolitanæ civitatis Urbini, ad quam insignis hujus Sancti Reliquia translata est. Die 28. Aprilis 1731. indultum est, ut recitaretur Officium ac Missa de Communi in honorem S. Petri Urseoli Ducis Venetiarum & postea Monachi S. Benedicti tum in civitate Venetiarum, tum in monasterio Cussanensi; pro quo etiam S. Petro die 15. Decembris 1733. approbatæ fuerunt lectiones propriæ recitandæ ab omnibus Monachis sub Regula S. Benedicti militantibus; & denique id ipsum, dum hæc scribebamus; factum est quoad Officia Sanctorum diœcesis Sabinæ, de quibus infra.

4. Alia plura facili negotio exempla cumulari possent; sed ad rem, de qua nunc agimus, satis esse videntur ea, quæ jam relata sunt. Horum vero circumstantias operæ pretium est nunc perpendere, ut probata dici possint, quæ erant probanda. Nomen Beatæ Ritæ, seu Margaritæ Cassiæ, seu Cassii descriptum est in Martyrologio Romano; & in ecclesia S. Augustini Patrum Augustinianorum Urbis peracta dicuntur anno 1628. quædam Beatificationis solemnia a Cardinali Antonio Barberino, assistente solemni Missæ, & panegyricæ orationi in ejus honorem habitæ sacro Cardinalium Collegio; uti habetur in ejus vita Romæ typis impressa annis elapsis. In eodem Martyrologio, etiam ante concessionem Officii in honorem S. Rochi, ejus nomen descriptum habebatur; & ibidem descripta sunt nomina supradictorum SS. Bernardi Cardinalis, & Petri Ignei. Si Beatus Gregorius X. excipiatur, in cujus honorem concessum est Officium & Missa post approbatum casum exceptum ad normam decretorum Urbani VIII. reliqua summorum sanctorum Pontificum nomina (sermo nunc est de Pontificibus, qui cultum antea non habebant in Ecclesia universali) quorum festum celebrari concessum est cum recitatione Officii & Missæ in basilicis Urbis, erant pariter descripta in eodem Martyrologio Romano. Et in hac quidem descriptione constitutam fuisse vim pro concessione Officii & Missæ propterea constat, quia, etsi summus Pontifex Siricius inter Sanctos enumeretur a Petro de Natalibus *in catal. Sanctor. lib.* 1. *cap.* 3. a Genebrardo *in chronic. pag.* 228. & *in chronograph. lib.* 2. *ad ann.* 398. a Luitprando *in vitis summor. Pontif. fol.* 44. a Spondano *ad ann.* 398. *num.* 1. in ejus tamen honorem ipsa Officii & Missæ concessio facta non fuit, quod ejus nomen non esset in Martyrologio Romano descriptum. Hujus Pontificis nomen descriptum habebatur in Bedæ Martyrologio, & in Martyrologio monasterii S. Cyriaci de Urbe: Cardinalis autem Baronius Siricii nomen non apposuit in Martyrologio emendato, & visus est aliqua non approbasse, quæ ab eo gesta fuerant; primo videlicet, quod exemplo Damasi usus non fuerat opera S. Hieronymi in conscribendis epistolis, & eum, ut par est, non foverat; secundo, quod parum æquus fuerat in S. Paulinum Nolanum; tertio, quod tardus in frenanda Origenistarum hæresi incesserat, & improvidus fuerat in toleranda Rufini & Melaniæ hæ-

retica

retica vafritia. Crimina hæc S. Siricio opposita, congesta undique eruditione, deleta fuerant *in exercit.* 56. Francisci Mariæ Florentinii *ad diem* 24. *Novembris vetustioris Occidentalis Ecclesiæ Martyrologii*, & novissime a Pagi juniore *in breviar. Romanor. Pontific. tom.* 1. *in vita S. Siricii n.* 54. *& seq.* Item, dum de concessione dictorum Officiorum ageretur in sacrorum rituum Congregatione, edita est pro S. Siricio apologia a Patre Henrico Norisio, sanctæ postea Ecclesiæ Cardinali, quæ *tom.* 4. *ejus operum Veronæ editorum anno* 1732. publici juris facta est, quemadmodum videri potest *pag.* 722. *& seqq.* Sed hæc omnia satis esse non potuerunt, ut S. Siricio, quippe cujus nomen non esset descriptum in Martyrologio Romano, fieret concessio Officii & Missæ. Nomen denique S. Titi Flavii Clementis viri Consularis & Martyris descriptum fuit annis præteritis in Martyrologio Romano (ut infra videbitur) antequam in ejus honorem fieret concessio Officii & Missæ. Anno siquidem 1725. cum Hannibal Albanus Tituli S. Clementis, S. R. E. tunc Presbyter Cardinalis, nunc inter Cardinales Episcopos cooptatus ad suam S. Clementis Papæ & Martyris basilicam accessisset animo eruendi partem ossium, quæ sub altari majori recondita esse credebantur, ossa S. Ignatii Antiocheni Episcopi & Martyris, & ea argenteis thecis includendi & publicæ venerationi proponendi; capsulam plumbeam invenit, quæ ossa aliquot continebat, & sacros cineres cruore concretos, vas præterea vitreum effractum, crucem gemiuam, alteram ligneam, alteram æream; capsulæ autem imposita erat tabula marmorea, quæ ex altera pagina litteras habebat, quarum duæ priores sic legi debebant, testibus peritis viris, *FLAVIVS CLEMENS MARTYR HIC FELICITER EST TVMVLATVS*. Sed ad hanc eamdem classem referri possunt recentes concessiones Officiorum in honorem Sanctorum diœcesis Sabinæ, & signanter S. Anthimi Presbyteri & Martyris, Sanctæ Serenæ Martyris, Hyacinthi, Alexandri, & Tiburtii Martyrum. Nimirum recte adnotavit Lezana *consult. variar. tom.* 4. *consult.* 2. *num.* 46. *pag.* 43. *Jure ergo de prædictis Sanctis Officium celebrari potest, siquidem eo ipso, quod in Martyrologiis recensentur, digni videntur isto cultu.*

5. Sermonem prosequendo de aliis Beatis, seu Sanctis, de quibus superius, extensio Officii S. Contardi a summo Pontifice Urbano VIII. facta est (uti vidimus) postquam multis ante annos facta fuerat Officii concessio in ejus honorem. Similia contigerunt in Indulto ab eodem Pontifice concesso in honorem Beati Alberti Magni, cum in decreto supra citato habeantur hæc verba: *Felicis recordationis Urbanus Papa VIII. suorum Prædecessorum summorum Pontificum insistens vestigiis, ac Indultis, quibus annuum festum Beati Alberti Magni ex ordine Prædicatorum Ratisponensis Episcopi successive Coloniæ, Ratisponæ, ac demum Lavinghæ cum Officio Chori, Missarumque solemniis celebrare consueverant &c.* De Canonizatione Beatæ Coletæ actum fuerat sub Sixto IV. Alexandro VI. Julio II. & Pio V. testibus Bollandianis *tom.* 1. *Martii pag.* 534. §. 9. & posterioribus ampliationibus præcesserant Indulta Officii & Missæ in ejus honorem concessa a Clemente VIII. & Paulo V. quorum diplomata edita sunt apud Wadingum *tom.* 5. *annalium antiquioris editionis fol.* 527. Iisdem prorsus terminis procedit concessio facta Monachis Cælestinis civitatis Parisiensis in honorem Beati Petri de Lucemburgo, cum referatur ad Indultum alias datum Conventui Cælestinorum civitatis Avenionensis, quemadmodum colligitur ex verbis decreti sacræ Congregationis die 15. Julii 1690. *Ut in posterum singulis annis in die festo Beati Petri de Lucemburgo recitare possint Officium ipsius Beati ad formam concessionis factæ a fel. record. Urbano VIII. Monachis præfatæ Congregationis civitatis Avenionensis de Communi Confessorum non Pontificum.* De Beata Elisabeth inter Sanctas referenda actum fuerat tempore Leonis X. & permissa ei fuerat tum ab ipso, tum sub Urbano VIII. quædam species publici cultus, antequam sub Innocentio Papa XII. facta esset, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, concessio Officii & Missæ in ejus honorem; juxta ea, quæ referuntur apud Baillet *in addition. Sanctorum, quorum memoria recolitur die* 31. *Augusti.* De Beata Angela de Fulginio nihil invenire potui, ex quo desumi posset, actum fuisse de ejus Canonizatione, aut aliquam speciem publici cultus ei fuisse indultam ante memoratam concessionem Officii die 30. Aprilis anni 1701. etsi de ejus sanctitate & miraculis plura habeantur apud Historicos, de quibus Ludovicus Jacobillus *in vitis Sanctorum, & Beatorum Umbriæ ad diem* 4. *Januarii*; & de Virgine Chelidonia, cum Sublaci essem, reperire tantummodo potui monumentum translationis ipsius solemniter factæ die 13. Julii 1578. a loco, in quo erat, ad ecclesiam monasterii Sublacensis; ita ut fateri necesse sit, concessiones, quæ ad eas pertinent, fuisse innixas cultui immemorabili notorio, licet per processum particularem non probato ad normam decretorum Urbani VIII. Quoad Sanctum Joannem Laudensem jam a sacra Congregatione fuerat approbata recitatio Officii una cum celebratione Missæ, quæ a tempore antiquo fiebat in diœcesi Eugubina, sicuti desumitur ex decretis sacræ Congregationis editis anno 1628. & anno 1629. *post Synodum Eugubinam* Cardinalis Ulderici Carpinei *typis impressam Perusiæ anno* 1638. *pag.* 46. ut & in diœcesi Nucerina ab antiquo tempore Officium recitabatur in honorem S. Raynaldi Confessoris, ejusdem civitatis Episcopi; & principalis Protectoris una cum *Octava*, & festo *de præcepto* die ejus natali. Quod attinet ad S. Anselmum Abbatem Nonantulanum, lectiones concessæ fuerunt desumptæ ex quodam antiquo codice pergameno, qui in sacrario ecclesiæ Nonantulanæ conservatur, quique conscriptus dicitur a Monacho, Sancto eidem Anselmo fere contemporali, in quo mirabilia ejus gesta continentur. Codicem hunc magni faciunt Arnoldus Wion *in Ligno vitæ lib.* 2. *part.* 3. *ad diem* 3. *Martii*, Ughellius *Italia sacra tom.* 2. *pag.* 102. Ferrarius *in catal. Sanctor. Italiæ ad diem* 3. *Martii*, Bollandiani *ad dictam diem*, Mabillon. *in Actis Sanctor. Ord. Benedict. sec.* IV. *part.* 1. *ad eamdem diem*, Antonius Pagi *ad ann.* 752. *num.* 17. & *ad ann.* 803. *num.* 8. Præterquamquod ex quodam responso Congregationis sacrorum rituum edito die 19. Aprilis 1594. deprehensum est, sacræ ipsi Congregationi innotuisse recitationem Officii de Communi in honorem S. Anselmi in diœcesi Nonantulana, & ab ea tacite recitationem hanc approbatam fuisse. Quod demum spectat ad S. Idam Viduam, & ad S. Petrum Urseolum, sacra Congregatio abstinuit ab elevatione ritus Officii de Communi in honorem S. Idæ, donec exhibitum documentum est approbationis lectionum propriarum factæ pro abbatia Sancti Galli, referente Cardinali Bellarmino, inter quas erant etiam lectiones Sanctæ ejusdem Idæ; & donec exhibitæ fuerunt binæ sententiæ, altera Cardinalis ab Austria Episcopi Constantiensis & Brixinensis edita anno 1600. altera Archiepiscopi Ephesini Nuntii Apostolici edita anno 1713. cum Cardinalis Bellarminus prædictas utique lectiones approbasset, sed ab earum recitatione abstinendum esse dixisset, donec nova allata forent documenta sanctitatis & cultus Sanctæ Idæ, quæ deinde desumpta fuerunt ex supra allatis sententiis: concessio autem Officii & Missæ in honorem Sancti Petri Urseoli fundamentum habuit in Historicis ejus sanctitatem & miracula referentibus, in elevatione corporis facta auctoritate Episcopali, in cultu præstito ejus officiis & Reliquiis, inque aliis rebus consimilibus; opponente quidem Archiepiscopo Philippensi Fidei Promotore, non esse locum concessioni Officii & Missæ, nisi post confectum processum particularem super cultu immemorabili, ut ex ejus animadversionibus desumitur: *Quatenus enim concessio Officii & Missæ in ejus honorem postuletur ob assertam antiquitatem cultus eidem præstiti, neminem latet, quod hanc instantiam præcedere debet rescriptum hujus sacræ Congregationis, quo declaretur constare de hujusmodi cultu; quæ quidem declaratio fieri nequit absque particulari disputatione dubii, An de illo constet; prævia Commissione signata manu Sanctissimi, non nisi servatis de jure ac de stylo servandis, obtinenda*: at strenue respondentibus Postulatoribus, necessariam esse *signaturam Commissionis*, necessarium esse processum super cultu immemorabili, necessariam esse ejus approbationem faciendam a sacra Congregatione, quando agitur de progressu ad Canonizationem; secus autem, quando res est de simplici concessione Officii & Missæ, pro qua satis esse possent documenta sanctitatis & cultus etiam aliunde desumpta.

6. Exempla in superioribus allata suum initium desumunt a tempore Urbani Papæ VIII. Ab antiquioribus enim consulto abstinuimus; & illorum quidem nonnulla sunt anteriora decretis ejusdem Urbani, nonnulla autem sunt eis posteriora. Rursus omnia decreta superius allata in duas classes dividi possunt: nonnulla enim respiciunt extensionem cultus Officii & Missæ, & ritus elevationem, unde inferri potest, sacram Congregationem ad prædictorum Indultorum concessionem sæpe processisse, nullo prævio processu, sed exhibitis tantum antecedentibus Indultis, quibus facta fuerat prima concessio cultus; nonnulla vero pertinent ad primam concessionem

nem

nem Officii & Missæ, uti sunt illa concessa in honorem quorumdam summorum Pontificum basilicis Urbis, in honorem S. Rocchi, in honorem B. Angelæ de Fulginio, in honorem S. Petri Urseoli, & fortasse etiam S. Anselmi Abbatis Nonantulani; quibus porro (cum ante concessiones nullus factus fuerit processus super casu excepto a decretis Urbani VIII. sed vel ab Historicis, vel ab aliis authenticis documentis desumptæ fuerint probationes sanctitatis, miraculorum, & cultus, nec ostensum fuerit, eos fuisse in album Sanctorum relatos aut juxta stylum antiquiorem, aut juxta subsecutam disciplinam, de quibus alibi actum est) nil clarius afferri posse videtur ad comprobandum, factas fuisse, & fieri posse concessiones Officii & Missæ etiam in honorem illorum Beatorum, qui sunt in possessione certa cultus immemorabilis, quamvis causa Canonizationis ipsorum numquam fuerit introducta, ideoque nullus factus sit processus legitimus super casu excepto a decretis Urbani.

7. Quod si dicatur, nonnulla ex allatis exemplis non procedere in Beatis Beatificatione æquipollenti, sed in vere Canonizatis; id utique admittitur quoad sanctos illos Pontifices, qui, etiam ante concessionem factam basilicæ Lateranensi & aliis basilicis Urbis, lectionum videlicet propriarum, cultum habebant in universa Ecclesia, non ita vero quoad reliquos allatos. De S. Joanne Laudensi dicitur, eum fuisse canonizatum a Paschali II. id nempe asseritur a Ferrario *de Sanctis Italiæ ad diem 7. Septembris*, ab Alexandro Sperello Episcopo Eugubino in sua Synodo Eugubina typis impressa Perusiæ anno 1751. *pag.* 186. & a Guidone Grando Cremonensi viro omni laude digno *in dissert. Camaldulen. dissert. 4. in append. n.* 14. Sed cum antiquissimus omnium sit Ferrarius, de Martyrologii ab eo conditi auctoritate sic loquitur Fortunatus Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect.* 11. *cap.* 4. *pag.* 846. *Philippus enim Ferrarius collectis nominibus quorumcumque Servorum Dei, qui quoquo modo aliquam habent in aliqua ecclesia vel monasterio venerationem, sive Sedis Apostolica auctoritate, sive absque tali auctoritate colantur, suum implevit Martyrologium additis etiam notis, in quibus, unde illos acceperit, aperit.* Scio etiam, afferi posse, inter Sanctos esse referendos omnes eos, qui descripti sunt in Martyrologio Romano titulo Sanctorum, aut Beatorum, eo quia utrumque nomen sæpe promiscue in eodem Martyrologio sumitur. Sed id fortasse non ita facile poterit sustineri, cum adhuc sub judice lis sit, an, & quem cultum significet descriptio in Martyrologio; quoniam aliquorum etiam tantummodo Beatorum nomina in eodem Martyrologio descripta sunt, ut infra videbitur; & Sanctorum, atque Beatorum titulo in Martyrologio ipso decorantur, aliqui, qui sic ab immemorabili tempore appellati sunt, licet de eorum Canonizatione non constet: quod fortasse comprobari posset exemplis SS. Bernardi Cardinalis, & Petri Ignei. De Sancto quippe Bernardo hæc habentur apud Castellinum *de certit. glor. Sanctor. in indice Sanctorum canonizatorum pag.* 434. *Sanctus Bernardus Florentinus Episcopus Parmensis Presbyter Cardinalis Tituli Sancti Chrysogoni Instituti Vallisumbrosæ, quamvis sub nomine Sancti inveniatur in Martyrologio Romano die 4. Decembris, necdum tamen compertum est, quod in albo Sanctorum solemniter sit adscriptus. Parmæ tamen præcipue colitur, ac etiam Florentiæ Officium Ecclesiasticum sub ritu duplici die, quo supra, a Monachis dictæ Congregationis recitatur.* Item, dum fungebar munere Fidei Promotoris, instantibus Monachis Vallisumbrosæ pro extensione Officii ad universam Ecclesiam, die 3. Februarii 1714. rejecta est supplicatio, eo potissimum, quod de ejus formali Canonizatione non constaret, quamvis de ejus antiquissimo cultu & sanctitate ac meritis plene ex Historicis & ex aliis documentis constaret. Quod autem spectat ad Petrum Igneum descriptum in Martyrologio Romano sub titulo Beati, quamvis ex Hadriano Cyprario Abbate S. Michaelis *in vita S. Petri Ignei Romæ formis impressa anno* 1702. Castellinus *in cit. indice pag.* 442. dicat eum catalogo Sanctorum adscriptum, nihilominus Bollandiani *ad diem 8. Februarii pag.* 151. de hoc dubitare videntur; modicamque fidem præstandam esse supradictæ vitæ B. Petri Ignei editæ ab Hadriano Cyprario, pluribus ostenditur in responsione edita Faventiæ anno 1732. nomine Patris Vitalis Martii Monachi Camaldulensis *ad quæstiones Vallumbrosanas Patris Magistri Fidelis Soldani Monachi Vallumbrosani cap. 2. pag. 37. & seqq.* Attamen anno 1673. die 4. Martii, & die 2. Septembris facta est concessio Officii & Missæ in ejus honorem pro Religione Vallisumbrosæ, & Clero Castri Florentini, necnon facta est die 6. Maji 1676. extensio ad omnes utriusque sexus tum Sæculares tum Regulares, qui ad Horas Canonicas tenentur in civitate & diœcesi Florentina. Verum, utcunque sit de his, si quis aliquem a Nobis superius memoratum, & titulo Sancti in Martyrologio Romano cohonestatum, demonstraverit fuisse in Sanctorum album relatum, aut ex consensu universalis Ecclesiæ, accedente implicito vel explicito summi Pontificis beneplacito, aut ex definitiva ejusdem Romani Pontificis sententia, ejus exemplum erit ex supra posita classe detrahendum. Quod si id non ostendatur, exempla in classe, in qua a Nobis posita sunt, remanere debebunt; & concludere oportebit, ea proficere ad evincendum, factam fuisse & fieri concessionem Officii ac Missæ in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti, licet ipsa in aperto posita non sit per formalem processum ad normam decretorum Urbani VIII.

CAPUT SEXTUM.

De concessione Officii & Missæ in honorem Sanctorum canonizatorum.

1. SI juxta disciplinam & præsentem praxim Sedis Apostolicæ fiant Sanctorum Canonizationes, fieri vix potest, quin Beati Sanctorum catalogo adscribendi ante Canonizationem cultum habeant Officii & Missæ vel de Communi, vel cum lectionibus propriis in determinato aliquo loco. Ut enim superius visum est, si præcessit Beatificatio formalis, in Brevi Beatificationis indulgentur Missa & Officium; si vero præcessit Beatificatio æquipollens, antequam ad Canonizationem procedatur, vix fieri potest, ut Postulatores non petierint & obtinuerint a sacrorum rituum Congregatione Officii & Missæ recitationem & celebrationem in determinatis aliquibus locis. Post Canonizationem permanent prædictæ concessiones, atque etiam, urgente aliqua causa, fit earum extensio ad alios locos antecedentibus Brevibus aut Rescriptis nequaquam comprehensos. Sed, quod attinet ad concessionem Officii & Missæ *de præcepto* pro universa Ecclesia, & pro omnibus qui ad Horas Canonicas tenentur, oportet, ut accedat nova concessio, concurrentibus causis infra referendis; nec enim (ut alibi visum est) sufficit pro celebratione Officii & Missæ in universa Ecclesia, mandatum esse, ut in universa Ecclesia Officium & Missa recitetur & celebretur, sed oportet, ut aliud addatur decretum, quod ritum præscribat.

2. Sanctis quoque canonizatis juxta ritum antiquiorem, hoc est per cultum in eorum honorem concessum ab Episcopo, ejusque receptionem in universam Ecclesiam una cum tacito sive expresso summi Pontificis consensu, concessio fit Officii & Missæ aut de Communi, aut etiam cum lectionibus propriis. Scatent exemplis regesta sacræ Congregationis rituum, & signanter in approbationibus Officiorum, quæ recitantur a particularibus Ecclesiis. Causæ autem hujusmodi concessionis desumuntur a pio populorum affectu erga eos Sanctos una cum instantiis Regum aut Principum, & petitionibus Episcoporum, pro quorum diœcesibus fit concessio Officii & Missæ; vel ex eo desumuntur, quia Sancti prædicti fuerunt Episcopi dictarum diœcesium, aut longo tempore in eis versati sunt, & meritorum, dum viverent, & miraculorum post obitum gloria in illis floruerunt; aut in iisdem martyrio coronati sunt; aut denique, quod aliqua insignis Reliquia ibi conservetur, & ad publicam venerationem exponatur. Ad hanc rem facit recens concessio a sacrorum rituum Congregatione facta Officii & Missæ in honorem Sanctorum Sabinæ diœcesis; inter quos recensetur S. Laurentius Episcopus Sabinorum & Confessor, cujus nomen licet descriptum non sit in Martyrologio Romano, de ejus tamen sanctitate, & juxta antiquum ritum Canonizatione nulla dubitatio esse potest, cum summus Pontifex Joannes VII. in suo diplomate anno 706. laudibus extollat *religiosam ejus conversationem, & Divini servitii sedulitatem*; B. Petrus Damiani *in epist. 9. ad Nicolaum II. Pont. Max.* (*pag. 9. tom. 1. oper.*) de eo ita scribat: *Quam nobilis in Christo vir fuerit, testis est antiqua traditio, quæ sanctitatis ejus insignia celebrat; testis moderna devotio,*

devotio, quæ piam ejus memoriam in benedictione frequentat; & Gregorius Monachus *Farfensis Chronici* Scriptor (*apud Muratorium Scrip. rer. Ital. tom. 2. part. 2. pag.* 322.) testetur, suo tempore, labente nimirum sæculo XI. consuevisse quotannis solemni ritu ejus memoriam coli: *Sic præsens gessit beatissimus Pater noster Laurentius, hujus sacri cœnobii ædificator primus, cujus hodie solemnia annua celebratione recolimus*.

3. Ad concessionem Officii & Missæ titulo insignis Reliquiæ nonnulla pertinent sacræ Congregationis decreta. Primum editum est die 16. Januarii 1627. *Propositi sunt Sanctissimo, & ad hanc sacram Congregationem remissi abusus duo in terris Italiæ introducti, qui essent reformatione digni. Primus est celebrandi festum novem lectionum sola Episcopi auctoritate pro omni Sancto habente ecclesiam, vel corpus in loco; unde fit, ut pauci dies feriarum remaneant, & omittatur Officium parvum Beatæ Mariæ. Ad quod sacra Congregatio respondit, talia festa celebranda esse duntaxat in ecclesia Titulari, vel in qua adsit insignis Reliquia illius Sancti; & declaretur, quæ dicatur insignis; & de hoc fiat decretum de mandato Sanctissimi, & mittatur per manus. Alter abusus, quod omittitur Missa de feria Conventualis in Cathedralibus, & Collegiatis, quæ est omnino dicenda ultra Missam festi. Ad quod sacra Congregatio respondit, nullo pacto esse omittendam dictam Missam Conventualem*. Secundum decretum editum est die 8. Aprilis 1628. *Sacra rituum Congregatio ad tollendos abusus, qui variis in locis irrepserunt, re mature discussa, censuit & decrevit, non potuisse nec posse locorum Ordinarios tam Sæculares quam Regulares addere calendariis, etiam propriis, Sanctorum Officia, nisi ea duntaxat, quæ Breviarii Romani Rubricis, vel sacræ rituum Congregationis, seu Sedis Apostolicæ licentia conceduntur. Insuper vetuit & prohibuit, celebrari per totam civitatem vel diœcesim, etiam de cujusque Ordinarii auctoritate, Missam, vel festum cum Officio de Sancto, eo quod in loco adsit ecclesia parochialis, vel Regularis, aut aliqua Reliquia, sed tantum in ipsius Sancti ecclesia Titulari, seu ubi asservatur insignis Reliquia, & non alibi. Insignes autem Reliquias declaravit esse corpus, caput, brachium, crus, aut illam partem corporis, in qua passus est Martyr, modo sit integra, & non parva, & legitime ab Ordinariis approbata*. Concordant litteræ Apostolicæ Gregorii XIII. expeditæ die 30. Decembris 1537. & typis impressæ ante Officia propria Sanctorum Toletanæ ecclesiæ & diœcesis, ubi hæc habentur: *Item concedimus, quod qualibet ecclesia & monasterium Hispaniæ habens aliquas Reliquias insignes, puta caput, brachium, vel crus alicujus Sancti, etiam alienigenæ, non existentis in Breviario, vel de quo in dicto Breviario fit tantum commemoratio, possit illam festivitatem celebrare, & Officium duplex facere; & de alio Sancto eadem die occurrenti, si fuerit simplex, fiat commemoratio, si vero fuerit duplex, vel semiduplex, transferatur ad primam diem simili festo non impeditam*. De hac eadem materia actum est in sacrorum rituum Congregatione die 28. Octobris 1628. *Propositoque dubio, an, & quæ quantitas cinerum Sanctorum sit insignis Reliquia, dictum est, secundum casuum contingentiam & qualitate dandum esse particulare responsum*. Plura denique de Reliquiis, quæ *insignes* dicuntur pro effectu concessionis Officii & Missæ, legi possunt apud Gayet *de fest. prop. Sanctor. lib.* 1. *cap.* 9. ubi *quæst.* 2. notat, pulverem & cineres, nisi faciant acervum, non esse insignes Reliquias, non esse usu receptum, ut vestes, sudaria, panni, & quæcumque alia Sanctorum supellex, licet magnæ molis, inter insignes Reliquias recenseantur. Quocirca fas erit asserere, causam concessionis Officii & Missæ esse posse, si in aliqua diœcesis ecclesia alicujus Sancti Reliquia insignis conservetur, sive agatur de Sancto canonizato juxta ritum recentiorem, sive de Sancto canonizato juxta antiquiorem disciplinam; ita tamen, ut concessio ipsa coercita sit intra ecclesiam, in qua insignis Reliquia conservatur, eademque Reliquia fuerit ab Ordinario approbata.

4. Itaque inter Officia propria Sanctorum Toletanæ ecclesiæ & diœcesis edita Antuerpiæ anno *1691.* & signanter in calendario proprio festorum prædictorum Sanctorum a summis Pontificibus approbato, *die 9. Februarii* in ecclesia *Matrice* recitari videmus Officium S. Reinoldi Martyris, *die 11. Februarii* Officium S. Aldegundæ, *die 5. Octobris* Officium S. Attilani Episcopi & Confessoris, *die 21. ejusdem mensis* Officium S. Alexandri Martyris; eo quia in eadem ecclesia *Matrice* asservantur insignes Reliquiæ prædictorum Sanctorum. Quæ tamen omnia cum grano salis (uti dicitur) intelligi debent & explicari, si etenim magnus sit numerus Sanctorum loci naturalium, aut quorum insignes Reliquiæ in aliqua ecclesia asserventur, non pro omnibus, sed pro aliquibus tantum fieri poterit concessio Officii & Missæ, ne intervertatur ordo Officii Divini; quemadmodum colligitur ex supra citatis litteris Apostolicis Gregorii XIII. *Cum enim Prædecessor prædictus indistincte concesserit* (sermo est de S. Pio V.) *ut Ecclesiæ Hispaniæ possent celebrare Officia propria Sanctorum illius provinciæ, illique plures sint numero, ex hoc sequebatur, ut Officium majoris partis feriarum anni omitteretur, & ordo Breviarii fere subverteretur. Nos huic incommodo occurrere volentes & Prædecessoris prædicti mentem sano modo interpretantes declaramus, unamquamque Hispaniæ Ecclesiam eorum tantum Sanctorum, qui in Breviario non sunt descripti, Officia propria celebrare posse, qui vel illius diœcesis sunt naturales, vel ejus ecclesiæ seu diœcesis sunt Patroni, vel quorum corpora, seu notabiles Reliquiæ in ea ecclesia seu diœcesi requiescunt. De aliis vero Sanctis, etiamsi sint naturales, vel Patroni alterius diœcesis, etiamsi illorum corpora, vel notabiles Reliquiæ in aliqua ecclesia alterius diœcesis requiescant, non celebretur Officium proprium, sed servetur ordo Breviarii Romani*. Quod etiam confirmatur ex Pastorali epistola Paschalis Aragonii S. R. E. Cardinalis & Archiepiscopi Toletani præfixa libello supra citato Officiorum propriorum Sanctorum Toletanæ Ecclesiæ: *Licet autem Sancti hujus nostræ diœcesis naturales, & quorum corpora, seu notabiles Reliquiæ in eadem ecclesia seu diœcesi requiescunt, plures sint numero, ut ex traditionibus antiquis, fide dignisque historiis cuilibet mediocriter erudito erit compertum, nihilominus devotionis zelum erga illos temperandum duximus &c. ne, si omnes celebrarentur, Officium majoris partis feriarum anni omitteretur, ut in simili de Sanctis Hispaniæ prædictus fel. record. Gregorius XIII. in præfata bulla salubriter censuit, & ordo Breviarii fere subverteretur*. Quapropter, ut ex una parte modo exposita evitetur absurditas, ex alia vero parte cultui Sanctorum & devotionis zelo satisfiat, sacrorum rituum Congregatio aliquando indulsit Officii unici certa die celebrandi recitationem in honorem sanctarum Reliquiarum, quæ in aliquo monasterio vel ecclesia asservantur, dummodo sint insignes, sint Ecclesiastico Episcopi judicio approbatæ, & debita decentia custoditæ. De hujusmodi concessione Monachis monasterii Hispaniarum S. Laurentii in Escuriali pro Reliquiis Sanctorum in eodem monasterio asservatis extat decretum sacræ Congregationis editum die 22. Augusti *1620.* Aliud quoque adest decretum editum die 6. Maji *1675.* concessionis Officii omnium Sanctorum *die 11. Julii*, & Missæ celebrationis in civitate Monachii, in sacello Ducali, & in suburbiis ad honorem sanctarum Reliquiarum, quæ in eodem sacello reconduntur, quæque Albertus V. & Guillelmus V. Bavariæ Duces, Ernestus, & Ferdinandus Archiepiscopi Electores Coloniæ magno pretio emerunt a civitatibus Protestantibus; similisque concessio facta est die 5. Decembris *1693.* Monachis monasterii Sancti Galli in Helvetia pro sacris Reliquiis, quæ in ecclesia abbatiali Sancti Galli asservantur. Plura alia exempla facile cumulari possent: sed addidisse sufficiat, ex concessione sacræ Congregationis recitari in basilica Vaticana *die 22. Junii* Officium Commemorationis SS. Martyrum, & aliorum Sanctorum, quorum corpora seu Reliquiæ in basilica ipsa conditæ sunt; *die 30. Octobris* ab omnibus Monachis utriusque sexus totius Ordinis Cisterciensis recitari Officium pro Martyribus, & aliis Sanctis, quorum Reliquiæ in ecclesiis Ordinis asservantur; *& die 5. Martii* recitari Officium omnium Sanctorum Ordinis S. Augustini a Canonicis Lateranensibus.

5. Verum concessio Officii & Missæ pro universa Ecclesia, quæ fit in honorem tantum Canonizatorum vel juxta antiquiorem ritum, vel juxta recentiorem disciplinam, ea est præcipue, de qua in hoc capite agere instituimus. Duplici modo expletur hæc concessio, id est vel ad libitum, vel sub præcepto. Ne autem hujusmodi concessiones nimis multiplicarentur, edita olim fuerunt bina decreta, alterum a Clemente Papa X. *Sacra rituum Congregatio censuit, supplicandum esse Sanctissimo pro editione decreti, ut fiat per quinquaginta annos verbum in sacra Congregatione super concessione novorum Officiorum: Hac die 13. Junii 1671. Et, facto per me Secretarium de prædictis verbo cum Sanctissimo, Sanctitas sua annuit, & ita decrevit: Die 20. Junii* 1671. alterum a Clemente XI. *Sanctissimus Dominus noster Clemens Papa XI. in audientia particulari mihi infrascripto sacrorum rituum Congregationis Prosecretario injunxit, & de-*

claravit, mentem suam esse, quod, ubi a Sanctitate sua ad eamdem sacrorum rituum Congregationem remitti contigerit nonnullos supplices libellos sive epistolas, quibus, vel nova Sanctorum Officia concedi, vel jam pro aliquibus locis concessa ad Ecclesiam universalem extendi supplicatur per remissionem prædictam decreto præfatæ sacræ Congregationis sub die 13. Junii 1671. edito, & a fel. record. Clemente Papa X. die 20. ejusdem mensis & anni approbato minime derogetur, nisi expresse in remissione hujusmodi de antedicti decreti derogatione fiat mentio. Et ita Eminentissimis Patribus eidem sacræ Congregationi Præpositis significari, & servari mandavit: Die 4. Maji 1714.

6. Post elapsos quinquaquinta annos supra indicatos nulla usque adhuc facta est decretorum renovatio, & eorum ad alios annos propagatio: at hinc tamen nullo modo inferri potest, amplam apertam esse viam concessioni Officiorum in honorem Sanctorum pro Ecclesia universali; immodica quippe concessio Ecclesiasticæ disciplinæ non admodum consona videtur. S. Bernardus *in epist. 174. ad Canonicos Lugdun.* (*num. 6. oper. vol. 1.*) ait, festivitates non esse multiplicandas: *Patriæ est, non exilii frequentia hæc gaudiorum: & numerositas festivitatum cives decet, non exules.* Radulphus Tungrensis, cujus extat insignis liber *de observantia Canonum* relatus *tom. 9.* vel juxta posteriores editiones *tom. 11. Biblioth. SS. Patrum, propositionibus* 17. 18. & 22. totus est in confutanda festorum multiplicatione, hoc est Officiorum in honorem Sanctorum, quæ ferialibus Officiis substituuntur: *Sicut ergo pauci sunt dies Dominici, & multæ feriæ, ac pauci Apostoli, & multi Discipuli, ita pauca debent esse festivitates, & multæ feriæ.* Pluribus hoc argumentum prosequitur Guyet *de fest. prop. Sanctor. lib. 1. cap. 1. quæst.* 19. Ad rem quoque, de qua nunc agimus, facere videntur relata apud Micrologum *in Biblioth. Patrum tom. 18. cap.* 43. ubi sic legitur: *Gregorius hujus nominis Papa VII. Apostolicæ Sedi præsidens constituit, ut Sanctorum omnium Romanorum Pontificum, & Martyrum festivitates solemniter ubique cum pleno Officio celebrentur; nam cum qualibet Ecclesia sui Patroni, etiamsi Confessor fuerit, festum solemniter observet, quanto magis eorum, qui totius Ecclesiæ non tam Patroni, quam Patres extiterunt; quam etiam usque ad Martyrium verbis & exemplis instituere non destiterunt?* Decretum scilicet istud caruit executione, eo quia potissimum nimia fuisset in Ecclesia universali Officiorum multiplicatio in honorem Sanctorum; & ejus tantum habita est ratio, cum actum fuit de concessione Officiorum in honorem summorum Pontificum, quæ facta est basilicæ Lateranensi, & subsequenter extensa ad alias basilicas Vaticanam, & Liberianam, quemadmodum superius visum fuit.

7. Quia vero, his minime obstantibus, extensa sunt, & quotidie extenduntur Officia ad Ecclesiam universalem in honorem Sanctorum sub præcepto, urgentibus videlicet specialibus circumstantiis (nec enim Romano Pontifici vel ex se statuenti, vel habito consilio Congregationis sacrorum rituum Officia in honorem Sanctorum pro Ecclesia universali sub præcepto concedenti, & quidem non temere agenti, sed singularibus rationibus instructo inobservantiam antiquioris disciplinæ quis objicere poterit, cum disciplinæ derogare possit, nec ulla sit humana lex, quæ aliquam derogationem in causis particularibus aliquando non patiatur) operæ pretium esse censemus, hic indicare rationes, &, ut ajunt, motiva, propter quæ aliquando facta est Officiorum concessio Ecclesiæ universali in honorem Sanctorum.

8. Si itaque in Sanctorum album relati fuerint Beati, qui Religionem aliquam a Sede Apostolica approbatam fundaverunt, congruum esse videtur, ut a Sede Apostolica extendantur eorum Officia ad universalem Ecclesiam. Pluribus hoc argumentum prosequitur Pignatellus *consult. 149. tom.* 8. & eodem pertinent adducta per Cornelium a Lapide *in Proverbia*, ubi exponit illa verba, *cap. 8. v. 22. Dominus possedit me in initio viarum suarum*, sic scribit *pag.* 182. *Sapientiam, Christum, & Deiparam imitantur, qui per Dei electionem & gratiam faciunt se auctores magnorum & heroicorum operum, ut qui instituunt novas Ecclesias, sanctos Ordines, Religiones, Congregationes &c. quales fuere Apostoli, Sanctus Antonius, Sanctus Basilius, Sanctus Augustinus, Sanctus Benedictus, Sanctus Romualdus, Sanctus Bernardus, Sanctus Dominicus, Sanctus Franciscus. Hi enim recte dicant:* Dominus creavit, *& constituit me* principium, *immo principem* viarum, *& operum suorum, ut scilicet me faceret fundatorem novæ gentis, & Ecclesiæ, aut sancti Ordinis, quo quasi via, omnes mei asseclæ recto itinere contenderent ad culmen perfectionis, ad vitam Apostolicam, ad excelsam in cælis gloriæ lauream. Hi enim tantum habent meritum & laudem propriæ vitæ, sed & omnium sui asseclarum etiam post mortem, quamdiu durabit Ordo sanctus ab ipsis fundatus, Verbi gratia, Sancto Dominico tribuitur laus sanctitatis & sapientiæ Sancti Thomæ Aquinatis, Sancti Vincentii Ferreri, Sanctæ Catharinæ Senensis, ceterorumque omnium, qui ex ejus institutione & disciplina religiose & sancte vixerunt, vivunt, & vivent: quare ejus laus & longa crescit & crescet usque in die Judicii, atque in cælis omnes Sancti Dominicani Sanctum Dominicum ut parentem, ut magistrum, ut ducem, ut causam sua sanctitatis & gloriæ colent, diligent, laudabunt, & celebrabunt per omnem æternitatem: quæ sane magna est laus & gloria. Hi enim sunt novi Ordinis, quasi novæ Ecclesiæ, & novi mundi sancti conditores. Hi sunt veræ sapientiæ doctores, præcones, & fundatores.* Ideoque in decretis concessionis Officiorum pro Ecclesia universali in honorem S. Joannis Gualberti, S. Cælestini, S. Brunonis, S. Ignatii Loyolæ, S. Joannis de Deo, S. Norberti, S. Petri Nolasci, S. Philippi Nerii, S. Teresiæ mentio fit fundationis Ordinum ab eis peractæ, quemadmodum ex regestis sacræ Congregationis desumitur, necnon ex litteris Apostolicis Clementis X. quibus indulget Officium & Missam pro universa Ecclesia in honorem S. Cajetani Fundatoris Congregationis Theatinorum, expeditis die 27. Martii 1673. *Ad Pastoralis dignitatis fastigium &c. evecti Sanctorum in cælis cum Christo Jesu Domino nostro regnantium, illorum præsertim, qui in diebus peregrinationis suæ salubrium fuerunt Auctores Institutorum, quibus Ecclesia Dei cum ingenti animarum fructu multipliciter decoratur, cultum & venerationem in terris promovere studemus.* Hæc eadem prærogativa etiam ad Propagatores alicujus Ordinis Regularis ex speciali gratia aliquando fuit extensa. Exemplum esse potest in S. Philippo Benitio: ex annalibus quippe Religionis Servorum desumitur, Septem illos viros, inter quos Philippus non recensetur, fuisse Ordinis Servorum Fundatores. Tantum ergo Propagatoris titulus illi competere videtur; adeo ut cum in Martyrologio Romano jussu Gregorii XIII. edito *die 23. Augusti* sic legeretur, *Apud Tudertum Beati Philippi Florentini Institutoris Ordinis Servorum Beatæ Mariæ*, in nova editione Martyrologii recogniti auctoritate Clementis X. titulus Institutoris mutatus sit in titulum Propagatoris, *Tuderti Sancti Philippi Florentini Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Propagatoris*; de quo nempe Propagatoris titulo mentio est in decreto sacræ Congregationis, quo extenditur Officium ad Ecclesiam universam, edito die 2. Octobris 1694. *Sacra Congregatio censuit, ut Officium Sancti Philippi Benitii Professoris, sed potius dicti Ordinis Propagatoris hactenus die 23. Augusti sub ritu semiduplici ad libitum, & deinde de præcepto in Ecclesia universali recitatum, in posterum singulis annis ab omnibus tam Sæcularibus quam Regularibus utriusque sexus, qui ad Horas Canonicas tenentur, sub ritu duplici minori de præcepto recitetur.*

9. Dictum est superius, congruum esse, ut Beati, qui Religionem aliquam a Sede Apostolica approbatam fundaverunt, postquam eorum nomen relatum est in canonem Sanctorum, Officio & Missa in universa Ecclesia colantur, sicuti a præceptivo cultu in universa Ecclesia etiam cum Officio & Missa excluduntur Beati Beatificatione formali, vel æquipollenti, licet fuerint Fundatores Religionis a Sede Apostolica approbatæ. In horum etenim honorem fit concessio non pro universa Ecclesia, sed pro Ordine, quem fundarunt, pro loco, in quo nati vel mortui sunt, necnon pro loco, in quo eorum corpora requiescunt. Quod comprobatur exemplis B. Bernardi Ptolemæi, B. Petri de Pisis, & BB. Septem Fundatorum Ordinis Servorum supra allatis: post approbatum quippe casum exceptum a decretis Urbani VIII. & ideo post æquipollentem Beatificationem concessum quidem est in eorum honorem Officium & Missa Ordini, quem fundarunt, & aliis locis, minime vero universæ Ecclesiæ.

10. A Fidei Promotoribus in re præsenti nonnullæ aliquando excitatæ sunt controversiæ. Prosper Bottinius Archiepiscopus Myrensis & Fidei Promotor Postulatoribus petentibus *elevationem* ritus a semiduplici ad duplicem *de præcepto* in honorem S. Cajetani pro universa Ecclesia opposuit, eum dici non posse principalem Fundatorem, seu Institutorem, cum Theatinorum nomen derivatum fuerit a summo Pontifice Paulo IV. qui tunc Theatinus

erat

erat Episcopus, cuique nonnulli primi Sodales adhæserunt, inter quos S. Cajetanus, qui postea solemnia paupertatis, observantiæ, & castitatis vota insimul emiserunt ad aram Principis Apostolorum in Vaticana basilica. Addi forte potuisset, Romæ in Domo Clericorum Regularium in Quirinali in Claustro supra portam, per quam itur in Secretarium, extare hujusmodi Inscriptionem:

PAVLO IIII. P. O. M.
CONGREGATIONIS
CLERICORVM REGVLARIVM
INSTITVTORI.

Sed revera in Brevi Beatificationis S. Cajetani *Bullar. tom. 9. Constit.* 103. Urbani VIII. in Brevi concessionis Officii pro Ecclesia universali edito a Clemente X. die 27. Martii 1673. in lectionibus ejusdem Officii, atque in Martyrologio Romano S. Cajetano attributus est titulus Fundatoris; Hilarius autem, Castaldus, Auxentius, Silos gesta S. Cajetani referentes narrant eum diu mente revolvisse Ordinis institutionem; eoque communicata cum Bonifacio a Colle, Paulum IV. tunc Joannem Petrum Carafam Episcopum Theatinum ipsi supplicasse, ut adscriberetur inter ceteros pii operis auxiliatores, sed ejus preces statim non fuisse exauditas, ajente S. Cajetano non licere Episcopo suam Ecclesiam deserere, ut Religionem profiteretur: quod & late prosequutus est Pater Antonius Caracciolus Clericus Regularis *in vita ms. Pauli VI. lib. 2. cap. 1. Essendo venuto all' orecchie del Vescovo Teatino, che il Beato Gaetano aveva già cominciato a scoprire il suo disegno di fondare un Ordine di Cherici, e conferitolo col Padre D. Bonifacio da Collo, egli se n' andò subito a trovarlo, e gli disse, che un pezzo fa aveva anco esso avuto lo stesso pensiero di fondare una Religione di Preti, ma, giacchè Gaetano era stato il primo a parlarne, instantemente lo pregava, che volesse dargli parte dell' edificio di così degna opera; ma Gaetano, ringraziatolo prima dell' animo suo, cominciò a porgli difficultà ec. Ora il Vescovo Teatino non si sbigottì punto per queste difficoltà, anzi venne a prorompere in tal' impeto di spirito, che indugiando pure il Santo Padre Gaetano a risolversi d' unirsi seco per compagno, se gli buttò a' piedi, ed umilmente inginocchiato, gli protestò, che nel giorno del Giudizio avrebbe da render conto dell' anima sua, se non si risolveva quanto prima di liberarlo dal mondo, e condurlo seco al porto della Religiosa vita. Allora Gaetano stupefatto del fervore, facondia, e costanza d' un tant' uomo, s' inginocchiò anch' egli, ed abbracciatolo caramente gli disse: Abbi per fermo, Monsignore, che io non ti lascierò mai. Così da indi in poi cominciarono a discorrere insieme del modello o forma della Chericale Religione, che avevano a fondare. Così narra il Padre D. Gio: Antonio Prati nella sua relazione ec.* Itaque oppositio Fidei Promotoris caruit robore & efficacia. Nulla etiam habita fuit ratio nominis desumpti ab Episcopatu Theatino, qui tunc administrabatur a prædicto Joanne Petro Carafa; cum passim videamus, Religiones nomen desumere non a Fundatore, sed a loco, in quo primum fuerunt institutæ & floruerunt: Monachi quippe Olivetani a Monte Oliveto, Carthusiani a Carthusia, Patres Somasci a Somasca, Barnabitæ ab ecclesia S. Barnabæ nomen habuerunt. Vel, si quis nolit, Theatinorum nomen originem habuisse a civitate Theatina, in qua nova Religio mirabiliter floruit; cum eadem decus & ornamentum receperit a dignitate Cardinalitia, ad quam paulo post fundationem Joannes Petrus Carafa evectus est, retento semper nomine Theatini ex Episcopatu per eum administrato, hinc Theatinorum nomen in Religionem, cui nomen dederat, derivatum esse dici poterit, salva & integra prærogativa S. Cajetani quoad meritum fundationis; ut advertit Cardinalis de Luca in libro inscripto, *Il Religioso pratico, cap. 16. pag.* 440. Quocirca Fundatoris nomen eidem datum est non tantum in concessione Officii facta universæ Ecclesiæ, sed etiam in elevatione ritus; veluti colligitur ex decreto edito die 8. Martii 1673. & ex alio decreto edito die 24. Januarii 1682. & quidem ex rationibus modo indicatis, non autem ex ea, quam nonnulli probabilem reputarunt, quod videlicet Cajetanus unus ex quatuor Conditoribus, qui, duce Paulo IV. tunc Episcopo Theatino, Cœtum Clericorum Regularium primi instituerunt, primus ex iisdem Clericis Regularibus fuerit in Sanctorum canonem relatus; hinc inferendo, eum esse Clericorum præcipuum apud Deum Patronum, sicque tamquam primum parentem haberi posse: veluti adnotavit Archiepiscopus Ancyranus Justus Fontaninus *in novo codice Canonizationum, in notis ad bullam* 94. *pag.* 458.

11. Alia quæstio a me, cum Fidei Promotor essem, mota fuit adversus Postulatores exorantes pro extensione Officii ad universam Ecclesiam in honorem S. Silvestri Abbatis Fundatoris Congregationis Monachorum Silvestrinorum. Plura de ejus virtutibus & miraculis relata sunt in bulla 106. Pauli Papæ V. *Bullar. Rom. tom.* 4. §. 1. in qua præterea narratur, ejus nomen fuisse descriptum in Martyrologio Romano jussu Clementis VIII. In animadversionibus autem meis inter cetera proposui, Religionem ab eo fundatam non egredi terminos Italiæ, teste Barbosa *in collect. decis. Apostol. decis.* 498. Ordinemque vigere tantum in Marchia Anconitana, Umbria, Tuscia, & habere dumtaxat monasteria viginti quinque, in quibus habitant Monachi circiter trecenti, teste Azorio *instit. moral. par. 1. lib. 12. cap.* 21. ita ut absonum quodammodo videri posset, obtentu fundationis Religionis, ad Ecclesiam universam extendere Officium & Missam in honorem Sancti, qui, licet Fundator esset, Religionem tamen fundaverat, quæ in paucis Italiæ provinciis fuerat recepta. Huic vero oppositioni sacrorum rituum Congregatio tantum detulit, ut extensio petita minime potuerit obtineri: tantummodo post aliquot annorum lapsum, me ad Anconitanam Ecclesiam assumpto, una cum Archiepiscopis Firmano, & Urbinate, aliisque Episcopis provinciæ Picenæ, supplicante pro extensione Officii S. Silvestri Abbatis ad universam provinciam Picenam, minor hæc extensio concessa est die 30. Julii 1729. sicuti desumitur ex decreto eadem die edito. Porro difficultates istæ, & signanter illa, de qua supra habitus est sermo, an videlicet S. Cajetanus fuerit Fundator Religionis Theatinorum, aliqua probabili non destituebantur conjectura. At omni prorsus caruisse dicenda est assertio Joannis Bolesii Auctoris coætanei, qui scribens epistolam Gregorio XIII. summo Pontifici, quam præmisit libro *de victoria Corporis Christi 1565. obtenta in Beelzebub*, ait, Religionem Societatis Jesu institutam fuisse a quatuordecim primariæ pietatis & doctrinæ viris, qui a Collegio Montis Acuti Parisiensis, statutorum ejus austeritatem pertæsi, egressi sunt, initiumque Societati dederunt: quique idcirco contra sensum Ecclesiæ, & apertissimam veritatem negat, S. Ignatium fuisse Societatis Jesu Fundatorem. De eo proinde ita scribunt Bollandiani *tom. 7. Julii ad diem* 31. n. 146. p. 437. *An inficetus ille fabulator dormiens somniat, quæ vigilans scribit? Ita ne nugatur in re adeo seria, qualis est Societatis Institutum, cujus solus & unicus Auctor est Ignatius? Eo ne insolentiæ eum fuisse abreptum, ut in publico totius orbis conspectu, & paucis quidem post obitum S. Ignatii annis... audeat fucum facere, & summo Christi in terris Vicario obtrudere male comptum falsitatum fasciculum?*

12. Eximia quoque alia merita erga Sedem Apostolicam, & sanctam universalem Ecclesiam fundamentum pro extensione Officii ad universam Ecclesiam aliquando subministrarunt. In decreto, edito die 13. Junii 1668. in quo elevatum est Officium S. Henrici Imperatoris a ritu simplici ad semiduplicem pro universa Ecclesia, commemoratio fit meritorum prædicti Sancti erga universalem Ecclesiam: *De universali Ecclesia adeo benemeriti.* Idem Indultum concessum fuit in honorem S. Catharinæ de Senis in decreto, edito die 9. Octobris 1670. ubi sic legitur: *Attentis singularibus meritis, quibus Sancta Catharina de Senis Tertii Ordinis Sancti Dominici Virgo sanctam Sedem Apostolicam obstrinxit*: pro pace quippe Florentinorum, qui ab Ecclesia dissidebant interdicto suppositi Ecclesiastico, Appenninum & Alpes transire, atque Avenionem usque ad Gregorium XI. proficisci non dubitavit, cui votum suum de petenda urbe Romana in occulto factum, & sibi soli ac Deo notum sese divinitus cognovisse monstravit. Ita & in decreto concessionis Officii *de præcepto* pro universa Ecclesia in honorem S. Raymundi de Pennafort, edito die 23. Martii 1671. indicantur merita Sancti erga Sedem Apostolicam, & universam Ecclesiam: *Cum reduxisset in memoriam præclara merita Sancti Raymundi de Pennafort Confessoris non Pontificis Ordinis Prædicatorum, quibus hic olim sanctam Sedem Apostolicam, & universalem Ecclesiam affecit.* Constitutiones etenim, & decretales epistolas Romanorum Pontificum in diversa dispersas volumina auctoritate Gregorii IX. in unum volumen redegit, additis ejusdem Gregorii Constitutionibus: ex cujus Pontificis mandato subinde factum est, ut ea sola Raymundi collectio usu reciperetur tum in scholis,

tam in foro. Item, si aliquod publicum beneficium a Deo obtineatur intercessione alicujus Sancti, circumstantia haec in causa esse potest, ut in ejus honorem indulgeatur Officium & Missa pro universa Ecclesia, seu potius ad universam Ecclesiam extendatur. In universa Ecclesia recitabatur Officium in honorem S. Stephani Regis Hungariæ sub ritu simplici. Supplicavit postea Leopoldus Imperator Innocentio XI. pro elevatione ad ritum semiduplicem *de præcepto*; &, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, Sanctitas sua annuit petitis. Quapropter in tertia lectione secundi Nocturni hæc habentur: *Ejus autem Festum Innocentius XI. Pontifex maximus quarto nonas Septembris ob insignem victoriam ab exercitu Leopoldi I. Romanorum electi Imperatoris, & Hungariæ Regis eadem die in Budæ expugnatione, ope Divina e Turcis reportatam, celebrandum instituit.* Idem summus Pontifex Officium Nominis Mariæ, quod in quibusdam orbis Christiani partibus recitabatur, pro Ecclesia universali concessit in perenne monumentum liberationis civitatis Viennensis ab aggressione Turcarum: *Quod quidem venerabile Nomen* (verba sunt sextæ lectionis Officii proprii *Nominis Mariæ*) *jam pridem in quibusdam orbis Christiani partibus speciali ritu cultum, Innocentius XI. Romanus Pontifex ob insignem victoriam sub ejusdem Virginis præsidio de immanissimo Turcarum Tyranno cervicibus populi Christiani insultante Viennæ in Austria partam, & in perenne tanti beneficii monumentum in Ecclesia universali singulis annis Dominica infra Octavam Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis celebrari præcepit.* Similia contigerunt ante prædictas Innocentii concessiones, & similia pariter post eas contigerunt. Callistus etenim III. summus Pontifex festum instauravit Transfigurationis Domini nostri Jesu Christi cum Officio & Missa per universum orbem in gratiarum actionem pro celebri victoria adversus Turcas reportata, teste Raynaldo *in annal. ad ann. 1457. num. 73. & seqq.* ubi Pontificis bulla refertur, in qua post relatam eamdem victoriam, ita subditur *num. 79. Igitur cuncti per orbem terrarum constituti Fideles animas & corpora pro Fide Christiana maximine præparare, & debitas gratias Salvatori nostro pro tantis beneficiis ab eo susceptis exsolvere, diemque victoriæ e cælo nobis concessæ, diem lætitiæ, & liberationis a Filio superbiæ, venenoso Serpente, Turca fœdissimo, annis singulis celebrare studeant pie, solemniter, & devote.* Juxta bullam Gregorii XIII. & aliam Clementis X. Officium sanctissimi Rosarii recitabatur in plerisque partibus orbis Catholici. Ab Imperatore Leopoldo supplicatum fuit Innocentio XII. pro extensione ad Ecclesiam universalem. Proposita est instantia & examinata in sacrorum rituum Congregatione: ut, quamvis ipsa annuerit petitis, mortuo tamen interim Innocentio XII. supplices preces iterum exhibitæ sunt pro approbatione Clementi XI. Noluit is approbare nisi postquam die 5. Augusti 1716. insignis victoria ab exercitu Augustissimi Caroli VI. de innumeris Turcarum copiis in Hungaria relata est, & nisi postquam civitas & arx Corcyrensis ab immanissima eorumdem Turcarum obsidione feliciter liberata fuit; ut videlicet Deiparæ, cujus intercessione prædicta a Domino collata pie credebantur beneficia, quolibet anno gratiæ redderentur; quemadmodum ex decreto edito die 3. Octobris 1716. & in Bullario Clementis XI. evulgato plene desumitur.

13. Demum, si in bulla Canonizationis facta fuerit concessio Officii & Missæ pro universa Ecclesia, quæ executione caruerit ex rationibus alibi adductis, accedentibus summorum Principum & Episcoporum precibus, aliquando factus est locus novæ concessioni Officii & Missæ, etiam cum lectionibus propriis, pro universa Ecclesia. Nimirum ita res se habuit in concessione Officii sub ritu semiduplici *de præcepto* cum lectionibus propriis pro universa Ecclesia in honorem S. Didaci. In decreto quippe, edito die 19. Julii 1681. sic legitur: *Vigore Constitutionum Sixti V. in ejus bulla Canonizationis, quæ est octuagesima secunda, & Clementis VIII. die 25. Martii 1598.* Concordat aliud antecedens decretum recitationis Officii sub ritu duplici *de præcepto* pro Ecclesia universali in honorem S. Nicolai de Tolentino, quod editum est die 20. Septembris 1670. & in quo sic habetur: *In vim Indulti Sanctæ memoriæ Sixti V. & ad gratiam & facultatem in eo concessam sic recitandi Officium, & celebrandi festum, reintegrari debere.* Rursus aliquando, facta concessione Officii pro aliquibus determinatis locis, tot deinde paulatim fiunt extensiones, ut aliquando tandem, accedentibus precibus summorum Principum & Episcoporum, expedire visum sit, concessum Officium extendere ad universam Ecclesiam. Exorante Imperatore pro extensione Officii & Missæ ad universam Ecclesiam in honorem SS. Joannis de Matha, & Felicis de Valois, sacrorum rituum Congregatio diebus 27. Martii, & 15. Maji 1694. annuente summo Pontifice, Indultum ad universum orbem ampliavit: *Posse concedi censuit, ut Officium Sanctorum Joannis de Matha, & Felicis de Valois dicti Ordinis Fundatorum hactenus in toto fere orbe Catholico sub ritu duplici minori ad libitum ex pluribus concessionibus Apostolicis recitatum, in posterum singulis annis sub eodem ritu duplici minori in diebus eorum festorum ab omnibus tam Sæcularibus quam Regularibus utriusque sexus, qui ad Horas Canonicas tenentur, in Ecclesia universali de præcepto recitetur.* Nec dissimile est decretum concessionis Officii S. Rosæ Limanæ pro Ecclesia universali. En verba Decreti Benedicti XIII. editi die 28. Julii 1727. *Indulsit atque concessit, ut Officium Sanctæ Rosæ Virginis Limanæ Ordinis Prædicatorum jam pluries pro Regnis Hispaniarum, aliisque dominiis, civitatibus, & diœcesibus approbatum & extensum in posterum die 30. Augusti &c. ab omnibus Christifidelibus utriusque sexus, qui ad Horas Canonicas tenentur, recitari possit & debeat.* Concordat aliud ejusdem Pontificis decretum die 22. Augusti ejusdem anni pro extensione Officii Beatæ Mariæ Virginis Septem Dolorum ad universam Ecclesiam. In eo enim leguntur hæc verba: *Officium Beatæ Mariæ Virginis Septem Dolorum pluribus dominiis, civitatibus, ac diœcesibus jam concessum &c.* In decreto concessionis Officii pro Ecclesia universali in honorem S. Francisci Xaverii edito die 4. Junii 1670. mentio fit peculiaris devotionis summi Pontificis erga ipsum: *Ob peculiarem sui devotionem erga Apostolicum Sanctum Franciscum Xaverium Societatis Jesu, & ad augendum toto orbe terrarum illius cultum.* Item in omnibus litteris Apostolicis summorum Pontificum, ac Decretis sacræ Congregationis ad rem hanc spectantibus referuntur preces exhibitæ summo Pontifici a Principibus Catholicis, & etiam ab aliis spectabilibus Cœtibus: in decreto siquidem concessionis Officii pro Ecclesia universali in honorem S. Caroli Borromæi supplicationes dicuntur exhibitæ a sacro Cardinalium Collegio; in decreto concessionis Officii pro Ecclesia universali in honorem S. Claræ dicuntur preces exhibitæ a Capitulo Generali Fratrum Minorum Observantium; Catholicosque Anglicanos exorasse pro extensione Officii ad Ecclesiam universalem in honorem S. Eduardi Regis Angliæ, exponitur in decreto concessionis.

14. Hæc autem indicasse satis sit: cum etenim extensio ad universalem Ecclesiam pendeat a consilio sacræ Congregationis, atque a summi Pontificis approbatione, ubi adsint legitimæ circumstantiæ, fieri nequit ut omnes circumstantiæ exponantur. Non videtur tamen omittendum esse, quod, ut gradatim procederetur, concessio pro universa Ecclesia deberet primum fieri sub ritu semiduplici, & *ad libitum*; tum post aliquod tempus extendi deberet ad universam Ecclesiam sub ritu semiduplici *de præcepto*, antequam præciperetur recitatio in universa Ecclesia sub ritu duplici. *Ex Bullario Ordinis B. Mariæ de Mercede* deprehenditur, sic rem se habuisse in concessione Officii pro universa Ecclesia in honorem SS. Petri Nolasci & Raymundi Nonnati. Idem colligitur *ex Bullario Clementis XI.* in concessione Officii pro universa Ecclesia in honorem SS. Antonini, Joannis de Deo, Petri de Alcantara, & S. Hedwigis: & quidem mos est sacræ Congregationis, ut non extendatur Officium ad Ecclesiam universalem sub ritu duplici, nisi ejusdem Officii concessio præcesserit quoad Ecclesiam ipsam universalem sub ritu semiduplici; quemadmodum habetur ex decretis concessionis Officii ad Ecclesiam universalem, in honorem S. Caroli Borromæi juxta decretum editum die 27. Septembris 1659. in honorem S. Ignatii juxta decretum editum die 27. Septembris 1667. in honorem S. Teresiæ juxta decretum editum die 21. Julii 1668. in honorem S. Philippi Nerii juxta decretum editum die 8. Junii 1669. in honorem S. Catharinæ Senensis juxta decretum editum die 9. Octobris 1670. in honorem S. Cajetani juxta decretum editum die 8. Martii 1673. in honorem S. Brunonis juxta decretum editum die 3. Martii 1674. in honorem S. Philippi Benitii juxta decretum editum die 2. Octobris 1694. Per extensionem quippe festorum ad Ecclesiam universalem sub ritu duplici infertur præjudicium Officio Dominico, uti observat Guyet *de fest. prop. Sanctor. lib. 1. cap. 1. quæst. 19. Dominicarum indemnitati male consultum erit, si tot festa propria admittantur: nam in citato Proprio, ver. gr. ex 29. vel 30. quæ per annum nuncupantur, non plus, quam 17. vel 18. locus superest,*

ple-

plerumque vero non nisi 12. *vel* 13. *cetera omnes festorum duplicium occursu interimuntur. Hoc autem sacra rituum Congregatio tantopere abhorret, ut statuerit, nulla deinceps concedere festa duplicia.* Demum operæ pretium est hic quoque adnotare, non esse locum concessioni Officii & Missæ in honorem Sanctorum pro Ecclesia universali, nisi eorum nomina descripta sint in Martyrologio Romano, ut scilicet Officium cum Martyrologio concordet, juxta ea quæ infra exponentur.

C A P U T S E P T I M U M.

De nonnullis aliis Officiorum concessionibus pro quibusdam particularibus locis.

1. HACTENUS egimus de Officiorum concessione, & de causis, propter quas concessio eadem regulariter fit tum in honorem Beatorum Beatificatione formali, tum in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti, tum etiam in honorem Sanctorum canonizatorum. Nunc autem operæ pretium est alios quosdam peculiares exponere titulos, propter quos aliquando fit concessio Officiorum in honorem Sanctorum pro quibusdam determinatis ecclesiis & locis, qui tituli, ut plurimum desumuntur ab Inventione corporum aut Reliquiarum eorumdem Sanctorum, aut ab eorumdem Translatione; uti observat Guyet *cit. oper. lib.* 1. *cap.* 8. *in principio quæst.* 3. & *lib.* 1. *cap.* 14. *qu.* 3. necnon ab insignibus beneficiis a Deo eorum intercessione concessis, vel a prodigiis cælestium apparitionum, ut idem prosequitur *lib.* 2. *cap.* 4. *quæst.* 1. quibus addi possunt egregia quædam eorumdem Sanctorum facinora, & specialia quædam charismata, quibus ipsorum sanctitatem Deus illustrare dignatus est.

2. Juxta ea quæ modo ex Guyet dicta sunt, sacrarum Reliquiarum Inventio titulum suppeditat pro concessione Officii eo in loco, in quo accidit Inventio. Plura afferri possent exempla; sed satis erit illud, quod desumitur ex Officio a sacra Congregatione concesso pro civitate Mantuæ, & regionibus Duci Mantuæ subjectis, in honorem Sanguinis Jesu Christi, qui in dicta civitate inventus est, de quo infra. Decretum concessionis Officii editum est die 20. Julii 1686. & recitatur die 12. Martii; & ampliationes sive extensiones ad nonnullas Hispaniarum diœceses factæ sunt ab eadem sacra Congregatione die 15. Martii 1721. & die 10. Aprilis 1734.

3. Inventioni succedit Translatio. Satis quoque esse deberet pro adstruenda concessione Officii aliquibus determinatis locis exemplum Officii pro Translatione sacræ Domus Lauretanæ in agrum Lauretanum Picenæ provinciæ. De concessione Officii pro tota Piceni provincia extat decretum editum die 29. Novembris 1632. In sextam lectionem inserta fuerunt nonnulla verba ad prædictam Translationem pertinentia, quæ antea deerant: idque factum est re plene discussa in sacrorum rituum Congregatione die 16. Septembris 1699. Prodierunt subinde decreta, quibus extenditur Officium hoc ad universam ditionem Reipublicæ Venetæ, ad universam Etruriam, ad Regna subjecta Regi Catholico, & ad universam ditionem temporalem summo Pontifici subjectam. Decreta referuntur *tom.* 2. *theatri historici sanctæ Domus Nazarenæ*, Romæ editi anno 1733. ab Episcopo Martorello *pag.* 119. *& seqq.* Sed quia exemplum hoc fortasse prodesse non potest ad concessionem Officii in aliquibus determinatis locis in honorem Translationis corporum & Reliquiarum Sanctorum, operæ pretium est nonnulla superaddere. Inter Officia propria Sanctorum Toletanæ ecclesiæ, & diœcesis approbata a sacrorum rituum Congregatione, die 12. Februarii celebratur Officium primæ translationis S. Eugenii Archiepiscopi Toletani, die 26. Aprilis translatio Reliquiarum S. Leocadiæ Virginis & Martyris, die 26. Augusti in ecclesia *Matrice* & civitate translatio Reliquiæ S. Ildefonsi Archiepiscopi Toletani, die 18. Novembris secunda translatio S. Eugenii Archiepiscopi Toletani: inter Officia propria Canonicorum Lateranensium approbata pariter a sacra Congregatione, die 28. Februarii celebratur festum translationis S. Augustini, & die 11. Octobris celebratur alia translatio ejusdem Sancti: die 24. Maji a Patribus Ordinis S. Dominici celebratur festum translationis Corporis ejusdem Sancti; in Breviario Ordinis Eremitarum S. Augustini die 9. Aprilis celebratur translatio Corporis S. Monicæ, & die 13. Julii clebratur translatio Corporis S. Teresiæ a Patribus Carmelitis Excalceatis, annuente summo Pontifice Clemente XII. prævio consilio Congregationis sacrorum rituum die 13. Septembris 1732. Ex ejusdem sacræ Congregationis regestis multa alia facile possent colligi exempla: satis tamen erit hæc indicasse, Officium videlicet translationis S. Crescentini pro civitate & diœcesi Urbinate; pro basilica Lateranensi Officium translationis Capitum SS. Apostolorum Petri & Pauli, de qua Josephus Maria Soresinus in suo tractatu *de capitibus SS. Apostolorum Petri & Pauli in sacrosancta Lateranensi ecclesia asservatis*: pro basilica Vaticana Officium translationis Capitis S. Andreæ, de qua *in commentariis* Pii Papæ II. pro basilica Liberiana Officium translationis sanctissimæ Imaginis Virginis Mariæ a S. Luca depictæ; & pro basilica S. Mariæ trans Tiberim Officium translationis Imaginis miraculorum fama celebris ejusdem Beatissimæ Virginis.

4. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, actum fuit de concessione Officii petiti pro translatione Corporis S. Paschalis de Baylon solemniter die 1. Octobris 1681. facta in ecclesia Minorum Discalceatorum S. Francisci Villæ Regalis diœcesis Dertusanæ. In meis animadversionibus admisi praxim concessionis Officiorum pro sacris Translationibus; dixi, de translatione sacrarum Reliquiarum fieri mentionem in Martyrologio Romano; & addidi, a summis Pontificibus concessas aliquando fuisse Indulgentias recolentibus memoriam translationis sacrarum Reliquiarum, & signanter a Julio II. pro translatione Beatæ Catharinæ Suecæ, a Sixto IV. pro translatione Beatæ Rosæ Viterbiensis, & a Gregorio XIII. pro translatione tunc Beati, nunc Sancti Philippi Benitii: at opposui tamen, hæc, & similia admittenda esse in translatione de loco ad locum, hoc est de una civitate ad aliam, vel ab una ad aliam ecclesiam in eadem civitate vel diœcesi, secus ab uno altari ad aliud altare in eadem ecclesia; & eo magis, cum tempore Urbani VIII. facta fuerit translatio Corporis in basilica Vaticana S. Joannis Chrysostomi ab alia Capella ad Capellam Chori, nec tamen hujus translationis celebretur Officium a Clero Vaticano. Allata autem fuerunt a Postulatoribus exempla recitationis Officii pro translatione sacrorum Corporum vel Reliquiarum ab uno altari ad aliud altare etiam in eadem ecclesia; & sacra Congregatio die 2. Aprilis 1718. annuit petitis. Corpus S. Leonis Magni usque ad septimum Christi sæculum jacuit conditum in sinistro latere atrii antiquæ basilicæ Vaticanæ, & a Sergio I. invectum est in ecclesiam. Tempore Clementis XI. ut infra referemus, facta est solemnis ejus translatio ab una ad aliam Capellam in eadem Vaticana basilica; & hujus quidem translationis celabratur Officium cum lectionibus propriis in eadem basilica Vaticana, uti colligitur ex hoc sacræ Congregationis decreto: *Sacra rituum Congregatio ad pias enixasque preces Eminentiss. & Reverendiss. Domini Hannibalis Albani S. R. E. Cardinalis S. Clementis, & sacrosanctæ Vaticanæ basilicæ Archipresbyteri, suprascriptas lectiones secundi Nocturni proprias translationis Corporis S. Leonis Magni Papæ a sanctæ memoriæ Clemente XI. solemni pompa peractæ, per ipsum Eminentiss. & Reverendiss. Dominum Cardinalem diligenter examinatas atque relatas approbavit, & ab universo Clero præfatæ sacrosanctæ Basilicæ pro die octava festi ejusdem S. Leonis Magni in posterum recitari, & in posterum Breviario dictæ basilicæ inseri posse, benigne concessit: Die* 12. *Julii* 1727. Consimile etiam est illud, quod a Benedicto XIII. peractum vidimus die 27. Januarii 1726. cum ad SS. Martyrum Joannis & Pauli basilicam semel atque iterum se contulit, sacra eorum ossa recognovit, & plumbeæ arcæ suis ipse manibus inclusit, humerosque ei supponens, basilicæ præcedente Clero, quampluribus S. R. E. Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Præsulibus sacros hymnos concinentibus, accensasque faces præferentibus, per templi porticum atriumque religiosissime gestavit; tum Presbyteris & Clericis Congregationis Missionis, quibus ab Innocentio XII. per litteras Apostolicas datas die 8. Septembris 1697. habitatio in proximo Conventu, & cura basilicæ commissa est, benigne concessit, ut quotannis recurrentem Elevationis diem Officio ritus duplicis celebrarent; uti est *in historia SS. Joannis,*

& Pau-

& Pauli Romæ edita anno 1728. *num.* 48. *&* 49. a Patre Andrea Budriolo Societatis Jesu Presbytero a Nobis alias cum laude commemorato.

5. Argumenta deducta ex sacrarum Reliquiarum translatione excipiunt ea, quæ habentur vel ex insignibus beneficiis a Deo Sanctorum intercessione concessis, vel ex cælestium apparitionum prodigiis. Celebre est, quod ex monumentis authenticis habetur, factam videlicet fuisse ab Abbate Benedictino Montis Subasii S. Francisco concessionem cujusdam parvæ ecclesiæ sub titulo Beatæ Virginis Angelorum, quæ ecclesia *Portiunculæ* nomen assumpsit ex quadam villa ipsi contigua; eumdemque S. Franciscum in prædicta ecclesia preces ad Deum fudisse, ut *plenaria* daretur *Indulgentia* peccatorum illis, qui rite & recte peccata confessi eam visitassent; Deumque ejus exaudivisse orationem, ita tamen, ut instare deberet penes Honorium III. tunc Romanum Pontificem pro *Indulgentia* impetranda; ipsumque Pontificem Romanum, cum intellexisset Divinam hac de re voluntatem, *Indulgentiam plenariam* liberam & perpetuam indulsisse anno 1223. sed uno duntaxat die naturali in singulos annos, hoc est a vespera calendarum Augusti usque ad vesperam sequentis diei, qui est anniversarius dies Consecrationis memoratæ ecclesiæ. Narratio hæc testibus innititur, qui eam audiverunt vel ab ipso S. Francisco, vel ab ejus Sociis, uti videri potest *in miscellaneis* Stephani Baluzii *lib.* 4. *pag.* 491. & in instrumento publico anno 1335. confecto jussu Conradi Episcopi Assisiensis, quod in ejus civitatis publico archivo conservatur. Concordant passim Historici, Bartholomæus videlicet Pisanus in suo libro *conformitatum conformit.* 14. *fruct.* 2. S. Bernardinus Senensis *serm.* 9. *de cultu Sanctissimæ Trinitatis in Dominica Quadragesimæ art.* 3. *part.* 2. S. Antoninus *part.* 3. *tit.* 4. *art.* 4. Gonzaga *de origine Franciscanæ Religionis pag.* 156. Sedulius *in comment. ad vitam S. Francisci cap.* 2. *pag.* 87. Marcus Ulyssiponen. *in chronicis Ordinis Minorum part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 1. *& seqq.* & præsertim *cap.* 3. Cardinalis Bellarminus *controv. tom.* 2. *lib.* 2. *de Indulgentiis cap.* 20. *sub §. Rursus*, Spondanus *in continuat. annal. Card. Baronii ad annum* 1223. *num.* 11. Wadingus *in annal. ad ann.* 1221. *a num.* 22. *ad num.* 24. & *ad ann.* 1223. *n.* 1. *&* 2. Porro in hujus insignis beneficii commemorationem facta est Officii concessio Ordini Franciscano cum lectionibus propriis, in quibus supra recensita exponuntur.

6. Officium proprium, una cum Octava, die 17. Julii recitatur in Urbe a Clericis Regularibus Congregationis Matris Dei ex Indulto sacræ Congregationis die 13. Junii 1679. in commemorationem apparitionis sacræ Imaginis Sanctæ Mariæ in portici. Fertur enim, Imaginem Beatissimæ Virginis, quæ modo colitur in Urbe, & signanter in ecclesia S. Mariæ *in Campitello*, mirabiliter apparuisse in ædibus S. Gallæ patritiæ Romanæ prope Marcelli theatrum intra porticum Octaviæ, Joanne I. summo Pontifice, dum eadem Galla duodecim pauperibus ex quotidiana consuetudine in honorem Dei & Beatæ Virginis Mariæ epulum præberet. Ita legitur in lectionibus propriis secundi Nocturni Officii modo indicati; & pro rei hujus veritate non tantum militabat traditio immemorabilis, sed res tota continebatur duodus versibus sculptis tempore S. Gregorii VII. in Ciborio pervetusto ecclesiæ S. Mariæ in porticu, & duobus antiquis manuscriptis exaratis tempore S. Joannis I. summi Pontificis, quorum alterum asservabatur apud Clericos Regulares Congregationis Matris Dei, alterum in bibliotheca Angelica S. Augustini de Urbe, insuper addito alio manuscripto bibliothecæ Vaticanæ sub Martino V.

7. Anno 1490. dum civitas Pistoriensis civilibus bellis vexaretur, fertur, ab Imagine Beatissimæ Virginis plurium dierum spatio manasse non exiguam sudoris partem. Petrus Franciscus a Gogliano tunc temporis Episcopus Pistoriensis, & ejus Vicarius Generalis conjunctim agentes, servatis servandis, examinarunt plures testes nobiles magna fide dignos, qui retulerunt, se suismet oculis vidisse, ab utraque parte vultus & frontis sanctissimæ Imaginis exire sudorem seu liquorem ad similitudinem aquæ vivæ limpidi fontis; atque ideo Episcopus & Vicarius decreverunt, satis constare de prodigio. Præter hunc processum in archivo Episcopali servatum, & inconcussam totius civitatis traditionem dictis Canonicorum Cathedralis ecclesiæ comprobatam, extabant publicæ deliberationes Consilii civitatis habitæ anno 1590. & aliis sequentibus de donis offerendis Imagini in commemorationem prodigii sudoris; templum quoque huic Beatissimæ Virginis Imagini apparatum, antea dicebatur *Divæ Mariæ extra portam*, cui postea propter prodigium sudoris nomen impositum est *Virginis Humilitatis*; ipsoque in excelsiorem formam publica impensa constructo, multisque donariis, ornamentis, & redditibus locupletato, Senatus populusque Pistoriensis anno 1549. ad perpetuam rei memoriam jussit, prodigium sudoris marmorea signari inscriptione, quod factum est anno 1562. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, supplices preces exhibitæ fuerunt Congregationi sacrorum rituum pro Officio proprio recitando una cum Missa sub ritu duplici die 17. Julii in civitate & diœcesi; & die 22. Augusti 1716. responsum fuit pro gratia. Lectiones autem secundi Nocturni desumptæ fuerunt ex sermone S. Bernardi, & in fine ultimæ lectionis hæc habentur: *Quam quidem Domini Matrem in antiquissima ejus Imagine Pistorienses sub speciali Humilitatis titulo, magnifico exstructo templo, singulari religione venerantur. Vetus enim apud eos & constans fama percrebuit, anno salutis* 1490. *cum intestinis civium odiis universæ Patriæ clades immineret, ex eadem Imagine sudorem quemdam purissimum, cujus adhuc apparent vestigia, promanasse; ejusque deinde diem decimo sexto calendas Augusti quotannis solemni festo, atque ingenti concursu celebratur.*

8. Fertur item anno 1178. in civitate Dertusana Beatissima Virgo apparuisse cuidam Presbytero media inter duos viros, Sanctum videlicet Petrum Christi Vicarium a dextris, & Sanctum Paulum Doctorem Gentium a sinistris, & super altare cingulum quoddam reliquisse, quod ajebat a se manufactum, ut in sui pignus amoris remaneret apud Dertusanos; onere imposito omnia referendi Episcopo civitatis, Clero, populoque. Cingulum hoc Virgineum, quotiescumque Catholica Hispaniarum Regina partui proxima est, in capsula argentea inclusum, & clavi subsignatum defertur per Canonicum Dertusanum, aliosque ejus ecclesiæ Ministros, & in Oratorio Reginæ honorifice collocatur, donec foetus ab ea editur, teste Thoma Salazar *in Martyrologio Hispano tom.* 6. *ad diem* 6. *Novembris*. Pater Antonius Vincentius Domenec Ordinis S. Dominici *Generalem historiam Sanctorum Principatus Catalauniæ* typis dedit anno 1602. cujus quidem Historici mentio fit honorifica a Nicolao Antonio *in Bibliotheca nova Hispanica tom.* 1. *pag.* 130. & ab Auctoribus Bibliothecæ Dominicanæ editionis ann. 1721. *tom.* 2. *fol.* 360. isque Historicus totam seriem apparitionis, & cinguli relicti exponit. In Breviario Venetis formis impresso anno 1507. & signanter in ejus calce excusum prostat Officium quotannis recitandum una cum lectionibus propriis in commemorationem prædictæ apparitionis; & sane Dominica secunda Octobris Officium hoc recitatum est usque ad annum 1568. tunc enim prodiit reformatio Breviarii sub S. Pio V. & intermissa fuit illius recitatio, & solum sequentibus annis, occurrente prædicta Dominica, recitatum est Officium Beatæ Mariæ cum particulari Oratione in commemorationem sæpe memoratæ apparitionis. Episcopus demum Dertusanus anno 1616. processum confecit, in quo plures testes fuerunt examinati, qui confirmarunt famam, traditionem, & cultum immemorabilem beati Cinguli.

9. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, petita fuit redintegratio Officii cum lectionibus propriis secundi Nocturni. Verum opposui, in Ordine Augustiniano minime recitari Officium proprium in commemorationem sacræ Zonæ, & apparitionis, quæ contigisse dicitur S. Monicæ, sed tantum Officium de communi cum lectionibus secundi Nocturni desumptis ex sermone S. Joannis Damasceni, in quibus nullum fit verbum apparitionis; licet Bergomensis *in vita S. Monicæ*, Maigrerius in suo opere, cui titulus, *Arca honoris Christi, & sanctorum Patrum*, Augustinus a Tolentino *in privilegiis Ordinis Augustiniani*, & novissime Pater Torellus *in sæculis Augustinianis tom.* 1. *pag.* 180. *n.* 57. *& seqq.* piam in Ordine Augustiniano traditionem testentur, quod, mortuo S. Monicæ marito, eadem Beatæ Mariæ Virgini supplicaverit, ut sibi vestem indicaret, qua post obitum Christi Domini sui unigeniti Filii induta est, ut posset se simili modo induere; quodque Beata Virgo eidem apparuerit induta veste nigra, & cingulo seu zona præcincta; & licet magno cum fundamento credi posset Virginem Mariam, dum in humanis erat, fuisse zona præcinctam; tum quia festum Zonæ celebratur apud Græcos *die* 2. *Julii*, & in Menologio Græcorum jussu Basilii Imperatoris græce olim edito, deinde in latinam linguam converso, & Urbini excuso anno 1727. *ad diem* 31. *Augusti* commemoratio fit Zonæ Beatissimæ Virginis Constantinopolim translatæ ab Arcadio Magni Theodosii filio, & ad publicam venerationem expositæ post annos quadringentos sub Imperatore Leone; tum quia adhuc supersunt

duo

duo sermones in honorem prædictæ Zonæ, alter S. Germani Constantinopolitani, alter Euthymii Monachi, tum etiam quia in antiquissima statua Beatæ Mariæ, quæ est in sacra æde Lauretana, zona apparet sculpta, qua ejus latera præcinguntur: addidi tamen, ignorari, quis esset Presbyter, cui facta dicebatur apparitio, & probationes super facto per sæcula distare a tempore, quo factum ipsum contigisse ferebatur. Multæ profecto responsiones a Postulatoribus ingeniose allatæ sunt: at sacra Congregatio die 7. Julii 1625. Officium indulsit pro secunda Dominice Octobris sub ritu duplici recitandum apud Dertusanos, lectionibus tamen secundi Nocturni desumendis ab aliquo ex sanctis Patribus arbitrio Eminentissimi Ponentis, reliquo autem Officio desumpto ex Officio Beatæ Mariæ ad Nives. Quod prudentissime de more sancitum est: per hanc siquidem viam procedendo, servatus fuit in sua possessione cultus ab immemorabili exhibitus sacro Cingulo, & aliquid datum est pio supplicantium affectui; sed sacræ Congregationis auctoritate approbata non est apparitio una cum Cinguli *consignatione*, quæ utique vera esse potuerunt, sed sufficienti erant probatione destituta.

CAPUT OCTAVUM.

De aliis rursum Officiorum concessionibus pro quibusdam particularibus locis.

1. PROSEQUIMUR materiam, de qua in capite præcedenti, & nonnulla in hoc caput inserimus, in quibus non modicum tulimus laborem, dum Promotoris Fidei munere fungebamur. Inter titulos, quibus Officiorum concessio innititur pro aliquibus particularibus locis, cælestes recensuimus apparitiones, specialia aliqua Sanctorum facinora, & quædam etiam specialia charismata, quibus Deus Servorum suorum sanctitatem aliquando illustrare dignatus est.

2. Ad primum caput pertinet Officium Dedicationis ecclesiæ Metropolitanæ Cæsaraugustanæ, cujus secundæ lectiones non meruerunt a sacra Congregatione approbationem die 26. Martii 1694. nec die 8. Martii 1704. uti desumitur ex Decretis illis diebus editis. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, instaurata est petitio, lectionesque fuerunt approbatæ die 7. Augusti 1723. hujusque Officii extensio ad omnes utriusque sexus Christifideles tum Sæculares tum Regulares in Regnis cunctisque locis Regi Catholico subjectis, qui ad Horas Canonicas tenentur, concessa est die 16. Septembris 1730. Respicit Officium hoc apparitionem Beatæ Mariæ Virginis super columnam marmoream S. Jacobo Majori in Hispaniam profecto; quæ idcirco dicitur Sancta Maria *do Pilar*, de qua infra, & *in tom. 6. Julii* a Bollandianis edito, in quo tum meorum animadversionum, & responsionum a Postulatoribus editarum, tum decreti sacræ Congregationis universa exponitur historia.

3. Expositum exemplum in propatulo ponit, Beatissimæ Virginis apparitionem fundamentum suppeditasse concessioni Officii pro quibusdam pecularibus locis. Nunc pro capitis complemento agendum est de concessione Officiorum pro nonnullis pariter certis ecclesiis & locis, titulo desumpto ab aliquo egregio facinore, aut ab aliquo cælesti charismate, quo Deus Sanctum aliquem insignire dignatus est. Ad primum scilicet titulum facit exemplum concessionis Officii Conversionis S. Augustini, quod ex Indulto sacræ Congregationis variis in locis recitatur: ad secundum vero titulum faciunt ea, quæ sequuntur. Inter cetera charismata, quibus Deus patefacere dignatus est S. Teresiæ sanctitatem, celeberrimum illud est, quod tanto Divini amoris incendio cor ejus conflagravit, ut Angelum viderit ignito jaculo sibi præcordia transverberantem; uti legitur in bulla Canonizationis §. 6. *Bullarii Romani tom.* 4. inter bullas Gregorii XV. & in secundis lectionibus propriis, quæ in Officio dictæ Sanctæ in Ecclesia universali recitamus die 15. Octobris. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, Patres Carmelitæ Excalceati utriusque familiæ, Hispaniarum videlicet & Italiæ, sacræ Congregationi supplicarunt pro facultate recitandi die 27. Augusti quolibet anno sub ritu duplici secundæ classis Officium transverberationis Cordis S. Teresiæ, exhibitis lectionibus propriis. Opposui autem, admissa veritate charismatis, cum petitio inniteretur actuali conservationi Cordis in ecclesia Monialium Sanctissimæ Incarnationis Albæ, in quo cicatrix apparere dicebatur, opus esse ostendere, Cor S. Teresiæ, quod ad publicam venerationem exponebatur in Hispaniis, cicatricem adhuc retinere immissione jaculi formatam; & multa attuli exempla charismatum Sanctorum, quæ utique vera erant, at in quorum tamen memoriam peculiare Officium non recitabatur. Postulatores vero, judicialibus congestis probationibus, vulneris impressionem adhuc extantem, & visibilem in Corde ostenderunt, exemplaque attulerunt charismatum aliorum Sanctorum, quæ peculiari Officio in nonnullis ecclesiis colebantur, licet ipsorum mentio haberetur in lectionibus secundi Nocturni, quæ die festo dictorum Sanctorum recitabantur. Itaque die 25. Maji 1726. approbante summo Pontifice Benedicto XIII. facta est Ordini Carmelitarum Excalceatorum utriusque familiæ concessio Officii proprii transverberationis Cordis S. Teresiæ cum lectionibus propriis.

4. Supplicatum fuit eidem sanctæ memoriæ Benedicto XIII. pro concessione Officii proprii omnibus Fratribus & Monialibus Ordinis Prædicatorum in honorem impressionis Stigmatum in corpore S. Catharinæ Senensis, mihique tunc Fidei Promotori ab eodem summo Pontifice demandatum est, ut meum hac de re sensum scriptis aperirem. Mandatis itaque ea, qua decebat, reverentia morem gessi, dixique, nullam de veritate charismatis dubitationem esse posse. Beatus etenim Raymundus Capuanus Præses Generalis Ordinis Fratrum Prædicatorum, & S. Catharinæ Confessarius, cujus testimonio magna fides habita est in Canonizatione dictæ Sanctæ, uti colligi potest ex bulla sexta Pii II. *Bullarii tom.* 1. in vita, quam scripsit, ejusdem Sanctæ edita a Bollandianis *tom.* 3. *Aprilis* refert, Beatam Pisis commorantem, & in ecstasim raptam vidisse Jesum Christum crucifixum luce plenum supra se descendentem, & a sacris vulneribus quinque radios emittentem coloris sanguinei, qui ad suas manus, pedes, & cor dirigebantur, eumque humilime exorasse, ne in suo corpore cicatrices apparerent; atque ideo tunc radios mutasse colorem sanguineum, coloremque puræ lucis assumpsisse, & ad suas manus, pedes, latusque sinistrum supra cor sic devenisse maximo cum dolore. Narratur id ipsum a S. Antonino 3. *par. histor. tit.* 23. *cap.* 14. §. *de visionibus*, & concordant alii gravissimi Auctores collecti a Patre Theophilo Raynaudo *to.* 13. *de stigmatismo sacro & profano p.* 128. Pius quoque Papa II. in Officio, quod composuit in honorem dictæ Sanctæ, quodque in Religione Dominicana recitatur, impressionis sacrorum Stigmatum meminit, quemadmodum bene animadvertunt Castill. *to.* 2. *secunda par. histor. Ordin. Prædic. cap.* 44. *in fine*, & Martinez de Prado *Theolog. moral. to.* 1. *in opusc. de Stigmatibus S. Catharinæ q.* 1. *n.* 10. Addidi, mentionem quoque haberi eorumdem Stigmatum in lectionibus Officii proprii, quod in Ecclesia universali recitatur; admissaque charismatis veritate, exemplo concessionis Officii transverberationis Cordis S. Teresiæ, posse indulgeri Ordini Prædicatorum recitationem proprii Officii in honorem Stigmatum S. Catharinæ.

5. Difficultatem tamen non dissimulavi a nonnullis Constitutionibus Romanorum Pontificum ortum habentem. Temporibus etenim Sixti IV. cum non modo de immaculata Conceptione Beatæ Mariæ Virginis quæstio inter Dominicanos, & Franciscanos, sed etiam de veritate Stigmatum S. Catharinæ magnis animorum motibus excitata fuisset, probis viris id ægre ferentibus, teste Spondano *ad ann.* 1483. *num.* 8. nonnullæ a prædicto Pontifice evulgatæ sunt Constitutiones, in quarum una, quæ edita est anno 1472. sub pœna excommunicationis summo Pontifici reservatæ prohibitum fuit, dicere & prædicare, S. Catharinam fuisse insignitam charismate Stigmatum, ejusque Imaginem cum Stigmatibus depingere; in ea autem, quæ est edita anno 1475. graviores pœnæ impositæ sunt adversus contumaces, & simul decretum, de nullo alio Sancto, excepto S. Francisco, prædicari posse, quod Stigmata habuerit, solamque hujus Imaginem sculpi, aut pingi posse cum Stigmatibus. Pontificiæ hæ Constitutiones editæ sunt in tractatu Patris Castellini *de inquisitione miraculorum, in append. general. de Stigmatibus S. Catharinæ pag.* 223. *& seqq.* in quo pariter opere *pag.* 263. aliud prostat ejusdem Pontificis Breve scriptum Leonardo de Perusio Ordinis Prædicatorum Generali Magistro, quod iterum etiam editum est *tom.* 3. *Bullarii Ordinis Prædicatorum* collecti a Fr. Antonino Bremond,

mond, nunc ejusdem Ordinis Magistro Generali *pag.* 570. in quo quidem Brevi, post enarratam submissionem Pontificiis prædictis Constitutionibus a Fratribus Prædicatoribus oblatam in Capitulo Generali apud Perusiam collecto, præcipitur observantia ordinationum factarum in eodem Capitulo, & omnia pœnalia revocantur contenta in antecedentibus bullis.

6. Sixto IV. successit Innocentius VIII. qui, teste eodem Castellino *pag.* 233. prohibuit sub pœna excommunicationis Stigmata abradere ab Imaginibus S. Catharinæ etiam tum impressis, renovata simul excommunicationis pœna adversus eos, qui in posterum Imaginem S. Catharinæ cum Stigmatibus depingerent. Apostolicæ nempe ejus litteræ datæ fuerunt Joachimo Turriano Ordinis Prædicatorum Generali Magistro, & subinde editæ sunt *tom. 4. cit. Bullar. Ord. Prædicator. pag. 66.* Fertur porro, summum Pontificem Pium V. indulsisse, ut Imagines S. Catharinæ cum Stigmatibus depingi possent, teste Martinez *in cit. opusculo quæst.* 2. §. 3. *n.* 10. Sed, utcumque hoc sit, cum Pater Gregorius Lombardellus Ordinis S. Dominici, de quo plura habentur *tom. 2. Scriptor. Ord. Dominicani* Patris Jacobi Echard *pag.* 389. opus composuerit *de veritate Stigmatum B. Catharinæ Senensis*, & aliud, cui titulus, *Summarium disputationis & defensionis sacrorum Stigmatum*, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, Clemens Papa VIII. Apostolicas litteras dedit ad universos Episcopos, quibus prohibuit, ne in civitatibus & diœcesibus quisquam Fratrum S. Francisci, aut alii quicumque, donec in dicta Congregatione Cardinalium hujusmodi negotium Stigmatum S. Catharinæ definitum & declaratum esset, circa illud aliquid innovare, aut ulterius altercari vel contendere vellent.

7. Verum post hujus Brevis publicationem Scriptores Franciscani, Sedulius videlicet *in historia Seraphica*, Robertus Licieosis *in quadam dissertatione de eadem*, Franceschinus Vicecomes *in sermone de Hebdomada sancta*, Hieronymus a Sorbo *in compendio privilegiorum*, existimarent, Imaginem S. Catharinæ cum Stigmatibus pingi posse: item Auditores Rotæ Coccinus, Pirovanus, & Merlinus, quibus, juxta alibi dicta, Canonizationum causæ committebantur, in relatione edita de virtutibus & miraculis Beatæ Catharinæ de Ricciis dixerunt, se tuto pede in examen vocare posse post editum Breve Clementis VIII. veritatem Stigmatum B. Catharinæ de Ricciis, non obstantibus antecedentibus Constitutionibus Sixti IV. &, quod caput est, cum die 29. Aprilis, quo celebratur Officium S. Petri Martyris, sola fieret commemoratio S. Catharinæ Senensis, sacrorum rituum Congregatio festum ejus transferri mandavit ad diem sequentem; tum ad supplicationem totius Ordinis S. Dominici, & Cardinalis Borgiæ facta fuit die 27. Augusti 1628. extensio Officii ejusdem S. Catharinæ ad Ecclesiam universalem; rursus post annos duos facta est nova concessio lectionum propriarum in Ecclesia universali in secundo Nocturno recitandarum, in quibus, re discussa, mentio habetur impressionis modo supra expositæ sacrorum Stigmatum S. Catharinæ Senensis; cumque anno 1641. memoratæ lectiones fuerint iterato examini suppositæ, nonnulla utique in eis deleta fuut, sed integra impressionis Stigmatum narratio servata est, ut colligitur ex hoc decreto: *Præsentata in sacra rituum Congregatione ad instantiam Promotoris Fidei commissione manu Sanctissimi signata super correctione, cassatione, & reformatione Breviarii Romani circa ea, quæ correctione, cassatione, & reformatione indigere videbantur: nonnullæ dubitationes fuerunt excitatæ, & signanter dictum fuit, non verificari, quod asseritur in lectionibus Sanctæ Catharinæ Senensis, nempe illam ex Benincasia una cum Burghesia familia ex eodem stipite proveniente ortum sumpsisse. Propterea, diligenti super hoc habita perquisitione, reque pluries mature discussa cum interventu ejusdem Promotoris Fidei, ac eorum Consultorum voto, qui de adhibitis in novissima dicti Breviarii reformatione supersunt, eadem sacra Congregatio, referente Eminentiss. & Reverendiss. Domino Cardinali Cajetano ad hoc specialiter deputato, censuit, si Sanctissimo videbitur, prædictas lectiones reformandas esse, cassando illa verba*: Ex Benincasia una cum Burghesia familia ex eodem stipite proveniente; *prout mandavit cassari, &, non nisi deletis dictis verbis in jam impressis lectionibus, cetera legi ac retineri prohibendo pariter, ut in posterum ullo modo dicta verba apponantur, quotiescumque hujusmodi lectiones de novo imprimi contigerit. Et Sanctissimus annuit: Die 28. Septembris 1641.*

8. Inter Scribentes nonnullæ etiam subalternæ disputationes exortæ sunt, & signanter super antinomia inter Constitutiones Sixti IV. & Officium compositum a Pio II. Melchior Canus *in tract. de locis Theologicis* ait, hujus antinomiæ nullam habendam esse rationem, cum ad factum historicum pertineat. Responsum hoc ut injuriosum Pontificiæ auctoritati impugnatur a Theophilo Raynaudo *in diatriba secunda de immanitate Cyriacorum*; sed vindicatur *in notis ad cap. 13. nuperrimæ editionis Cani de locis Theologicis*. Alii scripserunt, Sixtum IV. prohibuisse, ne assererentur, aut pingerentur Imagines aliorum Sanctorum cum Stigmatibus, quæ essent similia Stigmatibus S. Francisci, id est patentibus & sanguineis, & cum clavis carneis in manibus & pedibus; quod certe non adversatur Stigmatibus S. Catharinæ, quæ nec patentia, nec sanguinea fuerunt. Ita videlicet Theophilus Raynaudus *de stigmatismo sacro & profano tom. 13. pag. 128. §. Nihilominus*, Castellinus *in cit. append. pag.* 238. *& seqq.* Auditores Rotæ in relatione B. Catharinæ de Ricciis typis edita occasione discussionis causæ ipsius *pag. 12. §. Primo quia*. Sed rem paucis expediamus. Summus Pontifex Sixtus IV. in sua prima Constitutione prohibuit, ne diceretur & prædicaretur, S. Catharinam Senensem Stigmata habuisse, & ne ejus Imago pingeretur cum Stigmatibus, *donec Sedes Apostolica hoc approbaverit, & per speciale privilegium Sanctam ipsam cum ipsis Stigmatibus depingi concesserit*, allata ratione, quod ita etiam factum fuerat in Stigmatibus S. Francisci. *Non licuit Fratribus sui Ordinis ipsum Sanctum Franciscum Stigmatibus sacris facere depingi, aut in prædicationibus publicari, donec placuit sanctæ Sedi Apostolicæ ipsa Stigmata approbare, & licentiam ac consensum benigne concedere*: secunda ejusdem Pontificis Constitutio nihil aliud, quam primam confirmat: gesta autem sub S. Pio V. Clemente VIII. & Urbano VIII. Sedis Apostolicæ approbationem & consensum plenissime præ se ferunt, uti notat Martinez de Prado *in oper. cit. quæst. 1. §. 34. pag. 650.* & prosequuntur Rotæ Auditores in citata relatione causæ B. Catharinæ de Ricciis: *Sixtus ita prohibuit, quousque secus a Pontificia auctoritate decerneretur, & approbaretur, ipsam Catharinam, aut alios Stigmata habuisse. Atqui Pontifex Innocentius VIII. vetuit sub excommunicatione expungi & deleri Stigmata e Sanctæ Catharinæ Senensis Imaginibus: Pium V. sanctæ memoriæ præterea, ut cum Stigmatibus pingeretur, specialiter concessisse asserunt &c. ac demum Clemens VIII. contra ejusdem Stigmata oppugnantes bullam dedit, ne quidquam innovarent, aut super eis contenderent, non obstantibus quibuscumque, & signanter Sixti IV. Ordinationibus, quatenus in contrarium facerent*; ita ut merito condemnatus fuerit & proscriptus liber quidam, cui titulus est, *Dialogo traumatico Regolar*, Genuæ typis impressus anno 1690. auctore Patre Petro Sanchez Arroyo Minore Conventuali, in quo, sumpta occasione ex quadam controversia excitata in provincia Mexicana circa tabulam pictam, ubi S. Dominicus in quinque sui corporis partibus cruenta Christi Domini Stigmata præ se ferebat, *pag.* 47. asserere ausus erat, nec decuisse, nec decere, ut alicui mulieri sacra Stigmata infigantur, sugillando his verbis & reprobando Stigmata S. Catharinæ Senensis. Itaque his permotus rationibus Benedictus XIII. ad preces Reverendissimi Patris Fratris Thomæ Ripoll Ordinis Prædicatorum Magistri Generalis die 18. Junii 1727. benigne concessit, ut *prima die Aprilis* ab omnibus Fratribus & Monialibus Ordinis Prædicatorum Officium Impressionis eorumdem Stigmatum in corpore S. Catharinæ sub ritu duplici cum Missa & Officio, sicut in die festo ipsius, & lectionibus secundi Nocturni propriis ipsius recitari posset & deberet; die autem 22. Septembris ejusdem anni facta est extensio prædicti Officii ad civitatem & diœcesim Senensem, & die 25. Septembris 1728. ad civitatem & diœcesim Pisanam.

9. Ex Dominicana familia duæ aliæ Venerabiles Sorores Stigmatibus, dum viverent, fuerunt a Domino decoratæ. Prima est Catharina de Ricciis, de qua supra habitus est sermo, quæque inter Beatas solemni ritu relata est a Clemente XII. In lectionibus etenim propriis secundi Nocturni a sacrorum rituum Congregatione approbatis die 10. Martii 1736. pro Dominicana Religione sic legitur: *Supernorum charismatum copia singularis in ea enituit, annulo desponsationis, sacrisque Stigmatibus, quæ non semel spectanda se exhibuerunt, acceptis.* Altera est Lucia Narniensis, cujus immemorabilis cultus, juxta alibi relata, fuit a Clemente XI. approbatus. Plura alibi disseruimus de hujus Beatæ Virginis Stigmatibus. Nunc autem addere fas sit, a sanctæ memoriæ

Bene-

Benedicto XIII. fuisse universo Ordini Prædicatorum, necnon diœcesibus Ferrarien. Narnien. & Viterbien. concessam facultatem recitandi Officium in ejus honorem, veluti desumitur ex decreto edito die 5. Februarii 1729. Porro Officium erat de Communi Virginum. Nos antem die 22. Septembris 1742. lectiones proprias in secundo nocturno recitandas indulsimus, in quibus mentio habetur sacrorum Stigmatum; in quinta liquidem lectione hæc habentur: *Quare habitu tertii Ordinis Prædicatorum devote suscepto, Romam profecta, inde Viterbium a Superioribus missa, sacris ibidem Stigmatibus, iisdemque conspicuis ac cruentis, a Christo Domino mirabiliter insignita est:* & in sexta lectione: *Ejus corpus Ferrariæ adhuc incorruptum, sacrorumque Stigmatum cicatricibus in eo conspicuis anno millesimo septingentesimo decimo repertum est, cum ex eo decisum crus ad civitatem Narniensem delatum est, ubi magnifico sacello exceptum religiosissime colitur.* Stigmatum Beatarum Catharinæ & Luciæ mentio fit in lectionibus propriis Officii, quod die festu pro eis instituto recitatur. De Sancta vero Catharina Senensi die ejus festo recitatur Officium cum lectionibus propriis; sed distincto Officio, & alia die recolitur memoria sacrorum Stigmatum ipsius. Quocirca hujus, & non aliarum Beatarum exemplum prodest rei, de qua nunc agitur: cetera autem censeri debent exposita, ut sacrorum Stigmatum, quibus sanctæ feminæ Ordinis Dominicani decoratæ fuerunt, historia integra exponeretur.

C A P U T N O N U M.

De Officiorum concessione ex iisdem titulis facta pro Ecclesia universali.

1. SPECIALES quosdam titulos in antecedentibus capitibus exposuimus, ob quos Sedes Apostolica Officia in honorem aliquorum Sanctorum indulsit certis locis & particularibus Ecclesiis, aut concessit, ut in iisdem locis & Ecclesiis, præter Officium quod die mortis Sancti recitatur, aliud alia die recitetur una cum celebratione Missæ in ejusdem Sancti honorem: in hoc autem Capite de iisdem titulis, & iisdem concessionibus tractabitur, non amplius tamen, quod attinet ad locos, & ecclesias particulares, sed quod spectat ad universalem ecclesiam.

2. Sacrarum Reliquiarum Inventio ex dictis fuit causa impellens ad concedendum Officium in honorem Sanctorum, quorum Reliquiæ inventæ sunt, sed pro particularibus locis. Aliquando tamen ex eodem titulo facta est concessio pro Ecclesia universali: quod est idem ac dicere, Inventionis Reliquiarum festum cum Officio & Missa celebratum esse, & celebrari in Ecclesia universali.

3. Ex Constitutionum Apostolicarum Auctore constat, post Servatoris nostri solemnia, peragendas fuisse celebritates Apostolorum, & Sancti Stephani. Marcellinus Comes in *Chronico* memoriæ prodidit, Sacerdotem quemdam nomine *Lucianum* divinitus admonitum sacra Stephani Martyris lipsana retexisse. Degebat tunc Orosius Presbyter Hierosolymis, qui cum redux in Occidentem aliquam partem Exuviarum Martyris secum asportasset, & Sancto Augustino, aliisque earum Regionum Episcopis earum copiam fecisset, Sacella & Templa in ejus honorem & memoriam extructa sunt; atque ideo Religio, quæ a Palæstina primum in Africam migraverat, in reliquas tandem Occidentis Provincias cum Stephani Reliquiis penetravit, plurimæque sacræ Stephani Ædes constructæ sunt. Prodigia quamplurima a Deo patrata intercessione Sancti Stephani in prædictis ædibus, & alibi in Africa testatur S. Augustinus *de civit. Dei lib.* 22. *cap.* 8. Mentio habetur apud S. Gregorium *lib.* 1. *dialogor. cap.* 5. ecclesiæ prope Anconam extructæ in honorem S. Stephani cumque S. Augustinus *serm.* 323. narret, unum ex lapidibus quibus Stephanus lapidatus est, postquam brachium ejus percusserat, pie collectum & asservatum ab homine Christiano, non sine peculiari Dei inspiratione ab ipso Anconæ relictum fuisse, & ea de causa sacram ædem in ejus honorem fuisse extructam, in qua plura subinde miracula contigerunt. Tillemontius *not.* 2. *ad vitam S. Stephani tom.* 2. putat, Anconitanam Ecclesiam ceteris præcessisse in celebratione particularis festi in honorem S. Stephani, ceterasque Ecclesias ab ea exemplum sumpsisse particularia festa celebrandi in honorem Inventionis corporis ipsius, quæ accidit initio sæculi quinti; ita ut hodie in universali Ecclesia duplex solemne festum cum Officio & Missa celebretur, tum pro recolendo ejus Martyrio, tum pro recolenda Inventione corporis ipsius.

4. Cum S. Placidus se Dei obsequiis dicasset sub Regula S. Benedicti tunc viventis, & degeret in monasterio prope muros Messanæ civitatis recenter a se extructo & instituto in fundo paterno, lateque diffusa sanctimoniæ ejus fama germanos Placidi fratres Eutychium, & Victorinum, & Virginem Flaviam ipsorum sororem ad iter suscipiendum ejus visendi causa impulisset; post paucos ab eorum adventu dies Saracenorum classis ad insulam Siciliæ appulit, & a Duce Manucha, qui in monasterium irrupit, omnes in vincula conjecti, & crudelissimis cruciatibus torti, in Fide Christiana persistentes agonem suum glorioso martyrio consummarunt. Cum eorum corpora in ecclesia S. Joannis Baptistæ civitatis Messanensis, quæ erat prope monasterium, sepulta essent, & locus sepulturæ ignoraretur, tandem sæculo XVI. sunt inventa. Confecto processu ab Archiepiscopo Messanensi, eodemque ad Urbem misso, ejus examen a Sixto V. summo Pontifice commissum fuit Congregationi Cardinalium sacri Concilii Tridentini Interpretum: quo diligenter examinato, cum deprehensum fuisset, omnia rite & recte processisse, nec ullam esse rationabilem de corporum identitate difficultatem, idem Pontifex non tantum jussit, eorum nomina describi in Martyrologio Romano, sed præterea SS. Martyrum Placidi & Sociorum tertio nonas Octobris memoriam fieri in universa Ecclesia sub Officio simplici, ut habetur *in ejus Constit.* 88. *Bullarii Romani tom.* 2.

5. Insignia quædam Facta, & mirifice Apparitiones non solum concessioni Officii pro particularibus locis, sed etiam concessioni Officii pro Ecclesia universali profuerunt. Notum est, in Ecclesia universali cum Officio & Missa plura festa celebrari in honorem Beatissimæ Virginis, puta Nativitatis, Præsentationis, Purificationis, Assumptionis, & Conceptionis, de quibus plura habentur *in Catholic. instit.* Francisci Amati Pouget *tom.* 1. *pag.* 827. *& pag.* 830. *& seqq.* Præter has, aliasque, *nonis Augusti* celebratur Dedicatio ecclesiæ S. Mariæ ad Nives. Cum enim in Urbe noctis tempore nix partem collis Exquilini contexisset, hoc prodigio commoti Joannes Patritius Romanus, ejus uxor, & Pontifex Liberius, ecclesiam eo in loco ædificandam in honorem Beatissimæ Virginis deprehenderunt. Historia refertur *in catal. Sanctor.* Petri de Natalibus *lib.* 7. *cap.* 21. & quamvis de ea dubitare videatur Baillet *in vitis Sanctor. ad diem* 5. *Augusti num.* 28. eam nihilominus, utpote desumptam ex antiquis manuscriptis basilicæ Liberianæ, plene admittunt Cardinalis Baronius *in notis ad Martyrol. Rom. die* 5. *Augusti*, & *tom.* 4. *annal.* & Panvinius, & Severanus in suis libris *de septem Urbis ecclesiis:* Adde, quod in universa Ecclesia ab antiquo tempore celebratur festum S. Mariæ ad Nives cum Officio & Missa. Ad hanc eamdem classem pertinet extensio Officii & Missæ sanctissimi Rosarii ad Ecclesiam universalem, uti desumitur ex decreto, edito die 3. Octobris 1716. quod est vigesimum quintum inter decreta Congregationis sacrorum rituum in Bullario san. mem. Clementis XI. *pag.* 574. ubi pius ille Pontifex ex circumstantiis in decreto expositis retulit ad intercessiondm B. Mariæ Virginis insignem victoriam de innumeris Turcaium copiis in Hungaria relatam, & civitatem arcemque Corcyrensem ab eorumdem Turcarum oppugnatione feliciter liberatam; cum hæc contigerint en prorsus tempore, quo Confratres Sodalitatis Rosarii publicam Processionem magno populi concursu, & singulari devotione in Urbe peragebant, & dum Christifideles Rosarium juxta adhortationes dudum jussu Sanctitatis suæ factas quotidie recitare pergebant: quorum beneficiorum causa idem Pontifex extendit ad universam Ecclesiam Officium & Missam sanctissimi Rosarii, quæ antea in aliquibus tantum locis recitabatur.

6. Sanctissima Virgo Maria serena fronte apparens se conspiciendam exhibuit S. Petro Nolasco, S. Raymundo de Pennafort, & Jacobo Aragoniæ Regi, dicens, sibi & Filio acceptissimum fore, si suum in honorem institueretur Ordo Religiosorum, quibus cura incumberet captivos e Turcarum manibus liberandi; hique, collatis inter se consiliis, & consentientibus animis, Regularem Ordinem instituere aggressi sunt sub invocatione S. Ma-

riæ de Mercede Redemptionis Captivorum, in quo tribus votis Religionis quartum additum est, manendi scilicet in pignus apud Infideles, si id necesse fuerit pro redemptione Christianorum. Scribentes de hoc insigni Ordine Regulari docent, quartum hoc votum ad essentiam & constitutionem pertinere Religionis B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, per quod contrahitur ratio communis Religionis in genere, & constituitur talis Religio Redemptorum a ceteris Ecclesiæ Religionibus distincta; veluti late probant Zumel *in scholiis Constit. hujus Ordinis dist.* 1. *cap.* 15. §. *Excellentia fol.* 118. & §. *Quod fratres fol.* 119. Pellizar. *in manual. Regular. tom.* 1. *tract.* 4. *de votis Regularium cap.* 5. *sect.* 2. *num.* 17. Joannes Perez de Munebrega *in sua quæstione apologetica typis impressa Cæsaraugustæ anno* 1656. *præsertim pag.* 19.

7. Historiam Apparitionis Beatissimæ Virginis tum hujus Ordinis Historici, tum ceteri referunt & approbant, Zumel in opusculo *de initio & fundatione sacri Ordinis B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum*, Bernardus de Vargas *in chronicis ejusdem Ordinis tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 3. Alphonsus Remon *in chronicis Ordinis tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 6. Ignatius Vidondus *in speculo charitatis cap.* 3. Marcus Salmeron *sæc. I. monom.* 2. Spondanus *ad annum* 1218. *num.* 10. Hieronymus Romanus *lib.* 2. *de republica Christiana cap.* 22. Zurita *in annal. Aragoniæ lib.* 2. *cap.* 71. Ferdinandus de Castillo *lib.* 2. *chronicor. Ordin. Prædicat. cap.* 17. Illescas *in Pontif. histor. lib.* 5. *cap. ult.* Penia *in vita S. Raymundi de Pennafort lib.* 1. *pag.* 81.

7. Potiora vero hujusce apparitionis fundamenta ex tribus aliis monumentis desumi possunt: quorum primum sunt Acta authentica S. Petri Nolasci inserta in nostrum primum librum *cap.* 41. Secundum est epistola S. Raymundi de Pennafort eidem S. Petro Nolasco scripta, in qua prædictam commemorat apparitionem. Epistola hæc integra refertur a Stephano de Corbera *in vita B. Mariæ de Socos cap.* 28. a Salmeron *in monumentis histor. sæcul. I. monum.* 8. §. 3. atque a Ferdinando de Orio *in lib. Tertulliani de patientia tom.* 1. *discurs.* 1. §. 1. ejusdemque epistolæ meminit Nicolaus Antonius *in vet. Bibliothec. lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 141. Et quamvis Pater Echardus *in Biblioth. Dominicana* eamdem epistolam rejecerit, tamquam apocrypham, assumpto tamen juridico examine ipsius anno 1721. coram Ordinario Barcinonensi, prolataque per istum sententia de epistolæ veritate, quælibet controversia cessare dicenda est; uti, visis authenticis Actis, fatetur ingenuus & doctus vir Pater Antoninus Bremond in suo Bullario Ordinis Prædicatorum *tom.* 1. *in notis ad Constit.* 36. *Gregorii X.* Tertium denique fundamentum deducitur ex bulla Canonizationis S. Raymundi de Pennafort, in qua sic legitur: *Beatissima Virgo Dei Mater eidem Petro* (sermo est de S. Petro Nolasco) *qui sanctis meditationibus & orationi vacans cogitabat, qua ratione calamitatibus Christianorum in captivitate degentium succurri posset, serena fronte se conspiciendam dedit, & acceptissimum sibi ac unigenito suo Filio fore dixit, si suum in honorem institueretur Ordo Religiosorum, quibus cura incumberet captivos e tyrannide Turcarum liberandi: ac illa ipsa nocte eadem Virgo Sanctissima Beato Raymundo & Jacobo I. Aragoniæ Regi apparuit, id ipsum de Religiosis admonens.*

9. Uti igitur tanti beneficii & institutionis debitæ Deo & Virgini Matri gratiæ redderentur, indultum primo fuit Religioni B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, ut Officium recitaret, sicut in festo B. Mariæ ad Nives; postea tempore summi Pontificis Pauli V. facta est concessio propriarum lectionum, in quibus sæpe memorata exponitur apparitio: tempore autem Innocentii XI. extensio facta est ad universa Regna Hispaniarum, & sub eodem Pontifice facta est descriptio in Martyrologio Romano ita prorsus: *In Hispania Apparitio Beatæ Mariæ Virginis, quæ Sancti Petro Nolasco, & Raymundo de Pennafort, & Jacobo I. Aragoniæ Regi se conspiciendam dedit, ut fundaretur Ordo Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum.* Sub Alexandro VIII. nova indulta est extensio ad Regna Galliarum; & tandem sub Innocentio XII. statutum est, ut in universa Ecclesia idem Officium recitaretur *die* 27. *Septembris* cum Oratione propria, propriisque lectionibus iterum recensitis, examinatis, & correctis. Apostolica harum rerum Indulta edita sunt in Bullario Ordinis B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum *pag.* 224. *pag.* 373. *pag.* 399. *pag.* 415. & *pag.* 424. & *seqq.*

10. Demum nota est apparitio Beatissimæ Virginis Beato Simoni Stok: narratur enim, ab ea huic Beato exhibitum fuisse sacrum *Scapulare*, ut ea cælesti veste sacer Ordo Carmelitarum dignosceretur, & a malis ingruentibus protegeretur. Fertur etiam, Beatissimam Virginem Mariam promisisse Filiis in *Scapularis* Societatem relatis, dum igne Purgatorii expiabuntur, se solamen esse præstituram, & celerem in cælestem patriam adventum impetraturam, si abstinentiam & certas quasdam preces frequentassent, ac pro sui status ratione castitatem coluissent. Franciscus de Mendoza *in viridario sacræ & profanæ eruditionis lib.* 2. *problemat.* 5. *num.* 75. disputandum proponit, an Beatissimæ Virgini concessum fuerit privilegium extrahendi damnatos ab Inferis; & asserere quidem videtur, probabile esse, id ei fuisse concessum, cum de Fide sit, pœnam Inferni esse æternam juxta legem ordinariam, sed de Fide non sit, nunquam ab ea lege fuisse dispensatum, neque dispensandum. At eum strenue redarguit Cardinalis Capisucchius *controv.* 8. *quæst. unic.* ubi late demonstrat, Beatissimam Virginem precibus juvare utique posse, ne quis in peccato mortali decedat, & Deus ei gratiam conferat ad pœnitentiam peragendam ante mortem; illi vero indultum non fuisse, ut anima æternis cruciatibus addicta ejus intercessione liberetur. De virtutibus porro, miraculis, & beatitate prædicti Simonis plura habentur apud Bollandianos *ad diem* 16. *Maji*. Joannes autem Launojus per integram dissertationem, & Pater Papebrochius in responsione ad exhibitionem errorum sibi oppositorum a Patre Sebastiano a Sancto Paulo *art.* 3. §. 15. & *art.* 10. §. 1. & *duobus seqq.* & *art.* 20. §. 2. & §. 3. multa adduxerunt adversus prædictam *Scapularis* traditionem. Sed bullæ Sabbatinæ veritas, & multa pro dictarum rerum vindicatione legi possunt apud Theophilum Raynaudum in opusculo, cui titulus, *Scapulare Marianum illustratum*, inter ejus opera *tom.* 7. Præcesserant concessiones Officii B. Mariæ Virginis de Carmelo cum lectionibus propriis prædictam apparitionem referentibus factæ pluribus Regnis & provinciis orbis Catholici; quarum concessionum decreta extant *tom.* 2. *Bullarii Carmelitarum pag.* 614. *pag.* 627. *pag.* 632. & *pag.* 636. Porro dum munere fungebar Fidei Promotoris, actum est de Officii extensione ad universam Ecclesiam ad petitionem Christianissimi Galliarum Regis: tunc vero sacra Congregatio ipsam Officii extensionem tantum ampliavit ad dominium Regis Christianissimi, quæ postea facta est ad universam Ecclesiam, insertis tamen in secundas lectiones nonnullis verbis, quæ infra a Nobis referentur.

11. In capite antecedenti egimus de Stigmatibus S. Catharinæ Senensis, & de Officii concessione in memoriam eorum Impressionis pro particularibus quibusdam locis: nunc autem aliqua afferemus de Stigmatibus S. Francisci, & de eorum Officii concessione pro universa Ecclesia. Notissimum prodigium Stigmatum S. Francisci a S. Bonaventura refertur, qui etiam narrat, Gregorium IX. summum Pontificem, qui eum viventem familiari conversatione cognoverat, mortuumque post paucos menses in Sanctorum album retulit, dubitantem de vulnere laterali, quod oculis non viderat, fuisse cælesti visione de vulneris veritate edoctum. Tiburtius Navarrus ex annalibus Lucæ Wadingi vitam S. Francisci Institutoris Ordinis Minorum fideliter desumpsit, recitatisque S. Bonaventuræ & aliorum testimoniis, quæ modo dicta sunt, amplissime confirmavit; quemadmodum videri potest *lib.* 4. *cap.* 3. *necnon cap.* 17. In nova collectione & compilatione privilegiorum Apostolicorum edita ab Emmanuele Roderico multæ reperiuntur summorum Pontificum Constitutiones, Gregorii videlicet IX. Alexandri IV. & Nicolai III. de veritate Stigmatum Sancti Francisci, & de eorum mirifica impressione. In Constitutionibus quippe octava & nona prædicti Gregorii nonnulli increpantur contrarium asserentes; ipseque in iisdem testatur, se sacrorum Stigmatum rationem habuisse in Canonizatione ejusdem Sancti. Memoratus autem Alexander in bulla inscripta ad omnes Prælatos testatur, se fuisse S. Francisci familiarem dum in minoribus esset, certamque habuisse notitiam prædictorum Stigmatum, imposita pœna adversus eos, qui contrarium docerent, aut Stigmata a picturis S. Francisci abradere auderent. Nicolaus demum summus Pontifex supra citatus *in allata collectione* bullam Gregorii IX. confirmavit. Itaque quamvis in lectionibus Officii, quod recitatur die festo S. Francisci in Ecclesia universali, mentio haberetur sacrorum Stigmatum, Benedictus tamen Papa XI. ut cælestis hujus charismatis memoriam peculiariter coleretur, festum sacrorum Stigmatum S. Francisci instituit; veluti referunt Cardinalis Baronius *in notis ad Martyrol. Rom. ad diem* 17. *Septembris*, & Pagi *in brev. Roman.*

Pon-

Pontif. in Alexandro IV. num. 12. Sixtus Papa V. elogium composuit, quod habetur in Martyrologio Romano *ad dictam diem* 17. *Septembris*, teste Tiburtio Navarro *in vita S. Francisci cit. lib. cap.* 5. & particulare tandem Officium eadem die recitandum primo indultum est Religiosis S. Francisci, extensum deinde ad alios locos & dioeceses, postremo sub Paulo V. ad Ecclesiam universalem propagatum.

12. Alia subsequuntur exempla Officiorum, quæ in honorem Sanctorum in Ecclesia universali recitantur, præter Officium quod in eorumdem honorem in eadem universali Ecclesia aliis certis diebus recitatur, ob quædam peculiaria fundamenta seu peculiares quasdam circumstantias, quæ novi Officii additionem poscere visæ sunt. In Ecclesia itaque universali non solum Officium recitatur & Missa celebratur die mortis seu decollationis S. Joannis Baptistæ, sed etiam die nativitatis ejusdem, & apud Græcos *die* 23. *Septembris* colitur conceptio ejusdem S. Joannis Baptistæ; ut est in Menologio Græcorum edito jussu Basilii Imperatoris, alibi memorato, & Urbini formis impresso anno 1728. *ad dictam diem*, de quo festo apud Græcos loquitur etiam Cardinalis Bellarminus *tom.* 1. *controv. de cultu Sanctorum lib.* 3. *cap.* 16. *de festis Sanctorum*. Colitur autem in Ecclesia universali, saltem Occidentali, dies nativitatis ejusdem, cum præter morem sanctificatus fuerit in utero matris suæ, & facta sint in ejus ortu multa miracula, quæ legi possunt in Evangelio S. Lucæ. Quocirca S. Augustinus *ser.* 287. *alias de diversis* 40. *cap.* 1. *n.* 1. ait: *Adtendat charitas vestra, quam magni hominis nativitas facta sit. Natalem diem carnis nulli Prophetarum, nulli Patriarcharum, nemini Apostolorum celebravit Ecclesia. Solos duos natales celebrat, hujus* (scilicet S. Joannis Baptistæ) *& Christi:* & ser. 288. alias 23. ex Sirmondianis: *Diti hodiernæ festivitas anniversario reditu memoriam renovat, tantum esse Domini Præcursorem ante mirabilem mirabiliter, cujus nativitatem considerare nos & laudare maxime hodie convenit. Ad hoc enim & dies anniversarius huic miraculo dedicatus est, ut beneficia Dei, & Excelsi magnalia non deleat oblivio de cordibus nostris:* & ser. 289. alias 3. ex Vignerianis: *Celebramus natalem Joannis, sicut Christi, quoniam ipsa nativitas plena est mysteriis:* & ser. 290. alias 44. inter homilias 50. c. 2. *Quia in magno sacramento natus est Joannes, ipsius solius justi natalem diem celebrat Ecclesia. Et natalis Domini celebratur, sed tamquam Domini. Date mihi alium servum præter Joannem inter Patriarchas, inter Prophetas, inter Apostolos, cujus natalem diem celebramus: nativitatis diem nemini, nisi Joanni:* & serm. 293. alias 5. ex Vignerianis: *Nativitatem Joannis quodammodo consecratam observat Ecclesia; nec invenitur ullus in Patribus, cujus nativitatem solemniter celebremus. Celebramus Joannis, celebramus & Christi.* Ex quibus S. Augustini testimoniis infert Suarez *tom.* 2. *de religione lib.* 2. *cap.* 8. tunc non adhuc fuisse institutum festum Nativitatis Beatissimæ Virginis Mariæ. Et Petrus Antonius Spinellius in Opere *de Beata Virginis laudibus cap.* 7. cui titulus, *Deipara confirmata in gratia*, subjicit, festum deinde fuisse institutum, & merito, cum sanctitatem habuerit quæ non poterat amitti, proindeque Ecclesia solemni ritu eam sanctitatem veneretur, quæ est perpetuo duratura. Id ipsum, proportione servata, dici potest etiam de S. Joanne Baptista, sed non de aliis Sanctis, quorum mors celebratur, nativitas non celebratur; cum in obitu eorum sanctitas fuerit consummata, sed in nativitate non fuerit illis concessa cum prærogativa perpetuitatis & confirmationis in Gratia.

13. Festum cum Officio & Missa celebratur in honorem SS. Apostolorum Petri, Pauli. De magno populorum & Episcoporum ad Urbem concursu, ut *die* 29. *Junii* SS. Apostolorum festo venerabundi interessent, multa erudite collecta legi possunt apud Cardinalem Baronium *in not. ad Martyrol. Rom. ad eam diem:* & ex Prudentio desumitur, eadem die duas Missas fuisse a summo Pontifice delebratas alteram in basilica S. Petri, alteram in basilica S. Pauli, *peristeph.* 12. *v.* 57.

Aspice: per bifidas plebs Romula funditur plateas;
Lux in duobus fervet una festis.
Nos ad utrumque tamen gressu properemus incisato,
Et his, & illis perfruamur hymnis.
Ibimus ulterius qua fert via Pontis Hadriani,
Lævam deinde fluminis petemus.
Transtiberina prius solvit Sacra pervigil Sacerdos;
Mox huc recurrit, duplicatque vota.

14. Præter autem hoc Apostolorum festum celebratur in Ecclesia universa festum Vinculorum S. Petri, ut cujus est in ligandis, atque solvendis alienis vinculis potestas præcipua in Ecclesia, ejus etiam Vincula a cunctis Fidelibus in honore habeantur; quemadmodum pie advertit Cardinalis Baronius *in notis ad Martyrol. Rom. ad diem* 1. *Augusti*, ubi multa ad hoc festum pertinentia erudite refert; quod etiam fit a Florentinio *in not. ad suum Martyrologium, ad diem prædictam*. Eminentiss. Dominus Henricus de Thiard de Bissy Episcopus Meldensis Breviarium edidit pro sua dioecesi juxta morem Ecclesiæ Gallicanæ (de quo alibi) in cujus præfatione testatus est, in rebus historicis omnia a probatis & receptis Auctoribus desumpta fuisse; in secundis autem lectionibus diei primæ Augusti in festo S. Petri ad vincula hæc leguntur: *Catenis duabus Hierosolymis vinctum in carcere ab Agrippa fuisse Sanctum Petrum, ex Actis discimus. Illas autem, aut saltem illarum alteram Romæ sexto sæculo extitisse, docet Arator. Dubium quoque suboleret nemini potest, quin Romæ speciali in veneratione fuerint catenæ, quibus ibi a Nerone constrictus est. Auro quippe pretiosius habebatur per omnes Ecclesias ferrum illud pœnalium vinculorum, quæ reum suum usque ad Christi crucem non tam condemnatura, quam consecratura miserunt. Crucem parvulam, in qua de catenis Sancti Petri, & Pauli inserta erat benedictio, mittens Sanctus Gregorius Magnus Eulogio Alexandrino Patriarchæ, multa per istam benedictionem consueta fieri miracula, narrat. Idem Childeberto Francorum Regi claves S. Petri, in quibus de limatura catenarum ejus inclusum aliquid erat, direxisse se dixit, ut collo ejus suspensæ a malis illum omnibus tuerentur. Summus autem ipse Pontifex e catenis aliquid, quod crucibus vel clavibus includeretur, limando, conabatur excutere; quod quidem aliquando summa facilitate fiebat, nonnumquam e contra nulla ratione poterat obtineri.* Theodoricus Metensis Episcopus Othoni Magno arcta affinitate conjunctus, cum eo in Italica expeditione per triennium militavit, De hoc Theodorico Sigebertus *ad ann.* 869. scribit, eum, quocumque modo potuit, collegisse corpora & pignora multorum Sanctorum de diversis Italiæ locis, & partem catenæ S. Petri Apostoli a Joanne Papa XIII. sibi donatam in Galliam transtulisse. Res porro ita se habuit: Familiaris Imperatoris sese dentibus discerpebat, & ad ejus corpus applicata prædicta catena, mirabiliter sanatus est: *Eam catenam Theodoricus Metensis Episcopus arripuit, dicens, nisi manu abscissa, se illam non dimissurum. Tandem Imperator, sedato litigio, a Papa Joanne obtinuit, ut anulum hujus catenæ confectum Episcopus mereretur.* Celebratur quoque festum in universa Ecclesia cum recitatione Officii & celebratione Missæ in honorem Cathedræ Romanæ, & Antiochenæ, de quo festo nonnulla fuerunt adnotata ab Hugone Menardo *in not. ad lib. Sacramentorum S. Gregorii pag.* 47. *edit. Paris.* cumque in Urbe fere obliterata fuisset Romanæ Cathedræ celebritas, summus Pontifex Paulus IV. anno 1558. eam instauravit, edita peculiari Constitutione, in qua jure conquestus est, festum hunc diem in Hispania, in Gallia, & in ultimis regionibus solemniter celebratum, Romæ neglectum esse, ubi tamen Antiochena Cathedra recolebatur; uti habetur apud Thomassinum *de festor. celebr. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 9. Demum præter Commemorationem S. Pauli, quæ fit *die* 30. *Junii*, in universa Ecclesia recitatur Officium & Missa celebratur *die* 25. *Jan.* in honorem Conversionis ipsius, de qua *in Actis Apostolorum c.* 9. *&* 22. Hac ipsa die in vetusto Occidentalis Ecclesiæ Martyrologio edito a Florentinio mentio fit non Conversionis, sed Translationis S. Pauli Apostoli; concordantque alia Martyrologia. Sed in Martyrologio Bedæ, Usuardi, Adonis, & in nostro, quo utimur in Ecclesia universali, festum annuntiatur non Translationis, sed Conversionis S. Pauli. Translationem vero & Conversionem conjungit Notkerus ad dictam diem: *Romæ translatio Sancti Pauli Apostoli, & Conversio ejus apud Damascum*; cum non improprium sit, ut in Urbe recolatur eadem die tum Conversio Damasci facta, tum aliqua solemnis Reliquiarum translatio, quæ tamen adhuc est incomperta. Tillemontius *tom.* 1. *in not. ad vitam S. Pauli not.* 5. dubitat, an die 25. Januarii contigerit S. Pauli Conversio, putatque, ita fuisse statutum, ut aliquo die tanta celebritas recoleretur. At, utcumque hæc sint, vetus festum Conversionis S. Pauli cum esset jam antiquatum, ab Innocentio III. restitutum fuit, uti post Baronium adnotavit Florentinius *in not. ad suum Martyrologium, ad diem* 25. *Januarii*. Daniel Papebrochius *tom.* 5. *Sanctorum Junii pag.* 467. *n.* 185. dicit, translationem Reliquiarum S. Pauli, de qua supra, factam fuisse a Silvestro Papa, & translationis Reliquiarum festivitatem fuisse propriam Paulinæ Basilicæ: qua de causa in Ga-

in Galesiano Sacramentario, quod erat omnibus Urbis Ecclesiis commune, nihil de ea ponitur. Addit, S. Gregorium M. instituisse eo die Missam legendam sub titulo Conversionis S. Pauli, omisso titulo Translationis, quæ Missa omnibus suo Sacramentario usuris esset communis, pro gratiarum videlicet actione Deo, qui Paulum vas fecit electionis, & magistrum dedit & doctorem Gentium.

15. Sancti Joannis Apostoli factum una cum Officio & Missa celebratur in Ecclesia universali: sed & alia die festum ejusdem celebratur in memoriam celeberrimi prodigii, quod tunc accidit, cum Romæ in ferventis olei dolium missus, purior & vegetior exivit, quam intraverat. Contigit nempe id Romæ; ideoque illustre & antiquum monumentum in ejusdem facti memoriam ante portam Latinam erectum est, quod adhuc extat, & festi nuntiatio habetur in Martyrologio Hieronymiano, in aliis undecimi sæculi, & in Sacramentario S. Gregorii, juxta relata apud Tillemontium *tom. 1. in vita S. Joannis Evangelistæ art.* 5. quibus addi possunt monumenta, quæ sunt *in lib. 1. cap.* 1. historiæ ecclesiæ S. Joannis ante portam Latinam scriptæ, & typis Romanis editæ anno 1716. a Joanne Maria Crescimbeni Canonico S. Mariæ in Cosmedin, Nobis, dum viveret, amicitia juncto. Nec extra rem nonnulli hic afferri possunt tituli, ob quos in Ecclesia Græca Officia quædam peculiaria recitantur. In Græcorum Menæis non Sanctorum solum, & solemnitatum Dominicalium, sed & aliarum quoque rerum memorabilium celebritas locum obtinet. Sic *die 23. Januarii* sancta & œcumenica sexta Synodus peculiare sibi habet Officium, & aliis diebus memoriam aliorum Conciliorum generalium, & Patrum qui eis interfuerunt, recolitur, & *ejusdem mensis Januar. die* 24. magni illius terræmotus, qui sub extremum Theodosii junioris imperium per tres integros dies Constantinopoli duravit, memoria celebratur. *Die* autem 11. *Maji in* Menæis habetur Officium de die natali urbis Constantinopolitanæ, in cujus Rubrica e Græco in Latinum versa ita legitur: *Eodem mense* (Maji) *undecima commemorationem spiritualiter facimus diei natalis hujus a Deo custoditæ, & urbium reginæ, quæ præcipue commendata est Dominæ nostræ Sanctæ Deiparæ, & ab ea semper servata est.* Post hæc sequuntur duo Græci versiculi, quorum sensus est:

Natalem diem tuum oportet me honorare,
Cum in te, urbs, natalem diem sortitus sim.

Habentur præterea in eodem Officio plures cantus in laudem ejusdem urbis, & Beneficiorum, quæ a Deo ipsa accepit. De hujusmodi festo diei natalis prædictæ urbis Bollandiani *in Actis Sanctorum Maji tom. 2. ad dictam diem pag. 611.* hæc scribunt: *Constantinopolitanæ urbis natalis dies, quam Constantinus Magnus cum construendo absolvisset, Deiparæ Virgini Mariæ dicavit, eamque festivitatem ex recepta consuetudine hac die celebrari legitur in Menologio Basilii Imperatoris & aliis Menæis.* Quod ad dedicationem urbis Constantinopolitanæ pertinet, ad hujusmodi morem ac ritum illustrandum legi possunt, quæ de Leone Papa IV. refert Anastasius Bibliothecarius *in ejus vita*, cum Urbem Leoninam, quam muris cinxit, Ecclesiastico ritu dedicavit.

CAPUT DECIMUM.

De concessione Officiorum propriorum.

1. EX his quæ in capitibus præcedentibus dicta sunt, desumitur, non modo fieri concessionem Officiorum & Missarum in honorem Beatorum Beatificatione formali aut æquipollenti, inque honorem Sanctorum canonizatorum juxta antiquam aut recentiorem canonizandi disciplinam; sed etiam concessiones fieri Officiorum aut de Communi, aut propriorum, idque vel pro particularibus Ecclesiis, vel pro Ecclesia universali. Sequitur ergo, ut in præsenti fusius agamus de concessione Officiorum propriorum aut pro particularibus Ecclesiis, aut pro Ecclesia universali; cum hæc concessio tantum in transitu memorata sit.

2. Pars essentialis Officii olim in lectione solius Psalterii consistebat. S. Gregorius Antiphonas addidit. Scripturæ non in Officio, sed in Missa legebantur: quocirca S. Justinus *in fin. apolog. 2.* (*Biblioth. PP. t. 2. pag. 327.*) ait: *Solis, qui dicitur, die omnium qui vel in oppidis vel ruri degunt in eumdem locum conventus fit; & commentaria Apostolorum, aut scripta Prophetarum, quoad tempus fert, leguntur. Deinde lectore quiescente, Præsidens orationem, qua populum instruit, & ad imitationem tam pulcrarum rerum cohortatur, habet. Sub hæc consurgimus communiter omnes, & precationes profundimus... Precibus peractis, panis offertur & vinum & aqua.* Lectiones deinde in Officium a Monachis insertæ fuerunt, quemadmodum innuit Grancolas *in comm. histor. in Brev. Rom. c. 6. pag. 25. t. 1. Primi mortalium Monachi lectiones Officio inseruere, ut negotium sibi & varietatem in Officio compararent.* Præter Psalmos, Antiphonæ & lectiones hodie adhuc extant in Officio; & juxta communem hodiernum loquendi modum, quando in Officio leguntur lectiones de Communi Martyrum, de Communi Confessorum, de Communi Virginum, Officium non dicitur *proprium*; propriumque appellatur, cum lectiones, quæ in eo leguntur, gesta referunt illius Sancti, in cujus honorem Officium recitatur. At strictius loquendo, Officia duplici modo propria & sua esse possunt. Nonnulla *propria* dicuntur, cum in eis præter lectiones secundi Nocturni referentes historiam gestorum ejus Sancti, in cujus honorem Officium recitatur & Missa celebratur, Hymni, Antiphonæ, & Preces, quæ *Responsoria* dicuntur, non a Communi desumuntur, sed propria sunt quod in eis aut ea repetuntur, quæ in particularibus Sancti lectionibus habentur, aut alia particularia de eodem Sancto referuntur. Alia Officia *propria* dicuntur, etsi in eis solæ lectiones secundi Nocturni propriæ sint, Hymni vero, Antiphonæ, & Responsoria sint de Communi. De antiquitate cantus Hymnorum, & Antiphonarum, necnon aliarum Precum, quæ *Responsoria* dicuntur, in Divinis Officiis nonnulla legi possunt apud Joannem Frontonum *de diebus festivis §. 6. n. 12. & 13. post Calendarium Romanum ab ipso editum*, plusibusque prosequitur Martene in tractatu *de antiquis Ecclesiæ disciplina in Divinis celebrandis Officiis cap.* 4. Verum, quod attinet ad præsens institutum, utcunque sit de exemplis quæ in contrarium afferri possunt, sacræ rituum Congregationis olim sensus fuit, ne peculiares fierent concessiones, teste Ven. Dei Servo Cardinali Bellarmino in *epist. 112. scripta ad Gasparem Archiepiscopum Arelatensem* in qua hæc habet *pag. 248. Non solere Congregationem approbare Officia propria, exceptis lectionibus secundi Nocturni. Approbata sunt quidem aliquando Officia propria etiam quoad Antiphonas, Hymnos, Orationes, Responsoria, & alia; sed quoniam nimis multiplicantur hujusmodi Officia propria, decrevit Congregatio, deinceps non approbare nisi lectiones proprias secundi Nocturni, quæ sunt de vita & rebus gestis Sanctorum, de quibus tunc celebratur Officium.* Nonnulla quoque adnotata reperiuntur adversus Orationes proprias, quæ in Officiis & Missis passim occurrunt *tom. 2. manuscriptorum* Cardinalis Casanatæ *pag. 193.* quæ conservantur in celebri bibliotheca ab ipso instituta in Conventu Patrum Dominicanorum Urbis.

3. Editum porro fuit ab eadem sacra Congregatione decretum quoad lectiones proprias concedendas, cujus verba sunt hæc:

Sacra rituum Congregatio circa lectiones proprias Sanctorum posthac concedendas seu approbandas infrascripta servari decrevit.

Primum, ut petitiones Regularium de lectionibus propriis non admittantur, nisi fuerint specialiter decreta ab eorum Capitulo Generali, & de hoc fides authentica exhibeatur.

Secundum, ut neque recipiantur petitiones Monialium viventium sub Ordinariorum jurisdictione, nisi eædem petitiones conjunctim fiant ab ipsis Ordinariis locorum, & de hujusmodi petitionibus publicum exhibeatur Instrumentum.

Tertium, ut eadem forma servetur in petitionibus Communitatum, quæ non admittantur, nisi cum instantiis Ordinariorum, ut supra.

Quartum, ut posthac non examinentur lectiones propriæ Sanctorum ab Eminentissimo Domino Cardinali Deputato, nisi sacra Congregatio petitionibus ut supra exhibitis & propositis decernat annuendum, & Domino Cardinali Deputato revisionem committat; qui deinde lectiones revisas referre debebit a sacrorum rituum Congregatione approbandas.

Atque in posterum inviolabiliter servari mandavit, in contrarium non obstantibus quibuscumque: hac die 17. Julii 1706. & die 8. Augusti 1706. imprimi mandavit.

4. De-

4. Decretum hoc refertur ad proprias lectiones, quæ conceduntur pro ecclesiis particularibus, in eoque (uti visum est) inter cetera præscribitur, ut prius a Cardinali Relatore proponatur dubium, *An sit locus concessioni lectionum propriarum*: eodemque favorabiliter resoluto, ut in alia Congregatione fiat postea lectionum relatio. Ad praxim quoque ejusdem sacræ Congregationis pertinet, ut lectiones approbandæ mittantur per manus uniuscujusque Cardinalis super earum approbatione suffragaturi, una cum indicio documentorum, ex quibus eædem desumptæ sunt. Quæ omnia & singula multo magis executioni mandanda esse videntur, cum res est de approbatione lectionum propriarum pro universali Ecclesia; quemadmodum consideranti patebit, & ab his, quæ infra referentur, facili negotio desumi poterit.

5. Sapienter monet Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib.* 3. *cap.* 3. *quæst.* 4. *in fine* si agatur de Sanctis canonizatis, quorum extent Acta, aut bullæ Canonizationis, tuto ex eis desumi posse lectiones proprias. Quod tamen sic intelligendum est, non ut tantum lectiones propriæ ex dictis Actis & bullis desumi possint, sed ut deducta ex eis ulteriori non indigeant examine: proinde illud etiam consentaneum videtur, ut aliqua desumi possint ex aliis quoque probatis documentis, potissimum vero, cum nonnullæ sint bullæ Canonizationum tum antiquæ tum recentes, in quibus brevitatis gratia non omnia, quæ referri possent, referuntur; uti demonstrarunt Postulatores causæ S. Hedwigis Ducis Poloniæ respondentes animadversionibus Fidei Promotoris, quod in lectionibus plura legerentur, quæ non leguntur in bulla Canonizationis. Poterit id ipsum etiam sibi locum vindicare in lectionibus propriis, quæ conceduntur particularibus Ecclesiis in honorem Beatorum Beatificatione formali, cum extet processus de eorum virtutibus, aut de martyrio, & de miraculis, simulque extet Breve Beatificationis, a quibus si desumantur ea, quæ in illis probata sunt, & a sacrorum rituum Congregatione admissa, recte lectiones propriæ componi possunt. Momentum itaque difficultatis est in lectionibus propriis, quæ conceduntur aut pro particularibus Ecclesiis, aut (& quidem multo magis) pro Ecclesia universali, vel in honorem Sanctorum, qui juxta antiquiorem disciplinam canonizati fuerunt, & de quorum virtutibus, aut martyrio, & miraculis nec extant processus, nec bullæ Canonizationum; vel in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti, de quorum virtutibus, aut martyrio ad summum solæ reperiuntur probationes subsidiariæ; ita ut inferenda in lectiones non aliunde desumi possint, quam ab Historicis, & hujus generis monumentis. Joannes Launojus inter cetera opuscula typis impressa Parisiis anno 1660. Appendicem edidit *de cura Ecclesiæ pro Sanctis, & Sanctorum Reliquiis, ac sacris Officiis ab omni falsitate vindicandis*. Agobardus Lugdunensis Episcopus opusculum composuit *de veteri ritu canendi Psalmos, & de correctione Antiphonarii*, in quo propugnat, nihil in Divinis Officiis audiri debere, nisi sacram Scripturam. At sensus hic inter errores merito recensetur a Cardinali Bona *de Divina Psalmodia cap.* 16. *num.* 3. quod & strenue asseritur a Theophilo Raynaudo *operum tom.* 8. *in Hagiologio Lugdunensi pag.* 599. *& seqq.* Ad levandum siquidem tædium & laborem, qui derivari poterat ex continuo cantu Psalmorum, merito institutum est, ut in Divinis persolvendis laudibus aliqua recitarentur desumpta ex veteri & novo Testamento, nonnulla desumerentur ab expositionibus, quæ a doctissimis & orthodoxis Doctoribus scripta sunt, & præter hæc legerentur etiam Passiones sanctorum Martyrum, immo & vitæ Confessorum. Alibi de hac praxi actum est: nunc autem addidisse fas sit, quod Avitus Viennensis Episcopus in quodam homiliæ fragmento refert, Passionem sanctorum Agaunensium Martyrum ex consuetudinis debito lectam fuisse; quod S. Cæsarius in *serm.* 300. *Appendicis Augustinianæ* conqueritur de nonnullis, qui, licet bene valerent, sedebant, cum Passiones prolixæ legerentur; & quod S. Gregorius Turonensis *lib.* 1. *de gloria Martyrum cap.* 86. asserit, Passionem S. Polycarpi lectam fuisse. Narrat, & recte probat Martene *de antiqua Ecclesiæ disciplina in Divinis celebrandis Officiis cap.* 5. *n.* 6. licet singulis diebus assignatæ essent lectiones, non eo tamen fuisse modo distinctas, quo hodie in nostris breviariis digestæ sunt: percurrebat enim Lector assignatum Scripturæ librum, sanctorum Patrum Tractatum, sive *Homiliam*, aut alicujus Sancti Passionem, donec Præses Chori finem faciendum esse significaret; & hodie etiam extant, & signanter in archivo basilicæ S. Petri de Urbe, *Passionaria*, seu *Sanctorolia*, quæ inter Divina Officia in Choro legebantur. De his loquitur Cardinalis Baronius *in notis ad Martyrologium Romanum ad diem* 5. *Februarii* ubi de Actis S. Agathæ: *Ipsa autem Latina exemplaria reperiuntur in vetustis codicibus, qui usui erant Ecclesiis, quos &* Passionaria, *seu* Sanctoralia *vulgo appellabant*. De conservatione bonum librorum in monasteriis testimonium perhibet Bollandus *in præfat. ad Acta Sanctor. tom.* 1. *Januar. cap.* 1. §. 4. ubi ait: *Singula fere monasteria ejusmodi volumina vel ab aliis descripsere, vel consarcinavere paria sibi, ut suppeterent, quæ & publice in conventibus ad virtutum institutionem legerentur, & privato cujusque studio volverentur*. Huc quoque respexisse videtur Ruinart *in Actis Martyrum sinceris & selectis, in admonitione ad vitam SS. MM. Epipodii & Alexandri*, ubi n. 2. *pag.* 61. sic loquitur: *Hinc factum est, ut cum diversis diebus eorum festivitas celebraretur (quod jam tempore Eucherii fiebat ex laudata homilia) eorum Acta in duas partes divisa sint, adjecta unicuique parti sua præfatiuncula, ut in Officiis Divinis facilius legi possent*.

6. S. Bernardus rogatus a Guidone Abbate, & Monachis Arremarensibus, ut Officium de Sancto Victore ipsorum Patrono componeret, sic ait *epist.* 398. *vol.* 1. *col.* 358. *Petis, carissime mihi Guido Abbas, & tecum pariter, qui tecum sunt, Fratres, dictare me aliqua vobis legenda solemniter, vel canenda in festivitate Sancti Victoris, cujus apud vos corpus sacratissimum requiescit &c. Verum tu vel proprio judicio consulens cogitare debueras non affectum erga me tuum, sed meum in Ecclesia locum. Sane altitudo negotii non mecum desiderat, sed eruditum, sed dignum, cujus auctoritas potior, vita sanctior, stylus maturior & opus illustret & consonet sanctitati*. Et post hæc qualitates enarrans, quæ reperiri debent in lectionibus in Ecclesia recitandis, ait: *Non novella audiri decet, vel levia, sed certe authentica & antiqua, quæ & Ecclesiam ædificent, & Ecclesiasticam redoleant gravitatem. Quod si nova audire libet, & causa requirit, ea, ut dixi, recipienda censuerim, quæ cordibus audientium quo gratiora, eo utiliora reddat & eloquii dignitas, & auctoris. Porro sensa indubitata resplendeant veritatem, sonent justitiam, humilitatem suadeant, doceant æquitatem; quæ etiam lumen veritatibus mentibus pariant, formam moribus, crucem vitiis, affectibus devotionem, sensibus disciplinam*. Nimirum juxta S. Doctoris sensum nemo est qui non videat, quanta debeat esse diligentia in compositione sacrarum lectionum, quæ in Officiis propriis Sanctorum ex Indulto Apostolico recitari debent. Alibi a nobis demonstratum est, quanta cum cautela Acta Martyrum legerentur in Ecclesia Romana; quæ Acta respueret; & quomodo ea respueret, quæ descripta essent ab his, quorum nomina ignorabantur. Quocirca, ut tuto pede procedatur, si aliquis ex sanctis Patribus vitam & miracula scripsit ejus, in cujus honorem conceditur Officium proprium sive pro particulari, sive pro universali Ecclesia; lectiones ab eo fonte derivatæ tales erunt, quales S. Bernardus esse debere autumabat. In Vaticana basilica *die* 11. *Februarii* celebratur Officium in honorem S. Theodori Confessoris, & ejusdem basilicæ Mansionarii; secundæ autem lectiones desumptæ sunt ex libro Dialogorum S. Gregorii Papæ. *Die* 9. *Januarii* in ecclesia Anconitana recitatur Officium Sancti Marcellini Episcopi, qui urbem illam Divina virtute ab incendio liberavit: & *die* 1. *Septembris* recitatur Officium S. Constantini Mansionarii prædictæ ecclesiæ; earum lectiones desumptæ pariter sunt ex Dialogis S. Gregorii. Sed quando hujus generis monumenta deficiunt, lectiones saltem a probatis Historicis, &, quantum fieri potest, contemporalibus erunt desumendæ. Dictum est *probatis*, cum aliqui sint, qui pium existimant pro religione mentiri. Cardinalis autem de Aguirre *tom.* 1. *Conciliorum Hispaniæ dissert.* 9. *excurs.* 11. *num.* 140. *&* 141. & *tom.* 2. *dissert.* 2. *excurs.* 7. *num.* 89. eximia, qua pollebat, eruditione & ferventissimo zelo adversus hujus generis Scriptores exclamat, & præsertim adversus quemdam ita ait: *Fortassis etiam non duxit religioni fingere nonnulla, modo in nationis, aut patriæ decorem cederent; quod aliqui errores licere putarunt, ut patet ex Bodino in methodo historica cap.* 4. *ex Cicarello in libello supplici edito a Leone Allatio. Sed adjiciamus causam aliam verisimiliorem ausus. Cum eodem tempore, quo ille iis næniis distinebatur, Toleti introducta fuisset opinio, multo postea damnata, de licito usu restrictionum mentalium; quid mirum, si forte vulgaret, tamquam vera & existentia, plurima, quæ intus reputabat solum possibilia, aut verosimilia? Nimirum juxta illam execratam opinionem jam tum invalescen-*

tem

tem potuit facile occurrere restrictio aliqua mentalis, quæ verum cum falso componeret, & verosimilia pro certis, ac possibilia pro præteritis venditaret. Longe etiam ante tempora exsecrabile hoc vitium irrepserat, teste S. Petro Damiani, qui & id acriter reprehendit in præfatione vitæ S. Mauri Cæsenatis Episcopi (*tom. 2. oper. pag.* 185. *edit. Parif.* 1664.): *Temerarius nihilominus narrator est, qui, dum laudum præconiis alios extollere nititur, ipse mergi in falsitatis barathrum non veretur: nonnulli enim se Deo deferre existimant, si ad efferenda laudis ejus insignia falsitatis argumenta componant.* Et in prologo vitæ S. Romualdi (*loc. cit. pag* 189.): *Nonnulli enim Deo se deferre existimant, si in extollendis Sanctorum virtutibus mendacium fingant. Hi nimirum ignorantes, Deum nostro non egere mendacio, relicta veritate, quæ ipse est, falsitatis ei putant se placere posse commento.* Et in vita B. Dominici Loricati (*loc. cit. pag.* 210.): *Lector intelligit, quoniam, qui vel Deum, vel Dei servum mirabile quid fecisse confingit, non modo fabricati præconii præmium non meretur, verum etiam adversus eum, quem laudaverat, falsum testimonium protulisse convincitur.* Dictum quoque fuit, *quantum fieri potest contemporalibus*, hoc est qui vel tempore Sanctorum; vel, si non eo tempore, saltem tali vixerint, ut quæ narrant, audiverint a testibus fide dignis, qui ea viderint, vel saltem audiverint a testibus, qui viderint; juxta ea, quæ in tertio hujus Operis libro dicta sunt, dum agebatur de Historicis quoad probationes virtutum, & martyrii in causis Canonizationum procedentibus per viam casus excepti. Scriptor vitæ S. Hermanni Steinfeldensis Canonici hæc habet in prologo (*apud Bollandianos ad diem 7. Aprilis pag.* 686.) *Jesu Christi &c. Coram tuis enim oculis hoc non timeo protestari, qui es testis in cælo fidelis, ut ex proposito nihil fictum describere, sed ea, quæ a suis familiarissimis, vel ab ejus ore cognovi, vel quæ apud Fratres ita celebri opinione vulgata sunt, ut iis nulla tergiversatione debeat contradici.* Concordat Scriptor vitæ S. Gothardi Hildeshemiensis Episcopi *in præfatione* (*apud Surium ad diem 4. Maji*): *Testor autem Dominum Jesum, me nihil mandasse litteris, nisi quod ipse & viderim, & auditione acceperim, aut a fide dignis cognoverim.* Similia denique sunt ea, quæ habentur apud Nicolaum Suessionensem Monachum in vita S. Godefridi Ambianensis Episcopi *lib. 3. cap. 1.* (*apud eumdem Surium ad diem 8. Novembris*): *Lectorem oro, ne dictis fidem adhibeat. Ut enim jam ante testati sumus, non hic quidquam fingimus, sed a fide dignis, qui ea viderunt & audierunt, accepta referimus.*

7. Hucusque adducta, sua cum moderatione, & uti dicitur, cum grano salis intelligenda sunt & explicanda cum occurrere possit casus, in quibus, deficientibus Historicis contemporalibus, vel quasi contemporalibus, tot alia nihilominus adsit inconcussæ traditionis monumenta, ut locus esse possit rerum narratarum appositioni in lectionibus propriis pro aliquibus particularibus Ecclesiis, sed non pro Ecclesia universali, & aliquando etiam pro ipsa Ecclesia universali. Huc referri possunt quæ alibi dicta sunt, dum ageretur de fide Historicorum: & quamvis ex relatis in superiori capite septimo, dum sermo habitus est de concessione Officii pro civitate & diœcesi Pistoriensi in honorem Beatæ Mariæ Virginis humilitatis, & de concessione Officii pro civitate Dertusana in honorem Apparitionis Beatæ Mariæ Virginis una cum traditione Cinguli, plene colligi possit, quanta maturitate, & quali prudentia sacrorum rituum Congregatio processerit; non inutile tamen esse censemus alia hic addere exempla, quæ nedum eamdem præseferunt prudentiam, sed præterea viam aperire possunt cautæ concessioni lectionum propriarum, sive petitio fiat pro Ecclesiis particularibus, sive pro Ecclesia universali.

De Officio concesso pro civitate Mantuæ, aliisque locis in honorem Inventionis Sanguinis Jesu Christi.

8. Petente Carolo Magno Imperatore, S. Leo III. summus Pontifex Mantuam venit, ut inquireret de veritate famæ Sanguinis Christi reperti juxta hospitale hujus civitatis, ubi tellure refossa apparuit arca plumbea, quæ vasculum continebat hanc habens Inscriptionem: *Jesu Christi Sanguis*. In commentariis Pii II. *lib. 2. pag.* 105. *edit. Romanæ* hæc habentur: *Memoriæ proditum est per tempora Caroli Magni Sanguinem hic* (idest Mantuæ) *Domini nostri Salvatoris Jesu Christi miraculosum apparuisse, atque ad eum visendum Leonem II. Pontificem Maximum accessisse, qui rem recognoverit atque probaverit.* Eadem referuntur a Ven. Cardinali Baronio *ad annum Christi* 804. *num.* 1. ubi mentionem facit accessus Sancti Leonis (non II. uti legitur *in dictis commentariis* sed III.) ad urbem Mantuam, & recognitionis approbationisque Sanguinis Jesu Christi, ejus videlicet, qui ex ipsius latere fluxit tempore Passionis; subjicitque idem Cardinalis, totum id deduci ex diplomatibus Pontificiis, sed se ea non vidisse. Franciscus Quaresmius *lib. 3. tom. 1. pag.* 870. hæc habet: *Mantuæ in ecclesia S. Andreæ habetur nonnihil Sanguinis, qui fluxerit de latere Christi Salvatoris (non de latere Imaginis crucifixæ in Syria in Beryto civitate) eumque verum esse Domini Sanguinem, declaravit summus Pontifex Leo III. ante annos octingentes, ut notat Bellarminus.* Hippolytus Donesmondus *in historia Mantuana italice conscripta lib. 3. pag.* 203. refert, Sanctum Leonem IX. anno 1053. Mantuam advenisse, ut sacrum Christi Cruorem tunc repertum adoraret, nec eum potuisse Romam transferre, uti desiderabat, populo tunc in seditionem verso, sed particulam tantum secum detulisse, quam reposuit in basilica Lateranensi, Cononem autem Episcopum anno 1055. sanctissimam Reliquiam sub terra abdidisse intra fornices, & marmoreum altare; additque Historicus ipse, se hæc habuisse ex historia testis oculati, & rebus omnibus, cum gererentur, præsentis. At, cum Metensium annalium Scriptor, Regino, & alii annalium Scriptores testentur, Sanguinem Christi Mantuæ inventum fuisse sub Leone III. seu spongiam Sanguine Christi imbutam a Longino olim defossam; vel Donesmondus fallitur, vel dicendum est, Sanguinem post Leonem III. sub terra abditum fuisse, iterumque inventum sub Leone IX. sicut animadvertunt Continuatores Bollandiani *ad diem 19. Aprilis in commentario prævio ad vitam S. Leonis IX. num.* 23. & Pagi *in breviar. Romanor. Pontif. in eadem vita S. Leonis IX. tom. 2. num.* 40. Illustre quoque est pro Sanguine Mantuæ reperto testimonium Cardinalis Bellarmini *in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis ad annum* 340. *pag.* 66. ubi loquens de S. Athanasio, scribit, Mantuanam Ecclesiam de Sanguine Christi gloriari; *eumque verum esse Domini Sanguinem, declaratum fuisse a Leone III. ante annos octingentos: scribunt enim Historici plurimi, ut Annales antiqui Francorum, Ado Viennensis, Aimoinus, Regino, Abbas Urspergensis, & alii, Leonem Pontificem, Carolo Magno id petente, contulisse se Mantuam, ut de veritate Sanguinis Domini, miraculis multis ibi coruscantis, judicaret.* Bonamens Aliprandus antiquissimus est Scriptor rerum civitatis Mantuæ, uti censet Marius Equicola, qui chronicon Mantuanum ante ducentos & ultra annos nobis dedit. Bonamens Aliprandus mortuus est anno 1414. vel 1417. Insulsum & ridendum poema typis tradidit; unde locus ei non debetur inter Poetas, sed inter Historicos. Ludovicus Antonius Muratorius *in antiquitatibus Italicis medii ævi tom.* 5. edidit ejus opus, quod recte appellavit *Chronicon Mantuanum*, in cujus *lib. 1. cap.* 10. enarratur Sanctum Longinum Martyrem Mantuam detulisse Sanguinem Christi, & Mantuæ fuisse martyrio coronatum, de qua re infra habebitur sermo; & *lib. 2. cap.* 9. narratur inventio Sanguinis Christi, quem Longinus in viridario S. Andreæ sepeliverat.

9. Dubitant nonnulli, cum diplomata Pontificia, quibus sancitum dicitur, Sanguinem Mantuæ repertum fluxisse e corpore Christi, deficiant; dubitant, inquam, an prædictus Sanguis habendus sit pro vero Sanguine Christi, qui a corpore ejus manavit: cum enim ex Concilii Niceni secundi *actione quarta*, & ex Martyrologio Romano *ad diem 9. Novembris* habeatur, Beryti in Syria Salvatoris nostri Imaginem a Judæis crucifixam tam copiosum emisisse sanguinem, ut Orientales, & Occidentales Ecclesiæ ex eo ubertim acceperint, miraculum autem hoc contigerit sub Constantino & Irene, necnon referatur a Sigiberto in chronico *ad annum* 765. sicque præcesserit annis circiter quadraginta Mantuani Sanguinis inventionem; Sanguinem idcirco Mantuæ repertum, aliasque similes Sanguinis Reliquias putant esse sanguinis ab Imagine prædicta effusi, minime vero a corpore Christi. Sane *die 10. Novembris* in Religione Patrum Beatæ Mariæ Virginis de Mercede Redemptionis Captivorum celebratur festum mirifici Cruoris, qui Beryti ab Imagine Christi defluxit: cujus quoque mirifici Cruoris ampulla asservari dicitur Bononiæ in ecclesia Sancti Salvatoris Canonicorum Regularium Congregationis Rhenanæ, iisdem dono data ab Innocentio II. teste Signio *de Reliquiis & veneratione Sanctorum pag.* 152. Porro Ludovicus Andruzzius olim Græcæ eloquentiæ Professor in Bononiensi Academia, anno 1731. Romæ edidit librum, cui titulus *Statera Veritatis*, in cujus prima dissertatione cum aucto-

auctoritate S. Theodori Studitæ probare conatus fit, libellum *in Passione Imaginis Domini nostri Jesu Christi in Urbe Beryti* esse genuinum opus S. Athanasii (quod a Cardinali Baronio *in notis ad Martyrologium Romanum ad diem 9. Novembris* strenue negatur, quippe qui contendit, opus illud esse cujusdam Athanasii in Syria Episcopi): si Andruzzio standum esset, miraculum non ad octavum sæculum juxta Sigebertum, sed ad quartum referri deberet. Tertia die Maji celebratur Brugis commemoratio pretiosi Sanguinis collecti, cum Joseph & Nicodemus Christum de cruce deponebant; sed Joannes Molanus *in Natali Sanctorum Belgii ad dictam diem* ita loquitur: *Putant autem aliqui, esse tantum cruorem ex latere Domini de sancta Imagine, eo quod a Beato Athanasio scriptum sit, & in septima Synodo recitatum. Nec aliter existimandum est a veris Catholicis, præter id, quod scribitur a Nobis; quasi ex carne, & sanguine Christi aliquid possit in mundo inveniri, nisi illud quod in ara altaris per manus Sacerdotum quotidie spiritualiter efficitur.* Et concordat S. Thomas 3. *part. qu.* 54. *art.* 2. *ad tertium*, ubi ait, totum Sanguinem, qui de corpore Christi fluxerat, cum ad veritatem humanæ naturæ pertineret, in corpore Christi resurrexisse, eamdemque rationem esse de omnibus particulis ad integritatem humanæ naturæ pertinentibus; ita ut Sanguis ille, qui in quibusdam ecclesiis pro Reliquiis conservatur, non fluxerit de latere Christi, sed de quadam Imagine Christi percussa. Alii vero putant, Sanguinis Christi guttulas, quæ secundum se non pertinebant ad illius corporis integritatem, nec ei iterum in Resurrectione erant conjungendæ, in terris remansisse: licet enim Verbum fuerit hypostatice unitum illis partibus, quæ ad corporis Christi integritatem spectabant, & quæ cum ipso in Resurrectione denuo conjungi debebant, non fuit tamen semper unitum illis partibus, quæ non pertinebant ad corporis integritatem, & non erant cum ipso in Resurrectione conjungendæ; uti ad rem, de qua nunc agimus, pro Sanguine Christi Mantuæ reperto late prosequitur Cardinalis de Lugo *de Incarnat. disp.* 14. *sect.* 6, *num.* 41. & *seqq.* Extat etiam commentarius Angeli Roccæ Præfecti sacrarii Apostolici inter ejus opera Romæ typis impressa anno 1719. *pag.* 240. *tom.* 1. qui inscribitur *De Sanguine a Christo Domino in Resurrectione reassumpto*, in quo plura pro utraque opinione adducuntur. At Sanguinem Christi, qui colitur tum Mantuæ, tum in aliis civitatibus orbis Catholici, non esse sanguinem, qui fluxerit e corpore Christi, sed ex ejus Imagine Berytensi, latissime probat Pater Honoratus de Sancta Maria Carmelita Discalceatus *in suis animadversionibus ad regulas, & usum Criticæ Lugduni typis impressis anno* 1720. *tom.* 3. *lib.* 5. *dissert.* 5. *art.* 1. ubi pariter *art.* 2. dicit, idem judicium ferendum esse de Christi Lacrymis, quæ in nonnullis ecclesiis coluntur, & signanter de Lacryma Vindociensi, de qua extat celebris epistola Patris Mabillonii ad Episcopum Blesensem; contendit enim, eas non ab oculis Christi, sed ab ejus Imagine, quæ asservabatur in civitate Aurelianensi, fluxisse. In archivo secreto Vaticano extant litteræ Apostolicæ Nicolai Papæ V. in quibus Indulgentiam elargitur anno 1447. visitantibus ecclesiam Beatæ Mariæ de Sarzana, *in qua*, ut ait Pontifex, *etiam Sanguis Domini nostri Jesu Christi summa devotione a Christifidelibus veneratur*.

10. Verum, utcumque hæc sint, gravis urget difficultas desumpta ex ipsa historia Mantuana: cum enim in ea narretur, post inventum vasculum cum supra indicata Inscriptione *Jesu Christi Sanguis*, refossum fuisse corpus S. Longini, qui Christi latus in morte lancea percussit, quoniam hic Cæsareæ in Cappadocia martyrium subivit, difficile captu est, quomodo ejus ossa cum Sanguine Jesu Christi a Cæsarea in Cappadocia fuerint Mantuam translata. Bollandiani *ad diem* 14. *Maji in vita Sanctorum Longinorum Martyrum* §. 2. *num.* 11. hunc lapidem movent: *sed num.* 13. & 16. bene animadvertunt, nullum hinc præjudicium afferri debere cultui venerati Cruoris in civitate Mantuana. Undecumque enim vel a quocumque allatus, defossusque sit Mantuæ, omni manet honore & reverentia dignissimus: *Habeant Mantuani id quod solum addita lagenulæ inscriptio dicit, & facta de eo revelatio* (sermo est de revelatione facta Adalberto, de qua Hippolytus Donesmundus), *ac subsecuta divinitus miracula confirmarunt, Christi Sanguinem apud se esse; qualem, & unde, vel quando acceptum, patienter ferant ignorari, donec visum Deo fuerit revelare; cui præ curiosæ indaginis hæsitantia placet Fides obsequiosa simplicitas.* In Martyrologio Romano idibus Martii hæc habentur: *Cæsareæ in Cappadocia passio Sancti Longini militis, qui latus Domini lancea perforasse perhibetur*; & eodem modo scriptum est in Martyrologio Usuardi, & Rabani. Cardinalis autem Baronius *ad annum* 34. *num.* 132. putat, Centurionem illum, qui præcipue admiratus, quod Jesus voce magna clamans expirasset, ejus Divinitatem confessus est, Longini nomen habuisse, nec Longinum fuisse militem illum, qui lancea latus Domini aperuit, quemque non ex Equitum, sed ex Peditum cohorte fuisse ostendere conantur Sagittarius *dissertat. de Lancea cap.* 2. *tom.* 9. *Criticorum sacrorum pag.* 383. & Augustinus Calmet *in Joannem cap.* 19. Alii volunt, militem fuisse communiter appellatum Longinum, & lanceæ nomen, qua confossum est Christi latus, in nomen militis translatum fuisse: super qua re inter Patrem Hyacinthum Serry primarium Theologum Patavinum, & Antonium Sandinum Custodem bibliothecæ Seminarii Patavini disputatio orta est, ut ex Scriptis Patavii typis impressis anno 1734. & anno 1735. desumi potest. Supra diximus factum fuisse a sacra Congregatione concessionem Officii pro civitate Mantuana, aliisque locis in honorem Inventionis Sanguinis Christi. Advertenda autem est ejusdem sacræ Congregationis prudentia, cum in Officio concesso Antiphonæ sint propriæ, secundi Nocturni lectiones sint desumptæ ex sermone S. Cypriani, in Oratione fiat commemoratio Inventionis pretiosi Sanguinis; sed, quod attinet vel ad corpus S. Longini Martyris, vel ad controversiam, utrum Sanguis ille vere manaverit a corpore Christi, vel ab Imagine, nullum fiat in Officio verbum.

De concessione Officii Translationis almæ Domus Lauretanæ.

11. De concessione hujus Officii in superioribus tractatum est. Nunc autem pro re de qua nunc agitur, operæ pretium est adnotare, secundas lectiones Officii proprii desumptas esse ex sermone S. Bernardi, & in fine sextæ lectionis hæc addita fuisse verba: *Ipsius autem Virginis natalis Domus, Divinis mysteriis consecrata, Angelorum ministerio ab Infidelium potestate in Dalmatiam prius, deinde in agrum Lauretanum Picenæ provinciæ translata fuit, sedente Sancto Cælestino V. Eamdemque ipsam esse, in qua Verbum caro factum est & habitavit in nobis, tum Pontificiis diplomatibus, & celeberrima totius orbis veneratione, tum continua miraculorum virtute & cælestium beneficiorum gratia comprobatur. Quibus permotus Innocentius XII. quo ferventius erga Matris amantissimæ cultum Fidelium memoria excitaretur, ejusdem sanctæ Domus Translationem, anniversaria solemnitate in tota Piceni provincia veneratam, Missa etiam & Officio proprio celebrari præcepit.* Ex quibus profecto verbis sextæ lectionis modo relatis clare inferri potest, quo fundamento & qua prudentia sacrorum rituum Congregatio se gesserit in consilio, quod summo Pontifici præstitit pro earum approbatione. Ratio scilicet in eis habetur Pontificiorum diplomatum, quibus asseritur, Ædem Lauretanam eam esse, in qua Beata Virgo nata est, & in qua ab Angelo salutata Salvatorem mundi de Spiritu Sancto concepit: idque constat ex litteris Apostolicis Pauli II. datis anno 1471. ex Apostolicis litteris Julii II. datis anno 1507. ex Apostolicis litteris Leonis X. datis anno 1519. ex Apostolicis litteris Pauli III. datis anno 1535. ex Apostolicis litteris Pauli IV. datis anno 1565. aliisque omissis, ex Constitutione demum Sixti V. 24. §. 4. *Bullarii tom.* 2. Quod autem attinet ad celeberrimam totius orbis venerationem, & continuam miraculorum virtutem, notissima res est, nulla indigens probatione.

12. Historiæ Ecclesiasticæ parens Cardinalis Baronius *ad ann. Domini* 9. §. 1. sic de Domo Lauretana loquitur: *Porro Domus illa, in qua de Verbi Incarnatione Sanctissima Virgo caleste accepit nuntium, adhuc magno miraculo non tantum integra perseverat, sed Angelorum ministerio ab Infidelium manibus vindicata, in Dalmatiam primum, inde in Italiam translata est in agrum Lauretanum Piceni provinciæ: quod perinsigne ac nobilissimum vetustatis monumentum totius Christianus catholicus orbis veneratur ac colit. Nec est quod quis de re gesta dubitet, qui memoriam repetat, illic dictum esse ab Angelo, non esse impossibile apud Deum omne verbum. Fidei Christianæ esse prædixit Christus, ut & montes Christianorum imperio e loco in locum transferrentur. Præstiterunt hoc complures Sancti, & inter alios Gregorius ille Magnus, cognomento Taumaturgus. Complura enim id generis certa Auctorum fide reperiuntur miracula edita. Sed in his modo non immorandum. Qui Nazareth inviserunt, ejusdem Domus situm eadem omnino mensura signatum inspexerunt,*

accolis,

accolis, quod factum est, fideliter attestantibus. Sed hæc obiter; neque enim est in animo rei gestæ historiam egregie testatam hic enarrare. Agemus de ea suo tempore quo facta scribitur. Interim his fruere, lector, quæ venerandus Pater Petrus Canisius, cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias, non minus pie quam ornate atque erudite suo more conscripsit.

13. Canisius ergo ante Cardinalem Baronium de Æde Lauretana conscripsit, in opere videlicet *de Sancta Maria Deipara lib. 1. cap.* 25. sed memoratus Cardinalis non potuit promissum adimplere, agendi videlicet de beata Æde Lauretana, cum ad res gestas anno 1294. opus ejus non pervenerit, quo anno almæ Domus translatio contigit: Quod tamen ab ipso præstari non potuit, abunde præstitum est ab ejus continuatore Raynaldo, a Tursellino, a Turriano, a Rutilio Benzonio, ab Hieronymo Angelita, a Ludovico Centoflorino, a Theophilo Raynaudo *oper. tom.* 8. *in Antemurali adversus sorria ingenia pag.* 144. *& seqq.* a Petrasancta *tom.* 3. *miraculorum perpetuorum Ecclesiæ Catholicæ c.* 3. & omissis aliis, recenter a Patre Honorato de Sancta Maria *in suis animadversionibus ad regulas & usum Criticæ tom.* 2. *lib.* 3. *dissert.* 1. *art.* 2. quorum omnium etiam mentio habetur in novissima historia Familiæ sacræ ex antiquis monumentis desumpta ab Antonio Sendico Custode bibliothecæ Seminarii Patavini *pag.* 5.

14. Sane nonnulli reputantes, non posse mirificam translationem Domus, in qua Virgo fuit ab Angelo salutata, & Salvatorem de Spiritu Sancto concepit, impugnari obtentu defectus Auctorum contemporalium eamdem translationem testantium, faventibus scilicet translationi ipsi tot aliis monumentis, tot aliis gravissimis Scriptoribus licet subsequentis ætatis, traditione in diplomatibus Pontificiis approbata, communi universi orbis Catholici consensu continuataque evidentium miraculorum fama, probare conati sunt, sacram illam Ædem longe ante Translationem fuisse dirutam. Referunt quippe Scriptores sæculi septimi & octavi, & ecclesiam fuisse ædificatam in loco, in quo erat prædicta Domus; uti colligitur ex Adamanno Monacho (*in sæc. III. Benedictin. part.* 2. *pag.* 516.) qui scripsit de locis sanctis Palæstinæ quidquid intellexerat ab Arculpho Episcopo, qui eos visitaverat: *Altera vero ecclesia in eo fabricata habetur loco, ubi illa fuerat Domus constructa, in qua Gabriel Archangelus ad Beatam Mariam ingressus, ibidem eadem hora solam est locutus inventam:* ex Willebaldo Episcopo, qui ipse quoque, peregrinando, Locos sanctos Palæstinæ lustraverat, & cujus opus typis impressum est in Actis Sanctorum Ordinis Sancti Benedicti *tom.* 4. *pag.* 374. *Ambulabat in illum locum, ubi Gabriel primum venit ad Sanctam Mariam dicens*, ave gratia plena, *& reliqua. Ibi est nunc ecclesia; & ille vicus, in quo est ecclesia, est Nazareth. Illam ecclesiam Christiani homines sæpe comparabant a Paganis, quando illam volebant destruere:* & demum ex epistola Urbani IV. scripta S. Ludovico Regi Franciæ, ubi ut eum excitaret ad Terræ sanctæ defensionem, inter cetera quæ affert in eadem epistola relata apud Raynaldum *ad annum* 1263. *num.* 7. hæc habet: *Quia idem profanus hostis radicati profecutor odii, quod contra Christianum nomen & cultum de iniqua editus radice conceperat, dolos præparans, iniquitatem pariens, sic in venerandam ecclesiam Nazarenam, infra cujus ambitum Virgo Virginum salutata per Angelum, de Spiritu Sancto concepit, & ipsius Partus Angelico extitit prænuntiatus afflatu, manus non solum occupatrices, sed etiam destructrices injecerit, quod ipsam per sacrilegos & nefandos iniquitatis suæ ministros desævicus redegit ad solum, ejusdem structura nobili omnino destructa.*

15. Verumtamen hæc & similia antecedentem non probant destructionem sacræ Ædis subinde in Dalmatiam, & deinde ad Marchiam mirabiliter translatæ. Joannes etenim Phocas, qui juxta Græcos anno 1185. & juxta Latinos anno 1193. Terram sanctam descripsit (cujus opus a Bartoldo Nihusio publicatum ætate, ut ita dicam, nostra, & latinitate donatum est e Leone Allatio *in Symmictis pag.* 22.) & ideo longe post seculum septimum & octavum, testatur conservationem & statum sacræ ædiculæ sequentibus verbis: *Eo in loco, in quo Annunciatio facta, est ex nigro lapide Crux candido marmore incisa, & super eam altare, & a dextera altaris pusilla ædicula, in qua semper Virgo Deipara se continebat.* Porro admittamus etiam, ecclesiam fuisse ædificatam in loco, ubi erat domus, in qua Virgo ab Angelo salutata Christum Dominum de Spiritu Sancto concepit; admittamus etiam, ecclesiam prædictam subsequentibus temporibus fuisse a Barbaris irruentibus solo æquatam: hinc tamen inferri nequit, non extitisse ædem sacram ante ejus translationem, cum hæc inter se minime pugnent, ædificatio videlicet ecclesiæ in loco, in quo domus erat Beatissimæ Virginis, ejus subsecuta destructio, & conservatio partis domus, sive cubiculi, in quo Virgo degebat, & in quo salutationem Angelicam excepit; quodque ope Angelorum (uti supra dictum est) translatum fuit ad locum, ubi nunc reperitur, sicuti notat Raynaldus post ponderata verba epistolæ Urbani IV. *ad annum* 1263. *num.* 7. Quæ res facilius deprehendi poterit, si animadvertatur, parentes Beatissimæ Virginis non fuisse quidem amplissimis facultatibus instructos, quemadmodum nonnulli Recentiores sibi fingunt, sed neque fuisse adeo egenos, ut inter infimæ sortis homunciones essent numerandi, sicuti quidam Sectarii audent asserere, quos strenue redarguit Canisius *lib.* 1. *de Deipara cap.* 4. & late prosequitur Theophilus Raynaudus *operum tom.* 7. *in diptychis Marianis num.* 8. *pag.* 19. Eo in loco Canisius affert auctoritatem Eusebii sive Emisseni, sive alius, referentis, nobilissimos parentes Mariam filiam heredem instituisse, quæ, cum nullos fratres haberet, in bona parentum unica successit: affert Nicephorum dicentem Joseph & Mariam in Nazareth non domicilium modo, sed & substantiam & possessionem propriam habuisse, & apud Bethlehemitas æque ac apud Nazarenos proventum aliquem nactos fuisse, & ideo utrobique habitasse. Profecto hæc omnia turpem excludunt egestatem, nec paupertati adversantur. In quo proinde rerum statu verisimile admodum est, eos domum habuisse suæ conditioni aptam, partemque ejus, dirutis partibus aliis, mirabiliter peristitisse, & potuisse ab Angelis transferri; sicuti Papebrochius *in responsione ad Patrem Sebastianum a Sancto Paulo Antverpiæ edita anno* 1697. & signanter *in responsione ad art.* 25. *num.* 316. *pag.* 522. argumentatur: *Erat quidem locus ille, in quo, annuntiante Angelo, Dei Filium Virgo concepit, parvus & humilis, qualis hodiedum Laureti conspicitur illuc translata ædicula ab Angelis. Sed quis hanc totam Josephi domum fuisse dixerit, in qua & suam ille officinam habuerit, & cubiculum a Virginis, Ancillaque cubiculis diversum, & culinam, & cetera necessaria omnia? Quantoque & decori & rationi verosimilius cogitabimus illam quasi appendicem majoris domus, sive (ut vulgo loquimur) ædes domus posteriores, ubi (more gentis solitæ mulierum habitationem seorsim habere) Virgo degeret orationi, contemplationi, ac muliebri operi vacans procul a strepitu Officinæ, & concurrentis illuc multitudinis, prandiumque ac cœnam Josepho & Filio præpararet?* Mentio scilicet ibi fit habitationis mulierum separatæ ab habitatione virorum: quod procul dubio moribus Hebræorum consonum erat, cum tentoria Saræ, Rachelis, & Liæ essent distincta a tentoriis Abraham, Isaac, & Jacob; Salomon autem ædes ædificaverit uxori suæ filiæ Regis Ægypti: quod argumentum late prosequitur Calmet in sua dissertatione *de priscis ædibus Hebræorum*. Certum est autem, Mariam Virginem Josepho sponsam fuisse, cum ad eam Angelus missus est: *Missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph*: habetur Lucæ *cap.* 1. *v.* 26. Disputetur solummodo inter sacræ Scripturæ Interpretes, utrum tunc Beatissima Virgo fuerit tantum sponsa, an etiam nupta S. Joseph. Sponsam tantum fuisse putavit Baronius *in Apparatu* §. 53. Nuptam vero censent Cornelius a Lapide *in Matthæum cap.* 1. & Jansenius *in eumdem locum*, existimantes, Evangelistas usos esse vocabulo *desponsata*, ut ostenderent, eam per matrimonium virginem esse non desiisse. Quæruot etiam iidem Interpretes, utrum fuerit ab Angelo salutata in paterna domo, an in domo Joseph. Sed receptior opinio est, eam in domo Joseph fuisse salutatam, cum, juxta morem Hebræorum, non modo nuptæ, sed etiam sponsæ in sponsorum domibus habitarent, uti perspicue docuerunt S. Joannes Chrysostomus *in Matthæum homil.* 4. & S. Bernardus *homil.* 2. *super Missus est*, quibus adhæret S. Thomas 3. *par. quæst.* 29. *art.* 2. *ad tertium*. Verum, sive Beatissima Virgo, cum fuit ab Angelo salutata, fuerit sponsa, sive uxor, sive habitaverit in domo paterna, sive in Domo S. Joseph, semper subsistunt ea, quæ superius dicta sunt de parte domus, seu de cubiculo ab aliis ædibus separato, ubi sola habitaret. Quare S. Ambrosius *in Lucam cap.* 1. *col.* 284. *oper. tom.* 1. inquit: *Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, solus Angelus reperiret; sola sine teste, ne quo degeneri depravaretur affatu, ab Angelo salutatur*: subjicitque S. Bernardus *homil.* 3. *super Missus est* (*col.* 750. *ope-*

rum

rum vol. 1.): *Quo ingressus ad eam? Puto in secretarium pudici cubiculi, ubi illa fortassis, clauso super se ostio, orabat Patrem suum in abscondito.*

16. Tursellinus *in Lauretana historia* auctoritate utitur Blondi, Baptistæ Mantuani, & Leandri Alberti, ut ab impactis calumniis sacram vindicet Ædem. Flavius Blondus, qui fuit ab epistolis Eugenii IV. famam duntaxat, & religionem Domus Lauretanæ extollit. Mantuanus utitur verbis (*apud Tursellinum lib. 2. cap. 6.*) non universam Ædem, sed cubiculum indicantibus: *Historia igitur in tabella continebatur ejusmodi: Templum Beatæ Dei Genitricis Lauretanæ quondam ipsius Virginis cubiculum fuit, in quo nata, nutrita, ab Angelo Gabriele salutata, & Spiritu Sancto fuit obumbrata.* De cubiculo pariter, non de Domo loquitur Leander Albertus (*ap. eumdem Tursellin. lib. 2. cap. 28.*): *Enimvero me vires deficiunt conantem dicere de sanctissimo illo religiosissimoque cubiculo, ubi nata, ubi educata est cœli Regina, semper Virgo, ac Dei parens Maria, eademque miserorum mortalium ad Filium suum Patrona, ubi Archangeli Gabrielis nuncio Dei mater effecta appellataque est.* Joannes etiam Episcopus Cabillonensis, Scriptor *anni* 1450. qui opus composuit, cui titulus *Topographia Sanctorum*, typis editum post Martyrologium Francisci Maurolici; quod quidem opus a Tursellino visum non fuit, in verbo *Recanatum* hæc habet: *Hic est Ædes Sancta Mariæ de Loreto, quæ fuit camera civitatis Nazareth, in qua ipsa Beata Virgo ab Angelo fuit salutata, huc usque ab Angelis transportata.* Porro verba *Cubiculum*, *Camera*, non universam domum, sed partem domus designant: & quatenus nomine cubiculi & cameræ integra ædes esset intelligenda, ob id tamen vis argumenti non cessaret, cum, ex alibi dicendis, in hac materia sæpe totum pro parte sumatur. Exemplo sit Columna marmorea, cui Christus alligatus flagellis cæsus fuit. Ea Hierosolymis fuit usque ad annum 1223. quo tempore Romam translata est, sedente Honorio III. a Joanne Cardinali Columna Apostolico ad Orientales Legato, & posita in æde S. Praxedis ad Exquilias. Columna ea passim appellatur, & hoc nomine pariter insignitur in marmore indice translationis. De ea loquitur S. Hieronymus *epist. 108. col. 691. tom. 1.* ubi de Paula sacra loca Hierosolymis perlustrante: *Ostendebatur illi Columna ecclesiæ porticum sustinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus ducitur, & flagellatur.* Horum itaque verborum causa nonnulli putant, columnam Romanam esse dumtaxat partem columnæ, de qua loquitur S. Hieronymus, basim scilicet, aut capitulum. Alii integram dicunt, quod esset columna porticus inferioris, quæ humiliori columna poterat sustentari. Legi potest *disp. 21. de flagell. Christi columna* apud Franciscum Collium *lib. 3. de Sanguine Christi.* Signum autem hoc est, totum pro parte usurpari; ideoque etiam nomine domus, aut ædis, partem ejus, seu cubiculum commode intelligi posse.

De concessione Officii & Missæ in honorem Beatæ Virginis de Pilar.

17. In ecclesia Cæsaraugustana celebrabatur Officium, ut moris est, in honorem dedicationis ipsius. Supplicatum est pro concessione propriarum lectionum secundi Nocturni, & in lectionibus exhibitis referebatur, Beatissimam Virginem adhuc viventem apparuisse supra quamdam columnam marmoream S. Jacobo Majori in Hispaniam profecto, eique imperasse, ut in sui honorem ibi ecclesiam ædificaret, prout factum esse dicebatur. Producebatur antiqua scriptura ex pergamena charta, quæ dicebatur quingentorum saltem annorum, & in ea erant hæc verba, quæ ferebantur prolata a Beatissima Virgine: *Ecce Jacobe fili, locus signatus, meoque honori deputatus, in quo in mei memoriam tui industria mea ecclesia construatur.* Centum & septuaginta octo Scriptores historici afferebantur prædictam apparitionem testantes, necnon diplomata Pontificia Callisti III. Clementis VII. & Pauli IV. hanc ipsam apparitionem referentia. Itaque in meis animadversionibus ratione Officii exaratis professus sum, me nolle adventum S. Jacobi Apostoli, filii Zebedæi, & *Majoris* appellati, in Hispanias, ejusque in dictis regionibus prædicationem impugnare; quamvis scirem, id magnopere ad rem meam facere, & maximam difficultatem ingerere posse adversus petitionem memoratarum propriarum lectionum. Non ignorabam quippe dissidium in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. inter Archiepiscopos Compostellanum, & Toletanum, in quo, extollente Compostellano suam Ecclesiam supra omnes Ecclesias Hispaniarum, tum quia in ea erat corpus S. Jacobi, tum quia S. Jacobus in Hispaniis prædicaverat Evangelium, Rodericus Ximenius Archiepiscopus Toletanus, insignis rerum Hispanicarum Scriptor, ore omnium prædicatus, absolute & coram omnibus negavit Apostolum prædictum in Hispanias ingressum fuisse; asseruitque, id tantum se accepisse a quibusdam feminis religiosis, ita ut indignum reputaverit eis adhibere fidem, ideoque nullam de eo adventu mentionem facere voluerit in ea, quam conscripsit, historia; uti narrat Garzias Loaisa *in collect. Concil. Hispan. in Decreto Gundemari*, & late prosequitur Baillet *in vitis Sanctorum tom. 2. magnæ editionis, in vita S. Jacobi Majoris ad diem 25. Julii.* Sciebam præterea Cardinalem Baronium *in notis ad Martyrologium Romanum* non rejecisse adventum S. Jacobi in Hispanias; sed *tom. 9. annal. ad ann. 816. num. 49.* de eo dubitare cœpisse, perlecto memorato dissidio inter Antistites Compostellanum, & Toletanum; ejusque prædicationem in Hispaniis, quæ antea in Breviario Romano, a tempore saltem S. Pii V. fuerat absolute exposita, sub Pontificatu Clementis VIII. tantum ad traditionem Hispaniarum fuisse coercitam. Sed illud quoque adverti, controversiam tempore Urbani Papæ VIII. fuisse plene in Urbe discussam, & antiquam narrationem, quæ tempore Clementis VIII. fuerat a Breviario Romano detracta, fuisse iterum in idem insertam, atque ideo legi quolibet anno die festo S. Jacobi: *Mox in Hispaniam profectus, ibi aliquos ad Christum convertit, ex quorum numero septem postea Episcopi a Beato Petro ordinati in Hispaniam primi directi sunt*; ut testantur Macedo in sua diatriba *de adventu Sancti Jacobi in Hispaniam cap. 10. §. 3. pag. 70.* Marchio Mondexarensis in libro, cui titulus, *De prædicatione S. Jacobi in Hispania*, Cardinalis de Aguirre *in collect. max. Concilior. Hispaniæ tom. 1. dissert. 9. pag. 137. §. 15.* expositamque concertationem inter Archiepiscopos Compostellanum, & Toletanum haberi posse tanquam suppositiam, juxta eumdem Cardinalem de Aguirre *loco citato pag. 138.* tot momenta denique pro Sancti Jacobi apud Hispanos prædicatione pugnare, ut, si Cardinalis Baronius ea vidisset, verisimile admodum sit, eum non fuisse sententiam mutaturum, teste Spondano ejus Epitomatore *ad ann. 44. sub num. 4.* quin immo, aliquot per eumdem Cardinalem visis & expensis monumentis amore veritatis ad pristinam ipsum rediisse sententiam, teste Didaco del Castillo, qui tempore Clementis VIII. Romam advenit, ut obtineret revocationem mutationis factæ in Breviario Romano, in præfatione ad lectorem sui operis Hispano sermone exarati pro defensione adventus S. Jacobi in Hispaniam. Itaque necessarium existimavit ab oppositione abstinere.

18. Posito ergo adventu S. Jacobi in Hispaniam, ejusque prædicatione in eis regionibus, pro qua strenue pugnant etiam Bollandiani *tom. 6. Julii* post prædictas meas animadversiones editu, necnon Cajetanus Cennius *in codice veterum canonum Ecclesiæ Hispaniæ tom. 1. edit. Rom. anni 1739. pag. 34. num. 13. & seqq.* dixi, admodum improbabile esse, ut Beatæ Virgini adhuc viventi S. Jacobus erexerit ecclesiam, idque fecerit, ipsa jubente, jubente videlicet Deipara tam insigniter humili, ut propterea ad summam dignitatem præ omnibus creaturis electa fuerit, quemadmodum argumentatur Natalis Alexander *par. 1. sæcul. 1. dissertat. 4.* Ne vero uti viderer sola auctoritate Auctoris Galli, & proscripti, addidi, Cardinalem de Aguirre Auctorem Hispanum, & maxime probatum, strenue quidem pugnare pro adventu S. Jacobi in Hispaniam, sed de apparitione Beatæ Mariæ Virginis de Pilar *tom. 1. Concilior. Hispan. pag. 153. §. 97.* hæc scripsisse: *Quod vero aliqui ajunt, Deiparam Divo Jacobo jussisse, ut Oratorium in ipsius honorem ædificaret, videtur a non multo tempore introductum sine fundamento apud Antiquos, & a veritate alienum. Quis enim facile credat, Deiparam tam insigniter humilem, ut propterea ad summam eam dignitatem præ omnibus creaturis evecta fuerit, exegisse eum cultum omnibus mortalibus insolitum a Jacobo? Nec satis occurres, si dicas, illam non proprio nutu, sed Dei monitu & inspiratione jussisse, ut is honor sibi ab Apostolo, & aliis Christianis intra mortalem vitam impenderetur: quamvis enim id sit possibile absolute, videtur incongruum modestissimæ atque humillimæ Virgini. Quare non est putandus id ipsi inspirasse Deus, sed dumtaxat Jacobo, qui absque ulla cenodoxiæ umbra aut præsumptionis specie potuit Dei Matrem novum Orbis prodigium novo eo cultu & mortalibus insolito venerari.* Quod autem attinet ad diplomata Pontificia, apparitionem dixi in illis enarratam occasione concessionis Indulgentiarum, & confirmationis privilegio-

rum, non tamen idcireo approbatam dici posse; cum aliud sit historiæ probatio, aliud usurpatio, & Pontifices aliquando utantur receptis opinionibus, sententiis, rebusque vulgatis, ut aliquid suadeant, nec tamen quæcumque in hunc usum intulerint, ea continuo Sedis Apostolicæ judicio probasse dicendi sint, teste Melchiore Cano *de locis theologicis lib.* 11. *cap.* 5.

19. Facta harum animadversionum communicatione cum Postulatoribus, congruæ ab ipsis suppeditatæ sunt responsiones, quarum nonnullæ petitæ fuerunt ab inconcussa traditione tot documentis comprobata, nonnullæ ex generali assertione Cardinalis Baronii *in not. ad Martyrol. Rom. die 9. Octobris*, ubi, qua solet, gravitate & moderatione advertit, non esse detrahendam fidem antiquis monumentis, propterea quod in eis aliqua refertur circumstantia a vero, seu a verisimilitudine aliena: *Si ob unum errorem vel alterum in vitis Sanctorum inventum, cetera quæ remanent, fide carere dixerimus, profecto omnes fere Sanctorum vitas in maximum discrimen inducimus, cum pene in omnibus aliquid notari possit, quod corrigendum videatur; sitque canonicarum tantummodo Scripturarum singularis prærogativa, ut in eis cuncta vera, inconcussa, certaque enarrentur.* Professi sunt, se non asserere, rem in diplomatibus Pontificiis fuisse definitam; sed traditioni auctoritatis pondus & probabilitatis accessisse ex eo, quod apparitio in illis inserta fuerit. Tandem novas lectiones exhibuerunt desumptas *ex sermone sexto* Sancti Bernardi Abbatis *de ecclesiæ dedicatione*: & in fine lectionis sextæ verba hæc ad apparitionem pertinentia legebantur: *Ut enim pia & antiqua traditio habet, cum Jacobus Apostolus, Major nuncupatus, Divino consilio in Hispaniam appulisset, & aliquando Cæsaraugustæ substitisset, ibi a Beatissima Virgine Maria insigni beneficio dignatus est: ipsi namque cum aliquot Discipulis noctu ad Iberi fluminis ripam oranti Deipara adhuc in humanis agens apparuit, eique injunxit, ut sacellum extrueret. Quare nihil cunctatus Apostolus, Discipulis opem ferentibus, ædiculam Deo in ejusdem Virginis honorem dedicavit.* Facta est autem lectionum approbatio, & concessio Officii cum illis.

20. In Officii hujus concessione elucent pietas & prudentia Congregationis sacrorum rituum: pietas quidem, cum non improbaverit traditionem in Hispaniis receptam; prudentia vero, cum narrationem sic temperaverit, ut ecclesiæ ædificationem Beatissimæ Virgini, ecclesiæ autem dedicationem in ejus honorem, non ipsi Beatissimæ Virgini, sed potius S. Jacobo adscripserit. Dum in primo libro hujus Operis ageretur de quæstione, an aliquis adhuc vivens, virtutibus & miraculis clarus, possit inter Sanctos referri, negantem amplexi sumus sententiam; excitataque difficultate de templis in honorem Beatissimæ Virginis Mariæ adhuc viventis erectis, ad hunc locum lectorem remisimus. Quocirca, quatenus promissa responsio exigatur, dicimus, narrationem dedicationis hujus & aliorum templorum in honorem Virginis adhuc viventis non esse ab Ecclesia definitam, sed permissam tamquam probabilibus fundamentis innixam, pietati consonam; ideoque in diplomate Callisti III. narrationi præmittuntur hæc verba: *Cum, sicut accepimus*; & in eo Clementis VII. adduntur hæc: *Ut pie creditur, & illic affirmatur*: nec ab ea narratione argumentum desumi posse pro Canonizatione alius cujuscumque adhuc viventis, uti recte advertit Cardinalis de Aguirre *cit. dissert. 9. excurs. 7. num. 79. Nemini incredibile confendum est, quod non multis post Christi obitum annis vel Jacobus, vel quispiam alius Apostolorum dicaret Deiparæ Virgini adhuc viventi Templum, vel Oratorium aliquod .... Nulla in eo repugnantia apparet, cum dignitas propemodum infinita Deiparæ, & sanctitas incomparabilis supra omnes Electos, & puritas, qua nulla major sub Deo potest intelligi, ut loquitur Sanctus Anselmus, exigant quasi jure suo specialem aliquem cultum nulli alteri mortalium concessum. Et id certe putandum non est accidisse, nisi ex speciali ordinatione Dei volentis ac jubentis, ut Matri suæ singulariter inter omnes mortales id obsequium impenderetur .... Proindeque nemo prudenter respuere potest veluti indecentem, aut rationi adversum, honorem ejusmodi singularem Deiparæ a Jacobo Apostolo præstitum, utpote satis conscio ejus summæ dignitatis, juxta quam nec primam similem visa est, nec habere sequentem, uti Ecclesia accinit, & præterea divinitus monito ad id agendum.*

De Officio in honorem Sanctissimæ Virginis Rosarii.

21. Notæ sunt contentiones de institutione Rosarii Beatissimæ Virginis. Nonnulli id coætaneum faciunt Ecclesiæ: nonnulli ejus institutionem referunt ad Apostolos, & signanter ad Sanctum Bartholomæum, quemadmodum videri potest apud Beatum Alanum de Rupe in opere *de Psalterio Christi ac Mariæ pag.* 8. olim confecto a Joanne Andrea Coppestin, a mendis autem expurgato a Dominico Riera: Aliqui animadvertentes, desumi ex Hermia Sozomeno *libro 6. historiæ Ecclesiasticæ cap.* 29. & ex Palladio *in historia Lausiaca cap.* 23. quod antiquissimi eremi Patres preces usurpabant per calculos numeratas, & quod ejusdem piæ consuetudinis per subsequentia sæcula continuatæ monumenta extant sæculi XII. Guillelmi videlicet Malmesburiensis Monachi, & alia apud Surium *in historiis Sanctorum tom. 2. ad diem 7. Aprilis*, & apud Vincentium Bellovacensem *in speculo historiarum lib.* 30. *cap.* 24. primordia Rosarii antiquissimis eremi Patribus attribuunt: alii demum sunt, qui auctorem Rosarii faciunt S. Benedictum, alii venerabilem Bedam, alii Petrum Eremitam civem Ambianensem, alii denique Ven. Fratrem Alanum de Rupe Ordinis Prædicatorum. At, cum Rosarium componatur ex centum & quinquaginta Salutationibus Angelicis ad numerum Davidici Psalterii repetitis, & Oratione Dominica ad quamlibet decimam Salutationem Angelicam cum certis meditationibus totam Domini nostri Jesu Christi vitam demonstrantibus interposita, unusquisque satis dignoscere poterit, nullam ex allatis opinionibus esse recipiendam. Prætermissis etenim illis, quæ mole sua ruunt, documenta Sozomeni, & Palladii, & alia quævis temporum subsequentium, usum quidem probant Orationum repetitarum, & etiam per calculos numeratarum, sed Rosarii modo expositi usum non ostendunt. Porro tempore S. Benedicti, & Ven. Bedæ Salutatio Angelica, seu Oratio, quæ dicitur *Ave Maria*, minime in more erat, cum Odo Parisiensis Episcopus anno 1196. inter primos fuerit, qui Statutum edidit, Salutationem Angelicam addens Orationi Dominicæ, & Symbolo: *Exhortentur populum sæpe Presbyteri ad dicendam Orationem Dominicam, & Credo in Deum, & Salutationem Beatæ Virginis*: quod efficit, ut institutio Rosarii abscribi non possit S. Benedicto, aut Ven. Bedæ, veluti ingenue admittit Joannes Mabillonius Monachus Benedictinus *in præfat. ad seculum V. num.* 125. & concordant ex Dominicana familia Natalis Alexander *in histor. Ecclesiast. seculi XIII. & XIV. art. 5. num.* 1. & Graveson *in histor. Eccles. tom. 5. pag.* 523. Pariter, quod dicitur de Petro Eremita cive Ambianensi, satis apto haud innititur testimonio, cum id sit ex Polydoro Virgilio *lib.* 5. *de Inventoribus rerum cap.* 9. Sed alii Historici contendant inter se, quis fuerit ille Petrus, asserentibus nonnullis, fuisse Monachum Benedictinum, aliis autem, fuisse celebrem Eremitam sacri belli tubicinem tempore Urbani II. quemadmodum legi potest apud Theophilum Raynaudum *tom. 7. in diptychis Marianis* 231. Labente sæculo XII. Herimannus libellum scripsit *de restauratione cœnobii S. Martini Tornacensis* editum a Dacherio *tom.* 12. *spicilegii pag.* 414. & 415. in quo narrat, secundam constructionem Lesciensis in Hannonia monasterii factam fuisse a Theodorico & Ada ejus conjuge, & quemdam Eremitam in proxima silva visionem habuisse de Theodorico ad Dei judicium vocato, quod in bello contra Comitem Balduinum nonnulla combusserat monasteria. Cumque Herimannus ipse præterea narret, Beatissimam Virginem pro eo intercessisse, fusis ad eam ab Ada precibus, recitata videlicet Angelica Salutatione singulis diebus sexagies; usumque hunc pium ad aliorum notitiam delatum Gosceugino Adæ filio adeo placuisse, ut non tantum quotidie easdem Salutationes repeteret, sed militibus etiam suis, eas ut dicerent, suaderet: probabile admodum idcirco est, Eremitam hunc fuisse a Polidoro confusum cum Petro Eremita, & expositam Adæ devotionem in Rosarium fuisse detortam; uti adnotavit citatus Mabillonius *loc. cit. num.* 127. Denique Ven. Frater Alanus de Rupe Ordinis Prædicatorum haberi nequit Institutor, sed dumtaxat Restitutor Rosarii prius instituti, deinde intermissi, teste Joanne Trithemio Ordinis D. Benedicti Monacho & Scriptore eruditissimo *in catalogo virorum illustrium edit. Francofurt. pag.* 164. *in verb. Alanus*, cui adhæret Navarrus *in miscellaneis de oratione pag.* 793. Quod & colligitur ex *cap.* 8. *citati Operis* ipsius Alani de Rupe *de Psalterio Christi ac Mariæ*, ubi cum totus fuerit in probanda antiquitate Rosarii, caput idem absolvit his verbis: *Quibus ex omnibus de plano liquet, quod docere, vel prædicare Psalterium Virginis Mariæ minime de ulla novitatis nota juste suspectum haberi, culparique potest. Adeo ritus est antiquissimus, laudatissimus,*

mus, & honoratissimus in Ecclesia; tametsi per injuriam hominum, & temporum in injuriam subinde torpuit neglectus.

22. Explosis autem prædictis opinionibus, pia vigebat, vigetque adhuc in Dominicana familia traditio, institutum fuisse Rosarium a S. Dominico: licet enim præcessisset precum repetitio, & forte etiam Salutationum Angelicarum, præfinitio tamen numeri centum & quinquaginta Salutationum Angelicarum, & quindecim Orationum Dominicarum, adjuncta quindecim præcipuorum humanæ redemptionis mysteriorum pia meditatione, soli Sancto Dominico uti Auctori adscribenda videtur; quemadmodum ex Dominicana familia sustinent Malvenda *in annal. Ord. Prædicatorum ad ann.* 1215. *pag.* 132. Justinus Micchovensis *super litaniis Beatissimæ Virginis tom.* 2. *per totum*, Graveson *in histor. Eccles. tom.* 5. *pag.* 523. & extra familiam Dominicanam Spondanus *in annal. ad ann.* 1213. *num.* 18. Lezana *tom.* 3. *annal. ad ann.* 1086. Profecto quamvis forte desint Auctores contemporales institutionem S. Dominico adscribentes, magnis nihilominus momenti traditio habenda est, cum pluribus fulciatur adminiculis & conjecturis: nam præter argumentum ab enumeratione partium deductum, quod apte concludere videtur pro Rosarii institutione ad S. Dominicum referenda, Leo Papa X. in sua Constitutione, quæ est ordine secunda *in append. tomi* 3. *Bullarii veteris*, refert, quod in historiis legebatur, S. Dominicum in civitate Coloniensi Confraternitatem utriusque sexus Christifidelium instituisse, nuncupatam de Rosario Beatæ Mariæ Virginis ad honorem Angelicæ Salutationis. Quocirca sæpe citatus Mabillonius *in præfat. ad sæc.* v. ex quodam Chronico Sanctæ Agnetis *num.* 128. hæc habet: *Institutio itaque Confraternitatis Rosarii anno* 1475. *facta est in alma Universitate Coloniensi per Doctores sacræ Paginæ Prædicatorum Ordinis, immo potius renovata est, quia per Beatissimum Patrem Dominicum legitur prædicata, licet ad tempus fuerit neglecta, ac oblivioni tradita.* Post obitum quoque S. Dominici sanctissimi Rosarii devotio in universo Ordine Dominicano propagata est, veluti antiqua historiarum monumenta produnt erudite collecta *tom.* 1. *Scriptorum Ordinis Prædicatorum* inchoato a Fratre Jacobo Quetif, & absoluto a Fratre Jacobo Echard *pag.* 852. atque etiam *in historia Ecclesiastica Placentina* Petri Campi *in regesto privilegiorum num.* 108. *pag.* 406. *tom.* 2. prostat bulla Alexandri IV. summi Pontificis data anno 1294. & idcirco tantum triginta quatuor annis post obitum S. Dominici, in qua Indulgentiam elargitur Confraternitati sanctissimi Rosarii erectæ in ecclesia Fratrum Prædicatorum civitatis Placentinæ.

23. Præter hæc, alia non deficiunt adminicula, quæ suadent, institutionem Rosarii esse ad S. Dominicum tamquam Auctorem referendam, ut rigidus censor Baillet *ad diem* 15. *Augusti* §. 6. *num.* 33. ingenue dixerit, injustum esse refragari institutioni Rosarii a S. Dominico factæ. Quibus omnibus si addantur Romanorum Pontificum bullæ, Leonis videlicet X. de quo supra, S. Pii V. quæ est octuagesima sexta *Bullarii tom.* 2. Gregorii XIII. quæ est undecima *Bullarii tom.* 2. Sixti V. quæ est vigesima prima *Bullarii tom.* 2. Clementis VIII. Alexandri VII. Innocentii XI. & Clementis VI. fateri necesse erit validissimo niti fundamento dictum Malvendæ *in annal. Ord. Prædicatorum ad an.* 1215. *cent.* 1. *pag.* 132. ubi hæc habet: *Romanorum Pontificum apertissima attestatione exploratissimum esse constat, sanctissimum Dominicum Prædicatorum Ordinis Fundatorem, virum Apostolicum ipsisque Apostolis propemodum conferendum, tam admirabilis, ac cælestis plane inventi, nempe Rosarii, non sine Spiritus Sancti afflata extitisse excogitatorem, repertorem, auctorem, promulgatorem, & clarissimum ubique terrarum Christiani orbis præconem.*

24. Fuerunt hæc a me fuse adducta, dum munere fungebar Fidei Promotoris, in dissertatione typis edita, cum anno 1725. in sacrorum rituum Congregatione ageretur de concessione lectionum propriarum secundi Nocturni Officii sanctissimi Rosarii Beatissimæ Virginis Mariæ pro universa Ecclesia. Fuerunt item ea latius & felicius resumpta ab erudito Fratre Thoma Vincentio Monelia Ordinis Prædicatorum in sua dissertatione Romanis typis edita *de origine sacrorum precum Rosarii Beatæ Mariæ Virginis*. In prima autem lectione secundi Nocturni unusquisque eximiam Congregationis sacrorum rituum prudentiam poterit admirari, cum non definiendo, sed exponendo, habitoque respectu ad Constitutiones summorum Pontificum, in quibus utique non exiguum auctoritatis pondus consistere debet, institutionem sanctissimi Rosarii referat ad S. Dominicum: *Est autem Rosarium quædam precandi formula, qua quindecim Angelicarum Salutationum decades, Oratione Dominica interjecta, distinguimus, & ad earum singulas totidem nostræ reparationis mysteria pia meditatione recolimus. En eo ergo tempore hic orandi modus mirabiliter per Sanctum Dominicum promulgari, augerique cœpit, quem ejusdem institutorem, auctoremque fuisse, summi Pontifices Apostolicis litteris passim affirmarunt.* Demum de institutione Rosarii legi possunt Acta Sanctorum a Continuatoribus Bollandianis edita *ad diem* 4. *Augusti in vita S. Dominici*, quæ post hæc jam scripta a Nobis visa sunt. Legi quoque possunt Scripta nomine Christiani Catholici, missa *Viris pacificis Antuerpiensibus Editoribus Actorum Sanctorum* x. *Kalendas Maji* 1734. ubi hæc habentur: *Quæritis, an Sanctus Dominicus instituerit Deiparæ Rosarium? Ancipitis animi vos esse flagitis &c. Verum quid de tot oraculis summorum Pontificum Leonis X. Pii V. Gregorii XIII. Sixti V. Clementis VIII. Alexandri VII. Innocentii XI. Clementis XI. Innocentii XIII. Benedicti XIII. aliorumque, quibus visum est, Sanctum Dominicum fundatorem esse Rosarii?*

De Officio Sancti Ildefonsi Archiepiscopi Toletani.

25. Hactenus de concessione nonnullorum Officiorum propriorum, de quibus in capitibus præcedentibus sermo habitus fuerat. Nunc autem alia addenda sunt, de quibus licet nullum huc usque verbum factum sit, certum tamen est, ea prodesse posse rei, de qua nunc agitur. Supplicatum fuit sacrorum rituum Congregationi pro extensione Officii S. Ildefonsi Archiepiscopi Toletani sub ritu duplici ad universam Ecclesiam; & sub ritu duplici primæ classis cum Octava ad omnia Regna Hispaniarum, in quibus ex Apostolica concessione idem recitabatur Officium sub ritu duplici minori absque Octava, & die 19. Januarii 1697. responsum fuit pro extensione Officii ad omnia Regna Hispaniarum sub ritu duplici sine Octava, ad universam autem Ecclesiam sub ritu semiduplici *de præcepto*. Relator hujus Causæ erat Cardinalis Colloredus, pietate & doctrina insignis, qui pro extensione ad Ecclesiam universalem sic ait in suo suffragio, quod protulit in sacra Congregatione, & originali forma ad me missum fuit a Guicciardo Episcopo Cæsenatæ, viro docto, qui fuerat ejusdem Auditor: *E' da considerarsi, che si tratta d'un Santo annoverato tra i più celebri Scrittori Ecclesiastici ec. come più espressamente si riferisce nelle lezioni proprie di questo Santo già dalla Sede Apostolica approvate per la Chiesa di Toledo ec. In recognizione di questo beneficio è stato costume della Chiesa di venerare con particolar culto quei Santi, che colle loro dotte fatiche l'hanno illustrata, e difesa; e per tacere de' Santi Dottori, e di molti altri esempj più antichi, pare, che questo sia stato il motivo, per cui in questi ultimi anni sono stati conceduti ed estesi per tutta la Chiesa gli Uffici di S. Anselmo, di S. Tommaso di Villanova, di S. Vincenzo Ferrero, di S. Antonino Arcivescovo di Firenze, e di S. Lorenzo Giustiniano.*

26. Verumtamen quia, dum agitur de extensione lectionum propriarum particularibus Ecclesiis concessarum ad Ecclesiam universalem, in more positum est, ut eædem rursus examinentur (aliqua quippe legi possunt & admitti in lectionibus, quæ particularibus Ecclesiis concessæ sunt, propter aliquam ibi vigentem traditionem, quæ nec legi nec admitti posse videntur in Ecclesia universali, ad quam ea traditio non extenditur) cum in lectionibus jam antea concessis & approbatis pro particularibus Ecclesiis Hispaniarum legeretur, orante Sancto Ildefonso ad sepulcrum Sanctæ Virginis Leocadiæ, referato repente sarcophago, Leocadiam prodiisse; & videntibus cunctis atque audientibus, Ildefonsi merita de Virgine Maria commendasse his verbis: *O Ildefonse, per te vivit Domina mea, quæ cæli culmina tenet* (doctissime quippe Ildefonsus confutaverat hæresim Elvidianam, quæ perpetuam Mariæ Dei genitricis virginitatem tollebat) supra memoratus Cardinalis Colloredus sic suum sensum in sacra Congregatione exposuit, ut ex allato ipsius suffragio desumitur: *Siccome tutte le memorie che si hanno di S. Ildefonso, comprovano concordemente la verità dell' apparizione di Santa Leocadia; e della lode datagli dalla medesima per aver difesa la verginità della Beatissima Vergine, impugnata allora da certi Eretici; così ci lasciano in dubbio, quali fossero precisamente le parole proferite dalla Santa, che dagli Autori, o Lezionarj antichi vengono diversamente riferite. La considerazione di quest' incertezza, e della grande durezza, che s'incontra in quelle del Breviario Toletano,* Per te vivit Domina mea, *mi ha costituito in debito di ricercare sopra questo*

punto l' oracolo dell' EE. VV. prima di pubblicare le lezioni già concedute per tutta la Chiesa, per sentire, se fosse spediente di prescindere dal riferire le parole precise (giacchè veramente non si sanno) e contenersi semplicemente in dire, che la Santa lo ringraziò, e lodò dell' opera prestata in difesa della Beatissima Vergine, e in altri simili termini. E' vero, che queste medesime parole sono state più volte approvate; ma è ancora certo, maggior diligenza ricercarsi nella verificazione di quelle istorie, che s' inseriscono nel Breviario Romano, di quella forse che siasi usata nella ricognizione de' Breviarj di Nazioni, e Religioni, a Chiese particolari, massime quando si tratta d' approvare un modo di parlare tanto duro ed iperbolico, ed alieno da quella maniera semplice e piana, che è il linguaggio de' Santi. Questa semplicità può osservarsi praticata nelle apparizioni di Cristo Signor nostro a S. Martino, ed a S. Tommaso d' Aquino, e nelle parole profferite in lode de' medesimi Santi piene di gravità, e semplicissime, senza veruna esagerazione.

27. His igitur permota rationibus sacrorum rituum Congregatio die *6.* Decembris *1698.* censuit, non esse prædicta verba inserenda lectionibus in universali Ecclesia legendis. Renovata autem instantia die 7. Augusti 1723. dum Promotoris Fidei munere fungebar, ipse non modo resumpsi difficultates excitatas a sæpe memorato Cardinali Colloredo, sed etiam, addidi, verba illa, *Per te, Ildefonse, vivit Domina mea*, juxta nonnullorum sensum minime fuisse prolata a S. Leocadia, sed a Choro & populo qui aderat, eaque non Beatissimam Virginem, sed S. Leocadiam *respiciunt*: Cum etenim hujus Sanctæ corpus quæreretur, & adhuc inventum non fuisset, orante autem S. Ildefonso, S. Leocadia a tumulo quasi rediviva surrexisset, nil mirum, si astantes verba protulerint in laudem tum S. Leocadiæ, tum S. Ildefonsi; quasi per illa verba, *Per te, Ildefonse, vivit Domina mea*, dicere voluerint: *Ex meritis tuis, Ildefonse, quasi rediviva nobis apparuit Sancta Leocadia Domina nostra*. Ita nempe colligitur ex vita S. Ildefonsi scripta a Zixiliane Episcopo apud Bollandianos *ad diem 23. Januarii*, & sic expresse loquitur Nicolaus Antonius *in Biblioth. Hispan. vet. lib. 5. cap. 7. num.* 302. ubi hæc habet: *Unde videmus, non verba esse Leocadiæ Martyris ea quæ vulgo ei tribuuntur*, Vivit Domina mea per vitam Ildefonsi, *sed populi acclamantis eidem Martyri e tumulo veluti resurgenti*: Nec enim urgere dixi subsequentia verba, *quæ cæli culmina tenet*, prioribus apposita, quæ verba ad Sanctissimam Virginem tantum referri possunt; tum quia non habentur in prædicta vita S. Ildefonsi scripta a memorato Episcopo; tum quia quamvis legantur in lectionibus approbatis pro Ecclesia Toletana ad diem 23. Januarii in festo S. Ildefonsi, non leguntur tamen in lectionibus eidem Toletanæ Ecclesiæ concessis pro die 9. Decembris in festo S. Leocadiæ. His itaque positis, sacra Congregatio nequaquam annuit petitioni Postulatorum, sed jussit, ut lectiones reformarentur, & per manus mitterentur; animadversa vero subinde pia traditione, quæ in Hispaniis vigebat de prædictis verbis prolatis a S. Leocadia, quæ traditio historicis monumentis, & antiquis Breviariis innitebatur, noluit quidem extendere lectiones cum verbis prædictis ad Ecclesiam universalem, sed tamen benigne indulsit extensioni earumdem ad regiones Hispaniarum Regi Catholico subjectas, quemadmodum ex hoc decreto apparet: *Ad enixas Reverendiss. Archiepiscopi, humillimasque preces Capituli Ecclesiæ Primatialis Toletanæ, aliorumque Capitulorum Ecclesiarum Hispaniæ pro extensione Officii & lectionum propriarum Sancti Ildefonsi Archiepiscopi Toletani, sacrorum rituum Congregationi porrectas, easque per Eminentiss. & Reverendiss. Dominum Cardinalem Bellugam relatas, sacra eadem rituum Congregatio, tam in scriptis, quam in voce Reverendiss. Prospero de Lambertinis Archiepiscopo Theodosiæ Fidei Promotore prius audito, supradictum Officium ab omnibus Sæcularibus & Regularibus utriusque sexus, qui ad Horas Canonicas tenentur, in cunctis Regnis & Dominiis Serenissimo Hispaniarum Regi Catholico subjectis tantum sub ritu duplici secundæ classis cum Octava in festo ipsius Sancti in posterum recitari posse censuit, & in reliquis respondit, Dilata, si Sanctissimo Domino nostro visum fuerit. Die 25. Maji 1716. Factaque deinde per me Secretarium de prædictis Sanctissimo Domino nostro relatione, Sanctitas sua benigne annuit. Die 23. Julii ejusdem anni 1726.*

De aliis ejusmodi Officiis in honorem Beatæ Mariæ Virginis concessis.

28. Sanctum Lucam medicum fuisse desumitur ex epistola Apostoli *ad Coloss. 4. v. 14. Salutat vos Lucas medicus carissimus*. De eodem scribit S. Hieronymus *in Isaiam lib. 3. cap. 6. oper. tom. 4. col. 97. Evangelistam Lucam, tradunt veteres Ecclesiæ Tractatores, medicinæ artis, fuisse scientissimum, & magis Græcas litteras scivisse, quam Hebræas*. Fertur quoque fuisse pictor; & variæ extant Imagines Beatissimæ Virginis, quæ ab ipso pictæ dicuntur. Theodorus Lector, qui sæculo VI. vixit, hæc habet *lib. 1. cap. 5. (ex recens. Henrici Valesii p. 551.)*: *Eudociam ab urbe Hierosolymitana ad Pulcheriam misisse Imaginem Matris Domini, quam Lucas Apostolus depinxerat*. Præterea meminit Simeon Metaphrastes sæculi IX. Scriptor. Displicent hæc nonnullis: vel enim, inquiunt, Lucas erat genere Judæus, & nemo est qui nesciat, pictoriam artem tunc temporis Hebræis vetitam fuisse: *In civitatem eorum* (verba sunt Origenis *lib. 4. contra Celsum*) *nullus Pictor admittitur*: vel fuit origine Gentilis, & ab Apostolo Paulo Antiochiæ in Syria prædicante ad Fidem Christi vocatus; &, si ita est, non ita facile suaderi potest, vel Christum Dominum, vel ejus Virginem Matrem, quos numquam viderat, ad vivum pingere potuisse. Ita argumentatur Serry *exercitat. 47. num. 9.* Sed ejus argumentis bene respondetur a Cardinali Gotto in tractatu *de vera Ecclesia adversus Piceninum tom. 2. part. 2. art. 16. §. 15. num.* 87. & in tractatu *de veritate religionis Christianæ tom. 5. cap. 3. §. 2. & 3. &* a Sandino *in historia Apostolica pag.* 287. ita ut Ayala in suo tractatu *Pictor Christianus, lib. 4. cap. 2. num.* 11. non dubitaverit asserere, non licere Scriptori Catholico atque pio secus opinari. Addi potest Gretserus *tom.* 15. *oper. edit. Ratisbonen. ann.* 1741. *num.* 59.

29. Major difficultas in eo consistit, an hæc, vel illa Imago Beatissimæ Virginis, quæ picta dicitur a S. Luca, fuerit revera ab ipso depicta. Apud Bollandianos *tom. 1. Maji pag.* 46. legitur, pie a nonnullis credi, S. Lucam fuisse pictorem, cum circumferantur Imagines Beatissimæ Virginis, quæ coluntur tamquam a S. Luca depictæ. Tillemontius *tom. 2. pag.* 137. autumat, eas Imagines fuisse depictas a quodam Luca, quem nonnulli confundunt cum Evangelista. Et Baillet *tom. 2. vitarum Sanctorum ad diem 15. Augusti in festo Assumptionis Beatissimæ Virginis §.* 4. celeberrimam Imaginem, cujus meminit Theodorus, ait, non probari, fuisse a S. Luca depictam, sed probari, ita quidem pie existimatum fuisse.

30. Adest in basilica S. Mariæ Majoris Beatissimæ Virginis Imago, quæ depicta dicitur a S. Luca, & S. Gregorio Magno celebri supplicatione ad S. Petrum delata tempore pestilentiæ, quæ grassabatur in Urbe, uti fuse legitur apud Sigonium *lib. 1. de Regno Italiæ tom.* 2. In ejus honorem recitatur Officium a Clero basilicæ Liberianæ. Lectiones secundi Nocturni fuerunt a sacrorum rituum Congregatione approbatæ. In eis mentio fit Picturæ factæ a S. Luca, sed verbis expresse relatis ad piam & constantem traditionem. En verba: *Vetustissima hæc Deiparæ Virginis Imago in tabula coloribus expressa, multis ante sæculis in basilica Sanctæ Mariæ Majoris asservata, maxima semper devotione a Principibus viris, omnique populo culta fuit. Illam namque a Sancto Luca Evangelista depictam fuisse, & a Sancto Gregorio Magno celebri solemnique supplicatione ad Sanctum Petrum delatam, pestilentiam, quæ tunc Urbem atrociter vexabat, depulisse, antiqua & constanti traditione a Majoribus accepta, omnes pie sentiunt*. Simili loquendi forma conceptæ fuerunt lectiones Apparitionis S. Mariæ in Porticu, de qua supra: *Inter alias, quæ Romæ publice coluntur, Beatissimæ Virginis Imagines, illa præcipuo semper in honore fuit, quæ Sancta Maria in Porticu appellatur. Hæc in palmari gemma sapphiro persimili aureis lineis expressa, aliisque non vulgaris pretii lapillis exornata (quemadmodum ex constanti traditione, vetustisque monumentis habetur) mirabiliter apparuit in ædibus Sanctæ Gallæ*. Rursus in lectionibus B. Mariæ de Carmelo extensis ad universam Ecclesiam, cum sermo est de privilegiis indultis a Beatissima Virgine Filiis Societatis Scapularis addictis, adduntur hæc verba, *pie creditur*. Relatio nimirum prædicta moderatur & minuit assertionem: quapropter Prosper Bottinius Archiepiscopus Mirensis, olim Fidei Promotor, sic ait in animadversionibus, quas exaravit adversus instantiam pro approbatione festi Delationis mirificæ Imaginis S. Dominici in Suriano:

Cre-

Ceterum quia Postulatores prudenter instantiam modificant, & contenti sunt, ut commemoratio assertæ miraculosæ Delationis non fiat absolute, nec assertive, sed cum clausula, ut fertur, *quemadmodum in aliis pluribus casibus servatum fuisse, demonstratur in Memoriali, poterunt EE. PP. pro sua prudentia, serio perpensis omnibus, determinare, utrum cum hac modificatione annuendum sit instantiæ.*

CAPUT DECIMUMPRIMUM.

De Titulis Apostoli, *aut* Doctoris, *quibus nonnulli Sancti appellantur in Divinis Officiis aut in particularibus Ecclesiis, aut in Ecclesia universali.*

2. DUODECIM Apostolorum a Christo electorum nomina sunt hæc, juxta S. Matthæum *cap.* 10. *v.* 2. *Primus Simon, dicitur Petrus, & Andreas frater ejus, Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus Publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddæus, Simon Chananæus, & Judas Iscariotes.* Omnes Evangelistæ Petrum primo loco ponunt, Judam postremo, reliquos non eodem ordine recitant; nam S. Marcus *cap.* 3, & S. Lucas *cap.* 6. Matthæum septimum faciunt, Matthæus autem se facit octavum. Maximi etenim momenti erat, scire primatum Petri, sed nullius momenti erat, ordinem scire aliorum Apostolorum, ut ad recitatum locum Matthæi notat Cardinalis Cajetanus: *Solus Petrus ordine insignitur, & describitur primus, ad insinuandum, valde præstare ad Christianam notitiam scire primatum Petri; nulliusque momenti esse, nosse ordinem Apostolorum inter se: ac si aperte dixisset: Scitote Petrum primum, quidquid sit de aliis. Propter quod nullum descripsit secundum, aut tertium.* Duodecim hisce Apostolis a Christo electis tres alii insuper adduntur, S. Mathias videlicet in loco Judæ proditoris ad Apostolis suffectus, & Paulus, & Barnabas instinctu Spiritus Sancti Apostolatu deinde initiati. De his vero Apostolis hic loqui non instituimus, sed de aliis Sanctis, de quibus quæritur, an sub ritu Apostolorum coli possint in Divinis Officiis. S. Odo Cluniacensis Episcopus tractatu edidit *in Patrum Bibliotheca* existentem, in quo probare conatus est, Sanctum Martinum fuisse Apostolis parem. De eodem S. Martino scribit Severus Sulpitius *epist.* 1. *pag.* 39. *Martinus per omnia similis Apostolis:* & epist. 2. *pag.* 47. *Est ille consertus Apostolis, ac Prophetis, &, quod pace Sanctorum omnium dixerim, in illo Justorum grege nulli secundus.* Similia habet *dialog.* 3. Concordatque S. Petrus Damiani *in serm. de eodem S. Martino pag.* 160. *Oper. tom.* 1. *Crevit in immensum fama nominis ejus, & ausa est in ipsam Apostolicam irrumpere dignitatem, quorum manus tractaverunt de Verbo vitæ, qui Filium hominis inter filios hominum felici vocis officio divulgarunt.* Porro hæc pia dicenda est hyperbole, & pia quædam amplificatio, cum S. Thomas *super cap.* 1. *ad Ephesios lect.* 3. exponens illud Pauli, *Secundum divitias gratiæ ejus, quæ superabundavit in nobis*, dicat: *Ex quo apparet temeritas illorum, ut non dicam error, qui aliquos Sanctos præsumunt comparare Apostolis in gratia & gloria. Manifeste enim patet ex verbis istis, quod Apostoli habent gratiam majorem, quam aliqui alii Sancti, post Christum, & Virginem Mariam.* Et post alia: *Temerarium est ergo, aliquem Sanctum Apostolis comparare.* Cum S. Thoma concordat Auctor Tractatus manuscripti de canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *cap.* 5. *Sed satis clarum est, excepta Beata Virgine & Sancto Joanne Baptista tam præclaris muneribus a Christo nobilitato, nullos Sanctos in gratiæ & gloriæ magnitudine Apostolis comparari debere.* Et ad classem hyperbolicæ, sed piæ exaggerationis referenda est oratio S. Gregorii Nysseni de S. Basilio fratre, ubi hæc leguntur: *Cui* (Basilio) *secundas post Apostolos partes tempus solum dat: Nam, si eodem tempore, quo Paulus vitæ particeps humanæ fuisset Basilius, sicuti Silvanus & Timotheus, ita prorsus una cum Paulo litterarum monumentis celebratus esset &c. Quod si tempore Paulus præcedit, & multis ætatibus post Basilius exhibitus ac designatus est, Divinæ administrationis, quam hominum gratia suscepit, opus dicis, non affers probationem circa virtutis diminutionem. Nam & Moyses multis temporibus posterior Abrahamo, Samuel Moyse, & hoc Elias, & isto magnus Joannes, & post Joannem Paulus, & post hunc Basilius. Quemadmodum igitur in præcedentibus nihil tempus posterius quod attinet ad gloriam, quæ cum Deo conjuncta est, Sanctis incommodavit, ita etiam nunc in disceptatione virtutis, ætatis commodum silentio prætermittatur &c. Si igitur ratio temporis in ceteris Sanctis nihil quod pertineat ad Divinum incrementum atque progressum imminuit, eo quod pariter & ex æquo gratia unumquemque adjuvaret ad perfectionem, non immerito audemus etiam eum, qui nostra ætate fuit, hominem Divinum, magnum illum veritatis vas Basilium inclitis illis Sanctis annumerandum esse dicere.* Nec dissimile est assertum Nicolai Cabasilæ in orationibus in Sanctos Basilium, Nazianzenum, & Chrysostomum, vocantis eos Theologorum Trinitatem, Apostolos post Apostolos, Evangelistas post Evangelistas, æquales Apostolis, & Apostolos.

2. Posito itaque, quod nullus ex Sanctis, excepta Beatissima Virgine, & excepto S. Joanne Baptista, sit cum Apostolis a Christo electis comparandus, quæritur, an aliquis Sanctus, qui aliquam gentem aut nationem ab infidelitate ad Christi Fidem converterit, cognominari possit ejus gentis aut nationis Apostolus, sumpto nomine *Apostoli* non absolute & simpliciter, sed minus proprie & ad similitudinem Apostolorum, qui a Christo Domino fuerunt cooptati, ut Evangelium universo orbi annuntiarent: quod quidem quæsitum simile est illi, quod fit a Doctoribus de Canonizatione tractantibus, an videlicet summus Pontifex possit aliquem canonizare ad ordinem Apostolorum, de quo fuse agunt Castellanus *de Canonizatione in principio* §. *Posita*, Augustinus de Ancona *de potestat. Eccles. quæst.* 16. *art.* 4. Pavinus *in relatione Canonizationis S. Bonaventuræ in principio*, Cepaeus *in directorio ms. Canoniz. SS. par.* 1. *art.* 8. Auctor Tractatus ms. de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *cap.* 5. *per totum*, Contelorius *de Canoniz. SS. c.* 12. Matta *de Canoniz. SS. par.* 4. *c.* 28. *n.* 11.

3. De hac ergo quæstione respondendum videtur juxta Theophilum Raynaudum *Operum tom.* 8. in eo, quod inscribitur *Tituli cultus Sanctorum specialis*, *punct.* 3. *pag.* 487. posse aliquem Sanctum, qui populum aliquem aut nationem ab infidelitate ad Fidem converterit, illius populi aut nationis Apostolum, intercedente summi Pontificis auctoritate, cognominari.

4. Primo, quia *Apostoli* nomen in sacra Scriptura non est ita proprium & particulare illorum duodecim, qui fuerunt a Christo Domino electi, quin cum aliis etiam fuerit communicatum; uti legitur in Epistola ad Romanos *cap.* 16. *v.* 7. *Salutate Andronicum, & Juniam cognatos & concaptivos meos, qui sunt nobiles in Apostolis*: in 2. ad Corinth. *cap.* 8. *v.* 22. 23. *Misimus autem cum illis & Fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpe solicitum esse, nunc autem multo solicitiorem, confidentia multa in vos, sive pro Tito, qui est socius meus, & in vos adjutor, sive Fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria Christi:* & in Epistola ad Philipp. *cap.* 2. *v.* 25. *necessarium autem existimavi, Epaphroditum Fratrem & cooperatorem & commilitonem meum, vestrum autem Apostolum, & ministrum necessitatis meæ mittere ad vos.* Quare Theodoretus (*pag.* 183. *tom.* 3.) ad illa Pauli verba ad Corinthios. *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo Prophetas*, hæc adnotat: *Non dicit solos duodecim, sed etiam septuaginta, & eos, qui postea eamdem gratiam sunt adepti*, & inter alios Epaphroditum Philippensium Episcopum. Quod & pluribus prosequitur Petavius *Theolog. dogmat. tom.* 4. *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 9. in quo quidem capite late refellit Salmasium constituentem duo genera Apostolorum, eorum videlicet, qui a Christo proxime missionem acceperunt, quos *primos* vocat, aliorum autem, qui ab Apostolis missi sunt, quos *secundos* appellat, necnon Casaubonum docentem, veri Apostolatus notas desumi primo ex missione facta a Christo, secundo ex eo, quod Christum in terris Apostolus viderit, tertio ex facultate obtenta prædicandi Evangelium per totum orbem, quarto ex potestate & dignitate longe majori & augustiori, quam ulli umquam alii functioni spiritali fuerit attributa; constituitque Apostolatus notas in munere sive proxime ab ipso Deo collato, sive hominum ministerio propagandi ubique terrarum Evangelium, & in

per-

perfectissima potestate ubique terrarum ligandi atque solvendi, Episcopos initiandi & Clericos; ita tamen, ut hæc potestas in hisce fuerit extraordinaria, at in S. Petro ordinaria, & in ejus Successores derivanda una cum ejusdem S. Petri Primatu, eademque supradicta amplissima potestate. Cornelius a Lapide *in Epistolam ad Romanos c. 1. not. 2.* docet, præter duodecim Apostolos, qui a Christo in terris vivente vocati & missi sunt ad prædicandum regnum Dei, Apostoli nomen extensum fuisse etiam ad Paulum, Barnabam, Silam, Lucam, Marcum, & alios, qui pæne eodem officio functi sunt, quo primi illi duodecim a Christo vocati: quod ipsum repetit *in cap. 16. ejusd. Epistolæ ad Romanos v. 7.* ad ea verba: *qui sunt nobiles in Apostolis*: & in *cap. 4. Epistolæ ad Ephesios* ad ea verba: *& ipse dedit quosdam quidem Apostolos*. Et in *cit. cap. 1. in Epistolam ad Romanos* ad ea verba, *per quem accepimus Gratiam & Apostolatum*, contra Calvinum & Erasmum ostendit. Apostolatum non tantum significare legationem & missionem, sed officium, potestatem, & dignitatem primam & summam in Ecclesia. Rursus Apostolos omnes subjectos fuisse S. Petro quasi Pontifici & Capiti Ecclesiæ, eique obedire debuisse quamvis haberent cum eo parem potestatem prædicandi toto orbe Evangelium, fundandi ubique Ecclesias, puniendi quosvis Fideles, & scribendi libros Canonicos, reservata Petro, tamquam superiori, potestate præcipiendi, & si errassent, corrigendi, lites inter eos dirimendi, & onera & provincias cuique distribuendi.

5. Secundo, quia de S. Martiali Episcopo Lemovicensi, qui a S. Petro in Gallias amandatus Lemovices, Tolosates, Burdigalenses, Cadurcos, aliosque, qui ex Rhodano in Oceanum vergunt, populos ad pietatem Christianam instituit, olim disputatum est an *Apostolus* dici posset, & *Apostolum* sane dici debere definitum est, in Conciliis videlicet Lemovicensibus anni 1019. & anni 1031. uti fuse legitur in Actis Conciliorum editionis Regiæ Parisiensis anni 1714. *tom. 6. par. 1. sess. 2. Litaniam imposuit illis tribus diebus jam dictus Domnus Azenerius venerabilis Pater monasteriorum Sancti Martini Masciacensis, Sanctique Benedicti Floriacensis, qui una cum Antistite Bituricensi ad Cocilium Lemovicense advenerat, in quibus Litaniis Beatum Martialem inter aliorum Apostolorum nomina enuntiavit per singulos dies: nam hæc illi, & suis antiqua inerat consuetudo, sicut ipse cunctis in Concilio publice prædicabat &c. Extitit ex Majoribus quidam, qui Archiepiscopo diceret: Quosdam, carissime Pater, ex Clericorum ordine in hac Sede, & in hac urbe modo esse deprehendimus, qui non ratione, sed levitate vestris non obsequi parant verbis, quibus hesterno Concilio agitatum est de Beato Martiale Aquitaniæ Doctore, ut potius inter Apostolos, quam inter Confessores pronuntiari ab omnibus recte debeatur. Super qua re quidem adhuc, velut novitatis nacti occasionem, murmurant in angulis.* Cui Archiepiscopus respondit, uti legitur in Actis Synodi; allatisque rationibus, quæ pro Apostolatu S. Martialis militabant, responsum tandem sic absolvit: *Nihil itaque jam aliud restat, quam ut a nobis hic in conspectu Concilii publica damnentur excommunicatione quicumque Clerici de omnibus Comprovincialibus nostris ulterius post hoc Concilium repugnanti animo Beatum Martialem Doctorem primum Aquitaniæ in alio, quam in Apostolorum ordine & memoria enuntiaverint.* Extat etiam pro S. Martialis Apostolatu Joannis Papæ XIX. Rescriptum, in quo post plura sic tandem concluditur: *Nos vero in firma pietate educati, Martialem Apostolum nominari posse definimus, & æque Officia Apostolica in Divinis mysteriis exhiberi sibi censemus, nec de illius beatitudine gustare quemquam posse confidimus, qui respondenti nomini sacris operibus Apostolicam dignitatem subtrahere invidiose conatur.* Quod Joannis Papæ Rescriptum licet Cardinalis Baronius *ad ann.* 1032. minime adesse putaverit, ejus tamen Epitomator Spondanus *ad ann.* 1029. testatur, se id vidisse in archivio ecclesiæ S. Martialis civitatis Lemovicensis, atque adeo dissidia, Conciliorum resolutiones, & Joannis XIX. responsa pro Apostolatu S. Martialis plene referuntur apud Pagi seniorem *ad ann.* 1023. 1024. 1025. & 1034 apud Pagi juniorem *in breviar. Romm. Pontif. tom. 2. n. 9. & 10. in vita Joannis XIX.* apud Baillet *in vita S. Martialis ad diem 30. Junii* apud Natalem Alexandrum *tom. 3. dissert. 16. sæc. 1. propos. 1. pag. 164.* apud Flery *in histor. Eccles. tom. 12. ad annum 1031. n. 24. & seqq.* & apud Longueval *tom. 1. hist. Eccles. Gallic. pag. 73.*

6. Tertio, quia in Martyrologio Romano nonnulli Sancti titulo *Apostoli* decorantur, eo quia apud aliquam gentem Evangelium propagarunt. Ad diem enim 8. Januarii hæc habentur de S. Severino Abbate: *Eadem die apud Noricos S. Severini Abbatis, qui apud eam gentem Evangelium propagavit, & Noricorum dictus est Apostolus.*. Ad diem 5. Junii hæc de S. Bonifacio Episcopo Moguntino leguntur: *Eadem die S. Bonifacii Episcopi Moguntini, qui de Anglia Romam veniens, & a Gregorio II. in Germaniam missus, ut Fidem Christi illis gentibus evangelizaret, cum maximam multitudinem, præsertim Frisonum, Christianæ religioni subjugasset, Germanorum Apostolus meruit appellari.* Ad diem quoque 24. Septembris de S. Gerardo Episcopo sic dicitur: *In Pannonia Sancti Gerardi Episcopi & Martyris, Hungarorum Apostoli nuncupati, Patritii Veneti, qui or mus patriam nobili mortyrio illustravit.* Tandem ad diem 3. Decembris de S. Francisco Xaverio sic dicitur: *In Sanciano Sinarum Insula Sancti Francisci Xaverii e Societate Jesu, Indiarum Apostoli ... multitudine Infidelium quos convertit ad Christum, & magnitudine miraculorum, præsertim in suscitandis mortuis, & spiritu prophetiæ toto orbe conspicui.* Sed de hac nomenclatione, quod attinet ad S. Franciscum Xaverium multa adducta fuerunt in relatione Rotæ Auditorum, quam in ejus causa exararunt, *tit. de publica fama sanctitatis, & nomine Apostoli*, ubi sic legitur: *His omnibus accedere potest honestissimus titulus Apostoli Indiarum, quem summo consensu populo Hispaniarum & Indiarum illi detulerunt, adeo ut simpliciter Apostolus Indiarum, nullo alio vocabula adjuncto; ab omnibus appelletur.* Nec omitti potest quod S. Gregorius Papa ob Anglorum conversionem ejus opera patratam *Apostolus Angliæ* nuncupatur in Breviario Romano: quo pariter titulo S. Patritius in eodem Breviario Romano condecoratur; dicitur quippe *Apostolus Hiberniæ*, cum suis concionibus eas regiones ad Catholicam Fidem induxerit.

7. Ferunt, S. Martialem modo non tamquam Apostolum, sed tamquam Confessorem coli in ecclesiis, in quibus juxta Conciliorum, & Joannis XIX. resolutiones cultus ei tamquam Apostolo præstandus erat, & plurium quidem annorum spatio præstitus fuerat, uti testantur Baillet *l. c.* & Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib. 2. cap. 7. qu. 5. §. Dico itaque.* Sed, ut ambiguitas omnis tollatur, distinguendum esse videtur inter titulum Apostoli, quo Sanctus aliquis ob conversionem alicujus nationis ad Fidem Christianam decorari potest aut in sermonibus, aut etiam in Martyrologio Romano, & inter Officium Ecclesiasticum de eo tamquam Apostolo celebrandum. Pro prima *hypothesi* non desunt exempla supra recensita; pro secunda vero bene animadvertit Guyet *loc. cit.* quæstionem utique moveri posse quoad eos Sanctos, qui & de numero Discipulorum Domini fuerunt, & vel cum Apostolis in Evangelii prædicatione simul laborarunt, vel ab his missi Fidem primi omnium in certas terrarum plagas intulisse creduntur, quique proinde juxta antiquam locorum prædictorum consuetudinem cultum cum Officio Apostolorum obtinuerunt; secus autem, loquendo de aliis, qui prædictis qualitatibus non sunt præditi: *Nec de iis ipsis* (verba sunt Guyeti) *quæstionem versari, an inter Apostolos novi usus inductione computandi sint (id enim quis, nisi temere, audeat?) sed an, quibus proprio Ecclesiarum particularium usu ab omni ævo recepto id competit, jure quasi possessionis iis servari debeat, quæ & tota fuit de Sancto Martiale in prædictis Conciliis controversia.* Addi potest, nullum extare in sacra Congregatione rituum exemplum concessionis Officii sub ritu Apostolorum alicui Sancto; licet in ea pertractatæ sint & resolutæ plures causæ Sanctorum, qui populos & nationes ad Christianam Fidem suis prædicationibus feliciter perduxerunt: id enim exigit reverentia debita Apostolis a Christo electis, quibus juxta D. Thomam nullos Sanctorum in gratia & gloria comparari potest. Quare merito Bonifacius VIII. *in cap. Gloriosus, de Reliq. & venerat. Sanctor. in 6.* vocat Apostolos gloriosissimos Christianæ Fidei Principes, Athletas Dei electos, justos sæculi Judices, Lumina vera mundi, qui viventes in carne Ecclesiam suo pretioso sanguine plantaverunt, ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo. Uno verbo, licet omnes, qui ad Infideles vel ad Hæreticos mittuntur ad annuntiandum Dei verbum, communi vocabulo *Apostoli* vocari possint, licet hoc nomine fuerint insigniti nonnulli Sancti, qui suis prædicationibus populos Christi Fide imbuerunt, cum tamen in sacra Scriptura duodecim tantum Apostoli vocentur, & deinde Paulus & Barnabas, cumque multa duodecim Apostolis conveniant, quæ aliis convenire non possunt, hinc est, quod nemini, præter in sacra Scriptura nominatos, expedit ut cultus sub Apostolorum ritu ab Ecclesia decernatur, juxta late adducta per Cardinalem de Lauræa *in 3. lib. sent. par. 2. t. 3. disp. 18. a. 1.*

8. Tran-

8. Traofeamus ad titulum *Doctoris*. Doctorum mentio habetur in Epistola S. Pauli ad Ephesios *cap. 4. v. 11. Et ipse dedit quasdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores*. Et in Actibus Apostolorum *cap. 13. v. 1. Erant autem in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, Prophetæ, & Doctores, in quibus Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collectaneus, & Saulus*.

9. Mentio pariter Doctorum habetur in libris sanctorum Patrum. Sanctus enim Cyprianus *epist. 24. quæ est ad Clerum Carthaginensem*, in qoa receoset eos, qui fuerant in Clerum cooptati, ait de Optato: *Optatum constituimus Doctorem audientium*; & Tertullianus *in lib. de Præscript. cap.* 14. postquam statuit, regulam Fidei unam & immobilem esse, addit: *Si quid tibi videtur vel ambiguitate pendere, vel obscuritate obumbrari, est utique Frater aliquis Doctor gratia scientiæ donatus*.

10. Illustria demum sunt ea, quæ de Doctoribus referuntur in Ecclesia Orientali. Codinus quippe *in libros de Officiis, seu Originibus Constantinopolitanis*, postquam recensuit Dignitates dictæ Ecclesiæ, *Doctoratum* inter præcipuas reposuit: *Erant omnium scientiarum Doctores, quos semper Imperatores in consilium adhibebant, neque fiebat quidquam absque illorum consensu. Multi etiam ex istis creabantur Patriarchæ, & Archiepiscopi*. Extat etiam in libro Juris Græco-Romani Jo. Leunclavii (*lib.* 2. §. 9. *pag.* 143.) fragmentum Novellæ Alexii Comneni, in qua de Doctoribus sic legitur: *Sit hic quoque Doctoribus honor tributus, ut iterum in propriis Ecclesiis propter quas secesserunt, statim post Officiales proximi sanctissimo Patriarchæ adsideant, tamquam ejus personam repræsentantes*. Quatenus vero ad antiquiora Ecclesiæ Orientalia monumenta manus esset admovenda, occurrit illud Georgii Cedreni io Leone Isaurico *tom.* 1. *pag.* 454. *Apud Regiam cisternam palatium erat venerabile, in quo juxta antiquam formam œcumenicus Magister sedebat, duodecim habens discipulos eruditione & vita graves. Ii, cum omnem dicendi scientiam celeritate & amplitudine ingenii percepissent, Ecclesiasticam Divinarum rerum sapientiam acri studio tractabant: Absque horum consilio quicquam agi, ipsis quoque Imperatoribus nefas putabatur*. Occurrit & aliud consimile Michaelis Glycæ io sua historia Imperatorum *part.* IV. *pag.* 281. *Haud procul a fano sanctæ Dei Sapientiæ splendida domus erat exstructa, qua librorum thesaurus continebatur, numero triginta sex millium & quingentorum. Hæc domus Custodem & Præfectum quemdam habebat, virum omnino venerabilem ac doctum, sub quo alii duodecim erant admirabili virtute ac rerum cognitione præstantes, qui quosvis absque mercede ac præmio disciplinis optimis erudiebant. Atque horum ob virtutem tanta celebritas erat, ut ne ipsi quidem Imperatores aliquid, iis non consultis, agerent*.

11. Hæc autem obiter dicta sint, quaodoquidem præsens caput modo dictos non respicit Doctores; nec enim pertinet ad Doctores qui fuerunt in Ecclesia, sed ad Doctores ipsius Ecclesiæ. Qua in re, ut recto ordine procedatur, quærendum prius est, quinam sint Ecclesiæ Doctores, deinde quid requiratur ut quis inter Ecclesiæ Doctores recenseatur.

12. Ecclesiæ Doctores sunt SS. Gregorius, Augustinus, Ambrosius, & Hieronymus, ut habetur *in cap. Gloriosus, de Reliq. & venerat. Sanctor. in* 6. quibus additi fuerunt S. Thumas de Aquino, & S. Bonaventura, hic a Sixto Papa V. uti legitur io ejus *Constit.* 76. *Bullar. tom.* 2. ille a S. Pio V. ut in ejus *Const.* 36. *Bull. pariter t.* 2. & Clemens Papa XII. in suia litteris Apostolicis datis anno 1733. quibus indulget Ordini Fratrum Prædicatorum collationem laureæ Doctoratus seu Magisterii, & Gradus in sacra Theologia sæcularibus adolescentibus Theologicæ facultati in eorum gymnasiis & collegiis triennalem operam dantibus, post enunrata elogia, quibus doctrinam D. Thomæ illustrarunt Alexander IV. Joannes XXII. Clem. VI. Urbanus V. Nicolaus V. Pius IV. S. Pius V. Sixtus V. Clem. VIII. Paulus V. Alex. VII. Innoc. XII. Benedictus XIII. ait *pag.* 353. *Bullar. tom.* 13. *edit. noviss. Qui omnes uno eum ore approbantes, in sacris Ecclesiæ fastis, juxta ac magnas Ecclesiæ Doctores Gregorium, Ambrosium, Augustinum, & Hieronymum, Thomam quoque, ut vitæ probitate, & sanctioris Theologiæ scientia venerabilem, miraque eruditione Ecclesiam Dei clarificantem, ac sancta operatione fecundantem, coli voluerunt*.

13. Ad constitnendum porro Ecclesiæ Doctorem tria sunt necessaria, eminens scilicet doctrina; insignis vitæ sanctitas, juxta illud S. Augustioi *in Psalm.* 71. ubi illa Psalmi verba, *Suscipiant montes pacem populo, & colles justitiam*, ait (*tom. 4. oper. col.* 745.) *Montes majores sunt, Colles minores &c. Excellenti sanctitate eminentes in Ecclesia, montes sunt, qui idonei sunt & alios docere*; & præterea summi Pontificis, aut Concilii Generalis legitime congregati declaratio; uti bene docet Annatus *in apparatu ad Theologiam positivam lib.* 4. *art.* 1. *pag.* 252. *tom.* 1. *Dico, ad constituendum Ecclesiæ Doctorem, tria illa requiri, videlicet eminentem doctrinam, insignem vitæ sanctitatem, & Ecclesiæ declarationem*. Confirmat Rabaudi *in exercit. Theolog. tom.* 2. *exercit.* 4. *cap.* 1. *pag.* 649. *Ad hoc ut aliquis inter selectes Ecclesiæ Doctores possit recenseri, oportet, quod ab eadem Ecclesia, puta ejus Capite visibili, aut a Concilio Generali ut talis receptus fuerit, & approbatus*. Et concordat Joannes Mabillon *in præf. general. ad novam editionem Operum S. Bernardi* §. 2. *Doctoris nomen Ecclesia his tribuit, quorum doctrina publico ipsius suffragio approbata est, maxime ubi sanctitatis concentus accedit*.

14. Hisce argumentis usus sum, dum munere fungebar Fidei Promotoris, ut resisterem petitioni Postulatorum, qui sacrorum rituum Congregationi supplicabant pro concessione Officii & Missæ in honorem aliquorum sanctorum Confessorum una cum titulo Doctoris, cum *Credo* in Missa, cum Evangelio, *Vos estis sal terræ*, & cum Antiphona in Officio, *O Doctor optime*. Facta est petitio hæc in honorem S. Petri Damiani pro Monachis tantum Eremitis, & Monialibus totius Ordinis Camaldulensis: petebatur autem Officium & Missa Confessoris Pontificis & Doctoris pro Ordine tamen tantum Camaldulensi. Ego, admissa sanctitate & heroicis virtutibus S. Petri Damiani, admissa eximia ejus doctrina, admissisque ejus meritis erga Ecclesiam, de quibus apud Cardinalem Baronium *in annal. ad annos* 1058. 1059. 1064. 1065. *&* 1072. animadverti, ejus nomen non adhuc esse descriptum in Martyrologio Romano, & Cardinalem Bellarminum ejus doctrinam minime approbasse io libro *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, signanter vero, quia *lib.* 4. *epist.* 9. ausus est liberius reprehendere S. Leonem IX. propter bellum gestum adversus Normannos; quamvis a Thoma Montecatinio viro eximio, qui causis Canonizatiooum in Romana Curia, dum viveret, egregium patrocinium præstitit, multa magni momenti adducta fuerint pro defensione doctrinæ S. Petri, quæ latius exposita fuerunt *in responsione* Patris Vitalis Martii Ordinis Camalduleosis *ad quæstiones Vallumbrosanas Patris Magistri Fidelis Soldani Monachi Vallumbrosani*, uti videri potest *cap.* 10. *num.* 19. *& plurib. seqq.* & ut alibi adnotatum est. Attamen sacra Congregatio die 28. Januarii 1719. indulsit Ordini Camaldulensi lectiones proprias sub ritu Confessoris Pontificis, cum Missa, *Statuit*; nulla facta mentione tituli Doctoris. Rursus aliæ preces exhibitæ fuerunt sacræ Congregationi pro approbatione Officii proprii S. Ludgeri sub ritu duplici primæ classis in diœcesi Monasteriensi, & sub ritu simplicis in diœcesi Paderbonensi, & in tota Germania, vel saltem in Saxonia inferretur cum titulo Doctoris, & Antiphona, *O Doctor optime*: sed, cum animadvertendum proposuerim, non posse de doctrina S. Ludgeri comprobari, seu, ut ajunt, verificari ea, quæ Bonifacius VIII. *in cap. Gloriosus, de Reliq. & venerat. Sanctor. in sexto* asseruit de doctrina requisita in Ecclesiæ Doctoribus, quod videlicet per eam errorum tenebræ fuerint profugatæ, obscura fuerint dilucidata, dubia declarata, Scripturarumve ænigmata reserata; sacra Congregatio die 3. Martii 1721. mentem suam explicavit, ut exhibitæ corrigerentur lectiones, & Antifona, *O Doctor optime*, io Officio nequaquam usurparetur.

15. De hac eadem re subsequentibus temporibus actum est in eadem Congregatione sacrorum rituum, cum videlicet supplicatum est pro concessione Officii sub titulo Doctoris in honorem SS. Anselmi, Isidori, Leandri, & Fulgentii Episcopi Carthaginiensis. Cum autem S. Anselmus Scholam Theologicam instituerit, & coleretur sub titulo Confessoris Pontificis & Doctoris nedum in Ordine Benedictino, sed etiam in Cisterciensi, cujus Officia fuerant approbata ab eadem sacra Congregatione die 23. Junii 1703. & cum elogia, quibus ejus sanctitatem atque doctrinam, dum adhuc viveret, Romani Pootifices, insignes Viri, aliique post ejus obitum exornarunt, collecta fuerint a Cardioali de Aguirre *tom.* 1. *in comment. ad Theologiam dicti Sancti in prolegom.* 8. *& seqq.* ubi etiam ostendit, doctrinam in ea traditam non modo esse scholasticam, sed etiam dogmaticam adversus quaslibet Infidelium sectas; merito indultum fuit, ut ejus Officium die 21. Aprilis in universa Eccle-

Ecclesia recitaretur *ex praecepto* cum Aotiphona, *O Doctor optime*: cum Evangelio, *Vos estis sal terræ*, & cum Oratione propria. Simile *Indultum* concessum fuit die 25. Aprilis 1722. in honorem S. Isidori. Sanctus quippe hic jam tamquam Doctor colebatur io Regnis Hispaniarum, & in Ecclesiis Insularum, & Continentis Indiarum Regi Catholico subjectarum, ex litteris Apostolicis Gregorii XIII. quibus approbavit Officia Sanctorum Regni Hispaniæ, ubi hæc habentur de Officio S. Isidori: *Item festivitas Sancti Isidori Archiepiscopi Hispalensis, pro quo celebretur Officium Doctoris, & recitetur Credo in celebratione Missæ*: & infra: *Concessa pro Hispaniarum provinciis, volumus, ut intelligantur etiam concessa Ecclesiis Insularum, & Terræ firmæ Indiarum dicto Regi Catholico subjectarum*. Item S. Leo IV. *in can. de libellis, dist.* 20. jam eum recensuerat inter Ecclesiæ Doctores: nam, post expositas regulas, quarum usus esse debebat in Ecclesiasticis judiciis, habitamque commemorationem nonnullorum Conciliorum, & Decretalium Romanorum Pontificum, sic ait: *isti omnino sunt, & per quos judicant Episcopi, & per quos Episcopi simul judicantur, & Clerici. Nam si tale emerserit vel contigerit insusitatum negotium, quod minime possit per istos definiri, tunc si illorum, quorum meministis, dicta, Hieronymi, Augustini, Isidori, vel ceterorum similiter sanctorum Doctorum similium reperta fuerint, magnanimiter sunt retinenda & promulganda*. Ad hæc, quando sub Bonifacio VIII. actum fuit de quatuor Ecclesiæ Doctoribus supra memoratis Gregorio Magno, Augustino, Ambrosio & Hieronymo, nonnulli existimarunt, Isidorum Ambrosio præferendum, vel saltem aliis quatuor adjiciendum, teste Mariana *in Hispania illustrata tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *Sunt, qui scribant, Bonifacio VIII. Romano Pontifice deliberante de iis, qui Doctorum Ecclesiæ nomine & numero essent cohonestandi, fuisse, qui Ambrosio Isidorum præferendum, aut quatuor certe aliis quintum adjicendum judicarent. Opinioni fidem tanti Viri eruditio facit in omni litterarum genere excellentis, & quoniam in eo numero duo Patres Italici generis sunt, nullus ex Occidente*: quod pariter refertur a Bollandianis *in vita S. Isidori in principio* §. 3. & a Nicolao Antonio in *Biblioth. Hispan. lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 89. Demum suo muneri non defuerunt Postulatores, qui collectis undique testimoniis excellentiam doctrinæ S. Isidori plenissime demonstrarunt, edito etiam typis suffragio Eminentissimi Domini Cardinalis Bellugæ Causæ Relatoris, qui animadversiones a me tamquam Fidei Promotore factas docte de more confutavit, & plura addidit in commendationem eximiæ doctrinæ ejusdem S. Isidori.

16. Sed ut de aliis quoque Sanctis supra memoratis agamus, de S. Leandro fratre S. Isidori sic legitur in Martyrologio Romano *ad diem* 27. *Febr. Hispali in Hispania Natalis Sancti Leandri ejusdem civitatis Episcopi, cujus prædicatione & industria Visigothorum gens, adjuvante Reccaredo eorum rege, ab Ariana impietate ad Catholicam Fidem conversa est*. Concordat Sanctus Isidorus frater in libro *de Viris illustribus c.* 41. *Leander &c. doctrina clarissimus, ut & fide ejus atque industria populi gentis Gothorum ab Ariana insania ad Fidem Catholicam reverterentur*. Item in tanta fuit existimatione apud S. Gregorium Magnum, ut non modo epistolas ad eum scripserit, quibus ejus sanctitatem & doctrinam se habere perspectas professus est, sed etiam eidem dicaverit *libros Moralium in Job*. a se compositos. Sermo S. Leandri *de conversione Gothorum* habitus in Concilio Toletano refertur a Cardinali Baronio *in annal. ad ann.* 589. idemque Cardinalis Baronius hæc addit *num.* 20. *Ita peroravit ante Synodum Sanctus Leander simplici & impolito stylo; ut sæculi hujus barbarie silvescentis conditio ferebat, sed Divina scientia valde referto, & sapientia mirifice exornato, instar arboris, licet cortice durioris, tamen pomorum pendulorum fecunditate pulcherrima*. Extat etiam in bibliotheca Congregationis Oratorii Urbis antiquissimum Breviarium Romanum cum Officio S. Leandri, & admirabili elogio sanctitatis ipsius, teste Cardinali de Aguirre *tom.* 2. *Concil. Hispan.* 397. *n.* 20. In ecclesiis autem & diœcesibus Hispalensi atque Carthaginensi celebrabatur Officium de ipso tamquam Doctore; hujusque Officii extensio die 25. Aprilis 1722. facta est ad totam Hispaniam & regiones Regi Catholico subjectas. Pro S. Fulgentio Episcopo Carthaginiensi petita fuit concessio & approbatio Officii proprii cum qualitate Doctoris sub ritu duplici pro universa Hispania. Verumtamen ipse opposui, non satis valido niti fundamento, quod in lectionibus exhibitis afferebatur, Sanctum videlicet Fulgentium fratrem germanum SS. Leandri, Isidori, & S. Florentinæ natum fuisse in civitate Carthaginensi, fuisse peritum linguarum Græcæ, Syriacæ, Hebraicæ, & Latinæ; plura edidisse volumina, quorum præcipue mentio fit in Breviariis Hispanicis; fuisse relegatum a Leovigildo Rege, qui hæresim Arianam sequebatur; fuisse insuper Episcopum Carthaginensem creatum. Addidi, ejus nomen non esse descriptum in Martyrologio Romano: licet enim *die prima Januarii* descriptum sit in Martyrologio nomen S. Fulgentii, non est tamen nomen S. Fulgentii Astigitani Episcopi, & SS. Isidori, Leandri, ac Florentinæ fratris, sed alius S. Fulgentii Episcopi Ecclesiæ Ruspensis; atque ideo alterum cum altero minime esse confundendum, sicuti bene adnotarunt Cardinalis Baronius, & Lucas Holstenius *in notis ad dictum Martyrologium, ad diem* 1. *Januarii*. Ex quo fit, ut opera conscripta, quæ S. Fulgentio Astigitano adscribuntur tamquam auctori, non sint ipsius, sed Fulgentii Episcopi Ruspensis. Universas hasce oppositiones desumpsi ex Nicolao Antonio *in Biblioth. vet. Hispan. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 1. quæ porro, ut in more positum est, fuerunt cum Postulatoribus communicatæ. Correctis autem opera & studio Cardinalis Relatoris lectionibus, quæ ab ipsis Postulatoribus exhibitæ fuerant, sacra Congregatio die 23. Januarii 1723. annuit concessioni lectionum propriarum, & extensioni ad totam Hispaniam sub ritu duplici, & titulo Confessoris Pontificis, una cum Evangelio, *Vos estis sal terræ*, & cum Octava in diœcesibus, in quibus colebatur tamquam principalis Patronus, hoc est in Carthaginensi & Placentina: Nullum vero in hoc Rescripto verbum factum est de titulo Doctoris: quocirca novis supplicationibus exhibitis sacræ Congregationi, eo præsertim fundamento, quod ab antiquo tempore titulum habuisset Doctoris in nonnullis Hispaniarum diœcesibus, die 17. Aprilis 1723. responsum fuit, ut in Officio S. Fulgentii solita observaretur consuetudo quoad ritum Doctoris.

CAPUT DUODECIMUM.

In quo alia adduntur de Titulo Doctoris, alia autem exponuntur de Titulo Martyris, & de Titulo Virginis.

1. CUM de concessione Lectionum propriarum loqueremur nonnulla dicta sunt de S. Ildefonso Archiepiscopo Toletano; nunc autem alia quoad ipsum addenda sunt de titulo Doctoris, pro quo obtinendo supplices preces exhibitæ sunt sacrorum rituum Congregationi, dum munere fungebamur Fidei Promotoris. Porro tunc nulla penes me fuit difficultas de sanctitate & merito S. Ildefonsi; *ad diem* quippe 23. *Januarii* hæc de eo habentur in Martyrologio Romano: *Toleti Sancti Ildefonsi Episcopi, qui ob singularem vitæ integritatem, susceptamque defensionem adversus Hæreticos, Dei Genetricis Virginitatem impugnantes, ab eadem candidissima veste donatus est, ac demum sanctitate celebris in cælum vocatus*. Ab Ildefonso quoque præclaris Scriptis illustratam fuisse Ecclesiam Dei, libenter admisi, facta quidem segregationem Operum genuinorum ab apocryphis, juxta ea, quæ recte animadversa sunt a Nicolao Antonio *lib.* 5. *cap.* 6. *pag.* 286. & *seqq.* Non dissimulavi tamen, ejus doctrinam fuisse admodum perstrictam in Concilio Francofordiensi, quod dixisset Christum Filium Dei adoptivum secundum carnem: allegante quippe Elipando pro eodem falso assumpto doctrinam Ildefonsi, sic responsum fuit a Patribus Francofordiensibus (*in collect. Harduini tom.* 4. *col.* 885.): *Et melius est testimonio Dei Patris credere de suo Filio, quam Ildefonsi vestri, qui tales vobis composuit preces in Missarum solemniis, quales universalis & sancta Dei non habet Ecclesia; nec vos in illis exaudiri putamus. Et si Ildefonsus vester in orationibus suis Christum adoptivum nominavit, noster vero Gregorius Pontifex Romanæ Sedis, & clarissimus toto orbe Doctor in suis ora-*

tio-

tionibus semper cum Unigenitum nominare non dubitavit.

2. Verum, quia munus est utique Fidei Promotoris difficultates excitare, ut veritas elucescat, non ut ea obruatur, etiam dixi, ita sane rem se babuisse in Concilio Francofordiensi, sed S. Ildefonsi dictum benignam nihilominus mereri interpretationem, nec ita esse accipiendam, ut more Nestorianorum duas in Christo personas voluerit constituere, sed duas tantum distinguere naturas, sumendo scilicet, licet improprie, naturam per personam; ut in re simili, explicando dictum S. Hilarii de Christo sic loquentis, *Potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humanitas adoptatur*, bene scribit S. Thomas *3. part. quæst. 23. artic. 4. Ad primum ergo dicendum, quod, sicut filiatio non proprie convenit naturæ, ita nec adoptio. Et ideo, cum dicitur, quod carnis humanitas adoptatur, impropria est locutio, & accipitur ibi adoptatio pro unione humanæ naturæ ad personam Filii.* Quamvis enim nonnulli senserint, in antiquis codicibus S. Hilarii loco verbi *adoptatur* legi *adoratur*; tamen Eruditorum judicio antiquissimus omnium codicum S. Hilarii est ille, qui adhuc conservatur in archivo Canonicorum basilicæ Vaticanæ, cum fuerit conscriptus anno 510. uti bene adnotavit eruditus ejusdem basilicæ Canonicus Lucas Holstenius *in indice codicum ejusdem archivi*, in quo quidem codice non legitur *adoratur*, sed *adoptatur*. Etsi circa annum 1706. quidam ad archivum accessit, petitaque facultate codicem Hilarianum videndi, ausus fuit in locum litteræ P subrogare litteram R. Sed, dolo comperto, jussu san. mem. Clementis XI. recens atramentum & recentem lituram recognoverunt, & authentico Scripto ad perpetuam rei memoriam confirmarunt Cardinalis Gozzadinus tunc basilicæ prædictæ Canonicus, Guido Abbas Passioneus tunc Secretarius Eminentissimi Collegii Cardinalium, Franciscus Blanchinus tunc ab honore Cubiculi Sanctitatis Suæ, Stephanus Printest Procurator Generalis Ordinis Cisterciensis in Italia, Josephus Maria Thomasius tunc Presbyter ex Clericis Regularibus, Fr. Gerardus Capassi Ordinis Servorum Beatæ Mariæ in Universitate Florentina sacræ Theologiæ Magister, Fr. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson Theologus Casanatensis, Fr. Thomas Maria Minorelli Ordinis Prædicatorum Historiographus, & Justus Abbas Fontaninus tunc Bibliothecarius Eminentissimi Domini Cardinalis Imperialis, ut habetur ex testimonio authentico eorumdem, quod conservatur in eodem archivo, quodque fuit editum a Petro Coustant *in vindiciis veterum codicum c. 5.* ita ut dubitandum non sit de verbo *adoptatur* per S. Hilarium usurpato. Memoratus codex S. Hilarii una cum aliis antiquissimis manuscriptis testamento relictus est Capitulo basilicæ Vaticanæ a Cardinali Jordane Ursino basilicæ ejusdem Archipresbytero, qui mortuus est anno 1438. quemadmodum late exponit Grimaldus *in opere ms. de Archipresbyteris basilica Vaticanæ*, & sicuti ex eo annotavit Torrigius *in notis ad historiam Martyrii S. Theodori annotat. 27. pag.* 120.

3. Attuli alia Patrum testimonia, qui eodem modo locuti sunt, & signanter S. Irenæi *lib. 3. cap. 18. adversus Hæreses*, ubi ait: *Qui Filius Dei est, Filius hominis factus est, commixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens fiat Filius Dei.* At vero, utcumque hæc sint, universa hæc de doctrina S. Ildefonsi controversia absolvi posse sequentibus propositionibus mihi visa est.

4. Prima est, Felicem Urgellitanum Episcopum contra antiquam Ecclesiæ doctrinam asseruisse Christum Filium Dei adoptivum, & in suam sententiam traxisse Elipandum Toletanum Archiepiscopum; sed inter nostros Theologos adhuc disputari, quinam fuerit verus sensus Felicis, & Elipandi: nonnulli quippe volunt, eos minime errasse contra veritatem mysterii *Incarnationis*, sed abusos esse tantum numine *adoptionis*, cujus naturam non bene noverant, eamque idcirco credebant coalescere posse cum propria & naturali *filiatione*, quam sine divisione *Hypostasium* una cum *filiatione* adoptiva in Christo profitebantur, quemadmodum late firmant Vasquez *disp. 85. cap. 6.* Lorca *disp. 89. membr. 4. concl. 2.* Faber *disp. 23. cap. 1.* quibus adhærere videtur Cardinalis de Lugo *disp. 28. sect. 3.* Alii contra putant, Felicem, & Elipandum Nestorio adhæsisse, & unitate *personalitatis* in Christo negasse, ita ut duos Filios in Christo agnoscerent, alterum naturalem secundum Divinitatem, alterum præcise adoptivum secundum Humanitatem, uti probat Suarez *in 3. part. D. Thomæ tom. 3. quæst. 23. art. 4. disp. 49. sect. 3.* ubi alios affert Auctores idem sentientes.

5. Secunda est, S. Ildefonsum huic errori nequaquam adhæsisse, sed verum fuisse Catholicæ veritatis assertorem, uti probari potest multis ejus assertionibus, quæ sunt in libro *de Virginitate S. Mariæ* ab eodem conscripto: & quidem inter plura, quæ cumulari possent, satis sit, quod sequitur: *Non illum* (loquitur de Christo) *ut ceteros, adoptio filios Dei fecit filium, sed Divinitatis natura illum in proprium Dei filium exaltavit; donavit & illi nomen, quod est super omne nomen; ut esset totus Dei filius, homo & Verbum: quia numquam Dei filius, qui sempiternus permanet unici Genitoris unigenitus. Numquam igitur ipse purus homo conceptus, nec natus, sicut ceteri nascuntur infantes, ut ei ex adoptionis gratia, aut ex molimento virtutum prærogativa filii præstaretur; sed Dei Verbum quia caro factum est, assumpsit hominem in se sine persona hominis.* Biblioth. PP. *tom. 12. pag. 566. edit. Lugd. A.* 1677.

6. Tertia est, Elipandum in Concilio Francofordiensi habito anno 794. sub Hadriano I. Papa, & Carolo Magno Francorum Rege more ceterorum Hæreticorum nonnulla Patrum testimonia pro suo errore firmando attulisse; convictum autem de sententiarum depravatione confugisse ad domesticos testes, libros videlicet rituales Toletanæ Ecclesiæ, in quibus dixit Christum nominatum esse secundum carnem Dei Filium adoptivum; cum vero Episcopos Francofordienses, qui dictos codices præ manibus non habebant, fidem deceptori Elipando præbentes, nedum Elipandum ipsum detestatos fuisse, sed etiam, quos ipse citaverat, Præcessores, tamquam librorum ritualium auctores, hoc est Eugenium, Ildefonsum, & Julianum, qui tum vitæ sanctitate, tum sacrarum Litterarum peritia celeberrimi fuerunt in Hispaniis: ita ut quod apud eosdem Præsules Eugenium, Ildefonsum, & Julianum detestatio Concilii Francofordiensis non fuerit absoluta, sed *conditionalis*, quatenus scilicet ipsi dixissent ea, quæ ab ipsis dicta fuisse Elipandus asserebat. Ita nempe rem accurate exponit Cardinalis Baronius ad *ann. 794. num. 6. & seqq. Sed ubi ab eo* (hoc est ab Elipando) *domestici sunt testes adducti, dum, inquam, ex Toletanæ Ecclesiæ Ritualibus, sive ex suis Prædecessoribus Toletanis Episcopis nominatum esse Christum secundum carnem Dei Filium adoptivum, idem asseruit, quod non esset in promptu Patribus illis citatos inspicere codices ejus tantum Ecclesiæ proprios, neque communes omnibus aliis; iidem nimis impostori credentes, eodem modo, quo ipsum Elipandum, ejus quoque sunt detestati, quos citavit, Prædecessores, Eugenium, Ildefonsum, & Julianum.* Quod prosequitur Cardinalis de Aguirre *in collect. Concilior. Hispan. tom. 2. pag. mihi 669. num. 53. & seqq.* & signanter *num. 55.* ubi ait: *Sed judicium id Patrum Francofordiensium solum est conditionale ex hypothesi, quod Ildefonsus, Eugenius, & Julianus ita loquuti fuissent in iis Missæ Officiis.*

7. Ultima est, quod juxta ea quæ hactenus dicta sunt, celebriores Scriptores pro veritate & sanctitate doctrinæ Ildefonsi eximie pugnarunt, eumque immunem ab errore Elipandi, non obstante censura Francofordiensi, indubitanter dixerunt. Agmen horum ducit Cardinalis Baronius, qui, postquam *in not. ad Martyrol. Rom. ad diem 23. Januarii* dixerat, Ildefonsi doctrinam quoad *filiationem* Christi adoptivam esse benigne excipiendam, *in annal. ad ann. 794.* visis porro ipsius S. Ildefonsi testimoniis de Christi *filiatione num. 8.* ait: *Ceterum tantum abest, ut Sanctus Ildefonsus ejus erroris assertor fuerit, ut potius in suis Scriptis crebris sententiis, tamquam spiculis, tale monstrum sæpe confecerit*; quod & repetit *n.* 10. Concordant Petavius, & Natalis Alexander: primus enim *Theolog. tom. 5. de Incarnatione lib. 7. cap. 3.* secundus autem *in hist. Eccles. sæc.* VIII. *dissert. 7.* adversus errores Elipandi supra relatam afferunt Sancti Ildefonsi auctoritatem. Sequitur Thomassinus *Theolog. dogmat. tom. 2. lib. 8. cap. 2. num. 13. pag.* 528. ubi, post allatam Ildefonsi auctoritatem, ait: *Exorbitaverat ergo plurimum Elipandus a via, quam ante ipsum triverant Hispanicæ Ecclesiæ Patres. Quid enim expressius hac Hildephonsi suffragatione, omnis ut adoptionis rubigo a Christo Homine effricetur?* Adhæret Nicolaus Antonius *in Biblioth. Hispan. vet. lib. 5. cap. 6. num.* 389. ubi laudibus extollit Cardinalem Baronium, qui Patres Hispanos & signanter Ildefonsum suetur a *Synodali* censura Francofordiensi eo fundamento, quod Patres Synodi nimiam fidem præstiterunt Elipando Hispanorum Patrum doctrinis abutenti. Denique, ceteris prætermissis, Cardinalis de Aguirre agmen claudat eorum, qui pro S. Ildefonsi doctrina pugnarunt: *citato* etenim *tom. 2. pag.* 669. ex ipsius S. Ildefonsi verbis eum vindicat a labe, quam post centum annos ab ejus morte Felix, & Elipandus illi affinxerunt in suæ sectæ patrocinium.

8. Relicta ergo hac inspectione super S. Ildefonsi doctrina, demum dixi, non esse locum concessioni Officii, ejusque extensioni ad Ecclesiam universalem sub ritu Doctoris; cum hæ similesque petitiones postremis tantum annis proponi cœpissent; cumque in Officiis propriis Sanctorum Toletanæ Ecclesiæ, & diœcesis typis impressis Antuerpiæ anno 1691. & confirmatis in litteris Apostolicis Gregorii XIII. S. Ildefonsus cultum haberet non Doctoris, sed Confessoris: *Item festivitas Sancti Ildefonsi Archiepiscopi Toletani Confessoris. Item festivitas Sancti Isidori Archiepiscopi Hispalensis, pro quo celebretur Officium Doctoris, & recitetur Credo in celebratione Missæ*: & in Officiis propriis Sanctorum a sacrorum rituum Congregatione approbatis pro omnibus Monachis utriusque sexus totius Ordinis Cisterciensis Romæ typis impressis ann. 1703. Sanctus ipse Ildefonsus *die* 23. *Januarii* cultum habeat Confessoris Pontificis cum Evangelio, *Homo peregre proficiscens*. Quibus perpensis, sacra Congregatio die 25. Maji 1726. indulsit propias lectiones sub ritu duplici secundæ classis cum *Octava* pro omnibus Regnis, & regionibus Regi Catholico subjectis; & die 24. Januarii 1728. Orationem propriam tum pro Officio, tum pro Missa approbavit, nullo facto verbo tituli Doctoris.

9. Itaque, omnia in unum colligendo, statuendum esse videtur primo, individuam præcessisse concessionem tituli Doctoris concessioni Officii & Missæ sub eodem titulo in universa Ecclesia quoad Sanctos tantum Gregorium Papam, Ambrosium, Augustinum, Hieronymum, Thomam de Aquino, & Bonaventuram, in quorum honorem recitatur Officium cum Antiphona, *O Doctor*, cum Evangelio, *Vos estis sal terræ*, & Oratione propria: secundo, alios in universa Ecclesia eumdem cultum habere, quamvis nulla præcesserit formalis declaratio admissionis ipsorum inter Ecclesiæ Doctores, qui sunt SS. Joannes Chrysostomus, Gregorius Nazianzenus, Anselmus, Isidorus, & Petrus Chrysologus: tertio, nonnullos alios Sanctos in universa Ecclesia, nulla quoque prævia formali declaratione, quemdam cultum obtinere sub titulo Doctoris, sed sine Antiphona, & tantum vel cum Evangelio, & Oratione, uti est S. Hilarius; vel cum Antiphona tantum, uti sunt SS. Athanasius, & Basilius: quarto, aliquem ex prædictis, & alios nonnullos in particularibus Ecclesiis habere integrum Officium Doctoris: Sanctus enim Hilarius hoc integro Officio potitur in Ecclesia Pictaviensi, Parisiensi, Andegavensi, aliisque, teste Guyet *de fest. propr. Sanctorum lib.* 2. *cap.* 7. *quæst.* 21. Et in Officio Benedictinorum, & Cisterciensium a sacrorum rituum Congregatione approbato Ven. Beda habet Evangelium *Vos estis*, habet Antiphonam *O Doctor optime*, & habet Symbolum *Credo* in Missa, uti animadvertit etiam Bissus *in Hierurgia in verb. Credo*, §. 15. ut interea silentio prætereantur aliqua alia exempla facile desumenda ex Breviariis particularium Religionum: quinto, sacram Congregationem titulum hunc Doctoris aliquando concessisse pro Officiis recitandis in aliquibus diœcesibus in honorem aliquorum Sanctorum, positis videlicet requisitis sanctitatis, & eximiæ doctrinæ, atque in sequelam antiquæ immemorabilis possessionis cultus cum titulo Doctoris, quo Sancti ipsi potiebantur cum tacita permissione Sedis Apostolicæ in aliquibus locis, pro qua re faciunt exempla supra recensita SS. Leandri, & Fulgentii: sexto, SS. Ignatium, Irenæum, & Cyprianum habentes requisita Doctorum non coli tamquam Doctores, sed tamquam Martyres, cum numquam separetur Officium Doctoris ab Officio Confessoris, teste Guyet *loc. cit.* Ultimo, S. Antoninum Archiepiscopum Florentinum coli in universa Ecclesia tamquam Confessorem Pontificem, non tamquam Doctorem, quamvis in bulla Canonizationis sub Clemente VII. facta fuerit in ejus honorem concessio in universa Ecclesia Officii Doctoris, *velut pro uno Confessore Pontifice, & Doctore tam publice, quam privatim*; idque, quia ad recitationem in universa Ecclesia (juxta alibi dicta) non sufficit concessio, quæ fit in bulla Canonizationis, sed nova requiritur declaratio. Et sane etsi, cum Sixtus Papa IV. Bonaventuram retulit inter Sanctos, in bulla Canonizationis eidem concesserit Officium Confessoris Pontificis & Doctoris, uti videri potest in ejus bulla 21. §. 19. *tom.* 1. attamen ut ille coleretur tamquam Doctor in universa Ecclesia, data fuit a Sixto Papa V. bulla *antecedenti cap.* memorata, quæ est 76. *Bullarii tom.* 2. Porro Alexander III. summus Pontifex in Missa, quam de S. Bernardo celebravit in ipsa ejus Canonizatione, Evangelium recitavit, quod solis Doctoribus Sanctis assignatur ex Matthæi *cap.* 5. *Vos estis sal terræ*, Diserte Innocentius III. idem elogium confirmavit in *Collecta* a se composita, in qua *Beatus Bernardus Abbas, & Doctor egregius* appellatur, uti refert Mabillonius *loc. supra cit. Mellifluï* adjectivum nomen, quod recentius est, S. Doctori asseruit Theophilus Raynaudus libello singulari, qui, *Apis Gallicana*, inscribitur. Quare dolendum videtur, quod usque adhuc cogitatum non fuerit de Sancto tot meritis eximio, cælestique doctrina referto, colendo titulo Doctoris in universa Ecclesia.

10. Hæc quoad titulum Doctoris dicta sufficiant: remanet, ut aliqua dicantur de titulo Martyris, & de titulo Virginum. Bonus Latro, qui cum Christo Domino fuit cruci affixus, quique eum in cruce confessus est, & ab ipso audire meruit, *Hodie mecum eris in paradiso*, cultum obtinet in utraque Ecclesia, Occidentali videlicet, & Orientali. Ad *diem* 25. *Martii* mentio ejus fit in Martyrologio Romano: *Hierosolymis commemoratio Sancti Latronis, qui in cruce Christum confessus ab eo meruit audire, Hodie mecum eris in paradiso*; subjicitque Cardinalis Baronius in notis: *Dimam hunc plerique appellant; sed quoniam id ex Apocryphis proditur, ea de causa hic nomen proprium prætermissum videtur &c. Reperiuntur autem Sancti Dimæ Latronis nomine nonnulla sacella dicata, & memoriæ erectæ eodem titulo*. In *Collectaneis*, quæ Bedæ falso adscribuntur, nomen *Matta* imponitur bono Latroni, improbo autem Latroni nomen *Joca*; in historia Haveriana *pag.* 480. alter dicitur *Vicimus*, alter *Justinus*; in Evangelio apocrypho infantiæ Christi *cap.* 23. alter *Titus*, alter *Dumachus* appellatur; & in Evangelio Pseudo-Nicodemi *cap.* 9. nomen probo est *Dimas*, improbo *Gestas*, quod etiam prodidit Goffridus Vindocinensis in fine *sermonis decimi*. Verum, utcumque hæc sint, in Religione Patrum Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum ex concessione Sixti Papæ V. in ejus honorem recitatur Officium proprium, sub appellatione tantummodo Sancti Latronis; atque adeo nomen ejus reticetur. Officium prædictum ante concessionem fuit examinatum & approbatum a Julio Antonio Sancti Bartholomæi in Insula Sanctæ Severinæ, & a Vincentio Sanctæ Mariæ in Via Montis Regalis nuncupatis, Presbyteris Cardinalibus, in eoque Oratio est propria, Responsoria etiam sunt propria, primæ lectiones sunt de Scriptura, secundæ desumuntur ex sermone S. Joannis Chrysostomi, & *homilia* ad Evangelium desumitur *ex serm.* 49. S. Ambrosii, in quo sermo fit de Sancto Latrone. Congregatio PP. Piorum Operariorum Sanctum hunc bonum Latronem peculiarem sibi Patronum & Advocatum suum elegit. Experti enim fuerunt Presbyteri dictæ Congregationis, multas peccatorum conversiones ejus intercessione factas fuisse in sacris Missionibus: quocirca supplicaverunt sacræ Congregationi, ut Officium jam concessum Religioni Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum extenderetur ad suam Congregationem. Ipse autem tamquam Fidei Promotor opposui, non esse locum extensioni, quia, licet Sanctus Latro in prima concessione cultum obtinuerit Officii de Confessore non Pontifice, dubitari tamen poterat, an cultum Martyris habere deberet: nam, etsi nonnulli doceant, eum non fuisse verum & perfectum Martyrem, quemadmodum videri potest apud Theophilum Raynaudum in Opere, cui titulus, *Metamorphosis Latronis in Apostolum*; alii contra volunt, eum verum Martyrem fuisse; Sanctus enim Hieronymus *epist.* 58. *col.* 3. *tom.* 1. ait: *Latro crucem mutat paradiso, & facit homicidii pœnam martyrium*, & S. Hilarius *lib.* 10. *de Trinitate* §. 34. refert, Christum Latroni *Martyri suo paradisum promisisse*; quia nempe, licet mortis pœnam passus sit propter delicta sua, mortis tamen accelerationem, & celerius & crudelius crurifragium passus est pro Christo, & ejus Fidei prædicatione, quemadmodum legi potest apud Hurtadum *in resolut. de vero martyrio pag.* 50. §. 3. & *in historia S. Latronis* edita a Philippo Origlia *cap.* 9. At, cum Beatus hic Latro nec pro confessione nominis Christi, nec pro Fide, aut Deo passus sit, sed pro merito suorum facinorum, teste S. Augustino *lib.* 4. *contra Donatistas* (*num.* 29. *col.* 139. *tom.* 9.) *Neque enim Latro ille pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum; nec, quia credidit, passus est, sed dum patitur, credidit*; ideo inter Martyres recenseri non potest. Quare ait S. Bonaventura *in lib.* 4. *sent. dist.* 4. *part.* 2. *dub.* 1. *Ad martyrium completum duo exiguntur, scilicet justa voluntas, & justa causa: primum defecit in Innocentibus, secundum vero in Latrone, & ita de se neutrum fuit completum martyrium*. Martyr propterea bonus Latro dici nequit. Porro autem,

tem, cum non tam Sancto Latroni, quam alteri impio Latroni decretum fuerit & illatum crurifragium, sine ullo per consequens fundamento dicitur, Sancto Latroni ex odio in Christum mortem fuisse celerius inflictam per crurum fracturam. Hæc habentur apud Cardinalem Capisucchium *to. 1. controv. de vero Martyria* §. 22. *pag.* 752. ubi etiam pie & docte explicat auctoritates Patrum, qui bonum Latronem Martyrem appellant: quod & ante ipsum egregie præstitum fuit a Glossa *in can. Importuna* 58. *dist.* 1. *de Pœnitentia*, ubi hæc habet: *Non in rei veritate fuit martyrium, sed propter similitudinem facti: vel ideo dicitur pœna conversa in martyrium, quia per Fidem & patientiam, quam tunc habuit, dignus fuit æterno præmio, scilicet ut intraret statim ad vitam, sicut & illi, qui patiuntur martyrium &c. Dicitur, quod Latro non pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum; & pœna non facit Martyrem, sed causa, ut dicit Augustinus. Quare martyrium non fuit, quod & verum est. Ejus ergo pœna martyrium dicitur ratione æterni præmii, quasi Martyr recepit, confitendo, vel ratione confessionis, quam in patibulo habuit: sicut enim Martyr, sic Latro inter pœnas Christum confiteri non timuit.* Huic profecto sensui adhæsit sacrorum rituum Congregatio die 23. Septembris 1724. Indulsit enim Congregationi Patrum Piorum Operariorum petitam Officii extensionem sub nomine boni Latronis, qui idcirco, si cultum habet Confessoris non Pontificis in Religione Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, eumdem cultum obtineri debet in Congregatione Patrum Piorum Operariorum.

11. Bergomi colitur Sancta Greta, quæ vixisse dicitur sub Diocletiano. Ab aliquibus Vidua, ab aliis Virgo dicitur, licet Maritum habuerit, uti videri potest apud Bollandianos *ad diem* 1. *Maji in Sanctis prætermissis pag.* 4. *col.* 2. Virgo dicitur in tabulis, sive annalibus Bergomensibus visis a Galesinio. In antiquo Sanctuario Bergomensi hæc habentur: *Cumque gratissimam ipsam Domino Deo cognoverimus, pie ac verisimiliter credi potest, hanc aureolam virginitatis obtinuisse.* Virgo appellatur a Jacobo Philippo de Bergomo in libro *de claris scelestisque mulieribus cap.* 113. a Marin Mutio Bergomensi in libro *Sanctorum Bergomensium*, & a Fratre Cælestino *in historia ejusdem Urbis*. In Ecclesia Bergomensi ab antiquo tempore recitabatur Officium de Communi Virginum in ejus honorem. Credendum est, exhibitas fuisse Congregationi sacrorum rituum preces pro obtinendis lectionibus propriis: nam in Regestis ejusdem extat sequens decretum: *Congregatio sacrorum rituum, audita de præmissis relatione facta ab Illustrissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Bellarmino, cui hæc causa commissa fuerat, nihil innovandum esse censuit, nisi velint recitare Officium Sanctæ Gratæ de Communi Sanctarum Virginum absque lectionibus propriis de historia, sed omnia prorsus sumere & recitare de Communi unius Sanctæ Virginis; & ita censuit & declaravit die 19. Decembris* 1615. Nec aliter profecto responderi poterat; cum in Martyrologio Romano notis illustrato a Cardinali Baronio, & Romæ edito anno 1584. quam editionem (ut infra videbimus) idem Cardinalis Baronius dicit esse ceteris puriorem, & in alia editione ejusdem Martyrologii Romæ facta anno 1586. Greta Virgo denominetur: *Bergomi Sanctæ Gratæ Virginis*. Ut infra quoque videbimus, post Baronianam correctionem aliæ factæ sunt Martyrologii correctiones, & in postremis Grata non Virgo, sed Vidua appellatur: quod etiam fuit animadversum a Francisco Maria de Aste Archiepiscopo Hydruntino *in notis ad Martyrologium Romanum ad diem* 1. *Maji*: & Viduæ nomen huic Sanctæ tribuitur in Martyrologio Romano recognito auctoritate Innocentii XI. & Romæ edito anno 1681. Inter scripturas Congregationis sacrorum rituum una extat, in qua civitas Bergomensis reverenter instat, ut Grata non Vidua, sed Virgo appelletur. Nullum extat responsionis vestigium, ex quo colligi potest, instantiam non fuisse propositam; nec ulla apparet nova mutatio in Martyrologio, in quo (uti dictum est) Greta Vidua dicitur, non Virgo: cum enim non dubitetur virum habuisse, ut Virgo dici posset, necessariæ fuissent probationes, ex quibus ostenderetur, virginitatem in matrimonio servasse, uti mox videbitur. Virgo forte dici potuisset, quemadmodum in Cisterciensi Menologio 21. *Augusti* Sancta Humbelina S. Bernardi soror, quæ ex conjugio ad monasterium convolavit, Virgo appellatur, non ea pressa significatione, qua nomen Virginis incorruptam & inaccessam sonat, sed alia laxiore, qua Virgines denominantur, & Virginibus annumerantur, quæ cum Virginibus in monasterio degebant. Alia consimilia exempla legi possunt apud Theophilum Raynaudum *in scholiis ad syllabum Sanctorum punct.* 13. *num.* 13. Quæ exempla tamen suffragari non possunt, quando, ut in re præsenti, quærenda est proprietas verborum.

12. Post approbatum casum exceptum a decretis Urbani VIII. actum fuit de concessione Officii & Missæ in honorem Beatæ Luciæ de Narnia Ordinis Prædicatorum. Opposui, eam coli non posse tamquam Martyrem, cum sanguinem non fuderit pro Christo; non posse coli tamquam Virginem & Martyrem, cum Postulatores instarent pro cultu Virginis; non posse denique coli tamquam Virginem, cum matrimonio juncta fuisset. Responsum autem fuit a Postulatoribus, eam utique matrimonio junctam fuisse, sed virginitatem in matrimonio servasse; sic testantibus Historicis, Joanne videlicet Trithemio, Gregorio Lombardello *in Manuscripto de Stigmatibus S. Catharinæ Senensis*, quod asservatur in bibliotheca Vaticana, & Philippo Ferrario *in catalogo generali Sanctorum*. Ducem quoque Ferrariæ Herculem Estensem, Hippolytum Cardinalem Estensem, Nicolaum Marium Estensem Episcopum Adriacum, Petrum Tranensem Episcopum Telesinum, & Auctorem Manuscripti, quod asservatur in publico archivo civitatis Viterbii, testimonium exhibentes de veritate Stigmatum ejusdem Beatæ Luciæ, eam Virginem appellare. Additæ fuerunt animadversiones de corporis incorruptione, flexibilitate, & odore ab eo emanante. Cumque Beatæ & Sanctæ, quæ virginitatem in matrimonio conservarunt, colantur tamquam Virgines, teste Guyet *de fest. prop. Sanctorum lib.* 2. *cap.* 7. *quæst.* 27. quod & comprobatur exemplis Sanctæ Chunegundis uxoris Henrici Imperatoris, Sanctæ Cæciliæ Virginis & Martyris, Beatæ Delphinæ, cujus Officium est in Breviario Ordinis Minorum de Observantia, Beatæ Chunegundis Reginæ Poloniæ, cui post approbationem cultus immemorabilis in aliquibus locis facta est concessio Officii & Missæ, Benedictus XIII. hoc edidit decretum: *Sanctissimus Dominus noster Benedictus XIII. ad humillimas preces R. P. Fratris Thomæ Ripoll Magistri Generalis Ordinis Prædicatorum, audito Reverendissimo Domino Cavalchini Archiepiscopo Philippensi Fidei Promotore, inhærens potissimum constanti Scriptorum assertioni, famæ perenni, & traditioni inconcussæ, necnon variis supernaturalibus signis per authentica documenta probatis insimul collimantibus in testimonium virginitatis a Beata Lucia de Narnia Ordinis Prædicatorum perpetua etiam in conjugio servatæ, benigne annuit pro concessione Officii & Missæ in honorem ejusdem Beatæ de Communi Virginum sub ritu duplici recitan. & respective celebran. die* 15. *Novembris anniversaria ejus obitus a Clero Sæculari & Regulari utriusque sexus in civitate & diœcesi Narnien. ubi dicta Beata ortum habuit; in civitate & diœcesi Viterbien. ubi diu commorata fuit, & sacra Stigmata habuisse perhibetur; & demum in civitate & diœcesi Ferrarien. ubi sacrum ejus corpus asservatur & colitur, necnon recitan. & respective celebran. subsequenti die* 16. *ejusdem mensis ab universo Prædicatorum Ordine extra dictas civitates & diœceses, attenta, quod præfata die* 15. *Novembris a memorato Ordine celebretur festum Beati Alberti Magni; & ita servari mandavit: Die* 5. *Februarii* 1729. Pro concessione quippe Officii & Missæ sub ritu Virginum non interponit Ecclesia judicium definitivum quoad qualitatem, seu statum & classem personarum; sed satis ei est, si apta adsint fundamenta, quæ faveant virginitati, quemadmodum bene animadvertit Adam Tanner *Theolog. tom.* 3. *disput.* 1. *de Fide quæst.* 4. *dub.* 7. *num.* 298. Idem fortasse dicendum est de illis, quæ vim passæ in stuprum nequaquam consensissent, juxta celebre illud Sanctæ Luciæ responsum: *Si me invitam violari feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam*: Duplicis nimirum reportata laureola, & servatæ virginitatis, & illatæ injuriæ, uti post D. Thomam *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 5. *art.* 3. notat Guyet *loc. cit. quæst.* 26. Nemini porro dubium esse debet, plures Sanctos ex hac vita virgines migrasse, ut ex eorum Actis desumitur. Si itaque de hac insigni prærogativa constet, poterit ejus fieri commemoratio in lectionibus propriis. De illibata virginitate & castitate S. Pii V. & de harum rerum probatione plura habentur in relatione Rotæ Auditorum edita in ejus causa *tit. de Temperantia*. Sed viri non coluntur titulo Virginis, cum peculiares eorum cultus titulos obtineant aut Martyris, aut Confessoris Pontificis, aut Confessoris non Pontificis.

13. In Apocalypsi *cap.* 14. *v.* 4. ubi describitur numerus æque ac sors Virginum, quæ erunt tempore Antichristi, legi-

legitur: *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocunque ierit.* Cornelius a Lapide *in hunc locum* notat, tam feminas, quam masculos dictis verbis comprehendi, cum in genere masculino, utpote nobiliori, intelligatur femininum quasi *subalternum*. Tertullianus in libro *de velandis Virginibus cap.* x. magis honorandos putat viros, si virginitatem servaverint, quam feminas, si virgines fuerint: *Masculos potius honorari oportuisset, quorum quanto sexus avidior & calidior in feminas, tanto continentia majoris ardoris laboratior:* Subscribit Cardinalis Joannes Vitalis *in specul. moral. Script. tit. de Virgin. pag.* 324. ubi ait: *Quamvis enim mulieres sint æque pronæ, atque viri, non tamen ita sunt inverecundæ. Ideo gloriosius est in viro servare virginitatem.* At, utcunque sit de his, disciplinæ Ecclesiasticæ norma retinenda est, quæ ex dictis sub ritu Virginum colit feminas, non viros, etsi virginitatem servaverint. In Ecclesia vero triumphante communem fore mulieribus ac viris aureolam virginitatis sentit D. Thomas *in* 4. *sent. dist.* 49. *quæst.* 5. *art.* 3. *ad septimum*; additque, quod *si frigidi & eunuchi voluntatem habeant incorruptionem perpetuam servare, etiamsi facultas adesset coeundi, virgines sunt dicendi, & aureolam merentur; faciunt enim de necessitate virtutem: si vero voluntatem habeant ducendi conjugem, si possent, aureolam non merentur.*

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

De Breviario Romano, & ejus auctoritate, aliisque nonnullis rebus, quæ pertinent ad Officia Divina.

1. CONCESSIO Officii pro universali Ecclesia, de qua superius plura dicta sunt, simul illud poscit, ut Officium inseratur in Breviarium Romanum; quemadmodum & concessio Missæ pro universali Ecclesia simul poscit, ut ea in Missale Romanum inseratur: quocirca, si non necessarium, saltem opportunum esse videtur, nonnulla hoc loco de ipso Breviario Romano referre.

2. Ferunt, Patres Franciscanos Missionibus Apostolicis defungentes, & mirabili celeritate orbem peragrantes Divina quædam Officia recitasse, sed in compendium redacta, quæ proinde Breviarii nomen assumpserunt. Quod Breviarium cum pessime esset digestum, Haymo Franciscanorum Generalis corrigere studuit, & Gregorius Papa IX. correctam hanc Breviarii formulam calculo suo confirmavit, uti fuse legitur apud Grancolas *in commentar. histor. in Breviarium Romanum cap.* 5. Ajunt, hoc ipsum Officium paulo post usurpari coepisse in Capella Papæ ad S. Joannem Lateranensem, cum propter causarum & negotiorum gravissimam molem, qua Pontifex, & Cardinales pene obruebantur, Officium contrahi necesse esset; & Nicolaum tandem III. summum Pontificem edixisse, ut in omnibus Urbis Romæ ecclesiis in posterum eadem celebrarentur Officia, & iidem adhiberentur libri, qui a Franciscanis usurpabantur, proscriptis antiquioribus libris omnibus Cantus & Officiorum. Testis horum omnium est Radulphus Tungrensis *de canonum observantia cap.* 22. ubi ait: *Sciendum tamen quod Nicolaus Papa III. natione Romanus de genere Ursinorum, qui cœpit anno Domini* 1277. . . . . *fecit in Ecclesiis Urbis amoveri Antiphonarios, Gradualia, Missalia, & alios libros Officii antiquos quinquaginta, & mandavit, ut de cetero Ecclesiæ Urbis uterentur libris & Breviariis Fratrum Minorum, quorum Regulam etiam confirmavit; unde hodie in Roma omnes libri sunt novi & Franciscani.* Quod late prosequuntur Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 84. *num.* 12. Cardinalis Bona *de Divina psalmodia cap.* 18. §. 20. *num.* 2. Dominicus Macrus *in Hierolex. ad verb. Breviarium*, & Sarnellus Episcopus *in epist.* 40. *tom.* 6. Scripsit autem Radulphus circa annum 1390. & ideo centum & amplius annis post mortem Nicolai III. cumque ex *epistola apologetica* Petri Abaelardi *adversus S. Bernardum* desumatur, Officium abbreviatum in omnibus Urbis ecclesiis lectum fuisse, & recitatum circa annum 1140. & propterea 150. circiter annis ante Nicolaum III. de assertione Radulphi rationabilis oritur dubitatio, uti notat Pagius junior *in breviar. Roman. Pontif. tom.* 3. *in vita Nicolai III. num.* 24. Quamobrem Du Cange *in Glossario ad verb. Breviarium*, animadverso Breviario Chori ad usum Monasterii Cassinensis, quod scriptum est, Alexio Comneno imperante, ideoque circa annum 1100. in quo habentur hæc verba, *Incipit Breviarium, sive Ordo Officiorum per totam anni decursionem, quod quidem Breviarium totius Ecclesiastici Officii rubricas, ritus etiam, & cæremonias continet tam Officii recitandi, quam Missæ celebrandæ, necnon peculiares præcipuarum solemnitatum observantias*; colligit, primitus Breviarii nomine solas Rubricas, seu Ordinem Officiorum olim innotuisse, postmodum toti Officio adscriptum idem nomen fuisse.

3. Nonnulla menda in Breviarium Romanum irrepserant, & particularia quoque Breviaria in nonnullas diœceses fuerant introducta. Quocirca serio cogitatum est de emendando Breviario, eoque unico per universum orbem adhibendo. In propositione facta a Carolo V. Augustæ Vindelicorum anno 1548. dicitur, Breviarium in formam precum & orationum ab antiquis Ecclesiæ Patribus & Rectoribus traditam præscriptamque redigendum, insuper apocrypha, parumque ad sincerum cultum pertinentia a Breviariis resecanda. Et hac forsitan de causa summus Pontifex Paulus Papa IV. id in animum induxerat suo labore conficere, planeque suo, quod morte præventus perficere non potuit. Fuse id refertur ad Antonio Caracciolo Clerico Regulari *in vita ms. Pauli IV. lib.* 4. *cap.* 16. *Attese lungo tempo esso stesso a fare un Breviario riformato secondo l' antica gravità e rito; ma perchè era tanto occupato, e voleva farlo lui solo di sua propria fatica, perciò non lo potè finire, ma restarono i suoi abbozzi, e principj per i Successori Pontefici.* Decessit ergo Paulus Pontifex, re infecta; revocatoque a summo Pontifice Pio IV. sacro Tridentino Concilio, quod antea fuerat intermissum, idem Pontifex operæ pretium esse censuit, ad Tridentinos Patres mittere quidquid tempore Pauli IV. ad emendationem Breviarii, & ejus uniformitatem ubique statuendam fuerat confectum atque elaboratum. Manus a Patribus Tridentini ad opus fuit admota: sed, instante conclusione Concilii, necesse fuit totam rem ad auctoritatem & judicium Romani Pontificis deferre, ut habetur *sess.* 25. *de reform. tit. de indice librorum, & Catechismo, & Missali*; atque ideo in hujusce rei executionem memoratus Pius Papa IV. Romam evocavit illos eosdem Tridentinos Patres, qui ad idem munus fuerant electi, ut rem in Urbe perficerent, collatis studiis una cum nonnullis aliis idoneis viris, quos Papa ipse adjunxit. At, Pio IV. universæ carnis viam ingresso, opere imperfecto, assumptoque ad summum Pontificatum S. Pio V. adhibitis etiam ad emendationem & correctionem Breviarii aliis peritis viris, negotium tandem fuit sub hoc Pontifice feliciter absolutum, quemadmodum desumitur ex ejus *Constit.* 64. *Bullarii tom.* 2. in qua abolevit quæcumque alia Breviaria, quovis etiam privilegio munita, exceptis illis, quæ in ipsa prima institutione fuissent a Sede Apostolica approbata, vel quæ usu ducentorum annorum in aliquibus ecclesiis recepta fuissent. Quare factum est, ut, ipso Pio Pontifice annuente, basilica Vaticana suum antiquum Breviarium & Psalterium, plurium sæculorum usu comprobatum, retinuerit & adhuc retineat, ubi vulgata illa minime continetur Psalmorum editio, quæ est in Breviario Romano, sed antiqua, seu vetus Latina, quam S. Augustinus *lib.* 12. *de doctr. Christ. cap.* 15. (ut non levi conjectura creditur) *Italam* vocat; quamque Marius Alterius Canonicus & Theologus ejusdem basilicæ in quodam suo Scripto retinendam suasit, tum ob magni certe faciendam antiquitatis auctoritatem, tum quia inde præclara testimonia ad Fidei Catholicæ confirmationem eruebantur.

4. Memoratus S. Pius V. in citata Constitutione præscripsit, ne quid Breviario a se edito adderetur, aut de eo minueretur: *Statuentes, Breviarium ipsum nullum umquam tempore vel in totum, vel ex parte mutandum, vel ei aliquid addendum, vel omnino detrahendum esse.* Cum nihilominus Typographorum negligentia & incuria, & nimia aliorum etiam ea, quæ ad ipsos non pertinent, temere sibi assumentium audacia ac licentia multi errores in idem Breviarium postmodum irrepsissent, & signanter in lectiones Patrum, in vitas Sanctorum, & Rubricas, Clemens Papa VIII. nonnullis

pius

pis & eruditis viris mandavit, ut idem Breviarium, nova adhibita diligentia, accuratius inspicerent & examinarent; quod ab eis exacte præstitum est, sicuti legitur in ejus *Constit. 86. Bullarii tom. 3.* Pii doctique viri post hæc conquesti sunt, in Breviario adhuc non pauca contineri, quæ a primo nitore institutionis exciderant, & quæ inchoata potius, quam perfecta dici poterant: & his quidem querimoniis excitatus summus Pontifex Urbanus VIII. eruditos sapientesque viros elegit, qui in novam incumberent correctionem, uti ipse testatur *in Constitutione edita anno 1631. & ante Breviarium Romanum typis impressa.* Bartholomæus Gavantus utrique emendationi, hoc est sub Clemente VIII. & sub Urbano VIII. suam operam navavit, ut ipse affirmat *in comment. ad Rubr. Breviarii Romani sect. 2. cap. 3.* Ceterorum nomina, qui sub Clemente VIII. & Urbano VIII. pro hac ipsa emendatione adhibiti sunt, legi possunt apud eumdem Gavantum inter modo citati Operis præludia. Ad Urbani autem correctionem quod spectat, inter cetera Patrum Sermones & Homiliæ collatæ fuerunt cum pluribus typis impressis lectionibus, & veteribus Manuscriptis, multaque idcirco suppleta sunt, multa emendata atque correcta, Sanctorumque historiæ ex priscis & probatis Auctoribus recognitæ.

5. De Breviarii Romani præstantia, si cum ceterarum Ecclesiarum Breviariis conferatur, illustre testimonium profertur a Grancolas *in comment. histor. in Roman. Breviar. cap. 4.* *Quemadmodum Romana Ecclesia ceteras omnes ordine, nobilitate, dignitate, atque loce antecellit, ita & ejus Ecclesiæ Breviarium principem locum obtinet inter ceteras omnes rationes, quibus Officium in reliquis Orbis Ecclesiis recitari consuevit.* Et in Conciliis Gallicanis habitis post Constitutionem S. Pii V. statutum subinde est, ut Breviaria emendarentur ad præscriptum ejusdem Constitutionis, uti habetur apud Guyet *de fest. propr. lib. 3. cap. 1. quæst. 7.* & legitur in Concilio Rotomagensi anno 1581. cum agitur de cultu Divino in genere. En verba (*tom. x. collect. Harduin. col. 1215. num. 2.*): *Quocirca hortamur nostræ provinciæ Episcopos, ut diligenter inspiciant, & examinent suarum diœcesium preculas horarias, Breviaria, Missalia, Agendas, juxta tamen Constitutiones sanctæ memoriæ Pii V.* Et in Concilio Remensi anno 1583. cum agitur de Breviario (*loc. cit. col. 1279.*) *Ubi indigesta minusque pietati consona Breviaria vel Missalia repererint, curent quamprimum, & quamproxime fieri poterit, ad usum Ecclesiæ Romanæ juxta Constitutionem Pii V. reformari, & in lucem emitti impensis diœcesis:* Et in Concilio Burdigalensi anno 1583. *tit. 4. de Breviario* (*loc. cit. col. 1338.*): *Ut in posterum Breviaria, Missalia, & Manualia ex decreto Concilii Tridentini ad usum Romanæ Ecclesiæ restituta atque instaurata, & Pii V. Pontificis maximi jussu edita, ab iis omnibus, qui in hac provincia Sacramentorum administrationi incumbere, & Divino cultui ac precibus Missarumque celebrationi ex officio vacare debent, ad summum ante Adventum proximi anni 1583. tam privatim quam publice recipiantur, eaque sola ubique & apud omnes in usu sint:* Et in Concilio Aquensi anno 1585. *tit. de Missali & Breviario* (*loc. cit. col. 1530.*): *Ut usum Breviarii Romani & Missalis ex decreto sacrosancti Concilii Tridentini restituti & editi in omnibus hujus provinciæ Ecclesiis intra illud tempus, quod hinc ad principium mensis Januarii anni proximi 1586. interjectum est, omnino introducant.* Consonat hoc antiquiori Gallicanæ disciplinæ. Toletanum Concilium habitum anno 633. *can. 2.* decrevit, ut unus ordo orandi & psallendi per omnem Hispaniam & Galliam conservaretur, unusque modus in Missarum solemnitatibus, & in vespertinis & matutinis Officiis retineretur: eodemque unitatis, & perfectæ cum Sede Apostolica consensionis spiritu permoti Pipinus & Carolus Magnus Divina Officia Romana in Galliam invexere; veluti suse referunt Echardus *Rer. Gallican. tom. 1. fol. 507.* Mabillonius *de liturg. Gallican. præfat. num. 2.* Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part. 1. lib. 2. cap. 80. §. 3.*

6. Post hæc, quomodo factum sit, ut in aliquibus ultra montes diœcesibus nova quotidie Breviaria edantur, ignoratur. Non multis ab hinc annis in Galliis editus est ab Episcopo Liber, cujus nomini parco, *de jure & potestate Episcoporum ordinandi Officia Divina intra fines suæ diœcesis, juxta omnium sæculorum traditionem a Christo Jesu ad nos usque transmissam.* Audacter Grancolas *in comment. histor. in Romanum Breviarium cap. 6.* adversus claram litteram Constitutionis S. Pii V. asserit, prædicti Pontificis mentem nullatenus fuisse, ut Breviarium Romanum a se correctum ubique susciperetur, abjectis omnibus diœcesanis Breviariis: quod tantum admitti potest juxta dicta a Nobis superius quoad Breviaria usu ducentorum annorum ante bullam recepta, aut quoad Breviaria, quæ in sua institutione fuissent a Sede Apostolica approbata, cujusmodi sunt pleraque Breviaria Monachorum. Si Grancolas audaciæ titulo notandus est ob ea, quæ modo scripsisse diximus, severiori nota plerisque afficienda videri poterit assertio Joannis Pontas *in dictionar. cas. Conscient. tom. 2. in verb. Festum cas. 5.* ubi novorum Breviariorum editionem & reformationem ab Episcopis faciendam refert. Vanespen *jur. Eccles. par. 1. tit. 16. cap. 9. num. 22. & 23.* docet Breviariorum aliorumque librorum ad Divinum Officium spectantium examen & correctionem ad Episcopos pertinere; sed cum in Belgicis Ecclesiis receptum fuerit Breviarium Romanum, subjicit *num. 24.* bullam S. Pii V. esse attendendam: & *eadem par. 1. tit. 22. cap. 7. num. 19. & seqq.* postquam animadvertit, ex Constitutione Pii V. Breviarium nullo unquam tempore vel totum, vel ex parte mutandum esse, vel ei aliquid addendum, vel omnino detrahendum; ait, si aliquid Breviario Romano judicaret addendum, vel demendum, aut ex parte mutandum, id fore a Sede Apostolica postulandum, loquendo semper de Ecclesiis, quæ Breviarium Romanum receperunt. Nec alii desunt Auctores, qui usum particularium Breviariorum, & jus illum statuendi pro suis Ecclesiis adjudicant illis Episcopis, in quorum diœcesibus bullæ Romanorum Pontificum Breviarium correctum præfinientes, scientibus & tolerantibus ipsis Romanis Pontificibus, receptæ non sunt, itaque executione caruerunt: Baldellus *Theologia moralis tomo 2. libro 3. disput. 29. numero 3.*

7. Porro, an hæc sufficiant, aliorum judicium sit. Quod autem videtur asseri posse, est, tutius esse, ut etiam Episcopi, qui putant, se post bullam Pii V. posse aliquid addere, vel immutare in Breviario, aut novum Breviarium edere, prævium Sedis Apostolicæ judicium requirant; cum, experientia teste, in nonnulla Breviaria ab ipsis edita errores aliquando irrepserint sanæ doctrinæ adversantes, non ipsorum fortasse, sed aliorum culpa, ita ut opus fuerit vel edita Breviaria prohibere, vel eorum correctionem demandare. Post hæc autem ad Breviarium Romanum a S. Pio V. aliisque Romanis Pontificibus correctum redeundo, sæpe citatus Grancolas *cap. 55.* repetit, illud merito ceteris omnibus esse præferendum, & quædam subjicit, quæ mutanda censeret, ut videlicet nonnullæ lectiones emendarentur, nimius festorum numerus minueretur, vel saltem eorum commemoratio sola præscriberetur in feriali Officio. An hæc autem, vel alia facienda sint, examinandum erit, cum arduum negotium corrigendi & reformandi Breviarium Romanum assumetur. At, loquendo de Breviario Romano, prout nunc est, memoratus Gavantus *in opere supra citato sect. 5. cap. 12. de Lectionibus n. 16.* exponens correctionem secundarum lectionum Breviarii, in quibus Sanctorum historiæ referuntur, factam a Cardinalibus Baronio & Bellarmino tempore Clementis VIII. testatur, eis perdifficile visum fuisse, *ad Historiæ veritatem bona fide restituere Sanctorum lectiones, idque minima quæ fieri potuit mutatione; immo quæ controversa erant, alicujus tamen gravis Auctoris testimonio suffulta aliquam haberent probabilitatem, retenta sunt eo modo, quod erant, cum falsitatis argui non possint, quamvis fortasse altera sententia sit a pluribus recepta.* Ex hac ingenua confessione nonnulli ansam arripuerunt acriter obloquendi Breviario Romano, item asserendi, id fabulis esse repletum, ejusque auctoritatem in factis historicis esse omnino spernendam; aliis contra adversus Ecclesiæ Romanæ sensum sustinentibus, impium esse, & quasi hæreticum de factis historicis in Breviario Romano relatis dubitare, & multo magis iis refragari. Apud Patrem Honoratum a Sancta Maria *in animadvers. ad regul. & us. Criticæ tom. 2. lib. 1. dissert. 2. §. 3.* nomina referuntur eorum, qui male de Breviario Romano sentiunt.

8. Sed, quatenus per mediam viam, quæ tutior est, incedendum sit, videtur quidem tuto pede asseri posse, non modicum auctoritatis pondus factis historicis accedere, quæ relata sunt & approbata in Breviario Romano (ecquis enim de hac assumptione poterit dubitare, postquam certum est, Breviarium Romanum pluries fuisse recognitum atque emendatum, habito tot virorum pietate & doctrina illustrium consilio?) attamen ita, ut vetitum existimari non possit, debita cum modestia, & gravi fundamento, quæ occurrunt in factis historicis, difficultates exponere, easque judicio Sedis Apostolicæ supponere, ut eorum veritatem & robur perpendat,

si quan-

si quando manus iterum admoveatur ad Breviarii Romani correctionem: quæ ipsa videtur esse sententia plurimorum, qui de historiis relatis in nonnullis lectionibus secundi *Nocturni* Breviarii Romani dubitare visi sunt. Non dubitarunt Bollandiani de sanctitate Sancti Venantii Martyris, dubitarunt de sinceritate Actorum, ex quibus secundæ lectiones Breviarii Romani desumptæ sunt, uti videri potest in ipsorum annotatione critica ad Acta prædicti Sancti, *ad diem* 18. *Maji*. Accusati autem de irreverentia erga Romanum Breviarium professi sunt, se utique debito obsequio venerari, quæ in citatis lectionibus continentur, quæque approbata fuerunt a sacrorum rituum Congregatione, prævio maturo consilio, sed ipsis rerum origines perscrutantibus aditum præclusum non esse suarum dubitationum fundamenta recensendi. Professio nimirum ista typis impressa est *post Indicem moralem*, itemque refertur *in vindiciis Martyrologii, ac Breviarii Romani* auctore Francisco Dino *pag.* 123. & ejus etiam meminit Auctor dissertationis Italico sermone exaratæ, & Formis Beneventanis impressæ anno 1695. de existentia corporis S. Bartholomæi Apostoli in urbe Beneventana *pag.* 75. Papebrochius *in responsione ad exhibitionem errorum sibi oppositorum a Patre Sebastiano a S. Paulo edita Antuerpiæ an.* 1696. *in responsione ad articulum quartum, num.* 8. *&* 9. conqueritur, sibi oppositum fuisse tanquam aliquid hæresim sapiens, quod fuerit refragatus nonnullis factis particularibus, in Breviario Romano relatis; *in responsione* autem *ad articulum undecimum* §. 2. ad sui defensionem *num.* 17. *& seq.* & rursus *num.* 28. *& seqq.* exemplum affere Emmanuelis a Schelstrate bibliothecæ Vaticanæ Præfecti, qui *in antiquitatibus illustratis* non omnino consensit iis, quæ in Breviario referuntur de S. Dionysio Areopagita, necnon Cardinalis Vincentii Mariæ Ursini Ordinis Prædicatorum, tunc Archiepiscopi Beneventani, deinde ad summum Pontificatum evecti nomine Benedicti XIII. qui *in dissertatione de Reliquiis S. Bartholomæi* edita etiam Romæ anno 1724. *in appendice ad Concilium quintum Provinciale Beneventanum* adversatus est Translationi Reliquiarum, seu corporis S. Bartholomæi Apostoli a civitate Beneventana ad Urbem, oppositaque sibi auctoritate Breviarii Romani, *artic.* 7. *dissertationis* ita respondet: *Maximæ quidem auctoritatis esse Breviarium Romanum in iis, quæ per sese ad cultum Ecclesiasticum attinet; minoris tamen ponderis esse in privatis factis aut gestis, quæ in vita Sanctorum ex occasione referuntur, ita ut efficax inde argumentum peti non possit, ubi præsertim antiquiora monumenta adversantur. Nec enim Ecclesia ipsa, quæ iis utitur, inconcussa infallibilisque veritatis judicat quæcumque Breviariis suis sunt inserta, cum multoties pro variis temporibus varia ex occasione ea mutaverit correxeritque.* Magna fuit controversia inter Gallonium Presbyterum Oratorii Romani, & Constantinum Monachum Cassinatem de monachatu S. Gregorii; & Constantino eum asserenti & comprobanti lectionibus Breviarii Romani, responsum est a Gallonio, Romanam Ecclesiam non omnia, quæ in ejus Breviario sunt, habere pro Divinis & Canonicis, sed lectiones duntaxat desumptas a sacra Scriptura, uti refertur a Grancolas *in comment. hist. de Breviario Romano cap.* 5. *in fine*. Concordat Guido Grandus Cremonensis, Abbas Camaldulensis, vir omnium consensu doctus & eruditus *in dissert. Camaldul.* 3. *cap.* 8. *num.* 5. *& seqq.* ubi ait, in triplici differentia esse ea, quæ in Ecclesiasticis Officiis proponuntur; cum alia deprompta sint ex libris sacrarum Scripturarum, & hæc exigant fidem Divinæ auctoritatis; alia assumantur ex homiliis & sermonibus sanctorum Patrum, quibus, tamquam Ecclesiæ Magistris, omnis reverentia debetur, minor tamen ea, quæ est debita Divino verbo in Canonicis codicibus scripto, cetera e Sanctorum vitis & historiis in Breviarium deriventur, quæ humanam duntaxat fidem per sese exigere possunt, & ita quidem, ut, quamdiu gravis momenti ratio non urget, excipienda sint omnis obsequii significatione, iisque sine fundamento repugnare, temeritatis notæ sit obnoxium; cum fundamento vero, non item. Eodem modo loquitur Calmet *in comment. Evangel. dissert. in tres Marias art.* 3. *pag.* 370. ubi postquam admittere visus est, unam eamdemque feminam fuisse, quæ varia munera præstitit erga Jesum, hoc est Mariam Magdalenam, Mariam sororem Marthæ, & Poenitentem, nec tres consequenter fuisse feminas (uti nonnulli censent) de quibus alibi actum est; postquam, inquam, id admittere visus est juxta sensum Breviarii Romani, oppositæ ejus auctoritati adversus sententiam duas & tres feminas distinctas statuentem respondet, multum quidem esse deferendum auctoritati Officiorum Ecclesiasticorum, & nefas esse ab eis recedere in iis, quæ ipsum Misterii fundamentum constituunt, sed in eo, quod attinet ad historias Sanctorum in iis Officiis relatas, nefas non esse dubitationes magnis fundamentis innixas reverenter exponere, quæ correctioni, quatenus opus sit, viam aperiant: *Quare non in examen revocari tantum earum veritatem patitur* (loquitur de Ecclesia) *sed laude etiam dignos censet, qui rem illam aggrediuntur; &, si forte secundo illorum labore aliquid deprehensum sit fictum & ambiguum, illa repudiare statim & supprimere a se alienum non arbitratur.* Addi possit lapsus Sancti Marcellini Papæ & Martyris a Fide, qui commemoratur in quinta lectione Officii de eodem *ad diem* 26. *Aprilis* in Breviario Romano: hunc etenim plerique commentitium probant, primo ex silentio veterum omnium Scriptorum, qui Romanorum Pontificum Gesta descripserunt; secundo, ex inani Donatistarum labore, qui factum illud Catholicis objecerunt, nec umquam probare potuerunt, qua ratione S. Augustinus *lib. de unico Baptismo cap.* 16. (*col.* 541. *to.* 9.) loquens de Petiliano ejus fabulæ auctore ait: *Ipse sceleratos, & sacrilegos fuisse dicis* (scilicet Marcellinum & Presbyteros ejus); *ego innocentes fuisse respondeo. Quid laboro probare defensionem meam, cum ille nec tenuiter probare conatus sit accusationem suam?* tertio, ex fictitio Concilio Sinuessano, quod ea occasione dicitur celebratum: de quibus omnibus legi possunt Bollandiani, Tillemontius, Natalis Alexander, & Pagius, & inter S. R. E. Cardinales de Aguirre *in defens. Cathedræ S. Petri Tract.* 2. *disput.* 28. *sect.* 1. *a num.* 1. *ad* 11. & de Noris *in histor. Donatist. par.* 1. *cap.* 7. *oper. tom.* 4. Quocirca Conradus Janningus egregius *Continuator* Bollandianus *in apolog. pro Actis Sanctorum edita Antuerpiæ anno* 1695. *pag.* 12. ubi sermo est de factis historicis, quæ aliquando occurrunt in lectionis Officii approbatis a sacrorum rituum Congregatione, subjicit: *Fateor ex ejusmodi approbatione historiis auctoritatem accedere; neque ullus id negaverit Catholicus: at vero accedere talem, ut falsum subesse non possit historiis sub approbatione tali legi permissis, aut ut viri eruditi prohibeantur circa illas disputare, ab iisque ratione bona nixi dissentire, ne ipsa quidem sacra Congregatio prætendit. Patitur enim de facto, quæstionem agitare de Sancto Dionysio Parisiensium Patrono, an scilicet idem sit* (*quod Breviarium Romanum manifeste asserit ad diem* 9. *Octobris*) *cum Areopagita, an vero diversus; item an a Sancto Clemente sæculo primo missus sit in Galliam, an tempore Decii sæculo tertio. Patitur similiter de historia Sanctæ Marthæ ad* 29. *Julii relata disputari. Patitur etiam, ut plura missa faciam, contra adventum Sancti Jacobi in Hispaniam ad* 25. *Julii a se assertum rationibus pugnari.* Utitur nempe in prædictis verbis Janningus exemplo quæstionis de S. Dionysio, quo etiam usus est Papebrochius, veluti supra indicavimus. In lectionibus etenim pro Ecclesia universali refertur, eum ex Areopagitis Judicibus, quorum collegio adscriptus erat, præfectum fuisse Ecclesiæ Atheniensium, &, cum Romam venisset, missum a Clemente Pontifice in Galliam causa prædicandi Evangelium: sed nonnulli quidem cum Hilduino contendunt, vera esse omnia, quæ in dictis lectionibus referuntur; nonnulli vero de eorum veritate dubitant cum Gregorio Turonensi, & Dionysium putant in Gallias missum esse tempore Decii Imperatoris circa medium sæculum tertium, ideoque Dionysium Parisiensem Episcopum non esse Dionysium Atheniensem, seu Areopagitam; alii denique media quadam via gradientes Dionysium utique Parisiensem admittunt diversum esse ab Areopagita, sed tamen a S. Clemente in Gallias missum, quemadmodum videri potest in novissima dissertatione Pagii junioris præmissa *tom.* 4. *breviar. Romm. Pontif.* Porro, ut magis roboretur assertio Janningi de veneratione utique habenda erga res, quæ in lectionibus Breviarii Romani referuntur, at una tamen cum permissione benigne indulta Eruditis difficultates excitandi non leves super iis, quæ in ipsis narrantur, etsi in lectionibus, quæ recitantur die festo S. Clementis Papæ & Martyris, habeatur, ejus corpus Romam translatum, Nicolao I. Pontifice, in ecclesia ipsius S. Clementis conditum fuisse, de hac tamen re disputari impune permittitur, sicuti legi potest in Opere Philippi Rondinini *de S. Clemente, & ejus basilica*, Romæ edito anno 1706. Consimilia demum habentur *in confutatione dissertationis Michaelis Anastasii* mira, qua pollet, eruditione composita ab Advocato Nicoli,

coli, & Placentiæ typis impressa an. 1733. *p.* 21. *& seqq.* ubi inter cetera notat, impune inter Eruditos adhuc disputari, utrum Constantinus Imperator fuerit Romæ baptizatus a S. Silvestro, ut habetur in lectionibus Breviarii Romani, an in exitu vitæ suæ Baptismum receperit in quodam suburbio civitatis Nicomediensis anno 340. & ideo quatuor annis post obitum S. Silvestri, uti scriptum reliquit Eusebius Cæsariensis testis oculatus *de vita Constantini lib.* 4. *cap.* 61. *&* 62. & impune quoque inter Eruditos disputari, an veritati consentanea sint ea, quæ referuntur in lectionibus Officii S. Catharinæ Virginis & Martyris, quæ multis rationibus impugnantur ab Hadriano Valesio *in Posthumis pag.* 48.

9. Hæc quoad Breviarium Romanum, & ejus auctoritatem: nunc pro complemento præsentis materiæ Divinorum Officiorum aliqua subjicienda sunt de Officiis duplicibus, & semiduplicibus, duplicibus primæ, & secundæ classis, item de *Octavis*, & precibus novendialibus. Bonifacius VIII. *in cap. unic. de Reliq. & venerat. Sanctor. in* 6. duodecim Apostolorum, quatuor Evangelistarum, & quatuor Ecclesiæ Doctorum festa sub Officio duplici per universas orbis Ecclesias decrevit esse celebranda. At distinctio prædicta Officiorum referenda non est ad Bonifacium VIII. ut ad ejusdem ritus auctorem, cum in citata ejus Decretali *cap. Gloriosus* extent hæc verba; *Nos itaque piis ducti consiliis, dignisque studiis excitati nonnullos Prædecessores nostros Romanos Pontifices, qui specialis devotionis prosequentes affectum aliquorum festa Sanctorum sub duplici ordinaverunt Officio celebranda, imitari solicite intendentes &c.* sicuti ad rem ponderat Pagi junior *in breviar. Romm. Pontif. tom.* 3. *in vita Bonifacii VIII. num.* 22.

10. De *Octavis* autem lectorem remittimus ad Guyetum, Gavantum, & alios, qui de sacris ritibus tractatus particulares instituerunt; & solum adnotasse fas sit primo, memoratum Gavantum *in præfatione ad Octavarium Romanum* nostrarum *Octavarum* originem desumpsisse a festo Tabernaculorum, de quo Levit. *cap.* 23. Licet enim feriæ Tabernaculorum septem diebus durarent, quibus elapsis, octavus, qui sequebatur, ad aliud festum pertinebat, hoc est ad cœtum atque collectam, uti bene docet S. Thomas 1. 2. *quæst.* 102. *art.* 4. *ad decimam*; cum tamen festum hoc connexum esset cum alio præcedenti, bene potuit Gavantus ab his octo diebus nostrarum *Octavarum* originem haurire, quemadmodum animadvertit Episcopus Sarnellus *tom.* 4. *suarum epistolarum epist.* 20. Secundo, Beatos coli non posse cultu *Octavæ*, quamvis concessum fuerit, Officium celebrari die festo ipsorum; sed pro facultate celebrandi *Octavam*, expressam requiri licentiam Sedis Apostolicæ, teste citato Guyeto *de festo propr. Sanctor. lib.* 1. *cap.* 28. *quæst.* 9. quod etiam comprobatur ex decretis anno 1659. a summo Pontifice Alexandro VII. relatis *in* 1. *libro hujus Operis cap.* 37. ubi postquam explicati fuerunt actus venerationis, qui possunt exhiberi erga Beatos, additur: *Firmis quoque remanentibus decretis, nempe, ne Beati in Patronos eligantur, ne eorum natalitia cum Octavis celebrentur, & aliis quibuscumque a sacra Congregatione hactenus emanatis, quæ præsenti decreto renovantur.* Non desunt tamen exempla concessionis *Octavarum* urgentibus specialibus circumstantiis concessarum in honorem etiam Beatorum, & signanter B. Petri Armengol in universo Ordine B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, in quo celebratur Officium sub ritu duplici secundæ classis cum *Octava* ex Rescripto sacræ Congregationis die 23. Januarii 1687. confirmato per litteras Apostolicas Innocentii XI. die 18. Aprilis 1687. typis editas post Bullarium Religionis *pag.* 385. item B. Bernardi Ptolemæi in Congregatione Olivetana ab ipso instituta, uti desumitur ex decreto sacræ Congregationis die 21. Martii 1705. & demum Septem Beatorum Fundatorum Religionis Servorum Matris Dei in Religione ab ipsis instituta.

11. De novendialibus tandem Supplicationibus in honorem Sanctorum vix quidquam addendum, tum quia fuse de illis egit in Opere, quod inscribitur, *De novendialibus Supplicationibus*, Joseph Maria Prola Societatis Jesu, tum quia de eis numquam actum est (quod sciam) in sacrorum rituum Congregatione, tum etiam quia ad nostram notitiam non devenerunt, nisi binæ litteræ Apostolicæ in forma Brevia Clementis Papæ XI. in quibus indulsit, ut sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ad publicam venerationem exponi posset in Capella sub invocatione S. Joseph sita in ecclesia S. Ignatii in Urbe novem diebus festum ipsius S. Joseph proxime antecedentibus, utque Fideles Capellam prædictam visitantes supradictis diebus Indulgentias lucrifacerent, adimpletis tamen nonnullis operibus, quæ in dictis litteris Apostolicis leguntur.

12. Miraculorum post novendiales preces secutorum mentio fit in bullis Canonizationum SS. Francisci Xaverii, Francisci Salesii, Joannis a S. Facundo, & Sanctarum Teresiæ, & Rosæ Limanæ; item in relationibus quæ olim fiebant a Rotæ Auditoribus, Sanctorum videlicet Isidori Agricolæ, Thomæ de Villanova, Ignatii de Lojola, Ludovici Bertrandi, Petri de Alcantara. Similia occurrunt in Opere de vita, miraculis, & Actis Canonizationis S. Didaci composito a Francisco Penia Rotæ Auditore. Gulielmus Gumppenberg *Atlant. Marian. par.* 2. *num.* 884. in Imagine B. Mariæ Virginis de Novendio Matriti in Hispania hæc habet: *A Novendio nomen habet Imago Beatæ Virginis &c. Causa hujus tituli est, quia observatum a curiosis est, novem omnino dies requiri, ut quis, quod vult a Deipara, hic impetret &c. Nam & Virgo propitia iis fuit, quos in nonum usque diem constantes invenit.* Et de eadem Virgine scribens subjicit Joannes Eusebius Nieremberg *in trophæis Marianis lib.* 5. *cap.* 62. *Mulier quædam pauperrima, membrorum usu destituta, exhibito Beatæ Virgini novem dierum honore, pristinæ restituitur sanitati. A quo quidem novenario dierum numero nomen illi sanctæ Imagini factum memorat.*

13. Absit, ut preces novendiales improbemus. Preces diuturniores, ceteris paribus, sunt majoris meriti, quam breviores. Dum ageremus de *instantaneitate* miraculorum ostendere conati sumus, quomodo preces ad novem dies protractæ, post quas miraculum secutum est, ejus *instantaneitati* obstent, vel non obstent. Hoc unum tantum in præsenti adnotandum videtur, ne vis præcise in numero novenario constituatur, ad avertendam quamcumque superstitionis suspicionem: preces enim Deus exaudit, quando, & quoties vult. Quod si aliquando miracula contigerunt post preces novendiales, secuta etiam leguntur post triduanas. In vita S. Bononii Abbatis Ordinis S. Benedicti scripta paulo post ejus mortem anno 1026. (in Archivo Ecclesiæ Vercellensis hæc habentur): *Quædam fœmina a dæmonio vexata &c. Ecclesiam mox ut fuit ingressa . . . . . per triduum ibi stetit &c. & dæmonium ejecit.* In vita S. Roberti Abbatis Casæ Dei scripta a Marbodo Archidiacono Andegavensi *lib.* 2. *num* 5. (*apud Bollandianos ad diem* 24. *Aprilis pag.* 323.) hæc scripta reperiuntur: *Dum per triduum Cæcus &c. Roberti nomen, cujus fidebat patrocinio, sæpius iteraret &c. illuxit diu sepultis orbibus lux mirabilis.* Similia refert Harpsfeldius *in histor. Anglicana cap.* 26. *pag.* 41. de S. Davide Archiepiscopo: *Cum ipsi* (sermo est de parentibus & amicis) *cum puero tres dies, totidemque noctes coram altari ejusdem ecclesiæ vigiliis, jejuniis, & orationibus se dedissent, divinitus puer a lapide manus evellit.* Ceterisque omissis, in vita S. Mauri Cæsenatensis scripta a S. Petro Damiano hæc habentur (*pag.* 335. *oper.*): *Triduo autem postquam illuc* (Dæmoniaca) *perducta est vehementi quodam impetu sanguinem vomuit, & ita malignum Spiritum, a quo tenebatur, ejecit.*

14. De S. Huberto Episcopo Leodiensi, cujus intercessio apud Deum confert adversus rabidorum canum morsus, nonnulla dicta sunt *hoc eodem libro part.* 1. *cap.* 14. *num.* 21. Ut autem ejus intercessio prosit, novendiales quædam preces institutæ sunt, quas Theologi Leodienses, & Examinatores Synodales dictæ diœcesis, post diligens examen, suo calculo approbarunt anno 1690. Joannes Gersonius ante trecentos & amplius annos Hubertinum Novendiale improbaverat in suo tractatu *de cordis directione, considerat.* 16. *col.* 471. *tom.* 3. Eo verba: *Alios cultus Sanctorum qui ut plurimum superstitionis habere videntur, ita, quod Novena fiat, & non septimana . . . . quod ad Sanctum Hubertum pro morsu canis rabidi fiant innumeræ particulares observantiæ, quæ nullam videntur habere rationem institutionis; Et ita talis ritus transit in superstitionem, quæ nihil aliud est, quam vana religio.* Canonicus quidam Remensis in sua epistola typis edita anno 1701. prædicta Gersonis auctoritate usus est, improbans novendiales preces in honorem S. Huberti institutas. Præcipua tamen vis non in numero dierum, sed in iis, quæ fieri præscripta sunt dictis novem diebus, quæque ad superstitionem revocavit, constituta est. Fuit epistolæ responsum a Monacho S. Huberti, qui omnem movit lapidem pro superstitione ab iis, quæ novem diebus fiunt, avertenda. Et in eo quod attinet ad numerum dierum, bene ait, eum statui debuisse, ut peregrini, ceterique accedentes ad ædem S. Huberti pro impetranda sanitate,

tate, non incerto, sed definito tempori adstricti remanerent. Eliseus enim Propheta 4. *Regum* 5. Naaman Syro præcepit, ut septies in Jordane lavaretur. Tam epistola, quam dissertatio memoratæ legi possunt *in historia critica superstitionum* Petri le Brun. Ex quibus omnibus fas est inferre non esse improbandas novendiales preces, sed esse commendatitias, dummodo nihil superstitionis aut vanæ observantiæ adsit vel in numero dierum, vel in iis, quæ dictis diebus fieri præcipiuntur, sed omnia referantur in honorem Dei atque Sanctorum.

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

De electione Sanctorum in Patronos.

1. PROSEQUENDO materiam, cultus Beatorum & Sanctorum, de qua frequens se offert agendi occasio in sacrorum rituum Congregatione ordinaria, nunc operæ pretium est, sermonem habere de Sanctorum electione in Patronos.

2. Antiqua itaque & pia consuetudo est Communium, Oppidorum, Urbium, Provinciarum, & Regnorum unum, aut plures Sanctos in Patronos eligendi, quemadmodum videri potest apud Theophilum Raynaudum in Opere, quod inscribitur, *Tituli cultus Sanctorum specialis*, *tom.* 8. & apud Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib.* 1. *quæst.* 9.

3. Ante decretum summi Pontificis Urbani VIII. infra referendum non modo Sancti, sed etiam Beati passim seu Beatificatione formali, seu Beatificatione *æquipollenti* beatificati in Patronos eligebantur. A Carnotensibus etenim Beatus Hugolinus, a Monasterio Steinfeldiensi Beatus Hermannus, a quodam Collegio Januensi Beatus Joannes Eremita, ab Habitatoribus oppidi Montajonis in Etruria Beatus Vivaldus, a Canonicis S. Augustini Magni Ducatus Lithuaniæ Beatus Michael Getrosius, a Civitate Varsaviæ Beatus Ladislaus, ab Oppidanis quibusdam Beatus Amatus Salduciensis, a quadam *Sodalitate*, quæ Bononiæ erecta dicitur *Perseverantiæ*, Beatus Nicolaus Albergatus, ab Oppidanis castri Goriani prope Sulmonem Beata Geruma, a nonnullis Regni Lusitani Beatus Ægidius in Patronos electi sunt, uti legitur in Actis Bollandianis *tom.* 3. *Martii*, *tom.* 1. *Aprilis*, *tom.* 1. 2. & 3. *Maji*. In vita etiam Beatæ Michaelinæ Tertii Ordinis Minorum dicitur, eam fuisse electam in Patronam Civitatis Pisauri; & Henricus Episcopus Mantuæ in litteris ad summum Pontificem scriptis 2. Februarii 1690. testatus est, Beatam Hosannam Tertii Ordinis Prædicatorum fuisse antiquioribus temporibus electam in Patronam Ditionis Mantuæ; ut & apud Castellinum *de certit. glor. Sanctor. pag.* 458. Beatus Gregorius X. dicitur Patronus Civitatis Aretinæ, & apud Molanum *in indiculo Sanctorum Belgii* Beatus Gerlacus electus dicitur in Patronum a quoddam Oppido, & Monialibus cujusdam monasterii. Quodque notabilius est, ante memorandum infra decretum Urbani VIII. sacrorum rituum Congregatio approbavit electionem in Patronos quorumdam Beatorum nondum canonizatorum. Die siquidem 2. Maji 1619. uti referunt Bollandiani *tom.* 3. *Maji*, eadem Congregatio Missam & Officium duplex cum *Octava* Matritentibus concessit in honorem Beati Isidori tamquam Patroni; die 18. Aprilis 1622. Missa & Officium ab ipsa in honorem tunc Beati, nunc Sancti Petri de Alcantara tamquam Patroni concessa fuerunt Provinciæ Sancti Joseph; die 24. Novembris 1625. Civitati & Diœcesi Neapolitanæ facultas data fuit celebrandi Officium & Missam de Beato, nunc Sancto Andrea Avellino ejusdem Civitatis nono Protectore; & die 26. Februarii 1628. exhibito sæpe memoratæ sacrorum rituum Congregationi instrumento electionis in Protectorem Civitatis Panormitanæ tunc Beati, nunc Sancti Laurentii Justiniani, electionem ipsa confirmavit & approbavit, & concessit Officium juxta Rubricas. Denique ante Urbani VIII. decretum electiones in Patronos fiebant a Decurionibus Civitatum, nullo requisito consensu Episcopi & Cleri; ita ut in Instrumento electionis in Patronum tunc Beati, nunc Sancti Andreæ Avellini factæ a Decurionibus Civitatis Neapolitanæ, quod Instrumentum est typis impressum in Actis Beatificationis collectis a Joanne Antonio Caggiano *fol.* 291. mentio quidem fiat facultatis concessæ a Vicario Generali Cardinalis Decii Carafæ tunc Archiepiscopi Neapolitani, sed cum clausula, *ad majorem cautelam*, nec ullum habeatur verbum de consensu Cleri.

4. At anno 1630. sacrorum rituum Congregatio statuit, ne in Patronos eligi possent, nisi illi qui coluntur titulo Sanctorum exclusis Beatificatis; & ut quædam forma in electione Patronorum observaretur, Decreto in hæc verba:

Sacra rituum Congregatio, annuente Sanctissimo Domino nostro, in electione Patronorum mandavit, infrascripta in posterum servari debere; declarans, quod aliter facta electio, nulla sit ipso jure.

Primo, quod eligi possint in Patronos ii, qui ab Ecclesia universali titulo Sanctorum coluntur, non autem Beatificati duntaxat.

Secundo, quod de Patrono Civitatis electio fieri debeat per secreta suffragia a populo, mediante Consilio Generali illius civitatis, vel loci, non autem ab Officialibus solum, & quod accedere debeat consensus Episcopi & Cleri illius loci.

Idemque servari debeat in Patrono Regni, qui pariter eligi debeat per secreta suffragia a populo singularum civitatum provinciæ.

Et quod Repræsentantibus regnum, civitatem, provinciam nulla competat facultas eligendi Patronos, nisi ad hoc habeant speciale mandatum, & ulterius interveniat consensus Episcopi & Cleri dictarum civitatum.

Et tertio, quod causæ electionis novorum Patronorum debeant in sacra Congregatione deduci, & ab ea examinari, ac demum, causa cognita, ab eadem Congregatione approbari & confirmari.

Et, ne præmissorum ignorantia ullo umquam tempore possit allegari, eadem sacra rituum Congregatio supra dictum decretum imprimi & publicari mandavit.

Quod porro Decretum fuit confirmatum ab Alexandro Papa VII. in suis decretis de cultu Beatorum editis die 27. Septembris 1659. in quibus sic legitur: *Firmis quoque remanentibus decretis, nempe, ne Beati in Patronos eligantur, ne eorum natalitia cum Octavis celebrentur &c.*

5. Statutum est autem, ut in Patronos ii solum eligantur, qui ab Ecclesia universali coluntur titulo Sanctorum, non vero Beatificati; vel quia, si Beatificati esse non possunt *Titulares* Ecclesiarum, multo minus eligendi sunt in Patronos, quorum gradus nobilior est, quam *Titularium*, ut arguit Gavantus *in thesauro sacrorum rituum sect.* 3. *cap.* 12. vel quia Patroni, saltem principales, coluntur cum *Octava*, & *Octava* quidem ex alibi dictis non conceditur in honorem Beatorum; vel tandem quia non est satis conveniens, ut quælibet cultus species Beatis exhibeatur, ut aliquid scilicet supersit ipsis tribuendum, quando in album Sanctorum solemniter referentur. Statutum est etiam, ut electio Patroni Civitatis fiat per secreta suffragia, ut Eligentium libertas sit omnino illæsa; & ne fiat ab Officialibus tantum, sed a Consilio Generali illius Civitatis: electio quippe Patroni significat nuncupationem voti, quo populus ipse se obligat & obstringit peccato, ni diem ejus festum servet, uti bene argumentatur Pignatellus *consult.* 79. *num.* 9. *tom.* 4. Ex eadem ratione statutum est, ut electio Patroni Regni fieri debeat per secreta suffragia a populo singularum civitatum provinciæ, & ut Repræsentantibus regnum, civitatem, provinciam nulla competat eligendi facultas, nisi habeant ad hoc speciale mandatum. Ex quo fit ut in Comitiis generalibus, quæ coguntur a Decurionibus regni, quos *Deputatos* vocant, non possint iidem Deputati valide procedere ad electionem Sanctorum in Patronos, licet in iisdem Comitiis etiam Ecclesiastici intersint; vel quia mandata Deputatorum sunt generalia pro rebus tantum politicis, minime vero pro rebus spiritualibus; vel quia Ecclesiastici interveniunt tamquam Regni Proceres, & pro bono regimine Reipublicæ. Statutum est præterea, ut accedere debeat consensus Episcopi, idque adeo *stricte* aliquando servandum esse, sacra rituum Congregatio demandavit, ut, facta cum omnibus requisitis in quodam oppido Belgii electione S. Francisci Xaverii in Patronum, accedente etiam auctoritate Vicariorum *Capitularium* Audomarensis, & Hyprensis, quorum jurisdictioni oppidum subjectum erat, sacra ipsa Congregatio noluerit approbare & confirmare electionem, quamvis de jurisdictione Vicariorum *Capitularium*, Sede Episcopali vacante, non dubitaverit; sed re-

spon-

fponderit die 4. Decembris 1682. exfpectandam effe electionem Epifcoporum, de quorum fubinde confenfu doceretur. Statutum eft parites, ut intercedere debeat confenfus Cleri: & fane ex praxi introductum eft, ut non folum Cleri Sæcularis, fed etiam Cleri Regularis confenfus interveniat; aut quia ex fupradictis electio Patroni referenda eft inter res fpiritales; aut quia, cum Clerus & populus fint duo diftincta Communia, ex quibus Civitas, vel Regnum conftituitur, unius votum, vel lex alterum obligare non poteft; aut demum quia, cum ex infra dicendis debeat Clerus etiam Regularis agere feftum, & recitare Officium de Principali Patrono loci, & ex quadam convenientia Clerus Regularis recitet ut plurimum Officium & celebret Miffam de Sanctis etiam electis in Patronos minus principales, rationi confonum omnino eft, ut in electione Cleri quoque Regularis confenfus accedat. Statutum denique eft, ut in electionibus novorum Patronum in facrorum rituum Congregatione examinentur, nifi alites fummo Pontifici videatur; cum juxta antiquiorem Conftitutionem Sixti V. Officia de Sanctis Patronis ab eadem Congregatione concederentur confulto fummo Pontifice. Porro cum titulus decreti a facrorum rituum Congregatione editi die 23. Martii 1630. his verbis conftet, *Super electione Sanctorum in Patronos*, hinc eft, quod præfcripta in eodem decreto debent obfervari, five agatur de electione Sanctorum in Patronos principales, five de electione Sanctorum in Patronos minus principales; folumque animadverti poteft, in electione Sanctorum in Patronos nonnullorum Communium obfervari quidem poffe regulam, ut non eligantur, nifi illi, qui in Ecclefia univerfali coluntur titulo Sanctorum, minime vero Beatificati, fed fervari non poffe, nec debere formam electionis explendæ in Confilio Generali Civitatis una cum confenfu Cleri & populi. Ordines Equeftres fub tutela alicujus Sancti funt inftituti; Equites etenim Alæ inftituti fuerunt Regula Ciftercienfi, & fub tutela SS. Michaelis Archangeli, & Angeli Cuftodis; Equites de Alcantara fub eadem Regula, & fub tutela S. Juliani; Equites Montefiæ fub eadem Regula, & fub tutela B. Mariæ Virginis; Equites S. Stephani fub Regula S. Benedicti, & fub tutela S. Stephani Papæ, & Martyris; Equites S. Mauritii fub Regula Ciftercienfi, & fub tutela S. Mauritii Martyris legionis Thebææ; Equites S. Joannis Hierofolymitani fub Regula S. Auguftini, & fub tutela S. Joannis Baptiftæ; Equites S. Mariæ Teutonici fub Regula S. Auguftini, & fub tutela B. Mariæ Virginis; Equites S. Jacobi de Spata fub Regula S. Auguftini, & fub tutela S. Jacobi Majoris Apoftoli; Equites S. Mariæ de Mercede, Equites S. Mariæ de Monte Carmelo fub Regula S. Auguftini, & fub tutela B. Mariæ Virginis; Equites Militiæ Chriftianæ titulo Conceptionis B. Mariæ Virginis fub Regula S. Francifci, & fub tutela SS. Michaelis, & Bafilii; uti legi poteft apud Aubertum Miræum in Opere *de originibus Equeftrium Ordinum*, apud Francifcum Mennenium in Opere, cui titulus, *Deliciæ Equeftrium, five Militarium Ordinum*, & apud Barbofam *in collectaneis* 307. 308. 310. *& quinque feqq. collect.* 317. *collect.* 319. & *duabus feqq.* & *demum collect.* 323. Quocirca, fi aliqua Communia hujufce, aut confimilis generis Sanctum aliquem eligere velint in Patronum, fatis erit, fi accedat confenfus eorum, qui totum Commune repræfentat, atque obligare poffunt. Hoc modo Ordo Minimorum elegit in fui Patronum S. Michaelem Archangelum. Sanctus enim Francifcus de Paula ejus Inftitutor S. Michaelem Archangelum habuerat pro fuo primario Patrono, & ejus electio confirmata fuit a fummo Pontifice Clemente X. die 16. Augufti 1670. Eodemque modo Ven. Dei Servus Innocentius Papa XI. confirmavit electionem S. Jofeph in Patronum omnium Miffionum Sinenfium, quæ facta fuerat ab Epifcopis Vicariis Apoftolicis apud Sinas a Sede Apoftolica conftitutis, prævio confilio Congregationis de Propaganda Fide, abfque eo quod in ejus litteris Apoftolicis mentio fiat confenfus populi aut Cleri.

Innocentius **Papa** *XI. Ad futuram rei memoriam &c. Sacrofancti Apoftolatus officium humilitati noftræ ab æterno Paftore commiffum falubriter exequi, adjuvante Domino, jugiter fatagentes, illis, quæ celfitis favoris ad Chriftianæ religionis Catholicæque Fidei propagationem, & animarum lucra impetrandi ftudio in quibufcumque Chriftifidelibus, ac præfertim a Catholicis Antiftitibus in partem follicitudinis noftræ vocatis, Fideique præfatæ propagationi fedulo incumbentibus laudabili pietate facta effe nofcuntur, ut firma atque illibata perfiftant, Apoftolici muniminis libenter adjungimus firmitatem. Nuper fiquidem pro parte Ven. Fratrum Epifcoporum Vicariorum Apoftolicorum apud Sinas ab hac fancta Sede Apoftolica deputatorum Nobis expofitum fuit, quod ipfi pro peculiari eorum erga Sanctum Jofephum devotione eumdem Sanctum Jofephum in Rectorem & Patronum omnium Miffionum, quibus ex dictæ Sedis mandato incumbunt, elegerunt. Cum autem, ficut eadem expofitio fubjungebat, dicti exponentes, præmiffa, quo firmius fubfiftant, Apoftolicæ confirmationis noftræ patrocinio communiri, fummopere defiderent; Nos fpecialem ipfius exponentibus gratiam facere volentes, & eorum fingulares perfonas a quibufvis &c. cenfentes, fupplicationibus eorum nomine Nobis &c. inclinati, de Ven. Fratrum noftrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandæ Fidei præpofitorum confilio, electionem Sancti Jofephi in Rectorem & Patronum Miffionum hujufmodi a memoratis Epifcopis Vicariis Apoftolicis factam, ut præfertur, auctoritate Apoftolica tenore præfentium approbamus & confirmamus, illique inviolabilis Apoftolicæ firmitatis robur adjicimus, ac omnes & fingulos juris & facti defectus, fi qui defuper quomodolibet intervenerint, fupplemus: Decernentes, eafdem præfentes litteras firmas validas & efficaces exiftere & fore, fuofque plenarios & integros effectus fortiri & obtinere, ac illis, ad quos id fpectat & pro tempore fpectabit, in omnibus & per omnia pleniffime fuffragari; ficque in præmiffis per quofcumque Judices ordinarios & delegatos, etiam &c. Auditores, judicari & definiri debere; ac irritum &c. attentari: Non obftantibus Conftitutionibus & ordinationibus Apoftolicis, ceterifque contrariis quibufcumque. Volumus autem, ut earumdem præfentium litterarum tranfumptis feu exemplis, etiam impreffis, manu alicujus Notarii publici fubfcriptis, & figillo, perfonæ in Ecclefiaftica dignitate conftitutæ munitis eadem prorfus fides tam in judicio quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipfis præfentibus, fi forent exhibitæ, vel oftenfæ. Datum apud S. Mariam Majorem &c. 17. Augufti 1678. anno fecundo.*

6. Prohibetur, uti vidimus, in allegato Decreto Urbani VIII. ne Beati eligantur in Patronos: extraordinariæ nihilominus quædam conceffiones poft Decretum ipfum factæ funt ex nonnullis fpecialibus circumftantiis non ita facile in exemplum adducendis. Rofa de S. Maria Virgo Limana Tertii Ordinis S. Dominici fuit Beatarum numero adfcripta a Clemente IX. Sanctarum autem a Clemente X. fed, antequam fieret ejus Canonizatio, inftantibus & fupplicantibus Carolo Rege Hifpaniarum, & Marianna Regina, Clemens Papa IX. Beatam Rofam de S. Maria in Patronam principaliorem Civitatis Regum, feu Limanæ, & totius Regni Peruviani cum omnibus prærogativis, quæ Patronis principalioribus debentur, auctoritate Apoftolica elegit & declaravit; tum, iifdem Regibus rurfus inftantibus, Clemens Papa X. inhærens veftigiis fui Anteceffioris eamdem Beatam Rofam de S. Maria elegit pariter & declaravit in principaliorem Patronam omnium & fingularum provinciarum, regnorum, infularum, & regionum Continentis totius Americæ, Philippinarum, & Indiarum, non obftante Decreto de non eligendis in Patronos Beatis, uti legitur *in Conftit.* 10. Clementis Papæ X. *Bullar. tom.* 6.

7. Confimilis conceffio facta fuit a memorato Clemente Papa X. in honorem tunc Beati, nunc Sancti Stanislai Kofkæ; uti defumitur ex ejus litteris Apoftolicis datis die 10. Januarii 1674. *in Bullario Rom. tom.* 7. *pag.* 253. in quibus, poft expofitas enixas & iteratas preces Michaelis Regis Poloniæ, & Archiepifcoporum atque Epifcoporum, necnon nobilium virorum Senatus Regni, & Magni Ducatus Lithuaniæ, hæc habentur: *Hinc eft, quod Nos etiam fupplicationibus &c. inclinati.... quamvis Conftitutiones Apoftolicæ, & Decreta Congregationis prædictorum Cardinalium die 13. Martii 1630. fuper ordinatione fervanda pro Patronis eligendis emanata, electionem Beatorum in Patronos fieri vetent, eofque folum, qui ab Ecclefia univerfali titulo Sanctorum colantur, non autem Beatificatos duntaxat in Patronos eligi poffe declarent, nihilominus ad majorem Dei laudem, Divinique cultus augmentum id tendere agnofcentes, de memoratorum Cardinalium confilio prædictum Beatum Stanislaum Kofkam Patronum principaliorem Regni Poloniæ, & Magni Ducatus Lithuaniæ prædictorum, eifque adjunctarum provinciarum cum omnibus & fingulis prærogativis, quæ principalioribus Patronis eorumdem Regni, & Magni Ducatus competunt, & quibus prænominati Sancti Adalbertus & Stanislaus, aliique principaliores Patroni Regni, & Magni Ducatus hujufmodi ibidem de præfenti gaudent, feu coluntur, juxta tamen ritum Rubricarum Miffalis & Breviarii, prædictorum,*

ctorum, dicta auctoritate tenore præsentium declaramus.

8. A sacrorum præterea rituum Congregatione confirmata fuit electio in Patronos facta a Civitate Liciensi Orontii, Justi, & Fortunati, qui, licet Sancti appellentur, re vera tamen cultum tantummodo immemorabilem obtinent, ideoque Beati dicendi essent Beatificatione *æquipollenti*. Postremum vero, quod sciam, exemplum consimilis concessionis desumitur ex hoc Decreto prædictæ Congregationis edito, dum munere fungebar Fidei Promotoris, *in honorem Beatæ Chunegundis Reginæ Poloniæ*, cujus cultus immemorabilis jam fuerat approbatus: *Non minus piis, quam enixis precibus Serenissimi Regis Poloniæ, necnon Reverendissimi Nuntii Apostolici, & Reverendissimorum Archiepiscoporum & Episcoporum, ac denique Magnatum totius Regni Poloniæ, Magnique Ducatus Lithuaniæ Sanctissimo Domino nostro Clementi Papæ XI. porrectis pro confirmatione electionis Beatæ Chunegundis ejusdem Regni Reginæ in Patronam principalem Regni & Ducatus præfatorum, ac pro concessione Officii duplicis primæ classis cum Octava, cum lectionibus secundi Nocturni propriis, & Oratione, itemque pro translatione diei festi ipsius Beatæ ad Dominicam primam post Visitationem Beatæ Mariæ Virginis supplicantium, illisque a Sanctitate Sua ad sacrorum rituum Congregationem remissis, sacra eadem Congregatio, referente Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Albano Regni Poloniæ, Magnique Ducatus Lithuaniæ apud Sedem Apostolicam Protectore, re mature perpensa, auditoque R. P. D. Prospero de Lambertinis Fidei Promotore, rescribendum censuit pro gratia declarationis in Patronam principalem cum Sanctissimo: & quoad lectiones, & Orationes proprias, ac translationem festi, Dilata: Die 31. Augusti 1715. Factaque deinde per me Prosecretarium de prædictis Sanctissimo Domino nostro relatione, Sanctitas Sua Decretum sacræ Congregationis benigne approbavit & confirmavit: Die 7. Septembris ejusdem anni 1715.*

9. Nimirum, quod attinet ad confirmationes electionis in Patronos tum Sanctorum Orontii, Justi, & Fortunati, tum Beatæ Chunegundis Reginæ Poloniæ, nulla intercessit derogatio Decreti editi anno 1630. de non eligendis Beatis in Patronos: electio siquidem facta fuerat ante dictum Decretum; cumque in Decreto ipso habeantur verba *in posterum*, hinc infertur, non posse id habere vim nisi a die, quo latum fuit; uti animadvertit Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib. 1. cap. 7. quæst. 10. pag. 45.* ubi ait, *Decretum ejusmodi vim non habere, nisi in posterum, ab eo videlicet die, quo ipsum latum est; adeoque, quibus in locis certi jam pridem ac determinati habentur Patroni, nihil prorsus est innovandum.*

10. Quod autem spectat ad exempla Beatæ Rosæ, & Beati Stanislai, intercessit, quidem derogatio Decreti, eademque a summis Pontificibus facta est, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum; at magni momenti in utroque exemplo non defuit circumstantia, quæ præcipue fuit posita in majori Dei laude, & in Divini cultus augmento, quod derivari posse videbatur ex utriusque confirmatione in Patronos; quemadmodum desumitur ex citatis litteris Apostolicis. Præterquamquod, cum Beata Rosa prima fuerit, quæ ex Indiis Occidentalibus publici cultus honore per Sedem Apostolicam decorari meruit, congruum omnino videbatur, ut erga eam insolita venerationis fieret accessio: *Tanto potentius populo Indiarum Occidentalium ejus patrocinium sperante, quanto eam crebriori & interiori devotione colere & honorare studebit:* sicuti totidem verbis legitur in supra citato Brevi Clementis IX.

11. Verum, exceptis hisce plane singularibus circumstantiis, in exemplum non facile adducendis, semper inconcussum permansit propositum sacræ Congregationis de non admittendis in Patronos illis, qui tantum sunt beatificati; semperque etiam illæsa permansit observantia Decreti circa modum, quo fieri debent Sanctorum electiones in Patronos. Ideoque, cum Carolus II. Hispaniarum Rex elegisset in Patronum & Protectorem suorum Regnorum Sanctum Joseph, & Ven. Dei Servus Innocentius Papa XI. electionem prædictam confirmasset, uti colligitur ex litteris Apostolicis ab eo datis die 19. Aprilis 1679. *in Bullar. Rom. tom. 8. pag. 94.* in quibus sic legitur: *Cum itaque, sicut dilectus Filius nobilis Vir Gaspar de Haroy Marchio de Carpio pro dicto Carolo Rege apud Nos & Sedem Apostolicam Orator Nobis nuper exponi fecit, idem Carolus Rex pro peculiari sua erga gloriosum Patriarcham Sanctum Josephum Beatissimæ Virginis Dei genitricis Mariæ Sponsum devotione, universa Regna & Dominia sua illius patrocinio atque protectioni commiserit, ipsumque Sanctum Josephum in Patronum & Protectorem eorumdem Regnorum & Dominiorum elegerit, cupiatque propterea, opportune in præmissis a Nobis provideri, &, ut infra, indulgeri; Nos pium & religiosum dicti Caroli Regis animum plurimum in Domino commendantes; supplicationibus ejus nomine Nobis per præfatum Gasparem Marchionem super hoc humiliter porrectis inclinati, de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus præpositorum consilio, electionem memorati Sancti Josephi in Patronum & Protectorem Regnorum & Dominiorum præfatorum factam, ut præfertur, auctoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus & approbamus;* exorta subinde controversia super dicto Brevi, ipsaque delata ad sacrorum rituum Congregationem, Responsum prodiit, quo dictum est, Breve idem non suffragari, attenta inobservantia Decretorum; quod est idem ac dicere, eo quia in electione Sancti Joseph in Patronum non fuit servata forma præscripa in Decreto Urbani VIII. edito, uti dictum est anno 1630. quemadmodum desumitur ex hoc Decreto sacræ Congregationis: *Cum pro parte Domini Francisci Joba &c. Agentis ac Procuratoris Generalis omnium Ecclesiarum Cathedralium, ac totius Status Ecclesiastici Regnorum Hispaniæ expositum sit apud sacrorum rituum Congregationem, quod Serenissimus Rex Catholicus obtinuit a Sanctissimo Domino nostro Innocentio Papa XI. mediante speciali Brevi die 19. Aprilis 1679. in vim Decreti ipsius sacræ Congregationis habitæ die 18. Martii &c. confirmationem Patronatus S. Josephi Sanctissimæ Virginis Mariæ Sponsi, quem in Patronum & Protectorem suorum Regnorum pro peculiari ejus devotione elegerat ac deputaverat; verum, quia nulla in eo fiebat mentio antiquissimi Patronatus Sancti Jacobi Apostoli in universa Hispaniarum Regna, propterea, habito recursu ad Sanctissimum pro parte Reverendissimi Archiepiscopi, Cleri, & populi civitatis Compostellanæ pro suspensione executionis dicti Brevis, & remissa instantia ad ipsam sacram Congregationem, eadem sub die 30. Septembris, annuente quoque Sanctissimo die 15. Novembris anni proxime præteriti, rescripsit, Breve præfatum conferi concessum sine præjudicio, aut diminutione aliqua Patronatus S. Jacobi, juxta formam & tenorem alterius Brevis sanctæ memoriæ Urbani VIII. de anno 1627. pro Patronatu Sanctæ Teresiæ. Nunc vero ad instantiam præfati Agentis, nomine pariter omnium Ecclesiarum Cathedralium, ac totius Status Ecclesiastici Regnorum Hispaniæ, supplicatum fuit, per eamdem sacram Congregationem declarari, prædictum Breve Patronatus Sancti Josephi nedum concessum censeri sine præjudicio Patronatus Sancti Jacobi, sed ulterius in nihilo suffragari, perinde ac si non emanasset. Et eadem sacrorum rituum Congregatio, referente Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Carpineo, respondit, non suffragari Breve, attenta inobservantia Decretorum ipsius sacræ Congregationis, & ita declaravit: Die 31. Augusti* 1680. Quod quidem sacræ Congregationis Decretum confirmatum ex litteris Apostolicis a Venerabili ipsomet Dei Servo Innocentio XI. datis die 26. Septembris 1680. Quæ tamen sic processisse dicenda sunt, quia videlicet supra indicatæ exortæ fuerant controversiæ de confirmatione electionis a Rege Hispaniarum factæ Sancti Joseph in Patronum. Si etenim controversiæ non fuissent excitatæ, quemadmodum, instantibus Regibus, facta est derogatio Decreti de non eligendis nisi Sanctis in Patronos, ita facta fuisset ejusdem Decreti derogatio super defectu consensus Cleri & populi: quocirca, supplicante Imperatore die 30. Julii 1688. confirmata fuit electio ab ipso facta S. Rosaliæ in Patronam Regnorum & Provinciarum hereditariarum, non obstante defectu consensus Cleri & populi.

12. In ecclesia castri Tarregæ diœcesis Celsonensis duæ sanctæ Spinæ Coronæ Domini nostri Jesu Christi conservari dicuntur, & ad publicam exponi venerationem, ecclesiamque prædictam visitantibus concessæ Indulgentiæ a Clemente VIII. die 11. Septembris 1604. atque ad eam confluentes beneficia recipere soliti esse. Cumque, crescente incolarum devotione, actum fuisset de earumdem Spinarum electione in Patronas castri, exorta est in sacrorum rituum Congregatione disputatio, an electio Spinarum Coronæ Domini nostri Jesu Christi in Patronas fieri de jure posset; atque iden pro recta quæstionis decisione jussum est, ut fieret peculiaris congressus coram clar. mem. Cardinali Ludovisio, cui *Secretarius* Congregationis, Fidei Promotor, & Consultores Theologi interessent.

13. Pro parte affirmante animadversum fuit, in honorem sacrosanctæ Coronæ spineæ Domini nostri Jesu Christi re-

sti reperiri ecclesias dedicatas; Parisiis etenim ædificatum fuisse sacellum, mirabile ac regium opus, a S. Ludovico Rege, & eidem sacræ Coronæ dicatum ab Odone Sedis Apostolicæ Legato, tradunt Du Brevill *in theatro Antiquit. Parisien. lib. 1. pag.* 104. *&* 105. Ferrand. *disquisit. Reliq. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 43. *versic. In ejusdem*, & Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib.* 1. *cap.* 6. *quæst.* 12. *vers. Quod spectat*. Idemque Ferrandus insuper advertit, non solum Parisiis erga sacram Spineam Coronam religionem se continuisse, sed ad alias quoque se extendisse Ecclesias, cum Lugdonensis Ecclesia in suo *Ecclesiasticorum rituum codice* exhibeat Eucharisticum de eadem Sacrificium, in quo Sacris operaturus Sacerdos in hunc modum precatur: *Præsta quæsumus, omnipotens Deus, ut, qui in memoriam Passionis Domini nostri Jesu Christi Coronam ejus spineam veneramur in terris, ab ipso gloria & honore coronari mereamur in cælis*.

14. Illud quoque ponderatum fuit, Patrocinium, generaliter loquendo, sumi pro auxilio, quo a Deo speratur & obtinetur; ideoque cum a Deo sperari possit & obtineri Patrocinium ratione cultus exhibiti instrumentis sacratissimæ Passionis Christi, nil obstare videtur, quin Spinæ Coronæ Domini eligi possint in Patronas Civitatis, aut Oppidi. Quocirca Ferrandus in citato tractatu *lib.* 1. *cap.* 3. *pag.* 131. *in fine*, *&* 132. *in principio*, *& cap.* 6. *art.* 1. *pag.* 200. ait: *Atque hinc secundo colligas, Divorum Reliquias olim a Scriptoribus* Patrocinia *fuisse nuncupata*; & facit ad rem Synodus habita anno 742. a S. Bonifacio, de qua *lib.* 5. *Capitularium* Caroli Magni *num.* 2. *col.* 824. ubi sic legitur: *Servis Dei per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare (aut in exercitum & in hostem pergere omnino prohibemus, nisi illis tantummodo, qui propter Divinum ministerium, Missarum scilicet solemnia adimplenda, & Sanctorum Patrocinia portanda, ad hoc electi sunt; id est unum, vel duos Episcopos cum Capellanis Presbyteris Princeps secum habeat*; subjicitque Ferrandus admonetque lectorem, ut ex hoc videat, quam pie Sanctorum Reliquiæ in castris & prælsis circumferei consueverant, ut illi scilicet suo patrocinio exercitus regerent ac tuerentur: additque *pag.* 201. Suggerium Abbatem S. Dinoysii tradidisse Episcopis & Abbatibus Insignia Dominicæ Passionis, hoc est Clavum, & Coronam Domini, & Brachium sancti senis Simeonis, nec non alia sanctarum Reliquiarum Patrocinia.

15. Adverti etiam illud potuisset, Sixtum Papam V. Archiepiscopo, *Capitulo*, & Clero civitatis & diœcesis Taurinensis concessisse, ut Officium proprium de sancta Sindone Domini nostri Jesu Christi, quæ in eadem civitate Taurinensi religioso cultu asservatur, recitare possent; & Clementem Papam VIII. prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, lectiones proprias ex Scriptis nonnullorum sanctorum Patrum collectas infra *Octavam* festi sanctæ Sindonis approbasse, ut habetur ex ejus litteria Apostolicis datis die 30. Maji 1595. item hymnos sanctissimæ Sindonis diligenter examinatos & collectos a Cardinali Bona sacrorum rituum Congregationem approbasse, & ut typis imprimerentur, concessisse, & recitari mandasse ab omnibus, qui ad Officium ejusdem sanctissimæ Sindonia tenentur; uti colligitur ex Decreto edito die 21. Januarii 1673. cum quibus concordant Apostolicæ litteræ, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, datæ a Ven. Dei Servo Innocentio XI. die 19. Decembris 1682. & die 3. Aprilis 1683. in quibus concessa fuit extensio ejus Missæ & Officii ad parochialem ecclesiam oppidi de Tircheim Augustanæ diœcesis, ubi Maximilianus Philippus Bavariæ Dux insignem construi curaverat Capellam in honorem sanctæ Sindonis. Et quod magis ad rem facit, animadverti potuisset, eamdem Congregationem piis precibus ejusdem Maximiliani indulsisse, ut in posterum in honorem insignis Reliquiæ unius Rami quinque Spinarum Coronæ Domini nostri Jesu Christi, qui asservatur in ecclesia aulica *Electoralis* palatii civitatis Monachiensis, celebrari posset festum cum Officio & Missa de Corona Domini sub ritu duplici majori semel in anno, in *Quadragesima*, die Lunæ post *Dominicam* Passionis in prædicta ecclesia, & in tota civitate Monachiensi, atque ejus suburbiis; uti desumitur ex Decreto die 11. Januarii 1681. quod fuit confirmatum litteris Apostolicia in forma Brevis datis a Ven. Dei Servo Innocentio XI. die 30. Januarii ejusdem anni.

16. Verum negans opinio probabilior & tutior visa est, & a sacra Congregatione recepta die 20. Septembris 1681. eligi videlicet non posse in Patronas Civitatis, aut Oppidi Spinas Coronæ Domini nostri Jesu Christi: quemadmodum enim nomen particularis Patroni Christo Domino nostro convenire non potest, sed solum Sanctis, ita instrumenta gloriosissimæ Passionis ejusdem, & ideo etiam Spinæ, utpote relatæ ad ipsum, eligi non possunt in Patronas alicujus Civitatis, aut Oppidi; uti bene ponderat Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib.* 1. *cap.* 5. *quæst.* 3. *pag.* 40. ubi proposita quæstione, *An Christus Dominus dici possit Patronus proprius earum ecclesiarum, quæ vel ipsimet uti Salvatori nominatim, vel sub titulo sanctæ Crucis, aliove ad ipsum pertinere dedicantur*, ait: *Attamen, cum nec usus huic locutioni consonet, quippe quæ nullum, quem sciam, sanctorum Patrem habet auctorem, illam præterea ratio non una dissuadet: tum quia Christus talis non est, qui in Patronum particularem eligi debeat, cum ipse communis sit omnium Advocatus apud Patrem, ceteri vero Sanctorum Advocati apud ipsum, nec apud Patrem, nisi mediante ipso:* Unus est, (*ait Apostolus*) mediator Dei & hominum Homo Christus Jesus; *tum quia sic est Advocatus noster apud Patrem, ut non solum impetrator, sicut alii omnes Sancti, sed sit etiam ipsemet auctor & largitor bonorum, quæ a Patre pro nobis postulat, immo quod Patronorum haud proprium est*. Ille erit Judex noster, qui modo Advocatus noster est, *ait Sanctus Augustinus serm.* 170. *de tempore*. Suadent nimirum hæc omnia, non posse Instrumenta Dominicæ Passionis, ideoque nec Spinas Coronæ Domini eligi in Patronas alicujus Civitatis, aut Oppidi.

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

De Cultu Sanctis in Patronos electis exhibendo.

1. AGIMUS in hoc capite de cultu Sanctis Patronis exhibendo, ut ex inscriptione apparet. Nonnulli Sancti in Patronos electi civitatibus, & oppidis nomen dederunt. Plura in rem hanc afferri possent exempla: a Sancto quippe Severino Episcopo Septempedano Septempeda Sancti Severini nomen accepit; a Sancta Christina fanum Sanctæ Christinæ in Aragonia; a Sancto Dominico Dominicopolis in America Septentrionali; a Sancto Leone oppidum Sancti Leonis in Ducatu Urbini; a Sancto Maglorio fanum Sancti Maglorii in Britannia minori; a Sancto Ivone fanum Sancti Ivonis in Anglia; a Sancto Miniate fanum Sancti Miniatis in Etruria; a Sancto Amando fanum Sancti Amandi in Flandria; a Sancta Agatha fanum Sanctæ Agathæ in Regno Neapolitano. At, cum hæc & similia non spectent ad cultum, qui rite & ordine Sanctis Patronis præstari debet, omisso hoc genere cultus, operæ pretium est cetera recensere, quæ ad cultum ordinarium Sanctis Patronis exhibendum jure spectant.

2. Duplex est species Patronorum, cum alii sint principales, alii minus principales. De Patronis Principalibus in ecclesiis eorum locorum, quorum sunt Patroni, recitari debet Officium sub ritu duplici primæ classis cum *octava*, & sub eodem pariter ritu celebranda est Missa, cum Missa debeat esse consentanea Officio; & Regulares etiam tenentur ad festum & Officium de principalibus Patronia, sed non tenentur ad *Octavam*, juxta Decretum Congregationis sacrorum rituum editum die 27. Martii 1628. Quoad Patronos, vero minus principales, dici quidem debet Missa cum Officio sub ritu duplici, attamen non primæ classis, nec cum *Octava*, sed sub ritu duplici majori per annum, vel secundæ classis, juxta varias Scriptorum opiniones: &, licet laudabile sit, ut Regulares se in recitatione Officii & celebratione Missæ de Sanctis Patronis minus principalibus conforment Clero Sæculari, ad id tamen non tenentur. Quæ omnia desumuntur ex Rubricis Breviarii *de Officio duplici num.* 1. *de Octava num. pariter* 1. *de Commemorationibus num.* 3. & late prosequuntur Castald. *in prax. cæremon. lib.* 2. *sect.* 5. *cap.* 2. *num.* 5. Gavant. *in thesaur. sacrar. cæremon. sect.* 3. *cap.* 12. Quartus *ad Rubricas Missalis par.* 1. *tit.* 1. *dub.* 2.

3. Aliæ adsunt differentiæ inter Sanctos Patronos Principales, & minus principales: nam, omissa quidem nunc celebratione festi *de præcepto*, quæ competit Sanctis Patronis principalibus, nec ullo modo competit minus principalibus, de hac quippe re infra habebitur sermo; unus tantum Sanctus eligi potest in Patronum principalem, contra plures Sancti eligi possunt in Patronos minus principales juxta auctoritates supra allatas, quibus addere tantum opus est binas limitationes a sacrorum rituum Congregatione ex specialibus facti circumstantiis admissas.

4. Graves contentiones cum magno publicæ quietis, & animarum salutis dispendio in Regno Navarræ excitatæ sunt super patronatibus Sanctorum Firmini Martyris & Francisci Xaverii Confessoris. Delata fuit controversia ad sacrorum rituum Congregationem, deinde ad Rotæ Auditorium, eademque in medio remansit, cum judicatum fuerit, probationes hinc & illinc allatas neutri partium suffragari, immo in pluribus deficere. Ad sedandam autem hanc controversiam, accedente consilio Congregationis sacrorum rituum, Alexander VII, omnibus Constitutionibus contrariis derogavit, jussitque, ut Sancti Firminus Martyr, & Franciscus Xaverius colerentur in Regno Navarræ tamquam Patroni æque principales, uti desumitur ex litteris Apostolicis ab eodem datis die 14. Aprilis 1657. typis impressis *tom. 6. pag. 54. Bullarii Romani*, in quibus sic legitur: *Clero Sæculari, & Regulari, necnon Universitatibus & populo Pampilonensi totiusque Regni Navarræ harum serie injungimus, ut quotannis, tamquam de Patronis æque principalibus dicti Regni, ex præcepto Ecclesiæ recolant festa præfatorum Sanctorum Firmini Martyris, & Francisci Xaverii Confessoris, eorumdemque Officia & Missas cum Octavis æque in posterum recitent ac respective celebrent*. Nec dissimile est exemplum, quod desumitur ex litteris Apostolicis in forma Brevis datis a Ven. Dei Servo Innocentio XI. die 24. Septembris 1686. in quibus ad petitionem Joannis Poloniæ Regis illustris & totius Regni, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, S. Hyacinthum Confessorem Ordinis Prædicatorum Patronum & Protectorem Regni, & Magni Ducatus Lithuaniæ, ejusque adjunctarum provinciarum eodem modo æque principalem, ac Beatum Stanislaum Kostka, declaravit, derogando quibuscumque, quæ in contrarium facere possent, tum ad fovendam pietatem Regis & Regni, tum ad sedandas controversias ex præcedenti electione Beati Stanislai in Patronum principalem exortas.

5. Altera limitatio ex eadem causa descendens, ad avertendos videlicet animorum motus, & ad sedandas contentiones, statuta fuit a sacrorum rituum Congregatione pro Civitate Neapolitana: licet enim, uti dictum est, plures Sancti eligi possint in Patronos minus principales, cum tamen in similibus electionibus, quæ fiebant in Civitate Neapolitana, perturbationes exorirentur, sacrorum rituum Congregatio die 22. Augusti 1669. statuit, non esse amplius admittendas instantias dictæ Civitatis pro approbatione electionis Sanctorum in Patronos, idque Decretum fuit confirmatum die 12. Septembris 1716. occasione, qua, referente Cardinali de Schratempach, petebatur confirmatio electionis S. Mariæ Magdalenæ in Patronam minus principalem ejusdem Civitatis Neapolitanæ.

6. At, redeundo ad Festum *de præcepto*, quo Sanctorum principalium Patronorum dies coluntur, sciendum est, nomine Henrici IV. Galliæ Regis Cardinalem de Ossat Summo Pontifici Clementi VIII. exposuisse, Festorum *de præcepto* numerum adeo excrevisse, adeoque hominum hujus Regni numerum propter bella fuisse imminutum, ut expedire videretur, nonnulla delere festa, & principaliora dumtaxat in honorem Domini, Beatissimæ Virginis, Apostolorum, & aliquorum Sanctorum observanda demandare; uti colligitur ex epistola ejusdem Cardinalis 170. *lib. 3. editionis anni* 1708. Quid tunc actum, seu decretum fuerit, ignoratur; immo ex citata epistola potius desumitur, summum Pontificem noluisse petitioni assensum præstare, prout etiam adnotavit Thomassinus in tractatu *de festis lib. 1. cap. 11. num.* 15. Id vero, quod factum non fuit a Clemente VIII. factum subinde est ab Urbano VIII. Confugientibus siquidem ad summum hunc Pontificem Archiepiscopis & Episcopis per varias regiones constitutis, necnon exclamantibus pauperibus contra multitudinem festorum ob necessitatem quotidiani victus suis laboribus sibi comparandi, Pontifex, habito consilio Congregationis sacrorum rituum, Constitutionem edidit anno 1642. quæ est in ordine 291. *Bullarii tom.* 5. in qua dies expressit pro festis ex præcepto colendis, &, quod quidem attinet ad Sanctos Patronos, statuit, unum tantum ex principalioribus Patronis in quocumque Regno, sive provincia, & alium pariter principaliorem Patronum in quacumque civitate, oppido, vel pago colendum esse cum observantia festi *de præcepto*. Porro his cohærenter, cum Consilium & populus Clerusque Cajetæ Sanctum Montanum, cujus corpus requiescit in ecclesia Monialium Tertii Ordinis S. Francisci, elegisset in Patronum minus principalem, & sacrorum rituum Congregationi supplicasset pro approbatione, necnon pro celebrando die ejus anniversario, uti festo *de præcepto*, Congregatio, referente Cardinali Ferrario, electionem S. Montani in Patronum confirmavit, sed annuere noluit petitioni festi *de præcepto*, cum S. Montanus electus esset in Patronum minus principalem.

7. Aliquando tamen, & ex specialibus circumstantiis in exemplum non ita facile adducendis eadem sacrorum rituum Congregatio indulsit, ut celebraretur festum *de præcepto* in honorem alicujus Sancti Patroni, licet minus principalis. Urbanus VIII. suis litteris in forma Brevis datis 23. Augusti 1640. approbavit electionem in Patronum Civitatis, & Regni Neapolitani S. Dominici Confessoris. Annis aliquot elapsis, inter Præsides thesauri S. Januarii, & Fratres S. Dominici magna exorta est controversia, cuinam deberetur principalis Patronatus Regni, Sancto ne Januario, an potius Sancto Dominico: Eminentissimi autem Patres, bene & mature perpensis hinc & illinc adductis, censuerunt, Patronatum principaliorem deberi S. Januario, & proinde de eo, tamquam principaliori Patrono, fieri debere festum *de præcepto* per totum Regnum, uti colligitur ex Decreto edito die 4. Augusti 1663. Quia vero existimari potuit, eodem Rescripto imminui devotionem Regni erga S. Dominicum, cum supplicatum fuisset pro facultate celebrandi festum hujus Sancti *de præcepto* in Regno Neapolitano, ejusque Officium cum *Octava* celebrandi, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, Alexander Papa VII. prædictæ annuit petitioni, derogando quibuscumque contrariis, ideoque indulgendo, ut in Regno Neapolitano Sanctus ipse Dominicus, licet Patronus minus principalis, cultum obtineret de jure tantum debitum Patrono principali; uti colligitur ex Constitutione Alexandrina 151. *Bullarii tom. 6.*

8. Hæc quoad festum *de præcepto* celebrandum in honorem Sancti Patroni principalis: nunc autem opportunum esse videtur, nonnulla in genere insuper addere pertinentia ad festa *de præcepto*, quæ sequentibus propositionibus exponuntur.

9. Prima est, non posse Principem sæcularem constituere, seu facere festum aliquod *de præcepto*, cum id tantummodo spectet ad Potestatem Ecclesiasticam; uti late probant Fagnanus *in cap. Conquestus, num. 58. & seqq. de feriis*, Anaclet. *ad tit. Decretal. de feriis tit. 2. §. 1. n.* 3. Thomassinus in tractatu *de festis lib. 1. cap. 17. num.* 16. Quocirca, cum Senatus Mediolanensis per litteras encyclicas, & Gubernator per edictum publicum præcepissent, ut populi abstinerent ab operibus servilibus, prout servatur ceteris diebus festis *de præcepto*, die S. Dominici; Innocentius X. prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, litteras, & edictum nulla seu irrita declaravit; ut habetur in ejus Constitutione 53. *Bullarii tom. 6.* cui consonat Constitutio 31. Innocentii XII. in suo *Bullario particulari*.

10. Secunda propositio est, ultra festa *de præcepto* in citata bulla Urbani VIII. recensita, san. mem. Clementem XI. decrevisse, ut festum Conceptionis B. Mariæ Virginis immaculatæ in universo terrarum orbe celebraretur, & comprehenderetur sub præcepto festorum, uti desumitur ex sequenti ejusdem Constitutione (*tom. x. Bullar. Rom. nov. edit. pag.* 206.): *Commissi Nobis divinitus sacrosancti Apostolatus officii exigit ratio, ut gloriosissimæ Virginis Dei Genitricis Mariæ, cujus conceptio gaudium annuntiavit universo mundo, venerationem & cultum plurium Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum more ampliare studentes in terris illius, quæ super choros Angelorum exaltata pro populo Christiano sedula exoratrix apud eum, quem genuit, assidue intercedit in cælis, potentissimam opem in tot tantisque, quibus premimur, Christianæ Reipublicæ & Catholicæ Ecclesiæ necessitatibus, quantum Nobis ex alto conceditur, promereri jugiter satagamus, Sincera itaque nostra erga eamdem augustissimam cæli Reginam, Patronam & Advocatam nostram devotione incitati, festum Conceptionis ipsius Beatæ Mariæ Virginis immaculatæ ubique terrarum*

in

in posterum ab omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus, sicut alia festa de præcepto observationibus festorum comprehendi, auctoritate Apostolica tenore præsentium decernimus, præcipimus, & mandamus.

11. Tertia propositio ast, præter festa *de præcepto* juxta bullam Urbani VIII. in Ecclesia universali colenda, & præter aliud additum a san, mem. Clem. XI. alia reperiri festa *de præcepto* pariter recolenda nonnullis in locis ex summorum Pontificum Constitutionibus. Ad petitionem quippe Caroli II. Regis Hispaniarum, & Mariannæ Reginæ, san. mem. Clemens Papa X. de consilio Congregationis sacrorum rituum concessit, ut in omnibus Hispaniarum Regnis festum Beati Ferdinandi Regis *de præcepto* servaretur, uti colligitur ex ejus litteris Apostolicis datis die 26. Augusti 1673. & Ven. Dei Servus Innocentius Papa XI. in suis litteris Apostolicis datis die 23. Februarii 1677. ad petitionem ejusdem Caroli Regis Hispaniarum decrevit, ut perpetuis futuris temporibus festum S. Augustini in universis Hispaniarum Regnis *de præcepto* servaretur.

12. Quarta propositin est, in sua diœcesi posse Episcopum de consensu Cleri & populi festum instituere *de præcepto*, uti probat Textus *in can, Pronuntiandum, de Consecrat. dist.* 3. & *in cap. Conquestus, de feriis*. Licet autem nonnulli velint, consensum populi ex consuetudine amplius non requiri, nemo tamen est qui excludat consensum Capituli: Pirhing. *in jus Canon. tom.* 2. *lib.* 2. *tit.* 9. *de feriis* §. 2. *num.* 10. Filliuc. *oper. moral. tom.* 2. *tract.* 27. *cap.* 6. *n.* 86. Castropal. *oper. moral. tom.* 2. *tract.* 9. *disp.* 2. *part.* 1. *punct.* 2. *num.* 6. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 26. *qu.* 1. & 2. Diana *in edit. coord. tom.* 3. *tr.* 3. *resol.* 89. *num.* 2.

13. Quinta propositio est, non expedire nisi ad summum gravissimæ urgeant circumstantiæ, ut ab Ordinariis in propriis diœcesibus nova festa *de præcepto* instituantur. Celebris enimvero est super hoc argumento sermo Gersonis habitus in Concilio Remensi anni 1408. multaque super eodem argumento collecta legi possunt apud Thomassinum in tractatu *de festis*, & quod notabilius est, urget allata bulla 291. Urbani VIII. *Bullarii tom.* 5. *pag.* 411. in cujus §. 3. habentur hæc verba: *Ne autem dies festos a locorum Ordinariis nimia aliquorum facilitate, aut populorum importunitate deinceps iterum multiplicari contingat, eosdem Ordinarios in Domino monemus, ut, ad Ecclesiasticam ubique firmandam æqualitatem, de cetero perpetuis futuris temporibus ab indictione sub præcepto novorum festorum studeant abstinere.*

14. Ultima tandem propositin est, post editam sæpe memoratam bullam Urbani VIII. a multis Episcopis quæsitum fuisse, an ea comprehenderentur festa ex voto alicujus personæ, aut Communis introducta: & a sacrorum quidem rituum Congregatione hoc prodiit Responsum ab Urbano VIII. approbatum:

Die 18. Aprilis 1643. De festorum observatione.

Quæsitum fuit a multis Episcopis, an Constitutio super observatione festorum comprehendat festa ex voto alicujus personæ, vel Communitatis introducta: &, interrogatis prius Consultoribus sacræ Congregationis, qui post latum suffragium recesserunt; Frater Lucas dixit, Constitutionem tollere festa de voto; P. Alciatus, festa de voto esse sublata, quia votum non obligat successores, sed habendam rationem dictorum festorum; Abbas Hilarius, successores non teneri ex voto, sed ex directione Communitatis, accedente auctoritate Episcopi, ideoque Constitutionem tollere festa de voto pro iis, qui non voverunt, secus pro illis, qui voverunt; R. P. D. de Rubeis, festa de voto remanere in dispositione juris communis; R. P. D. Sacrista, tolli ex vi clausularum derogatoriarum in fine bullæ, quæ tollunt omnia Statuta, etiam juramento firmata; Eminentissimus Cardinalis Sacchettus, successores non obligari, voventes obligari; Pamphilius in eodem, & in derogatoriis tolli Statuta juramento firmata; Roccius in eodem; Pallotus teneri ad festa de voto qui voverunt, & non esse edendum Decretum generale, sed respondendum ad particularia; Franciottus, teneri qui voverunt uti particulares, & responsiones dandas tantummodo petentibus, vel dicta festa ponenda sub festis de devotione; Bragadinus in eodem; Cæsarinus in eodem. Ideoque sacra Congregatio unanimi consensu Decretum desuper concessit tenoris sequentis:

Proposito dubio ad instantiam quamplurium Reverendissimorum Episcoporum, An, stante Constitutione Sanctissimi Domini nostri Urbani Papæ VIII. super observatione festorum, quæ incipit, Universa, *idibus Septembris 1642. promulgata, Universitates seu Communitates civitatum seu locorum teneantur ex præcepto servare festa ex voto eorumdem inducta; die 19. Aprilis 1643. sacra rituum Congregatio referente Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Sacchetto, censuit ex dispositione Constitutionis prædictæ personas voventes tantum teneri. Quam sacræ Congregationis sententiam sibi relatam Sanctissimus Dominus noster laudavit & approbavit, dixitque, intentionem suam fuisse per eam Constitutionem tollere festa de voto quoad vim præcepti, & reducere illa ad instar festorum de devotione, reservata obligatione ratione personalis contractus ex vi voti provenientis ipsismet personis tantum quæ voverunt.*

CAPUT DECIMUMSEXTUM.

De Imminutione Festorum de præcepto.

1. POST primam hujus nostri Operis editionem frequens se obtulit occasio disserendi de imminutione festorum *de præcepto*. Nonnulli Italiæ Episcopi, dum Bononiæ morabamur, datis ad Nos litteris rogarunt, ut eam a summo Pontifice impetraremus. Ad summum Pontificatum postmodum evecti, tum eorum, tum aliorum ultra montes Episcoporum querelas audivimus de nimia festorum multitudine, Nihil in re tanti momenti statuere voluimus, antequam eorum consilium, quos eramus requisituri, audiremus. Utque illud Nobis non temere, sed debita cum maturitate exhiberetur, necessarium esse existimavimus dissertationem super eo argumento exarare, eamque transmittere nedum ad nonnullos S. R. E. Cardinales, eosque præcipue qui Archiepiscopi sunt & Episcopi, aliosque viros doctos in Urbe degentes, verum etiam ad Archiepiscopos & Episcopos ultra montes: & jam multorum responsiones advenerunt, sed aliæ expectantur. Quid in re tanti momenti Nobis faciendum sit, ignoramus. Postquam quæ desiderantur responsiones ad Nos pervenerint, & aliquod temporis spatium inter tot quibus affligimur, calamitates, labores, & magnam aliorum negotiorum molem habere licebit, eruditas aliorum responsiones omni diligentia legemus, Deumque optimum maximum exorabimus, ut Nobis ad recte deliberandum præsto sit. Interea tamen, ne nostræ qualiscumque dissertationis memoria pereat, eam in novam hanc Operis nostri editionem inserimus; eoque libentius, quod ejus materia cohæret dictis in capite præcedenti.

DISSERTATIO

De Festorum de præcepto imminutione.

2. VIx ad hanc supremam Sedem evecti sumus cum statim solicite postulatum est, ut festi imminuerentur dies; quæ res nobis accidit minime nova: nam cum Bononiæ moraremur, nonnulli Lombardiæ Episcopi ad nos confugerant, ut primariam hujusce postulationis partem apud Pontificem ageremus.

3. Assiduum ac vehemens Nobis super hac re studium significavit Siciliarum Rex; cujus voluntati favent non solum totius Regni Episcopi, verum etiam Cardinalis & Archiepiscopus Neapolitanus, & Archiepiscopus Tarentinus.

4. Copiosisque scriptis ad Nos missis huic sententiæ accedit, idemque urget Bambergæ Episcopus ac Princeps, qui non modo pro sua diœcesi, sed pro universa Germania postulavit.

5. Ut autem clarius appareant, quæ super hac re proponuntur, ad hæc capita possunt revocari, videlicet ad contemptum eorum, quæ diebus festis fieri deberent, nec tamen fiunt; ad intemperantiam & ebrietatem, quæ diebus festis frequentior est, quam profestis; & ad gravissimum damnum, quod in magnam hominum partem manat, qui, cum non possint diebus festis se operibus exercere, interclusam habent viam ad victum sibi parandum, suasque familias sustentandas, quæ incommoda nimio festorum numero adscribitur.

6. In secundo libro Conciliorum magnæ Britanniæ & Hi-

& Hiberniæ Londini impresso *ann.* 1737. *pag.* 560. occurrit sermo habitus 1332. a quodam Simone Archiescopo Cantuariensi in Concilio Macfeldensi, in quo priusquam ad festa statuenda deveniatur, quæ in illo Regno tunc Catholico celebranda erant, fere omnia recensentur incommoda, quæ superius explicavimus: *Quod in Electorum Dei receptum erat honorem, conversum est in blasphemiam & abominationem*; & paulo post; *Quod vero ad devotionis parabatur compendium, in dissolutionis erigitur cumulum; dum in ipsis festivitatibus taberna colitur potius, quam ecclesia: comessationes & ebrietates ubertus abundant, quam lacrymæ & orationes; lasciviis insistitur, & contumeliis magis, quam otio contemplationis.*

7. Aliquid de mercenariis, sed alio pacto ac supra memoravimus, idem Præsul attingit; ita pariter alia ratione de mercenariis agunt illi, qui regionum peritissimi sunt, in quibus Catbolici, & Hæretici versantur: afferunt quippe Catholicos exiguis, Hæreticos vero majoribus divitiis affluere, ac proinde Catholicos satis anguste, Hæreticos autem commode suis familiis consulere posse; cum majorum dierum numerus pro operibus conficiendis ipsis concedatur.

8. Testatur igitur idem Præsul, ob nimiam festorum copiam opera cariori pretio vendi; cum Aetifices, licet per integram hebdomadam operam non impendant, festis diebus impediti, pretium tamen exigunt, perinde ac si totius hebdomadæ spatio desudaverint, quod profecto non mediocre affert Reipublicæ detrimentum: *Mercenarii, sine quorum operibus Respublica regi non poterit, sub colore licito sic ab operibus mechanicis diebus etiam, quos festivos constituunt, ac Sanctorum vigiliis abstinent, licet non minus per hebdomadam capientes propterea de salario, per quod utilitas Reipublicæ graviter retardatur, quin potius impeditur.*

9. Postremo colligit, sicut ceteri omnes, qui magno studio hujusmodi postulationem exhibent, festorum numerum esse imminuendum: *Quæ quanto magis protenduntur in numero, tanto abundantius cultores abusionum hujusmodi in suis excessibus insolescunt.*

10. In hanc sententiam unanimes conveniunt tres præclari viri, qui Concilio Constantiensi adfuerunt, videlicet Joannes Gerson, Cardinalis Petrus de Alliaco, & Nicolaus Clemangius, quorum verba ab eorum operibus decerpta, fuse a Joanne Thiers describuntur in tractatu *de festorum dierum imminutione cap.* 29. *pag.* 162. *& seqq.*

11. Si libere posset responderi, ut unusquisque sibi consuleret, atque adeo quilibet Episcopus in sua diœcesi solemnes festorum dies observandos definiret, rem citius expediremus. Nemo inficiari potest, olim ab Episcopis dies festos, qui in diœcesi rite celebrari deberent, fuisse constitutos; quam ad rem, plurimis omissis, satis est inspicere, quæ congeruntur a Thiers in memorato tractatu *cap.* 42. & quod legitur *in tom.* 2. *Conciliorum Anglorum pag.* 711. & *to.* 3. *pag.* 252. Affirmat Cardinalis de Ossat *epist.* 181. ad suas preces jussu Christianissimi Regis Clementi Papæ VIII. propositas pro festorum diminutione in Galliæ Regno, responsum fuisse, id potissimum ad Episcopos pertinere: non fuit tamen declaratum, utrum in Synodo, an extra Synodum id statuere possent; num consilium Capituli & consensus requireretur, an non, ut apud ipsum Thiers ostenditur *cap.* 42. *pag.* 245. & apud Guyet *lib.* 2. *de fest. propr. cap.* 18. *quæst.* 6.

12. Sed cum ea, quæ Cardinalis de Ossat cum Clemente VIII. agere cœperat, ad finem non fuerint perducta, ut testatur Thomassinus in suo tractatu *de festis lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 15. sicut etiam Nos ipsi observavimus *de Canonizat. lib.* 4. *par.* 2. *cap.* 15. *num.* 6. pluribus deinde efflagitantibus Episcopis summus Pontifex Urbanus VIII. ejusdem rei examen resumsit, ac de ea Constitutionem promulgavit, quæ *in Bullario tom.* 5. 291. numeratur, in qua singula festa, quæ observari omnino debent, recensentur; ideoque facile intelligitur, nullum Episcopum, nisi nova summi Pontificis auctoritas intercedat, posse ab eadem Constitutione recedere, indecorumque esse Apostolicæ Sedi, rem, de qua non solum aliquid cognovit, verum etiam decrevit, post præfatam Constitutionem Episcoporum arbitrio committere.

13. Quamobrem cum Parisiensis Archiepiscopus Perefixe edictum anno 1666. promulgasset, una cum indice festorum dierum, quos in sua diœcesi celebrari mandabat, nonnullosque in Urbani VIII. Constitutione descriptos abstulisset; & cum Alexander VII. per suum in Galliis Nuntium Roberto Christianissimo Regi suas detulisset querimonias, ipsasque iterum innovasset Pontifex Clemens IX. per Nuntium suum Bargellini; anno demum 1668. ab eodem Parisiensi Archiepiscopo novus festorum index omnino Urbani VIII. Constitutioni cohærens, fuit in lucem editus, ut Berninus memorat *tom.* 4. *hist. de hæres. cap.* 6. *pag.* 679. *& seqq.*

14. Ex quibus licet deduci possit, nullum debere Episcopum post Constitutionem Urbani peculiari auctoritate festorum dierum numerum in sua diœcesi præscribere; non tamen inde consequitur post Urbani Constitutionem in Pontificis potestate non esse, festos dies vel in aliquibus solum diœcesibus, vel in aliquo Regno, immo in Ecclesia universali augere, juxta exempla, quæ Nos ipsi produximus *cit. lib.* 4. *de Canonizatione par.* 2. *cap.* 15. *n.* 10. *&* 11. aut, cum justæ adsint causæ, eorum numerum diminuere, sive nova accedente Constitutione, sive normam auctoritatemque Episcopis demandando, qua id exequi possint, cum de disciplina agatur, quæ ex se variabilis est, diversasque semper passa est vices, sicut inferius declarabitur.

15. Cum itaque conveniens judicetur festorum dierum imminutio, ut ex solicitis super hac re postulationibus, gravissimisque causis, quibus illæ nituntur, colligitur; cumque pro certo haberi debeat, id fieri nequaquam posse, nisi summi Pontificis auctoritas intercedat; ad illud deveniendum est, ut rationes potissimum afferantur, quibus hoc perfici possit, si perficiendum omnino videatur.

16. Quod in primis nobis proponitur, examinandum perpendendumque est, an e dierum festorum indice aliqui sint eliminandi in Urbani VIII. Constitutione recensiti. Quod si fiat, idem prorsus continget, quod factum ab Urbano VIII. in sua Constitutione fuit. Certum enim est olim integram Paschatis hebdomadam, tres Rogationum dies, Sancti Martini diem in præcepto fuisse, ut legitur *in can. Pronuntiandum, de Consecr. dist.* 3. insuper festam etiam habitam fuisse majorem hebdomadam, ut continetur *in cap. Conquestus, de feriis*. Dies quoque S. Francisci inter festos a Sixto IV. fuit adnumeratus, confirmatusque a Gregorio XV. nihilominus satis exploratum est, nullum horum festorum dierum in indice describi, qui in Constitutione Urbani VIII. referuntur. Quamobrem P. Lantusca *in theatro Regularium pag.* 281. de festo S. Francisci sermonem habens ita scripsit: *Sciendum tamen est, quod per Constitutionem Urbani Papæ VIII. incipien.* Universa, 13. *Septembris* 1642. *hoc festum non fuit amplius connumeratum inter festa de præcepto, sed tantum de devotione.*

17. Hujusmodi agendi ratio non modo Urbani VIII. sed etiam Eugenii IV. decessoris ipsius exemplo confirmari potest; cum hic Pontifex e numero festorum dierum expunxerit celebritates S. Crucis, quæ mense Majo, & S. Michaelis, quæ mense Septembri peraguntur, item Sanctorum Innocentium & S. Silvestri, quos dies solemnes jus Pontificium supra memoratum constituerat; quemadmodum bene animadvertit Alphonsus de Casarubios *in compendio privilegiorum verb. Festivitas pag.* 252. ubi hæc habet: *Eugenius IV. dixit, quod Sæculares laborantes in festis Sanctæ Crucis, & Sancti Michaelis Septembris, & Sanctorum Innocentium, ac Sancti Silvestri, non vult, quod peccent mortaliter, nisi venerint in Dominica*; quod pariter confirmant Navarrus *in enchirid. cap.* 13. *num.* 15. & Sanchez *consil. moral. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 15.

18. Sed ut ingenue loquamur, sententia hæc a plurimis oppugnatur, quorum pietas ac religio non convenit in idem. Et, si aliqui dies a festorum numero adimantur, plurimi eorum fautores statim insurgent, turbasque movebant novum hoc Decretum ægerrime ferentes.

19. Quod si quis dicat, idem post Urbani VIII. Constitutionem evenisse, at postea pios religiososque oppositores acquievisse, reponimus pacem & concordiam (ut putabatur) post Constitutionem Urbani non fuisse conciliatam, sicut inferius demonstrabitur. Addi etiam potest, ea festa ab Urbano fuisse sublata, quæ jam in desuetudinem abierant. Joannes de Sancto Paulo Dublini Archiepiscopus in suis Constitutionibus in Concilio provinciali anno 1351. editis, descriptisque *in tomo tertio Conciliorum Angliæ pag.* 20. testatur, per totum terrarum orbem integram majorem hebdomadam in præcepto non fuisse, sed solum ejusdem feriam sextam: *Et licet ipsa dies sit sanctificata, quæ per universum mundum ab obsequiis sæcularibus reservetur, & debeat reservari; quidam tamen de præmissis in istis partibus immemores, opera ruralia, & sæcularia eodem die non metuunt exercere. Non igitur &c.*

20. Fusius S. Antoninus *in Summa Theologica par.* 2.

tit. 9.

m. 9. cap. 7. col. 977. hanc desuetudinem confirmat: *Quædam alia festa, quæ erant in præcepto, sunt abrogata per contrariam consuetudinem, ut communiter dicitur, quoad cessationem ab operibus; & isti sunt tres dies Rogationum. Item septem dies Passionis Dominicæ, idest hebdomada sancta, & septem Resurrectionis, idest hebdomada Paschæ, erant antiquitus in præcepto, ut patet de Consecr. dist. 3. Pronuntiandum, sed hodie non servantur.*

21. Idem etiam de festo S. Francisci Silvester Prieras, qui longe ante Urbanum VIII. floruit, scriptum reliquit *in Summa ad verb. Dominica*, cujus hæc sunt verba: *Festum autem Beati Francisci, quod forte Sixtus IV. sub præcepto posuerit, tamen modo nullus servare tenetur, quia illa Constitutio non fuit moribus utentium approbata.* Haud dissimili modo confirmationem Gregorii XV. P. Guyet commemorat *lib. de festis propriis cap.* 18. *quæst.* 5.

22. Rejecta hac prima via & ratione, alia sufficitur, scilicet, ut sublatis, seu potius translatis Sanctorum festis, quæ per hebdomadam occurrunt, diebus Dominicis eadem celebrentur. Hanc proposuit sententiam Præsul Caramuel in epistola ad quemdam Romanum Præsulem: *Desiderarem, omnes, & solos dies Dominicos festos esse; & vix alios. Sed quid de Sanctorum cultu agendum? Conservarem Quadragesimales Dominicas; & per reliquas distribuerem Apostolos, Evangelistas, & alios omnes Sanctos, quorum dies observamus:* atque huic sententiæ nonnulli etiam in præsentia favent.

23. Difficile, atque adeo impossibile omnino est, secundum hanc methodum, non dicam omnibus, sed pluribus satisfacere. Antiqua est enim Ecclesiæ consuetudo, ut festa Sanctorum die obitus, in quo cælestem adepti sunt hereditatem, cultu solemni prosequatur. In hymno Confessorum in hunc modum canit Ecclesia:

Hac die lætus meruit beatas
Scandere sedes.

& si Officium ad alium diem debeat transferri, ut omnibus jam satis exploratum est, hæc verba substituit:

Hac die lætus meruit supremos
Laudis honores.

Ut alia plura prætereamus. S. Dominicus in die Transfigurationis Domini obiit, & Paulus IV. Pontifex in Constitutione, quæ incipit, *Gloriosus*, (*tom. 4. novi Bullarii, pag.* 346.) propter festos dies Transfigurationis Domini, & Beatæ Virginis, quæ *a Nivibus* nuncupatur, celebritatem S. Dominici duobus ante ipsius mortem diebus statuere coactus, excusatione utitur, qua aliter fieri non posse demonstrat; cum plane cognosceret, Sanctos *per anni circuitum die, ut plurimum qua eos ad cælestia Regna migrare contigit, sanctam venerari universalem Ecclesiam.* Præterea si festis Sanctorum celebrandis Dominici dies assignentur, cultus illis diebus præcipue Deo præstandus, immutato ordine, suis Servis concederetur: Micrologus *in lib. de observat. Eccles. cap. 62. de Dominicali Officio non facile prætermittendo*, testatur juxta antiquiorem Romanam consuetudinem, ne Apostolorum quidem festa, quæ in Dominicis contingerent, celebrari fuisse permissum: *Juxta Romanam consuetudinem in omni Dominica Ecclesiastico conventui cum Officio Dominicæ satisfacimus, nisi aliqua multum celebris festivitas in ipso die occurrat, ut festum Sancti Joannis Baptistæ, vel Sancti Petri Apostoli.*

24. Apertius etiam loquitur Radulphus *de Canonum observantia proposit.* 15. *pag.* 304. nempe: *Festum Matthæi Evangelistæ in Dominica non tenetur Romano usu, & in Adventu, & a Septuagesima usque in Octavam Paschæ inclusive nullum festum agitur in Dominicam, quia Dominicæ interim occurrentes propriis historiis decorantur..... Abusus ergo est nimius, ut festum S. Andreæ in Dominica teneatur, cum Romana consuetudo, Metropolitanum statutum, & omnes de Officio scribentes obvient huic modo.*

25. Patres vero Concilii Moguntini anno 1549. *cap.* 61. (*collect. Harduin. tom. 9. col.* 2126.) non solum Sanctorum solemnitates ad dies Dominicos minime referendas, sed neque eas, quæ fortuito inciderent, celebrandas esse existimarunt, nisi aliqua ex majoribus solemnitatibus haberetur: *Sanctorum celebritates in diem Dominicam incidentes censemus submovendas, & in feriam aliquam præcedentem, vel sequentem transferendas, quo Sanctorum omnium Domino sua conservetur solemnitas, exceptis Beatæ Mariæ, Apostolorum, & aliis summis festivitatibus.* Thiers in suo jam citato libro *cap.* 44. §. 6. *edit. Lugd.* 1668. sententiam a Caramuele excogitatam vehementer improbat, & pravam omnino consuetudinem appellandam existimat, si ad dies Dominicos festa Sanctorum referantur, cum olim minime probatum fuerit, ut festum S. Andreæ die Dominico coleretur. *Ergo si Radulphi a Rivo sententia abusus est nimius, ut in Dominica teneatur S. Andreæ festum, quod & novem lectionum, & unius ex Apostolis, & antiquissimum festum est; quantus erit abusus, si ad Caramuelis opinationem, SS. Joachimi, Annæ, Augustini, Benedicti, Bernardi, Norberti, Francisci de Assisio, Francisci de Paula, Teresiæ, Ignatii, & cujusvis Ordinis Religiosi Fundatoris festa, quæ & nova festa sunt, & Apostolorum festis longe inferiora, ad Dominicas dies revocentur?* Ac deinde illud magnopere exaggerat, quod supremus Dominus Famulis suis posthabeatur, cultusque Sanctis viris mortis die non tribuatur: *Deus enim Sanctorum omnium Dominus, cui peculiari cultu Dominicæ diei celebritas consecratur, Servis suis suum concedat locum oportebit; & falso ut plurimum in Ecclesiasticis precibus natalium, natalitiorum, aliaque id genus voces afferentur, quæ alteri quam Sanctorum mortis, seu depositionis diei, adscribi non possunt.*

26. Post secundam tertia proponitur methodus, quæ ut melius intelligatur, sciendum in primis est anno 1727. Tarracone habitum fuisse provinciale Concilium, ab ipsisque Patribus die 12. Decembris ejusdem anni ad Pontificem Benedictum XIII. epistolam missam, in qua non sine mœrore significantes, quantum animarum saluti officeret festorum contemptus, opportunum remedium adhibendum exposuerunt, ideoque aut a Pontifice minuenda esse festa, aut concedendum, ut aliquibus egentium multitudo, audita Missa, laboribus posset se exercere; & in eadem epistola non solum eas solemnitates, quas tam quoad Missæ præceptum, quam quoad operis cessationem observandas existimabant, declararunt, verum etiam illas, in quibus audita tantum Missa, per reliquum tempus in operibus versari consentaneum ducebant: En litteras ipsas Patrum subjicimus.

SANCTISSIME PATER.

Synodus provincialis Tarraconensis post oscula pedum Beatitudinis vestræ humiliter ac reverenter exponit, quod in sessione habita sub die decima octava Novembris proxime præteriti agendo de reformatione, & super salutem animarum invigilando, sedulo disquisitum fuit, quodnam remedium videretur proficuum & opportunum ad sanandum abusum in dicta provincia communem nimis, quo præceptum Ecclesiæ de omittendo diebus festis servili labore passim atteritur, quem abusum uti lacrymabilem ruinam animarum Confessarii Pœnitentiæ sacramentum ministrantes in dies magis invalescere cum dolore cordis intrinseco deplorant. Et habito super hoc maturo tractatu, unanimiter visum fuit, præfatum abusum originem inde traxisse, quod nimirum Fideles tam mechanicis operibus insudantes, quam agrorum culturæ, falsa quadam specie necessitatis a præcepto se eximi facile putant hisce rationibus. Primum etenim provinciam Tarraconensem montibus passim oppressam quasi quotidiana cultura egere inquiunt, ut terra semen suum germinet. Deinde tributa, seu vectigalia imposita super frumento vino, & oleo, & super omnia opera manuum suarum indispensabiliter esse pensitanda communi consensu allegant. Denique addunt, quod festa de præcepto in hac provincia colenda sunt quamplurima; quia demptis, quæ ex voto, Titulari, seu Patrono in singulis respective locis coluntur, nonaginta & unum de præcepto numerantur, sicque qui ex vultus sudore & labore manuum victum emunt, miserrime pereunt, nisi diebus festis laboribus alioquin vetitis incumbant. Hasce causas, quæ veritatis speciem nonnunquam præseferre videntur, ut necessitate compulsi diebus festis sine peccato laborent rusticam, crebrius quam oportet, congerit humana cupiditas, & vivis adeo coloribus depingit, ut vere sæpe transgressores punire, & evitare scandala nequeamus. Cupientes ergo tanto damno occurrere, ne cultus festorum de medio tollatur, visum fuit Concilio provinciali debita cum reverentia & humilitate vestram Beatitudinem suppliciter exorare, quatenus indulgere dignetur, vel ut dierum festorum numerus minuatur, vel saltem in aliquibus Fideles, audita Missa, laborare valeant, manentibus cum obligatione integra præcepti omnibus diebus Dominicis per annum, diebus Natalis Domini, & sequentis Sancti Stephani, Circumcisionis, Epiphaniæ, Resurrectionis, & sequentis diei, Ascensionis Domini, Pentecostes, & sequentis, & festo Corporis Christi, Sancti Joannis Baptistæ, Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, Sancti Jacobi Apostoli, & omnium Sanctorum, ac etiam quinque festivitatibus Beatissimæ Virginis Mariæ, scilicet Purificationis, Annunciationis, Assumptionis, Nativitatis, & purissimæ Conceptionis,

dum-

dummodo reliquis diebus de præcepto, audita Missa, tuta conscientia Fideles in hac provincia Tarraconensi demorantes laborare publice valeant. Hoc gratuitum donum, utpote unicum ac salubre remedium animarum, Concilium provinciale flexis genibus a Beatitudine vestra humiliter expostulat; utque Apostolicam Benedictionem sibi impertiri dignetur Sanctitas vestra, pro cujus incolumitate, ad bonum totius Ecclesiæ, Deum optimum maximum deprecari diu noctuque non supersedebit. Datum Tarracone die duodecima Decembris anni millesimi septingentesimi vigesimi septimi.

Sanctissime Pater.

Vestræ Beatitudinis.
Humil. & Obsequentiss. Fil.
Synodus provincialis Tarraconensis.

27. Huic Tarraconensium Patrum epistolæ rescripsit summus Pontifex Benedictus, suisque Apostolicis litteris eorumdem expostulationem omnino ita comprobavit.

Venerabilibus Fratribus nostris Metropolitano Tarraconensi, & Coepiscopis in Concilio provinciali congregatis
BENEDICTUS PAPA XIII.

Venerabiles Fratres nostri, Salutem & Apostolicam Benedictionem.

Superabundavimus gaudio, cum synodales litteras a Fraternitatibus vestris accepimus, & Pastoralem charitatem percepimus, qua custodire vigilias super gregem vestrum, Deique honorem tueri & augere satagitis. Nihil enim gratius Nobis & jucundius esse poterat, quam ut insignes Ecclesiarum istarum Patres, de Divino cultu & animarum salute solicitos, proposita opportuna servandæ disciplinæ, & levandæ necessitatis ratione, ad hanc Ecclesiarum Magistram recurrentes exciperemus. Quod igitur festos dies ad ingentem istic numerum excrevisse, & obtenta alendæ vitæ necessitate vetitis laboribus aditum jam late aperuisse significastis; nec salubrius remedium esse censuistis, quam ut in aliquibus festis diebus Christifideles, audita Missa, laborare valeant, integra remanente præcepti obligatione in ceteris festis, quæ in synodali epistola numerastis: Sapientissimum consilium confirmamus & collaudamus: atque, ut Fraternitates vestræ eo pacto conscientiarum securitati, & Ecclesiasticæ observantiæ prospiciant, cupimus & commendamus. Dum autem Tarraconensi provinciæ gratulamur synodalem celebritatem veteris disciplinæ decora æmulantem, Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die vigesima secunda Maji millesimo septingentesimo vigesimo octavo, Pontificatus nostri anno quarto.

Carolus Archiepiscopus Emissenus.

Cum hoc Pontificium oraculum non nisi Tarraconensem diœcesim, aliasque ipsi subjectas afficeret; nonnulli Hispaniæ Episcopi, ut ad suas quoque diœceses extenderetur, petierunt, quibus Pontifex benigne annuit. Et ut cetera omittamus, in hujus scripti fine, quibusnam hujusmodi facultas, postquam Nos ad hanc supremam Sedem evecti fuimus, collata sit, describetur. Quamobrem in Tarraconensi Archiepiscopatu, & Episcopatu suffraganeis, atque in aliis Episcopatibus, quos S. Sedes ejusdem privilegii participes reddidit, quod fuit antea Patribus Tarraconensibus concessum, præter dies Dominicos totius anni, per 17. dies festos Missam audire, & ab opere servili se abstinere Fideles tenentur, in aliis vero 17. festivis diebus audita tantum Missa laboribus exerceri possunt; itaut 17. solum sint dies, quos agentes laboribus tribuere possint; nempe die 24. Februarii festum S. Mathiæ Apostoli, 19. Martii S. Joseph, 1. Maji SS. Philippi & Jacobi, 3. Maji Inventionis S. Crucis, 26. Julii S. Annæ, 10. Augusti S. Laurentii, 24. Augusti S. Bartholomæi, 21. Septembris S. Matthæi, 29. Septembris S. Michaelis, 28. Octobris SS. Simonis & Judæ, 30. Novembris S. Andreæ Apostoli, 21. Decembris S. Thomæ Apostoli, 27. S. Joannis Evangelistæ, 28. SS. Innocentium, 31. S. Silvestri, & inter mobilia festa tertius Paschatis dies, tertius item Pentecostes.

28. Qua ratione peractum sit hoc negotium, accurate perpendere, deinde rem ipsam penitus examinare operæ pretium est, ut intelligatur an ex tota rei summa tutissima norma pro festorum imminutione capi possit, aut quod sit addendum, tollendumve, ut aliqua Reipublicæ afferatur utilitas.

29. Pontifex Urbanus VIII. ad hanc imminutionem decernendam assiduis expostulationibus fuit adductus, ut ex Constitutionis procemio desumitur: *Plurimorum siquidem Fratrum nostrorum Archiepiscoporum, & Episcoporum per varias regiones constitutorum relatione ad Nos pervenit &c.* Et paulo post: *Quamobrem dicti Venerabiles Fratres Archiepiscopi & Episcopi Nobis fecerunt supplicari, ut in prædictis de Apostolicæ potestatis plenitudine congruam aliquam iniremus rationem.* Urbanus istorum Episcoporum desiderio consensit, suaque usus est auctoritate: *Nos itaque volentes ex debito Pastoralis Officii providere, & sanctificationis festorum certum deinceps firmare præceptum.* Et cum Constitutionem in publicum edidisset, quæ ante promulgationem satis denunciata non fuit, nec ullo modo denunciari poterat omnibus Catholici Orbis Episcopis, qui ad ipsam observandam adigebantur, in aliquibus regionibus graves nacta est difficultates.

30. Caramuel Auctor contemporalis *in Theologia fundamentali fundam. 52. sect.* 2. duabus de causis hanc Constitutionem non fuisse receptam testatur; primum, quia festum immaculatæ Conceptionis per ipsam ablatum fuerat, quod deinde a Clemente XI. in pristinum locum est restitutum. *Alterum* (inquit) *tolli festa, quæ populi devotio judicabat præcipua. Nam Bruxellis multum adlaborare debui, ut Hispanorum conscientias turbatas, aut etiam irritatas sedarem. Habet hæc gens erga Marianam Conceptionem devotionem innatam; nec pacifice audire volebant, expungi tantam festivitatem.* Deinde quia in Constitutione festorum numerus non fuit satis imminutus, sed loco festorum, quæ prius observabantur, alia suffecta sunt, quod sane egentibus, qui ex sudore vultus & manuum laboribus victum sibi comparant, nullam affert utilitatem. *Alterum* (inquit) *addi nova festa: Non enim videbantur pauperes adjuvari hoc diplomate: fuit enim mera festorum commutatio, quæ esse ablatio deberet.*

31. Quid vero circa hanc Constitutionem in Gallia evenerit, ex tomo 8. vitæ Urbani VIII. nondum editæ, quæ in bibliotheca Barberina servatur, satis percipere possumus. In ipsa enim enarratur ab Apostolico Nuntio Grimaldo hanc Constitutionem ad omnes Episcopos, sicut jussus fuerat, missam, & ab aliquibus responsum fuisse pro illius observatione omnem daturos operam; alios vero solummodo significasse nolle de Pontificia auctoritate quæstionem excitare, profitentes tamen nullum esse diem festum statuendum, priusquam Magistratibus indicaretur; & cum in Constitutione adscripta fuerit celebritas S. Silvestri, S. Josephi, & S. Crucis, quam agere Galli nunquam consueverant, sicut etiam SS. omnium Apostolorum, quorum aliquæ tantum in Gallia non colebantur; hinc occasionem multiplicem malis præberi, quibus remedium afferre Pontifex parabat.

32. Et quamvis responsum fuerit, id potissimum diversis Christiani Orbis Episcopis petentibus fuisse sancitum, nullumque festum diem indictum fuisse, qui ante vel a jure Pontificio, aut Apostolicis decretis non esset constitutus, tamen nihil novi definire, & rem protrahere statutum fuit. Spes siquidem habebatur illorum exemplis, qui eam consuetudinem probarent, reliquos etiam in eamdem sententiam adducendos.

33. Aliæ fuerunt etiam contra hanc Constitutionem oppositiones excitatæ, aut ab Auctoribus qui scripserunt, aut ab Episcopis qui ad eamdem intelligendam confugerunt. Quæstio namque excitata est, an in aliquibus diœcesibus, in quibus dies Inventionis S. Crucis, Innocentium, S. Silvestri, S. Joseph, S. Annæ in præcepto non erant, uti multi testantur Auctores, qui de diebus festis aliquid posteris tradiderunt, videlicet S. Antoninus *in Summa Theologica par. 2. tit. 9. cap. 7.* Bartholomæus Fumus *in Summa*, Armilla *verbo Festum*, Suarez *tom. 1. de religione lib. 2. de festis cap. 6.* Sairus in suo libro *Clavis regia lib. 7. cap. 3. n. 9.* an, inquam, post Constitutionem tamquam festi habendi essent illi dies in iisdem regionibus; nec profecto defuerunt, qui contrariam tuerentur sententiam, ea de causa quod in eadem Constitutione Pontifex solum decrevit, tamquam festos celebrandos esse illos dies, *quos vel ab initio veneranda sacravit antiquitas, vel universalis Ecclesiæ probavit consuetudo*, quæ profecto non conveniunt neque in illis festis, neque illis regionibus, in quibus propter vetustam consuetudinem nunquam ut solemnia fuerant celebrata.

Ita

Ita *Guyet de festis propriis lib. 2. cap. 28. quæst. 8. & seqq.* In aliquibus etiam diœcesibus plurimi dies voti caussa ut solemnes habebantur; quare ab Episcopis, an ab Urbani VIII. Constitutione hi dempti dicerentur, fuit petitum. Accurate & diligenter de hac re in sacra rituum Congregatione actum fuit, & approbante ipso Urbano Legislatore, responsum definitumque tales dies post Constitutionem habendos esse, ut festa pietatis; eosque solum, qui voverint, ad eorum solemnem celebritatem teneri; & hoc Decretum integre relatum a Nobis est in nostris libris *de Canonizatione lib. 4. par. 2. cap. 15. n. 14.*

34. Ut jam supra memoravimus, Pontifex Benedictus XIII. nullam edidit Constitutionem, eaque solum confirmavit auctoritate, quæ in Tarraconensi Concilio fuerant decreta. Hæc porro approbatio aliis diœcesibus fuit communicata, cum non solum id Episcopi vehementer exposcerent, verum etiam secularis potestas eorum postulationibus faveret. Usque adhuc nihil novi delatum est, licet multi defluxerint anni, contra ea, quæ approbata, vel exposita a Benedicto fuerunt. Ex quo cum deduci possit, hanc methodum tutiorem esse, minusque implicatam, si aliquid agendum esset, illa amplectenda esse videretur. Et quamvis provinciale Concilium indici commode non posset, quod pro redigendis ad pauciorem numerum festis non solum enixe oraret, sed viam pariter ad rem perficiendam aperiret; illud tamen consilium aptissimum videtur, ut iis diœcesibus, quæ nullum dubitandi locum de observatione relinquant, festorum diminutio tribuatur, ea prorsus ratione, quæ superius exposita ac decreta fuit; eoque animo, ut aliis quoque diœcesibus, quæ rem comprobent & exquirant, eadem facultas impertiatur.

35. Nunc ea remanent examinanda, quæ in supplici Patrum Tarraconensium libello fuerunt exposita. Ut jam supra diximus, decem & septem solum sunt dies, qui per anni cursum ad præceptum rediguntur, in quibus Fideles Missæ sacrificio adesse quidem teneantur, sed deinde operibus vacare licite possint. Hoc etiam fuit Cardinalis Petri Aliacensis consilium, hancque sententiam ita Concilio Constantiensi declaravit, ut legitur in ejus libro *de Reformatione Ecclesiæ* (qui extat inter opera Jo. Gersonii *tom. 2. edit. Antuerp.* 1706.) *cap. 3. de Reform. major. Prælat. col.* 911. *Providendum esset &c. ut præterquam diebus Dominicis, & in majoribus festis ab Ecclesia institutis liceret operari post auditum Officium, tum quia in festis sæpe magis multiplicantur peccata in tabernis, in choreis, & aliis lasciviis, quas doces otiositas; tum quia dies operabiles vix sufficiunt pauperibus ad vitæ necessaria procuranda.* Alia etiam circumfertur Dissertatio, *Opusculum Tripartitum* inscripta, & paulo post celebrationem Concilii Lateranensis sub Innocentio III. promulgata, & inserta Conciliorum collectioni impressæ Coloniæ anno 1551. in qua postquam Auctor omnia diligenter recensuit mala, quæ in festis perpetrantur, *in quibusdam*, inquit, *festis oportet operarios, post auditum Divinum Officium, ire ad Opera sua.*

36. Sed ut id apertius & clarius cognoscatur, magno studio investigandum est, utrum id fieri possit, aut factum unquam fuerit.

37. Theologi morales de hac re differentes affirmanter respondent ut ex Navarro colligitur *in Manuali cap. 13. num. 5.* ex Azorio *instit. moral. par. 2. lib. 1. cap. 26. quæst. 8.* ex Filliucio *Theol. moral. tract. 27. cap. 5. num. 10.* ex Gobat *tract. 5. num. 121.* ex Guyet *lib. 2. de fest. propr. cap. 19. quæst. 4.* & fuse ex Suarez *tom. 1. de relig. lib. 2. de fest. cap. 11. num. 15.*

38. Apud eosdem pariter Auctores legi possunt exempla, quæ ab ipsis referuntur. Sed jam hujusmodi consuetudo exemplis comprobetur. Extant in primo tomo pluries citato Conciliorum Angliæ *pag. 667.* Constitutiones Episcopi Wigornensis anno 1240. editæ, in quibus plurima festa distincte in suo Episcopatu observanda exhibentur. Aliquæ dicuntur *feriandæ ex toto in Episcopatu*; nonnullæ appellantur *feriandæ in omnibus præterquam in carucis*; aliæ deinde *feriandæ ab operibus mulierum tantum*. In *tom. 9.* collectionis generalis Conciliorum *Harduin. col.* 1915. describitur Constitutio, quæ est 20. ad reformandum Germaniæ Clerum condita anno 1524. Hæc promulgata fuit, ut festorum numerus coarctaretur: *Nec ab re, immo justis de causis adducti festorum multitudinem constringendam esse duximus.* Deinde festa enumerantur, quibus Sacro interesse, & ab operibus servilibus omnino abstinere præcipitur, & tandem decernitur: *In ceteris autem festivitatibus quacumque ratione vel institutis, vel receptis, & quæ sub præcepto celebrari debeant, permittimus, liberumque cuique facimus, ut Missa audita, ad operas suas, quibus suam suorumque alimoniam quærere cogitur, redire possit.* Et juxta hanc sententiam in provinciali Concilio Trevirensi an. 1549. *collect. cit. tom. 9. tit. de moderandis feriis col.* 2146. ita legitur: *Ceterum dies Innocentium &c. usque in meridiem servari volumus, ita ut, facto Sacro, cuique ad labores, aut negotia sua redire liceat.* Atque in Sacerdotali, sive Manuali Ecclesiastico, quem Ludovicus Cardinalis de Guisa Remensis Archiepiscopus anno 1585. in lucem edidit, hæc pariter habentur: *Inventionis Sanctæ Crucis, Sancti Michaelis Archangeli, Innocentium ab omnibus operibus usque post Missam.*

39. Sed ut ad examen eorum redeamus, quæ in supplici Patrum Tarraconensium libello continebantur, tum iidem de tribus Resurrectionis Domini, totidemque Pentecostes festis sermonem instituunt, primis & secundis tantum Paschatis ac Pentecostes diebus ad Sacrum audiendum, & operibus servilibus abstinendum Fideles redigunt; feria vero tertia tam Paschatis quam Pentecostes, audito Sacro, servilibus operibus vacare libere permittunt. Ecquis autem inficiari poterit, æquum esse, & antiquæ disciplinæ consentaneum, ut festa, in quibus præcipua S. Fidei mysteria commemorantur, non una tantum die, sed per plures dies solemnibus honoribus prosequamur? At ex iis conjici non potest, opportune ac sapienter non fuisse consultum, ut in celebritatibus tum Paschatis tum Pentecostes triduum retineretur, ita tamen, ut tertia utraque feria, postquam Christifideles Sacro adfuerint, reliquam diei partem operibus conficiendis possint insumere. Circa dierum numerum, quibus utraque solemnitas celebrata est, variam fuisse Ecclesiæ disciplinam testatur Baillet *in vitis Sanctorum tom. 4. edit. Parisien. anni 1707. pag. 55.* Ulterius vero progreditur Thiers in suo tractatu pluries citato *de festorum imminutione cap. 53.* & in sua constans sententia, sola Episcopi auctoritate festorum numerum constringi posse, ita ratiocinatur: *Jam vero si quindecim dies illi, qui olim ad agenda Paschatis solemnia adhibebantur, ad novem, si novem ad octo, si octo ad septem, si septem ad sex, si sex ad quatuor, si quatuor ad tres, si tres ad duo, & duo ad unum redacti sunt, nonne unico die concludi poteris, ita statuentibus Episcopis, Paschalis celebritas? cum jam neque minor sit, quam olim Ecclesiæ auctoritas, neque inferior Episcoporum potestas, & præterea major occurrat, ob temporis calamitatem, hominumque malitiam, festos dies imminuendi necessitudo:* quod ipsum de duobus Pentecostes diebus festis, de quibus mox agit, pariter affirmat.

40. Tandem ab iisdem Patribus statutum fuit, ut, præter dies Dominicos, Missam audirent, & ab operibus servilibus cessarent Fideles omnibus festis Domini diebus (excepta tamen feria tertia Paschatis, ac Pentecostes) & in quinque Virginis Mariæ celebritatibus; quoad Apostolos vero, diebus tantum SS. Petri & Pauli, & S. Jacobi, in reliquis vero Apostolorum festis, audito Sacro, rebus agendis operam darent. Cum igitur necessarium sit festos dies ita imminui, ut inopes homines operibus vacare possint; cum item superius constitutum sit, ab iis posse dies festos celebrari, qui Apostolica consentiente Sede, sacrosancto Missæ sacrificio dumtaxat intersunt; tandem cum hujusmodi ratio Tarraconensibus Patribus visa fuerit tum circumstantiis, tum populorum voluntati consentanea, quemadmodum rei eventus comprobavit, illorum profecto & pietas admiranda est, & prudentia commendanda; neque congruis laudibus feaudanda est Apostolica Sedes, quæ eam methodum confirmavit, eamdemque aliis Episcopis sollicite expetentibus concessit. At si hæc ipsa methodus in alias ab Hispania regiones, & præcipue in Italiam induceretur, non omnibus comprobandam merito suspicamur; cum communis piorum voluntas esse videatur, ut festa Domini, necnon & alia Beatissimæ Virginis, Sanctorumque Apostolorum non solum quoad Missæ præceptum, sed quoad operis cessationem integre peragantur: quare ad ceterorum festa Sanctorum tantummodo methodus illa redigi posset.

41. Parum sane utilitatis secundum ejusmodi rationem haberetur ad ea extinguenda mala, quæ a nimio festorum numero dimanant, quemadmodum quisque facile cognoscere potest. Si enim Apostolorum celebritates, non secus ac in præsentia, retineantur, & colantur, septem tantum superessent festa, quæ, audito Sacro, laboribus tribui possent, videlicet Inventionis S. Crucis die 3. Maji, S. Annæ die 26. Julii, S. Michaelis die 29. Septembris, Innocentium die 28. Decembris, Sancti Silvestri die 31. Decembris, ac feria tertia Paschatis & Pente-

costes, quæ inter mobilia festa adnumerantur. Hinc perpendendum est an alia suppetat methodus, quæ Tarraconensium Patrum vestigiis, quantum fieri potest, inhærens, numerum dierum profestorum adaugere possit, sarta tectaque eorum religione, qui festa Domini, Virginis Mariæ, & SS. Apostolorum utroque præcepto excolendo magnopere contendunt.

42. Ad quartam ergo methodum deveniamus, quæ ita se habet. Ab ecclesia eodem die celebrantur festa SS. Petri & Pauli, SS. Philippi & Jacobi, & SS. Simonis & Judæ. Quamobrem ad dies profestos augendos, propter causas, quæ deinde exponentur, festum S. Andreæ, quod 30. Novembris occurrit, ad tertiam Junii Dominicam referri posset; die autem 24. Augusti una cum S. Bartholomæo S. Thomas, ac die 21. Septembris cum S. Matthæo S. Mathias conjungi; die vero 26. (non 27. Decembris propter rationes, quæ infra subjicientur) festum S. Joannis Evangelistæ cum festo Sancti Jacobi ejus fratris posset copulari, ex qua quidem conjunctione quatuor profesti dies computantur. Item die 19. Martii cum festo Sancti Josephi coli posset tum Sanctæ Annæ, tum Sancti Joachim solemnitas, quæ propter recens sacræ Congregationis rituum decretum nunc quarta Augusti Dominica celebratur, & die 10. Augusti cum festo S. Laurentii festum S. Stephani componi posset; ex quo duo profesti dies extant, quibus si reliqui quatuor adjiciantur, senarius numerus conficitur. Hi vero sex dies si cum septem aliis jungantur, in quibus juxta Patrum Tarraconensium methodum, audito Sacro, labores permittuntur, licet ad 17. dierum numerum non perveniant, quem Patres antedicti in sua methodo statuere, tamen 13. dierum numerum efficiunt, qui per integrum anni spatium nullo pacto modum excedit. At quoniam facta hac conjunctione, quatuor omitterentur jejunia, videlicet in pervigilio S. Andreæ, S. Thomæ, S. Jacobi, S. Mathiæ, dummodo, imminutis festis, conveniens non existimaretur etiam jejuniorum diminutio, cum ex sacra Tridentina Synodo *sess. 14. in doctrina de extrema Unctione*, vitam Christianam cum perpetua pœnitentia conjunctam esse doceamur, sicut ad rem Thiers advertit in suo libro pluries citato *cap. 57. circa fin.* si a die 30. Novembris, ut diximus festum S. Andreæ ad tertiam Junii Dominicam revocaretur, posset etiam jejunium a 29. Novembris ad Sabbatum ante prædictam Dominicam referri: ad reliqua vero tria quod pertinet jejunia, antiqua & commendabilis restitui posset disciplina, ut tribus scilicet Rogationum diebus jejunium servetur juxta *can. Rogationes, de Consecrat. dist.* 3. translatis tamen Rogationibus (ut Mediolanensis Ecclesiæ mos est) post Ascensionem Domini, ne ab universa disciplina deflectentes inter Pascham ac Pentecosten jejunium indicatur: quemadmodum Nos ipsi *in tom. 5. nostrarum Notificationum notific. 3.* animadvertimus. Quod si propter continuum triduum jejunio transigendum, id nimis incommodum ac molestum videatur, possent loco eorum, quæ adimuntur, tria alia jejunia subrogari; primum nempe ante Circumcisionem Domini, alterum ante festum Epiphaniæ, tertium ante Corporis Christi solemnitatem.

43. Apud Majores nostros una tantum celebritas universos complectebatur Apostolos, si Thomassino fides præstanda est *lib. 2. de dierum festorum celebratione cap.* 23. ubi postquam asseruit non alienum a ratione esse, ut Apostoli peculiari solemnitate colantur in iis locis, quibus martyrii palmam sunt adepti, in eo tamen quod ad universalem spectat Ecclesiam, ita scribit: *Universa tamen Christiana respublica omnium simul solemnia celebranda esse existimavit, quod omnium orbis Ecclesiarum Parentes, & Martyres dici possint.* Accuratius magis videtur super hac re Thiers historia in citato tractatu *cap.* 55. Ibi quippe ostenditur, in utraque Ecclesia peculiare festum SS. Apostolorum Petri & Pauli antiquum extitisse, in quo tamen etiam aliorum Apostolorum festa continebantur, quod etiam a Thomassino advertitur. Traditur deinde inductam esse in Ecclesia Occidentali celebritatem SS. Philippi & Jacobi, atque in eum solemnem diem festum Apostolorum omnium relatum, excepta tamen SS. Petri & Pauli solemnitate, quæ peculiari semper cultu ipsis fuit sacrata. Hujusce rei series præstantium Auctorum testimoniis potissimum comprobatur. Clare id testatur Joannes Belethus *in explicatione Divinor. Officior. cap.* 124. cujus hæc sunt verba: *Nunc dicendum est de quibusdam solemnitatibus, quæ hoc tempore in ecclesiis celebrantur, videlicet de festo sancti Philippi & Jacobi, & omnium Apostolorum (sic enim est in magnis & plenis Kalendariis), de inventione Sanctæ Crucis, de festo Joannis ante portam Latinam, & Beatæ Mariæ ad Martyres, & de commemoratione S. Michaelis &c. Quare quum tempus hoc maxime solemnitatibus conveniat, cumque in primitiva Ecclesia Apostoli non haberent particulares solemnitates, statutum fuit, ut ipsis kalendis Maji celebraretur solemnitas in honorem omnium Apostolorum. Hoc etiam die festum est Philippi, & Jacobi: idque ideo, quia forte illo die passi sunt.* Durandus Belethi discipulus ipsius sententiæ congruit in *lib. 7. Rational. Divin. Offic. cap.* 10. *Ut tempus Paschale concordaret solemnitatibus, quæ intra illud eveniunt, præsertim cum Apostoli in Ecclesia primitiva non haberent particulares solemnitates, statutum fuit, ut in kalendis Maji celebrarentur solemnitates ad honorem omnium Apostolorum, ut dies varii non viderentur dividere, quos una dignitas & Apostolatus in cœlesti gloria fecit esse sublimes: quod festum Græci celebrare dicuntur in festo Apostolorum Petri & Pauli. Hac etiam die festum est Apostolorum Philippi & Jacobi, quia forte die ista passi sunt.* Convenit Micrologus quoque in suo libro *de observat. Eccles. cap.* 55. (*Collect. Hittorpii edit. Rom. pag.* 382.): *Invenitur in Martyrologiis, sive in Sacramentariis festivitas Sanctorum Jacobi & Philippi, & omnium Apostolorum.* Belethi quidem, ac Durandi opinio asserentium eodem die SS. Apostolos Philippum & Jacobum Martyrium consummasse, nequit summo jure defendi; sed ad duorum Apostolorum conjunctionem una tantum solemnitate statuendam; juxta eam, quæ modo discutitur, methodum, non exigui ponderis habenda sunt ea quæ ab ipsis narrantur, scilicet in SS. Philippi & Jacobi celebritate alios omnes Apostolos fuisse comprehensos. Plurimi quoque ducenda est causa, quæ ad rem probandam in medium ab eisdem affertur.

44. Solemnes ergo aliquorum Apostolorum dies simul conjuncti id probant, ut aliorum quoque Sanctorum celebritates consociari possint. Verum, ut tota, quam proponimus, methodus magis magisque, ut opus est, confirmetur, clare quæ adversus ipsam objici possunt, Nobis sunt exponenda; tum ut nihil præterire videamur; tum vero, ut nova ad methodum comprobandam adducantur argumenta. Itaque illud primum objicitur, videlicet posse quidem festa duorum Sanctorum per eamdem diem celebrari, dummodo ipsa die simul decesserint, minime vero si diversis diebus vivendi cursum absolverint.

45. At hujusmodi oppositio sic dilui posset. Nunc eadem die SS. Petri & Pauli festum, item una die SS. Simonis & Judæ, eademque die SS. Philippi & Jacobi festa celebrantur: Sanctos autem Apostolos Petrum & Paulum eadem die Romæ martyrium subiisse in dubium revocari non potest, cum in Martyrologio Romano *die 29. Junii* ita legatur: *Romæ Natalis Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, qui eodem anno, eademque die passi sunt sub Nerone Imperatore.* Omitti præterea facile poterit disputatio de die obitus SS. Simonis & Judæ, quos longis itineribus peractis, notum est in Perside martyrii palmam fuisse assequutos; quamvis in Græcorum Menologio S. Simonis festum 10. Maji, illud vero S. Thaddæi, seu Judæ die 21. Augusti statuatur, ut recte Guyet advertit *de fest. pr. lib. 2. cap. 2. quæst.* 12. quod profecto asserendi causam exhibere posset, ipsos licet in eodem Regno, non eadem tamen die martyrio perfunctos fuisse. Consuli hac de re poterunt Florentinius *in Martyrologio ad diem 28. Octobris*, Baillet *ad eumdem diem*, Cardinalis Baronius, Franciscus Maria de Aste Archiepiscopus Hydruntinus *in notis ad Martyrologium Romanum*, qui pariter testantur, non solum variis diebus SS. Apostolorum Simonis & Judæ celebritatem fuisse peractam, sed etiam unius solemnitatem seorsim ab alterius solemnitate fuisse celebratam. Verum, si ad SS. Apostolorum Philippi & Jacobi festum, quod prima die Maji peragitur, sermo convertatur, non tam facili negotio defendi poterit, ambos eodem die e mortalibus excessisse, quod Belethus & Durandus affirmarunt. Prætermissa diei investigatione, quo e vita migravit S. Philippus, quod Hierapoli evenit; inquirere satis erit, quo die S. Jacobus minor martyrium consummaverit. Hic Hierosolymæ Martyrii palmam adeptus est die Paschatis, qui nunquam die prima Maji potuit occurrere. Apud Catholicos enim paulo post Martii plenilunium Paschalis solemnitas celebratur; quare nunquam post diem 25. Aprilis potest obtingere. Si ergo Paschalis celebritas, licet paulo post Martii plenilunium peragatur, in primam Maji diem cadere nequit, multo minus eadem die prima Maji Judæorum Pascha, quod in ipso plenilunio juxta cap. 23. Levitici ab eis celebratur, constitui poterit. Rabanus,

& Nor-

& Notkerus in suis Martyrologiis, eodem anno, quo S. Jacobus Martyrium a Judæis perpessus est, die 25. Martii Pascha fuisse celebratum putant; ideoque post Salvatoris Domini Passionem ita subjiciunt: *& Passio Sancti Jacobi fratris Domini, qui in Paschæ solemnitate Judæis Christum testificans, de Templi est culmine præcipitatus, ac fullonis vecte percussus:* ex quibus sane ostenditur, non satis constare SS. Philippum & Jacobum prima die Maji martyrii palmam obtinuisse.

46. Primam adversus propositam methodum difficultatem excipit altera, nempe verisimile admodum esse, si antedicta festa conjungantur, ut Sancti alicujus celebritas a die, qua ad cælos evolavit, removeatur: quod ab Ecclesiæ disciplina magnopere abhorret, quæ (uti liquet, ac superius pariter constitutum est) Sanctorum solemnitates die illorum obitus, si commode id fieri possit, peragere consuevit. Hæc autem etsi vera esse, dubitari nequit; tamen responderi potest, non ideo alicujus Sancti solemnitatem in ea, quam nuper descripsimus, festorum conjunctione, a die ejusdem obitus dimoveri, uti mox explicabitur.

47. Ad tertium ergo mensis Junii diem Dominicum, juxta postremam methodum, transfertur festum S. Andreæ, quem cum certo afferi nequeat 30. die Novembris obiisse; neque illud affirmari potest, si ea dies immutetur, S. Apostoli celebritatem a die, quo martyrii coronam accepit, separari. Festum quidem S. Andreæ in omnibus pene tam vetustis quam recentibus Martyrologiis die 30. Novembris commemoratur; at id quod quæritur, est, utrum illa ipsa die martyrium subierit. Celebris porro Auctor Florentinius *pag.* 119. sui Martyrologii, postquam S. Andreæ festum die 30. Novembris retulit, eamdem ait *Sedis Episcopalis fixionem fuisse potius, vel alicujus Reliquiæ, aut corporis translationem, quam exantlati ibi per mortem triumphi monumentum.* Quamobrem Græcorum Menologium die 30. Novembris non solum ejus mortem, verum etiam corporis ipsius translationem ad urbem Constantinopolitanam recenset. Ad tertiam vero Junii Dominicam ideo festum S. Andreæ refertur, quod eadem die a Pontifice Pio II. ipsius caput solemni pompa fuerit in basilicam Vaticanam translatum ibique collocatum, quam diem ejus ecclesiæ Clerus solemniter celebrat; cum novum non sit, neque a vetustatis & Ecclesiæ institutis alienum (ut inferius demonstrabitur) ut festum alicujus Sancti, cujus mortis dies ignoratur, in eam diem colendum referatur, qua corporis ipsius Reliquiæ magnifice fuerunt translatæ. At enim si S. Andreæ festum a die 30. Novembris ad tertiam Junii Dominicam rejiciatur, Dominicus dies in Sancti solemnitatem converteretur, quod minime convenire, satis ex superioribus argumentis constat. Verum non abs re erit reputare, a Micrologo *num.* 43. allato, qui nulla Sanctorum festa diebus Dominicis celebranda esse decernit, celebriores aliquas ac præstantiores solemnitates excipi, inter quas profecto illa S. Andreæ merito est adnumeranda. Item Radulphus, de quo *num.* 24. celebritatem S. Andreæ a die Dominico secernendam censet, ut quælibet Adventus Dominica sarta tecta servetur, de quo sane juxta propositam methodum nullus superest dubitandi locus. Concilium præterea Moguntinum memoratum *num.* 25. Apostolorum festos dies per Dominicam coli permittit; quod quidem Thiers minime damnat, sed id solum vehementer improbat, Sanctorum solemnes dies in Dominicis agi, qui cum Apostolis minime comparari possunt. Præterquamquod, cum juxta eam, de qua nunc agitur, methodum S. Joachim festum a quarta Augusti Dominica auferatur, & ad diem 19. Martii revocetur; nullum Dominicis detrimentum ac jactura infertur, si festum S. Andreæ ad tertiam Junii Dominicam transferatur. Idem fortasse festum posset SS. Petri & Pauli celebritati adjungi. Sed eodem die non duos, ut mos est, sed tres simul Apostolos excolendos Ecclesia proponeret. Conjunctio hæc ratione non careret, tum quod Andreas frater S. Petri fuerit, tum quod primus, ut S. Joannes in Evangelio memorat, ad Christum Dominum accessesit, & S. Petrum ad eumdem adduxerit; at sic profecto, non modo tres Apostoli una die parum apte (uti diximus) colerentur, sed ejusmodi conjunctio ab omni etiam sacra antiquitate longe abhorreret. Legitur enim in Ordine Romano XI. apud Mabillon. in museo Italico *tom.* 2. *n.* 76. *pag.* 152. summum Pontificem cum universo Clero in S. Andreæ solemnitate Vaticanam basilicam adire consuevisse, atque ibi ad S. Andream *honorifice, sicut in festivitate Sancti Petri, Vesperas, & Vigilias celebrare; Matutinum vero ad fratrem ejus facere, idest ad altare Sancti Petri*: at non legitur, in S. Petri solemnitate Matutinum ad aram S. Andreæ fuisse unquam a Pontifice persolutum; scilicet, ut celeberrima SS. Apostolorum Petri & Pauli dies illorum tantum, præterea nemini, cultui dicata servaretur.

48. Dictum pariter est, festa SS. Bartholomæi & Thomæ conjungi posse die 24. Augusti, qua nunc S. Bartholomæo tantum solemnes honores tribuuntur. At fortasse magis convenire videretur, ut S. Bartholomæi festum cum S. Thoma die 21. Decembris celebretur. Verum, cum Artifices qui operibus ante Domini Nativitatem absolvendis urgentur, in festo S. Thomæ, quod 21. Decembris colitur, a labore (ut experientia satis compertum est) non abstineant, satis visum est S. Thomæ festum in diem 24. Augusti transferre. Quod autem ad rem nostram spectat, si cum festo S. Bartholomæi illud S. Thomæ copuletur, S. Thomæ martyrium a die, quo evenit, amotum dici non potest.

49. Nos quidem libentissime, ne eum peculiariter adnotemus diem, cavebimus, quo duo Apostoli Bartholomæus & Thomas vitam cum immortalitate commutarunt, cum nimis inter se discrepent in hac re Martyrologia tam Ecclesiæ Occidentalis, quam Orientalis, ut constat ex Du Solier, ex Galesinio, ex Cardinali Baronio, & ex Francisco Maria de Aste, qui Martyrologia præclaris notis illustrarunt; Ex monumentis præterea, quæ Tillemont & Baillet adducunt, ostenditur, in aliquibus Ecclesiis festum S. Thomæ mense Julio, in aliis vero mense Majo fuisse celebratum.

50. Illud tamen certum est, diem 24. Augusti pro S. Bartholomæi festo fuisse institutum, non quidem Natalis ipsius causa, sed quod eadem die ejus corporis Reliquiæ solemniter translatæ fuerint: *Antiquum manuscriptum Kalendarium, quod apud nos habemus* (inquit Baronius *in notis*) *ad ix. Kal. Septembris habet translationem S. Bartholomæi . . . At vero natalem ejus diem celebrant iii. Idus Julii. In dicto autem Kalendario agitur xv. Kal. Julii. Ex his apparet, tam Romæ, quam etiam in Orientali Ecclesia hac die agi consuevisse de translatione S. Bartholomæi.* De die autem obitus ejusdem Apostoli sermonem instituens Du Solier (*ad diem 24. Augusti apud Bolland. tom. 7. Jun.*) hæc habet: *Bartholomæi Apostoli festivitatem variis olim diebus celebratam fuisse, præsertim a Græcis &c. satis constat &c. Hieronymiana apocrypha Bartholomæi in Perside natalem diem referunt 13. Junii, & ibi codices nostri aliqui inter auctaria de eo egerunt.*

51. Quæ de S. Bartholomæo dicta sunt, eadem quoque de S. Thoma Apostolo debent affirmari. Hujus enim festa dies 21. Decembris colitur, non quod in ea mortuus fuerit, sed quod sacræ ipsius Reliquiæ in alium locum eadem die fuerint translatæ, teste eodem Du Solier *tom. cit.* ad diem 21. Decembris: „ *In Mesopotamia civitate Edessa translatio corporis Sancti Thomæ Apostoli, qui translatus est ab India, cujus Passio ibidem celebratur v. nonas Julii, &c. Wandelbertus Natalem, seu Passionis diem, de quo certo non constat, nusquam videtur agnoscere, solam hoc die translationem canens* ,.. „ *Translati Thomæ celebrat duodenus honorem* “.

52. Dictum est etiam, die 21. Septembris festo S. Matthæi illud quoque S. Mathiæ, quod nunc 24. Februarii celebratur, adjici posse: ex qua sane conjunctione non sequitur, ut dies, qua iidem Apostoli migraverunt ad cælos, ullo modo immutetur. Castellanus enim mortem S. Mathiæ die 21. Maji evenisse contendit. Nec vetustissime in usu fuisse probat Florentinius in suo Martyrologio *ad diem 24. Februarii pag.* 346. ut natalitia S. Mathiæ die 24. Februarii celebrarentur: *Ad 24. Februarii natalem S. Mathiæ a Corbejense Martyrologio indicatum codices nostri cum Antuerpiense non habent. Neque antiquis temporibus in universa Occidentali Ecclesia hac die fuisse celebrem probant, quæ Menardus notat ad Divi Gregorii Sacramentarium: dum alia manuscripta hanc S. Mathiæ celebritatem non exhibent.* Du Solier vero (*tom. 6. Jun. apud Bolland. ad diem 24. Febr.*) a Castellano dissentit, qui S. Mathiam 21. Maji occubuisse scripsit, sed tamen Florentinii sententiam minime improbat: *Non usque adeo certum est, ut quidem vult Castellanus pag. 732. Mathiam Apostolum ab Hieronymianis recoli 21. Maji &c. nihilominus Mathiam eo die suscipit Florentinius pag. 543. putatque, recentiores instituti esse, quod in utraque Corbejensi ejus festivitas hac 24. Februarii consignetur.*

53. Cum igitur certo saltem non constet dies mortis S. Mathiæ, consequens omnino non est, ut a 24. Februarii ad 21. Septembris translato ejus festo, dies varietur,

qua hanc mortalem vitam reliquit. Ne ipse quidem usque adeo certus est dies mortis S. Matthæi; Græci enim Galesinio & Baronio testibus, ejus festum celebrant die 16. Decembris; ac Du Solier varias refert de illius suprema die sententias; cum in Martyrologiis nunc prima, nunc 6. Maji, nunc 7. Octobris, nunc 21. Septembris denuncietur. Verum, cum in Breviarii Romani gratiam quod in quinta Officii lectione S. Matthæum die 21. Septembris sanguinem fudisse narrat, illa ipsa die ejusdem Apostoli festum retineatur, omnis dubitandi locus aufertur, ne diversa die ejus Natalitia constituantur.

54. S. Jacobi majoris festum cum festo S. Joannis ejus fratris jungitur, & 2d. Decembris utrumque proponitur celebrandum. Nunc profecto S. Jacobi majoris festum 25. Julii ab Ecclesia colitur; eam ob causam quod eadem die non mori contigerit, sed ejus corpus solemniter translatum fuerit, uti legitur in Martyrologio Rom. *ad d. 25. Julii*, & in sexta Officii lectione in Breviario Romano. Petrus de Natalibus *lib. 6. cap. 133. natal. Sanctor.* die 25. Martii vitam absolvisse contendit; additque, quod illa dies ut plurimum Salvatoris nostri solemnitatibus impediatur, ideo Ecclesiam ejus festum ad tempus magis congruum revocandum existimasse: *Ne igitur festum Salvatoris ex Apostoli solemnitate impediretur, statuit Ecclesia, ut festum Passionis ejus in die translationis corporis, tempore videlicet magis congruo celebretur.* Belethus & Durandus, quibus pariter subscripsit Galesinius *ad diem 25. Julii*, in id unanimes conveniunt. Pro conjunctione festi S. Jacobi majoris cum S. Joanne Evangelista ejus fratre non exigui ponderis id habendum est, quod occurrit in Missali Gothico, quod vetustissimo Sacramentario a Cardinali Thomasio in lucem edito inseritur. Ibi quippe post S. Stephani Sacrum, & ante illud SS. Innocentium, aliud etiam pro natali die eorumdem Apostolorum ac fratrum Jacobi majoris & Joannis Evangelistæ describitur: *Missa in natale Apostolorum Jacobi & Johannis*, ut legitur *pag. 272. & seqq. citati Sacram.* ubi in precatione *ad Pacem* innuitur Deum inter hosce binos Apostolos ceterorum omnium Apostolorum martyria fere conclusisse, perinde ac si S. Jacobus major ad effundendum pro Christo Domino sanguinem aditum ceteris aperuerit; Sanctus autem Joannes Evangelista Apostolici sanguinis effusionem prorsus compleverit: *Domine æterne, cui ita in Sanctis Apostolis tuis Jacobo & Johanne placuit arcanum dispensationis im . . . . . , ut gloriosæ Passionis exemplo Apostolorum chorum ille præcederet, iste præmitteret, atque ita inter utrumque grex consummaretur beatus, ut omniam devotionem ille præcederet, iste concluderet; miserere nostri &c.* jungitur vero S. Jacobi festum festo S. Joannis, quod die 25. Julii, quo nunc ejus solemnitas colitur, frumentis colligendis Rustici detineantur. Quamobrem Thiers in suo tractatu *cap. 55.* ita scripsit: *Denique S. Jacobi majoris celebritas fere semper triticeæ messis temporibus accedit, quibus rusticam progeniem laboribus invigilare necesse est; sic metuendum, ne festum illud in Christianæ pietatis officii agitandum violetur, ac profanum fiat.* Hinc propter populorum necessitatem, & messis causam Baillet *die 25. Julii in vita S. Jacobi majoris num. 7.* testatur, nonnullis in diœcesibus Galliæ ejusdem festum in Dominica reponi, scilicet aut ad sequentem Dominicam differri, aut in antecedenti celebrari. Reductum vero fuit a die 27. ad 26. festum S. Joannis, ne dies Natalis Domini, quæ 25. Decembris recurrit, ut par est, absque subsequenti festo relinquatur; quandoquidem in nova methodo S. Stephani celebritas, quæ die 26. Decembris colebatur, ad 10. Augusti refertur, quod profecto fieri posse fuit existimatum, absque eo quod festum S. Joannis a die ejusdem mortis dimoveretur; cum satis exploratum non sit die 27. Decembris ipsum mortalem vitam deseruisse, licet Martyrologia paulo ante adducta id enuntient. Hanc tradit Suarez *tom. 2. de relig. lib. 2. de festis cap. 6. pag. 186.* *Probabile est, Ecclesiam non constitisse de die obitus, seu transitus ejus* (scilicet Sancti Joannis Apostoli) *ideoque illum diem,* (27. Decembris) *designasse, & festum ejus cum Natali Domini conjunxisse ad augendam illius festi solemnitatem.* In Græca Ecclesia, ut testatur Cardinalis Baronius *in notis ad Martyrologium Romanum*, festum S. Joannis Evangelistæ celebre habetur die 26. Decembris. Congruit etiam Menologium a Græco sermone per Cardinalem Sirletum in Latinum redditum, ubi *die 26. Decembris* hæc leguntur: *Migratio Sancti gloriosi & celebris Apostoli, & Evangelistæ Joannis cognomento Theologi.* Id etiam a Florentinio in suo Martyrologio *pag. 127.* & a Cardinali Gotto *tom. 3. de veritate religionis Christianæ pag. 131.* fuit animadversum. Ex Baillet aperte cognosci potest, quam diversis diebus olim solemne festum S. Joannis Evangelistæ peractum fuerit; cum nonnumquam die 24. Junii una cum festo S. Joannis Baptistæ, interdum vero die 25. Maji fuerit celebratum.

55. Difficile sane erit (ut eumdem sermonem prosequamur) obitum S. Josephi die 19. Martii, S. Annæ 26. Julii, & S. Joachim 20. Martii statuere. Quamobrem si ad 19. Martii, revocetur festum tum S. Annæ, tum S. Joachim, numquam dici poterit, aliquam horum Sanctorum celebritatem a die eorumdem obitus removeri. Ad obitum enim quod attinet S. Joseph, ne annus quidem ipse innotescere potest, scribente S. Epiphanio *hæresi 78.* Josephum, postquam in Templo Christum invenerat, vivere desiisse, cum de ipso ulterius sacræ Literæ non loquantur; alii vero Patres, videlicet SS. Cyprianus, Joannes Chrysostomus, & Ambrosius ipsum adhuc in terris agentem post Domini Passionem commemorant, ut *in nostro tom. 4. de Canonizatione part. 2. cap. 20. num. 43. & num. 47.* refertur. In Concilio Asniensi in Dania habito anno 1425. (*collect. Harduin. t. 8. col. 1036.*) inditum fuit, ut S. Annæ festum die 9. Decembris statueretur; ex quo facile ac merito conjici potest, nulla ratione posse comprobari S. Annam die 26. Julii e vita excessisse: *Item statuimus, quod festum S. Annæ matris Genitricis Dei Beatæ Mariæ quolibet anno in crastino Conceptionis ejusdem Beatæ Mariæ Virginis per totam nostram provinciam pro festo Terræ & populi in posterum celebre habeatur.* Si igitur festum Sancti Joachim a 4. Augusti Dominica, in quam novissime relatum est, ad diem 19. Martii traducatur, illico detrimentum omne (uti supra animadversum est) reparatur, quod Dominicis diebus ex translatione S. Andreæ in tertiam Junii Dominicam inferri poterat. Traducta vero S. Annæ celebritate a 26. Julii ad 19. Martii, periculum tollitur, ne idem festum ab hominibus agrorum operibus impeditis violetur, ut advertit Thiers in suo tractatu *cap. 57.* *Ut plurimum messis tempore evenit, quo fit, ut colligendarum terræ frugum necessitate impulsi rusticani populi, aut eam illicitis laboribus suis violent; aut ea, qua par esset, religione non agitent.* Nec contra hanc trium festorum conjunctionem in unam solummodo diem illud objici potest, quod hic non de duobus, sed de tribus Sanctis res agatur, quorum duobus Confessoris, tertiæ vero nec Virginis nec Martyris cultus exhibetur. Quippe cum sermo de Apostolis non sit, quorum duo tantum unico festo comprehendi solent, sicut superius fuit animadversum, sed de Sanctis agatur, qui sanguinis vinculo invicem conjuncti unicam efficiunt cognationem. Inusitatum profecto non est, trium, vel etiam plurium Sanctorum festa eodem die comprehendi. A Græcis enim die 26. Januarii festum Sancti Xenophontis, ejus Conjugis, & Arcadii, & Joannis filiorum colitur: Ecclesia vero Latina SS. Eustachii & Theopistæ conjugum, & Agapii & Theopisti liberorum festum die 20. Septembris sacris honoribus prosequitur. Atque ad ritus varietatem quod attinet, juxta Calendarium Romanum die 28. Julii simul celebrantur festa SS. Nazarii, Celsi, & Victoris Pontificis, qui inter Martyres adnumerantur, & S. Pontificis Innocentii, qui Confessoris titulo decoratur. Quærit Guyet *lib. 2. de fest. propr. cap. 8. quæst. 3. pag. 181.* an possint eodem festo, ac eodem Officio invicem copulari Sancti, *Qui sunt diversi ordinis, puta Confessores cum Martyribus, aut Pontifices cum Pontificibus, & cum iis quoque Virgines, & aliæ Feminæ;* atque id convenire affirmat, sive iidem Sancti uno ipso die vita decesserint, sive aliqua affinitate copulentur: *Si aliqua alia affinitate constricti, unius proinde ejusdemque festi societatem quodammodo exigunt:* quæ sane affinitas absque ullo dubio inter SS. Josephum, Joachim, & Annam intercedit, cum primus Sponsi titulo, reliqui Parentum nomine ad Beatissimam Virginem pertineant.

56. Ad rem absolvendam nunc reliquum est, ut de conjunctione duorum festorum SS. Laurentii & Stephani die 10. Augusti verba fiant, & perpendatur, an, si ita jungatur, dies obitus alicujus ex iisdem Sanctis in festum diem non referatur. Die 10. Augusti Sanctum Laurentium martyrium perpessum fuisse omnium auctoritate & testimonio certum est, quæ dies loco suo constanter retinetur. In hanc tamen diem S. Stephani celebritas compingitur, quæ ex veteri instituto die 26. Decembris peragi solet, quo die procul dubio vitæ cursum minime confecit; id enim die tertia Augusti contigisse verisimile est, ut in hanc diem Notkerus observat: *Hac die aut lapi-*

lapidatum, aut saltem a Gamaliele sepultum Stephanum. Non dissentit P. Cajetanus Merati in sua additione ad Gavantum *in diem tertium Augusti tom. 2. pag. 526. edit. Rom. In Kalendario Leonino hac die celebratur festum potius Sancti Stephani Protomartyris, quam Reliquiarum ejusdem inventionis. Collectæ enim omnes de ejus Natali loquuntur, ubi que de eo habetur 26. Decembris.* Du Solier (*loc. cit.*) in diem tertium Augusti ex Notkeri sententia consentit, & die 26. Decembris festum S. Stephani ideo positum testatur, ut ipsius solemnis translationis memoria repetatur: *Diffiteri non possumus, varias esse inter Eruditos de Sancti Protomartyris natali, inventione, & translatione opiniones &c. Hinc aliqui non inverisimiliter deducunt, hodiernam festivitatem (26. Decembris) translationi primæ ex antiquo ad novum sepulcrum aptari commodissime posse.*

57. Illud huic methodo postremo opponitur, quod si festa conjungantur, tum novæ essent conficiendæ lectiones, tum aliqua in Missali facienda immutatio: hoc tamen parvi ducendum est, cum exiguum laborem atque studium ejusmodi provincia exquirat; tum quia sicut in omnibus diœcesibus præter Romanum Breviarium alius libellus peculiarium lectionum ab iis qui ad Officium Divinum tenentur, pro illis Sanctis adhibetur, pro quibus Officium indicitur, quique in Romano Breviario non continentur; ita additis novis lectionibus, addita pariter ad Missale pagina, totum id perficeretur, quod ad rem opportunum maxime censeretur.

58. Hæc sane afferenda duximus, ut profesti dies augeantur, quibus Artificum multitudo se operibus exercere possit; utque majori pietate ac religione festi dies excipiantur. Quemadmodum enim supra fuit ostensum, tredecim dies pro operibus libere conficiendis hoc modo comparantur, inter quos tamen illius Sancti festum minime adnumeratur, sub cujus tutela ac patrocinio Civitates sunt, quod in Constitutione etiam Urbani VIII. cautum fuit, sublatis interim ceteris festis diebus, licet publico voto inductis; cum vel ad festa solum pietatis redigi possint, juxta Decretum sacrorum rituum Congregationis ab Urbano VIII. confirmatum (uti dictum est): vel Episcopis facultas concedi possit, ut eosdem festos dies in alia pietatis opera convertant, sicut in Apostolicis litteris, quæ mox subjiciuntur, continetur.

59. Itaque, ut finem faciamus, aliqua proponuntur expendenda, de quibus suffragia scriptis exarata exposcuntur.

60. Primum, utrum propter assiduas petitiones ad ullam festorum imminutionem deveniendum sit.

61. Secundo, utrum, si imminutio facienda sit, aliqui festi dies, & quinam, ex indice Urbani VIII. sint tollendi.

62. Tertio, si id fieri nequeat, utrum in diem Dominicum referri possint celebritates Sanctorum quæ per hebdomadam occurrunt.

63. Quarto, si id minime probetur, an possit admitti exposita methodus Patrum Tarraconensium, nempe ut per 17. festivos dies Ecclesiæ præcepto satisfiat, si Sacrum tantum audiatur, ac deinde vacandi operibus libertas concedatur.

64. Quinto, si ne id quidem opportunum judicetur, utrum aliquos festos dies simul conjungere magis expediat, itaut sex dies profesti comparentur, atque septem aliis festis diebus de Sacro audiendo dumtaxat præceptum injungatur; additis tamen reliquis omnibus, quæ supra memoravimus, cum de hac agendi ratione sermo habitus est.

65. Postremo, quæcumque tandem ex iis, quæ propositæ sunt, probetur methodus, utrum novam Apostolicam Constitutionem edere necesse sit; an (facultate in aliqua diœcesi permissa, quæ observationem certo polliceatur) expectandum sit ab aliis diœcesibus eamdem facultatem exposci, eo semper animo, ut in illas quoque extendatur, pro quibus Episcopi facultatem ipsam postulaverint.

Venerabili Fratri Episcopo Calaguritano

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, Salutem &c.

CUM *sicut quædam sunt, ut inquit S. Leo Magnus Prædecessor noster, quæ nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari, illa semper conditione servata, ut in his, quæ dubia fuerint, aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec Decretis sanctorum Patrum inveniatur adversum: eapropter Apostolica hæc sancta Sedes pro paterna erga universos Christifideles benignitate, quoad integrum sibi fuit, consuevit supremam suam in iis auctoritatem interponere, quæ ceteroquin ad majus Divini cultus incrementum præscripta, aut per frigescentem in nonnullorum cordibus charitatem ad otium luxuriamque convertuntur, aut ob rerum ad vitam traducendam necessariarum inopiam non sine conscientiæ angore contemnuntur. Quoniam autem, sicut pro parte charissimi in Christo Filii nostri Philippi Hispaniarum Regis Catholici Nobis nuper expositum fuit, ipsi Philippo Regi innotuit, in provincia Ipuscoana, cujus pars in Fraternitatis Tuæ diœcesi Calaguritana continetur, præter festos dies in universali Ecclesiæ observari solitos, alios quamplurimos, sive pietatis studio, sive quacumque alia de causa præceptos agitari: ita ut quamplurimis ejusdem provinciæ & diœcesis tuæ hominibus, qui manu & labore in sudore vultus vescentes pane suo, ob ingentem festorum dierum numerum, obtenta alendæ vitæ necessitate, vetitis laboribus aditum jam late aperuerunt, si per omnes dies festos hujusmodi a servilibus operibus abstineant, ad vitam lucro sustinendam haudquaquam tempus sufficiat; ac propterea Nobis humiliter supplicatum fuit, ut in præmissis opportune providere, & ut infra indulgere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos itaque, qui Christifidelibus, quantum cum Domino possumus, salutare remedium potius ad æternam salutem comparandam, & humanam vitam honeste sustentandam adhibere, quam per severiorem Ecclesiasticæ disciplinæ rigorem ad desperationem inopes adducere cupimus, dictos homines specialibus &c. volentes, & eorum singulares personas a quibusvis &c. censentes, supplicationibus etiam ejusdem Philippi Regis nomine &c. inclinati, Fraternitati Tuæ per præsentes committimus & mandamus, ut, veris existentibus narratis, omnibus utriusque sexus ejusdem provinciæ in diœcesi tua existentibus, ut deinceps, exceptis omnibus diebus Dominicis, Natalis Domini nostri Jesu Christi, & sequenti Sancti Stephani, Circumcisionis, Epiphaniæ, Resurrectionis, & sequenti, Pentecostes, & sequenti, itidem diebus Corporis Christi, S. Joannis Baptistæ, Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, Sancti Jacobi, & Commemorationis omnium Sanctorum, præterea quinque dicatis Beatæ Virgini Mariæ immaculatæ, scilicet Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, Nativitatis, & Conceptionis, nec non Sancti Patroni aut Tutelaris cujuslibet Loci pro hominibus ejusdem Loci dumtaxat, in quibus integra maneat præcepti obligatio; in reliquis diebus festis, sive per hanc sanctam Sedem præceptis, sive per synodales ejusdem diœcesis Constitutiones, sive quacumque alia de causa, etiam ex causa voti per Majores suos facti, quod quoad hanc partem etiam auctoritate nostra Apostolica per Te commutari volumus, præceptis, audita Missa, laboriosis suarum artium exercitationibus, servilibusque operibus, sine ullo prorsus conscientiæ scrupulo, vacare possint, auctoritate nostra Apostolica concedas, indulgeas, & permittas, ac statuas, præcipias, & mandes: non obstantibus Apostolicis, ac in universalibus provincialibusque synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus & ordinationibus, necnon provinciæ & diœcesis præfatarum etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis illorum tenoribus præsentibus pro plene & sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis &c. permansuris, ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque &c. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem &c. 3. Septembris 1742. Pontificatus nostri anno tertio.*

Similis pro nonnullis Universitatibus, & hominibus diœcesis Pampilonensis. Dat. ut supra.

Similis pro Universitatibus, & hominibus diœcesis Pacensis. Dat. 22. Septembris 1742.

CA-

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

De Martyrologio Romano.

1. MARTYROLOGIUM Romanum est catalogus Sanctorum tum Martyrum, tum Confessorum, tum Virginum, tum Virginum & Martyrum, & nec Virginum nec Martyrum, addito ut plurimum aliquo brevi, in uniuscujusque laudem Elogio. Edmundus Martene in tractatu *de antiqua Ecclesiæ disciplina in Divinis celebrandis Officiis cap.* 8. antiqua profert documenta, quibus ostendit, Martyrologii lectionem factam fuisse, *Prima* finita, a Canonicis *in Capitulum*, aut in Chorum convenientibus; & summus Pontifex Gregorius XIII. in suis litteris præfixis Martyrologio Romano correcto mandavit, ut in peragendo Divino in Choro Officio, omni alio amoto Martyrologio, eo tantum correcto uterentur, nulla re addita vel mutata, ita ut, si aliqui haberent alios Sanctos in suis ecclesiis celebrari solitos non possent eos inferre Martyrologio, sed eos deberent separatim habere descriptos; & ita etiam late prosequitur Guyet *de fest. propr. Sanctor. sect. 4. cap.* 14. Juxta Martyrologii Rubricas ejus lectio fieri debet in Choro ante versiculum, *Pretiosa*, exceptis tribus diebus ante Pascha, quibus lectio ipsa omittitur; & præcedenti die semper leguntur memoriæ Sanctorum sequentis diei. Cardinalis Bona in suo tractatu *de Divina Psalmodia, cap.* 16. §. 19. *n.* 1. sic de hoc more locutus est: *Non ignoravit Ecclesia, Sancti Spiritus magisterio edocta, hoc saluberrimum beate vivendi documentum; ideoque præcepit, ut quotidie in Divinis Officiis Sanctorum memoria e Martyrologio recitaretur, ut audientes beatorum Martyrum, aliorumque piorum hominum invicta certamina ad similem pugnam animarentur*; & num. 2. *Hic finis & scopus est, ob quem Ecclesiæ singulis diebus post* Primam *legi voluit Martyrologium, ut eorum facta imitemur, quorum exitus admiramur. Præclare Augustinus* serm. 47. de Sanctis: *Solemnitates Martyrum exhortationes martyriorum sunt, ut imitari non pigeat, quod celebrare delectat. Illorum autem nomina anticipata lectione recitantur, quorum memoria sequenti die recolitur, quatenus venturæ festivitatis celebrationem digniori apparatu præveniamus.* Concordant supra citatæ litteræ Apostolicæ Gregorii XIII.

2. Plura porro collecta sunt Sanctorum Martyrologia. Primum illud est, quod appellatur vetustius Martyrologium Ecclesiæ Occidentalis, quodque a Cassiodoro, Beda, Walfrido, Notkero, aliisque Scriptoribus D. Hieronymo tribuitur. Hujus Martyrologii exemplar nullum Romæ habebatur: unum vero asservabatur in monasterio Epternacensi Sancti Willebrordi, illuc ab ipso Sancto ex Anglia allatum, ejusque propria manu identidem notatum. Bollandus id extraxit; cumque alterum in civitate Lucensi reperiretur, collatis insimul his, & aliis subinde repertis exemplaribus, facta demum est ejusdem editio Martyrologii a Francisco Maria Florentinio una cum quibusdam exercitationibus præviis, atque eruditis ad textum notationibus anno 1668. Etiam Ven. Beda, qui mortuus est anno 735. Martyrologium edidit, eoque Correctores Romani, de quibus infra, usi sunt, ut Romanum Martyrologium corrigerent. Sed Martyrologium, quo usi sunt, licet Bedæ adscriberetur, non erat Bedæ: genuinum quippe Bedæ Martyrologium editum fuit anno 1618. ab Henschenio Bollandiano Continuatore *tom.* 2. *Martii*. Et vero quidam Florus sæpe memoratum Bedæ Martyrologium aliis nominibus auxerat. Labente sæculo nono Rabanus Archiepiscopus Moguntinus, Wandelbertus Diaconus & Monachus Prumiensis in diœcesi Trevirensi, & Ado Viennensis, seu potius, ut alii malunt, Trevitensis Episcopus Martyrologia itidem composuerunt. Martyrologium Rabani editum est a Canisio *tom. 6. antiquar. lection.* illud autem Wandelberti insertum est *tom. 6. Spicilegii* Lucæ Dacherii. Præter hæc aliud est Martyrologium publici juris factum anno 1613. ab Heriberto Rosweydo, cujus Auctoris cum laude meminit Miræus *in Scriptoribus sæculi* XVII. *n.* 188. De hoc autem Rosweydano Martyrologio magna est inter Eruditos disputatio, utrum illud sit, quod a S. Gregorio Magno commemoratur in epistola alibi relata *ad Eulogium Alexandrinum*, & vetus sit, & Romanum fuerit appellatum, necne. Negarunt nempe Henricus Valesius, Saussajus, Fronto, Florentinius; affirmavit Joannes Baptista Sollerius infra commemorandus, de cujus in hac parte laboribus sic loquitur Monachus e Congregatione S. Benedicti *in præfat. ad Martyrolog. Usuardi a se editum pag.* XXV. de quo infra: *De Martyrologio Romano Rosweydi curis edito multum etiam tibi debet litteraria Respublica; in quo vindicando tuus eo gloriosior est triumphus, quo plures tibi erant & formidolosiores adversarii, Henricus Valesius, Saussayus, Fronto, Florentinius*. At, utcunque sit de hac controversia, quam intactam relinquimus, aliorum Martyrologiorum editionem prosequendo, Usuardus Monachus S. Benedicti, Scriptorque sæculi IX. ex præcedentibus Martyrologiis Martyrologium composuit quod Carolo non Magno, sed Calvo dicavit. Item elapsis circiter viginti annis ab editione Martyrologii Usuardi Beatus Notkerus aliud edidit Martyrologium publicatum quoque a Canisio *tom. 6. antiquar. lection.* Sed illud Usuardi prælatum est: legi etenim cœpit & recitari in monasteriis Benedictinorum in Choro ad *Primam* ante versiculum, *Pretiosa*, tum ab ipsis Benedictinis lectio ejus ad omnes fere alias ecclesias propagata est, etiam ad Romanas, excepta tamen Vaticana basilica, quæ suum quoddam habebat Martyrologium, quod hodie etiam in archivo Capituli conservatur; ita ut in fine sæculi XV. passim in ecclesiis non aliud Martyrologium legeretur, quam Usuardi.

3. Multiplex Usuardini Martyrologii editio facta est: alia scilicet Venetiis an. 1498. alia nostris temporibus a Joanne Baptista Sollerio insigni re vera Continuatore Bollandiano: qui quidem vir doctus prædictum edidit Martyrologium additamentis expurgatum, castigatum, & quotidianis observationibus illustratum, uti videri potest *to. 7. part. 2. Sanctorum Junii*. Sed & alia editio ejusdem Martyrologii facta deinde fuit a quodam Monaco Benedictino e Congregatione Sancti Mauri an. 1718. ubi, postquam debita laudibus extulit labores Joannis Baptistæ Sollerii, conqueritur, quod is in sua editione prætulerit alios codices, contempto Autographo existente in Abbatia Sangermanensi, quod idcirco Monachus ipse Benedictinus anno supradicto censuit edendum.

4. Porro, redeundo ad Martyrologium Usuardi editum Venetiis an. 1498. hæc ejus editio illa est, quæ facta fuit a Bellino ex familia Fratrum Eremitarum S. Augustini, qui eam correctionibus & additionibus illustrat. Circa medium vero sæculum XVI. Maurolicus Abbas Messanensis consimile edidit Martyrologium; sed Eruditiores putant, ab eo fuisse deturpatum Usuardum. Molanus etiam propterea labores non omisit, ut Usuardum ad suum vetum statum reduceret, cujus operis ultima editio facta est an. 1583. Eodemque tempore Petrus Galesinius Apostolicus Protonotarius suum composuit & edidit Martyrologium. Multiplicatis idcirco Martyrologiis, quæ omnino perfecta, & erroribus vacua non erant, summi Pontifices necessarium esse duxerunt, curare, ut fieret, quantum fieri poterat, editio Martyrologii correcti in omnibus ecclesiis legendi, uti supra dictum est.

5. Cura itaque hæc a Gregorio XIII. demandata fuit Silvio Antoniano tunc Canonico Sancti Petri, deinde in sacrum Cardinalium Collegium cooptato, Roberto Bellarmino tunc Presbytero Societatis Jesu, Cæsari Baronio tunc Presbytero Oratorii, deinde Cardinalitia dignitate insignitis a Clemente VIII. Ludovico de Torres tunc Archiepiscopo Montis Regalis in Sicilia, deinde Cardinali sub Paulo V. Joanni Baptistæ Bandino Canonico S. Petri, Michaeli Ghisilerio Theatino, & Bartholomæo Gavanto Barnabitæ. Cum vero ex iis, quæ diximus, tunc fere in omnibus ecclesiis legeretur Martyrologium Usuardi, Correctores eo usi sunt. In corrigendis autem erroribus, qui irrepserant, usi sunt Martyrologio, quod tunc Bedæ credebatur, item Martyrologio antiquæ ecclesiæ Sancti Cyriaci in Via Lata, item uno ex Menologiis Græcis latinitate donatis a Cardinali Sirleto. Habuerunt etiam præ oculis Martyrologia Bellini & Maurolici, necnon Molani & Galesinii; sed Bellino & Molano plus, uti fieri debebat, detulerunt, quam Maurolico & Galesinio. Denique, hortante Baronio, additi sunt Sancti ex Menologio desumpti, qui ante schisma a Græcis colebantur, aliique nonnulli ex Latinis, quorum fiebat laudabilis a Patribus commemoratio, & signanter a Sancto Gregorio *in Dialogis*.

6. Tri-

6. Triplex facta est editio novi Martyrologii correcti; sed, cum prima & secunda mendis scaterent, purior & sincerior habita est illa, quæ facta est an. 1584. teste Cardinali Baronio *in præfat. ad Martyrolog. Rom. cap.* 8. ubi sic ait: *Monendum putamus Romani Martyrologii triplicem hactenus in Urbe esse factam editionem, ejusque primam & secundam esse mendosam, nec satis dignam, quæ iterum prælo tradatur: quod, cujus culpa acciderit, libentius silentio præterimus. Tertia editio purior est atque sincerior facta anno Domini 1584. Illi enim tantum, ut legitimæ atque germanæ, accesserunt litteræ Apostolicæ datæ die 14. Januarii eodem anno.* Ad hæc vero, cum nonnullæ virorum eruditorum excitatæ fuissent quæstiones, quæ uberiorem in Martyrologio ipso contentorum notitiam desiderabant, Guillelmus Sirletus amplissimus Cardinalis & Apostolicus Bibliothecarius laudato Cæsari Baronio tunc nondum ad Cardinalitiam dignitatem evecto, quique in exarandis Ecclesiæ annalibus tum laborabat, demandavit, ut annotationes adderet Martyrologio; quas utique brevi temporis spatio magna cum eruditione confecit & edidit, nonnullis etiam in textu factis immutationibus, at paucis tamen, & cum consensu atque auctoritate summi Pontificis, ut idem refert *cit. cap.* 8. *Cui* (loquitur de postrema editione an. 1584.) *etsi ex nostris notationibus levis certe aliqua accessit emendatio, vel si quid additum reperiatur, quod quidem perraro factum invenies, id nos ejus, cujus summa est in Ecclesia auctoritas, constanti voluntate fecisse, lector intelligas.* Facta itaque Martyrologii cum notationibus Cardinalis Baronii editione an. 1586. & ideo tempore Sixti V. nihilominus eadem prodiit sub eodem titulo Martyrologii Romani editi jussu Gregorii XIII. cujus litteræ Apostolicæ ad ejus initium relictæ sunt, uti bene animadvertit Franciscus Maria de Aste Archiepiscopus Hydruntinus in suis disceptationibus *in Martyrologium Romanum*, in monitione ad lectorem: *Nullum namque dubium est quin Martyrologia sæpenumero variata fuerint, cum illud, quod a Gregorio XIII. approbatum, litterisque ejus Apostolicis obvallatum est, occasione postea notationum Baronii, (qui suggesserat, nonnullos se in eo errores reperisse) aliqua ex parte commutatum, non variatis modo quibusdam, sed nonnullis etiam adjectis atque detractis, ut utramque editionem antiquam & novam conferenti, Gregorianam scilicet cum Sixtina, liquido constabit. Quamquam hæc posterior non appelletur Sixtina, licet sub Sixto V. facta; visum est enim, quod non tanta esset facta mutatio, relinqui bullam & nomen Gregorii XIII. Jam autem usus fere obtinuit, ut postrema illa editio sub Sixto V. facta, & Baronii notationibus illustrata Baronii Martyrologium vocitetur.* Assumpto autem an. 1593. Baronio ad dignitatem Cardinalitiam, cum, supplicantibus Monachis monasterii de Cardegna pro descriptione nominis in Martyrologio Romano Stephani Abbatis, & aliorum ducentorum Monachorum, qui an. 834. martyrio coronati fuerant sub Raffa Arabum Tyranno Castellæ provinciam devastante, Clemens VIII. examen remiserit ad sacram Congregationem rituum, & res fuerit a sacra ipsa Congregatione commissa eidem Cardinali Baronio, annuente prædicto summo Pontifice, facta est descriptio nominum præfatorum ad diem 6. Augusti, editumque fuit in Urbe an. 1602. *typis Stephani Paulini Superiorum permissu* Romanum Martyrologium cum prædictorum nominum appositione. Nullum vero illius Martyrologii exemplar in Urbe superfuit, omnibus videlicet in Hispaniam delatis; ita ut, ignorantibus nominum Stephani & Sociorum appositionem in Martyrologio ipsis Postulatoribus, iisdemque, dum fungebar munere Fidei Promotoris, instantibus pro eorumdem nominum descriptione in Martyrologio Romano, habita a me notitia editionis Martyrologii factæ an. 1602. nec ullo reperto in Urbe ejus exemplari, opus fuerit, unum ab Hispaniis mitti, quo præcedens appositio nominum Stephani, & ducentorum Monachorum comprobaretur.

7. Post hæc, hortante Federico Cardinali Borromæo Archiepiscopo Mediolanensi, Philippus Ferrarius Ordinis Servorum B. Mariæ Virginis catalogum generalem Sanctorum, qui in Martyrologio Romano descripti non sunt, edidit an. 1625. quod Urbano Papæ VIII. dicavit. Sub eodem quoque Pontifice facta fuit recognitio Baronianæ editionis, addita fuerunt nomina Sanctorum subsequenter canonizatorum, & textus fuit multis in locis emendatus ad fidem historiæ, teste Bartholomæo Gavanto in suo Thesauro sacrorum rituum *sect.* 5. *cap.* 11. *num.* 7. ubi sic ait: *Recognita fuit editio* (scilicet Baroniana) *Urbani VIII. jussu, additis Sanctorum festis, qui nuper canonizati sunt, & in primo loco positis iis, quibus datum est Officium de præcepto; tum vero emendatus fuit textus multis in locis juxta veritatem certissimæ historiæ, me quoque minimo omnium Collegarum præsente, & minus certa interim commisimus tempori decernenda maturius:* subjicitque Florentinius, tunc fuisse Sulpitium Severum a Martyrologio Romano expunctum; uti videre est in ejus *admonitione undecima* ante ipsum Martyrologium *pag.* 51. *Non equidem Gregorius XIII. multa laude alioquin dignus, postremam Ecclesiasticis tabulis emendationem decrevit, sed quantum potuit, emendatas prodire curavit, nec omnem exhaurire potuit, quam habet Romana Sedes in examinandis Ecclesiasticis libris, auctoritatem. Ita acerrimi judicii Pontifex Urbanus VIII. nostro seculo demonstravit, qui Sulpicium Severum tam ex ipso Romano Martyrologio, quam ex Breviarii Lectionibus S. Brunonis prodigiosam conversionem expunxit.* Eruditus Lucas Holstenius Præfectus Vaticanæ bibliothecæ suis litteris admonuit Franciscum Mariam Florentinium, qui incumbebat in editionem vetustioris Martyrologii Occidentalis Ecclesiæ D. Hieronymo attributi, de quo supra, ut Opus id ederet, putans, eo modo corrigi posse nonnullos errores, qui post correctiones adhuc in Martyrologio nostro Romano extare dicuntur. Litteræ ipsæ prostant *in admonitionibus præviis* ejusdem Florentinii ad suum Martyrologium *pag.* 4. & ipsemet Holstenius nonnulla reliquit *Annotata marginalia ad Martyrologium Romanum Em. Card. Baronii* (post ejus obitum Romæ edita sunt an. 1663. in libro cui titulus: *Opuscula tria veterum Auctorum*; & Latinus Latini Viterbiensis in sua *Bibliotheca sacra & profana edita Romæ anno 1677.* alias subjecit emendationes, quas fieri posse in examine Martyrologii existimavit. Item pro illustrando Martyrologio supra memoratus Philippus Ferrarius *Topographiam in Martyrologium Romanum* edidit, sed mancam atque jejunam. Quocirca Augustinus Lubin ex Augustiniana familia novam fecit editionem Martyrologii, in qua mappis Geographicis proprio tum calamo, tum scalpro exactissime delineatis & sculptis, ob oculos posuit loca in Martyrologio tacta, notisque historicis explicavit locum obitus, & tempus cujuslibet Sancti in Martyrologio descripti, ut quælibet civitas & locus proprias in tabulis haberet notas Ecclesiasticas. Præterea sub Innocentio XI. an. 1681. editum fuit typis Rev. Cameræ Apostolicæ Martyrologium Romanum ejusdem auctoritate recognitum, & in hanc editionem inserta fuerunt nomina eorum, qui a summis Pontificibus usque ad prædictum Innocentium XI. in Sanctorum numerum relati fuerant. Nostris etiam temporibus Franciscus Maria de Aste Archiepiscopus Hydruntinus supra memoratus Martyrologii Romani curavit editionem, quam illustravit notis ut plurimum desumptis ex Continuatoribus Bollandianis. Abbas demum Chastellain Canonicus Honorarius ecclesiæ Parisiensis an. 1709. Parisiis edidit Martyrologium universale continens textum Martyrologii Romani in Gallicum sermonem translati, una cum pluribus additionibus aliorum Sanctorum. Nec alia desunt Martyrologia particularium Religionum, aut Nationum, Arturi videlicet Sanctorum & Beatorum Ordinis S. Francisci, Saussaji Sanctorum Gallicæ Nationis, Tamaji Sanctorum Hispanorum, & Ferrarii Sanctorum Italiæ, quæ etiamnum, Eruditorum judicio, suis non carent mendis.

8. Hucusque adducta desumpta fuerunt potissimum ex præviis *annotationibus* Cardinalis Baronii ad Martyrologium Romanum, *ex præfationibus* Joannis Molani ad Martyrologium Usuardi editum Lovanii an. 1568. *ex præfatione* ad Martyrologium universale Parisiis editum, de quo supra, *ex præviis admonitionibus* Florentinii ad antiquum Martyrologium ab ipso editum, ex Pagi *tom.* 1. *ad annal. Card. Baronii*, *ex responsionibus* Papebrochii *ad errores ipsi impactos a P. Sebastiano a S. Paulo*, & passim ex aliis. Hucusque pariter adducta eximiam Romanorum Pontificum diligentiam ostendunt, ut accurata fieret & omnibus numeris absoluta editio Martyrologii Romani. Cumque, his minime obstantibus, nonnulli contendant, adhuc in Martyrologio Romano errores corrigendos superesse, necessarium esse visum est, de his in præsenti habere sermonem.

9. Porro hi sunt in duplici differentia: nonnulli quippe sunt, qui non incuriæ, nec malitiæ Typographorum, sed Compositoribus, & Correctoribus Romani Martyrologii adscribi possunt. *Ad diem 25. Januarii* fiebat in Martyrologio Romano commemoratio Sanctæ Xynoridis Martyris, facta translatione nominis appellativi ad proprium; Xynoris enim Martyr inducta fuerat ex male in-

tellecta

tellecta auctoritate S. Joannis Chrysostomi *homil.* 14. *de Lazaro*, cum Xynoris apud eum non proprium nomen alicujus, sed par Martyrum indicet, Juventini scilicet & Maximi, qui Antiochiæ passi sunt sub Juliano. Sed cum de errore fuerit admonitus Cardinalis Baronius a Petro Pithœo, Nicolao Fabro, & Petro Ducæo, & error quidem ipse correctus fuerit, nulla amplius ejus habenda est ratio, uti etiam admittit Launojus in opusculo *de cura Ecclesiæ pro veneratione Sanctorum art.* 11. Ad diem 31. Julii in eodem Martyrologio fit commemoratio S. Firmi Episcopi Tagastensis: *Tagaste in Africa Sancti Firmi Episcopi gloria Confessionis illustris*. Bollandiani autem *tom.* 7. *Julii ad dictam diem* 31. *pag.* 120. hujus nominis appositionem in prædicto Martyrologio improbare videntur: asserunt enim, Cardinalis Baronii auctoritate factam fuisse, cum in nullo alio præcedenti Martyrologio prædictum nomen legeretur. Verum prætermisso, quod Cardinalis Baronius in Martyrologii recognitione paucas fecerit additiones, &, quas fecit, auctoritate fecerit summi Pontificis, ut ipse in verbis supra relatis testatur, sanctitatis Firmi testimonium desumitur ex S. Augustino *lib.* 1. *de mendacio* (*cap.* 13. *num.* 22. *col.* 433. *tom.* 6.) ubi sic legitur: *Quanto ergo fortius, quanto excellentius dices: Nec prodam, nec mentiar. Fecit hoc Episcopus quondam Tagastensis Ecclesiæ, Firmus nomine, firmior voluntate. Nam, cum ab eo quæreretur homo jussu Imperatoris per Apparitores ab eo missos, quem ad se confugientem diligentia, quanta poterat, occultabat, respondit quærentibus, nec mentiri se posse, nec hominem prodere; passusque tam multa tormenta corporis (nondum enim erant Imperatores Christiani), permansit in sententia. Deinde ad Imperatorem ductus, usque adeo mirabilis apparuit, ut ipsi homini, quem servabat, indulgentiam sine ulla difficultate impetraret*. Ad diem 2. Novembris in Martyrologio Romano hæc habentur: *Laodiceæ in Syria Sancti Theodoti Episcopi, qui non solum verbis, sed rebus & virtutibus fuit ornatus*. Fit etiam ejus commemoratio in Martyrologio edito a Rosweydo, itemque in Martyrologiis Adonis & Usuardi; quorum proinde auctoritate innixi Correctores Romani nomen Theodoti a Romano Martyrologio non expunxerunt. Sed cum eum Ariana labe infectum fuisse plerique contendant, delendum idcirco ejus nomen e sacris tabulis putant. Ita nimirum sentiunt Valesius *in not. ad Eusebium pag.* 317. Florentinius *in not. ad Martyrologium Hieronymi pag.* 497. & 498. Pagi *ad an.* 318. *n.* 17. & 18. & Continuatores Bollandiani *tom.* 6. *Junii pag.* 24. & *tom.* 7. *part.* 2. *pag.* 645. Idque multo magis faciendum esse existimant, quod ipse Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 318. *num.* 48. & 50. & *ad an.* 325. *num.* 40. aperte demonstret, Theodotum Arianum fuisse; ut hinc inferri possit, eum a Martyrologio ablaturum fuisse Theodoti nomen, si postquam scripsit annales, illius iterum emendandi potestatem a summo Pontifice impetrasset. Verum id quoque cessare dicendum est, cum Episcopus Laodicenus Arii fautor non Theodotus, sed Theodorus fuerit appellatus, uti censet tres eruditi viri Philippus Labbeus, Gabriel Cossartius, & Harduinus; cumque Theodotus, teste Eusebio *in hist. Eccles. lib.* 7. *cap.* 32. juxta Valesii interpretationem, mortuus sit, antequam hæresis Ariana prodiret, quæ Constantino Imperante orta est anno circiter 319. vel 320. & ejusdem Theodoti Episcopi Laodiceni, tamquam sanctitate conspicui, mentio habeatur in antiquioribus Martyrologiis; quemadmodum, recensitum errorem refellendo, quod Martyrologio Romano opponebatur, erudite prosequitur Auctor Epistolæ ad Viros Pacificos Antuerpienses Editores Actorum Sanctorum scriptæ die 20. Januarii 1735. *Ad diem* 25. *Augusti* legitur in Martyrologio, sacrum corpus S. Bartholomæi primo ad Liparam insulam, deinde Beneventum, postremo Romam ad insulam Tiberinam translatum: quæ tamen postrema translatio vehementer impugnatur a Cardinali Vincentio Maria Ursino primum Archiepiscopo Beneventano, deinde ad summum Pontificatum evecto nomine Benedicti XIII. *in dissertatione typis impressa inter Concilia provincialia Beneventana*. Quid vero de hac, & aliis pluribus consimilibus controversiis Martyrologium Romanum respicientibus dicendum sit, nolumus in præsenti judicium ferre. Illud tantum dicimus, per hæc non minui auctoritatem Martyrologii Romani, opera tot illustrium virorum emendati, uti late ostendit Theophilus Raynaudus in suo *Anagnoste ad Ecclesiasticam mensam* §. 7. *oper. tom.* 13. *pag.* 539. & in tractatu *de martyrio per pestem cap.* 2. *num.* 4. & *seqq. oper. tom.* 18. Illud quoque cum Florentinio animadvertimus, etsi aliqua in Martyrologio occurrant correctione digna, non esse cujusque agere censorem, sed Ecclesiæ judicium est expectandum. En verba Florentinii *in admonit.* 11. *ad suum Martyrologium pag.* 51. *Ceterum, etsi aliqua videantur animadversione digna, non cujusque juris est censorem agere, sed expectandum, quousque, re mature discussa, emendationem, si opus est, Ecclesia ipsa decernat*. Insuper monemus, aliud esse Canonizationis judicium, aliud appositionem nominis in Martyrologio Romano, atque adeo ab errore, qui forte contigerit in Martyrologio Romano, non recte inferri, in judicio quoque Canonizationis errorem contingere posse, quemadmodum bene argumentatur Christianus Lupus *ad quartum Concilium Romanum S. Leonis IX. tom.* 4. *pag.* 298. *edit. Venet. Canonizatio &c. est definitivum de totius Christianitatis disciplina judicium, in quo Ecclesiam licet per solum Pontificem judicarit, hucusque scimus non fuisse circumscriptam, & protegente Deo, speramus, usque ad sæculi finem non circumscribendam. Aliud item est Romanum Martyrologium, aliud falli Canonizationem. Martyrologio etiam olim Canonizati inseruntur; qua in re falli possit & Pontifex, & errorem habere pro veritate*. Postremo asserimus, Apostolicam Sedem non judicare, inconcussa esse & certissimæ veritatis quæcumque in Martyrologium Romanum inserta sunt; uti animadvertitur *in cit. dissert. artic.* 7. necnon *in animadversionibus super regulas & usum Critice* editis a Patre Honorato de Sancta Maria *tom.* 2. *lib.* 1. *dissert.* 2. §. 3. *in fine*. Quod & optime colligitur ex mutationibus & correctionibus a sancta ipsa Sede demandatis. Enimvero, præter supra exposita, scimus, Cardinalem Leandrum Colloredum multa parasse pro nova expurgatione Martyrologii Romani; at morte præreptum opus absolvere & typis edere non potuisse.

10. Nec vero urgent Apostolicæ litteræ Gregorii XIII. Martyrologio Romano præfixæ; in quibus dicitur emendatum fuisse Romanum Martyrologium, idque esse legendum in Choro, nec aliud ulla in re minutum, aut mutatum esse edendum. Ex hoc etenim recte non infertur, omnes & singulos errores fuisse a Martyrologio sublatos; nec viris in Ecclesiastica historia peritis prohibitum dici potest confugere ad sanctam Sedem, si novæ correctionis fundamenta suppetant: quod ex ipsa colligitur sanctæ Sedis disciplina, quæ etiam post litteras Apostolicas supra memoratas Gregorii XIII. novas Martyrologii correctiones demandavit & admisit. Exemplum habemus in Decreto Gratiani. Aliæ scilicet præcesserant sacrorum canonum collectiones; sed, cum Gratianus edidisset suam, & Eugenio Papæ III. obtulisset, ea nedum nacta est Interpretes, vulgo *Glossatores*, uti animadvertit Justus Fontaninus Archiepiscopus Ancyranus *in præfat. ad Decretum Gratiani coordinatum a Card. Joanne a Turrecremata num.* 5. verum etiam, contemptis quodammodo præcedentibus collectionibus, sola in usu esse cœpit, ut est ibidem *num.* 6. & *seqq.* & ut adnorarunt S. Antoninus 3. *part. suarum historiarum tit.* 18. *cap.* 6. & Cardinalis Bellarminus *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, ubi loquitur *de Gratiano*. Si fides præstanda esset Trithemio dicendum etiam esset, Gratiani opus fuisse ab Eugenio III. approbatum: sed, cum fere post quatuor sæcula ab obitu Gratiani Trithemius scripserit, nemo non videt, Eugenianam approbationem ejus dicto stare non posse, teste Florente *in præfat. methodi, & de auctoritate collectionis Gratiani pag.* 44. Tractu temporis animadversum fuit, opus Gratiani mendis scatere, atque adeo Antonius Demochares, & Antonius Contius ejus emendationem aggressi sunt. Celeberrimus subinde Antonius Augustinus suos edidit libros *de emendatione Gratiani*, de qua re etiam scribere inceperat Didacus Covarruvias, qui, post animadversos & restitutos fere tercentum locos, supersedendum duxit, ut audivit, Antonium Augustinum Romæ eidem negotio operam impendisse, & prope ad umbilicum pervenisse; sicuti refert idem Didacus *lib.* 4. *variar. resolut. cap.* 11. His itaque excitati Romani Pontifices necessarium esse putarunt, manum admovere correctioni operis Gratiani; electisque viris, qui tanta in re laborarent, opus, quod cœptum erat sub Pio IV. & progressum habuerat sub S. Pio V. absolutum tandem fuit, & typis editum sub Gregorio XIII. Eorum nomina, qui summorum Pontificum jussu in correctionem Gratiani incubuerunt, relata sunt *in cit. præfat.* Archiepiscopi Ancyrani *num.* 8. Quid autem ab eis præstitum sit, quotque labores ab eis fuerint exantlati, desumitur ex eorum præfatione præfixa novæ editioni Gratiani. Testatur quoque Wanespen Doctor Lovaniensis *in schol. ad Concilia part.* 6. *cap.* 2. §. 2. nonnulla ab Universitate Lovaniensi ad Urbem missa fuisse mo-

monumenta, quibus Correctores Romani usi sunt; & Cardinalis de Aguirre *tom. 4. Concilior. Hispan. pag.* 646. epistolam exhibet Antonii Augustini, ex qua pariter colligitur missio monumentorum ab Hispaniis ad Urbem. Præfixæ denique sunt Decreto Gratiani emendato Apostolicæ litteræ Gregorii XIII. quibus testatur, libros juris Canonici, & ideo Decretum Gratiani, fuisse suo mandato recognitos, correctos & expurgatos; nec quidquam iis addendum, detrahendum de iis, in iisve commutandum, aut invertendum, sancitis pœnis adversus eos, qui non parerent. Attamen cum, his minime refragantibus, docti viri multa adhuc post Gregorianam correctionem emendanda censeant in opere Gratiani, uti videri potest apud Doujatium *in prænotation. canon. lib. 4. cap. 13. n. 3.* apud Schelstrat *in Antiquit. illustrat. diss. 2. c. 13. num.* 238. apud Cardinalem Bellarminum *de Scriptor. Ecclesiast.* ne quid dicam de fratribus Pithœis, qui universum opus diligentissime ad ipsos usque apices expendentes singula loca recognoverunt, & primigeniis auctoribus restituere conati sunt; poterit unusquisque facili negotio deprehendere, præcedentes operis correctiones Pontificia auctoritate vallatas jure suo non obsistere ulteriori correctioni, ejusdem sanctæ Sedis judicio debito cum obsequio submittendæ. Quocirca postquam Florentinius meminit correctionis Martyrologii factæ sub Urbano VIII. asseruitque, tunc e Martyrologio fuisse deletum nomen Sulpitii Severi, *in admonit.* 11. *pag.* 51. ita concludit, sicuti non multo ante vidimus: *Non equidem Gregorius XIII. multa laude alioquin dignus, postremam Ecclesiasticis tabulis emendationem decrevit, sed, quantum potuit, emendatas prodire curavit, nec omnem exhaurire potuit, quam habet Romana Sedes in examinandis Ecclesiasticis libris, auctoritatem. Ita acerrimi judicii Pontifex Urbanus VIII. nostro sæculo demonstravit, qui Sulpitium Severum tam ex ipso Romano Martyrologio, quam ex Breviarii lectionibus Sancti Brunonis prodigiosam conversionem expunxit.*

11. Pro hujus capitis complemento nihil aliud remanet, quam ut aliquid indicemus de erroribus, qui in Romanum Martyrologium irrepserunt post correctionem incuria, aut malitia Typographorum, quibus jam sacrorum rituum Congregatio saluberrimis Decretis obstitit. In nonnullis Martyrologiis Romanis Beata Agnes de Monte Politiano, antequam inter Sanctas solemni ritu relata fuisset, descripta fuit cum nomine Sanctæ: *In Monte Politiano Sancta Agnetis Virginis miraculis claræ*; ideoque in Martyrologio typis impresso an. 1674. *ad diem* 20. *Aprilis* Agnes ipsa descripta postea fuit cum nomine Beatæ: *In Monte Politiano Beatæ Agnetis Virginis Ordinis Sancti Dominici miraculis claræ*. Rursus in quibusdam Martyrologiis pro diebus translationis festi SS. Joannis de Matha, & Felicis de Valois *ad diem* 8. *Februarii*, & *diem* 20. *Novembris* apposita fuerant privata auctoritate nonnulla verba, quibus iidem describebantur, tamquam ex primis Fundatoribus Ordinis S. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum: quod cum repugnet historiæ alibi expositæ, opus fuit, ut re delata ad sacrorum rituum Congregationem, deleretur: *Sac. rituum Congregatio ad instantiam R. P. Magistri Fratris Ferdinandi de Carvajal & Ribera Procuratoris Generalis ac Vicarii Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum præcepit, ut deleantur verba illa apposita in Martyrologiis Romanis impressis Venetiis anno 1683. apud Gueriglios, & Bononiæ in præsenti anno 1685. sumptibus Petronii de Ruinettis, in quibus pro diebus translationis festi Sanctorum Joannis de Matha, & Felicis de Valois leguntur verba illa tenoris sequentis: „ Die 8. Februarii Sancti Joannis de „ Matha Confessoris, qui fuit unus de primis Fundatoribus Ordinis Sanctæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum; & die 20. Novembris Sancti Felicis „ de Valois Confessoris, qui fuit unus de primis Fundatoribus Ordinis Sanctæ Mariæ de Mercede Redemptionis „ Captivorum. “. Ac insuper eadem Congregatio mandavit, ut in posterum Librarii non possint vendere Martyrologia Romana, nisi correcta. Et ita decrevit & servari jussit, die 10. Februarii 1685.* Verba nimirum, quæ deleri mandatum est, desumpta fuerant ex Lubiano Zappata, de quo egimus *lib. 1. hujus Operis cap.* 41. §. 6. ut ostendit Damianus Stephanus *in symbolo Conceptionis Beatæ Mariæ lib. 5. appendic.* §. 5. Ad rem facit etiam aliud decretum ejusdem sacræ Congregationis in causa tunc Beati, nunc Sancti Felicis a Cantalicio, quod est hujusmodi:

Cum in nonnullis exemplaribus Martyrologii in Urbe usque de anno 1630. impressi, juxta decretum sacrorum rituum Congregationis sub die 23. Martii ejusdem anni 1630. editum, compertum fuerit, inibi reperiri expressum Elogium Beati Felicis a Cantalicio approbatum, tenoris videlicet: „ Die 18. Maji, Romæ Beati Feli„ cis Confessoris Ordinis Minorum Capuccinorum Sancti „ Francisci, qui apud eumdem Urbem mira humilitate, „ & maxima totius populi ædificatione quadraginta „ annos ostiatim pro alendis Fratribus mendicavit, tan„ dem virtutibus & miraculis clarus ibidem obdormi„ vit in Domino “. In aliis vero Martyrologiis recentioribus prædictum Elogium forsan ob Typographorum incuriam non videatur impressum; cumque Procurator Causæ Canonizationis ejusdem Beati humiliter supplicaverit sacrorum rituum Congregationi, ut dignarentur Eminentissimi Patres eidem præpositi mandare, ut in proxima impressione, & in posterum præfatum Elogium in Martyrologio imprimendo, prout supra jacet, apponatur, ipsa sacra Congregatio, verificatis narratis, omnibusque perpensis, referente Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Colleredo pro Eminentissimo de Alteriis, gratiam petitam concedendam esse, censuit, si Sanctissimo Domino nostro placuerit: Die 15. Decembris 1691.

Et, facta de prædictis Sanctissimo Domino nostro Innocentio Papæ XII. per me Secretarium relatione, Sanctitas Sua annuit, & publicari mandavit, quibuscumque non obstantibus. Die 12. Januarii 1692.

12. At, priusquam huic capiti finem imponamus, lectorem monitum volumus de nupera Martyrologii Romani editione, quæ typis Vaticanis nostra accedente auctoritate, anno proxime elapso completa est. Qua causa, qua occasione, qua Sanctorum accessione id perfectum sit, facile percipi potest ex litteris nostris carissimo in Christo Filio Joanni V. Portugalliæ, & Algarbiorum Regi fidelissimo directis, quæ in laudata Martyrologii editione primum locum occupant; eædem vero non solum in separato volumine recusæ sunt, sed in secundo etiam tomo Bullarii nostri propediem vulgando *Constit.* 54. *pag.* 431. insertæ reperiuntur.

CAPUT DECIMUMOCTAVUM.

De Nominum Descriptione in Romano Martyrologio.

1. POST editionem Martyrologii Romani factam tempore Gregorii XIII. Sixti V. & Urbani VIII. addita fuerunt, & frequenter adduntur nomina Martyrologio: additionis quippe & mutationis prohibitio, quæ fit in litteris Apostolicis Gregorii XIII. locum tantum habet in additionibus & mutationibus quæ fiunt auctoritate privata, sed non in illis quæ fiunt intercedente Sedis Apostolicæ auctoritate. Cumque a causarum Postulatoribus fiant subinde sacrorum rituum ordinariæ Congregationi supplicationes & instantiæ pro descriptione alicujus nominis in Martyrologio; ab eadem Congregatione edita sunt nonnulla Decreta pro admittendis, vel rejiciendis hujusmodi petitionibus.

2. Primum Decretum editum fuit die 30. Julii 1616. *Cum Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Cardinalis Bellarminus in sacrorum rituum Congregatione proposuerit, nonnullos Impressores librorum cupere de novo Martyrologium Romanum imprimere, & in eo addere Sanctos illos & Beatos, qui post ultimam editionem seu impressionem dicti Martyrologii fuerunt canonizati, seu declarati Beati; eadem sacra rituum Congregatio juxta mentem & ordinem Sanctissimi Domini nostri Papæ respondit, in Martyrologio Romano de novo imprimendo addendos esse Sanctos illos tantum, qui fuerunt canonizati, non autem qui declarati fuerunt Beati post ultimam impressionem dicti Martyrologii Romani: & ita censuit & declaravit.*

3. Consimile est aliud Decretum ejusdem sacræ Congregationis editum die 31. Augusti 1680. occasione disputationis in eadem sacra Congregatione excitatæ, an descriptio nominis significaret cultum, & cultus extensionem, super qua disputatione scripsit Archiepiscopus Myrensis Fidei Promotor, juxta ea quæ infra dicentur. En Decretum ipsum: *Cum bonæ memoriæ Cardinalis Bellarminus*

minus in Congregatione sacrorum rituum habita die 30. Julii 1616. proposuerit nonnullos Impressores librorum cupere de novo Martyrologium Romanum imprimere, & in eo addere Sanctos illos & Beatos, qui post ultimam editionem seu impressionem dicti Martyrologii fuerunt canonizati, seu declarati Beati; & eadem sacra Congregatio declaraverit juxta mentem & ordinationem Sanctissimi Domini nostri Papæ, in Martyrologio Romano, de novo imprimendo addendos esse Sanctos illos tantum, qui fuerunt canonizati, non autem qui fuerunt declarati Beati post ultimam impressionem dicti Martyrologii: nunc vero eadem sacra rituum Congregatio jussit, ut servetur in posterum prædictum Decretum de non apponendis in Martyrologio Romano nisi Sanctis canonizatis; & ita decrevit & servari mandavit.

4. Hæc utique Decreta sunt regula & norma, ex qua sacrorum rituum Congregatio procedit in admittendis, seu rejiciendis petitionibus, quæ fiunt pro nominibus describendis in Martyrologio Romano. Quia vero in Martyrologio Romano nomina describuntur cum aliquo brevi Elogio, methodus sacræ Congregationis est, ut audito tam scriptis quam voce Fidei Promotore, Dubium proponatur, *An nomen sit describendum in Martyrologio Romano*; tum, quatenus affirmans prodeat resolutio ut alicui sacræ Congregationis Cardinali committatur Elogii compositio, cujus relatio deinde fit ab ipso in sacra Congregatione, ut approbetur; approbationem autem Congregationis subsequi debet summi Pontificis confirmatio: & hanc quidem methodum sacrorum rituum Congregatio retinuit in descriptione nominum in Martyrologio Romano Beati Petri Armengaudii, SS. Petri Nolasci, & Raymundi Nonnati, SS. Joannis de Matha & Felicis de Valois, S. Gertrudis, S. Bernardi de Montone, & dum munere fungebar Fidei Promotoris, tunc Beatæ nunc Sanctæ Margaritæ de Cortona, & S. Froilani. Hæc porro est differentia inter Sanctos, de quorum Canonizatione non disputatur, & Sanctos, quorum Canonizatio est probanda; quod in secundo prius disputatur, an sit nomen describendum in Martyrologio Romano, deinde quali Elogio sit describendum; at in primo casu, uno eodemque contextu agitur de descriptione (quæ ex infra dicendis negari non potest), & de Elogio, quo fieri debet descriptio. Et ita sane factum fuit, dum munere fungebar Fidei Promotoris, in descriptione nominis in Martyrologio Romano S. Joannis de Deo, uti colligitur ex Rescripto edito die 14. Decembris 1715. & in descriptione nominis in eodem Martyrologio S. Pii V, uti desumitur ex hoc Decreto: *Cum sacrorum rituum Congregatio die 28. Januarii 1713. Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Sancti Clementis instantiam R. P. Generalis Ordinis Prædicatorum pro Elogio Sancti Pii V. in Martyrologio apponendo, nonnullisque verbis in lectionibus secundi Nocturni apponendis remiserit; idemque Eminentissimus & Reverendissimus Dominus Cardinalis sequens Elogium pro Martyrologio, videlicet „ Romæ Sancti Pii Papæ V. ex Ordine „ Prædicatorum, qui Ecclesiasticæ disciplinæ restituendæ, „ Hæresibus exstirpandis, & Christiani nominis hostibus conterendis strenue ac feliciter incumbens, vita „ ac legum sanctitate Catholicam Ecclesiam gubernavit “ necnon pro tertia lectione secundi Nocturni post illa verba*, multis a Deo ejus intercessione patratis miraculis, *infrascripta, nempe „ Quibus rite probatis, a Clemente „ XI. Pontifice Maximo Sanctorum numero adscriptus „ est “ a se diligenter revisa in eadem sacrorum rituum Congregatione pro approbatione retulerit; eadem sacra Congregatio tum Elogium, tum verba prædicta approbavit, & in Martyrologio & lectionibus apponi, imprimique posse concessit, si Sanctissimo placuerit: die 1. Julii 1713. Et, facta deinde per me infrascriptum Prosecretarium Sanctissimo Domino nostro de prædictis relatione, Sanctitas sua benigne annuit: die 8. ejusdem mensis Julii, & anni 1713.*

5. Supra relata decreta anni 1716. & anni 1680. ex se clara profecto sunt, nec ulla explicatione indigere videntur: attamen, quia nihil ita clarum esse potest, ut propter varios eventus & propter ingeniorum disputantium varietatem excludat quacumque dubitationem, factum est, ut in præsenti opus sit aliqua addere quoad eorum intelligentiam & explicationem.

6. Ad præscripta itaque allatorum decretorum describenda sunt in Martyrologio Romano nomina Canonizatorum, idque sive loquamur de illis qui post editionem Martyrologii a summo Pontifice subinde referuntur in album Sanctorum, sive loquamur de aliis qui aliquo ex modis ab Ecclesia approbatis fuerunt canonizati, & quorum nomina nondum fuerunt apposita in Martyrologio ipso Romano.

7. Quod autem in Martyrologio Romano describenda sint nomina illorum, qui post editionem Martyrologii subinde a summo Pontifice referuntur in album Sanctorum, patet ex quotidiana disciplina & exemplis (ut cetera prætereantur) supra relatis Sanctorum Joannis de Deo, & Pii V. Quod pariter in Martyrologio Romano describenda sint nomina illorum, qui aliquo ex modis ab Ecclesia approbatis fuerunt canonizati, licet eorum nomina numquam antea descripta fuerint in prædicto Martyrologio, probatur, tum quia pro his eædem prorsus militant rationes, quæ militant pro aliis, qui subinde a summis Pontificibus referuntur in album Sanctorum; tum quia non desunt exempla idem comprobantia. Descriptum quippe fuit in Martyrologio Romano nomen S. Leonis III. quod in editionibus tempore Gregorii & Sixti fuerat omissum, ut habetur ex decreto Congregationis sacrorum rituum apud Bollandianos *ad diem 12. Julii tom. 1.* Sancti etiam Ptolemæus, & Romanus Episcopus Nepesinus, Ptolemæus videlicet discipulus S. Petri, & Romanus discipulus S. Ptolemæi, qui Martyres occubuerunt, juxta ea quæ habentur apud Cardinalem Baronium *ad an. 261. num. 48.* fuerunt anno solum 1672. descripti in Martyrologio Romano: *Sacra Rituum Congregatio humillimis precibus populi & civitatis Nepesinæ expositis per Eminentissimum Dominum Cardinalem Spinulam ejusdem civitatis Episcopum benigne annuit, ut describi possit in Martyrologio Romano festum Sanctorum Ptolemæi & Romani, ac in civitate Nepesina & diœcesi celebrari possit eorum festivitas cum Officio & lectionibus propriis approbandis ab Eminentissimo Cardinali Bona: hac die 14. Maji 1672.* Anno quoque 1691. *ad diem 30. Augusti*, annuente Innocentio XII. descriptum fuit nomen S. Petri Confessoris Eremitæ nuncupati in Martyrologio Romano: nam in decreto Congregationis habentur hæc verba: *De cujus Canonizatione authentica exhibita fuerunt documenta;* inter cetera enim exhibita fuit bulla Alexandri Papæ VI. data sub plumbo 13. calendas Septembris 1502. in qua concessa est Indulgentia omnibus & singulis Christifidelibus, qui visitassent ejusdem S. Petri *Capellam die penultima Augusti, & die prima Octobris*, quibus celebrabantur festa Canonizationis & Translationis ipsius, mentione videlicet facta Canonizationis *assertive* (ut dicitur) non *enuntiative*, nec ad alicujus petitionem, quemadmodum advertit Archiepiscopus Myrensis Fidei Promotor in suis animadversionibus. Anno denique 1696. referente Cardinali Colloredo, concessum fuit, ut in Martyrologio Romano *ad diem 8. Februarii* describeretur nomen Stephani Abbatis Ordinis Grandimontensis Institutoris; & vero in decernenda hujusmodi descriptione, cum a Postulatoribus exhibita fuisset bulla Clementis III. missa ab Abbate Grandimontensi de S. Stephani Canonizatione, quæ bulla respondebat exemplo, seu (ut vulgo ajunt) *copiæ* typis impressæ apud Bollandianos *ad diem 8. Februarii*, sacra Congregatio jussit, ut bulla ipsa autographa mitteretur, quæ cum fuisset exactissime recognita in Urbe, & collata cum aliis ejusdem Pontificis repertis in secreto archivo Vaticano, sacra tandem eadem Congregatio annuit petitis, uti colligitur ex animadversionibus tunc exaratis a nuper laudato Archiepiscopo Myrensi Fidei Promotore, in quibus sic legitur: *Postquam sub die 10. Julii proximi facta fuit hæc instantia, & injunctum mihi, ut insinuarem id quod crederem animadversione dignum, dixi, quod respectu descriptionis in Martyrologio Romano difficultas consistere poterat in eo, quod non exibebatur authentica & concludens justificatio Canonizationis hujus Sancti, solumque datum fuerat exemplar bullæ Clementis III. editæ 12. calendas Aprilis anno 1189. correspondens copiæ impressæ penes Bollandianos, quod exemplar transmissum fuerat a Præposito Generali Ordinis Grandimontis cum assertione, quod originale asservatur in tabulario præfati Ordinis &c. Reproposita itaque instantia die 4. Septembris proximi, & exhibita ab Eminentissimo Cardinali Jansenio Relatore bulla originali in charta pecudina sub plumbo, emanavit Rescriptum: Recognoscatur bulla &c. In executionem igitur hujus Rescripti facta fuit exactissima recognitio bullæ, illam conferendo cum aliis dicti Pontificis repertis pari modo in charta pecudina in archivo secreto Vaticano &c. Cum itaque fuerit adamussim adimpletum Rescriptum sacræ Congregationis, nulla superesse videtur difficultas circa petitam descriptionem in Martyrologio Romano, dum in enuntiato Decreto sub die 30. Julii 1616. approbato a felicis recordationis Paulo V. ex-*

V. expresse declaretur, in Martyrologio de novo imprimendo addendos esse Sanctos illos, qui fuerunt canonizati, & hujusmodi decretum renovatum fuit 31. Augusti 1680.

8. Alia accedunt exempla. In primo hujus Operis libro facta est mentio Canonizationis Beati Eneconis factæ ab Alexandro II. Ejus nomen nunquam fuerat in Martyrologio Romano descriptum; sed anno 1736. exhibita summo Pontifici Clementi XII. nomine Regis Catholici supplicatione pro ejus descriptione in Martyrologio Romano, mandatum est, ut nomen in eo describeretur. En verba decreti:

Kalendis Junii

ELOGIUM.

Apud Burgos in Hispania in monasterio Oniensi S. ENECONIS Abbatis Benedictini sanctitatis & miraculorum gloria illustris.

URBIS ET ORBIS.

Suprascriptum Elogium Sancti Eneconis Abbatis Benedictini ab Eminentissimo & Reverendissimo D. Card. Pico revisum, examinatum, & in sacra rituum Congregatione relatum, sacra eadem Congregatio ad instantiam Serenissimi Regis Catholici, necnon P. Magistri Gabrielis Bella Procuratoris Generalis Congregationis Sancti Benedicti Hispaniarum, nomine P. Abbatis & Monachorum Regii monasterii Sancti Salvatoris Oniæ Burgen. diœcesis, approbavit, ac in Martyrologio Romano apponi, ac imprimi posse censuit, si Sanctissimo Domino nostro visum fuerit: die 10. Martii 1736.

Factaque deinde per me Secretarium de prædictis Sanctissimo Domino nostro relatione, Sanctitas sua benigne annuit: die 13. ejusdem mensis & anni 1736.

Item celeberrimus & antiquissimus est cultus S. Justini Theatini Episcopi, & ejusdem Civitatis Patroni, in numerum Sanctorum relati juxta disciplinam antiquiori tempore vigentem, ante videlicet tempora quibus Canonizationis judicium Sedi Apostolicæ fuerit reservatum. Duo extant antiquissima monumenta, Martyrologium videlicet quoddam descriptum in membranulis, in quo *die 1. Januarii* hæc leguntur: *Kalendis Januarii Circumcisio Domini. In Theatina civitate Natalis Sancti Justini Episcopi & Confessoris*: Kalendarium manu exaratum, & simili Missali præfixum, quod festum denuntiat Sancti Justini *eadem die 1. Januarii* his verbis: *Kalendis Januarii Circumcisio Domini; Blasii, & Justini. Binæ Missæ, altera videlicet de Circumcisione Domini, altera de Sancto Justino, solemni ritu in Metropolitana Theatina.* Consuetudo hæc perstitit vi sua usque ad annum 1616. quo tempore cum Synodus coacta fuisset ab Episcopo Tolosa in ea statutum est, ut festum Sancti Justini fieret *die 14. Januarii*, quod novissime ex Decreto Congregationis sacrorum rituum translatum est *ad diem 11. Maji*, nullo alio tempore immutandum. Legi possunt Bollandiani *tom. 2. Aprilis pag. 520.* & Ughellius *in Italia sacra tom. 6. nov. edit. pag. 672. & 673.* Archiepiscopus, Clerus, & Civitas Theatina supplices porrexerunt pro descriptione nominis ipsius in Martyrologio Romano: & Nos ad summum Pontificatum evecti petitis libentissime annuimus die 7. Julii 1742. &, ne ab antiquioribus Martyrologiis recederemus, ejus nomen describendum mandavimus *Kalendis Januarii* inter Elogium S. Fulgentii Ruspensis Episcopi, & S. Eugendi Abbatis, cum sequenti Elogio: *Theate in Aprutio citra Natalis Sancti Justini ejusdem Civitatis Episcopi, vitæ sanctitate ac miraculis clari.*

9. Quoad Beatificatos vero, & signanter post ultimam editionem Martyrologii Romani, certum est, eorum nomina in eo describi non debere, ut habetur ex littera supra memoratorum Decretorum, cum quibus aliud concordat Decretum in hæc verba: *Die 8. Aprilis 1628. Urbis. Commissarius Minorum Observantium Sancti Francisci institit, viginti tres Martyres Ordinis Sancti Francisci pro Christi Fide in Japonia passos mandari in Martyrologio: & sacra Congregatio respondit, in Martyrologio non esse inserendos, qui non sint vere Canonizati, nec sufficere, quod declarati fuerint Beati, prout alias respondit die 30. Julii 1616.* ita ut propter eorum repugnantiam nullo modo possit admitti assertio Guyet *de fest. propr. SS. lib. 2. cap. 14. qu. 7.* ubi, postquam inquirendum proposuit, *An Beatificatorum, seu nondum Canonizatorum annuntiatio fieri debeat in Martyrologio*, sic respondet: *Fieri debet haud dubie, si de iis ex concessione Pontificis fiat alicubi Officium, concessa siquidem principali, concedi quoque censetur accessorium. Quid si de iis non fiat Officium? Respondeo: Quamvis verum sit quod asseruimus, nihil, quod ad cultus publici rationem pertinet, impendi debere Beatificatis, absque expressa Pontificis licentia; ex qua tamen tales, hoc est Beatificati a Pontifice sunt declarati, non videtur alienum, si eorum nomina in propriis locis palam pronuntientur æque, ac in ipso Martyrologio recensentur Beatus Rochus, & Beatus Joannes Columbinus.* A concessione siquidem Officii & Missæ pro aliquo certo loco non valet illatio ad descriptionem nominis in Martyrologio Romano, ut infra probabimus; exempla autem Beatorum Rochi & Joannis Columbini non faciunt ad rem, cum in præsenti sermo sit de illis, qui declarantur Beati post editionem Martyrologii factam tempore Gregorii XIII. & Sixti V. & multo magis post editionem tempore Urbani VIII. Quoad hos ergo urget regula, ut non sint in Martyrologio Romano describendi, nisi ex specialibus circumstantiis sacrorum rituum Congregationi exponendis ipsa summo Pontifici id consilium præstet, tum summus Pontifex annuat descriptioni eorumdem nominum in Martyrologio ipso Romano. Sic, annuente Clemente VIII. prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, descripta fuerunt in Martyrologio Romano nomina tunc Beatæ, nunc Sanctæ Catharinæ de Bononia, & Beati Ambrosii Sansedonii, uti habetur apud Bollandianos *tom. 2. & 3. Martii*. Sic annuente Paulo Papa V. fuerunt, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, descripta in Martyrologio Romano nomina Beatorum Joachimi, & Peregrini Latiosi, nunc Sancti. Eodem modo ante Canonizationem fuerunt in Martyrologio Romano descripta nomina tunc Beatorum, nunc Sanctorum Cajetani, Andreæ Avellini, & Felicis a Cantalicio. Ita die 3. Octobris, & die 30. Januarii 1672. concessum fuit, ut describeretur in Martyrologio Romano nomen tunc Beati, nunc Sancti Aloysii Gonzagæ. Ita quod die 22. Junii, & 8. Julii 1680. indultum fuit, ut nomen tunc Beati, nunc Sancti Turribii Archiepiscopi Limani in Martyrologio Romano apponeretur: *Sacra rituum Congregatio, supplicante Joanne Francisco de Valiadolid Postulatore in causa Canonizationis Beati Turribii Archiepiscopi Limani, censuit, præfatum Beatum posse apponi & describi in Martyrologio Romano, cum verbis tamen per Eminentissimum & Reverendissimum Dominum Cardinalem Casanate approbandis, si Sanctissimo Domino nostro placuerit: die 22. Junii 1680. Et, facto de prædictis verbo cum Sanctissimo, Sanctitas sua annuit: die 6. Julii 1680.* & in sequenti Congregatione habita præfata die 8. Julii facta fuit approbatio Elogii. Denique, ut cetera prætereantur exempla, die 3. Martii 1731. concessum fuit, ut in Martyrologio Romano nomen describeretur Vincentii a Paulo tunc Beati, & postmodum relati in album Sanctorum: *Parisiis Beati Vincentii a Paulo Sacerdotis & Fundatoris Congregationis Missionis, & puellarum Caritatis, viri Apostolici, & pauperum patris*: & die 21. Januarii anni 1733. indultum est, ut in Martyrologio Romano describeretur nomen tunc Beati Fidelis a Sigmaringa, cujus Elogii approbata verba sunt: *Sevisii in Rhætia Beati Fidelis a Sigmaringa Ordinis Minorum Capuccinorum, qui illuc ad prædicandam Catholicam Fidem missus, ab Hæreticis interemptus martyrium consummavit.*

10. Hucusque adducta plene demonstrant, jure suo nomina Beatificatorum non esse in Martyrologio Romano describenda, sed intercedere debere specialem concessionem sacræ Congregationis a summo Pontifice confirmandam, etiamsi agatur de Beato Beatificatione formali, prævia discussione virtutum, aut martyrii, necnon miraculorum; cum nulla ex supra relatis exemplis, in quibus negata est descriptio in Martyrologio Romano, sint Beatorum Beatificatione formali; item alia, in quibus ex gratia speciali concessa est descriptio in Martyrologio, sint quoque Beatorum Beatificatione formali. Si qua ergo superest difficultas, consistit in examinando, an jure suo describi possint in Martyrologio nomina illorum, qui sunt in possessione cultus immemorabilis, & multo magis, si ab immemorabili tempore fuerint Sancti appellati, atque in eorum honorem fuerit vel ab immemorabili tempore, vel ex Apostolica concessione Missa celebrata & recitatum Officium sive cum lectionibus de Communi, sive cum lectionibus particularibus & propriis. De his quippe loquendo, nonnulli sentiunt, eos non esse comprehensos citatis Decretis; tum quia nihil ipsis deest de eo, quod attinet ad Canonizationem; tum quia numquam dici possunt declarati Beati

post ultimas editiones Martyrologii Romani; tum etiam quia, si habent cultum Officii & Missæ, qui est major cultu descriptionis nominis in Martyrologio Romano, eis de jure nominis descriptio in eodem Martyrologio competere posse videtur; uti, hæc & similia afferendo, late prosequuntur Pignatellus *consult. 33. tom.4.* & Fatinellus in suo *Responso* 151. *cum duobus seqq.*

11. At, ne ambigue procedamus, distinguendum esse crederem casum a casu. Aut enim agitur de illis, qui ante Decretalem *in cap. Audivimus, de Reliq. & venerat. Sanctor.* coli cœperunt in Ecclesia universali non tam lege aliqua, quam consuetudine, consensu summorum Pontificum saltem tacito approbata, necnon de illis, qui ante pariter prædictam Decretalem coli cœperunt in certis provinciis ex Decreto particularium Episcoporum, & quorum cultus extensus fuit ad universalem Ecclesiam non tam lege aliqua summi Pontificis, qui solus potest toti Ecclesiæ leges dare, quam consuetudine ubique recepta, & ab ipso Pontifice consensu saltem tacito approbata, ut *in primo libro* dictum fuit & probatum, signanter ex doctrina Cardinalis Bellarmini, cui addi possunt erudite & luculenter adducta a Josepho Antonio Saxio, viro sane gravi *in dissert. apologetica de corporibus SS. Protasii, & Grevasii num.* 122. & quoad istos, qui sunt in hac possessione cultus immemorabilis, nulla est difficultas, quominus *verificatis verificandis* in sacrorum rituum Congregatione, eorum nomina describenda sint jure suo in Martyrologio Romano, Hi etenim sunt vere & proprie Canonizati; & in Martyrologio quidem ipso non solum describi debent nomina eorum, qui subinde a summis Pontificibus canonizantur, sed etiam aliorum, quorum nomina non fuerunt in eodem Martyrologio descipta, quamvis fuerint canonizati aliquo ex modis ab Ecclesia approbatis.

12. Aut agitur de illis, qui sunt quidem in possessione cultus immemorabilis, sed tantum post tempora memoratæ Decretalis, & quorum cultus immemorabilis fuit in sacrorum rituum Congregatione discussus & approbatus; & hi quidem, licet appellentur Sancti, & licet in eorum honorem fuerit vel ab immemorabili tempore, vel ex concessione Apostolica, Missa celebrata, & recitatum Officium sive cum lectionibus de Communi, sive cum lectionibus propriis, non sunt describendi in Martyrologio Romano, nisi ex specialibus circumstantiis id ipsis a sacrorum rituum Congregatione indulgeatur.

13. Dictum est autem, non esse eos describendos in Martyrologio Romano, primo quia re vera Canonizati dici non possunt aliquo ex modis ab Ecclesia approbatis; secundo, quia Beatificati ad summum dici non possunt quadam *æquipollenti* Beatificatione, juxta ea quæ alibi dicta sunt. Enimvero, si Postulatores, post concessam a Sacra Congregatione approbationem cultus immemorabilis dictorum Servorum Dei, seu Beatorum, causas eorumdem prosequi velint, eosque ad Canonizationem perducere, debent probare tum virtutes, quatenus antea non fuerint discussæ & approbatæ, tum miracula. Tertio, quia, cum Beatificati Beatificatione formali post ultimas editiones Martyrologii describantur in Martyrologio Romano, incongruum profecto esset, si describerentur nomina illorum, qui fuerunt beatificati Beatificatione *æquipollenti*, hoc est per cultum immemorabilem, Quarto, quia ex concessione Officii & Missæ non potest jure inferri descriptio nominis in Martyrologio Romano; concessio quippe Officii & Missæ pro certis definitisque locis non est cultus extensus ad Ecclesiam universalem, prout est cultus, qui causam habet a descriptione nominis in Martyrologio Romano; quatenus tamen descriptio nominis in Martyrologio Romano cultum significet. Quinto tandem, quia plures adsunt, quorum cultus immemorabilis fuit approbatus, & quibus facta fuit concessio Officii & Missæ, absque eo quod eorum nomina fuerint descripta in Martyrologio Romano, uti patebit unicuique perlegenti eorum seriem, quorum cultus immemorabilis fuit approbatus, quique alibi fuerunt singulatim relati. Et quidem facit ad rem præsentem, quod, dum munere fungebar Fidei Promotoris, bis proposita fuit in sacrorum rituum Congregatione instantia pro obtinenda descriptione nominis in Martyrologio Romano cujusdam Beatæ, cujus cultus immemorabilis fuerat approbatus, & in cujus honorem jam facta fuerat concessio Officii & Missæ cum lectionibus propriis, & instantia quidem ipsa bis pariter rejecta fuit, id est tum die 13. Julii 1709. tum die 11. Julii 1716. Id autem, quod dictum est quoad eos, quorum cultus immemorabilis fuit discussus & approbatus in sacrorum rituum Congregatione, multo magis sibi vindicat locum in aliis, qui post Decretalem *in cap. Audivimus* sunt in notoria possessione cultus immemorabilis, qui tamen cultus non fuit discussus & approbatus in Congregatione sacrorum rituum.

14. Dictum est etiam, horum nomina non esse describenda in Martyrologio Romano, nisi ex specialibus circumstantiis sacrorum rituum Congregatio, annuente summo Pontifice, censeat, id ipsis esse indulgendum; non solum quia prohibitio, ne additiones fiant Martyrologio Romano, procedit in additionibus, quæ fiunt auctoritate privata, & Decretum de non describendis in Martyrologio nisi Sanctis canonizatis loquitur de jure, ideoque non excludit rationabile consilium a sacra Congregatione summo Pontifici præstandum de aliquo in Martyrologio Romano describendo, qui sit in possessione cultus immemorabilis, quemadmodum advertit Castellinus *de certitud. glor. Sanct. cap. 9. considerat. 4. pag. 462. num. 10, & num. 11,* sed etiam quia habemus exempla tum eorum, quorum cultus immemorabilis fuit in sacra Congregatione discussus & approbatus, tum aliorum, quorum cultus immemorabilis discussus & approbatus in sacra Congregatione non est, quorum tamen nomina ex specialibus circumstantiis fuerunt in Martyrologio Romano descripta,

15. Ad primam classem pertinent exempla Beatorum Bernardi Ptolemæi, Ferdinandi III. Regis Castellæ, Ludovicæ Albertoniæ, Petri Armengaudii, & Petri Paschasii, juxta Decreta quoad hos duos postremos typis impressa in Bullario Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede *pag. 362. & seqq.* & *pag. 409.* tum etiam Beatæ Zitæ, de qua cum enixe peteretur, ut ejus nomen describeretur in Martyrologio Romano cum titulo *Sanctæ*, sacra Congregatio respondit, *Supplicandum Sanctissimo pro descriptione in Martyrologio cum titulo Beatæ, & Sanctissimus Decretum approbavit:* item Margaritæ de Cortona tunc Beatæ, nunc Sanctæ; referente enim Cardinali Casino die 11. Maji 1718. sacra Congregatio annuit petitioni descriptionis ejus nominis in Martyrologio Romano, sed cum titulo Beatæ: Beati Alexii de Falconeriis, & Julianæ pariter de Falconeriis tunc Beatæ, & postmodum solemniter canonizatæ, uti colligitur ex Decreto edito die 7. Augusti 1728. Beatorum Bonfilii, Amidei, Sostenei, Uguccionis, Manetti, Bonajunctæ Fundatorum Ordinis Servorum Beatæ Mariæ, uti comprobatur ex Decreto edito die 7. Septembris ejusdem anni 1728. Beatæ Mariæ de Cervellione, seu de Subsidio ex Ordine Beatæ Mariæ Virginis de Mercede Redemptionis Captivorum, uti colligitur ex decreto edito die 8. Novembris 1729.

16. Ad secundam classem pertinent exempla Simeonis innocentis pueri a Judæis in odium Fidei interempti, cujus nomen ex mandato Gregorii XIII. descriptum fuit in Martyrologio Romano, quemadmodum referunt Bollandiani *ad diem 24. Martii;* S. Silvestri Guzolini Fundatoris Ordinis Monachorum Silvestrinorum in Martyrologio Romano descripti jussu Clementis VIII. prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, sicuti testatur summus Pontifex Paulus V. in sua *Constit.* 5. §. 1. *Bullarii tom.* 4. Beatorum Petri Cardinalis cognomento Ignei, Atthonis Episcopi Ordinis Vallisumbrosæ, & Veridianæ Virginis ejusdem Ordinis, juxta Decreta edita die 3. Decembris 1672. & 21. Januarii 1673. Sanctæ Gertrudis Virginis, quæ dicitur, *La Magna*, juxta Decretum editum die 21. Januarii 1679. S. Bernardi a Mortone juxta Decretum die 20. Septembris 1681. S. Froilani Episcopi Legionensis juxta Decretum editum die 25. Februarii 1716. SS. Martyrum Stephani Abbatis, & ducentorum Monachorum S. Petri de Cardegna, quorum nomina jam fuerant in Martyrologio Romano descripta ad relationem Cardinalis Baronii, sed ex incuria Typographorum in subsequentibus Martyrologii editionibus omissa; die etenim 15. Julii 1724. dum fungebar munere Fidei Promotoris, consideratis omnibus considerandis mandatum est, ut fieret redintegratio, ideoque eadem nomina in Martyrologiis deinceps edendis describerentur, S. Flavii Clementis Viri Consularis & Martyris a Domitiano Imperatore pro Christi Fide interempti, cujus corpus in basilica S. Clementis ex alibi relatis inventum est; & S. Dominici de Silos Abbatis Ordinis S. Benedicti, miraculis, in captivorum liberatione celeberrimi, uti colligitur ex Decretis 10. Decembris 1729. & 9. Maji 1733. & demum S. Petri Urseoli, ex Decreto edito die 15. Decembris 1733. & a san. mem. Clemente Papa XII. confirmato die 11. ejusdem mensis, & eodem anno. Hic porro Sanctissimus Pontifex paulo post, prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, ob nimiam

miam frequentiam petitionum pro describendis in Martyrologio Romano nominibus Beatorum ita decrevit: *Dum alias sacrorum rituum Congregatio die* 30. *Julii* 1616. *annuente sanctæ memoria Paulo V. statuerit, in posterum non esse amplius apponendos in Martyrologio Romano Beatos quoscumque, sed solum Sanctos canonizatos, idemque Decretum a sacra eadem Congregatione sub die* 31. *Augusti* 1680. *fuerit denuo renovatum, & a sanctæ memoria Innocentio XI. confirmatum; nunc ad præocupandas instantias, quæ sæpe fieri solent pro prædictis Beatis, eadem sacra Congregatio præsenti Decreto suo mandat & præcipit, supra memorata Decreta omnino in posterum esse exequenda, ac in Martyrologio Romano non nisi Sanctos tantum canonizatos describi posse & apponi debere, si Sanctissimo Domino nostro placuerit: die* 13. *Februarii* 1734. *Factaque deinde per me Secretarium Sanctissimo Domino nostro Clementi XII. relatione, Sanctitas sua Decretum istud sacræ Congregationis confirmavit & approbavit, atque in posterum inviolabiliter servari jussit: die* 6. *Martii ejusdem anni* 1734.

CAPUT DECIMUMNONUM.

De Elogiis, quæ in Martyrologio Romano nominibus Sanctorum in eo descriptis adduntur, & de nonnullis Decretis sacræ Congregationis ad idem Martyrologium pertinentibus.

1. DUÆ sunt regulæ, quæ videntur observandæ in Elogiis, quæ adduntur nominibus Sanctorum in Martyrologio Romano descriptis. Altera est, ut Elogium desumatur a probatis Auctoribus, aut a probata traditione, aut ex processibus, si agatur de describendo nomine alicujus Sancti juxta præsentem Ecclesiæ morem canonizati: altera, ut Elogium sit brevi sermone contextum, juxta ea quæ habentur apud Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib.* 2. *sect.* 4. *cap.* 15. *quæst.* 5. *pag.* 219. ubi sic ait, loquendo de illis, qui Elogium componere debent: *Ad duo potissimum advertant, alterum, ut quæcumque allegabuntur, ea vel certis Auctoribus, vel probata traditione sic constent, ut ab omni sint procul falsitatis suspicione vindicata; alterum, ne prolixum texant sermonem, qui paginam impleat, lectionisque integræ rationem magis habeat, quam compendiosæ tractationis*.

2. Aliquorum autem Elogia in Martyrologio Romano ex sanctitate, seu virtutibus desumpta sunt; & in hac classe reponi debent Sancti Simeon Stylites Monachus, Syncletica, Theodorus Monachus, Nicanor Diaconus, Leobardus Reclusus, Joannes Eleemosynarius, Ildefonsus Episcopus Toletanus, Bretannion Episcopus Tomitanus, Paula Vidua, Severus Episcopus Ravennæ, Guarinus Cardinalis, Moyses Episcopus, Jonas Monachus in Ægypto, Lucinius Episcopus Andegavensis, Barbatus Episcopus Beneventanus, Abilius Episcopus Alexandrinus, &c.

3. Aliorum Elogia ducta fuerunt ex miraculis; & in hac classe reponi debent Sancti Gregorius Episcopus Lingoniensis, Melanius Episcopus Rhedonensis, Andreas Corsinus, Arcadius Martyr, Julianus Saba senior, Honoratus Episcopus Arelatensis, Euthymius Abbas in Palæstina, Anastasius Persa Monachus, Dominicus Abbas Soræ, Poppon Abbas Atrebati, Julianus Episcopus Conchensis, Jacobus Eremita uterque, Blasius Episcopus Sebaste, Genuinus & Albinus Episcopi Brixinone, Vedastus, & Amandus Episcopus Trajectensis, Paulus Episcopus Virodunensis, Austreberta, Quinidius Episcopus Vasionensis, Eucherius Episcopus Aurelianensis, Baldomerus, &c.

4. Aliorum Elogia ex sanctitate simul & miraculis conflata sunt; & in hac classe reponi debent Sancti Eugendus Abbas, Euphrosyna Virgo, Genovefa, Eduardus Rex Angliæ, Macarius Abbas in Ægypto, Isidorus Confessor, Sulpicius Pius Episcopus Bituricensis, Maurus Episcopus Cæsenæ, Bathildes, Paulus Episcopus Trecensis, Stephanus Fundator Ordinis Grandimontensis, Antoninus Abbas Surrenti, Leo Episcopus Catanensis, Romana, Romanus Abbas in territorio Lugdunensi, &c.

5. Aliorum Elogia collecta fuerunt ex doctrina; & in hac classe reponi debent Sancti Lucianus Presbyter Antiochenus, Laurentius Justinianus, Honoratus Episcopus Arelatensis, Athenogenes in Ponto, Joannes Chrysostomus, Avitus Episcopus Viennensis, Valentinus Presbyter Romæ, &c.

6. Aliorum Elogia sanctitate simul & doctrina composita sunt; & in hac classe reponi debent Sancti Fulgentius Episcopus Ruspensis, Raymundus de Pennafort, Apollinaris Episcopus Hierapolitanus, Agatho Papa, Cyrillus Episcopus Alexandrinus, Ephrem Diaconus, Isidorus Pelusiota Monachus, Paschasius Episcopus Viennensis, Tharasius Episcopus Constantinopolitanus, &c.

7. Aliorum Elogia sumpta fuerunt ex institutione Ordinum Regularium ab ipsis facta; & in hac classe reponi debent Sancti Franciscus, Dominicus, Ignatius, Cajetanus, Joannes Gualbertus, Petrus Nolascus, Philippus Nerius, Joannes de Deo.

8. Aliorum Elogia formata sunt ex gratiis quæ a Deo ipsorum intercessione factæ sunt & fiunt; & in hac classe reponi debent Sancti Rochus, & Isidorus Martyr. Quod vero attinet ad Martyres Elogium ex ipso martyrio, & ex cruciatibus fortiter telleratis conficitur, uti passim ex dicto Martyrologio colligi potest.

9. In eodem Romano Martyrologio annuntiatur festum Conversionis aliquorum Sanctorum, hoc est Pauli Apostoli, & Augustini Episcopi Hipponensis; annuntiatur etiam festum Ordinationis nonnullorum Sanctorum, ex. gr. S. Basilii in Episcopum Cæsareæ, S. Gregorii Magni in summum Pontificem, S. Ambrosii in Episcopum Mediolanensem, S. Zenonis in Episcopum Veronensem; annuntiatur festum Inventionis Corporis nonnullorum Sanctorum, puta Abibonis, Celsi, & Nazarii, Diodori Presbyteri, Stephani Protomartyris, Rosaliæ Virginis Panormitanæ, Capitis S. Joannis Baptistæ; necnon festum Translationis Corporum nonnullorum Sanctorum, ex. gr. Joannis Chrysostomi, Marci Evangelistæ, Julianæ Virginis & Martyris, Augustini Episcopi Hipponensis, Herculani Episcopi Perusini, Monicæ Viduæ, Stephani Protomartyris, Lucæ Evangelistæ, Andreæ Apostoli, Matthæi Apostoli, Hieronymi Presbyteri, Nicolai Episcopi Myrensis, Timothei Episcopi Ephesini, Dominici Confessoris Ordinis Prædicatorum Fundatoris, Francisci de Assisio, Mariæ Jacobi, Gregorii Nazianzeni, Thomæ Apostoli, Martini Episcopi Turonensis, Marinæ Virginis & Martyris Alexandrinæ, Frigdiani Episcopi Lucensis, Ignatii Episcopi & Martyris: nec omitti potest, mentionem fieri in Martyrologio Romano *ad diem* 7. *Octobris* celeberrimæ illius Victoriæ, quam anno 1571. Fidelium classis de Turcis reportavit ad Echinadas Insulas, captis hostium triremibus centum & octoginta, cæterisque disjectis.

10. Similia prorsus ea sunt, quæ habentur in Menologio Græcorum jussu Basilii Imperatoris edito, de quo supra actum est; *ad diem* quippe 22. *Januarii* mentio fit translationis Reliquiarum S. Martyris Anastasii Persæ; *ad diem* 27. *ejusdem mensis* translationis Reliquiarum S. Joannis Chrysostomi; *ad diem* 29. translationis Reliquiarum S. Ignatii Patriarchæ Antiocheni & Martyris; *ad diem* 7. *Junii* translationis Reliquiarum Sancti Theodoti Martyris; *ad diem* 2. *Augusti* translationis Reliquiarum S. Stephani Protomartyris: & in eodem Menologio mentio pariter fit nonnullorum aliorum mirabilium eventuum, quibus vel Hæresis aliqua finem habuit, vel peccatores ad pœnitentiam conversi sunt; *die* etenim 25. *Septembris* narratur, maximum terræmotum Theodosio Magno Imperatore contigisse, Hæresimque tunc Theopaschitarum blasphemantium, atque affirmantium, Divinitatem etiam in cruce passam fuisse, cessasse; & *ad diem* 26. *Octobris* refertur Constantinopolitanam civitatem magno & horrendo terræmotu concussam fuisse, extinctamque magnam mortalium multitudinem, corruentibus omnibus ædibus & ecclesiis, ideoque Supplicationem institutam pœnitentiæ ad sacram ædem Beatissimæ Virginis, & solemnem quotannis publicam factam precationem, ne in terræmotus flagellum civitas iterum incideret.

11. Denique in Martyrologio Romano fit indicatio Lunæ currentis, quæ Lunæ indicatio fuit approbata a Gregorio XIII. *super Calendarii reformatione & obligatione* §. 10. ubi testimonium dicit de antiquo Ecclesiæ more numerandi lunares dies in Martyrologio: idque fuisse inductum ex Decreto Concilii Niceni pro statuendo die Paschæ, testatur Cardinalis Baronius *in annal.*

ad

ad an. 325. *num.* 110. Decretum autem istud refertur a Milliet *in Mundo mathematico tom.* 3. *tract.* 18. *de Calend. proposit.* 12. *de regulis ad celebrationem Paschæ*; qui etiam *proposit.* 48. docet, cetera festa mobilia dignosci ex Paschæ notitia; numerationemque diei, & lunæ quantitatis ad hoc conferre, ut sacri ritus apte serventur in celebrandis Officiis, præcipue vero, cum celebrantur festa Sanctorum diebus Dominicis, ut advertit Andreas Saussy *in apparatu ad Martyrologium Gallitanum propos.* 23.

12. Pro materiæ complemento superest, ut alia memorentur sacræ Congregationis Decreta ad eamdem materiam pertinentia. Etenim, si non adeo recentia Ecclesiæ monumenta perquirantur, facile erit exempla reperire Indulgentiarum, quæ a summis Pontificibus concessæ sunt in honorem Servorum Dei, seu Beatorum, quorum nomina non erant, tunc saltem, in Martyrologio Romano descripta, & qui inter Sanctos nondum fuerant relati. In festo siquidem Quadraginta novem Martyrum Ordinis Prædicatorum a Tartaris Sandomiriæ trucidatorum Alexander Papa IV. Indulgentiam largitus est, uti referunt Chromerus *historiar. lib.* 9. Galesinius *in Martyrol. not. ad diem* 2. *Junii*, & Castellin. *de certit. glor. Sanctarum cap.* 2. *pag.* 151. Bonifacius IX. Indulgentiam concessit in honorem Beati Jacobi de Mevania Ordinis Prædicatorum. Julius II. id ipsum præstitit in festo translationis Beatæ Catharinæ Suecæ, uti legitur apud Bollandianos *tom.* 3. *Martii*, & præterea Indulgentiæ concessæ a Julio II. fuerunt confirmatæ a Leone X. Idem Leo Papa X. Indulgentiam concessit ecclesiæ Beati Vivaldi Tertii Ordinis Minorum Montajonis in Etruria Patroni, uti legitur apud Bollandianos *to.* 1. *Maji*. Consimilia exempla passim referuntur apud Castellinum *in cit. opere*, Indulgentiarum videlicet concessarum in honorem Beati, nunc S. Francisci Xaverii a Gregorio XV. in honorem Beati Ægidii Visen. diœcesis a Clemente VIII. tum ab eodem Gregorio XV. in honorem tunc Beatæ, nunc Sanctæ Franciscæ Romanæ, necnon ab ipso Clemente VIII. in honorem tunc Beati, nunc Sancti Philippi Nerii, uti videri potest *pag.* 229. *& pag.* 483. *& seqq.* ut interea prætereantur exempla Indulgentiarum a Paulo V. & a Gregorio XIII. concessarum visitantibus ecclesiam Patrum S. Francisci oppidi Fondasi in festo S. Rochi, & visitantibus sacellum in oppido Vimaranen. in festo Beati Gualteri socii S. Francisci, uti legitur apud Gonzagam 2. *par. histor. Minor. in Conventu Brixiæ*, & 3. *part. earumd. histor. in Conventu Vimaranen.* non omissis tamen exemplis eorumdem Gregorii XIII. qui Indulgentiam elargitus est visitantibus ecclesias Beati Bartholi a S. Geminiano, teste Theodoro Ferronio *in vita ejusdem Beati*, & Pauli Papæ V. qui consimilem dedit Indulgentiam visitantibus Capellam Beati Conradi Eremitæ in Cathedrali Placentiæ, ut habetur apud Bollandianos *tom.* 3. *Februarii*, & demum summi ipsius Pontificis Pauli Papæ V. qui die 18. Junii 1614. & Urbani Papæ VIII. qui die 23. Decembris 1625. largiti sunt Indulgentias in honorem B. Serapionis Ordinis B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum. At juxta recentiorem Ecclesiæ disciplinam non fit concessio Indulgentiarum, nisi in honorem Sanctorum descriptorum in Martyrologio Romano, prout scilicet fert Decretum Congregationis sacrorum rituum editum die 16. Junii 1674. *Cum in Congregatione Indulgentiarum, sacrarumque Reliquiarum propositum fuerit dubium, num expediat permittere sacra numismata cum Beatorum Imaginibus, sive aliorum Sanctorum in Romano Martyrologio minime descriptorum, quibus Indulgentiæ applicari possint, cumque eadem sacra Congregatio censuerit, de hac re consulendam esse sacrorum rituum Congregationem, idcirco, proposito dubio in eadem, Eminentissimi Patres eidem sacræ Congregationi præpositi censuerunt, Indulgentias non esse concedendas in posterum, nisi Sanctis descriptis in Martyrologio & canonizatis: hac die* 16. *Junii* 1674. Hoc tamen Decreto non comprehenduntur solemnia ipsa Beatificationis; nam non solum visitantibus Vaticanam basilicam die qua fit solemnis Beatificatio, conceditur a summo Pontifice Indulgentia plenaria, sed etiam eadem Indulgentia conceditur visitantibus ceteras ecclesias, in quibus post expleta solemnia in Vaticana basilica celebrantur prima Beatificationis solemnia. Quocirca in Beatificatione tunc Servi Dei Joannis Francisci Regis Clemens XI. Indulgentiam plenariam elargitus est Christifidelibus vere pœnitentibus & peccata confessis & sacra Communione refectis, qui die præscripta visitassent ecclesias Societatis Jesu, in quibus celebrabantur solemnia Beatificationis dicti Servi Dei, & in illis orassent pro Christianorum Principum concordia, Hæresum exstirpatione, & exaltatione sanctæ matris Ecclesiæ; uti desumitur nedum ex Indulgentia ipsa publicata nomine Sanctitatis suæ a Cardinali Nicolao Caracciolo Provicario Urbis die 22. Junii 1716. sed etiam ex litteris Apostolicis ab eodem Pontifice datis die 16. Junii ejusdem anni, in quibus sic legitur: *Et sicut pro parte dilecti Filii Postulatoris Causæ Beatificationis prædicti Servi Dei Nobis subinde expositum fuit, solemnia Beatificationis hujusmodi in basilica prædicta jam celebrata fuerint, illaque in aliis ecclesiis præfatis propediem, benedicente Domino, celebranda sint; ipse vero Postulator, Christifidelium pietatem ea occasione spiritualium gratiarum, quarum dispensationem Nobis commisit Deus, elargitione incitari, plurimum desideret; Nos ad augendam Fidelium religionem, & animarum salutem cælestibus Ecclesiæ thesauris pia caritate intenti, ac supplicationibus dicti Postulatoris nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus & confessis & sacra Communione refectis, qui aliquam ex ecclesiis supradictis die, qua solemnia Beatificationis memorati Servi Dei Joannis Francisci juxta præscriptum litterarum nostrarum prædictarum ibidem respective celebrabuntur, devote visitaverint, & ibi pro Christianorum Principum concordia, Hæresum exstirpatione, ac sanctæ matris Ecclesiæ exaltatione pias apud Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam & remissionem misericorditer in Domino concedimus; præsentibus pro unica quoad singulas prædictas ecclesias valituris.*

13. Alia etiam reperiuntur sacræ Congregationis decreta, quibus prohibetur recitatio Officii & Missæ in honorem Sanctorum ratione corporis, vel insignis Reliquiæ, nisi corpus aut insignis Reliquia sit alicujus Sancti, cujus nomen descriptum sit in Martyrologio Romano & nisi constet de corporis, aut insignis Reliquiæ identitate. Sed de horum decretorum intelligentia infra tractabimus, quando agetur de cultu Sanctorum, quorum corpora extrahuntur ab Urbis Cœmeteriis, & quibus, utpote nomine carentibus, nomen imponitur, quique idcirco *Sancti* appellantur *Baptizati*.

14. Ad hæc disputatum est, & adhuc disputatur, an descriptio in Martyrologio Romano cultum Ecclesiasticum significet. Fatinellus Cameræ Apostolicæ Clericus in suo novissimo Responso 112. *num.* 7. *& seq.* dixit, eam descriptionem non ad cultum, sed ad gestorum memoriam pertinere, cum Gregorius XIII. in suis litteris Apostolicis *Martyrologio Romano præfixis* dixerit, se curasse, ut Romanum Martyrologium ad fidem historiæ, quæ rerum gestarum, personarum, locorum, temporum veritate continetur, ederetur. Contra Prosper Bottinius Fidei Promotor in quadam sua dissertatione sæpe typis edita probare conatus est, descriptionem in Martyrologio Romano cultum Ecclesiasticum significare; tum quia ex citatis litteris Gregorii XIII. clare desumitur, Martyrologium in Choro legi ad Dei gloriam, ad laudem Sanctorum Ipsorum, quorum memoria celebratur, & ad fructum eorum, qui legunt aut audiunt; tum quia ejus lectio fit ad *Primam* post Orationem, *Domine Deus omnipotens*, & immediate ab Hebdomadario dicitur: *Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus*. Quod sane fit non sine mysterio, sed in venerationem & cultum eorum, quorum nomina lecta sunt, sicut advertit Gavantus *in Rubricas Breviarii sect.* 5. *cap.* 21. *num.* 14. ubi: *Legitur autem Martyrologium post Orationem ad* Primam, *& in fine additur versus ad lectionem accommodatus*, Pretiosa in conspectu Domini &c. *in venerationem Sanctorum omnium*; tum etiam quia ita sentiunt communiori calculo Auctores. Scacchus enim *de not. & sign. sanctit. sect.* 11. *cap.* 4. *pag.* 853. *in fine* ait: *At imprimere nomen alicujus in Martyrologio respicit quamdam extensionem cultus; quem cuipiam præstare sine consensu Sedis Apostolicæ nec Episcopis conceditur*. Et præterea subjicit Granad. *de Fide tract.* 7. *disp.* 3. *sect.* 3. *Censeri debere Canonizatos ab universali Ecclesia & summo Pontifice omnes illos, qui in Martyrologio Romano continentur; etenim de illis, tamquam de veris Sanctis, fit mentio in universali Ecclesia.*

15. De hac re actum fuit in sacrorum rituum Congregatione, dum examinabatur instantia Postulatorum supplicantium pro descriptione nominis in Martyrologio Romano Beati Bernardi Ptolemæi, & tunc Beati nunc Sancti Turribii Mogrobesii Archiepiscopi Limani, & ea quidem occasione demandatum fuit Prospero Bottinio Fidei Promotori, ut suum sensum pro veritate scriptis exponeret. Mandatis itaque morem gessit, & in sua disser-

tatione

tatione (uti supra dictum est) existimavit, descriptionem in Martyrologio cultum significare. Cardinales autem sacris ritibus præpositi in varias abierunt opiniones, sicuti adnotatum est in regestis; propterea que non fuit controversia resoluta, produitque Decretum supra memoratum confirmatorium alius Decreti anni 1616. ut videlicet non describantur in Martyrologio Romano, nisi Sancti canonizati.

16. Porro, si meus, qualiscumque sit, sensus in hac disputatione exquireretur, dicerem primo, descriptionem nominis alicujus in Martyrologio Romano ad historiam gestorum pertinere: quorsum etenim tenderent tot diligentiæ, quæ præmittuntur ante nominis descriptionem, totque Martyrologii correctiones in superioribus indicatæ, si descriptio ad finem historiæ non esset referenda? Dicerem secundo, legendum utique esse in Choro Martyrologium Romanum, sed neque ex nominis descriptione, neque ex lectione in Choro, spectata utriusque rei natura, argumentum inferri ad publicum cultum auctoritate Ecclesiæ demandatum, aut permissum in universa Ecclesia: si etenim Beatorum nomina olim descripta fuerunt, & etiam nunc describuntur in Martyrologio Romano, sive loquamur de Beatificatis Beatificatione formali, sive de Beatificatis Beatificatione æquipollenti; rursus si Causæ nonnullorum Beatorum, quorum nomina descripta sunt in Martyrologio Romano, habuerunt, habent, aut habere possunt suum progressum ad ulteriora, hoc est ad Canonizationem; si denique in Canonizatione nihil aliud eis indulgetur, quam cultus publicus in universa Ecclesia, nemo est qui fateri non debeat, eos ex descriptione nominis in Martyrologio, & ejus lectione in Choro nequaquam cultum obtinuisse in universa Ecclesia: & profecto, aliter ratiocinando, sequeretur absurditas, quia sequeretur eos habuisse cultum publicum in universa Ecclesia ante Canonizationem, in qua cultus universalis illis indulgetur. Quatenus vero dicatur, cultum publicum & universalem præcipi in Canonizatione, Beatus autem, quorum nomina descripta sunt in Martyrologio, obtinere in universa Ecclesia cultum non præceptum, sed permissum, non deest valida responsio; tum quia obstant sacræ Congregationis decreta alibi relata, in quibus prohibetur extensio cultus Beatorum ultra locos & personas in Brevi Beatificationis expressas, tum quia in Beatis Beatificatione æquipollenti descriptio nominis in Martyrologio Romano aliquando præcedit declarationem casus excepti a decretis Urbani VIII. & idcirco ipsam æquipollentem Beatificationem: cumque in æquipollenti Beatificatione cultus permittatur non universæ Ecclesiæ, sed quibusdam locis & personis, si descriptio nominis in Martyrologio, & ejus lectio in Choro significaret cultum publicum, licet tantummodo permissum, per universam Ecclesiam, subsequens Beatificatio æquipollens in Beatis, quorum nomina antea scripta sunt in Martyrologio Romano, cultum non augeret, sed minueret. Dicerem denique tertio, annunciari in Martyrologio nomina, & clariores res gestas eorum, qui in eo descripti sunt, ut excitentur Fideles ad imitationem, & etiam ad cultum; sed intacta semper permanente Ecclesiastica disciplina, ita ut, si res sit de jam Canonizatis, cultus, ad quem excitantur Fideles, sit præceptivus, universalis & publicus; si vero agatur de Beatificatis, sit quidem publicus, sed tantum permissus personis & locis Indulto Beatificationis comprehensis, sit autem permissus, sed privatus, quoad alios, qui Indulto comprehensi non sunt.

17. Ultimo monendi sunt lectores, plura superius allata fuisse exempla Sanctorum & Beatorum, quorum nomina ex decretis sacræ Congregationis concessum est, ut in Martyrologio Romano describantur, quæ tamen usque adhuc descripta non sunt, quia nova editio Martyrologii post demandatam ipsam descriptionem facta non est. Oporteret itaque, ut Typographus Cameralis a Secretario sacrorum rituum Congregationis nomina, & Elogia exquireret eorum, quibus post ultimam editionem Martyrologii indulta est descriptio, ut nova scilicet haberetur & exactior ejusdem Romani Martyrologii editio. At, cum opus hoc nostrum tertio typis recuderetur, vota nostra completa sunt in nupera Martyrologii editione; uti *part. 2. cap. XVII. num. 12. hujus libri* lectores monuimus.

18. Juxta Catechismum Romanum *cap. 2. de Baptismo*, quando nomen imponitur baptizato, ab aliquo sumendum est, qui propter excellentem animi pietatem & religionem in Sanctorum numerum relatus sit, ut quivis nominis similitudine excitetur ad imitationem sanctitatis & virtutis. Pluribus hoc argumentum prosequitur, congesta undique eruditione, Aloysius Maria Lucinus olim sancti Officii Commissarius *in examine & defensione Decreti editi a claræ memoriæ Cardinali Carolo Thoma de Tournon cap. 4.* Porro in eo Decreto præscriptum fuerat, ut juxta laudabilem Ecclesiæ consuetudinem semper imponatur baptizando a baptizante nomen alicujus Sancti in Martyrologio Romano descripti, interdictis omnino nominibus Idolorum, vel falsæ religionis Pœnitentium, quibus Gentiles utebantur, & *Neophyti* appellari consueverant, antequam per Baptismum essent Divinæ Gratiæ renati. Assumpto autem examine partis hujus Decreti de mandato Clementis Papæ XII. in Congregatione Cardinalium Generalium Inquisitorum, die 21. Januarii 1733. responsum fuit, *moderandam esse Decretum, deleto verbo*, præcipimus, *cum clausula*, curent, quantum fieri potest: *firma remanente interdictione quoad nomina Idolorum, & falsæ religionis Pœnitentium:* & Responsum fuit a Sanctissimo confirmatum per litteras Apostolicas in forma Brevis die 24. Augusti 1734.

19. Si Synodo Nicænæ tribuendi sint canones omnes, quos Franciscus Turrianus ex Arabico in Latinum transtulit, clara est dispositio canonis *cap. 30.* (*apud Labbeum to. 2. Concil. pag. mihi 299.*) *Fideles nomina Gentilium filiis suis ne imponant, sed potius omnis natio Christianorum suis nominibus utatur, at Gentiles suis utantur, imponantque nomina Christianorum secundum Scripturam in Baptismo*, nomina videlicet eorum, quorum laudes in Scriptura recensentur. At, omissis dubiis, antiquitatem piæ consuetudinis imponendi pueris nomina Sanctorum, ut eorum frequens memoria ipsos excitet ad virtutem, & ut eorum auxilium super ipsos invocetur, ex SS. Ambrosio & Joanne Chrysostomo discimus. Ambrosius quippe *in exhortatione Virginitatis (lib. 1. cap. 3. num. 15. col. 281. oper. tom. 2.)* sic inducit Julianam filium suum alloquentem: *Considera, quis te, ut nascereris, juverit. Filius es votorum magis, quam dolorum meorum. Considera cui te muneri pater tali nomine designaverit, qui vocavit Laurentium. Ibi vota deposuimus, unde nomen adsumpsimus. Vota effectus secutus est. Redde Martyri quod debes Martyri. Ille te nobis impetravit, tu restitue quod de te hujusmodi nobis appellatione promisimus.* Et S. Joannes Chrysostomus *tom. 2. pag. 519. homil. in S. Meletium* scribit, Antiochenos ob reverentiam erga S. Meletium filios suos Meletii nomine nuncupasse, sperantes, se ea ratione posse Sancti patrocinium obtinere: *Nam cum eum a principio in civitatem ingressum excepissetis, unusquisque filium suum ejus nomine appellabat, per appellationem existimans unusquisque in domum suam Sanctum introducere; missisque patribus, avis, & proavis, matres Beati Meletii nomen imponebant liberis quos pepererant. Naturam enim vincebat amor pietatis, & deinceps qui nascebantur, non naturali solum benevolentia, sed etiam affectu erga illam appellationem erant cari parentibus, Ipsum enim nomen & ornamentum cognationis, & adium tutelam, & ita vocatis salutem, & amoris solatium esse existimabant.* Demum multæ occurrunt in vitris pictis, quæ extrahuntur ex Cœmeteriis Urbis, Imagines Apostolorum nominibus inscriptæ; nec tamen omnes referre Apostolos ipsos, non paucas autem repræsentare Martyres quosdam, qui laudabili exemplo Apostolorum nomina in Baptismo susceperunt, accurate adnotavit Senator Buonarruoti *de vitris figur. 3. tabul. 14. & figur. 3. tabul. 19.*

20. Tam in hoc, quam in duobus antecedentibus capitibus actum est de Martyrologio Romano, & de Martyrologiis Ecclesiæ Occidentalis. Nunc aliqua addenda sunt de Menologio Græcorum. Nonnulli confundunt Menæa cum Menologiis. At Menæa continent singulis diebus Officia unius vel plurium Sanctorum, quorum solemnitas eo die celebratur; Menologia vero continent Sanctorum vitas quolibet die per totum annum summatim expositas, vel, quorum vitæ non habentur, commemorationem. Menologia autem hæc respondent Martyrologiis Latinorum, uti observat Leo Allatius *de libris Ecclesiæ Græcæ num. 11.* & post eum & alios plurimos scripsit Joannes Franciscus Buddæus *in isagoge historico-theologica tom. 2. pag. 804.* Refert Cardinalis Baronius *ad an. 886.* a Basilio Macedone Imperatore auctum fuisse Menologium Græcorum, & Imaginibus Sanctorum exornatum. Allatius negat, Menologium tribuendum esse Basilio Macedoni; sed ex versibus jambis, qui codicis initio inscribuntur, adscribendum ostendit alteri Basilio Imperatori juniori, qui sæculo integro Basilio Macedone posterior fuit, & circa annum 977. imperium tenuit cum Constantino Porphyrogenito. Cardinalis Baro-

Baronius refert, Constantinopoli Menologium ad Ludovicum Sfortiam fatis munifice allatum, & deinde ad manus devenisse Cardinalis Pauli Sfondrati: hic dono dedit summo Pontifici Paulo V. qui illud in bibliothecam Vaticanam intulit. Codex vetustate fatiscebat: sed Clemens Papa XI. eum in pristinum statum restituit, & pictas Imagines ære incidi curavit, quas cum absolvere nequivisset morte præventus, ejus Successores Innocentius XIII. & Benedictus Papa XIII. inchoatum opus perfici jusserunt. Codex unam tantum partem Menologii continebat, sex videlicet menses; doctique viri jacturam alterius partis ceteros menses continentis deplorabant, Sed prædictus Clemens XI. vix annum ætatis suæ decimum septimum egressus, cum inter antiquos codices monasterii Cryptæ Ferratæ deficientem Menologii partem invenisset, eam manu sua græce descripsit, & accuratissima interpretatione Latinam fecit, quam deinde Socii Bollandiani typis ediderunt. Utramque tandem Menologii partem, tum illam, quæ antiquo codice Vaticano continetur variis Sanctorum Imaginibus ornata, tum alteram sumptam n codicibus Cryptæ Ferratæ Hannibal Cardinalis Albanus, Clementis XI. ex fratre nepos, græce & latine typis Urbini an. 1727. cum magno Litteratorum plausu edi curavit.

CAPUT VIGESIMUM.

De Nominum Sanctorum additione in Litaniis.

1. LITANIÆ nomen multipliciter sumitur: aliquando enim *Processionem* significat; & hac significatione Anastasius, seu quivis alius Auctor ait (*in vita Sergii Papæ pag.* 154.): *Constituit, ut diebus Annuntiationis, Domini Nativitatis, & Dormitionis Sanctæ Dei Genitricis &c. litania exeat a Sancto Hadriano, & ad Sanctam Mariam populus occurrat*. Aliquando significat quodcumque genus precum; & hoc sensu Arcadius Imperator *in L. 30. tit. 5. de Hæreticis lib. 16. in Codic. Theodosiano* ait: *Interdicatur his omnibus* (nempe Hæreticis) *ad litaniam faciendam intra civitatem noctu, vel interdiu profanis coire conventibus*. Mens quippe Imperatoris, ut ibi Gothofredus explicat, non fuit arcendi Hæreticos a certis quibusdam precibus, sed eis interdicendi omnes preces generatim intra civitatem, & præcidendi omnem occasionem coeundi noctu, vel interdiu. Aliquando demum Litania significat quamdam seriem Sanctorum, qui in quibusdem precibus coluntur & invocantur. De litaniis ita loquitur S. Isidorus *lib. 6. Origin. cap. 19. Litaniæ a Græco nomine appellantur, quæ latine dicuntur* Rogationes. *Inter litanias vero, & exomologesin hoc differt, quod exomologeses pro sola confessione peccatorum aguntur, litaniæ vero dicuntur propter rogandum Dominum, & impetrandum in aliqua misericordiam ejus*.

2. Si litania sumatur pro *Processione*, fortasse ejus Auctor proferri posset ex antiquitate; sed, si litania sumatur pro precatione, in qua Sancti per seriem exorantur, difficile profecto erit Auctorem proferre. Quapropter litania hoc sensu accepta Apostolicis viris erit adscribenda, uti animadvertit Cardinalis Bona *Divinæ Psalmodiæ cap. 14. §. 4.* Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus *tom. 2. controv. lib. 1. de Sanctor. beat. cap. 19.* affert Concilia celebrata ante annos fere mille, in quibus mentio fit litaniarum, & contendit, in eis non vocari litanias solum *Kyrie eleison*, & *Christe eleison*, sed ipsas invocationes Dei, & Sanctorum. Rursus in Antiphonario S. Gregorii Papæ in lucem edito a Ven. Dei Servo Cardinali Thomasio ad Sabbatum sanctum in vigiliis Paschæ, uti videre est *pag. 92. & seq.* exhibentur litaniæ, in quibus Sancti invocantur, & per seriem exorantur, uti etiam hodie fit. Præterquamquod qui plura scire cupit de antiquitate litaniarum, & de varia circa eas Ecclesiæ disciplina, legere poterit librum Patris Sailli, qui inscribitur *Thesaurus Litaniarum*. Quædam autem extant litaniæ, in quibus nonnulli Sancti invocantur, qui in litaniis, quibus hodie utitur Ecclesia, non invocantur. In Concilio quippe Cloveshoviensi habito an. 747. decretum est, ut S. Augustini Episcopi Cantuariensis nomen in litaniæ cantatione post S. Gregorii invocationem semper invocaretur, ut habetur apud Bollandianos *tom. 6. Maji pag.* 374. & has vetustissimas Angliæ litanias producit Mabillonius *tom. 2. veter. analect.* atque, ante finem sæculi VII. fuisse usitatas, probat ex defectu in eis Sanctorum eo sæculo posteriorum. Utque cetera prætereantur, in bulla 10. Leonis Papæ X. (*in collect. & compilat. privileg. Apostol. Emmanuelis Roderici*) indulgetur Fratribus Minoribus, ut in litaniis recitare possint nomina Danielis, Angeli, Samuelis, Domni, Leonis, Nicolai, & Hugolini Fratrum Minorum, qui pro Fide Christiana a Saracenis fuerant interfecti. Et, quod antiquitus ex consuetudine receptum esset, aliquos Sanctos in litaniis invocari, qui hodie non invocantur, plane dignoscitur ex facto Hugonis Monachi, qui, eraso n litaniis nomine S. Sigiberti Regis Austrasiæ, ad ejus tumulum accedens immobilis factus est, nec motum recuperavit, nisi postquam sanctum nomen, quod deleverat, propria manu in litaniis rescripsit, ut ex Sigeberto referunt Bollandiani *tom. 1. Febr. pag.* 237. & Molanus *in natalibus S. Belgii ad diem 1. Febr.* Id etiam dignoscitur ex antiquis Missalibus, altero anni 1540. altero anni 1567. Lucæ typis impressis, in quibus editæ sunt litaniæ; ubi inter ceteros Sanctos, qui invocabantur a Clero Lucensi, inter Confessores invocantur Sancti Frigdianus & Theodorus inter Monachos & Eremitas Sancti Ricardus & Davinus, inter Martyres Sancti Regulus, Paulinus, & Pantaleon, teste Ascanio Arnolfino *in hist. diss. de inventione corporis S. Pantaleonis Lucæ typis impressa anno* 1718. Insuper, si antiquas litanias attente inspicere velimus, nonnullæ etiam invenientur, in quibus non invocantur aliqui Sancti, qui modo in nostris invocantur, quamvis agatur de Sanctis non post eas canonizatis, sed qui erant eis longe anteriores. Etenim apud Hugonem Menardum *ad lib. Sacramentor. S. Gregorii* extat formula veteris litaniæ ex codice manuscripto bibliothecæ Corbejensis octingentis ab hinc annis exarato, in qua nec Michael, nec Gabriel, nec Raphael, nec Archangeli, nec Patriarchæ, nec Prophetæ invocantur, uti videri potest *pag.* 156. licet in alia formula litaniarum edita n Martene *tom. 4. de antiq. Ecclef. discipl. in Divinis recitandis Officiis* iidem invocentur, aliique pariter plures Sancti invocentur, qui in nostris litaniis non invocantur. Omitto exempla eorum, qui devotionis æstu privata auctoritate aliquando alicujus Beati nomen in litaniis invocarunt; cujusmodi fuit Ven. Servus Dei Nicolaus Factor, qui in litaniis Beatum Ludovicum Bertrandum licet tunc adhuc canonizatus non esset, invocare consuevit, quemadmodum referunt Rotæ Auditores in relatione Causæ S. Ludovici Bertrandi, *tit. de fama sanctitatis*, ubi hæc habent: *Venerabilis Nicolaus Factor, Frater Minorum de Observantia, Vir sanctitate præclarus, & cujus hodie vita discutitur, dum litaniarum preces recitabat, in Sanctorum catalogo Beatum Ludovicum reponebat dicens: Sancte Ludovice Bertrande, ora pro nobis*.

3. Hæc quoad antiquas litanias, & quoad antiquam earum disciplinam. Nunc autem transitum faciendo ad recentiorem disciplinam, Sanctus Pius V. in suis Apostolicis litteris Romano Breviario præfixis quamcumque mutationem & additionem prohibuit, uti supra visum est. Quocirca, utcumque sit de jure antiquo, vetitum hodie dicendum est Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis alicujus Sancti nomen addere litaniis in dicto Breviario Romano impressis. Celebre est etiam Decretum summi Pontificis Clem. VIII. editum in Congregatione sanctæ Romanæ & universalis Inquisitionis, & typis impressum *tom. 2. Bullarii Romani* aut juxta variam Bullarii editionem *tom. 3.* quod Decretum est hujusmodi: *Sanctissimus Dominus noster Clemens Papa VIII. quoniam multi hoc tempore, privati etiam homines, prætextu alendæ devotionis, novas quotidie litanias evulgant, ut jam prope innumerabiles formæ litaniarum circumferantur, & in nonnullis ineptæ sententiæ, in aliis, quod gravius est, periculosæ & errorem sapientes inveniantur, pro sollicitudine sua Pastorali providere volens, ut animarum devotio, Deique ac Sanctorum invocatio sine ullius detrimenti spiritualis periculo foveatur, præcipit & mandat, ut retentis antiquissimis & communibus litaniis, quæ in Breviariis, Missalibus, Pontificalibus, ac Ritualibus continentur, necnon litaniis de Beata Virgine, quæ in sacra æde Lauretana decantari solent, quicumque alias litanias edere, vel jam editis in Ecclesiis, sive Oratoriis, sive Processionibus uti voluerint, eas ad Congregationem sacrorum rituum recognoscendas, & si opus fuerit, corrigendas mittere teneantur, neque sine licen-*

licentia & approbatione dictæ Congregationis vel in publicum edere aut publice recitare præsumant, sub pœnis, ultra peccatum, arbitrio Ordinarii & Inquisitionis severe infligendis.

4. Meminerunt hujus decreti Gavantus *in thesaur. sacr. rit. verb. Litaniæ*, Thiers in suo tractatu *de superstitione tom. 2. cap. 9.* Macrus *in notitia vocabul. Ecclesiast. verb. Litania, in fine*, Seacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 10. cap. 3. pag. 783.* idque renovatum fuit die 2. Septembris 1727. sicuti ex novo Decreto relato a Baruffaldo *in comment. ad Rituale Romanum pag. 330. Venetæ editionis anni 1731.* Sed licet ad horum Decretorum præscripta sacrorum rituum Congregatio annuere possit petitioni additionis nominis alicujus Sancti in litaniis sive pro Ecclesia universali, sive pro aliqua particulari Ecclesia, Diœcesi, aut Ordine Regulari; ab hujusmodi nihilominus conceffionibus ipsa ut plurimum abstinuit, ut colligitur ex Decreto edito die 20. Junii 1654. quod ita se habet: *Instante Fratre Bartholomæo de Camerino Ordinis Capuccinorum occasione visitationis provinciarum Regni Neapolis pro declaratione primo, an in litaniis, quæ dicuntur in ecclesiis Capuccinorum, ut asseritur, ex forma Constitutionis post matutinum & post Nonam, liceat addere nomina Sanctorum ultra expressa in litaniis, quæ habentur in Breviario Romano, ex eo quod sint Sancti ejusdem Ordinis, vel Patroni Provinciarum, vel etiam ex devotione; secundo, an in versiculo consueto de Beata Virgine* Benedicta tu in mulieribus, *cum Responsorio*, Et Benedictus fructus ventris tui, *liceat addere*, Jesus, *& dicere*, Et Benedictus fructus ventris tui Jesus: *Sacra rituum Congregatio, in utroque casu non licere quidquam addere censuit: die 20. Junii 1654.* Consimile est aliud Decretum ejusdem sacræ Congregationis editum occasione petitionis Canonicorum Cathedralis Regiensis, qui instabant pro facultate addendi in litaniis tempore pestis nomina Sanctorum Titularium, & Patronorum civitatis; rejecta etenim fuit eorumdem instantia, uti referunt Macrus *loc. cit.* & Gavantus *cit. oper. sect. 9. cap. 4. num. 10.* Præterquam quod in Decretis generalibus circa Rubricas editis die 20. Martii 1706. cum tertio loco disputandum propositum fuisset dubium hoc, *An Regulares absque speciali privilegio, sed sola communicatione privilegiorum aliarum Religionum possint addere nomen Sancti Fundatoris in litaniis, &* Confiteor; *itemque recitare Officia & Missas concessas aliis Religionibus*: Responsum fuit, *Negative*. Etsi refert Franciscus Amatus Pouget *Instit. Cathol. tom. 2. pag. 932.* in nonnullis regionibus etiam hodie invocari in litaniis singulos Regnorum, Provinciarum & Locorum Sanctos Patronos, necnon præcipue alios Sanctos, qui sunt in singulis locis celebriores. Supra dictum est, auctoritate Congregationis sacrorum rituum posse nomina Sanctorum addi in litaniis sive pro Ecclesia universali, sive pro aliqua particulari Ecclesia, sed eamdem ut plurimum a similibus conceffionibus abstinuisse. Post autem primam hujus Operis nostri editionem, cum Religiosi B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum ostendissent, ab antiquo tempore consuevisse in litaniis majoribus, quæ ab ipsis recitantur, nomen addi S. Petri Nolasci ejus Ordinis Fundatoris; & ad avertendum quemcumque scrupulum sacræ Congregationi preces supra hac re exhibuissent, ipsa annuit petitis die 1. Decembris 1742. ut ex hoc Decreto apparet: *Humillime sacrorum rituum Congregationi supplicante P. M. Valentino Moran Procuratore Generali Ordinis Beatæ Mariæ Virginis de Mercede Redemptionis Captivorum quatenus benigne concedere dignaretur, ut in posterum in litaniis majoribus, quæ a Religiosis ejusdem Ordinis recitantur, addi possit nomen Sancti Petri Nolasci eorum Fundatoris, sacra eadem Congregatio ad relationem Eminentissimi & Reverendissimi Domini Cardinalis de Gentilibus oratoris instantiæ juxta petita benigne annuit.* Nosque ipsi post nostram ad Pontificatum assumptionem, similem facultatem concessimus Ordini Carmelitarum Excalceatorum invocandi nomen S. Joannis de Cruce Reformatoris Ordinis Carmelitarum in litaniis, quæ a dicti Ordinis Religiosis recitantur, uti ex hoc decreto colligitur: *Sanctissimus Dominus noster BENEDICTUS XIV. ad humillimas preces Patrum Procuratorum Generalium, benigne indulsit, ut in litaniis, quæ recitantur a Religiosis Ordinis Carmelitarum Excalceatorum, addi possit nomen Sancti Joannis a Cruce, assignando invocationi ejusdem Sancti ultimum locum inter Confessores, & ita in Breviario ejusdem Ordinis imprimi mandavit die 11. Septembris 1741.*

5. Clemens Papa XI. proprium Officium composuit

Lambertini de Canoniz. Lib. IV.

in honorem S. Joseph in Ecclesia universali recitandum. Ea occasione excitati nonnulli pii viri enixe postularunt, ut Sedis Apostolicæ auctoritate fas esset nomen S. Joseph in litaniis invocare. Sacrorum autem rituum Congregatio mihi tunc Fidei Promotori demandavit, ut sensum meum de ea petitione pro veritate exponerem. Itaque, ut ex officio parerem, dissertationem exaravi, & typis edidi: propositaque instantia an. 1714. nihil decretum est, præcipue quia tunc Principum, Magnatum, cœtuumque Ecclesiasticorum supplicationes deerant, quæ videbantur omnino necessariæ, ut fieret nominis additio in litaniis; & quia nonnulli putarunt, exemplo S. Joseph petitiones exhiberi posse pro additione nominum aliorum Sanctorum in dictis litaniis. Post lapsum vero novem annorum supervenerunt supplicationes & preces magnorum Principum, & plurium Ecclesiasticorum, sed signanter Augustissimi Imperatoris, Magni Ducis Etruriæ, Electorum Palatini, & Coloniensis, & quadraginta *Generalium* & Procuratorum Generalium Ordinum Regularium; atque ideo, instante Patre Alexandro Salaroli Bononiensi Clerico Regulari & Causæ Postulatore, iterum proposita fuit instantia die 17. Aprilis 1725. iterumque expensa fuerunt momenta a me in dissertatione ponderata tum pro describendo nomine S. Joseph in litaniis, tum pro loco ejus nomini assignando in litaniis ipsis, supra quo pariter non modica vigebat controversia. Resolutio autem sacræ Congregationis fuit, ut nota suffragiorum a Secretario summo Pontifici exhiberetur, & eidem fieret relatio rationum hinc & illinc adductarum, præcipue vero supra loco, qui erat in litaniis assignandus nomine S. Joseph, super qua quidem re major disputatio versabatur. Summus Pontifex Innocentius XIII. substitit, & tempus ad deliberandum sibi necessarium esse reputavit: sed, eo mortuo, & ad summum Pontificatum avecto Benedicto XIII. resumpta fuit ab isto materia, visisque videndis, & consideratis considerandis, lectoque & perpenso supra memorato meo suffragio, die 19. Decembris 1726. typis imprimendas Romæ demandavit tum litanias Sanctorum, tum litanias breves pro commendatione animæ cum additione in utrisque nominis S. Joseph post nomen S. Joannis Baptistæ, ut ipse in citato suffragio insinuaveram; jussitque, ut sic in posterum litaniæ recitarentur ab omnibus Christifidelibus, & cum eadem additione imprimerentur in Missali, Breviario, Pontificali, ac Rituali Romanis.

6. Porro, ut habeatur notitia monumentorum, quibus innixus sum, ut pro veritate consultus, insinuarem, nomen S. Joseph esse describendum in litaniis, & quidem post nomen S. Joannis Baptistæ, non inopportunum esse existimavi, meum hic suffragium inserere, additamento nonnumquam facto intra parenthesis notas rerum accommodatarum, quarum ab eo tempore notitiam accepi.

„ 7. Pro justo atque integro propositi puncti examine necessarium esse videtur, nonnulla præmittere circa cultum S. Josephi in Ecclesia Occidentali, ut transitus deinde fieri possit ad descriptionem nominis ipsius in litaniis Ecclesiæ majoribus.

„ 8. Usuardus Monachus natione Gallus Alcuini discipulus jussu Caroli Magni principio seculi IX. Martyrologium scripsit satis accuratum & celebre, quo multæ Ecclesiæ usæ sunt. Aliud quoque extat Martyrologium Adonis, quod nonnulli tribuunt Adoni Viennensi, qui floruit sæculo IX. alii Adoni Trevirensi, qui floruit sæculo XI. Cumque nec in Martyrologio Usuardi, nec in Martyrologio Adonis ulla fiat mentio S. Josephi, signum evidentissimum hoc est, modica tunc temporis adfuisse in Ecclesia Occidentali vestigia cultus erga hunc Sanctum Christi Domini patrem putativum, uti animadvertit Hadrianus Baillet *in vitis Sanctorum, in vita S. Josephi.*

„ 9. Si autem hujusce rei causa exquiratur, eadem profecto non deest, & ad tria capita reducitur: post mortem etenim S. Josephus ad Limbum descendit; idem quoque ad vetus Testamentum pertinere creditus est & amplificatio cultus ejusdem timebatur, quod esset ansam suppeditatura Hæreticis asserentibus, eum non putativum, sed naturalem patrem fuisse nostri Redemptoris, uti desumitur ex S. Bernardino Senensi *in sermone de S. Josepho (art. 2. cap. 3. pag. 463. tom. 3.): Ecclesia non multum solemnitatem ejus ordinavit; primo, quia, ad Limbum descendit, & ad vetus pertinet Testamentum; secundo, propter vitandum scandalum Hæreticorum, unde nec nominant eum patrem, nisi cum determinatione, scilicet putativum.*

„ 10. At utcumque sit de supra recensitis Ecclesiæ

„ fæculis, quibus ex dictis caufis aut nullus, aut modicus erat cultus erga S. Jofephum, nullum certe ex capitibus a S. Bernardino Senenfi *loc. cit.* expofitis aptum effe potuit, aut poteft ad impediendam cultus extenfionem fæculis fubfequentibus, & tempore præfenti, ut deprehendi poteft ab examine uniufcujufque ex dictis capitibus.

„ 11. Et in eo quidem, quod attinet ad defcenfum ad Limbum, ille certe cultui obftare non poteft; primo, quia plurimorum Sanctorum mentio fit in Martyrologio Romano, quamvis ad Limbum defcenderint, fignanter autem SS. Malachiæ, Habacuc, Michææ, Agabi, Amos, Ezechielis, Jeremiæ, Job, Elifei, Aaron, Ofeæ, & Aggæi, Joelis, & Efdræ, Ifaiæ, Danielis, Samuelis, Jofuæ, Gedeonis, & Annæ Prophetiffæ, Zachariæ, Jonæ, Abrahæ, Abdiæ, Nahum, Sophoniæ, Ananiæ, Azariæ, Mifaelis, & Davidis.

„ 12. Secundo, quia folemni celebritate recolitur, non obftante defcenfu ad Limbum, memoria Præcurforis Domini S. Joannis Baptiftæ, necnon Martyrum Machabæorum, uti advertit S. Bernardus (*epift.* 98. *col.* 102. *oper. vol.* 1.): *Quæris itaque, quidnam vifum Patribus fuerit, ut folis ex omnibus antiquis Juftis fingulari quodam privilegio Machabæis annuam celebritatem pari cum noftris Martyribus veneratione decernerent in Ecclefia folemniter exhibendam; Si dixero dignos merito Martyrum gloria judicatos, quibus non impar fuit in martyrio virtus, eris forfitan folutum, cur ipfos, fed necdum plane, cur folos; cum & alios nonnullos ex Veteribus pari conftet zelo pietatis occubuiffe, non tamen pari & tripudio recoli meruiffe. Quod fi illis non immerito hujufcemodi negatur folemnis celebritas, quia nimirum quod præbuit virtus, præripuit tempus; cur non & eadem fuit in Machabæis confideratio? Siquidem & ipfi pro tempore non ad cæli mox gaudia, fed ad inferni tenebras defcenderunt, ut tunc quippe apparente Primogenito ex mortuis, qui aperiret credentibus regna cælorum, Agno videlicet de tribu Juda, qui aperit, & nemo claudit, ad cujus introitum cum omni auctoritate fupernis Poteftatibus diceretur: Tollite portas, Principes, veftras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Proinde, fi incongruum videtur cum gaudio recolere tranfitum, qui gaudii non fuit, caveatur & in iftis: aut, fi iftos ob fuæ virtutis meritum feftivo profequi favore places, cur non itidem deferetur & illis?*

„ 13. Tertio, qui in litaniis majoribus univerfalis Ecclefiæ invocantur omnes Sancti Patriarchæ, & Prophetæ, & in litaniis pro animæ commendatione invocantur Sancti Abel, & Abraham, uti ad rem bene profequuntur Caftellanus in tractatu *de Canoniz. Sanctor. qu.* 4. *num.* 88. Lezana *confult.* 3. *num.* 102. *& fegq.* Raynaudus *tom.* 15. *heteroclit. Spiritual. punct.* 5. *num.* 15. *pag.* 287. Guyet *de feft. propr. Sanctor. lib.* 1. *cap.* 5. *qu.* 8.

„ 14. Quod fpectat ad fecundum caput, quod Sanctus videlicet Jofeph pertineat ad vetus Teftamentum, ex hoc certe inferri non poteft cultus reftrictio; vel quia Sancti etiam veteris Teftamenti juxta fupradicta coluntur in Ecclefia, uti præter fupra cumulatos oftendit Serarius in tractatu *de litaniis part.* 2. *quæft.* 17. vel quia, proprie & abfolute loquendo, dici nequit, S. Jofephum ad vetus Teftamentum pertinere, ficuti docuit Suarez *in* 3. *par. D. Thomæ* (*tom.* 2. *difp.* 8. *fect.* 1. *art.* 2. *pag.* 79.): *Officium autem Jofeph non pertinet ad novum Teftamentum, neque proprie ad vetus, fed ad utriufque Auctorem, & lapidem angularem, qui fecit utraque unum.* Et fequitur fæpe memoratus Guyet *de feft. propr. Sanctor.* (*lib.* 1. *cap.* 5. *quæft.* 8. *pag.* 46.): *Idemque potiori jure affero de iis Sanctis, qui licet ante Chrifti Paffionem, atque adeo ante conditam Gratiæ legem e vivis exceffferint, pertinere tamen ad Evangelii ftatum ex eo vel maxime reputandi funt, quod ab ipfomet Evangelifta commendentur, aut certe quod Chriftum ipfum propinquitate, feu carnis affinitate proxime attingant, quales funt Zacharias & Elifabeth, Simeon Senex & Anna Prophetiffa, ut taceam Joachimum & Annam Virginis Deiparæ parentes fanctiffimos, Jofeph fponfum ejus caftiffimum, Joannem denique Chrifti ipfius Domini noftri Baptiftam & Præcurforem.* (Ex eadem ratione, quod Chriftum videlicet natum viderint, ad novum Teftamentum pertinere dicendi funt Magi, qui Bethleem ad Chriftum adorandum fe contulerunt, quorum nomina inaudita fuerunt ufque ad exitum fæculi duodecimi, teftibus Bollandianis *tom.* 1. *Maji pag. vii.* licet exinde ab aliis fuerint nuncupati Melchior, Gafpar, Balthafar; ab aliis Appellius, Amerus, Damafcus, ab aliis Magalath, Galgalath, Saracin; ab aliis Ator, Sator, Paratoras, & quorum corpora Mediolani inventa an. 745. Coloniam Agrippinam a Rinaldo Archiepifcopo tranflata funt an. 1164. uti legitur apud Sigonium *tom.* 2. *nov. edit. lib.* 12. *&* 13. *de Regno Italiæ pag.* 745. & *pag.* 771. ubi cultum obtinent Officii & Miffæ; quemadmodum etiam ad novum Teftamentum pertinere dicendi funt Paftores illi, quibus ab Angelo nuntiatum eft, Salvatorem effe natum, quique feftinantes invenerunt Mariam & Jofeph & Infantem pofitum in præfepio, & reverfi glorificarunt & laudarunt Deum, quique apud Græcos fpeciali cultu coluntur, juxta ea quæ habentur apud Jofephum Mariam Tramiti, in opere *de Paftoribus vocatis ab Angelo ad præfepe cap.* 8. §. 4. & quorum nomina a nonnullis, divinando potius, quam ratione, exprimuntur apud Cafaubonum *exercit.* 2. §. 10. & Theophilum Raynaudum *in diptychis Marianis tom.* 7. *pag.* 87.)

„ 15. Cumque ex propofitis capitibus folum fuperfit examen tertii, hoc eft occafionis, quæ ab eximio cultu S. Jofephi derivari poteft, eum exiftimandi non patrem putativum, fed naturalem Jefu Chrifti, hæc & fimilia bene congruebant temporibus, quibus myfteria Fidei non erant adeo perfpecta, fed profecto non congruunt fubfequentibus & poftremis noftris temporibus, quibus, Deo dante, Fides fatis eft corroborata; uti pie & docte explicant Bollandiani *in vita S. Jofephi ad diem* 19. *Martii* (*in commentario hiftorico* §. 2. *pag.* 6.): *Eadem caufa, qua potuit moviffe Deum, ut antequam Filium fuum mundo & Judæis manifeftaret, putatitium illius patrem Jofephum tolleret ex hac vita, videtur etiam inter plures alias poffe allegari, ob quam Divi Jofephi non æque ac Virginis Deiparæ cultus una cum Chriftiana Fide fuerit toto orbe propagatus per Apoftolos, vel faltem ab Apoftolorum Succefforibus, æque ac fanctorum Martyrum inftitutus. Nempe periculofum videbatur rudibus ad Fidei myfteria gentibus eum magnopere prædicare, cujus commendatio fequens Virginei Partus fidem poffet utcumque labefactare; & ad vetus Teftamentum pertinere videbatur Jofephus ante promulgatam legem Gratiæ mortuus, pro cujus defenfione occifi Martyres utilius proponebantur honorandi ad excitamentum Fidelium inter perfecutiones certantium, Fide tamen jam fatis corroborata, & Ecclefiaftici cultus honore etiam ad eos, qui citra fanguinem egregiis virtutum præluxere exemplis, laudabiliter traducto, vifum eft rationi congruum, ut non omnino prætermitteretur in Sacris, cujus tanta laus erat in Evangelio, quamvis ante Evangelium defuncti.*

„ 16. Cum in aperto pofitum fit, nihil hodie effe, quod obftet amplificationi cultus S. Jofephi, reliquum nunc eft, ut præcipuos amplificationis cultus pofterioribus temporibus in Ecclefia Occidentali Auctores recenfeamus, necnon eximias prædictæ amplificationis conceffiones a Romanis Pontificibus factas; ut hinc tandem defcendamus ad nominis defcriptionem in litaniis Ecclefiæ majoribus.

„ 17. Ducto itaque initio ab Auctoribus, qui cultum hunc propagarunt pofterioribus fæculis in Ecclefia Occidentali, communis eft Eruditorum fententia, Patres Carmelitas ab Oriente in Occidentem tranftuliffe laudabilem confuetudinem præftandi ampliffimum cultum S. Jofepho; hoc ipfum inftitutum fecutas effe Religiofas familias S. Dominici & S. Francifci; demum non modicam cultus acceffionem factam effe ex fingulari devotione, qua S. Terefia S. Jofephum eft profecuta, uti referunt Bollandiani *loc. cit.* §. 3. *num.* 14. Tillemont. *in memoriis fex primorum Ecclefiæ fæculorum, in vita S. Jofeph pag.* 83. Hadrianus Baillet *in vitis Sanctorum, in vita S. Jofephi*, & noviffime Jofeph Antonius Patrignanus e Societate Jefu, in fuo opere *de S. Jofepho lib.* 1. *cap.* 8. Inter eos autem, qui fcriptis maximopere laborarunt pro amplificatione cultus S. Jofephi, omitti nullo modo poffunt Joannes Gerfon Cancellarius Parifienfis, qui obiit an. 1429. & Ifidorus de Ifolanis Theologus Ordinis Prædicatorum *in Summa de donis S. Jofephi* Hadriano VI. fummo Pontifici dicata, quos alii deinceps fubfecuti funt, uti habetur apud Raynaudum *oper. tom.* 7. in opere, cui titulus, *Diptycha Mariana*, *num.* 21.

„ 18. Tranfitum faciendo ad Romanorum Pontificum conceffiones pro cultus amplificatione erga S. Jofephum, prima eft defumenda ex nominis ejus defcriptione

„ ne in Martyrologio Romano; & hæc facta dicitur ante annos 800. & amplius, teste Tillemont. *in vita S. Josephi*.

„ 19. Secunda, ex die festo de præcepto in ejus honorem *die* 19. *Martii* instituto. Dies hic festus per universalem Ecclesiam non erat tempore Joannis Gersonis; ideoque videmus, eumdem plures de hoc argumento conscripsisse epistolas, quas legi possunt in ejus *operibus tom.* 4. idque solide ponderat Thomassinus in tractatu *de festis lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 21. Ad Sixtum ergo IV. summum Pontificem indictio hujus festi refertur, ut in illius *Vita* testatur Platina his verbis: *Multa veteribus solemnitates adjunxit, ut Conceptionis & Oblationis Beatissimæ Virginis Deiparæ, Sanctorum Annæ, Josephi, & Francisci, quas in Ecclesia celebrari jussit*. Sed quia fortasse decretum illud executione caruit, vel celebrationem festi *de præcepto* non significavit, anno tandem 1621. prævio hujus sacræ Congregationis consilio, die 8. Maji Gregorius Papa XV. illius observantiam tamquam *de præcepto* imperavit, juxta ea quæ refert Joannes Baptista Thiers *de festorum dierum diminutione cap.* 36. *pag.* 389. Adde Guyet *de fest. propr. Sanctor.* (*lib.* 1. *cap.* 5. *qu.* 12. *pag.* 15.); *Cujus* (S. Josephi) *festum licet actis retro sæculis, omnibus prope Calendariis incognitum maneret, magno tamen hujus sæculi bono ac decore a Sixto IV. primum Calendario Romano insertum, & a Gregorio XV. anno 1621. publicæ etiam feriationis præcepto auctum ubique deinceps celeberrimum evasit*. Quod confirmavit summus Pontifex Urbanus VIII. *Constit.* 291. *Bullarii tom.* 5.

„ 20. Tertia, ex Officio proprio ad universam Ecclesiam extenso sub ritu duplici secundæ classis, & in quo nedum habentur hymni proprii, sed præteritis annis facta fuit additio lectionum primi Nocturni, Capitulorum, Antiphonarum, quæ ex novo potissimum Testamento desumpta sunt. In Breviariis editis tempore Sixti IV. Officium S. Josephi erat simplex, & temporibus Innocentii VIII. ad ritum duplicem elevatum est. Elevatio ad ritum duplicem secundæ classis, & hymnorum propriorum additio in Officio facta est auctoritate hujus sacræ Congregationis, & instante Ven. Dei Serva Sorore Clara Maria de Passione, quæ ex nobilissima Columnensium familia orta, post emissam professionem inter Moniales S. Teresiæ, suæ sanctæ Matris zelum imitata plurimum laboravit, ut nova fieret cultus accessio in honorem S. Josephi ex elevatione Officii ad ritum duplicem secundæ classis, & concessione hymnorum propriorum, uti legitur in ejus vita *lib.* 4. *art.* 8. & in opere supra citato Patrignani *lib.* 1. *cap.* 8. & lectiones primi Nocturni, & Capitula, Antiphonæ, & Responsoria ex novo potissimum Testamento deprompta mirabili, qua pollebat, sacrarum Litterarum peritia composita fuerunt a numquam perituræ memoriæ Clemente Papa XI. & ejus auctoritate die 3. Februarii 1714. reposita fuerunt in Officio per universam Ecclesiam jam antea extenso: ita ut adimpletum fuerit desiderium Caroli Guyeti viri docti, eruditi & pii, qui in suo celebri tractatu *de festis propriis lib.* 3. *cap.* 16. *quæst.* 5. *pag.* 328. ita scriptum reliquit: *Miratus sum sæpe sæpius, cum tam multa suppetant ex Evangelio, unde Officium proprium de Sancto Josepho Sponso Beatissimæ Virginis texi facile potuisset, cur non saltem Antiphonæ aliquæ, aliquave Responsoria deprompta fuerint, non hymni proprii inducti, æque ac de Sancta Magdalena, hocce præsertim tam pio tamque erudito sæculo, quo excitata est, quæ prius jacebat, erga hunc Sanctum commendataque plurimum devotio*.

„ 21. Quarta, ex particulari Officio Desponsationis B. Mariæ Virginis cum S. Josepho nonnullis Religionibus, & diœcesibus, atque provinciis ab hac sacra Congregatione concesso; pluribusque aliis prætermissis, quæ respiciunt approbationem electionis S. Josephi in Patronum Civitatum & Religionum, silentio præteriri non potest concessio Missæ propriæ in honorem S. Josephi pro bona morte impetranda, quæ, instante Serenissimo Magno Etruriæ Duce, composita fuit a Cardinali Thomasio in sacris ritibus peritissimo, & hujus sacræ Congregationis auctoritate inserta est inter Missas Votivas Missalis Romani.

„ 22. Ultima, ex descriptione nominis S. Josephi in litaniis: erat enim in antiquioribus Ecclesiæ universalis litaniis (erat etiam in antiquis litaniis Ecclesiæ Bononiensis, quas integras ad calcem Operis exhibebimus una cum notis earum antiquitatem respicientibus) „ modo est in litaniis Patrum Prædicatorum, uti colligitur ex Psalterio Chorali dicti Ordinis impresso Venetiis apud Juntas an. 1552. quod extat in bibliotheca Casanatensi, & ex Breviario ejusdem Ordinis sub Generali Romeo impresso Venetiis an. 1552. & confirmato per litteras Apostolicas in forma Brevis summi Pontificis Julii III. quod Breviarium est in archivo S. Mariæ supra Minervam; & demum ex Missali eorumdem Patrum Romæ edito, & confirmato litteris Apostolicis ab Innocentio XI. Hoc ipsum S. Josephi nomen est in litaniis Fratrum Discalceatorum B. Mariæ de Monte Carmelo, ut ex ejus Manuali impresso Matriti, & debitis approbationibus roborato desumitur, & S. Josephum quibusdam particularibus litaniis olim fuisse cultum, desumitur ex relatis apud Bollandianos *tom.* 3. *Martii pag.* 25. *num.* 107. ubi refertur, Virgines Ursulinas, quæ dictas litanias recitabant, præter & contra omnem spem sedem statuisse in provincia Lambesci. Notatu quoque dignum est, quod in benedictione aquæ, quæ fit in vigilia Epiphaniæ, nonnullæ recitantur litaniæ, in quibus reperitur nomen S. Josephi. In vigilia siquidem Epiphaniæ post Completorium, vel etiam lecta nona lectione in Matutino, Sacerdos indutus sacris vestibus cum Pluviali, & Diaconus & Subdiaconus sacris sui Ordinis vestibus induti, præcedentibus Acolythis cum cereis, & Cruce, & thuribulo, & aliis sequentibus Clericis, veniunt ad locum, ubi paratus est alveolus cum aqua, illamque statis ab Ecclesia cæremoniis benedicunt. Mos hic sacer est perantiquus, & originem habuit, ex quo in festo Epiphaniæ olim Baptismus maxime frequentabatur. Viget ille in Orientali Ecclesia (uti videri potest apud Jacobum Goar *in Euchologio*, sive *Rituali* Græcorum, *sub titulo Officii majoris aquæ benedictæ in sanctis Theophaniis*, id est Dei manifestationibus) „ ejusque meminit S. Joannes Chrysostomus (*tom.* 2. *oper. pag.* 369. *in homil. de Baptismo Christi*): *In hac solemnitate sub mediam noctem, cum omnes aquati fuerint, domum latices referunt, & recondunt, & per integrum annum conservant, utpote quod hodierna die sanctificatæ sint aquæ*. (Christus enim Dominus hac ipsa die baptizatus dicitur a S. Joanne,) *fitque miraculum evidens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura vitiatur, sed integro anno, atque adeo biennio, & triennio sæpe, quæ hodie fuit hausta, incorrupta & recens permanet, ac post tantum temporis cum iis, quæ nuper fuerint fontibus adductæ, certat*. Viget & idem mos sacer in Ecclesia Occidentali, ut pluribus ostendit eruditus Edmundus Martene in tractatu *de antiq. Eccles. discipl. in Divinis celebrandis Officiis tom.* 4. *cap.* 14. *n.* 2. & hodierna die Romæ quotannis fit in ecclesia Archiconfraternitatis Sigmatum S. Francisci (item in ecclesia, quam habent Græci in Urbe).

„ 23. Ideoque, si causæ in totum cessarunt, quæ extensioni cultus S. Josephi obstabant, si nostris hisce temporibus magna cultus accessio Romanorum Pontificum auctoritate in honorem S. Josephi facta est, si ejus nomen jam est descriptum in nonnullis litaniis, quæ Pontificiam approbationem meruerunt, aperta per consequens esse videtur via pro ejusdem nominis descriptione in litaniis Ecclesiæ majoribus, ut argumentatur Isidorus de Isolanis supra citatus *in Summa de donis S. Josephi par.* 4. *cap.* 7. *His itaque rationibus nullo modo conticendum in litaniis est nomen ejus*. Et si hæc scripta sunt ab hoc insigni Theologo, antequam tot aliæ a Sede Apostolica concessæ fuissent cultus extensiones, multo magis idem in eodem sensu perstitisset, si memoratas vidisset extensiones.

„ 24. Sufficere hæc posse videntur ad rem & ad effectum, de quo agitur: at, quatenus alia requirantur, sunt hæc, quæ sequuntur.

„ 25. Suum ortum habuerunt litaniæ a temporibus Apostolicis, teste Nicolao Serario *de litaniis lib.* 1. *cap.* 4. *pag.* 62. *Denique nullus ab Agiomachis hactenus vere prolatus fuit, vel deinceps proferri poterit, qui in litaniam Sanctos primo induxerit, uti jam dicitur; ideoque a primis Apostolicisque temporibus profectum, non absurdo colligitur*; & litaniæ nihil aliud sunt, quam catalogus Sanctorum, qui rite ac licite coli & invocari possunt, uti totidem verbis prosequitur Fortunatus Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect.* 10. *cap.* 3. *pag.* 788. *Cum litaniæ habeant rationem cujusdam catalogi Sanctorum, qui a Fidelibus rite ac licite coli & invocari possint*.

„ 26. Seclusa ergo prohibitione Ecclesiæ, omnis Sanctus,

„ cujus fanctitas judicio Ecclefiæ certa eft juxta varios hujus certitudinis modos (alius enim fuit ante tempora, alius poft tempora Alexandri III.) invocari poffet in litaniis, ut in fpecie adnotavit Antonius Joannes Garzias de Caralaps in fuo tractatu *de Canonizat. Sanctor. cap. 7. §. 11. pag.* 257.

„ 27. Et de facto videmus, fummum Pontificem Clementem VIII. in fupra allato Decreto 122. *Bullar. tom. 3. in append.* non abfolute & fimpliciter prohibuiffe additionem alicujus Sancti in litaniis, fed additionem auctoritate privata, & citra approbationem hujus facræ Congregationis rituum, nec poft citatum Decretum additionem nominis alicujus Sancti in litaniis, faltem particularibus, fuiffe exiftimatam rem omnino novam & peregrinam, & a Sede Apoftolica non obtinendam, tefte Ven. Dei Servo Cardinali Bellarmino in fua *epiftola familiari* 101. fcripta an. 1613. & fic poft citatum Decretum editum an. 1601. *Acceptis litteris Sereniffimarum Celfitudinum veftrarum, adii fummum Pontificem, atque ab eo petivi, ut ad ferupulum removendum liceat iftbic inferere litaniis nomina Sanctarum Virginum & Martyrum Vincentiæ, & Leæ, earum commemorationem publicam facere, & fub earum nominibus Miffas celebrare de Communi Virginum & Martyrum. Sanctitas Sua commifit mihi, ut refponderem nomine fuo id, quod mihi juftum & æquum videretur. Ego non dubito, quin liceat in litaniis, cum aliis Sanctis invocare Sanctam Leam loco fuo, id eft, poft Sanctas Virgines & Martyres alias.*

„ 28. Cumque prohibitio Ecclefiæ addendi privata auctoritate nomina Sanctorum in litaniis, & ejufdem Ecclefiæ difficultas annuendi novæ additioni in litaniis majoribus huic potiffimum innitantur fundamento, quod uniformis effe debet modus orandi, & quod, fi petitæ annuitur defcriptioni nominis alicujus Sancti in litaniis, inferti facili negotio poffunt aliæ & aliæ additiones; ita ut, multiplicatis additionibus Sanctorum, ufum amittat facrarum litaniarum recitatio.

„ 29. Hinc eft, quod, cum demonftrabitur S. Jofephum talibus prærogativis potiri, ut ab ejus nomine ad aliorum Sanctorum nomina duci nequeat confequentia, ficuti ceffabit fundamentum prohibitionis, fic ea obftante poterit tuto deveniri ad reponendum ejus nomen in majoribus Ecclefiæ litaniis.

„ 30. Ad prærogativas itaque ut veniamus, poffet haberi ratio fanctificationis, quæ in matris utero illi conceffa eft, juxta affertionem Joannis Gerfonis in fermone *de Nativitate Virginis* habito in Concilio Conftantienfi, cui plures alii Theologi adhærent, quos cumulat & fequitur Petrus Morales *in cap. 1. Matth. lib. 3. tract. 2. num.* 13.

„ 31. At id firmum & ftabile non habet in facra Theologia fundamentum, uti, loquendo de S. Jofepho, late probat Raynaudus *oper. tom.* 7. in opere, cui titulus, *Diptycha Mariana, num.* 23. & *oper. tom. 15. in Heteroclit. fpiritual. punct. 6. num. 14. & fuqq.* Particularis fuit fententia S. Auguftini difputantis adverfus Pelagianos de peccato originali, Jeremiam, & Joannem Baptiftam non fuiffe plene a peccato originali in uteris matrum per gratiam fanctificantem liberatos. Ita docuit *epift. 57. ad Dardanum,* & *lib. 4. contra Julianum, oper. imperf. cap.* 133. & bene adnotavit Cardinalis Norifius *in vindic. Auguftin. §.* 11. At, utcunque fit de hoc, communis eft Theologorum fententia, fanctificationem in utero tuto tantummodo afferi poffe de Beatiffima Virgine; de Jeremia, juxta illud, *Antequam exires de vulva, fanctificavi te,* fuper quo textu legi poteft *quæftio feptima Paleftræ Biblicæ* Didaci de Quadros *tom.* 1. ubi late oftendit, eum effe intelligendum de vera juftificatione, & non de electione, fegregatione, & deftinatione Jeremiæ in Prophetam; & de S. Joanne Baptifta, juxta illud, *Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris fuæ.* Nec ad alios extendi debet, de quibus Scriptura non loquitur, juxta doctrinam D. Thomæ *3. part. quæft. 27. art. 6. in corp. Nec eft credendum, aliquos alios* (præter videlicet Jeremiam, & S. Joannem Baptiftam) *fanctificatos effe in utero, de quibus Scriptura mentionem non facit; quia hujufmodi privilegia gratiæ, quæ dantur aliquibus præter legem communem, ordinantur ad utilitatem aliorum, fecundum illud 1. ad Corinth.* 12. Unicuique datur manifeftatio fpiritus ad utilitatem; *quæ nulla proveniret ex fanctificatione aliquorum in utero, nifi Ecclefiæ innotefceret: & quamvis judiciorum Dei non poffit ratio affignari, quare fcilicet huic, & non alii hoc munus gratiæ conferat, conveniens tamen videtur fuiffe, utrumque dictorum fanctificari in utero, ad præfigurandam fanctificationem per Chriftum faciendam.* Et paulo poft *in refponf. ad primum: Ad primum ergo dicendum, quod Beata Virgo, quæ fuit a Deo electa in matrem, ampliorem fanctificationis gratiam obtinuit, quam Joannes Baptifta & Jeremias, qui funt electi, ut fpeciales præfiguratores fanctificationis Chrifti. Cujus fignum eft, quod Beatæ Virgini præftitum eft, ut de cetero non peccaret nec mortaliter, nec venialiter; aliis autem fanctificatis creditur præftitum effe, ut de cetero mortaliter non peccarent, Divina eos gratia protegente.* Concordat S. Bernardus in celebri epiftola 174. *ad Canonicos Lugdunenfes* (*oper. vol.* 1.): *Sed & ortum Virginis didici nihilominus in Ecclefia, & ab Ecclefia indubitanter habere feftivum atque fanctum, firmiffime cum Ecclefia fentiens, in utero eam accepiffe, ut Sancta prodiret; & de Jeremia, fiquidem lego, quod, priufquam de ventre exiret, fanctificatus fit, & de Joanne Baptifta non fecus fentio, qui ex utero Dominum in utero fenfit.*

„ 32. Poffet alia quoque confiderari prærogativa, quod Sanctus videlicet Jofeph corpore & anima ad cælos afcenderit, & prope Chriftum Dominum poft Beatiffimam Virginem in fublimi gloriæ throno fuerit collocatus; juxta ea quæ habentur apud S. Bernardinum Senenfem *tom. 3. ferm. de S. Jofeph art. 3. pag. 463. col. 1. Pie quidem credendum eft, non tamen afferendum, quod piiffimus Filius Dei Jefus pari privilegio decoravit fuum putativum Patrem, ficut fuam fanctiffimam Matrem, ut, ficut illam affumpfit in cælum in corpore & anima gloriofam, fic etiam in die refurrectionis fuæ fanctiffimum Jofeph in gloria refurrectionis fecum; ut, ficut illa fancta Familia, fcilicet Chriftus, Virgo, & Jofeph, in laboriofa vita & amorofa gratia fimul vixerunt in terris, fic in amorofa gloria nunc & corpore & anima regnat in cælis, juxta regulam Apoftoli 2. ad Corinth. 1. Sicut focii paffionum eftis, fic eritis & confolationis.* Quam affertionem non improbabilem exiftimat eximius Doctor Francifcus Suarez *in 3. part. D. Thomæ tom. 2. difput. 8. fect. 2. art. 2. pag. 81. Illud vero advertere non prætermittam, ex quadam fatis recepta fententia probabile fieri, Sanctum hunc corpore & animo gloriofo cum Chrifto regnare; quia, cum ante Chriftum mortuus fuerit, verifimile eft, fuiffe unum ex illis, qui tempore mortis, vel refurrectionis Chrifti furrexerunt, quos multi fentiunt ad immortalem vitam animi & corporis tranfiiffe.*

„ 33. At, cum id pendeat a celebri illa inter Patres & Theologos controverfia, an illi, qui cum Chrifto Domino refurrexerunt (juxta illud Matth. 27. *Monumenta aperta funt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, furrexerunt*) ad immortalem corporis & animæ vitam tranfierint, vel potius refurrexerint iterum morituri (de qua controverfia D. Thomas *3. part. quæft. 53. art. 3. ad primum* ait: *Ad fecundum dicendum, quod de illis, qui refurrexerunt cum Chrifto, duplex eft opinio: quidam enim afferunt, quod redierunt ad vitam, tamquam non iterum morituri &c. Auguftinus fentire videtur, quod refurrexerint iterum morituri &c. rationes tamen Auguftini multo efficaciores videntur;* & de qua plura erudite collecta legi poffunt apud Calmet in differtatione *de refurrectione fanctorum Patrum, Chrifto refurgente*) afferi idcirco tuto nequit, S. Jofephum corpore & anima cælos afcendiffe, & in fublimi gloriæ throno poft Mariam Virginem collocatum fuiffe.

„ 34. Ideoque, relictis his, quæ certa non funt, & quæ ad fummum probabilia dici poffunt, vis conftituenda effe videtur in his, quæ certa funt, & quæ ex ipfo Evangelii fonte hauriuntur.

„ 35. Certum eft enim, S. Jofephum fuiffe intemeratum Beatiffimæ & Sanctiffimæ Virginis Sponfum, juxta illud Matthæi *cap. 1. v.* 18. *Cum effet defponfata mater ejus Maria Jofeph, antequam convenirent, inventa eft in utero habens de Spiritu Sancto. Jofeph autem vir ejus cum effet juftus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in fomnis ei dicens: Jofeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum eft, de Spiritu Sancto eft. Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jefum; ipfe enim falvum faciet populum fuum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum eft, ut adimpleretur, quod dictum eft a Domino per Prophetam dicentem: Ecce Virgo in utero habebit & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod eft interpreta-*

„ *tum,*

,, *tum, Nobiscum Deus. Exurgens autem Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini, & accepit conjugem suam, & non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum, & vocavit nomen ejus Jesum.*

,, 36. Certum est quoque, ipsum S. Josephum Patrem fuisse appellatum Christi Domini, & in Evangelio Lucæ *cap. 3. vers. 23. Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph*; & in Evangelio Matthæi *cap. 13. v. 55. Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus Jacobus, & Joseph, & Simon, & Judas?* & rursus in citato Evangelio Lucæ *cap. 2. v. 48. Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te*: de qua S. Josephi paternitate sic egregie scribit S. Augustinus *lib. 2. de consens. Evangel.* (*cap. 1. col. 27. tom. 3. par. 2. operum*): *Neque enim propterea non erat appellandus Joseph Pater Christi, quia non eum concumbendo genuerat; quandoquidem recte pater esset etiam ejus, quem non ex sua conjuge procreatum aliunde adoptasset. Putabatur quidem Christus etiam aliter filius Joseph, tamquam ex ejus omnino carne progenitus; sed ab eis hoc putabatur, quos Mariæ latebat virginitas. Nam Lucas ait:* Et ipse Jesus erat incipiens quasi triginta annorum, ut putabatur, filius Joseph. *Qui tamen Lucas non ejus parentem solam Mariam, sed ambos parentes ejus appellare minime dubitavit, ubi ait:* Puer autem crescebat, & confortabatur plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo, & ibant parentes ejus per omnes annos in Hierusalem in die solemni Paschæ. *Sed, ne quisquam hic Parentes Consanguineos potius Mariæ cum ipsa matre ejus intelligendos putet, quid ad illud respondebit, quod ipse item Lucas superius dixit,* Et erant Pater ejus, & Mater mirantes super iis, quæ dicebantur de illo? *Cum igitur ipse narret non ex concubitu Joseph, sed ex Maria Virgine natum Christum, unde eum Patrem ejus appellat, nisi quia & virum Mariæ recte intelligimus, sine commixtione carnis ipsa copulatione conjugii, & ob hoc etiam Christi patrem multo conjunctius, qui ex ejus conjuge natus sit, quam si esset aliunde adoptatus?*

,, 37. Certum est denique, Christum Dominum fuisse subjectum S. Josepho, quemadmodum pariter legitur in eodem Evangelio S. Lucæ *cap. 2. Et descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis*; non ex debito, sed ex usu, juxta ea quæ recte considerantur per Franciscum Suarez *in 3. part. D. Thomæ* (*tom. 2. disput. 8. sect. 1. art. 2. pag. 78.*): *Quamquam hoc magis significat usum, quam debitum, quia re vera Christus propter dignitatem suæ personæ nulli hominum proprie subjectus fuit, tamen ad dignitatem Joseph declarandum satis est, quod præcise considerata humana conditione & origine, Christus futurus erat jure subditus Joseph, & quod, licet ratione Divinitatis esset exemptus, tamen de facto voluit illi esse subjectus, eique, tamquam Patri ac Superiori, obedientiam honoremque deferre.* (Extat adhuc sermo Joannis Gersonii de nativitate gloriosæ Virginis Mariæ, & de commendatione virginei ejus sponsi Joseph, habitus ad Concilium Constantiense, de quo sermone Archiepiscopus Christophorus a Capitefontium testatur fuisse pergratum toti Ecclesiæ in Concilio congregatæ. Porro in eo sermone *col. 1356. oper. tom. 3.* ita loquitur Gersonius: *Puer Jesus benedictus in sæcula, de quo scriptum & jam dictum est,* quod erat subditus eis, *subditus Fabro qui fabricavit Auroram & Solem, subditus Feminæ textrinæ, cui flectitur, omne genu cælestium, terrestrium, & infernorum. Cuperem mihi verba supteterent ad explicandum tam altum & absconditum a sæculis mysterium, tam admirandam venerandamque Trinitatem, Jesum, Joseph, & Mariam*).

,, 38. Gratiæ hæ, spiritales istæ prærogativæ, magnæ sunt, excelsæ sunt, certissimæ sunt, propriæ sunt, nec alteri Sancto communicatæ. In quo rerum themate unusquisque sibi facile suadere poterit, ex additione nominis S. Josephi in litaniis consequi non posse, ut alia Sanctorum nomina sint subinde superaddenda: exclusoque hujus consequentiæ timore, facilior aperitur via petitæ descriptioni; & multo magis, cum hoc ipsum sanctum nomen jam sit descriptum, uti dictum est, Apostolica Sede permittente, in litaniis Patrum Prædicatorum, Patrum Carmelitarum Discalceatorum, & Vigiliæ Epiphaniæ, ut a simili observatum vidimus in festo Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ. Cum illud ex tolerantia sanctæ Sedis in aliquibus Ecclesiis olim celebraretur, teste D. Thoma 3. *par. quæst. 27. art. 2. Ad tertium dicendum, quod, licet Romana Ecclesia Conceptionem Beatæ Virginis non celebret, tolerat tamen consuetudinem aliquarum Ecclesiarum illud festum celebrantium; unde talis celebritas non est totaliter reprobanda*; post illius cultum a pluribus Romanis Pontificibus ampliatum Clemens XI. ipsum Conceptionis festum ab omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus, sicut alia festa *de præcepto*, servandum mandavit & celebrandum, ut ex ejus notissimo constat diplomate, quod refert Pater Joannes Antonius de Panormo meritissimus hujus sacræ Congregationis Consultor in suo *scrutinio doctrinarum cap. 6. art. 9. sub num. 12.*

,, 39. Posito, quod nomen S. Josephi sit in majoribus Ecclesiæ litaniis describendum, sequitur quæstio circa locum, in quo ejus nomen describi possit.

,, 40. Cumque locus triplex esse possit, videlicet ante S. Joannem Baptistam, ante omnes Confessores, ita ut S. Joseph sit primus illorum, & proxime post S. Joannem Baptistam, de unoquoque horum locorum sermo est necessario instituendus.

,, 41. Ducto igitur initio a primo loco, hoc est a collocatione nominis S. Josephi ante S. Joannem Baptistam, pro hoc assumpto facit Suarez, qui probabile existimat, S. Josephum perfectiorem gratiam obtinuisse ipsomet S. Joanne Baptista, uti desumitur ex his ejus verbis *in 3. part. D. Thomæ* (*tom. 2. disput. 8. sect. 2. pag. 80. col. 2.*): *Quia probabile est, Josephum perfectiorem gratiam esse assequutum, quam Joannem Baptistam, quia excellentius munus habuisse videtur, & majorem opportunitatem, pluresque occasiones crescendi in gratia & charitate: & hinc sumitur confirmatio, quia Deus confert gratiam ministerio & dignitati accommodatam, ut iisdem locis citatis Divus Thomas dicit. Sed ostendimus, probabile esse, Josephi munus eo fuisse excellentius, quod ad altiorem ordinem pertinuit. Quid ergo mirum, quod majorem gratiam acceperit?* Sequitur Cornelius a Lapide *in comment. in Matth.* (*cap. 1. pag. 52. in fin.*): *Quinto Joseph fuit eximiæ sanctitatis, ac eximiis naturæ & gratiæ dotibus a Deo instructus; adeoque illo sæculo non fuit vir sanctior aut dignior, cui Mater Dei desponsaretur: unde Franciscus Suarez probabiliter opinatur, Josephum in gratia & gloria antecellere Apostolos & Joannem Baptistam, quia ejus officium illorum Officio præcellebat; plus enim est esse Patrem & Rectorem Christi, quam Præconem & Præcursorem ejusdem.*

,, 42. Haud urgente illo Matthæi *cap. 11. v. 11. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista; qui autem minor est in regno cælorum, major est illo*: nec altero Lucæ *cap. 7. v. 28. Dico enim vobis major inter natos mulierum Propheta Joanne Baptista nemo est, qui autem minor est in regno Dei, major est illo.* Sanctus etenim Joseph ex supradictis ad novum pertinet Testamentum; Sancti autem Joannis Baptistæ dignitas, qua præcellit ceteros, eminet supra universos, antecellit Prophetas, supergreditur Patriarchas, uti loquitur S. Augustinus *serm. 1. in festo S. Joannis Baptistæ pag. 372. tom. 10. edit. Lugd.* refertur ad Patres veteris Testamenti, quemadmodum post S. Hieronymum notavit Maldonatus *in Matthæum* (*cap. 11. col. 267. tom. 1.*): *Breviter igitur, & facile respondeo, Joannem, quemadmodum Hieronymus docet, non cum omnibus, sed cum solis Sanctis veteris Testamenti comparari.* Confirmat Cornelius a Lapide (*in cit. cap. 11. Matthæi pag. 242. tom. 1.*): *Tacite ergo Christus hic Joannem vocat omnium maximum; alioquin enim non recte hinc concluderet, Joannem esse plusquam Prophetam, quod tamen probare intendit. Intellige hoc de hominibus veteris Testamenti, præcedentis scilicet sæculi usque ad Christum.*

,, 43. Crescitque argumentum, quandoquidem in ordinandis litaniis haberi consuevit ratio temporis, quo Sancti obierunt; ita ut, qui primo mortuus est, alium præcedat qui subinde ex hac vita migravit. Porro probabile admodum videtur, S. Josephum mortuum fuisse ante S. Joannem Baptistam: Christus enim Dominus, cum esset annorum duodecim, venit Hierusalem ad celebrationem Paschæ, nec rediit cum Parentibus, sed inventus est post triduum in Templo in medio Doctorum sedens, erudiens illos & interrogans, uti legitur in Evangelio S. Lucæ *cap. 2. Et cum factus esset annorum duodecim &c.* pauloque post S. Joseph ex hac vita migravit, ita ut idcirco nulla amplius illius fiat mentio in Evangelio, teste S. Epiphanio

hæres.

hæref. 78. Joseph post repertum Jesum puerum in Templo haud multo post ex hac vita migravit, & propterea in Evangelica Scriptura nulla amplius de eo habetur mentio. Id sequitur Cardinalis Baronius *in annal. ad an. 12. n. 8. & seq.* quando contra S. Joannes Baptista suum ministerium exercuit per integrum ferme annum, antequam Christum Dominum baptizaret; Christus autem Dominus baptizatus fuit, ineunte ætatis anno trigesimo, uti, facta veri temporis supputatione, docet Graveson ex Dominicana familia Theologus insignis Collegii Casanatensis in suo opere *de mysteriis & annis Christi quæst. 1. pag. 215. & quæst. 3. pag. 234.* ideoque Venerabilis Beda censet, S. Joannem Baptistam occisum fuisse, labente anno trigesimo tertio ætatis Christi, & Salianus *in annal. tom. 6. in fin. ad an. 32. num. 20.* putat, eumdem occisum fuisse in fine anni trigesimi secundi ætatis Redemptoris nostri.

„ 44. Hæc sunt, quæ pertinent ad descriptionem nominis S. Josephi in litaniis ante S. Joannem Baptistam. At id non videtur admittendum, primo quia, uti vidimus, nomen S. Joseph non solum est in litaniis Patrum Prædicatorum, sed etiam erat in litaniis majoribus universalis Ecclesiæ, & hodie reperitur in litaniis pro aquæ benedictione; nec tamen in his est ante nomen S. Joannis Baptistæ; proindeque concludendum videtur, locum nominis ejus non posse S. Joannem Baptistam proxime præcedere, præsertim cum in litaniis Patrum Carmelitarum nec Elias, nec Eliseus S. Joannem Baptistam præcedant, licet ex regula sit, ut in litaniis Sancti veteris Testamenti præcedant eos, qui pertinent ad novum Testamentum, juxta bene deducta per Gavantum *tom. 2. sect. 5. cap. 18. num. 7.*

„ 45. Secundo, quia totum fundamentum præferendi S. Josephum S. Joanni Baptistæ constituitur in majori sanctitate, de qua tamen nullam habemus evidentiam, tum quia deest auctoritas Scripturæ, tum quia non adest Ecclesiæ traditio. Quocirca Suarez, qui primus docuit, Sanctum Josephum majorem gratiam obtinuisse S. Joanne Baptista, addit, tantummodo id esse probabile, sed non certum. En verba ejusdem *in 3. part. D. Thomæ* (*tom. 2. disput. 8. sect. 2. pag. 81. col. 1.*): *Nihilominus tamen cordati ac prudentis hominis esse existimo, nihil temere aut nimium asseveranter affirmare, quia re vero, ubi deest Scripturæ auctoritas, aut Ecclesiæ traditio, nulla potest esse sufficiens certitudo, in re præsertim ex Divina electione ac prædestinatione pendente, cujus consilia inscrutabilia sunt & abditissima mysteria.* (Et eodem modo loquitur Didacus de Quadros *in sua Palæstra Biblica tom. 1. quæst. 5.* ubi quærit, an sine temeritate probabiliter defendi possit, Sanctum Josephum ceteros omnes omnion Sanctos, etiam Apostolos, dignitate & meritis antecelluisse).

„ 46. Tertio quia, hac via procedendo, tamquam certum admitteretur, Ecclesiam in litaniis ordinem ducere a majori, vel minori sanctitate Sanctorum, quæ res periculosa videtur: quis enim est, qui, seclusa revelatione Divina, dicere possit, S. Antonium majorem fuisse sanctitate S. Benedicto, vel S. Agatham majorem fuisse sanctitate S. Lucia, & sic de ceteris?

„ 47. Quarto quia, quatenus in litaniis admittendus esset ordo temporis, quo Sancti mortui sunt, hinc tamen numquam sequitur, S. Josephum esse S. Joanni Baptistæ præferendum: incerta quippe sunt omnia, quæ de die & tempore obitus S. Josephi afferuntur (ut etiam indicat Calmet in sua dissertatione *de Sancto Joseph. art. 8.*) „ nec desunt Ecclesiæ Patres, qui existimant, illum in Domini Passione superstitem fuisse, & sunt S. Cyprianus *in sermone de Passione*, & Auctor *inter illius opera* de virtutibus Cardinalibus, S. Joannes Chrysostomus *homil. 5. in Matthæum, & homil. 3. in Acta Apostolorum*, S. Ambrosius *lib. 1. cap. in Lucam* & *de Instituto Virginum cap. 6. & 7.* & *epist. 79.* S. Augustinus *serm. 81. de tempore*, & Arnoldus Abbas *de laudibus Virginis Mariæ*.

„ 48. Quinto tandem & ultimo quia, si S. Joseph præponeretur S. Joanni Baptistæ, & unus & alter essent in classe Patriarcharum & Prophetarum, in hac classe Confessor Martyri præponeretur, quod non videtur admittendum: citra siquidem omnem difficultatem S. Josephus est Confessor, quando contra indubitatum esse videtur, S. Joannem Baptistam Martyrem fuisse, ideoque de isto inquit S. Augustinus *commen. in Psal. 140.* (*col. 1578. tom. 4.*): *Pro lege quidem veritatis, pro æqualitate, pro justitia, ideo Sanctus, & ideo Martyr*; & sequitur S. Gregorius (*Respons. ad sextam Augustini interrogationem*): *Capite truncatus est, & sancto martyrio coronatus.* Neque dissentit S. Eulogius Cordubensis *lib. 1. Memorialis Sanctorum* quod habetur *tom. 15. bibliothecæ Patrum pag. 250. Cum Regem iniquum de stupro Herodiadis commoneret ..... ergastulo propter veritatis confessionem detruditur, ibique absque ulla Fidei persecutione truncatur; nec tali succumbere recusavit dispendio, quia sine dubio noverat, Divino revelante Spiritu, tantumdem esse propter justitiam mori, quam pro Fidei confessione prosterni.* (Eum etiam tamquam Martyrem prædicat Ecclesia *in Hymno*, qui in ejus festo canitur:

Præpotens Martyr, nemorumque cultor &c.

Ad rationem siquidem martyrii idem est mori pro Fide, ac operibus virtutum, secundum rationem qua referuntur in Deum, juxta doctrinam D. Thomæ *2. 2. quæst. 124. art. 5.* ubi *in respons. ad quintum* hæc habet: *Unde & Beati Joannis Baptistæ martyrium in Ecclesia celebratur, qui non pro neganda Fide, sed pro reprehensione adulterii, mortem sustinuit.* De eodem martyrio S. Joannis loquuntur Abulensis *tom. 4. in Matthæum cap. 14. quæst. 41.* Suarez *in 3. part. D. Thomæ quæst. 28. art. 1. disput. 24. §. Postremo, Martyrem fuisse Joannem*, Cornelius a Lapide *comment. in Eccl. ad c. 40. sect. 33.*

„ 49. Quod erat secundo loco propositum, an videlicet in litaniis majoribus primus locus sit S. Josepho assignandus inter Confessores, id improbabile non videtur. Habet enim Ecclesia S. Josephum in classe Confessorum, & eum tamquam Confessorem veneratur, ut ex Martyrologiis, Missalibus, atque Breviariis colligitur. Cumque Abbas Justus Fontaninus, Vir præ sua eruditione ubique notissimus, antiquum habeat in sua bibliotheca Breviarium manuscriptum in membranis, cui præmittuntur Calendaria Ecclesiarum Florentinæ, Aquilejensis, & Parentinæ; in aliis quæ ego diligenter recognovi, non habet S. Joseph alium titulum, quam Confessoris. Id autem efficere posse videtur, ut nomen illius, quatenus reponendum sit in litaniis, primo reponatur loco inter Confessores: eoque magis, cum ita expresse docuerit Isidorus ille de Isolanis supra citatus in sua Summa *de donis S. Josephi cap. 7. part. 4. pag. 96. His itaque rationibus nullo modo conticendum in litaniis est nomen ejus, sed Joseph in Sanctorum ordine Confessorum primus nominandus: non enim fas esse videtur, ut inferiorem obtineat locum, cui Salvator supra se locum concessit, neque subjici debet nomen illius alteri, cui Christus ipse se subjecit. Etenim propter Christum ac Beatissimam Virginem Matrem omnis honor Joseph exhibitus præclarissimus atque dignissimus esse debet.*

„ 50. Aliter si fieret, sequeretur non sine absurditate S. Josephum esse recensendum in classe Patriarcharum & Prophetarum proxime post S. Joannem Baptistam: quæ res non satis congrua videtur, tum quia S. Joseph non est Patriarcha, tum quia pertinet ad novum Testamentum, & nemo est qui in novo Testamento præcedere debeat Apostolis, ut in re hac argumentatur Guyet *de fest. propr. SS. lib. 2. cap. 7. qu. 4. Prophetos omnino compellandos Joannem Baptistam Clausulam Legis ac Prophetarum a Tertulliano dictum, choique hujus ducem ac magistrum, itemque Zachariam, & Elisabetham parentes ejus sanctissimos, sicut & Simeonem senem, & Annam Prophetissam probant vel ipsa de singulis elogia in Evangelio posita. Inde tamen duo nolim ut tu arguas: primum, pertinere illos ad vetus Testamentum; quod de Sancto Joanne expresso negat Sanctus Thomas ... secundum, si forte in litaniis inferantur, jungendos esse protinus post Joannem Baptistam ante Apostolos; cum enim ad gratiam novi Testamenti pertineant, nullatenus Apostolis præmitti debent. Idemque esto judicium de Sanctis Joachimo, & Anna, ipsoque Josepho B. Virginis Sponso, quibus nec Patriarchæ titulus, nec locus ante Apostolos ulla ratione est tribuendus, quidquid secus tentaverint devoti Recentiores aliqui.*

„ 51. Opinio hæc reponendi nomen S. Josephi in classe Confessorum non est re vera improbabilis, cum illam rationes & auctoritates propugnent. Attamen retinendam non esse, censerem: adversatur enim praxi Ecclesiæ, quæ (uti sæpe diximus) non solum in litaniis Patrum Prædicatorum, sed etiam in litaniis antiquioribus, & in aliis quæ recitantur pro aquæ benedictione invocat S. Josephum, sed illius nomen non recenset inter Confessores. Ducto ergo argumento a partium enumeratione, tutior esse mihi videtur senten-

„ tia

„ tia quæ autumat, nomen S. Josephi ponendum esse in litaniis statim post S. Joannem Baptistam, præsertim cum hic ordo habeatur in litaniis Patrum Prædicatorum, habitus fuerit antiquioribus temporibus in litaniis majoribus universalis Ecclesiæ, idemque conservetur in litaniis insertis in Rituali Romano pro aquæ benedictione, uti desumitur ex Missalibus & Ritualibus supra recensitis: & absona profecto res esset, si nomen S. Josephi, quod antiquitus in litaniis majoribus invocabatur statim post S. Joannem Baptistam, & hodie etiam ita nominatur non tam in litaniis Patrum Prædicatorum, quam in aliis pro aquæ benedictione Rituali Romano appositis, nunc in litaniis majoribus iterum reponeretur, sed loco inferiore, idest in classe Confessorum.

„ 52. Nec vero obstat, quod S. Joseph Confessor vocetur in Martyrologiis, & ab Ecclesia in Calendariis & Breviario colatur tamquam Confessor; quandoquidem non valet argumentum a Breviario & Officiis ad litanias. In litaniis siquidem habemus classem Patriarcharum & Prophetarum, in qua S. Joseph reponi potest; at in Breviariis & Officiis non habent Sancti Evangelici, in quorum numero est S. Joseph, nisi Commune vel unius vel plurimorum Martyrum, vel Confessoris Pontificis, vel non Pontificis, teste ipso Guyet *cit. oper. lib. 3. cap. 16. quæst. 5. Quorum Sanctorum in quatuor Evangeliorum libris mentio fit cum laude, ii merito appellari possunt Evangelici. Sunt autem ejusmodi, præter Beatissimam Virginem Deiparam, ejusque Sponsum castissimum Sanctum Josephum &c. De his ergo omnibus Commune aliud non datur, quam quod in Breviaro positum est unius, vel plurimorum Martyrum, Confessoris Pontificis, vel non Pontificis, ac non Virginis pro cujusque statu ac conditione, ut clarum est exemplis Sancti Joseph, Sanctæ Mariæ Magdalenæ &c.* quod ipsum repetit *lib. 3. cap. 23. quæst. 7.* Hoc autem stante, clarissime colligi potest, hæc duo inter se non pugnare, Sanctum videlicet Joseph in Officiis coli tamquam Confessorem, ejusque nomen reponi in litaniis in classe Patriarcharum & Prophetarum statim post S. Joannem Baptistam.

„ 53. Majoris momenti non est, quod invocatio S. Josephi statim post S. Joannem Baptistam sit devotioni quorumdam recentiorum adscribenda, juxta ea quæ in superioribus ex Guyeto deducta sunt: ut enim supra probatum fuit, ordo hic retentus est usque ad anno 1551. in litaniis Patrum Prædicatorum, & olim in litaniis majoribus, & hodie in litaniis pro aquæ benedictione insertis Rituali Romano; in quo rerum themate quælibet avertitur suspicio novitatis.

„ 54. Mittamus, quod S. Joseph præcederet Apostolis: mittamus etiam, quod munus & Officium S. Josephi Apostolico muneri præferendum esse videatur, juxta ea quæ docet Suarez *in 3. par. D. Thomæ tom. 2. disp. 8. sect. 1. Jam vero, officium hoc cum aliis conferendo, dubitari potest, an hæc dignitas major sit, quam dignitas Præcursoris, vel Apostolorum, aut Evangelistarum, quod ad munus & officium attinet &c. Ratio dubitandi esse potest, quia hoc ministerium Josephi videtur fuisse proxime conjunctum cum ipsamet Christi persona; item videtur maxime accessisse ad dignitatem Matris Dei; item videtur fuisse aptissimum ad perfectius exercendas omnes actiones vitæ activæ & contemplativæ, quam ullum alium munus puræ creaturæ, sola Dei Matre excepta &c.* Et paulo post: *In hac comparatione, quam a nemine video satis esse discussam ac declaratam, nihil temere affirmare volo. Probabiliter tamen dici posset, hæc munera esse quodammodo diversorum ordinum, & ideo non posse tam proprie comparari: habere tamen se mutuo, sicut excedens & excessum. Sentio equidem, Apostolicum munus esse supremum omnium eorum, quæ in Ecclesia Christi, prout ab eo in Lege gratiæ instituta est, inveniuntur, ut Anselmus supra, & Divus Thomas Matth. 3. expresse docuerunt, & testimonia & rationes facta probant, nihilominus tamen non existimo probabile, munus seu ministerium Sancti Joseph, quatenus quodammodo est altioris ordinis, posse dici perfectius. Intelligo enim, quædam esse ministeria præcise pertinentia ad ordinem gratiæ gratum facientis; & in hoc ordine intelligo Apostolos habuisse supremum dignitatis fastigium, & indiguisse fortasse pluribus gratiæ, præsertim gratis datæ, & sapientiæ donis, quam reliquos. Alia vero sunt ministeria, quæ attingunt ordinem unionis hypostaticæ, qui ex suo genere perfectior est, ut de dignitate Matris Dei supra diximus; & in hoc ordine intelligo institutum esse ministerium Sancti Joseph, & esse veluti in infimo gradu illius, & ex parte excedere reliqua, tamquam in superiori ordine existens.*

„ 55. Quandoquidem hæc & similia tuta undique dici non possunt, & sic deservire nequeunt, nisi forte Concionatoribus, nullatenus autem vel ordinandis Officiis Divinis, vel loco in litaniis statuendo, ut hac ipsa in re allatam doctrinam Suarez perpendit Guyet *lib. 4. cap. 13. quæst. 5. Et vero valeat Suaris doctis non minus, quam pia in gratiam Sponsi sanctissimi Genitricis Dei Mariæ argumentatio, sitque vere Joseph Apostolis ut sanctitate, sic & gloria non impar. Subscribam ego ejus opinioni, nec invitus inter concionandum profitebor: at non est privati cujusquam jus illud, de quo agimus, præferentiæ in Divinis Officiis ei tribuere, nisi accedente Ecclesiæ auctoritate legitima.*

„ 56. Momentum in eo consistit, quod Sanctus Joannes Baptista pertinet ad novum Testamentum, uti, præter supra deducta, expresse docet Divus Thomas *2. 2. quæst. 174. art. 4. ad tertium*: *Ad tertium dicendum, quod Joannes pertinet ad novum Testamentum, cujus Ministri præferuntur etiam ipsi Moysi, quasi magis revelate speculantes.* Cumque in litaniis Sanctus Joannes Baptista præferatur Apostolis, absurdum non est, aliquem ad novum Testamentum pertinentem præmitti ipsis Apostolis, vel quia est in classe Patriarcharum vel Prophetarum, vel quia ante dictos Apostolos mortuus est. Quæ omnia, sicuti non minus conveniunt S. Joanni Baptistæ, quam S. Josepho, ita efficiunt, ut, sicut ille præfertur Apostolis in litaniis, ita huic eadem prælatio in litaniis concedenda sit. Nec vero, quod attinet ad S. Joannem Baptistam, necesse est confugere ad illud Matthæi *cap. 11. v. 11. Non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista.* Cum enim hoc intelligatur quoad Sanctos veteris Testamenti, nec Christum Dominum consequenter, nec Beatissimam Virginem, nec Sanctos Apostolos comprehendit, uti ad rem argumentatur Maldonatus *in Matthæum cap. 11. pag. 267. Breviter igitur, & facile respondeo, Joannem (quemadmodum Hieronymus docet) non cum omnibus, sed cum solis Sanctis veteris Testamenti comparari. At Christus, & ejus Mater, omnesque Apostoli ad novum pertinent Testamentum.* Et sequitur Cornelius a Lapide *in eumdem locum Matthæi pag. 242. to. 1. Non ergo Joannes hic comparatur cum Christo, Beata Virgine, vel Apostolis, qui Christum secuti sunt, & ob dignitatem Apostolicam Joanne non fuere minores, sed potius majores.* (Adhæret Tirinus ad hunc ipsum locum: *Agit hic Christus de hominibus veteris Testamenti, & præcedentium sæculorum, quibus omnibus præfertur hic Joannes.* Et S. Hieronymus *in commentar. ad hunc ipsum textum Matthæi* nedum admittit, Christum loqui de Sanctis veteris Testamenti, sed insuper addit, S. Joannem Baptistam in hoc loco non præferri Sanctis veteris Testamenti, sed eis æquari: *In eo quod dixit, Non surrexit major Joanne Baptista: non ceteris Prophetis & Patriarchis, cunctisque hominibus Joannem prætulit, sed Joannem ceteris exæquavit*).

„ 57. Parum obstat, quod S. Joseph non sit Patriarcha; quandoquidem Patriarcha dici potest, & simul Propheta; quamvis ad effectum, de quo agitur, satis esset, ut Patriarcha vel Propheta dici posset. Quod autem S. Joseph dici valeat Patriarcha, ex eo probatur, quod Patriarchæ juxta sanctos Patres, & antiquos recentesque Scriptores fuerint illi, qui totidem familiarum Protoparentes extiterunt, quibus Dei populus constabat, uti late ostendit Celada *de benedict. Patriarchar. in præfat. n. 2.* Cum igitur S. Joseph fuerit pater putativus Christi Domini nostri, qui Prædestinatorum & Electorum Caput est, hac de causa nomen Patriarchæ jure ac merito S. Josepho attribuitur, & hoc eodem nomine ipse appellatur a plerisque Scriptoribus hic inutiliter non congerendis. (Nec obstat superius allata assertio Guyeti dicentis, Sancto Josepho titulum Patriarchæ non deberi; loquitur enim nulla allata ratione, nec ulla allata auctoritate. Cumque unicum fundamentum, cui inniti potest, constitutum sit in hoc, quod S. Joseph non fuerit pater naturalis Christi Domini, nec eum generaverit, id solum probare potest, eum non fuisse patrem fidelium generatione naturali, uti ceteri Patriarchæ fuerunt, sed non impedit, quin fuerit Patriarcha perfectiori & altiori modo, juxta ea quæ modo dicta sunt.) Quod vero ille dici possit etiam Propheta desumitur *ex allato cap. 1. v. 20.* Evangelii Sancti Matthæi: *Hæc autem*

eo io-

„ eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei dicens: Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est. Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Ideoque ad rem subjicit Isidorus de Isolanis in sua Summa de donis S. Josephi par. 3. cap. 18. Enimvero Prophetarum tres sunt proprietates: Superior illuminatio, non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines: Scripturarum interpretatio: occultorum propalatio; unde etiam Prophetæ dicuntur, quasi a sensibus occulta loquentes. Et hæc tria evenere Prophetis in lumine adumbrato, & in figuris, etiam ænigmatibus. Joseph vero lumine Angelica illustrante, clarius supremum cognovit mysterium Filii Dei, quod omnium pariter est Prophetarum finis: quo cognito, sacrarum Litterarum sensus abditissimos intellexit profundissime, fategitque, ut ipsum mysterium oportuno tempore toti manifestaretur orbi, eumdem Filium educando. Pluribusque prosequitur Perez in sua Lapidicina sacra sect. 20. num. 250. Quod denique ad effectum, de quo agitur, satis sit, ut S. Joseph fuerit vel Patriarcha vel Propheta, planum est, cum hic agatur dumtaxat, ut reponi possit illius nomen in classe Patriarcharum & Prophetarum; quod ut recte fiat, necesse est, ut ipse utraque præditus fuerit qualitate Patriarchæ videlicet & Prophetæ, sed altera ex his est tantummodo necessaria; exemplo deducto ab iisdem litaniis majoribus, in quibus videmus S. Mariam Magdalenam recenseri in classe Virginum, & Viduarum, licet virgo non fuerit, sed conjugata, & subinde vidua, uti censet Auctor commentariorum in S. Marcum apud S. Hieronymum cap. 15. vers. 40. & sequuntur Jansenius, Franciscus Lucas, Cornelius a Lapide, ceterique in comment. ad cap. 8. S. Lucæ. Quæ omnia tamen ex abundanti dicta censeri debent, quia, si S. Joseph in litaniis Patrum Prædicatorum, in antiquioribus litaniis universalis Ecclesiæ, & in litaniis pro aquæ benedictione est positus statim post S. Joannem Baptistam, atque ita prælatus Apostolis, in classe Patriarcharum & Prophetarum, ab hac Ecclesiæ praxi sublata dici debet quælibet difficultas; nisi aliter videatur huic sacræ Congregationi, vel Sanctissimo Domino nostro, quorum supremo judicio hucusque scripta humiliter subjiciuntur.

„ 58. Hæc sunt, quæ super proposito argumento de mandato hujus sacræ Congregationis alias collegi. Reliquum nunc est, ut pro summa, qua pollent, intelligentia, & zelo quo fervent, videant Eminentissimi Patres sacrorum rituum Congregationi adscripti, an sit annuendum descriptioni nominis S. Josephi in litaniis majoribus; ut, sicuti in Constantiensi Concilio Cancellarius Gersonius Patres admonuit, ut aliquid laudis vel honoris instituerent pro S. Josepho, quem in Patronum eligendum esse suadebat, pro extinguendo teterrimo Schismate inconsutilem Christi vestem tunc lacerante, uti colligitur ex ejus sermone de Nativitate B. Mariæ Virginis, & Gersonis consilium placuit Concilio, teste Antistite Christopolitano in tractatu super Magnificat, (Sermo fuit pergratus, & acceptus toti Ecclesiæ ibidem congregatæ) sic in præsentibus Ecclesiæ calamitatibus solus, qui superesse videtur, honor & cultus S. Josepho superaddatur, ejus videlicet nomen in litaniis majoribus describendo, certa spe, ut ipse, qui ab Isidoro de Isolanis in supra citato tractatu 4. cap. 8. Patronus Ecclesiæ Militantis appellatur, sua intercessione pacem Ecclesiæ, & Hæresum exstirpationem sit a Domino Deo impetraturus.

„ Atque hæc dicta sunt sub censura, salvo semper „ &c.

59. Hucusque suffragium a me typis impressum, in quo adducta argumenta mihi probabilia maximopere semper visa sunt. Adhibitis autem secundis curis, exemplum ductum a litaniis pro benedictione aquæ in vigilia Epiphaniæ rejiciendum existimo. Licet enim typis impressæ sint in Rituali Romano, in quo etiam præscripta sunt cetera, quæ juxta sacrum ritum fieri debent in aquæ benedictione, quæ fit in ipsa Epiphaniæ vigilia, ita ut tunc reputaverim, omnia fuisse approbata a summo Pontifice Paulo V. cognovi nihilominus longe post editum suffragium, ritum ibi expressum benedictionis aquæ in vigilia Epiphaniæ non esse partem Ritualis Romani approbati a Paulo V. qui quascumque additiones prohibuit, quæ fierent inconsulta sacrorum rituum Congregatione, sed esse additionem auctoritate privata factam & non sine temeritate a quodam Sacerdote Petro Lucatello e Sancto Cassiano. Præter hæc in Rubrica statuitur, Patrinum Crucem deferentem, qui solet esse laicus, & etiam uxoratus, velo pulcherrimo ornari, & Diaconum atque Subdiaconum cum Clericis, & multis luminaribus eum comitari, & Sacerdotem de ejus manu Crucem debere recipere: quæ quidem omnia a gravitate sacrorum rituum abhorrere videntur. Rursus in benedictione salis Deus exoratur, ut creatura salis in nomine Sanctæ Trinitatis efficiatur salutare sacramentum, & in ejus exorcismo sumuntur sensu materiali verba, quæ ab Apostolo Paulo sensu mystico prolata sunt, Sit cor vestrum sale conditum. Demum in litaniis ab eodem Presbytero compositis invocantur Sanctus Theodorus, & Sancta Ursula, & ejus Sociæ, quæ in litaniis approbatis non invocantur. Manentibus ergo ceteris supra relatis argumentis, nulla ratio haberi debet ejus, quod bona fide deduxi ex litaniis pro benedictione aquæ. Quocirca merito in Decreto sanctæ memoriæ Benedicti XIII. in quo addendum præscripsit nomen Sancti Joseph in sacris litaniis; licet mentio habita fuerit antiquarum litaniarum, & aliarum quæ recitabantur in nonnullis Religionibus, omissum tamen fuit exemplum litaniarum pro aquæ benedictione in vigilia Epiphaniæ. Quæ tamen a Nobis dicta censeri debent, non animo reprobandi sacrum antiquum ritum benedictionis aquæ in vigilia Epiphaniæ, sed tantum additamenta rejiciendi in eum inserta absque Sedis Apostolicæ auctoritate, inter quæ forte recenseri debent memoratæ litaniæ; ita ut argumentum ab eis a me bona fide deductum pro nomine Sancti Joseph addendo in litaniis universalis Ecclesiæ quovis careat robore & efficacia.

CAPUT VIGESIMUMPRIMUM.

De sacris Imaginibus, & nonnullis controversiis ad eas pertinentibus.

1. SACRARUM Imaginum cultus non est hic a Nobis probandus: satis erit hic indicare, Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præsertim, habendas, & retinendas esse, eisque debitam venerationem impertiendam, juxta definita a sacro Concilio Tridentino *sess. 25. de invocat. venerat. & Reliqu. Sanctor. & sacris Imaginibus*; ubi etiam additur, nemini licere ullo in loco, vel ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere, vel ponendam curare Imaginem, nisi ab Episcopo fuerit approbata.

2. De Christi nempe & Sanctorum Imaginibus loquitur Tridentinum, & eodem modo loquuntur pleraque alia Concilia, & Ecclesiæ Patres: quocirca nedum aliqui Heterodoxi, sed etiam nonnulli ex nostris Theologis docuerunt, nec Deum Patrem, nec Sanctissimam Trinitatem in picturis repræsentari debere. At, si forma hominis se Deus conspiciendum exhibuit Adamo, ut habetur *Genes. 3. 8.* si scalæ innixus apparuit Patriarchæ Jacob, & Moysi, uti legitur *Genes. 28. 13. & Exod. 33. 23.* si tamquam Regem throno insidentem se exhibuit *Isaiæ 6. 1.* Æternus Pater, ut habetur *Daniel. 7. 9.* Danieli apparuit forma Senis vestibus albis induti, capillis tamquam lana munda, & super thronum ignis: (*Antiquus dierum sedit, vestimentum ejus candidum sicut nix, & capilli capitis ejus quasi lana munda, thronus ejus flammæ ignis*): si denique Spiritus Sanctus in forma columbæ supra Jordanem visus est, ut habetur *Matthæi 3. 16.* nemo est qui non videat, recte posse Deum pingi eis formis, quibus apparere dignatus est, & etiam illis, quibus, eo quo possumus modo, ejus majestatem & omnipotentiam ob oculos ponamus. Quamobrem Senator Philippus Buonarruoti *de fragmentis antiquarum Vasorum vitreorum repertis in Cœmeteriis Urbis*, tabulæ primæ figuram primam explicans *pag. 5.* ait: *Vien figurato qui Iddio nella mano, come si vede nelle antiche Pitture, e ne' Sarcofagi de' Cimiteri, e nel Volume dell' Istoria de' Giudici della Vaticana, nelle figure della Genesi riportate da un codice manuscritto Greco antichissimo dal Lambecio nel lib. 3. della Biblioteca Cesarea, in molti antichi Mosaici delle chiese di Roma, nel Menologio di Basilio, e finalmente in alcune piccole monete*

nete di Costantino fatte dopo la sua morte, e che sono descrisre da Eusebio, nelle quali l'Imperatore è come condotto in cielo in un cocchio, e vi è in alto una mano, che lo riceve. Ed a ragione vien presa la mano per simbolo di Dio, perchè, essendo egli invisibile, l'opere solamente della sua mano si vedono, onde sovente nella sacra Scrittura l'operazioni del medesimo si chiamano mano, mano forte, robusta, ed eccelsa.

3. Docent Theologi cum Cardinali Bellarmino *lib.* 2. *de Imagin. Sanctor. cap.* 8. Deum triplici modo depingi posse: primo reputando, eum esse in se, qualis pingitur, hoc est habere naturam hominis cum suis membris, & idcirco Deum, prout est in se, in pictura repræsentari; & hac in re contineretur error impius, sacrilegus, & naturæ Divinæ contrarius, error videlicet Anthropomorphitarum, cujus meminit S. Augustinus *lib. de hæresibus cap.* 88. & de quo agunt Alfonsus de Castro *lib.* 5. *adversus hæreses, sub tit. Deus, hæres.* 2. & novissime Joannes Standa *in lexico Hæresum, verb. Anthropomorphitæ*: secundo, Deus pingi potest, ut historia repræsentetur, ex. gr. si pingendus esset Adamus a paradiso expulsus, depingi deberet Deus in forma hominis ambulantis, uti legitur in Scriptura; & in hac pictura non repræsentatur natura Divina, sed factum illud oculis conspiciendum exponitur, quod auribus audientium insonaret, si voce exprimeretur: tertio, depingitur Deus, ut oculis ejus majestas proponatur, similitudinibus videlicet penicillo expressis, quibus aliquando in Scriptura hominibus apparuit; & in his duobus postremis modis nihil est reprehensione dignum, uti bene & docte prosequitur Cardinalis Gottus *de vera Christi Ecclesia adversus Jacobum Picenium tom.* 2. *part.* 2. *artic.* 16. §. 5. Porro, quamvis primis Ecclesiæ temporibus, Dei & Sanctissimæ Trinitatis Imagines non essent in usu, teste Origene *lib.* 7. *adversus Celsum prope finem*, ubi ait: *Ut qui Deum incorporeum & invisibilem nulla figura circumscribamus*; & juxta *can.* 36. Concilii Illiberitani (*tom.* 1. *Concil. Harduini col.* 254.) ubi sic legitur: *Placuit, Picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur*; posito, quod hic canon pertineat, non ad Imagines Sanctorum, sed ad Imagines Dei & Sanctissimæ Trinitatis, cum his tantum stricta & propria conveniat adoratio; statuta hæc nihilominus dici debent ad avertendum periculum, quod imminebat Gentilibus & Catechumenis, qui Deum aspicientes in ecclesiis circumscriptum & comprehensum lineis & coloribus, in eum facile devenire potuissent errorem, ut a Christianis crederetur, non esse immensum, omnipotentem, invisibilem, æternum, incomprehensibilem, spiritalem, corporis & materiæ expertem & immunem, quemadmodum erudite & solide adnotavit Albaspinæus Aurelianensis Episcopus *in commentaria ad prædictum canonem*, atque prosequitur Mendoza. Vigebat quoque tunc temporis disciplina Arcani, quæ secretiora occultabat religionis Catholicæ mysteria, ne a Gentilibus profanarentur, atque ad eorum ludibrium exponerentur, sicuti ad rem pergit Schelstrat in dissertatione *de disciplina Arcani cap.* 6. *art.* 3. & utramque rationem tum Albaspinæi, tum Schelstrati illustrat Pagi *ad annal. Card. Baronii, ad an.* 55. *num.* 5. & 6. Quibus idcirco cessantibus causis, bene potest & laudabiliter Imago Dei depingi, & in ecclesiis collocari; ita ut inter propositiones a summo Pontifice Alexandro VIII. proscriptas die 7. Decembris 1690. vigesima quinta in ordine sit hæc: *Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in templo collocare*. Christianus Lupus *in notis ad canones septimi Concilii cap.* 5. nonnullas eruditas proponens & resolvens quæstiones de sacris Imaginibus primo quærit, quonam tempore in Ecclesia fieri cœperint Imagines Dei Patris, adeoque totius Sanctissimæ Trinitatis; ad quod ingenue respondet, se ignorare. Quærit secundo, an Spiritus Sanctus in columbæ specie pingi possit; ad quod ait, hanc esse omnium Ecclesiarum antiquissimam consuetudinem, quapropter *in libro Pontificali* de S. Innocentio I. legitur: *Fecit turrim argenteam cum Patena, & columbam deauratam*. Quærit tertio, an Angeli in humana specie legitime pingantur; & affirmando respondet, cum in humana forma sæpe apparuerint iis, ad quos missi sunt a Deo, idque confirmat *ex epistola* Nicolai I. Pontificis *ad Michaelem Augustum*. Porro, principio sæculi quinti Imagines Sanctissimæ Trinitatis in ecclesiis pictas fuisse, desumitur *ex epistola* S. Paolini Episcopi Nolani *ad Severum*, ubi describens picturas appositas in basilica S. Petri hæc habet:

Pleno coruscat Trinitas mysterio,
Stat Christus Agno, vox Patris cælo tonat,
Et per columbam Spiritus Sanctus fluit.

Pro eo vero tempore, quo prædictæ Imagines non erant in ecclesias receptæ, faciunt ea quæ superius dicta sunt, quæque fuerunt etiam erudite resumpta ab insigni Theologo ex Dominicana familia Aloysio Maria Lucinio sacræ Theologiæ Magistro, & Commissario Generali Sanctissimæ Inquisitionis, deinde S. R. E. Cardinali *in examine & defensione Decreti publicati a claræ memoriæ Cardinali de Tournon pag.* 433. secundæ editionis Romanæ: *Anche per cagione dell'arcano tanto rigorosamente osservato dall'antichità veniva proibito il dipingere nelle basiliche le Immagini delle Divine Persone, come si legge espresso nel Concilio Eliberino celebrato nel principio del quarto secolo, acciocchè non si apprendesse, che da' Cristiani venisse adorata una corporea Divinità. Nell'ottavo secolo durava pure questa saggia avvertenza &c. ma, nato l'errore in Oriente, che le sacre Immagini fossero prevaricazioni della Cristianità per l'Idolatria, subito la Chiesa per combattere l'errore, comandò, che un tal rito passasse in precetto, ed in dogma, per cui preso a dipingere ancora il Padre Eterno e lo Spirito Santo in quelle forme, che le sacre Carte ce li rappresentarono, cioè quello in figura di Vecchio venerando, e questo di Colomba.* Pie ergo nunc & laudabiliter Sanctissima Trinitas pingitur, & Imagines ejus, quæ ab Ecclesia approbantur, sunt illæ, quæ Deum Patrem repræsentant forma Senis, in cujus sinu est Christus, & inter utrumque Spiritus Sanctus forma Columbæ; vel illæ, in quibus repræsentantur seorsum Deus Pater forma Senis, seorsum Christus, sed propinqui ambo, & inter utrumque Spiritus Sanctus forma Columbæ, uti bene adnotavit Cardinalis Capisucchius *in controv. Theolog. de cultu sacrar. Imagin.* §. 15. reprobatis quibusdam aliis Sanctissimæ Trinitatis Imaginibus, de quibus post Gersonem, & Molanum late agit vir in Ecclesiasticis quæstionibus versatissimus Josephus Maria Perimezzi Episcopus Oppiden. *Canon. alleg. part. alleg.* 4. §. 1.

4. Episcopus Sarnellus in suis epistolis Ecclesiasticis *tom.* 5. *epist.* 37. modum exponit, quo pingi deberent Imagines Christi, Beatissimæ Virginis, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli. Item de antiquo more Christum pingendi sub Agni specie multa erudite collecta legi possunt apud laudatum Senatorem Buonarruoti, magno Eruditorum luctu defunctum, in opere supra citato *pag.* 45. *& seq.* Est & celeberrimum opus Patris Magistri Joannis Interiani de Ajala Ordinis B. Mariæ Virginis de Mercede Redemptionis Captivorum, cui titulus, *Pictor Christianus eruditus*, an. 1730. typis Matritensibus editum, in quo mira sane pietate & eruditione Pictores instruit, quomodo Deum, Angelos, Christum, Beatissimam Virginem, eorumque acta, & mysteria, & Sanctos pingere debeant, ad quod opus lectorem remitto, cum nihil solidius hac de re afferri posse videatur. Non multis vero abhinc annis volumen editum est a sacris Tribunalibus Urbis proscriptum, in quo ejus Auctori maximopere displicebat, quod Pictores depingerent S. Josephum canum & effœtum, B. Virginem peregrinantem in montana Judææ regione, eodem comite Joseph, Obstetrices Beatæ Virgini parienti assistentes, bovem & asinum in præsepe Domini stantes, Christum in Templo a summo Sacerdote circumcisum, ex Magis unum colore fusco, alios albo, Simeonem Pontificali veste indutum, cum Christum in ulnas suas excepit, Christum aquæ infusione baptizatum, Joannes aquam super ejus caput effundente, Convivas mensæ assidentes, & Magdalenam ad Christi pedes prostratam, dum Christus Dominus prandebat in domo Simonis Pharisæi, Simonem deferente crucem cum Redemptore nostro, hoc primam partem, illo partem infimam bajulante, Christum cruci affixum in cruce humi strata magno satellitum militumque comitatu erecta, virginem Christi Matrem juxta Filii crucem non lugentem modo atque dolentem, sed etiam animi deliquio correptam, & similem ejulanti, Christum in cælos ascendentem, & Apostolis elata manu dextra benedicentem in eum plane modum, quo Sacerdos sub Sacri finem populo benedicit. Alia nonnulla in picturis reprehensione digna videri possunt apud Ciampinum *part.* 2. *veter. monimentor. cap.* 5. *num.* 5. *& duobus seqq.* itemque apud Theophilum Raynaudum *oper. tom.* 8. *in Sancto Joanne Atavo Christianitatis Lugdunensis pag.* 197. & apud Joannem Baptistam Thiers in tractatu *de expositione Sanctissimi Sacramenti Altaris lib.* 2. *cap.* 2. *pag.* 233. Quibus omnibus ab aliis additur, nimia fa-

cilitate a Pictoribus depingi nonnullorum sanctorum Martyrum Imagines abscissum caput manibus gestantium, cujus mirificæ delationis nullum extat in Actis eorumdem vestigium; ex quo derivatum esse dicunt multorum errorem, qui putant, prædictum miraculum contigisse in omnibus illis Martyribus, quorum Imagines sic a Pictoribus depictæ sunt. Ita scilicet scribit Langlet *in methodo pro studio historiarum cap.* 17. §. 5. ubi ait, prædictarum picturarum morem suam originem desumpsisse a verbis S. Joannis Chrysostomi *in orat. de Sanctis Juvent. & Max. tom.* 2. *pag.* 583. ubi sic loquitur, ut sanctorum Martyrum intercessionem apud Deum confirmet: *Etenim, sicut milites vulnera quæ in prælii sibi inflicta sunt, Regi monstrantes fideliter loquuntur, ita & illi* (Martyres videlicet) *in manibus abjecta capita gestantes, & in medium afferentes, quæque voluerint, apud Regem cælorum impetrare possunt*. Ante Langlet id ipsum adnotarunt Bollandiani *in comment. histor. de SS. Maximo, & Venerando, ad diem* 25. *Maji*.

5. Verum, utcumque hæc sint, & omissa quidem indagine, an, & quæ ex dictis Imaginibus jure reprobari possint, ad nos in præsenti pertinet nonnulla exponere a sacrorum rituum Congregatione statuta quoad picturam sacrarum Imaginum. Fratres Discalceati Ordinis S. Augustini depingi curabant Imagines, & sculpi Statuas Sanctorum Augustini, Nicolai de Tolentino, & aliorum, habitu quo ipsi utuntur; sacrorum autem rituum Congregatio id prohibuit die 10. Septembris 1637. ejusque Decretum fuit a summo Pontifice Urbano VIII. confirmatum, uti videri potest in ejus *Constit.* 221. *Bullarii tom.* 5. ante hæc tempora, alia fuerat excitata controversia inter Patres Augustinianos, & Franciscanos de veste, qua pingenda erat Imago Beatæ Claræ de Montefalco. Controversiæ autem resolutio commissa fuit a Gregorio XIII. sacræ Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, a qua demum emanavit Rescriptum *per epistolam* Cardinalis Sancti Sixti *ad Episcopum Spoletinum*, de qua in Vita ejusdem B. Claræ scripta a Baptista Piergilio *part.* 1. *cap.* 14. *pag.* 42. & 43. *Reverendissimo Signore. La controversia, che si contiene in questo libro, la Santità di nostro Signore l'ha commessa agl' Illustrissimi e Reverendissimi Cardinali Preposti per dichiarare li decreti del Concilio di Trento, i quali avendo molte volte intesi i Procuratori d'ambidue gli Ordini, e considerate maturamente le loro ragioni, e datone ragguaglio a sua Santità, questa per sentenza di detti Illustrissimi Cardinali dichiarò, la Beata Chiara da Montefalco essere dell' Ordine Eremitano di S. Agostino, e che però si restituisca al beato corpo l'abito dell' Ordine, e che le Immagini e pitture di lei siano tutte vestite del colore di essa Religione di S. Agostino. Sua Signoria dunque farà eseguire tutto questo tanto nella città di Spoleto, quanto negli altri luoghi della sua diocesi: e stia sana.*

6. Ad sacrorum rituum Congregationem ut redeamus, prævio ejus consilio, supra memoratus Urbanus VIII. anno 1642. aliam edidit Constitutionem, quæ est *in ordine* 280. inter eas hujus Pontificis *Bullarii tom.* 5. *pag.* 397. & ipsa quoque pertinet ad formam & habitum sacrarum Imaginum, in qua habentur hæc verba: *Cum autem, sicut accepimus, ex prædicti Decreti* (sacrosancti videlicet Concilii Tridentini) *inobservantia varii abusus irrepserint, idcirco Nos abusus hujusmodi tollere pro debito Pastoralis officii nostri volentes, re etiam cum venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus sacris ritibus præpositis communicata, & mature considerata & discussa &c. Imagines Domini nostri Jesu Christi, & Deiparæ Virginis Mariæ, ac Angelorum, Apostolorum, Evangelistarum, aliorumque Sanctorum & Sanctarum quorumque sculpere aut pingere, vel sculpi aut pingi facere, aut antehac sculptas aut pictas, & alias quomodolibet effictas tenere, seu publico aspectui exponere, aut vestire cum alio habitu & forma, quam in Catholica & Apostolica Ecclesia ab antiquo tempore consuevit, nec etiam cum habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis, tenore præsentium prohibemus, ac ut Imagines aliter pictæ vel sculptæ ab ecclesiis, & aliis locis quibuslibet amoveantur & deleantur, vel reducantur & reformentur ad habitum & formam in Ecclesia Catholica & Apostolica ab antiquo tempore consuetam &c. præcipimus*.

7. Post annum autem a die editæ Constitutionis, & signanter die 21. Februarii an. 1643. propositum fuit, an in ecclesiis Ordinis Servorum permitti posset Imago B. Mariæ Septem Dolorum cum habitu nigro. Sed sacra Congregatio abstinuit a resolutione, ad præcavenda videlicet Scripta quæ prodire potuissent, & scandala quæ forte contigissent, si aliqua declaratio ea in re facta fuisset.

8. Porro pro parte negante hæc adverti possunt: primo, quod in Synodo Constantinopolitana sub Hadriano II. statuitur, Imaginem Dei Genitricis pingendam esse, quemadmodum eam figurat verbis Divina Scriptura. Secundo, quod in Constitutione Urbana supra relata præcipitur, ut in sacris Imaginibus antiquus mos universalis Ecclesiæ observetur, nec apparet, praxim Ecclesiæ universalis illum habitum admisisse. Tertio, quod in plerisque ecclesiis ejusdem Ordinis Beata Virgo depicta videtur juxta morem antiquum, hoc est colore cæruleo & rubro. Dictum est, *juxta morem antiquum*; etsi addi posset *antiquissimum*, teste Episcopo Sarnello in suis epistolis Ecclesiasticis *tom.* 4. *epist.* 46. *E' certo poi, che l'Immagine della Beata Vergine insin dal tempo degli Appostoli fu sculpita e dipinta colla veste di color rosaceo o porporino, e col manto azzurro, o sia di color celeste, come si vede nelle Immagini della medesima dipinte da S. Luca, alcune delle quali sono in Roma, e precisamente in Santa Maria Maggiore, e in Santa Maria Via lata*. Quarto denique, quod praxis Ordinis Servorum, si habitui nigro favet, non constituit consuetudinem Ecclesiæ universalis, quam Urbana constitutio tantummodo *præferendam voluit*.

9. Pro parte vero affirmante animadverti potest, quod in memoriam dolorum, quos Beata Virgo passa est in morte Domini nostri Jesu Christi, niger habitus a Fratribus Ordinis Servorum usque a sui initio assumptus est, uti legitur in bulla Innocentii VIII. *Ac etiam ob memoriam Passionis ejusdem, quam in morte Filii sui Domini nostri Jesu Christi sustinuit, nigrum, & mæstitiæ quippe habitum eligentes sibi deputarent, sub quibus profecto & servitutis titulo, & mæroris habitu sacer ordo præfatus sic a suis primordiis plantatus in agro Dominico laudum incrementis &c. successive profecit in Ecclesia Dei*. Item, quod orantibus Septem Ordinis Fundatoribus Beata Virgo apparuit, eisque patefecit, se in suos servos illos elegisse, & ab eis habitum nigrum esse deferendum in memoriam dolorum, quos passa est in morte unigeniti Filii sui; uti non solum legitur *in annal.* Fratris Archangeli Giani *lib.* 1. *centur.* 1. *cap.* 14. sed etiam *in dialogo* Fratris Pauli Florentini *ad Petrum Cosmæ*, qui manuscriptus asservatur in celebri bibliotheca Medicea, cujus Auctor obiit circa annum 1499. non sine fama ingenii & doctrinæ, cum & ingenium & doctrinam ejus fuerint admirati Fundatores Academiæ Florentinæ Marsilius Ficinus, Picus Mirandulanus, Leonardus Aretinus, teste Michaele Poccianto in suis Chronicis *ad an.* 1471. Rursus, quod in antiqua Chronica Fratris Petri de Tuderti, cui maximopere fides deferenda esse videtur, cum ea, quæ scripsit, hauserit ab ore B. Alexii de Falconeriis, qui fuit unus ex Septem Fundatoribus Ordinis Servorum, narratur, dum Fundatorum prædictorum spiritus examinaretur a S. Petro Martyre, qui tunc Florentiæ morabatur, Beatissimam Virginem eidem S. Petro apparuisse, eique patefecisse, se a Filio suo impetrasse, ut Ordo ipse suo peculiari servitio adscriberetur, habitumque nigrum gereret in signum mœstitiæ, quam ipsa in morte Filii sui perpessa est. En verba Chronicæ manuscriptæ: *Factum est autem, Beato Petro in oratione perdurante, & pro prædictis sibi a Domina revelandis devotionis jugiter lacrymas perfundente, ipsis nihilominus gloriosis Viris parentibus nostris cum reliquis Fratribus, quos receperant, in oratione, jejunio, & sanctis operibus, pro prædictis similiter impetrandis, ut eis a Beato Petro fuerat impositum, perseverantibus, ut gloriosa Virgo Maria sic devotissime invocata Beato Petro in visione apparens de omnibus prædictis eum certificavit. Nam, hos Viros, & qui post eos venturi, ac eorum Congregationi associaturi erant, ad suum inter omnes Mundi homines singulare servitium elegisse, & ab eis Ordinem ad sui honorem & gloriam construendum, ac suo nomini dedicandum debere procedere, a suo specialiter Filio impetrasse, intimavit; necnon habitum hunc, quem gerimus, quem Fratres nostri deinceps ad ipsius Beatæ Virginis Mariæ humilitatis ostensionem, & pœnæ, quam passa est in Filii sui amarissima Passione, apertam significationem semper ferre jugiter deberent, demonstravit, necnon & Regulam Beati Augustini, secundum quam eos vivere oporteret, eis tradendam esse, finaliter reseravit*. Ex his etenim omnibus simul junctis, sicuti probatum esse videtur, habitum nigrum fuisse a Fratribus assumptum in memoriam dolorum Beatissimæ Virginis, ipsaque in visionibus & apparitionibus indicante, suæ voluntatis esse, ut habitus ille a Fratribus deferretur; sic argumentum non omnino spernendum oriri posse videtur ad suadendum, Imaginem Beatissimæ Virginis septem dolorum cum habitu nigro pingi posse, & eodem habitu inductam ad publicam exponi posse venerationem.

10. Hæc

10. Hæc porro dicta esse volumus; non ut quæstio resolvatur, quæ in sacrorum rituum Congregatione integra remansit, sed ut dignosci possit, quid utrinque dici posset; multoque magis, cum memoratæ apparitiones Beatissimæ Virginis, quibus habitus ille niger inniti tantummodo posset, solidioribus indigere videantur probationibus ad effectum, de quo agitur in præsenti. Nunc cetera prosequamur, quæ ad nostrum spectant institutum. Sedente Alexandro VII. prævio consilio Congregationis sacrorum rituum, mandatum est Fratribus Minoribus de Observantia S. Francisci Tolosæ commorantibus, ne tabellam exponerent, in qua Beatissima virgo Dei Mater sic picta apparebat, ut Rosarium exhiberet Sanctis Francisco, & Claræ, sicut colligitur ex ejusdem Pontificis litteris Apostolicis datis die 28. Maji 1664. & typis impressis *in Bullario Romano tom. 6.* Per tabellam etenim prædictam insinuari quodammodo videbatur, institutionem Rosarii esse attribuendam aut Sancto Francisco, aut Sanctæ Claræ contra Ecclesiæ sensum, quæ sanctum Patrem Dominicum Rosarii Institutorem agnoscit & veneratur. Temporibus Clementis Papæ X. exorta est contraversia inter Fratres Trinitarios, & Fratres Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum quoad habitum, quo pingi debent Imagines Beati Petri Paschasii: sacrorumque rituum Congregatio censuit, non esse Imagines ejus pingendas, vel Statuas sculpendas cum habitu Trinitariorum; & sacræ quidem Congregationis Responsum fuit a Clemente X. confirmatum, ut habetur in ejus litteris Apostolicis in forma Brevis expeditis, & typis impressis *in Bullario Ordinis B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum pag.* 356. & apud Nicolaum Antonium *in Bibliotb. veter. Hispan. tom. 2. lib. 8. cap. 6. num. 265. & seqq.* an. 1685. Fratres Carmelitæ civitatis Ttoilæ diœcesis Messanensis sacræ Congregationi exposuerunt, Eliam depingi a Patribus Basilianis in sua ecclesia non indutum pallio, ut habetur *lib. 4. Regum cap. 2.* sed modo novo & inusitato: sacra autem Congregatio anno prædicto die 2. Junii removendam decrevit Imaginem. Quæstio præterea est inter Monachos Camaldulenses, & Monachos Vallumbrosanos de Imagine S. Joannis Gualberti, qui in monasteriis Camaldulensibus alba *Cuculla* depictus est: de hac vero controversia usque adhuc actum non fuit in sacrorum rituum Congregatione; sed Vitalis Martius, aut quivis alius hoc nomine assumpto, ex Monachis Camaldulensibus in suis *responsionibus ad quæstiones propositas a Fideli Soldano Monacho Vallumbrosano cap. 8. num. 9.* latissime ostendit, potuisse & posse S. Joannem Gualbertum pingi indutum alba *Cuculla*, cum ea potissimum uteretur, dum degebat in monasteriis Camaldulensibus. Consimilis quæstio est de colore vestis, quo pingenda sit Imago Beati Petri Ursfeoli de quo alibi sermo habitus est; in ecclesia siquidem Patrum Congregationis Camaldulensis civitatis Florentinæ nova Imagine Beati Petri Ursfeoli apposita, cujus vestis est coloris albi; exhibitus fuit sacrorum rituum Congregationi supplex libellus ab iis, qui contendebant, Beatum ipsum esse pingendum veste nigra indutum, in quo dicebatur, inusitatum esse, & ideo removendum album colorem vestis prædicti Beati. Communicato autem supplici libello cum eis, qui pro albo pugnabant colore, plura ab ipsis adducta sunt: præcipue vero, quod in Vita Sancti Cuthberti Abbatis legatur, ejus coloris fuisse vestes Monachorum, *quem naturalis ovium lana ministrat*, oviumque colorem ut plurimum esse album, sicuti observat Martene *in cap.* 55. *Regulæ*, subjicitque Mabillon *in præfat. sæc. v. Benedict. Tunica albi passim coloris erat ante annos octingentos*. Additum fuit, præscriptum esse *in c.* 55. *Regulæ* S. Benedicti, satis esse Monacho, si quas Tunicas habeat, ut modo unam, modo alteram eis lavare possit: *Sufficit Monacho duas tunicas & duas cucullas habere propter noctes, & propter lavare ipsas res*: ex quibus verbis colligitur, *tunicas* & *cucullas* albi coloris fuisse, cum albus color abluendo fiat dilutior, ut observat Heftenus *disquisit. monast. lib. 5. tract. 6. disq. 5.* Nec omissum fuit referre, tunicas carni corporis olim adhæsisse, cum subucularum penes Monachos non esset usus, atque adeo colorem nigrum tunicarum cœptum fuisse usurpari loco albi coloris tunc, cum subucularum usus incepit, ut fastidium videlicet tunicas abluendi evitaretur, quemadmodum animadvertit Mabillon, *in annal. Benedict. tom. 1. ad annum* 528. *pag.* 57. ubi sic loquitur: *Tunica ad cutem tunc demum nigra fieri cœpit, postquam interulæ laneæ in usu esse cœperunt, tametsi serius; siquidem albus tunicarum color diu perseveravit post concessas interulas stamineas, quarum usus jam sæculo octavo invaluerat*. Quocirca in Clementina, *Ne in agro, de*

statu Monachorum, hæc decernuntur de veste Monachorum, *ut superior* scilicet *vestis ipsorum nigri, aut albi coloris existat*. Verumtamen nec de hac controversia hactenus actum est in sacrorum rituum Congregatione.

11. Demum, cum in Ordine S. Francisci multæ adessent, & excitarentur controversiæ tum quoad Imagines, tum quoad Vitas Beatorum, & Sanctorum, qui S. Francisci Institutum professi fuerant, editum fuit, in Capitulo Generali Fratrum Minorum S. Francisci Victoriæ celebrato die 24. Maji 1694. ad avertendas quascumque controversias quoddam Statutum, quod fuit a sacrorum rituum Congregatione confirmatum, ut ex hoc Decreto colligitur.

Cum sacrorum rituum Congregationi expositum fuerit, in Capitulo Generali Ordinis Fratrum Minorum Sancti Francisci die 24. Maji 1694. Victoriæ celebrato conditum fuisse Statutum tenoris sequentis, videlicet:

Non sine justo animi angore perpendit Diffinitorium Generale, quanta in pluribus provinciis evenerint scandala post novam aliquam Canonizationem Servi Dei, quo Altissimus Ordinem nostrum dignatus est decorare, cujus occasione elapsis annis vel ratione solemnizandi Canonizationis festum, vel Vitam Sancti imprimendi, vel ejus Imaginem sive sculptam, sive pictam cum aliqua intitulatione, inscriptione, narrativa, aut rhetorica compositione vulgandi, vel de eo prædicandi, vel Canonizationis processionem faciendi, vel aliud quidpiam in ea solemnitate peragendi, lites & dissensiones inter aliqua totius corporis Observantiæ membra in variis provinciis exortæ, Fratrum turbationes, publica jurgia, mendacia utrimque forte vulgata, libri, & scripturæ a temerariis Auctoribus tam proprio, quam alieno nomine absque legitima licentia impressi plus damni quam honoris nostro sacro Ordini, & plus admirationis, quam ædificationis apud Christifideles conciliavere. Volens itaque Diffinitorium Generale talibus in posterum dissonantiis secundum Deum providere, consulto & mature decernit, quod, si Servus Dei, de quo agatur causa Beatificationis vel Canonizationis apud sanctam Sedem, aut qui a summo Pontifice fuerit Beatificatus vel Canonizatus, sit ex Observantia, & mortuus sit filius alicujus provinciæ, vel Custodiæ Observantis, tam in Actis causæ, quam in picturis, sculpturis, laminis, libris, scripturis, elogiis, & foliis, ac locis quibuscumque exprimatur, quod est Ordinis Minorum de Observantia; si vero fuerit ex Reformatis Ultramontanæ familiæ, explicetur, quod est Strictioris Observantiæ, vel Minorum Observantium Reformatorum; sin autem fuerit ex Discalceatis, vel Recollectis provinciis hujus Cismontanæ familiæ, dicatur Ordinis Minorum Observantium Discalceatorum, vel Recollectorum, quod etiam addatur, si dicatur Strictioris Observantiæ; ita ut numquam particularis status, in quo mortuus est Sanctus, sive sit Observantiæ, sive Reformatorum, sive Discalceatorum, sive Recollectorum, taceatur, aut status cum statu confundatur.

Solemnitas festi Beatificationis aut Canonizationis Servi Dei ad totum corpus Observantiæ pertinentis, & processio in ea fieri consueta prius fiat a Conventu illius membri, cujus Servus Dei, dum viveret, portio fuerat, videlicet Reformatorum, si mortuus est Reformatus, Observantium, si Observans, Discalceatorum aut Recollectorum, si Discalceatus, vel Recollectus in cœlum migraverit; & si plures fuerint ejusdem membri Conventus, prius fiat a principaliori, deinde liberum sit ceteris, etiam alterius membri, etiam eodem tempore cum aliis Conventibus (non tamen cum principaliori prædicto membro, ad quod Sanctus immediatius pertinet) eam celebrare solemnitatem.

Ad processionem autem, quæ a Principaliori prædicto Conventu fiet, aliorum Conventuum Communitates concurrere teneantur, & sub privatione officii, vocisque activæ ac passivæ per triennium Prælati cum suis familiis omnino conveniant. Si vero in loco non extiterit Conventus immediatioris Instituti illius novi Sanctis, solemnitas & Processio, cui omnes alii in loco vel civitate coexistentes Conventus interesse sub iisdem pœnis teneantur, fiat primo in Conventu Ordinis antiquiori, ex quocumque membro Observantiæ sit; dummodo in omnibus Imaginibus, libris & foliis exprimatur, cujus membri de corpore Observantiæ Sanctus ille vel Beatus in sua pretiosa morte filius fuerit.

Cumque ex parte FF. Martini de Alditurria Procuratoris Generalis Ordinis, Hieronymi a Laurino Commissarii Generalis Curiæ, Francisci a Brandelio Procuratoris Generalis Reformatorum, ac Joannis Damasceni Mesnard Procuratoris Generalis Excalceatorum & Recollectorum unanimi consensu ad tollendas quascumque controversias inter FF. supradictorum Ordinum pro confirmatione supradicti Statuti, necnon pro pœnali Decreto contra transgres-

gressores infligendo, sacrorum rituum Congregationi humillime supplicatum fuerit, eadem sacra rituum Congregatio suprascriptum Statutum benigne confirmavit, & contra ejusdem transgressores sub pœna privationis vocis activæ & passivæ procedi posse decrevit: Die 9. Decembris 1713.

Mentio fit in hoc Decreto controversiarum, quæ alias intercesserunt inter familias Religiosas S. Francisci super re, de qua nunc agitur. Imagines nempe SS. Francisci, & Antonii Patavini sculptæ aut pictæ sunt modo cum veste Fratrum Capuccinorum, modo cum veste Fratrum Minorum Conventualium, editique hinc & illinc sunt libri, exarat æque scripturæ pro forma vestis hujus & illius Religiosæ familiæ, qua sculpi & pingi debere contendebatur Imagines prædictorum Sanctorum. Sed fuerunt hæc omnia proscripta a sacra Congregatione Indicis die 20. Novembris 1663. Approbante autem summo Pontifice Innocentio X. expositum fuit simulacrum S. Antonii Patavini in sacello Thesauri S. Januarii civitatis Neapolitanæ indutum forma vestis Minorum Conventualium; & quidem Nicolaus Catalanus in suo Opere de hac re edito litteras Apostolicas prædicti Pontificis integras retulit, ut videri potest *pag.* 34. *& seqq.* Recruduerunt itaque contentiones inter eosdem Conventuales, & Capuccinos, quibus delatis ad sacrorum rituum Congregationem, hæc die 15. Januarii 1667. admonendos censuit Patres Conventuales, ne victoriam & triumphum jactarent, cum ex prædictis litteris Apostolicis nequaquam desumi posset resolutio controversiæ super veriori & proprio habitu Sancti Francisci. Post hæc Patres Capuccini curarunt, ut a Principe benefactore in Capella Sanctæ Restitutæ posita in conspectu Thesauri, & sacrarii S. Januarii, statua S. Antonii collocaretur cum forma vestis ipsorum Capuccinorum: quare, Minoribus Conventualibus ad eamdem sacrorum rituum Congregationem confugientibus, hæc die 19. Novembris 1667, censuit, simulacrum prædictum non esse exponendum. Minores autem Conventuales hinc ansam cœperunt typis evulgandi, prohibitum esse pingere aut sculpere Imaginem S. Antonii cum forma habitus Capuccinorum; at, Capuccinis reclamantibus, sacra Congregatio die 21. Julii 1668. declaravit, præcedens suum Decretum emanasse, & esse intelligendum pro sola Metropolitana civitatis Neapolitanæ: ex quo proinde factum est, ut quælibet familia Franciscana Imagines exponat SS. Francisci & Antonii ea forma vestis, qua unaquæque ex eis utitur; veluti animadvertunt Cardinalis de Luca *de Regularibus discurs.* 20. *num.* 2. & Cardinalis Petra *ad Constitut. Apostol. tom.* 2. *pag.* 520. *& seqq.*

12. Notus unicuique est, cereos Agnos a Romano Pontifice consecrari, super quibus extant plures eruditi Tractatus. Antiquus vero est horum cereorum Agnorum usus. Anno quippe 1544. Romæ effossus est tumulus Mariæ Augustæ conjugis Honorii Imperatoris, & filiæ Stiliconis mortuæ ante medium sæculum quintum, & præter cetera in tumulo inventus est cereus Agnus Dei; ita ut infirma omnino videatur opinio Panvinii, qui *de Baptismate Paschali pag.* 148. credit usum Agnorum consecrandorum a Romanis Pontificibus inductum ad retinendam memoriam solemnis Baptismi, qui primis religionis Christianæ sæculis solo Paschæ & Pentecostes tempore peragebatur, ideoque eamdem consuetudinem non invaluisse ante sæculum IX. quo fere sæculo desiit solemnis ille Baptismus celebrari. Magis verisimilis est Cardinalis Augustini Valerii sententia, qui Agnorum benedictionem ad initium sæculi V. refert; aut altera Molani, qui Agni cerei primordia ætati Constantini M. tribuit, & ideo sæculo Christi IV. Inter *epistolas* Cardinalis Papiensis una est scripta Heliano Spinulæ, ad quem Paulus II. cereum Agnum consecratum mittebat. Verba autem Cardinalis sunt hæc: *Sacratus est manibus suis* (hoc est summi Pontificis) *& ex illo numero sumptus, ex quo munerari Reges est solitus. Donum, pretio non magnum, virtute & gratia maximum. Id agit videlicet sancta ejus dignatio, ut memor sit ejus, ut pignus in sacrario teneas sui in te animi, & custodem denique continuum habeas vitæ & rerum tuarum. Accipiendus osculo est, cum devotione servandus, virtuti ejus credendum, & in comitatu habendus, si quando terra peregrinaris, vel mari. Linitus est sacramentali liquore, benedictus voce & manu Vicarii Jesu Christi, mysterioque magno verborum sacer identidem factus. Si credes, in omnem casum fidum præsidium tenes.*

13. Sanctorum Imagines in his cereis Agnis imprimuntur, & Clemens XI. ut in ejus *vita* legitur, imprimis voluit Imagines Sanctorum Græcorum in nonnullis cereis Agnis a se benedictis. Porro tempore Innocentii XIII. interrogatus ipse, an in his Agnis cereis imprimi posset Imago cujusdam Beati, dixi, nihil huic rei obstare; utque fidem meo dicto conciliarem, exhibui summo Pontifici Agnum cereum, in quo erat impressa imago Pii V. beatificati, & nondum canonizati. Processus quoque exhibui factos pro Canonizatione S. Aloysii Gonzagæ, in quibus nonnulli testes famam sanctitatis ejus testantes, inter cetera dixerunt, se id tuto scire, cum viderint ejusdem Imaginem impressam in cereis Agnis. Mihi nimirum hæc apta ad rem videbantur; sed Innocentius censuit in ea facti, ut ajunt, *contingentia* abstinendum esse ab impressione Imaginis Beati in Agnis cereis a se benedicendis.

14. Denique dubitari aliquando a nonnullis audivi, an pingere liceret Imaginem Beatissimæ Virginis sanctam Eucharistiam recipientis: sed immerito; tum quia Romæ in ecclesia S. Luciæ in Silicibus adest in altari majori tabula, in qua depicta cernitur B. Virgo de manu S. Joannis Apostoli devotissime Eucharistiam recipiens, & hujusmodi Imagines typis impressæ circumferuntur; tum quia constat, tria Sacramenta non fuisse Virgini collata, id est, sacrum Ordinem, cujus non erat capax propter femineum sexum, Pœnitentiam, cujus materiam non habuit, Matrimonium, quod ab eadem contractum non est, postquam in Sacramentum novæ Legis est institutum; de Baptismo vero, Confirmatione, & Eucharistia concors est Theologorum sententia, ea Sacramenta fuisse a Virgine Maria recepta; sola autem inter eos remanet controversia, an extremam Unctionem receperit, cujus resolutio pendet ab ea quæstione, an, ut homo sit capax extremæ Unctionis, necessarium sit, ut *actualiter* peccaverit: si enim hoc necessarium non est, Maria Virgo fuit ejus capax, & ideo verisimile est, ut Sacramentum etiam illud susceperit tum propter ejusdem fructum, tum propter Fidei ac Fidelium ædificationem, & humilitatis exemplum. Legi potest Suarez *in* 3. *par. tom.* 2. *qu.* 37. *a.* 4. *disp.* 18. *sect.* 3.

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

De Translatione Corporum.

1. EXTINCTIS Ecclesiæ Persecutoribus, ipsique pace a Constantino Imperatore restituta, sacrorum corporum translationes de una ad aliam civitatem majori cum pompa & solemnitate expleri cœperunt. Dictum fuit, majori cum pompa & solemnitate; cum etiam supersint monumenta de translationibus ante Constantini tempora factis. Sacrum quippe Pontiani Pontificis corpus a Sardinia, ubi propter Fidei confessionem creditur obiisse, Romam translatum est; & S. Cornelii Papæ Reliquias a Centumcellis Romam fuisse translatas, probi viri testantur, uti videri potest apud Tillemont *to.* 3. *Eccles. histor. pag.* 470. At in eo quod attinet ad translationes temporibus Constantini factas, celeberrima est illa in urbem ab eo ædificatam, & ab ejus nomine Constantinopolim appellatam, corporum SS. Andreæ, & Timothei de qua *in carmine* XI. Paulini *in Natali S. Felicis* edito a Muratorio *tom.* 1. *Anecdot. vers.* 321.

Ut Constantine primo sub Cæsare factum est,
Tunc famulis retegente suis, ut sede priori
Martyres accitos transferrent in nova terræ
Hospitia.

Et Mox: *vers.* 329.

Nam Constantinus proprii cum conderet urbem
Nominis, & primus Romano in nomine Regum
Christicolam gereret, Divinum mente recepit
Consilium, ut quoniam Romanæ mœnibus urbis
Æmula magnificis strueret tunc mœnia cœptis,
His quoque Romuleam sequeretur dotibus urbem,
Ut sua Apostolicis muniret mœnia lætus
Corporibus; tunc Andream devexit Achivis,
Timotheumque Asia. Geminis ita turribus extat
Constantinopolis magnæ caput æmula Romæ;
Verius hoc similis Romanis culmine muris,
Quod Petrum Paulumque pari Deus ambitione
Compensavit ei &c.

2. Hinc autem descendentes ad praxim seu disciplinam

modo

modo vigentem de corporum translatione, dicimus corpore esse in triplici differentia; alia enim sunt corpora Servnrum Dei nec beatificatorum nec canonizatorum; alia sunt corpora Servorum Dei jam beatificatorum; alia sunt corpora Beatnrum jam canonizatorum.

3. Non semel in praxi contingit, ut corpora Servorum Dei non beatificatnrum, neque canonizatnrum, licet perpetuæ tradita sint sepulturæ, transferri debeam de loco ad locum. Id autem nt recte fiat, supplex porrigitur libellus sacræ rituum Congregationi ordinariæ, quæ indulgere consuevit, ut fiat translatin, secreto tamen, & sine pompa, absque populi præsentia, & clausis januis ecclesiæ, vel cœmeterii; dummodo nihil sub quovis prætexto corpori addatur, vel de eo minuatur; & dummodo præterea occasione translatinnis non fiat talis mutatin loci, quæ significare possit cultus introductinnem. Similibus item treuslationibus, si fiant in Urbe, interesse consueverunt de mandato sacræ Congregationis Secretarius, Fidei Promotor, & prædictæ Congregationis Notarius; at, si fiant extra Urbem de mandatn pariter sacræ Congregatinnis interesse consueverunt Episcopus vel ejus Vicarius Generalis, Promntor Fiscalis, & Notarius Ecclesiasticus.

4. Scatent sacræ Congregationis Regesta consimilibus licentiis: utque cetera prætereantur; cum occasione qua conficiebantur auctoritate Apostolica processus super virtutibus & miraculis Ven. Servæ Dei Hyacinthæ de Marescottis, supplicatum fuisset pro translatione cadaveris ejusdem de locn ad locum, sacra Congregatin sane concessit, ut id fieret, sed sine pompa, & sine præsentia populi, & dummodo dun saltem ex Episcopis, qui processum conficiebant, interessent una cum Fidei Subpromotnre, imposita pœna Excommunicationis latæ sententiæ, a qua tantum Pontifex absolvere posset, adversus eos, qui aliquid addere vel minuere auderent ex ossibus, vel sepulcro Dei Servæ, licet sub obtentu devotionis, uti desumitur ex alibi relatis, & etiam ex Decreto editn 9. Februarii 1692. Neque dissimili modn facta fuit in Urbe translatio corporis Servi Dei Camilli de Lellis Fundatoris Patrum Ministrantium Infirmis, ut habetur ex Decretis editis die 13. Martii, & die 29. Maji 1694. & 31. Julii 1696. Concordantque exempla treuslationum corporum B. Joannis Fraucisci Regis, & Servi Dei Caroli a Setia, juxta ea quæ leguntur in Decretis editis die 2. Martii 1698. & die 12. Junii 1706.

5. Hæc nempe, quæ hucusque adducta sunt, locum habent in translationibus cadaverum illorum Servorum Dei, in quorum Beatificationis & Canonizationis causis Sedes Apostolica manum apposuit: de illis autem Servorum Dei cadaveribus, in quorum Causis non fuit signata Commissin, quod est idem ac dicere, in quibus Sedes Apostolica manum minime apposuit, nullæ sunt partes sacræ Congregationis, sed instantia pro translatione fieri debet coram Ordinarin. Hinc cum a sacra Congregatione petita fuisset licentia transferendi de locn ad locum corpus Servi Dei Antonii de Grassis, sacra Congregatin die 28. Februarii 1682. respondit scribendum esse Ordinarin, ut, si id expedire ipsi videretur vi suæ ordinariæ facultatis, secreto tamen & sine pompa, petitam expleret translationem; non fuerat enim in causa dicti Servi Dei tunc temporis adhuc signata Commissin, Hinc cum eidem sacræ Congregationi supplicatum fuisset pro facultate transferendi de loco ad locum corpora Servorum Dei Joseph a Matre Dei, Petri e Nativitate, & Glicerii a Christo Abbatis Landriani, sæpe memorata sacra Congregatin concessit quidem ut fieret translatio corporis Servi Dei Joseph, cujus Causam jam fuerat introducta, at quoad alios Dei Servos, in quorum causis non fuerat signata Commissin, rescriptum fuit, ut adirent Cardinalem Urbis Vicarium, uti colligitur ex Decretn edito die 26. Januarii 1686. Hinc tandem, re via & ratione discussa, deliberatum fuit in causa Tullen. tunc Servi Dei, nunc Beati Petri Forerii, ut appositio manus sanctæ Sedis sibi debeat vindicare locum etiam in cadaverum translatione. Quemadmodum enim, signata Commissione, juxta ea, quæ alibi dicta sunt, nequit amplius Ordinarius aliquid agere vi suæ ordinariæ facultatis in causa Beatificationis & Canonizationis Servi Dei; ita signata pariter Commissinne, si agatur de translatione cadaveris, Ordinarius concedere nequit transferendi facultatem, sed ista est Sedi Apostolicæ, hoc est sacræ Congregationi reservare, uti desumitur ex Decretn editn in allata Causa Tullen. 20. Julii 1686. in qua pariter Causa emanarunt quædam summi Pontificis Innocentii XI. litteræ in forma Brevis, quas operæ pretium existimavi hic referre, cum ad præsentem materiam translationis cadaverum pertineant.

Venerabili Fratri Episcopo Virdunen.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Venerabilis Frater salutem &c. Exponi Nobis nuper fecerunt dilecti Filii Canonici Regulares Ordinis Sancti Augustini nuncupat. Salvatoris nostri, quod cum alias, videlicet die 1. Martii 1681. pro parte ipsorum exponentium supplicatum fuisset Congregationi Venerabil. Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus præpositorum pro licentia transferendi corpus Servi Dei Petri Forerii dictæ Congregationis Canonicorum Regularium olim Præpositi Generalis & Reformatoris, cujus Beatificatio & Canonizatio in eadem Congregatione Cardinalium agitur, ex pago Mattaincuriæ Tullen. diœcesis, ubi idem corpus sepulturæ, non tamen perpetuæ, datum fuerat, ad ecclesiam dictorum Canonicorum Regularium in oppidum Mussipolitanum dictæ diœcesis, prædicta Congregatio Cardinalium, examinatis attenta rationibus petitam translationem suadentibus, priusquam annueret, certior fieri voluit de Venerabilis Fratris Episcopi Tullen. sententia, ejusdemque litteris propterea successive acceptis jura ab utraque Parte coram ipso deducta annuente referentibus, die 7. Junii subsequentis, iterum & plene discusso negotio, rescripsit eidem Episcopo (Nobis etiam die 16. dicti mensis annuentibus) ut magna circumspectione, & pro sua prudentia, ne oriretur scandalum, translationem hujusmodi fieri curaret: verum, tum tunc existens Vicarius Generalis dicti Episcopi, uti Delegatus Apostolicus, & Executor Decreti, & litterarum dictæ Congregationis Cardinalium, eamdem translationem decrevisset, dilecti Filii Oppidani Mattaincuriæ appellarunt ad Officialem Curiæ Metropolitanæ Trevireu. qui per sententiam declaravit, bene per dictum Vicarium Generalem judicatum, maleque per Mattaincurienses appellatum fuisse, eos in expensis condemnauda, & nihilominus citra translationem in eadem sententia pronuntiavit, corpus non esse ex oppido Mattaincuriæ amovendum, donec aliter a Judice competenti definiretur, reservato semper recursu ad Metropolitanum. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, id nulliter, & attentate actum fuerit, eo quod, postquam prædicta Cardinalium Congregatio, ac etiam Nos manum apposueramus, si Mattaincurienses quodammodo se gravatos sensissent ad nullos alios Judices, quam ad eamdem Congregationem, cujus mandato Vicarius Generalis Tullen. processerat, recurrere potuissent: Nobis propterea dicti Exponentes humiliter supplicari fecerunt, ut sibi in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur ipsos exponentes specialibus &c. volentes, & eorum singulares personas a quibusvis &c. hujusmodi supplicationibus inclinati, de memoratorum Cardinalium, qui præmissa accurate perpenderunt, consilio, ac prævia circumscriptione omnium gestorum a dicto Officiali Trevireu. Fraternitati tuæ, Frater Episcope, ac dilecto Filio Vicario tuo in spiritualibus Generali, & cuilibet vestrum in solidum per præsentes committimus & mandamus, ut auctoritate nostra Apostolica audiatis hinc inde Partes super dicta translatione corporis, & deinde absque prolatione alicujus sententiæ referatis, & transmittatis Acta ad prædictam Cardinalium Congregationem, seu alter vestrum audiat ac referat & transmittat; & quatenus Partes in vos non consenserint, vobis, seu alteri vestrum facultatem subdelegandi, & subrogandi alium in dignitate Ecclesiastica constitutum eisdem Partibus non suspectum eadem auctoritate harum serie tribuimus & impertimur: Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum apud S. M. M. &c. die 22. Augusti 1686. anno decimo.

6. Causæ autem, propter quas peti, & concedi consueverunt horum corporum translatinnes, ut plurimum consistunt vel in aliqua nova fabrica, quæ sit facienda, ita ut corpus remanere non possit in locn, in quo fuit repositum; vel in natura loci, in quo facta fuit prima repositio, si sit ex. gr. humidior, ita ut periculum immineat, ne cadaver, aut ossa aliquid detrimenti capiant; vel in benefacto, ut corpus Servi Dei separetur ab aliis corporibus, cum quibus fortasse fuit aggregatum: decet quippe ut corpus ejus, de cujus Beatificatione aut Canonizatione agitur, aut spes est probabilis, ut tractu temporis agendum sit, ab aliis cadaveribus separetur, ne adveniente tempore Beatificationis aut Canonizationis, aliqua de

de *identitate* subrepat dubitatio; vel tandem in qualitate capsæ, in qua primo corpus conditum est; quoniam, si illa consumpta sit, decet, ut corpus in alia capsa collocetur; quo tamen in casu non indulgetur mutatio de loco ad locum, sed tantum de capsa ad capsam.

7. Sequitur translatio corporum Beatorum. Transferri autem non possunt de loco ad locum corpora, neque Reliquiæ Beatorum; nec fieri potest mutatio capsæ, in qua eorum ossa recondita sunt, nisi accedente summi Pontificis, sive sacræ Congregationis auctoritate; præter enim ea, quæ mox afferentur, cum sermo erit de translatione de loco ad locum corporum & Reliquiarum Sanctorum, viget animadversio modo allata, quod sicuti in Causis Beatorum Sedes Apostolica manum apposuit, ita sine ejus auctoritate nihil fieri potest, aut statui de translatione corporum, & Reliquiarum eorumdem.

8. Itaque, quando fieri debet translatio corporum seu Reliquiarum de loco ad locum, petitur a sacrorum rituum Congregatione facultas id peragendi, quæ illam concedere consuevit: in concessione porro præscribit modum, quo translatio facienda est, utrum scilicet secreto & sine pompa, an potius cum aliquarum personarum interventu; ex alibi quippe dictis non est permissum aliquid facere, quod augeat cultum Beatorum, nisi accedente auctoritate Pontificia. Die 21. Martii anno 1665. concessum fuit, ut aperiretur capsa, in qua repositum erat corpus tunc Beati, nunc Sancti Laurentii Justiniani, & in nobiliori capsa collocaretur, quæ erat reponenda in novo altari in ejus honorem condito a Veneto Senatu; & in hac permissione præscriptum fuit, ut fieret hæc translatio, præsentibus Nuntio Apostolico Venetiis degente, & Veneto Patriarcha. Die 2. Octobris 1675. licet Reliquiæ Beatorum circumferri non possint per *Processiones*, concessum tamen fuit, ut in civitate Segobiæ non solum fieret translatio Reliquiarum Beati Joannis a Cruce, sed insuper ut occasione translationis ossa *processionaliter* circumferrentur: quod etiam concessum fuit die 13. Februarii 1700. occasione translationis corporis Beati Ferdinandi III. Regis Castellæ & Legionis. Contra, dum munere fungebar Fidei Promotoris, cum occasione fabricæ novi altaris in ecclesia S. Andreæ in Monte Quirinali Patrum Societatis Jesu ponenda esset capsa, in qua recondita erant ossa Beati Stanislai Kostkæ, in novo monumento, sacrorum rituum Congregatio utique permisit, ut hæc fieret translatio, sed januis ecclesiæ clausis, & intervenientibus tum Secretario, tum me Fidei Promotore una cum Notario sacræ Congregationis, & plerisque Patribus Societatis. Post nostram ad summum Pontificatum assumptionem Nobis exhibitæ fuerunt preces pro facultate *processionaliter* deferendi per oppidum Leonissæ Reliquias corporis tunc Beati Josephi a Leonissa Ordinis Capuccinorum. Nosque innixi exemplis supra relatis tunc Beati, nunc Sancti Joannis a Cruce, & Beati Ferdinandi III. Regis Castellæ & Legionis, supplicantium pietati libenter indulsimus; & Ludovico de Valentibus Fidei Promotori mandavimus, ut occasione accessus ad oppidum Leonissæ ipse Reliquias *processionaliter* deferre posset, quod magno populi concursu ab ipso præstitum est die 8. Octobris 1741.

9. Uno verbo, translationes corporum & Reliquiarum Beatorum, aut fiunt sine pompa, aut cum aliqua pompa, prout sacræ Congregationi videtur, quæ a circumstantiis inducitur, ut translationem uno potius, quam alio modo concedat. Addidisse autem fas sit, quod, sicuti tum Urbanus VIII. in suis Decretis Generalibus *quoad cultum non Beatificatorum, neque Canonizatorum*, tum Alexander VII. in suis Decretis *super cultu Beatorum* protestati sunt, se nullum præjudicium afferre velle illis, qui vel per immemorabilem temporis cursum, vel ex permissione summorum Pontificum, aut sacræ Congregationis, vel Patrum Virorumque sanctorum Scripta coluntur, ita id ipsum dici debet quoad eorum sepulcra.

10. Exemplum desumi potest ex his, quæ contigerunt, dum munere fungebar Fidei Promotoris quoad sepulcrum Servi Dei Bartholomæi de Salutio ex familia Observantium Reformatorum. Cum enim sacrorum rituum Congregatio concessisset, ut occasione fabricæ cujusdam Capellæ in ecclesia S. Francisci ad ripam Tiberis transferri posset corpus dicti Servi Dei, & orta in translatione esset quæstio, quia cadaver repertum fuerat in capsa elevata quatuor unciis super pavimentum ecclesiæ, ita ut ex una parte diceretur, corpus esse sub terra humandum juxta Constitutionem alibi memoratam S. Pii V. ex alia autem parte responderetur, translationem fieri debere, absque eo quod aliquid demeretur de statu præcedente, in quo capsa fuerant inventa: re delata ad dictam Congregationem, ipsam respondit, Fidei Promotorem audiendum esse; & tandem die 21. Martii 1711. decrevit, ut executioni mandaretur facultas jam concessa translationis corporis Servi Dei Bartholomæi, secreto tamen & januis clausis absque pompa, & ut, sicuti corpus repertum fuit in capsa elevata quatuor unciis super pavimentum ecclesiæ, ita reponeretur in alia parte ejusdem ecclesiæ in sepulcro quatuor pariter unciis super terram elevato. Quod videlicet decretum est, non nisi quia in meo suffragio super hac re exarato ostendi, corpus fuisse dicto modo reconditum ex permissione summi Pontificis Gregorii XV. nullumque præjudicium afferri debere illis Dei Servis, qui aliquem cultum obtinuissent aut ex immemorabili tempore, aut ex permissione summi Pontificis, vel sacræ Congregationis, aut demum per Patrum Virorumque sanctorum Scripta. Præter enim monumentum archivi Conventus S. Francisci, præter inscriptionem, quæ aderat in facie exteriori capsæ, quæque indicabat, cadaver Servi Dei fuisse dicto modo tumulatum ex permissione Gregorii XV. totum id in aperto positum fuit ex attestatione Patris Castellini Auctoris contemporalis ex Dominicana familia, qui in opere *de certitudine gloriæ Sanctorum cap. 2. punct. 39. §. 3. pag.* 109. hæc habet: *Totum id clarius confirmat factum illud, quod paucis abhinc annis Romæ accidit occasione transitus Ven. Patris F. Bartholomæi de Salutio Ordinis Reformatorum Sancti Francisci, ad cujus corpus invisendum tangendumque convenerat maxima hominum multitudo ob ipsius famam sanctitatis, omnesque instanter petebant, ut tumularetur corpus ipsius in ecclesia in loco aliquo particulari. Tandem, omnibus rite & recte ponderatis, ex ordine speciali, ut fertur, fel. record. Pauli V. intra capsam ligneam in sepultura consueta aliorum Fratrum Conventus Sancti Francisci apud Ripam conditum fuit. Tempore vero Pontificatus fel. record. Gregorii XV. captis prius debitis informationibus, ad ecclesiam in locum aliquo modo eminentem cum inscriptione laudabilis vitæ ipsius, secreto tamen, transtulerunt, hoc est, absque pompa, atque interventu extraneorum.* Causæ autem, propter quas peti & indulgeri consueverunt translationes corporum Beatorum, aut sunt illæ eædem, de quibus supra, aut aliæ, de quibus mox verba faciemus agentes de translatione corporum Sanctorum.

11. Ad translationem itaque corporum Sanctorum transeuntes dicimus, de jure Civili corpus humanum sepultum ex suo loco posse in alium transferri sine Principis auctoritate, juxta Textum *in L. Nemo, C. de Religiosis, & sumptibus funerum*: &, si legitima causa interveniat, translatio fieri nequit absque auctoritate Rectoris provinciæ, juxta Textum *in L. Si vi fluminis, C. eodem*. Quæ tamen omnia procedunt, si corpus fuerit perpetuæ traditum sepulturæ juxta Textum *in L. Si necdum, C. eodem*. Quia tamen idem jus Civile in hac corporum translatione de loco ad locum alibi meminit aut imperii Principis, aut Decreti Pontificum, juxta Textum *in L. Ossa, ff. de Religiosis, & sumptibus funerum*, celebrisque est hac in re epistola Plinii, qui dum Proconsul esset in Thracia, Trajano scripsit Imperatori, ut habetur *lib.* 10. *epist.* 73. *Petentibus quibusdam, ut sibi reliquias suorum aut propter fluminis incursum, aliaque his similia quæcumque, secundum exemplum Proconsulum, transferre permitterem; quia sciebam, in Urbe nostra ex hujusmodi causis Collegium Pontificum adiri solere, te, Domine, Maximum Pontificem consulendum putavi, quid observare me velis*; hinc fit, ut, ducto argumento a jure Civili plerique existiment, translationem corporum Sanctorum, & Reliquiarum fieri non posse absque Pontificia auctoritate; perinde quasi Principis jussus desideretur in juribus allatis, non quia Princeps, omniumque Dominus, sed quia Pontifex esset: Germon. *de Sacrorum immunitatibus, lib.* 1. *cap.* 8. *per totum*, Ferrandus *in sua disquisit. Reliq. lib.* 1. *c.* 7. *§. Sunt autem aliqui.*

12. Alii contra censent, transferri posse de loco ad locum corpora Sanctorum & Reliquias eorum auctoritate Episcopi, dummodo id statuat, prævio consilio & assensu Capituli ut probat Textus *in can. Corpora, de Consecrat. dist.* 1. & late prosequuntur Fagnanus *in cap. Cum ex eo n.* 14. *& seqq. de Reliq. & venerat. Sanctor.* ac Pirhing. *ad tit. Decretal. de Reliq. & venerat. Sanctor. §. 2. n.* 12. Nonnulli docent, corpora & Reliquias transferri posse absque alicujus licentia, si perpetuæ non sint tradita sepulturæ; secus autem, si perpetuæ fuerint tradita sepulturæ, quia tunc requiritur licentia aut Papæ, aut Episcopi cum consilio & assensu Capituli; Del Bene *de inquisit.*

tom.

tom. 2. *part.* 2. *dub.* 229. *sect.* 8. Alii dicunt, licentiam Papæ non requiri, nisi agatur de integri corporis translatione; Nicol. *lucubr. Canon. lib.* 3. *tit.* 45. *de Reliq. sub num.* 4. §. *Ad transferendas.*

13. Alii sustinent, requiri summi Pontificis licentiam, sive agatur de translatione integri corporis, sive non, sive res sit de corporibus traditis perpetuæ sepulturæ, sive de corporibus, quæ perpetuæ non sint tradita sepulturæ; dummodo non agatur de translatione de loco ad locum intra eamdem ecclesiam, sed vel de translatione de una ecclesia ad aliam, vel, & multo quidem magis, de una ad aliam diœcesim. A primis enim Ecclesiæ temporibus cum lex Canonica prohibuerit alienationem rerum Ecclesiæ, juxta Textum *in can. Nullus,* 17. *quæst.* 4. quod & subsequentibus temporibus fuit confirmatum, juxta seriem Constitutionum, quas erudite refert Arias de Mesa *variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 23. cumque etiam juxta recentiorem disciplinam, summi Pontificis assensus requiratur, ut fiat alienatio rerum Ecclesiæ, aut aliud quodcumque pactum pariter fiat, per quod earum dominium transferatur, juxta Textum *in cap. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien. inter Extrav. comm.* sequitur hinc, ut corpora & Reliquiæ Sanctorum, quæ sunt res pretiosissimæ, ita transferri non possint, ut illarum fiat alienatio, nisi facultas præcedat Apostolica; Bonacina *operum moralium tom.* 1. *tit. de alienat. Bonor. Ecclesiastic. disput.* 2. *quæst. unic. punct.* 1. *num.* 31. Ventriglia *in praxi rer. Ecclesiastic. part.* 1. *annot.* 1. §. 2. *num.* 27. Genuens. *in praxi Archiepiscop. Curiæ Neapolit. cap.* 71. & præcipue *in annotat. num.* 5. Pignatellus *consult.* 107. *tom.* 4. Bos. *oper. moral. tom.* 3. *tit.* 18. *de alienat. Bonor. Eccles. num.* 408. Maranta 3. *part. controv. resp.* 2.

14. Refragantur alii, qui contendunt, *Extravagantem, Ambitiosæ* Pauli II. *de reb. Eccles. non alienan.* nullo modo accomodari posse translationi corporum Sanctorum; ita ut transferens dicta corpora sine summi Pontifici licentia minime sit subjectus excommunicationi, sed tantum cuidam pœnæ arbitrariæ: Fagnanus *in cit. cap. Cum ex eo, num.* 35. *de Reliq. & vener. Sanctor.* Bordon *resolut.* 27. *num.* 62. Ideoque tutissimum esse videtur asserere, transferentes corpora Sanctorum non incidere quidem in pœnam excommunicationis, sed juxta usum ac disciplinam non posse fieri translationes de civitate ad civitatem, nec de ecclesia ad ecclesiam, inconsulta Sede Apostolica, uti respondit sacra Congregatio Concilii *tom.* 16. *Memoralium pag.* 733. in archivo; ibi enim sic legitur: *An, qui transtulerunt corpus Sanctæ Christinæ Virginis & Martyris, inciderint in pœnam excommunicationis? Sanctissimus Dominus noster respondit, transferentes non esse excommunicatos; sed tamen obtinere hodie ex stylo, talem translationem non esse faciendam, inconsulta Sede Apostolica.*

15. *Stylus* autem, seu disciplina facile ex sequentibus ostendi potest. Testatur Papebrochius in Conatu chronico historico ad catalogum Pontificum *dissert.* 20. de solemnium Canonizationum initiis atque progressibus *pag.* 172. *num.* 3. sæculo decimo Episcopos nullatenus absque Apostolica licentia aliquid innovare solitos circa veteres probatosque a Majoribus Sanctos, aut eorum Reliquias. Addimus, id ipsum contigisse temporibus subsequentibus. Apostolicam quippe auctoritatem Honorii III. intercessisse in translatione corporum de loco ad locum S. Bruni, S. Radegundis Reginæ, & S. Quintini, & Beati Brini, colligitur ex monumentis apud Raynaldum *ad an.* 1224. *num.* 27. *& num.* 46. & apud Boldetum in libro *de Cœmeteriis pag.* 709. Eamdem auctoritatem Apostolicam summi Pontificis Gregorii IX. intercessione in translatione corporis Sancti Francisci de ecclesia ad ecclesiam, habetur ex ejus diplomate apud Wadingum *in annal. Minorum ad an.* 1230. *tom.* 2. *pag.* 234. ubi sunt hæc verba: *Nos sanctissimum corpus Confessoris prædicti pio amore venerabiliter amplexantes, translationem ejus dilectis Filiis Generali Ministro, & quibusdam aliis Fratribus Ordinis Minorum viris religiosis & timoratis, tamquam Vicariis nostris commisimus confidenter, cum nonnisi auctoritate Apostolicæ Sedis esset translatio facienda.* Similia leguntur de Clemente V. in translatione corporis Beati Bernardi Episcopi Convenarum apud citatum Raynaldum *ad ann.* 1309. *num.* 2. de Clemente VI. in translatione corporis Beati Angeli de Gualdo apud Bollandianos *tom.* 1. *Maji pag.* 778. & in translatione corporis Beati Roberti Casadei apud Mabillon *sæculo VI. Ordinis S. Benedicti part.* 2. *pag.* 185. de Urbano V. in translatione ossium & Reliquiarum Sancti Thomæ Aquinatis, in novo Bullario Ordinis Prædicatorum collecto a Fratre Bremond *tom.* 2. *pag.* 258. & *tom.* 3. *pag.* 83. de Martino V. in translatione corporis Sanctæ Monicæ a civitate Ostiensi ad Urbem, uti habetur apud Bollandianos *tom.* 1. *Maji pag.* 489. *num.* 4. de Nicolao V. in translatione corporum Sanctarum Mariæ Jacobi, & Mariæ Salomæ, & earum ancillæ Saræ de loco ad locum in eadem ecclesia, juxta ea quæ referuntur apud Honoratum Boucheum *in historia Provinciæ lib.* 9. *sect.* 4. §. 2. & apud Raynaldum *ad ann.* 1448. *num.* 10. de Callisto Papa III. in translatione corporis S. Guidi Comitis Doronatici de ecclesia cujusdam oppidi Massanæ diœcesis ad Metropolitanam Pisanam, de qua re apud Bollandianos *tom.* 5. *Maji pag.* 526. *num.* 4. de Leone Papa X. in translatione corporis Sancti Secundi Episcopi Abulensis apud eosdem Bollandianos *tom.* 1. *Maji pag.* 172. *num.* 17. de Gregorio XIII. in translatione corporum SS. Abundii & Abundantii Martyrum ab ecclesia SS. Cosmæ & Damiani ad ecclesiam Professorum Societatis Jesu. Alia plura cumulari possent exempla: sed satis erit pauca insuper addere, concessionis videlicet Capitis B. Nymphæ Virginis & Martyris Archiepiscopo, Clero & populo Panormitano, concessionis Capitis S. Guillelmi Ducis Aquitaniæ ecclesiæ Antuerpiensi Patrum Societatis Jesu, concessionis Brachii B. Conradi, & translationis ejus ab ecclesia S. Nicolai civitatis Netinæ Syracusanæ diœcesis ad civitatem Placentinam, translationis demum Brachii S. Bernardi ab ecclesia Sancti Hieronymi de Cervara ad ecclesiam S. Catharinæ civitatis Januensis.

16. *Venerabili Fratri Episcopo Pacten. Clemens Papa VIII. Venerabilis Frater, salutem &c. Ut Caput Beatæ Nymphæ Virginis & Martyris, quod civitati Panormitanæ illius olim natali solo, cujus populus singularem erga eamdem Beatam Virginem devotionis gerit affectum, concessimus, eo, quo decet, honore ad civitatem prædictam deferatur, & in ipsa civitate religiose recipiatur, Fraternitati tuæ ad civitatem prædictam proficiscenti sacræ hujus Reliquiæ illuc deferendæ curam demandandam duximus. Fraternitati igitur tuæ per præsentes injungimus, ut Caput Beatæ Nymphæ prædictum pie, religiose ac reverenter ad prædictam civitatem nostro nomine deferas, ac Venerabili Fratri Archiepiscopo, dilectis Filiis Capitulo, Clero & populo Panormitano tradas atque consignes. Datum Romæ apud S. Petrum &c. die 22. Maji 1593. anno secundo.*

17. *Clemens Papa VIII. Ad perpetuam rei memoriam. Decet, Romanum Pontificem in his auctoritatem suam interponere, per quæ sacrarum Sanctorum Reliquiarum venerationi opportune consulitur. Sane, sicut accepimus, cum ante annos quadraginta Marcadura oppidum in Juliacensi Ducatu situm a Cæsaris exercitu per obsidionem captum, & dirutum esset, insimul monasterium quoddam Ordinis Guillelmitarum in eodem oppido, vel prope illud existens incendio vastatum fuit; a quo quidem incendio quidam vir pius Caput Sancti Guillelmi Ducis Aquitaniæ liberavit. Cum autem sacra hujusmodi Reliquia plures annos penes Sæculares personas in diversis locis, & præsertim in civitate Antuerpien. latuerit, demumque apud quemdam civem Antuerpiensem reperta, de consensu Ordinarii Antuerpiensis ecclesiæ Presbyterorum Societatis Jesu prædictæ civitatis ab eodem cive donata fuerit, nuncque in ipsa ecclesia religiose custodiatur; Nos, ne ex præmissis dubium aliquod oriri pro tempore possit, providere volentes, donationemque prædictam approbantes & confirmantes motu proprio & ex certa scientia nostra Caput S. Guillelmi prædicti eidem ecclesiæ Societatis Jesu Antuerpien. auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo concedimus & elargimur, & in eadem ecclesia perpetuo conservari & custodiri, nec inde a quoquam quovis prætextu extrahi aut asportari, præterquam in publicis Processionibus, posse, aut debere volumus, decernimus, & mandamus: Non obstantibus quibusvis Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac Statutis & consuetudinibus, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, Indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, approbatis & innovatis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum &c. die 22. Martii 1594. anno tertio.*

18. *Placentina. Antonius Maria Episcopus Portuen. sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Gallus Congregationi sacrorum rituum Præpositus, universis & singulis præsentes inspecturis, lecturis & audituris salutem in Domino sempiternam. Cum in ecclesia Sancti Nicolai civitatis Netinæ Syracusanæ diœcesis conservetur corpus Beati Conradi Confessoris Placentini, Canonici & Clerus ejusdem civitatis Placentinæ aliquam Reliquiam dicti Beati Conradi totum civis habere cupientis, a Sede Apostolica petierunt, ut dignaretur concedere licentiam Canonicis dictæ ecclesiæ sancti Nicolai Netinæ civitatis, ut possint bra-*

chium

chium ejusdem Beati Conradi dare & concedere Canonicis & Clero dictæ civitatis Placentinæ, & ipsi Canonici & Clerus Placentinæ civitatis illud licite & legitime recipere, & ad eorum civitatem Placentinam portare & transferre: Proposito semel atque iterum hujusmodi negotio in sacra rituum Congregatione ab Illustrissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Bellarmino, cui hæc causa commissa fuerat:

Eadem sacra rituum Congregatio censuit, posse concedi licentiam petitam dandi & recipiendi dictum Brachium Beati Conradi, si Sanctissimo Domino nostro placuerit; dummodo private, & sine solemnitate dictum Brachium portetur usque ad civitatem Placentinam, & ecclesiam, in qua locandum & conservandum erit. Et, facta relatione de præmissis a prædicto Illustrissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Bellarmino Sanctissimo Domino nostro in Consistorio secreto habito in palatio Apostolico in Monte Quirinali die infrascripta, Sanctitas Sua annuit, licentiamque petitam concessit Canonicis & Clero dictæ ecclesiæ Placentinæ recipiendi dictum Brachium Beati Conradi, dummodo private & sine solemnitate portetur usque ad civitatem Placentinam, & ecclesiam, in qua locandum erit, cum facultate illud publice exponendi in ecclesia venerationis causa in die ejus festo. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium, præsentes per infrascriptum ejusdem Congregationis Secretarium fieri jussimus, manu nostra subscripsimus, & nostri soliti sigilli impressione muniri fecimus. Romæ in palatio nostræ solitæ Residentiæ anno a Nativitate Domini 1614. die 16. mensis Junii; Pontificatus vero ejusdem Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Pauli Divina providentia Papæ V. anno decimo. Antonius Maria Episcopus Portuen. Cardinalis Gallus.

19. *Urbanus Papa VIII. Ad futuram &c. Nuper nomine dilectorum Filiorum nobilium Virorum Ducis, & Reipublicæ Januen. Nobis exposito, quod ipsi pro peculiari, quem erga Sanctum Bernardum Abbatem, quem in suum specialem Patronum & Protectorem solemnibus votis elegerant, gerebant, devotionis affectu, in ecclesia monasterii Sanctæ Catharinæ Januen. Monachorum Ordinis Sancti Benedicti Congregationis Cassinen. unam Capellam sub invocatione ejusdem Sancti Bernardi sumptuoso & magnifico opere construi & ornari, ad eamque, postquam constructa & ornata fuisset, ex sacris ipsius Sancti Bernardi Reliquiis unum ejus Brachium, quod in ecclesia monasterii Sancti Hieronymi de Cervara ejusdem Congregationis Januen. diœcesis, ut asserebant, asservabatur, solemniter transferre, ibique collocare desiderabant; Nos eorum hac in parte supplicationibus inclinati eidem Duci & Reipublicæ, ut Brachium hujusmodi ex dicta ecclesia Sancti Hieronymi extrahere, & ad ecclesiam Sanctæ Catharinæ hujusmodi, ad effectum illud in Capella per eos, ut præfertur, construenda & ornanda, postquam debite constructa & ornata fuisset, debitis cum honore & reverentia collocandi, ibique perpetuo asservandi, transferre, seu transferri facere libere & licite valerent, sub certis modo & forma tunc expressis licentiam & facultatem concessimus & impertiti fuimus, prout in aliis nostris in simili forma Brevis desuper expeditis litteris, quarum tenorem præsentibus pro expressis haberi volumus, plenius continetur. Cum autem, sicut Dux & Respublica prædicti Nobis denuo exponi fecerunt, ipsi plurimum cupiant, translationem hujusmodi ex nunc, etsi Capella prædicta nondum constructa existat, fieri posse, proindeque sibi per Nos desuper indulgeri: Nos eorum votis hujusmodi annuere, illosque specialibus favoribus & gratiis prosequi volentes, & eorum singulares personas a quibusvis &c. supplicationibus illorum nomine &c. inclinati eisdem Duci & Reipublicæ, quatenus translationem Brachii Sancti Bernardi hujusmodi ad dictam ecclesiam Sanctæ Catherinæ ad effectum præmissum ex nunc, etsi Capella prædicta nondum constructa sit, ut præfertur, servata alias dictarum litterarum forma, facere libere & licite valeant, dicta auctoritate tenore præsentium, dummodo tamen interim in eadem ecclesia Sanctæ Catharinæ honorifice, & tuto asservetur, concedimus & indulgemus: Non obstantibus præmissis, ac omnibus illis, quæ in eisdem litteris voluimus non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum apud Sanctum Petrum &c. die 28. Martii 1626. anno tertio.*

20. Causæ denique, propter quas fieri possunt translationes corporum Sanctorum, præter eas, quæ supra relatæ fuerunt, cum ageretur de translatione corporum eorum, qui non sunt Beatificati, neque Canonizati; quæque solum respiciunt translationem de loco ad locum intra eamdem ecclesiam; ad hæc capita referri possunt: ad loci videlicet, in quo corpora condita sunt, indecentiam, puta si non fuerint condita in loco sacro, & ad cultum idoneo, vel si fuerint quidem condita in loco congruo, sed timor adsit, ne propter inhabitantium malitiam debito cultu fraudentur, & multo magis, si irreverentia jam præcesserit; ad populorum devotionem, qui corpora, aut partem exoptent ad se transferri, ut ea propius valeant venerari, sicuti probat Textus *in can. 37. de Consecrat. dist. 5.* & fuse prosequuntur Ferrand. *de disquisit. Reliq. lib. 2. cap. 7.* Signius *de Reliq. & venerat. Sanctor. cap. 10.* Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib. 1. cap. 8. quæst. 3.* & demum ad locum venerabiliorem, puta si novum sacellum in honorem Sancti constructum sit, in quo novum sepulcrum fuerit ædificatum, ubi cum majori honore corpus Sancti collocari possit. Quocirca, cum anno 1374. translatum fuisset corpus S. Andreæ Corsini a Fesulana Cathedrali ad ecclesiam sui Ordinis Florentiæ sitam, & tribus & amplius sæculis in quodam sepulcro ibidem jacuisset, die 26. Octobris 1683. capsa aperta fuit, & corpus repertum integrum expositum fuit ad venerationem Fidelium, deinde cum solemni Processione, assistentibus Archiepiscopis Pisano, & Florentino, necnon octo Episcopis, ejus translatio facta fuit ad novum sacellum magnifice exstructum impensis Marchionum Bartholomæi, & Nerei de Corsinis. Quibus addi potest causa aliqua extraordinaria, quando videlicet Deus nonnullis Servis suis revelare dignatur aut visionibus, aut miraculis, tum locum, in quo Sanctorum suorum corpora condita sunt, cum esset antea ignotus, tum eum, ad quem vult ea transferri, uti passim legitur in sacris historiis, de quibus in opere Canonici Boldetti *de observat. ad Cœmeteria Sanctorum Martyrum libro 3. cap. 3. & sequentibus.*

21. In hoc eodem *cap. 21. num. 3.* mentio facta est translationis corporis tunc Servi Dei, nunc Sancti Camilli de Lellis, quæ contigit anno 1696. Tunc signata tantum fuerat Commissio introductionis Causæ Servi Dei, & cum progressu temporis nedum fuerint approbatæ virtutes, sed etiam miracula, jamque immineret solemnitas formalis Beatificationis, Nobisque ad Pontificatum assumptis exhibitæ fuerint preces pro nova translatione de loco ad locum ejusdem corporis in eadem tamen ecclesia Sanctæ Mariæ Magdalenæ de Urbe Congregationis Ministrantium Infirmis ab eodem institutæ, & collocatione in decentiori & nobiliori loco venerationi Fidelium exposito litteras Apostolicas in forma Brevis dedimus Ludovico Valenti Fidei Promotori: & litteras prædictas operæ pretium esse censemus hic referre, cum ex eis confirmationem obtineant quæ a Nobis supra dicta sunt *n. 6. & sequentibus* de Beatorum corporum translatione.

Dilecte Fili, salutem & Apostolicam Benedictionem. De Congregationis Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus præpositæ consilio & assensu, ut Servus Dei Camillus de Lellis Fundator Clericorum Regularium Ministrantium Infirmis in posterum Beati nomine nuncupetur, ejusque corpus & Reliquiæ venerationi Fidelium (non tamen in Processionibus circumferendæ) exponantur, & alias prout in aliis nostris in simili forma Brevis litteris desuper expediendis uberius continebitur, quamprimum auctoritate Apostolica indulgere intendentes, ac cupientes, ut ejusdem Servi Dei corpus ex tumulo in ecclesia sub invocatione S. Mariæ Magdalenæ de Urbe ejusdem Congregationis Ministrantium Infirmis sito, in quo conditum reperitur, elevatum in decentiorem nobilioremque locum transferatur ac collocetur, ad quem accedentes Christifideles venerentur; necnon ut ea omnia quæ in hujusmodi elevationibus servari solent, exacte serventur: Tibi, qui Promotoris Fidei munus, quod Nos, dum in minoribus essemus, præstitimus, tanta cum sapientia, integritate, pietate, zelo, ac sedulitate obire pergis, per præsentes committimus & mandamus, ut te ipsum ad locum, in quo positum est ejusdem Servi Dei Corpus, conferas, & clausis januis, & quibuscumque aliis (præter publicum Notarium Acta omnia per te conficienda rogaturum, necnon dilectos Filios modernos Præpositum Generalem, Procuratorem Generalem, ac Assistentes, & Postulatorem causæ dicti Servi Dei in eadem Congregatione sacrorum rituum, atque eos ministros, seu fossores, quos ad hujusmodi ministerium & opus necessarios, esse duxeris, tantum, nec omnino alios) sub excommunicationis latæ sententiæ pœna ipso facto absque alia declaratione incurrenda, a qua nemo, nisi a Nobis, seu Romano Pontifice pro tempore existente absolutionis beneficium, præterquam in mortis articulo constitutus, obtinere queat, & ipso facto ab omnibus cujus-

cujuscumque status, dignitatis, conditionis, auctoritatis, præeminentiæ, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ prædictæ Cardinalibus, statim incurrenda, aliisque ad nostrum arbitrium imponendis pœnis & censuris, penitus exclusis, tumulum, in quo Corpus dicti Servi Dei jacet, per antedictos ministros effodi, arcamque seu loculum, in quo conditur, reserari facias, necnon omnia & singula accuratissime inspicias, quæ ad authenticitatem ejusdem corporis firmandam apposita fuisse, memoriæ traditum est, ac præsertim signa, aliaque hujusmodi recognoscas, ceteraque scruteris, quæ pro tua hac in re singulari peritia duxeris notanda. Præterea tibi committimus & mandamus, ut singulis antedictis, quos solos tecum dumtaxat, ut præmittitur, interesse statuimus, sub suspensionis, Interdicti, & excommunicationis latæ sententiæ, aliisque pœnis & censuris, Nobis, ut præfertur, reservatis denunties, & inhibeas, ne quilibet eorum Nobis insciis & inconsultis, quidpiam, vel minimam Corporis partem dicti Servi Dei auferre, detrahere, ac secum asportare audeant. Postquam vero hæc omnia præstiteris, idem Corpus in aliqua arca seu loculo recondas, tuo in cera hispanica signo munias, & in aliquo decentiori loco diligentissime ac tutissime custodiendum cures, donec opportuno tempore debitis cum honore & cautelis in eo loco, in quo in futurum servandum colendumque erit, collocetur. Euapropter tibi omnes & singulas super negotio hujusmodi, ea, qua decet, & opus est, fide ac diligentia perficiendo, necessarias & opportunas facultates auctoritate Apostolica tenore præsentium tribuimus & impertimur: Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub anulo Piscatoris die 5. Martii 1742. Pontificatus nostri anno secundo.

CAPUT VIGESIMUMTERTIUM.

De modo, quo fieri debent Sanctorum Corporum Translationes.

1. POSTQUAM visum est, qua auctoritate, & quibus de causis fieri debeant translationes corporum Sanctorum, reliquum est, ut modum cognoscamus, quo dictæ translationes fieri debent; qua in re advertendum est, hic agi de modo, quo fieri debent translationes corporum Sanctorum seu Reliquiarum eorumdem, non autem corporum aut Reliquiarum Servorum Dei, & Beatorum; cum de his actum sit in capite præcedenti. In classe prima epistolarum S. Ambrosii, *epistola* videlicet 22. *tom.* 2. *col.* 875. commemoratur translatio corporum SS. Gervasii & Protasii Martyrum, quorum corpora inventa sunt a S. Ambrosio ante cancellum basilicæ SS. Felicis atque Naboris: *Invenimus miræ magnitudinis Viros duos, ut prisca ætas ferebat, ossa omnia integra, sanguinis plurimum. Ingens concursus populi per totum illud biduum. Quid multa? Condivimus integra ad ordinem. Transtulimus vespere jam incumbente ad basilicam Faustæ. Ibi vigiliæ tota nocte, manus impositio. Sequenti die transtulimus ea in basilicam, quam appellant Ambrosianam. Dum transferimus, cæcus sanatus est. Talis mihi ad populum fuit concio.* Et huc respexerunt Centuriatores Magdeburgenses hæretica impietate celebres, qui *cent.* 4. *col.* 457. scripserunt: *Primum inventæ seu studio, seu casu, Sancti alicujus Reliquiæ populo monstrabantur .... deinde ordine componebantur, & transferebantur ad aliquod templum, ubi vigiliæ sequebantur tota nocte. Habebatur concio de vita istius Martyris: fiebant & miracula, si Ambrosio credimus. Ægri enim &c.*

2. In Martyrologio Romano *die* 27. *Januarii* fit commemoratio translationis corporis S. Joannis Chrysostomi ad civitatem Constantinopolitanam. In Menæis *die* 27. *Septembris* longum extat Officium *de reportatione* Reliquiarum prædicti S. Doctoris; & de illius Reliquiarum *reportatione* extat etiam Synaxarium, in quo narratur historia translationis, & affertur etiam epistola Theodosii Imperatoris, quam ad eum jam mortuum scripsisse ferunt, cum ejus corpus loco moveri nequiret. Translatio describitur a Cosma Vestiario, qui præter epistolam Theodosii affert etiam orationem Sancti Procli. Menart *in vita S. Joannis Chrysostomi* asserit, Cosmæ opusculum non adhuc in lucem editum fuisse; sed illud extare in bibliotheca Vallicellana testatur Cardinalis Baronius. Inter antiquiores de hac translatione loquentes legi possunt Socrates *lib.* 7. *cap.* 44. Theodoretus *lib.* 5. *cap.* 36. Theodorus Lector *in collectan. lib.* 2. *circa finem*, Nicephorus Callistus *histor. Eccles. lib.* 14. *cap.* 36. & 43. & ex recentioribus Cardinalis Baronius *ad an.* 438. *num.* 1. Baillet *in vitis Sanctor. ad diem* 27. *Januarii*. Apud Bosium *de Passione S. Ceciliæ* extant litteræ S. Paschalis Papæ I. de inventione corporis ejusdem Sanctæ, in quibus legitur propriis ipsius manibus venerabile corpus fuisse pertractatum inter collegas Episcopos. In bulla dedicationis ecclesiæ S. Remigii, & translationis corporis ejusdem, factæ a S. Leone Papa IX. apud Baronium *tom.* 11. *pag.* 818. habetur, pretiosissimum corpus sanctissimi Viri ab eo propriis manibus translatum fuisse in locum ei præparatum. In bibliotheca Vaticana reperitur codex de translatione S. Quirini Episcopi & Martyris, quem publici juris fecerunt Bollandiani *tom.* 1. *Junii pag.* 383. & in eo ritus describitur translationis factæ tempore Innocentii II. ad ecclesiam S. Mariæ Transtiberim; & dicitur, Clericos hujus ecclesiæ cum magna reverentia corpus ad eam detulisse cum hymnis & orationibus, & in majori altari ejusdem ecclesiæ recondidisse. Qui plura exempla legere cupit, in manus sumat Officia propria basilicarum Lateranensis, & Vaticanæ, in quibus passim occurrunt solemnes translationes ad dictas ecclesias factæ sanctorum corporum Martyrum aut Confessorum.

3. Ut descendamus ad recentiores translationes Romæ potissimum magna cum solemnitate peractas, primo loco se offert translatio Capitis S. Andreæ Apostoli. Expugnata a Turcis Constantinopoli, & Constantino ultimo Imperatore occiso, Demetrius ejusdem frater, & Peloponnensi Despotes, cum apud se haberet Caput Andreæ Apostoli, Romam transferri curavit, ut tutiori loco, & majori cultu haberetur. Pius Papa II. cum sacro Cardinalium Collegio & populo sanctissimum Caput honorificentissime excepit ad pontem Milvium, propriis manibus a Cardinale Bessarione suscepit, lacrymis & pia oratione prosecutus est, sacrumque depositum in sacram ædem tulit S. Mariæ de Populo, ut ea nocte ibidem quiesceret. Postera deinde die, instituta Supplicatione, ab eodem Pio sacrum Caput in basilicam Principis Apostolorum delatum est, & in sacello ad hunc finem ornato & composito reconditum fuit. Adfuerunt Cardinales Albis vestiti, & palmas in manibus gestantes, Episcopis & Præsulibus cum reliquo Clero hymnos & preces concinentibus, & tanta Fidelium frequentia, ut triginta sæcularium millia adfuisse compertum fuerit; ut legitur in Auctore commentariorum Pii II.

4. Succedit translatio Ferri, quo latus Christi perfossum est, quodque a Bajazet Turcarum Tyranno dono datum est summo Pontifici Innocentio VIII. Ejus itaque historia hæc est. Die 1. Maji anno 1492. cum ad civitatem Anconitanam pervenisset Legatus Turcarum Tyranni, qui sacrum Ferrum deferebat dono dandum summo Pontifici, duo Legati a summo Pontifice electi Archiepiscopus videlicet Arelatensis, & Episcopus Fulginas, ad eamdem civitatem devenerunt, & sacram Reliquiam recognoverunt. Ea postmodum *processionaliter* per civitatem delata est ab Archiepiscopo Arelatensi, *Antianis* civitatis *Baldachinum* deferentibus, & comitante Episcopo Forosemproniensi, Marchiæ Gubernatore, universo Clero & populo, necnon magna multitudine exterorum, qui convenerant, ut sacrum Ferrum venerarentur, & lucrifacerent Indulgentiam a summo Pontifice præsentibus concessam; ut non modo legitur *in historiis civitatis Anconitanæ* editis a Canonico Saraceno, sed etiam *in chronicis mss.* Augustini Lincii, & Landi Ferreti; quin & Marcus Vigerius Episcopus Senogalliensis, deinde ad Cardinalitiam dignitatem evectus, qui Anconam tunc venit, opusculum edidit *de lancea, & veste Christi.*

5. Debita hinc cum reverentia Reliquia per iter delata est: cumque ad civitatem Narniensem devenisset, duo Cardinales Legati eam reverenter exceperunt, Cardinalis videlicet S. Petri ad Vincula, & Cardinalis Ulyssiponensis. Cum nuncium advenit, eos Romam appropinquare, obviam processit extra portam Flaminiam summus Pontifex, præcedentibus Officialibus, Cardinalibus, & Præsulibus more solito: tum, Reliquia a Cardinalibus Legatis summo Pontifici brevibus verbis ad hoc convenienter compositis oblata, ipse, deposita Mitra, brevibus verbis responsum dedit, manibusque tabernaculum cum Ferro post oscula recepit, deinde, imposita sibi Mitra, eam

processionaliter detulit, uti legitur in diariis Buchardi *pag.* 1092. Processio ab ecclesia S. Mariæ de Populo incepit, & progressa est usque ad basilicam S. Petri die ultima Maji 1492. teste Stephano Infessura Scriba Senatus & Populi Romani in diario edito a Georgio Echardo *in corpore historico medii ævi pag.* 105. quæ pariter narrantur apud Raynaldum *ad an.* 1492. *num.* 15. Erat item eo animo Innocentius, ut magnificentissimum sacellum construeret in basilica Vaticana, in quo sacra Reliquia debito cum honore asservaretur: interim autem dum hæc meditabatur, voluit, ut sacrum Ferrum in suo cubiculo deponeretur; cumque paucos post dies mortali morbo correptus se proximum morti videret, juxta morem tunc temporis receptum advocavit Cardinales, eosque hortatus ad festinam digni Successoris electionem, sacrum eis Ferrum traddidit deferendum in basilicam Vaticanam, & Laurentio Cardinali nepoti mandavit, ut ædificaret & copiose dotaret sacellum ad tantum thesaurum excipiendum. Cardinales demum die 16. Julii ejusdem anni 1492. Reliquiam detulerunt ad S. Petri basilicam, eamque collocarunt in loco, ubi inclusum est Sudarium Domini nostri Jesu Christi, uti colligitur ex historia Jacobi Bosii *de triumphanti Cruce*, & ex opusculo *de sacrosancto Veronicæ Sudario, & Lancea, qua Salvatoris nostri latus aperuit*, composito a Jacobo Grimaldo Bononiensi Clerico Beneficiario basilicæ Vaticanæ & in ejusdem basilicæ archivo asservata *fol.* 190. *a tergo, & seqq.* Sciendum est enim, in eadem Vaticana basilica conservari sacram Christi Imaginem Sudario impressam, cujus meminerunt Petrus Mallius *in histor. sacr.* & Maffejus Vegius *de reb. antiq. basil. S. Petri*, editi a Bollandianis *tom.* 7. *Junii*, & Petrus Diaconus Monachus Cassinensis in libro *de Locis sanctis*; & ex Anastasio, seu quovis alio Auctore qui *Romanorum Pontificum historiam* composuit, habetur, Joannem VII. primo sui Pontificatus anno, hoc est an. 705. construi curasse in basilica Vaticana *Oratorium* cum Ciborio ad continendum dictum sacrosanctum Sudarium; cujus *Oratorii* rudera reperta fuerunt an. 1606. in nova constructione basilicæ sub Paulo V. juxta ea quæ refert Jacobus Grimaldus testis oculatus in suo opusculo supra citato *de sacrosancto Sudario*.

6. Tertia solemnis translatio est Corporis Sancti Gregorii Nazianzeni ab ecclesia Sanctimonialium Campi Martii ad basilicam Vaticanam tempore Gregorii XIII. quæ fuse exponitur in diariis Francisci Mucantii Cæremoniarum Magistri, & de qua in Martyrologio Romano *ad diem* 11. *Junii*, ubi legitur: *Romæ translatio Sancti Gregorii Nazianzeni, cujus sacrum corpus Constantinopoli ad Urbem antea delatum, atque in ecclesia Dei Genitricis ad Campum Martium diu asservatum, Gregorius XIII. Pontifex maximus in Capellam a se in basilica S. Petri magnificentissime exornatam summa celebritate transtulit.*

7. Ad quartam procedimus translationem, Corporis velicet S. Leonis Magni. Corpus Sancti Leonis M. traditum sepulturæ in basilica Vaticana, teste Anastasio in ejus *vita*, a Sergio Papa I. in nobiliorem *tumbam* translatum fuit, ut *in vita dicti Sergii I.* allegatus testatur Anastasius. Paschalis deinde II. corpora SS. Leonum I. II. III. & IV. *in Oratorio* S. Leonis IV. recondidit, uti referunt Canonicus Romanus *in descriptione basilicæ Vaticanæ*, Maffejus Vegius in suo tractatu *de præstantia Basilicæ Vaticanæ*, & Panvinius *de septem Urbis ecclesiis pag.* 41. Diruto autem *Oratorio*, sive *Capella* S. Leonis IV. occasione novæ fabricæ temporibus summi Pontificis Pauli V. cum in eodem reperta fuissent corpora dictorum quatuor Sanctorum Leonum, fuerunt recondita sub altari S. Mariæ de Columna; sicuti tradunt Paulus Aringhius in sua *Roma subterranea lib.* 2. *cap.* 8. *pag.* 247. *& seqq.* & Paulus de Angelis *in addit. ad Canonicum Romanum de basilica Vaticana pag.* 161. atque ut plenius desumitur ex publico Instrumento, quod asservatur in dictæ basilicæ archivo. Cumque subinde Innocentius Papa X. ad recolendam S. Leonis Magni memoriam nobilissimum in ecclesia S. Petri sacellum exstruxerit, ut sub ejus ara reponeret illius corpus, teste Paulo Aringhio *loc. cit.* nec tamen transtulerit, vel quia morte præventus, vel quia aliis curis distentus est, tandem Clemens XI. pro sua erga Sanctum Antecessorem devotione operæ pretium esse censuit, sacrum corpus transferre a *Capella* S. Mariæ de Columna ad *Capellam* in honorem S. Leonis M. ab Innocentio X. (uti diximus) exstructam.

8. Quocirca die 20. Maji an. 1713. ut secreto recognosceretur, an corpus S. Leonis M. existens in altari B. Mariæ de Columna eo statu esset, ut facile amoveri posset, Hannibal Cardinalis Albanus basilicæ Archipresbyter circa primam noctis horam una cum Cardinali Ferdinando Nuptio tunc Archiepiscopo Nicæno, & Bartholomæo Maffejo S. R. E. Cardinali, neque pariter ejusdem basilicæ tunc Canonicis accessit ad altare Beatæ Mariæ, amotisque tabulis marmoreis, quibus mensa altaris superius tegebatur, reperta fuerunt in quadam lignea capsa ossa & cineres SS. Leonum II. III. IV. & in capsa lignea inferiori intra aliam plumbeam inclusa inventum est corpus S. Leonis M. Papæ I. ab aliis sejunctum & separatum, & præter plumbeas inscriptiones appositas tempore translationis factæ sub Paulo V. ibi quoque repertas, status rerum diligentissime collatus fuit cum ipso Instrumento Translationis, quod ego uti tunc Canonicus Archivista basilicæ, forma authentica exhibui, omniaque subinde in pristinum statum reducta sunt, appositis ubique sigillis ejusdem Cardinalis Archipresbyteri.

9. Post unius fere anni spatium, hoc est, die 24. Martii an. 1714. idem Cardinalis Albanus una cum Capitulo iterum accessit ad altare S. Mariæ de Columna, ibique præmissis solitis precibus juxta Rituale Romanum, a Joanne Francisco de Nicolais Archiepiscopo Myrensi & basilicæ Vicario Pontificalibus vestibus induto amota fuit tabula marmorea altaris, & integra reperta sunt sigilla ejusdem Cardinalis, & omnia pariter inventa sunt eisdem modo & forma, quibus descripta fuerunt in præcedenti actu recognitionis; completaque extractione & collocatione tum sacrorum ossium & cinerum SS. Leonis II. III. & IV. in una capsa, tum capsæ, in qua reconditum erat corpus S. Leonis M. quod ab omnibus, qui aderant, visum est, in alia capsa, quæ munitæ fuerunt sigillis Eminentissimi Archipresbyteri, cui etiam claves capsarum traditæ sunt, Canonici & reliqui ex Clero bini incedentes una cum prædicto Cardinali, hymnosque & Psalmos canentes ambas capsas *processionaliter* detulerunt a dicto altari B. Mariæ de Columna ad facellum S. Nicolao Bariensi dicatum, & in latere situm altaris sanctissimi Crucifixi, quod ferreis cancellis clausum & clavibus fuit obseratum.

10. Cum autem die 2. Aprilis ejusdem anni, duodecim S. R. E. Cardinales Vespertino Officio in basilica Vaticana interfuissent, & S. Leonis M. corpus aspicere, idque & alia SS. Leonum corpora venerari exoptassent, Cardinalis Archipresbyter illos in facello S. Nicolai excepit, factaque per Notarium & testes solemni recognitione sigillorum, capsa, in qua reconditum erat corpus S. Leonis M. aperta fuit, postea, expletis tum oratione tum diligenti corporis inspectione, eadem iterata sigillorum impressione, clausa fuit, & claves iterum Cardinali ipsi Archipresbytero traditæ sunt. Paucos etiam post dies, die videlicet 11. Aprilis ejusdem anni, quæ est S. Leoni M. dicata, Clemens Papa XI. e palatio Apostolico Vaticano ad sacrosanctam basilicam Principis Apostolorum mane descendit; cumque se contulisset ad *Capellam* S. Nicolai Bariensis, ad quam videlicet translatum fuerat corpus S. Leonis M. una cum corporibus SS. Leonum II. III. & IV. comitantibus nonnullis Cardinalibus, in genua provolutus oravit, seque Sanctorum horum intercessioni ferventissime commendavit; tum, aperta denuo prævius opportunis diligentiis capsa, ipse non sine lacrymarum effluvio aspexit corpus Leonis M. & cum inter ceteros adesset Michael Angelus Pauli Medicus Physicus, statum corporis ejusque formam accurate descripsit, & Notario tradidit, post quæ obserata rursus fuit capsa, clavesque Eminentissimo Archipresbytero de more traditæ sunt, qui propriis iterum sigillis illam obsignavit.

11. Corpora vero ipsa SS. Leonum I. II. III. & IV. non fuerunt amota, a facello S. Nicolai Bariensis, nisi anno sequenti, videlicet 1715. cumque ad notitiam tum Cardinalis Archipresbyteri, tum Canonicorum pervenisset, Sanctitatem Suam velle, ut translatio corporis S. Leonis M. fieret die 11. Aprilis modo dicti anni, quæ dies (ut diximus) huic Sancto est dicata, & ad loca consueta Urbis affixæ jam essent quædam paginæ typis impressæ, quibus dicebatur, summum Pontificem plenariam indulgentiam & remissionem omnium peccatorum elargiri illis Christifidelibus, qui vere sua peccata detestati, eaque confessi, sacraque Communione refecti solemni intervenissent translationis Processioni, aut basilicam Vaticanam visitassent a primis Vesperis usque ad occasum Solis dictæ diei 11. Aprilis orantes pro felici statu sanctæ matris Ecclesiæ, eamque commendantes intercessioni S. Leonis M. Cardinalis Archipresbyter una

cum

cum Vincentio Maria Ursino tunc Cardinali, deinde ad summum Pontificatum evecto, assumpto nomine Benedicti XIII. & nonnullis Canonicis sacellum S. Nicolai ingressus est die 10. ejusdem mensis Aprilis: tum, postquam omnes sacra corpora venerati sunt, vetus ipsa capsa cum S. Leonis M. corpore, ne id pateretur detrimentum aliquod, translata fuit a capsa, in qua fuerat reposita die 24. Martii 1714. in aliam ligneam decentissime ornatam: deinde Capitulum & reliqui ex Clero bini incedentes, Psalmosque canentes cum Intortitiis accensis eam detulerunt ad Capellam Chori: tandemque, apertis januis ecclesiæ, quæ etiam tum fuerant clausæ, cantatum est solemniter Officium Vespertinum, & magna tota die populi multitudo ad basilicam venit Vaticanam, ut sacrum corpus in Capella Chori (uti diximus) depositum veneraretur.

12. Toto hujus diei decursu, necnon sequenti nocte usque ad mane diei sequentis immo usque ad horam, qua solemnis Missa a Vicario Capituli cantata est, alternis horis vigilarunt tum Cardinalis Archipresbyter, tum Canonici, tum reliqui de Clero basilicæ, & coram sancto corpore genu flexo supplices pro Ecclesia preces effuderunt. Dicta autem die 11. inter Missarum solemnia Nicolaus Fortiguerra Domesticus Sanctitatis Suæ Præsul, & basilicæ Canonicus, postea vero Secretarius sacræ Congregationis de Propaganda Fide orationem habuit de sacratissimi corporis translatione, quam Sanctitas sua audivit e Musicorum suggestu decentissime de more ad id aptato: absoluta autem tum oratione, tum Missa solemni, in Capellam Chori descendit, & postquam genu flexo coram sacro corpore orasset, privatam Missam in altari Chori, in quo corpus ipsum positum erat, celebravit.

13. Gesta nempe hæc sunt mane die 11. Aprilis: at, cum prima Vesperarum hujus diei horam jam in sacrarium basilicæ convenissent fere omnes S. R. E. Cardinales, & Curiæ Præsules, aliique Viri nobiles tum indigenæ, tum exteri, summus Pontifex iterum in basilicam descendit, & solemni initium datum est Processioni. Præibant Sodalitates Laicorum, sanctissimi scilicet Sacramenti, quæ est instituta in basilica Vaticana, & SS. Jacobi, atque Ægidii, quæ sunt institutæ in ecclesiis, quæ illi subsunt, & *Filiæ* dicuntur. Sodalitates sequebatur Collegium Canonicorum, & Clerus. Capsa, in qua sacrum corpus reconditum erat, per Sacerdotes ab altari amota, & suppositis bastis ligneis serico villo indutis, elevata est; tum, succumbentibus Stipendiariis Rev. Fabricæ, vestibus Familiæ Pontificiæ decenter indutis, *processionaliter* delata fuit, sustinentibus quatuor extremitates dicti villi serici quatuor Archiepiscopis basilicæ Canonicis Pontificalibus vestibus indutis, Ferdinando videlicet Nuptio Archiepiscopo Nicæno, deinde S. R. E. Cardinali, Dominico Zauli Archiepiscopo Theodosiæ, Silvio de Cavaleriis Archiepiscopo Athenarum, & Prospero Maresusco Episcopo Cyrenensi, deinde Cardinali. Capsam hanc, quæ laudibus & canticis deferebatur, summus ipse Pontifex, summum Pontificem Cardinales, sacrum autem Collegium Præsules Curiæ sequebantur; & tum Pontifex tum ceteri omnes Intortitium in manibus habebant, Psalmosque canebant. Cumque ex omni tribu & lingua & populo homines & in ecclesia, & in atrio, & in magna essent platea, ut solemnem hanc viderent Processionem, exiit ista a dextera porticus latere, pervenitque usque ad mediam plateam prope obeliscum, tum per gradus sacrosanctæ basilicæ majorem januam ingressa perrexit usque ad altare S. Leoni dicatum, & super aram ibi opportune præparatam arca cum sacro corpore posita est, coram quo cum Papa iterum orasses, & preces alta voce recitasset, populo demum benedixit, astantibus tum Cardinalibus, tum Curiæ Præsulibus, Canonicisque, & ceteris ex Clero, necnon magna populi multitudine.

14. Post hæc Papa cum sacro Cardinalium Collegio recessit: at coram Cardinali Archipresbytero, Collegio Canonicorum, Clero, & Ludovico Sargado Rev. Fabricæ S. Petri Œconomo Generali & Secretario, capsa sacri corporis cum iisdem sigillis, quibus fuerat obsignata, inclusa est in capsa plumbea intra aram altaris S. Leoni M. dicati, & in operculo plumbeo sculpta fuit hæc Inscriptio:

CORPUS S. LEONIS MAGNI

Auctoritate CLEMENTIS XI. *Pontificis Max.*
& cura Annibalis S. R. E. Diac. Card. Albani
Basilicæ Principis Apostolorum Archipresb.
e proximo Sacello Deiparæ Virginis de Columna
in hanc aram solemni pompa translatum
ipso anniversariæ celebritatis S. Leonis die
III. *Id. April.* MDCCXV.

Cumque nihil aliud superesset, quam ut alia corpora Sanctorum Leonum II. III. & IV. iterum reponerentur sub altari Sanctæ Mariæ de Columna, id factum est *die* 28. *mensis Junii eodem ann.* 1715. & *Processio* quidem, cui interfuerunt Eminentissimus Archipresbyter, Canonici, aliique de Clero, initium duxit a Choro, in cujus *Capella* sacrorum corporum capsa posita fuerat cum translata fuit a sacello Sancti Nicolai Bariensis, tum, incedendo circum interiorem ecclesiam, devenit ad altare Beatæ Mariæ de Columna, ubi capsa cum sacris corporibus inclusa fuit in alia capsa plumbea, cujus operculo infixa est lamina, in qua sculpta fuerunt hæc verba:

Translato Corpore S. LEONIS MAGNI III. *Id.*
April. MDCC.XV. in proximum Sacellum in
honorem ejusdem S. Pontificis excitatum
Corpora Sanctorum LEONUM II. III. & IV.
auctoritate CLEMENTIS XI. *Pont. Max.*
& cura Annibalis S. R. E. Card. Albani
Basilicæ Principis Apostolorum Archipresb.
in hac eadem ara, ubi prius quiescebant,
decentius recondita IIII. *Cal. Julii* MDCC.XV.

15. Hæc quoad translationes hasce solemnes in basilica Vaticana peractas dicta sufficiant. Solum addere placet, quod, cum in Congregationibus habitis coram Eminentissimo Archipresbytero una cum Pontificiis Magistris Cæremoniarum, ad hujus rei ordinem recte statuendum, quæstio excitata fuisset, an sacra hæc corpora, cum *processionaliter* deferebantur, deferenda essent sub umbella, sive *baldachino*, affirmans prævaluit opinio; corpusque S. Leonis M. delatum est sub *baldachino*, quod Cubicularii honoris Summi Pontificis gestarunt: Corpora autem Sanctorum aliorum Leonum delata pariter fuerunt sub *baldachino*, quod basilicæ Canonici portarunt: & quidem merito; primo, quia in Cæremoniali Episcoporum *cap.* 14. legitur, umbraculum, seu *baldachinum* gestari super res sacras in Processionibus; secundo, quia in translatione corporis S. Gregorii Nazianzeni ab ecclesia S. Mariæ in Campo Martio ad basilicam Vaticanam testatur Franciscus Mucantius Cæremoniarum Magister in suis diariis manuscriptis *tom.* 2. *an.* 1580. *baldachinum*, sub quo sacrum corpus deferebatur, sustentatum fuisse a Senatore, Conservatoribus Urbis, & Capitibus Regionum, ceterisque Magistratibus; tertio, quia S. Carolus Borromæus recensens modum, quo sacræ Reliquiæ deferendæ sunt, statuit in IV. provinciali synodo Mediolanensi *tit.* 2. *de sacris Reliquiis, & Imaginibus*, in translatione Reliquiarum umbellam adhibendam esse; quarto, quia morem hunc in re, de qua nunc agimus, Auctores de ipsa materia tractantes approbarunt, Castaldus *in praxi cæremoniar. lib.* 2. *sect.* 10. *cap.* 4. §. 21. Bauldry *in manual. sacrar. cæremon. part.* 4. *cap.* 15. §. 20. Bralion. *in cæremoniali part.* 3. *cap.* 20. *n.* 2. & novissime Abbas Trombelli *de cultu Sanctorum tom.* 2. *part.* 1. *dissert.* 8. *cap.* 17. *num.* 3. & 4.

16. Diximus, in translatione corporis S. Leonis M. apposita fuisse, & sæpius propter iteratam capsæ aperitionem renovata sigilla. Id scilicet in usu potissimum est, ne de sacri corporis identitate aliquando dubitari contingat, ut ex sequentibus Alexandri Papæ VII. Apostolicis litteris desumi potest, in quibus insuper modus, quo sigilla apponuntur, luculenter exprimitur.

ALEXANDER PAPA VII.

AD perpetuam &c. Injuncti nobis cælitus Pastoralis officii sollicitudo Nos admonet, ut conservationi sacrarum Reliquiarum, ne quæ progressu temporis de illis ambigendi nascatur occasio, quantum cum Domino possumus, providere studeamus. Cum itaque, sicut accepimus, dilecta in Christo Filia nobilis mulier Christina Ducissa Sabaudiæ pro insigni sua erga Beatum Franciscum de Sales Episcopum olim Gebennensem pietate, arculam argenteam elegantissimi ornatissimique operis, in qua venerabile

bile Corpus ejusdem Beati Viri, quod in ecclesia primi monasterii Monialium Ordinis Visitationis Beatæ Mariæ Virginis oppidi Anesii Genevem. diœcesis quiescit, majori decore condatur, fabrefieri curaverit; Nos ejusdem Christinæ Ducissæ pietatem & devotionem plurimum in Domino commendantes, ac præfati sacri Corporis conservationi, quantum Nobis ex alto conceditur, prospicere cupientes, auctoritate Apostolica tenore præsentium mandamus, ut postquam idem venerabile Corpus Beati Francisci Salesii in arcula jam dicta conditum fuerit, coram venerabili Fratre Episcopo Genevem. Loci Ordinario, vel dilectis Filiis ejus Generalibus Vicariis, eadem arcula clavi, vel alio quovis tutiori modo claudatur, sigilloque Episcopali, necnon dicti Ordinis Visitationis Beatæ Mariæ Virginis, & publici alicujus Apostolica auctoritate Notarii muniatur, qui Notarius testes adhibeat, ac super clausura & munitione prædictis publicum documentum conficiat, ne ullo umquam tempore de ejusdem venerabilis Corporis identitate hæsitatio vel minima insurgat: in posterum vero eadem arcula numquam aperiatur, nisi de speciali Apostolicæ Sedis licentia perpetuoque in ipsa ecclesia primi monasterii Ordinis Visitationis Beatæ Mariæ Anesien. asservetur. Antequam tamen prædicta impleantur, ex sacris ossibus insigne aliquod cum aliis minoribus extrahatur, quæ una cum authentico identitatis documento sub sigillis ad Nos per dilectas in Christo Filias Franciscam Magdalenam Chaugii Superiorissam, & Moniales dicti monasterii, saltem intra bimestre, transmittantur. Nemini autem liceat nedum assumere, sed vel sacrorum cinerum partem vel minimam sumere & retinere sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, cujus absolutio ad Romanum duntaxat Pontificem, præterquam in mortis articulo, pertineat, quavis generali alias tradita, vel in posterum tribuenda facultate minime suffragante. Decernentes, easdem præsentes litteras semper firmas validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat & pro tempore spectabit, inviolabiliter observari, sicque in præmissis, per quoscumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Apostolicæ Sedis Nuntios judicari & definiri debere &c. Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac, quatenus opus sit, prædictorum Ordinis, Monasterii, & Ecclesiæ, etiam juramento &c. Statutis, & consuetudinibus privilegiis innovatis, quibus omnibus & singulis, illorum tenores &c. derogamus ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentium litterarum exemplum in aliquo conspicuo dictæ ecclesiæ loco, ubi ab omnibus cerni possit, continuo affixum remaneat. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem &c. die 14. Julii 1662.

17. Translatio Corporis S. Leonis ab uno ad aliud altare in basilica S. Petri vespere facta est. Si quis autem ritum translationis, quæ mane fiat, summo Pontifice Missam celebrante, nosse velit, consulere poterit *historiam Passionis S. Cæciliæ Virginis, Valeriani, Tiburtii, & Maximi Martyrum, necnon Urbani, & Lucii Pontificum, & Martyrum vitas*, collectore Antonio Bosio, ad cujus Operis calcem accedit *Relatio novæ Inventionis & Repositionis eorumdem sanctorum Corporum sub Clemente Papa VIII.* Item, si quis ritum & modum translationis sanctorum Corporum ab una ad aliam ecclesiam absque Romani Pontificis præsentia scire cupiat, legere poterit *Relationem translationis Corporum Sanctorum Martyrum Proti & Hyacinthi tempore Pontificatus ejusdem Clementis VIII. ab ecclesia Salvatoris prope Pontem Sanctæ Mariæ ad ecclesiam Sancti Joannis nationis Florentinæ typis Romanis* editam a Christophoro Castelletto an. 1592. & iterum editam ab Ignatio Ursolino typis Romanis an. 1701. *in historia vitæ & martyrii Sanctæ Eugeniæ, Sanctorumque Proti & Hyacinthi ejus Familiarum pag. 37. & seqq.*

18. Inter Acta Ecclesiæ Mediolanensis & signanter in Concilio provinciali quarto *par. 1. pag. 93.* describitur solemnis & religiosus cultus, quo fieri debet translatio corporum & Reliquiarum Sanctorum. In libro quoque Cardinalis Gabrielis Palæoti *de Bononiensis Ecclesiæ administratione par. 4.* videri potest, quomodo amplissimus ille vir, & sacrorum rituum peritissimus transtulerit corpora Sanctorum Vitalis & Agricolæ, & aliorum subinde Sanctorum, quorum ibi fit mentio.

CAPUT VIGESIMUMQUARTUM.

De Identitate sanctorum Corporum & Reliquiarum.

1. MATERIA quoque identitatis sanctorum corporum & Reliquiarum pertinet ad sacrorum rituum Congregationem, quæ dicitur *ordinaria*.

2. Præmisso itaque non posse ad publicam exponi venerationem sancta corpora, sacrasque Reliquias, nisi de ipsarum constet identitate,

3. Sciendum est antiquitus identitatem probari consuevisse ignis experimento, ut habetur in Concilio Cæsaraugustano secundo celebrato an. 592. & typis impresso *in tomo secundo Conciliorum Hispaniæ* Cardinalis de Aguirre *can. 2. Statuit sancta Synodus, ut Reliquiæ, in quibuscumque locis de Ariana hæresi inventæ fuerint, prolatæ a Sacerdotibus, in quorum ecclesiis reperiuntur, Pontificibus præsentatæ igne probentur. Quod si a quibuslibet occultatæ fuerint, & detegantur, a sacrosancta Catholicæ Ecclesiæ cœtu segregentur.*

4. In vita quoque Sancti Meinwerci Episcopi Paderbonensis *in Actis SS. Ord. Bened. part. 1. sæc. 6. pag. 390.* ubi agitur de monasterio ab ipso constructo, & de misso ad eumdem a Wolfgango Aquilejensi Patriarcha Corpore S. Felicis cum duobus Palliis, sic legitur: *Experiri volens*, (scilicet Episcopus Paderbonensis) *salutis ipsius auxilio, si sibi, suoque succurrere posset populo, rogum maximum in medio Claustri, sub dio fieri præcepit, in quem cum tertio corpus misisset, totiesque in favillam redactus ignis extinctus fuisset, cum maxima omnium exaltatione & laudum jubilatione corpus manibus propriis excipiens super principale altare detulit, & omnino venerationi solemnem Sanctum illum deinceps haberi instituit.* Rursus apud Leonem Marsicanum *lib. 2. cap. 33. Chronic. Casinen.* hæc habentur: *Monachi quidam ab Hierosolymis venientes particulam lintei, cum quo pedes Discipulorum Salvator extersit, secum detulerunt, & ob reverentiam sancti hujus loci devotissime hic obtulerunt. Sed cum a plurimis super hoc nulla fides adhiberetur, illi de fide fidentes, protinus prædictam particulam in accensi thuribuli igne desuper posuerunt. Quare mox quidem in ignis colorem conversa, post paululum vero, amotis carbonibus, ad pristinam speciem mirabiliter est reversa.* Post quæ subjicit donum illud fuisse collocatum in loculo mirifico, argento & auro gemmisque Anglico opere subtiliter ac pulcherrime decorato.

5. Simile illud est, quod legitur de Lancea Domini nostri inventa in ecclesia Sancti Petri Antiochiæ an. 1099. Quotquot de sacris Bellis, quæ *Cruciatæ* dicuntur, scripserunt, quique collecti habentur in Opere, cui titulus, *Gesta Dei per Francos*, referunt, cuidam Clerico Gallo nomine Petro, tempore quo Christiani Antiochiam obsidebant, a S. Andrea fuisse revelatum locum, quamdam videlicet columnam ecclesiæ S. Petri, sub quo Lancea, quæ Christi Domini nostri latus aperuit, erat sepulta; repetitaque eadem Petro Clerico visione, postquam Christianorum armis Antiochia subacta est, consentientibus Episcopo Podiensi, & Comite Tolosæ, locum indicatum fuisse excavatum, & in eo Lanceam repertam, teste Raymundo de Agiles *in historia Hierosol. tom. 1. pag. 150. & seqq.* qui etiam refert, se interfuisse tum excavationi loci, tum inventioni Lanceæ: cum quo pariter concordant ceteri eruditæ cumulati a Patre Honorato de Sancta Maria *in animadvers. super regul. & us. Critic. lib. 5. dissert. 5. art. 4. §. 1. & plur. seqq.*

6. Quæstio autem exorta est, utrum Lancea reperta esset illa, quæ latus Christi aperuit, an alia eo in loco fraude Petri reposita. Quocirca ad amputandam quamcumque controversiam, indicto triduano jejunio, statutum est, ut Petrus per ignem transiret: cumque paucos post dies Petrus, qui per ignem transierat, hac vita decessisset, contentio non sublata, nec minuta est, sed magis excrevit. Albertus Aquensis *histor. Hierosol. lib. 5. cap. 32. pag. 268. tom. 1. citati Operis*, quod inscribitur, *Gesta Dei per Francos*, sic loquitur: *Facta est contentio, & quæstio de Lancea Dominica utrum ea fuerit, qua latus Domini apertum est, an non; nam plures dubitabant, & schisma erat in eis. Quare auctor & proditor ejusdem inventionis per ignem transiens, ut ajunt, illæsus abivit; quem ipse Raymundus Comes de Provincia, & Raymundus Pelletz a manibus & pressura invi-*

invidorum abduxerunt &c. Postbac a quibusdam relatum est, eumdem Clericum (Petrum) *bac examinis exustione adeo fuisse aggravatum, ut in brevi mortuus & sepultus fuerit: unde minus in veneratione a Fidelibus Lancea cœpit baberi, credentibus, magis avaritia & industria Raymundi, quam aliqua Deitatis veritate omnia fieri.* Concordat Fulcherius Carnotensis, qui tunc in Oriente degebat, in suo libro, *Gesta peregr. Franc. tom. 1. pag.* 394. atque Auctor Operis, cui titulus, *Gesta Francorum expugnantium Hierusalem tom. c. pag.* 571. & demum Guillelmus Tyrius *in bistoria belli sacri lib. 7. cap.* 18. ita subjicit: *Verum boc ejus factum, non solum non amputavit quæstionem, sed majorem suscitavit; nam infra paucos dies* (Petrus) *vita decessit. Cujus accelerati obitus occasione, cum bomo sanus & vitalis prius videretur, quidam asserebant sentatum incendium, dicentes, quod in eo tamquam fraudis patronus, mortis causam collegisset. Alii vero dicebant, quod ab incendio sanus evaserat & incolumis, sed egressum ab igne turbæ causa devotionis irruentes oppresserant catenus, ut vitæ finem administrarent. Sicque res, quæ in dubium venerat, nullam recipiens decisionem majus induxit ambiguum.*

7. Pluribus denique antiquum quem diximus morem Reliquias probandi per ignem illustrant Theodoricus Ruinartus *in append. ad Gregorium Turonensem*, & Gonzalez *in cap. Cum ex eo, lit. C. de Reliq. & venerat. Sanctor.* Sed, cum hæc omnia jam cessaverint, & ab eis sit abstinendum, quemadmodum bene adnotavit Ferrandus *in disquisit. Reliquiar. lib. 2. cap. 32. art. 1. §. Quando autem*, hodie, sive agatur de identitate corporum & Reliquiarum coram Ordinario, sive coram sacrorum rituum Congregatione, constare debet de corporum & Reliquiarum identitate per probationes firmas, &, si non metaphysica vel physica, saltem morali evidentia certas.

8. Dictum est autem, sive agatur de *identitate* corporum & Reliquiarum coram Ordinario, sive coram sacra Congregatione, cum judicium corporum & Reliquiarum ad cultum publicum exponendarum a sacro Concilio Tridentino utique deferatur Episcopis in suis diœcesibus, uti colligitur *ex sess. 25. de invocat. venerat. & Reliq. Sanctor.* sed & sanctæ Sedis judicium interponatur, vel quando ad eam confugitur, vel quando petitur ut Episcopale judicium auctoritate Apostolica confirmetur, vel quando negotium adeo arduum est aut dubium, ut Sedis Apostolicæ judicium necessarium esse videatur, ex Textu *in cap. Cum ex eo, de Reliq. & venerat. Sanctorum.*

9. Dictum est quoque, non evidentiam metaphysicam aut physicam, sed moralem sufficere, sive quæstio sit coram Ordinario, sive coram sacra Congregatione. Testimonium Seniorum ex Clero pro vindicandis sacris Reliquiis exquisitum fuit a S. Martino Turonensi Episcopo, teste Sulpicio Severo in ejus *vita cap.* 8. juxta ea quæ alibi dicta sunt. In celeberrima inventione corporum SS. Gervasii & Protasii testimonium Seniorum magni fecit S. Ambrosius: *Nunc Senes repetunt, audisse se* (ait ille *epist. 22. tom. 1. operum pag. 877. §. 12.*): Gregorius Magnus *epist. 31. lib.* 11. ad Augustinum Anglorum Episcopum scribit, non esse ad venerationem exponendas Reliquias cujusdam Sixti, quatenus *neque aliqui de antiquioribus existant, qui se a parentibus Passionis ejus ordinem audisse fateantur.* Sacrum Concilium Tridentinum *loco citato* ait, in re, de qua nunc agimus, fieri debere ea, *quæ veritati & pietati consentanea videbuntur.* Addendum vero, quod, si non sufficeret evidentia moralis ad habendam probationem identitatis Reliquiarum, opus esset, ut duo testes omni exceptione majores deponerent, se vidisse, tale os fuisse ex. gr. desumptum ex corpore talis Beati, aut Sancti a se bene cogniti, idque fuisse repositum in tali loco, a quo sciant numquam fuisse remotum, nec potuisse ullo temporis momento removeri; quæ probatio utique est impossibilis, atque adeo, quatenus tamquam necessaria admitteretur, sacrarum Reliquiarum identitatem destrueret. Tandem Scribentes communiter censent, in re & ad effectum, de quo agimus, sufficere evidentiam moralem; Suarez *in 3. par. D. Thomæ disput. 55. sect. 2. vers. Sed quæret aliquis*, Ambrosius Morales *in 3. part. histor. general. Hispaniæ lib. 17. cap. 5. in fin.* Sanchez *lib. 2. Summæ cap. 43. num.* 15. Matta *de Canonizat. Sanctor. part. 4. cap. 29. num.* 15. Antonius Quintanadvennas *singular. Theol. moral. tom. 1. singular.* 27. *sub num.* 10. Diana *in edit. coord. oper. moral. tom. 3. resolut. 91. §. 2.* ad quæ conferunt adducta per Pignatellum *consult. 61. n. 2. & 3. tom. 6.* & in morali quidem evidentia esse quiescendum, monet Papebrochius *in respons. ad exhibit. error. ad art. 19. num.* 12. ubi ait: *In bac materia Reliquiarum, potius quam alibi, procedendum magis ex piæ credulitatis affectu, quam ex notitia certa eorum, per quorum manus transierunt illæ: & Episcopi, qui ea prudenti judicio procedere jubentur a Tridentino in illis recognoscendis & publice exponendis, acquiescere debent, cum scripto vel occulata fide eis probatur, Reliquiam aliquam bona fide acceptam a loco, ubi fuerat in bonore, vel cum verosimilibus antiqui cultus indiciis repertam alicubi, velut talis, vel talis Sancti; licet ejusmodi probatio & fallere possit, & fallat sæpe. Æquum enim est, ut ibi subsistat bumanæ inquisitionis diligentia, ubi ulterior labor esset frustraneus; & a superstitionis periculo tuta sit Reliquias venerantium religio, quatenus ea tendit in primarium suum objectum, id est Sanctorum bonorem, etsi fortassis eorum ipsæ non essent, quæ ut tales proponuntur.* Porro quia evidentia moralis recipit plus, & minus, majores procul dubio probationes sunt necessariæ, quando agitur de probanda identitate sanctorum corporum, seu Reliquiarum in sacrorum rituum Congregatione, quam cum agitur de eadem probanda coram Ordinario. Cum enim Apostolica approbatio majoris sit momenti, quam approbatio Episcopalis, hinc etiam fit, ut validior quoad illam, quam quoad hanc, probationum series requiratur. Facit ad rem exemplum judicii super identitate capitis S. Brunonis olim Episcopi Signini. De ea nempe cum primo actum fuit in sacrorum rituum Congregatione, nihil decretum est propter suffragiorum dissensionem, uti colligitur ex Decreto edito die 14. Julii 1643. cumque eadem causa subinde iterum proposita fuerit, licet eadem suffragiorum dissensio perduraverit, unanimi tamen consensu deliberatum fuit, insinuandum esse Episcopo, ut non obstante appositione manus sanctæ Sedis, procederet ad examen identitatis juxta normam Concilii Tridentini; quia, licet probationes allatæ super identitate non exigui momenti esse viderentur, non erant tamen tanti ponderis, ut Apostolicam approbationem mereri possent, quemadmodum habetur ex Decreto edito die 8. Augusti 1643.

10. Miracula quoque in hoc identitatis judicio maximopere prosunt, quocirca, si probabiles urgeant pro identitate rationes ex traditione, famaque antiqua & constanti ex. gr. desumptæ, miraculorum autem fiat accessio, pietati & veritati consentaneum erit asserere & judicare, corpus aut Reliquias alicujus esse Beati vel Sancti, immo vero illius esse Beati vel Sancti pro quo urgent rationes, & cujus invocatione Deus dignatus est miracula operari; uti late probant Ferrandus *disquisit. Reliq. lib. 2. pars. 1. cap. 2. art.* 5. Antonius Joannes Garzias de Caralaps in *tractatu de Canoniz. Sanctor. §. 29.* & Ricciul. *variar. lucubrat. lib. 1. cap. 31. num.* 8.

11. Celebre est in re, de qua nunc agimus, testimonium S. Gregorii, de quo supra, *tom. 2. lib. 11. epist. 44. pag. 1157. de exposit. diversarum rerum ad interrogationes Augustini*, quem in Saxoniam miserat ad prædicandum Evangelium: *Fecimus, quod petisti; quatenus populus, qui in loco quondam S. Sixti Martyris corpus dixerunt venerari, quod tuæ Fraternitati nec verum, nec veraciter Sanctum videtur, certa sanctissimi & probatissimi Martyris beneficia suscipiens, colere incerta non debeat. Mibi tamen videtur, quia, si corpus, quod a populo cujusdam Martyris esse creditur, nullis illic miraculis coruscat, & neque aliqui de antiquioribus existunt, qui se a parentibus Passionis ejus ordinem audisse fateantur, ita Reliquiæ, quas petisti, seorsum condenda sunt, ut locus, in quo præfatum corpus jacet, modis omnibus obstruatur, nec permittatur populus certum deserere, & incertum venerari.*

12. Celebre etiam Responsum summi Pontificis Honorii III. Supplicantibus etenim Abbate & Conventu de Dorcestre, ut corpus Beati Birini Episcopi, quod bumili loco in eorum ecclesia requiescebat, ad locum magis idoneum transportaretur, Pontifex commisit Stephano Archiepiscopo Cantuariensi, & Othoni Subdiacono, ut Apostolica auctoritate, veris existentibus narratis, licentiam concederent transferendi prædictum corpus. Accesserunt itaque Delegati ad sepulcrum, idque aperiri fecerunt, & indicia quidem in sepulcro ipso invenerunt, ex quibus verisimiliter credi poterat, corpus in eo requiescere; sed cum in libro Bedæ *de gestis Anglorum* legeretur, corpus Beati Birini fuisse translatum ad ecclesiam Wintomensem, Delegati operæ pretium esse censuerunt, rem totam deferre ad Sedem Apostolicam, & ad eamdem processum mittere: quo recepto, Honorius respondit his verbis: *Quamquam igitur ex ipso processu appareat evidenter, locum ipsum tot & tantis tamque*

cloris

claris per sæpe dicti Sancti merita gloriosa coruscare miraculis, ac verisimile sit, & merito credi possit, quod ipse gloriosissimus Sanctus locum ipsum sua præsentia corporali nobilitet, quem ad invocationem nominis ejus Divina potentia tot & tantorum miraculorum attestatione illustravit: ne tamen in tali negotio aliquid de contingentibus omittatur, processum ipsum vobis sub bulla nostra duximus remittendum, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandantes, quatenus ad Wintoniensem ecclesiam personaliter accedatis, & inquiratis solicite, si per miracula facta in ipsa Wintoniensi ecclesia mirificaverit Dominus Sanctum suum; & si vobis constiterit, miracula paria vel majora his quæ continentur in processu prædicto, ad invocationem nominis dicti Sancti facta esse in ipsa Wintoniensi ecclesia, negotio supersedeatis eodem, Nobis, quod inveneritis, litteris vestris fideliter intimantes; alioquin, cum verisimile sit, immo dubitari non debeat, quin ipse Beda in Anglorum historia multa retulerit de auditu, & etiam esse potuerit, ut, cum duorum Sanctorum Pontificum, Birini scilicet, & Bertini, corpore in præfata ecclesia de Dorcestre, sicut ex ipso processu colligitur, fuerint tumulata, quod Beda de Bertino scripsit, fuerit de Birino receptum, nomine Scriptorum negligentia vitiato, sæpe dicti Sancti gloriosissimum corpus pronuntietis requiescere in sæpe dicta Dorcestre ecclesia, quæ ipsius Sancti meritis tot tantorumque miraculorum fulgore noscitur illustrata, ipsique Abbati & Conventui tribuatis auctoritate nostra licentiam ipsum corpus in locum magis idoneum transferendi.

13. Multa præterea ad rem præsentem ex historiis Ecclesiasticis exempla petita, fuerunt collecta a Ferrando *loc. cit.* quibus addi potest id, quod legitur apud Cardinalem Tolletum *in comment. super Evang. S. Lucæ cap. 2. annot.* 31. quodque ex eo desumpserunt Salianus *ad an. mundi* 4053. §. 5. & Bollandus *ad diem primam Januarii pag. 4. num.* 12. In celebri scilicet sacrario, quod dicitur *Sancta Sanctorum*, & quod olim in Laterano fuerat S. Laurentio dicatum, summi Pontifices sacratissimas nonnullas Reliquias condiderunt, uti referunt Nicolaus Alemannus *de Lateranens. Parietinis restitutis cap.* 5. & Cardinalis Rasponus *de basilica & patriarchio Lateranensi lib. 4. cap.* 19. Inter ceteras autem Reliquias Præputium Christi Domini in dicto sacrario asservabatur. In Abrahæ etenim filio, viroque Judæo, qualis profecto erat Christus, sicuti pars exigua ad corporis resurgentis integritatem minime pertinebat, sic eam Deus ad publicam venerationem in terris voluit asservari; etsi Suarez *in 3. part. quæstion. 54. art. 4. disput. 37. sect.* 5. quærens, an Christus cum præputio resurrexerit, cum eo resurrexisse fateatur; idque non derogare traditioni asserenti, illud in terris asservari; & probabile esse, ut id, quod resectum est, manserit in terris, sed corpus resurgens præputium habuerit formatum ex aliqua parte materiæ illius, quæ aliquando fuerit in corpore Christi. Sacrilegus itaque Miles an. 1527. qua Roma direpta est, sacratissimam Reliquiam, quæ clausa erat in crystallino & aureo *Reliquiario*, abripuit, & fugiens a Rusticis captus est in oppido Calcatæ: cumque non in aurea theca & crystallina, sed vili scriniolo eam sub humo sepelivisset, ad Urbem reversus, morboque correptus, in nosocomio S. Spiritus morti proximus fassus est, se in pago Romæ vicino (nominis enim non meminerat) familiæ Anguillariæ sacratissimas Reliquias terra obruisse. Clemens Papa VII. mandavit, eas in locis dictæ familiæ perquiri; sed res tunc incassum cecidit, & post lapsum tantummodo triginta annorum scriniolum repertum est, & delatum ad Magdalenam Strozziam loci Dominam, quæ id reseravit coram nobili matronam Lucretia Ursina, & Clarice ejusdem filia. In scriniolo Reliquiæ repertæ sunt sericis pervetustis panniculis involutæ: cumque Magdalena tertium involucrum, in quo nomen *JESUS* inscriptum erat, rigentibus digitis, dissolvere non voluisset, Lucretia Ursina, veluti divinans, dixit, se credere in eo contineri sacrosanctum Christi Præputium. Dissoluto autem a virgine Clarice involucro, suavissimus e globulo odor emanavit: tum, collocato eodem sacrosancto thesauro in ecclesia oppidi Calcatæ, prodigia & miracula non defuerunt, quæ a Cardinali Toleto *loc. cit.* referuntur. Quibus omnibus ad Paulum IV. summum Pontificem subinde delatis, duos ille ad oppidum Calcatæ basilicæ Lateranensis Canonicos ablegavit, qui receptis illustrium dictarum feminarum testimoniis, Pontifici retulerunt quæ viderant & quæ perceperant, simulque testati sunt, in perantiquis codicibus Lateranensibus inter ceteras insignes Reliquias annotatum reperiri Christi Domini Præputium, quod post Urbis direptionem amplius in loco, in quo conservabatur, repertum non fuit. Quapropter, quidquid alii, de quibus apud Bollandum *ad cit. die 1. Januarii*, censeant de loco, in quo Præputium Christi Domini putant asservari, pia est & constans apud Italos traditio, ipsum ad hanc diem esse in ecclesia prædicti oppidi Calcatæ. Cumque pia hæc constansque traditio non modicum sane pondus & prodigiis & miraculis susceperit, legitime infertur, prodigia & miracula in hoc identitatis judicio maximopere prodesse; juxta ea quæ superius dicta sunt, & ut etiam annotavit Honoratus a Sancta Maria Carmelita *in animadvers. de artis Criticæ regulis atque usu, dissert. 6. tom. 3. pag.* 382. quæ est *de Reliquiis Sanctorum*. Dictum est autem miracula *maximopere prodesse*; non tamen esse necessaria in judicio identitatis: propria quippe hujusce judicii requisita unice consistunt in conjecturis & probabilibus argumentis, quæ haberi possunt etiam extra miracula, ut infra demonstrabitur.

14. Addenda nunc sunt nonnulla exempla quæstionum in sacra Congregatione resolutarum super identitate sacrorum corporum aut Reliquiarum. In ecclesia S. Joannis Baptistæ civitatis Messanæ, quæ postmodum successu temporis in *Prioratum* Hospitalis ejusdem S. Joannis Hierosolymitani erecta est, inventa fuerunt (ut alibi dictum est) tempore Sixti V. corpora SS. Placidi, Eutychii, & Victorini fratrum, & Sanctæ Flaviæ eorumdem sororis. Cum autem corporum identitas esset probanda, confecto processu ab Archiepiscopo Messanensi, de identitate actum est in Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum: cumque satis probatum videretur, Congregationis sententia fuit a summo Pontifice confirmata; qui etiam concessit, ut eorum die festo, tertio scilicet nonas Octobris, recitari posset Officium, ut habetur *in Constitut.* 68. summi Pontificis Sixti V. *Bullarii tom.* 2.

15. In ædificatione novæ ecclesiæ in honorem dictorum SS. Martyrum multa alia SS. Martyrum corpora fuerunt tempore Pauli V. summi Pontificis reperta; factoque ab Archiepiscopo Messanensi processu de illorum identitate, eodemque examinato in sacrorum rituum Congregatione, post approbatam identitatem permissum fuit, ut ad Fidelium venerationem exponi possent, quemadmodum desumitur ex hoc sacræ Congregationis Decreto.

M E S S A N E N.

Dominicus Episcopus Ostien. sacri Collegii Decanus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Pinellus, Congregationis sacrorum rituum Præpositus, universis & singulis præsentes inspecturis, lecturis & audituris, salutem in Domino sempiternam. Cum olim tempore fel. record. Sixti Papæ V. in ecclesia Sancti Joannis Baptistæ civitatis Messanen. corpora Sanctorum Martyrum Placidi, Eutychii, Victorini, & Flaviæ, & multa etiam alia Sanctorum Martyrum dicti Sancti Placidi sociorum corpora inventa fuerint, ob quorum Sanctorum Martyrum inventionem Senatus populusque civitatis Messanensis ecclesiam magnificam & amplam a fundamentis ædificari cœperit, & adhuc ædificet, &, ut illam ad decentem & designatam perfectionem redigat, ab anno proxime præterito 1608. fundamenta anterioris partis dictæ ecclesiæ foderit, & usque ad annum 1610. inclusive in fossione prædicta multa alia Sanctorum Martyrum corpora inventa fuerint in eodem plano prope aquam, vel supra, in quo olim corpora Sanctorum Placidi & sociorum inventa sunt, quæ etiam ex sociis dicti Sancti Placidi esse, vel ex Monachis ejusdem Ordinis, certissimis argumentis comprobatur; idem Senatus & Civitas Messanensis ad Urbem destinavit Reverendis. P. Jacobum Charybdim Sacerdotem Societatis Jesu cum legitimis Mandatis & opportunis documentis de nova dictorum Sanctorum Martyrum corporum inventione, & miraculis factis eorum meritis & intercessione, ut a Sanctissimo Domino nostro Paulo Papa V. approbationem obtineret cum declaratione, quod corpora etiam de novo inventa sint Sanctorum Martyrum, & tanquam talia possint ab omnibus Christifidelibus coli & honorari. Cumque Sanctissimus Dominus noster eumdem Patrem Jacobum ad sacrorum rituum Congregationem remiserit, Nobisque processum ab Archiepiscopo Messanen. auctoritate ordinaria confectum super nova inventione dictorum sanctorum corporum, & super miraculis ab eisdem factis præsentaverit; Nos, ut in hoc negotio ea qua decet maturitate omnia fierent, Illustrissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Gonzagæ nostro in eadem Congregatione Collegæ commisimus, ut diligenter inspiceret

&

& consideraret processum prædictum auctoritate ordinaria confectum super inventione dictorum corporum: qui, mature & diligenter omnibus in eodem processu contentis consideratis, tandem in plena Congregatione, quæ fuit habita in nostræ solitæ residentiæ palatio die 15. Januarii anni præsentis 1611. in qua una Nobiscum præsentes fuerunt Illustrissimi & Reverendissimi Domini Cardinales Gallus, de Monte, Bellarminus, Millinus, Lenus, Furnesius, Peretus, Detus, Sancti Cæsarii, ipse Gonzaga, & Capponus, idem Illustriss. & Reverendiss. Dominus Cardinalis Gonzaga retulit, & processum ab Archiepiscopo Messanensi super inventione dictorum corporum esse legitimum & juridice formatum, & ex eo legitime constare de dictorum sanctorum corporum inventione, & manifeste & infallibiliter constare, illa esse corpora sanctorum Martyrum, & pro talibus posse declarare judicavit: & cum omnes supradicti Illustrissimi & Reverendissimi Domini Cardinales ejusdem fuissent sententiæ, decreverunt, de prædictis omnibus Sanctissimo Domino nostro faciendam esse relationem. Quod cum a Nobis una cum prædicto Illustrissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Gonzaga factum fuerit die 19. ejusdem præsentis mensis Januarii in Consistorio secreto, Sanctitas Sua sententiam Congregationis approbavit, & dicta corpora sanctorum Martyrum noviſsime inventa, ut supra, in civitate Messanen. in fossione fundamentorum ecclesiæ S. Joannis Baptistæ, esse corpora sanctorum Martyrum declaravit, &, tamquam talia & pro talibus ab omnibus Christifidelibus colenda & veneranda esse censuit & declaravit. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium, præsentes per infrascriptum nostræ prædictæ Congregationis Secretarium fieri jussimus, manu nostra subscripsimus, & nostri soliti sigilli impressione muniri fecimus. Romæ in palatio nostræ solitæ residentiæ die 19. mensis Januarii 1611. Dominicus Episcopus Ostiensis Cardinalis Pinellus.

16. Tempore pariter Pontificatus Pauli V. inter ruinas antiquæ civitatis Otriculanæ prope Tiberis ripam inventa fuerunt septem & quinquaginta corpora, quæ sanctorum Martyrum esse dicebantur. Misso autem ad Urbem processu confecto ab Episcopo Narniensi, eodemque in sacrorum rituum Congregatione examinato, responsum fuit constare tantummodo de identitate corporis Sancti Medici Martyris, cetera vero corpora non esse colenda tamquam corpora sanctorum Martyrum, uti desumitur ex hoc ejusdem sacræ Congregationis decreto.

OTRICULAN.

FRanciscus Maria miseratione Divina Tituli S. Laurentii in Lucina S. R. E. Presbyter Cardinalis a Monte, Congregationis sacrorum rituum Præfectus, universis & singulis præsentes inspecturis, lecturis & audituris, salutem in Domino sempiternam. Cum in terra Otriculi Narnien. diœcesis inter ruinas antiquæ civitatis Otriculan. prope Tiberis ripam, ubi antiqua ecclesia Sancti Victoris ejusdem civitatis ædificata fuerat, septem & quinquaginta corpora, quæ sanctorum Martyrum esse judicata fuerunt, inventa fuerint, & in primis inter ea in quodam sepulcro ex Tiburtino lapide confecto ossa multa cum capite inventa fuerint cum sequenti Inscriptione posita in parvo lapide in dicto sepulcro recondito, videlicet, HIC REQUIESCIT MEDICUS MARTYR CHRISTI CUM PLURIBUS: *& cum Episcopus Narnien. curaverit, omnia prædicta diligenter perquiri & annotari, & judicaverit, prædicta omnia corpora inventa verisimiliter esse sanctorum Martyrum corpora; Universitas dictæ terræ Otriculi Sanctissimo Domino nostro supplicavit, ut dignaretur eis concedere, ut dicta corpora sic, ut supra, inventa, & ab Episcopo & aliis personis Ecclesiasticis piis atque eruditis recognita, ex loco in quo inventa fuerunt, in eorum ecclesiam transportari & decenter collocari possint. Et, cum idem Sanctissimus Dominus noster, negotium hoc in sacra rituum Congregatione examinari jusserit, & de ejusdem sacræ Congregationis ordine Processus ab Episcopo ad Urbem transmissus de dictorum corporum inventione cum ejus relatione tradita fuerint Illustrissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Bellarmino; audita ejus relatione in plena Congregatione facta die 7. præsentis mensis Julii de contentis in dicto processu & relatione ad Urbem transmissis a prædicto Episcopo Narnien. eadem sacra rituum Congregatio judicavit, ex dicto processu & relatione non satis constare, omnia supradicta quinquaginta septem corpora esse vere corpora sanctorum Martyrum, & pro talibus esse veneranda, excepto tantum corpore supradicti Sancti Medici, quod vere corpus Martyris esse, & pro tali posse coli judicavit; cetera vero corpora prædicta esse in loco decenti & honesto collocanda & servanda, sed adhuc non esse colenda tamquam sanctorum Martyrum corpora, eadem sacra rituum Congregatio judicavit. Et, facta per nos de supradictis omnibus relatione prædicto Sanctissimo Domino nostro Paulo Papa V. in Consistorio secreto hac infrascripta die, Sanctitas Sua sententiam Congregationis approbavit, & concessit, ut corpus prædicti Sancti Medici possit, tamquam Sancti Martyris Christi corpus, ab omnibus Fidelibus coli & honorari, & cum debito honore transferri in ecclesiam Cathedralem, cetera vero corpora prædicta non esse, tamquam corpora sanctorum Martyrum, colenda, sed ad partem ponenda in loco decenti & honesto, donec Altissimo placuerit demonstrare, an vere sint sanctorum Martyrum corpora. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium, præsentes per infrascriptum nostræ Congregationis rituum Secretarium fieri jussimus, manu nostra propria subscripsimus, & nostri soliti sigilli impressione muniri fecimus. Hac die 16. mensis Julii anno Domini 1612. Pontificatus vero ejusdem Sanctissimi Domini nostri Domini Pauli Divina providentia Papæ V. anno octavo. Franciscus Maria Tituli Sancti Laurentii in Lucina a Monte,*

Joannes Paulus Mucantius Secretar. Congregationis,

CAPUT VIGESIMUMQUINTUM,

De nonnullis quæstionibus pertractatis in sacrorum rituum Congregatione quoad sanctorum Corporum identitatem.

1. DUM munere fungebar Fidei Promotoris, ter actum fuit in sacrorum rituum Congregatione de sacrarum nonnullarum Reliquiarum identitate; & primo quidem in quadam Causa Fanensi. Cum enim in monasterio Monialium S. Teresiæ illius civitatis quædam Mitra conservaretur, quæ dicebatur esse tunc Beati nunc Sancti Pii V. itemque Indumentum quoddam quod dicebatur esse tunc Beati, nunc Sancti Felicis a Cantalicio, & Episcopus quæreret, an permittere posset, ut Mitra & Indumentum ad publicam exponerentur venerationem, negando responsum fuit; uti colligitur ex Decreto edito die 13. Julii 1709. scilicet quia animadversionibus a me factis ratione officii observavi, totam identitatis probationem desumi ex attestatione cujusdam Sororis Agathæ Catharinæ annos natæ nonaginta, quæ, prævio juramento, rite interrogata dixerat, se a teneris annis fuisse Romæ educatam in domo Rusticuccia, antequam ad civitatem Fanensem accederet, ubi Religiosam professionem emisit, seque in eadem domo Rusticuccia vidisse magna cum veneratione asservari Mitram B. Pii V. & Indumentum prædictum; Mitram autem & Indumentum, quæ erant in domo Rusticuccia, esse illa, quæ in suo monasterio S. Teresiæ reperiebantur. Porro, quamvis testimonium esset verisimile, aliisque probabilibus conjecturis fulciretur, tum propter familiaritatem, & sanguinis necessitudinem, quæ inter S. Pium V. & Cardinalem Hieronymum Rusticuccium intercesserat, tum quia idem Cardinalis pio mentis affectu S. Felicem a Cantalicio prosequebatur, ita ut post ejus obitum curaverit apud se habere partem Indumenti illius, necnon linteum madefacere pretioso liquore, qui ex beato cadavere profluxit; unicum tamen feminæ, licet piæ & Religiosæ, testimonium adminiculis quoque vallatum, non fuit reputatum sufficiens ad statuendam illam moralem evidentiam, quæ est necessaria, ut ad publicum cultum Reliquiæ exponi possint. Quod sacræ Congregationis judicium satis est ad demonstrandum, non subsistere opinionem nonnullorum Doctorum, qui censuerunt, unius testimonium sufficere ad statuendam moralem evidentiam, quæ ex supradictis est absolute necessaria in judicio identitatis sacrarum Reliquiarum; quam videlicet opinionem, ceteris collectis, amplexus ex Gabriel a S. Vincentio *in respons. 37. pag. 75.*

2. Se-

2. Secundo in prædicta sacrorum rituum Congregatione ordinaria die 7. Augusti 1717. actum fuit de cultu Coronæ ferreæ, quæ conservatur in ecclesia Sancti Joannis Baptistæ oppidi Modoetiæ prope Mediolanum. Fertur, in Corona illa contineri unus ex clavis, quibus Christus Dominus crucifixus est: cumque an. 1556. Capitulum Modoetiæ Crucem construi curaverit, in cujus medio dictam Coronam, a lateribus autem Reliquias Spongiæ, Spinarum, & Arundinis Domini nostri Jesu Christi collocavit, Crucemque an. 1584. reposuerit in magnifica Capella recenter ædificata, Dominus Tancredinus Vicarius Generalis Archiepiscopi Mediolanensis, qui Ecclesiæ Collegiatæ Visitationem explevit an. 1687. decretum edidit, quo jussit, ut ab Archipresbytero doceretur coram Archiepiscopo Mediolanensi, qua facultate, & quo jure Corona ferrea fuisset extracta e loco Thesauri, in quo semper fuerat conservata, & quo jure pariter quaque facultate fuisset reposita in Cruce aurea una cum Reliquiis. Cum vero anno sequenti 1688. Capitulum & Commune Modoetiæ ab hoc decreto appellasset ad Cardinalem Vicecomitem Archiepiscopum Mediolanensem, placuit Eminentiæ Suæ sic decernere: *Eminentissimus Archiepiscopus, auditis super dubia Modoetiensi informationibus, iisque matura discussione perpensis, respondit, rem esse gravissimi momenti, nec inconsulto Romano Pontifice, decernendam, ut in simili eventu sacrosancta monet Tridentina Synodus.* Delata itaque per hanc viam controversia ad sacrorum rituum Congregationem, confectoque ingenti processu, bina fuerunt in sacrorum rituum Congregatione proposita dubia; an Capitolo videlicet Collegiatæ Sancti Joannis Baptistæ Modoetiæ liceret Coronam ferream, de qua agitur, retinere intra Crucem, in qua fuit reposita simul cum aliis Reliquiis, & ad publicam venerationem exponere; quatenus autem id fieri non posset, an saltem eidem Capitulo liceret ipsam Coronam ferream exponere in altari majori, & *processionaliter* deferre, prout olim fieri solebat.

3. Ipse tamquam Fidei Promotor de re hac animadversiones exaravi: & primo quidem examinandum proposui, an constaret, Sanctam Helenam, quæ Crucem Domini, & Clavos adinvenit, alterum clavum intexuisse coronæ Constantini Imperatoris. De quo dixi non constare, cum celebriores Auctores, qui a sæculo IV. ad sæculum XIV. scripserunt, afferant, alterum ex clavis non diademati Constantini, sed galeæ fuisse intextum, uti videri potest apud Rufinum *libro* 1. *cap.* 8. apud Theodoretum *libro* 1. *cap.* 18. apud Socratem *libro* 1. *cap.* 13. apud Sozomenum *libro* 2. *cap.* 1. apud Cassiodorum *libro* 2. *cap.* 18. apud Paulum Diaconum *historiar. lib.* 11. & apud Nicephorum Callistum *cap.* 29.

4. Secundo, examinandum proposui, an admisso quod clavus coronæ fuerit infixus, & ob id Corona ferreæ nomen acceperit, constet, eamdem ad S. Gregorium Magnum devenisse, & ab eo dono datam fuisse Theodolindæ Reginæ: a Modoetiensibus enim contendebatur, hac via ferream Coronam pervenisse ad ecclesiam S. Joannis Baptistæ a Theodolinda constructam. Dixi autem, de hoc etiam non constare, tum quia in eo plurimum sæculorum intervallo, quod elapsum est inter Constantinum Imperatorem, & S. Gregorium Magnum, nulli Scriptores retulerunt, vel Coronam devenisse ad S. Gregorium Magnum, vel ab eo dono datam fuisse Theodolindæ Reginæ, tum quia Constantinæ Augustæ sudarium S. Pauli Apostoli petenti S. Gregorius respondit, se dare non posse, & vix promisit, se de catenis, quas S. Paulus Apostolus collo & manibus gestavit, partem aliquam missurum esse, si tamen illas limando atterere potuisset, uti legitur in ejus *epist.* 30. *lib.* 3. *indict.* 12. tum etiam quia tempore Sancti Gregorii nec corpora Sanctorum ab Urbe ad alias civitates transferebantur, nec tenues Reliquias permissum erat ex illis detrahere, sicuti legitur in *Regesto lib.* 3. *epist.* 30. ejusdem Sancti; concordantque *epistolæ* S. Germani *ad Hormisdam Pontificem sub Consulatu Rustici an. D.* 520. quas ex codice Vaticano publici juris fecit Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. ad diem* 15. *Junii*. Cum enim ex his desumatur, *Sanctuaria* solummodo SS. Apostolorum Petri & Pauli S. Germano fuisse ab Hormisda Pontifice promissa, quod est idem ac dicere *Velamina*, quæ sanctis corporibus admovebantur, quæque etiam *Brandea* fuerunt appellata, sic dixi, improbabile admodum esse ut Corona insignita clavo, quo Christus Dominus crucifixus est, fuerit a S.Gregorio missa ad Reginam Theodolindam; & multo magis, cum adhuc extent memoriæ sacrorum munerum a S. Gregorio Theodolindæ datorum, de quibus *in epistola* ejus 7. *lib.* 12. & in indice musei Septaliani, quod est Mediolani, quem indicem publici juris fecit Muratorius *tom.* 2. *anecd.* ex codicibus Ambrosianæ bibliothecæ, iisque nulla mentio habeatur ferreæ Coronæ. Quare iterum dixi Modoetienses non satis probasse, S. Gregorium Coronam clavo sanctissimo insignem dedisse Theodolindæ, ab eaque fuisse repositam in Collegiata ecclesia S. Joannis Baptistæ.

5. Tertio, difficultates auxi, quod, ut est *in lib. de regimine Principum lib.* 3. *cap.* 20. inter Opera D. Thomæ, Electi in Imperatorem in oppido Modoetiensi, in quo sepulti sunt Reges Langobardorum, Coronam ferream assumunt eo potissimum, quod Carolus Magnus colla Regum Langobardorum perdomuerit; item, quod in Cæremoniali *lib.* 1. *cap.* 7. dicitur, hæc Corona appellari Ferrea, quia habet quamdam laminam ferream; & quod denique, quando Carolus V. Bononiæ Corona Imperiali a Clemente VII. donatus est, delata a Modoetiensibus in eam urbem ferrea Corona, decretoque a Pontifice, (teste Jovio *lib.* 27.) ut hæc *Coronatio* facta Bononiæ cum ferrea Corona perinde haberetur, ac si facta esset Modoetiæ, uti colligitur *ex ejus bulla* 28. *Bullarii tom.* 1. quod, inquam, in actu impositionis hujusce Coronæ nihil gestum fuerit, quod ad cultum erga clavum, qui dicitur ipsi Coronæ intextus, referri posset; ut habetur ex dicto *Coronationis Cæremoniali* ducto ex bibliotheca Barberina, & typis impresso apud Rainaldum *in annal. ad an.* 1530. *num.* 12. Existimavi igitur afferi tuto non posse, clavum fuisse Coronæ intextum. Si enim revera fuisset intextus, & allati Auctores, Coronam ferream commemorando, clavi meminissent, & debito cum honore eadem fuisset Bononiam a Modoetiensibus delata, & Clemens Papa VII. antecessorum suorum exemplis edoctus sacras, & ad ejus cultum directas cæremonias non omisisset; præsertim vero, cum ex sententia Theologorum Crux, & cetera instrumenta Dominicæ Passionis, ut sunt quid unum cum ipso Christo tangenta, & illa consecrante, debeant adorari adoratione *Latriæ*, sicuti docet D. Thomas 3. *par. quæst.* 25. *ar.* 4. ad quem locum plura a Cajetano *in comment.* afferuntur.

6. Alia plura a me tunc Fidei Promotore fuerunt adducta adversus testes in processu examinatos: cumque supra recensita fundamenta fuerint desumpta a Muratorio *loc. cit.* ubi plura ad rem, de qua agimus, collecta sunt, Modoetienses operæ pretium esse censuerunt, præter celebriores Urbis Advocatos, Justum Fontaninum tunc a Cubiculo honorario Clementis Papæ XI. postea Archiepiscopum Ancyranum exorare, ut suam super hac controversia sententiam proferret. Fuerunt itaque typis editæ Advocatorum, scripturæ; fuit exhibitus catalogus Doctorum, qui de Corona ferrea continente unum ex clavis, quibus in cruce confixus fuit Dominus noster Jesus Christus, verba fecerunt; fuit formis impressa luculentissima dissertatio prædicti Justi Fontanini, in qua singillatim responderur omnibus in contrarium a Muratorio allatis; fuerunt allata testimonia de antiquissimo & immemorabili cultu, consentientibus Ordinariis, exhibito erga Coronam ferream, veluti continentem clavum Dominicæ Passionis; non defuerunt præterea prodigiorum & miraculorum probationes: ita ut, sicut ex omnibus simul junctis, & luculentissime in sacra Congregatione relatis a Cardinali Ptolemæo nulla superfuit dubitatio de evidentia morali, quod clavus dictæ Coronæ esset intextus, sic eadem Congregatio probe existimarit, permittendum esse Capitulo Collegiatæ S. Joannis Baptistæ, ut Coronam ferream retineret intra crucem, in qua fuit reposita, & simul cum aliis Reliquiis eam ad publicam venerationem exponeret.

7. Acquievi libentissime judicio sacræ Congregationis tum propter venerationem, quam erga ipsam semper professus fui & profitebor; tum quia, perlectis Advocatorum scripturis, pervolutoque processu, nihil re vera deficere recognovi ex iis, quæ sunt necessaria ad statuendum cultum antiquissimum, scientibus & consentientibus, vigilantissimis Archiepiscopis Mediolanensibus, Coronæ exhibitum, una cum constanti & numquam interrupta fama de clavo dictæ Coronæ intexto; tum quia certissimum clavi Coronæ intexti testimonium desumitur ex *oratione* S. Ambrosii *de obitu Theodosii Magni* scripta an. 395. §. 47. *tom.* 2. *Oper. pag.* 1211. ubi hæc habet de clavis a S. Helena Hierosolymis inventis: *Quæsivit clavos, quibus crucifixus est Dominus & invenit. De uno clavo frenos fieri præcepit; de altero diadema intexuit. Unum ad decorem, alterum ad devotionem vertit.* Et paulo post: *Misit itaque filio suo Constantino diadema*

gem-

gemmis insignitum, quas pretiosior ferro intextas crucis redemptionis Divinæ gemma connecteret. Misit & frenum. Utroque usus est Constantinus. Et mox §. 48. *Recte in capite clavus, ut ubi sensus est, ibi sit præsidium, in vertice corona, in manibus habena: corona de cruce, ut Fides luceat: habena quoque de cruce, ut potestas regat.* Sed & missionis hujusce Coronæ a S. Gregorio ad Reginam Theodolindam testimonium desumi quodammodo posse videtur ex ejusdem S. Gregorii *epist.* 1x. *al.* 7. *lib.* 14. juxta antiquum epistolarum ordinem; in ea etenim S. Gregorius sic Theodolindam alloquitur: *Excellentissimo autem Filio nostro Adalwaldo Regi transmittere Phylacteria curavimus, id est crucem cum ligno sanctæ Crucis Domini:* præter alia multa hujusce facti indicia collecta in citata dissertatione Fontanini *cap.* 2. Item Antonius Sandinus Custos bibliothecæ Seminarii Patavini an. 1734. ideoque post controversiam de Corona ferrea propositam & resolutam, *historiam* edidit *Familiæ sacræ*, ubi *pag.* 224. agens de usu clavorum, quibus Christus Dominus crucifixus est, fatetur, se magis credere S. Ambrosio, quam Gregorio Turonensi, qui sexto Christi sæculo vixit, & idcirco se autumare, ex clavo uno frenum fabricatum, ex altero coronam, quæ galeæ speciem superne referebat: *pag.* autem 227. ex juramento emisso a summo Pontifice Vigilio infert, clavos fuisse Constantinopoli asservatos usque ad annum Christi 550. tum post annum hunc a Græcis ad Latinos fuisse translatos, fortasse per Gregorium Magnum, quem Constantinopoli Apocrisiarii munere functum apud Constantinum Tiberium Augustum, magnis donatum muneribus, nempe sacrosanctis Reliquiis, Romam venisse docet Cardinalis Baronius *ad an.* 586. Quod demum attinet ad *Coronationem* Caroli V. Bononiæ factam, in qua ritus ceteræque solemnitates omissæ dicebantur, quæ omissæ non fuissent, si tunc incerto constitisset, clavum ferreæ Coronæ esse intextum, præsto est testimonium Josephi Ripamontii, Theologi & Historici perinsignis, qui de illa *Coronatione* sic loquitur: *Novissime nostra memoria cum ea Corona per legatos allata Bononiam Carolus V. Imperium auspicaretur, adessentque principes Ecclesiæ viri, magni sunt motus animorum facti, certissimo inter omnes consensu, veram esse sanctam, & ferrum ibi quantalibet aurea mole pretiosius latere. Legati quin etiam increpiti, quod vili nimium, ac paupere cultu, nec ea, qua par esset, celebritate salutis humanæ monumentum, & adactum olim per Divina illa membra Ferrum attulissent. Narrant hi, qui spectaculo adfuere, cum prolata ea capiti Cæsaris imponeretur, subito perfusam horrore concionem obriguisse, &, tanquam manantia innoxio sanguine trophæa Crucis, & Christus ipse, totaque facies acerbissimæ mortis ante oculos obversaretur, ab coronati Cæsaris aspectu ad violentos ictus, laniatumque Divini corporis, meditando & cogitando, religiosissimos & gravissimos quosque animum avertisse. Licet id quoque in testimonii vim admittere quodque tanta frequentia sensus indicavere, id nequaquam esse commentitium, arbitrari.* Hæc nempe quoad secundam de ferrea Corona quæstionem sufficere posse videntur. Porro qui plura scire cupit de hujusce Coronæ ferreæ clavo Dominico intextæ identitate, doctam illam & eruditam Fontanini dissertationem legere poterit. In ea ita disputat, ut maximum videatur constituere fundamentum ad suadendum, circulum ferreum Coronæ aureæ insertum nihil aliud esse, quam sacrum Dominicæ crucis clavum, in historia Matthæi Villani *lib.* 4. *cap.* 39. ubi scribens de Carolo IV. Imperatore electo ait: *Il dì della santa Epifania del mese di Gennaro di detto anno fu coronato della santa Corona del Ferro.* Porro Muratorius *in tom.* 14. Scriptorum rerum Italicarum edito Mediolani an. 1729. & sic longe post sacræ Congregationis resolutionem, in præfatione ad historiam prædicti Villani iterum insurrexit contendendo, non *Sanctam* sed *Secundam* in pluribus codicibus ejusdem Villanii appellari Coronam; ita ut rejicienda sit Fontanini lectio, *fu coronato della Santa Corona del Ferro*, atque ita mutanda, *fu coronato della Seconda Corona del Ferro.* Tribus quippe coronis insigniri a tempore Othonis Magni Romanorum Imperatores consueverunt. Prima iis Aquisgrani conferebatur ob Germanicum Regnum: Secunda scilicet Ferrea, Mediolani, & interdum quoque Modoetiæ, ut insigni Italici Regni: Et tertia nempe Imperatoria, Romæ per manus Pontificis maximi.

8. Tertia identitatis quæstio, quæ dum munere fungebar Fidei Promotoris, in sacrorum rituum Congregatione pertractata est, fuit de identitate corporis S. Joannis de Matha. Quia vero tota, quanta est, hujusce facti historia, universusque controversiæ status bene desumi potest ex suffragio a me tamquam sacræ Congregationis Consultore exarato; absonum idcirco non erit, illud hic referre, additis interdum opportunis annotationibus, iisque parenthesi conclusis earum rerum, quæ postmodum ad meam cognitionem pervenerunt; tum ad illius calcem sacræ Congregationi decretum apponere.

„ 9. Anno 1213. S. Joannes de Matha Fundator Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum mortuus est in Urbe, & ejus corpus fuit sepulturæ traditum in ecclesia S. Thomæ de Formis, uti testantur Historici, & legitur in sexta lectione Officii, quod in ejus honorem recitatur *die* 8. *Februarii* in Ecclesia universali: *Obdormivit in Domino sexto decimo calendas Januarii anno salutis 1213. ejusque corpus in ipsa ecclesia Sancti Thomæ de Formis condigno honore tumulatum fuit.*

„ 10. Permansit prædictum sanctum corpus in ecclesia modo memorata plurium sæculorum spatio: quocirca Octavius Pancirolus in suo opere inscripto, *Tesori nascosti dell' alma città di Roma*, Romæ edito anno 1600. testimonium reddidit de sacri corporis permanentia in eadem ecclesia. Fuit hoc ipsum confirmatum a Joanne Severano in suis memoriis sacris *de septem Urbis ecclesiis Romæ editis anno* 1630. utque exteri alii prætereantur, Ludovicus Tottus in suo opere Romæ impresso anno 1638. cui titulus *Ritratto di Roma moderna*, ait, corpus S. Joannis de Matha in ecclesia Sancti Thomæ de Formis conservari: &, quod omnem tollit difficultatem, est inscriptio ad ejus sepulchrum apposita tempore obitus, quæque adhuc est in ea ecclesia, licet in ea amplius non sit corpus dicti S. Joannis, uti mox exponetur.

„ 11. Labente sæculo XIV. dirissima pestis Romam invasit; derelictaque a Religiosis Trinitariis ecclesia S. Thomæ de Formis, prope quam suum habebant monasterium, fuit ecclesia, uti non controvertitur, unita Reverendissimo Capitulo basilicæ Vaticanæ, quod ejus curam particulari semper personæ commisit, prout usque adhuc committit, Missamque diebus festivis in ea celebrari fecit & facit, dieque festo S. Thomæ una pars Cleri dictæ basilicæ solemni interest Missæ; nec enim alia a dicto Capitulo præstari possunt, utpote per totum anni curriculum addicto propriæ basilicæ servitio.

„ 12. Sub obtentu, quod sacrum Fundatoris corpus conservaretur in ecclesia dissita, uti notorium est, ab hominum habitationibus, itaut debitum in ea cultum, qualis Sanctum Fundatorem Religionis decet, nullatenus obtineret; in mentem venit an. 1655. duobus Religiosis Trinitariis Conversis Calceatis, Fratri videlicet Gundisalvo de Medina, & Fratri Josepho Vidal, illud surripere, & in Hispanias transferre: & res se habuit modo qui sequitur.

„ 13. Noctis tempore prædicti duo Religiosi clam ad ecclesiam S. Thomæ de Formis accesserunt, habitoque per fenestram ingressu, sepulcrum aperuerunt; &, cum in eo invenissent ossa S. Joannis in superiori & eminentiori parte collocata, una cum oratione in ejus honorem super illis apposita, & in separatis & depressioribus sepulcri partibus alia duorum corporum ossa inter se segregata cum inscriptione, quod erant primi, & secundi post S. Joannem Generalis ossa, secum asportaverunt ossa S. Joannis: delataque surreptionis notitia ad Patrem Petrum Arias Portocarreo Procuratorem Generalem Religionis in Urbe tunc existentem, dedit hic consilium iisdem Fr. Gundisalvo, & Fr. Josepho, ut iterum ad ecclesiam S. Thomæ de Formis accederent, & ossa Generalium secum asportarent, & in sarcophago syngrapham manu propria ejusdem Procuratoris Generalis exaratam relinquerent, in qua nedum tota surreptionis historia exponeretur, sed addaretur ulterius, quod ossa prope quæ alia syngrapha ejusdem characteris iisdemque verbis concepta & iisdem signis delineata reperiretur, eadem censenda essent ossa S. Joannis de Matha. Idque ab eodem Procuratore Generali caute insinuatum fuit, ne tractu temporis quæstio incideret vel de identitate, vel de confusione ossium S. Joannis, & duorum aliorum Religionis Generalium.

„ 14. In hujus consilii executionem binæ syngraphæ eodem charactere iisdemque signis conscriptæ fuerunt, iterumque accedentibus ad ecclesiam S. Thomæ de Formis Fratribus Gundisalvo & Josepho, iterumque aper-

„ to sepulcro, facta fuit asportatio ossium duorum Patrum Generalium, & syngrapha in sepulcro relicta fuit: & hæc omnia desumuntur ex binis processibus, altero constructo in Urbe an. 1655. de mandato Cardinalis Francisci Barberini senioris, Archipresbyteri tunc temporis basilicæ Vaticanæ, super subtractione corporis S. Joannis de Matha a sepulcro existente in ecclesia S. Thomæ de Formis, & altero Matriti fabricato an. 1657. a Tribunali Nuntiaturæ super sancti corporis identitate.

„ 15. Surreptis modo prædicto ossibus S. Joannis, & ossibus aliorum Generalium, ossa Generalium fuerunt consignata Duci de Terranova tunc Catholicæ Majestatis apud summum Pontificem Oratori, uti habetur ex attestatione Patris Arias Portocarrero Procuratoris Generalis, qui dicto Duci eadem ossa consignavit, & ossa Sancti Joannis fuerunt eodem anno 1655. ab eodem Patre Petro Arias Portocarrero Matritum delata, & solemniter consignata clar. mem. Camillo de Maximis Patriarchæ Hierosolymitano tunc Nuntio Matritensi, & deinde ad sacram Purpuram evecto, uti habetur ex ejus declaratione; cumque Sancti Fundatoris ossa fuissent debitis modis & formis obsignata sigillis, caute semper conservata fuerunt in Nuntiatura Apostolica nedum tempore dicti Cardinalis de Maximis, sed etiam aliorum in eadem Nuntiatura Successorum, Bonelli videlicet, & Vicecomitis, qui pariter Cardinalatus honore deinde insigniti fuerunt.

„ 16. Matritensis Nuntiatura delata fuit ad claræ memoriæ Cardinalem Marescottum: cumque de ordine sanctæ memoriæ Clementis Papæ X. fuisset eidem per organum Secretariæ Status demandatum, ut recognitionem expleret ossium Sancti Joannis de Matha in ædibus Nuntiaturæ (uti dictum est) existentium, recognitio magna cum solemnitate expleta fuit, fuerunt enim recognita illæsa sigilla Cardinalis de Maximis, cui facta fuerat prima consignatio; fuit reperta prope ossa syngrapha supra recensita, quam a se fuisse conscriptam, suo juramento asseruit Pater Arias Portocarrero, quamque ab eodem Patre Petro conscriptam una cum alia, quæ in sepulcro existente in ecclesia S. Thomæ de Formis relicta fuit, medio juramento testatus est Fr. Gundisalvus de Medina, qui sacrum corpus furtipuit, quique a statu Conversorum ad statum Sacerdotalem transiverat; &, ne quid deesset recognitione tanta cum solemnitate expleta, sacrum caput fuit circumstantibus exhibitum, ut illud pie oscularentur, prout osculati sunt: cumque ad effectum perficiendi recognitionem effracta fuissent sigilla Cardinalis de Maximis, apposita fuerunt in nova clausura sigilla Eminentissimi Marescotti.

„ 17. Ab anno 1671. quo recognitio facta est usque ad annum 1686. nihil circa Ossa S. Joannis de Matha gestum est. Sed cum anno prædicto clar. mem. Cardinalis Duratius tunc Nuntius Apostolicus apud Regem Catholicum animadvertisset, quod eadem debito cum cultu & veneratione in Nuntiatura conservari non poterant, in animum induxit, eorum consignationem facere Patri Ministro Generali, & Diffinitorio Patrum Trinitariorum Discalceatorum Matriti degentium; ut eadem reponerent sub altari Capellæ existentis in cella Ven. Patris Thomæ de Virgine; &, permanentibus integris sigillis appositis a Cardinali Marescotto, facta est anno prædicto 1686. sacrorum ossium dictis Patribus consignatio, eademque reposita fuerunt sub altari recensito, sub quo etiam hodie conservantur.

„ 18. Licet exposita facti series satis superque ostendat, nullam adesse difficultatem circa identitatem corporis S. Joannis de Matha, & quod illud idem corpus, quod erat in ecclesia Sancti Thomæ de Formis in Urbe, modo existit & conservatur sub altare Capellæ existentis in Conventu Matritensi Patrum Trinitariorum Discalceatorum, exorta nihilominus circa dictam identitatem disputatione, eademque in hac sacra Congregatione proposita tam anno 1699. quam anno 1715. negativum prodiit Responsum, *Non constare* videlicet *de identitate*. Sed, cum a sanctæ memoriæ Clemente XI. fuerit indultum, ut iterum de hac re in sacra Congregatione ageretur, idemque Pontifex in locum clar. mem. Cardinalis Casini Causæ Relatoris defuncti subrogavit Eminentissimum & Reverendissimum Dominum Cardinalem Hannibalem Albanum suum ex fratre nepotem, e novis facti circumstantiis clarius dilucidatis sperare fas est, sacram Congregationem esse responsuram, *Prævio recessu a decisis*, *satis constare de sancti corporis indentitate*; accedentibus potissimum precibus tum Serenissimi Hispaniarum Regis Catholici, tum Serenissimæ Reginæ, necnon Archiepiscopi Toletani, & aliorum Procerum.

„ 19. Et sane, præmissa regula generali, ut in judicio videlicet identitatis sacrarum Reliquiarum non requiratur plena evidentia, si enim requireretur plena evidentia, necesse esset, ut in hoc judicio duo saltem testes afferrentur nullam patientes exceptionem, qui deponerent, se cognovisse Beatum & Sanctum, de cujus agitur Reliquia; se vidisse, ex ejus corpore os tale desumi; se vidisse, illud in tali loco reponi; se certo scire, illud numquam fuisse a tali loco remotum, nec potuisse removeri, quin ipsi scivissent: quæ probatio quatenus reputaretur necessaria, omnes sacræ Reliquiæ incertitudinis periculo exponerentur, uti bene ponderat Matta *de Canoniz. Sanct. part.* 4. *cap.* 29. *num.* 15. operæ pretium est, modo ponere in claris, quod adest certitudo moralis tam quoad sepulturam corporis S. Joannis in ecclesia S. Thomæ de Formis, & permanentiam in eadem ecclesia usque ad an. 1655. quam quoad punctum, quod illud S. Joannis corpus, quod in dicta ecclesia tumulatum fuit, & in ea permansit usque ad annum prædictum, sit illud idem, quod modo est in Conventu Matritensi.

„ 20. Quod autem corpus S. Joannis de Matha fuerit tumulatum in ecclesia S. Thomæ de Formis, certum esse videtur tota certitudine morali, tum quia id testantur Historici, tum quia id legitur in lectionibus Officii ejus proprii approbati pro Ecclesia universali, juxta ea quæ supra dicta sunt; &, si magna est auctoritas lectionum, quæ habentur in Breviariis particularium Ecclesiarum, uti late docent Mariana in tractatu *Adventus S. Jacobi in Hispaniam*, Ambrosius de Morale *in Chronicis lib.* 9. *c.* 14. Coccinus *decis.* 1867. *num.* 44. maxima utique debet esse auctoritas lectionum Breviarii approbatarum pro Ecclesia universali, uti prosequitur Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect.* 11. *cap.* 1. §. *Remanent igitur*.

„ 21. Quod pariter idem corpus S. Joannis de Matha in eadem ecclesia permanserit usque ad annum 1655. certum esse videtur certitudine morali. Historici quippe fere contemporanei permanentiam enarrant, & Inscriptio existens in ecclesia S. Thomæ de Formis hoc ipsum ostendit; & quod omnem de medio tollit circa hoc punctum difficultatem, est, quod an. prædicto 1655. compilatus fuit auctoritate clar. mem. Cardinalis Francisci Barberini basilicæ Vaticanæ tunc Archipresbyteri processus adversus Trinitarios Calceatos, qui sacra ossa e tumulo existente in ecclesia S. Thomæ de Formis surripuerunt; calumniosus enim fuisset processus, si sacrum corpus usque ad dictum tempus in dicta ecclesia non permansisset, nec in tumulo, quod ruptum tunc inventum est, conservatum fuisset.

„ 22. Quod denique idem corpus & ea ossa S. Joannis, quæ fuerunt tumulata in ecclesia S. Thomæ, & quæ in ea fuerunt conservata usque ad annum 1655. sint illa eadem, quæ modo sunt in Conventu Matritensi, pluribus fundamentis suadetur.

„ 23. Primo, ex formali attestatione Patris Petri Arias Portocarrero Procuratoris Generalis Ordinis Trinitariorum Calceatorum, & ex depositionibus pariter judicialibus Fr. Gundisalvi de Medina, & Fr. Josephi Vidal; quibus utique fides omnino præstanda est nedum ex his quæ infra referuntur, sed ulterius, quia duo ex eis erant Sacerdotes, cum Fr. Gundisalvus de Medina ad Sacerdotium esset evectus tempore, quo attestationem emisit, juxta ea quæ dicta sunt, & cum ulterius omnes hi deposuerint de facto proprio, & de facto, quod solum ab ipsis sciri poterat, juxta doctrinam Jasonis *in L. Cunctos populos*, *n.* 68. *C. de summa Trinitate*, *& Fide Catholica*, quam late exornant Croc. *de testib. part.* 3. *num.* 38. Mascardus *de probationibus conclus.* 1356. *num.* 51.

„ 24. Secundo, ex formali depositione duorum aliorum Religiosorum, Fratris videlicet Lectoris Antonii Picconelli, & Fratris Joannis a S. Bonaventura Ordinis Discalceatorum Sanctissimæ Trinitatis: hi siquidem fuerunt examinati in processu in Urbe confecto super surreptione, & eorum alter deponit de auditu a Fr. Josepho Vidal, qui ei totam facti seriem in Confessione sacramentali exposuit cum facultate eam propalandi, & alter deponit de auditu ab ipso Patre Arias de Portocarrero; qui testes idcirco, in linea saltem adminiculi videntur admittendi, cum facti seriem intellexerint nedum in actibus proportionatis, sed

„ etiam

„ etiam antequam quæstio esset exorta super identitate, & ab illis qui totius rei gestæ fuerunt auctores, uti ponderat Farinaccius *de testibus quæst. 69. num. 80.* ibi: *Quando is, a quo testis audivit, est ille idem qui actum gessit, tunc sufficit, quod testis illum tantum nominet in auctorem.*

„ 25. Tertio, ex aliis tribus attestationibus, Ferdinandi videlicet Sanchez, Patris Philippi de Jesu, & Patris Didaci de sanctissimo Sacramento: hi quidem deponunt de visu sacri corporis extracti, de ejus asportatione in Hispanias, & de publica voce & fama; & sic quoad istos recurrunt ea omnia, quæ supra de aliis testibus dicta sunt.

„ 26. Quarto, ex solemni consignatione facta a Patre Arias de Portocarrero Cardinali de Maximis tunc Nuntio Matritensi, qui sacra ossa in capsa recondidit, & sigillis munivit.

„ 27. Quinto, ax eorundem sigillorum inviolabili conservatione usque ad tempus recognitionis factæ an. 1671. a Cardinali Marescotto tunc pariter Nuntio apud Regem Catholicum, & ex novorum propriorum sigillorum appositione ab hoc ipso Cardinali facta, quæ sigilla usque adhuc integra permanent, ut est in confesso.

„ 28. Sexto, ex syngrapha, quæ in dicta recognitione an. 1671. reperta fuit in eadem capsa, in qua sacra ossa conservabantur: cumque alia syngrapha iisdem verbis concepta, eodemque charactere conscripta fuerit reperta in sepulcro S. Thomæ de Formis, in quo antecedenter sacrum corpus conservabatur, & ulterius cum ex supra relatis syngraphæ hæ fuerint exaratæ, ne daretur ansa dubitandi de corporis identitate, & ut sciretur, quod ossa, penes quæ syngrapha invenirentur iisdem verbis concepta eodemque charactere conscripta, quibus concepta & scripta erat altera syngrapha relicta in tumulo existente in ecclesia S. Thomæ de Formis, erant ossa S. Joannis, syngraphæ inventio, quæ contigit, & de cujus identitate testes deposuerunt in recognitione secuta anno 1671. ponit in claris, quod ossa, quæ erant in tumulo S. Thomæ de Formis, sunt illa eadem, quæ fuerunt consignata Cardinali de Maximis, & recognita a Cardinali Marescotto, & quæ deinde a Cardinali Duratio consignata fuerunt an. 1686. Patribus Discalceatis; ex signis siquidem ad placitum, rerumque necessitati accommodatis certum est sacrarum Reliquiarum identitatem probari, uti ostendit Ferrandus *disquisit. Relig. lib. 1. cap. 12. art. 1. in fine.*

„ 29. Septimo, ex ipsa ossium qualitate, & capitis: ossa quippe fuerunt inventa alba albedine quadam extraordinaria. *Si scopersero la testa, e le sante ossa, le quali erano bianchissime, sommamente candide, senz' aver patita lesione*, uti habetur in recognitione Cardinalis Marescotti; cumque præterea ax aliis testibus magnitudo ossium desumantur, uti habetur in attestatione Cardinalis de Maximis, & ex depositione Patris Philippi de Jesu, indicia hæc sunt maximopere identitatem coadjuvantia: natura quippe contulit S. Joanni ossa extraordinariæ proceritatis, uti colligitur ex antiquo Scriptore Georgio Innes Scoto, qui *lib. 2. de fundatione Ordinis cap. 2.* dictum Sanctum describens inquit: *Altus erat novem palmos &c. facies magna &c. brachia longa &c. manus magnæ, musculi magni, & pedes magni, sicut hodie videtur in sacristia ecclesiæ Lateranensis depictus.* (Si tamen Auctor hic Georgius Innes Scotus, cujus verba ex aliis Auctoribus desumpsimus, fuit umquam in rerum natura: contendit etenim Pater Magister Caverus Ordinis B. M. de Mercede Redemptionis Captivorum, vir pius & stricta Nobis amicitia junctus, dum apud sanctam Sedem in Urbe Procuratoris Generalis suæ Religionis munere fungebatur, in Opere Matriti edito anno 1731. cui titulus, *Examen veritatis, in ultima dissertatione art. 1. num. 77.* post hæc scripta a nobis visa, nec scriptum umquam, nec typis impressum fuisse citatum librum, quamvis sæpe, numeratis etiam capitulis, allegetur).

„ 30. Octavo ex fama nedum per Hispanias divulgata tempore consignationis sacri corporis factæ Cardinali de Maximis, sed etiam, non obstantibus quibuscumque, semper continuata, identitatis videlicet hujus sacri corporis; uti habetur ex attestatione Cardinalis de Maximis, quæ facta fuit an. 1655. & ex attestationibus Joannis Antonii Barbati, Raphaelis Fabretti, & aliorum exaratis an. 1667. rursus ex ipsa recognitione facta jussu Papæ a Cardinali Marescotto an. 1671. qui utique non permisisset, ut sacra ossa astantibus exhiberentur, ut ea oscularentur, nisi fama viguisset de sacrorum ossium identitate, & quidem non levis, sed solida, non interrupta, sed continuata; & denique ex consignatione facta an. 1686. a Cardinali Duratio, qui si capsam Patribus Discalceatis consignavit, ut decenter conservaretur, quæ decens conservatio expleri non poterat in Nuntiatura Apostolica, quippe præterea si locum conservationis designavit, sub altari videlicet sanctæ Capellæ, nemo profecto dubitare poterit de communi opinione, & apud omnes recepta, & a Ministris Apostolicis admissa de sancti corporis identitate, cum solæ Reliquiæ Sanctorum sub altari possint conservari, juxta Decretum hujus sacræ Congregationis impressum apud Continuatores Bollandianos *ad Acta Sanctorum mensis Maji tom. 5. pag. 289.* Quibus omnibus si superaddatur, statim Romæ famam viguisse, quod, surreptis sacris ossibus ex ecclesia S. Thomæ de Formis, surrepta fuerant ossa S. Joannis, nil clarius afferri posse videtur ad probandam famam; quæ licet sola non sufficiat, maximopere tamen confert ad probandam identitatem Reliquiarum, uti late probant Ansoss. *de sacris Reliquiis* §. 13. *num. 11. & seq.* Ferrandus *eod. tract. lib. 1. cap. 12. sect. 2.* §. *Verum, licet.*

„ 31. Nono, ex urgentissima & numquam fallaci verisimilitudine: quis enim unquam sibi suadere poterit, quod tanto cum periculo voluerit Pater Arias Portocarrero consilium præstare surreptioni ossium, & quod ulterius alii duo Religiosi voluerint actu sacra ossa surripere, ut eis debitus honor in Hispaniis præstaretur, nec voluerint eadem ossa cum omni fidelitate custodire & conservare, vel quod Pater Arias non ossa surrepta, sed alia voluerit Nuntio Apostolico consignare? Hæc aberrant a sensu communi; &, cum sint inverisimilia, urget verisimilitudo potentissima, quod eadem sacra ossa, quæ fuerunt ab ecclesia S. Thomæ de Formis surrepta, sint illa eadem, quæ fuerunt Nuntio de Maximis consignata, & quæ per consequens in Conventu Matritensi hodie conservantur.

„ 32. Ultimo, ex magnis contentionibus inter utrasque familias, Calceatam, & Discalceatam, quæ annis præteritis exortæ sunt, unaquaque contendente, sacrum corpus penes se existere debere: quorsum enim tenderent contentiones tantis animorum motibus agitatæ, si utraque familia non esset invincibiliter persuasa de sacrorum ossium identitate.

„ 33. Quocirca, omnia in unum colligendo, si in judicio identitatis sacrarum Reliquiarum non est necessaria plena evidentia, sed sufficit certitudo moralis ex conjecturis & præsumptionibus simul unitis desumpta, quid dicendum erit in nostro rerum themate, in quo exhibentur testes jurati plures de facto proprio, & re sibi maxime nota deponentes, & in quo tot præsumptiones & tot militant adminicula principium, medium, & finem, & universum tempus complectentia, quæ, juxta regulam juris, non singillatim, sed conjunctim sunt accipienda? &, si conjunctim, prout fieri debent, accipiantur, unusquisque sibi facile suadere poterit, nil omnino deesse pro astruenda sacri corporis identitate, uti, ceteris libenter relictis, bene notat Cardinalis Bona *de discret. spirit. c. 5. pag.* 238. ex Gersone: *Fallit unum signum, vel pauca, si non in unum plura conglobaverimus. Ita enim tradit Tullius, ita Boethius, & ita Aristoteles in conjecturali causa faciendum.*

„ 34. His vero positis, non urgent ea, quæ alias fuerunt in contrarium deducta. Non urget enim, quod in uno eodemque sepulcro non solum aderant ossa S. Joannis, sed etiam aderant ossa aliorum duorum Generalium; quasi vero hinc inferatur, non concurrere certitudinem moralem, quod ossa, quæ modo asservantur penes Patres Discalceatos in civitate Matritensi, sint ossa S. Joannis, vel potius ossa unius ex dictis Patribus Generalibus: ad hujusce quippe objecti eliminationem reminisci opus est primo, quod corpora erant inter se divisa; secundo, quod ossa S. Joannis erant in loco eminentiori; tertio, quod super illis erat imposita oratio desumpta ex Breviario Anglicano, in qua S. Joannis fiebat expressa commemoratio; quarto, quod super unoquoque acervo ossium Patrum Generalium aderat syngrapha exprimens, cujus ossa essent; quinto, quod prius fuerunt subtracta ossa S. Joannis, & per actum seperatum surrepta alia ossa Generalium fuerunt consignata Oratori Regis Catholici in Urbe existentis; septimo, & ultimo, quod totum negotium nihil aliud habuit pro fine & objecto, quam

ut ab Urbe ad Hispanias transferrentur ossa S. Joannis. Admissa autem hac actuum distinctione, cessat quæcumque confusionis ossium dubitatio, & multo magis, cum ex supra relatis ossa ad Hispanias delata nedum candidissima reperta fuerint, sed alterius excelsæ magnitudinis apparuerint, prout erat statura S. Joannis, dum esset in humanis.

„ 35. Absque eo quod quidquam officiat, quod de appositione orationis super ossibus S. Joannis fertur testimonium a Patre Velez, qui dicit, se præsente, & occasione Apostolicæ visitationis fuisse dictam orationem superimpositam, & tamen dicta visitatio non exhibeatur: licet enim Pater Velez totum id, quod modo dictum est, asseruerit, uti colligitur ex attestatione Cardinalis de Maximis, & licet dicta visitatio non fuerit umquam reperta; id tamen non facit ad rem, de qua nunc agitur, cum vis stet in inventione dictæ orationis super ossibus, & inventio ex tot aliis testibus alibi relatis comprobetur, ut de ea non videatur ullo modo esse dubitandum. Præterquamquod, etiamsi per impossibile non adfuisset orationis inventio, sufficerent pro avertenda confusione tum syngraphæ super ossibus Generalium repertæ, tum eminentia loci, in qua erant ossa S. Joannis. Nec aliter profecto res esse poterat: quis enim umquam sibi suadere poterit, ut antiqui Patres Trinitarii voluerint in uno eodemque sepulcro condere ossa Sancti Fundatoris, & ossa aliorum Generalium absque ullo signo differentiæ inter ea, quando communis usus ostendit, separari ossa eorum, qui cum sanctitatis fama decedunt, ab ossibus aliorum, qui pie tantum in Domino moriuntur? Idque si absolute & simpliciter procedit, a fortiori processisse & factum fuisse dicendum est in casu, de quo nunc agitur, in quo tanta fuit sanctitatis fama, quæ viguit in obitu S. Joannis, ut Innocentius III. summus Pontifex voluerit ejus funus una cum Cardinalibus comitari; jusserit, marmoreum sepulcrum erigi, Inscriptionemque fieri; & cadaveri in ecclesia & super feretro existenti reverentiam exhibuerit; & corpore per quatuor dies exposito populorum concursui, dignatus fuerit Deus paralyticis motum & cæcis visum ejus intercessione elargiri; uti, hæc omnia fuse enarrando, prosequuntur Pater Bonaventura Baro Minoris Observantiæ *in annal. Trinitariorum a pag. 94. ad pag. 96.* & Pater Macedo Minoris pariter observantiæ *in vita S. Joannis c. 20. a p. 70. ad p. 75.*

„ 36. Consimilis generis est, quod ante consignationem factam Cardinali de Maximis ossa fuerunt sub diversis operculis recondita, & ab uno in alium locum reposita, nullis existentibus sigillis, nec consequenter ulla facta sigillorum recognitione aut renovatione: admittimus etenim, appositionem sigillorum esse cautelam, quæ maximopere confert ad probandam identitatem sacrarum Reliquiarum, quemadmodum alibi visum est; at simul & semel contendimus, quod, etiamsi dicta cautela defecerit, & potissimum si defecerit, ex quo, prout in casu, hoc est in clandestina surreptione, fieri non poterat, si nihilominus ceteræ adsint circumstantiæ identitatem suadentes, identitas remaneat probata, non obstante memoratæ cautelæ defectu. Idque probatur a priori, & a posteriori: a priori quidem, quia vis stat in morali certitudine, & moralis certitudo aliunde haberi potest, quam a sigillis, nec ulla hucusque lex lata est, quæ pro regula statuat, identitatem Reliquiarum probari non posse, nisi fuerint apposita, & suis loco & tempore renovata sigilla, a posteriori deinde, quia in litteris Apostolicis Clem. VIII. (de quibus supra *c. 21. n. 16.*) super expositione capitis S. Guillelmi Ducis Aquitaniæ in ecclesia Antuerpiensi Societatis Jesu narratur quidem, quod caput S. Guillelmi fuit ab incendio liberatum a viro pio, narratur ulterius, quod per plures annos delituit in diversis locis penes sæculares personas, narratur demum, quod a cive Antuerpiensi fuit dono datum ecclesiæ Patrum Societatis Jesu, uti colligitur ex sequentibus verbis: *Sane, sicut accepimus, cum ante annos quadraginta Marcadura oppidum in Juliacensi Ducatu situm, a Cæsaris exercitu per obsidionem captum & dirutum esset, insimul monasterium quoddam Ordinis Guillelmitarum in eodem oppido, vel prope illud existens incendio vastatum fuit; a quo quidem incendio quidam vir pius caput S. Guillelmi Ducis Aquitaniæ liberavit. Cum autem sancta hujusmodi Reliquia plures annos pene sæculares personas in diversis locis, & præsertim in civitate Antuerpiensi latuerit, demumque apud quemdam civem Antuerpiensem reperta de sensu Ordinarii Antuerpiensis ecclesiæ Presbyterorum Societatis Jesu prædictæ civitatis ab eodem cive donata fuerit, nuncque in ipsa ecclesia religiose custodiatur: Nos, ne ex præmissis dubium aliquod oriri pro tempore possit, providere volentes, &c. caput S. Guillelmi prædicti eidem ecclesiæ Societatis Jesu Antuerpien. auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo concedimus & elargimur, & in eadem ecclesia perpetuo conservari & custodiri, nec inde a quoquam quovis prætextu extrahi aut asportari, præterquam in publicis Processionibus, posse aut debere volumus, decernimus & mandamus.* Sed, cum nulla fiat in litteris Apostolicis mentio existentiæ sigillorum, signum evidens hoc est, quod sigilla non aderant; cumque, non obstante eorum defectu, Pontifex permiserit, ut caput publicæ venerationi exponeretur, legitima hinc deducitur consequentia, quod existentia sigillorum non est de forma, & quod, ceteris concurrentibus circumstantiis, identitas sine illis bene probari potest.

„ 37. Postremo, in nulla consideratione habendum est, quod tota hujus facti historia desumitur ex illis, qui sacra ossa surripuerunt, vel qui participes fuerunt surreptionis, quique per consequens nullam videntur fidem mereri: prætermisso siquidem, quod surripientes non id fecerunt, ut lucrum facerent, sed sub obtentu, ut debitus honor sacris ossibus exhiberetur, & quod ulterius, licet peccatum commiserint, excommunicationi tamen non remanserunt subjecti, cum hæc tantum sit imposita adversus eos, qui sacras Reliquias auferunt e cœmeteriis Urbis, juxta bene probata per Dominum Canonicum Boldettum in suis *observationibus super cœmeteriis SS. Martyrum lib. 3. cap. 18.* si a nobis demonstrabitur, quod in judicio identitatis Reliquiarum fuerunt juxta Ecclesiæ praxim admissa eorum testimonia, qui eas surripuerunt vel fuerunt surreptionis participes, & quod dependenter a dictis testimoniis Ecclesia admisit dictarum cultum Reliquiarum, tota profecto evanescet exaggerata oppositio, cum sacra hæc Congregatio a recepta in Ecclesia disciplina utique discedere nolit, sed eidem semper se conformare voluerit & velit.

„ 38. Deveniendo ergo ad hujus assumpti comprobationem, se offert primo loco furtum corporis S. Hilarionis factum ab Hesychio, de quo hæc habentur apud S. Hieronymum *in vita S. Hilarionis: Postquam Hilarionem mortuum, & sepulcum audivit, perrexit ad Cyprum, & simulans se velle habitare in eodem hortulo, ut diligentis custodiæ suspicionem accolis tolleret, cum ingenti vitæ suæ periculo post decem fere menses corpus ejus furatus est*; subditque Sozomenus *lib. 3. histor. Eccles. cap. 13. Hesychius Reliquias Hilarionis clam abreptas deportavit in Palæstinam, inque suo monasterio sepelivit; ex quo tempore dies festus maxima hominum frequentia & summo splendore quotannis ab indigenis celebratus est.*

„ 39. Se offert secundo loco furtum Reliquiarum S. Romani Abbatis, de quo hæc habentur apud Sigebertum *lib. 1. de vita, & translat. S. Romani: Cum sanctæ Reliquiæ feretro componerentur, accessit* (sermo est de quodam Aaron Sacerdote) *eisque, quibus id officium deputatum erat, sese importunus immiscuit, ac, nemine circumspiciente, os capitis, quo superne cerebrum tegitur,* quodquam *vulgo* Testa *dicitur, furto legit, atque optimo potitus spolio ad suam trepidus repedavit Ecclesiam*; delataque subinde Reliquia ad monasterium Monachorum S. Germani Antissiodorensis, fuit illa ibi ab Heribaldo Præsule solemniter excepta, & publico cultui exposita, uti legitur apud Ferrandum *disq. Reliq. lib. 1. cap. 8. pag. 228.*

„ 40. Se offert tertio loco furtum capitis S. Clementis Martyris, quod nonnulli Galli clam sustulerant a monasterio Sanctæ Mariæ Constantinopolitanæ, quodque transportarunt ad Abbatiam Cluniacensem, inter cujus Reliquias fuit repositum, & publicæ expositum venerationi, uti fuse legitur in Bibliotheca Cluniacensi sub titulo, *Hystoria exceptionis Capitis S. Clementis*.

„ 41. Se offert quarto loco furtum corporis S. Bertulphi Abbatis, de quo apud Surium, & fusius apud Bollandianos *tom. 1. Februarii pag. 682. n. 26. & seqq.* Erat dictum sanctum corpus in civitate Belgica, quæ dicitur *Bononia*. Quidam Britannus nomine *Electus*, postquam nactus fuit tempus & locum suæ intentioni opportunum, *accessit ad sepulcrum, ruptoque sigilla, ac aperto locello, corpus sanctissimum omni thesauro pretiosius furtim abripiens, clam discessit*, uti habetur *loc. cit.* Arnulphus Marchio & Comes Flandriæ, re comperta, omnem adhibuit diligentiam pro latrone inve-

„ nien-

„ miendo; eodemque tandem invento, cum nec suasionibus, nec terroribus ad confessionem furti induci posset, ab ipso tandem Arnulpho interrogatus, *rubore suffusus* (verba sunt Historici) *& timore dejectus villam Oditigem mari pene contiguam indicavit, ad quam membra Sancti deportaverat, ea videlicet delusus spe, qua sibi, mare se transfretaturum, Regique Britanniæ ex pretio distracturum persuaserat*; factoque accessu ad villam supra recensitam, inventisque S. Bertulphi Reliquiis, adhibito Prælatorum illustrium consilio, fuerunt eædem repositæ in ecclesia Harlebecensi, publicoque cultui restitutæ, uti habetur *cit. tom. 1. Februarii pag. 683. num. 30. & 31.*

„ 42. Se offert quinto loco furtum corporis S. Nicolai Myrensis. Mercatores etenim Barienses, adhibita vi, illud rapuerunt ab ecclesia civitatis Myræ, & ad civitatem Bariensem transtulerunt, ubi etiam hodie colitur, & ad ejus venerationem fit undique populorum concursus, uti fuse, furti historiam & cetera mox exposita enarrando, prosequitur Antonius Beatillus *in histor. S. Nicolai lib. 6. cap. 8.*

„ 43. Se offert sexto loco furtum corporis S. Marci Evangelistæ, cujus historia ex codice Vaticano edita fuit a Bollandianis *ad to. 3. Aprilis pag. 353. & seqq.* Ibi quippe refertur, Venetos illud sustulisse, ab ecclesia Alexandrina in Ægypto, & Venetias transtulisse, in ejus honorem celebre templum S. Marci a Justiniano Duce conditum fuisse, & gloriosam Translationis memoriam usque adhuc celebrari *pridie Calendas Februarii*: nec in hac corporis translatione & surreptione aliæ adhibitæ fuerunt diligentiæ quoad identitatem, nisi illæ, quæ tempori & loco fuerunt proportionatæ: *loco* quippe *citato num.* 13. hæc leguntur: *Porro Venetici, quorum jam sæpe memoriam fecimus, cum ibi laterent, tulerunt corpus, & submittentes, in sportam operuerunt illud ex foliis olerum, ac desuper carnes porcinas imposuerunt: cumque ad navim pergentes incederent, accedebant Saraceni, qui obviabant, ut cernerent quod portabant; sed, cum viderunt carnem porcinam, quam ipsi abominantur &c. exspuentes elongabantur.* (Item apud Dandulum *lib. 9. Chronici cap. 9. tom. 12. Script. rer. Italic. pag. 251. & 255.* narratur, quod an. 1094. occiso Petro Candiano Duce cum filio, & ecclesia, in qua conditum erat corpus S. Marci, cum palatio igne consumpta, nulla amplius extabat memoria loci, in quo erat sanctum corpus; eodem vero Divina ope invento, in novo quodam loco collocatum est secreto, conscîis tantum Duce, Primicerio, & eorum Successoribus, ceteris autem locum prædictum ignorantibus).

„ 44. Se offert septimo loco furtum pariter factum a nauta Veneto corporis S. Athanasii, quod fuit Venetias a civitate Constantinopolitana delatum, & publico cultui expositum, intercedente auctoritate S. Laurentii Justiniani Patriarchæ Veneti, in ecclesia Monialium sanctæ Crucis. Furti historia ex veteri Italico MS. edita fuit a Bollandianis *t. 1. Maji p. 252.* ubi *n. 432.* hæc habentur: *Naupegius acceptum corpus gloriosum immisit in saccum, quem ferebat; sed minus, quam ipsum, erat longum, ideoque necesse habuit complicare ejus tibias. Itaque meliori, ut potuit, modo compositum ad hoc, ut ipsum auferre posset, sub veste sua abdidit.* Delata hujusce facti notitia ad civitatem Venetiarum, sanctus Patriarcha accersiri ad se fecit quemdam Magistrum Jacobum, qui octodecim annis fuerat commoratus in civitate Constantinopolitana, eodemque interrogato de ecclesia, in qua sacrum corpus erat conditum, de cultu, quem ibi apud Catholicos habebat, uti plene legitur *pag. 253. num. 426. & seqq.* statim ac navis advenit, idem sanctus Patriarcha nautam interrogare voluit de modo quo sacrum corpus surripuerat, de loco, a quo abstulerat; hisque peractis, sacras exuvias publicæ venerationi collocandas decrevit in memorata ecclesia sanctæ Crucis.

„ 45. Se offert octavo loco furtum corporis Sancti Rochi: cum etenim ejus vitam Franciscus Diedo Senator Venetus edidisset tanto devotionis æstu Veneti abrepti sunt, ut, peregrinantium more agmine facto, plerique ex eis accesserint ad Montem Pessulanum, & corpus sustulerint, illudque Venetias deportaverint, ubi etiam nunc colitur, juxta ea quæ plene referuntur apud Baillet *in vitis Sanctor. tom. 2. in vita S. Rochi pag.* 262. nec ulla unquam de sacri corporis identitate excitata fuit controversia; quin immo, ingruente timore pestis, sanct. mem. Urbanus VIII. jussit, ut insignis ex dicto corpore Reliquia in ecclesia S. Rochi de Urbe collocaretur, & ibi publice coleretur, uti notum est, & fusius enarratur apud Castellinum in tractatu *de dilatione Canonizationis Sanctorum, in appendice de S. Rocho.*

„ 46. Se offert nono loco furtum insignissimæ Reliquiæ Præputii Christi Domini nostri. Illud asservabatur (quemadmodum supra relatum est, & iterum nunc refertur, ut integra suffragii series super identitate corporis S. Joannis de Matha exponatur) „ in celebri Oratorio Urbis, quod dicitur *Sancta Sanctorum*: cumque sacrilegus Miles in Urbis direptione, quæ contigit an. 1527. eam rapuisset, & ex Reliquiario crystallino & aureo eam in vili scriniolo sub humo sepelivisset, Romam reversus, morboque correptus, in xenodochio S. Spiritus morti proximus rei seriem aperuit, & locum, in quo sacram Reliquiam condiderat, nominando videlicet pagum ditionis familiæ Anguillariæ. Jussu Clementis VII. factæ fuerunt exquisitæ diligentiæ in locis dictæ familiæ: sed, cum tunc Reliquia reperiri non potuerit, post lapsum tandem annorum triginta in oppido Calcatæ ad familiam Anguillariam pertinente scriniolum repertum est, & delatum ad Magdalenam Strozziam, quæ illud reseravit coram nobili Matrona Lucretia Ursina, & Clarice ejusdem filia; inventisque in scriniolo pluribus Reliquiis, cum in quodam involucro inscriptum esset nomen JESUS, pie creditum est, in eo conservari sacrosanctum Christi Præputium. Ablegatis a Paulo IV. duobus Canonicis basilicæ Lateranensis, qui illustrium dictarum feminarum testimonia receperunt, & ulterius testati sunt, inter ceteras basilicæ Reliquias, fuisse Præputium Dominicum, & illud post Urbis direptionem amplius inventum non esse, Pontificia intercedente auctoritate, fuit Reliquia collocata in ecclesia oppidi Calcatæ, in qua etiam hodie colitur, teste Cardinali Toleto in *comment. ad Evang. Sancti Lucæ cap. 1. annotat. 31.* cum quo concordant Cardinalis Rasponus *de Patriarchio Lateranensi*, & Petrasancta *in centuriis, centur. 1.*

„ 47. Se offert decimo loco Responsum summi Pontificis Clementi VII. apud Raynaldum *in annal. ad an. 1527. num. 44.* Cum enim in supra recensita Urbis direptione navis tum profanis, tum sacris rebus onusta Sardiniam appulisset, sacrasque Reliquias Archiepiscopus Calaritanus de raptorum manibus recepisset, & in sua Metropolitana ecclesia recondidisset, & humillime Pontifici supplicasset pro earum concessione, Papa sic respondit: *Nisi essemus hac temporum procella ita perturbati, ut nihil decernere in tanto motu possimus, non distulissemus hoc desiderium Fraternitatis Tuæ, populique tibi commissi, quin quod munus Dei voluntas ad ista loca detulisset, Nos nostro assensu ratum faceremus. Sumus tamen eo omnino animo ac voluntate, ut, his rebus, si quando Deo placuerit, compositis, vestra in hoc devotioni, quo plus poterimus, annuamus.*

„ 48. Se offert undecimo loco furtum corporis S. Ludovici Caroli Regis Siciliæ filii & Episcopi Tolosani, cujus fit commemoratio in Martyrologio Romano *ad diem 19. Augusti*. Corpus ejus a castro Beincola translatum fuit ad civitatem Massiliensem, & honorifice conditum fuit in ecclesia Fratrum Minorum; magnaque id solemnitate factum est, cum omnia expleta fuerint coram multis Cardinalibus, & Episcopis, & coram Roberto Siciliæ Rege fratre S. Ludovici. Permansit sacrum corpus in eo loco usque ad annum 1423. eumque tunc Alfonsus Rex Aragoniæ & Neapolis Massiliensem civitatem depopulatus esset, inter cetera spolia secum detulit sacrum corpus, & illud collocari fecit in Metropolitana Valentina, ubi usque adhuc colitur, invitis Massiliensibus, qui sub obtentu, quod Fratres Minores Conventuales opem dicto furto seu rapinæ præstitissent, eos a sua civitate ejecerunt, nec umquam amplius recipere voluerunt, teste Baillet *in vitis Sanctor. tom. 2. in vita hujus S. Ludovici, ad finem.*

„ 49. Se offert ultimo loco furtum Brachii S. Lucæ Evangelistæ, quod conservatur in ecclesia S. Joannis Baptistæ Monachorum Cælestinorum civitatis Bononiæ. Fertur, hujus S. Evangelistæ corpus a civitate Constatinopolitana furtim translatum fuisse ad civitatem Brundusinam an. 1247. Fertur, eodem anno a civitate Brundusina translatum fuisse ad monasterium Guleti diœcesis Nuscanæ, & post lapsum multorum annorum, anno videlicet 1506. Cardinalem Oliverium Carafam Commendatarium monasterii Montis Virginis Majoris, & sic sibi jus asserentem super aliis mona-

„ monasteriis ab eo dependentibus, & signanter super monasterio Guleti, in qua Moniales habitabant, tentasse Brachium S. Lucæ, quod solum in eo monasterio remanserat, alio asportare, sed Abbatissam nomine Mariam Janimam de Gesualdo noluisse consensum præbere, sed Brachium consignasse Oliverio Janimo suo consanguineo Monacho Cælestino, qui illud bona fide dedit Abbati Generali sui Ordinis Petro de Theano, qui illud detulit Bononiam an. 1510. Post hæc supplices preces exhibitæ fuerunt Julio Papæ II. qui, dum in minoribus erat, Bononiæ fuerat Episcopus, ut committere dignaretur personæ idoneæ judicium super identitate Brachii: cumque per litteras Apostolicas expeditas die 13. Maji 1510. negotium fuerit ab eo commissum Cardinali Francisco Alidosio Bononiæ de latere Legato, cum facultate subdelegandi Simonem Bonadies Episcopum Ariminensem tunc Bononiæ Vicelegatum, servatis servandis, sumptisque debitis informationibus de furtiva Brachii translatione, fuit a prædicto Vicelegato prolata sententia favorabilis identitati Brachii, quæ subinde ab eodem Cardinali Alidosio confirmationis robur obtinuit; solemnique indicta Processione, sacra Reliquia collocata est in prædicta ecclesia S. Joannis Baptistæ Monachorum Cælestinorum, ubi in præsens etiam religiose conservatur, uti desumitur ex authenticis documentis in archivo monasterii existentibus, & quæ etiam fuerunt typis impressa Bononiæ an. 1689.

„ 50. Procedunt hæc exempla in terminis furtorum sacrarum Reliquiarum; procedunt hæc eadem exempla in terminis identitatis probatæ & admissæ ex dictis eorumdem furantium, etiamsi nonnulli ex illis non devotionis æstu, sed ad lucrum captandum furtum commiserint: cumque exempla sint plura, & ad insigniores etiam Italiæ Reliquias referantur, in tuto positum videtur esse assumptum in superioribus insinuatum, quoad Ecclesiæ praxim & disciplinam admittendi furantium dicta, quando res est de probanda sacrarum Reliquiarum identitate.

„ 51. Non obsistente replicatione, quod ultra attestatione furantium aderant miracula: prætermissis etenim prodigiis albedinis sacrorum ossium S. Joannis, & aliis quibusdam rebus, de quibus testes in nostro casu deponunt, nec in primo, nec in secundo, nec in tertio, nec in quarto, nec in octavo, nec in decimo, nec in undecimo ex allegatis exemplis ulla, quæ contigerint, referuntur ab Historicis miracula. Quibus omnibus etiam reverenter addendum est, quod, si pro regula statueretur, necessaria esse miracula indicio identitatis sacrarum Reliquiarum, actum esset de cultu sacrarum Reliquiarum, quæ e Cœmeteriis Urbis extrahuntur, & publicæ venerationi exponuntur in ecclesiis, præcedentibus tantummodo signis aut palmæ, aut vasis sanguine tincti. Qua in re utique maximum contineretur inconveniens, ad quod avertendum concludere opus est, quod miracula in hoc judicio prosunt, sed quod non sunt necessaria, quodque sola necessitas reducitur ad signa probabilia, & ad identitatis probationes, ex quibus certitudo moralis desumatur: quæ sicuti verificatur in corpore S. Joannis de Matha, sic nulla superest hæsitatio pro ejus identitate declaranda.

„ 52. Et multo magis, cum hic & nunc non sit quæstio, an in hoc vel potius in alio loco corpus S. Joannis conservetur, uti accidit in corpore S. Benedicti, in corpore S. Scholasticæ, in corpore S. Monicæ, in corpore S. Bartholomæi Apostoli: in hac quippe facti specie oportet, ut contendentes existentiam corporis in suo loco nedum probabiles afferant rationes, sed eas afferant talis generis & naturæ ut superent rationes illorum, qui corporis existentiam astruunt in loco diverso. In nostra facti specie nemo est qui dicat, corpus, penes se esse, & non in Conventu Matritensi; consentiunt omnes, vel corpus esse illud, quod conservatur in Conventu Matritensi, vel in rerum natura non existere corpus S. Joannis de Matha: idque facit, ut eo libentius pronuntiandum sit pro identitate, prout humillime exoramus, ut debitus honor sacris exuviis restituatur, & insigne S. Fundatoris corpus publico suo cultu non fraudetur.

53. Hactenus suffragium, in quo nullum factum est verbum afferte furtivæ translationis corporum S. Benedicti & S. Scholasticæ, quæ anno 660. contigisse fertur, cum destructo monasterio Cassinensi, Aigiolfius quidam Monachus Floriacensis, & nonnulli Cenomani ad illud clam accedentes sustulisse sacra corpora dicuntur, ita ut corpus S. Benedicti ad Floriacenses, corpus autem S. Scholasticæ ad Cenomanos translatum fuerit, & ea quidem apud ipsos etiamnum existere contendatur. Mabillonius nempe, Saussajus, Hugo Menardus, & Boschius stant pro hac translatione: at eam strenue impugnant Loretus, Angelus de Nuce, & novissime Macchiarellus Monachus Camaldulensis. Admittit porro Angelus de Nuce, aliquam particulam potuisse in Gallias esse translatam, & hinc invaluisse opinionem prædictæ translationis, cum etiam parva & exilis pars nomine totius figurate veniat. Nec res profecto aliter se habere potest cum restaurato cœnobio Cassinensi, S. Zacharias Papa anno 746. ad illud accesserit, & in sua bulla testatus sit, se sacra pignora Benedicti & Scholasticæ fuisse veneratum; cum anno 1071. testibus Leone Ostiensi, & Petro Diacono, eadem sacra corpora fuerint visitata & inventa *intemerata, & indiminuta*, uti loquitur Alexander II. qui novam ecclesiam consecravit, in sua bulla; cum anno 1486. publicum exaratum fuerit Instrumentum visitationis eorumdem corporum auctoritate Joannis de Aragonia Regis filii, & Cardinalis Diaconi S. Hadriani; cumque iterata Inventio an. 1545. fuerit celebrata ab universo Clero & populo Cassinensi, Angelus autem de Nuce doctrina & pietate insignis se eadem corpora inspexisse testatus sit an. 1659. Cassinatibus cunctis, & aliis innumeris ad sacrum spectaculum religiose accurrentibus, & in lætitiæ lacrymas solutis, ut ipse testatur *in Chronic. Cassinensi*, ubi addit: *Quod mihi felicissimum ducens, penitissimis ex visceribus cecini:* Nunc dimittis, Domine, servum tuum in pace, quia viderunt oculi mei *sanctissimum Patriarcham, Italiæ decus, Galliæ desiderium*. At, redeundo ad nostrum institutum, pro complemento quæstionis de identitate corporis Sancti Joannis de Matha nihil aliud superest, quam ut sacræ Congregationis Decretum ab Innocentio XIII. confirmatum apponamus, quod ita se habet:

Decretum Hispaniarum identitatis Corporis Sancti Joannis de Matha Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum.

Sublato anno 1655. ab ecclesia S. Thomæ de Formis basilicæ Vaticanæ subjecta & in qua per plura sæcula marmoreo inclusum sepulcro jacuerat, corpore S. Joannis de Matha Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum Fundatoris, eoque a duobus Fratribus Calceatis ejusdem Ordinis Matritum delato confectisque non multo post binis processibus, Romano uno super deficientia sacri corporis, ejusque furtiva in Hispanias asportatione, Matritensi altero in Tribunali Nuntiaturæ super illius identitate; factaque pluries ejusdem a Nuntiis tunc temporis Apostolicis claræ memoriæ Camillo de Maximis, postea S. R. E. Cardinali, ac Eminentissimo & Reverendissimo Domino Cardinali Massescotto recognitione, cum Fratres Trinitarii Excalceati, quibus interim a claræ memoriæ Cardinali Duratio Nuntio etiam Apostolico sacrorum ossium custodia concredita fuerat, tam anno 1669. quam 1715. pro declaratione identitatis corporis apud sacr. rituum Congregationem institissent, negativum prodiit Responsum: Non constare videlicet de identitate. *Verum, cum a sanctæ memoriæ Clemente PP. XI. indultum fuerit, ut iterum de hac re in eadem sacra Congregatione ageretur, idemque Pontifex in locum claræ memoriæ Cardinalis Cassini Relatoris nuper defuncti Eminentissimum & Reverendissimum Dominum Cardinalem Albanum subrogaverit, eo ab Urbe absente, Eminentissimus & Reverendissimus Dominus Cardinalis Paulutius, instante P. F. Michaele a Sancto Joseph Fratrum Excalceatorum ejusdem Ordinis Procuratore Generali, Dubium prædictum super identitate corporis nomine ejusdem Eminentissimi Cardinalis Albani in sacr. rituum Congregatione proposuit. Sacra vero eadem Congregatio, R. P. D. Prospero de Lambertinis Fidei Promotore tam in scriptis quam in voce audito, juribusque denuo deductis exactius ac maturius examinatis atque perpensis, rescribendum censuit:* Prævio recessu a decisis, constare ex sufficientibus probationibus, ad effectum, ut corpus Sancti Joannis de Matha publicæ venerationi exponi possit: Die 6. Septembris 1721. *Factaque deinde per me Secretarium de prædictis Sanctissimo Domino nostro Innocentio XIII. relatione, Sanctitas sua benigne annuit, ac sententiam sacræ Congregationis approbavit. Die 16. ejusdem mensis & anni 1721.*

54. Hucusque adducta procedunt, cum in sacrorum rituum Congregatione disputatio assumitur de identitate alicujus sancti corporis aut Reliquiæ. Id autem raro fit: petentibus etenim Postulatoribus facultatem recitandi Officium & Missam celebrandi propter insignem alicujus Sancti Reliquiam, quam habent in sua ecclesia, si pe-

titis

nitis annuatur, responderi consuevit, *Pro gratia, citra tamen approbationem Reliquiæ*. Quod utique magna cum prudentia fit, ne si citra debitum examen identitatis Reliquiæ gratia indulgeatur absolute & simpliciter, ea, utpote relata ad supplicationem Postulatorum, habeatur tamquam approbans Reliquiam; & ita quidem, ut, exortis difficultatibus super ejus veritate & identitate, fateri opus sit, gratiam concessam fuisse sine examine, habita fide expositioni Postulatorum.

55. Exemplum peti potest a sacra Lancea, quæ Christi latus aperuit & quæ dicitur in Germania asservari, uti pluribus probare conatur Henricus Rebdoff *ad an.* 1350. Fundamentum potissimum constituitur in Indulto Innocentii VI. apud Raynaldum *ad an.* 1354. *n.* 58. ubi facultatem impertitur celebrandi festum in honorem sacræ Lanceæ in Germania & Bohemia feria sexta post Octavam Paschæ, & Indulgentiam elargitur illis, qui sacram Reliquiam devote visitaverint, quæ in civitate Pragensi conservatur. Henricus I. Imperator sacram hanc Lanceam dono recepit a Rodulpho Rege Burgundiæ, minis adhibitis, teste Othone Frisingensi *lib. 6. cap.* 58. ubi ait: *Lanceam quoque sacram, quam Reges nostri hactenus habent, ab Arnulpho Lugdunensis Galliæ, seu Burgundiorum Rege minis extorsit Henricus*. An autem hæc sacra Lancea illa sit, quæ latus Christi aperuit, affirmant Germani scriptores, quorum nonnulli etiam autumant, Lanceam, quæ Pragæ asservatur, eam esse, quam Norimbergenses putant penes se retinere, uti videri potest apud Browerum *in annal. Trevisen. to. 2. pag.* 285. Dubitant autem alii, cum Auctores contemporales, aut proximi temporibus Henrici I. scribant, Lanceam illi donatam a Rodulpho, seu Arnulpho fuisse Lanceam Constantini Imperatoris mirandi operis clavis Christi crucifixi consecratam, quorum pars in ea esset inclusa; & hi sunt Abbas Uspergensis, *in Chronic. pag.* 153. Sigebertus *in Chronico ad an.* 929. Luitprandus Ticinensis *lib. 4. histor. cap.* 12. Auctor Vitæ S. Gerardi Abbatis apud Surium *tom.* 5. *die 3. Octobris*. Dubitant & alii, qui Lanceam, quæ Christi Domini latus aperuit, asservari dicunt in basilica Vaticana, uti supra visum est, & infra etiam videbitur. At, utcumque hæc sint, nihil interim detrahentes probabilitatis Germanorum opinioni, concessa quidem fuisse fatemur ab Innocentio VI. instante Carolo IV. Imperatore, ea quæ superius dicta sunt, in honorem sacræ Lanceæ, & insuper indultum fuisse, ut sexta feria post Octavam Dominicæ Resurrectionis speciale in Alemannia & Bohemia recitaretur Officium, per aliquos Præsules Catholicos, & alios paginæ Divinæ peritos ab eodem Principe eligendos ordinandum; sed hinc argumentum inferri non posse dicimus ad Apostolicum judicium super identitate Lanceæ, quæ Pragæ asservatur, ut eadem videlicet sit, quæ Christi latus aperuit, teste Raynaldo ad *an.* 1354. *num.* 18. ubi ait: *Qua de Lancea, qua Christi latus in cruce transverberatum est, retulit Innocentius, hæc ex Caroli Imperatoris relatione repetivit*. Hanc ad rem consuli potest Baronius quoque *ad annum* 929.

56. Post primam hujus Operis editionem prodierunt Antiquitates Italicæ medii ævi editæ a Ludovico Antonio Muratorio, de quibus supra mentio habita est. Porro in earum *tom. 5. diss. 58. pag.* 50. multa referuntur sacrorum corporum & sacrarum Reliquiarum furta, quæ merito ab eo reprobantur, eo etiam obtentu, quod hinc causam habet discordia, quæ inter urbes & oppida viget, unaquaque putante se habere corpus aut caput ejusdem Sancti; altera videlicet probante se illud habuisse, ac proinde adhuc habere; altera asserente, se illud surripuisse, & apud se retinere. Addidit deinde Auctor hæc verba: *Innumera sunt per universi Christiani Imperii fines id genus exempla, cum in tot diversis urbibus, non dicam modicæ Reliquiæ, sed capita & corpora ipsa unius ejusdemque Cælitis habeantur atque colantur. Porro liquet, quoties clam & furto ex antiquis tumulis sublata fuere corpora Sanctorum, id contra Canones actum; cum inconsulto Episcopo, transferre sacras Reliquias minime liceret, qui veritatem rei agnosceret, fidemque faceret tum præsentibus tum posteris, nihil erroris aut fraudis intercessisse. Atqui, ubi furto res agebatur, piis illis furibus dumtaxat erat habenda fides*. Si quis hæc verba putaret adversari iis, quæ a Nobis supra deducta sunt, dum agebatur de identitate corporis S. Joannis de Matha, aperte deciperetur. Notandum quippe est verbum illud *dumtaxat*, quod alios quoslibet testes excludit, omnesque probationes coercet ad sola furum dicta. Animadversio hæc satis est ad submovendam quamcumque oppositionem; probatio siquidem identitatis corporis S. Joannis de Matha non soli furum dicto, sed præterea multis probationibus innixa est, quemadmodum legenti patebit.

CAPUT VIGESIMUMSEXTUM.

De loco, in quo sancta Corpora sacraque Reliquiæ debent conservari, & de aliis ad Corpora & Reliquias Sanctorum pertinentibus:

1. HACTENUS de translatione, & de sanctorum corporum sacrarumque Reliquiarum identitate actum est ad normam Decretorum Congregationis sacrorum rituum: reliquum nunc est, ut, a Decretis & placitis ejusdem sacræ Congregationis nequaquam recedendo, sermo instituatur de loco, in quo sacræ Reliquiæ debent conservari; de earum ostensione, & delatione per Processiones; de indumentorum mutatione, quæ in sanctis corporibus aliquando fieri contingit; & demum de accurata sacrarum Reliquiarum conservatione.

2. Juxta hanc methodum initio ducto a loco, in quo sacræ Reliquiæ debent conservari, regula generalis est ut sancta corpora, insignesque Reliquiæ, necnon corporis pars, in qua Martyr passus est, si tamen integra sit nec collocentur in privatis ædibus, nec apud laicos homines, sed in ecclesia. Ab hac tamen regula excipiuntur magni Principes, & præcipue Ecclesiæ Præsules, cum quibus Sedes Apostolica liberalius agere consuevit; & ab eadem pariter prohibitione excipiuntur Reliquiæ minus insignes, quas Fideles in suis privatis ædibus, sed in loco apto & decenti conservare possint, uti legitur in litteris Apostolicis Clementis Papæ X. infra referendis. Itaque licet in litteris authenticis Cardinalis, Vicarii, necnon Sacristæ Palatii Apostolici, quibus conceduntur aut sacra corpora, aut insignes Reliquiæ erutæ a cœmeteriis Urbis, legatur, personas illas, quibus conceduntur, penes se eadem retinere posse, id tamen sic intelligendum est, ut non perpetuo retinere possint, sed ad tempus, & usquequo cum debito apparatu in ecclesiis collocentur, teste Marco Antonio Boldetto viro in hisce rebus expertissimo *in observat. ad sacra cœmeteria lib. 3. cap.* 15. Cumque modo dictum sit, Sedem Apostolicam se gerere liberalius erga Principes, celeberrimum habetur Romæ exemplum. Dux etenim Joannes Angelus ab Altemps a summo Pontifice Clemente VIII. obtinuit corpus S. Aniceti Papæ & Martyris, quod fuit extractum e cœmeterio Callisti, & ipse collocavit in nobili sacello sui palatii, in quo quotannis solemne festum celebratur: *Cum requievisset ejus* (scilicet Aniceti) *corpus in cœmeterio Callisti* (verba sunt Joannis Angeli ab Altemps in ejus *Vita cap.* 14.) *piæ recordationis Clemens VIII. Pontifex maximus, zelo & pietate motus, curavit exhumari, ut decenti in loco collocaretur, majorique devotione a viris coli posset, & ut pluribus petentibus satisfaceret, fecit, ut diligenter inquireretur in eodem cœmeterio Callisti, & tandem reperta sunt quadraginta quatuor corpora sanctorum Martyrum, quæ quidem exhumata fuere a quodam pictore nuncupato Joanne Angelo, vulgariter nominato* Toccafondo: *& sciendum, hunc virum in hujusmodi cœmeteria & cryptas descendendi, corporaque illic existentia indagandi fuisse peritissimum. Hæc sanctorum Martyrum corpora in palatii Apostolici sacrario delata fuere, & inde distributa pluribus reverenter expetentibus; ac inter ceteros alios ego humiliter petii Aniceti corpus, quod notum mihi erat inter ea esse; atque eo majus illud habendi desiderium me tenuit, quia in Officio Divino fit de eo commemoratio, ac in Pontificia dignitate se optime gessit. Prædictus vero felic. recordat. Clemens VIII. amoris ergo petitionibus meis benigne annuens corpus Sancti Aniceti Papæ & Martyris mihi concessit, quod 28. die Octobris 1604. a Reverendissimo Domino Angelo Rocca Augustiniano Tagasten. Episcopo, ejusdem Sanctissimi Sacrarii Præfecto mihi allatum in Confessione electis marmoribus contexta, sacello in meis ædibus a fundamentis ad hoc erecto in thecis argentea, cupressina, & plumbea, ac in labrum flavi marmoris olim Alexandri Severi Imperatoris sepulcrum via Appia tertio ab Urbe lapide repertum pie reponi jussi.*

3. Hæc

3. Hæc quoad ecclesiam, in qua sacra corpora insignesque Reliquiæ sunt conservandæ: quoad locum vero in quo prædicta sancta corpora insignesque Reliquiæ conservari debent, non possunt ea reponi in arca, quæ super altare exponatur, sed vel sub terra, vel intra altaria, super quæ sacrificium Missæ celebratur; partesque sacri corporis aut Reliquiarum non admodum grandes in *Reliquiariis* clauduntur, ut in eorumdem Sanctorum festis, aliisque solemnitatibus populorum venerationi exhibeantur. Ita nempe responsum fuit nomine sacræ Congregationis rituum a Cardinali Rusticuccio an. 1592. cuidam petitioni, quæ fiebat a Patribus Capuccinis civitatis Neapolitanæ, qui inventa corpora SS. Euphebii, Fortunati, & Maximi Episcoporum civitatis Neapolitanæ exponere cupiebant super altari majori in magna capsa crystallina: *Nullo modo probatur sacræ Congregationi, ut sancta corpora reponantur in arca crystallina exponenda super altare, quemadmodum scribitur Patres Capuccinos intendere, cum id a ritu & usu Ecclesiæ alienum sit, quæ solet Sanctorum corpora tenere sub terra, vel intra altaria, supra quæ tremendum Sacrificium offertur. Proinde faciendum erit pulcrum altare marmoreum, intra quod prius rite consecratum sacra corpora reponantur, sic ut illa collocentur distinctim intra tres arculas plumbeas, sin vero aliter videatur, intra unam, separatim tamen per intervalla. Ipsa autem involvantur sericis pannis coloris convenientis ordini eorum, puta Confessorum, vel Martyrum: atque intra eamdem capsam seu capsas ponatur lamina ænea cum litteris bene sculptis continens Sanctorum nomina & tempus, quo istbic fuerunt collocati, ac notitiam loci, ex quo translati fuerunt. Facienda præterea erit tabula marmorea, vel ænea, & loco ecclesiæ conspicuo affigenda, per quam constet intra ejusmodi altare esse corpus vel corpora ejusdem Sancti vel Sanctorum, qui illuc transferentur; addito, expresse id factum de licentia Suæ Sanctitatis. Poterunt autem per Patres aliquæ Reliquiarum non admodum grandes reservari, ut hierothecis decentibus inclusæ in eorumdem Sanctorum festis, aliisque solemnitatibus populo supra altare venerandæ exponantur.*

4. In citata epistola Cardinalis Rusticuccii scripta jussu sacræ Congregationis rituum dictum est, Sanctorum corpora esse intra altaria collocanda, super quæ sacrificium Missæ celebratur: qui ritus sane est antiquissimus. In vita S. Felicis I. Romani Pontificis, qui mortuus dicitur die 29. Decembris anno Domini 274. hæc habentur apud Anastasium Bibliothecarium: *Hic constituit, supra sepulcra Martyrum Missas celebrari.* Postquam Cardinalis Baronius ad an. 389. textum quemdam retulit Eunapii, qui vixit sub Juliano, quique fuit hostis acerrimus & impius Christianæ religionis derisor, ita subjicit *num.* 82. *Sed & ille veteris observantiæ usus attendendus ex verbis Eunapii, non solum sub altaribus claudi Martyrum Reliquias, sed & foris reliqui præcipua earumdem membra ceteris diebus cunctis perspicua ac adoranda.* Sanctus quoque Ambrosius *in epist.* 22. *tom.* 2. *op. col.* 874. ait, corpora Christi Martyrum Gervasii, & Protasii, *ante cancellos Sanctorum Felicis & Naboris* a se reperta, mox *sub altari deposita:* & prosequitur §. 13. *Succedant Victimæ triumphales in locum, ubi Christus Hostia est: sed ille super altare, qui pro omnibus passus est, isti sub altari, qui illius redempti sunt Passione &c. Locus iste Martyribus debebatur.* Notissimum est illud S. Hieronymi *adversus Vigilantium tom.* 2. *oper. pag:* 395. *Male ergo facit Romanus Episcopus, qui super mortuorum hominum Petri & Pauli secundum nos Ossa veneranda, secundum te vilem pulvisculum, offert Domino Sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur altaria:* & concordat Aurelius Prudentius, qui floruit ineunte sæculo quinto ubi agit de martyrio S. Hippolyti, & de loco ejus sepulturæ assignato:

Talibus Hippolyti corpus mandatur opertis,
Propter ubi apposita est ara dicata Deo.
Illa Sacramenti donatrix mensa, eademque
Custos fida sui Martyris apposita,
Servat ad æterni spem Judicis ossa sepulcro,
Pascit item sanctis Tibricolas dapibus.

Carmina hæc habentur *hymno* 10. in quo describitur Passio S. Hippolyti *pag.* 517. *tom.* 8. *Biblioth. Patrum.* De corporibus Martyrum sepultis sub altaribus Gregorius Turonensis *de gloria Martyrum cap.* 50. *col.* 1780. hæc habet: *Igitur martyrio consummatus gloriosus Photinus Episcopus, qui Lugdunensi præfuit urbi Sacerdos, per certamina nobilis meritum invectus est cælo. Cui & merito & sanctitate condignus Irenæus successit Episcopus, per martyrium & ipse finitus. Hic in crypta basilicæ Beati Joannis sub altari est sepultus, & ab uno quidem latere Epipodius, ab altero vero Alexander Martyr est tumulatus.* Quibus quidem cohærenter in Cæremoniali Episcoporum *lib.* 1. *cap.* 12. §. 16. habentur hæc verba: *Locus, qui in plerisque ecclesiis sub altari majori esse solet, ubi sanctorum Martyrum corpora requiescunt, qui* Martyrium *seu* Confessio *appellatur.* Cumque, occasione concessionis Officii & Missæ in honorem tunc Beati, nunc Sancti Joannis Nepomuceni, petita fuisset a sacrarum rituum Congregatione facultas ejus corpus, quod depressiori quodam loco fuerat sepultum, elevandi, illudque supra altare collocandi, me tunc Fidei Promotore opponente, juxta antiquam Ecclesiæ praxim, & sacræ Congregationis Decreta, sacra corpora non supra altare, sed intra mensam altaris esse reponenda; sacra Congregatio respondit, corpus Beati Joannis esse elevandum, & collocandum intra mensam altaris, uti apparet ex hoc Decreto: .

P R A G E N.

Concessionis Officii & Missæ, necnon elevationis corporis Beati Joannis Nepomuceni Canonici Metropolitanæ Pragæ.

Confirmata in sacr. rituum Congregatione sub die 15. Martii proxime præteriti sententia a Reverendissimo Archiepiscopo Pragen. lata super cultu publico ab immemorabili tempore præstito Beato Joanni Nepomuceno olim ecclesiæ Metropolitanæ Pragen. Canonico, cum subsecuto assensu Sanctissimi Domini nostri Innocentii Papæ XIII. ad pias modo enixasque preces Cæsareæ Majestatis Caroli IV. Romanorum electi Imperatoris, totius Augustissimæ Domus Austriæ, Serenissimi Regis Poloniæ, ac etiam nonnullorum Eminentissimorum & Reverendissimorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, plurimumque Archiepiscoporum, Episcoporum, aliorumque Germaniæ Principum a sanctæ memoriæ Clemente Papa XI. ad sacr. rituum Congregationem remissas, quibus supplicatum fuit, ut de Beato Joanne prædicto Officium & Missam de Communi Martyrum sub ritu duplici pro Regno Bohemiæ, Germania, & Statibus hereditariis Augustissimæ Austriæ Domus, cum facultate etiam collocandi in altare eidem Beato sacro sito in Metropolitana ecclesia Pragen. corpus dicti Beati, quod usque adhuc sub humo quievit, benigne concedere dignaretur, illasque ab Eminentiss. & Reverendiss. Domino Cardinali ab Althanu relatas, sacra eadem rituum Congregatio, instante Joanne Ludovico Steyer Canonico præfatæ Metropolitanæ, hujusmodi Causæ Postulatore, & tam in voce quam in scriptis R. P. D. Prospero de Lambertinis Fidei Promotore prius audito, petitum Officium & Missam de Communi unius Martyris sub ritu duplici pro Regno Bohemiæ, sub ritu vero semiduplici pro tota Germania & Statibus hereditariis Augustissimæ domus Austriæ singulis annis die 16. Maji concedi, prædictumque Beati corpus elevari, & intra altaris mensam arbitrio Reverendissimi Archiepiscopi collocari posse censuit, si Sanctissimo Domino nostro visum fuerit: Die 7. Junii 1721.

Factaque deinde per me Secretarium de prædictis Sanctissimo Domino nostro Innocentio PP. XIII. relatione, Sanctitas Sua benigne annuit: Die 25. ejusdem mensis & anni 1721.

5. Sequitur *ostensio*, & delatio per *Processiones. In can.* 62. Concilii IV. Lateranensis, quod refertur *in cap. Cum ex eo, de Reliq. & venerat. Sanctor.* sic quoad ostensionem sacrarum Reliquiarum decernitur: *Cum ex eo quod quidam Sanctorum Reliquias exponunt venales, & eas passim ostendunt, Christianæ religioni detractum sit sæpius; ne detrahatur in posterum, præsenti Decreto statuimus, ut antiquæ Reliquiæ amodo extra capsam non ostendantur nec exponantur venales.* Nuda itaque in hoc juris Canonici textu prohibetur sacrarum Reliquiarum *ostensio*, vel quia, cum ossa nuda ostenduntur, tepescit multorum devotio, & datur detractoribus causa obloquendi, ut ait Abbas ad dictum textum: vel ne detur occasio Reliquias auferendi, & falsas pro veris supponendi, ut ait Fagnanus; vel quia debita sacris pignoribus reverentia operimentum exposcit, quemadmodum prosequitur Gonzal. *in eod. cap. Cum ex eo, de Reliq. & venerat. Sanctor.* Plura alia quoad ritum ostensionis sacrarum Reliquiarum legi possunt in dissert. historico-Rituali super hac re exarata a Canonico Petro Moretto diligentissimo utique & accuratissimo viro, & Romæ

typis

typis impressa anno 1721. ad quam in ea, quod attinet ad ritum ostensionis sacrarum Reliquiarum, lectorem remitto, cum in ea nihil sit, quod non fuerit exactissime discussum, ponderatum, atque ex antiquis mediis, & recentibus monumentis collectum. Ex verbis Agnelli *part.* 1. *tom.* 2. *rer. Italicar. pag.* 183. *col.* 1. *in Vita Martini cap.* 2. ostensionis sacrarum Reliquiarum argumentum desumitur: *Et celebravit Romanus Antistes Missam in ecclesia Ursiana, & ostendit sandalias Salvatoris, quas omnis populus vidit.* Hic idem ritus insinuatur in Ordine Romano duodecimo §. 46. *tom.* 2. *musei Italici* editi a Mabillon: *In exaltatione sanctæ Crucis mense Septembri Sanctissimus Dominus Papa cum Cardinalibus intrat basilicam Sancti Laurentii in mane, ubi trahens Reliquias Apostolorum Petri & Pauli, & Lignum sanctæ Crucis, & osculans, porrigit eas Cardinalibus deferendas ad ecclesiam Sancti Silvestri, & Dominus Papa cantat* Te Deum laudamus *cum Cardinalibus in basilica, & Capellanis*; eamdemque consuetudinem subsequentibus temporibus fuisse Romæ servatam colligitur ex Ciampino, dum viveret, amico nostro, in suo opere *de ædificiis Constantini cap.* 4. *sect.* 4. *n.* 108. *Prænominati sacelli Ciborium Reliquiis Sanctorum Martyrum, Confessorum, ac Virginum erat refertum, quæ feria secunda Paschatis populo in statione affluenti visendæ exponebantur in triginta octo tabernaculis seu thecis elegantissimis ac pretiosissimis inclusæ.*

6. Hinc porro ut transeamus ad sacrarum Reliquiarum, & corporum sanctorum delationem per Processiones, pro statuenda hujus ritus antiquitate præsto est testimonium S. Augustini *de civit. Dei lib.* 22. *cap.* 8. ubi mentionem facit delationis Reliquiarum S. Stephani factæ a Lucillo Episcopo, populo præcedente atque sequente. Liceat hic quoque obiter adnotare, sacras Reliquias per Processiones deferri consuevisse impositas vehiculis & lecticis. Paulinus vitæ Ambrosii Scriptor *num.* 14. ait: *Sed ubi Sanctorum Martyrum*, (Gervasii scilicet, & Protasii) *corpora sunt levata & in lecticis posita multorum ibi sanatæ ægritudines perdocentur.* Evagrius referens, S. Ignatii Reliquias fuisse deductas in urbem Antiochenam *lib.* 1. *hist. cap.* 16. Henrico Valesio interprete, hæc habet: *Itaque quod olim fuerat delubrum Genii publici, factum est templum & sacra ædes Beati Ignatii, cum sacra ejus Reliquiæ ingenti pompa curru in urbem invectæ & in templo depositæ essent.* Alibi quoque dictum est, non posse in Processionibus deferri Reliquias Beatorum, sed solum Canonizatorum, obstantibus Decretis sacræ Congregationis; nisi forte a tempore immemorabili facta fuisset delatio Reliquiarum eorumdem Beatorum in Processionibus, ut in iisdem Decretis cavetur, præservantibus quippe immemorabilem consuetudinem. Qualibet prima die mensis Augusti solemnis fit Processio ab ecclesia S. Francisci civitatis Assisiensis ad ecclesiam S. Mariæ Angelorum sitam extra dictam civitatem, comitantibus Religiosis universis Ordinis S. Francisci Minoribus videlicet Observantibus, Reformatis, Minoribus Conventualibus, & Capuccinis. Nimirum in *Legenda S. Francisci* inter opuscula S. Bonaventuræ habetur, S. Patriarcham proprio charactere Benedictionem conscripsisse, ut morem gereret cuidam suo Religioso in monte Alverniæ cella recluso, qui gravi vexabatur tentatione, non carnis, sed spiritus; quem Religiosum fuisse Fratrem Leonem, testantur Pisanus *in libro Conformitatum*, Tossigoanus *in Vita ejusd. Ven. Leonis, in Chronicis Ordinis part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 64. *litt. B. & C. pag.* 101. Auctor libri non exiguæ Auctoritatis, cui titulus, *Fioretti di S. Francesco*, & Wadingus *ad an.* 1224. *num.* 7. *pag.* 314. *primæ edit.* Benedictio itaque hæc scripta manu S. Francisci conservatur in Sacrario magnæ ecclesiæ in ejus honorem dicatæ, eademque Reliquiario inclusa defertur prima die Augusti debito cum honore in processione supra indicata. Anno autem Domini 1720. magna excitata est controversia, contendentibus nonnullis, prohibendam esse dictam Processionem tum propter dissidia, scandala, & alia multa mala, quæ ejus occasione contingebant; tum quia non constabat de identitate Benedictionis, eam videlicet quæ in Processione deferebatur, esse illam, quæ scripta fuit charactere Sancti Francisci; tum etiam quia epistola scripta manu alicujus Sancti non erat talis generis Reliquia, ut cultum & delationem per Processionem mereri videretur. Intererat Patrum Minorum Conventualium, ne processio prohiberetur; cumque Cardinalis Vallemanus tunc Protector dicti Ordinis Minorum Conventualium mihi demandasset, ut jura adducerem prædictis suis Religiosis favorabilia, debitam huic mandato præstiturus obedientiam *libellum* edidi *typis Fulginatibus impressum*: & primo quidem antiquitatem Processionis demonstravi, & enixum summorum Pontificum desiderium, ut ea quotannis fieret, quemadmodum colligitur ex Brevi Clementis VII. & ex altero Urbani VIII. quod est *trecentesimum in Bullario tom.* 5. insinuavi secundo loco modum, per quem exaggerata mala & scandala tolli possent, salva Processione: tertio loco, congestis probationibus, in aperto posui identitatem Benedictionis: ultimo autem loco, allatis exemplis, comprobavi, in more positum esse, ut etiam epistolis conscriptis manu Sanctorum cultus religiosus exhibeatur. Idcirco sacra Congregatio particularis deputata a sanct. mem. Clemente XI. die 26. Julii 1720. re ad normam juris plene discussa, censuit, nihil esse innovandum; atque ideo in posterum fieri debere processionem, & in ea deferendam esse Benedictionem scriptam charactere S. Francisci, & Fratri Leoni inscriptam.

7. Scripta multo arctius ad Sanctos pertinent, quam vestes. De vestibus inquit Sanctus Joannes Chrysostomus *homil.* 8. *ad populum Antiochenum tom.* 2. *pag.* 93. *O quanta Sanctorum virtus! Non solum ipsorum verba & corpora, sed & ipsa indumenta creaturæ omni sunt perpetuo venerabilia &c. Pauli vestimenta languores expulerunt, umbra Petri mortem fugavit.* Quocirca si cultus vestibus non denegatur, multo minus scriptis denegari poterit. Laudantur merito Græci, qui autographam Apocalypsin summo in honore diu habuerunt: & in præclarissima Venetorum urbe Evangelium Sancti Marci Evangelistæ manu conscriptum summa in veneratione est. Abgarum Regem Edessæ per epistolam Christum Dominum nostrum rogasse, ut sibi languenti sanitatem corporis impertiri dignaretur, Salvatorem autem nostrum respondisse, se post suam in cælum ascensionem aliquem ex discipulis suis esse missurum, qui tum illi, tum ejus populis sanitatem afferret: & Thaddæum quidem anno quadragesimo tertio Edessam Syriæ profectum Abgarum Regem sanitati restituisse, eumdemque una cum populo ad Fidem vocasse, multi graves referunt Auctores. Supplicem Abgari ad Christum epistolam ex Edessenæ civitatis tabulario erutam, atque e Syriaco exemplo græce redditam, ut & Christi Rescriptum latine redditum unusquisque legere potest *lib.* 1. Eusebii Cæsariensis *histor. Eccles. cap.* 13. ex versione Christophorsonii. Disputatio tamen est inter Eruditos de harum epistolarum veritate. Stant enim pro illis Cardinalis Baronius *ad an.* 31. §. 60. & *ad an.* 43. §. 18. Tillemont. in *vita S. Thaddæi*, & signanter in *septima annotatione*. Honoratus a S. Maria ex Religiosa Carmelitarum Familia *tom.* 2. *observ. de regulis & Usu Critices lib.* 4. *diss.* 2. Jacobus Gretserus *tom.* 15. *oper. edit. Ratisbonen. an.* 1741. *in tractatu de Imaginibus non manufactis cap.* 2. & 3. & inter Heterodoxos Guillelmus Cave in *histor. litter. Scriptor. Ecclesiastic.* Ernestus Grabius *tom.* 1. *spicileg. Patrum pag.* 1. & *in annotat. pag.* 319. Contra eas esse apocryphas, probare conantur Natalis Alexander *dissert.* 3. *in histor. Eccles. sæc.* 1. & Dupinus *in nova Biblioth. Auctor. Ecclesiast.* Et primæ quidem sententiæ novissime adhæret Antonius Sandinus *in histor. Apostol. pag.* 170. & *seqq.* Præcipuum adversus veritatem epistolæ Christi Domini ad Regem Abgarum argumentum desumitur ex celebri Decreto de libris apocryphis edito a S. Gelasio Papa in Concilio Romano, in quo inter apocrypha prædictam epistolam recenset, uti videri potest apud Casaubonum *exercit.* 13. *advers. Card. Baronium ad an.* 31. At Gretserus *cit. pag.* 3. optime perpendit, Gelasii temporibus fuisse, qui epistolam Jesu ad Abgarum Canonicis Scripturis æquarent, & pari auctoritate præditam existimarent: quorum persuasionem ut corrigeret Gelasius, epistolam hanc apocryphis adscripsisse, ut omnes intelligerent, eam Scripturis sacris longe postponendam esse; sed hoc Decreto noluisse impedire, quin ei, ut traditioni humanæ, & historiæ, sua constaret auctoritas. Verum, utcumque sit de ea disputatione, certe qui epistolæ veritatem admiserunt, eam inter sacras Reliquias reposuerunt, & debito cultu venerati sunt, ut habetur ex historia Constantini Porphyrogeniti Imperatoris apud Card. Baronium *ad an.* 944. & ex Niceta Choniate *lib.* 2. *de rebus gestis Andronici Comneni Imp.* ubi describens seditionem adversus Andronicum jam Imperio dejectum Constantinopoli excitatam, & rapinam furentis populi etiam in sacella palatina subreptionemque ornatuum sacrarum Imaginum ait; *Et sacrosanctum illud vasculum furto sublatum, quo, ut a Majoribus accepimus, manibus scriptæ ad Abgarum litteræ continebantur:* Fertur quoque S. Paulus Apostolus a po-

pulo Messanensi vocatus Passionem Christi annuntiasse, ac de mysterio Incarnationis, & virginitate Mariæ prædicationem instituisse: cumque Messanenses a Paolo audivissent, Mariam Virginem adhuc vivere, & Hierosolymis degere, Legatos ad eam misisse dicontur, qui epistolam reportarunt a Virgine hebraice scriptam, & in latinum deinde sermonem conversam, cujus autographum si fides Flavio Dextro præstanda est, inventum dicitur in tabulario Messanensi anno 430. Porro Rochus Pyrrhus *in secunda notitia Metropolitanæ Messanensis* adversus epistolæ prædictæ veritatem multa congerit argumenta, quibus satisfacere conatus est Petrus Menitius Abbas Generalis Ordinis S. Basilii in quoddam opusculo Romæ typis impresso an. 1718. Epistolæ sinceritatem pluribus prosequitur Thomas de Angelo Ordinis Prædicatorum in *annal. historico-crit. Ecclesiæ Siculæ sæc.* 1. §. 1. Sed meum non est in præsenti de hac quæstione ferre judicium, de qua etiam infra: meum tantummodo est ostendere; disputari quidem de epistolæ veritate, non autem de eo, utrum, posita epistolæ veritate, cultus ei exhibendus sit, necne: ex quo proinde infertur de cultu exhibendo epistolis scriptis a Sanctis, tamquam eorum Reliquiis rationabilem moveri non posse controversiam, sive quod ad cultum spectat, sive quod ad delationem per processiones, & præcipue quidem, quando ab antiquo tempore earum delatio facta est. Exemplum sit in supra citata Christi epistola ad Abgarum. Cedrenus in Imperio Michaelis Paphlagonis describens Supplicationem institutam pro impetranda pluvia, cum magna siccitas esset, & totis sex mensibus non pluisset, hæc habet: *Supplicatum est a fratribus Imperatoribus gestantibus Joanne sacrum mandylium, sive linteum* (loquitur de linteo, in quo Christi vultus expressus erat) *Magno domestico epistolam Christi ad Abgarum, Protovestiario Georgio sacras cunarum fascias*. Præterea miracula aliquando non defuerunt, quibus Deus patefacere dignatus est, se cultum prædictum approbare. De scriptis S. Martini ita canit Venantius Fortunatus *tom.* 8. *Biblioth. Patrum pag.* 830.

Martini meritis, aliis quoque febre crematis,
Sudores refluos pagina sicca dabat.
Unde salutifero medicamine charta favebat,
Atque graves ignes littera tingit aquis.
Pestis abest cunctis hujus sermone rigatis.

8. Delationem sacrarum Reliquiarum per Processiones via & ratione jam exposita excipit mutatio indumentorum, de qua pariter aliquando agitur in sacrorum rituum Congregatione ordinaria: si enim corpora Servorum Dei & Beatorum, necnon etiam Sanctorum sint incorrupta, & vestes antiquæ, quibus ipsa sunt induta, temporis vetustate consumptæ sint, Fideles pia moti devotione novis vestibus illa induere cupiunt.

9. Celebre est quoad rem præsentem exemplum S. Catharinæ Bononiensis, de cujus vestium mutatione hæc habentur apud Auctores. Bzovius *annal. Eccles. tom.* 17. *pag.* 485. *Corpus ejus, quod refossum odorem spiravit, & suavi sudore ex vultu manante fragravit, adhuc integrum ac tractabile apud Bononienses visitur, ut illud Sanctimoniales vestiant, in cathedra collocent*. Antonius Bellingher Societatis Jesu *in Calend. S. Virginis Dei Mariæ pag.* 125. *Idem adhuc integrum Bononiæ visitur & tractabile, ita ut Sanctimoniales illud vestiant & in cathedra collocent*: & Silvester Petrasancta *in thaum. veræ religionis pag.* 42. *Ad diem nonam Martii Beata Catharina Virgo Bononiensis. Ea est, quæ, licet ante ducentos amplius annos e vivis erepta dici possit, nihilominus adhuc vitæ compos: non enim, sicuti mortui solent, situ inerti jacet, sed sedet, quasi intersit rebus humanis. Sanctimoniales Instituti Divæ Claræ, ex quarum familia fuit, tamquam superstiti obsequuntur, capitis peplum, vestemque commutant, & ad honestam quamdam majestatem componunt*.

10. Consimilia leguntur passim in Actis Servorum Dei, & Beatorum. Corpus tunc Beati, nunc Sancti Jacobi de Marchia sæpius fuit antiqua veste exspoliatum, & nova indutum. Corpus S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis novis indumentis aliquando vestitum fuit; quod etiam contigit in corpore Beati Antonii a Stronconio, ut habetur in processibus pro eorum Canonizatione confectis. Tandem in Urbe anno 1697. facta fuit translatio corporis tunc Beati, nunc Sancti Pii V. & hujus translationis occasione corpus ejus fuit antiquis vestibus spoliatum, Mitraque & parva Crux, cum quibus cadaver fuerat tumulatum, dono datæ fuerunt a Patre Cloche Magistro Generali Prædicatorum Innocentio XII. & pariter in Urbe anno 1699. cum fieret auctoritate Apostolica processus in specie super virtutibus & miraculis Servæ Dei Sororis Claræ Mariæ a Passione Ordinis Carmelitarum Discalceatarum, Fundatricis Monasterii Monialium Reginæ Cœli, fieretque visitatio interna sepulcri, venerabile corpus fuit novis vestimentis indutum.

11. Hæc quoad morem exspoliandi, & novis vestibus induendi cadavera Servorum Dei, vel Beatorum, vel jam Canonizatorum. Quod si simile aliquid fieri velit, & idcirco facultas petatur a sacra Congregatione, illa concedi consuevit, si legitima adsit causa, sed dummodo interveniant aut Episcopus, aut ejus Vicarius Generalis. Præterea adduntur conditiones quædam, videlicet ut vestium mutatio fiat secreto, absque ulla pompa & frequentia populi, & ne a sepulcro seu tumba vel capsa aliquid vel minimum ex devotione auferatur. Si res sit de exspoliando corpore alicujus Servæ Dei, sive Beatæ, aut Sanctæ, spoliatio vestium, saltem interiorum, & novarum impositio fit vel opera nobilium Matronarum, vel Sanctimonialium. Quocirca corpora Sanctarum Mariæ Magdalenæ de Pazzis, & Catharinæ Bononiensis vestiuntur & expoliantur a Monialibus, & corpus Servæ Dei Claræ Mariæ de Passione fuit exspoliatum a duabus nobilissimis Urbis Matronis, Victoria videlicet, & Maria Magdalena de Falconeriis. Antiquæ demum attritæ vestes in aliqua capsa clauduntur & obsignantur, præcipue vero, si res sit de vestibus, quibus induta fuerunt corpora Beatorum, vel Sanctorum, & traduntur Ordinario, vel retinentur in capsa separata prope corpus.

12. Desumuntur hæc omnia ex Decretis sacræ Congregationis editis in Causa tunc Beatæ Catharinæ Fliscæ Adurnæ die 12. Maji 1703. & dum munere fungebar Fidei Promotoris, die 4. Augusti 1708. Et sane rationabilia sunt, tum quia vestimentis Beatorum & Sanctorum veneratio est etiam exhibenda, juxta paullo adducta, & præterea juxta *epistolam* Nicolai Pontificis ad Michaelem Imperatorem: *Veruntamen, si ad eorum consortium pervenire optamus, profecto hæc omnia, id est tam Reliquias non solum corporum, sed & vestimentorum, seu etiam Imagines vultus eorum in quolibet loco depictas celeberrimo honore venerari debemus*: tum quia vestium mutatio pertinet ad honestatem sepulcri, atque ideo curanda est honestas sepulcri, in quo reconditum est corpus Servi Dei, vel Beati, vel Sancti, juxta celebre Rescriptum Imperatorum Theodosii, & Valentiniani *tit.* 5. *de sepulcris, in Cod. Theodos. Scimus enim, nec vana fides, & solutas membris animas habere sensum, & in originem suam spiritum redire cælestem. Hoc libris veteris sapientiæ, hoc religionis, quam veneramur & colimus, declaratur arcanis: & licet occasus necessitatem mens Divina non sentiat, amant, tamen animæ sedem corporum relictorum, & nescio qua forte rationis occultæ sepulcri honore lætantur*.

13. Superest accurata sacrarum Reliquiarum conservatio. Inter pretiosas Reliquias, quæ ad Fidelium venerationem Romæ expositæ sunt, Scalæ Sanctæ profecto referri debent, quæ Salvatoris nostri, dum morti appropinquaret, vestigiis pretioso ejus sanguine respersis calcatæ, & juxta antiquam Patrum traditionem pietatis causa ab Hierosolymis e Prætorio, ubi Pilatus præfuerat, Romam advectæ apud venerabilem S. Joannis Lateranensem basilicam asservantur. Porro, licet nonnulli hanc Scalarum translationem ausi sint traducere, tamquam Evangelio repugnantem, eo potissimum quod Christus Dominus noster prædicens eversionem civitatis Hierosolymitanæ, quæ postmodum sub Tito Duce contigit, dixerit, lapidem super lapidem, qui non destruatur, non esse relinquendum; communis nihilominus sacrorum Interpretum expositio docet, verba prædicta non esse stricto & litterali sensu accipienda, sed prolata censeri debere ad patefaciendam futuram illam inclytæ civitatis summam vastationem, uti advertunt & explicarunt Nicolaus Lyranus, & Cornelius a Lapide *in cap.* 24. *Matthæi*.

14. Ferunt itaque, Scalas sanctas ad Urbem translatas fuisse opera S. Helenæ matris Imperatoris Constantini, teste Megisto Abbate cœnobii S. Gregorii ad Clivum Scauri, qui vivebat anno 844. cujus narratio asservatur in Vaticana bibliotheca: non ita autem, ut transportatio Scalarum miraculo sit adscribenda; humano quippe modo facta dici potest, & iisdem prorsus auxiliis, quibus ab Ægypto pyramides Romam delatæ sunt, quemadmodum impias Casauboni irrisiones redarguendo, bene animadvertit Cardinalis Peronius in Opere cui titulus *Peroniana, & Thuana*, *pag.* 341.

15. Scalarum gradus sunt numero viginti & octo; & teste citato Megisto, collocati fuerunt ab Imperatore Con-

Constantino in porticu palatii juxta ſcalam, quæ ducebat ad *Patriarchium:* cumque temporum injuria non eſſent amplius 10 ſcalarum formam diſpoſiti, Sergius Papa II. an. 844. ædificio conſtructo, ante baſilicam Conſtantinianam ipſos magnifice voluit collocari. Cum Megiſto concordat Anaſtaſius, ſeu quivis alius Auctor *in Sergii vita pag.* 343. Et quamvis ab aliquibus dubitatum fuerit, utrum verba Anaſtaſii, *Et aliud quidem opus ante fores hujus venerandæ baſilicæ valde optimum peregit. Quia ſacra pridem quæ latebant populis, Limina ſummo ſtudio omnibus manifeſta conſtituit, cum pulcre decores ibidem arcus a fundamentis conſtrueret, quos etiam variis picturis nitide decoravit*, explicanda ſint, & intelligenda de Porta ſancta, an potius de Scalis ſanctis, uti videri poteſt apud Cardinalem Baronium *ad an.* 844. *ſub num.* 53. ceſſare nihilominus dicenda eſt quælibet dubitatio, poſtquam Paſchalis Papa II. in ſua bulla edita an. 1099. quæque authentica forma ſervatur in archivo Lateranenſi, clare & dilucide dixit, Sergium Papam II. ſuum Aoteceſſorem conſtituiſſe ſacra limina, ſeu venerabile gradus ſanctarum Scalarum ante eccleſiam Lateranenſem: *Cum itaque ſacra limina, ſeu venerabiles gradus, quos Hieroſolymis Jeſus Chriſtus Dominus noſter ſuis greſſibus, & ſanguine conſecravit, dudum Laterani latentes in ſui Pontificatus primordiis ante fores eccleſiæ Lateranenſis ſponſæ noſtræ in Scalam vulgo Pilati dictam adaptaverit, arcuſque ibidem ab eodem erectos devotis picturis exornaverit &c.*

16. A Sergio II. ad Cæleſtinum III. nulla quoad locum Scalarum ſanctarum facta eſt mutatio: at hujus Pontificis tempore facta eſt earum collocatio ante ſacrum *Patriarchium* juxta Porticum Lateranenſem; ut ſextis potiſſimum feriis, & hebdomada majori libere poſſent homines baſilicam ingredi Conſtantinianam, in quam memoratis intrare non poterant diebus propter multitudinem ad Scalas ſanctas accedentium, quæ (uti dictum eſt) ſitæ erant ante baſilicam; ſicuti refert Nicolaus Proceſſi eccleſiæ Lateranenſis Beneficiarius circa annum 1362. in additione ad relationem Abbatis Megiſti: *Tantam legimus fuiſſe copiam virorum & mulierum ad iſtos gradus Scalæ Pilati venerationem genulantium Fidelium, ut ingreſſus ad baſilicam Lateranenſem adeo difficilis eſſet, maxime feriis ſextis, & hebdomada majori, ut Cæleſtinus III. filius Petri Bubonis de Domo Urſina ante ſacrum Patriarchium Lateranenſe ipſam Scalam Pilati transferret, ibidem fuſis etiam valvis æneis.*

17. Inter Cæleſtinum III. & Sixtum V. ſummos Pontifices Urbis excidia, direptiones & aliæ acciderunt calamitates, & ita quidem, ut Scalarum ſanctarum ſtatus provida translatione, & nova magnifica collocatione indigeret. Quapropter Sixtus nobile illud, quod adhuc extat, conſtruxit ædificium; & ſanctarum Scalarum gradus diſpoſuit ante Capellam toto terrarum orbe celeberrimam, quæ dicitur *Sancta Sanctorum*, uti legitur in bulla 105. ejuſdem Sixti *in Bullario Romano.*

18. Scalis ergo ſanctis in loco, in quo nunc ſunt auctore Sixto Pontifice, conſtitutis, ſimulque quatuor aliis conſtructis ſcalis, binis videlicet ad dexteram, aliiſque binis ad ſiniſtram, tum ne quis per eaſdem Scalas ſanctas, niſi orandi tantum cauſa, & genibus flexis, tranſiret, tum ne Chriſtifideles ex omnibus mundi partibus concurrentes in aſcenſu & deſcenſu ſeſe invicem impedirent, & ante omnes memoratas Scalas ædificata ſpectabili porticu ferreis cratibus ſepta, longævi temporis curſus, & frequentiſſimi per Scalas ſanctas aſcenſus nedum effecerunt, ut ſanctiſſimi Dominici Cruoris veſtigia quæ tempore Sixti extabant, ut ex ejus bulla deprehenditur, *Non modo nudis ſacrorum pedum plantis, ſed eo ipſo, quem pro nobis effundebat, inæſtimabili, ſanguine aſperſit, ſimulque glorioſis beatorum pedum, & cruoris ex ſanctis vulneribus copioſe manantis veſtigiis, quæ adhuc extant, impreſſas ac notatas reliquit*, amplius non extent, ſed etiam, ut octavus una cum nono & decimo ex Scalarum gradibus ſit omnino detritus & fere conſumptus; in aliis autem ex impreſſione genuum, & calceamentorum contactu tales foveæ apertæ ſint, ut difficile admodum ſit, illis genua imponere.

19. Delata itaque Præpoſitura Scalarum ſanctarum ad Marcum de Gilis, cum hic ad avertendam imminentem graduum ruinam Clementi XI. ſupplicaſſet, Pontifex mihi tunc Fidei Promotori mandavit, ut rem mature perpenderem, & animi mei ſenſum ſcripto aperirem. Mandatis, uti debebam, parui: cumque, negotio adhuc non diſcuſſo, Clemens ex hac vita deceſſiſſet, tempore ejus Succeſſoris Innocentii XIII. abſolutum eſt in ſacra Congregatione Apoſtolicæ Viſitationis anno 1723. in qua, utcumque nonnulli ſpe futuri miraculi ad ſervandas Scalas ab imminenti interitu contenderent, rem in eo ſtatu remanere debere, in quo erat; ſtatutum eſt, quemadmodum ipſe in meo ſuffragio inſinuaveſam, ut, remanentibus ſicuti erant, gradibus, ſinguli eorum ligneo clauderentur operculo rimulis quibuſdam perforato, ut aſcendentes & videre, & oſculari ſacra Limina poſſent; attamen ita compoſito & aptato, ut ſtatis diebus, & ad libitum ſummi Pontificis auferri poſſet. Reque hoc modo confecta, ſervata eſt ab interitu Scala ſancta, quam antiquiores Pontifices tanta veneratione coluerunt, Sergius videlicet I. Stephanus III. Hadrianus I. Leo III. Sergius II. Leo IV. Cæleſtinus III. Gregorius IX. Honorius III. ut nudis pedibus, & lacrymabundi eam aſcenderint, veluti habetur in citatis Operibus Megiſti Abbatis, & Nicolai Proceſſi; ut interea ſilentio prætereatur frequens ad eas acceſſus virorum ſanctitate illuſtrium, Ignatii videlicet Loyolæ, Franciſci Xaverii, Philippi Nerii, & Caroli Borromæi.

20. Accuratæ ſacrarum Reliquiarum conſervationi cohæret diligens cuſtodia ne furto auferantur: cumque in ſuperioribus nonnulla de his furtis dicta ſint, ne quis ex prædictis in eam abducatur credulitatem, ut permiſſum cenſeri debeat furtum ſacrorum corporum ſeu Reliquiarum, nonnulla ad rem hanc modo addenda ſunt. Et interea bina ex ſacra antiquitate fas ſit afferre monumenta, quibus ponitur in aperto, quanta cum diligentia fuerint a Chriſtianis cuſtoditæ Saoctorum Reliquiæ, ne furtim auferrentur. Paulinus *in Vita Ambroſii* (*n.* 33. *tom.* 2. *oper. ejuſdem Sancti*) ſic loquitur: *Cognovimus tamen a Cuſtodibus loci illius, quod a parentibus ſuis illis traditum ſit, non diſcedere de loco illo per omnem generationem & progeniem ſuorum, eo quod theſauri magni in eodem loco poſiti eſſent. Et vere magni theſauri, quos non ærugo neque tinea exterminat, neque fures effodiunt & furantur, quia cuſtos eorum Chriſtus eſt, & locus eorum aula cæleſtis, quibus vivere Chriſtus fuit, & mori lucrum.* Conſimilia ſunt quæ leguntur in Actis Sanctorum Epipodii, & Alexandri (*apud Bollandianos ad diem* 22. *Aprilis tom.* 3. *pag.* 10.): *Hos itaque ſemper concordes & ſocios, quia mors diviſerat, ſepultura conjunxit, dum furantibus Chriſtianis, educta occulte extra urbem corpora abſconſa conduntur. Erat enim in colle ſuperpoſito civitati concretis denſatus ſtipitibus locus ... quo in receſſu venerabilia corpora religioſa proviſione demerſa ſunt ... Poſtea vero venerabilem locum Religioſorum cultus ſervavit, & prodidit reverentia deducta per poſteros, & virtutes plurimæ, quæ Sanctorum potentiam prodiderunt.*

21. Permiſſum itaque non eſt, licet obtentu pietatis, ſacra corpora ſive Reliquias furari, uti probat Textus *in can. Quiſquis*, 17. *quæſt.* 4. *Si quis domum Dei violaverit, & aliqua ſine licentia illius, cui commiſſa eſſe dignoſcitur, inde abſtulerit, vel Eccleſiaſticis perſonis injuriam fecerit, donec in conventu admonitus legitime ſatisfaciat, ſciat ſe Communione privatum. Si vero poſt ſecundam & tertiam conventionem coram Epiſcopo ſatisfacere detrectaverit, ſacrilegii periculo ab omnibus obnoxius teneatur, ita ut ſecundum Apoſtolum nemini Fidelium miſceatur.* Quod etiam latius proſequuntur Ferrand *diſquiſit. Reliq. lib.* 5. *cap.* 8. *art.* 2. & Piringh. *ad tit. Decretal. de Reliq. & vener. SS.* §. 2. *ſub n.* 12. Hæc tamen regula generalis limitatur in caſu, in quo quis ab Infidelibus auferret ſacra corpora ſive Reliquias. Hic enim furtum non committeret, quia licet Infideles quoad actum ſubductionis eſſe poſſent inviti, eſſent tamen inviti irrationabiliter: idque facit, ut ipſa ſubductio nec furtum nec ſacrilegium dicenda eſſet; quemadmodum, congeſta undique eruditione, probat Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 15. in libro, cui titulus, *Heteroclita ſpiritualia*, *punct.* 8. *a num.* 20. *uſque ad num.* 25. Nec partes repreheoſione, ſed potius commendatione digni eſſent illi, qui numerata pecunia redimerent Sanctorum corpora aut Reliquias, quas Infideles eſſent fœdaturi: laudatur enim Luitprandum Rex Longobardorum, qui magno pretio ſoluto, corpus S. Auguſtini a Saracenorum manibus vindicavit, ut ab inſula Sardiniæ, ad quam fuerat a Patribus Africanis tempore eorum exilii collocatum, ad civitatem Papienſem transferret. En verba Ven. Bedæ *in Chronico* (*pag.* 33. *edit. novæ Cantabrig.*) *Luitprandus audiens, quod Saraceni, depopulata Sardinia, etiam loca fœdarent illa ubi oſſa Sancti Auguſtini Epiſcopi propter vaſtationem Barbarorum olim translata, & honorifice condita fuerant, miſit, & dato magno pretio ac-*

cepit & transtulit ea in Ticinis, ibique cum debito tanto Patri honore recondidit.

22. Qui plura scire cupit de sacrorum corporum seu Reliquiarum furto, consulere potest Auctores, qui passim obvii sunt, & a quibus fuse materia prædicta pertractatur. Quoad praxim autem Sedis Apostolicæ adnotandum est primo, eam se liberalem exhibuisse in largitione earum Reliquiarum, quæ furto quidem sublatæ fuerant, sed tamen a manibus furum ad alios devenerunt, qui eas reverenter excipientes ab irreverentia subtraherent. In misera Urbis direptione tempore Clementis VII. contigit, ut navis onusta tum profanis tum sacris rebus Sardiniam appelleret: Archiepiscopus Calaritanus sacra ossa, ut effugerent manus impiorum, debito cum honore in sua *Metropolitana* condidit ecclesia. Cumque idem Archiepiscopus, datis ad summum Pontificem litteris, rem totam aperuisset, & humillime supplicasset, ut Reliquiæ prædictæ suæ concederentur ecclesiæ, Clemens Papa VII. sic respondit: *Nisi essemus hac temporum procella ita perturbati, ut nihil decernere in tanto motu possimus, non distulissemus hoc desiderium Fraternitatis Tuæ, populique tibi commissi; quin, quod munus Dei voluntas ad ista loca detulisset, Nos nostro assensu ratum faceremus. Sumus tamen eo omnino animo ac voluntate, ut his rebus, si quando Deo placuerit, compositis, vestræ in hac devotioni, quo plus poterimus, annuamus.* Ita legitur apud Raynaldum *in annal. ad an.* 1527. *n.* 44. & supra quoque relatum est.

23. Secundo, Sedes Apostolica censuit, annuendum esse eorum petitioni, qui pro Reliquiarum sibi ablatarum restitutione ei supplicarunt, ut apparet ex Apostolicis litteris Clementis VIII. in quibus jussit, ut corpus Servi Dei, nunc Sancti Joannis de Cruce, restitueretur oppido de Ubeda diœcesis Giennensis: Anna enim de Pennalosa illud e monasterio Fratrum Carmelitarum extraxerat, & ad civitatem Segobiensem transtulerat.

Venerabili Fratri Episcopo Giennensi, & dilecto Filio Lupo de Molina nostro & Apostolicæ Sedis Notario, ac Thesaurario Collegiatæ ecclesiæ oppidi civitatis nuncupat. de Ubeda Giennensis diœcesis

CLEMENS PAPA VIII.

Venerabilis Frater, & dilecte Fili, salutem &c. Expositum Nobis nuper fuit pro parte dilectorum Filiorum Gubernatorum Vigintiquatuor nuncupat. & Civium oppidi civitatis nuncupat. de Ubeda Giennen. diœcesis, quod cum quondam Frater Joannes de la Cruz Ordinis Fratrum Carmelitarum Discalceatorum, dum vixit, Religiosus Vir morum ac vitæ sanctitate & exemplo insignis, & uti talis habitus & reputatus, in monasterio Sancti Michaelis ejusdem Ordinis in eodem oppido sito ab humanis discessisset, & ibi sepultus fuisset, ejusque sepulcrum apud omnes in magna veneratione esset; novissime, dilecta in Christo Filia Anna de Pennalosa mulier Segobien. precibus & favoribus instans, ipsius Joannis corpus ex prædicto monasterio secrete per Superiores prædicti Ordinis extractum, ad civitatem Segobien. in altiori noctis silentio translatum fuit, ibique nunc reperitur, & in magna veneratione habetur. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, populus dicti oppidi, corpus dicti Fratris Joannis sic ex dicto oppido subtractum fuisse ægre ferat, Nobisque humiliter supplicare fecerit, ut in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur; Nos justis eorum petitionibus, ut par est, benigne annuentes, de venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium super negotiis Episcoporum & Regularium Præpositarum consilio vobis per præsentes committimus & mandamus, ut venerabilem Fratrem Episcopum Segobiensem, ac dilectos Filios Superiores prædicti Ordinis, & quoscumque alios, ad quos spectat vel spectabit, nomine & auctoritate nostris primum requiratis, & moneatis, & si requisitioni & monitioni hujusmodi non paruerint, & de non paritione legitime constiterit, eis in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ, & interdicti ingressus ecclesiæ quoad Episcopum, nec non excommunicationis, & aliis censuris & pœnis Ecclesiasticis per Nos, & etiam sæpius aggravandis quoad alios Superiores eadem auctoritate nostra mandetis & præcipiatis, ut corpus dicti Fratris Joannis eidem oppido, & prædicto monasterio restituere non prætermittant, & nihilominus corpus prædictum ad oppidum & monasterium iterum hujusmodi reportari, in sepulcro ejusdem monasterii, in quo antea situm erat, iterum collocari secreto faciatis, eosdem Episcopum, & Superiores, ac alios quoscumque contradictores per prædictas censuras & pœnas, aliaque opportuna juris & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii sæcularis; Non obstantibus quibusvis Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac prædicti Ordinis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum &c.

24. Tertio, pariter Sedes Apostolica restituenda esse censuit ea sacra corpora, quæ titulo depositi fuerant ad alium locum translata, uti similiter colligitur ex Apostolicis litteris Clementis VIII. quibus præcepit, ut Archiepiscopo, Decano, & Capitulo Toletanis restitueretur corpus Beati Ildefonsi, quod in generali occupatione Hispaniarum per Saracenos facta fuerat transportatum ad civitatem Zamorensem.

Venerabili Fratri Episcopo Zamoren.

CLEMENS PAPA VIII.

Venerabilis Frater, salutem &c. Quæ ad Sanctorum venerationem augendam, Beatorum præsertim Antistitum, pertinere intelligimus, iis libenter ex Pastorali muneris officii nostri partes impertimur, ut Deus in Sanctis suis, in quibus semper est mirabilis, magis collaudetur. Cum itaque, sicut dilectus Filius noster Gaspar Tituli Sanctæ Balbinæ Presbyter Cardinalis & Archiepiscopus Toletanus, ac dilecti Filii Decanus, Capitulum & Canonici ejusdem ecclesiæ Toletanæ, nobis nuper exponi fecerunt, quod Beatus Ildefonsus olim Toletanus Antistes in ipsa civitate Toletana nobilissimis parentibus ortus multum sua tempore verbo & exemplo profuerit, ac quamplura miracula ibidem ediderit, ac tandem, quando in Domino obdormivit, etiam in ipsa Beatæ Leocadiæ basilica Toleti sepeliri voluerit circa annum Domini DCLXXVII. propter devotionem, qua ipsam Beatam Leocadiam prosequebatur, cujus Ildefonsi corpus in generali a Saracenis Hispaniarum occupatione in civitatem Zamoren. translatum est, & usque in hunc diem in ecclesia Beati Petri Zamoren. quiescit; quare idem Archiepiscopus, Decanus, & Capitulum Nobis humiliter supplicari fecerunt ob Cleri & populi Toletani erga eumdem Beatum Ildefonsum piam devotionem, quem sibi ipsa Ecclesia & Civitas Toletana cum Eugenio & Leocadia in Patronum delegerunt, quatenus ejusdem Beati Ildefonsi corpus eidem Civitati Toletanæ restitui mandare dignaremus, sicut a Prædecessoribus nostris sæpius diversorum Beatorum corpora suis sedibus restituta fuere, & prout nuper a fel. record. Pio V. & Gregorio XIII. Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris ipsorum Eugenii & Leocadiæ Beatorum Corpora ex ipsa civitate Toletana in Galliam, & Artesiam olim delata ipsi Toletanæ civitati restituta fuere, in qua maxima solemnitate recepta devotissime asservantur: Nos his exemplis, & aliis justissimis animum nostrum moventibus causis adducti, ac supplicationibus hujusmodi inclinati, Apostolica auctoritate tenore præsentium Fraternitati tuæ committimus & mandamus, quatenus statim, visis & receptis præsentibus, nullo alio a Nobis expectato mandato, seu mentis nostræ attestatione, in virtute sanctæ obedientiæ, ac indignationis nostræ, necnon interdicti ingressus ecclesiæ, & suspensionis a regimine & administratione ipsius Ecclesiæ Zamoren. eo ipso incurren. pœnis accedas propterea, quo fuerit accedendum, & inde corpus ipsum ejusdem Beati Ildefonsi in civitate tua & in ecclesia Parochiali Sancti Petri Zamoren. existens, ea qua decet reverentia extrahas, ac personæ seu personis ad hoc munus peragendum idoneis a prædictis Archiepiscopo & Capitulo Toletan. deligendis consignes, ut inde ad ipsam civitatem & ecclesiam Toletanam simili reverentia deferant, & in loco ibidem ad id per eumdem Archiepiscopum & Capitulum eligendo collocent. Mandantes propterea dilectis Filiis Rectori, &, si qui sint, Beneficiatis prædictæ Parochialis ecclesiæ Sancti Petri civitatis Zamoren. ac Capitulo & Clero, necnon universo populo civitatis & diœcesis Zamoren. in virtute ejusdem sanctæ obedientiæ, necnon indignationis nostræ, atque excommunicationis, aliisque, etiam gravioribus, arbitrio nostro infligendis, ipsisque Rectori, Beneficiatis, Capitulo, & Clero & sub privationis quorumcumque obtentorum Beneficiorum, officiorum, Canonicatuum, & Præbendarum, necnon Dignitatum, inhabilitatisque ad illa, & alia in posterum obtinenda pœnis, ut corpus prædictum sine ulla contradictione, ut petitur, transferri

per-

permittant, eisdemque ad translationem hujusmodi sic delectis personis omne auxilium, consilium, & operam præstent, ut translatio hujusmodi sine impedimento, aut dilatione, seu difficultate aliqua fiat & exequatur, omni & quacumque mora, appellatione, reclamatione, & recursu remotis, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. In memoriam autem ejusdem Beati Ildefonsi concedimus, ut aliqua ejusdem corporis particula in eadem Parochiali ecclesia pro ipsius populi devotione remaneat. Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ab Ecclesia Zamoren. & Parochialis Sancti Petri, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis & consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum &c.

Venerabili Fratri Archiepiscopo, ac dilectis Filiis Decano, Canonicis, & Capitulo Ecclesiæ Toletanæ.

CLEMENS PAPA VIII.

Venerabilis Frater, ac dilecti Filii, salutem &c. Cum Nos hodie per nostras in forma Brevis litteras ex causis in eisdem expressis venerabili Fratri Episcopo Zamoren. mandaverimus, quatenus corpus Beati Ildefonsi in Parochiali ecclesia Sancti Petri Zamoren. existens persona seu personis ad hoc a vobis deligendis ad effectum illud transferendi, & in vestra Toletana ecclesia collocandi consignaret, concedentes, ut aliqua ejusdem corporis particula in eadem Parochiali ecclesia remaneret, prout in eisdem litteris, quarum tenores præsentibus pro expressis haberi volumus, plenius continetur: ut autem dilecti Filii Rector, seu Beneficiati, si qui sint, ejusdem Parochialis ecclesiæ Sancti Petri Zamoren. prædictam translationem minori cum incommodo sustineant, vobis, ut eidem Parochiali ecclesiæ aliquam seu aliquas alias Sanctorum Reliquias, etiam auro, argento, & gemmis ornatas, concedere possitis, ipsique Rector, & Beneficiati illas libere & absque aliquo conscientiæ scrupulo recipere valeant, Apostolica auctoritate tenore præsentium facultatem concedimus & impertimur: Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac dictæ Ecclesiæ Sancti Petri, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis & consuetudinibus ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum &c.

CAPUT VIGESIMUMSEPTIMUM.

De Sanctis Baptizatis.

1. ANTEQUAM de nominis impositione, quæ fit nonnullis corporibus, quæ ex martyrii indiciis creduntur fuisse Martyrum corpora, cum eadem in *Catacumbis* Urbis reperiuntur, eaque propterea carent nomine, sermo instituatur, & antequam verba fiant de cultu hisce Sanctis, eorumque Reliquiis religiose debito, necesse est nonnulla præmittere.

2. Primum est, loca, in quibus sanctorum Martyrum, aliorumque Fidelium mortuorum corpora sepulturæ mandabantur, *Cœmeteria* a primariis religionis nostræ Patribus appellari consuevisse, ut ex antiquis Martyrologiis, & Patribus late demonstrat Bosius *in not. ad Passionem Sancti Urbani num.* 19. *Catacumbæ* quoque seu *Catatumbæ* eadem loca dicta sunt: *Tumba* quippe sepulcrum denotat, & *Cata* apud Scriptores inferioris latinitatis usurpatur pro *ad*; uti videri potest apud Du Cange *verb. Catatumba*, ad quæ alia referuntur pro hujus nominis etymologia a Mortierin *in sacris etymologiis*, & a Burio *in onomastico etymologico verb. Catacumbæ*, & ante hos a Cardinali Baronio *in not. ad Martyrol. Rom. ad diem* 20. *Januarii*, & a Macro *in notitia vocabulorum Ecclesiasticorum verb. Cœmeterium*. Hæc eadem loca *Arenariæ* etiam dictæ sunt: unde Julius Cæsar Bulengerus *de templis lib.* 3. *cap.* 42. scribit: *Cœmeteria Christiani veteres vocarunt Arenarias, & Cryptas, Catacumbas, seu Catatumbas, & Areas*. Et concordat Bollandus *tom.* 2. *Febr. in Sancta Sotere* §. 3. *pag.* 389. *Quæ loca, vulgo Cœmeteria, quasi Dormitoria dicas, interdum Areæ, Tumbæ, Catacumbæ, vel Catatumbæ, Arenaria, Cryptæ appellabantur*. Loca hæc bene describuntur ab Ambrosio Leone *in descript. urbis Nolæ lib.* 3. *cap.* 2. & a Patre Montfauconio *in diar. Ital. pag.* 117. *&* 154. Si quis inquireret, a quo loca hæc condita fuerit, responderi forte posset, incepta fuisse a Gentilibus eruendæ gratia arenæ: quocirca Cicero *in orat. pro Cluentio n.* 13. narrans, Asinium proditione fuisse occisum, ait: *Asinius autem brevi illo tempore, quasi in hortulos iret, in Arenarias quasdam extra portam Esquilinam perductus occiditur*; & Suetonius *in vita Neronis cap.* 48. referens, Neronem respondisse Phaonti, qui ipsi consilium præbebat secedendi in subterraneos locos, ex quibus arena effodiebatur; ut mortem evaderet sibi a militibus Galbæ intentatam, ita loquitur: *Ibi hortante eodem Phaonte, ut interim in specum egestæ arenæ concederet, negavit se vivum sub terra iturum*. Hæc ipsa loca a Christianis deinde perfecta fuerunt, & aptata propriis usibus, de quibus infra; prout fuse ostensum fuit in Opere, cui titulus, *Roma Subterranea*, quod notis illustratum typis Romanis editum est anno 1728. *tom.* 1. *pag.* 13. *& sequentibus*.

3. Quocirca *Cœmeteria* hæc, sive *Catacumbæ*, sive *Cryptæ*, sive *Arenariæ*, suam venerationem revera merentur: quapropter de his scribit Sanctus Hieronymus (*in Ezech. cap.* 40. *pag.* 468. *tom.* 5.): *Dum essem Romæ puer, & liberalibus studiis erudirer, solebam cum ceteris ejusdem ætatis & propositi diebus Dominicis sepulcra Apostolorum & Martyrum circumire, crebroque Cryptas ingredi, quæ in terrarum profunda defossæ ex utraque parte ingredientium per parietes habent corpora sepultorum; & ita obscura sunt omnia, ut propemodum illud Propheticum compleatur* Descendant ad infernum viventes, *& rara desuper lumen admissum horrorem temperet tenebrarum, ut non tam fenestram, quam foramen demissi luminis putes; rursumque pedetentim acceditur, & cæca nocte circumdatis illud Virgilianum proponitur.*

Horror ubique animos, simul ipsa silentia terrent.

In his etenim locis multa corpora Sanctorum condita sunt, teste Prudentio *peristeph.* 3. *de S. Laurentio, v.* 541.

Vix fama nota est, abditis
Quam plena Sanctis Roma sit,
Quam dives Urbanum solum
Sacris sepulcris floreat &c.

In his pariter locis Missæ celebrantur, Sacramenta administrabantur, reliquæ sacræ functiones peragebantur, teste Panvinio *de Cœmeteriis cap.* 11. *In Cœmeteriis Romæ existentibus Baptismum, & Missas celebrare, vigilias decantare, Ordinationes, & Stationes, id est omnes sacras cæremonias habere Veteres solitos fuisse, docent antiquissima monumenta*: quæ licet ut plurimum facta fuerint tempore persecutionum, aliquando tamen etiam facta fuisse certum est post finem persecutionibus impositum. Quamobrem Anastasius de Joanne III. ait: *Hic amavit, & restauravit cœmeteria sanctorum Martyrum. Hic constituit, ut oblationes, & ampullæ, vel luminaria in iisdem cœmeteriis per omnes Dominicas de Lateranis ministrarentur*. Et paulo post: *Et habitavit ibi* (scilicet in cœmeterio SS. Tiburtii, & Valeriani) *multum temporis, ut etiam Episcopos consecraret ibidem*. Et de Sergio: *Hic tempore Presbyteratus sui impigre per cœmeteria diversa Missarum solemnia celebrabat*. De cœmeterio SS. Thrasonis, & Saturnini detecto via Salaria nova prope Urbem an. 1720. legi potest Joannes Marangonus *in dissert. de Actis S. Victorini*, & signanter *in append. pag.* 61. *& seqq.* Persecutionum autem tempore summos Pontifices in hisce cœmeteriis habuisse Synodos, celebrasse Ordinationes, Baptismum contulisse, & reddita Ecclesiæ pace, constructa quoque fuisse in eis sacella & alia ædificia, clare demonstratur a Casalio *de Urbis ac Romani Imperii splendore cap.* 14. *pag.* 57.

4. Secundum est, innumeros Martyres in illis cœmeteriis sive *catacumbis* sepultos esse, quorum nomina ut plurimum soli Deo sunt nota teste modo memorato Prudentio *peristeph. de S. Hippolyto hymn.* xi.

Innumeros cineres Sanctorum Romula in Urbe
Vidimus, o Christi Valeriane sacer.
Incisos tumulis titulos, & singula quæris
Nomina? Difficile est, ut replicare queam.
Tantos Justorum populos furor impius hausit,
Cum coleret patrios Troia Roma Deos.

Pul-

Plurima litterulis signata sepulcra loquuntur
Martyris aut nomen, aut epigramma aliquod.
Sunt & mutæ tamen tacitas claudentia tumbas
Marmora, quæ solum significant numerum:
Quanta virum jaceant congestis corpora acervis,
Nosse licet, quorum nomina nulla legas.
Sexaginta illic defossas mole sub una
Reliquias memini me didicisse hominum,
Quorum solus habet comperta vocabula Christus.

5. Ideoque, cum *in canone Placuit 26. de Consecrat. dist.* 1. habeantur hæc verba, *Et ideo nulla memoria Martyrum probabiliter* (id est *solemniter*, ut ibi exponit Glossa) *accipiatur, nisi ubi corpus & Reliquiæ certæ sunt, aut ubi origo alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur*; sic illa interpretatur Joannes Baptista Signius *de Reliq. & veneratione Sanctor. cap. 2. pag. 4. Sensus autem est, quod nullus recipiatur seu pro Martyre solemniter, nisi de morte ac origine ipsius authentice sciatur; nec Reliquiæ honorentur, nisi quod sint alicujus sancti Martyris, certum habeatur, Dicit aut* Ubi origo alicujus habitationis, vel possessionis, *ut Romæ in catacumbis, in cœmeteriis, in quibus contestantur historiæ Fideles viros ac mulieres primitivæ Ecclesiæ &c. maxima cum pietate Sanctorum corpora tumulare consuevisse. Dici* vel passionis *id est quod vere sciverimus, illos pro Fide Christi passos, eoque loci similiter tumulatos, ubi martyrio fuerunt donati.*

6. Porro propriorum nominum in hisce Martyribus defectus non incuriæ aut negligentiæ Christianorum, qui alioquin diligentissimi & accuratissimi fuerunt, sed Gentilium furori est adscribendus. Furentibus etenim eorum persecutionibus, præsertim ob multitudinem occisorum, tempus colligendi nomina defuit, vixque datum est corpora sepelire cum notis & signis martyrii. Quocirca eruditus Pater Ruinart *in præfat. ad acta Martyrum*, hisce ponderatis *pag.* XVI. ait, mirum non esse, si in tanta Martyrum, & prope innumera multitudine multi sine alia inscriptione fuerint. Et aptius ad rem, de qua nunc agimus, Aringhius *Romæ subterr. lib. 3. cap. 22. Quorum* (videlicet Martyrum) *nomina piæ Christianorum manus assequi non poterat, eorumdem sepulcra martyrii signis prænotabant, & veneranda eorumdem pignora intra cœmeteriales speluncas, ne merito cultu destituerentur, condita diligenti studio posteris commendabant.*

7. Tertium est, in hisce cœmeteriis, sive *catacumbis* licet soli Christiani sepelirentur, non omnes tamen, qui ibi sepulti sunt, habendos esse pro Sanctis, seu pro Martyribus. In cœmeteriis autem sive *catacumbis* sola corpora Christianorum sepulta esse, desumitur ex *epist.* 68. S. Cypriani, in qua exprobrat Martiali Episcopo Hispano, quod filios in eodem loco, in quo sepulti erant Ethnici, sepeliri curasset. Concordat Lucianus Presbyter Hierosolymitanus *in epistola de revelatione Reliquiarum S. Stephani ex versione Latina Aviti Presbyteri Hispani*, ubi refert, Gamalielem voluisse, ut Abibas filius suus, qui secum Baptismo Christi initiatus fuerat, suo in tumulo sepeliretur; filius autem alter, & uxor, qui Fidem Christi suscipere noluerant, sepulcro donarentur in alia villa, quia indigni societate sua visi sunt. Concordat etiam Pater Mabillonius in sua epistola nomine Eusebii Romani ad Theophilum Gallum, in qua sic loquitur (*pag. 6. novæ editionis*): *Nullos porro alios, quam Christianos, in his cœmeteriis humatos fuisse, fidem facit mutuum Fideles inter ac Paganos odium, mutuus horror, quorum neutri, mortuos suos aliis consepeliri passuri fuissent.* Ante Mabillonium Cardinalis Baronius *ad an.* 258. *num.* 4. egregiam hanc pronunciavit sententiam: *Quibus plane significatur, Christianos a Gentilibus sepulcra discreta habere solitos, nefasque fuisse se illis post obitum commiscere, a quibus viventes abhorruissent: quæ obsignasse volumus ob aliquos leviter nimis dicentes, in Urbis cœmeteriis una cum Christianis Gentiles quoque sepeliri consuevisse; nam immane scelus id, ut vidimus, censebatur.* Et quamvis adversus sacra Urbis cœmeteria Basnagius virus suum evomuerit, asserens, ingentem Gentilium numerum in eis extra Urbem fuisse conditum, idque adstruens ex Gentilium monumentis, quæ in iis reperiuntur, ejus tamen audaciam strenue refellit Dominicus Georgius in sua dissertatione *de Monogrammate Christi Domini cap.* 11. ubi ex Aringhio, ex Fabretto, ex Mabillonio ostendit, Gentilium epigrammata in sacris cœmeteriis inveniri, sed Christianos consuevisse inscripta Gentilium nomina aut obliterare, aut calce obducere, aut ipsum lapidem invertere, & in aversa parte nullis characteribus signata suorum nomina exarare. Et in allato opere de sculpturis & picturis Romæ subterraneæ *pag.* 3. accuratissime impugnatur error Gronnvii, & Burneti, qui ut evincerent, multos Gentiles in eodem loco sepultos fuisse, in quo Christiani fuerant tumulati, aut tumulabantur, confundunt puticulos vel culinas, in quæ loca cadavera plebejorum & servorum inferebantur, cum arenariis, cryptis, & catacumbis. Legi quoque potest Casalius in tractatu *de splendore Urbis, ac Romani olim Imperii cap. 14. §. Hæc prima institutio pag.* 57.

8. Non omnes autem, qui in his cœmeteriis, sive catacumbis sepulti sunt, haberi debere pro Sanctis, seu Martyribus, patet, quia illa erant communia omnium Fidelium conditoria, & in usu communi fuerunt quinque prioribus Ecclesiæ sæculis, quibus certum est, non omnes Christianos, qui mortui sunt, sanctos fuisse, & martyrio coronatos. Probat hoc Panvinius in libello *de cœmeteriis cap.* 11. & late prosequitur Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 9. cap. 2. Et quemadmodum nunc in templis, in quibus a Fidelibus Synaxes habentur, mysteria celebrantur, Sacramenta ministrantur, & pensum Horarum Canonicarum persolvitur, non solum sanctorum Martyrum corpora ac Reliquiæ ad cultum exponuntur, sed etiam Fidelium defunctorum cadavera reconduntur; ita pariter prioribus illis Ecclesiæ sæculis in cryptis, arenariis, & subterraneis cuniculis (in quibus tempore persecutionum Fideles ad Synaxes, ad Dei verbum audiendum, ad participationem Sacramentorum, & ad alia ministeria Ecclesiastica conveniebant) non Martyrum solum, sed aliorum etiam Fidelium cadavera reponebantur.* Post hæc admonet Scacchus, cœmeteria non solum ad recondenda Martyrum & aliorum Sanctorum corpora facta fuisse, verum ad sepulturam reliquorum etiam Fidelium: quosque inter Fideles, etiam primitivæ Ecclesiæ, non omnes vitam omnino a peccatis immunem duxisse, sed nonnullos ex iis gravissimis etiam criminibus fuisse commaculatos.

9. Quartum est, licet ex antiquioribus monumentis, & signanter ex *epistola* Sancti Germani, & ejus Collegæ Legati Apostolici *ad Hormisdam Papam sub Consulatu Rustici* deprehendatur, Romanos Pontifices non consuevisse mittere ad personas quacumque dignitate fulgentes corpora, aut fragmina ossium, vel tenuem rasuram illorum, sed aut Olea tantummodo ex lampadibus ad illa ardentibus sumpta, ut confirmat Baronius *in not. ad Martyrol. Rom. ad diem 25. Junii*, aut Brandea, seu Pannos, qui corporibus Sanctorum fuerant admoti, uti desumitur ex *epistola* S. Gregorii Papæ scripta Constantiæ Imperatrici Reliquias S. Pauli petenti, quæ est trigesima *lib. 4. col. 709. tom. 3. Cognoscat autem tranquillissima Domina, quia Romanis consuetudo non est, quando Sanctorum Reliquias dant, ut quidquam tangere præsumant de corpore, sed tantummodo in pyxide brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora Sanctorum ponitur, quod levatum in ecclesia, quæ est dedicanda, debita cum veneratione reconditur; & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Unde contigit, ut beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus, sicut a Majoribus traditur, quidam Græci de talibus Reliquiis dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipsum Brandeum allatis forficibus inciderit, & ex ipsa incisione sanguis effluxerit*; attamen negari non posse, antiquum esse morem corpora, sacrasque Reliquias extrahendi a Romanis cœmeteriis, & eas saltem ad remotas transferendi Ecclesias, sicuti testatur S. Paulinus Antistes *in natali* XI. *S. Felicis* edito ab erudito viro Ludovico Antonio Muratorio *tom. 1. anecdot. pag.* 28. ubi Sanctus ille ita describit translationem sacrarum Reliquiarum in varias orbis partes.

Inde igitur, suadente Fide, data copia fidis
Tum comitum studiis, quædam ut sibi Pignora vellent.
Ossibus e sanctis merito decerpere fructu,
Ut, quasi mercedem officii, pretiumque laboris,
Præsidia ad privata domum sibi quisque referret.
Ex illo sacri cineres, quasi semina vitæ,
Diversis sunt sparsa locis; quaque osse minuto
De medica sacri stipe Corporis exiguus ros
Decidit, ingentes illic pia gratia fontes,
Et fluvios vitæ generavit gutta favillæ.

10. Quinimmo nec absolute dici potest, vetitum omnino fuisse Sancti Gregorii temporibus Sanctorum Reliquias aliis concedere; sed vere dicendum est, id omn ita

ita facile admissum fuisse, quemadmodum est in notis ad epistolam supra citatam S. Gregorii *tom. 2. pag. 710.* Et rei, de qua nunc agitur, maximopere favent exempla quæ sequuntur: teste enim Ripamontio *in histor. Eccles. Mediolan. lib. 8. pag. 522. & 525. Theodolindæ Longobardorum Reginæ Gregorius .... concessit augustissimas Reliquias .... quas inter visuntur ipsius Baptistæ Reliquiæ, liquidus in ampulla cruor, cineres cremato corpore, & cum dente modicum quid e calvaria.* Legitur quoque ex Mario Vipera apud Ughellium *Ital. sacr. tom. 8. col. 19.* Linianum Beneventanum Episcopum interfuisse solemni translationi corporis Beatissimi Levitæ Modesti Martyris ex Urbe Roma Beneventum die 3. Julii an. 591. ex concessione Magni Gregorii.

11. Corpora Sanctorum esse in sacris Urbis cœmeteriis, ab omnibus admittitur; sed nonnulli existimarunt, ea ob frequentem extractionem exhausta jam esse, freti epistola Gregorii IV. ad Otgarium Archiepiscopum Moguntinum, qui ab ipso sanctum corpus requisiverat: *De corpore vero sancto, quod Nobis humiliter vestra quæsivit prudentia, quod dirigeremus, non habuimus, quoniam cuncta Sanctorum corpora Prædecessores nostri nobiscum communiter detulerunt, & unumquodque eorum ecclesiis noviter dedicatis summa veneratione condidimus. Proinde benevolentiam vestram precamur, ut Nobis spatium inquirendi diligentius præbeatis, quatenus corpus sanctum invenire valeamus ad vestram complendam petitionem; & si inventum fuerit, vestra Nobis credere dignetur industria, statim quod petistis, perficiemus: modo vero illud non misimus, quia inquirentes nequaquam invenire valuimus.* At ex hac epistola certe colligi non potest, exhausta tunc fuisse Urbis cœmeteria, & ab illis extracta omnia Sanctorum corpora. Primo quidem probabile admodum est, ut Otgarius alicujus Sancti corpus petierit proprii certique nominis; quæ res nihil haberet commune cum corporibus, quæ ut plurimum e sacris Urbis cryptis sine proprio nomine extrahuntur. Exemplo sit petitio relata ab Abbate Telesino *in hist. Aliphana.* Narrat nempe, Rainulphum Comitem Aliphanum, qui Anacleti II. partibus favebat, ab eo humiliter postulasse, ut sibi corpus alicujus insignis Sancti concederetur ad civitatem Aliphanam transferendum; Anacletum autem respondisse, id fieri non posse, quod celebriorum Sanctorum corpora essent in propriis sepulcris recondita, nec ab eis sine scandalo populorum extrahi possent. Cum vero tunc corruisset tectum basilicæ Vaticanæ, fracto altari, sub quo erat conditum corpus S. Sixti I. Pontificis Maximi sub Hadriano Imperatore anno Christi centesimo vigesimo sexto martyrio coronati, sancti corporis non inopportune reperti Anacletum memorabilem fecisse concessionem Comiti; quod utrum ad civitatem Aliphanam fuerit translatum, an potius remanserit in civitate Alatrinate, adhuc disputatur, uti videri potest in Opere posthumo Nicolai Georgii in civitate Neapolitana typis impresso an. 1721. Secundo, Gregorii IV. tempore Romæ non omnia sacra cœmeteria fuerant detecta. Tandem non dixit Gregorius, exhausta esse sacris corporibus cœmeteria, sed solum, se sacrum corpus mittere statim non posse, quia præsto non erant, qui illud inquirerent: *Modo vero illud non misimus, quia inquirentes nequaquam invenire valuimus.*

12. Consimile etiam est illud, quod Clemens Papa IV. scripsit Regi Castellæ, ut habetur apud Martene *tom. 2. collect. epist. ejus Pontificis: Verum Reliquias, quas petisti, non habemus nobiscum, & idcirco colligi faciemus Excellentiæ Tuæ, quam cito poterimus, transmittendas.* Sed ex his inferri nequit, Sanctorum corpora amplius non reperiri in cœmeteriis Urbis, perinde quasi essent exhausta; quemadmodum observat Pater Mabillon in sua *epistola scripta sub nomine Eusebii Romani: Ex qua epistola* (loquitur de citata epistola Gregorii IV.) *id tantum colligitur, insigniorum Sanctorum corpora non facile tunc in Romanis cœmeteriis reperiri potuisse, utpote a præcedentibus Pontificibus in Urbanas translata ecclesias &c. Quapropter multa diligentia opus erat, ut aliquod insignioris Sancti corpus, quale sine dubio expetebat Otgarius, de novo inveniretur. Adde, non omnia Romæ sacra cœmeteria tunc detecta fuisse.*

13. Sequitur, ut aliqua dicamus de signis, quibus in cœmeteriis sive catacumbis Urbis distinguuntur corpora sanctorum Martyrum ab aliis corporibus Christianorum, quæ in his iisdem locis sunt tumulata.

14. Primum itaque signum est, si aliquod forte corpus reperiatur cum inscriptione, dummodo inscriptio ipsa nullis ambagibus subjecta sit, sed in ea expresse sint, quæ verum pro Christo martyrium præ se ferant, & ideo indubitatam sanctitatem, ut infra dicetur. Notæ sunt etenim controversiæ, quæ adhuc inter Eruditos agitantur, utrum ab Ethnicis dicata fuerit Simoni Mago in Urbe columna vel simulacrum aliquod, necne; multis scilicet existimantibus, dedicationem factam fuisse, argumento ducto ex verbis cujusdam inscriptionis in marmore sculptæ, *SIMONI DEO SANCTO*; negantibus autem aliis, & ajentibus, in marmore sculptum fuisse, *SEMONI DEO SANCO*. Porro inter dissertationes Augustini Calmet *dissertatio* reperitur *de Simone Mago*, in qua legi possunt erudite collecta omnia, quæ ad hanc respiciunt controversiam. Verum satis sit hæc indicasse, ut ostendatur sanctitatis notam ex inscriptionibus desumendam, non debere esse ambagibus, & disputationibus obnoxiam. Ut vero clara sit, & nullis difficultatibus obnoxia, debet exprimere nomen ejus, cujus ossa sub ea sunt sepulta, & titulum Martyris, teste Joanne Mabillon. in sua *epistola cit. de cultu Sanctorum ignotorum in nova edit. pag. 43. Secundi generis tumuli, qui humatorum nomina, & inscriptiones habent, magna videntur auctoritatis, immo certæ, si Martyris titulum præferant; secus, si hoc titulo destituantur.* Illustre est autem hanc in rem S. Felicis II. exemplum. Tempore Gregorii XIII. de ejus meritis disceptabatur; & Cardinalis quidem Baronius stabat contra Felicem, pro Felice vero stabat Cardinalis Sanctorius. Paratæ erant pro, & contra Scripturæ: at, cum anno 1582. pridie ejus diei, quo in Ecclesia recolitur natalis dies ejusdem, in Diaconia Sanctorum Martyrum Cosmæ & Damiani in Foro ad templum Pacis posita inventum fuerit ejusdem S. Felicis corpus una cum lapideo laterculo hisce litteris exarato, *Corpus Sancti Felicis Papæ, & Martyris, qui damnavit Constantium*, Cardinalis Baronius admiratione perculsus stylum modestia Christiana repressit, quem zelo veritatis acuerat; inventisque subinde Liberii litteris de inita ad tempus communicatione cum Arianis, summus Pontifex Gregorius accessit sententiæ Cardinalis Sanctorii, & nomen Felicis in Martyrologio Romano tamquam Martyris descriptum fuit *ad diem 29. Julii*. Rei series describitur a Cardinali Baronio *in annal. ad an. 357. num. 62. & sequentibus*. Nec vero de Felicis sanctitate & martyrio ulla amplius superest dubitatio, cum tantum inter Eruditos disputetur, utrum Martyr fuerit, quod gladio necatus sit, an quod multa pro Christo pertulerit, uti videri potest apud Pagi seniorem *ad an. 357. num. 17.* apud Pagi juniorem *in vita ejusd. S. Felicis II. num. 2.* & in *responsione* Papebrochii *erroribus sibi oppositis a Patre Sebastiano a Sancto Paulo, in responsionibus ad art. 11. §. 16.* & fuse apud Bollandianos *in Actis Sanctorum Julii tom. 7. ad diem 29. in commentario critico S. Felicis Papæ & Martyris.* Inscriptio, ut dictum est, debet exprimere titulum Martyris; quia, si titulum duntaxat Sancti exprimeret, cum hic omnibus Christianis communis esset, ad rem, de qua nunc agimus, non sufficeret; quemadmodum observavit peritus atque eruditus vir Canonicus Boldettus *de cœmeteriis Urbis lib. 1. cap. 47. pag. 252. Nè pure si ha per indizio di Martirio qualunque sorta di nome si trovi o scolpito nelle lastre di marmo o di terra cotta, che chiudono il sepolcro, quando, espressivamente non parlassero di martirio ec. e nè pure in conto veruno si tiene qualsivoglia Iscrizione, ancorchè in essa fosse registrato alcun titolo di santità, e altro simile attributo; sapendo noi molto bene, che nella primitiva Chiesa quello di Santo non era distintivo o di merito o di martirio, ma bensì davasi ad ogni Fedele in riguardo della santità della religione, che professava, ed era a tutti comune.* Apud Patrem Mabillon. *in Itinere Italico*, & apud Langlet *in methodo studii historici* narratur nonnullos existimasse, se novum quemdam Sanctum invenisse cultu dignum, Sanctum videlicet *Viar* sed crassum ipsorum errorem ex eo deprehensum fuisse, quod marmorea inscriptio, cui potissimum innitebantur, fuisset erecta *Præfecto Viarum* ita ut littera S, quæ in marmore non integro legebatur, esset ultima littera verbi *Præfectus*, & verbum *Viar* decurtatum *Viar* exprimeret. Hinc error detectus est; sed, quatenus eo modo detectus non fuisset, semper petito cultui obstitisset animadversio, ex titulo videlicet Sancti in marmore sculpto probari non posse cultum esse exhibendum.

15. Secundum signum consistit in martyrii Instrumentis, quæ aliquando in sepulcris conspiciuntur. De hoc signo scribit Casalius *de veteribus sacr. Christianor. ritibus pag. 267. Sicuti etiam cum corporibus Martyrum recondebant instrumenta eorum martyrii.* Et sequitur Ricciul. *lucubr. Eccles. lib. 1. cap. 31. num. 10. Vel per alia instrumenta, quibus Christianæ Fidei persecu-*

secu-

secutores ad id uti solebant: ejusmodi sunt forcipes, gladii, & alia hujus generis. Addendus Aringhius *Romæ subterranea lib. 1. cap. 1. Mos erat Christianis, ut in monumentis Martyrum ipsa quoque interdum martyriorum instrumenta reconderentur:* & novissime Abbas Trombelli, Nobis allegatis, *de cultu Sanctorum tom. 2. part. 1. dissert. 8. cap. 17. num. 3. & 4.*

16. Concordant etiam ea, quæ apud Auctores Ecclesiasticos passim leguntur. Sanctus enim Ambrosius *in exhortatione ad Virgines, in principio*, ait, se sumpsisse e sepulcro S. Agricolæ crucem & clavos, quibus ille cruci fuerat affixus: S. Joannes Chrysostomus (*in lib. in Sanctum Martyrem Babylam contra Julianum & Gentiles oper. pag. 554. tom. 2.*): *cadi proximus*, (inquit), *vir beatus cum ferra corpus suum sepeliri mandavit, docens ea, quæ ignominiosa videntur, cum propter Christum fiunt, honorifica esse & splendida.* Cardinalis quoque Baronius *in annal. ad an. 102.* testatur, corpus S. Clementis repertum fuisse una cum anchora, qua ad collum alligata demersus fuit in mare: tandem Petrus de Natalibus *lib. 2. cap. 60.* narrat, corpus S. Danielis Martyris inventum esse an. 707. una cum iisdem clavis, quibus susceperat martyrium.

17. Quid autem dicendum erit, si hæc instrumenta in tumulis non adsint, sed tantum eorum Imagines in iisdem appareant depictæ? Huic quæsito respondet Aringhius *Romæ subterraneæ tom. 2. lib. 6. cap. 50. num. 12.* dici quidem posse, has similesque Imagines appositas fuisse in sepulcris, ut denotaretur, quo genere martyrii Pugil invictus mortuus sit, & pro Fide coronatus; attamen id esse dubium, cum instrumenta hæc picta artem possint designare, quam vivens quisque manibus exercuerat.

18. Post hæc, ut cetera prosequamur signa, tertium consistit in symbolo ·P·, quod explicatur pro *Christo:* etenim apud Græcos figura X. respondet latino CH; & figura P respondet R: quocirca monogramma ·P· primas tres litteras continet nominis Christi, id est CHR. Monogramma hoc fuit ab Imperatore Constantino appositum in cruce vexillo præfixo, teste Eusebio in ejus *vita l. 1. c. 25. In ea salutaris appellationis Servatoris Nota inscripta, duobus solum expressa elementis, id est duabus primis litteris nominis Christi: (erat enim littera P in medio litteræ X curiose & subtiliter inserta; quæ totum Christi nomen perspicue significavit.* A Christianis quoque in parietibus, velis, aliisque rebus sacris, & deinde in diplomatibus & epistolis sculptum, pictum, & delineatum est. Itaque frequentissime etiam in cœmeteriis occurrit, & in sepulcris cœmeteriorum. Legi potest celebre opus Senatoris Philippi Buonarruoti *in observat. ad nonnulla fragmenta vitrorum, quæ reperiuntur in cœmeteriis Urbis, in præfat. pag. 12. & 13.* ubi ostendit usum monogrammatis etiam ante tempora Constantini Imperatoris. Legi etiam potest Dominicus Georgius *in dissert. de monogrammat. Christi Domini cap. 2.* ubi postquam demonstravit, monogramma repertum fuisse in sepulcris Marii Martyris, Alexandri Martyris, Caji Papæ, & aliorum, ita adversus Basnagium *num. 7.* scribit: *Ex his evidentissime patet, quam gravis sit Basnagii, eorumque lapsus, qui monogrammatis originem a Constantino esse volunt. Quis enim, nisi mente perclus & oculis captus sit, non fateatur multa antiquius Constantino Christi monogramma, cum illud inspexeris in sepulcralibus monumentis Marii Martyris Hadriano imperante, Alexandri itidem Martyris sub Antonino Pio, Caji Papæ sub Diocletiano, dein Primitii, Hermetis, & Laurentii inter diras Ecclesiæ persecutiones cæsorum?* De eo autem dubitatur, an adnuet, illum cujus corpori appositum est, martyrium subiisse. Affirmando nimirum respondet Ricciul. *cit. cap. 31. num. 10. Quinta probatio est, si reperiantur signa concludentia martyrium susceptum pro Christo, quod antiqui Christiani Fidei cultores significare solebant per litteram hoc modo exaratam ·P·, quæ pro Christo interpretatur.* Casalius contra in opere citato *de veter. sacr. Christianor. ritibus cap. 66. pag. 297.* asserit, signum illud non significare Martyrem, sed Confessorem: *Et in hoc differebant sepulcra Martyrum a sepulcris Sanctorum Confessorum, quoniam in istic non palmas effigiabant, sed litteram X, quam P intersecabant: quod symbolum, cum Christum denotaret, indicabat etiam, ipsos Confessores eumdem Christum in vita imitatos & secutos:* quod sequitur Fortun. Licet. *de Lucernis Antiquorum lib. 6. cap. 48. pag. 850.* At verius videtur, symbolum illud, si solum sit nec significare Martyrem, nec Confessorem, sed hominem dumtaxat, qui Christianam religionem professus sit, teste Scaccho *de not. & sign. sanctit. cap. 2. pag. 673. Atque in primis character ille nominis Christi ·P· non sanctitatis, neque perfectionis Evangelicæ, sed Christianitatis tantum nota est &c. Insuper ex prædicto charactere colligi nequit, an is, cujus cadaver ibi reconditum reperitur, inter bonos Christianos sit recensendus, an vero peccator, & malus extiterit &c. Quapropter hic symbolis ac characteribus solis fidendum non erit, sed certiora inquirenda sanctitatis argumenta.* Huc faciunt adducta per Joannem Marangonium *in append. ad Acta S. Victorini pag. 69.* Adhæret Ludovicus Antonius Muratorius *tom. 5. Antiquit. Italicar. medii ævi pag. 54. Neque enim refellere opus est vulgi opinionem putantis, monogramma Christianum martyris fidem facere.* Et *pag. 57.* post relatam inscriptionem sepulcralem, quæ est Genuæ in Metropolitana basilica in honorem cujusdam Sanctuli Subdiaconi mortui sub Consulatu Albini, ait, ex monogrammate Christi ibi sculpto nullum martyrium desumi posse, & monogramma prædictum Christi per plura sæcula occurrere scriptum in antiquis Christianorum sepulcris.

19. Quartum signum consistit in Palmis. Incisæ enim dicuntur ad denotandum martyrium, juxta illud S. Joannis in Apocalypsi *cap. 7. v. 9. Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus & tribubus & populis & linguis, stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & Palmæ in manibus eorum.* Concordant SS. Ambrosius & Gregorius; hic *in homil. 5. pag. 1362. in Ezechiel. Quid per palmas, nisi præmia victoriæ designantur? Ipsa quoque dari vincentibus solent. Unde de his, qui in certamine martyrii antiquum hostem vicerant, & jam victores in patria gaudebant, scriptum est, Et Palmæ in manibus eorum;* ille in serm. XX. *de sancta Quadragesima (in append. oper. S. Ambros. col. 417.)* ubi sic inquitur: *Præmium enim quoddam est palma martyrii, quæ confitenti linguæ dulcem fructum tribuit, & victrici dexteræ gloriosum præstat ornatum. Est plane palma Martyribus suavis ad cibum, umbrosa ad requiem, honorabilis ad triumphum, semper virens, semper vestita foliis, semper parata victoriæ; atque ideo non marcescit palma, quia Martyrum victoria non marcescit.* Hinc scribit Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. Rom. ad 1. Januar. Certe his insignibus nobilitatos Sanctos Martyres vidit Sanctus Joannes in Apocalypsi; ut non mireris, si in Martyrologio sæpius leges Sanctos Martyres palmam accepisse martyrii: est enim ea dicendi phrasis ex Divinis Scripturis comparata, atque antiquitus usurpata.* Hinc de cœmeteriis Urbis cum sermonem haberet, ait Cornelius a Lapide *in comment. epist. ad Hebr. 11. Martyres figura palmæ sepulcro incisa denotantur:* quod confirmat Casalius *cit. cap. 66.*

20. In *Actis SS. Jacobi, Mariani, & Sociorum* apud Ruinart hæc habentur *pag. 198. n. 51. Adcucurrit nobis obvius puer, quem constabat esse alterum ex geminis ante triduum cum matre passis, corona rosea colla circumdatus, & in manu dextra palmam viridissimam præferens.* In Passione SS. Montani, & Sociorum apud eumdem *pag. 201. num. 4. In coronis nostris ideo præmium est, quia certamen ante præcessit; nec datur palma, nisi congressione perfecta.* Et in Actis SS. Saturnini, Dativi, & Sociorum apud citatum Ruinart instituto sermone de S. Virgine & Martyre Victoria *pag. 345. num. 16. Hæc ergo ad martyrium properans, florem pudicitiæ palmam triumphali dextera præferebat.* Atque, his quidem perpensis, citatus Philippus Buonarruoti explicans tabulam XIII. & ejus figuram II. scribit: *Dalla palma quivi dipinta si può argomentare che ambidue siano Martiri, la quale, dopo che S. Giovanni nella sua Apocalisse figurò i Martiri con un ramo d'essa in mano, fu presa dai primi Cristiani per un simbolo del martirio; e sarà ciò derivato dai giuochi profani, nei quali ora sola, ora con altro premio si dava ai vincitori ec. e per quella stessa cagione i primi Cristiani costumarono di scolpire una palma nelle lapidi, che coprivano i corpi de' Martiri.* Sed de hoc iterum infra.

21. Quintum signum consistit in phialis, seu vasculis sanguinis, quæ in dictis sepulcris reperiuntur. De illis loquitur Aringhius *Romæ subter. lib. 4. cap. 43. In cœmeterialibus plerisque tumulis vitrea quoque, ac fictilia vasa conspiciuntur, quæ sacrum Martyrum cruorem in eisdem sepulcris loco reconditum, calce obsignata, continebant.* De antiquo autem Christianorum studio pretiosum Martyrum cruorem colligendi, & in sepulcris conservandi plura legi possunt apud allegatum Auctorem *lib. 3. cap. 22.* qui etiam de proprio facto reddens testimonium ait: *Quamobrem sæpe sæpius contingit, ut in sacris*

cris hisce thesauris minus caute perscrutandis, eruendisque e loco, in quo includebantur, dum ferro tophus ad extrahendum, quod intus latebat, aperitur, vitrea isthæc, aut figulina vascula casu incisa liquentem protinus cruorem uberrime emiserint; cujus rei quamplures oculati testes adsunt. Item, hæc vascula sanguine tincta esse signum indubitatum martyrii, admittitur a Mabillonio *in cit. epistola nomine Eusebii Romani*, cui adhæret Senator Buonarruoti *de fragmentis vitrorum in præfat. pag. 11.* Concordat Marcus Antonius de Mozzis Canonicus Florentinus *in historia SS. Cresci & Sociorum pag. 79:* & subscribit Muratorius *in cit. oper. pag. 46. Certissimum censetur Martyrii indicium vas sanguinem continens, aut sanguineo colore infectum in Romanis aliisque Christianorum cœmeteriis antiquissimis eorum tumulis innexum aut appositum. Nihil enim commune cum Ethnicorum ritibus habet. Verum quidem est, & in Gentilium sepulcris occurrere vasa lacrymatoria, vasa unguentis, aliisque liquoribus olim destinata &c. Attamen vasa aut sanguinem, aut colorem sanguinis illuc olim infusi adhuc retinentia frustra in Gentilium sepulcretis exquiras. Id proprium Christianorum, & quidem Martyrum, quorum etiam sanguinem novimus e coævis testibus solicite collectum, ac religiose adservatum fuisse.*

22. Hæc sunt, quæ cursim de hujusmodi signis dici possunt. Interea autem omitti non debet, re hac in Congregatione Indulgentiis & sacris Reliquiis præposita plene expensa, duo tantum ex iisdem signis approbata fuisse, palmas scilicet, & vascula sanguine tincta; uti colligitur ex Decreto edito die 10. Aprilis ann. 1668. *Cum de notis disceptaretur, ex quibus vera sanctorum Martyrum Reliquiæ a falsis & dubiis dignosci possint, sacra Congregatio, re diligentius examinata, censuit, palmam, & vas illorum sanguine tinctum pro signis certissimis habenda esse; aliorum vero signorum examen in aliud tempus rejecit.* De dictis etiam signis loquitur vir eruditus Raphael Fabrettus, qui præfuit extrahendis a *Catacumbis* Reliquiis, in suo *Inscriptionum libro*; describens enim sepulcrum ac lapidem, quo loculus occludebatur, in cœmeterio beati Castuli, postquam dixit, cultrum seu falcem lateralem cum Palmæ ramusculo in ea insculpto fuisse instrumentum martyrii, addit hæc: *Non invitus, credo, significari etiam martyrium per vasculum appictam, in quo sanguis asservari solebat; ita ut hodie similes ampullæ vitreæ sanguinea & purpurea crusta obductæ frequentissime in sacris cœmeteriis juxta Martyrum loculos, quo capita recumbunt, reperiantur, certissimo effusi pro Christo sanguinis argumento. Quo præcipuo, immo & unico usus sum, dum sacrarum Reliquiarum extractioni & custodiæ præfui.* Ibidemque refert experimentum solutæ hujusmodi crustæ per salis ammoniaci mixtionem cum aqua communi; unde patuit, non fuisse crustam a concretione salium (ut vocant) mineralium profectam, sed a sanguinea massa. Hæc in citato libro Fabretti *cap. 8. pag. 555. & seqq.* quæ etiam repetuntur in historia Sanctorum Septem Dormientium ex eclypis musei Victorii Romæ edita an. 1741. *cap. 12. pag. 35.*

23. Alias quoque præ manibus habui publicum Instrumentum anni 1675. conditum ab eodem Raphaele Fabretto tunc Cardinalis Vicarii Secretario, dum interesset corporibus Sanctorum Martyrum Ptolemæi & Romani extrahendis per Joannem Vincentium Guicciardum Patavinum Sacerdotem, Reliquiarum in sacris almæ Urbis & extra eam existentibus cœmeteriis *extractorem* ac dispensatorem, constitutum ab eodem Cardinali Vicario. Facta nempe est horum sanctorum corporum *extractio* e cœmeterio subterraneo prope, & extra civitatem Nepesinam; & in Instrumento quidem habentur hæc verba: *In imo solo facta diligenti perquisitione, circa arcam seu loculum quemdam sepulcralem in topho indigeno excavatum in medio faciei exterioris dicti loculi adhærere invenit, calce conglutinante, parvum vitri frustum longitudinis duorum circiter digitorum, latitudinis vero unius pollicis, excavatum, & in parte concava rubente quodam liquore adhuc conspicuo illinitum; quo ex ejus peritia, ac testium, & aliorum plurium circumstantium affirmatione pro ordinario & recepto signo martyrii, nempe pro sanguine effuso in Christi honorem, & pro ejus Fidei professione habito &c.*

24. Celebris annis præteritis controversia fuit de corpore seu sacris exuviis repertis in *Confessione* (ut ajunt) S. Petri in Cælo Aureo civitatis Ticinensis, utrum essent videlicet exuviæ S. Augustini Hipponensis Episcopi & Ecclesiæ Doctoris, an alius Sancti; quæ controversia deinde fuit sublata per Episcopum Ticinensem an. 1728. qui declaravit, corpus illud esse S. Augustini Ecclesiæ Doctoris & pro tali colendum; idque Episcopale judicium fuit confirmatum a Benedicto XIII. per suas litteras Apostolicas sub titulo & forma Brevis. In examine scilicet controversiæ non exigua difficultas orta est ex amplis vitreis in arca argentea ossium repertis: contendebant etenim impugnantes identitatem corporis, eas esse martyrii signum; atque hinc inferebant, exuvias repertas non esse S. Augustini Confessoris: pugnantes autem pro identitate, id admitti posse dicebant, si ampullæ vitreæ sanguinis vestigium aliquod haberent, secus vero, quando quidem vacuæ repertæ essent, & qualibet sanguinea tinctura carentes; in quo rerum statu dicebant, ampullas fuisse oleo plenas, quod vetustate evanuerat, nullamque in eis olearem maculam & colorem nullum reliquerat. Ostendunt porro hæc omnia, vasa sanguine tincta signum esse indubitatum martyrii.

25. Certum hoc est apud omnes: una dubitatio superest, an vas sanguine tinctum ita sit martyrii signum, ut tamen, si sine illo palma inveniatur, ea sufficiat ad certum martyrii argumentum. Negant quippe Bollandiani *ad diem 20. Maji*; negat Mabillon. *in epistola primæ editionis sub nomine Eusebii Romani ad Theophilum*, putantes, citatum Decretum sacræ Congregationis Indulgentiarum ita se habere: *Ut palma, eique junctum vas sanguine tinctum haberentur simul pro signis certissimis verarum Reliquiarum. Aliorum vero signorum examen in aliud tempus rejecit.* Sed revera Decretum ipsum conflatum est his verbis desumptis ex Regestis sacræ Congregationis, uti supra visum est: *Censuit, palmam, & vas illorum sanguine tinctum, pro signis certissimis habenda esse; aliorum vero signorum examen in aliud tempus rejecit.* Non ergo & palma & vas, sed aut palma, aut vas sanguine tinctum, constituere videntur certum martyrii indicium; prout argumentis ex theoria & praxi desumptis contendit supra laudatus Canonicus Boldettus *de cœmeteriis lib. 1. cap. 45. & plurib. seq.* ad quem nostrum remittimus lectorem.

26. Post editum opus Canonici Boldetti, & post primam hujus nostri Operis editionem, Muratorius edidit suas dissertationes ad antiquitates Italicas medii ævi, & in earum *tom. 5. supra allato pag. 33. & plurib. seq.* controversiam examinat, an palmæ signum tumulis Christianis adjectum significet martyrium, ac mortem, quam fortiter pro Christi nomine veteres Christiani Romæ præsertim subiere. Hic (uti supra visum est) habet pro signo indubitato martyrii vas sanguineum, aut sanguine tinctum, minime vero palmam solam. Debita laude prosequitur Boldettum; sed ab eo recedit, & accedit ad Mabillonium, Scacchum, Aringhium, & Fabrettum, quorum dicta supra retulimus, quique omnes in ea sunt opinione, ut censeant, ex palma sola erui non posse signum indubitatum martyrii. Antiquas profert Ethnicorum inscriptiones, in quibus palmæ insculptæ sunt, quas Ethnicos effinxisse in sepulcris autumat, tamquam signum perennis memoriæ ac perpetuæ securitatis, cum palma perpetuitatem ac diuturnitatem significet. Verum, quia ex supradictis certum est, Ethnicorum corpora non fuisse in cœmeteriis Christianorum una cum corporibus Christianorum tumulata, alias affert Christianorum inscriptiones in catacumbis repertas, in quibus cum palmæ insculptæ sint, ait, palmam esse Justorum symbolum, uti docent Gregorius Magnus, Cassidorus, & Beda, & per eas designari victoriam de vitiis reportatam a Justis Christum colentibus. Et quia Boldettus octo inscriptiones exhibet, in quibus & palma visitur, & disertis verbis martyrium exprimitur, subjicit, non ideo palmam evasisse certum indicem martyrii, cum ipsa sit omen vitæ æternæ, cujus fidem tam Martyres, quam Justi, immo & reliqui Christifideles constantissime tenebant, ducto exemplo a verbis *in pace*, aut *in pace quiescit*, quæ in titulis Martyrum æque ac ceterorum veterum Christianorum occurrunt. Cetera legi possunt in opere citato satis accurate exposita. Quibus etiam consonat praxis eorum, qui modo præsunt eruendis corporibus e catacumbis: a Nobis enim interrogati dixerunt, se solam palmam non habere pro sufficienti signo martyrii, sed totum fundamentum a se constitui in vase sanguine tincto.

CAPUT VIGESIMUMOCTAVUM.

De extractione, custodia, & distributione sanctorum Corporum & Reliquiarum, quæ extrahuntur ex cœmeteriis Urbis, & de cultu illis debito.

1. PLURA fuerunt a summis Pontificibus statuta, ut corpora & Reliquiæ Sanctorum Baptizatorum e cœmeteriis Urbis caute extrahantur, fideliter custodiantur, & prudenter distribuantur; quorum statutorum præcipua capita operæ pretium est in præsenti referre.

2. Primo, omnibus tum viris, tum feminis, & personis quibuslibet etiam Ecclesiasticis, sive Regularibus, sive Sæcularibus, prohibitum est ad sacra cœmeteria accedere, sive in Urbe, sive in ejus territorio, & ab illis quascumque, licet minimas, reliquias extrahere, aut extrahentibus auxilium & favorem præstare, sub pœna triremium, aut pecuniaria, pro conditione delinquentium, & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, a qua, excepto mortis articulo absolvi non possint, præterquam a Romano Pontifice, juxta edictum a Cardinali Gaspare de Carpineis Urbis Vicario jussu Clementis Papæ XI. publicatum die 21. Martii 1713.

3. Secundo, sacræ Reliquiæ extrahi non possunt, nisi adsit Sacerdos a Cardinali Urbis Vicario designandus, qui diligenter inquirere debet & recognoscere signa, quæ congregatio Cardinalium, indulgentiis & sacris Reliquiis præposita, certiora & tutiora judicavit: juxta enim Constitutionem Clementis Papæ IX. editam die 6. Julii 1669, ad Congregationem Indulgentiis & sacris Reliquiis præpositam spectat Reliquias recens inventas examinare & recognoscere, cum inter alias illius facultates hæc in eadem Constitutione exprimatur: *Reliquias de novo inventas, quas recolendæ memoriæ Innocentius Papa III. Prædecessor noster in generali Concilio Lateranensi publica veneratione coli, nisi prius auctoritate Romani Pontificis approbatas, prohibuit, recognoscendi quoque & examinandi.*

4. Tertio, facta corporum & Reliquiarum recognitione, corpora ipsa & Reliquiæ sunt in capsis recondendæ, quæ sigillis clausæ deferuntur vel ad Episcopum præfectum Sacrarii Apostolici, vel ad Sacerdotem a Cardinali Vicario deputatum, ut ab istis custodiatur.

5. Quarto, corpora & Reliquiæ non possunt ad publicam exponi venerationem, nisi prius Cardinalis Vicarius, vel alii, quibus hæc cura demandata est, illas examinaverint, & nisi prius vel ab ipso Romano Pontifice, vel a Congregatione Indulgentiis & sacris Reliquiis præposita fuerint approbatæ.

6. Quinto, cum sacra corpora insignesque Reliquiæ non debeant in privatis ædibus asservari, sed in ecclesia sint collocandæ, illarum largitio fieri non potest, nisi afferantur litteræ Ordinarii, ecclesiæ dignitatem testantes, & afferentes, operæ pretium esse ecclesiam illam donari sacris corporibus, aut insignibus Reliquiis; dummodo tamen res non sit de magnis Principibus, vel præcipuis Ecclesiæ Præsulibus, cum quibus liberalius agi consuevit; vel dummodo non agatur de Reliquiis minus insignibus, quæ privatis Fidelibus concedi possunt, uti etiam cavetur in edicto supra memorato, edito anno 1713.

7. Sexto, statutum est, ut liber conficiatur, in quo adnotentur tum corpora & Reliquiæ e cœmeteriis extractæ, tum nomina personarum & ecclesiarum, quibus conceduntur, & in quibus collocantur.

8. Septimo, prohibitum est illis, qui vendunt & ornant capsulas, in quibus Reliquiæ includuntur, alia nomina his adscribere, quam ea quæ a Cardinali Vicario eis sunt imposita.

9. Octavo, decretum est ad tollendam omnem occasionem turpis quæstus, ut Cardinalis Vicarius solvat illis, quorum utitur ministerio in effodiendis sacris corporibus, justam mercedem ex pecuniis & eleemosynis, quæ piis operibus essent applicandæ.

10. Ultimo, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, in quam delinquentes ipso facto incurrant, prohibitum fuit, ne vel in tradendis sacris corporibus, vel pro confectione litterarum Patentium, earumque sigillo aliquid vel modicum a sua sponte dantibus accipiatur.

11. Hucusque adducta confirmantur ex litteris summi Pontificis Clementis X. sub titulo & forma Brevis, quæ prodierunt, prævio examine & consilio nonnullorum Romanæ Curiæ Præsulum, & aliorum Virorum doctrina, rerum usu, & prudentia præstantium, quasque opportunum existimavi hic integras referre.

CLEMENS PAPA X.

AD futuram rei memoriam. Ex commissæ Nobis caelitus curæ Pastoralis officio providere volentes, ut sanctorum Martyrum corpora & Reliquiæ pie ac decenter, & sine turpi quæstu ex hujus almæ Urbis nostræ, & locorum circumvicinorum cœmeteriis extrahantur, recondantur, ac fideliter prudenterque distribuantur, de nonnullorum dilectorum Filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum, aliorumque doctrina, rerum usu, & prudentia præstantium virorum, qui rem jussu nostro mature discusserunt, & quorum sententia Nobis a dilecto Filio nostro Gaspare S. R. E. Presbytero Cardinali Carpineo nuncupato in Urbe prædicta Vicario in spiritualibus generali, ac Prodatario nostro relata fuit, consilio, auctoritate Apostolica tenore præsentium præcipimus & mandamus, ut nemo ad extrahendas e cœmeteriis prædictis Reliquias accedat, nisi ejus rei facultatem Scripto, quod memorati Gasparis Cardinalis moderni, seu pro tempore existentis in eadem Urbe Vicarii in spiritualibus generalis sigillo munitum, & illius manu subscriptum sit, obtinuerit, nec ossa, vel corpus ullum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ effodiat, & ex aliquo cœmeteriorum hujusmodi extrahat, aliter quam coram Sacerdote per dictum Gasparem Cardinalem modernum, seu pro tempore existens Vicarium ad id designato, qui diligenter inquirat & recognoscat locum, inscriptiones, easque martyrii signa, quæ certiora esse censuit Congregatio venerabilium Fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium Indulgentiis & sacris Reliquiis præposita; quæ omni recognitione facta, statim singula corpora, & cujuscumque Martyris Reliquias seorsum in capsulis recondat, quas sigillo clausas recta deferri curet ad Urbem in palatio nostro Apostolico asservandas, & a venerabili Fratre Josepho Eusanio Episcopo Helenopolitan. moderno, & pro tempore existen. Sacrarii Apostolici Præfecto, vel ab alio per prædictum Gasparem Cardinalem modernum, seu pro tempore existen. Vicarium designando, qui probatis moribus, ac Presbyteratus ordine insignitus sit, custodiendas. Hæc autem Martyrum corpora & Reliquiæ ne distribuantur, & publice ad cultum & venerationem exponantur, antequam per dictum Gasparem Cardinalem modernum, seu pro tempore existentem Vicarium, vel alios, quibus hæc cura demandata est, examinata & examinatæ, ac Romani Pontificis, vel memoratæ Cardinalium Congregationis auctoritate approbata & approbatæ fuerint. Quoniam vero, eadem sacra corpora, & insignes Reliquias, videlicet caput, crus, brachium, & eam corporis partem, in qua passus est Martyr, si tamen integra est, nec in privatis ædibus neque apud laicos homines, sed in ecclesia religiose collocari & asservari par est; ideo jubemus, ea, & eas nemini in posterum concedi, qui Ordinarii litteras non afferat, quibus ad prædictum Gasparem Cardinalem modernum, seu pro tempore existentem Vicarium commendetur ecclesiæ, pro qua petuntur, dignitas, testatumque fiat, operæ pretium esse, petitis Sanctorum Reliquiis ecclesiam illam donari, ut in futurum ea, qua decet, religione custodiantur & colantur. Excipiendos tamen volumus magnos Principes, & præcipuos Ecclesiæ Prælatos, cum quibus liberalius agendum erit; &, ne ceterorum quoque Fidelium pietas hoc sancto munere omnino privetur, minus insignes Reliquiæ illis concedentur. In omnibus autem modum servari jubemus, quoniam præ copia sæpius accidit, ut sanctiora quæque minus in pretio habeantur, quod maxime cavendum est. Conficiatur etiam liber, in quo sancta corpora & Reliquiæ e cœmeteriis prædictis extractæ adnotentur, tum nomina illorum, quibus Reliquiæ ipsæ distributæ, & ecclesiarum, pro quibus impetratæ fuerint. Porro qui ornant & vendunt capsulas, thecas, & vasa, quibus Reliquiæ Sanctorum includuntur, Reliquiis alia ne adscribant nomina, nisi quæ a dicto Gaspare Cardinali moderno, seu pro tempore existen. Vicario imponentur, sub viginti quinque scutorum monetæ, aliisque pœnis ejusdem Vicarii arbitrio infligendis; atque, ut omnis tollatur occasio turpis quæstus, ii, quorum operam & ministerium in effodiendis & extra-

extrahendis sacris corporibus idem Gaspar Cardinalis modernus, seu pro tempore existens Vicarius adhibebit, de pecuniis & eleemosynis, quæ piis operibus applicandæ forent, de mandato ipsius Vicarii accipient, quantum æquum fuerit pro expensis omnibus, & justa eorum mercede. Postremo sub excommunicationis latæ sententiæ pœna per transgressores ipso facto incurrenda districte prohibemus, ne in tradendis sacris corporibus & Reliquiis, & pro consessione litterarum patentium desuper expedien. earumque sigillo aliquid, etiam modicum, ullo umquam prætextu, etiam a sponte dantibus, accipiatur: Decernentes, easdem præsentes litteras semper firmas, validas & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, in omnibus & per omnia inviolabiliter observari, sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices ordinarios & delegatos, etiam causarum palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. prædictæ Cardinales, etiam de latere Legatos, aliosve quoslibet quacumque præminentia & potestate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari: Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac quatenus opus sit, quarumvis Ecclesiarum & Basilicarum, aliisque quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis & litteris Apostolicis quibusvis personis & locis sub quibuscumque verborum tenoribus & formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis Decretis in genere vel in specie, & alios quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis & innovatis, quibus omnibus & singulis, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, exprimerentur & insererentur; præsentibus pro plene & sufficienter expressis & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio & extra illud adhibeatur; quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 13. Januarii 1672. Pontificatus nostri anno secundo.

12. Porro carent ut plurimum nomine sacra corpora, quæ a cœmeteriis seu *catacumbis* extrahuntur; quocirca hac etiam de re nonnulla hic sunt exponenda. Primum est, an nomen imponatur sacris illis corporibus & Reliquiis Sanctorum, quæ e cœmeteriis eruuntur, atque adeo an id laudabiliter fiat. Secundum est, an hic mos sit antiquus, & a veteri Ecclesiastica disciplina descendat. Tertium est de nominibus, quæ hisce Sanctis ignotis, sive baptizatis imponuntur. Quartum est, an recte satisfieri possit oppositionibus illorum, qui huic laudabili consuetudini adversantur.

13. Ducto itaque initio a primo, in quo quærendum proponitur, an nomen imponatur sacris corporibus & Reliquiis, quæ e cœmeteriis eruuntur, atque adeo an id laudabiliter fiat; facile respondetur, nomen imponi, si ex signis constet, corpus vel Reliquias esse alicujus sancti Martyris, nec ulla adsit notitia nominis, quo Martyr ille fuit appellatus. Imponitur autem hoc nomen a Cardinali Vicario, & id laudabiliter fit, cum Fideles ferventiori affectu ferantur erga Reliquias illorum Sanctorum, qui certis nominibus indigitantur, quam erga alias, quæ, etiamsi sint Reliquiæ Sanctorum, nomine nihilominus carent; uti annotavit Ferrandus *disquisit. Reliq. lib. 1. cap. 5. art. 1. Minime superfluum est, certa nomina incertis Sanctorum Reliquiis attribuere, quod experientia usuque quotidiano videamus, Fideles multo minori affectu, studio, & pietate affici & ferri erga Divorum illorum exuvias, quorum nomina mortales latent, quam adversus eas, quæ certis nominibus indigitantur; potentius enim nobis nota, & certa, quam obscura, ignota, & incerta, solent movere animos, ideoque major Divinæ gloriæ, atque Cælitum cultus, ac venerationis plerumque accessio fit. Quid, quod hujuscemodi certa nomina incertis Sanctorum lipsanis aptandi ratio nec præter Ecclesiæ Catholicæ institutionem, nec contra ejusdem consuetudinem ullo pacto est? Esto, simile nihil a Deo super hac re, Christove Servatore sit institutum; satis est, quod suis in terra Vicariis & Administris id definiendum reliquerit, quod a majori sua gloria, & Amicorum suorum cultu prudenter ac rite judicaverint faciendum.*

14. Ad secundum quod attinet, in quo quæritur, an hic mos sit antiquus, dicimus, eum esse antiquissimum. Cum enim Christiani initio nascentis Ecclesiæ nomen ignorarent illius Athletæ Christi, qui se comitem adjunxit S. Felici in ipso martyrio, Adauctum appellarunt: quare in Martyrologio Romano *ad diem 30. Augusti* ita legitur: *Illiusque nomen ignorantes Christiani*, Adauctum *eum appellarunt, eo quod Sancto Felici auctus sit ad coronam*. Consonat Officium ejusdem Martyris, in quo hæc habentur: *Cujus nomen cum ignotum esset Christianis, is* Adaucti *nomine nobilitatus est, quod sancto Martyri Felici adauctus sit ad coronam*. De quatuor etiam Fratribus Severo, Severiano, Carpophoro, & Victorino martyrii palmam assecutis ait Romanum Martyrologium *ad diem 8. Novembris*: *Horum autem nomina quæ postea interjectis annis, Domino revelante, ostensa sunt, cum minime reperiri tunc potuissent, statutum fuit, ut anniversaria dies ipsorum una cum illis quinque sub nomine sanctorum Quatuor coronatorum recoleretur; qui mos etiam, postquam revelata sunt, in Ecclesia perseveravit*. Ostendunt autem hæc omnia, antiquum esse morem imponendi nomen Sanctis illis, quorum sanctitas est certa, licet incertum sit nomen, uti observat Baldellus *tom. 2. Theol. moral. lib. 3. disp. 16. num. 16.* Ferrandus *disquisit. Reliq. lib. 1. cap. 5. §. Hinc factum, & art. 1. §. Mendacium*, & confirmat Joannes Mabillonius *in epistola de cultu Sanctorum ignotorum novæ editionis pag. 83. Certe recens inventum non est, sanctis Martyribus, quorum nomina ignota essent, adscititia imponere nomina, modo ut de vero ac legitimo eorum martyrio constaret. Exemplo sit Adauctus, qui cum S. Felice Martyre colitur tertio Calendas Septembris: cui, quod ejus nomen ignoraretur, Adaucti nomen tributum ab Ecclesia est. Ita sanctis Quatuor Coronatis, ita multis aliis veris ac indubitatis, quos ab antiquo colit Ecclesia, aliena nomina imposita sunt, ut ab aliis distinguerentur. Non ergo recens inventum est, (tametsi forte id rarius olim fiebat,) quod sanctis anonymis, quales sunt plerique illi, quorum corpora e Romanis cœmeteriis eruuntur, subdititia imponantur nomina, modo cum Sanctis receptis & authenticis non confundantur, quod Romani vitare student: Et certe iniquum videtur, innumeros Martyres, qui simul uno in loco, unaque die passi sunt, quales fuere quadraginta quatuor millia in Ægypto, qui ex edicto decimi noni anni Diocletiani martyrio coronati sunt, teste Ignatio Patriarcha Antiocheno: iniquum, inquam, videtur, tot Martyres debito fraudare cultu, eo tantum prætextu, quod nomina eorum ignorata sint.*

15. Tertium sequitur, in quo quæritur, quænam sint nomina, quæ sacris corporibus & Reliquiis horum Sanctorum ignotorum imponuntur. Dicimus autem, nomina esse appellativa, quæ omnibus Sanctis communia sunt, Colligitur id ex decreto sacræ Congregationis Indulgentiarum & sacrarum Reliquiarum, edito die 23. Junii 1670, in quo hæc habentur: *Actum est de nominibus, quæ sanctorum Martyrum Reliquiis fere imponuntur, cum nullibi appareat, quo nomine appellarentur, & sacra Congregatio dixit:* In decretis. *Statuerat enim fel. record. Clemens Papa IX. ea sola nomina adhiberi, quæ omnium Sanctorum communia sunt atque appellativa: omnes enim & Justi, & Candidi, & Deodati, & Victores vocari merito possunt.* Desumitur id etiam ex opusculo Alexandri Plowjerii *de cultu Sanctorum ignotorum* in cujus *pag. 41. & seqq.* appositus est elenchus horum nominum appellativorum, quæ corporibus & Reliquiis Sanctorum ignotorum, quæ e cœmeteriis Urbis eruuntur, juxta ritum & praxim imponi consueverunt. Quocirca ad rem subdit Baldell. *cit. disput. 16. num. 16. Et hi quoque* (loquitur de illis, qui nomina Sanctis ignotis imponunt, Pontifice videlicet & Episcopis) *debent cavere a mendacio & a deceptione; neque possunt hanc Reliquiam ver. gr. cujus nomen ignorant, appellare Sanctum Petrum Apostolum, Sanctum Laurentium Martyrem, vel Sanctum Franciscum Confessorem quæ essent mani-*

manifesta mendacia & pessima deceptiones Fidelium; sed solum possunt nomine aliquo appellativo appellare Sanctum Felicem, Sanctum Fortunatum, Sanctum Deodatum, Sanctum Theophilum, aut Dei Amicum: & hoc modo certissimi sunt, quod neque mentiuntur, neque decipiunt, cum omnes Sancti sint vere felices, & vere fortunati, & deodati, & theophili, vel Dei amici. Quod pariter monet Ferrand. *cit. art.* 1. *sub* §. *Alterum*: quibus, & aptantur tradita per Guyet. *in Heortolog. lib.* 1. *cap.* 5. *quæst.* 12. & per Joannem Mabillon. *in cit. epist. pag.* 42. *Nomina indi solent a Cardinali Vicario, vel ab Episcopo, qui Capellæ Pontificiæ præest; ob idque Sanctos ejusmodi Baptizatos appellant. Quæ res magnam Sanctis authenticis confusionem persæpe affert, dum horum nomina novis illis Sanctis tribuuntur. Quod tamen evitare student, imponendo ea tantum nomina, seu epitheta, quæ nominatissimis Sanctis non competunt.*

16. His autem positis, cessant ea, quæ a nonnullis in contrarium dici consueverunt, & de quibus quarto loco agendum erat. Prima enim oppositio deducitur ex mendacio, quod gravius reputatur, uti pertinens ad materiam religionis, teste D. Augustino *lib.* 1. *de mendacio cap.* 17. Secunda deducitur oppositio ex superfluitate, cum supervacaneum videatur dicta nomina imponere. Tertia tandem desumitur oppositio ex confusione; cum enim idem nomen pluribus Sanctis imponatur, hinc fit, ut multæ Civitates contendant, se unius & ejusdem Sancti corpus habere, uti de Sancto Felice monet Ferrandus *disquisit. Reliq. lib.* 1. *cap.* 5. *art.* 2. Posito siquidem, quod nomina appellativa tantummodo imponantur Sanctis ignotis, & quod Fidelium cultus augeatur propter horum nominum impositionem, nemo est qui non videat, nec mendacium nec superfluitatem ullum sibi locum vindicare posse; atque ideo, utcumque contentio inter Civitates exoriatur, ita ut plures putent, se habere corpus & reliquias unius & ejusdem Sancti, pius hic populorum error aut facile tolli potest, aut quatenus tolli non possit, nullum affert pietati, & religioni detrimentum, teste Guiberto Abbate *de pignor. Sanctorum lib.* 1. *cap.* 4. §. 2. *Quæritur quoque ab aliquibus, utrum eorum Reliquiæ, cum alteræ pro alteris honorantur, & non sint ejus, cujus esse putantur, aliquid perniciosum colentibus importare credantur; quod ego non existimo: cum enim Dominus de eis dicat (Joan.* 17. *) ut sint unum, sicut & nos sumus cum ipsorum universitas sub Christo capite sit quasi quædam identitas corporis, & unus cum Deo sint spiritus ipsi inhærentes, inter eorum ossa, qui Sancti sunt, non est error, si alia pro aliis excolantur, qui commembres in sui Auctoris corpore dignoscuntur.* Pluribus hoc idem prosequitur Ricciul. *lucubrat. Eccles. lib.* 1. *cap.* 11. 12. & 39. & qui alia desiderat ad materiam, de qua nunc agimus, pertinentia, opus supra memoratum Canonici Marci Antonii Boldetti legere potest, in quo omnia latissime explicantur & confirmantur.

17. Superest, ut de cultu corporum & Reliquiarum horum Sanctorum aliqua exponantur, & signanter quoad Officium & Missam, & delationem per *Processiones*: cetera enim, quæ alibi dicta sunt de collocatione sanctorum corporum sub altaribus, non super altaria, communia sunt corporibus etiam illorum Sanctorum, qui Baptizati dicuntur.

18. Nonnulla adsunt decreta Congregationis, sacrorum rituum, in quibus prohibetur Officii recitatio in honorem eorum, quorum nomina non sunt descripta in Martyrologio Romano licet insignes eorumdem Reliquiæ in ecclesiis ad publicum cultum exponantur. Primum editum fuit die 3. Junii 1617. *Propositis dubiis, quæ præinserto memoriali continentur, & audita relatione Illustrissimi & Reverendissimi Domini Cardinalis Muti, cui hæc Causa commissa fuit, sacra rituum Congregatio respondit, ut infra, videlicet necessarium esse, ut Reliquia sit insignis ejus Sancti, de quo celebrare petunt Officium, veluti corpus integrum, aut magna pars ejusdem, aut caput, & sit ex Sanctis approbatis & positis in Martyrologio, & tunc in illa ecclesia tantum, ubi est Reliquia insignis, in die ejus festivitatis celebrari poterit Officium, servatis Rubricis Breviarii.*

19. Secundum decretum editum fuit die 6. Aprilis 1658. in quo ita habetur: *Capitulum & Clerus Sanctorum Petri & Pauli Loci Piticii Materanen. diœcesis sacrorum Rituum Congregationi supplicarunt, eis benigne indulgeri, ut Officium sanctorum Martyrum, quorum Reliquiæ in eorum ecclesia ab anno 1654. asservantur, hactenus sub duplici tantum recitari solitum, in posterum cum Octava recitari possit: & sacra Congregatio respondit, nec licuisse, nec licitum esse Oratoribus recitare Officium intuitu Reliquiarum de Sanctis, qui non recensentur in Martyrologio Romano.*

20. Tertium decretum editum fuit die 17. Aprilis 1660. Potentibus etenim Priore & Canonicis Collegiatæ ecclesiæ S. Angeli civitatis Viterbiensis, ut dies septima Octobris assignaretur pro recitando Officio in honore SS. Savini & Eugenii, quorum corpora in ipsorum ecclesia asservabantur, sacra Congregatio respondit, eos non posse recitare Officium de Sanctis illis, de quibus nulla habetur mentio in Martyrologio Romano, vel si non constat de identitate corporum sanctorum, de quibus mentio fit in eodem Martyrologio.

21. Quartum decretum editum fuit die 21. Januarii 1662. Instantibus etenim Capitulo & Canonicis Collegiatæ ecclesiæ S. Martini Turonen. pro facultate celebrandi sub ritu duplici Officium de Translatione S. Venturini Martyris, cujus corpus fuerat ipsis dono datum ab Episcopo Heliopolita, sacra Congregatio respondit: *Obstare decreta, quia non est de expressis in Martyrologio Romano.*

22. Quintum decretum editum fuit die 3. Junii ejusdem anni 1662. Cum enim petitum fuisset, ut declararetur, an Episcopus statuere posset diem Dominicam pro celebratione alicujus sancti Martyris, cujus insignis Reliquia in ecclesia conservatur, sacra Congregatio respondit negando; nec posse dixit de eo celebrari Officium & Missam die martyrii, vel obitus ejusdem, nisi Reliquia sit de Sancto descripto in Martyrologio Romano, & constet de identitate Reliquiæ ejusdem Sancti.

23. Sextum decretum editum fuit die 20. Novembris 1683. Instante etenim Vicario Generali Archiepiscopi Toletani, sacra Congregatio declaravit, non licuisse, nec licere recitare Officia de Sanctis non canonizatis, nec descriptis in Martyrologio Romano, neque ratione insignium Reliquiarum, nisi constet de identitate earumdem, videlicet eas esse ex corpore illorum Sanctorum, de quibus ea die fit mentio in Martyrologio Romano, non autem aliorum ejusdem nominis; ac ita in civitate & diœcesi Toletana servari mandavit.

24. Ultimum tandem decretum editum fuit die 11. Augusti 1691. *Cum sacrorum rituum Congregationi innotuerit, quamplures abusus irrepsisse circa recitationem Officii sub prætextu Decreti ab eadem Congregatione evulgati de anno 1630. & in Breviario Romano impressi, in quo permittitur, posse in ecclesia recitari Officia & Missas celebrari de illis Sanctis, quorum corpora aut Reliquiæ insignes in ea asservantur; EE. PP. eidem sacræ Congregationi præpositi iisdem abusibus evellendis præcipue intenti, inhærendo decretis alias in similibus editis, declararunt, prædicta Officia Sanctorum ratione corporis seu insignis Reliquiæ recitanda intelligi debere de Sanctis duntaxat in Martyrologio Romano descriptis, & dummodo constet de identitate corporis seu Reliquiæ insignis illiusmet Sancti, qui reperitur in Martyrologio Romano descriptus. De ceteris autem Sanctis in prædicto Martyrologio non descriptis, aut quibus a sancta Sede non fuerit specialiter concessum, Officia recitari & Missas celebrari vetuerunt, non obstante, quod ipsorum corpora vel insignes Reliquiæ in ecclesiis asserventur. Quibus tamen ab Ordinariis locorum probatis debitam Fidelium venerationem (prout hactenus servatum est) habendam esse censuerunt, sed absque Officio & Missa sub pœnis de non satisfaciendo præcepto recitandi Officium, aliisque in Constitutione Pii V. contentis: Die 11. Augusti 1691. Et, facta de prædictis Sanctissimo per me Secretarium relatione, Sanctitas Sua hujusmodi decretum approbavit, ac, ut debitæ executioni mandetur, locorum Ordinariis injungendum esse præcepit; Die 19. Octobris ejusdem anni 1691.*

25. Si memorata sacræ Congregationis rituum decreta eo sensu intelligantur, ut Officium recitari & Missa celebrari non possint, nisi in honorem eorum, quorum nomina sunt in Martyrologio Romano descripta, eadem procul dubio adversantur tum Rubricis Martyrologio Romani, tum consuetudini Sedis Apostolicæ. Enimvero, quod attinet ad Rubricas Martyrologii, cum in ipsis sic legatur, *Festa, de quibus eo die fit Officium, semper primo loco ponuntur; quod etiam servandum erit & in festis mobilibus, quæ pronuntianda sunt, ut infra dicatur, & in Sanctis propriis particularium Ecclesiarum in hoc Martyrologio non appositis, qui in iis tantum ecclesiis & locis, ubi præcipue memoria eorum celebris habetur, legi poterunt etiam primo loco, si de illis ibidem agatur Officium; si vero non agatur, post Sanctos in Martyrologio descriptos ordine suo, videlicet Martyres post Martyres, Confessores post Confessores,*

&

& Virgines post Virgines; utique ponit hæc Rubrica, in aliqua ecclesia celebrari Officium alicujus Sancti, cujus nomen non sit descriptum in Martyrologio Romano. Quod autem spectat ad consuetudinem sanctæ Sedis, si nomina Beatorum ex supradictis non sunt de jure describenda in Martyrologio Romano, & tamen in honorem Beatorum Beatificatione formali Officium & Missa passim conceditur, aliquando vero etiam in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti, profecto infertur, juxta Sedis Apostolicæ praxim Officium recitari & Missam celebrari etiam in honorem eorum, quorum nomina non sunt in Martyrologio Romano descripta.

26. Dicendum est itaque, non posse, propter congruentiam inter Martyrologium & Breviarium, Officium recitari & Missam celebrari in Ecclesia universali in honorem eorum, quorum nomina non sunt in Martyrologio Romano descripta; & præterea nec Missam celebrari, nec Officium recitari posse in honorem eorum, quorum corpora & insignes Reliquiæ ad publicam venerationem exponuntur, absque eo quod aut proprium eorumdem Sanctorum nomen, aut Acta reperiantur martyrii, sicuti ut plurimum sunt illa, quæ eruuntur e cœmeteriis Urbis, & ad ecclesias mittuntur: & hic est sensus decretorum supra relatorum. Cum etenim ad normam antiquioris decreti in Breviario Romano typis impressi, in quo prohibetur festum cum Officio, licet Ordinarii auctoritate institutum, pro tota civitate & diœcesi sub titulo corporis, aut insignis Reliquiæ, quæ in aliqua ecclesia asservetur, fieret aliquando concessio recitandi Officium in honorem eorum, quorum corpora aut insignes Reliquiæ e cœmeteriis Urbis, aut aliunde erutæ venerationem & cultum obtinebant; sacra Congregatio statuit, ne in posterum Officia & Missæ celebrarentur, nisi nomina in Martyrologio Romano descripta essent, & constaret de identitate; non quia de eorum sanctitate dubitaverit, cum sanctitas sit certa, nec quia illis cultum subtrahi vellet, cum in decreto anni *1691.* debita veneratio illis reservetur; sed quia lectiones propriæ in eorum honorem concedi non possunt, cum Acta martyrii eorumdem ignorentur; quatenus vero fieret concessio lectionum de Communi, Sanctorum Officia procul dubio in infinitum excrescerent & multiplicarentur, quod non est admittendum. Apud Bollandianos *to. 7. Julii pag. 33.* historia refertur corporis S. Theodori Martyris eruti ex catacumbis Urbis, & dono dati Collegio Augustæ Vindelicorum Societatis Jesu. Ab hujus Societatis Sacerdote Simone Mayr datæ sunt litteræ ad celebrem Patrem Janningum ejusdem Societatis, in quibus rogatus est, ut transmitteret monumenta, quæ pertinere poterant ad ejus martyrium, eo sub obtentu, quod excitandæ devotionis gratia ea edere animus erat, & fortasse ut in ejus honorem Officium recitari posset cum lectionibus propriis: putabatur enim, corpus seu Reliquia esse Sancti Theodori, cujus memoria recolitur in Martyrologio Romano *ad diem 29. Julii.* Respondit Janningus, de hoc non constare; & Theodori nomen Martyris corpori fuisse recenter editum. Porro Janningus in hoc erravit; cum Theodori nomen non sit nomen appellativum. Bollandiani autem decepti non sunt, cum in citato loco pluribus ostendant, cultum esse exhibendum corpori S. Theodori Martyris in cryptis Urbis invento, licet Acta martyrii ignorentur: satis enim est ad cultum, ut certum sit ejus martyrium, quamvis hoc non sit satis pro concessione Officii & Missæ, sed præterea requiratur, ut nomen sit in Martyrologio Romano descriptum, & ut corpus inventum sit ejus, qui in Martyrologio Romano descriptus est.

27. Uno verbo, decreta relata vetant concessionem Officii & Missæ ratione insignis Reliquiæ, aut integri corporis, nisi corpus & insignis Reliquia sit alicujus Sancti descripti in Martyrologio Romano, & (uti sæpe dictum est) constet de identitate: & ita quidem, ut vi eorumdem decretorum exclusa sit concessio Officii & Missæ ex titulo corporis, aut insignis Reliquiæ Sancti sive baptizati, sive non descripti in Maryrologio Romano; sed exclusa dici non possit concessio Officii & Missæ in honorem Beatorum sive Beatificatione formali, sive Beatificatione æquipollenti, de quorum virtutibus, aut martyrio, miraculis, & cultu monumenta supersunt, licet eorum nomina non sint in Martyrologio Romano descripta. Quæ quidem cum a me tamquam Fidei Promotore fuissent adducta in quadam dissertatione *super concessione lectionum propriarum in honorem S. Silvestri Abbatis Nonantulani*, sacrorum rituum Congregatio, referente Cardinali Fabrono, probanda censuit.

28. Ex particularibus tamen quibusdam circumstantiis in exemplum non ita facile adducendis, aliquando a prædicta regula sacra Congregatio recessit, ut ex hoc decreto colligitur.

SENEN.

Congregationi sacrorum rituum exposuit Eminentissimus & Reverendissimus Dominus Cardinalis Flavius Chisius, inter ceteras insignes Sanctorum Reliquias publicæ venerationi expositas in sacello B. Mariæ Virginis immaculatæ a sanctæ memoriæ Alexandro VII. Pontifice maximo ejus patruo in Metropolitana Senensi ecclesia exstructo, & suo more magnificentissime ornato corpus S. Sergii Martyris sub ara collocatum fuisse, ac inter nonnullas Indulgentias idem sacellum certis diebus quibusdam devote visitantibus elargitas concessam quoque contineri Indulgentiam plenariam die festo ejusdem Martyris. Instituit propterea idem Eminentissimus Dominus Cardinalis, eo quod ignoretur dies martyrii, depositionis, & translationis, certam diem assignari ad hujusmodi festum quotannis celebrandum cum Officio, & Missa, quamvis non constet, sacras easdem exuvias ejus Martyris esse, de quo fit mentio in Martyrologio Romano. Et sacra Congregatio ob plurimas, adeoque graves causas & circumstantias, quæ in præsenti casu concurrunt, in exemplum idcirco de facili nequaquam deducendas (nempe, quod auctoritate summi Pontificis sacrum ejusmodi pignus e cœmeterio S. Callisti eductum, & translatum, ibique repositum fuerit, ac Indulgentia plenaria perpetua semel singulis annis ejus festo idem sacellum visitantibus concessa habeatur, tantisque signis univocie ejus corporis identitas, utpote Martyris, fateat & comprobetur, præter enim signum Martyrum sarcophagis inscribi consuetum, nomen ejus appareat, & pars, in qua passus est, memoretur his verbis, SERGIUS IN CORDE PASSUS QUIESCIT IN PACE; *necnon subnexæ inspiciantur imagines in eodem marmore incisæ cordis humani sagitta transverberati, & columbarum rostro olivarum ramos ferentium) petitis annuens assignavit diem tertium* Octobris *ad recolendum ejusdem Sancti martyrium cum* Officio *& Missa sub ritu duplici minore de Communi unius Martyris, & Oratione,* Præsta quæsumus *&c.* ut, intercedente Beato Sergio *&c. cum Officio scilicet per Capitulum & Clerum ejusdem Metropolitanæ ecclesiæ recitando cum lectionibus primi Nocturni de Feria currenti, secundi de expositione S. Ambrosii,* Pricipes persecuti sunt, *tertii demum de homilia S. Gregorii Papæ in Evangelium,* Si quis vult post me venire, *& cum Missa,* Lætabitur justus, *cum Gloria & Credo, etiam a Presbyteris ad eamdem Metropolitanam confluentibus, in eaque celebrantibus; non obstantibus quibuscumque, etiam generalibus, Decretis, aliisque in contrarium quomodolibet facientibus, quibus pro hac vice duntaxat, attentis causis, & circumstantiis prædictis, derogavit, alias in suo robore perpetuo permansuris. Die 26. Novembris 1678.* Aliud concordat: cum etenim in sacris cœmeteriis Urbis corpus inventum fuisset S. Amantii Martyris cum proprio nomine, illudque dono datum fuisset Abbati & Religiosis Congregationis Lateranensis Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini diœcesis Passaviensis a Cardinali Paulutio Urbis Vicario, conditumque in monasterii ecclesia pio religionis cultu ab omnibus Christifidelibus esse honoratum, ad enixas preces Cardinalis Lambergh Passaviensis Episcopi, Nos ipsi per litteras Apostolicas sub titulo & forma Brevis Officium & Missam de Communi unius Martyris concessimus. En Breve ipsum.

Dilecto Filio nostro Josepho Dominico Tituli S. Petri in Monte Aureo Presbytero S. R. E. Cardinali Lambergh nuncupato, ex concessione & dispensatione Apostolica Ecclesiæ Passaviensis Præsuli.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Dilecte Fili noster, salutem &c. Quas dilectorum Filiorum Abbatis & Religiosorum Congregationis Lateranensis Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini istius diœcesis tuæ Passaviensis nomine demissas Nobis porrexisti, preces eo gratiori Apostolicæ benignitatis studio accepimus, quo ad mirabilem in sanctis Martyribus laudandam omnipotentis Dei gloriam intensiori pietatis ardore subnixas esse novimus. Itaque libenter animo, & Apostolica auctoritate per hasce nostras in forma Brevis litteras, quas ad te damus, concedimus & indulgemus, quotannis Officium & Mis-

Missam de Communi unius Martyris duntaxat sub ritu duplicis majoris ab iisdem Abbate & Religiosis in monasterio seu Conventu S. Nicolai nuncupato, prope istam civitatem Passaviensem sito, pro tempore existentibus tantummodo in perpetuum recitari & celebrari eo die, quo per te semel assignando agetur festum S. Amantii Martyris, cujus sacrum corpus in hujus almæ Urbis nostræ sacris cœmeteriis cum proprio nomine inventum, & a bonæ memoriæ Fabricio Cardinali Paulutio, dum vixit, ejusdem Urbis Vicario, alias dono datum, in ipsius monasterii, seu Conventus S. Nicolai ecclesia conditum haberi asseris, & præcipua pinque religionis cultu honorari. Fore autem in Domino confidimus, ut hoc Apostolicæ indulgentiæ argumentum sibi quidem sit clariori ad propensam in te voluntatem nostram amplius cognoscendam testimonio, illis vero vehementiori ad majores in religiosæ vitæ, & regularis disciplinæ observantia progressus faciendos incitamento. Interea Apostolicam benedictionem, quam iisdem Abbati & Religiosis per te quoque impertiri volumus, tibi dilecte Fili noster peramanter elargimur. Datum Romæ &c. die 21. mensis Julii 1741.

29. Quid autem dicendum esset, si a tempore immemorabili recitaretur Officium & celebraretur Missa in honorem alicujus Sancti, cujus corpus aut insignis Reliquia extracta fuisset ex Urbis cœmeteriis, & in aliqua ecclesia ad publicam exposita venerationem, licet ipsum Sancti nomen non sit descriptum in Martyrologio Romano? Posset ne retineri celebratio Missæ & Officii? Affirmando responderem, primo quia in supra citato Decreto anni 1691. in quo prohibentur recitatio Officii & celebratio Missæ, reservatur Apostolica concessio; secundo quia, si in Decretis alibi relatis Urbani Papæ VIII. non imminuitur cultus publicus erga illos, qui nec fuerunt beatificati nec canonizati a Sede Apostolica, multo minus ergo imminui debebit cultus erga illos quorum sanctitas est certa, licet incertum sit nomen. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, Episcopus Ripanus sacræ Congregationi rituum exposuit, asservari in Parochiali ecclesia castri Sancti Benedicti corpus cujusdam S. Benedicti Martyris, & in ejus honorem ab immemorabili tempore celebratum fuisse sacrificium Missæ & recitatum Officium de Communi: cumque idem Episcopus quæsivisset, an id in posterum permittere deberet, eo quod obstare videretur Decretum sacræ Congregationis supra relatum, & editum die 11. Augusti 1691. typisque impressum in parvo Bullario Innocentii XII. *pag.* 289. etsi ipse ut Fidei Promotor in meis animadversionibus ostendissem, Sanctum illum fuisse unum ex iis, qui dicuntur Baptizati, cujusque corpus fuerat probabiliter erutum e cœmeteriis Urbis; sacra Congregatio, referente Cardinali de Abdua, censuit, nihil esse innovandum, & ratione immemorabilis temporis permittendam esse recitationem Officii & celebrationem Missæ de Communi unius Martyris.

30. Jam vero veniamus ad delationem horum sanctorum corporum seu Reliquiarum per processiones. Actum fuit de hac re, licet nihil decretum fuerit, in Congregatione Indulgentiis sacrisque Reliquiis præposita, cui ipse intereram tamquam Fidei Promotor, & in qua quidem ex officio hæc apposui adversus delationem dictarum Reliquiarum per Processiones. Primum scilicet, quod in litteris testimonialibus Cardinalis Vicarii, vel Episcopi Præfecti Sacrario Apostolico, ad quos pertinet harum Reliquiarum distributio, nullum fiat verbum de earum delatione per Processiones, nihilque amplius in iis dicatur, quam dictas Reliquias exponi posse ad publicam venerationem in qualibet ecclesia, Oratorio, vel Capella. Secundum, quod ex Decretis editis ab Alexandro VIII. die 22. Septembris 1659. supra relatis non possint Reliquiæ Beatorum circumferri per Processiones. Tertium, quod nec Missa nec Officium juxta supra relata concedantur in honorem horum Sanctorum Baptizatorum. Ultimum tandem fuit, quod Missa & Officium concedantur in honorem Beatorum, non concessa delatione per Processiones: maxime autem absurdum fore, si deferri non possent per Processiones Reliquiæ eorum, in quorum honorem Officium & Missa celebratur, contra vero deferri possent Reliquiæ illorum, de quibus nec Officium recitatur nec Missa celebratur.

31. Verum enimvero probabilius mihi revera visum est, deferri posse per Processiones Reliquias eorum Sanctorum, quæ e cœmeteriis Urbis eruuntur: si enim sanctitas est certa licet incertum sit nomen, nil videtur obstare delationi Reliquiarum per processiones.

32. Favet nempe huic ritui disciplina tum antiqua, tum recens. Refert etenim Anastasius Bibliothecarius, S. Paulum I. summum Pontificem quædam Sanctorum corpora e cœmeteriis prope Urbem eruisse; & cum hymnis & canticis spiritalibus in Urbem introduxisse; quod etiam narratur a Cardinali Baronio *ad An.* 761. Apud eumdem quoque Anastasium *in vita Paschalis I. summi Pontificis* dicitur, ab eo multa Sanctorum corpora in cemeteriis fuisse pia sollicitudine conquisita & inventa, necnon recondita in ecclesia S. Praxedis, advocatis Episcopis, Presbyteris, & Clericis, qui in horum sanctorum corporum deportatione laudes Divinas cecinerunt; in cujus facti memoriam adhuc extant pictæ Imagines in arcu majori antiquæ ecclesiæ S. Praxedis. Demum cum corpora SS. Diodori & Mariani una cum aliis, quorum nomina ignorabantur, fuissent a Stephano V. summo Pontifice inventa in cœmeterio viæ Salariæ, in historia ejus Inventionis apud Cardinalem Baronium *ad An.* 886. & apud Surium *ad diem* 17. *Januarii* (*pag.* 284. *edit. Coloniens.*) sic legitur: *Peracto autem opere, idem Sanctissimus Papa litaniam indixit, &, congregato omni cœtu Cleri & populi Romanorum Civium, discalceatis pedibus, cum lampadibus & Crucibus, omnique apparatu Ecclesiastico adveniens, in feretris cum Psalmis & canticis spiritualibus Sanctorum corpora introduxit in Urbem &c. quorum in Lateranensi palatio aliquos apud ecclesiam, quam ipse idem jam ruinæ proximam a fundamentis renovaverat, quæ* ad Apostolos *dicitur, alios per diversos cardinales Titulos condidit digna honorificentia, alios etiam circumquaque per diversa largitus est monasteria.*

33. Antiquam disciplinam recentior disciplina excipit: passim etenim videmus, fieri Processiones in excipiendis sanctis hisce corporibus & insignibus Reliquiis, quæ a cœmeteriis Urbis extractæ ad alias diœceses & urbes mittuntur; quodque notatu dignum est, cum Reliquiæ, quæ in altaribus consecrandis includuntur, ut plurimum sint ex genere illarum, quæ e cœmeteriis extrahuntur, earum per consequens delatio per Processiones passim fit, cum juxta Pontificale Romanum *in cap. de ecclesiarum dedicatione, seu consecratione* statuatur, ut Reliquiæ sanctorum Matyrum in altari consecrando includendæ thure, luminibus, & cantu Hymnorum *processionaliter* per ecclesiam ferantur. Quocirca, si sanctitas est certa, licet incertum sit nomen, & præterea si antiqua & recens disciplina conveniunt de harum Reliquiarum delatione per processiones, nedum probabilis, sed certa etiam mihi videtur opinio eorum, qui volunt easdem posse deferri.

34. His positis, non obstant ea quæ contra fuerunt allata. Non primum, quod nullum fiat verbum delationis harum Reliquiarum per Processiones in litteris testimonialibus Cardinalis Vicarii, aut Episcopi Præfecti Sacrario Apostolico: facultas etenim deferendi aliis innititur fundamentis supra adductis. Non secundum, quod Beatorum Reliquiæ non deferantur per Processiones: non valet etenim æquiparatio Beatorum ad Sanctos Baptizatos, cum in Beatis aliud supersit Ecclesiæ judicium, in Sanctis Baptizatis non item; quod quidem efficit, ut in horum honorem aliqua fieri possint, quæ in illorum honorem non fiunt. Non tertium, quod in honorem Sanctorum Baptizatorum Officium & Missa non concedantur: ideo enim non fit concessio Officii & Missæ, quia aut desunt Acta de illorum vita & Passione, aut Officiorum numerus tractu temporis infinitus propemodum evaderet, uti supradictum est: in quo rerum statu nemo non videt, hæc duo recte posse stare simul quod scilicet in honorem Sanctorum Baptizatorum nec Missa celebretur, nec recitetur Officium, quodque eorum Reliquiæ deferantur per Processiones. Non ultimum denique, quod deferri non possint per Processiones Reliquiæ Beatorum, in quorum honorem Missa celebratur & recitatur Officium: esset enim hoc argumentum alicujus roboris, si defectus Missæ & Officii in Sanctis Baptizatis non proveniret ex causis supra relatis, sed ex eo, quod Ecclesia crederet, eosdem talem cultum non mereri, uno verbo, si Ecclesia dubitaret de illorum sanctitate: cum vero id nequaquam subsistat, quia (uti sæpe dictum est) sanctitas est certa, licet incertum sit nomen, hinc fit, ut cesset vis argumenti, & probabile tutumque sit, Reliquias Sanctorum Baptizatorum deferri per Processiones posse.

CA-

CAPUT VIGESIMUMNONUM.

De cultu Sanctorum veteris Testamenti.

1. NONNULLA superius dicta sunt ad cultum Sanctorum veteris Testamenti pertinentia. In primo quippe hujus Operis libro quæstionem attigimus, quæ fit ab aliquibus, an Sancti veteris Testamenti a Romano Pontifice canonizari possint, & aliquà etiam significavimus de Officio concesso quibusdam particularibus Ecclesiis in honorem Sancti Eliæ. Item, dum in hoc libro ageretur de nomine Sancti Joseph in litaniis describendo, diximus Sanctos veteris Testamenti & recenseri in Romano Martyrologio, & in litaniis invocari, nec non & Martyres Machabæos cultum habere in universa Ecclesia Occidentali. Nunc autem de his ipsis Sanctis alia quædam dicenda sunt.

2. Quæres itaque primo, an omnes Sancti, qui mortui sunt ante Christum, dici possint pertinere ad vetus Testamentum: cui quæstioni negando respondetur. De Sancto etenim Joanne Baptista Sanctus Thomas *in* 2. 2. *quæst.* 179. *art.* 4. expresse ait, eum pertinere ad novum Testamentum. Id ipsum de S. Josepho asserit Suarez *in par. D. Thomæ to.* 2. *disp.* 8. *sect.* 1. uti supra visum est. De Sanctis Pueris Innocentibus id etiam asseritur a Theophilo Raynaudo *tom.* 15. in opere, cui titulus, *Heteroclita spiritualia*, *pag.* 285. n. 10. Ad novum pariter Testamentum pertinere Zachariam, Elisabeth, Simeonem Senem, Annam Prophetissam, Joachim, & Annam, late probat Guyet *de fest. propr. SS. lib.* 1. *cap.* 5. *quæst.* 8. Licet enim mortui sint ante Christi Passionem, ideoque e vivis excesserint ante conditam Legem gratiæ, ad Evangelii nihilominus statum spectare reputandi sunt, cum commendentur ab ipsomet Evangelista, aut Christum natum viderint, aut Christum ipsum propinquitate, seu carnis affinitate proxime attigerint, juxta ea, quæ adducta sunt a Matta *de Canonizat. SS. par.* 4. *cap.* 3. *n.* 18. & a Pignatello *consult.* 39. *num.* 15. *tom.* 5.

3. Quæres secundo, an expediat, in Ecclesia saltem Occidentali, cultum Sanctorum veteris Testamenti æquare cultui Sanctorum novi Testamenti; & ita quidem, ut, sicuti passim in horum honorem festa sunt instituta, Officia recitantur, Missæ celebrantur, dedicantur ecclesiæ, sic æquali jure eadem fieri possint erga Sanctos veteris Testamenti. Huic porro quæstioni affirmando respondere videtur Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 15. in libro, cui titulus, *Heteroclita spiritualia*, *pag.* 287. *num.* 15. ubi ait, sicuti publice in Ecclesia coluntur Martyres Machabæi, sic summum Pontificem, si voluisset, aut vellet, consimilem cultum indulgere posse Abrahæ, & Job, & aliis quibuscumque Sanctis Christo anterioribus. Verum propositio hæc est caute explicanda atque intelligenda; & sane prout eam explicavit atque intellexit Theophilus ipse *num.* 16. ut scilicet sibi ad summum vindicet locum, loquendo de absoluta Pontificis potestate, non vero de potestate ordinaria disciplinæ & consuetudini Ecclesiæ alligata; intra quos pariter terminos intelligi debet Episcopus Sarnellus *in epist.* 35. *tom.* 5. ubi, proposita quæstione, cur non celebrentur festa Sanctorum veteris Testamenti, sic ait: *Non essere nella Chiesa Latina, almeno generalmente, quest'uso. Del resto, come la stessa Chiesa Latina venera con pubblico culto i Santi sette Maccabei colla loro madre nel primo d'Agosto, così, se il sommo Pontefice volesse, potrebbe contribuire il medesimo onore agli altri Santi del vecchio Testamento, come lo permette in alcuni luoghi, dove sono le chiese.* Ab Ecclesiæ quippe initio usque in præsens tum quoad numerum Sanctorum, tum quoad qualitatem celebritatum maxima semper fuit differentia inter Sanctos novi, & veteris Testamenti; quemadmodum colligi poterit ex his, quæ infra dicentur, & sicuti fuit adnotatum in censura cujusdam libelli, cui titulus, *De cultu Sanctorum veteris Testamenti*, quæ fuit composita a Cardinali Raymundo Capisucchio sacri Palatii Apostolici tunc Magistri, & typis Cameralibus edita anno 1677. cui quidem subscripserunt celebriores Urbis Theologi: *Illud me movet multo magis, quod totum opusculum eo tendit unice, ut inducat in animos legentium existimationem perabsurdam de convenientia, si non de obligatione ac necessitate, inducendæ novitatis in Ecclesia Romana circa publicum & universalem cultum Sanctorum veteris Testamenti abolito discrimine, quod ab Ecclesia nascente in hunc usque diem observatum perpetuo est quoad numerum, universalitatem & qualitatem celebritatum de Sanctis veteris & novi Testamenti &c. Censeo igitur, conducibilius esse, ne permittatur editio hujus libri, utpote temerarii quoad invocationem cultus publici & universalis in Ecclesia Catholica, & insuper nec necessarii nec utilis pro retinendo aut promovendo cultu Sanctorum veteris Testamenti, vel privato juxta cujusque devotionem, vel publico, qualis & quantus indultus jam est a Sede Apostolica.*

4. Supra dictum est de visione beatifica post obitum dilata, & de descensu ad Limbum, ob quas causas nonnulli existimarunt, Sanctos veteris Testamenti non esse colendos in Ecclesia universali, alia autem nunc addenda ratio est, cur non expediat, in Ecclesia saltem Occidentali, cultum Sanctorum veteris Testamenti æquare cultui Sanctorum novi Testamenti. Scilicet, cum de Fide sit, Christum Dominum cælorum portas aperuisse, & neminem, nisi per eum, consecutum fuisse aut consequi beatitatem, aptissimus modus ad hanc persuadendam veritatem Christianis reputatus est, si universe illorum Sanctorum festa celebrarentur, qui Christum sunt subsecuti, iisque anteferrentur Sanctis veteris Testamenti; non quia hi quoque ex Fide in Christum salvi facti non sint, sed quia per cultum universaliorem Sanctorum novi Testamenti id aptius manifestabatur, & manifestatur. Quocirca scribit Nicolaus Serarius *Litaneut.* 2. *quæst.* 18. *Invocantur quidem, uti dictum est, a Christianis, qui e prisco fœdere sunt Sancti, minus tamen frequenter nominatim, prout etiam festi dies in Latina & Occidentali Ecclesia vix umquam aguntur, quemadmodum notat Cæsareus &c. Causa vero ea videtur, quod Christiana libentius in Christo jam nato, & passo, & resurgente, & in cælos ascendente Patres, & Filios amplectatur Ecclesia.*

5. Quæres tertio, cur ex sanctis Martyribus veteris Testamenti soli Machabæi (quorum corpora condita sunt in basilica S. Petri in Vinculis in Urbe, juxta vetera carmina relata a Martinello *in Roma ex ethnica sacra*, *pag.* 284.

Pelagius rursus sacravit Papa beatus
Corpora sanctorum condens ibi Machabæorum)

in ecclesia universali Occidentali colantur præcipuo cultu Officii & Missæ. S. Gregorius Nazianzenus *in orat. de Machabæis*, *in principio* sic loquitur: *Qui tametsi* (videlicet Machabæi) *ob eam causam apud paucos honorentur, quod eorum certamen Christi ætatem præcesserit, digni tamen sunt, quos omnes honoribus complectantur, quoniam pro legibus, institutisque patriis dolorum acerbitatem forti animo pertulerunt. Qui porro ante Christi supplicia martyrium subierunt, quid tandem erant facturi, si post Christi tempora renati fuissent, ejusque mortem nostræ salutis causa susceptam ad imitandum propositam habuissent? Nam qui, nullo hujusmodi exemplo ob oculos posito tanta virtutis laude floruerunt, cui dubium esse potest, quin iidem tale exemplar intuentes multo generosius fortiusque sese periculis objecturi fuerint? Ac simul arcana hæc doctrina est, nec mysterio vacans, mihi quidem, piisque omnibus viris admodum probabilis, neminem videlicet eorum, qui ante Christum natum martyrio perfuncti sunt, id citra Christi Fidem esse consecutum: quamquam enim Verbum suo postea tempore libere promulgatum est, puris tamen animis etiam ante innotuit; quemadmodum ex multis, qui ante ipsius nativitatem honoribus affecti sunt, liquido perspici potest. Quocirca Machabæi non ideo contemnendi sunt, quia ante Crucem extiterunt; verum quia ad Crucis normam vitæ suæ rationes exegerunt, ideo laudandi, ac verborum honore celebrandi.*

6. Hæc tamen rationum momenta non tam militant pro Machabæis, quam pro aliis Martyribus veteris Testamenti; ideoque prodesse non possunt ad rem & effectum, de quo agimus. De hoc autem argumento agens S. Bernardus *epist.* 98. quod spectat ad differentiam inter Machabæos, & alios Martyres veteris Testamenti, atque adeo ad rationem, cur illi quidem, at non isti in Ecclesia universali colantur cultu præcipuo, & signanter Officii & Missæ, ait, id in causa esse, quia martyrium Machabæorum est unicum martyrium veteris Testamenti;

menti, quod martyrio Martyrum novi Testamenti assimiletur: *Universis nempe tam veteris, quam novi Testamenti Martyribus æque convenit, pro justitia occubuisse; sed interest, quod isti passi sunt, quia illam tenebant, illi, quia non tenentes reprehendebant; isti, quia eam non desererent, illi, quia deserentes perituros esse assererent, & ut breviter totum, in quo differunt, proferamus, hos cultus, illos zelus justitiæ Martyres fecit. Soli ex veteribus Machabæi, quia non solum causam, sed & formam, ut dixi, novi martyrii tenuerunt jure fortasse in Ecclesia cum novis Ecclesiæ Martyribus eamdem consuetæ celebritatis gloriam assecuti sunt. Instac quippe Martyrum nostrorum libare & ipsi Diis alienis, patriamque deserere legem, immo mandata Dei transgredi cogebantur, renuebant & moriebantur. Non sic Isaias; non sic Zacharias; non denique vel magnus ille Joannes Baptista ita mortuus est.*

7. Sed tanti Patris rationes omnibus non satisfaciunt; vel quia nihil interest ad rationem martyrii, utrum Martyr cædatur, quia reprehendit vitia, an quia justitiam profitetur: vel quia reprehensio generosa vitii potest esse luculentior actus virtutis, & proinde cultu dignior: vel tandem quia probabile est, inter Martyres veteris Testamenti aliquos esse mortuos, non solum quod reprehenderint peccantes, sed etiam quod male agere ipsi & justitiam deserere nollent. Sic cæsum Isaiam docet Sanctus Zeno: similem martyrii causam Zachariæ patris Baptistæ multi produnt: Abel denique martyrio coronatum nonnulli asserunt, quia profitebatur Numinis providentiam, & animi immortalitatem. Magna quoque animadversione dignum est, utrumque a Christo Domino capite Martyrum præstitum fuisse, cum & reprehenderit peccatores ex qua reprehensione odium Pharisæorum in ipsum derivatum est, & testimonium veritati reddiderit, ut in Joannis Evang. *cap.* 18. 37. & Pauli *I. ad Timoth. cap.* 6. 13.

8. Hæc, & alia fuse legi possunt apud Theophilum Raynaudum *oper. tom.* 15. in libro cui titulus *Heteroclita spiritualia cælestium, & infernorum, pag.* 287. Alia porro verisimilis ratio refertur a Thomassino *in tract. histor. & dogmat. de festis lib.* 1. *cap.* 9. quæ in hoc constituitur, quod Martyres Machabæi fuerunt ultimi ex Martyribus Synagogæ, ita ut eorum memoria quodammodo recens esset, quando Ecclesia incepit dilatari. Addit, Machabæorum historiam fuisse diligenter conscriptam & inter manus Judæorum Hellenistarum repositam: cumque Judæi isti Christo statim nomen dederint, fuerintque recepti in Ecclesiam Orientalem, quemadmodum verisimile est, istorum opera fuisse in Ecclesia Orientali Martyres Machabæos conjunctos Martyribus novi Testamenti, sic etiam verisimile admodum est, ipsorum Machabæorum cultum ab Ecclesia Orientali transiisse ad Occidentalem; & ideo in Occidentali solos reperiri ex Martyribus veteris Testamenti, qui speciali cultu Officii & Missæ colantur. Quæ indicasse satis sit, ut lector rationes omnes ob oculos habere possit, easque amplecti, quas potiores esse existimabit.

9. Quæres quarto, an in Ecclesia Orientali celebrentur festa Sanctorum veteris Testamenti. Superius sæpe mentio facta est Menologii Græcorum editi jussu Basilii Imperatoris. In hoc itaque Menologio *ad diem* 3. *Januarii* mentio fit Malachiæ Prophetæ, *ad diem* 5. Michææ Prophetæ, *ad diem* 3. *Februarii* Simeonis Senis, & Annæ Prophetissæ, *ad diem* 8. Zachariæ Prophetæ, *ad diem* 1. *Maji* Jeremiæ Prophetæ, *ad diem* 6. Job Justi, *ad diem* 9. Isaiæ Prophetæ, *ad diem* 6. *Junii* Amos Prophetæ, *ad diem* 22. *Septembris* Jonæ Prophetæ, *ad diem* 19. *Novembris* Abdiæ Prophetæ, *ad diem* 16. *Decembris* Aggæi Prophetæ, *ad diem* 17. Ananiæ, Azariæ, & Misaelis, & *ad eamdem diem* Danielis Prophetæ. Item in aliis Menologiis, & Synaxariis Ecclesiæ Græcæ *ad diem* 9. *Decembris* mentio habetur Abrahæ, & *ad diem* 10. *ejusdem mensis* mentio Lot nepotis Abrahæ, teste Graveson *in hist. Eccles. veteris Testamenti tom.* 1. *pag.* 378. *& seqq.* De sanctitate quippe Abrahæ nulla videtur esse posse dubitatio ob eximiam illam fidem & obedientiam, qua Deo vocanti, abjecta omni cunctatione, obtemperavit, cognationem suam ultro ac generose deseruit, Deum, cælum, atque æternitatem omnibus præposuit, & exemplar perfectorum sese exhibuit, virum videlicet Evangelicum ante Evangelia, & Apostolicum ante Apostolos. Lot autem quamvis peccaverit, dum sese vino ingurgitavit, dum filias vino oppressus constupravit, dum denique easdem filias Sodomitis obtulit ad stuprum; sincera tamen pœnitentia hæc omnia ab eo fuisse expiata, & a Deo condonata, colligitur ex *epist.* 2. S. Petri *cap.* 2. ubi Lot appellat hominem justum: *Et civitates Sodomorum, & Gomorrhæorum in cinerem redigens* (Deus) *eversione damnavit; exemplum eorum, qui impie acturi sunt, ponens: & justum Lot oppressum a nefandorum injuria ac luxuriosa conversatione eripuit.*

10. Aliorum quoque Sanctorum veteris Testamenti festa celebrantur in Ecclesia Orientali. Gregorius enim Tauromitanus *in homil. de indictione* refert, Græcos celebrasse festum Josue *in initio anni.* Officium S. Eliæ non solum in ea Ecclesia celebratur, sed etiam solemne fit festum in ejus honorem, uti colligitur ex Constitutione Emmanuelis Imperatoris apud Theodorum Balsamonem *in nomocan. Photii tit.* 7. *cap.* 11. Duplex quoque festum Sanctorum veteris Testamenti celebratum fuisse in ipsa Ecclesia Orientali, testatur Joannes Nicænus *in epist. de fest. Natalis Domini*, alterum scilicet *Dominica sequente diem* 11. *Decembris*, quod erat de Majoribus Christi ante Legem, alterum *sequenti Dominica*, quod erat de Christi Majoribus a Matthæo memoratis. Demum apud Wadingum *ad an.* 1342. *num.* 49. extat Calendarium festorum peculiarium Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in quo recensentur plurima festa Sanctorum veteris Testamenti, hoc est, Sophoniæ Prophetæ, Malachiæ, Jeremiæ, Osee, & Aggæi, Joelis, & Esdræ, Samuelis, Zachariæ, Moysis, & Abrahæ.

11. Quæres quinto, an in certis aliquibus locis, loquendo de Ecclesia Occidentali ex concessione Sedis Apostolicæ cultus exhibeatur Sanctis veteris Testamenti. Huic pariter quæsito affirmando respondemus: non solum enim in aliquibus locis dicatæ reperiuntur ecclesiæ & altaria Sanctis veteris Testamenti, sed etiam ex permissione Sedis Apostolicæ, & Induito Congregationis sacrorum rituum concessa fuit Officii & Missæ celebratio in ecclesiis, quæ ab antiquo tempore iisdem fuerunt dicatæ, & præterea reservatæ fuere antiquissimæ consuetudines nonnullarum Ecclesiarum, ut in ipsis Officia recitentur, & Missæ celebrentur in honorem eorumdem Sanctorum. Ecclesiæ quippe in honorem S. Eliæ erectæ & dicatæ reperiuntur in Insulis Cypri, Zacynthi, in Insula Sardiniæ, & diœcesi Turitana, necnon in Apulia, teste Lezana *consult.* 3. *num.* 90. & Cremonæ, Venetiis, Bononiæ, Ferrariæ, Faventiæ, Senis, & Pisauri dicatæ sunt ecclesiæ & altaria S. Job, eidemque Sancto, permittente sacrorum rituum Congregatione, & instante quodam Regulari S. Spiritus in Saxia, dicata fuit ædicula in civitate Albani, quæ occasione cujusdam novæ fabricæ annis elapsis destructa est; ut interea prætereantur exempla ecclesiarum Venetiis dicatarum SS. Zachariæ, & Danieli Prophetis, & Bononiæ S. Isaiæ.

12. Duo sunt Lazari, alter, de quo Lucæ *cap.* 16. quem Dives elevans oculos suos vidit in sinu Abrahæ: alter Marthæ, & Mariæ frater, quem Christus mortuum suscitavit, de quo Joannis 11. Primus ad vetus Testamentum, alter pertinet ad novum. In superiori *lib.* 3. *cap.* 30. *n.* 4. diximus, factum primi Lazari esse historiam, non parabolam. Hoc ipsum confirmamus, quidquid opinatus sit Calmet *ad cap.* 16. *Lucæ n.* 19. Et ad summum dici potest, narrationem prædictam partim esse historiam, partim esse parabolam. Quod enim oculos Dives ille elevaverit, quod cum Abraham locutus fuerit, quod guttam aquæ, quæ linguam suam refrigeraret, postulaverit, parabola dici potest sumpta non ex iis quæ modo fiunt, sed ex iis quæ post resurrectionem futura sunt, & ad nostrum captum accommodata, finxitque Christus membra, quæ non erant, & sic parabolam super historiam, quemadmodum advertit Maldonatus ad idem *cap.* 16. *Lucæ n.* 22. Duobus istis Lazaris Ecclesia exhibet cultum, & dedicat templa. Ex quo non solum evincitur, narrationem Lazari mendici ad historiam pertinere, uti recte notat Cardinalis Baronius *ad ann.* 33. & Maldonatus *ad idem cap.* 16. *Lucæ num.* 20. sed etiam cultum exhiberi eidem, etsi ad vetus Testamentum pertineat. Cardinalis Bellarminus *lib.* 1. *de beatit. Sanctor. cap.* 6. ait, illum coli, ut verum sanctum hominem. Ambrosius Catharinus *lib.* 3. *contra Cajetanum pag.* 170. addit, Lazarum tamquam Domini voce canonizatum ubique terrarum celebrari & coli ut Sanctum Dei. Subscribit Theophilus Raynaudus *lib. de pietate erga unum Sanctum punct.* 13. *n.* 26. testatus, variis in locis nomine ejus erecta esse templa, & ibi anniversarias de eo celebritates haberi. Joannes Molanus *in histor. sanctarum Imaginum lib.* 4. *cap.* 23. quærens, an Sanctus Lazarus *in leprosariis* recte pingatur cum scuto, & corona Sanctorum, & an ejus Imagini recte adjiciatur *Sancte Lazare ora pro nobis*, affirmando

do respondet. Romæ, extra portam Angelicam, templum est, & hospitale S. Lazari. Legi denique potest bulla 95. Pii Papæ IV. in qua restituit Ordinem S. Lazari, & ex ea plura desumi poterunt ad cultum ejusdem in Ecclesia Occidentali pertinentia.

13. Altarium & templorum dedicationem sequuntur recitationes Officiorum, & celebrationes Missarum. In Cæremoniali siquidem Monasterii Fontisebraldi edito anno 1641. auctoritate Guillelmi Parisiensis Episcopi delegati a Pio Papa II. ad visitandum, corrigendum & reformandum illud Monasterium & Ordinem, Officium reperitur S. Abrahæ, uti refert Guyet *de fest. propr. SS. lib.* 3. *cap.* 16. *qu.* 4. Item in Calendario ac Breviario Congregationis Oratorii Domini Jesu editis a Cardinali de Berulle *ad diem* 10. *Maji* annotatur Officium cum Missa de S. Job, & *ad diem* 11. *Octobris* Officium de S. Abraham, uti colligitur ex libello Officiorum typis impresso Lutetiæ Parisiorum an. 1653. in cujus præfatione dicitur, prædicta omnia facta fuisse a memorato Cardinali, accedente Sedis Apostolicæ auctoritate, & juxta litteras Apostolicas Pauli Papæ V. Ex Rescripto quoque Congregationis sacrorum rituum 9. Octobris 1609. approbantur lectiones recitandæ in festo, & per Octavam S. Danielis a Monialibus S. Danielis Venetiis existentibus: & ex alio Rescripto ejusdem sacræ Congregationis edito die 12. Decembris ejusdem anni approbatum fuit Officium S. Zachariæ pro Monialibus S. Zachariæ civitatis Venetiarum. Denique in universo Carmelitarum Ordine recitatur Officium S. Eliæ ex Indultis summorum Pontificum Gregorii XIII. Sixti V. Clementis VIII. & Pauli V. Quamvis enim nonnulli antiquissimam consuetudinem Indultis dictorum Romanorum Pontificum reservatam reprehendere voluerint, sacrorum nihilominus rituum Congregatio statuit, nihil esse innovandum, ideoque Ordinem prædictum posse retinere prædicti Officii recitationem, juxta ea quæ habentur apud Lezanam *consult.* 3. n. 132. ubi post relata ea, quæ modo fuerunt exposita, sic concludit: *Quibus recte & diligenter recognitis & expensis, a sacra Congregatione sancitum est, ut præfatum Officium S. Eliæ a nostris quotannis more solito celebraretur, imposito veluti perpetuo silentio piis zelatoribus, qui in illud impegerant.* Eadem pariter ratione, prævio consilio Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, Innocentius XII. in suis litteris Apostolicis in forma Brevis expeditis die 20. Novembris 1698. silentium imposuit controversiæ magnis animorum motibus agitatæ super primæva institutione Ordinis Fratrum B. Mariæ Virginis de monte Carmelo, ejusque derivatione a Sanctis Prophetis Elia, & Eliseo; protestatus tamen, nullum per hoc addi pondus uni, aut alteri ex oppositis sententiis: *Non intendimus tamen, per silentii hujusmodi impositionem, uni seu alteri ex dictis sibi adversantibus sententiis ullum majus pondus adjungere, sed utramque manere volumus in statu & terminis, quibus de præsenti reperitur, donec aliter Nobis, & Sedi Apostolicæ visum fuerit determinare.* Porro Gavantus *ad Rubricas Breviarii sect.* 5. *cap.* 12. interrogatus, quænam lectiones legi possent in festis Sanctorum Abrahæ, & Job, quæ in nonnullis locis celebrantur, utrum videlicet primæ lectiones Officii desumendæ essent ex Genesi, & libro Job, quæ leguntur in Dominica Quinquagesimæ, & in prima Dominica Septembris, secundi autem Nocturni lectiones ex iisdem locis desumendæ essent, & lectiones tertii Nocturni ex Evangelio *Homo quidam nobilis*, cum homilia S. Ambrosii in festo S. Ludovici Regis; an potius lectiones primi Nocturni desumendæ essent ex Scriptura occurrente, secundi Nocturni ex Genesi, & historia Job, ut in Dominica Quinquagesimæ, & in prima Dominica Septembris, ultimæ demum ex citato Evangelio, & homilia: respondit, secundum hunc modum magis placere, utpote magis uniformem aliis Sanctorum festis, deinde subjicit: *Quæ vero dicimus de Sanctis Abraham, & Job, valent etiam in festis Sanctorum Isaiæ, Jeremiæ, Danielis, Davidis, & similium, ubi eorum festa celebrantur, propriis e Breviario adhibitis eorum lectionibus.*

CAPUT TRIGESIMUM.

De Angelis, & eorum Cultu.

1. IMPENSUM fuisse Angelis cultum, tamquam Dei ministris, & inter ipsum ac homines intermediis, votaque & preces ad eos fuisse directas, necnon exhibita multa grati in ipsos animi & venerationis argumenta, ex veteri Testamento passim desumitur. Sacri Textus auctoritates plene collectæ videri possunt apud Calmet *in dissertatione in bonos, malosque Angelos*. Sed, ne forte dicatur, nondum unicum eo tempore constitutum fuisse mediatorem inter Deum & hominem Christum Jesum, afferenda sunt verba Christi Domini, Matthæi 18. v. 10. *Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis; dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.* Horum quippe verborum sensus & ratio huc pertinent, temperandum videlicet a lædendis parvulis, quia Angeli, quibus curæ sunt, pro custodiæ munere apud Deum iis patrocinantur; quare S. Hilarius *col.* 699. n. 5. ait: *Angeli pusillorum sunt, Fidelium orationibus præesse Angelos, absoluta auctoritas est. Salvatorum igitur per Christum orationes Angeli quotidie Deo offerunt. Ergo periculose ille contemnitur, cujus desideria ac postulationes ad æternum & invisibilem Deum ambitioso Angelorum famulatu ac ministerio pervehuntur.* Porro quamvis in *Apocalypsi* Angelus Joannem adorare se volentem prohibuerit: *Ne feceris conservus tuus sum*; S. Augustinus tamen *lib.* 20. *contra Faustum* ait, Angelum prohibuisse, se pro Deo adorari; sic etenim apparuerat, ut pro Deo adorari posset; concordat S. Thomas 2. 2. *quæst.* 84. *art.* 1. ubi aliam quoque affert rationem prædictæ prohibitionis, *tum ad ostendendam dignitatem hominis, quam adeptus est per Christum, ut Angelis æquetur; unde ibi subditur: „ Conservus tuus sum, & Fratrum tuorum “; tum etiam ad excludendam idololatriæ occasionem: unde subditur „ Deum adora.* Simile est illud, quod habetur *in cap.* 35. Laodicenæ Synodi (*tom.* 1. *collect. Harduini pag.* 787.) ubi sic legitur: *Non oportere, Christianos Ecclesiam relinquere, & ire, atque Angelos nominare, & congregationes facere, quæ interdicta noscuntur. Si quis igitur inventus fuerit huic occultæ idololatriæ serviens, sit anathema, quia dereliquit Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, & se idololatriæ tradit.* Ibi siquidem non prohibetur quilibet cultus, aut quælibet invocatio Angelorum, sed ea tantum, quæ pertinebat ad contemptum Domini nostri Jesu Christi; quemadmodum illi faciebant, qui Angelos pro Diis venerabantur Platonico Gentilique more; quamque idcirco Patres Laodiceni tacitam & occultam appellant idololatriam, uti Zonaras & Balsamon interpretantur. Inter antiquiora monumenta pro cultu & invocatione Angelorum recensendum porro est illud Origenis *homil.* 1. *in Ezechielem* (*tom.* 3. *op. edit. Maur. pag.* 358.) in qua Angelos invocat, & eorum opem exposcit pro nuper converso ab errore. En verba: *Omnia Angelis plena sunt. Veni, suscipe sermonem conversum ab errore pristino, a doctrina dæmoniorum, ab iniquitate in altum loquente; & suscipiens eum quasi Medicus bonus, conforta atque institue: parvulus est, hodie nascitur senex repuerascens, & suscipe tribuens ei Baptismum secundæ regenerationis, & advoca tibi alios socios ministerii tui, ut cuncti pariter eos, qui aliquando decepti sunt, erudiatis ad Fidem.* Homilia hæc ex Græco in Latinum sermonem conversa est a S. Hieronymo, & extat *tom.* 5. *nov. edit. ejusd. S. Hieronymi pag.* 889. Dalleus, & Bochartus falso opinantur, nec homiliam esse Origenis, nec conversionem in Latinum sermonem Sancti Hieronymi: sed Erasmus & Huetius, Dalleo & Bocharto utique præferendi, docent, homiliam esse Origenis, & versionem esse S. Hieronymi; & quæ in contrarium a Dalleo & Bocharto opposita fuerunt, erudite refelluntur ab Abbate Joanne Chrysostomo Trobelli in opere *de cultu Sanctorum tom.* 1. *par.* 2. *dissert.* 5. *cap.* 5. *& seqq.* typis Bononiensibus impresso post primam editionem hujus nostri Operis *de Canonizatione Sanctorum*.

2. Angelorum Ordines novem nominibus in Scriptura vocantur. Primum est nomen Angeli, quod locis innumeris ejusdem Scripturæ habetur. Secundum est nomen Archangeli, quod habetur 1. *ad Thessalonic.* 4. *In tuba, & in voce Archangeli*; & in *epistola* Judæ: *Cum Michael Archangelus &c.* Quatuor nomina Principatuum, Potestatum, Virtutum, & Dominationum habentur *ad Ephes.* 1. per illa verba: *Supra omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem.* Septimum est nomen Throni, quod habetur *ad Coloss.* 1.

Sive Throni, *sive Dominationes*. Octavum est nomen Cherubim, quod habetur *Psalmi* 79. *Qui sedes super Cherubim*. Nonum est nomen Seraphim, quod habetur Isaiæ 6. *Seraphim stabant super illud*. Et Patres quidem tum Græci, tum Latini Ordines Angelorum his nominibus recensent, uti videri potest apud Suarez *lib.* 1. *de Angelis cap.* 13. *num.* 3.

3. Angelorum vero nomina septem sunt, quæ memorantur a Catholicis Scriptoribus, id est, Michael, Gabriel, Raphael, Uriel, Sealtiel, Jehudiel, & Barachiel, ut probat Serarius *in cap.* 12. *Tobiæ*. At sola nomina Gabrielis, Michaelis & Raphaelis in Ecclesiam admittuntur; aliorum autem nomina nulla traditione notata, sed ab Hebræo accepta ad nos pervenerunt. Urielis mentio apud Esdram *lib.* 4. sed hic liber non recensetur inter Canonicos: quo circa in Capitularibus Caroli M. *apud Baluzium col.* 220. sic legitur: *In* (Laodiceno) *Concilio præcipitur, ut ignota Angelorum nomina nec fingantur, nec nominentur, nisi illorum quos habemus in auctoritate: ii sunt Michael, Gabriel, Raphael*: & in Concilio Romano celebrato sub Zacharia Papa anno 745. (*tom.* 3. *Conc. Harduini col.* 1940.) damnata fuit oratio cujusdam Adalberti, in qua octo nomina Angelorum invocabantur: *Dum vero hæc oratio sacrilega usque in finem perlecta fuisset, Zacharias . . . Papa dixit, Quid ad hæc Sanctissimi Fratres respondetis? Sanctissimi Episcopi, & Venerabiles presbyteri responderunt: Quid aliud agendum, nisi ut omnia, quæ nobis relecta sunt, igni concrementur &c. Non enim nomina Angelorum, præter nomen Michaelis, sed nomina dæmonum sunt: Non plus, quam trium Angelorum nomina cognoscimus, id est Gabriel, Michael, Raphael*. Videri potest Majolus *in diebus canicularibus tom.* 3. *de Angelorum nominibus pag.* 168. *& seqq.* Usque ad recentiora transeamus, cum Antonius Duca pius Sacerdos Siculus collocari curasset in altari majori Ecclesiæ S. Mariæ Angelorum de Urbe quamdam picturam, scripto nomine uniuscujusque Angeli in ea depicti, & signanter Uriel, Barachiel, Sealtiel, & Jehodiel, mandatum est, ut ea nomina delerentur, teste Cardinali Albitio in tractatu *de incostantia in Fide cap.* 40 *n.* 156. Porro apud Jacobum Longueval *tom.* 4. *Historiæ Gallicanæ lib.* 11. *pag.* 311. post enarratam historiam condemnationis omnis orationis Adalberti adnotatur, in quibusdam litaniis, quæ tempore Caroli Magni recitabantur in Galliis, invocari consuevisse, non obstante condemnatione Concilii tamquam sanctos Angelos, Uriel, Raguel, & Tubuel; tum sapienter advertitur, quanta cum difficultate populares quædam superstitiones de medio tollantur.

4. His præmissis, videamus oportet, qua ratione colendi Angeli sint juxta Ecclesiæ disciplinam. Veneramur Imagines Sanctorum & incorporeorum Angelorum, qui tanquam homines figura humana Justis apparuerunt: verba sunt septimi Generalis Concilii *act.* 5. Et quamvis in eodem Concilio, recitato dialogo Joannis Thessalonicensis, Patriarcha Tharrasius subjecerat: *Ostendit Pater etiam Angelos oportere pingi, quoniam circumscripti sunt, & hominum specie multis apparuerunt*; ex quibus verbis nonnulli eo devenerunt, ut suspicarentur, Synodum autumasse, Angelos esse corporeos, contra assertionem Concilii Lateranensis quarti *cap.* 1. ubi dicitur, Creatorem omnium de nihilo condidisse creaturam, spiritalem, & corporalem Angelicam videlicet, & mundanam, ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam; attamen perpenderunt Theologi, Tharrasium ex dialogo Joannis Thessalonicensis, ceterosque Concilii Patres nihil aliud arripuisse, quam fas esse Angelos pingere, cum circumscribi possint, & in humana specie non semel apparuerint; nec scopum Concilii fuisse definire, utrum Angeli circumscripti sint corpore proprio, an assumpto.

5. In litaniis quoque invocantur SS. Michael, Gabriel, Rapheal, omnes sancti Angeli & Archangeli, omnes sancti beatorum Spirituum Ordines; & in benedictione Incensi ad Offertorium dicuntur hæc verba: *Per intercessionem beati Michaelis Archangeli, stantis a dextris altaris Incensi &c. Incensum istud dignetur Dominus benedicere, & in odorem suavitatis accipere*. In antiquo codice Tiliano apud Menardum *in not. ad Sacramentor. S. Gregorii pag.* 270. non legitur Michaelis, sed Gabrielis: *Per intercessionem S. Gabrielis Archangeli stantis a dextris altaris Incensi*. Eodem modo legitur in antiqua Missa Romana edita a Cardinali Bona *de reb. liturg. in append. pag.* 496. & hoc modo legendum quoque esse docebat Ven. Dei Servus Cardinalis Thomasius in nonnullis suis adnotationibus miscellaneis manuscriptis in Missale Romanum. Dicebat enim, recitata verba, *Per intercessionem Beati Michaelis Archangeli stantis a dextris altaris Incensi*, non esse desumpta *ex cap.* 8. *Apocalypsis*, ubi nulla fit mentio nominis Angeli, nec dexteræ altaris Incensi; sed esse desumpta *ex cap.* 1. *v.* 9. *Evangelii* secundum Lucam, ubi dicitur de Sancto Zacharia patre S. Joannis Baptistæ: *Secundum consuetudinem Sacerdotii sorte exiit, ut Incensum poneret. Et omnis multitudo populi erat orans foris hora Incensi. Apparuit autem illi Angelus Domini stans a dextris altaris Incensi*: & paulo inferius *v.* 19. *Et respondens Angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui adsto ante Deum*.

6. Dedicantur ecclesiæ Deo in honorem aut omnium Angelorum, aut Angelorum singulorum, S. Michaelis, S. Gabrielis, S. Raphaelis. Dicantur quoque Deo ecclesiæ in honorem Angelorum Custodum, aut in memoriam insignis Apparitionis alicujus Angeli, vel acceptæ ejus ope ac ministerio singularis alicujus gratiæ: sed non dedicantur ecclesiæ Deo in honorem omnium Seraphim, aut Cherubim, aut aliorum Ordinum Angelorum. Dictum est, ecclesias dedicari Deo in honorem omnium Angelorum; cum omnibus Angelis etiam dedicatæ dici possint ecclesiæ, quæ nomine S. Michaelis nuncupantur, sicuti recte monet Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib.* 1. *cap.* 5. *quæst.* 5. §. *Jam vero*; cumque Romæ templum sit B. Mariæ Angelorum a Pio Papa IV. dicatum; & festum S. Michaelis dici possit festum omnium Angelorum, teste Durando *in Ration. Divin. Offic. lib.* 7. *cap.* 12.

7. Dictum est, ecclesias Deo dicari etiam in honorem singulorum, ut S. Michaelis, S. Gabrielis, S. Raphaelis. Theodoretus ad locum Apostoli *ad Coloss.* 2. *Nemo vos seducat, volens in humilitate & religione Angelorum, quæ non vidit ambulans*, ait prædicta verba pertinere ad nonnullos, qui assuefacti Judaicis ritibus jactabant, Legem per Angelos traditam esse, ac propterea cultu hos & veneratione dignos reputabant, additque, morbum hunc *in Phrygia & Pisidia hæsisse longo tempore, cujus gratia Synodus apud Laodiceam Phrygiæ oppidum habita lege vetuit, Angelos orare, hodieque oratoria Sancti Michaelis apud illos & eorum finitimos videre licet*. Porro Theodoretus ibi memorat crebra *Oratoria* S. Michaelis, ut probet, populos illos in Angelorum venerationem propensissimos fuisse, sed ab antiqua religione defecisse, cum Angelos venerari cœpissent, spreto Christo, velut primarios apud Deum intercessores, uti late ostendit Petavius *de Angelis lib.* 2. *cap.* 10. *sub n.* 11. Ceterum, Angelorum, & præsertim Michaelis venerationem Theodoreti ætate percrebuisse, & in illius honorem frequentia Constantinopoli, & per totum Orientem *Oratoria* instituta fuisse, quæ *Michaelia* dicta, testatur æqualis Theodoreto Sozomenus *lib.* 2. *cap.* 3.

8. Dictum est præterea, ecclesias Deo dedicari in honorem Angelorum Custodum; quod est intelligendum de Angelis Custodibus omnium hominum, non de Angelo Custode cujuslibet hominis: mortuo enim isto homine singulari, cessaret ecclesiæ titulus Angelo ejusdem hominis Custodi dicatus, uti prosequitur Guyet *loc. cit.* §. *Quod sine Angelis*: ubi etiam advertit, in postrema recognitione Breviarii jussu Urbani VIII. facta, cum antea singulari numero legeretur, *In festo Sancti Angeli Custodis*, subrogata hisce verbis fuisse alia plurali numero, *In festo Sanctorum Angelorum Custodum*; & pro octava Benedictione statutum est dici debere, *Quorum festum colimus &c.* ut scilicet dignosceretur, non Angeli Custodis alicujus hominis, sed Angelorum, qui sunt Custodes hominum, festum celebrari.

9. Dictum est præterea, ecclesias dedicari in memoriam insignis Apparitionis alicujus Angeli, aut acceptæ ejus ope ac ministerio singularis alicujus gratiæ, instar videlicet celebris ecclesiæ in monte Gargano constructæ in memoriam Apparitionis S. Michaelis Archangeli, ad quam ecclesiam frequentissima olim erat Christianorum peregrinatio; ita ut, teste Beato Petro Damiani, Otho Imperator Roma ad montem Garganum monitu S. Romualdi nudis pedibus perrexerit, ut crimen paulo ante commissum ea corporis afflictatione expiaret. Contigit ea Apparitio anno Domini 356. ut ex Manuscripto bibliothecæ Vallicellanæ colligit Cardinal. Baronius *in not. ad Martyrolog. Rom. ad diem* 8. *Maji*; & post, anno videlicet 545. testatur Rubeus *in Ravennatum historia*, in ejus honorem templum Ravennæ dicatum fuisse: *Iisdem diebus Baronda Juliani Gener, Socero opem ferente, in regione Ravennatis urbis, cui Re-*

gioni

gioni *Aphricisca cognomentum est*, *Divo Michaeli Archangelo templum*, *quod adhuc superest*, *ædificavit*.: ut etiam ex eo adnotavit eruditus Ciampinus utriusque Signaturæ Referendarius *Veter. monim. par.* 2. *pag.* 63. Othonis autem peregrinatio refertur ad annum Christi 1001. quemadmodum colligitur ex monumentis apud Ughellium *in Italia sacra tom.* 7. *ultimæ editionis*, dum agit de Ecclesia Sipontina. Facile est addere exempla alia templorum, quæ tum in Ecclesia Orientali, tum in Occidentali dicata sunt Deo in honorem S. Michaelis Archangeli pro commemoratione Apparitionum ipsius; tum quia, testibus Sozomeno, & Nicephoro, ecclesia *Sosthenium* appellata, fuit prope Byzantium constructa in memoriam Apparitionis ibidem factæ ejusdem S. Michaelis; tum quia, teste Petro *in catalog. lib.* 9. *cap.* 71. cum in Galliis hujus S. Archangeli Apparitio contigisset anno Domini 709. curante S. Autberto Episcopo, ad similitudinem montis Gargani erecta fuit insignis ecclesia, quod etiam post Sigebertum adnotavit Jacobus Longueval *in histor. Eccles. Gallic. ad an.* 709. Saracenis quoque devictis atque fugatis intercessione S. Michaelis prope Vaticanum a Leone Papa IV. in ejus honorem constructa est ecclesia, uti docet vetus scriptio in marmore incisa, quæ in eadem ecclesia adhuc asservatur. Quocirca, si in commemorationem Apparitionum S. Michaelis Archangeli dedicatæ sunt ecclesiæ, & in acceptorum ejus intercessione beneficiorum templa constructa sunt, nihil prohibet, quin similia etiam peragi possint in memoriam insignis Apparitionis alicujus cujusque Angeli, vel acceptæ ejus ope ac ministerio singularis alicujus gratiæ, quemadmodum prosequitur Guyet *cit. lib.* 1. *cap.* 5. *qu.* 5. §. *Cæterum*. Huc facit exemplum ecclesiæ in summitate molis Hadriani olim in Urbe a Bonifacio IV. excitatæ in memoriam S. Angeli, qui, ut habet antiqua traditio, visus est supra eam molem gladium exertum in vaginam recondere in signum luis cessantis, juxta ea quæ habentur apud Cardinalem Baronium *in notis ad Martyrol. Rom. ad diem* 29. *Septembris*.

10. Dictum est tandem, ecclesias non dedicari Deo in honorem Seraphim omnium, aut Cherubim, aut aliorum Angelorum Ordinum, cum hoc non sit usu receptum, teste sæpe citato Guyeto *allegata quæst.* 5. §. *An vero*.

11. A dedicationibus autem ecclesiarum ut transeamus ad officia in honorem Sanctorum Angelorum concessa, in ecclesia universali celebratur Officium *die* 8. *Maji* in commemorationem Apparitionis S. Michaelis Archangeli in monte Gargano, & *die* 29. *Septembris* pro dedicatione templi in eodem loco facta, juxta ea, quæ supra dicta sunt; *die* vero 2. *Octobris* celebratur Officium Sanctorum Angelorum Custodum, quod, petente Ferdinando Imperatore, concessum fuit a summo Pontifice Paulo V. uti post Theophilum Raynaudum refert Thomassinus in tractatu *de festis lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 12. deinde a Clemente X. extensum est, & positum sub præcepto pro Ecclesia universale, ut habetur ex Decreto edito die 13. Septembris 1670.

12. In plerisque etiam Ecclesiis Hispaniarum, hoc est in Toletana, Oveten. Oxomen. Caurien. Calceaten. Pacen. & in Ordinibus S. Jacobi, S. Hieronymi, SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum, B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, S. Francisci de Paula, & in toto Ordine S. Francisci, necnon in omnibus regionibus Hispaniarum Regi subjectis recitatur Officium S. Gabrielis Archangeli. Gabriel etenim Archangelus fuit missus ad Beatissimam Virginem, ut ei annunciaret, ipsam Salvatoris nostri matrem esse futuram; quamobrem factum est, ut Officium illud in nonnullis locis recitetur *die* 18. *Martii*, quæ est dies Octava præcedens Annuntiationem, in aliis recitetur *die* 1. *Aprilis*, quæ est octava a dicto festo, uti notat Guyet *de fest. propr. SS. lib.* 2. *cap.* 4. *qu.* 2. ubi hæc habet: *Omnes puto*, *ex affinitate*, *quam habet idem Archangelus cum mysterio Incarnationis*, *cujus præco fuit*, *ac paranymphus*, *diem ipsi affinem præstiterunt*. Alia plura apud Bollandianos videri possunt quoad cultum S. Gabrielis Archangeli *tom.* 3. *Martii*, & *tom.* 2. *Maji*: locis quippe citatis referunt, Officium S. Gabrielis Archangeli pro *die* 24. *Martii* fuisse approbatum Viterbii a Leone X. ejus festum insuper celebrari in Ecclesia Græca, templa eidem esse dicata tum Bononiæ, tum Messanæ, & ejus fieri commemorationem *die* 6. *Maji* in Collegio Gregoriano Ordinis S. Benedicti Congregationi de Propaganda Fide consociato.

13. In honorem S. Raphaelis, & signanter in commemorationem ministerii, quod præstitit Tobiæ, recitatur Officium tum in Ordine B. Mariæ de Mercede, tum in civitate Venetiarum ab utroque Clero Sæculari, & Regulari, juxta Decretum sacræ Congregationis editum die 21. Novembris 1671. tum in omnibus regionibus Hispaniarum Regi subjectis, ut habetur ex Decreto edito die 21. Maji 1683. Sacra quoque Congregatio die 2. Martii 1602. concessit, ut Missa de S. Raphaele celebraretur in monasterio Sancti Francisci de Paula civitatis Massiliæ; & apud Bollandianos *tom.* 2. *Maji* narratur, Deo in honorem S. Raphaelis dicatum esse templum in civitate Venetiarum. Si etenim Gabrielis, & Raphaelis, eorumque sanctitatis canonica sacræ Scripturæ testimonia extant, eorumque nomina invocantur in litaniis, pium etiam est & laudabile, ut Deo in eorum honorem templa dedicentur; uti observat Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib.* 1. *cap.* 5. *quæst.* 5. *Quod vero Gabrielis*, *ac Raphaelis nomine non nisi unam*, *aut alteram commemorare liceat ecclesiam*, *non ideo putaveris fas non esse iis aliquas consecrari*; *cum de eorum nomine ac sanctitate canonica extent Scripturæ testimonia*, *parque & æquum sit*, *iis omnibus*, *qui in publicis litaniis nominantur*, *ut ipsis quoque dedicari possint ecclesiæ*.

14. In Regno tandem Portugalliæ, aliisque ditionibus Regi subjectis recitatur Officium in honorem Angeli Custodis ejusdem Regni ex concessione Sixti Papæ V. die 5. Februarii 1590. cujus concessionis mentio fit in Decreto sacræ Congregationis edito die 21. Februarii 1604. occasione, qua ipsum Officium fuit diligenter examinatum a Cardinali Baronio. Ex concessione quippe sanctæ Sedis consimilia recitari possunt Officia, teste Guyet *in allegata quæstione* 5. §. *Quod si de Angelis*: non solum etenim Angeli dantur ad custodiam singulorum hominum, sed etiam ad custodiam & præsidium Regnorum & Provinciarum, ut (quidquid dubitare visus sit Augustinus Calmet *in cap.* 18. *Evangelii S. Matthæi*, & in dissertatione supra citata *in bonos*, *malosque Angelos*, ubi ait, in Ecclesia semper mansisse dogma Fidei de Angelis ad tutelam singulorum hominum destinatis; non autem semper tamquam ex dogmate Fidei creditum fuisse Angelos tutelares singulis gentibus & Regnis esse assignatos) communiter docent Theologi, & signanter S. Bonaventura *in compendio Theologicæ veritatis lib.* 2. *cap.* 16. *tom.* 7. *postremæ editionis*, S. Thomas *in* 2. *sent. dist.* 11. *quæst.* 1. *art.* 2. *ad primum*, Gregorius *in collat. de Angelis tom.* 3. *postremæ editionis*, Jodocus *in comment. librorum de Fide Orthod. S. Joannis Damasceni ad cap.* 3. *libri secundi*, & Seraphinus a Porrecta *in appendic. ad* 1. *par. D. Thomæ quæst.* 113. *art.* 1. ubi post allatos sacræ Scripturæ textus ait: *Hinc Ecclesiam Catholicam instructam semper tenuisse*, *merito per rationem ostendes*, *ac docuisse ista duo*, *scilicet & omnibus Angelis universaliter mandatum fuisse*, *ut saluti hominum invigilent*, *ideoque circa unum hominem plures Angelos aliquando curam gerere*, *& multos homines*, *puta unum Regnum*, *unam Provinciam*, *unam magnam Ecclesiam uni tantum Angelo pro custodia esse commissam*.

CAPUT TRIGESIMUMPRIMUM.

Nonnulla miscellanea in sacrorum rituum Congregatione examinata, & vel approbata, vel reprobata.

1. PERÆ pretium esse censemus in præsenti capite nonnulla exponere, quæ in sacrorum rituum Congregatione Ordinaria pertractata sunt, ut eorum memoria extet, si forte uti sæpe contingit, nova pertractandi occasio oboriatur.

De Officio, *& Missa*, *& Festo in honorem Patris Æterni celebrando Dominica quinta post Pascha.*

2. Alcuinus magister Caroli Magni, & Ludovici ejusdem filii, rogante S. Bonifacio Archiepiscopo Moguntino, inter alia Ecclesiastica Officia composuit Officium in

in honorem Sanctissimæ Trinitatis, antiphonas videlicet, Missam, & cetera. Neque fuit id reprobatum ab Alexandro Papa: in sua quippe Decretali relata *in cap. Quoniam de feriis*, tantum dixit, Ecclesiam Romanam speciale hoc festum etiam tum non celebrasse, quod singulis diebus *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*, & cetera similia canerentur ad laudem Sanctissimæ Trinitatis. De Auctore quidem prædictæ Decretalis disputatio est inter Eruditos: nonnulli enim eam editam censent ab Alexandro III. in vulgata quippe Collectione nostra Decretalium Alexander III. ejus auctor inscribitur, ubi Martene, & Pagi *locis infra citandis* eam Alexandro II. adscribunt. Sed utcumque hæc sint, prædictum festum in Ecclesiam Romanam introductum est, & subinde ad universam Ecclesiam extensum sub Joanne XXII. ut adnotarunt Durandus *in Ration. Divin. Offic. lib. 6. cap. 114.* Suarez *de religione tom. 1. lib. 2. de diebus festivis cap. 4. versus finem*, Cardinalis Bellarminus *controv. tom. 1. lib. 3. de cultu Sanctorum cap. 15. prope finem*, Barbosa *in cap. Quoniam in fine, de feriis*, Gavantus *in Rubricas Missalis de festo Trinitatis num. 1.* Thomassinus *in tractatu de festis lib. 2. cap. 18. per totum*, Martene *de antiqua Ecclesiæ disciplina in Divin. celebr. Offic. pag. 545.* Pagi *in breviar. Roman. Pontif. tom. 4. in vita Joannis XXII. num. 89.*

3. Statuto hac ratione festo Sanctissimæ Trinitatis in Ecclesia Romana, & in universo orbe terrarum, post multorum annorum decursum, Innocentio XII. supplices preces exhibitæ fuerant pro concessione Officii & Missæ propriæ, & consequenter festi in honorem Patris Æterni celebrandi Dominica quinta post Pascha. Nec enim ulla videbatur esse posse difficultas quoad honorem unius ex Divinis Personis seorsum ab aliis vel per celebrationem festi, vel per erectionem altarium, aut templorum, juxta doctrinam Suarez *tom. 2. de religione lib. 1. de oratione in communi cap. 9. num. 12.* Ecclesia etenim sæpius orat solum Patrem, ut in fine *Collectarum*, & Orationum, ubi Patrem exoramus per Dominum nostrum Jesum; & aliæ quædam sunt Orationes, aut Deo Patri, aut Filio, aut Spiritui Sancto separatim accommodatæ: ita ut nihil reprehendendum sit in cultu speciali primæ personæ, salva semper unitate Essentiæ communis; & fieri recte posse, ut pie cogitemus de una Persona non cogitando actu de aliis, cum Personæ sint vere distinctæ; quemadmodum prosequitur Raynaudus *oper. tom. 15. in heteroclit. spiritual. punct. 2. pronuntiat. 1.* Non deerant qui asserent, convenientem esse, ut annueretur petitioni de celebrando prædicto Officio, uti videri potest apud a Ponte *in Sapient. Salomonis tom. 2. homil. 65. num. 26.* & apud Guyet. *tit. 1. de nat. fest. cap. 6. quæst. 5.* ubi etiam ad evitandam speciem novitatis, auctoritatem afferunt S. Cyrilli Hierosolymitani *catechesi septima*, in qua ait, antiquitus fuisse Æterno Patri dicatum Hierosolymis templum. Petionis tamen examine a summo Pontifice commisso sacrorum rituum Congregationi, exaratisque de more animadversionibus a Prospero Bottinio Archiepiscopo Myrensi tunc Fidei Promotore, compositisque & typis impressis doctis responsionibus, operæ pretium existimatum fuit, ab instantia recedere, & propter difficultates ab ipso Fidei Promotore excitatas, & Eminentissimis Cardinalibus probatas curare, ne Cardinalis Colloredus Causæ sive Instantiæ Relator de ea verbum faceret in sacra Congregatione, prout effectum est. Animadvertit etenim Fidei Promotor innixus auctoritati Raynaudi *loc. cit. pronunt. 4.* prudenter ab Ecclesia usque adhuc festum hoc non fuisse institutum, quod non quidquid sancte suscipi potest, suscipiendum sit ab Ecclesia, præsertim vero festo, & publico ritu. Additum fuit, quod sicuti nonnulli tunc petebant speciale festum in honorem Patris Æterni, sic alii tractu temporis instare & petere potuissent consimile festum in honorem Filii, non ut carne nostra amicti, sed ut procedentis a Patre per æternam generationem, & etiam festum Spirationis æternæ, sive Processionis Spiritus Sancti. Præterquamquod distinctio Personarum quoad festa occasionem rudibus præbere potuisset, ut Essentiæ unitatem negarent, & plures naturas Divinas, quæ singulæ Personis singulis respondeant, admitterent; ad quod periculum avertendum adeo caute Ecclesiam processisse videmus, ut nulla sit Oratio, nullæ ad Patrem, aut ad aliam Divinam Personam preces fundantur, in quibus statim mentio non fiat reliquarum duarum Personarum. Sic in litaniis, postquam Divinas Personas singulatim rogavimus, statim subjicitur *Sancta Trinitas unus Deus*. Sic in hymnis, qui Filio, aut Spiritui Sancto cantantur, postrema strophe toti Trinitati laudes pangit. Sic demum vix recitari potest Oratio Dominica, quin Filius, qui illam composuit, in mentem subeat; &, de hac quidem Oratione loquendo, bene ait Suarez *cit. cap. 9. num. 15.* supplicationes ad totam Triadem dirigi, licet solus Pater in ea rogari videatur. Nihil porro urgent exempla aliorum festorum, quæ instituta in honorem unius ex Personis Divinis seorsum ab aliis; tum quia, licet ad gloriam Spiritus Sancti videatur quot annis celebrari festum *Pentecostes*, observandum nihilominus est, festum hoc, quod primis Ecclesiæ temporibus fuit introductum, uti colligitur *ex can. In die, de Consecrat. dist. 4.* non dirigi proxime ad Spiritum Sanctum, tamquam ad unam ex tribus Divinis Personis, sed solum in eo recoli memoriam adventus Paracleti, quando scilicet post decem dies ab Ascensione Domini, & quinquaginta a Dominica Resurrectione apparuerunt super Apostolos omnes in eodem loco congregatos dispertitæ linguæ, tamquam ignis, seditque super singulos eorum, & repleti sunt omnes Spiritu Sancto, uti legitur *in Actis Apostolorum cap. 2.* tum quia festa omnia, quorum celebritas ad Christi honorem refertur, non diriguntur ad Filium, tamquam ad secundam Sanctissimæ Trinitatis Personam, sed sunt festa Christi, sive Dei facti hominis, repræsententia singulares gratias & altissima mysteria, quæ Verbum *incarnatum* operatum est ad humani generis salutem, veluti sunt *Incarnatio* ipsa, *Nativitas*, *Circumcisio*, *Præsentatio*, *Transfiguratio*, *Passio*, *Resurrectio*, *Ascensio*, & similia; uti late prosequuntur Thomassinus in tractatu *de celebr. festor. lib. 2. cap. 18. vers. 3.* & Raynaudus *in oper. cit. punct. 2. pronunt. 3. n. 14.*

4. Inter manuscripta celebris bibliothecæ Cardinalis Passionei suffragium reperitur Ven. Viri Josephi Mariæ Thomasii, postmodum a Clemente Papa XI. ad Cardinalatum evecti super eadem petitione, cujus lectio nedum jucunda, sed utilis erit unicuique, ad cujus manus & oculos volumen hoc nostrum deveniet: *Inter incerta & lubrica humanarum opinationum, consultius omissis disputationum tricis, recurritur ad Majorum auctoritatem, qui tanto perspicacius videre, quæ ad religionem pertinent, quanto propinquius fuere lucernæ lucenti in hoc caliginoso loco, hoc est Apostolis Sanctis, eorumque Discipulis, qui omnem nobis transfuderunt doctrinam Christianam scripto & ore. Itaque in præsenti quæstione, an expediat novum festum Sedis Apostolicæ auctoritate institui de Patre Æterno, animo comprehendendum est, an id conforme sit Patrum mori & instituto, necne. Qua in re potissimum considerandum puto, quas ob causas instituta olim fuerint festa Domini in Ecclesia, festa (inquam) Domini; nam de causis festorum in natalitiis Sanctorum non est hic locus proprius disserendi. Ad duas potissimum causas vel tres revocantur a Patribus institutiones festivitatum Domini: una ad tollendam desidiam negligentiamque hominum: altera ob consecrationem ipsam certorum dierum in patratis mysteriis: & tertia ad renovandam memoriam celebriorum beneficiorum Divinorum in ecclesia. Primam causam ex Anonyma refert Sanctus Hieronymus lib. 2. in epist. B. Pauli ad Galatas cap. 4. Qui vero oppositæ quæstioni acutius respondere conatur, illud affirmat, omnes dies æquales esse, nec per Parasceven tantum Christum crucifigi, & die Dominica resurgere, sed semper sanctum Resurrectionis esse diem, & semper eum vesci carne Dominica: Jejunia autem & congregationes inter dies propter eos a viris prudentibus constitutas, qui magis sæculo vacant, quam Deo, nec possunt, imo nolunt tota in ecclesia vita sua tempore congregari, & ante humanos actus Deo orationum suarum afferre sacrificium &c. Secundam causam ex ipsismet diebus Divino aliquo mysterio consecratis adducunt passim Patres, ex quibus hi in præsentiarum sufficiant. Vetustissimus Auctor Constitutionum Apostolicarum lib. 2. cap. 59. lib. 5. cap. 23. lib. 7. cap. 23. lib. 8. cap. 33. Sanctus Leo serm. 2. de Nativitate, serm. 2. de Epiphania cap. 2. item 4. de Epiphania, serm. 3. de Quadragesima, & serm. 1. de Pentecost. S. Augustinus ad inquisitiones Januarii lib. 2. sive epist. 55. alias 119. sic inquit: Hic primum oportet noveris diem natalem Domini non in sacramento celebrari, sed tantum in memoriam revocari, quod natus sit: per hoc nihil opus erat, nisi revolutum anni diem, quo ipsa res acta est, festa devotione signari. Tertiam denique causam, ob memoriam scilicet Divinorum beneficiorum, sive in simplicem memoriam rei gestæ, sive etiam, juxta doctrinam Sancti Augustini loc. cit. ad quæstiones Januarii, & significantiam rei gerendæ, ut in Paschate; hanc, inquam, causam, quæ potissima est, ubique fere Patres* *indi-*

indicant ; & , ut aliquos recenseam , eam attingunt laudatus Auctor Constitutionum Apostolicarum. lib. 7. cap. 30. Sanctus Leo serm. 7. de Epiphania , & Sanctus Augustinus loc. cit. Eo itaque modo agimus Pascha , ut non solum in memoriam , quod gestum est , vocemus , idest quod mortuus est Christus & resurrexit , sed etiam cetera quæ circa eo attestantur , ad sacramenti significationem non omittamus . Et serm. 220. alias de divers. 78. de Vigiliis Paschæ : Hoc semel , inquit , factum esse optime nostis , & tamen solemnitas tamquam sæpius fiat revolutis temporibus iterat , quod veritas semel factum totum Scripturarum vocibus clamat . . . quod etiam semel factum in rebus veritas indicat , hoc sæpius celebrandum in cordibus piis solemnitas revocat &c. .... Ideo cogitatio hominis intuens veritatem , Domino confitetur , reliquiæ vero cogitationis , quæ sunt in memoria , notis temporibus non cessant celebrare solemniter , ne ingrata cogitatio judicetur . Ad mentem ergo intentionemque Patrum si expenderimus quæstionem propositam de novo festo Patris Æterni , ægre quiverimus causas invenire ad novam hanc festivitatem inducendam consimiles iis , quas nostri habuere Majores . Magnus sane numerus festorum præsentis temporis , primam causam , si quid valeret , tolleret ; secundam æternitas Dei Patris due temporali non conclusa longe propellit ; tertiam vero Deitas ipsa non admittit . Deus sibi est , non propter nos est , a quo & per quem & ad quem sumus omnes . Beneficium si quod excogitare potest nobis collatum a Patre Æterno , recolendumque novo hoc festo , illud plane fuit de revelata Paternitate , ut Christus dicebat Pater manifestavi nomen tuum hominibus , *hoc est , te Patrem seu Genitorem æternum coæterni Filii , ut Sanctus Joannes Chrysostomus sæpe in homiliis in Joannem exponit . At hoc grande beneficium , quo innititur tota Christiana religio , satis proprio festo recolitur , Sanctissimæ nempe Trinitatis anniversaria celebritate , ut evidentissima significatione exprimitur in Oratione illius his verbis :* Omnipotens sempiterne Deus , qui dedisti famulis tuis in confessione veræ Fidei , æternæ Trinitatis gloriam agnoscere , & in potentia majestatis adorare Unitatem &c. *Quæ ergo nova causa ; ut revelationis Personæ Patris festum peculiare instituatur , & non aliud quoque de revelato Filio æterno , & item tertium quoque festum de revelato Spiritu Sancto ? Si semel hæc nova licentia datur obtinendi , quæ simplex pietas sine scientia Sanctorum expetit , novitatum in Ecclesia nullus terminus dabitur . Exurgent forsan & alii qui nova festa postulabunt de Æternitate Dei , de Omnipotentia , de Providentia , ceterisque Attributis Divinis , quorum postulata zelum quidem Dei haberent , sed non secundum scientiam Sanctorum , qui Deum colere , & quomodo sit colendus , nos abunde docuerunt : Sufficiant nobis exempla Majorum . Sapimus , si sapientiam Antiquorum exquirimus & sequimur . Novitatem vocum devitari Apostolus jubet . Et ipsa mutatio consuetudinis (ut pulcre scribit Sanctus Augustinus lib. ad quæstiones Januarii , seu epist. 54. alias 118.) etiam quæ adjuvat utilitate , novitate perturbat : quapropter quæ utilis non est , perturbatione infructuosa consequenter noxia est . Hæc salvo &c.*

De Festo in honorem Nominis JESU .

5. Ex supradictis desumitur , multa celebrari festa in honorem Christi Domini . Ultimum autem festum cum Officio & Missa illud est , quod annis elapsis universæ Ecclesiæ concessum est in honorem Sanctissimi Nominis JESU . Hujus sacratissimi Nominis impositio provenit a Deo per ministerium Angeli : ait enim S. Paulus *in epist. ad Philipp. cap. 2. vers. 9. Propter quod & Deus exaltavit illum , & donavit illi Nomen , quod est super omne nomen ;* & S. Lucas in Evangelio *cap. 2. vers. 21. Vocatum est Nomen ejus Jesus , quod vocatum est ab Angelo , priusquam in utero conciperetur .* De cultu *Latriæ* huic sacro Nomini exhibendo ait S. Paulus *loc. cit. In Nomine Jesu omne genu flectatur cælestium , terrestrium , & infernorum .* De hoc Nomine scribit S. Bernardus *tom. 3. oper. edit. Maurin. pag. 22. serm. 15. in Cantica* explicans illa verba Canticorum , *Oleum effusum Nomen tuum &c. O Nomen benedictum ! O oleum usquequaque effusum ! Quo usque ? De cælo in Judæam , & inde in omnem terram excurrit ; & de toto orbe clamat Ecclesia : Oleum effusum Nomen tuum .* Porro ineunte sæculo xv. cum Ecclesia Catholica diro schismate laboraret , & factiosorum hominum turbis Italia misere vexaretur , S. Bernardinus Senensis ex Ordine S. Francisci Italiæ oras percurrere cœpit , &, ut ad morum correctionem & pœnitentiam populos invitaret , atque ad spem veniæ obtinendæ meritis Salvatoris nostri ac Mediatoris inter Deum & hominem Jesu Christi excitaret , in fine concionis tabellam proponere consuevit sacratissimum Nomen JESU circumductis radiis ornatum præ se ferentem , cui ut populus venerationem impenderet , hortabatur .

6. Actus hic reprehensione dignus a nonnullis habitus est : quare , accusato apud suprema Urbis Tribunalia , summumque Pontificem S. Bernardino uti novi cultus inductore , celeberrima de ea re disputatio inita est *anno* 1427. in basilica Vaticana. At , egregie causam S. Bernardini tutante alio Instituti Franciscani alumno S. Joanne de Capistrano , nedum S. Bernardinus sicut innocens dimissus est , sed cultus Nominis Jesu ab eo propagatus ope tabellæ supra recensitæ approbationem a Sede Apostolica reportavit , uti plene referunt S. Antoninus *3. part. tit. 22. cap. 7. §. Sanctus* , Marcus Ulyssiponen. *3. part. histor. Francisc. lib. 2. cap. 11.* Bzovius *in annal. tom. 15. ad an. 1425. pag. 667. in fine* , Wadingus *in annal. Minor. tom. 5. ad ann. 1427. pag. 183.* Raynaldus *in annal. ad an. 1432. num. 24.* Spondanus *in continuat. annal. Baronii ad an. 1438. num. 27.* Bollandiani *in vita S. Bernardini ad diem 20. Maji* , Baillet *in vitis Sanctorum in vita S. Bernardini tom. 2. edit. Paris. anni 1704. pag. 335. num. 6.* Ideoque in tertia lectione Officii proprii , quod in Ecclesia universali recitatur die festo ejusdem S. Bernardini , hæc habentur : *Bernardinus urbes atque oppida concursans , in nomine Jesu , quem semper in ore & in pectore gerebat , collapsam pietatem moresque verbo & exemplo magna ex parte restituit .*

7. Vindicato ritu cultus erga Nomen Jesu , Frater Bernardinus de Bustis celeberrimus Concionator Seraphicæ familiæ omnem operam navavit , ut hujus Nominis cultus particulari Officio in Ecclesia coleretur . Cum itaque Officium Nominis Jesu composuisset , idque obtulisset Sixto IV. & ejus proximo Successori Innocentio VIII. teste Wadingo in opere *de Scriptoribus Ord. Minorum , verb. Bernardinus de Bustis* , ubi ait , penes se extare codicem autographum memorati Officii prædictis summis Pontificibus oblati ; etsi tunc quidem re infecta manserit , confecta tamen est sub Clemente VII. qui ad preces Franciscanæ Religionis per literas Apostolicas sub titulo & forma Brevis datas die 25. Februarii *anno* 1530. in ea instituit solemne festum sanctissimi Nominis celebrandum tum per Fratres , tum per Moniales quotannis *die 14. Januarii* cum recitatione prædicti Officii , quemadmodum videri potest apud Wadingum *in annal. ad an. 1530. num. 10. & 11. tom.* 8. Ab Ordine Seraphico ejusdem Officii recitatio ad alios postea Religiosos Ordines extensa est : a Monachis quippe Carthusianis anno 1643. recitabatur secunda Dominica post Epiphaniam , sicuti colligitur ex eorum Breviario , eo anno typis Lugdunensibus edito . Auctoritate quoque Congregationis sacrorum rituum in Regnis Hispaniarum , aliisque locis & regionibus idem Officium celebratum est : cumque Carolus VI. Augustissimus Imperator Clementi XI. & deinde Innocentio XIII. enixe supplicasset pro hoc eodem Officio ad universam Ecclesiam extendendo , re bene excussa in sacrorum rituum Congregatione , dum munere fungebar Fidei Promotoris , die tandem 29. Novembris 1721. extensum est Officium ad Ecclesiam universalem pro secunda Dominica post Epiphaniam .

De quibusdam insignibus Reliquiis pertinentibus ad Passionem , & Nativitatem Domini nostri Jesu Christi existentibus in basilicis Urbis , in quibus tamen Officium de eis non recitatur , nec Missa celebratur .

8. In basilica Vaticana Ferrum sacræ Lanceæ , quæ Christi latus vulneravit , magna cum veneratione conservatur . Superius autem narratum est , illud dono fuisse datum Innocentio VIII. a Bajazetre Turcarum Tyranno . Sed , cum insigne hoc munus oblatum fuit , excitata est controversia , an Ferrum vere esset illud , quod Christi latus vulneravit , cum sacram Lanceam nonnulli apud Gallos , alii apud Germanos esse contenderent , ut ex Joanne Burchardo refert Raynaldus *ad an. 1492. num. 15.* Porro vera Christi Lancea Hierosolymis a S. Helena inventa est , veluti ostendunt Bollandiani *ad diem 15. Martii §. 21. pag. 379.* & eam quidem in dicta civitate esse testantur Beda , seu alius Auctor *in lib. de Locis sanctis cap.* 2. Gregorius Turonensis *lib. 1. de gloria Martyrum cap. 7.* atque Adamanus *lib. 1. de Locis sanctis cap. 9.* editus a Mabillonio *ad sæculum III. Benedictinum part. 2. pag. 506.*

9. Sub

9. Sub finem sæculi sexti, ab urbe Hierosolymitana Lanceæ translatio facta est ad civitatem Constantinopolitanam, teste Auctore contemporaneo *in Chronico Alexandrino pag.* 882. qui licet loquatur de Lancea, ideoque de tota Lancea intelligi possit, cum nihilominus in sacrarum Reliquiarum materia pars pro toto facile usurpetur, verisimile admodum est, solum Lanceæ ferrum fuisse Constantinopolim delatum, quemadmodum late ostendit Du Cange *in not. ad Annam Comnenam pag.* 344. *&* 370.

10. Juxta relata in citato *Chronico Alexandrino* sacra Reliquia collocata fuit in maximo templo, hoc est in templo S. Sophiæ; a templo autem S. Sophiæ subinde translata est ad aliam ecclesiam ejusdem civitatis, hoc est ad ecclesiam S. Joannis de Petra: & hujus utique insignis Reliquiæ conservatio in civitate Constantinopolitana sæculis undecimo, & duodecimo comprobatur dictis Annæ Comnenæ pluribus in locis ejus historiæ *pag.* videlicet 242. *pag.* 415. *& pag.* 419. & Guillelmi Tyrii *in historia lib.* 20. *cap.* 25. *&* 26. Neque vero hujus sacræ Reliquiæ conservatio merita carebat veneratione; cum una pars tum Ferri Lanceæ, tum Spongiæ, & Arundinis, quæ fuerunt Instrumenta Dominicæ Passionis, asservaretur in palatio Imperiali, alia autem pars in ecclesia S. Joannis de Petra, veluti, collectis Antiquorum testimoniis, probat Du Cange ad *Annam Comnenam pag.* 402. & *in historia Constantinopolitana sub Imperatoribus Gallis pag.* 124.

11. Labente sæculo XIII. Ærarium Imperatorum Gallorum, qui tunc Constantinopoli dominabantur, adeo exhaustum est, ut coacti fuerint Venetis, recepta pecunia, pignori dare Coronam spineam, Arundinem, Spongiam, & Lanceam: quas deinde sacras Reliquias S. Ludovicus Galliarum Rex, prævia cessione jurium sibi facta a Balduino II. soluta pecunia, recuperavit, & in sacello sui palatii Parisiensis collocavit. Apud Du Cange *in notis ad Annam Comnenam pag.* 344. extat diploma Balduini & contemporanei etiam Auctores id referunt. Guillelmus videlicet de Nanges *de Gestis S. Ludovici tom.* 5. Du Chesne *pag.* 333. Matthæus Paris *in historia Anglicana ad ann.* 2241. *pag.* 373. & Jacobus Philippus Bergomensis *in supplemento Chronici lib.* 13. *ad an.* 1246. ubi hæc habet: *Balduinus, cum ægre se ab hostibus tueretur, ærarii inopia compulsus Venetis proprium filium ob æs mutuo acceptum pignori dedit, partemque Lanceæ, Spongiamque Christi eadem sub conditione tradidit. Quas postea Ludovicus Francorum Rex, cum ipse Balduinus redimere non posset, ab ipsis Venetis, Balduino permittente, redemit, & in Franciam perduxit.*

12. Porro Reliquia Lanceæ, aliæque modo memoratæ Reliquiæ, quæ ratione prædicta recuperatæ fuerunt a S. Ludovico, eæ sunt quæ in palatio Imperiali conservabantur, uti refert Bergomensis *cit. oper. lib.* 13. *ad an.* 1240. addit Guillelmus Caorsinus in suis commentariis, solam cuspidem Ferri Lanceæ Dominicæ a Balduino fuisse ad sanctum Regem Ludovicum missam. Nec aliter profecto res esse potuit, cum Boundelmontius, qui scripsit anno 1422. sicuti viderat Constantinopoli, referat, se vidisse, in monasterio Sancti Joannis de Petra religiose asservari Vestimenta Christi, Arundinem, Spongiam, Lanceam, ut ex ejus Opere desumitur edito a Du Cange *in histor. Byzantina apud Cinnamum pag.* 180.

13. Subacta a Mahumete Constantinopoli, non abjecit ipse, sed conservavit omnes Reliquias, sicuti refert Theodorus Spandugius *in historia Turcica*; & Bajazettes quidem ejus filius Ferrum sacræ Lanceæ, donavit Innocentio VIII. cujus cuspis in sacello Regio Parisiensi reperitur, & cultum habet. Ad me itaque missa fuit figura Reliquiæ Lanceæ, quæ est in Regio sacello Parisiensi, fideliter delineata, eamque contuli cum Ferro ejusdem Lanceæ, quod est in basilica Vaticana; & sane ex accurata collatione evincitur, cuspidem Parisiis, reliquam vero Ferri partem in Urbe reperiri; ita ut comprobata ad unguem dici possit assertio Legati Turcarum, qui offerens Ferrum Lanceæ Innocentio VIII. dixit, ejus cuspidem esse apud Regem Gallorum, teste Infessura Auctore contemporaneo apud Raynaldum ad an. 1492. *num.* 16. Videri etiam potest Quaresmium *de Vulneribus Christi tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 10. *sect.* 9. *&* 10. & qui alia legere cupit, videat *animadversiones super Regul. & us. Criticæ* Patris Honorati de Sancta Maria *lib.* 5. *dissert.* 5. *art.* 4.

14. In eadem basilica Vaticana præter Ferrum Lanceæ magna veneratione asservatur Sudarium, quod faciei Domini nostri Jesu Christi sanguine & sudore aspersæ admotum ejusdem Dominici vultus effigiem in se retinuit, & adhuc retinet. Fertur Veronica, pia & religiosa femina, quæ sanctitatis titulo a plerisque decoratur, pium illud opus erga Redemptorem præstitisse; eaque Hierosolymis Romam arcessita a Tiberio Imperatore morbo gravissimo laborante, Sudarium Christi secum detulisse, ad cujus contactum mirabiliter Imperator convaluit. Historia hæc pluribus argumentis & monumentis comprobatur a Bollandianis *ad diem* 4. *Februarii.* De veritate tamen ejusdem historiæ, non quidem quod attinet ad Sudarium, sed quod spectat ad piam illam feminam Veronicam, nonnulli dubitare cœperunt; tum quia tota retro antiquitate Veronicæ nomen ignotum est, & primi, qui historiam vulgarunt sæculo XII. piam ipsam mulierem non Veronicam, sed Venicem, aut Veronicem, aut Berenicem appellant; tum quia, licet Veronicæ, tamquam piæ & sanctæ feminæ, nomen reperiatur in Martyrologio Galesinii, non reperitur tamen in Martyrologio Romano correcto & ampliato per Cardinalem Baronium. Bollandiani idcirco & ipsi ab ea, quam comprobare tentaverant, sententia in subsequentibus Scriptis recedendi animum præ se tulerunt, uti videri potest *ad* 7. *Maji pag.* 358. *num.* 26. Cumque ipsum Sudarium *Veronicæ* nomine fuerit appellatum a Nicolao IV. in suis litteris Apostolicis datis idibus Aprilis 1290. *In ea namque basilica sui pretiosissimi vultus Imaginem, quam Veronicam Fidelium vox communis appellat, in singularis amoris insigne tribuit venerari*; & complures præterea Pontifices, Clementem videlicet VI. VII. VIII. & Gregorium XIII. aliosque sacrosanctum Sudarium appellantes *Veronicam* referat Jacobus Grimaldus basilicæ Vaticanæ olim Beneficiarius & archivi custos apud Bzovium *in annal. ad an.* 1216. *num.* 16. & consimili modo loquatur Matthæus Parisiensis in sua historia sub initio Henrici III. Anglorum Regis, ubi postquam narravit Supplicationem, seu Processionem ab Innocentio III. institutam, in qua Christi Domini Effigies delata est a basilica S. Petri ad hospitale S. Spiritus, hæc habet de Effigie: *Effigiem vultus Domini, quæ Veronica dicitur:* & rursus: *Consilio Fratrum in honorem ipsius Effigiei, quæ Veronica dicitur,* nec dissimilis sit loquendi modus Benedicti Canonici *in Ordine Romano* apud Mabillon. *in museo Ital. tom.* 2. *pag.* 132. *Postea venit ad Sudarium Christi, quod vocatur Veronica*: ex his nonnulli sibi persuaserunt verisimile admodum esse, ut *Vera Icon* exigua litterarum transportatione facta sit *Veronica*. Ita Tillemont *in not. ad vitam Jesu Christi*; *not.* 33. Papebrochius *in respons. ad exhibitionem errorum sibi factorum a P. Sebastiano a S. Paulo, in respons. ad art.* 5. §. 4. Thiers in tractatu *de Superstitione tom.* 2. *cap.* 6. *num.* 2. & legi etiam potest Mabillon. *in Itinere Italico tom.* 1. *pag.* 86. At, sive Veronica fuerit pia femina, quæ Sudarium faciei Domini admovit, sive Veronica unum & idem sit cum ipso Sudario, certum est, Sudarium, insignissimam esse Reliquiam, & multis adhinc sæculis cultum in basilica Vaticana obtinuisse. Honoratus de Sancta Maria Carmelita Discalceatus *in animadvers. ad regul. & us. Critica tom.* 2. *lib.* 4. *dissert.* 8. pluribus hoc argumentum prosequitur: putat autem, sæculo VIII. Sudarium ipsum pia supplicatione circumtulisse, juxta ea quæ habentur in libro *de vitis Pontificum Romanorum*, qui Anastasio Bibliothecario tribuitur. Verba nempe Bibliothecarii *in Stephano III. pag.* 198. sunt hæc: *In uno vero dierum cum multa humilitate sollicite procedens in letania cum sacratissima Imagine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ acheropsita* (nisi forte *acheropita* dicenda sit, ut in nova editione Anastasii, accurante Blanchino) *nuncupatur, simulque & cum ea alia diversa sacra ministeria recipiens, propriaque humero ipsam sanctam Imaginem cum reliquis Sacerdotibus idem Sanctissimus Papa gestans, nudisque pedibus tam ipse, quamque universa plebs incedentes &c. misericordissimum Dominum nostrum deprecati sunt.* Verum ibi Anastasius non loquitur de Sudario, quod in basilica Vaticana asservatur, sed de Imagine Sanctissimi Salvatoris, quæ Divi Lucæ Evangelistæ manu primo delineata, mox perfecta dicitur non humana opera, sed Divina virtute, quæque asservatur in Oratorio, ad quod per Scalas sanctas prope basilicam Lateranensem ascenditur, & de qua quidem extant plura collecta a Nicolao Magnacutio Canonico Regulari Lateranensi, qui floruit sæculo XII. & cujus Opus ex archivo basilicæ Liberianæ erutum Romanis typis editum est anno 1709. necnon a Josepho Maria Sorelino in opusculo *de Imagine Sanctissimi Salvatoris*, ab Andrea Victorello *in addit. ad Ciacon. ad vitas Pontificum, in Stephano III.* atque a Cardi-

nali

nali Raspono in opere *de basilica & patriarchia Lateranensi lib. 4. cap. 19.* Idem Honoratus, ut cultum statuat sanctissimi Sudarii sæculo VIII. affert id quod refert Anastasius (*in vita Leonis III. pag. 274.*) *Sarta vera tecta basilica Beati Petri Apostoli &c. in omnibus noviter restauravit: præsertim Imaginem Salvatoris cum reliquis mira pulcritudinis depictam ad decorem suprascripta ecclesia in fastigio sub arcu majori posuit.* At, an hæc verba de Sudario intelligi possint, lectorum judicium esto. De antiquitate itaque cultus hujus sacratissimæ Reliquiæ consulendi sunt Petrus Mallius in libro *de basilica S. Petri*, Maffejus Vegius in alio opere *de basilica S. Petri*, Jacobus Grimaldus *in opusculo de sacrosancto Sudario*, qui omnes libri manuscripti asservantur in archivo Canonicorum Basilicæ Vaticanæ, quibus etiam Auctoribus addi potest Saudinus *in historia Familia sacra pag. 279. & seqq.* Anno 1741. longe post hujus nostri Operis primam editionem collecta sunt omnia Opera Jacobi Gretseri, inter quæ tomus decimusquintus editus typis Ratisbonensibus continet opus sæpe citatum de Imaginibus non manufactis; in ejus autem *cap. 16. & seqq.* plura cumulantur de hac sacra Effigie Christi Domini adversus Casaubonum & Hospinianum, & de cultu eidem a multis sæculis exhibito. Refert idem, Imaginem hanc etiam Giennæ in Hispaniis asservari, & religiose coli: &, ne piam Hispanorum indignationem adversus sua Scripta excitet, ait, Velum, seu Sudarium illud fuisse duplicatum, immo triplicatum, omnibusque tribus partibus Imaginem vultus Christi prodigiose impressam; & ex his quidem unam translatam fuisse Romam, secundam esse in Hispania, tertiam Hierosolymis. Ante Gretserum fuit hoc ipsum assertum a Salmerono *tom. 10. in historiam Evangelicam cap. 33.* Porro fides fit apud Auctores. Nobis autem expeditius esse videtur & verius respondere, Effigiei exemplaria fuisse ab Autographo Romano desumpta, quæ posteris temporibus, ut fieri contingit, haberi cœperunt pro ipso prototypo.

15. In basilica S. Mariæ Majoris conservatur sanctissimum Præsepe Redemptoris nostri. Fertur nempe id ad Urbem allatum fuisse ante annum Æræ Christianæ 352. Sed, cum S. Hieronymus *epist. 18. tom. 1.* Marcellam Romanam matronam hortetur, ut Præsepe, Cunabula Domini in antro Bethlemitico veneretur, *Quo sermone, qua voce tibi speluncam Salvatoris exponam? Et illud Præsepe, in quo Infantulus vagiit, silentio magis, quam infimo sermone honorandum est*; & paulo post: *Bethlem, ecce in hoc parvo terræ foramine cælorum Conditor natus est, hic involutus pannis, hic visus a pastoribus, hic demonstratus a stella, hic adoratus a Magis*; & rursus *epist. 48.* Sabiniano Diacono exprobrans flagitia, quæ in sanctioribus locis Bethlemitici monasterii patraverat, sic loquatur: *Tu inter ostia quondam Præsepis Domini, nunc altaris, amatorias epistolas fulciebas, quas postea illa miserabilis, quasi flexo adoratura genu, inveniret & legeret*; & inferius: *Totum quidem de te credi potest, sed veneratio Præsepis & Campi non me sinunt plus credere, quam te voluntate & anima corruisse*; & paulo post: *Jam tibi & scala, per quas deponeres miserum, parabantur, jam iter dispositum, decreta navigia, condicta dies, fuga animo pertractata: & ecce Angelus ille cubiculi Mariæ janitor, Cunarum Domini custos, & infantis C risti gerulus, coram qua tanta faciebas, ipse te prodidit*, quemadmodum hæc ostendunt Præsepe fuisse in locis Bethlemiticis usque ad initium sæculi v. quo tempore S. Hieronymus mortuus est, ita translationem ad Urbem ante annum 352. evidentissime excludunt. Sæculo ergo septimo labente, Saracenorum contigit irruptio: cumque jam in more positum esset, ut Antistites Hierosolymitani ab Eudoxiæ sæculo valde liberales essent in sacrarum Reliquiarum largitione, verisimile admodum est, tunc ad Urbem missa fuisse saxa excisa ex antro Bethlemitico, & portiones Cunarum & Cunabulorum, quæ subinde argentea theca inclusæ munificentia Philippi IV. Hispaniarum Regis Catholici, nocte Nativitatis Domini supra aram principem sacelli Sixtini Dominico Præsepi imminentem ad publicam venerationem exponuntur. Blanchinus olim Canonicus basilicæ Liberianæ *in notis ad vitam S. Sixti III. tom. 3. vitarum summorum Pontificum* ab Anastasio, uti fertur, conscriptarum, collectis undique argumentis, ostendit, quinto Christi sæculo custoditas fuisse Hierosolymis supra memoratas Reliquias, & earum translationem ad Urbem refert ad annum 640. Id ipsum alius eruditus ejusdem basilicæ Canonicus Joannes Christophorus Battellus Archiepiscopus Amasenus, qui plurium annorum spatio laudabiliter functus est officio Secretarii Apostolicorum Brevium ad Principes sub Clemente XI. clarissime demonstravit in *Enarratione sacrorum rituum servatorum in aperiendo & claudenda Portam sanctam basilicæ Liberianæ S. Mariæ Majoris ab Eminentissimo Domino Petro Cardinali Ottbobono tunc dictæ basilicæ Archipresbytero, & Apostolico de latere Legato anno 1725.* ubi ad rem observat, basilicam S. Mariæ Majoris usque ad annum 642. variis nominibus fuisse appellatam, nimirum S. Mariam, S. Mariam ad Nives, Basilicam Liberii, Basilicam Sixti, & Basilicam S. Dei Genitricis, tum sub Theodoro Papa, qui Sedem Romanam tenuit ab anno Christi 642. usque ad annum 649. vocari cœpisse Sanctam Mariam ad Præsepe. Demum extat homilia sacr. mem. Clementis XI. in Patriarchali Basilica Liberiana solemnem Missam celebrantis die Nativitatis Dominicæ anno 1704. ubi de Domini Præsepi sic loquitur: *Gratulemur, dilectissimi, felicitati nostræ: nobis quippe datum est hodie in hoc sacratissimo templa, in hac ipsa, ad quam litamus, ara prope intueri ac venerari sacra Cunabula Salvatoris. Hoc in Præsepi reclinatus Æterni Patris unigenitus Filius, in similitudinem hominum factus apparuit & habitu inventus ut homo. Hic gelidas inter tenebras brumalis noctis frigore obriguit Parvulus, qui natus est nobis, & Filius, qui datus est nobis. Hic reciprocantis spiritus calidis vicibus e brutarum pectore animantium alentem animam reflantibus incaluit. Hic pannis involutus a Matre; hic visus a Pastoribus; hic demonstratus a Stella; hic adoratus a Magis. Hic tenero substratu capiti pungentia gramina asperioribus adultam frontem coronaturis vepribus prolusere. Hic uberes effudit lacrymas Divinus Infans, sui olim pro redemptione nostra fundendi sanguinis tyrocinia. Hic virgineis exceptus ulnis tremulus Puer castissimæ Genitricis amplexibus ventura lenivit vincula crudelitatis, quæ sibi parari noverat ab osculo Proditoris. Verum, ut Beatus ait Hieronymus, diuturnus olim dum viveret, Bethlehemici specus incola, nunc vero prope Bethlehemicum Præsepe in hac basilica conditus: Præsepe illud, in quo Infantulus vagiit, silentio magis, quam infimo sermone honorandum est.*

16. Titulus Hebraicis, Græcis, & Latinis litteris inscriptus, causam injustæ mortis inflictæ Christo Domino præseferens, Romam a Sancta Helena delatus est, & collocatus in basilica sanctæ Crucis in Hierusalem a Constantino Imperatore fabricata sæculo quarto. Cum anno 1492. basilica hæc restauraretur, in medio muri Titulus inventus est, qui ante mille annos a Placidio Valentiniano Imperatore in eo fuerat clausus; cumque fere eodem inventionis die Ferdinandus Catholicus Rex Hispaniarum celebrem adversus Mauros, civitate Granatensi expugnata, victoriam reportasset, summus Pontifex Innocentius VIII. una cum sacro Cardinalium Collegio ad memoratam basilicam venerabundus accessit. Tota rei series a Nobis exponitur in alio Opere nostro, in Annotationibus videlicet ad Festivitates Domini, & Beatissimæ Virginis. Addimus de eodem argumento epistolas Leonardi Sarzanensis, contemporanei Auctoris, ex codicibus Vaticanis desumptas, quas ad calcem Operis rejicimus.

De Reliquia sanctæ Sindonis quæ asservatur in civitate Taurinensi, & de Officio & Missa in ejus honorem.

17. Judaico more sacrum Christi corpus post mortem sindone fuit involutum, & linteis fasciisque a pedibus ad collum usque colligatum, sudario capiti superposito, & faciem ejus velante; & ex more quoque Judaico corpus fuit aromatibus munctum, myrrha scilicet & aloe. Hujus autem funeris curatores fuerunt non ex plebe viri, sed Joseph Arimathæus dives & nobilis Decurio, qui corpus Jesu a Pilato petierat, & Nicodemus Princeps Judæorum, qui magnam illam aromatum copiam ære suo profudit. In Evangelio quippe S. Matthæi legitur: *Accepto corpore, involvit illud in sindone*; in Evangelio S. Lucæ; *Et depositum involvit sindone*; & in Evangelio S. Marci: *Joseph autem mercatus sindonem, & deponens eum involvit in sindone.* Insignissima hæc sacræ Sindonis Reliquia conservatur in civitate Taurinensi; & eam ipsam esse, qua Christus Dominus involutus fuit, testati sunt summi Pontifices Paulus II. Sixtus IV. Julius II. & Clemens VII. Et quidem Sixtus IV. anno 1480. decrevit sacelli honore decorandam; & in quodam Tractatu, quem composuit *de Sanguine Christi*, affirmat, in ea ipsius Christi verum Sanguinem & Ima-

& Imaginem conspici; & Julium II. apud Raynaldum *ad an.* 1506. *num.* 44. confirmans sui Decessoris sententiam, *Sixtus* (inquit) *Papa IV. Prædecessor noster, voluit Capellam sanctam appellari .... maxime ob præclarissimam Sindonem, in qua ipse Dominus noster Jesus Christus in monumento positus involutus fuit &c. Quod si sanctam Crucem, in qua ipse Dominus noster Jesus Christus pependit ... adoramus & veneramur; dignum profecto videtur & debitum ipsam Sindonem, in qua Reliquiæ Humanitatis Christi, quam divinitas sibi copulaverat, videlicet ipsius veri Sanguinis, ut præfertur, manifeste conspiciuntur, venerari & adorari debere*; & Clemens VII. apud eumdem Raynaldum *ad an.* 1533. *num.* 62. mandat Ludovico S. Cæsarii Presbytero Cardinali Apostolicæ Sedis Legato de latere, ut diligenter curet, sacram Sindonem ab incendio servatam *loco congruenti & honesta recondi, & cum debita veneratione teneri & custodiri*. Translationis ejusdem historiam a civitate Hierosolymitana ad civitatem Taurinensem fuse enarrant Philibertus Pingonius in libro *de Sindone Evangelica*, Franciscus Victon in historia particulari super hoc argumento typis impressa post ejus Tractatum *de Canonizatione*, & Alfonsus Palæotus Bononiæ Archiepiscopus, qui comitatus est sanctum Cardinalem Borromæum, & Gabrielem Cardinalem Palæotum primum Bonononiæ Archiepiscopum in pio & memorabili itinere, quod inierunt, ut sanctam Sindonis Reliquiam Taurini venerarentur, *in explicatione prædictæ sanctæ Sindonis c.* 2. Item de Dominicis clavis qui a Fidelibus variis in locis coluntur, meminit Justus Fontaninus *in differt. de Corona ferrea cap.* 53. ubi notat, licet quatuor tantum clavi Christi membra transfoderint, tot tamen clavos venerationem habere in Ecclesia Catholica, aut quia clavus aliquis, quo Martyr quispiam confixus est, existimatus fuit unus ex ipsis Christi clavis, cum Martyres sint mystica membra Christi, ut etiam scripsit Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 326. §. 54. *Nisi forte alicubi accidit, ut clavus aliquis inter sacras Reliquias asservatus, quo mystica membra Christi, nempe Martyr quispiam crucifixus est, idem unus ex ipsis Christi clavis fuerit existimatus*; aut quia particulam aliquam verorum clavorum, licet minimam, ad veteres Christianos delatam, ferro compactam, & in novos & integros clavos cudendam studuerunt, pro certo habentes, virtutem & efficaciam particulæ veri clavi alii ferro admixtæ in novos clavos migrare, aut quia novos clavos omnino persimiles veris archetypis sibi fabricandos curarunt, ut ex eorum aspectu spiritale solamen haurirent; aut denique quia ex tot clavis nonnulli fortasse Crucem ipsam, aut Titulum, nonnulli Suppedaneum compegerunt, prout etiam animadversum fuit a Luca Tudensi, qui claruit anno 1236. *lib.* 2. *adversus Albigienses cap.* 33. *tom.* 25. *pag.* 225. *Biblioth. Patrum: Omnibus pie deferimus, licet tantum quatuor clavi fixi fuerint in corpore Redemptoris. Potuerunt enim per partes dividi; vel crucis compages in transverso ligno & Titulo fuerant clavis ferreis colligatæ, qui omnes consecrati sunt, ipso Dei Filio in cruce pendente, & merito a Fidelibus cunctis devotissime adorantur*.

18. Porro sacræ hæ Reliquiæ cultu maximo dignæ sunt, etiam Officii & Missæ: quocirca Innocentius VI. de quo supra, concedens Officium lanceæ & clavorum Domini pro Germania & Bohemia apud Raynaldum *ad ann.* 1534. *num.* 18. sic locutus est: *Dignum & conveniens reputamus, si de ipsius Passionis specialibus instrumentis, & præsertim in partibus, in quibus instrumenta ipsa dicuntur haberi, solemne atque speciale festum celebretur & fiat, Nosque illos Christifideles, qui aliqua ex instrumentis ipsis habere se gaudent, in eorum devotione Divinis Officiis atque muneribus specialiter foveamus*; & consimilia habentur in bulla Martini V. apud Gretserum *in syntagmate Reliquiarum Imperial. Ingolstad.* Ad petitionem utique Caroli Ducis, & Claudiæ quondam Philippi Ducis Sabaudiæ relictæ Ducissæ, & ejusdem Caroli matris, Julius Papa II. benigne concessit, ut in ecclesia *Capella sancta* nuncupata castri Camberiaci Ducatus Sabaudiæ Gratianopolitanæ diœcesis Missa quædam particularis celebraretur, & Officium particulare recitaretur in honorem Reliquiæ sanctæ Sindonis, quæ tunc in dicta Capella conservabatur; & ipsa quidem bulla Julii II. extat in opere supra memorato Alfonsi Palæoti. Pariter, translata Sindone ad civitatem Taurinensem (quod contigit anno 1578. cum Dux Emmanuel Philibertus sacram Sindonem transferri Taurinum jussit, ut S. Carolo Borromæo, qui se pedibus ad eam venerandam Camberiacum conferre statuerat, itineris laborem minueret, de quo Joannes Petrus Jussanus *in vita S. Caroli lib.* 5. *cap.* 5.) Sixtus Papa V. Capitulo & Clero ejus civitatis & diœcesis concessit, ut *die 4. Maji* Officium idem de sancta Sindone recitare possent: cumque tempore Clementis VIII. exhibitæ essent sacræ Congregationi quædam lectiones infra *Octavam* festi sanctæ Sindonis recitandæ, fuerunt hæ approbatæ & confirmatæ per litteras Apostolicas ejusdem Clementis datas die 30. Maji 1595. & hymni diligenter examinati atque correcti a Cardinali Bona sacræ Congregationis approbationem obtinuerunt die 13. Maji 1673. uti supra visum est. Aliæ factæ sunt ad alias Ecclesias hujus Officii extensiones, ut etiam antea visum est. Officium quoque de Corona spinea Domini a sacra Congregatione pluribus locis indultum est, & ultimo quidem loco Clero civitatis Lunen. Sarzanen. & suburbiorum die 21. Januarii 1730. ut & de concessione Officii quinque Plagarum Domini extant ejusdem Congregationis Decreta in Lamacen. 10. Junii 1656. Parisien. 13. Julii 1658. & 14. Junii 1663. Mantuana 2. Octobris 1675. & Florentina 21. Januarii 1730.

De Officio in honorem Plagarum Christi Domini, & de aliis Officio & Missa petitis in honorem sanctissimi Cordis Jesu.

19. Apud Joannem legimus, Christum Discipulos foribus clausis adiisse, & Thomæ, qui tunc præsens erat, vulnera tractanda obtulisse, ut nostram Fidem roboraret. Quapropter Sanctus Leo *serm.* 61. *de Ascensione primo cap.* 3. scribit: *Ad sananda infidelium cordium vulnera, clavorum & lanceæ erant servata vestigia, ut non dubia fide, sed constantissima scientia teneretur, eam naturam in Dei Patris consessuram throno, quæ jacuerat in sepulcro.* De Officio vero Plagarum Jesu Christi hæc habentur apud Guyet *de fest. propr. Sanctor. lib.* 1. *cap.* 6. *quæst.* 12. *De quinque Plagis hic etiam ex occasione quærendum, in quarum venerationem licet festum solemne in plerisque ecclesiis institutum sit, nullam tamen animadverti hactenus hoc titulo dicatam ecclesiam. Quod si qua forte sit, non more Reliquiarum id accipiendum, sed mysterii, prout quæst. 9. explicatum fuit. Ipsa enim vulnera a corpore Christi separari haudquaquam possunt, sicut potest sanguis relictus, aut pars aliqua carnis; cum nihil sint aliud, quam ipsummet corpus certis in locis ex disjunctione carnis apertum.* Ab exemplis itaque concessionis hujus Officii Plagarum, & aliorum in honorem instrumentorum Dominicæ Passionis orta est in sacrorum rituum Congregatione anno 1697. petitio institutionis festi cum Missa propria in honorem sanctissimi Cordis Domini nostri Jesu Christi pro ecclesiis Monialium Visitationis Beatissimæ Virginis, postulante Maria Angliæ Regina de Catholica religione optime merita. Frigidianus Castagnorius in sua scriptura typis impressa multa collegit petitioni favorabilia argumenta, inter quæ præcipuum erat illud, quod Sanctimoniales Visitationis pio sane affectu erga Cor Jesu ferebantur, juxta præscripta ab earum Institutore S. Francisco Salesio, uti habetur *lib.* 4. *epist.* 64. *epist.* 71. *epist.* 101. *lib.* 6. *epist.* 62. *lib.* 7. *epist.* 6. & *epist.* 65. ejusdem Sancti. Prosper autem Bottinius Archiepiscopus Myrensis tunc Fidei Promotor opposuit novitatem Festi adversantem Ecclesiasticæ disciplinæ. Quare tunc a sacra Congregatione prodiit hoc Decretum:

GEBENNEN.

Institutionis Festi cum Missa propria in honorem sacratissimi Cordis Domini nostri Jesu Christi, referente Eminentissimo de Janson. Concedatur Missa quinque Vulnerum Christi pro Feria sexta immediate post Octavam Corporis Christi. Pro Monialibus totius Ordinis Visitationis die 30. Martii 1697.

Ordinis Monialium Visitationis Beatissimæ Virginis Galliarum.

SAcra rituum Congregatio ad supplices preces Serenissimæ Mariæ Angliæ Reginæ Sanctissimo Domino nostro porrectas, eidem sacræ rituum Congregationi remissas, & ab Eminentiss. & Reverendiss. Domino Cardinali de Janson relatas, Monialibus Visitationis Beatissimæ Virginis sub Instituto S. Francisci Salesii militantibus benigne indulsit atque concessit, ut in earumdem ecclesiis quotannis feria sexta immediate post Octavam augustissimi Corporis Christi Sacerdotibus tam inservientibus eisdem

dem ecclesiis, quam exteris ad easdem tali die confluentibus liceat Missas quinque Vulnerum Jesu Christi celebrare, si Sanctissimo Domino nostro videbitur: Die 30. Martii 1697. Facta igitur deinde per me Secretarium de prædictis Sanctissimo Domino nostro relatione, Sanctitas Sua benigne annuit: Die 3. Aprilis ejusdem anni 1697.

20. Post decursum tamen aliquorum annorum Serenissimus Rex Poloniæ, Episcopi Cracoviensis, & Massiliensis, Monialesque ejusdem Ordiois Visitationis B. Mariæ Virginis ferventiores sanctæ Sedi exhibuerunt supplicationes pro concessione Officii & Missæ propriæ in honorem sanctissimi Cordis Jesu. Postulator hujus concessionis fuit Joesph de Galliffet Sacerdos Societatis Jesu, qui typis Romanis anno 1726. librum edidit *de cultu sacrosancti Cordis Dei ac Domini nostri Jesu Christi*. Scripturæ pariter sacræ Congregationi distributæ sunt omnibus numeris absolutæ, & circiter ea tempora, hoc est anno 1729. prodiit typis Parisiensibus *Vita Venerabilis Matris Margaritæ Alacoque Ordinis Visitationis B. Mariæ Virginis* mortuæ anno 1690. eleganter scripta ab erudito viro Joanne Joseph Languet Episcopo Suessionensi: revelatum quippe dicebatur eidem Venerabili Matri, Divinæ voluntatis esse institutionem festi in honorem Cordis Jesu.

21. Et quidem, ut petitinois vis & ratio clare perciperetur, tum in Opere typis impresso Patris Galliffet, tum in scriptura sacræ Congregationis exhibitis expositum fuit, rationem festi hujus, pro quo supplicabatur, non consistere in sacratissimo Corde Jesu, ipso per se nude, ut loquuntur, & solitarie sumpto, sed in Corde Jesu Humanitati sacrosanctæ, sive Divino corpori unito, & consequenter uti rem unam cum anima & Divina Persona constituente, ac uti naturali sede, veroque sensibili *comprincipio*, ut vocant, virtutum omnium & affectionum interiorum Christi Domini, & signanter immensi amoris, quo Patrem & homines prosecutus est, ac denique uti centro dolorum omnium interiorum amantissimi Redemptoris, præcipuoque loco vulneris lanceæ inflicti. Una etenim eademque adoratione adoranda est Divinitas Christi & ejus Humanitas, juxta doctrinam D. Thomæ 3. *par. quæst.* 25. *artic.* 1. Quocirca idem sanctus Doctor in Officio, quod composuit *pro festo sanctissimi Corporis Christi*, ne putaretur cultus dirigi ad Corpus Christi præcise sumptum, his verbis usus est *in Invitatorio*, in quo præsertim proponitur intentio Ecclesiæ: *Christum Regem adoremus dominantem gentibus, qui se manducantibus dat spiritus pinguedinem.*

22. Item celebre est nomen inter Evangelicos Concionatores Claudii la Colombiere e Societate Jesu. In codice autem, in quem *cælestes illustrationes* referre solebat sibi a Patre luminum immissas, eo maxime tempore, quo exercitiis spiritalibus juxta morem Societatis operam dabat, scripta ejus manu inventa sunt hæc verba sibi relata a Venerabili Margarita, quæ ei, ut scriberentur, demandavit: *Retulit itaque hæc Dei Serva, se die quodam infra Octavam Corporis Christi, cum orationi coram sanctissimo Sacramento vacaret, cælestibus gratiis a Domino supra modum repletam fuisse, & Christum Dominum sibi hæc verba dixisse: A te requiro, ut feria sexta, quæ post Octavam festi Corporis mei proxima sequitur, Cordi meo colendo peculiariter sit dicata, qua die ad sacram mensam accedendo, injuriæ cordi meo in altaris mysterio inflictæ, eo maxime tempore, quo palam Fidelium venerationi expositus sum, violati honoris reparatione sarciantur. Et quidem spondeo, eos omnes, qui hoc honore Cor meum afficient, ipsius Divini Cordis influxu cælestium gratiarum copia fore cumulandos.*

23. Alia adhuc sibi exposita a Venerabili Sorore recensuit Sacerdos Claudius in sua illa *narratione*; eam videlicet se peccatricem confessam fuisse, ideoque ineptam, quæ esset adjutrix consiliorum Divinorum; tum Christum respondisse se infirma mundi eligere solitum, ut fortia confunderet, & sua esse sapientiæ imbecilles homines in consiliis exequendis adhibere, ut nimirum, cum ipsi sibi nihil adscribere possint, potentia sua gloriosius manifestetur. Multa scilicet fuerunt allata pro comprobanda sanctitate vitæ Sororis Margaritæ, Catalogus etiam productus est Regnorum, Provinciarum, Diœcesium, Ecclesiarum Sæcularium, Ordinum Religiosorum tum virorum tum mulierum, piarumque Sodalitatum, in quibus cultus Cordis Dei solemniter exhibetur. Denique mirum est, qua diligentia Patrum & Theologorum dicta cultui Cordis Jesu faventia fuerint tum in opere Patris Galliffet, tum in scripturis Postulatorum fideliter enarrata; atque ideo, quod attinet ad institutionem festi, maxima vis constituta fuit in institutione Festi sanctissimi Corporis Christi, quæ originem suam habuisse dicebatur a revelatione facta in civitate Leodiensi Beatæ Julianæ Virgini, cujus festum celebratur *die* 5. *Aprilis*, quemadmodum fuse exponunt Bollandiani *in Actis Sanctorum ad dictam diem, in Vita prædictæ Beatæ Julianæ.*

24. Renovata itaque majori conatu instantia concessionis Officii & Missæ sanctissimi Cordis Jesu, dum ipse munere fungebar Fidei Promotoris, opposui auctoritatem Sancti Bernardi *epist.* 174. *ad Canonicos Lugdunenses*, qui festum celebrare inceperant Conceptionis B. Mariæ Virginis: etenim, licet Sanctus id improbet, eo quod novi hujus festi celebratio fieret, inconsulta Sede Apostolica: *Nam, si sic videbatur, consulenda erat prius Apostolicæ Sedis auctoritas, & non ita præcipitanter atque inconsulte paucorum sequenda simplicitas imperitorum*; non omittit tamen vim constituere in ipsius etiam festi novitate: *Numquid Patribus doctiores, aut devotiores sumus? Periculose præsumimus, quidquid ipsorum in talibus prudentia præterivit. Nec vero id tale est, quod, nisi prætereundum fuerit, Patrum quiverit omnino diligentiam præteriisse.* Animadverti cum eodem Sancto Bernardo *loc. cit.* in festi institutione sedulo examinandum esse, an ex ea deduci possit consequentia ad aliorum festorum institutionem; admissa quippe consequentia, praxis Ecclesiæ est, ut ab institutione festi abstineatur: *Quid adhuc addendum his putamus honoribus? Ut honoretur, inquiunt, & Conceptus, qui honorandum præivit partum; quoniam, si ille non præcessisset, nec iste esset, qui honoratur. Quid si alius propter eamdem causam etiam utrique Parenti ejus festos honores asserat deferendos? Sed de Avis & Proavis id ipsum posset pro simili causa quilibet flagitare; & sic tenderetur in infinitum, & festorum non esset numerus. Patriæ est, non exilii frequentia hæc gaudiorum, & numerositas festivitatum cives decet, non exules.* Et profecto cum ex concessione Officii & Missæ in honorem Cordis Jesu consimiles instantiæ tractu temporis promoveri possent in honorem sacratissimi lateris ipsius, sanctorum oculorum, sanctissimæ linguæ, necnon in honorem cordis Beatissimæ Mariæ Virginis &c. abstinendum idcirco a petita festi institutione dixi. Nec ad rem, de qua agimus satis esse dixi positam revelationem factam Ven. Margaritæ, quemadmodum bene prosequitur S. Bernardus *in epist. cit. Sed profertur Scriptum supernæ, ut ajunt, revelationis. Quasi & quivis non queat Scriptum æque producere, in quo Virgo videatur id ipsum mandare & de Parentibus suis, juxta Domini mandatum dicentis: Honora patrem tuum & matrem tuam. Ipse mihi facile persuadeo, Scriptis talibus non moveri, quibus nec ratio suppeditare, nec certa invenitur favere auctoritas.* Quia vero a Postulatoribus argumentum desumebatur ex institutione festi in honorem sanctissimi Corporis Christi, subjeci, eam utique institutionem causam suam desumsisse a revelatione facta Beatæ Julianæ de Monte Cornelinoe; sed revelationem ipsam examinatam fuisse a Roberto Episcopo Leodiensi, & aliis Episcopis, atque Ecclesiasticis Doctoribus: rursus Urbanum IV. tunc Archidiaconum Leodiensem, deinde evectum ad summum Pontificatum, noluisse assensum præbere extensioni festi ad universam Ecclesiam, nisi postquam novo miraculo edoctus cognovit, Divinæ id voluntatis esse. Cum etenim Urbanus degeret in civitate Urbevetana, ut impetum Saracenorum evaderet, quos Manfredus Siciliæ Tyrannus in Italiam evocaverat, contigit, ut incredulo Sacerdote Missam celebrante in ecclesia Vulsinii Urbevetanæ diœcesis, Hostia appareret oculis ipsis vera caro, roseo cruore respersa, ea tantum excepta particula, quæ Sacerdotis digitis tangebatur; vitta autem lintea, quæ ad reverentiam calici erat imposita, ex Sanguinis effusione madefacta est; ita ut Sacerdote studente cooperire *Corporale*, dextera autem Domini faciente virtutem, singulæ guttæ Sanguinis ex vitta ipsa manantes, & in *Corporale* fluentes, singulas figuras in similitudinem hominis in eo impresserint. Itaque re ad Urbanum IV. delata ab ipso Sacerdote, qui pœnitentia ductus suam priorem incredulitatem amare deflebat, decretum est, ut prodigiosum *Corporale* ad ecclesiam Urbevetanam solemniter deferretur, prout sane delatum est, ipso Pontifice cum universo Clero & populo illud excipiente, & in templo majori Urbevetano collocante, in quo etiam asservatur, & statis diebus publice ostenditur; quemadmodum scriptum est ab Onuphrio Panvinio, a Joanne Trithemio, a S. Antonino, a Guillelmo Lindano, quorum ver-

ba sunt *in differt. de sacris Processionibus* Christiani Lupi *tom. 11. novæ editionis de sacris Processionibus pag.* 340. His addi possunt Donzellinus *in historia de solemnitate & festivitate Corporis Christi*, Chapeavil *tom. 2. historiar. Leodiens. pag.* 642. Bollandiani *tom. 4. Aprilis pag.* 437. Bartholomæus Fiseu *de origine festivitatis Corporis Christi*, Martene *de antiqua Ecclesiæ disciplina in Divin. celebr. Offic. cap. 29. num. 1. & duobus sequentibus*, & Theophilus Raynaudus *operum tom. 11. pag.* 347. Insuper autem, eodem Urbano IV. præcipiente, compositum fuit a S. Thoma de Aquino Officium sanctissimi Sacramenti. Quamquam Papebrochius de hac re dubitavit *in Actis Sanctorum Aprilis*: sed perlecta dissertatione Natalis Alexandri super hoc argumento exarata, a dubitatione recessit, ut ipse testatur *in propyleo mensis Maji part. 2. pag.* 53. Nec ullus profectu superest dubitandi locus post repertam & insertam in novum Bullarium Patrum Dominicanorum *tom. 3. pag.* 555. bullam Sixti IV. in qua habentur hæc verba: *At in ejus solemnitatem & venerandam inde memoriam idem Urbanus Prædecessor statuit, festum gloriosissimi Sacramenti annis singulis & temporibus perpetuis quinta feria post Octavam Pentecostes a cunctis Fidelibus ubique solemniter celebrari, propriumque ejusdem solemnitatis Officium per Beatum Thomam de Aquino tunc in ipsa Curia existentem compositum edidit.*

25. Quare ex modo relatis constat, institutionem Festi sanctissimi Corporis Christi suam causam desumpsisse non ex revelatione utcumque habita, nec ex sola revelatione, sed ex revelatione ab Episcopo in Episcoporum & Ecclesiasticorum consessu examinata una cum patratione miraculi, quod ob oculos ipsius Romani Pontificis Deus operari dignatus fuit: cumque proinde nec judicium revelationis Ven. Margaritæ examen, nec ullum miraculum intercessisset, quo institutio novi festi in honorem sacratissimi Cordis Christi commendaretur, credidi, exemplum institutionis Festi Corporis Christi institutioni Festi in honorem Cordis nequaquam suffragari. Addidi ore tenus, statui tamquam certum a Postulatoribus, cor esse, ut vocant, *comprincipium* sensibile omnium virtutum & affectionum, quasique centrum voluptatum & dolorum omnium interiorum; sed id quæstionem philosophicam involvere, cum recentiores Philosophi amorem, odium, & reliquas animi affectiones non in corde, tamquam in sede sua, sed in cerebro collocent; ita ut affectus in animæ & spirituum commotione maxime positi, in cerebro formentur, postea ad cor ipsum per nervos diffundantur. Legi potest Ludovicus Antonius Muratorius *in morali Philosophia* post hæc jam scripta *typis Veronensibus an. 1735. edita cap.* 2. Quamobrem, cum nullum adhuc prodierit Ecclesiæ judicium de veritate unius, aut alterius ex his opinionibus, prudenterque ab hujusmodi definiendis sententiis Ecclesia abstinuerit atque abstineat, reverenter insinuavi, non esse petitioni annuendum innixæ potissimum antiquorum Philosophorum sententiæ, cui recentiores adversantur. Et sane his cohærenter, cum in sacrorum rituum Congregatione habita die 12. Julii 1727. actum fuisset de concessione Officii & Missæ propriæ in honorem sacratissimi Cordis Jesu Christi, rescriptum fuit: *Non proposita*; qui rescribendi modus aliquando adhibetur, ut Postulatores admoneantur, a petitionibus esse abstinendum, quæ multas involvant difficultates, viam aperiunt negativo responso. Cumque, dimisso a me Promotoris officio, novis conatibus iidem Postulatores sacræ Congregationi pro eadem concessione supplicassent, die tandem 30. Julii 1729. responsum fuit: *Negative*.

De petitione Officii & Missæ Sanctæ Mariæ de Littera.

26. Circumferuntur nonnullæ epistolæ, quæ a Beatissima Virgine, dum in humanis agebat, scriptæ dicuntur: alia scilicet ad Ignatium, alia ad civitatem Messanensem, de qua supra aliquid dictum est, alia ad civitatem Fluentinam. Mentio quoque fit apud Bollandianos ad *diem 3. Augusti pag. 267. tom.* 1. cujusdam epistolæ Christi Domini & Mariæ Virginis ad Sanctum Walthenum Abbatem. En verba epistolæ: *Jesus Christus & Maria mater ejus dilectum filium suum Walthenum Abbatem salutant. Scias, quod exaudita est oratio tua, & inter duas festivitates Sancti Joannis Baptistæ venies ad nos perpetuo victurus. Præpara te. Vale.* Exitus rem patefecit, veramque declaravit. Manrique *in annal. Cisterc. ad an. 1160. cap. 3. num.* 5. loquitur de hac epistola, & ostendit, eam potuisse a Sancto publicari citra jactantiæ notam, non solum propter gloriam Dei & Matris ejus, qui tales exhibent hominibus favores, sed ut orationibus cunctorum adjutus se ad mortem præpararet. Nec de veritate epistolæ dubitant Bollandiani, ut videri potest *cit. tom. 1. Augusti pag.* 248. *num.* 46. Sed redeamus ad Epistolam, quæ scripta dicitur a Beatissima Virgine civitati Messanensi, de qua nonnulla dicta sunt *superiori cap. 26. num.* 7. In civitate Messanensi magna cum celebritate festum colitur Inventionis hujus epistolæ, uti fuse narrat Joseph Renatus a Jesu Maria ex familia Augustiniana Discalceata in suo Opere formis Venetis impresso *pag. 46. & seqq.* post hæc scripta edito, & a Nobis viso; ubi etiam referuntur Indulgentiæ a summis Pontificibus concessæ aut visitantibus *Capellam* S. Mariæ *de Littera* existentem in *Metropolitana* Messanensi, aut visitantibus ecclesiam S. Mariæ de Constantinopoli nationis Siculæ in Urbe, cum celebratur festum S. Mariæ *de Littera*. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, nonnulli pii Siculi sæpe me consuluerunt de modis, quibus cultus Beatissimæ Virginis *de Littera* augeri posset, petentes an esset spes obtinendi, ut pro civitate Messanensi sacrorum rituum Congregatio concederet Officium & Missam, simulque illud adderet, ut in secundis lectionibus aliquid diceretur de Epistola scripta a Beatissima Virgine, adhibitis etiam verbis modificantibus, *ut fertur, ut pie creditur*, de quibus *superiori cap.* 10. Ipsi quippe bene noverant, piam illam traditionem non posse dici ullo modo a Sede Apostolica approbatam, non obstante concessione Indulgentiarum, vel quia in earum Brevibus caute adhibitum est verbum *nuncupatæ*, vel quia Rochus Pyrrhus in sua dissertatione *de Epistola Deiparæ, quæ ad Messanenses scripta dicitur*, in *Notitia Siciliensium Ecclesiarum* contendit, Effigiem Beatissimæ Virginis sub Tabulato quodam, quod patria lingua *Literin*, vel *Litterino* dicitur, repertam nomen assumpsisse Virginis *de Littera*. Porro requirentibus intrepide respondi, suasique ut rem relinquerent in eo statu, in quo erat, neque amplioribus petitionibus urgerent. Et ipsi quidem consilio acquieverunt. Præter enim adducta a Pyrrho *loc. cit.* de veritate Epistolæ, congestis undique argumentis, dubitant celeberrimi Auctores Cardinalis Baronius *ad ann. 48. num.* 25. Suarez *tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disput.* 20. *sect.* 1. Joannes Maria Bresegellensis Pontificii palatii Magister *tom. 1. Indicis librorum expurgandorum Romæ edite anne* 1607. Joannes Mabillon. *lib. 1. de re diplomat. cap. 6.* §. 6. Tillemont. *in memoriis sex primorum sæculorum tom. 1. pag.* 70. Natalis Alexander *in sæcule primo histor. Ecclesiast. cap. 12. n. 16. §. Dico primo*, Dupinus *in nova Bibliotheca Auctor. Ecclesiast. pag.* 6. Langlet *in methodo studii historiarum cap. 2. §. 3. Venet. edit. an. 1726. pag.* 14. Addendum, quod, licet pro Epistolæ sinceritate strenue pugnaverit Pater Melchior Inchoffer e Societate Jesu, & post eum Petrus Mennitus Abbas Generalis Ordinis S. Basilii, notum est nihilominus, prædictum Patrem Melchiorem suum librum inscripsisse, *Epistolæ Beatæ Mariæ ad Messanenses veritas vindicata, ac plurimis gravissimorum Auctorum testimoniis, & rationibus illustrata*; tum Romam accessisse, nonnulla mutasse, titulumque libri ita reformasse: *De Epistola Beatæ Mariæ Virginis ad Messanenses conjectatio plurimis rationibus & verisimilitudinibus locuples*. Quare in indice librorum prohibitorum sub Clemente XI. Romæ edito *ann. 1717. p.* 153. ita legitur: *Epistolæ B. Mariæ Virginis ad Messanenses veritas vindicata. Permittitur vero: De Epistola B. Mariæ Virginis ad Messanenses conjectatio plurimis rationibus &c. Auctore Pater Melchiore Inchoffer Austriaco e Societate Jesu juxta impressionem Viterbii factam apud Ludovicum Grignanum anno* 1631. Hæc omnia nimirum mihi suadere visa sunt, quamcumque in re, de qua nunc agimus, petitionem periculis fore obnoxiam.

De novo quodam Rosario a sacrorum rituum Congregatione prohibito.

27. Tempore pariter, quo fungebar munere Fidei Promotoris, actum fuit de quodam novo Rosario, quod in ecclesia Beatissimæ Virginis Patrum Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum Conventus Tolosani recitari cœptum fuerat in honorem SS. Trinitatis. Editus etiam fuerat libellus Gallico sermone scriptus, in quo recitationis methodus tradebatur. Oratio scilicet Dominica in hoc Rosario non recitabatur, & in Oratione *Gloria Patri* verba addebantur: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto uni Deo infinite magno, sicut*

erat

erat in principio, ut in libello *pag.* 3. & rursus *pag.* 29. *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto uni Deo infinite beato, sicut erat in principio*; itemque *pag.* 24. *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto uni Deo rerum omnium fini simpliciter ultimo*.

28. Delata autem notitia hujus novi Rosarii, necnon libelli notitia ad Procuratorem Generalem Ordinis S. Dominici, supplicatum ab ipso fuit Clementi XI. pro novi Rosarii & libelli prohibitione. Remisso autem examine instantiæ ad sacrorum rituum Congregationem, mihi tunc Fidei Promotori *Coadjutori* demandatum fuit, ut meam sententiam scriptis exponerem.

29. Plura itaque in meis animadversionibus adduxi, sed signanter, novum aliud Rosarium in eadem civitate Tolosana institutum sub titulo *Seraphici* a Patribus Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia prohibitum fuisse anno 1664. ab ipsa sacrorum rituum Congregatione, cujus Responsum fuit confirmatum a summo Pontifice Alexandro VII. in sua *Constitutione* 149. *tom.* 6. *Bullarii Romani*: novas preces non ita facile esse admittendas, & publica auctoritate recitandas: introductam jam esse, & a summis Pontificibus approbatam Rosarii Beatissimæ Virginis recitationem, in quo debita laus Sanctissimæ Trinitati tribuitur: denique non esse tolerandum, ut in precibus Ecclesiæ fiant ad libitum uniuscujusque additiones, cum in Salutione Angelica fuerint quidem addita hæc verba, *nunc & in hora mortis nostræ*; sed accesserit approbatio S. Pontificis Pii V. item in Oratione *Salve Regina* fuerint addita illa verba, *O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria*; sed composita a S. Bernardo; rursus autem illa, *Dignare me laudare te*; sed a S. Ephrem composita, teste Macro *in vocabulario Ecclesiastico verb. Salutatio Angelica*, & *verb. Salve Regina*. His enim vero, aliisque rationibus permota sacra Congregatio prohibendum censuit novum illud Rosarium, ejusque Responsum confirmatum fuit in litteris Apostolicis Clementis XI. quæ hic apponuntur.

CLEMENS PAPA XI.

Ad futuram rei memoriam.

IN supremo militantis Ecclesiæ solio, meritis licet imparibus, per ineffabilem Divinæ bonitatis abundantiam constituti, exortas inter Religiosos viros controversias opportunis rationibus dirimere studemus, sicut in Domino conspicimus salubriter expedire. Itaque dilectum Filium modernum Procuratorem Generalem Ordinis Prædicatorum specialibus favoribus & gratiis prosequi volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat, consequen. harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, de venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus præpositorum, qui prius dilectum etiam Filium modernum Procuratorem Generalem Ordin. Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum, & successive dilectum pariter Filium Prosperum Lambertinum Aulæ nostræ Consistorialis Advocatum, & venerabilis Fratris Prosperi Archiepiscopi Myren. Promotoris Fidei Coadjutorem tam in scriptis quam in voce audierunt, consilio, novum Rosarium, quod dilecti itidem Filii Fratres secundo dicti Ordinis in eorum ecclesia Beatæ Mariæ Virginis Conventus Tolosan. edito libercule Gallico idiomate impresso, in quo methodus recitationis Rosarii hujusmodi educitur in honorem ejusdem Sanctissimæ Trinitatis recitare introduxerunt, auctoritate Apostolica tenore præsentium prohibemus, quo vero ad liberculum, sicut præmittitur, impressum, instantiam primo dicti Procuratoris Generalis ad Congregationem venerabilium Fratrum nostrorum ejusdem S. R. E. Cardinalium Indici librorum prohibitorum & expurgandorum præpositam remittimus: Decernentes, easdem præsentes litteras semper firmas validas & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat & pro tempore spectabit, inviolabiliter observari, sicque in præmissis per quoscumque Judices ordinarios & delegatos, etiam causarum palatii Apostolici Auditores, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari: Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præ-

sentium litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 8. *Martii* 1712. *Pontificatus nostri anno duodecimo*.

De Officio in honorem Beatissimæ Virginis dictæ de Remedio.

30. Anno 1727. Patres Trinitarii Redemptionis Captivorum obtinuerunt a sacra Congregatione facultatem recitandi Officium Beatissimæ Virginis dictæ *de Remedio* tamquam Patronæ minus principalis secunda Dominica Octobris, sub obtentu, quod idem Officium ante reformationem Breviarii factam a S. Pio V. in sua Religione recitaretur. Anno 1728. novas preces exhibuerunt pro concessione lectionum propriarum secundi Nocturni, in quibus binæ referebantur Apparitiones Beatissimæ Virginis S. Joanni de Matha, cui pecuniam subministrasse dicebatur pro redemptione Captivorum, juxta ea, quæ a nonnullis Scriptoribus narrata fuerant: opponentibus inter ceteros Patribus S. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, tum quod prædictæ narrationis originem desumerent a Lubiano Zappata, de quo alibi actum est; tum quod titulus *de Remedio* nihil aliud esset, quam titulus *de Mercede*, juxta ea quæ fuse adducuntur a Bernardino Gomesio Miedes Archidiacono Siguntino, postea Episcopo Albarracinensi *in vita Jacobi I. Regis Aragoniæ lib.* 2. *pag.* 36. ubi de Religione Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum hæc habet: *Mercedis vocata illa fuit, quæ vox Hispanis non præmium, non pretium, aut fructum laboris, sed latine reddita idem, quod donum, sive gratia, significat; quoniam, ut postremum malorum est servitus, maxime vero quæ in carcere, aut vinculis fertur, ita neque majus servo beneficium, sive donum impendi posse videatur, quam ipsum e vinculis exceptum a servitute in libertatem vindicare.* Itaque Cultus ille Beatissimæ Virginis sub titulo *de Remedio* ad spiritalem quamdam æmulationem referri posse videbatur. Sacra Congregatio gratiam concessam revocavit, ejusque Responsum fuit a Clemente Papa XII. confirmatum per Litteras Apostolicas in forma Brevis, ut ex Instrumento hic inserto.

31. *IN NOMINE DOMINI AMEN. Cunctis ubique pateat & evidenter sit notum, quod anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo septingentesimo trigesimo primo, indictione IX. die xi. Maji, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Clementis XII. anno ejus primo, Ego infrascriptus Officialis deputatus vidi, legi, & diligenter inspexi, quasdam litteras Apostolicas tenoris sequentis, videlicet:*

CLEMENS PP. XII. Ad perpetuam rei memoriam. Alias Nos Decretum a Congregatione venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus præposita, die xxi. Januarii MDCCXXX. favore Ordinis Fratrum Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum editum, per quod revocabatur Indultum Fratribus Calceatis Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis etiam Captivorum ab eadem Congregatione Cardinalium antea concessum recitandi Officium Beatæ Mariæ Virginis sub titulo de Remedio uti Patronæ minus principalis, cum ipsius Decreti approbatione, perpetuique silentii Fratribus dicti Ordinis Sanctissimæ Trinitatis quoad ejusmodi Officium impositione per fel. record. Benedictum PP. XIII. Prædecessorem nostrum subinde factis confirmavimus per nostras in simili forma Brevis litteras tenoris, qui sequitur, videlicet:

Clemens PP. XII. Ad futuram rei memoriam. Emanavit nuper a Congregatione venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium sacris ritibus præpositorum Decretum tenoris, qui sequitur, videlicet:

Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum. Cum sub die xii. Julii MDCCXXVII. sacra rituum Congregatio ad instantiam Patrum Calceatorum Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum indulserit, ut ab ipsis quotannis Dominica secunda Octobris recitari possit Officium Beatæ Mariæ Virginis sub titulo de Remedio *cum antiphonis & lectionibus, ut in festo Sanctæ Mariæ ad Nives, sumptis ex Breviario Romano lectionibus secundi Nocturni; cumque tum ratione concessionis prædicti Officii, tum approbationis lectionum propriarum secundi Nocturni, quæ a Patribus Trinitariis præten-*

debatur, variæ contentiones & lites exortæ fuerint inter ipsos Trinitarios, & Patres Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum; habito per Patrem Magistrum Fratrem Alexandrum Illomei prædicti Ordinis de Mercede Procuratorem Generalem ad eamdem sacrorum rituum Congregationem recursu, accedentibus etiam particularibus instantiis Patris Procuratoris Generalis Ordinis Prædicatorum, necnon Patris Procuratoris Generalis Ordinis Carmelitarum, Eminentissimus & Reverendissimus Dominus Cardinalis Belluga in Ponentem seu Relatorem deputatus infrascriptum Dubium inter Patres concordatum examinandum proposuit, videlicet, An sit revocandum Decretum die xii. Julii MDCCXXVII. concedens Patribus Sanctiss. Trinitatis Redemptionis Captivorum Officium B. M. V. sub titulo de Remedio ut Patronæ minus principalis in casu &c. Et sacra eadem Congregatio, utraque Parte tam in scriptis, quam in voce informante audita, discussisse juribus hinc inde deductis, variisque circumstantiis consideratis, rescribendum censuit: Affirmative. Die xxi. Januarii MDCCXXX. Factaque de his per me Secretarium Sanctissimo Domino nostro Benedicto XIII. relatione, Sanctitas Sua Decretum sacræ Congregationis approbavit, necnon Patribus Trinitariis quoad prædictum Officium Beatæ Mariæ Virginis de Remedio perpetuum silentium imposuit: Die xxiii. ejusdem mensis & anni MDCCXXX. N. M. Tedeschi Archiepiscopus Apamenus Secretarius. Loco † Sigilli.

Cum autem, sicut pro parte dilecti Filii Josephi Mezquia Procuratoris Generalis prædicti Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum Nobis subinde expositum fuit, ipse Decretum hujusmodi, quo firmius subsistat, Apostolicæ confirmationis prædictæ patrocinio communiri summopere desideret; Nos specialem ipsi Josepho gratiam facere volentes, & a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequen. harum serie absolventes & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus Nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, Decretum præinsertum auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus & confirmamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus; salva tamen semper in præmissis auctoritate præfatæ Congregationis Cardinalium: Decernentes, easdem præsentes litteras firmas validas & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac illis, ad quos spectat & pro tempore spectabit, in omnibus & per omnia plenissime suffragari, & ab eis respective inviolabiliter observari; sicque in præmissis per quoscumque Judices ordinarios & delegatos, etiam causarum palatii Apostolici Auditores, judicari & definiri debere; ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstan. Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die xxix. Julii MDCCXXX. Pontificatus nostri anno primo. F. Cardinalis Oliverius. Loco † Annuli Piscatoris.

Cum autem postmodum pro parte eorumdem Fratrum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis iteratis vicibus coram Nobis institutum fuerit, ut, non obstante impositione silentii prædicti ipsam Congregationem Cardinalium denuo adeundi, causamque ibidem rursus discutiendi & agitandi sibi licentiam impertiremur; verum cum venerabilis Frater Marcellus Archiepiscopus Nazianzenus Auditor noster, cui eorum instantiam remiseramus, illam, audita in contradictorio judicio utraque Parte, pluries rejecerit: hinc est, quod Nos firmiori præmissorum robori & efficaciæ consulere, ulterioribusque litibus & controversiis inter utrumque Ordinem præfatum circa recitationem enarrati Officii aditum præcludere volentes, motu proprio ac ex certa scientia & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine Decretum dictæ Congregationis Cardinalium die xxi. Januarii MDCCXXX. emanatum cum illius approbatione ac impositione perpetui silentii a memorato Benedicto Prædecessore factis, ut præfertur, editasque super ejus confirmatione litteras nostras præinsertas tenore præsentium denuo approbamus & confirmamus, ac inconcusse observari præcipimus & mandamus, perpetuumque desuper eisdem Fratribus Ordinis Sanctissimæ Trinitatis silentium iterato imponimus atque injungimus: Decernentes, ipsas præsentes litteras de subreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, aut interesse habentium consensus, aliove quolibet, etiam quantumvis substantiali, defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari seu intentari nullo umquam posse, sed easdem præsentes litteras semper firmas validas & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere; sicque in præmissis per quoscumque Judices ordinarios & delegatos, etiam causarum palatii Apostolici Auditores, ac dictæ S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Sedis Apostolicæ Nuntios, aliosque quacumque præeminentia & potestate fungentes & functuros, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate & auctoritate, judicari & definiri debere; ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari: Non obstan. quatenus opus sit, nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon præfati Ordinis Sanctissimæ Trinitatis, aliisve quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, quavis firmitate alia roboratis, & Statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, Indultis, & litteris Apostolicis, Superioribus & personis sub quibuscumque verborum tenoribus & formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, ac insolitis, clausulis, irritantibusque, & aliis Decretis in genere vel in specie, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus, seu alias quomodolibet in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, approbatis, & innovatis; quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis expressio alia habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, exprimerentur & insererentur, præsentibus pro plene & sufficienter expressis & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die vi. Maji MDCCXXXI. Pontificatus nostri anno primo. F. Cardinalis Oliverius. Loco † Annuli Piscatoris.

Quas quidem litteras Apostolicas, quia sic sanas inveni, ideo præsens earumdem Transumpti instrumentum exinde confeci, ut eisdem litteris stetur, & plenaria fides adhibeatur. Actum, ut supra, præsentibus ibidem DD. Hieronymo, & Francisco Mangoni testibus ad præmissa omnia habitis atque rogatis. Præinsertæ litteræ Apostolicæ cum Originali revisæ concordant. J. B. Riganti Officialis Deputatus. A. F. Datarius. Loco † Sigilli. Ita est. Joannes Baptista Monlleo Notarius Apostolicus. Loco † Signi.

De Cultu erga Deiparam in Sacramento Altaris.

32. Non multis abhinc annis prodiit *Liber de cultu erga Deiparam in Sacramento altaris* auctore Patre Zephyrino de Someire Recollecto Sancti Francisci, in quo asserebatur, in Sacramento altaris aliquam illius partem adesse, eumdem videlicet carnem, quam olim ejus sanctissima anima vivificavit, eumdemque illum sanguinem, qui in ejus venis continebatur, & ipsum lac, quo ejus ubera plena erant. Addebatur, nos habere in Sacramento non tantum sanguinem Deiparæ, quatenus in carnem & ossa Christi mutatus est, sed etiam partem sanguinis in propria specie; neque solum veram carnem ipsius, sed etiam aliquid singulorum membrorum, quia sanguis & lac, ex quibus formatum & nutritum fuit corpus Christi, missa fuerunt ab omnibus & singulis membris Beatissimæ Virginis. Etiam Christophorus de Vega in volumine satis amplo, quod inscribitur, *THEOLOGIA MARIANA*, *Lugduni edito an.* 1653. fusius ea omnia prosecutus est: sed Theophilus Raynaudus in suis *Diptychis Marianis tom. 7. pag.* 65. ea reprobat, asseritque, hæresim sapere juxta Guidonem Carmelitam *in Summa de hæresibus tract. de hæresi Græcorum cap.* 13. cujus verba sunt hæc: *Tertius decimus error Græcorum est. Dicunt enim, quod reliquiæ Panis consecrati sunt reliquiæ corporis Beatæ Virginis. Hic error stultitiæ & amentiæ plenus est: Nam corpus Christi sub qualibet parte*

hostiæ

hostiæ consecratæ integrum manet. Itaque qualibet pars, a tota consecrata hostia divisa & separata, est verum corpus Christi. Hæreticum autem est & fatuum dicere, quod corpus Christi sit corpus Virginis matris suæ, sicut hæreticum esset dicere, quod Christus esset Beata Virgo; quia distinctorum hominum distincta sunt corpora, nec tantus honor debetur corpori Virginis, quantus debetur corpori Christi, cui ratione Divini Suppositi debetur honor latriæ, non corpori Virginis. Igitur dicere, reliquias hostiæ consecratæ esse reliquias corporis Beatæ Virginis, est hæreticum manifeste. Porro Theologorum Princeps D. Thomas 3. *part. quæst.* 31. *art.* 5. docet primo, Christi corpus conceptum fuisse ex Beatæ Virginis castissimis & purissimis sanguinibus non quibuscumque, sed *perductis ad quamdam ampliorem digestionem per virtutem generativam ipsius, ut essent materia apta ad conceptum*, cum Christi conceptio fuerit secundum conditionem naturæ; materiamque aptam, sive purissimum sanguinem in conceptione Christi sola Spiritus Sancti operatione in utero Virginis adunatum, & in prolem formatum fuisse; ita ut vere dicatur corpus Christi ex purissimis & castissimis sanguinibus Beatæ Virginis fuisse formatum. Docet secundo, non potuisse corpus Christi formari de aliqua substantia, videlicet de carne & ossibus Beatissimæ Virginis, cum sint partes integrantes corpus ipsius; ideoque subtrahi non potuissent sine corruptione, & ejus diminutione: illud vero, quod aliquando dicitur, Christum de Beata Virgine carnem sumpsisse, intelligendum esse & explicandum, non quod materie corporis ejus fuerit actu caro, sed sanguis, qui est potentia caro. Docet demum tertio, quomodo subtrahi potuerit ex corpore Adam aliqua ejus pars absque ipsius diminutione, cum Adam institutus ut principium quoddam humanæ naturæ, aliquid habuerit ultra partes sui corporis personales, quod ab eo subtractum est pro formanda Heva, salva ipsius integritate in ratione perfecti corporis humani: quæ locum habere non potuerunt in Beatissime Virgine, quæ uti singulare individuum habuit perfectissimum corpus humanum, & aptissimum materiam ad Christi corpus formandum, quantum est ex parte feminæ; & ad ejus naturalem generationem. Ex quo fit, ut non potuerit, salva integritate Beatæ Virginis, aliquid subtrahi, quod dici posset de substantia corporis ipsius. Itaque, cum per hanc doctrinam, Fidei principiis conjunctissimam, directa & expressis verbis improbata remanserint asserta in citato libro Patris Zephyrini, ejus doctrina habita est tamquam *erronea, periculosa*, & *scandalosa*, reprobatusque fuit cultus, quem ex ea præstandum Beatissimæ Virgini in Sacramento altaris asserebat. Loquendi autem formulæ a nonnullis Patribus adhibitæ, *Caro Mariæ est caro Christi &c. Nobis carnem Mariæ manducandam ad salutem dedit*, ita explicandæ sunt non ut dicamus, in Christo aliquid esse, quod sit Mariæ; sed Christum conceptum esse ex Maria Virgine, materiam ipsa ministrante in similitudinem naturæ & speciei, & ideo filium ejus esse. Sic, quia caro Christi fuit sumpta de David, ut expresse dicitur *ad Romanos* 1. *Qui factus est ex semine David secundum carnem*, David dicitur Christus, ut notat S. Augustinus *enarrat. in Psalm.* 144. *num.* 2. *Intelligitur laus ipsi David, laus ipsi Christo. Christus autem secundum carnem David, quia Filius David.* Et infra: *Quia itaque ex ipso Christus secundum carnem, ideo David.* Est item solemnis Scripturæ usus, loquendo de parentibus, ut caro unius vocitetur caro alterius. Sic Laban *Genes.* 29. dixit Jacob: *Os meum es, & caro mea;* & Judas, loquendo de fratre suo Joseph, *Genes.* 37. ait: *Frater enim & caro nostra est:* & *Levit.* 18. legitur: *Soror patris tui caro est patris tui, & soror matris tuæ caro est matris tuæ;* absque eo quod hinc inferri possit, ut in Jacob fuerit aliqua actualis pars corporis Laban, aut in Joseph pars Judæ, aut in filio pars aliqua patris. Igitur id solum affirmare licet, in Sacramento esse carnem Christi assumptam ex Maria, ut ait Sanctus Ambrosius relatus in canone *Omnia, de Consecrat. distinct.* 2. his verbis: *Hæc caro mea est pro mundi vita, &, ut mirabilius loquar, non alia plane, quam quæ nata est de Maria, & passa in cruce, & resurrexit de sepulcro: hæc, inquam, ipsa est.* Et infra loquens de corpore Christi: *Illud vero, illud sane, quod sumptum est de Virgine, quod passum est, & sepultum.*

De cultu Beatissimæ Virginis sub vulgari titulo Del Lume.

33. Universa facti series ex hoc, quod damus, decreto desumitur; cui tantum addi debet, libros quorum recognitio a sacrorum rituum Congregatione remissa fuit ad sacram Congregationem Indicis, ab ea fuisse prohibitos.

S I R A C U S A N A.

Nonnulli Religiosi viri pro zelo puritatis Fidei & Ecclesiasticæ disciplinæ recursum habuerunt ad hanc sacram Congregationem, referentes in Sicilia, & præcipue in ditione Siracusana, evulgata fuisse tria opuscula typis mandata sub annis 1733. 1738. *&* 1739. *sub titulo*, Le divozione della Madre Santissima del Lume; *cujus cultum quidam Novator colore assertarum mulieris revelationum promovens, excitat populos ad celebrandum festum Sanctissimæ Virginis sub peculiari titulo* Del Lume, *prafixo die Mercurii infra Octavam Ascensionis, addendo in litaniis novam hujusmodi invocationem, distributis Imaginibus tum papyro, tum metallo æneo impressis, cum mixtura Infernalis hostis, illasque exponendo publicæ venerationi, aliaque id generis in populum disseminando. Placuit EE. VV. mihi remittere hujusmodi recursum, quem cum proposuerim examinandum sub die 27. Januarii 1742. sacra Congregatio rescripsit per hæc verba: Ad Eminentissimum Ponentem, audito R. P. D. Promotore Fidei, juxta mentem. Mens autem fuit, ut scribatur Episcopo Siracusæ, qui propositas celebritates circa cultum Sanctissimæ Virginis noviter introductum sub peculiari titulo* Del Lume, *aliaque omnia contenta in præmissis relationibus auctoritate quoque sacræ Congregationis, ac etiam quoad omnes exemplos, omnino proscribat, & insuper invigilet curetque, ne in posterum aliquid adversus dispositionem hanc quoquo modo attentari atque innovari contingat. Quo vero ad libros in plurima volumnia distributos sub titulo*, La divozione della Madre Santissima del Lume, *anonymo Auctore typis datos, illos suspendat, donec & quousque a sacra Congregatione Indicis fuerint recogniti & examinati, ac desuper definitio prodierit. Die 27. Januarii* 1748.

34. Si ad remotiora etiam Ecclesiæ monumenta manum admoveamus, exempla profecto non deficient prohibitionis nonnullarum rerum, quæ, utcunque e pietate originem habuerint, scandalum nihilominus tractu temporis induxerant. *In can.* 79. Concilii Trullani prohibetur festum, quod fiebat post festum Nativitatis Christi Domini, festum, inquam, *Secundinarum* impollutæ Virginis Mariæ. Canon hic innititur opinioni, quæ puerum Jesum negat externis illis naturæ contumeliis & sordibus inspersum ex materno utero prodiisse. Sed, cum Patres, celebrioresque Theologi rectius putent, puerum Jesum naturalem nascentis hominis conditionem fuisse secutum, sordibusque illis naturalibus fuisse obnoxium, quæ illibatam Matris virginitatem, & nati Filii sanctitatem minime lædebant, idcirco Christianus Lupus *in notis ad citatum canonem tom.* 3. *pag.* 144. *nov. edit.* recte monet: *Præsens Canon Secundinarum festivitatem, ac nugas in ipsa fieri consuetas rectissime proscribit, at illas Domino denegans ab antiquo Ecclesiæ dogmate recedit. Errat, virginalem Partum communibus naturæ regulis non fuisse directum.* Quamquam sine ullo sanctissimæ Matris dolore Partum fuisse, tenendum est; juxta S. Bernardi *oper. tom.* 2. *n.* 9. *& seq.* in illud Apocalypsis *Signum magnum apparuit in cœlo: Nova exultatione novam edidit Prolem, solam inter mulieres a communi maledicto & dolore parturientium aliena.* Et paulo post: *Sola sine corruptione concepit, sine gravamine tulit, sine dolore Filium parturivit.* Illud enim Genesis *cap.* 3. *In dolore paries filios*, ad partum respicit mulieris ex commixtione viri, ut scite explicat D. Thomas 3. *p. quæst.* 35. *art.* 6. In quibusdam Gallicanis ecclesiis insolitus quidam ritus frequentabatur, quo certis anni celebritatibus nonnulli cum Mitra, Baculo, ac vestibus Pontificalibus more Episcoporum benedicebant, alii autem ut Reges & Duces induti procedebant. *Festum* hoc *fatuorum* vel *innocentium*, seu *puerorum* in quibusdam regionibus nuncupabatur: prohibitum vero fuit ab Odone de Soliaco Episcopo Parisiensi auctoritate Petri S. R. E. Diaconi S. Mariæ in Via Lata Cardinalis in partibus Gallicanis a latere Legati, quæ postea prohi-

bitio

bitio innovata fuit a Synodo Basileensi, ut pluribus prosequuntur Martene *de antiq. Eccles. discipl. in Divin. celebr. Offic. cap. 13. sub num. 1.* & Pagi *in breviar. Rom. Pontif. in vita Eugenii IV. num. 89. & 90.* In Rituali Rothomagensi manuscripto, & relato a Patre Honorato de S. Maria *in animadvers. ad regul. & us. Criticæ tom. 2. lib. 3. dissert. 2.* habetur, die Nativitatis Domini, cantata *Tertia*, Processionem incepisse, quæ postea stabat in medio ecclesiæ, ubi eam sex Judæi vestibus idoneis ad hanc speciem induti, & ex altera parte Gentiles exspectabant. Ibi a Cantoribus Prophetæ unus post alium appellabantur, qui sacræ Scripturæ auctoritatem de adventu Messiæ pronuntiabant. Appellabatur etiam Virgilius, quem Cantores sic interrogabant: *Maro, Maro, Vates Gentilium de Christo:* Poeta autem respondebat: *Ecce polo dimissa &c.* Ultimo loco Sibylla appellabatur, quæ his verbis interrogata, *Tu Sibylla vates illa*, veste feminea induta, & capite corona circumdato respondebat: *Judicii signum tellus sudore &c.* Quibus completis, initium Missæ solemni dabatur. Hodie vero hæc amplius in usu non sunt. Sed ut exteris nostra inferamus, in civitate Alatrinate festum S. Sixti Papæ I. celebrabatur, Feria quarta intra Octavam Paschæ, & quidem ante fores ecclesiæ Cathedralis, viri cum feminis choreas ducebant, atque adeo profana quamplurima sacræ solemnitati admiscebantur. Ad coercenda hujusmodi tripudia, quæ Bacchi potius orgiis, quam Martyris festo conveniebant, Episcopus edicto prohibuit, ne ante fores ecclesiæ prædictæ ducerentur choreæ. At adversus hoc salutare Episcopi Decretum supplicatum est sacræ Congregationi Episcoporum ac Regularium, Marcellus autem Severolus sacræ Consistorialis aulæ Advocatus, & *Votans* Signaturæ Justitiæ & Gratiæ dissertationem omnigena eruditione, qua pollebat, refertam pro defensione chorearum exaravit, quæ edita est in Opere Anselmi Dandini *de suspectis de hæresi cap. 2. sect. 7. sect. unica.* Dissertatio tamen ipsa solidissimo Responso confutata fuit a Fatinello de Fatinellis celebri in Urbe Advocato, deinde Clerico Cameræ, & *Votante* Signaturæ Gratiæ, uti videri potest in ejus Responso 97. *post tractatum de translatione Pensionum*, & sacra Episcoporum ac Regularium Congregatio die 2. Aprilis 1694. edictum Episcopi Alatrinatis approbavit, laudavit, & servari mandavit.

35. Et cohærenter ad hæc, cum post nostram ad summum Pontificatum assumptionem ad aures nostras delatum sit, in nonnullis diœcesibus adhuc superesse quosdam profanos ludos & inverecundos, qui per dies festos passim fiunt, encyclicas litteras dedimus ad Episcopos earum diœcesum, ipsos excitantes ad avertendum impurum & profanum ritum, inducendamque idoneam rationem dies festos in honorem Sanctorum celebrandi, quas encyclicas litteras damus in Appendice hujus Tomi.

36. Demum cum petitum fuisset, ut per totum Regnum Neapolitanum in Missa & Officii Orationibus, cum S. Januarius nominatur, ad ipsum titulum *Patris nostri* adjungeretur, hoc super hac petitione judicium prolatum est a memorato Cardinali Thomasio, ut ex ejus suffragio colligitur, quod est in codice supra allato bibliothecæ Cardinalis Passionei: *Hoc petitum omnino rejiciendum videtur, non solum quia Sanctus Januarius non fuit fundator Ecclesiarum illius Regni, vel saltem earumdem Pastor, cum Beneventanam tantummodo rexerit Ecclesiam; sed potissimum quia ex antiquo probatoque more ac ritu Ecclesiæ Romanæ in omnibus Sacramentariis & Missalibus numquam titulus Patris nostri ad nomen Sancti alicujus in Orationibus adjungitur, ne Apostolorum quidem, vel Principis Apostolorum, qui in toto orbe fundaverunt Ecclesiam sanguine suo. Et merito sane Ecclesia ab isto titulo semper abstinuit in Orationibus, cum uno in loco Christus dixerit Matth.* 23. 9. Patrem nolite vocare vobis super terram; unus est Pater vester, qui in cælis est: *& in alio Luc.* 11. 2. Cum oratis, dicite: Pater, sanctificetur nomen tuum. *Unde valde immemores simus oportet, si eo ipso tempore, quo cum Deo Patre nostro, qui in cælis est, loquimur, alium nobis tunc vocemus Patrem super terram, præter Domini jussum. Sicut enim (ut recte monuit Sanctus Augustinus serm. 219. nov. edit.) in lectionibus suis sacræ Scripturæ Deus nobis loquitur, sic nos Deus loquimur in precibus nostris. Ceterum in Breviario monastico Sancti Benedicti jussu Pauli V. edito, in Breviario Præmonstratensi, & in Officiis Minorum Sancti Francisci, quæ hic habeo, nomina Sanctorum Fundatorum Benedicti, Norberti, & Francisci titulum Patris nostri in Orationibus non habent. Si qua vero Religio illum in eis haberet, delendum censerem auctoritate Sanctissimi Domini nostri, ne meliore loco esse videantur Religionum Fundatores, quam Apostoli, & Sanctus ipse Petrus, Fundatores Ecclesiæ per totum terrarum orbem constructæ.*

C A P U T U L T I M U M.

De examine nonnullorum miraculorum, quod aliquando fit in sacrorum rituum Congregatione Ordinaria.

1. LICET examen miraculorum, nedum quod attinet ad Beatificationem, sed etiam ad Canonizationem, expleatur in Congregationibus sacrorum rituum, quæ dicuntur *Antepræparatoriæ*, *Præparatoriæ*, & *Generales* coram summo Pontifice, de quibus alibi actum est, aliquando tamen contingit, ut nonnullorum miraculorum examen fiat in sacrorum rituum Congregatione ordinaria.

2. Id vero ut plene percipiatur, operæ pretium est in memoriam revocare, ad præscripta Concilii Tridentini posse Ordinarios locorum construere processus, & pronuntiare super miraculis, adhibitis in consilium Theologis aliisque piis & doctis viris, dummodo agatur de miraculis a Deo patratis intercessione eorum, qui jam in album Sanctorum relati sunt, juxta ea, quæ in secundo libro late adducta fuerunt. In quorum comprobationem addi potest, quod Joseph Archiepiscopus Messanensis die 21. Novembris 1712. auditis Theologis, & præmissis præmittendis, per sententiam declaravit constare de miraculo nonnullarum lacrymarum, quæ a quadam Imagine Beatissimæ Virginis, & Domini nostri Jesu Christi in civitate Messanensi fluxisse dicebantur; item, quod Stephanus Abbas Christiani olim Vicarius Generalis Metropolitanæ Ecclesiæ Bononiensis die 8. Augusti 1718. per sententiam pariter pronuntiavit, confecto processu, adhibitisque in consilium viris doctis, & in Acta relata attestatione juramento confirmata Francisci Simonis Doctoris, Physici magni nominis, & insignis Professoris publici in patrio Bononiæ Archigymnasio, constare de prodigiosa sanatione, tamquam de miraculo tertii generis, de prodigiosa, inquam, sanatione nobilis puellæ Dianiræ filiæ Senatoris Hieronymi de Guastavillanis intercessione Beatæ Mariæ Virginis Septem Dolorum.

3. Si itaque Ordinarii post constructum suæ auctoritate processum abstineant a pronuntiando; processu autem ad sacrorum rituum Congregationem misso, aut ipsi aut alii instent pro miraculi approbatione, tunc miraculi examen assumitur a sacrorum rituum Congregatione ordinaria, & audito tum scriptis tum voce Fidei Promotore, profertur declaratio de approbatione aut reprobatione miraculi.

4. Desumitur id ex pluribus ejusdem sacræ Congregationis decretis; & primo quidem ex decreto edito in causa Atrebaten. 4. Aprilis 1626. cum, evulgato rumore, quod Imago quædam Beatissimæ Virginis depicta in pariete viridarii nonnullarum Monialium diœcesis Atrebaten. sudorem emisisset, instante Archiepiscopo, sacrorum rituum Congregatio ordinaria examen asserti miraculi instituit, idque minime approbavit. Secundo, ex decreto in quadam causa Pistorien. 26. Februarii 1628. in quo sacra Congregatio demandavit Episcopo, ut reponi curaret quamdam Imaginem Domini nostri Jesu Christi crucifixi, ex qua quidam testes in processu examinati nonnullas lacrymas fluxisse dixerant, postea statim evanuisse. Tertio, ex alio decreto in quadam causa Spoletina die 30. Septembris 1630. in quo similiter non fuit approbatum assertum miraculum guttarum, quæ dicebantur inventæ in Imagine Salvatoris nostri corona spinea redimiti, super quo eventu constructus fuerat processus, & ad sacram Congregationem missus. Quarto, ex alio decreto in causa Licien. 9. Julii 1633. in quo fuit demandatum, ut cooperiretur quædam Imago Beatissimæ Virginis, ex qua oleum dicebatur manasse. Quinto, ex decreto in causa Adriaten. 22. Novembris 1687. in quo pronuntiatum fuit, non constare de miraculo sanguinis

nis

nis erumpentis ex statua S. Francisci. Sexto denique, ex his, quæ contigerunt in causa Urbevetana Apparitionum 15. Maji 1694. Scilicet miraculum supra recensitum, quod Deus operari dignatus est in oppido Vulsinii diœcesis Urbevetanæ, incredulo Sacerdote Missam celebrante, contigit in ecclesia dicata Sanctæ Christinæ. Prope autem hanc ædem extat parva crypta, in qua nonnulla sunt saxa, super quibus ceciderunt aliquæ Sanguinis guttæ. Cumque anno 1693. fama increbuisset, in his Sanguinis guttis imagines visas esse Jesu Christi primum forma pueri, deinde sub specie hominis flagellati, spineaque corona redimiti, itemque a Cardinali Millino Episcopo Urbevetaon constructus fuisset processus, & ad facrorum rituum Congregationem missus, de prodigiosis istis apparitionibus actum est, referente Clemeote XI. tunc Cardinali, & scribente Prospero Bottieio Archiepiscopo Myreosi tunc Fidei Promotore, nihilque decretum fuit.

5. Probant enimvero exempla hucusque relata, si res sit de miraculis a Deo patratis intercessione non Beatorum, nec Beatificandorum, sed Sanctorum; & præterea, si Ordinarii, constructo processu, abstineant a pronuntiatione, posse sacrorum rituum Congregationem ordinariam dictorum miraculorum examen assumere. At ea tamen ita explicanda suot, ut nulla fraudis, nulla illiciti lucri, nulla affectatæ sanctitatis in his, qui de miraculo testantur, adsit suspicio: tunc enim asserti miraculi cognitio ad effectum punitionis pertineret ad Tribunal sanctissimæ Inquisitionis, juxta plene firmata per Cardinalem Albitium *de inconstantia in Fide cap. 40. n. 195. & seqq.* Ideoque in re, de qua nonc agimus, pertinet ad sacrorum rituum Congregationem examen eorum miraculorum, in quibus nulla occurrit prædictarum rerum suspicio, & in quibus unice Indago limitatur ad probationem, & ad *relevantiam*, ut loquuntur, quarum defectus bene stare potest cum defectu fraudis & suspicionis, uti consideranti patebit, & uti probe colligi potest ab exemplis ipsius supra relatis; in quibus, licet sacrorum rituum Congregatio Ordinaria miracula proposita approbare noluerit, Tribunal nihilominus sanctissimæ Inquisitionis nihil egit contra testes afferta miracula confirmantes, non nisi quia nihil fraudis, nihil simulationis, nihil affectatæ sanctitatis in eis deprehensum est. Nimirum idcirco sacrorum rituum Congregatio ab approbatione miraculorum abstinuit, quia aut testium dicta non cohærebant inter se; aut minus apta habita sunt ad concludendum id quod probari contendebatur; aut tandem quia, etiam admissis testium dictis, res ipsa non est visa talis roboris & momenti, ut naturæ vires excederet.

6. Antequam a summo Pontifice Sixto V. instituta fuisset sacrorum rituum Congregatin, cum in Galliis quoddam miraculum contigisset in Hostia consecrata, Acta autem miraculi fuissent ad summum Pontificem Pium V. delata a quodam Sacerdote, coacta est a sancto Pontifice virorum doctorum Congregatio, qui totam rem perpenderent; tum, eorum habita relatione, Pontifex jussit, Sacerdotem in Gallias redire, & secum ferre litteras Apostolicas sub forma Brevis Nuntio Apostolico inscriptas, in quibus ipsi mandabatur, ut, negotio communicato cum Episcopo Laudunensi, & Nicolao Espineo Canonico, qui rei gestæ interfuisse dicebantur, ageret cum Rege Christianissimo, ut miraculum typis imprimeretur, & ad Dei laudem in lucem omnium prodiret; ut apparet ex ejusdem Pontificis litteris Apostolicis, quas damus.

Venerabili Fratri Fabio Episcopo Cajacen. apud carissimum in Christo Filium nostrum Carolum Francorum Regem Christianissimum nostro & Apostolicæ Sedis Nuntio.

PIUS P. P. V.

VEnerabilis Frater, salutem &c. Dilectus Filius Joannes Bolæsius Presbyter, qui has nostras tibi reddet litteras, flagrans studio Divini honoris amplificandi, ac etiam devotione erga Nos & sanctam Romanam Ecclesiam, superioribus mensibus ad Nos venit, Actaque quodam ingenti volumine comprehensa insignis miraculi in civitate & diœcesi Laudunensi, Episcopo ipso eximia pietate administrante, in persona cujusdam mulieris Oppidi Urtuini ad Hæreticorum pravitatem confundendam, & cæcorum corda illuminanda nuper facti attulit. Quæ quidem nonnullis viris integritate, religione, experientia, & doctrina præditis, & Nobis probatis diligenter videnda ac mature examinanda dedimus. Quorum relatione Nobis facta, Deo omnipotenti gratias egimus, qui calamitose hoc nostro sæculo ad Divinæ suæ majestatis gloriam, piorum ædifficationem, & errantium reversionem pro sua ineffabili misericordia in ista provincia tantis hæresibus exagitata mirabilium suorum signa operari dignatus est. Quare, cum admirandum hoc, & numquam satis celebratum sacrosanctæ Eucharistiæ miraculum coram innumerabili hominum multitudine factum fuisse referatur, ita, id ad omnium populorum cognitionem ut perducatur, magnopere studendum est. Ideoque extracta rerum omnium præcipuorum & insigniorum, quæ ad illius manifestationem pertinere videntur, ad te per eumdem Joannem mittimus, volumusque, ut iis cum Episcopo Laudunensi & Nicolao Espineo Canonico, qui rei gestæ interfuisse dicuntur, accurate communicatis, si ipsi, ea ita, ut narrantur, acta esse confirmaverint, mox cum Christianissimo Rege nomine nostro agas atque efficias, ut in ejus Regno miraculum ipsum ad Dei laudem Majestatis suæ Christianissimæ favore imprimi, & in luce omnium prodire possit. Quod ut fidelius & exactius fiat, eumdem Joannem imprimendi curam habere, operæ pretium fore existimamus. Datum apud Sanctum Petrum &c. die 8. Octobris 1571. Pontificatus nostri anno sexto.

7. In ecclesia Domus sanctæ Crucis Ordinis Fratrum Prædicatorum de Observantia nuncupat. Jaurien. diœcesis in Regno Hungariæ conservabatur Hostia sanguine prodigiose aspersa; atque in dies evidentissima miracula fiebant, propter quæ populi multitudo eo confluebat. Itaque summus Pontifex Alexander VI. in Constitutione 97. *in Bullario Fratrum Dominicanorum tom. 4.* Indulgentiam elargitus est Christifidelibus vere pœnitentibus & peccata confessis, qui ecclesiam prædictam visitassent in festis Corporis Christi, S. Dominici, Exaltationis Sanctæ Crucis, & celebritatis Omnium Sanctorum. In ecclesia S. Mariæ a Vado Ferrariæ monasterii Canonicorum Congregationis Rhenanæ S. Salvatoris anno 1171. contigisse dicitur, ut Parocho Missam celebrante, subitaque tentatione perturbato atque hæsitante, quonam pacto panis fieri possit vera Christi caro, dum juxta ritum Hostia elevaretur, quotquot aderant, qui multi sane erant, Infantulum aspexerint, atque etiam in Missæ progressu fracta Hostia, tantus sanguis emanarit, ut Capellæ cælum totum sanguineis stillis fuerit consperfum. Hujus autem prodigii gratia ecclesia fuit bonis temporalibus & spiritualibus Indulgentiis locupletata tum a Gerardo, & Joanne Archiepiscopis Ravennæ, tum a Summis Pontificibus Eugenio III. Eugenio IV. Paulo III. Paulo IV. Pio V. Gregorio XIII. Clemens autem Papa VIII. Ferraria in suam ditionem vindicata, sacratissimum Sanguinem sæpe adoravit, Missamque in ecclesia præfata celebravit, teste Signio, qui tunc vivebat in suo tractatu *de Reliq. pag. 146. & seqq.*

8. In ecclesia Collegii Complutensis Societatis Jesu conservantur viginti quatuor Hostiæ sive Formæ consecratæ, & ab anno 1597. usque in præsens mirabiliter incorruptæ. Ferunt quippe, impios nonnullos homines ex Maurorum gente eas surripuisse, ut argenteam Pyxidem venderent, adolescentem vero ex Hispanis parentibus, & ab avita origine Christianis, Hostias conservasse, & Patri Joanni Suarez tradidisse; qui, cum, adhibito ad consilium Patre Gabriele Vasquez, eas ob suspicionem veneni in loco humido sede decenti reposuisset, ut humore corruptas in cineres redigeret, & sancte dissiparet, ipsas post aliquod tempus non putrefactas, sed candidas & integras invenit, atque in eodem statu diu eas vidit; licet ad sumendum experimentum alias quasdam Hostias non consecratas in eodem humido loco reposuisset, quas reperit putrefactas, & vermiculis scatentes. Ita res narratur a Joanne Eusebio *de miraculis Naturæ cap. 23.* a Joanne Bonifacio Bagatta *in admirandis Orbis Christiani tom. 2. lib. 3. in append. 2. ad cap. 3. num. 5.* & a Petrasancta *tom. 3. de miraculis perpetuis Ecclesiæ Catholicæ cap. 11.* ubi etiam addit, ab Academia Complutensi, & a Vicario, atque Senatu Ecclesiæ Toletanæ latum fuisse judicium de earumdem Hostiarum mirifica conservatione.

9. Concordant authentica documenta ab Hispaniis ad sacrorum rituum Congregationem missa una cum sententia Vicarii Generalis Archiepiscopi Toletani, qui die 28. Martii anno 1682. post visitatam sacram Custodiam, in qua Formæ conservantur, declaravit, eas esse, quæ Patri Suarez fuerunt traditæ, easque incorruptas per miraculum spatio tot annorum permansisse, indulsitque, ut celebraretur solemne Festum Dominica quarta Quadragesimæ cum publica Processione.

10. Ad hæc, instantibus Rege Catholico, Cardinali Archiepiscopo Toletano, Abbateque & Capitulo ecclesiæ SS. Justi & Pastoris civitatis Complutensis, supplicatum est pro facultate, ut ab omnibus tum Sæcularibus tum Regularibus, qui Compluti ad Horas canonicas tenentur, Officium cum Missa propria recitari posset.

11. Sacrorum autem rituum Congregatio, ad quam petitionis examen remissum fuit, mandavit Prospero Bottonio Archiepiscopo Myrensi tunc Fidei Promotori, ut suas exararet animadversiones: quod utique ab eo strenue præstitum est, sed a sacra ipsa Congregatione die 20. Martii 1683. responsum fuit: *Non proposita*. Difficultates namque, & quidem magni ponderis, constitutæ fuerunt in defectu probationis consecrationis Hostiarum, & identitatis earumdem; cum consecratio non desumeretur, nisi ex quadam relatione memorati adolescentis, hominis profecto ignoti & unici, qui factum retulerat Patri Suarez; testes autem examinari, vel, posita identitate Hostiarum, conservationem dicerent miraculo adscribendam, vel de identitate ipsa magis opinando, quam certe asserendo loquerentur.

APPEN-

APPENDICES
QUATUOR
AD SECUNDAM PARTEM
LIBRI QUARTI.

APPENDIX PRIMA.

CUM *cap. 4. num. 6. secundæ Partis Libri quarti* dictum fuerit, in calce reponendas esse & referendas nonnullas Litteras Apostolicas Summorum Pontificum, in quibus, exorantibus Postulatoribus, confirmarunt Sacræ Congregationis responsa, quibus indulgebatur Officium & Missa in honorem Beatorum Beatificatione æquipollenti, nonnullas ex dictis Litteris Apostolicis hic inserimus, omissis Litteris Clementis Papæ X. quibus conceditur Officium & Missa in honorem Ferdinandi III. Regis Castellæ, & Legionis Sancti nuncupati, cum exstent in Bullario Romano inter Bullas hujus Pontificis *n.* 28, & aliis ejusdem Pontificis pro concessione Officiis & Missæ in honorem Beati Petri Paschasii, cum sint editæ in Bullario Ordinis Beatæ Mariæ Virginis Redemptionis Captivorum *pag.* 353.

LITTERÆ APOSTOLICÆ
CLEMENTIS PAPÆ IX.

Sub titulo & forma Brevis,

In quibus conceditur Officium & Missa in honorem Beati Nicolai de Flue Eremitæ Helvetii.

Venerabili Fratri Episcopo Constantien. Provinciæ Maguntin.

CLEMENS PAPA IX.

VEnerabilis Frater salutem, & Apostolicam Benedictionem. Cum alias, videlicet anno 1648. Congregatio tunc existentium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Sacris Ritibus Præpositorum in causa Beatificationis & Canonizationis Servi Dei Nicolai de Flue Eremitæ Helvetii declaraverit super Cultu constare de Casu excepto per longissimi temporis cursum super hominum memoriam ex actibus etiam excedentibus metam annorum centum, ideoque paritum esse decretis dictæ Congregationis; Nuper vero dilecti Filii Oratores a dilectis filiis Helvetiis ad præstandum Nobis, & Apostolicæ Sedi eorumdem Helvetiorum nomine debitam obedientiam missi, universæ dictorum Helvetiorum Reipublicæ nomine a Nobis enixe petierunt, eidem indulgeri, ut etiamsi causa Canonizationis dicti Servi Dei Nicolai de Flue Eremitæ Subsilvani defuncti anno 1487. nondum absoluta sit, quæ pluribus abhinc annis discutitur in prædicta Cardinalium Congregatione, liceat permissu Sedis Apostolicæ in Parochiali Ecclesia Oppidi Saxelæ in Subsilvania, ad quam Corpus ejusdem Nicolai anno 1518. a tunc existente Episcopo Lausanen. translatum fuit, reassumere celebrationem Officii & Missæ in honorem dicti Servi Dei, ibidem peractam per annos sexaginta duos usque ad annum 1603. Hinc est, quod Nos specialem dictis Oratoribus gratiam facere volentes, & eorum singulares personas a quibusvis Excommunicationum &c. hujusmodi supplicationibus inclinati, de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Sacris Ritibus prædictis Præpositorum Consilio, Fraternitati tuæ per præsentes committimus & mandamus, ut remoto impedimento Missam & Officium hujusmodi in Ecclesia, ubi Corpus memorati Servi Dei Nicolai de Flue requiescit, celebrari auctoritate Nostra Apostolica permittas: Salva tamen semper in præmissis auctoritate Congregationis eorumdem Cardinalium. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die octava Martii 1669. Pontificatus Nostri Anno Secundo.

LITTERÆ APOSTOLICÆ
CLEMENTIS PAPÆ X.

Sub titulo & forma Brevis

Die 30. Augusti 1673.

In quibus conceditur Officium & Missa in honorem Beati Bernardi Ptolomei Fundatoris Congregationis Montis Oliveti.

CLEMENS PAPA X.

Ad perpetuam rei memoriam.

APostolici muneris, quod ineffabilis Dei bonitas humilitati atque infirmitati nostræ committere dignata est, ratio exigit, ut Servorum Dei, eorum præsertim, qui in diebus peregrinationis suæ, multiplicibus Divinæ gratiæ donis decorati, Religionem salubribus institutis propagarunt, memoriam devote celebremus. Cum itaque ex deductis in Processu alias ab Archiepiscopo Senarum confecto super Casu excepto, & Cultu Immemorabili exhibito Beato Bernardo Ptolomeo Fundatori Congregationis Montis Oliveti, die 24. Novembris 1644. Congregatio tunc existentium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Sacris Ritibus Præpositorum declaverit de illo constare ex Cultu exhibito prædicto Beato Bernardo per Immemorabilem temporis cursum cum scientia, & tolerantia Ordinariorum. Et sicuti Dilectus Filius Franciscus Maria Sarubbius de Neapoli Abbas dictæ Congregationis Montis Oliveti nobis nuper exponi fecit, ipse Missam & Officium de eodem Beato Bernardo celebrari, & recitari posse plurimum desideret; Nos piis &c. ejusdem &c. Votis hac in re annuere volentes &c. ut de memorato Beato Bernardo Ptolomeo Missa & Officium de Communi Confessoris non Pontificis sub ritu duplici, juxta Rubricas Breviarii Romani, quotannis in perpetuum die 20. Augusti, quo idem Beatus Bernardus obdormivit in Domino, ab universa Congregatione prædicta Montis Oliveti, ac a dilectis in Christo Filiabus Monialibus, seu Oblatis Monasterii Turris Speculorum nuncupatis de Urbe, celebrari, & recitari libere & licite possint & valeant, respective, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & indulgemus, non obstantibus &c.

LITTERÆ APOSTOLICÆ
CLEMENTIS PAPÆ X.

Sub titulo & forma Brevis,

In quibus conceditur Officium & Missa in honorem Beati Oldegarii Episcopi primum Barchinonensis, deinde Archiepiscopi Tarraconensis.

CLEMENS PAPA X.

Ad perpetuam rei memoriam,

ECclesiæ Catholicæ regimini per abundantiam Divinæ bonitatis nullo licet meritorum nostrorum suffragio præsidentes, ad ea, per quæ Servorum Dei, qui bono certamine peracto, cursuque consummato coronam Justitiæ in Cælis a Justo Judice accipere meruerunt, honor, & Veneratio in terris promovetur, libenter intendimus, ac Pastoralis Officii nostri partes propensa desuper charitate interponimus, sicut pia Christifidelium præsertim in sublimitate positorum, ac in partem solicitudinis nostræ vocatorum Vota postulant, & Nos, omnibus maturæ considerationis trutina perpensis, ad gloriam Omnipotentis Dei, qui in Sanctis suis honoratur, populique Christiani ædificationem salubriter in Domino expedire arbitramur. Cum itaque Congregatio Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Sacris Ritibus Præpositorum die 18. Maji proximi præteriti habita in causa Canonizationis Beati

Oldegarii Ildegarii olim Canonici Præpositi, & Episcopi Barchinonen. & simul Archiepiscopi Tarraconen. censuerit sententiam Venerabilis fratris Episcopi Barchinonen. ab eadem Congregatione subdelegati super Cultu, & casu excepto a Decretis felic. rec. Urbani Papæ Octavi Prædecessoris Nostri esse confirmandam: Ideoque reiteratis omnisque precibus Charissimi in Christo Filii Nostri Caroli Hispaniarum Regis Catholici, ac Venerabilis Fratris Archiepiscopi Tarraconen. dictique Episcopi Barchinonen. necnon dilectorum Filiorum Capituli Ecclesiæ, & Populi Civitatis Barchinonen. ac Deputatorum Principatus Cataloniæ, omniumque fere Archiepiscoporum, Episcoporum, & Capitulorum Hispaniæ inhærens dilectus etiam Filius Petrus Morell. Sacrista major, & Canonicus dictæ Ecclesiæ Barchinonen. Procurator specialiter constitutus a prædicto Archiepiscopo Tarraconen. ac Episcopo, & Capitulo Barchinonen. supplicaverit pro concessione Officii & Missæ de Communi Confessorum Pontificum cum Oratione propria ab immemorabili tempore solita recitari pro Civitatibus, & Diœcesibus Tarraconen. & Barchinon. quibus dictus Beatus præfuit, singulis annis die sexto Martii anniversario felicis transitus ipsius Beati. Hinc est, quod Nos piis precibus prædictis, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, ac dictum Petrum procuratorem a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a Jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequen. harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, de memoratorum Cardinalium, qui re mature discussa atque perpensa, auditoque dilecto Filio Promotore Fidei in voce, & in scriptis informante Decretum dicti Urbani Prædecessoris Anno 1628. emanatum non obstare censuerunt, consilio, ut in prædictis Civitatibus, & Diœcesibus Tarraconen. & Barchinonen. de memorato Beato Oldegario, sive Ildegario Annis singulis die 6. Martii sub ritu duplici Officium recitari, & Missa celebrari libere & licite possint de Communi Confessorum Pontificum juxta Rubricas Breviarii, & Missalis Romani cum Oratione propria ab Immemorabili tempore, ut prædicitur, recitari solita, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & indulgemus; Decernentes easdem præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, in omnibus, & per omnia plenissime suffragari; sicque in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstan. Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Anulo Piscatoris die 20. Decembris 1675. Pontificatus Nostri Anno sexto.

INNOCENTIUS PAPA XIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

APostolici muneris, quod ineffabilis Dei bonitas humilitati, atque infirmitati Nostræ committere dignata est, ratio exigit, ut Servorum Dei, eorum præsertim, qui in diebus peregrinationis suæ multiplicibus Divinæ Gratiæ donis decorati fauste decurso mortalis vitæ stadio perennem in Cælis justitiæ coronam accipere meruerunt, cultum, & venerationem in Terris ad Omnipotentis Dei gloriam, Fideliumque ædificationem promovere studeamus. Cum itaque in Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Sacris Ritibus præpositorum die 11. Decembris anni proxime præteriti ad relationem Venerabilis Fratris Nostri Fabritii Episcopi Albanen. ejusdem S. R. E. Cardinalis Paulutii nuncupati Sententia lata a Venerabili Fratre Moderno Episcopo Anagnino super Cultu Beato Andreæ de Comitibus Sacerdoti Professo Ordinis Minorum Sancti Francisci ab immemorabili tempore præstito, fuerit, Nobis etiam annuentibus, confirmata; Et sicut dilectus filius Joannes Baptista Lambertus de Asse Frater expresse Professus Ordinis Minorum ejusdem Sancti Francisci Conventualium nuncupatorum in Sacra Theologia Magister, & hujusmodi causæ Postulator Nobis nuper exponi fecit, ipse Missam & Officium de eodem Beato celebrari, & recitari posse plurimum desideret; Nos piis ejusdem Joannis Baptistæ votis in hac re quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes, eumque a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, censuris, & pœnis a Jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes, & absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, de memoratorum Cardinalium, qui dilectum filium Magistrum Prosperum Lambertini in utraque Signatura Nostra Referendarium, & Fidei Promotorem in scriptis, & in voce desuper audiverunt, consilio, ut in posterum in Universa Religione Minorum Sancti Francisci, & in Civitate, ac tota Diœcesi Anagnina die prima Februarii, qua dictus Beatus Andreas feliciter obdormivit in Domino, Officium de eodem Beato Andrea de Communi Confessoris non Pontificis sub Ritu duplici Majori recitari, ac Missa celebrari libere & licite possint auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus & indulgemus. Non obstantibus Decretis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem litterarum transumptis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in Judicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub anulo Piscatoris, die xv. Februarii MDCCXXIV. Pontificatus Nostri Anno Tertio.

A P-

APPENDIX SECUNDA.

CUM *l. 4. par. 2. cap. 20. n. 22.* polliciti fimus antiquas Litanias Bononiensis Ecclesiæ, in quibus Sanctus Joseph invocatur, integras ad calcem exhibere, eas nunc exhibemus desumptas ex Codice membranaceo Processionum existente in Archivo Capituli Metropolitanæ, servata ipsa Codicis scribendi ratione.

Kyrie eleyson
Christe eleyson
Kyrie eleysno
Christe audi nos
Christe exaudi nos
Pater de Cælis Deus — miserere nobis.
Fili Redemptor Mundi Deus — miserere nobis.
Spiritus Sancte Deus — miserere nobis.
Sancta Trinitas unus Deus — miserere nobis.
Sancta Maria — ora pro nobis.
Sancta Dei Genitrix — ora
Sancta Virgo Virginum — ora
Sancte Michael — ora
Sancte Gabriel — ora
Sancte Raphael — ora
Omnes Sancti Angeli, & Archangeli — orate pro nobis.
Omnes Sancti Beatorum Spirituum Ordines orate pro nobis,
Sancte Johannes Baptista — ora
Omnes Sancti Patriarchæ, & Prophetæ — orate
Sancte Petre — ora
Saocte Paule — ora
Sancte Andrea — ora
Sancte Jacobe — ora
Sancte Philippe — ora
Sancte Bartholomee — ora
Sancte Mathee — ora
Sancte Symon — ora
Sancte Thadee — ora
Sancte Mathia — ora
Sancte Barnaba — ora
Sancte Lucha — ora
Sancte Marce — ora
Omnes Sancti Apostoli & Evangelistæ — orate
Omnes Sancti Discipuli Domini — orate
Omnes Sancti Innocentes — orate
Sancte Stephane — ora
Sancte Laurenti — ora
Sancte Vincenti — ora
Sancte Blasi — ora
Sancte Clemens — ora
Sancte Apollenaris — ora
Sancte Syste — ora
Sancte Fabiane — ora
Sancte Sebastiane — ora
Sancte Procule — ora
Sancte Georgi — ora
Sancte Venanti — ora
Sancte Alberte — ora
Sancte Victor — ora
Sancte Christofore — ora
Sancte Antonine — ora
Sancte Petre — ora
Sancte Vitalis — ora
Sancte Juliane — ora
Sancte Sigismunde — ora
Sancte Mamma — ora
Sancte Auxiane — ora
Sancti Joannes, & Paule — orate
Sancti Cosma, & Damiane — orate
Sancti Gervasi, & Prothasii — orate
Sancti Nabor, & Felix — orate
Sancti Vitalis, & Agricola — orate
Sancte Floriane — ora
Sancte Ypolite — ora
Sancti Vite, & Modeste — orate
Sancti Senesi, & Theoponti — orate
Omnes Sancti Martyres — orate
Sancte Silvester — ora
Sancte Gregori — ora
Sancte Petroni — nra
Sancte Ambrosi — ora
Sancte Augustine — ora
Sancte Jeronime — ora
Sancte Martine — ora
Sancte Nicholae — ora
Sancte Ysidore — ora
Sancte Prosper — ora
Sancte Severe — ora
Sancte Geminiane — ora
Sancte Leo — ora
Sancte Cathalde — ora
Sancte Fridiane — ora
Sancte Pauline — ora
Sancte Ale — ora
Sancte Rosille — ora
Sancte Remigi — ora
Sancte Germane — ora
Sancte Syre — ora
Sancte Zenon — ora
Omnes Sancti Pontifices, & Confessores — orate
Omnes Sancti Doctores — orate
Sancte Benedicte — ora
Sancte Paule Heremita — ora
Saocte Antoni — ora
Sancte Bernarde — ora
Sancte Egidi — ora
Sancte Columbane — ora
Sancte Alexi — ora
Sancte Barbatiane — ora
Sancte Gilberte — ora
Sancte Joseph — ora
Sancte Yllare — ora
Sancte Marine — ora
Sancte Dalmasi — ora
Sancte Dominice — ora
Sancte Francisce — ora
Sancte Homobone — ora
Omnes Sancti Monachi, & Heremite — orate
Omnes Sancti Sacerdotes & Levite — orate
Sancta Maria Magdalena — ora
Sancta Agnes — ora
Sancta Lucia — ora
Sancta Cecilia — ora
Sancta Agatha — ora
Sancta Catherine — ora
Sancta Margarita — ora
Sancta Barbara — ora
Sancta Martha — ora
Sancta Tecla — ora
Sancta Juliana — ora
Saocta Paula — ora
Sancta Brigida — ora
Sancta Scolastica — ora
Sancta Petronilla — ora
Sancta Savina — ora
Sancta Justina — ora
Sancta Christina — ora
Sancta Helena — ora
Sancta Heuphemia — ora
Sancta Ursolina — ora
Sancta Anastasia — ora
Sancta Helysabeth — ora
Sancta Clara — ora
Omnes Sancte Virgines & Viduæ — orate
Omnes Sancti, & Sancte Dei — intercedite pro nobis.
Propitius esto — parce nobis Domine.
Ab omni malo — libera nos Domine.
Ab omni peccato — libera
Ab ira tua — libera
A subitanea, & improvisa morte — libera
Ab insidiis Diaboli — libera
Ab ira, & odio, & omni mala voluntate — libera
A Spiritu Fornicationis — libera
A fulgure, & tempestate — libera
A morte perpetua — libera
Per Misterium Sanctæ Incarnationis tuæ — libera
Per Adventum tuum — libera
Per Nativitatem tuam — libera
Per Baptismum, & Sanctum Jejunium tuum libera nos Domine.
Per Crucem, & Passionem tuam — libera
Per Mortem, & Sepulturam tuam — libera
Per Sanctam Resurrectionem tuam — libera

Per

Per admirabilem Ascensionem tuam — libera
Per adventum Spiritus Sancti Paracliti — libera
In die Judicii — libera
Peccatores — Te rogamus audi nos
Ut nobis parcas — Te rog.
Ut nobis indulgeas — Te rog.
Ut ad veram pœnitentiam nos perducere digneris — Te rog.
Ut Ecclesiam tuam Sanctam regere, & conservare digneris — Te rog.
Ut Domnum Apostolicum, & omnes Ecclesiasticos Ordines in Sancta Religione conservare digneris — Te rog.
Ut Inimicos Sanctæ Ecclesiæ humiliare digneris — Te rog.
Ut Regibus, & Principibus Christianis pacem & veram concordiam donare digneris — Te rogamus audi nos.
Ut cuncto Populo Christiano pacem, & unitatem largiri digneris — Te rog.
Ut nosmeipsos in tuo Sancto Servitio confortare, & conservare digneris — Te rog.
Ut mentes nostras ad cælestia desideria erigas — Te rogamus audi nos.
Ut omnibus Benefactoribus nostris sempiterna bona retribuas — Te rog.
Ut Animas nostras Fratrum, Propinquorum, & Benefactorum nostrorum ab eterna damnatione eripias — Te rog.
Ut Civitatem istam protegere, & conservare digneris — Te rog.
Ut Aerem salubrem nobis tribuas — Te rog.
Ut Populum nostrum ab omni plaga liberare digneris — Te rog.
Ut fructus Terræ dare, & conservare digneris — Te rogamus audi nos.
Ut nos exaudire digneris — Te rog.
Fili Dei — Te rog.
Agnus Dei qui tollis peccata Mundi — Parce nobis Domine
Agnus Dei qui tollis peccata Mundi — Exaudi nos Domine
Agnus Dei qui tollis peccata Mundi — Miserere nobis
Christe audi nos
Christe exaudi nos
Kyrie eleyson
Christe eleyson
Kyrie eleyson

QUando primum Ecclesia Bononiensis recitare cœperit has Litanias, nobis compertum non est, sed conjectura assequi possumus eis usam fuisse quadringentis circiter ab hinc annis, tum quia forma litterarum, quibus conscriptus est Codex, id ostendit, tum quia in Codice præscribitur, eas recitandas esse semel triduo Rogationum Minorum in Visitatione Ecclesiæ Sancti Silvestri, quæ erat post Palatium Dominorum.

Ecclesia autem hæc, quæ in vico Portæ novæ erecta fuerat in honorem Sanctorum Silvestri & Teclæ, & quidem ære publico, *anno* 1222. ex Sigonio *Hist. Bonon. tom. 3. Operum ultim. edit. col.* 223. *& de Episcop. Bonon. col.* 435. ex Gherardacc. *Hist. Bonon. par.* 1. *pag.* 141. & ex *Hist. Miscell. Bonon. tom.* 18. *inter Scriptores rer. Ital. col.* 253. solo æquata fuit *anno* 1539. ut cederet amplificationi Palatii Dominorum a regione occidentali, & ejus titulus translatus est ad Ecclesiam Sancti Martini de Caccianemicis, ut constat ex publicis Tabulis Antonii Meledosii Notarii, & ex Masino in *Bononia perlustrata par.* 1. *pag.* 388.

At in eo, quod attinet ad Cultum Sancti Joseph, ille procul dubio apud nostrates antiquior est; cum *anno* 1129. in Via Galleriæ extaret Ecclesia in honorem Sancti Joseph dicata, quam etiam fuisse Parochialem *anno* 1289. constat ex Testamento Benvenutæ filiæ Bartholomæi scripto a Rolandino Bonaventuræ publico Bononiæ Tabellione, & relato a Masino in *Bononia perlustrata par.* 1. *pag.* 166.

A quo, & quo tempore fuerit prædicta Ecclesia ædificata, ignoratur. Id tantum asseri potest, ejus administrationem delatam fuisse Monachis Benedictinis Monasterii Sanctæ Helenæ siti in loco Secerni non longe dissiti a Civitate Bononiæ.

Monasterium hoc Sanctæ Helenæ fuit a Monachis desertum, nec unquam induci potuerunt, ut illuc reverterentur. *Anno* 1296. non plures in eo erant, quam duo.

Qua de causa Joannes Sabellus Bononiæ Episcopus *an.* 1300. seu 1301. accedente auctoritate Summi Pontificis Bonifacii VIII. Monasterium prædictum Secerni una cum Ecclesia Sancti Joseph ipsi adjecta in via Galleriæ concessit Fratribus Servorum Matris Dei, uti testantur Sigon. *de Episcop. Bonon. col.* 441. Joannes Franciscus Niger in *Annalibus Bononiensibus manuscriptis ad eund. annum*, Gherardacc. *Hist. Bonon. par.* 1. *pag.* 417. Masin. *in Bononia perlustrata par.* 1. *pag.* 349. Continuatores Bollandiani *tom.* 3. *Actorum Sanctorum Maji pag.* 103.

Degebant extra Portam, quæ dicitur Saragotiæ, Moniales Ordinis Sancti Augustini, curæ ac Fidei Fratrum Prædicatorum commendatæ, eorumque habitu utentes; earum autem Ecclesia erat dicata Deo in honorem Sanctæ Mariæ Magdalenæ. Cogitatum fuerat a Summo Pontific Paulo IV. de eis reducendis intra mœnia Civitatis; sed id factum non est nisi *anno* 1566. a Sancto Pio V. Hoc siquidem anno Moniales ad Ecclesiam Sancti Joseph, & Monasterium Fratrum Servorum Matris Dei prope eam extructum translatæ sunt; Fratres autem ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ Magdalenæ, & Monasterium Monialium prope eam extructum extra Portam Saragotiæ secesserunt: tunc Ecclesia Sancti Joseph, quæ est in Via Galleriæ, Ecclesia Sanctæ Mariæ Magdalenæ dici cœpta est, & Ecclesia Sanctæ Mariæ Magdalenæ extra Portam Saragotiæ nomen assumpsit Ecclesiæ Sancti Joseph, juxta præscripta in Bulla Sancti Pii V. edita a Gianio in *Annalibus Servorum Beatæ Mariæ Virginis pag.* 205. ubi hæc verba Bullæ leguntur: *Ita quod ante hac Sancti Joseph, dehinc Beatæ Mariæ Magdalenæ; & rursus quod Beata Maria Magdalena nuncupabatur, de cetero Sancti Joseph nomine invocetur.*

Exstant etiam apud Panvinium in *Tractatu de Septem Urbis Ecclesiis* Litaniæ, quæ recitabantur tempore Sancti Pii V. uti colligitur ex his verbis: *Ut Dominum Nostrum Apostolicum Pium V. & omnes Ecclesiasticos Ordines in Sancta Religione conservare digneris*; & in eis Sanctus Joseph invocatur: *Sancte Joseph Nutritie Domini Nostri Jesu Christi, ora &c.*

APPENDIX TERTIA.

EPISTOLÆ LEONARDI SARZANENSIS

De inventione Tituli Crucis Domini Nostri Jesu Christi, deque Urbis lætitia ob Granatensem victoriam, quarum mentio facta est *superiori Cap. 3e. num. 56.*

LEONARDUS SARZANENSIS (a) JACOBO VOLATERRANO

Sanctissimæ Crucis titulum in ejus Basilica ad Exquilias inventum significat. Urbis lætitiam ob Granatensem victoriam describit.

POST ad nos certo indicio delatam victoriam captæ Granatæ: rem certe Fidelibus Christi magnæ spei, magnique gaudii; Eodem fere temporie momento, nescio quid aliud meo judicio orthodoxie majus hic Romæ se se in lucem eduxit. In Ecclesia namque Sanctæ Crucie in Hierusalem, Tit. Cardinalis Hispani, construentibus (ut diu cœptum est) Fabris in Arcu eminentinris partis desuper Altare majus, compererunt laterem quemdam magnitudinis solitæ, in cujus altera parte, quæ videlicet in pariete latebat, hæc verba pulcherrimis literis antiquis & oblongis excavata erant, *Titulus Crucis*. Duplici serie terminabatur. Post quem laterem, Arcula quædam plumbea spacio vacuo circumfusa, tribus Sigillis cereis obsignata, in medio superioris partis jacebat: in cujus primo latere, versus laterem antedictum hæ literæ mediocri longitudine, & antiquam formam tenentes impressæ erant, *Ecce Signum Crucis*; infra Arculam ipsam pars quædam ligni, situ & vetustate extrema, undique minus solida & integra præseferens, crassitiei fere duorum digitorum, longitudinis unius palmi & dimidii, latitudinie unius, posita est. In quo ligno parte patenti superiori, hi tituli triplici ordine, & his characteribus, & triplici lingua, Hebraica, Græca, & Latina sunt impressi, & ut conjici potest, stilo ferreo signati ac figurati. Et in primo ordine est Hebraicus, in secundo Græcus, tertio Latinus. Hebraious brevisque, & sic se habet ימע מלך נגרי. Idest *Hiesus Nazarenus Rex*. Græcus sic IC ναζαραιου. β. Idest *Hiesus Nazarenus*, sed dictio Βασιλεύς, idest *Rex*, non habet nisi primam literam, idest *Vita*. Latinue vero sic, & hucusque. *Jhūs Nazarenus re. Rex* dictio non est completa, quia x litera deest. Non est sane dubitandum, Reverendæ Pater, quin hoc lignum sit pars illius sacratissimi ligni, in quo Salvator noster clavie fixus pependit. Et hos vere esse illos titulos sui patibuli, de quibus Evangelistæ testantur, licet sic diminuti, & sic in parte ligni diminuta reperiantur. Quo gaudio, quibus reverendissimis reliquiis quid aliud majus a nobis Christi fidelibus vel audiri, vel cerni, vel considerari potest? Titulus Græcus, & Latinus, haud facile, & id a peritissimis earum linguarum legi poterat. Sunt enim figurati eo ordine scribendi retrogrado, quo & litteræ Hebraicæ conscribebantur. Ex quo & major fides, & religio huic rei adhibenda videtur. Primo namque ordini literarum Hebraicarum in scribendi modo contraire noluerunt. Ego in confertissima multitudine varii generis accersitus a Magnificis Oratoribue Hispanie in tanto eorum gaudio conquisitæ Granatæ, prædictos titulos legi, & exposui, ac suis characteribus effinxi & extraxi. Quos nunc sic effectos, & extractos ad tuam Reverentiam non mitto, licet ut supra sim pollicitus, præ temporis brevitete. Recordatio lapilli illius tui, in quo hæc verba natura finxit אנא בכמ, idest *Ain bomer*, etiam multum me movit, ut te participem hujuscemodi venerandæ, & salutaris rei facerem. Hoc vesperi tota Civitas ob adeptam Granatam signa lætitiæ facit. Cælum ardet luminaribus. Terra tormentis reboat. Cras, qui est dies Dominicus, in Sancto Jacobo Hispanorum Sanctissimus Dominus noster cum tota Curia Deo Supplicationes peraget. Bene valeat Reverentia vestra, & me amet semper, ut solita est, & Reverendissimo Domino Cardinali nostro, & Clementissimo Viro Genitori suo Dominis meis unicis aliquando dignemini me commendare. Datum Romæ in Ædibus Reverendissimi Domini Parmensie die 4. Februarii MCCCCXCII.

(b) *Idem Eidem Ejusdem argumenti.*

HExterno die literæ Paternitatie tuæ mihi redditæ fuerunt a quodam Domino Jacobo Pisciense, quæ ab ipsa Paternitate tua scriptæ fuerant die decima quarta Februneii, ut subscriptio indicabat. In hie abunde & eleganter meie respondit, quas ad eam de Titulo venerandissimo Sanctæ Crucis reperto scripseram. Scripsit meas ei multum celebritatis attulisse, apud illos Florentinos Primates. Cum ad eam a me de ejuscemodi memorenda re, ac etiam de Lapillo illo אנא בכמ topacio, & auro pretiosiore, eo tempore missæ fuerint. Sed longe majus mihi nomen celebritatis ipsa Paternitas tua, si recte intueamur, hinc parere nititur, cum meas hujuscemodi ineptias, ac liberas nænias, nullo licet asgumento polleant, eas relegendo adeo peritissimis Viris tradere præsumpserit. Politianum namque, Acciajolum, Picum Mirandulanum, Antistitem Aretinum, demum Reverendissimum Præsulem nostrum, quales toto Orbe Sophi non habentue, relegisse eas, ac earum lectione mirifice oblectatos, ut suo utar vocabulo, scribit illa & refert, quod an voluptati suæ, sic mei celebrandi, extollendique, bene successerit, haud profecto scio. Neque enim hujuscemodi aures quicquam commune, cui sit publica scena, quod decies pressum in annum non fuerit, quod demorsos non sapiat ungues, quoque asterisco ac obelisco sæpius præjugulatum ac annotatum non extiterit audire, & pati consueverunt. Paternitatis tamen tuæ bonæ menti ingentes ago & habeo gratias, vel ex eo quoque, quod me Reverendissimo ipsi Præsuli nostro, oratione sua gratum commendatumque reddidit, quodque idem se facturum pollicentur erga magnificum ejus Genitorem, cum primum per valetudinem licuerit. Titulum ipsum Sanctæ Crucis in Palimpsesto figurato eisdem characteribus, ea litterarum longitudine & scriptionis retrogrado ordiue, ut Hebræi solent, & quantum in ipso venerandissimo ligno reperitur, paucis post diebus, quam ad ipsam Paternitatem tuam scripseram, ad Magnificum Laurentium Medices, certum peritorum Virorum confugium misi. Cum putarem Reverendissimum ipsum Præsulem, tuamque Paternitatem Florentiæ, ut ferebatur, tunc non esse. Haud ambigo suam magnificentiam ea omnia tunc a me missa accepisse, tuamque Paternitatem ea omnia jam oculis perlustrasse, jamque perlegisse. Cras die Dominico Reverendissimus Dominus S. Georgii in gratulationem Granatensis Victoriæ in Campo Agonis ludos equestres, quos hastiludia appellant, fieri parabit. Stant hodie e Fenestris dependentia, eodem in Campo Agonis, hæc proposita præmia. Pannus Cannarum sex aureus, Galea aureo circumamicta, cum Aquila argentea in vertice, Calcaria, & hypopodia argentea, ut ferunt. Hæc omnia insignibus Regis Castellæ insignita, Cras, peracto prandio, Currus, more majorum triumphantium circumornatus, quo Rex, & Regina stabunt, Palmam arborem amplectentes, & Regem Saracenorum vinctum, ac stratum ad pedes habentes, stipatus pone, & ante innumera peditum, æquitumque caterva, primum procedet præeuntibus Vexillie Regiis ad Templum Divi Jacobi Hispanorum, quem præcedet Hispanorum pariter innumera suis habitibus, suis ornamentie multitudo. Deinde Saracenorum captivorum infinitus numerus. Ubi ad Templum Divi Jacobi pervenerint, longus Ordo Sacerdotum obviam prodibit cum Cruribus præcinentes *Te Deum laudamus*. Descendent e Curru Rex, & Regina, & Vexilla Templo offerent. Hoc cum hymnie & jubilatione peracto omnis multitudo in Agone se se subtrahet; ubi statim ludis prædictis dabitur initium. Romæ nunc quocumque progredereris, nil aliud cerneres, nil aliud offenderes, quam mimos, mimas, pedites, equitesque, quam hyppodamos, hypocritas, Gladiatores, Palæstritas, & Tibicinum genus omne. Non discerneres, an magis Mars, an ἀφροδίτη, an Lyæus dominaretur. Benevaleat Paternitas vestra, & me amet, ut solet, ac me commendet Reverendissimo Præsuli nostro, suoque Magnifico Genitori. Ipsis vero τῆς σοφίας καὶ τῶν ἀρετῶν μεγάλοις τισὶν Domino Antistiti Aretino, Pico, Acciajolo, Politiano me deditissimum esse ostendes: quibus & me diligenter commendabis. De commendatione tua quicquid scripserae, vidit Amicus, eisit, & magnopere lætatus est. Romæ ex Ædibus Reverendissimi Domini Parmensis die xxiv. Februarii MCCCCXCII.

A P-

(a) Ex Cod. Vatic. num. 3912. fol. 43. (b) Ex Cod. Vatic. num. 3912. fol. 45. – tergo.

APPENDIX QUARTA.

EPISTOLA ENCYCLICA

Adversus impuros, profanosque Ludos, memorata *in superiori Cap. 31. num. 35.*

Venerabilibus Fratribus Episcopis Provinciarum Maritimæ, & Campaneæ, aliorumque Locorum, &c.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam benedictionem.

NIHIL profecto Nobis ad vigilias Dominici Gregis assidue excubantibus accidere potuit acerbius, nihilque quod minus hac tempestate opinaremur, quam ut deformes, & inverecundi Ethnicorum mores, e quibus Christiani hominis pudor, & modestie semper abhorruit, denuo istic invecti essent, ac veluti postliminio restituti. Quamvis enim minime Nos lateret, scelestos olim Lupercalium Administros, sacra Feuno, vel Pani per ludum, atque lasciviam persolventes nudos huc illuc per Urbem discurrisse; Sanctumque Pontificem Gelasium Prædecessorem nostrum tante commotum impudentie, ac obsenum morem exsecrantem, literas dedisse Andronico Senatori, Populoque Romano acri nefarii ritus essertori: Nihilo tamen minus memoriæ proditum est, quinto post Christum sæculo exeunte, Theodorico Italiæ Rege, & Anastasio Orientis Imperatore pestem illam penitus fuisse sublatam, & extinctam. Nunc vero multorum relatu (quod dolentes dicimus,) certisque indiciis admonemue, profanum morem, perpetua involvendum caligine, e tenebris antiquitatis rursus emergere, ac in Vestris Diœcesibus fœde revocari, cum ad Sanctorum Patronorum Festa solemniter recolenda, Pueri, ac interdum etiam Adolescentes cursu in spem Bravii nudi contendere jubeantue, maxima utriusque sexus, ac omnium ætatum spectante frequentia. Quæ quidem spectacula eo nequitiæ magis, ec improbitatis præseferunt, quo magis non impuro elicui, ut antea, Numini, sed piæ, castæque Sanctorum memoriæ nuncupantur.

Qua igitur corporia nuditate impudentissime habita sunt apud veteres Lupecalia, eadem Festi Christianorum dies istic celebrantur; nec minus injuriæ in illis verecundie passa est, quam in his hodie morum honestas habeat detrimenti. Dies Festi non ad id instituti sunt, ut Christianus Populus epulis, ebrietatibus, ludis, spectaculis, aliæque id genus licentiæ liberius vacet; sed ut Fideles in precibus, divinisque laudibus frequentes, & assidui sint, ut Ecclesiis intersint, Sacramenta ad animæ vulnerum curationem instituta adhibeant, seduloque se exerceant in his operibus, quæ veram pietatem continent, & ut demum Sanctos una cum Christo Regnantes tamquam Patronos congruis officiis, & honoribus prosequantur. Dedecet præterea membrorum nuditas, atque ita dedecet, ut vetuerit Ecclesiastica Disciplina Salvatoris Imagines nudo penitus corpore in Tabulis, vel Simulacris expressas; & quemvis nudo Corpore Christum Cruci suæ affixum, & illorum temporum mores, & gravium Scriptorum auctoritas suadeant; adhuc Christianorum Pietas a tali spectaculo semper adhorruit.

Athletarum pugnæ (ut literis consignatum est) in Stadio apud Græcos, in Circo apud Romanos usui fuere, atque in illis Disco, Lucta, & Cœstu strenue certatum est; utque veterum testantur monumente, interdum nudi, interdum etiam fascie tecti homines dimicaruni. In vestris igitur Diœcesibus, Ven. Fratres, nonnihil priscæ licentiæ adhuc remanet: Et cum in Plateis seminudi his luctationibus vacent homines; cumque ex industria sæpius, sæpius vero ex violento motu nudi penitus circumagantur: facile quisque conjicere potest, quam absonum, & indecorum sit his ludis aditum non intercludere. Quapropter ne injunctn Nobis Apostolicæ servituris officio deesse videamur, districte per hæc scripta mandamus, ut turpes, & obscœnæ hujusmodi exercitationes, Puerorum, & Adolescentum nudorum cursus, luctæque, quocumque nomine, vel occasione exhibendæ a vestris Diœcesibus eliminentur. Et quia inobedientiæ delictum, mixti, ut ejunt, Fori videri potest, curahimus diligenter, ut si qui legum vestrarum rationi fuerint refragati, in eos etiam, qui nostro nomine Civitatibus temporaliter præsunt, rigide, & condigne animadvertant; sicque fore speramus, ut fœda hæc corruptela, utroque percusse gladio, radicitus evellatur.

Verum quia impioribus etiam causis Vindices non desunt, & perpugnaces Assertores, si qui forte sint, qui impudenter exprobrent, hujusmodi ludos Pontificum Antecessorum tolerantia, ac diuturno usu invaluisse: hi probe sciant nullum ex temporis lapsu deploratæ causæ compareri præsidium. Et ne longe e vestris Diœcesibus petantur exempla, in memoriam revocent, choreas etiam quasdam Mulierum, & Virorum publice eo die haberi solitas, quo S. Xysti Pontificis & Martyris Alatrinæ Civitatis Patroni recolebatur, jussu Episcopi provide vetitas fuisse: & Edictum Episcopi licet acri calamo Romanæ Curiæ Advocatorum impetitum, die 7. Aprilis 1694. e Congregatione Negotiis Episcoporum, & Regularium præposita strenue suisse propugnatum. Ceterum cum Sancto etiam Gelasio objiceretur, antiqui moris fuisse Lupercalia, Sanctissimus Pontifex consuetudinem pudori inimicam, & honestati detrahentem reprobavit, ratus Prædecessorum suorum leges saluberrime institutas non defuisse, sed hominum fraude, & malitia leges ipsas fuisse contemptas. Quemadmodum itaque Nos de perspecta Prædecessorum nostrorum vigilantia egregie, ut par est, sentimus, & abusum non illorum incuriæ, sed subditorum inobedientiæ ducimus referendum; sic a Vobis spectabiles Ecclesiarum vestrarum Antistites a quavis negligentiæ nota vindicentur. Quanti Dei honorem, Sanctorum cultum, & animarum salutem facitis, Ven. Fratres, vos hortamue, & obtestamur, ut corrupti hujusmodi mores, specie quadam lætitiæ invecti reformentur; utque creditæ Vobis Oves ab impuro, profanoque Ritu declinantes, ad piam, & fructuosam Festos dies celebrandi rationem traducantur. Nos interea in optati eventus auspicium Apostolicam benedictionem ex animo Vobis impertimue.

Datum Romæ apud Sanctam Meriam Majorem die xii. Augusti MDCCXLII. Pontificatus Nostri Anno Secundo.

Finis Libri Quarti, & Ultimi.